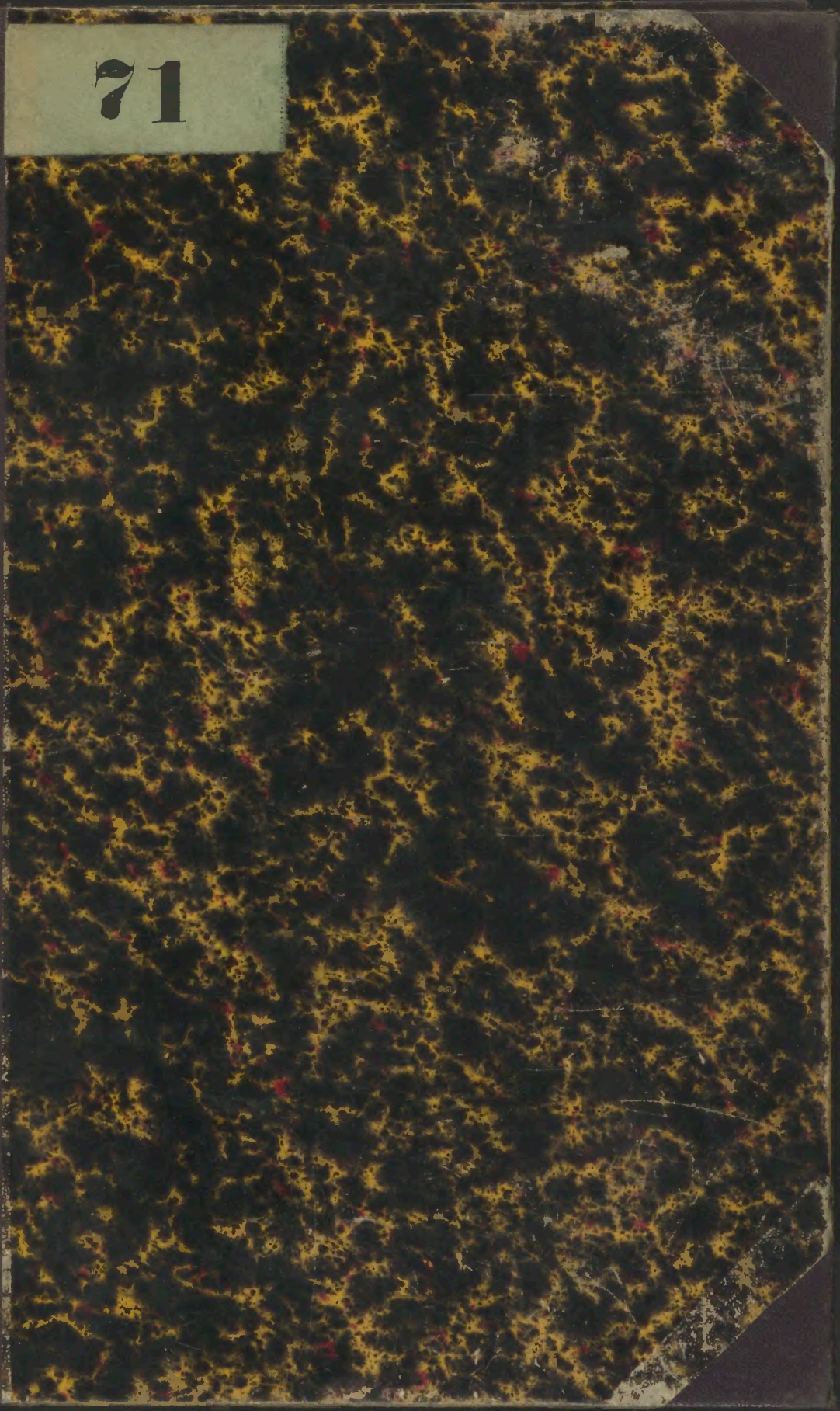


71



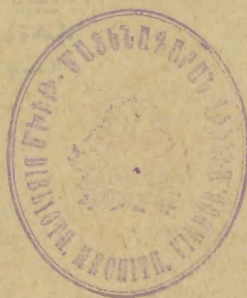
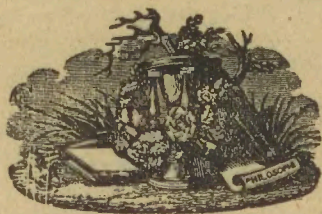
m. 71.

Շ Ա Ր Գ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ ՀԻՔԵԱՅԷՍԻ

ԹԵԷԼԻՑԻ ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՅ

1
ՊԻՐԻՆՃԻ ՃԻԼՏ



Ա Ս Ի Թ Ա Ն Է

ՄԱԹՊԱԱՑԻ ԱՆԹՈՒԱՆ ԶԵԼԻՉ

1878

Իշխան հիւսիսե թերեհմը [Զիւր զալեթս
Դեռերեհմընքս Թիւրքս զի Թահին Եւ-
նայ , ճիւր ճիւր ճիւր Եւնայս Կըր :

Մ Ո Ւ Գ Ա Տ Տ Է Մ Է

Պիր առեւմտիկ ուղու հօլա կիտէ կիտէ տիր եւրփայթ թէքէնէ վասլ օլտուղու հալտէ, նէ գատար եօլ վաթ իթմիւլ վէ նէ տէքէլէր վէ թէքէլէրտին կէշմիւլ օլտուղունու աղնամագ իշին, օ տտամ տա պիր քէրդէ տէ արշասընա տէօնիւպ պագմաղա պիր հիսսի թապիւի հասըլ օլուր :

Ինսանըն էօմիւլ տէ այնը պիր սէյաւէաթ կիսպի օլուպ, հիսնի հայաթընուա օլան վուզուաթը տէվրան տախի պու սէյաւէթին մէնդիւլէրի տտու օլտուղունտան, պուզը քէրթէտէ տուրուպ, վուզուաթը մա. գիլէնի տախի տէրիւաթըր իթմէք ինսպ իտէր :

Պու քէրթէլէրին պիրի տէ շիմտիքի պուլունտուղունուզ տէվր տիր. մուհարկպէ խիթամէքէր մի օլաճաղ, կէլէճէք սէնէնէ մի գալաճաղ, ետղընտա մալիւմ օլաճաղընտան վէ օլմաա տախի հուլուլ իտէն միւլսի շիթա նիհայէթ մուհարէպէյի պիրթապի թաթիւ իթտիւրէճէյինտէն, աճիւղ լէրի տէ պու վազթը պիր մէնդիւլի արամ իթթիւսաղ իտէքէք, մուհարէպէյին պիտայէթինտէն պու անէ կէլինճէէտէք, սուպու. թեաթիթէյի թէվարիւ օլան վուզուաթը ճէօիմէյինի վաղթ վէ մուհալ վէ թաթիւլէրի իւէ հիքնայէ գըլըղլը ղաղէթամըղըն գիլէինէ տէրճ իթմէքլիյի տէրիւհտէ իյլէմիւլմ տիր :

Մուհարէպէ թաթիւ տէ օլունտաճ օլուա, թէմտիւտ տէ, հէր հալտէ պունուն գրաթընտան ֆայի. տէմէնտ օլունտաճընտան, պու կիւնտէն իթիւպուլէն տէքէնէ խպիտաբ իտէքիւղ, հաթթա եալընըզ հի. քեսպէնէ տէ գանաաթ իթմէյիպ, վուզուաթը սապըզա հաղընտա հիւքէմայը Խվրօբա վէ սայըրէյին հիւքմ վէ միւթալալէրին տէ իւսվէ իթմէքլիւլ, վուզուաթը սապըզէյին իւլլ ու հապալըն պէեանընա տա սարֆը տըզգաթ օլունտաթըր իւթիւգամ իթմէք իսթէքիւղ, մէմուլ իտէքիւղ քի, նէ խալիսէթլէ գալիունու քիրամէ արդ օլունտեօրսա, այնը խալիսէթլէ հիւսի գապուլ պուլտուզտա, սիւղ տէ ճիւզիի պիր խըտ մէթը ֆախիւրէնէ մուվաթֆաղ օլմաղ մէսրուրիլէթինէ մաղհար օլուրուզ :



Շ Ա Ր Գ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ ՀԻՔԵԱՅԵՍԻ

ՀԵՐՍԵՔ ԻՍԹԻԼԱԼԸ

ՀԵՐՍԵՔ ահալիսի պիր գաչ սէնէտէն պէրու վերկիլէրինին աղբրըղընտան չիքեայէթ իտիւպ , սօն վաղթլարտա պու վերկիլէրէ բուպու էօչիւր տախի զամմ օլտուղտա , հըրս ու դազապլէրի տէրէճէյի նիհայէյէ վաալ օլմուչ իտի :

Հիւքիւմէթ չօգտան պէրու վատ իթմիշ իքէն , իլթիզամ ուսուլինի գայտըրամամըշ ըտը . իլթիզամճըլար տայիմա աահապը վէրկինին մէնփուրու տուր . չիւնքի հէմ վաղթ ու զէմանը իլէ էհլը պրաաթըն հարմանլարընտան կէլիպ էօչրիւ շէրիլի ալմազլար , վէ հէմ մահսուլուն տէրանպար օլմասընա միւսաատէ իթմէզլէր իտի : Պու հալտէ չօգ տէֆա մահսուլ աչըդտա վէ օրթատա դալըպ հաղմուրտան , բիւզկեարտան , հայլանաթ վէ սայըրէտէն խայլը շէյ գայ օլուր ըտը : Պունտան մատա էօչրիւ շէրի մալիւմ օլտուղու վէճն իլէ եիւզտէ օն իքէն , թամաքեար միւլթէզիմլէր շու եա պու վէսիլէ իլէ տայիմա եիւզտէ օնտան զիատէ ալըրլար ըտը , վէ ֆուգարա , հիւքիւմէթէ չիքեայէթ իթտիքտէ , միւլթէզիմլէր թահթը իթիտահապտա օլտուղունտան , ֆուգարալար չօգ տէֆա հազգլարընը հազգ իտէմէզլէր իտի :

Իշլէր պու հալտէ իքէն , Հիւսէին Սիւնի բաշանըն Սէտարէթի հէնկեամընտա մուվագգաթ տէնէրէք պիր տէ պիր բուպու էօչր զամմ օլունտուղտա եիւզտէ օն , օն իքի պուչուգ օլուպ , իշ տահա աղբրլաշմըշ ըտը , չիւնքի շուրասը պուրասը էօչր էհլը դրաաթա եիւզտէ օն պէշ օն սէքիզ վէ պէլթիւմ եիրմիյէ տախի կէլիր իտի :

Պունտան մատա վերկի էքսէրիա զապթիյէ մարիֆէթիլէ թահսիլ օլունտուղունտան , վերկիտէն մատա պու զապթիյէլէրի եէտիրիպ , իչիրիպ , հաթըրըպ , հէր քէյֆլէրինէ խըզմէթ իթմէլի իտի , պունա մուվապիլ տահալ , քիւֆի վէ սայըր թէարրուղլարընա տախի թահամիւլ իթմէք լաղըմ կէլիրտի :

Էլնասըլ Հէրսէքիլէր իտարէի մահալիյէտէն հիշ պիր վագթ խօշուու օլմայըպ , էճնէպի աղեարլար տախի պու հալլէրինտէն իսթիֆատէ իտէրէք , հէր նէվի տէսայիա վէ մէվաիտ իլէ քէնտիլէրինի իսեմնա թահրէք իօլէրլէր իտի :

1875 յունիս պէշտէ (թարիխլէրիմիզ Սլաֆրանկա տըր) Մօսթարա հաղըն պիր գարիյէտէ իւշ զապթիյէ , քէօյլիւլէրէ պալը խաաարաթ իթտիքլէրինտէն , քէօյլիւլէր վուրուպ էօլտիւրաիւլէր վէ օ կիւնիւ իլթիլալէ պաշանմըշ օլտու :

Հիւքիւմէթը մահալլայէ պուշուկն իւզէրինէ տահա զիստէ պիր չիտտէթ կէօսթէրոյինտէն , յուլիսին ծն պէշինէ կէլինճէ , Հէրսէք մագարըր օլան Մօսթարտան Աւթըրիա հուտուտինէ գատար իխթիլալ վէ խեան ումուժի օլտու :

Իպթիտատա Սէլիմ բաշա պատէհու Ահմէտ վէ Տէրվիշ բաշալար իխթիլալըն թէպքինինէ թային օլուստուլար իսէ տէ , կէրէք ասքէրլէրի աղ օլտուղուհ տան վէ կէրէք իխթիլալ կիրուհինին իւք հըզընա թէսասիւֆ իթիքլէրինտէն պէօլիւք պիր իշ կէօրէմէտիլէր վէ գան տէօքիւլմէյէ պաշլանտըղընտան , իխթիլալ պիր գաթ տահա ալէվկիր օլտու :

Սթամպուլտա իպթիպատէ պու իշէ զիստէ պիր էհէմիյէթ վիրիւմէյիպ , պիր իքի այ գարֆընտա իշ ճէսամէթ քէսպ իթիքտէ վէ տուէլը էհնէպիյէտէն տախի պաղը իխթարաթ վուղու պուլտուգտա , Պապը Ալի Սէրվէր բաշայը գօմիսէր թային իտուպ , միւշարիլէյի աղօսթօսուհ սօնլարընտա Մօսթարա վապ օլուպ , պիր իլաննամէի բէսմի նէշրի իլէ , իխթիլալ կիրուհինէ պաղը ըսահաթ վատ իլլէտի իսէ տէ , էօթէտէ պէրուտէ ասաքիրի Շահանէ իլէ զօրպալար չաթ բաթ վէ կեհա՛ դալիպ վէ կեհա՛ մաղլուպ օլարագ չաթընմագտա օլտուգլարընտան , պիր շէյէ միւֆիտ օլամատը :

Աղօսթօստան նոյեմբեր այընա գատար , Թրէպինէտէ , Կրապտա , Կօրաշքօտա , Նիքշիշ վէ Քրիսթան ճիւարլարընտա զօրպալար իլէ ասաքիրի Շահանէ պէյնինտէ խայը չաթընմալար օլտու : Զօրպալար ծն պէշ պինի թէճափուղ իտուպ , Վարատագտան վէ Սըրպտան կէլմէ սէրկէրտէլէր գօմանտաը ալթընտա իտիլէր , վէ հէր թարաֆտան քէնտիլէրինէ իմտատ կէլիպ , կիւն պէ կիւն չօղալմալտա իտիլէր : 1873 նոյեմբերինտէն 1876 յունվարընա գատար Բաուֆ վէ Ահմէտ Մուխթար բաշալար զօրպալարը չօղու եէրտէ վուրուպ , տաղլարա ֆիրար իթմէյէ մէճպուր իթմիշլէր իտի , օլ վէճիլէ զօրպալար 1873-76 զըշընը տաղլարտա օրմանլարտա կէշիրտիլէր :

Պալատէ պէրի կէշալիլ վէճի իլէ , Հէրսէք իխթիլալընըն իպթիտայի դուհուրինտէ , Սթամպուլտա պուհա էհէմիյէթ վիրիւմէյի իսէ տէ , Բարիս անտնամէսինի իմդա իտէն տէվլէթլէրէ կէրէի կիպի թէլաշ վիրմէյէ պաշլատը : Պու տէվլէթլէր եազընտա Սըրպ վէ Վարատաղըն տախի զօրպալարա մուալլէնէթէ գալըշաճալլարընը ֆէհմ իտուպ , վէ իշ աղըրլաշարագ պիր մուհարէպէյէ տէ գարար վիրէճէյինի քէշֆ իտէրէք պիր միւքեալէմէ աշարագ , պիր թէվասսիւթ գայտընա տիւշտիլէր , վէ իպթիտա թահրիրաթըր բէսմիյէ իլէ տէվլէթլէրի պու իսթիշարէյէ աալէթ իտէն Բուսիա օլտու :

Պատէլ իսթիշարէ , պիր թէվասսիւթէ գարար վիրիլիպ , ալթը տէվլէթ գօնսօլուլարընտան միւրէքքէպ պիր գօմիսիօն թայնինի իլէ , պու գօմիսիօնուհ զօրպալար նէզտինէ կէճտէրիլիպ վէ տէրապալ թէրքը սիւահ իլլէմէլէրինէ չալըշըպ լաղըմ կէլին ըսահաթըր տա պու չարթ իլէ վատ իտէճէք իտի :

Քէյֆիյէթ տուէլը միւշարիլէյիւմ թարաֆընտան պաղը իթարաթ իլավէսի իլէ²² Պապը Ալիյէ տախի պիլտիլիլտիքտէ , Պապը Ալի պէրայը խաթըր գապուլ իտուպ , մուճիպինճէ գօմիսէր Սէրվէր բաշայա տախի թալիմաթըր միւգթաղիյէ կէճտէրտի :

Տէվլէթլէր թարաֆընտան գօնսօլուլարա վիրիլէն թալիմաթ տախի չու մաալտէ իտի :

Պու թալիմաթ հէր նէ գատար Ֆրանսա ճիւմուրու թարաֆընտան վիրի-

էն թաղիմաթ իսէ տէ , Կնկիւիդ վէ Լթալիա տէ վլէթլէրինտէն վերիլէն թաղիմաթ տախի պոռնուռն այնը խոի :

« Հէրսէք վէ Պօսնա իմթիլալլէրինին թէսքինի իլէ իատէի սուլ՝ վէ ասայիշ զըմնընտա լաղըմ կէլէն թէտապիլին իճրասը իլիւն միւռնաղըտ օլան մէշվէրէթէ , տէվլէթիմիզ (Ֆրանսա տէվլէթի) տախի տալէթ օլունսուղունտան գապուլ օլունուպ , պու սուլ՝ վէ ինսանիլէթ ֆէրայիլինին իյֆասը տախի դօնսօլսլարա իհալէ օլունաճաղընտան , պու մատտէի մուհլումի վէ նազիքէտէ Ֆրանսայա վէքեալէթ իթմէք իւզրէ մէմուր թային օլունսուղունուղ տուր :

« Իմոի սայըր դօնսօլս արգատաշարընըզ իլէ պիլ իթթիֆազ , լաղըմ կէլէն մուսալլաթլին իճրասը իլիւն , էվվէլա պիր մահալ թախսիս խտէրէք օրայա թէճէմիւ իտէրսինիզ , վէ հիյնի հաճէթտէ պիր գաշ տէֆա տա օ մահալէ թօլլանսալիլիսինիզ . պու պապտէ տէվլէթլէրին էֆքեար վէ նիյաթընա մուվաֆըզ հարէքէթ իտէրէք արզգաթ իթմէլիսինիզ քի , կէրէք Օսմանը տէվլէթինէ վէ կէրէք թէպասընա պիլ իթթիֆազ միւտախէլէ խոյօր կիպի կէօրիւնմէյիպ , պիր միւսլին կիպի կէօրիւնէսինիզ , վէ օ հալտէ դօնսօլս արֆաթը իլէ կէօրիւնմէյիպ , պիր սուլհճու մագամընտա պուլունաճաղսընըզ :

« Չօրպալարա էյիտէն ալիսաթմալըսընըզ քի , տէվլէթլէր թարաֆընտան զէրրէ գատար պիր մուսալլէնէթէ պէքլէմէսինիլէր . հաթթա նասիհաթ իթմէլիսինիզ քի , Ասիթանէտէն կէօնտէրիլէն տէվլէթը Ալիյէ գօմիսէրլէրինէ միւրաճաաթ իթսինիլէր վէ հէր նէ իսթիտա վէ շիքեայէթլէրի վար իսէ ճուլարա արզ իթսինիլէր , չիւնքի ճուլար խասսէթէն պու խուսուսա մէմուր թային օլունսուղլար տըր :

« Թէրաֆընըդտան հիշ պիր թահրիքէ վէսիլէ վիրմէյէրէք , զօրպալար թէրաֆընտան վազի օլան իշթիքեալէրի տէ տիյնէյէպիլիսինիզ , վէ պուլնալըն իւզէրինէ քէնտիլէրի իլէ միւզաքէրէ տէ իտէպիլիսինիզ , լաքին հիշ իւմիտ վիրմէյէրէք քի , տէվլէթլէր պուլնալըն թէրվիճի մէրամընա քէֆիլ օլաճաղլար :

« Մուտան սօլրա , զօրպալարը իսկեալթ իթմէլիսինիզ քի , պու միւքեալէմէնիզ արասընտա Օսմանը ասքէրի իլէ վուրուշմասընլար , վէ էյէր ճիւմէյի սուլուռ սալան վէ ինսանիլէթէ տալէթ իտէրէք դան տէօքիւլմէսինի մէն իտէպիլիսինիզ , քէնտիլիզ մէուռտ ատտ իտէպիլիսինիզ :

« Պու խրզմէթինիլի էտա իթտիքտէն սօլրա , զօրպալար իլէ տէվլէթը Ալիյէ գօմիսէրլէրի մապէնինտէ վուդու պուլաճազ մուսալլաթլին նէթիճէսինի պէքլէմէնէրէք , մահալլէրինիզէ ալտէթ իտէրսինիզ : »

Գօնսօլսլար պիր գաշ տէֆա զօրպալա պաշլարը իլէ միւքեալէմէն իտիւպ , հէր նէ գատար իթաաթա ըաղը իթտիլէր իսէ տէ , մէվճուռ օլան ըսլահաթա էլօրօա տէվլէթլէրի քէֆիլ օլմատըգճա , թէրքը սիլահ իթմէնէճէքլէրինի գաթիլէն ճէվապ վիրտիլէր :

Գօնսօլսլարըն պու միւքեալէմէսի էսնասընտա , զօրպալարա , ասքէրէ գարը սիլահ չէքմէմէյէրի նասիհաթ օլունսուղու կիպի , ասաքիլի Շահանէնէ տէ պէօյլէ իսալիսանի պիր իսթար օլունսուղուտու . վազաա զօրպալար օ արտըզ սիլահ աթմատըլար իսէ տէ , էօթէյէ պէրիլէ հարէքէթ իտէրէք , հարպճա պաղը միւթէնա մէվիլիլէր էլէ կէչիւմէք իսթէտիքլէրինտէն , ասքէրի գօ-

մանտանըսքը պունհա բաղը օլմայըպ , զօրպալարը վոլումայա մէճպուր օլտուլար . կէրէք զօրպալարըն թէաննիւտիւ վէ կէրէք ճէնկին մէն օլունամամաուր գօն-սօլօսլարըն ճահտընը պօշա չրգարտըղընտան , պէր մուճիպի թալլումաթ մահալ-լէրինէ ալտէթ իտէրէք , տէվլէթլէրի թէրաֆընսու տա շու ճէվապը եաղտըլար :

«Պիր հիւանիւ խըղմէթէ մուվաֆֆապ օլմայարապ , ալպէթէ մէճպուր օլտուլ . իւմէրայը ասքէրիյէ գօմիսիօնուճուզա պիր աղ բայէթ իտուպ բահաթ սուրմալը իտիլէր , օնլարըն հարէքէթի պիղիմ զայրէթիմիզի պէյհիւտէ իթտի : Պու ճիւմլէ իլէ , պիղիմ կէօրիւշտիւլիւմիւզ զօրպալարտա սէֆիլ պիր հալտէ իտիլէր , նէ էլլէրինտէ լայըզը պիր սիւահ վար ըտը , նէ տէ պիր նիզամլարը : »

Պունուռն իւզէրինէ Աւթրիա տէվլէթի պիր նէվի միւթարէքէ թասալիւռ-րունտա պուլուռնուպ , կէրէք Տէվլէթը Ալիյէ գօմիսէրլէրինին վէ կէրէք գօն-սօլօսլարըն Մօսթարա թօբլանարապ , վէ զօրպա սէրկէրտէլէրինի տալի օրայա ճէլպ իտէրէք , պու ճիհէթլէ տէ պիր սուլն չարէսինէ պագըլմասընը թասալիմ իթտի իտէ տէ , Պապը Ալի թէրաֆընտան շայանը գապուլ կէօրիւմէյիպ , իճ-րասը միւմըլին օլմամալը : Օ արալըզ իխթիլալ Պօննայա տա սիրայէթ իտէրէք , ֆէվլէլատէ ճէսամէթ քէսպ իթտի :

ՄԱՀՄՈՒՏ ՆԵՏԻՄ ԲԱՇԱ

Օ սէնէ սեպտեմբեր այընտա Մահմուտ Նէտիմ բաշա մէննէտը Սէտարէթէ նասպ պույրուլուռ :

Տէյիլ եալընըղ Հէրսէք վէ Պօննանըն , իլլա քեաֆֆէյի վիլայաթըն տալի իտարէճէ ըսլահաթա միւհիթաճ օլտուղու , տէվլէթճէ հիսս օլունմայաճապ տէ-րէճէտէ տէյիլ իտի . պու սէպէպտէն նաշը Մահմուտ Նէտիմ բաշա իլը էվլէլ պունհա հասըր էֆքեար իտուպ , հօկտեմբեր իքիսինտէ շու մաալտէ պիր ֆէր-մանը Ալի նէշը իլլէտի :

«Ձաթը հազրէթը Շահաննին էլթաֆ վէ մէրհամէթը Բատիշահանէլէրի պիլա ֆէրպ քեաֆֆէյի թէպաա վէ զիյրի տէսթան հազըլարընտա ալէթթէսա-վի շայան պույրուլուռ , իսթիհալը իւմիւլ ասայիլլէրի հազըլընտա , մէսաիյի միւլիւքեանէլէրի տիրիզ պույրուլմամապտա տըր . եալընըղ թարիզի սէլիմի սատաղաթ վէ իթաաթտան իտուրուճ իտէրէք , շէգալէթէ մէյլ իտէնլէր , պու էլթաֆը միւլիւքեանէլէրինէ շայան կէօրիւմէյիպ , պունտան տա գապահաթ վէ մէսուլլիյէթ քէնտիլէրինին օլաճապ սըր :

«Մէմալիքի Շահաննէտէ ըրզ ու էտէպլէրի իլէ աալլանըպ , զրաաթլա մէշ-ղուլ օլանլար հաղղընտա , լութֆու Բատիշահի պէրքէմալ օլուպ , պունուռն ասարը ճէլիլէսինտէն օլմապ իւղրէ , բուպու էօշը վէրկիսի լաղվ օլուպ , պու-նուռն իլէ պէրապէր հիճրէթին ՎԳՂ սէնէսինէ գատար թէրաքիւմ իտէն պա-գայէլէր տալի քէնտիլէրինէ թէրք օլունարապ քեամիլէն աֆվ օլունտու : Նա-

լընդ միւլթէզիմէր քէֆիլէր վէ աղնիա եանի զէնկինյէր պունտան միւսթէս-
նա թութուլաճագ տըր :

«Մէմէքէթ իտարէ մէճիսլէրի ազալըղընա , հէր ճէօմաաթ քէնտի ինթի-
խապլէրի իլէ էմնիյէթէ շայան կէօրտիւքլէրի քիմէսնէլէրի թայլն իտէճէքլէր
տիր . պունլարըն տայրէի համիյէթ վէ մէշրուիյէթտէ վիրէճէքլէրի ըէյլէր տա-
խի շայանը թալտիր օլաճագ տըր :

«Վիլայէթ հիդամնամէսի աճքեամընճա , հէր սէնէ վիլայէթլէրտէն միւթէ-
մէտ վէքիլէր կէլիպ , վիլայէթլին ումոււմի մէճիպլէրինտէ գարարկիր օլան մէ-
վատտը մուհիմէի Պապը Ալիյէ ինհա իտէրէք , էսպապ վէ վէսայիլինին իսթիհ-
սալինէ պալըլաճագ տըր : Պիր գաչ աէնէտէն պէրու հէր նասըլ իսէ ինմալ օ-
լունան պու ուսուլ , պու աէֆա թէքրտէն թէճտիտ օլունարապ , ճիւմէլին
էմնիյէթլինէ շայան վէ միւսթաիտ վէ միւթէպէր զէվաթ կէրէք վիլայէթլէրաէն
վէ կէրէք մութասարըքիլըգտան թազըմ թազըմ վէքիլէր Ասիթանէնէ ճէլպ
օլունաճագ տըր : Վէրէք պու թարիզլէ վէ կէրէք ճիհէթը սայիրէ իլէ , հասըլ
օլան մալիւմաթ վէ թահզըգաթ իւզէրինէ , սայըր ըսլահաթ վէ նիզամաթ տա-
խի թանղիմ օլունարապ , թէպաանըն ըիֆան ու իսթիրահէթի էսպապը իլթի-
զամ օլունաճագ տըր :

«Պու խոսոստտան տօլայը , իճապընա կէօրէ , հէր թէրաֆա միւֆէթթիշ-
լէր տախի կէօնտէրիլիպ , վէրկիլէրին տտալէթ վէ հազգանիյէթ իւզըն թէվ-
զիլինէ իզտամ օլունաճագ :

«Իչպու թէտապլիրին պիր ան էվվէլ մէվզիլ իճրայէ վազ օլունամսը իչիւն ,
պիլ ճիւմէ վիլայէթ վալիլէրինէ տախի լաղըմ կէլէն թալիմաթ կէօնտէրիլմիշ տիր :

«Պունլարտան մատառ ուսուլը իլթիզամիյէնին լաղըլ իլէ , էօշլիւն տօղ-
րուտան տօղրուեա միրի մարիֆէթի իլէ , թահսիլինէ տախի լաղըմ կէլէն թէ-
տապլիր իթթիխազ օլունաճագ օլուպ , սայըր վէրկիլէրին տախի պիր գայիտէի
ատիլէ վէ վահիտէ իւղըն թէվզի օլունամսընա հիմմէթ օլունաճագ , վէ պուն-
լարըն ճիւմէսի պիթթէտրիճ իճրա օլունարապ , ումուրու զապըլթանըն տախի
թահիթը ինթիզամա ալընմասընա պիր ան էվվէլ սայ ու իզտամ օլունաճագ տըր : »

Իչպու ֆէրման սիւֆէրայը տիւվէլը էճնէպլիյէնէ , իճապաթը հալ իչիւն
քեաֆի կէօրիւմէտի , խոսոսուսի իլէ զօրպալար միւսթէսնա թութուլտուղու
իչիւն :

Օ արալըգտա Հէրսէք վէ Պօսնա իսեանը տահա զիտտէ ճէսամէթ քէսպ
խոուպ , Սըրպիսթմնտան տախի պաղը թահրիք ալումէթլէրի կէօրիւնմէյէ պաշ-
լամըլ ըտը , հաթթա Սըրպըն հարաքեաթը ասքէրիյէնէ թէշէպպիւս իթմէքտէ
օլտուղու տա միւթէվաթըր իտի :

Էվրօքա աէվլէթլէրի պունու կէօրմէմէզլիք իթմէյիպ , մուճիպինճէ Ֆրան-
սա խարիճիյէ նայըրը Տիւզ տը Դազ , Պապը Ալիյէ շու թէլէկրաֆը քէշիտէ
իթմիշ իտի :

«Բուսիա տէվլէթի , Աւսթրիա աէվլէթի իլէ պիլ իթթիֆազ , Սըրպլարըն
միւտախէլէսինի մէն իթմէք իւղըն , քեաֆֆէի տուէլը զաթինէ թէրաֆլարըն-
տան Պէլկրատա պիր իսթարնամէ կէօնտէրիլմէսինի թէքիֆ իտուպ , մաալի տէ
շու վէճհ իլէ օլաճագ տըր :

« Սըրպ հիւքիւմէթի , տէվլէթը Ալիյէ ալէյհինէ պիր մուամէլէյի թաար-
« րուզիյէեէ ճէսարէթ իթաիյի հալտէ , Բարիս ահտնամէսինի իմդա իտէն տուէ-
« լը զամինէնին ճիւմէսի , Օսմանլը ասքէրինին մէմալիքի Սըրպիյէեէ թէճա-
« վուզ իթմէսինի մէն իթմէսէ պիր վէճհ իլէ միւզթէտիր օլամայաճաղարընը
« Սըրպ հիւքիւմէթինէ բէսմէն պէհան իտէրլէր : »

Պօսնա վէ Հէրսէք զօրպալարը արասընտա , պիր խայը Գարատաղլը պու-
լունտուզու մալիւմ օլուպ , Գարատաղլըլարըն տա պու խսեանա միւշարէքէթ-
լէրի տէրքեար իտի :

Լաքին կէրէք Տիւզ տը Գաղըն պու իխթարնամէսի , վէ կէրէք սայըր
տէվլէթլէր թէրաֆընտան Սըրպա օլան իխթարաթը , մէյտանը խսեանըն կէ-
րէյի կիպի թէվսի օլունմագտա օլտուզունա ասլա պիր շէքք վէ չիւպհէ պրագմատը :

Տէվլէթը Ալիյէ թէրաֆընտան 1875 ոսն պահարընատագ հէվալիի խսեանէ
էլլի պինտէն միւթէճալուզ ասքէր կէօստէրիլտի իաէ տէ , զըշ մէվսիմի հուլուզ
իթմիշ , վէ զօրպալար տաղլարա վէ օրմանլարա չէքիլմիշ օլտուզունտան , պիթ
թապի թաթիլի մուամէլաթը հարպիյէեէ մէճպուր օլունտու :

Ֆազաթ շու իխթիլալըն իպթիտայը զուհուրինաէն պէրու , տուէլը էճնէ-
պիլէնին վէլէվ տէվլէթը Ալիյէեէ սիւրէթը խայրխահիտէն օլարագ , պիր նէվի
միւտաթիւլէեէ դալզըշտըղլարը վէ ճիւմէսինէ տէ տայիւսա Բուսիանըն բէհպէր
օլմասը էվլիայը ումուրուն արգգաթընտան գուրթուլամատը :

Տիկէր թէրաֆտան Բուսիա սէֆիրի ժէնէրալ Նկիաթիէֆ պէհէր եէվմ վէ
միւթէմատի տայրէյի Ալիյէյի վէքեալէթ բէնահիյի վէ տայրէյի սայըրէյի տօլա-
շըպ , եա գուզվէի քէսիրէ իլէ շու իխթիլալըն սէրիան պատըրըլմասը եա տա
ըսլահաթը լաղըմէնին պիր ան էվվէլ իլան վէ իճրասը էլղէմ տիր , մաալինաէ
տէֆատթլա իխթարաթա թէշէպպիւս իթմէքսէ պուլունտուզու տա մէյտանտա
իտի :

Իմտի , Պապը Ալի , մէվսիմի շիթա սէպէպի իլէ գուզվէի ճէսիմէ ըզհարընը
էվվէլ պահարա թէէսիր իտուպ , մէվսիմի շիթատէ ըսլահաթ մատտէյի մուհիւմ
մէսինի թանղիւմ վէ թէէսիսինէ գարար վիրմէքլէ , Մահմուտ Նէտիւմ բաշա պիր
գաշ կիւն գօնաղընտա գաքանարագ , միւսաիտաթը մասիէի հալի պիր ըսլա-
հաթ լաիհէսի գալէմէ ալըպ , զաթը հաղրէթը Շահանէեէ գապուլ իթտիրթմիշ
օլտուզունտան , ըսլահաթը մէքքիւրէ պիր ֆէրմանը Հիւմայունէ ըապլթ իլէ ,
1875 դեկտեմբեր 12 սինտէ ֆէրմանը Ատալէթ նամը իլէ ալէմէ նէշր օլունուպ ,
պիրէր սիւրէթը բէսմիյէսի , էճնէպի սէֆարէթլէրինէ տախի թէպլիղ զըլընտը :

Պիր թարիխտէ էն պիտտէ մուհիւմ վէ տըգգաթա շայան շէյ պու մագու-
լէ էվրագը բէսիյէ օլտուզունտան , ուղունլուզունա պագմայարագ պէր վէճհը
աթի թէքթիլէն տէրճինի թէնսիպ իլլէմիշիղ :

ՍԻԻՐԷԹԸ ՖԵՐԻՄԱՆԸ ԱՏԱԼԷԹ

Տէսթուրու էքրէմ վէ մուազգամ , միւշիլիի էֆիսէմ վէ միւհթէրէմ , նիզամ
իւլ ալէմ , նաղլիմի մէնագիւմի իւմէմ , միւտիրի ումուրու ճիւմհուր պիլ ֆիղրի
սագիպ , միւթէմմիմի մէհամիւլ անամ պիրրէ իւլ սայեիպ , միւմէհիտի պիւն-

So sprachst du
an mich
und sprachst
dass ich
nicht
sollte
sein

26

Cyprian.

եանը տէվլէթի վէլ իգպալ , միւշէյեիտի էրիքեանը սաատէթի վէլ իճլալ , միւ-
րէթթիպի մէրաթիպի խիւաֆէթ իւլ քիւպրա , միւքէմիւլիւ նամուսու սալթա-
նաթ իւլ իւզմա , էլ մախուֆու պէ սուսուֆու ավաթըֆ իւլ մէլիքիւլալա պիւ
ֆիլի Սասրազաւը սութուտէչիւէմ վէ վէքիլի մութլազը գալի իւլ հիմէմ օլուպ ,
մուրասսա Օսմանի վէ Մէճլաթի նըշանը զիյշանլէրինի հայիշ վէ համլիլի օլան
վէղիլի մէպի սէմիլիմ Մանուտ Նէտիմ բաշա ատամ Սլլան Թաալա իճլալէհու
վէզայիֆի պիթթէյեիտ իպթիտարէհու վէ իգպալէհու թէվզիլի րէֆիլ շիւմա-
եռնում վալ օլաճագ , մալիւմ օլա քի .

Հէր տէվլէթը միւթէմէստինէնին ագտէմը ումուրու հուգուգու ամմէնին
թէէմինի գաղիյէսի օլուպ , պու էսասըն մուհաֆազա վէ պագասընա մէտար
օլան վէ վէսալի մութլազա քեաֆէթի իպատ հագգընտա պիւա իսթիմնա իւ-
թիզամը ատալէթ վէ իտարէյի հիւքիւմէթտէ ինթիզամը հարէքէթլէ հասըլ օ-
լուր , վէ հէրֆէշաիսըն հէր տիւրլիւ ֆէվայիտ վէ մէնաֆիլի վէթան վէ մէմէ-
քէթին ասպիշ վէ մամուրիյէթի իլէ մէ'մուն վէ մահֆուզ օլապիլիպ , էմնիէէթ
վէ մէնֆաաթը խուսուսիյէ անճագ էմնիյէթ վէ մէնֆաաթը ումուսիյէ իլէ վի-
ճուտէ կէլիլ , պինաէն ալէյ , ճիւլիւսիւ Հիւմայուհու Շահանէմիլդտէն պէրու
պիւթիւն ալէմէ նէշր օլունան էֆքիար վէ նիյաթը խայրայաթը միւլիւքեանէմ
պիաֆիւլլան Թաալա Սալթանաթը սէնիյէմիզին իթիլայը շան վէ շէվքէթի , վէ
սուսուֆու թէպաամըղըն տէվամը հուգուր վէ բահաթը իլէ , մէմալիքի տէվլէ-
թի Սլիյէմիլին սէրվէթ վէ մամուրիյէթճէ միւսթայիտ օլուուգու թարազըղեա-
թըն իսթիզմալի մատտէլէրինէ մաաթուֆ խուսկինտէն , շու ամալը խայրիյէյի
միւլիւքեանէմին պիւր գաթ տահա թէվսիլի տայրէի մատալէթ պահիրէսիյէ էմ-
նիէէթը ումուսիյէէ թէմամէն քիաֆիլ , վէ թէսլաայը Շահանէմին հէր սըն-
ֆընա ալիտ վէ շամիլ օլաճագ միւսախտաթ վէ ըսլահաթըն պու քէրրէ թէյէմ
միւնէն թային վէ իւանը ինտի խիւաֆէթ բէյվէնտը Հիւմայուհուստա գարինի
թաալիպ օլարագ , խուսուսաթը աթիյէթթիւզըրին իւա Մաշալլահու Թաալա
տէպթուրուլ ամէլ թութուլմագ իւզրէ , իճրալէրինէ իրատէի ատալէթ իֆա-
տէյի Բատիշահանէմ շէրէֆ սատըր օլմուշ տուր . շէօլէ քի , թէէմինի հուգուգ
վէ թէպաատէ ասըլ օլան շէյէր , գուվլէի ատլիյէէէ գուվլէի իճրալէնին միւ-
տախէլէ իթմէմէսի , վէ աքեամը գալանիյնինին հէր տիւրլիւ սուլ իսթիմա-
լաթտէն մասուն պուլունմասը գաղիլէլէրի օլարագ մէհաքիմին էմնիյէթը ու-
մուսիյէէէ մագհարիյէթլէրի իսէ , եալընըզ թէշքիլաթը իլէ օլամայըպ , էրիքեան
վէ ազասընըն էլիյէթը սահիհէ վէ սըֆաթը հասէնէյի իֆֆէթ վէ իսթիզա-
մէթլէ մէմուհիյէթլէրինէ վէ մէսլէք վէ հարէքէթլէրինին հագգարիյէթ վէ մա-
տալէթէ մագրուհիյէթլինէ մէվգուֆ տուր : Տիւանը Աքեամը Ատլիյէմիզին թէշ-
քիլի , իչթէ շու թարիֆ վէ թասիֆէ մուվաֆըզ պիւր մէրճիի ատալէթ թայիւ-
նի մագսէտինէ միւսպիէնի օլտուղունսան , հիլէթ վէ վէզայիֆի մէմուրիյէթլէ-
րինին պու էսատէ թաթպիզէն թանդիմ վէ թէնալի , վէ միւթէֆէրիւաթը-
նըն մէրաթիպի միւսթէլիֆէսինճէ ըսլահաթը սահիհէ իճրասը լազըմ կէլիպ ,
չիւնքի մէհաքիմ հագգընտա ուսուլու պիթէրաֆիլի մուաֆազա իթմէք մուա-
մէլաթը վագաալէրինին վէսալի իտարէտէն թէֆրիզի իլէ հասըլ օլաճագը կի-
պի , էրպապը մէհաքիմին ումում նագարընտա մագհարըն էմնիյէթը թամմէ օլ-
մալէրի պիւա մուճիպ աղլ վէ թէպալի իտիլմէմէլէրինէ մէնուլթ վէ պու տախի
քէնտիլէրինին միւթէմէն տէլայիլ իւզէրինէ թային գըլընմալէրի իլէ մէշուլթ

օլտուղունտան , էգէմը մէհաքիմի նիզամիյէ օլան մէհքէմէի թէմեիզ րիասէթի վազիֆէսի , ումուրու Ատլիյէմիզ նազըրը իւհտէսինտէն ալընարադ , մուհա- սամ օլտուղու իքի տայրիւյէ պիրէր րէխի էվէլ վէ պիրէր րէխի սանի նաս- պը վէ եինէ պու գապիւտէն օլմագ իւզրէ Թիճարէթ տիվանը իսթինաֆըրն վէ մէհաքիմին ումուրու Ատլիյէմիզ նէզարէթինէ զապթ վէ իլհազը իլէ , պու- լարըն մէրպուլթ օլտուղլարը թիճարէթ նէզարէթինէն էսպապը թիճարէթ վէ սէնայի վէ զրաաթըն թարագգըսը վազիֆէյի ասլիյէսինէ թախսիս զըլընմասը վէ շու հալտէ , Թիճարէթ տիվանը իսթինաֆը իլէ Տիվանը ձինայէթ վէզայի- ֆինին Տիվանը ահքեամը Ատլիյէմիզէ մէրպուլթ Մէհքէմէի իսթինաֆիյէ վէզա- իֆինէ իլավէսի իլէ մէվատար ճէզայիյէ վէ հուգուզու ատիյէ վէ իուսուսաթը թիւճճարիէնէ թախսիսէն իւզ գըսմ օլարագ թանղիմ վէ խախ վէ պուլարըն վէ Մէհքէմէի Թէմեիզին բուէսա վէ ազասընըն հագիգէթէն էվսպֆը գանու- նիյէ իլէ մութթասըֆ օլմագ իւզրէ միւճէտտէտէն ինթիխապ օլունմասը , վէ պատէզին ինթիխապը սահիս վէ սալիմ թահթընտա միւնթէխապ ազայը մէհա- քիմին վազիյէթը ասլիյէսինէ թէվֆիգէն , պիլա մուճիպ ազլ վէ թէպտիլ օլուն- մայաճազլարընը մէթէզամմըն եէտլէրինէ պէրաթը ալիշանըմ իթասը իլէ պէ- րապէր , քէնտիլէրինէ մախսուս պիր հազգը թագախա նիզամը եաբըլմասը ճիւմէի ապամիլիի ատլիյէի Շահանէմիզտէն տիր :

Տիվանը Ահքեամը Ատլիյէմիզին պու սիւրէթլէ թանղիմի ահվալի միւճէր- րէտ սիւլիլէի մէհաքիմի նիզամիյէսին թէնսիգի իլէ ումուրու հուգուզլիյէնին , թէէմինի հիւսնիւ ճէրիանը տայիմէսի մագսէտինէ մէսնի օլտուղու ճիհէթլէ , պու ըսլահաթըն մէմալիքի մահրուսէյի Շահանէմտէ իհզագը հուգուզու իպատ վէ նէշըր լէվազիմի ատլիլ վիւտատէ մէմուր օլան մէհաքիմի նիզամիյէնէ թա- ամիմի տախի , իշվէզը ամիմէի Շահանէմիզ իգթիզասընտան օլմաղ իլէ , պու- լարըն ուսուղու թէշքիլաթ վէ ինթիխապաթընը ումուրուն էմնիյէթ վէ մէվ- սուգունա մանի պիր հալտէ , վէ հիւքիւմէթին թահթը թէ'սիրի նուֆուղուն- տա պուլունտուրմամագ իշլուն , կէրէք իշպու մէհաքիմէ վէ կէրէք թտարէ մէճլիսլէրինէ միւպլիմ վէ զայրը միւսլիմ թային զըլընմաճա ազա վէ միւմէյիզ- լէր քէնտի թէրաֆլարընտան ինթիխապ օլունմագ իւզրէ , ումում թէպապը միւլիւքեանէմիզէ բուխսաթ իթա զըլընտըղընտան , պունլարըն տախի հէմէն օլ վէճի իլէ իճրասը , թէշքիլաթ վէ ինթիխապաթը հազգընտա հէր թէրաֆա թալիմաթը վազիհէ կէճնտէրիլմէսի վէ վիլայէթ մէրքէզլէրինտէ պուլունան նա- եիպլէր , տիվանը թէմեիզին րիասէթինտէ պուլունմագ իւզրէ , մէճալիսի թէմ- եիզ րիասէթլէրինէ էհլ ու էրպապընըն ինթիխապ վէ թային օլունմասը , վէ լիվա վէ զազալէր մէհաքիմի շէրիյէսինտէն վիրիլէն իլամաթըն թէտգըզաթը շէրիյէսի տախի , իշպու մէրքէզ նայիպլէրինէ իհալէ իտիլմէսի , վէ ալէլ ըթ- լազ մէհաքիմին վիճուտինտէն միւրատ , հուգուզու նաս իշլուն մէրքէզը էմնի- եէթ թայինինտէն իպարէթ օլտուղունտան , էհլը իսլամ իէ Խրիսթիան վէ սա- յըր թէպապը զայրը միւսլիմէ պէնինտէ վէ եախսո թէպապը Խսէվիյէ վէ սայրը թէպապը զայրը միւսլիմէտէն մէզայիպի միւսլիլիֆէյէ թապի օլանլա- րըն եէկտիլէրի արասընտա զուհուրա կէլէն տասալինին մէհաքիմի նիզամիյէնէ հէվալէ գըլընմասը վէ մէհաքիմին մուհաքէմաթճա թանղիմի հարաքեաթ վէ մուսալէթ իշլուն , իրատէյի Շահանէմ իգթիզասընտան օլան դանուն վէ նի- գամըն սէրիան իքմալի իլէ մէվզըր իճրայէ գճուլմասը , վէ պիր տէ մէհաքիմ-

ճէ՛ էն զիտաէ տըղզաթա շայան օլան մատտէ ահքեամը վագաատա գանուռնուհ
հիւսնիւ իսթիմալի իլէ ասհապը հուգուգուհ թատտիտէն վիգայէսի քէյֆիյէ-
թի օլուս , ալէլիսուսուս մուհաքէմաթը ճէղաիյէտէ էֆալը միւսպէթէնին ահ-
քեամը գանուռնիյէ իլէ թաթպիգաթընտա իլթիզամը տըղզաթլա հիշ քիմսէնին
պիլա հիւքմ մահպէստէ գալմամասը վէ մուամէլէի ճէվրիյէ վէ էղաիյէնին աու-
լա վուգուլինէ մէյտան վէրիլմէմէսի ֆէրիզէտէն պուլունմաղ իլէ , օ միսիլիւ
էֆալ վէ հարէքեաթը վէ ումուրու գանուռնիյէտէ սուի իսթիմալաթը թէհագ-
գուգ իտէնլէրին շէտիտէն միւճաղաթը մուգարրէր պուլունտուգուհտան ումու-
մուհ թէէմին վէ ատալէթը մաթլուպէնին էգհէր նէվ թէպնին օլունմասը տա-
խի իրատէի մուէքքիտէյի Շահանէմիզ մուգթէզասընտան տըր :

Թէէմինի հուգուգու թէպաա գազիյէյի էսասիյէսինին ագսամը մուհիմ-
մէսինտէն պիրի տախի թէքեալիֆի միւրէթթէպէի տէվլէթին կէրէք նիսպէթը
ասլիսինի վէ կէրէք էմըր թահսիլ վէ իսթիֆասընը ատալէթ վէ հագգսնիլէթէ
թէվֆիզ իյլէմէք մատտէսի տիր . էկէրչի խաղինէյի տէվլէթը Նլիյէմիզին վա-
րիտաթը ումուռնիյէսի , վէզայիֆի հիւքիւմէթ վէ մէթպուլիյէթ լէվալիսինտէն
օլան մէսարիֆի միւքիյէ վէ ասքէրիյէ մուգապիլինտէ մէվզու օլտուգու ճիհէթ-
լէ մէմէքէթիմիզին մէնապիի սէրվէթինտէն իսթիֆատէ օլունտուգճա վէ մէ-
տէնիյէթ վէ մամուրիյէթ միւթէզայիւտ օլտուգճա պիր թէրաֆտան վարիտա-
թըմըզն էսպապը թարազգիսինի արամաղ իզթիզա իտէրսէ տէ , վարիտաթը
մէվճուտէտէն աւալիմիզի իզաճ իտէն վէ խաղինէի տէվլէթիմիզին ֆայիտէսինի
թէէմին իտէմէյէն շէյլէրին շայանը իթիպար օլունմամասը , ճիւմէյի մէգասի-
տի Հիւմայուռնումուգսան տըր : Զիքը օլունան թէքեալիֆի մէվզուէտէն ու-
մուհ թէպաապը Շահանէմիզին իյֆա իթմէքտէ օլտուգլարը վէրկի իլէ բուսու-
մաթը տախիլիյէնին միւթէատտիւտ նէվ վէ ճիհէթինտէն հուսուլէ կէլմէսի թէվ-
զիյաթ վէ թահսիլաթընը պիլթթապիլ բապըթէի ատալէթաէն չըգարմամագտա
օլտուգուհտան , էհալիի մէմալիքի մահրուսէյի Շահանէմիզի իզաճաթտան զուր-
թարաճագ , վէ նիսպէթը ումուռնիյէտէ իլթիզամը իթիտալ իլէ խաղինէի տէվ-
լէթիմիզնէ տախի մէշրուէն իսթիֆատէ օլունաճագ եօլտա իշին ճիհէթը վահ-
տէթի պուլունարագ , հէմէն մէվզիի իճրայէ կէթիլիլմէսի , վէ պիր տէ վարի-
տաթը էօշրիյէտէ պիր արալըզ միւնլամ օլան բուպ , թէպաամըզը ումուռնի-
մուհիթ օլան մատալէթը Միւլիւքեանէմիզ ասարընտան օլմագ իւզըրէ , մուալս-
խարէն պիլքիւլիյէ աֆվ վէ բէֆ օլմուշ իտէ տէ , վարիտաթը էօշրիյէնին միւլ-
թէզիմին վասէթասը իլէ իսթիֆասընտա թատտիյաթ վէ հէմ զիւրա հագգլէ-
րինտէ վէ հէմ տէ խաղինէի ճէլիլէմճէ իքի թարաֆլը խասարաթըն տախի մէն
վէ տէֆինէ միւթաալիզ թէտապիրի միւէսիլիլէնին իճրա օլունմասը , վէ թէ-
պաամըզըն տօղրուտան տօղրուհա իյֆա իյլէտիքլէրի թէքեալիֆին էմըր թահ-
սիլի պիր վազիֆէի միւսթագիլէ իքէն , պուռնու թաշրալարճա գուլվլէյի զա-
պըթայա թէվտիի եօլսուզ օլտուգուհտան , թահսիլտարըզ իշին ումուրու
զապըթատան թէֆրիզի իլէ , Միւսլիմ վէ զայըր Միւսլիմ ահալիճէ միւնթէխապ
վէ մէվսուզ վէ միւթէմէտ քէսանտէն թահսիլտարլէր թային օլունարագ եարլաճագ
թալիսաթը մախսուսէսինէ թէվֆիզէն , էմիլը միւրէթթէպէնին պու վէսայիլթլէ
թահսիլ վէ թէմին իթիլիլմէսի նէգտը Հիւմայուռնումուգտա գաթիլէն մուգարրէր
վէ միւլթէզէմ պուլունմաղլէ , իշպու թէսլիհի մուամէլաթը մալիյէ վէ թահսիլիյէ
մատտէլէրինին պիլա թէյիլիլ իճրալէրինէ իպլիտար զըլընմասըն էմը իյլէրիմ :

Ուսումնական թեզպատյոյն Շահանշիրիզէ միւլթապալիգ ուսումնական պիլրի տախի էմ-
վալը զայրը մանգուլէնին մէտտայրը թասարրուֆաթը օլան սէնէտաթըն ըսաւհը
մատտէսի տիր քի , պունչարըն կէրէք Տէրասատէթիմատ վէ կէրէք իւաշրաւար-
տաթ մուխթէլիֆ վէ միւլթէնէվի սիւրէթտէ իթա վէ էքսէրը էմալըն սէնէտ-
սիդ թասարրուֆ օլունմասը մէհաքիմի իշղալ վէ տնալիյի իգաճ իտէճէք միւշ-
քիւթ վէ միւնաղաթը վէ էմաղճա թէտէննի իթիպարաթը մուճիպ օլտու-
ղունտան , պուֆֆալին մահվ վէ տէֆի իշիւն , Տէֆթէրխանէի խաղանի նէգա-
րէթինին սէնէտաթը ուսումնայէ իթասընա մէրճի միւլթաղիլ իթթիխաղը իլէ
հէր նէվի էմիլը զայրը մանգուլէ սէնէտէրինին օրատան վիրտիրիէրէք , թէ-
պաայը Սալթանաթը Սէնյէմիղլին թէէմինի մալլէրինի մուէյիտ պիր գախտէյի
գալիյէ իպրաղ օլունմասը վէ թէքրաթէ հաճէթ օլմատըղը իւղրէ , քիաֆֆէյի
թէպաայը տէվլէթը Սլիյէմիղլին մահֆուգիլէթը մալ վէ ճան վէ էմիլյէթը ըրդ
վէ նաոխսլէրի աղտէմը մէգասիտի Բատիշահանէմ օլուպ , պու մաթլէպը մու-
հիմմին վէսսիթի հուսուլինտէն պիրի տախի ասաքիրի զապթիյէ օլտուղուն-
տան , պու սընֆըն մահալլէրինճէ միւլթէնմէն վէ էհլը ըրդ ատէմիէրտէն ինթի-
խապ վէ իսթիխտամլէրի վէ թայինի վէղայիֆ մատտէլէրինին հէմէն մէվգիի
ֆիլիլ վէ իճրայէ կէթիրիլէրէք , էմը զապըթա վէ էմիլյէթը սուսուֆու թէ-
պաանըն պու ճիհէթլէ տախի թէյիտ իտիլմէսի մաթլուպու մէալի մասնուպու
միւլթաքանէմիդ տիր . Մէմալիքի տէվլէթը Սլիյէմիղլին թարագգըկաթը մա-
մուրիյէթ վէ մէտէնյէթի էէտը ամալը Հիւմայունում օլուպ , Փաղաթ պիր
միւլթիւն թէղայիւտիւ իմրան վէ սամանը ահալիսինին սատտէթը հալլէրի իլէ
մէշրութ օլմաղ հիքմէթ վէ հիւքիւմէթ միւլթէղապընտան պուլունմաղ իլէ ,
սուսուֆու թէպաամըղըն թանգիլի թուրուղ վէ մէապիր (եօլլար , ճատտէլէր)
ամլէլիյաթընտա վէ սալըր ուսումնական հաֆիատէ համիյէթ վէ վէթանբէրվէրվէլէ-
րի իճապընճա կէօսթէրտիքլէրի մէսաի վէ զայրէթի էսաան վէ քիւլլէն մէմ-
նու օլան անկարիա մատտէի մուզիրբէսի կիպի պիր թաղըմ թաղելիգաթ վէ ի-
ղաճաթիլէ սուի իսթիմալտէն մուհաֆազա իթմէք , եանի էմըր մամուրիյէթէ
խըզմէթը թէպաամըղըն մալէն վէ պէտէնէն խասար վէ միւլթարիպինէ ալէթ
իթմէնմէք ուսումնական մէֆուրտէն օլմաղ իլէ , պու պապտէ իթթիխաղ գըլըն-
մըշ օլան գայիտէի զայրը մէրզուպէնին հէման թապլիհ վէ թէմինի իլէ , մէմու-
րինի միւլթիլէն թէնպիհաթը զաթիլյէ վէ էքիտէ իճրասընա վէ պու եօլտա ըր-
զայը Հիւմաեուսումա մուխալիֆ հալաթըն մէնի վուգուլինէ նէգարէթը միւլթէ-
մատիլէ իճրա գըլընմասը , վէ պու ճիւմլէ իլէ պէրապէր մէմալիքի Շահանէմ
տէ զրասաթ վէ ֆէլահէթ վէ սէնաի վէ թիճարէթին ըսաւհ վէ թէքսիրի իլէ ,
թէպաամըղըն իգոխյատը սէրվէթ վէ գուտրէթլէրինէ շալըշըմասը էլլէմ օլուպ
թիճարէթ նէգարէթինին վաղիթիյի ասլիյէսի շու մաղսէտը խայր մէրսէտը Բա-
տիշահանէմին ֆիրիլյաթընա խըզմէթ իթմէք իշիւն , էքսէրը նէվ թահաիա վէ
թային օլունաճաղընտան , մէվատտը մէշրուհէնին տէ էրպապը վուգուֆ վէ մա-
լիւմաթլէ պիլ միւլթաքէրէ վէլիւթիգան գարարարընըն իճրասընա ինթիմամ
տիլմէսի , վէ չիւնքի պալատէ պէեան օլունտուղու իւղրէ , միւլթիգէլլը սա-
լէլը հիւմայէթը միւլթաքանէմ օլան հէր սընքի թէպաայը տէվլէթը Սլիյէմ նա-
ղարը ընթէթ էսէրը Շահանէմատ ատալլէթը քեաթիլէ իլէ միւսալի օլտուղուն-
տան , թէպաայը զայրը միւլթիւնի Բատիշահանէմ ճէօմաաթլէրինէ ալիտ մուս-
ֆիյաթ վէ սէրպէսթի իճրայը ալին վէ մէզնէպլէրի հաղգընտա պիտիրիդ օլան

միւսստիտաթը մէվղուէ իգթիղապընճա Բաթրիքլէրին վէ սայիր բուէսսայը բու-
հանիլէնին ճէօմաթը մաիլէլէրի ումուրուտա հայիզ օլտուզլարը իգթիտար
վէ բուսսաթա վէ մէճալիսի մախսուսէլէրինէ մէվտու օլան մէզուհիլէթ վէ սե-
լահիլէթէ թէվֆիգէն ինթիլաճաթ , վէ մէպալիհի մախսուսէլէրինէ միւթաալիզ
մէվատտէ ալէտտէվաւ մազհարը սահապէթ վէ հիմայէթ օլմալէրի վէ մաապիտ
(քիլիսէ) վէ մէքեաթիպ վէ սայրը էպնիլէյի միլիլէլէրինին իտասս վէ ինչալէ-
րինտէ թէսհիլաթը քեաիլէ իճրասը մուգարէրտիր . պու միւսստիտաթը միւ-
լիւքեանէմ իլէ պէրապէր , սունուֆու թէպաայը Շահանէմին գապիլիլէթ վէ
լիազէթլէրինէ կէօրէ մէրաթիպ վէ խըտըմաթը տէվլէթը Ալլիյէմիղէ նայիլիլէթ-
լէրինէ , պապը իսսան մուսպը Հիւմաեուուուում քէնտիլէրինէ հէմիլէ մէֆիուհ
(աչըգ) օլտուզուտան , թէպաայը զայրը միւսլիմէի միւլիւքեանէմտէն ալըն-
մագտա օլան պէտէլաթը ասքէրիլէ , թէպաայը միւսլիմէի տէվլէթը Ալլիյէմին
խըզմէթ ֆիլիլիլէի ասքէրիլէրի մուգապիլինտէ մէվղու օլուպ , ֆազաթ
հուզուգճա օլան մուսապաթ վէզայիֆճէ օլան մուսապաթը տախի միւսթէլիլէմ-
օլտուզու հալտէ , պունուհ նիսպէթը ումումիլլիյէմինտէ միւքէլլիֆիլինին էանան
վէ անվալինճէ օ գայիտէեէ լայէթ օլունմաճասը կիպի , ճէօմաթլէրինճէ թէվ-
զի վէ թահսիլի տախի ուսուլու սալիմէ վէ ատիլէ թահթընտա ճէրիան իթ-
մէտիլի աղնաչըլտըղընտան , նիյաթը ատիլլիյի Հիւմաեուուումուզուհ էսէրը ֆի-
լիլիսի օլ պապտէ տախի իսպաթ օլունմագ իչիւն , պատէզին պէտէլը ասքէրի-
նին թէպաայը զայրը միւսլիմէի Շահանէմտէն ելրմի եաչընա պալիզ օլմայան-
լար վէ գըրդ եաչընը թէճալուզ իլէ սիննի բիրիլէ վասլ օլանիլը , վէ ալիլ վէ
ամլլիմանտա պուլունանիլը տախիլ օլմամագ իւզրէ թէվզի գըլընմասը վէ պու-
նուհ նուֆուս մըգտարը հիսապը իլէ թէրթիպի ասլիսի սայընիլնտէ մըգտարը
մէվղուուհա խալլ կէլմէմէք վէ պէլքիմ էֆրատը միւքէլլէֆիլինին մէվճուտի
իթիպարի իլէ , թարապըսը հալինտէ վարիտաթը խազինիլի տէվլէթիմիզ թէ-
էմին օլունմագ իւզրէ , էանան վէ գայիտէի մէշրուհէ վէճիլէ , իսթիֆասը
մատտէլէրինին քէնտիլէրինէ հէվալէ օլունմասը , վէ շու հալտէ թէպաայը միւս-
լիմէի Շահանէմին խըզմէթը ֆիլիլիլէի ասքէրիլէ իչիւն , պէտէլը նագտի վիր-
մէք իսթիլլիլէրտէն ալընմագտա օլան ելուզը ալթ ունուհ , գայիտէի մուսա-
պաթէ լայէթէն էլլի ալթ ունա թէնզիլ գըլընմասը վէ մէմալքի տէվլէթը Ա-
լլիյէմիղէն պազը մահալլէրինտէ թէպաայը զայրը միւսլիմէի Շահանէմէ արա-
զի վլրիլմէյիպ տէ , քէնտիլէրինին չիֆթճիլիքտէ իսթիլստամլըրի ուսուլուհուհ
ճէրիանը խիլաֆը շիարը հիւքիւմէթ վէ միւնաֆիի թէպաա բէրվիլի վէ մա-
տալէթ օլտուզուտան , պունտան պէօլլէ սունուֆու թէպաամըղըն կէրէք
պիլ միւզայլտէ սաթըլան արագիի մահուլէնին թէֆէվիլիլիլէնտէ վէ կէրէք
էֆրատը նասանն արագի վէ էմաք թէֆէրիլիլէնտէ ասլա ֆէրզիլ թութու-
մայարագ , արագի գանուհնամէի Հիւմաեուուումուզ աչքեամընտան միւսալա-
թը քեամլիլէ իլէ իսթիֆատէլէրինին թէէմին վէ թէէքիտ խալիլիսի , վէ թաշ-
րալարճա թէպաայը զայրը միւսլիմէի Շահանէմ թէրէքըլլէրինտէ զուհուր իտէն
վասիլէթիտաթլէր աչքեամը մուհաֆագա իլէ , վէլիսի օլան իթամը զայրը միւսլի-
էմիլը մէվրուսէսի խալիլիլէ միւստալիլէ օլունմայըպ , շու գատար քի , վլիլ
վէ վասի թէրաֆընտան պու մագուլէ էմիլը իթամըն իթլաֆընա թասատտի
օլունտուզուտան շիքեայէթ խալիլուր իաէ , թէրաֆը հիւքիւմէթտէն թահթը
հիմայէթ վէ նիզարէթէ ալընմասը տախի գաթիլէն մաթլուպու Շահանէմտիր :

Նուրասը թէքար վէ պէյանտէն միւսմաղնի տիր քի , պու թէնպիհաթ վէ միւսաթտաթը Բատիչահանէմին իոսիւ էսասը , վէսիլէյի եէտը մուէյիտը հիւմայունուօ օլան ահալի վէ պէրէյանըն իսթիքմալը սաատէթը հալլէրի գաղիլէսի պուլունմաղիլէ վէ հէր տէվլէթին պաթսի տէվամ վէ թէզայիւաթիւ շէվքէթ վէ ասայիչի վասէթայը իճրաթիյէ օլան մէմուրին թէրաֆլարընտան մէսւլէք վէ հարէքէթլէրինտէ իլթիզաւը ատալէթ վէ իսթիզամէթ վէ գալմանին մէվզուէյէ հէրքէս թէրաֆընտան միւթալաթ օլունմաղ վէ քիւպպար վէ սուղար ճիւմլէթին հազ վէ վաղիֆէսի տայրէսին թէճաւուզ իթմէմէքլէ րէհինի իթմինան օլմաղ իլէ պու Եօլտա հարլքէթ իտէնլըր թէրաֆը հիւմայունուստան մազմարը միւքեաֆաթ օլաճաղարը միսիլլիւ իիլաֆընտա պուլունանլարըն տաթի միւճաղաթ կէօրմէլլէրի մուհազգագ տըր : Պինաէն ալէյի իշ պու իրատաթ վէ նիյաթը ատալէթ պլինաթը Շահանէմէ մուխալիֆ հալաթ վէ թաատաթիյաթ վուզուա կէլիւ իսէ , աէրը տէվլէթմէտարմա միւսթէզիմանէ արզը թահգիդաթ վէ միւսթէտիյաթը մէշրուէ հազգընտա պիր գայիտէյի սահիհէ վէ սալիմէ իթթիթաղընըն միւթալաա վէ իսթիզան գըլընտաը վէ ումուրու աաղիյէնին հիւմսիւ ճէրիանը իչիւն իթթիթաղ օլունմաղ թէտապիրի թէէմինիյէ իլալէթէն վիւլաթ վէ մութասարրըֆին իլէ գայիմաղամէրին վէլհասըլ քեաֆֆէի մէմուրինի միլքիյէնին վէզայիֆի շու ալամրի ճէլլէի հիւմայունուստ վէ ումուրու իտարէնին միւզթաղիաթընա թէվֆիդէն թալին վէ թէրթիպ օլունարաղ , անա կէօրէ նիզամաթ վէ թալիմաթը լազըմլէնին թանգիմ իտիւմէսի , վէ շու գասար քի , պալէատէ թաատաթ օլունան միւսաթտաթը րահիմանէի միւլլիւքեանէմ վէզայիֆի թապիլէթ վէ միւսաաղաթը քէմաֆիլի հաղհա յիֆա իտէն թէպաալը տէվլէթը Ալլիմ հազգլլէրինտէ ճարի օլարաղ , թարլքի միւթալաթ վէ ինգընատուն ինհիրաֆ իտէնլըր , էլթաֆը Հիւմա-եոնուստան պիթթապի վէ պիքթիւլլիյէ միւսթէթիտ օլամայաճաղընըն տաթի իլանը մաթլուպու գաթիմիզ օլմաղ իլէ , Սիզ քի Սատրաղաւը Սուլթուտէ շէյիլը միւշարիլէյահիզ , իշպու Փէրմանը ճէլլիլ իւնվանը միւլլիւքեանէմի , ուսուլու իւզրէ կլրէք Տէրսատթիմտէ վէ եէրէք մէմալլէրի մահրուսլլիլ Շահանէմին հէր թէրաֆընտա նէշր ու իլան իլէ , իսուսուսաթը մէպուլթէնին իճրայի իզթիզալլընէ վէ պուլուն տայիմէն վէ միւսթէմիլլէն մէրի իւլ իճրա թուլթու-մասը Հսպապընըն իսթիզալլինէ պէզը ճէլլը հիւմէթ իլլէեյիլ :

ՎՊՎ Ձիւլատէ ՎՊ Եանի 1873 Նոյեմ. 30 րումի . Դեկտ. 12 ալաֆրանկա

Իշպու Ֆէրմանը Ալի , պիր մուճիպի իրատէի Շահանէ հէր թէրաֆա կլօնտէրիլպ , վալիլէր վէ մութասարրըֆլար մարիֆէթի վէ էլլէնէյի միւսթէլլիֆէ իլէ ահալլիյէ գրատթ օլունտուգտան մաստա , սօղրատան աէֆա վէ մախպուս մէմուրլար թային օլունարաղ , էքսէրը վիլայաթտա պիրէր տէֆա տահա դըրտաթ իթտլլիլի :

Հաթթա իճրասընա միւպաշրէթ իթմէք իւզրէ , Պապը Ալիտէ տայիրէ վէ րլասէթը հալլէթը Սէտարլթրէնահիտէ օլարաղ , Մէճլիսի Ալի իճրաթ իւնվանը իլէ միւսլիմ վէ զայրը միւսլիմ աղատան միւրէքքէպ պիր մէճլիս թէշքիլ օլունարաղ , վէ միւսթէթիշ ալթաթը իլէ աղալար տաթի թային իտիլէրէք , Ֆէրմանը Ալի մէզքիւր մուճիպինճէ լազըմ կէլէն նիզամաթ վէ թալիմաթը թանգիլինէ տաթի մուպաշրէթ գըլընտը :

ՔՕՆԹ ԱՆՏՐԱՍԻ

ՎԵ

ՊԵՐԼԻՆ ՆՕԹԱԼԱՐԸ

Իսթիտատէ իխթիլալ կիրուհինն մաթլուպլարը շու տէօրթ մատտէտէն իսլարէթ իտի :

1. Բուպու էօշիւր վէրկիսինն լաղվը .
2. Աղնամ վէրկիսինն լաղվը .
3. Պէտէլաթը ապքերիյէնն թէնզիլի .
4. Զապթիյէլէրին եէրլիտէն վէ Խրիսթիյանտան օլմասը :

Պու մաթլուպլար Ֆէրմանը Ալի ահքեամընա բէք տէ մուխալիֆ տէյլի իսէլէր տէ, Ֆէրմանը մէզքիւրտէ էչգըյա թաղըմը միւսթէսնա թութուտուղուն տան թէրքը սիլահ իտիւպ իթաաթ իթմէտիքճէ Հէրսէք վէ Պօսնա հազգընտա ճարի օլամայաճաղտը :

Էւրօքա տէվլէթլէրի տախի շու իխթիլալ սէպէպինէ պէօլէ պիր Ֆէրման սատըր օլուպ տա, իխթիլալ կիրուհինն անտէն իսթիֆատէ իտէմէյէճէքլէրինի կէօրտիւքտէ, թէսքինի իխթիլալէ պուհու քեաֆի կէօրմէտիլէր, չիւնքի զաթէն Պասը Ալի իլէ տուէլը սայըրէ պէյնինտէ պիր պէօյիւք մուպայէնէթ վար ըտը : Շու քի Պասը Ալի, շու եա պու վիլայէթէ իմթիյազաթը մախսուսէ վէրմէքտէ մազարաթը միլքիյէյի թէճրիւպէ իլէ աղնամըչ օլտուղունտան, պու ուսուլու ֆիմապատ թէրք իլէ, հէր նէ ըսլահաթ լաղըմ իսէ ումում մէմալիքի Շահանէտէ ճէրիանընը իլթիզամ իթմէքտէ իտի :

Էւրօքա տէվլէթլէրի իսէ Պօսնա վէ Հէրսէք հազգընտա իմթիյազաթը մախսուսէ թալէպի թէրաֆընա մէյլ իթմիլէր իտի քի, սօղրատան Պուկարիս-թան տա իլափէ օլունտու, վէ պիր պաղըմա մուհարէպէյի հազըրէնին սաըլ սէպէպի տէ պու օլտու վէ հալա տա պու մէրքէզտէ տիր :

Իմտի նասըլ քի տէտիք, Աւսթրիա, Բուսիա վէ Ալէմանիա տէվլէթլէրի Ֆէրմանը Ալիի մէզքիւրիւն քեաֆի օլմատըղընը, վէ իխթիլալն գուվլէի ասքերիյէ իլէ թէսքին իտիլէմէտիյինի, վէ իլք պահարտա իսեանըն տահա զիյա տէ մէյտան ալըպ, միւսալէհէյի ումումիյէյէ Էւրօքայա տա սէքթէ կէթիրէճէյինի վէսիլէ իթթիլաղ իտէրէք, պէյնլէրինտէ պաչգա պիր թէտպիրի միւէս սիր թէտարիքի իլիւն միւզաքէրէլէր իտէրէք, նիհանէթ ֆօնթ Անտրասի իսմի վիրիլէն պիր նօթայա իւչիւ գարար վիրիպ, Իսկիլիզ, Ֆրանսըզ վէ Իթալեա գապինէթլէրինէ տէ գապուլ իթտիրտիլիպ, վէ իխթիլալը թապի վէ մաթպու մէսէլէսի տայրէսինտէն չըգարըպ, պիր Էւրօքա մէսէլէսի գըեաֆէթինէ սօգտուլար, քի հէր նէ գատար սիւրէթը խայրխահիտէն նէչաթ իտէսօր կիպի կէօրիւնտիւ իսէ տէ, ատէթա պիր միւտախէլէ տիմէք իտի :

Ձիւնքի 1876 Յունուար 31 տէ Աւստրո-Մաճար էլչիսի Քօնթ Ձիչի, պու նօթայը րէսմէն Պապը Ալիյէ թագտիւմ իյլէտիքտէն սօնրա, իրթէսի կիւնիւ Ին-կիլթէրրա, Ֆրանսա, Բուսիա, Ալէմանիա վէ Իթալեա էլչիլէրի տախի Պապը Ալիյէ կիտուպ, տէվլէթլէրի թէրաֆընտան ալտըզլարը թալիմաթ մուճիպլինճէ, « Մէղըիւր նօթատա, Բարիւ աւտնամէսինէ մուղայիր պիր շէյ պուլունմասուր-« զընտան, պիլ ճիւմլէ տուէլը Էւրօրա ճանիպլինտէն դապուլ օլունտուղու կի-« պի, Պապը Ալի ճանիպլինտէն տախի դապուլ օլունմադ » լազըմ կէլէճէյինի պէեան իթտիքտէն մատա, շու գապուլու միւթէզտամին, բէօ վէ Դահրէրէ պիրէր ճէվապ տախի մաթլուպ իյլէտիլէր :

Մէղըիւր Քօնթ Անտրասի նօթասընա տէրճ օլունան թէքլիֆաթ տախի շու պէշ մատտէտէն իպարէթ իտի :

1. Մէղհէպ սէրպէսթ իյլէթի .
2. Իլթիզամաթըն լազլը .
3. Վէրկի հասըլաթընտան պիր մըզտարը մալիւմանին մահալի ումու-րու նաֆիասընա սարֆ օլունմասը .
4. Ֆէրմանը Ալի իճրաաթընա մուպաշըրէթ իթմէք իւզրէ, պիր մուխ-թէլիթ գօմիւթօն թայինի .
5. Խրիսթիանլարըն տախի էմլաք վէ արազի սահիպի օլմասը . (Ձիւնքի Պօսնպատա չիֆթլիքեաթ վէ զրաաթա մախսուս օլան արազի եալը-նըզ Խալամ էլինտէ իտի :)

Պապը Ալի իշէ միւմըին մէրթէպէ էճնէպի միւտաթէլէսի րէնկի վիրտիր-մէմէք իչիւն, պալատէ մէղըիւր պէշ պէնտի գապուլ իտուպ, պաշգա պիր Ֆէրման իլէ տախի նէշը իյլէտի, վէ Փետրուարըն 12 սինտէ Խարիճիյէ նազըրը Բաշիտ Բաշա սիւֆէրայը ճէլպ իտուպ, մէղըիւր պէշ մատտէնին կէրէք նիյէթը խայրիյէլի Շահանէէ, վէ կէրէք ալամիրի սայիրէ աչքեամընա մուխալիֆ օլ-մատըղընտան գապուլ պուրուլտուղունու թէպլիղ իթտի, վէ Ֆէրմանը մէղ-ըիւր սիւֆէրանըն մաթլուպ իթտիյի Դահրէրէ ճէվապ մափամընտա թութուլտու : Յագաթ գօնսօլուար, պու Քօնթ Անտրասի նօթասընը էչըքեա կիրու-հինէ տախի թէպլիղ իթտիքտէ, ծնլար պիր վէճհ իլէ գապուլ իթմէտիլէր . Պա-պը Ալի միւղաքէրաթա մէյտան վիրմէք իւզրէ, ծն իքի կիւն տէ միւթարէքէ իթտիրտի վէ պիր աֆիլը ումումի տախի իլան իթտի :

Հալ պու քի, գօնսօլուար պիր վէճհ իլէ էչըքեա կիրուհինի իսկեաթ ի-տէմէտիլէր, վէ օ վաղըթ էչըքեանըն պու տէրէճէ տաեանմասընա պազը էճ-նէպի տէսիսէլէրի տէ պէեան օլունտու իսէ տէ, իլէրուտէ թէվարիս պունու թէյեիտ իտէպիլիր :

Իտի Պապը Ալի, Պօսնա վէ Հէրսէքտէ օլան դըրդ թապուր ապէրի կէ-րի ալմատըղճա, վէ մէվճուտ օլան ըսլահաթըն իճրասընա տա Էւրօրա տէվլէթ-լէրի քէֆալէթ իթմէտիքճէ, թէրքը սիլահ իթմէեճէքլէրինի գաթիէն ճէվապ վիրիպ, պէր վէճհը աթի ալթը տա մաթլուպ իլապէ իթտիլէր :

1. Խալամ աղալարըն մալիք օլտուղու արազլինին պիր սիւլիւսիւնին Խրիս-թիյանլարա թէրքի .
2. Եանան էվլէրին վէ քիլիսէլէրին տէվլէթ մէսարիֆի իլէ միւճէտտէ-

տէն ինչասը , վէ զայ օլան չիֆթլիք հայկանաթը իւէ զրաաթ է-
տկաթընըն տէվլէթ թէրաֆընտան թազմինի .

3. Իւչ աէնէ էօշրտէն մուաֆիյէթ .

4. Նիզամ ապքերինին , Նիքշիչ , Աթօլաչ , Ֆօդա , Թրէպին , Բիօկլի վէ
Մօթարտան պաշդա մահալլէրտէն քեամիլէն բէֆի , վէ պու շէ-
րայիթին իճրասընա Բուսիա վէ Աւսթրիա գօնսօլսլարընըն նէզա-
րէթ իթմէսի .

5. Եէրլի Իսլամլարտան սիւահլարընըն ալընմասը .

6. Տէվլէթլէրին քէֆալէթի :

Պապը Ալի , պու թէքլիֆլէրին հիչ պիրինի գապուլ իթմէյիպ բէստ իթ-
տիյինտէն , մուսալէհէ միւնքին օլամայըպ , վէ նէ մուխթէլիթ գօմիսիօն թա-
եին օլունուպ , նէ տէ մուամէլաթը սայիրէեթ թէչէպպիւս օյունմասըլընտան ,
օլ վէճհ իլէ ֆօնթ Անտրասի նօթասը տախի պաթալ օլուպ , պիր տահա լա-
զըրտըսը օլմասը :

Պէրտէ օն իքի կիւնլիւք միւթարէքէ միւտտէթի տէ թէմամ օլտու իսէ
տէ , հէնիւզ գըշ մէվսիմի օլտուղունտան , զօրպալար տաղլարտան էնէմէեիպ ,
ասաքիրի Շահանէ տախի պունլարա մուսալլաթ օլամասը , շու գատար քի ,
պու թաթիլ վազըթտա զօրպալարա Էրօքանըն հէմէն հէր թէրաֆընտան սի-
լահ , ճէպնանէ , ազճէ վէ սայըր իանէլէր եթիշտի , Սըրպտան վէ Գարա-
տաղտան խայը կէօնիլլիլէր տէ կէլիպ , Սըրպըն տա Գարատաղըն տա եազըն-
տա իսեանէ եարարի իտէճէքլէրինի խապէր վիրէրէք , պունտան պիր գաթ
տահա ճէսարէթ ալարլար :

Իքի այ սօնրա , Մայիսին իւչիւնտէ Սէլանիք վազաայը միւէլլէմէսի գու-
հուր իտուպ , Ալէմանիա վէ Ֆրանսա գօնսօլսլարընըն պաղը խաշարաթ թա-
րաֆընտան իտամ օլունտուղլարը մալիւմ տիւր : Պու վազաա Էրօքայա բէք
ֆէնա թէյսիր իթտի , չիւնքի զօրպալարա միւյին օլան էհլը ֆէսատ Էրօքա-
նըն հէր թէրաֆընը տօլաչըպ , վէ իքի պէօյիւք տէվլէթ գօնսօլսու պիլէ պու
հալէ կիրիֆթար օլտուգտան սօնրա , արթըզ Խրիսթիանլար նմսը էմին օլա-
պիլիւր տէյի ահալինին զազապընը թահրիք իթտիլէր :

Թէսատիւֆ պու եա , հէր աէնէ Բուսիա իմքէրաթօրու Ալէքսանտրօ պու
մէվսիմէրտէ տայիսի Ալէմանիա իմքէրաթօրու Կիյեօմա պիր վիզիթա վէրիր օլ-
տուղունտան , միւչարիլէյ բրէնս Կօրչադօֆու տա պէրապէր ալարազ Մայի-
սին օն պիրինտէ Պէրլինէ վասլ օլմուշ ըսը , պիր աղ սօղրա ֆօնթ Անտրասի
տախի օրայա տալէթ օլունտու :

Շարք մէսէլէսի կիթտիքճէ աղըրլաշարղընտան , պունտու թէսլիյէսի չա-
րէսինէ պաղըլմազ իւզրէ իմքէրաթօրլարըն էմրի իլէ քէյֆիյէթ Պիզմարզ , Կօր-
չադօֆ վէ Անտրասի իւչ պաշ վէքիլ վէ խարիճիյէ նաղըրլարը միւզաքէրաթը-
նա իհալէ օլունտու :

Պունլար պէյսլէրինտէ աճէլէ մէչվէրէթ իտիւպ Օսմանլլյա մուխաթապ
պիր նօթա տահա գալէմէ ալարլար , քի Պէրլին նօթասը նաւը իլէ պէօյիւք
թէվաթուր պուլտու , 1876 Մայիս 13 թարիխի իլէ օլուպ Կօրչադօֆուն գա-
լէմինաէն չըզմըշ տըր տէնիր :

Պու նօթանըն ֆէվգէլատէ էհէմիյէթի օլտուղունտան թէքմիլ թէրճիւ-
մէսի պէր վէճհի աթի տէրճ օլունտու :

«Մուսխիսարէն Թիւրքիսթանտան կէլէն պիր թաղըմ վէհմաք խապէր-
լէր, գապինէթլէրին պիր գաթ տահա թէյեիտի իթթիֆազընը իլթիզամ իսէ-
ճէք տէրէճէտէ տիր :

«Պու հալտէն զուհուրի մէմուլ օլան մուսաթարալարն էօնիւնիւ քէս-
տիրմէք իւզրէ, տուէլը սայըրէնին մուալէնէթի իլէ, իւչ իմէրաթօր գապի-
նէթլէրի պէյնլէրինտէ պիր իսթիշարէ լուզումու տա հասըլ օլտու :

«Սէլանիք վուզուաթը կիպի վահշիյէթլէրին Նզմիրտէ վէ Նսթանպօլտա
տախի զուհուրի մէմուլ իտիւկինտէն, էվլէլ էմրտէ պազը թէտապիրի ումու-
միյէ իլէ կէրէք էճնէպի թէպաալարընըն վէ կէրէք մէմալիքի Օսմանիյէտէ միւ-
թէմէքքին պիլճիւմլէ Խրիսթիյան ահալիսին իսթիհասալը էմիիյէթի հազզընտա
ումում էւրօրա տէվլէթլէրի պէյնիւտէ պիր միւքեալէմէնին լուզումի պէճիտ
վէ էհէմ տիր զանն իտէրիզ :

«Թէտապիրի լազըմէ պիլճիւմլէ տիւէլին իթթիֆազը իլէ պէօլէ մուսա-
թարատա պուլունան մահալլէրէ լուզումի մըգտար հարպ սէֆինէլէրի իրսալի,
վէ մուհաֆազայը ասայիչ վէ իսթիրահէթը ամմէ ուղրունա սէֆայինի մէզպու-
րէնին պիր մուալէնէթի լազըմ կէլտիյի հալտէ, ճիւմլէսինին պու ուղուրա
պիրլիքտէ սայ վէ զայրէթ իլէմէլէրի իչիւն, գօմանտանլարա թալիսաթը միւզ-
թաղիյէ իթթար մատտէլէրինտէն իպարէթ իսէտէ, պու մազուլէ Ֆէսաաթա իս-
սիւ էսաս օլան Պօսնա վէ Հէրսէք իլթիւալընըն թէսքինի չարէսինէ պաղըլ-
մատըգճա, թէտապիրի մէշրուհէտէն տախի մէմուլ օլունան նէֆ ու ֆայիտէ
տէրէճէի մաթլուպէտէ կէօրիւլէմէյէճէյի տէ մէյտանտա տըր :

«Պունտան ագտէմ տախի Դեկտեմբեր 30 թարիխի իլէ վաղի օլան իւք
տալէթնամէ իլէ տախի պէօլիւք տէվլէթլէր պիլ իթթիֆազ իսթիշարէ իտէ-
րէք, քօլիթիզաճա հէյէթի հազըրէնին մուհաֆազաը իլէ պէրապէր, Պօսնա
վէ Հէրսէք ահալիսի հազզընտա ըսլահաթը սահիհէ իսթիհասալին տախի սարֆը
էֆքեար իթմիչլէր իտի :

«Իմտի, պու իքի մազսէտին հուսուլինէ քեաֆի Պապը Ալիտէն տախի
ճիտտի պիր ըսլահաթ ֆիլիլ մաթլուպ օլունտուղունտան, Պապը Ալի տախի
պու արզուեա մուվաֆազաթլէ, տէրտէսթը թանդիմ օլան ըսլահաթըն հաղի-
գէթէն մէվզըր իճրայէ վազ օլունաճաղընը տախի պէհանլէ, պիրէր սիւրէթի-
նի տախի ըհամէն գապինէթլէրէ թէպլիզ իլէտի :

«Պու պապտէ տէվլէթլէր տախի հէմ Պապը Ալինին ըսլահաթ թահիւտա-
թընըն իճրաաընա պիր նէվի նէզարէթ իթմէք իւզրէ պիր հազզը մանէվի է-
տինիպ, հէմտէ իսեան կիրուհինին վէ պու սէպէպտէն զուհուրա կէլէն մու-
հաճիլլէրին թէրքը սիւահ իլէ խանէլլէրինէ ալտէթ իտէրէք, պու պապտէ
տէվլէթլէ մուալէնէթ իթմէք իչիւն, անլէրի մէճպուր իթմէք ֆէրայիզի իլէ
մէֆրուզ պուլունտուլար :

«Լաքին պու ըսլահաթ լայիհէսի էսասէն ճիւմլէ թէրաֆընտան գապուլ
օլունտուղու հալտէ, իճրատա իքի մուսանաթ զուհուր իթտի, Եիսթիւլ կի-
րուհի իտտաա իթտի քի, էւրօրանըն ճիտտի վէ մատտի պիր քէֆալէթի օլ-
մատըգճա, Պապը Ալիտէն վատ օլունան ըսլահաթա էմին օլամայըզ, չիւնքի
պու պապտէ թէճրիւպէլլէրիմիզ վար տէտիլէր, Պապը Ալի տախի իտտաա իթ-
տի քի, զօրպալար պէօլէ սիւահ լը օլարազ էօթէտէ պէրիտէ կէզտիքճէ վէ
մուհաճիլլէր խանէլլէրինէ ալտէթ իթմէտիքճէ, մէմլէքէթին թանպիմաթը մապ-

տէթէն գապիլ օլմայաճաղ ըտր : Վէ պու միւճատէլէ հէնկեամընտա , թէրա-
ֆէյն խուսուճէթի տէ էլտէն պրագմատըլար :

«Խմտի , սէքիզ մահտէն պէրու տէվամ իտէն շու հալը շուրիշ վէ իսթի-
լալ թիւրքիսթանըն ախէր մահալլէրինէ տախի սիրայէթ իթմէնէ պաշլատը :
Իսլամ ահալիսի շու զիւխմտէ պուլունտու քի , Պապը Ալի մահզա Էւրօքանըն
թազեիզինտէն տօլայը ըսլահաթը մալիւճէյի եալընըզ սիւրէթը զահիրէտէ դա-
պուլ իտուպ , պաթընտա ճիտտէն իճրասընա մէյլ վէ ըաղպէթ կէօսթէրմէնէ-
ճէք իտի : Պու մաղուլէ պիր էֆքեար , պիր թազըմ մէզհէպ վէ բօլիթիպա
հիսպէրի գապարթըպ , հէմ Սէլանիք վազաայը ֆաճիլէսինէ վէ հէմ տէ մահալը
սայիրէտէ թահրիքի էզհանը ահալիյի մուճիպ օլտու :

«Շիմտի աալա շիւպհէ օլունամազ քի , կէրէք Պօսնա վէ Հէրսէքտէ վէ կէ-
րէք Սըրպ վէ Գարատաղտա տա պու թաասսիւպ հիսսի պիլ մուգապէլէ գապա-
րըպ վէ թաշըպտա , էզհանը ումուսիէյի թուղեան տէրէճէսինտէ թահրիք իթմէսին :

«Պիր վազթըր աապիշտէ , գօճա պիր չէհրտէ , զապթա միւզթէտիր օլա-
մայան պիր հիւքիւմէթին կէօզիւ էօնիւնտէ , կիւնտիւզ վազթը էճնէպի գօնսօ-
լօսլարըն իտամ օլունապիլմէսի , օլ թէրաֆ էհալիսինին զիհնինի օ տէրէճէ պիր
թէլաշա տիւշիւրմիւշիւտիւ քի , պու գատար վազըթտան պէրու վազի օլան
խուսուճաթտան միւթէէսիր օլուպ , հիտտէթ քէսպ իտէն Իսլամլարըն արթըզ
խայրիսահանէ տավրանմալարընա ինանմազ վէ թէսլիմ օլմազ գապիլ տէյիլ իտի :

«Պու հալ տէվամ իթսէ , տուէլը մուազգամանըն պիթթէվասսիւթ թէս-
քինինէ սայ ու իգտամ իթտիքէրի աապիշի ումուսիյէ գապիլ օլմատըղտան
մաատա , շիրարէյի իթթիլալ հէր թէրաֆը տախի ալէվկիր իտէճէքտի :

«Խմտի , Պապը Ալի իլէ տուէլ պէյնինտէ գարարկիր օլան թէտապիրին
ճիտտէն վէ թէքմիլէն իճրա օլաճաղը հազընտա պիր չէքք վէ շիւպհէ պը-
րագմամազ իչիւն , պազը քէֆալէթ ինտասը էլզէմ տիր : Պինաէն ալէյ՝ Պապը
Ալիյի Էւրօքա մուվաճէհէսինտէ միւթահիւտ օլտուղու թէտապիրի մէվզըր իճ-
րայէ իչսալ իթմէնէ մէճպուր իթմէք իչիւն , հէր վազըթտան զիտտէ պիր իպ-
րամ չիմտի լաղըմ տըր :

«Վէ պունա պիր մուգատտէմէ օլարագ իւշ իմրէրաթօր գապինէթլէրի ,
իթթիֆագ իլէ տախի թէզպիւտ պուլան գուվմէթլէրինի իպրազ իտէրէք , ի-
քի այ իչիւն օլտուն պիր միւթարէքէ իթմէսինէ Պապը Ալիյի մէճպուր իթմէլի
տիրլէր :

«Պու միւտտէթը միւթարէքէտէ Էւրօքանըն քէնտիլէրինէ իպրազ իթմէք-
տէ օլտուղու սընանէթին ֆիլիլիյաթընը կէօսթէրէք , իթթիլալ կիրուհինի տէ
մուհաճիրինի տէ իսքեաթ իթմէք գապիլ օլապիլիր : Գարատաղ վէ Սըրպա տա-
խի իպրամ իտէպիլիրիզ քի , պու իատէի սուլհու աապիշէ մանի օլաճագ պիր
հալ վէ հարէքէթտէ պուլունմասընլտը , Պապը Ալի տախի մէճպուր օլունապի-
լիր քի թահթը թահիւտինտէ օլան ըսլահաթը պիր աւ էվլէլ գուվմէտէն ֆիլի-
լէ կէթիրսին : Վէ պու վէնճ իլէ Պապը Ալի իլէ Հէրսէք վէ Պօսնա վէքիլլէրի
պէյնինտէ , պունլարըն թէրաֆընտան պէեան օլունան վէ միւզաքէրէնէ շայան
կէօրիւնէն էսաս իւզէրինէ , տօղրուտան տօղրուեա պիր միւքեալէմէ տէ միււմ
քին օլապիլիր :

«Էսասը մէզքիւրէ շունլարտան իպարէթ տիր :

1. Մուհաճիրէրտէն ավտէթ իտէնլերէ խանէ վէ քիլէսէլէրին ինչասը իչիւն , լաղըմ կէլէն քէրէսթէնին ճանիպի միրիտէն իթասը վէ քեսը վէ քիսպ ֆայիւշ իտէպիլինճէյէտէքնաֆաղալարընըն տախի վիրիլմէսի :
2. Օսմանըլը դօմիսէրի պու մագուլէ իանէլէրի թէվլի իտէճէք իսէ տէ , մուհալէյն ֆեհանուէնի էվլէլ 30 նօթասընտա գիքը օլունան վէ ըսլահաթըն ճիտտէն թանդիմ վէ իճրասընա նազըր օլահագ միւխթէլիթ դօմիսիօն իլէ իսթիշարէ իտէճէք տիր , դօմիսիօնու մէդքիւրուն ըհիսի պիր Հէրթէքլի Նրիսթիան վէ ազալարը Միւսլիմ դայըր Միւսլիմ միւթէպէրանընտան օլահագ օլուպ , պատէլ միւթարէքէ խուսուէթը թէրաֆէյն տէֆ օլունտուդտա , ահալի թէրաֆընտան ինսթիխապ օլունահագլար տըր :
3. Ասքէրին պիր վէսիլէ իլէ իսեան կիրուհի իլէ չաթըշմասը իչիւն , հիչ տէյիլ իսէ թէսքինի էֆքեսար վուգու պուլունճայատագ , ասքէրին գարարկիր օլահագ պաղը մէվլէլէրտէ իդամէթ իթտիրիլմէսի :
4. Միւսլիմանտան ալընմատըղը կիպի , Նրիսթիանլարտան տախի սիլահալընմամասը :
5. Ալէլ ումուժ ըսլահաթը մուղարրէրէնին իճրասթընա վէ ալէլ խուսուս մուհաճիրինին ավտէթի մէսալիհինէ տէվլէթլէրին գօնաօլուլարը եախօտ թային իտէճէքլէրի մուրախխասլարըն նէղարէթ իթմէսի :

«Տուէլը մուազղամանըն խալիսանէ վէ իզթիտարանէ մուամլէնթի իլէ , պու էսաս իւղէրինէ իթթիֆագ գապիլ օլուպ տա մէսէլէ թէսվլէյէքէղիր օլահագ , կէրէք մուհաճիրինին ավտէթի վէ կէրէք միւխթէլիթ դօմիսիօն ազալարըն ինսթիխապը իլէ , մատտէ գուվլէտէն ֆիլիլէ կէթիրիլտիքտէ , իատէլ միւսալէհէ հագգընտա կէրէյի կիպի պիր մէսաֆէ գաթ իտիրմիշ օլուր :

«Լաքին տէվլէթլէրին հէտէֆը մախսուսու օլան պու մատտէյի մուհիմմէնէ սարֆ իթտիքլէրի հիմմթ վէ դայրէթ պիր շէյէ միւֆիտ օլամայարագ , միւտտէթը միւթարէքէ ինզըզա պուլուր իսէ , տուէլը սիւլասէնին էֆքեսարը շու սուր քի շու աֆէթի տէֆ վէ թէվսիլինէ մէյտան վիրմէմէք իւզըն , միւսալէհէլը ումուհինին մուհաֆաղասը ուղըրունա լաղըմ կէլէն թէտապիրի մուէստիրէնին իթթիխաղը պապընտա , եալընըղ մուամլէթը տիրլօմասիլէլէրի քիֆայէթ իթմէսիքտէ , ըհսմի պիր իթթիֆագըն թաստիզի լաղըմ կէլէճէք տիր : »

Մայիսին եիրմիսինէ գատար , Ինկիլիզտէն մատտա սայըր պէօյիւք տէվլէթլէր վէ էն էվլէլ Ֆրանսըղ իշպու Պէրլին նօթասընա մուվաֆագաթ իլէտիրլէր : Ինկիլիզ տէյիլ քի եալընըղ դապուլ իթմէսի , իլա պու իսթիլալ կիրուհինի թէշվիզ վէ թահրիք իտիճի պիր նօթա օլուղունտան , ըհտտ վէ ճէրհ տախի իթտի :

Տէվլէթճէ բէք աղըր պիր մուամլէլէ իտի պու , վէ Բուսիանըն թահրիզի զաղապընը մուճիպ օլուղունտան մատտա , ֆօնթ Անտրասիին նօթասընը Ինկիլիզ դապուլ իտուպ տէ , Պիզմարգըն բարմաղը օլան պիր նօթալը դապուլ իթմէյիպ ճէրհ տախի իթմէսի , Ալէմանիա տէվլէթլինէ պիր պէօյիւք թահրիք սաեըլը : Պիզմարգ սէս չըգարմատը , լաքին պունտան ախըլ ինթիզամ իչիւն , Բուսիա իլէ օլան թապիի իթթիֆագը պու բօլիթիզա ըհգապէթինի ճիհէթիլլէ տահա գիատէ թէյիլտ իլէտի :

Օ վազըթ Ինկիլիզին պու հարեքէթինի կէօրէնէր , իշլէր պու տէրէճէեէ կէլտիքտէն սօղրա , արթըգ Ինկիլիզին աէ Օսմանլը տէվլէթի իլէ պէրապէր Բուսխայա իլանը հարպ իտէճէյինէ հիչ չիւպհէ իտէմէզլէր իտի , լաքին Ինկիլիզ գապինէթինին , սօղրատան կէօթէրտիյի կէվչէքլիք , պու իլք մուամէլէեէ ճէվապ վիրմէտիյինտէն , տախլտէն վէ խարըճտան Ինկիլիզի թայիպ իտէնէր բէք չօգ օլտու . հաթթա չօգլարը տա մուհարէպէնին գուհուրինէ սէպէպը միւսթադիլ , Ինկիլիզին պու Պէրլին նօթասընը գապուլ իթմէմէսի տիր տէյիպ , մէսուլիյէթի տէ Ինկիլիզ գապինէթի իւղէրինէ աթմազ իսթէրլէր . լաքին պու-րալարը տահա սօղրա եազըլաճազ թարիխլէրին հիւքմ իտէճլլի պիր մատտէ տիր :

Հէր նէ հալ իսէ , Ինկիլիզ գապուլ իթմէտի տէյի օ պիր տէվլէթլէր տէ պու նօթատան սարֆը նազար իթմէյիպ , հաթթա Մայիսին 30 ունտա Ալէմա-նիա , Բուսիա , Ֆրանսա , Աւսթրիա վէ Իթալիա սէֆիրլէրի պիրէր նօթա իլէ պուհու Պապը Ալիյէ թագտիմ իտէճէք օլտուղլարը կիւհիւն իլք ազչամըսը եա-նի Մայիսին 29 ունճու կիճէսի Ասիթանէտէ պիր ինզըլապ վէ թէպէտտուլիւ սալթանաթ վագի օլուպ , թէէթիրի լազըմ կէլտի :

ՊՈՒԼԿԱՐ ՄՈՒԳԱԹԵԼԵՍԻ

Իշպու մուհարէպէ թարիխիմիզ մուգատտէմէսինին էն մուհիմ վէ միւշքիլ ֆըզրասը պու Պուլկար մուգաթէլէսի մատտէյի ֆաճիյէսի տիր :

Ձիւնքի պըրագալըմ տախլլէն պուհտան հասըլ օլան խարապաթը ճէսի-մէյի , կէրէք Ինկիլթէրրատա վիւքէլայը հազըրէյի տէվիրմէք իւզրէ գըյամ ի-տէն մուխալիֆ կիւրուհի , վէ կէրէք սայըր մէմալիքլէրտէ տէվլէթը Ալիյէ տ-լէյինէ իմալը տէսիսէ իտէն ֆէսատալլէրլէր պուհու այնը ֆըրսաթ ատտ իտէ-րէք , հիսապսըզ զադէթալէր , րէսալէլէր , նութգլար վէ վէսայիթի սայրէ իլէ պուհու օ տէրէճէ մուպալաղա վէ թանթանա իլէ ալէմէ նէչր վէ իլան իթ-տիլէր քի , էզհանը ումուսլիյէյի տէվլէթը Ալիյէ ալէյինէ թահրիզ իտէմէտիլէր տէյէմէյիլ :

Պու նէ պարպարըզ , պու նէ վահշիլիք տէյի Եւրօբատա պիր ֆիղան վէ ֆէրեատ տըր պաչլատը . թահգիգաթը սէֆարէթլէրէ րէսմէն էմր օլուհտու . տէֆա տէֆա մէմուրլար , գօմլուիօնլար թայեին օլուհտու , իէլէֆ օլան նու-ֆուս ալթմըչ պլինտէն վէ եանան խանէլէր օն իքի պլինտէն պաչլայըպ , իւչ պլինէ վէ պէչ եիւզէ գատար թէնգիլ գըլընտը . ֆագաթ հալա լայըզը վէճհ ի-լէ սահիհի աղնաչըլամոյըպ , եախօտ աղնամազ իսթէնիլմէյիպ , պու լէքէ իւ-զէրիմիդտէն թէքմիլ գալտըրըլամատը :

Պուլկարիսթանտա հիչ թէլէֆը նուֆուս օլմատը տէյիլ , հիչ քէօյլէր գա-սապալար եանըպ խարապ օլմատը տէյիլ , լաքին նէ սէպէպէ վէ քիմին թահ-րիգի իլէ օլտու : Պուրալարը տահա շիմտի աղնաչըլամազ , ֆագաթ պուհուա-րըն իչինտէ մալլամ վէ միւսալիթ օլան շէյլէր տէ օլտուղուհտան , եալընըզ պուհուարտան պահա իտէրիզ :

Օրթատա պիր Պուլկարիսթան լազըրտըսը վար , լաքին պու կիւնքի կիւն Պուլկարիսթան տէյի էօյլէ պիր մահտուտ վիլայէթ եօզ տուր . հալա հիյնի հա-

ճէթտէ Պուլկարիսթանա պիր հուսուտ թայեինի լազըմ կէսէ , բէք չօդ միւշ-
քիւաթ չէքիլիպ պէքքիմ տէ դապիլ օլաւայաճազ տըր :

Զիւնքի էնը ժօղրաֆիյանըն պիր թաղըմը եալընը Թունա իլէ Պալզան-
լար արասընտա օլան արաղիյի Պուլկարիսթան սայար , պիր թագըմը Պալզան-
ըր կէչիպ էտիրնէյէ դատար կէթիւրի , տիկէր պիր թագըմը տահա զիյատէ
զարպա մէյլ իտիւպ , Սօֆիա , Բաղարճըզ , Ֆիլիպէյէ դատար Պուլկարիսթան
աւան իտէր :

Պու պապտէ Բուս իլէ Պուլկար պէյնիտէ տէ պիր աղիմ միւշաղաա վար ,
Բուսլար Սօֆիա , Ֆիլիպէ , էտիրնէ վէ ճիվարլարընը Պուլկարիսթան ատտ իթ-
մէյիպ , էսկի Եունանիսթանըն պիր զըթաը ատտ իտէրլէր . հալ պու քի օրա-
լարաա տա Բուստան զիյատէ Պուլկար թէմէքքիւն իթտիյինտէն , Պուլկարլար
տա օրալաքընը Պուլկարիսթանա տախիլ ատտ իտէրլէր , վէ իշին իլէրիւսինի
աղնաճազ իջիւն պու պիր խաթըրտա գալաճազ չէյ տիր :

Պուլկարլարըն իխթիլալընա քիմէր թարաֆընտան չալըլտըղը , նէ վա-
զըթտան պէրու վէ նէրէլէրտէն թահրիգ օլունտուգլարը ճիւմէյէ մալիւմ տիւր .
Պօսնա Հէրսէք իխթիլալը , Սըրպ վէ Գարատաղ հարէքէթլէրինին Պուլկարլարա
տա սիրայէթ իտէճէյինէ քիմսէ չիւպհէ իթմէղ իտի . լաքին աւմիշին մէմուլի
Թունա իլէ Պալզանլար արասընտաքի Պուլկարլարտան գուհուր իտէր զըյասը
իտի , չիւնքի ասըլ Պուլկարիսթան օրալարը իտի . հալ պու քի Պուլկարլարըն
էն իլք վէ էն շէտիտ իսեանը Պալզանլարըն խարիճինտէ Թաթար-Բաղարճըզը
ճիվարլարընտա օլան Օթլուգ վէ Սթրէլիչա գաւապալարընտան պաշլատը քի
զիյատէ Բուսլաթան սայըլըր իտի , նէթէքիմ Պուլկարիսթան :

Վէ չիւնքի մուգատտէմա պազը տիրլօմաթլար միւքեալէմաթընտա Պուլ-
կարիսթան սէօնպէթի կէչաթէտէ , Բուսլարըն պուրալարը տա Պուլկարիսթան
ատտ իթտիլէրի աղնաշըլմը օլտուգուլտան , իսեանըն տա մահալ իլք էվիլէ
պուրալարտան պաշլաւասը Բուսիա տէսիսէլէրինէ համլ օլունտու . չիւնքի Պալ-
զան իլէ Թունա արասընտա օլան Պուլկարլար զաթէն էլտէ իտիլէր . նիհայէթ
շու Պուլկարիսթան իխթիլալընըն գուհուրի Պուքրէշ վէ Պէլկրատ վէ Բուսիա
գօմիթէլէրի իշի օլտուգու վէ Սըրպ վէ Գարատաղտան վէ սայըր գօմիթէլէր-
տէն տէ թէշվիգ օլունտուգու չիւպհէսիգ իսէ տէ , 1864 սէնէոհնտէն պէրու
օրալարա իսքեան իթտիրիլէն Զէրքէսլէրտէն վէ սայըր պազը խաշարաթտան
կէօրիւլէն էնվայի խասարաթ , վէ մէմուրին վէ դապըթանը մահալիյէնին տէ
պունլարա օլան զարուրի եա իխթիյարի իղմաղլէրի տէ , մէգըիւր Փէսատրիչէ
գօմիթէլէրինէ գօլալըզ վիրմէտիլէր տէէէմէյիգ :

Լաքին թարիխիմիգ Պուլկարիսթան թարիխի օլմատըղընտան , պունլար-
տան սարֆը նաղար իտէրիգ : Շու գատար քի , իխթիլալ հալընըզ մահալը նէ-
շաթը օլան Հէրսէք վէ Պօսնատա գալալըտը , կէրէք իլք էվիլէ Գալատաղը-
լարըն վէ Սըրպլարըն , վէ կէրէք սօղրատան Բուսիանըն միւտախէլէսի սէպէ-
պի իլէ գուհուրա կէլէն իշպու սօն մուհարէպէ գուհուր իտէմէղ իտի , վէ պու
ճիւնէթլէ մուխթասար թարիխինի հողաճաղըմը շու Բուսիա սէֆէրինին ասըլ
սէպէպի Պուլկարիսթան օլտուգուլտան , պու սէպէպլէ տէ իշպու մուգատտէ-
մէմիլտէ անտէն պահա իթմէմէքտէ գապիլ տէյիլ իտի , իմտի նէ գատար միւնքին
իսէ , պէր վէճհը աթի մուխթասարէն թարիֆ իտէրիգ :

Եւք իխթիլալ ալամէթի 1876 սէնէսի Նիսան այընտա Ֆիլիպէ Թաթար-

Բազարճըղընըն չըմալ թարաֆընտա օլան Ոթուդ քէօյ վէ Սթընլիչա քէօյիւնտէ նիւմայան օլտու : Պիր թագըմ վահչիլէր թօրլանըպ կէօյա պիր Պուկար գրալը ինթիխապ իթտիլէր , վէ զըզլար մէքթէպինտէ ուսթալըգ իտէն պիր զըզ տա կիւյա գրալիչա օլտու : Պուկարիսթանըն էսկի ալամէթի օլան եալտըզլը աալան իլէ միւզէյեէն պիր թագըմ չապգալարը , նէրէտէն թէտարիք իթտիլէր իսէ էօթէտէ պէրուտէ կիյինմէյէ պաշլատըլար , պիր թագըմը տէլմէ չաթմա թիւֆէնք վէ պըչագըլա սիւահլանըպ , աղաճտան թօրլար եաբտըլար . զըրգ պին Բուս աաքէրի Պալգանլարտա կիզէնիպ , իշարէթ իթտիքլէյին իմտատա կէլէճէքլէր տէյի տէլլալար չաղըրլտը , Քիմ քի հիյնի հաճէթտէ էվինի եագարսա , սօղրա մէրմէրտէն եաբաճագ տէյի իլանլար տաղըթըլտը :

Պու մագուլէ խալսալթա պիր չօգ ահմագլար ալտանըպ սիւահլը օլարագ պէշ եիւզ գատարը պիր եէրէ կէլտիքտէ հօգարքի զիքր օլունան իքի քէօյէ հիւճիւմ իտիւպ իքի եիւզ գատար գարը էքքէք իսլամ ահալիսինի իտամ իթտիլէր , վէ պիր գօլու տա չըմէնտըֆէր իւղէրինէ կէլիպ , Պէլօվա սթասիօնունու եագըպ խարապ իթտիլէր :

Պուկարիսթանտաքի իսլամլար ֆէնա թէլաշա տիւչիւպ , Սթանպօլտա տա ֆէնա պիր վէլվէլէ հասըլ օլտու , Պուկարիսթանտաքի իսլամլար էօյլէ զանն իտէրլէր իտի քի . նէ գատար Պուկար վար իսէ ալագլանըպ , նէ գատար Իսլամ վար իսէ քէսիպ պիթիրէճէքլէր , Սթանպօլտա տա պիւթիւն Պուկարլարըն Սթանպօլ գաբուստունտաք զօրպա գալգաճագլարը թէվաթուր պուլտու :

Էկէր խուսուսի իլէ չըմէնտըֆէրտէ հաղըր օլտուղու էճիլտէն Սթանպօլտան սէրիան պիր դաշ թապուր նիգամ աաքէրի գօշտուրուլայտը տէրլէր , պաղը մուհարրիլէր , պու իսթիլալ զըզըրճըմը պիր պարտագ սու իլէ սէօնէպիլիտի , լաքին արտ արտա կէլէն թէլաշը թէլէկրաֆլար իշի գապարթըպ աաքէր կիտինճէյէտէք օրալարտա պուլունան Պաշըպօղուգ վէ Ձէրքէսլէր իլէ մուհաֆաղա իտիլմէսի էմր օլունտու տէնիր . պիր պաշգա ըիվայէթէ տալի նաղարէն , պու պիր գաշ քէօյ իսթիլալընա ֆէվգէլատէ պիր չիտտէթ կէօսթէրիլմէտիյի հալտէ իսթիլալըն հէման պիր անտէ պիւթիւն Պուկարիսթանա սիրայէթ իտէճէյի հիսա օլունտուղունտան , արթըգ չար նաչար վէ խախ նախահ պէօլէ պիր չիտտէթէ մէճպուր օլունտու տա տէնիր :

Պիր քէրրէ պու խաշարաթ մագուլէլէրի սիւահա տալրանտըզլայըն արթըգ նէ գան տէօքիւլէճէյի մէյտանտա իտի . Պապը Ալիտէն էն սօղրա թային օլունան պէօյիւք գօմիսիօն նուֆուս զայաթընը իւշ պին պէշ եիւզէ գատար թէնզիլ իթմիշ տիր . իսկիլիզ թէֆթիշ մէմուրլարը օն իքի պինտէն աշաղը տէյիլ տիր տէրլէր . զազէթալար նասըլ քի թէտիք ալթմըշ պինէ գատար մուպալաղա իթտիլէր . Ֆրանսըզ սէֆարէթինտէն Բարիսէ եագըլան թահրիրաթտա թէլէֆ օլան նուֆուս օն պէշ պինտէն եիրմի պինտէք պալիղ օլուրտէյի եաղըլը տըր :

Լաքին կէրէք իսլամըն վէ կէրէք Պուկարլարըն թէլէֆի հագգընտա վազի օլան պու հիսապլար հէպ թախմին նէվինտէն տիր : Ձիւնքի օ գարկաշալըգ արաաընտա էօթէյէ պէրույէ գաշըպ սօղրա կէլէնլէր տէ էվալիտէ պու մագթուլլէրին հիսապընա տախիլ իտիլմիշ տիր . պու գըյազլըզլար Աղօսթօսա գատար սիւրտիւ , վէ Ղարպտան Շարգա գատար սիրայէթ իտիւպ , Ֆիլիպէ վէ Թաթար-Բագարճըղը սանճագլարընտան Իսլիմիա վէ Եանպօլու սանճագլարընա գատար եաեըլտը : Պիր Ահմէտ աղա իլէ Շէվքէթ բաշա վէ սալըր պիր թագըմ

ասքերի բաշարար վէ Ետիրնէ վալխանին իամի գաղէթարարտա եազըլտը, Կուլթար տա սէօյլէնտի, վէ սիւֆէրա թարաֆընտան մուճէրըէտ թահրիրաթ վէ իխս թարաթը րէսմիյէյէ տախի սէպէպ օլտու :

Անճադ պու մագուլէ վուգուաթլար մուհարէպէյը հազըրէնին մուգաստէմաթը օլտուգունտան, պու հիքեպէմիլտէ պունտան զիատէ թաֆսիլաթ դապիլ տէյիլ տիր :

Զիւնքի մատտէ մագթուլ վէ խարապաթըն աղ եա չօգ, հագգ եա նա հագգ օլմաընտա տէյիլ տիր, իլլա ումում Սլավլարա վէ պիւթիւն Եվրօքաեա օլան ֆէվզէլատէ սուի թէյսիրինտէ տիր :

Եւրօքանըն հէր թէրաֆընտա սաքին օլան Սլավլար վէ սայըր միլլէթլէր տախի միւպալաղա իլէ նէյը օլունան, պու մագուլէ րիվայաթը ֆաճիյէնին քիզպ ու սըհէթինի արամայըպ տէհէթէ կիրիֆթար օլտուլար, վէ Եֆքեարը ամմէ զազապը, Օսմալը ալէյհինէ թահրիգ օլունտու :

Պէրլին նօթաընտան սօնրա, Օսմանլըեա միւթէվէճճի հալընըղ պիր Խնկիլիզ գալմըշ իքէն, օ տախի օ պիր տէվլէթլէր իլէ պիրլէյիպ, Խրիսթիանլարըն էմնիյէթի վէ պիր տահա պու մագուլէ վահշիյէթին միւմքին օլամամասը իչիւն, տէվլէթտէն քէֆալթ խթէեհնլէր իլէ պէրապէր պուլունտու, վէ իշ հալընըղ Պօնա վէ Հէրսէք վիլայէթլէրինտէ գալմայըպ, Պուլկարիսթան տախի պունլարա իրափ օլունտու : Պու ճիհէթլէ Եւրօքանըն թալէպ իթտիյի ըսլահաթ իլէ տէվլէթը Ալլիէնին իթա խտէճէք իմթիազաթըն արասը կիթտիքճէ ալըտը վէ պէօյիտիւ, վէ օ տէրէճէեէ կէլտի քի, արթըղ պիլա մուհարէպէ թէսվիյէքէզիր օլաճաղը մուհալ գապիլինտէն խտի :

Ճինսիյէթ մինասիպլթի իլէ արթըղ Սըրպ վէ Գարատաղըն տա խուսու մաթը մախֆիտէ գալմատը, պունլար տա սիլահա հէմճինս վէ հէմմէզէպլէրինին ախըը ինթիգամընա գալըըշպ, պունլարըն արդասընա տա Բուսիա եէթիչտի վէ քեաֆֆէի մուհարրիլէրին թաղրիլի իւզըէ, մատտէ հալընըղ Հէրսէք վէ Պօնայա գալսա մուհարէպէ օլամայաճաղ իքէն, մուհարէպէեէ ասըլ սէպէպ Պուլկարլար օլմուշ օլուպ, պու մուհարէպէնին նէթիճէսի նէ օլաճաղ օլսա, պունտան նէշաթ խտէճէք խայըր վէ չէրը Պուլկար միլլէթի իւզէրինէ համլ օլունաճաղ տըր :

Իշպու Պուլկար չուրիչինին զուհուրինտէն անճաղ պէշ օն կիւն սօղրա Ասիթանէտէ վուգու պունլան ինպըլապ, վէ Սուլթան Աղիլին խալի իլէ Սուլթան Մուրատըն ճիւլուսու վուգու պունլապ, պունլարըն տախի մուհարէպէ հիքեպէսի խարիճինտէ վէգայիի տախիլիյտէն օլմադ հասէպի իլէ պու գաւտարճըղ զիքը իլէ իքթիֆա օլունտու :

ՍԸՐՊ ՎԷ ԳԱՐԱՏԱՂ

Սուլթան Մուրատըն ճիւղուսու ումուս Օսմանը ահալսինէ պիր միւթտէի մէտէրէթ օլտու . էլթաֆը Շահանէլէրինին թաամիմի նիյէթը խայրիյէսի իլէ էշգընա կիրուհինէ տախի աֆվը ումուսի նիմէթի իհսան պուրուլուպ , ալթը հաֆթա վատէ վիրիլտի , վէ տէվրը սապըզաա մէվուտ օլան ճիւմէի ըսլահաթըն միւքէմէլէն իճրաաթը տախի թէքրար վատ օլունտու :

Հալ պու թի պունտան ազտէմ Գօնթ Անտրասի նօթաը վէ սիւֆէրայը էճնէպիյէ իպրամը իլէ հուսուլա կէլէճէք ըսլահաթը զօրպալար թէլալիմէ քեաֆի կէօրմէտիքլէրինտէն , գարիհէտէն զուհուր իտէն պու մագուլէ մէվախտէ ասլա հէվալէի սէմմը իթիպար իթմէյիպ , հիչ պիրի տայրէյի միւթավաաթա տուխուլ իթմէտի :

Պու ճիւմէ իլէ պիր թէրաֆտան Պապը Ալի ալթը հաֆթա թաթիլի հարպ իտուպ , տիկէր թէրաֆտան էշգընա կիրուհի Գարատաղ վէ Սըրպլըն նիւմայան օլան հարէքէթ վէ մուավէնէթլէրինէ մուսթաղըր օլտուզլարընտան , պիր իքի ալ գատար թապիի պիր թաթիլ հասըլ օլտու :

Զաթէն Հէրսէք իլթիլալընա նըսֆ նըսքա տախիլ օլան Սըրպլար վէ Գարատաղլըրընտու . պու մինասիպլէթլէ Սըրպտա վէ Գարատաղտա գանլար գայնամայա պաչլամըշ օլուպ , չու թաթիլտէն սօնրա իլք թիւֆէնք բաթլամասընտա , պունլարըն տա զօրպալար իլէ պիրլէշմէսի շիւպհէսիլ իտի : Պու հալ , Պապը Ալինին նազարը տըգգաթընտան գուրթուլամաեաճաղընտան , պիր թէրաֆտան թէտարիքեաթը սէֆէրիլէկէ իգտամ օլունարազ , տիկէր թէրաֆտան Յունիս 8 թարիխի իլէ Սատրաղամ Բիւշտի բաշա կէրէք Գարատաղ վէ կէրէք Սըրպ բրէնսլէրինէ չու մաալտէ պիրէր թէլէկրաֆ վուրաուրտու :

« Պապը Ալի , մէշհուտ օլան պունճա թէտարիքեաթը հարպիլէնիլ մու-
« վաճէհէսինտէ արթըգ պիգայտ տուրամազ , իմտի նէ մագսէտէ մէպնի պու-
« թէտարիքեաթտա պուլունտուղուլուղուն իյզահաթը լաղըմ տըր քի , մէյա-
« նէմիլտէ տէրքեար օլան խալիսէթէ պիր սէքթէ արիլ օլմասըն : »

Սըրպ Բրէնսի Միլան , քեաֆէյի թէտարիքեաթըն պիր իճապը միւտա-
ֆաա համլ իտուպ , չու վէճհ իլէ թէպրիլէի գիմմէթ իլլէմէք իսթէտի :

« Չէրքէսլէրին , Արնաուտլարըն վէ տայըր պաշը պօղուզլարըն թաատ-
« տիյաթընտան , վէ պունլարըն միւսէլահ օլարազ հուտուտուլուղու թէճա-
« վուլ իթմէլէրինտէն , մէմալիքի Սըրպիլէ պիր վաղըթ սալիմ օլամայըպ , հաթ-
« թա հիւքիւմէթիմ թէրաֆընտան կէրէք հէմճիվար վալիլէրէ վէ կէրէք Պապը
« Ալիյէ տախի ալ շիքեայէթլէր օլունամաըշ ըտը : Հաթթա պու շիքեայէթլէր
« իւզէրինէ Պապը Ալի Ֆայիլ պէյի միւֆէթթիլ թային իթմիլ օլտուղունտան ,
« թէրաֆընտան տախի վէքեալէթէն միրալայ Օրէսուվիլ միւֆէթթիլ թային

« օլունտու . պունլարըն րաբորթօսունտան , թէլէկրաֆը Ալիէրինտէ պէեան
« օլունան թաարուզուն իլը էվվէլ հանկը թէրաֆտան զուհուր իթտիլի մա-
« լիւմ օլաճաղընտան թագտիմինէ մունթաղըրըմ : Իշթիքեա վագի օլուր օլմագ,
« հուտուտէ ինտիրտիլիմ ասքէրի տիւն կէրի ալտըմ . չիմտի մուհաֆաղայա մէ-
« մուր օլանլարտան մաստա հուտուտա պիր Սըրպ ասքէրի տախի եօգ տուր .
« պունուն մուղայիրի ասաքիրի Շահանէ Ֆըրգալարը հալա քէնտի մէվգիլէրին-
« տէ տուրուեօրլար , վէ Սըրպիսթանը պիր տէմիր չէնպէր իչինէ ալմըլար տըր .
« պու հալ էգհանը ամմէեէ օլ տէրէճէ պիր Ֆիւթուր իլգա իթմիշ տիր քի ,
« պիւթիւն Սըրպիսթանտա թիճարէթ վէ հիրֆէթ գապիլ օլամայօր : Պիր թէ-
« րաֆտան ալթը ալտան պէրու զուհուր իտուպ , Սըրպիսթան հուտուտարընա
« գտտար վարիտ օլան պիր իիթիլալ , տիկէր թէրաֆտան նիզամնը պիր թա-
« գըմ խաչարաթ հէմճիվար արագիլէրէ միւթէմատի թէարուզ իտէրէք գան
« վէ աթէշ սաչմագտա օլտուզլարը , վէ նիհայէթ ասաքիրի Շահանէ իլէ տախի
« հուտուտարըմզըն . թէհտիտ օլունմասը , ումումի միլլէթ մէճլիսիմիզին տըգ-
« գաթընը տալէթ իտուպ , Սըրպիսթանըն էմնիյէթինի հիւթիւմէթիմէ սըբարըշ
« իտէրէք , պունա լաղըմ կէլէն վասայիթի տախի եէտիմէ թէսլիմ իթմիշ տիր : »

Գարատաղ Բրէնսի Նիգօլա (Նիքիթա) , Սատրաղամըն թէլէկրաֆընա վա-
դաա նագիքեանէ պիր ճէվապ վիրաի իսէ տէ , օ տախի Գարատաղ հուտուտի-
նէ թէրաքիւմ իտէն ասաքիրի Շահանէտէն իշթիքեա իթտի :

Անճագ Սըրպ իլէ Գարատաղ պէնինտէ , սիւրէթը թէարուզի վէ թէտա-
ֆիլիտէ պիր խաֆի ահտնամէ օլտուզու մալիւմ իսէ տէ , Պապը Ալի պունու
պիլմէմէգլիքտէն կէլէրէք , Գարատաղա իլթիֆաթընճա պիր նամէ եաղըպ , զայ-
լէյը հաղըրէ տէֆ օլունտուգտա Գարատաղ հալզընտա պաչգաճա վէ խալի-
սանէ մուամէլէ օլունաճաղընը տախի պէեան իթտի :

Պու ճիւմիլէ իլէ , նէ Գարատաղ վէ նէ Սըրպ թէտարիքեաթը հարպիյէտէն
ֆարիղ օլամատըլար : Պէլկրատտա պիր իսթիգրտղը տախիլի աչըրպ ագճէ թօբ-
լանմաղա պաչլանար , հէմ մէմուրլարըն մասաչը թէնդիլ օլունտու , հէմ նիսա
թայֆէսի միւճէվէրաթընը իանէի հարպիյէ մագամընտա խաղինէեէ թէսլիմ
իթտի . պու հալտէ սիւֆէրայը էճնէպիյէնին իսթարաթը տախի մուէսսի օլա-
մայըպ , ագչամա սապահա հարպ զուհուրինէ ալէմ մունթաղըր օլմագտա իտի :

Սըրպ պէյի Միլան , Սըրպ օրտուլարընա վազաա Բէթրօպուրկտա նաղար-
տան տիւշմիւշ , Փագաթ զաթէն Բուս միլլէթինտէն օլան ժէնէրալ Չէրնայէֆի
պաչ գօմանտան նասպ իթմիշ օլտուզունտան , կէրէք պու վէ կէրէք եիւզլէր-
ճէ Բուս կէօնիւլիւլէրին Սըրպա վիրուտ իթմէսի , վէ կէրէք Սըրպըն գաաֆը-
նա նաղարէն Օսմանը տէվլէթիլէ եալընըգ պաչընա ուղրաչմասը մէմուլ օլա-
մամաը , Բուսիանըն Սըրպա մուամէնէթ իտէեօր օլտուզունա ամմէի օ տէրէ-
ճէ իսկեաթ իթտի քի , Բուսլար հալա պունուն ինքեարընտա իսէլէր տէ , պու
իթիգատ մահվ օլամատը :

1876 Յունիսին 22սինտէ Բրէնս Միլան Պապը Ալիյէ Է-միթ-մօժ մագա-
մագամընտա պիր թահրիրաթ իլէ պիր մէմուրու մախսուս կէօնտէրտի :

Թահրիրաթը մէգքիւրէնին պաղը Ֆըգրալարը , պէր վէճը աթի թէրճէմէ
օլունուր :

« Սըրպ հուտուտունա քիւլիւյէթիւ Օսմանը ասքէրի թէրաքիւմ իթտի-

րիւտի . Հիւսէյին Աֆէի բաշանըն միւրատը պու խտի քի , թա Անատուրու իշէ-
րիսինտէն վէ վահշի խաշարաթ նէվինտէն օլան Գիւրալէրի տէ ճէլպ վէ պաշը
պօպուզար , Չէրքէսլէր վէ Արնաուուտար իլէ պիւրէշարիպ Սըրպիայը եաղմա
վէ թալան իթտիրսին , իշթէ շիստի պուսուսն սէմէրէսի կէօրիւմէկէ պաշլա-
տը : Պու ինսան գանընա սուսամըշ եապանիլէր , պիւթիւն հուտուտուսուղու
չէվիրիպ , Պուկարիսթանտա կէօրիւլէն վահշիյաթը Սըրպտա տա իթմէկէ հա-
զըր տըրլար : Պէօյլէ պիր մուխաթարա մուվաճէհէսլէնտէ ալթըզ Ասիթանէկէ
պիր մէմուրու մախսուս կէօնտէրմէկէ հաճէթ կէօրէմէմ . իստի տօղրուտան
տօղրուեա Ջաթը հազրէթը սէտարէթ բէնահիլէրինէ միւրսճաաթ իտէրիմ քի ,
էն զիատէ արզու իթտիլիմ հիւսնիւ իմթիզաճ պիլն վսալէթա պէշնիմիզտէ հա-
սըլ օլտուս :

« Ըաթթա պու իմթիզաճըն հիւսնի հուսուլու իշիւն , կիւն պէ կիւն ճէ-
սամէթ քէսպ իտէրէք , հէր թէրաֆը ալէվիլի իտէն շու իսթիլալըն սէպէպը
ասիլսինի Ջաթը ֆէխամէթսլմաթ լէրինէ արզ ու պէեան իթմէք իսթէրիմ :

« Պօսնա վէ շէրսէք ահալիսի , տէրէպէլլէրին մէզալիմ վէ թաաաթիեա-
թընա , վէ մէմուրինին սուի իսթիմալաթընա արթըզ թահամիւլ իտէմէկէրէք ,
տէֆա տէֆա էլինտէ սիւհալէ մուզապէմէթէ մէճպուր օլտու , չիւնքի թահաւ-
միւլ կէլմէզ պիր հալ օլտուղու ամմէյէ մալիւմ իտի :

« Պու հարէքէթլէրին հէր պիրի էֆքեարա տօղուսուպ վէ գապարթըպ ,
ահալինին թաասուսպուսու թահրիգ իյլէտիքտէն մաատա , հէմ Պապը Ալլիյի
պիր թազըմ դայլէլէրէ կիրիֆթար խուպ , հէմ տէ դապթ ու բապթը զըմնըն-
տա պիր թազըմ թէտապիրի շէտիսէկէ մէճպուր իտէկէլիյինտէն , պազար
ասալիշի Էւրօրպա պիրէր եէնի մուխաթարա բէյտա իտէր իտի :

« Պէօյլէ պիր հալ ուսուլմէ մուզլիրը իտէ տէ , հէմհիլարլըզ վէ հէր նէվի
մէնաֆիլի միւթէգապիլէնին ֆէսլինի մուճիպ օլաճաղը ճիհէթլէրլէ Սըրպա տա-
հա զիատէ մուզլիրը իտի :

« Էն զիատէ ասայիշ վազըթլարընտա տալի , Պօսնա մէմուրլարընըն պի-
ղիմ իլէ ձէրսէք վէ Պօսնա ահալիսինին հէր նէվի միւնասէպաթընա տիւրլիւ
տիւրլիւ մուսանաաթ հաաըլ իթտիքլէրինտէն , Պապը Ալլիյէ տէֆա տէֆա շի-
քեայէթլէր օլուսնուշուտու . պիր թազըմ թիւճճար , զէնաաթքեար վէ զիւր-
բաըմըզ վէլէվ նիզամը թէզքէրէլէրի եէտլէրինտէ օլտուղու , վէ մէսալիհի մախ-
սուսէլլիլինին բույէթի իշիւն օլ թէրաֆլարա աղիմէթ իթտիքլէրի հալտէ , եա
մահպուս օլուրլար , եա պէտ մուսմէլլէր կէօրիւրլէր , եա տա սօյուրուրլար ,
վէ չօզ տէֆա տա իտամ օլուսուրլար ըտը , վէ էօյլէ ասըլըզ սէպէպլէր իլէ
քի , վալլիլէրի հիշ պիր վազըթ իսպաթընա դատըր օլտուտըլար :

« Իստի Սըրպ թէպաալարընտան օլուպ , հասպէլ մալահաթ Պօսնա վէ
շէրսէք վիլայէթլէրինէ Խօճուլուզ իտէնյէր նէ սէրպէսթիյէթլինէ , նէ մալինէ ,
վէ նէ տէ ճանընա էմիլիէթ գալմատըղընտան , շու սօն սէնէլէրտէ Սըրպըն թի-
ճարէթի օլ տէրէճէ բէհնէտար օլաու քի , էվլէլքի բայիճ վէ ճէսամէթլինէ նա-
զարէն հիշ մազամընա թէնզիլ օլուսնուշ օլտու :

« Ըաքին Սըրպիսթանըն թահամիւլ իթտիյի մէշազգաթ հալընըզ պու
եիւզտէն տէյիլ իտի . պիղէ հէմհիվար օլան Օսմանը էկալէթլէրինտէ պիր իւ-
թիլալ զուհուր իթտիյի կիպի , պուսնուս Սըրպ ահալիսինէ օլան թէյսիրի դայէթ
քէստէրնաք ըտը : հէր քէս իշինէ կիւճիւնէ պազամայըպ , իսլէճճանը գալպէ

կիրիֆթար օլուրտու , զիհնէր դապարըպ թէճափուղէ մէյլ իթտիքլէրինտէն , հիւքիւմէթիմ աղըր զայլէլէրէ կիրիֆթար օլուրտու :

«Պիր թագրմ չըրչըպլադ մուհաճիրլէր Սըրպիսթանա ֆիրար իտուպ , հիւքիւմէթի տէ ահալիսի տէ ֆաղլա մէսարիֆէ տիւչար իտէրլէր խտի : Հուտուտլարտա օլան թաարրիւղլէր կիւն պէ կիւն թէքէսսիւր իթմէքտէ խտի . նիկեահպանլարըմըղը վուրուպ էօլտիւրիւրլէր , էքսէրիյա նիզամ միւֆրէզէլէրինի տէ պէրապէր ալարադ , եազմաճըլար եիւրիւյիչ իտէրլէր , վէ քէօյլէրէ դատար տուխուլ իտուպ քիլիսէլէրի սօյարլար , շուհուհն պուհուհն խանէսինէ ճէպրէն տուխուլ վէ դասպ իտէրլէր , տափարլարը սիւրիւպ կէօթիւրիւրլէր վէ էթրաֆը աթէչէ վիրիպ գաթըլը նուֆուսա դատար ճիւրաթ իտէրլէր խտի :

«Պու մադուլէ թէճափուղանէ հարէքէթլէր , մուհաֆազայը ճան վէ մալլէրի իչլէն ահալիմիդի սիլահլանմայա մէճպուր իտուպ , զրաաթ վէ թիճարէթլէրինէ մանի օլուր , վէ իթիմատ տախի մահվ օլուրտու : »

Խիթամընտա Բրէնա Միլան , շու թաճիւպէ չայան չարէյի կէօթէրի խտի Սաարազամա :

«Պուհա չարէ , Սըրպիսթանըն գուվլէի աքէրլիյէսինի հէմ մէմալիքի Օսմանիյէ վէ հէմ Սըրպիսթան խըղմէթլէրինէ պիրլիքտէ իթթիխտամ իլէ հասըլ օլապիլլէր : Սըրպ աքէրի պու կիւնքի իխթիւլ կիրուհիսին ճինսինտէն օլուպ , զօրպալարըն էքսէրի անլլէր ճան աթարադ գապուլ իտէրլէր . իմտի Չաթը ֆէլխամէթսըֆաթլէրինէ պէեան իտէրիմ քի , կէրէք տէվլէթը Ալիյէնին վէ կէրէք Խմարէթիմիզին մէնաֆիլինին իսթիսալի աքէրիմիզին պու խըղմէթէ թայինի իլէ հասըլ օլապիլլէ ճէյինտէն , պէն պու էֆքեարա թապի օլմայա դարար վիրմիչիմ : »

Պու թահիրաթ իլէ Սըրպըն մաթլուպուհուտան պաչգա պիր շէյ ադնաչըլմադ ըտը . իլլա Պօնա վէ Հէրսէքլին Սըրպա թէսլիմի , պու հալտէ արթըզ պուհնա ճէվապ պէրլէմէք տախի ապէս խտի :

Գարատաղ Բրէնսի , Պապը Ալիյէ տահա աչըզ սէօզ սէօյլէմէեէ ճէսարէթ իտուպ :

«Հասպէլ իճապ Գարատաղ մէմալիքիմիդ իւզէրինէ միւթէմատի միւսթէվլի օլան մուխաթարաթ , վէ մուալլէնէթիմի թալէպէ հազըլ օլան էյալաթըն նէթիճէսի նամալիւմ պիր մուհարէպէտէն կէօրմէքտէ օլտուգլարը խասարաթ , արթըզ պիր տաղիդէ ֆէվթ իթմէեէրէք , պէնի պիր մուամէլէյի գաթիյէեէ մէճպուր իտէր » տէյի Սատրազամ հաղրէթլէրինէ ճէվապ վիրտի :

Յուլիսին պիրինտէ Բրէնա Միլան Ալէքսինաչ օրտուկեահընա կէլիպ , Սըրպ միլլէթինէ պիր իլաննամէ նէչը լթտի , մաալի Օսմանլընըն հարէքէթլինտէն նաչը մուհարէպէեէ մէճպուր օլմաը օլուպ , պուհուհն իլէ պէրապէր Պօշնազլարըն , Հէրսէքլիլէրին , վէ Գարատաղ , Պուլկար վէ Յուհանիլլէրին քէնտիսինէ մուալլէնէթ իտէճէքլէրինի տէ պէեանտէն իպարէթ խտի :

Սըրպ ահալիսի ճէման պիր պուչուգ միլեօն , վէ Գարատաղ ահալիսի իսէ ճէման իւչ եիւզ եիրմի պին նուֆուս հիսապ օլուհուր . նիհայէթ պու հիսապտան եիւզտէ եիրմի պէչ զիատէ տէ օլալար , եինիչ պիր շէյ տէյիլ խտի : Պու խուրտէպին իլէ կէօրիւլէպիլիր քի իմարէթ , դօճաման Օսմանլը տէվլէթի իլէ ուղրաչմադ ճիննէթինտէն գուրթուլամատըլար :

Եիւպչէսիդ Սըրպըն էվլիայը ումուրու Օսմանլընըն գուտրէթ վէ միքնէթինտէն լայըզը վէճ իլէ խապէրտար տէյիլ իտիլէր : Սըրպըլար էլի սէնէլիք

խթիրահեթտէն կէվէյիպ , Սըրպլարըն խթիգլալընա բիր օլան Միօշ Օպրէնօ-վիչ վագթընըն Սըրպլարը տէյիլ խթիլէր : Միօշուն վագթընտա պիւթիւն Սըրպլաթան պիր օրմանլըգ օլուպ , շիմտի իսէ օրմանլարըն չօլու գրաաթ թարալարընա թահվիլ օլունմուշ օլտուգլարընտան , Սըրպ մէմալիքինին մուհաֆազասը օ վագթըթլար կիպի գօլայ օլամայաճագ ըտը :

Օամանլըտա պիր սէնէտէն պերու բաշարըգ սինկիթմանլարտա պուլունան էշգընա կիրուհի իլէ պաշա չըգամատըղընտան , Սըրպլար քէնտիլէրի կիպի պիր նիլա: ասքէրլէրի իլէ հիշ պաշա չըգամաղ զանն խտէրլէր խաի :

Օամանլըտա բարա տա եօգ , ասքէրտէ եօգ զանն խտէրլէր խաի : Եունա-նիլէրտէն Պուկկարլարտան իմատա պէքլէրլէրտի քի , Եունանիլէր ահալարընտան Սըրպա խասմ տօղար , Պուկկարլար իսէ սօն տէֆա պաշլարընա կէլէն Փէլաքէթլէրտէն մահվ օլմագ տէրէճէսինէ կէլիպ , սէսլէրինի պիլէ չըգարամագ օլմուշլար ըտը :

Օամանլը իսէ Սըրպ հուտուտինէ տէրագապ եիւզ եիրմի պին ասքէր սէվգ իթտի , կէնճ , թագէ վէ մունթագամ պիր ասքէր , տին վէ տէվլէթ զայրէթի իլէ մէլուֆ վէ պահասըր Փըրգլար և Պունուն նէթիճէսինին նէ օլաճաղընը քէշֆ իթմէք , Սըրպլարըն տէֆա տէֆա մաղլուպլիյէթինէ պէքլէմէյի տէ հաճէթ պրագտմաղ խաի :

ԳԱՐԱՏԱՂ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻ

Գարատաղլըլար նէ եաքըպ նէ եարմայըպ , եիրմի պին ասքէր պիւհլա-տըլար , վէ իւք էվլէլ քէնտիլէրի քէնտի հուտուտլարընը իքի մահալտէն թէճավուգ իթտիլէր :

Պիրիսի չըմալ թէրաֆընտա Հէրսէք ճիհէթինէ , տիկէրի ճէնուպ թէրաֆընտա Արնաուուուլըգ ճիհէթինէ : Բրէնս Նիգօլա Հէրսէք թէրաֆընտա պուլունուպ , Հէրսէք մագարըր օլան Մօսթար շէհրինէ գատար կիթմէք իւմիտինտէ խաի . իրինճի գօլ Գարատաղըն էթէյինտէ Բօսկօրիչա գասապասընը վուրուպ , պունա մուվաֆֆադ օլտուղու հալտէ Շգօտրայատաք եիրիւյէճէքտի :

Օամանլը թէրաֆընտան Գարատաղ իւգէրինէ իւք էվլէլ պէօլաք պիր հաղըրըգ կէօրիւլմէյիպ , Նիզամտան զիատէ Արնաուուուլար վէ պաշը պօղուգլար կէօրիւլմիւշ խաի :

Յուլիս 11 տէ Ոսլօմ պօղաղընտա Սէլիմ բաշա ուֆագ , ֆագաթ շէտիտ պիր մուհարէ պէ իլէ իպթիտա Գարատաղլըլարը պօղուպ , քէնտիսի նէվէսինէ կիրտի :

Յուլիս 16 վէ 17 տէ իքի մուհարէպէտէ տահա եինէ Սէլիմ բաշա Գարատաղլըլարը պօղաու . իմտի պունլար Հէրսէք վիլայէթինի թէրք խուպ , տաղլարընա չէքիւմէե պաշլատըլար , վէ Ահմէտ Մուխթար բաշա պունլարըն եունու քէսմէք իսթէտի :

Շըմալ թէրաֆընտա Յուլիս 28 տէ Օամանլը ասքէրի , պիրի Սէլիմ բաշա , տիկէրի Օաման բաշա վէ տիկէրի ինթիյաթ օլարագ իւշ գօլ օրտուլար . ֆագաթ Գարատաղլըլար իլէրի կէշմիւշլէր խաի , պու իւշ գօլ տախի Գարատաղլըլար :

լարտան պօզուլտուլար, Սէլիմ բաշա չէհիտ օլտու, Օսման բաշա հարպ եէ-
սիրի օլտու վէ գալանլարըն ճիւղէսի Պիլէք վէ Թրէպինիէ թէրաֆընա չէքիւ-
տիլէր. պունուն իւզէրինէ Գարատաղլըլար տաղլարընա լալէթ իթմէյիպ, գօլ
գօլ տաղլըլար : Աղօսթօսուն պիրինաէ Մուխթար բաշա Թրէպինիէտէն չը-
գըպ Գարատաղ ասքէրինի եարըպ կէչմէք իսթէտի խէ տէ գապիլ օլամասը :

Ճէնուպ թէրաֆընտա Բօտկօրիչա ճիւղարընտա լալէպթի Գարատաղլըլար
Օսմանլը ասքէրի իլէ չաթըլըպ, Մէտօն գալէսինի մուհասէրէ իթտիլէր, Օս-
մանլըլար պու գալէտէն պէշ տէֆա տըշարը ուղըպըպ պէշինտէ տէ կէրի չէ-
քիլմէյէ մէճպուր օլտուլար : Նիհայէթ Մահմուտ բաշա աղօսթօսուն 14 իւնտէ
պու թէրաֆլարտա Գարատաղլըլար իլէ պիր պէօյիք մուհարէպէյէ թութ ու-
շուպ տէօրթ պինտէն զիյատէ թէլէֆ վէրէրէք թէքմիլ պօղուլտու :

Իստի Մուխթար բաշա մէճպուր օլտու Պօննատաքի նիզամ ասքէրինի
Գարատաղ հուտուտինէ ճէլպ իթմէյէ : Աղօսթօս 30 ունտա ճէլալէտտին բաշա
Պօննատան Թրէպինիյէն ելթիշտի. Սեպահմէր 3 տէն 12 սինէ գատար չըմալ-
տա եինէ բէրաքէնտէ տաղ մուհարէպէլէրի օլտու. կեահ պիր թէրաֆ, կեահ
օ պիր թէրաֆ զալիպ եա մաղլուպ օլարապ :

Ճէնուպտա Մահմուտ բաշանըն եէրինէ Տէրվիշ բաշա գօմանտան օլուպ,
Գարատաղլըլարը տաղլարընա գատար գօլալամազ իւզրէ Բիրէրի թէրաֆընա
հիւճիւմ իթտի, ֆաղաթ պօզուլտու վէ իքի եա իւշ պինթէլէֆաթ տա օ վէրտի :

Սեպտեմբեր 11 տէ թէքրար հիւճիւմ թէքրար պօղկունլուգ : Պունուն իւ-
զէրինէ մէճպուրի պիր թաթիլ օլուպ, Մուխթար բաշա պու վէսիլէ իլէ նէ
գատար ասքէր թօբլայապիլտի խէ թօբլայըպ Սապար թէրաֆլարընտա իս-
թիճեմամթ եաքար, լաքին Գարատաղլըլար տա թէտարիքսիզ պուլունմատը-
լար : Հոկտեմբեր 9 ունտա օն ալթը սաաթ մուհարէպէ վազի օլարապ, Մուխ-
թար բաշա հէր մէվլիլէրտէն կէրի չէքիլմէե մէճպուր օլտու : Գարատաղլը-
լարըն գօմանտանը Միթար Պիլօվ իտի քի աճէլէ Լուպինիէրէ կիտուպ, վէ պու
գասապայը եազըպ Մուխթար բաշանըն արգասընը քէսմէե չալըշտը : Լաքին
Բօտկօրիչա թէրաֆընտա տա եինէ օ կիւնլէրտէ Տէրվիշ բաշա պիր գաշ մու-
հարէպէտէ Գարատաղլըլարը պօզտու. լաքին Հոկտեմբեր 10 ունտա Գարատաղ-
լըլար եինէ իւսթէ չըգըպ, Տէրվիշ բաշայը հէմ եանտան հէմ անընտան վու-
րարապ աճէլէ կէրի չէքիլմէե մէճպուր իթտիլէր :

Հոկտեմբեր 14 տէ Օսմանլըլար թէքրար պօզուլուպ, Սըուզ գալէսինէ
գատար գօլալանտըլար, վէ Հոկտեմբեր 20 սինտէ Մէտօն գալէսի Գարատաղ-
լըլարըն էլինէ կէշտի : Պունտան սօնրա Գարատաղլըլար, Սըրպլար իլէ պիրլէ-
շէպիլէճէքլէր իտի, լաքին մուհարէպէնին խիթամը տա եազլաշմըշ ըտը :

Պու արալըգ, իլէրուտէ նազլ օլունաճազ իքի այլըգ միւթսրէքէ իւսթէ
կէլտի, վէ պու միւթարէքէ էսնասընտա Տէրվիշ բաշա Շգօտրայա չէքիլիպ,
Գարատաղլըլար տախի Բօտկօրիչայը մուհասէրէ իթմէք հիլէթինտէ պուլունտուլար :

Էլհասըլ պու տէօրթ մահ զարֆընտա օլան մուհարէպէլէր, տէօքիւլէն
գանլար հիշ պիր շէյէ հարամայըպ, իքի թէրաֆա տա պէյհիւտէ քիւլլի թէ-
լէֆտէն պաշգա պիր շէյ հասըլ իտէմէտի :

ՍՐՐՊ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻ

Սրբայ ասքերինէ պաշ գօմանտան օլան ճէնէրալ Չէրնայէֆ, էկէր կէրէք քէնտի գուզլէթինի վէ կէրէք գարշըսընտա օլան Օսմանլը գուզլէթինի էյիտէն քէշֆ իտէպիւմիշ օլայըտը, եալընըզ պիր թէտպիր գուլլանապիւրտի. օ քի ասքերինի գօլ գօլ տաղըթմայըպ, իլլա ճիւմէսինի պիր նօգթայա ճէմ իտէրէք, Նօվի-Բաղարտան հիւճոււմ իտուպ Գարատաղլըլար իլէ պիրլէշմէլի իտի: Օ վա-գըթ Յամանլըլարըն իխթիլաթընը քէսիպ, Հէրսէք վէ պէլքիւմ Պօսնա տա զօր-պալարըն զօպթընտա գալապիւր իտի:

Չէրնայէֆ պուսուս մուղայիրի Սըրպլարըն օ գատար կիւճլիւք իլէ թօթ-լատըզլարը սէքսէն տօգսան պին ասքերի տէօրթ գօլա թաղսիւմ իթտի: (Սըրպ-տա նիզամ ասքերի օլարագ անճագ եիրմի պին ասքէր վար ըտը, զոսսուրու-րէտիֆ վէ ասաքիրի միլիյէլէրի իտի:)

Պիրինճիսի, չարգ թէրաֆընտա Զայչարտա միրալայ Լէժանին գօմանտա-սընտա: (Վիտին թէրաֆը)

Իքինճիսի, պաթը թէրաֆընտա Տրինա նէհրի քէնարընտա ճէնէրալ Բան-գօ Ալիմբիշ գօմանտասընտա: (Պօսնա թէրաֆը)

Իւչիւնճիւսիւ, պաթը լօտօս թէրաֆընտա Եափօրտա ճէնէրալ Զախ գօ-մանտասընտա: (Գօսօվա թէրաֆը)

Տէօրտիւնճիւսիւնիւ, ճէնէրալ Չէրնայէֆ քէնտի գօմանտասընա ալըպ, Նիշ վէ Սօֆիա թէրաֆընա եիւրիւնէճէքտի:

Սըրպ իւմէրայը ասքերիյէսի վէ զապըթանը պու թէրթիպտէն ասլա խօշ-նուտ օլամատըլար. չիւնքի պու թէրթիպ Սըրպտան իսէ Պուկարլարա վէ տօ-այըտան Բուսլարա պիր խըզմէթ իտի. կիւնա Պուկարիսթան գրալըղընըն իւ-տասընա պիր պաշլանլըճ օլաճաղըտը, պու սէպէպտէն նաշը Սըրպ գօման-տանլարը Չէրնայէֆէ խասմ օլտուլար, վէ էմիլէրինին իճրասընտա սօուգ վէ կէվշէք տալրանտըլար, օ գատարատաք քի, մուհարէպէնէ պաշլանտըգտան օն կիւն սօնրա Օսման բաշա (Բլէֆնատաքի) Զայչարը զապթ իթտի. Ալիմբիշ Պօսնա թէրաֆլարընտա պօղուլտու. Զախ Եափօրտա պօղուլուպ կէրի գօվա-լանտը վէ եարալանտը. նիհայէթ Չէրնայէֆիտէ օլ էսնատէ Սէրտարը էքրէմօ-լան Ապտիւլ Քէրիւմ բաշա պօղուպ, Սօֆիա վէ Վիտին թէրաֆլարընա տօղրու իլէրիլէմիշ օլան ասքերինին ճիւմէսինի հուտուտտան իչէրի աթտը:

Պու իլք սէֆէրէրտէ Սըրպ ասքերինին վէ Չէրնայէֆին նէ օլտուգլարը աղնաշըտը, Օսմանլը ասքերինէ վէ գօմանտանլարընա նիսպէթլէ գըհասա կէլ-մէզ տէրէճէտէ աշաղը շէյլէր օլտուգլարընտան, հիչ պիր եէրտէ տախի քէնտի մէմալիքլէրի տէրուշինտէ պիր մուվաֆֆադիյէթէ միւզթէտիր օլամատըլար. Օսմանլը գօմանտանլարը իսէ Սըրպլարը հուտուտլարընտան իչէրի գօվալամանա գանաաթ իթմէյիպ, իլլա Սըրպիսթանը պասըպ Պէլկրատա գատար իլէրիլէմէյէ գարար վիրտիլէր. չիւնքի Հէրսէք վէ Պօսնա իխթիլալը օլմասա տա, Օսմանլը

տա պիր վէսիլէ իլէ Սըրպը վուրուպ , Պէլկրատ գալէսինի էլլէրինտէն ալմագ թասավկուրու չօգտան պէրի վար ըտը :

Պէլկրատա կիտէճէք էն գըսսա եօլ , Մօրավա նէհրինին քէնարլարը իտի , սուռ նէհր Սըրպիսթանըն հէմէն թա օրթասընտան կէչիպ , պու մէմլէքէթի իքլյէ պէօլէր :

Լաքին պու նէհրին քէնարլարը պիլա մուհաֆազա պրագըլմայըպ , հաթթա իքի խաթթը մուհաֆազասը վար ըտը : Եօնտէ Ալէքսինաչ գալէլէրի վէ տահա արգատա մէթին թապեալար իլէ միւսթահքէմ Տէլիկրատ պօղաղը : Պու իքի խաթթը մուհաֆազա տախի մէգքիւր Մօրավա նէհրինին սաղ թէրաֆընտա իտի :

Ապտիւլ Գէրիմ բաշա , պու իքի ճէսիմ խաթթը մուհաֆազայը զօրլամագտան էվկէլ , սաղ թէրաֆընտա օլան Սըրպըն Լէչիանին ֆըրգասընտան էմին օլմագ իսթէտի : Պու ֆըրգանըն Ձէրնայէֆ ֆըրգասը իլէ օլան իսթիլաթը , Թիմօգ նէհրի քէնարընտա օլան Ձայչար իլէ Ալէքսինաչ ճատտէսի իւզէրինտէ իտի , քի Գընեաղէվաչ նամ միւսթահքէմ պիր պէլտէտէն կէչէր իտի . իմտի իլք էվկէլ պու Գընեաղէվաչ պէլտէսինին զապթընա գաւար վէրիլտի :

Օսման բաշա (Բլէֆլատաքի) Ձայչարը ալան ասքէրի տախի մայէթինէ ալարագ Լէչիանըն ֆըրգասընըն էօնիւնէ կէրիլէճէքտի . իմտի Նիլտէ օլան Օսմանը օրտուսու իքի ֆըրգայա թազսիմ օլունուպ , Գընեաղէվաչ իւզէրինէ սէվգ օլունտու . (պու Գընեաղէվաչըն էսկի իսմի կուրկուսէվաչ օլտուզունտան , պաղը խարթալարտա պու իսմ իլէ եաղըլը տըր :)

Յուլիսին 28-29 ունճու կիւնիւ պիրինճի ֆըրգա Ահմէտ Էյուպ բաշա գօմանտասընտա օլարագ , Սըրպըն Կրամատա գասապասը ճիւարընտան հուտուտու թէճավուզ իսիւպ իլէրիլէմէյէ պաշլատը : Օ կիւն էօյլէ վաղթը Հաֆըզ բաշա գօմանտասընտա օլան Օսմանընըն էօն գօլու ալթը սաաթ մուհարէպէ իտէրէք , Սըրպլարը հէք թութուզլարը մէվգիտէն կէրիլէ գօվալատը , վէ հէր նէ գատար Սըրպլար օ կէճէ Տէրվէնտէ սըղընտըլար խէ տէ , էրթէսի կիւնիւ Օսմանըլար օրայա տա եէթիչալքլէրինտէն , պիր թիւֆէնք տախի պօշալթմայարագ Տէրվէնտի տէ թախիլյէ իթիլէր :

Օ կիւնիւ եանի Յուլիսին 30 ունտա Սիւլէյման բաշա իքինճի գօլու իսթիհապ իտէրէք հուտուտտա Բանտիրօլօ պօղաղընը գօրլայըպ վէ կէչիպ , էրթէսի կիւն 31 Թէմուզտա Ահմէտ Էյուպ բաշա իլէ պիրլէչտի , վէ եէտի սաաթ մուհարէպէ իտէրէք Թիմօգ նէհրի քէնարընտա նէ գատար եիւքսէք թէքէլէր վար իսէ , էլէ կէչիտի :

Օսմանը ասքէրի ֆէվգէլատէ մէթանէթլէ ճանտիբարանէ չալըմըչ օլտուզունտան Թիմօգ նէհրինի իմրար իթմէք թէտարիքեաթը կէօրիւլէրէք , ասքէրէ իքի կիւն արամ իթտիրիլտի , վէ Աղօսթօսուն իւչիւնճիւ կիւնիւ թէքրար մուհարէպէյէ պաշլանըպ , Սըրպլար թէքրար պօզուլտուլար :

Մն պէչ կիւն զարֆընտա Օսմանընըն բէրաքէնտէ վէ միւֆրէզէ գօլարընա հէր թարաֆտան հարէքէթ էմրի վէրիլպ պիր նօգթայա թօբլաթարըլարը վէ օլ վէճհ իլէ Մօրավա նէհրի քէնարընա թէրաքիւմ իտէն Օսմանը ասքէրի եիւզ պինէ պալիզ օլտու :

Իմտի Աղօսթօսուն 18 ինտէ թէքրար խուսումէթէ պաշլանըպ , Էյուպ բաշա էլլի պին ասքէր պաշընտա օլարագ Սըրպ օրտուսունտան սօլ ճէնահընա

եազլաշտը իսէ տէ , իբր կիւն երեքսէք թէքէլէրտէն վէ տէրին տէրէլէրտէն կէչ-
մէսէ մէճպուր օլուպ , պու հարէքէթտէ Օսմանլը առքէրինին մէթանէթի ճիւմ-
լէյի միւթէհայիր իթտի , անճագ պիրէր բարչա սօղան էքմէք վէ սու իլէ գուվ-
վէթ ալարագ , իբր կիւն ագչամա գատար երբիւտիւլէր : Պատէհու էյուպ
բաշա Աղօսթօսուն 20 , 21 , 22 վէ 23 իւնճիւ կիւնլէրի տայիմա մուվաֆֆա-
գիյէթլէ մուհարէպէսէ տէվամ իթտի . լաքին 24 իւնճիւ կիւնի ֆէվզէլատէ պիր
շըթապլա տահա իլէրի աթլալըմ տէրքէն , խայլը թէլէֆաթլա պօղուլուպ եւ-
րինտէ տուրմայա մէճպուր օլտու , վէ պու մուվագգաթ պիր մաղլուպիյէթտէն
Սըրպլար պէօյլէք պիր մուգաֆֆէրիյէթ գազանարգ զանն իթտիլէր :

Օսմանլընն միւրատը , պու թէքաֆտան Ալէքսինաչ իւզէրինէ երբիւ-
մէքտի , լաքին խայլը միւշքիլաթ վէ բաշարըզա տիւշար օլաճաղարընը քէշֆ
իտէրէք , բլանը տէյիշտիրտիլէր :

Ալէքսինաչ բիշկեանրնտա օլան քեաֆֆէի Սըրպ իսթիքեամթը , Մօրա-
վա նէհրինն սաղ քէնարընտա իտի . չիւնքի Սըրպլար , Օսմանլընն սօլ թէքա-
ֆա կէչէպիլէճէյինի խաթըրա կէթիւմէմիշլէր իտի , Օսմանլը իսէ սօլա կէչիպ
վէ էօնիւնտէ արթըգ պիր մուամանաթ պուլաւայաճաղընտան , սօլտան տօղրու
Պէլկրատ իւզէրինէ երբիւմէսէ գարար վիրտի :

Պու ճիւմէ իլէ Օսմանլընն սաղտան սօլա կէչմէսի տէ , գօլայ վէ մու-
խաթարաըգ պիր մուամէլէ տէյիլ իտի :

Չիւնքի Սըրպ ապքէրի , սաղտան սօլու թօք իլէ տէօյէպիլիլէր իտի , օն-
տան սօնրա եօլլար տար վէ պօղուգ օլուպ , թօրլարըն նազլինտէ բէք չօգ
միւշքիլաթ վէ թէչիլքէ տախի վար իտի , հաթթա էն պէօյլէք մուխաթարա
պուլնտա իտի քի , պէօյլէ պիր ճէսիմ օրտուլունն սաղտան սօլա կէչմէսինի
Չէրնայէֆ տուլմամալը իտի , եօզսա էօնլէրինէ կէրիլըր իտի :

Մուլն իշիւն Օսմանլըլար սաղտա օլան մուհարէպէլէրինի մէն իթմէյիպ ,
կէօսթէրիշ իշիւն Աղօսթօսուն 25 , 26 , 27 , 28 վէ 29 իւնճու կիւնլէրի տայի-
մա Սըրպլար իլէ մուհարէպէտէ պուլուլուպ , պիր թէքաֆտան տա սաղա կէ-
չիօր օլտուգլարընը պէլլի իթմէտիլէր :

Անմէտ էյուպ բաշա , Սուքօվաղ գարիյէսինին իւսթ թէքաֆընտան Մօ-
րավա նէհրի իւզէրինէ իբր քէօքրիւ աթարագ , սաղ թէքաֆա օրտուսունու
կէչիւմէքտէ օլտուն , Ալի Սայիպ բաշա տախի նիշտէն աճէլէ օն պէշ երիմի
պին ապքէր կէթիրտէրէք , Սըրպլար իլէ սաղ թէքաֆտա ուղրաչապտա իտի ,
Սըրպլար իսէ գարչլարընտա օն օն պէշ պին ապքէր օլտուգլունու խայլա տա-
խի իտէմէյիպ , հալա Անմէտ էյուպ բաշա ապքէրի իլէ տէօյիւշիւլիւյօր զանն
իտէրլէր իտի : Պիր ազ սօնրա Ալի Սայիպ բաշա տա Մօրավայը կէչիպ Անմէտ
էյուպ բաշա իլէ պիրլէշտի , վէ Մօրավա նէհրի արասընտա օլան պիր միւսէլ-
լէս (իւշ քէօշ) մէվգըրի զապթ իթտիլէր :

Աճայիպի պուլնտա քի , Չէրնայէֆ պու տէրէճէ ճէսամէթի օլան պիր հարպ
հարէքէթինի կէօրէմէտի , վէ Աղօսթօս 30 վէ 31 թարիխի իլէ Բէշթատա Ըս-
թամպօլտա պու հալատիս թէլէկրաֆլար իլէ թէվաթուր օլուպ տուրուրքէն ,
վէ պիւթիւն էլրօքա խապէրտար օլմուշ իքէն , Չէրնայէֆ քէօր քէօրունա վէ
հէր շէյտէն պիխապէր օլարագ , մէվգիլէրինտէ ֆիւթուրսուգ տուրմագտա իտի :

Լաքին Սեպտեմբերին պիրինտէ Օսմանլըտան քիւլլիյէթլիւ ապքէրին սօլա
կէչտիյինտէն խապէրտար օլտուգտա , Օսմանլը սօլտան կէչիպ վէ Պէլկրատը

ալըպ, արգասընը քէսէպիլիր օլտուղունտան վէսվէսէ իտէրէք, Սըրպ ասքէ-
րինին քիւլլիսինի պէրապէր ալըպ, օ տա Մօրապանըն սօլունա կէչտի քի, է-
յուպ բաշայը մէքս իտուպ իլէրիլէթմէսին. լաքին Ձէրնայէֆ կէլուպ եէթի-
չինճէյէտէք, Օսմանլըլար սօլ թէրաֆտա էն ալա վէ մէթին մէվլիլէրի զապթ
իթմիլէր իտի. իմտի արգալարընը պու մէվլիլէրէ վիրէրէք եիւլլէրինի Ձէր-
նայէֆէ չէվիրտիլէր. պու հալտէ պիր նիւ տայրէ իւզէրինէ եիւզլէրինի Մօ-
րապահա չէվիրիպ, Սըրպլար իսէ արգալարընը պու նէհրէ չէվիրմէեէ մէճպուր
օլտուլար :

Մուհարէպէ իպթիտա թօք աթէչի իլէ պաշլատը, վէ Օսմանլը թօքճու-
լարը Սըրպլըն աթէչինէ աթէչ եէթիչտիրէրէք, Սըրպ թօքլարընը պաթալ իթ-
մէեէ հատտէն աշըրը զօրլուզ չէքտիլէր վէ օ ճիհէթտէն պէօիւք թէլէֆաթա
տա ուղրաաըլար. պունուն մուղպիլիր Սըրպ քիատէլէրի տէ, հէր նէ գատար
պիր չօգ Բուս զապիթլէրի գօմանտաաը իլէ թէչվիգ օլունմագտա իսէլէր տէ,
պիր տիւրլիւ սէպաթ կէօսթէրէմէյիպ, տահա ճէնկէ պաշլանըր պաշլանմագ,
պիր գաչ ալայ պիրտէն մէյտանը մուհարէպէյի թէլք իտուպ տաղըլտըլար, վէ
պու տա հէնուղ հիչ պիր զօր կէօրմէմիշքէն, ազչամ իւզէրի իսէ պիւթիւն
քիատէլէր տայանմայըպ թարումար օլտուլար վէ անճագ պիր գաչ ալայ աս-
քէր նիգամէն ըիւճաթ իտէպիլտիլէր : Պու մուհարէպէտէ Սըրպլըն եալընը թօք-
ճու թաղըմը օլանը ասքէրիյէ մուվաֆըզ պիր հարէքէթ կէօսթէրէպիլտի :

Պու գօլայ մուվաֆազիյէթէ Օսմանլըլար տախի թաճիւպ իտիւպ, պիր-
տէն պիրէ նէ ճէսամէթտէ պիր մուզաֆֆէրիյէթէ մագհար օլտուղլարընը քէն-
տիլէրի տախի ֆէհմ իտէմէյիպ պիր աղ սօնրա աղնատըգտա, պունտան իսթի-
ֆատէ իթմէք իւզրէ, ասքէրի իլէրույէ հարէքէթէ հաղըրլատըղլարը էանատէ,
Ապտիւլ ֆէրիւ բաշայա Ասիթանէտէն պիր խաֆի թէլէկրաֆ կէլիպ, պիր ազ
վազըթ հարպը թաթիլ իթմէսի էմր օլունտու :

Պու Գարատաղ վէ Սըրպ մուհարէպէլէրինտէ տախի, իպթիտատէ Էւրօքա
տէվլէթլէրի պիթէրաֆ տուրտուլար, լաքին մէյտանը մուհարէպէ Հէրսէք,
Պօսնա, Գարատաղ վէ Սըրպ մէմալիքինէ գատար թէվէսսիւ իտուպ, Պուկա-
րիսթանտա օլան զըեաղըղլարը տա վէսիլէ իտէրէք, Բուսիանըն տախի խու-
սումէթէ պաշլահաճաղը Էւրօքա գապիլնէթլէրի հիսս իթտիլինտէ, պիր թէ-
վասսիւթ չարէսինէ պագմագ իւզրէ պէյնլէրինտէ գարար վէրիպ, տիկէր թէ-
րաֆտան Սըրպլարըն տախի իշի բասթ կիթմէտիլինտէն, Բրէնս Միլան վէ միւ-
տիրանը տախի մէճպուրէն սուհա թալէպ օլտուլար :

ՄԱԼԻԻՄԱԹԸ ՍՈՒԼՀԻՅԷ

Աղօթօրհանն սօնլարընտա Բրէնս Միլան, «տուէլը մուազզամայը Էւրօ-
բանըն էմէլ վէ արգուսինէ մուվաֆֆազաթլա տէվլէթը Ալիյէ իլէ Սըրպ իմա-
րէթի պէնիստէ թէճտիտի բապըթէյի սուլի վէ խալիսէթ զըմնընտա» թէվաս-
սիւթլէրինի թահրիրէն իսթիտա իյլէտի :

Պուսուսն իւզէրինէ Լօրտ Տէրպի, Պապը Ալիտէն իքի այլըգ՝ պիր միւթա-
րէքէ թալէպ իտուպ, օ պիր տէվլէթլէր տախի մուվաֆազաթ կէօսթէրտիլէր :

Լաքին օ արայլըգ Սուլթան Մուրադ տախի խալ՝ օլունուպ, Շէվքէթլու-
Սուլթան Համիտը սանի հազրէթլէրինին ճիւղուսու հիւմանունլէրի վուզու պու-
տուղունտան, վէ Սատրազամ Միտհաթ բաշա իսէ պիր գանունու էսասի ի-
տասը իլէ, ըսլահաթը՝ տախիլիյէ իլէ զիատէ մէշղու պուլունտուղունտան,
Լօրտ Տէրպինին միւթարէքէ թէքլիֆինէ չօղլադ տըգզաթ օլունմայըպ, իհմալ
օլունտու :

Եալընըգ Սեպտեմբեր 14 թարիխինտէ տուէլը Էւրօբայա Պապը Ալի ճա-
նիպինտէն պիր մուֆասսալ միւզաքէրէ թէպլիղ օլունտու քի, թարիխէ գայտ
օլունաճադ օլտուղունտան, պաղը մուհիւմ ֆըրգալարընը պէր վէճհը աթի թէր-
ճէմէ իտէրիգ :

«Սըրպ հիւքիւմէթինին իսթիտասը իւզրէ, շու վազթը պուխրանտա Էւ-
րօբա տէվլէթլէրինին թէվասսիւթէ մէյլ վէ բաղպէթ իթմէլէրինին նէ տէրէճէ
պիր ինսանիյէթ վէ խալիսէթ ֆիլիլի օլտուղունու, սալթանաթը Սէնիյէ թագ-
տիր իթմիշ տիր : Միւթթէֆիղի խասըմըգ օլան տուէլը մուազզամայը Էւրօբա,
շու խունրիղ մուհարէպէլէրին մէյի իչիւն հէր նէ էմէլ վէ արգուտէ իսէլէր,
նէգտը տէվլէթը Ալիյէտէ տախի ալըն տէրէճէ պիր խահիշ պուլաճազլարըն-
տան տախի էմին օլմալը տըրլար : Պինաէն ալէյի պիր ան էվվէլ նայիլի մէրամ
վէ մազսէտ օլմալ իչիւն, տէվլէթը Ալիյէ էվվէլ պէ էվվէլ մէճպուր տուր պէ-
հան իթմէնէ քի, թէճտիտի բապըթէյի սուլի վէ խալիսէթին էսասը էվվէլճէ
պէհան օլունմատըգճա, եալընըգ խուսուլմէթին թաթիլի իլէ շիւպհէսիղ թէք-
լար միւշքիլաթը ազիմէնէ կիրիֆթար օլունաճաղընա վէ օլ վէճհ իլէ իճրաա-
թը ֆիլիլիյէսի գապիլ օլամայըպ, օլսատա էֆըհարտա թէրէտտիւտ հասըլ ի-
տէրէք, հիշ պիր ֆայիտէյի միւնթիճ օլմատըգտան մատա, թէրաֆէյինն ահ-
վայինի էօյլէ պիր հիյէթէ կէթրէպիլի քի, տուէլը մուազզամայը Էւրօբանըն
պէօյլէ պիր խալիսանէ վէ միւվէտտէթմէնտանէ թէվասսիւթինտէն մէմուլ օլու-
նան մազսէտ վէ նիյէթը խայրիյէնին հուսուլինի տախի նագապիլ իտէճէյինէ,
տէվլէթը Ալիյէ էյիտէն իսկեաթ օլմուշ տուր :

«Իմտի տէվլէթը Ալիյէ, միւշքիլաթ իւզէրինէ միւշքիլաթ իլավէ իտէպի-
լիր օլան շու միւթարէքէ մատտէսինի չիմտիլիք թէէլիր իտուպ, ֆազաթ վա-
զըթ ֆէվթ իթմէնէրէք հէմէն Սըրպիսթանըն շու սօն հարէքէթիլէ պուլու-
նուլան հալտէ իատէյի սուլի վէ ասայիշ նէ վէսայիթ իլէ գապիլ օլապիլիր,
պուսու միւթարէքէնէ թէրճիհ իթմէք իսթէր :

«Տէվէթը Ալիյէ , Սըրպիայէ քէնտի քէնտինի իտարէ իթմէք սէլահիյէթի-
նի վէ կէրէք մէմէթէթի մուհաֆազա վէ հիյնի հաճէթտէ տիւշմէնտէն վիզայէ
հազզարընը վիրմէսի , անճազ շու մաթլուպ օլունան նիյլթը խայրիյէեէ մէս-
նի իտի . վէ պու ճիհէթլէ տէվէթը Ալիյէ հէմ Սըրպ միլլէթինին վէ հէմ տէ
միւտրանընըն սատազաթ վէ էմնիյէթինէ իսթինատ իթմիշ իտի :

«Հաթթա տէվէթը Ալիյէնին մազսէտի , պու մազուլէ նիմէթլէր իլէ
Սըրպիայը , էճզայը միւթէմմէսինտէն օլան տէվէթը Ալիյէ իլէ պէնսը խա-
լիսէթ վէ միւվէտտէթ իլէ տահա սըզըճա րապթ իթմէք իտի վէ տէյիլ քի թէֆ-
րիգ վէ թէպէիտ իթմէք :

«Լաքին Սըրպիա , տէվէթը Ալիյէնին պու էմնիյէթինէ շահան պիր ֆիլի
վէ հարէքէթ խարազ իթմէտի . իմտի շու եիւզտէն տիւշար օլտուզարը միւ-
սայիպ վէ խարապաթըն թէքրայընը միւթէթին իթմէք իւզրէ , լազըմ կէլէն
թէտապիրին լճրասը , տուէլը մուազզամանըն տախի իսթիհսանընը մուճիպ օ-
լաճազը տէքքիար տըր :

«Ըմտի կէրէք հիւքլւմէթը մէթպուէսի վէ կէրէք Եւրօթա մուվաճէհլ-
սինտէ Սըրպիսթանըն ճիւրաթ իթտիյի խաթալար բէք աղըր օլուպ , մուճի-
պինճէ պիր ճէզայա միւսթահանգգ օլտուղու տա մալլիւմ տիւր :

«Լաքին պու տէֆա տախի սալթանաթը Ալիյէ , պիհազըն օլան ին-
ֆասլընա իթիտալը հարէքէթի թէքճիհ իտուպ , Սըրպ միլլէթինին խօտ պէ խօտ
իւզէրինէ տալէթ իթտիյի մէսուլիյէթը ազիմէ , սըզլէթի ալթընտա գալմասընը
տա միւրատ իթմէյիպ , մաթլուպ իթտիյի մէվատ , պատէղին Սըրպիանըն հիւ-
քլւմէթը մէթպուէսի իլէ օլաճազ իրթիպաթընըն սապըզը վլճհ իլէ պիր տահա
օ մազուլէ մուխաթարալարտա պուլունամայըպ , կէչմիշին կէլէճէյէ իպրէթ
օլմասընա պիր էմնիյէթ հաուը իթմէք տիր :

«Պապը Ալի պունուն էլզէմիյէթինի ֆէհմ իլէ , Սըրպիայա պէհան օլու-
նաճազ շէրաթի թի սուլիյէնին հէր պիր պէնտինի եէկեհան եէկեհան թէտգիգ վէ
թէֆթիշ իտուպ , արիգ ու աւիգ միւթալաթ իլէ թաստիգ իլէտիյինտէն նա-
շը , մէվատտը աթիլի եէ դարար վիրտիյինի պէհան իտի :

1. Սըրպիսթան իմարէթինէ Բրէնս նասպ օլունաճազ զաթ , Ասիթանէյէ
պիզզաթ կլլիպ , զաթը հազըթըն Շահանէեէ ըզհարը ուպուտիյէթ
իտէճէք տիր :
2. 1283 Ֆէրմանը Ալիսի իլէ , եալընըզ մուհաֆազասը Սըրպիայա իհալէ
օլունմուշ օլան տէօրթ դալէ , քի գատիմտէն հիւքլւմէթը Սէնի-
եէնին մալի իտի վէ հալա մալի տիր , սապըզը վլճհ իլէ ասաքիրի
Օսմանիյէեէ թէպլիւմ օլունմասը , վէ պու մատտէ հազզընտա 1862
սէնէսի Սեպտեմբեր 8 տէ ազտ օլունան մազպաթա անքեամընա
մութապազաթը քեամիլէ իլէ հարէքէթ օլունմասը :
3. Միլլէթ ասքէրի ֆէսի օլունմասը . Սըրպիսթանըն ինզըպաթը տա-
խիլիյէսի իչիւն , օն պինտէն միւթլճապուղ նիզամ ասքէրի վէ ի-
քի պաթարեա թօքտան գիատէ մէվճուտ օլմամասը :
4. 1249 Ֆէրմանընտա մուհարրէր օլտուղու վլճհ իլէ , էթրաֆտա օլան
մէմալիքի սալըրէտէն Սըրպիսթանէ հիճրէթ իտէն անալինին ճիւմ-
լէթէն եինէ վէթանը սապըզլարընա իատէսի , վէ գատիմտէն մէվ-

ճուռ օլան գալէլէրտէն մաատա , մուախխարէն ինչա օլունան
գալէլէրին քեամիլէն հէտմ օլունմասը :

5. Սըրպիանըն իլէրուտէ մըգտարը պէեան օլունաճաղը վէճէ իլէ , թազ-
մրնաթը հարպիյէ իթասընա իգթիտարը օլմպտըղը հալտէ , պու-
թաղմինաթըն Ֆայիդի հէր նէեէ պալիղ օլու-ր իսէ , սէնէվի վէր-
կի իւղէրինէ զամմ օլունմասը :
6. Պէլիրատ իլէ հիշ արասընտա եաքըլաճագ չըմէնտըֆէրի , տէվլէթը
Ալիյէնին իսթէր տօղրուտան տօղրուեա քէնտիսի , իսթէր թէրա-
ֆընտան վէքիլ օլան պիր գումըանեա մարիֆէթի իլէ ինչա իթ-
տիրմէեէ հազըր օլաճաղը :

Շէրայիթի մէղքիւրէ ահքեամընա նազարէն , Պապը Ալի Սըրպիաթանա
պիր միւթարէքէ միւսաատէսի իթմէյիպ , առէթա իատէյի սուլէ իչիւն լազըմ
կէլէն շէրայիթի մէյտանա գօյուպ , պարըչմասընը իպրամ իթմէք տիմէք օլա-
ճաղընտան , սուէլը սայիրէ պիւնա մութապագաթ իթմէտիլէր :

Տէվլէթլէր թէրաֆընտան պու միւզաքէրէեէ մուվաֆըզ պիր ճէվապ վիւ-
րուտինտէ , Պապը Ալի տախի միւթարէքէյի վատ իտէր իտի :

Սեպտեմբերին 24 իւնտէ , Ասիթանէտէ Բնկիլիզ սէֆիրի պուլունան Սըր
Հէնրի Էլիօթ , Լօրտ Տէրպի իմզասը իլէ պիր գըթա ճէվապնաւէյի Պապը Ալիյէ
թագաթիմ իտուպ , միւնտէրիճաթընըն սուէլը սայըրէ թէրաֆընտան տախի թան-
սին օլունմուշ օլտուղունու պէեան իթտի :

Մէղքիւր ճէվապնամէնին խիւլասասը պաւ տուր :

Պապը Ալի թէրաֆընտան արդ օլունան էսասը սուլիյէ գապուլ օլունա-
մայաճագ , պիւնաէն ալէյի անլէրէ պէտէլ աթի իւզ զիքը էսասըն թէպլիզի լա-
զըմ կէլիլ :

1. Կէրէք Սըրպիա վէ կէրէք Գարատազ հազըրնտա հիյէթը հազըրէնին
թէքմիլէն իպգասը : (ԸՊՆՊՊՊՊՊՊ)
2. Պապը Ալինին ալթը պէօլիւք տէվլէթլէր իլէ պիլ իսթիշարէ պիր
մաղպաթա (քրօթօզօլ) թանդիմ իտուպ , մաղպաթայի մէղքիւրէ
իլէ աթի իւզ զիքը մէվատարը թահիւտ իթմէսի : Պօսնա վէ Հէր-
սէք իչիւն պիր իտարէյի միւսթագիլէյի մահալիյէ իտասը , (օթօ-
նօմի) եանի մէմուրինի մահալիյէ իւղէրինէ քէնտիլէրինաւէն պիր
նէզարէթ , վէ հիւքիւմէթին սուի իսթիմալաթընըն մէնինէ տայիր
լազըմ կէլէն էմնիյէթի հասըլ իտէճէք պիր իտարէյի միւսթագի-
լէյի մահալիյէ . Փապաթ պու իտարէ , Ուլահ-Պուղտան կիպի եա-
լընըզ վէրկի վիրիր պիր իմարէթ օլմայաճագ :
3. Պուլկարիսթանտա վազի սուի իսթիմալաթ հազըրնտա տախի , այնը
էմնիյէթ մաթիւուպ օլունուպ , պու էմնիյէթին էսաս վէ թէֆէր-
րուաթը իւղէրինէ իլէրուտէ իզահաթը լազըմէնին իթասը :
4. Սէրիան պիր րէսմի միւթարէքէ իճրասը :

Մուհարէպէեէ մուգատտէմէ օլան էվրազըն էն մուհիմի պուշար տըր ,
եանի Պապը Ալինին միւզաքէրէսի իլէ Լօրտ Տէրպիին պու ճէվապը քի , եէր-
տէն կէօյէտէք պիրի պիրինաւէն ուզագ իքի իտտաա տըր , Պապը Ալի Սըրպի իմ-

Թիագաթընըն պիր աղընը կէրի ալմագ իսթէր , վէ զօրպա կիրուհինէ տախի
եալընըզ ըսլահաթ վատ իտէր : Եւրօթա տէվլէթլէրի իսէ , Սըրպըն գազանընչ
օլտուղու իմթիագաթըն սապըգէտէն պիր զըլ զայ իթմէյիւ , ըսլահաթ հազգըն-
տա տախի քէֆալէթ վէ էմնիյէթ մաթլուպ իտէրլէր :

Տէվլէթը Ալիյէ պու սօն թէքլիֆլէրի պիր վէճհ իլէ գապուլէ էանաշմա-
տըղընտան , նասըլ քի իլէրուտէ կէօրիւլէճէք տիր , սօն միւքեալէմէլէրտէ պիր
շէյէ միւֆիտ օլմայըպ , նիհայէթ մուհարէպէեէ գարար վիրտի :

Պապը Ալի , Լօրտ Տէրպինին ճէվապը իւզէրինէ տօգուզ կիւն միւզաքէրէ
իտուպ , իտարէյի միւսթագիլիէյի տէ գապուլ իթմէտի , թէէմնաթ մատտէսի-
նի տէ , տէյէրէք քի Գանուհու էասի վազ օլսուուպ , եազընտա հէր վիլայէթ-
լէրէ նիզամաթըն ճէտիտէ վիրիլէճէք , վէ Հէրսէք , Պօնա վէ Պուկարիսթան
տա հէք սէյեսան թութուլաճադ :

Նիհայէթ Պապը Ալի , 1877 սէնէսի Մարտըն սօնոհնա գատար , եանի ալ-
թըն ալ իշիւն պիր միւթարէքէ գապուլ իթտի իսէ տէ , օնու տա Բուսիա գա-
պուլ իթմէյիւ , օրթայա տահա պլօյիւք պիր միւշքիլաթ չըգտը :

Հոկտեմբերին 31 ինտէ Բէթէրսպուրկուհ րէսմի զազէթասընտա շու վէճհ
իլէ եազըլը իտի :

«Իմքէրաթօր , ճէնէրալ Իկնաթիէֆէ շու էմրի վիրտի քի , Պապը Ալիյէ
կիտիւպ պէեան իթսին քի , էյէր Պապը Ալի ալթըն հաֆթալըզ վէ նիհայէթ իքի
այլըզ պիր միւթարէքէ գապուլ իթմէզ , վէ ասքէրէ մուհարէպէնին թաթիլինի
սէրիան էմր իթմէզ իսէ , մուամէլաթը տիբլօմասիայը ֆէսի իտէրէք , պիւթիւն
սէֆարէթ թագըմը իլէ Սթամպուլու պրագըպ կիտէճէք տիր : »

Հոկտեմբերին 31 ինտէ ճէնէրալ Իկնաթիէֆէ Բրէնս Կօրչագօֆտան շու
թէլէկրաֆ կէլտի :

«Պապը Ալի տէրագապ վէ պիլա շարթ իքի այլըզ պիր միւթարէքէ գա-
պուլ իտուպ , խուսումէթին մէնի իշիւն անինտէ գօմպնտանլարընա էմր վիր-
մէլի տիր , էյէր գըրզ սէքիզ սաաթա գատար մուվաֆըզ պիր ճէվապ ալընմազ
իսէ , ճէնէրալ Իկնաթիէֆ Պապը Ալի իլէ գաթը մուամէլէ իտէրէք , սէֆարէթ
մէմուրլարը իլէ պէրապէր Ասիթանէյի թէրք իթսին : »

Կօրչագօֆ , պիր թէլէկրաֆ տա Լօնտրատա մուզիմ Բուսիա սէֆիրի Գօնթ
Շուալօֆա չէքիւպ : քէյֆիլէթի Լօնտրա գապինէթինէ պէյան վէ իքի այլըզ պիր
միւթարէքէ մատտէսինտէ ըսրար իյլէտի :

Ասիթանէտէ իսէ , ճէնէրալ Իկնաթիէֆ Նոյեմբեր 2 թարիխի իլէ շու մա-
ալտէ պիր իւթիմաթ օմ նօթասընը Պապը Ալիյէ թէպլիզ իյլէտի :

«Սըրպիսթան վէ Գարատաղտա իպտէյի սուհու ասալիչ հուսուլինէ հիյէթը
հաղըրէնին իպգասընը տուէլը զամինէ էասա իթթիխազ իթմիչ օլտուղլարըն-
տան , Օմանլը ասքէրինին հալա օրալարտա մուհարէպէեէ տէվամ իթմէսի ,
պէյիւլտէ պիր գան տէօքմէքտէն պաշգա շէյէ միւնթիճ օլմանալ :

«Հաթթա շու սօն կիւնլէրտէ մուզաթէլէ հիչ պիր շէյէ միւֆիտ օլմա-
եարադ , հիսսի ինսանէյէթի տախի հիտտէթլէնտիրէճէք տէրէճէտէ պիր
շիտտէթը հարիզ իւլատէ քէսպ իթմիչ օլտուղուտան , վէ պիր թէրաֆտան
տախի միւթարէքէ միւքեալէմէլէրի ուզանտըզճա ուզանըպ , նէթիճէքէղիր օ-
լախանաճաղընտան , մաթպուու մուֆախիսամլմ օլան իմքէրաթօր պու մագու-
լէ պէյիւլտէ պիր միւզաթէլէյէ սալա միւսաատտէ իտէմէեէճէք տիր :

«Իմաստ , իմբէրաթօրու միւշարիւէյն համընա մէճպուրում Պապը Ալիյէ պէ-
հան իթմէհէ քի , իշպու հօթամըն թագտիմիւնտէն իքի քէրքէ երիմի տէօրթ-
սաաթ միւրուր իտինճէյտէք , պիւա շարթ վէ ճիտտի օլարագ ալթը հաֆթա-
լըգ եա նիհայէթ իքի այլըգ , վէ հէր թէրաֆ մուհարիպլէրինի շամիլ օլարագ
ուսուումի պիր միւթարէքէ գապուլ օլունմագ , վէ ճիւղեի վէ քիւլլի քեաֆֆէյի
մուամէլաթը հարպիյէնին թաթիլի հագգընտա , Օսմանլը գօմանտանլարընըա
սէրիէն պիրէր էւրը պէճիտ կէօնտէրիլմէզ իսէ , քեաֆֆէյը հիյէթը սէֆարէթը
իմբէրաթօրիյէ իլէ Ասիթանէյի թէրք իթմէհէ մէճպուր օլաճաղըմ :

Իշպու միւղէքքէրէ , մէճլիսը Խասը վիւքէլայա հէվալէ օլունուպ , պա-
տէլ միւղաքէրէ իքի այ միւթարէքէ շարթը թէմամը իլէ գապուլ օլունտու քի
սօնրա Մարտա գատար տա ելինէ թէմտիտ օլունտու , հասըլ քի իլէրուտէ կէօ-
րիւլէճէք տիր :

ՍԸՐՊՏԱՔԻ ՃԻՒՆԻՍ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷՍԻ

Տիրլօմաթլար պու իքի այլըգ միւթարէքէ շէրայիթի իլէ մէշղուլ օլտուգ-
լարը հալտէ , իքի թէրաֆ ասքէրի բահաթ տուրմայըպ , պիրի պիրինէ թէսա-
տիւֆ իթտիքտէ չաթըչըրլար վէ մուհարէպէհէ տէվամ իտէրլէր իտի :

Օ արալըգտա , Սըրպտա օյնաթըլան պիր բօլիթիգա գօմէտեաար , ճիւմէ
ալէմի կիւլտիւրտիւ : Սըրպիսթան , Օսմանլը ասքէրի իլէ օլ տէրէճէ իհաթա օ-
լունմուշ իտի քի , Սըրպիսթան գալաճագ մը վէ Բրէնս Միշէլ սանտալեասըն-
տա օթուրապիլէճէք մի մալիւմ օլմատըղը հալտէ , ճէնէրալ Չէրնայէֆ կիւեա
մէյտանը մուհարէպէտէ պէշ օն տէֆա պէօյիւք պէօյիւք մուղաֆֆէրիյէթլէրէ
նայիլ օլմուշ կիպի , իւմէրայը ասքէրիյէյի թօբլայըպ , Բրէնս Միշէլ Սըրպ գը-
րալըղը իւնվանը վիրտիրտի , վէ Բրէնս Միշէլ տէ գապուլ իթտի : Էօյլէ պիր
գօմէտեա քի , հէմ պունու իճատ իտէն Չէրնայէֆին , վէ հէմ իճրա իտէն աս-
քէրինին վէ հէմ գապուլ իտէն Բրէնսին իւղէրինէ տիւնեա ալէմի գահգահա
իլէ կիւլտիւրտիւ :

Ապտիւլ Քէրիմ բաշա , Պապը Ալինին թէքլիֆ իթտիլի ալթը այլըգ միւ-
թարէքէնին գապուլ օլունմատըղընը տույար տույմագ , թաթիլ վաղըթտա քէսպ
իթտիլի գուվլէյի ճէսիմէ իլէ մուամէլաթը հարպա թէքրար տէվամ իլլէտի :
Ճէնէրալ Չէրնայէֆին օրթա վէ էն պէօյիւք գօլու ճիւնիս թապիր օլունան
գասապատա իտի . սօլ թէրաֆը Տէլիկրատա տայանըպ , սաղընտա տախի Հօր-
վաթօվիլ գօմանտաընտա օլան ֆըրգա Գընեաղէվաչտա իտի :

Սըրպիսթանըն էն պէօյիւք մուհարէպէսի Հոկտեմբերին 19, 20 վէ 21 ին-
ճի կիւնյէրինտէ վագի օլտու . պու 3 կիւն զարֆընտա Չէրնայէֆ օրտուտու իլէ
գանըլ մուհարէպէլէր օլուպ , Սըրպլար օն պինտէն զիատէ թէլէֆաթ վիրտի-
լէր : Օսմանլըլար , Սըրպըն քեաֆֆէի իսթիհքեամաթընը վուրուպ գապի իթտիլէր :

Պատէհու Ապտիւլ Քէրիմ բաշա , Նիշտէ իգամէթ իթմէքտէ օլան Տէրվիշ

բաշա օրտուտունու տախի ճէլպ խոուպ , Հոկտեմբերին 29 ունտա Սըրպըն ձիւ-
նիս իսթիհքեամաթը իւղէրինէ հիւճոււմ խոուպ , պուրասընը տախի զապթըր ի-
լէ մուհարէպէյի պիթիրմիշ օլտու :

Հօրվաթօվիշ Չէրնայէֆ զօլունտան պրըլարադ , միւլմէհիլ վէ բէրիշան
վէ թարումար Գրուժէվաշ գասապասընը թէրք իթմէնէ մէճպուր օլտու քի
քեամիլէն աթէշէ վիրիտի : Չէրնայէֆ անճադ Տէլիկրատ գալէլէրինէ չէքիլէ-
պիլտի իսէ տէ , Օսմանլըլար էթրաֆընը չէվիրիպ եէսիր իտէպիլիր օլտուգլա-
րընտան , օրայը տախի թէրք իթմէնէ մէճպուր օլտու , վէ Մօրապա նէհրինին
քիլտի օլան Տէլիկրատ տախի Օսմանլը էլինէ կէշտի . պուռնուն իւղէրինէ Ա-
լէքսինաշ տախի տայանամայըպ թէսլիւմ օլտու , չիւնքի հէր թէրաֆընը Օսման-
լը սարմըշ ըտը :

Սըրպըլար , Չէրնայէֆէ հիշ պիր վաղըթ ըսնամամըշլար ըտը , լաքին Չէր-
նայէֆին կէթիրիպ եէրլէշտիրտիյի Բուս զապիթլէրինի հօշ չէքէմէտիլէր . չիւն-
քի պուռնար հայվան կիպի գուլլանմադ իսթէրլէր իտի , Սըրպըլար իսէ պուռն-
լարը հիշ տիյնէմէյիպ , բիատէ թաղըմը պիր իքի թիւֆէնք պօշաթըր պօշաթ-
մադ կէրի տէճտիւլէր , թօքճուլար իսէ պիր թօք աթմատան կէրի չէքիլտի-
լէր , մէյտան գալտը Բուսիատան կէլէն իւշ պին գատար Բուս կէճիւլլիւլէրի-
նէ քի , ճանսիրարանէ մուհարէպէ խոուպ , իչլէրինտէն անճադ պէշ եիւլլիւ
սաղ գալապիլտի : Բուսիա անալիսի , Սըրպըլարըն պու հարէքէթինտէն աշըրը
պիր զաղապ վէ հիտտէթ տույտուլար , վէ Բանսալլիսթ գօմիթ էլէրինտէն տա-
խի թահրիդ օլունարադ , պիւթիւն Բուսիա անալիսի ճէնք վէ ինթիգամ տէյի
պաղըրմաեա պաշլատըլար :

Լաքին նէ չարէ , պիւթիւն Սըրպիսթան արթըգ Օսմանլը էլինտէ կիպի
իտի : Ապտիւլ Քէրիւմ բաշա նէ վաղըթ իսթէսէ , հիշ պիր մուխալիֆէթ կէօր-
մէեէրէք վէ պիր թիւֆէնք բաթլաթմայարադ , Մօրապա քէնարընտան Պէլկը-
րատա գատար կիտէպիլիր իտի :

Իշթէ թամ պու արալըգ պալէատէ նազլ իթտիյիմիդ իքի այլըգ միւթա-
րէքէյի , Բուսիանըն Իւլթիմաթօմու իւղէրինէ Պապը Ալի գապուլէ մէճպուր օ-
լուպ , Սըրպ միւսալէհէսի իւղէրինէ միւքեալէմէ օլունմաղա պաշլամըշ ըտը :

Պու իշին էն զիատէ տըղգաթա շաեան ելրի շուրասը տըր քի , միւթա-
րէքէյի տէվլէթը Ալիյէեէ հէր տէվլէթ թէքլիֆ իթմիշ իքէն Պապը Ալի գա-
պուլ իթմէյիպ , էն սօնրա Իկնաթիէֆին իւլթիմաթօմու իւղէրինէ գապուլ իթ-
միշ օլտուգուռնտան վէ շու հալտէ Բուսիա , Ասիթանէտէ պիր զալէպէյի նու-
ֆուս իթմիշ օլաճալընտան , արթըգ Իկնաթիէֆ հէր նէ թէքլիֆ իթսէ , Պապը
Ալի գապուլ իթմէեէ մէճպուր օլաճադ զանըն իլէ Ինկիլիդ . Օսմանլընը էօյլէ
եալընըգ պաշընա Բուսիանըն էլինէ պրագմայըպ , հէր խուսուսուն Էւրօթա
իթթիֆադը իլէ բուլէթ օլունմասը իշիւն , պիր Էւրօթա գօնֆէրանսը թէշքի-
լինի թասավլուր խոուպ , գօնֆէրանա թէքլիֆի իլէ էվլէլ Ինկիլիդ գապիւնէ-
թինտէն գուհուրա կէլտի : Վէ մուճիպինճէ տուէլը սայըրէեէ տախի բէսմի
միւզաքէրէլը կէճտէրիլիպ , պու գօնֆէրանա թէքլիֆի ճիւմէ թէրաֆընտան
գապուլ օլունտու :

Լաքին տէվլէթլէր կէրէք Սըրպիա իլէ Օսմանլը տէվլէթի մապէյնինտէ
ադտ օլունաճադ շէրայիթի սուլնիյէ վէ կէրէք Բուսիա իլէ եինէ Օսմանլը պէյ-
նինտէ թէսլիյէեէ միւհիթաճ օլան խուսուսաթ իշիւն , թէշքիլ օլունաճադ

գօնֆէրանս հազգրնտա մուխապէրէտէ օլտունլար , Բուսիա իմբէրաթօրու Ա-
լէքսանտրօ Նոյեմբեր 12 տէ Մօսկաեա կիտիպ , Բուսիա քիշիգատէկեանը վէ
պէլէտիյ մէճլիսի ազալարը հուզուրունա չրգարգտա , էօյլէ պիր նութգ իթտի
քի , նէ գատար ճահտ վէ իգտամ օլունսա , ճիւմլէսինին պէյհիւտէ օլաճաղընը
վէ իշին մուհարէպէեէ գարար վիրէճէյինի զըմնէն աղնաթտըրտը :
Իշթէ նութգու մէգքիւրուն թէրճէմէսի :

«Յօլիթիգամըզըն պուլունտուղու շու հալտէ , պանս պէեան իթտիյինիգ
հիսսի գալպինիգտէն տօլայը թէչէքքիւր իտէրիւմ . շիմտի հալ մէյտանտա տըր ,
վէ պու սէպէպլէ պանս օլան արգընըզը պու կիւն քէմալը մէմնունիյէթլէ
գապուլ իտէրիւմ :

«Կէրէք : Գարատաղտա վէ կէրէք Սըրպիստա պէյհուտէ գան տէօքիւմէ-
մէք իւզրէ , թէքլիֆ իթտիյիւմ ճիտտի պիր միւթարէքէյի Պապը Ալինին գա-
պուլ իթմէմիշ օլտուղու մալիւմինիւզ տիւր :

«Շու մուհարէպէլէրտէ թէրաֆէյն միւսապի իւլգուտրէթ օլմատըզը հալտէ
տէ , Գարատաղլըլար տայիմա գահրամանքեարի պիր չէճաէթ իպրազ իթտիլէր :

«Թէէսիւֆլէ պէեան իտէրիւմ քի , պիզիւմ պիր թաղըմ կէօնիւլիւլէրիմիւր
Սըրպլարըն իշինտէ պուլունուպ , անլէրին պիր չօղու Սլալ տալասը ուղրունա
դանլարընը տախի տէօքմիւշ իքէն , Սըրպլար այնը մէտհէ շաեան օլամատըլար :

«Էյի պիլիւրիւմ քի ճինս վէ մէզհէպ գարընտաչլարըմըզըն չէքտիքլէրի միհ-
նէթ վէ մէչագգաթտան պէն նէ տէրէճէ միւթէէսիր օլուեօր իսէմ , պիւթիւն
Բուսիատա պէնիւմ իլէ պէրապէր այնը տէրէճէտէ միւթէէսիր տիր : Լաքին
հէր չէյտէն էվլէլ Բուսիա մէնֆաաթը նէգտիւտէ վէ ճիւմլէսին նէգտիւտէ միւլ-
թէզէմ օլտուղունտան , սօն վէ նիհայէթ տէրէճէեէ կէլինճէյէտէք Բուսիանըն գըյ-
մէթի գանընը էսիրկէմէք իսթէրիւմ :

«Պինսէն ալէյի Պալգան խիւմ ճէգիրէսինտէ միւթէմէքքին քեաֆֆէի Խը-
րիսթիան անալիսինին ըսլահաթը սահիհէսինին պիր թարիդի սուլ վէ միւլէթտէթ-
լէ իսթիհսալընա ճահտ վէ իգտամ իթմէքտէյիւմ , պու պապտէ եանի չէրայլիթի
սուլիյէսինին թանգիւմի պապընտա , ալթը պէօյիւք տէվլէթլէր մուրախաալա-
ընտան միւրէքքէպ պիր գօնֆէրանս տախի Ասիթանէտէ թէչէքքիւլ իտէճէք տիր :

«Պու վէսիլէ իլէ պիր իթթիֆազը ումոմլիյէ մուվաֆֆազ օլմագ ագտէ-
մը ամալըմ տըր . Լաքին պէօյլէ պիր իթթիֆազ հասըլ օլամայըպ տա , Պապը
Ալիտէն պիհագըզըն թալէպէ սէլահիյէթիմիւլ օլան մէվատտըն իճրաաթընա էմ-
նիյէթը լաղըմէեէ տէսթրէն օլամագ իսէք , պէն եալընըզ տախի իճապընա
պագմաեա դարարը գալի վիրմիշիւմ , վէ դայէթ էմինիւմ քի , պէօյլէ պիր հալ-
տէ եանի հիյի հաճէթտէ վէ Բուսիանըն նամուսու մաթլուպ իթտիքտէ , պիւ-
թիւն Բուսիա պու տալէթիւմէ իճապէթ իտէճէք տիր . վէ էօթէտէն պէրու մէճ-
զումոււմ օլտուղու վէճի իլէ , Մօսկուանըն տախի ճիւմլէյէ իպրէթ օլաճաղըն-
տան էմինիւմ . Ճէնապը Հապգ շու մագսէտը մուգատտէսիմիւրին հուսուլինէ
ճիւմլէյի մուվաֆֆազ իյլէեէ : »

Իմբէրաթօր Ալէքսանտրօնուն պու նութգու , պիւթիւն Էւրօքաեա ագս
իտուպ , ճիւմլէյի էնտիչէեէ կիրիֆթար իյլէտիյի սըրատա , իրթէսի կիւնիւ եա-
նի Թըչլինի սանի 13 թարիսի իլէ Բրէնս Կօրչագօֆուն պիւ ճիւմլէ տուէլը էճ-

նէպիյէ նէգտինտէ մուգիմ Բուսիա սէֆիրլէրինէ թահրիր իյլէտիյի միւզէքքէ-
րէյը րէսմիյէ իմքէրաթօր նուլթգունուն ահքեամընը տահա պիր ազ աչըզա
վուրտուրտու :

Բրէնսը միւշարիլէյի , « տուէլը Էվրօբա իթթիֆագընտան պիր նէթիճէյի
« խայրիյէ վէ սահիհէ հուսուլինէ Բուսիա գապինէթինին էզհէր նէվ ճահտ ու
« իգտամ իտէճէյինի » պէեանտէն սօնրա , շու վէճհ իլէ իլավէ իտէր :

« Էւրօբա տէվլէթլէրի իթթիֆագընտան հասըլ օլան պիր իրատէյի , պիր
սէնէտէն պէրու պիւթիւն տիբլօմաթլար թօբլանըպ , գուվլէտէն ֆիլիլէ կէ-
թիրմէեէ ճահտ իյլէտիքլէրինտէ , Պապը Ալի կէնիշ կէնիշ թա Ասիա վէ Աֆրի-
գա տէրինլէրինտէն էն նիզամսըզ Խալամ ապքէրլէրինի պիր պիրի արգասը սըրա
թագըմ թապըմ ճէլպ վէ պունլարըն թաասուպունու թահրիք իտուպ , հա-
եաթլարը ուղրունա գան տէօքմէքտէ օլան Խրիսթիանլարըն պաշընը չօգլուգ-
լա էզմիէէ գալգըշտը : Տէհշէթլու մուպաթէլէլէրէ մէպէպ օլուպ , պիւթիւն
Էւրօբայը զամ ու էսէֆէ կիրիֆթար իտէն խաշարիլէր հալա պիր ճէզա կէօր-
մէտիլէր , վէ հալա պու կիւն պուն սաաթտա , Օսմանլը մէմալիքինին հէր թէ-
րաֆը պունլարտան ճէսարէթ ալըպ , Էւրօբանըն կլօղլու էօնիւնտէ երինէ օ չիտ-
տէթ վէ վահշէթէ տէվամ իթմէքտէ տիրլէր :

« Պէօյլէ պիր հալտէ իմքէրաթօր հազրէթլէրի էլէնիէն հէր Նէ Էլլէր Խէ ճիւս-
լէսինի իճրա իթմէեէ գարարը գաթի վիրիպ , տուէլը մուաղղամա իթթիֆա-
գընտան հասըլ օլան մագսէտին հուսուլի գըմնընտա օրտուլարընա հարէքէթ
էմրի վիրմէեէ մէճպուր օլտու :

« Հաշմէթլու իմքէրաթօր հազրէթլէրի ճէնք իաթէմէզ , վէ էլինտէն կէլ-
տիյի գատար մէնինէ սայ իտէճէք տիր :

« Ղաքին կէրէք ինսանիյէթէ վէ կէրէք հագգանիյէթէ վէ կէրէք պիւթիւն
Էւրօբայա էլզէմ օլան , վէ խուսուսի իլէ պիւթիւն Բուսիանըն նիյէթը գալիյէ
իլէ էզճան ու տիլ թալիպ օլտուղու մէպտէլէր քեամիլէն իճրա օլունուպ , քէ-
ֆալէթը գալիյէ ալթընա ալընմատըզճա , պունլարտան կէրի տուրմայաճագ
տըր : » Իշթէ պու մագուլէ թէհտիտաթ արասընտա , Դեկտեմբերին 23 իւնճիւ
կիւնիւ Ասիթանէ Գօնֆէրանսը , Թէրսանէյի ամիրէ Տիվանխանէսինտէ քիւշատ
օլունտու :

ՍԹԱՆՊՈԼ ԳՕՆՖԵՐԱՆՍԸ

Պու գօնֆէրանստա տըղգաթա չայան պիր գաչ մուհիմ մատտէլէր վար ըտը :

Պուհլարըն պիրիսի տահա գօնֆէրանս պաչլանըլմաղտան Բուսիա իմքէ-
րաթօրուհուն օրտուլարընա հարէքէթ էսիր վէրմէսի իտի , քի հէմ ճէնք տէմէք
օլուպ , հէմ տէ Բուսիանըն օլուր օլմաղ թէսվիյէլէրէ րուի րիզա կէօսթէրմէք
նիյէթինտէ օլմատըղընա պիր նըչանէի ալէնիյէ իտի :

Իքինճիսի պուհնտան ագտէմ , կէչէն օթուզ գըրդ սէնէ գարֆընտա Շարգ
մէսալիհի վէ տէվլէթը Ալիյէ հաղգընտա տէֆա տէֆա Լօնտրատա , Բարիտտէ
վէ մահալլը սալլըրէտէ գօնֆէրանսլար օլմուշուտու , հալ պուհթի օ գօնֆէ-
րանսլարտա Պապը Ալի վէ տէվլէթը Ալիյէ մուրախիսալարընտան պաչազ քիմ-
սէ պիր շէյ պիրմէյիպ , թալիմաթը խաֆիյէ իւզրէ միւզաքէրէ օլուհուր վէ վէ
վէրիլէն գարարլար սօղրատան սօղրայա խալզա իլան օլուհուպ , քիմսէ պիր
շէյ տէյէմէզ իտի :

Հալ պու քի պու Աթանպօլ գօնֆէրանսը պիր ինզըլապ վէ պիր գանու-
նու էսասի տէվրինէ իսապէթ իթմիշ իտի , Պուհնու իքիսի տէ ահալիյի օյանտը-
րպ պիր էֆքեարը ամմէ հասըլ իթմիշ իտի , վէ պու էֆքեարը ամմէ տէ էվ-
վէլքի գօնֆէրանսլարտա վագի օլտուզու կիպի , հուզուզու սալթանաթը Սէնի-
յէտէն գէրրէ գատար պիր շէյ դալպ իթմէմէք մէպտէսի իտի : Հասըլը պու
տէֆա տէվլէթը Ալիյէ մուրախիսալարընըն արգասընտա պիր տաղիզ ահալի
վէ պիր դասիրէթ սահիպի միլլէթ օլուպ , մուրախիսալար րէյլէրինտէ քէք տէ
սէրպէսթ օլամայըպ էֆքեարը ամմէյի տէ հիսապա գօյմայա մէնպուր իտիլէր :

Գանուհու էսասի չօգտան պէրու թասապվուրտա իտի իսէ տէ իլանընըն
խասսէթէն գօնֆէրանսըն քիւշատը կիւհիւնէ թէսատիւֆ իթտիրիլմէսի մանա-
սըզ տէյիլ իտի , չիւնքի տէվլէթը Ալիյէ մուրախիսալարը անըն աքքեամընտան
տըշարը չըգամայըպ , անա մուզայիր հէր նէ թէքլիֆ օլուհսա անըն իլէ գար-
չըլայաճաղար ըտը :

Լաքին էվրօբա տէվլէթլէրի մուրախիսալարը տախի , պուհու ֆէրդ իթ-
մէմիշ օլամայաճաղարընտան , գանուհու էսասիյէ ասլա էհէմմիյէթ վէրմէսի-
լէր վէ անտէն պահա օլտուզճա , միւզաքէրաթըն խտրըճընտա պիր շէյ տիր
տէյէրէք սարֆը նազար իթտիրլէր , հասըլը աղգաթ իտէն քէք սէրպէսթ տէ-
յէպիրլի քի գօնֆէրանսըն պիր շէյէ միւֆիտ օլմամասընա սէպէպ գանուհու
էսասի օլտու , չիւնքի պուհնա միւհնազաթըն , գօնֆէրանսըն վէ մուհարէպէ-
նին սէպէպի , տէվլէթը Ալիյէտէն պիր մատտի քէֆալէթ թալէպի իւզէրինտէ
իտի , պուհնա մուզապիլ պաչգա հէր նէ կէօսթլիլիսէ գապուլ օլուհմայաճաղ-
ար : Եսլսօս տահա պիր պաչգա սիւրէթտէ թաֆսիլ իտէլիմ . էվրօբա տէվլէթ-
լէրինին էֆքեարը լազըմ կէլէն ըսլահաթը քէնտիրլէրի գարարլաշտըրպ , քէն-
տիրլէրի թէպլիզ վէ քէնտիրլէրի իճրա իթտիրմէք իտի քի պու գատար կիւրիւ-
տիւյէ չամաթայա մուզապիլ պիր շէյ հաբմըշ օլտուհլար . գանուհու էսասի ի-

սէ տէվլէթը Ալիյէնին քէնտի տիւշիւնտիւյիւ քէնտի իճատ իթտիյի վէ քէնտի իճրա իտէճէյի պիր թէէսիս իտի, պուճնա Եվրօթա մուրախսասլարը բազը օլսալար, պիրէր գահվէ իշիւպ վէ շապկալարընը պաշլարընա գօլուպ կէտիքլէրի եէրէ կիթմէքտէն պաշգա պիր իշլէրի գալմազ ըտը, պուճնու տա պիւթիւն Եվրօթա քիպրիսէ եէտիրմէյիպ անտէն պահա իթմէք իսթէմէտի, վէ եանըլմազ իսէք սօնուճա դատար պու պէօյլէ օլաճագ տըր, եանի տէվլէթը Ալիյէ գանուճնու էսասիտէն պահա իթտիքճէ, Ինկիլիզտէն մաստասը, անը մատտէյի տիկէրատտ իտիւպ, սարօքը նազար իտէճէք տիր:

Շուրասը տա պիլինմէք լազըմ կէլիր քի, տէվլէթը Ալիյէ հիշ պիր վազըթ պէօյլէ պիր գօնֆէրանսը նէ իսթէտի վէ նէ տէ արզու իթտի. հաթթա Ինկիլիզտէն օ վազըթ պաշգա բօլիթիգա մէմուլ օլուճտուգաւնտան, եալընը Ինկիլիզին իսթրը իշիւն գապուլ իթտի. հալ պու քի, մուրախսասլար արգա արգայա Ասիթանէյէ կէլիպ, տահա գօնֆէրանս աշըլմազտան իլը էվլէլ քէնտի պէյնլէրինտէ վէ էքսէրլյա ճէնէրալ Եկնաթիէֆ րիասէթի իլէ մուգատտիմէ մէշվէրէթլէրինէ օթուրտուրգլարընտան, վէ պուճնլարա Օսմանլուտանի պիր քիմէ տալլէթ իթմէտիքլէրինտէն պու խուսուս տէվլէթը Ալիյէ օ տէրէճէ պիր հիւրմէթսիզլիք իտի քի, չօղլարը պու գօնֆէրանս աշըլմազ, վէ տէվլէթը Ալիյէ մուրախսաս թայյի իթմէզ մէմուլինտէ իտիլէր, հէր նէ իսէ, նասըլ քի եօգալըտա տէնտի գօնֆէրանս Դեկտեմբերին 23 ինտէ քիւշատ օլուճտու, լաքին պու թարզ էվլէլիսթ իլէ քիւշատ օլուճան պիր գօնֆէրանսըն պիր շէյէ միւֆիտ օլաւայաճաղընա տա էֆքեարը ամմէ աշըլտըրը կիւնտէն հիւքմ իթմիշ իտի:

Մ Ո Ւ Ր Ա Խ Խ Ա Ս Լ Ա Ր

Տէվլէթի Ալիյէ թէրաֆընտան Խարիճիյէ նազըրը ՍԱՖՎէթ Բաշա, վէ սապըզ Պէրլին սէֆիրի ԵՏՀԵՄ Բաշա:

Ալէմանեա տէվլէթի թէրաֆընտան սէֆիր Պարոն Վէթմէր:

Աւսթրիա-Մաճար թէրաֆընտան սէֆիր Բօնթ Զիշի վէ Պարոն տը ԳԱԼԻՍ. Ֆրանսա թէրաֆընտան սէֆիր Բօնթ ՊՈՒՐԿՈՒԱՆ վէ Բօնթ տը ՇՕՏՕՐՏԻ. Ինկիլիզ թէրաֆընտան սէֆիր Սըր Հէնրի ԵԼԻՅՕԹ, վէ Լօրա ՍԱԼԻԶՊՈՒՐԻ. Իթալեա թէրաֆընտան սէֆիր Բօնթ ԳՕՐԹԻ:

Վէ Բուսիա թէրաֆընտան սէֆիր Ժէնէրալ ԻկնԱՌԻԵՖ:

Ֆրանսա սէֆարէթի սըր քեաթիպի Բօնթ տը Մուշկ, վէ խարիճիյէ միւսթէշարը Գարաթօտօրի էֆէնտի, վէ թահրիրաթը էճնէպիյէ միւտիրի Համամ-ճեան Սարգիս էֆէնտի տախի Գօնֆէրանս քեաթիպի նասպ օլուճուպ, ըիպսէթէ տախի Սաֆվէթ Բաշա ինթիխապ օլուճտու:

Գօնֆէրանստան էվլէլ սէֆիրլէր վէ մուրախսասլար թօքլանըպ, միւզաքէրէեէ գօնուլմազ իւզրէ, հէր գաշ մատտէ հազըրլատըլար իսէ ճիւմլէսի Պապը Ալինին մալիւմիւ օլտուղուճտան, ճիւմլէսիին ճէվապը տախի հազըրլանըլը տը:

Մուհիւմ դայը մուհիւմ օթուզ գատար մէսէլէ իւզէրինէ միւզաքէրէ իտիլուպ, պուճնլարըն պազըլարընը Օսմանլը մուրախսասլարը թէքմիլէն վէ պազըլարընը թատիլէն գապուլ իտուպ պիր թազըմը տա ըէտտ, վէ պիր թազըմընը տա Գանուճնու էսասիսին գապուլ իտէմէզ օլտուղուճու պէհան իտէրլէր. նիհայէթ օն օն իքի մէշվէրէթլէ էճնէպի մուրախսասլարը նէ տէրէճէ ճահտ

եա ի գտում ի թտիւնէր իսէ տէ , Եւրօքա մաթլուպաթընը թէ մամը թէ մամընա Օսմանը մուրախխաալարընա դապուլ ի թտիւնէմէտիւնէր :

Են սօնուհաա իքի թէքլիֆէ գարար վէրիւտի քի , գօնֆէրանս օնլարտանս պիր գըլ էքսիթիւսէ դապուլ ի թմէյէճէք խոի : Պունլարընս պիրիսի , Հէրսէք Պօսնա վէ Պուլկարիսթանա տէվլէթը Ալիյէ թարաֆընտանս պիրէր Խրիսթիյանս վալի նասպ օլունուպ , իլք պէշ սէնէ գարֆընտա պունլարընս հագգընտա սէֆարէթլէրին տէ րէյ վէրմէսի լազըմ կէլէճէք իսի :

Տիկէրի , Եվրօքա տէվլէթլէրի թէրաֆընտանս իքի գօմիսիօն թէշքիլ օլունուպ , Եսլահաթ վէ նիզամաթը մուգարրէրէնին իճրաուընա պունլարընս նէգարէթ ի թմէսի խոի :

1877 Յունլարընս 13 ինտէ գօնֆէրանսընս սօն մէճլիսի ազտ օլունուպ , ումուճ մուրախխաալար թարաֆընտանս պու իքի մատտէնին դապուլինէ իպրամ վէ ըսրար օլունտու : Յունլարընս օն սէքիզինտէ վիւքէլա վէ րիճալ վէ իւլէմա վէ իւմէրայը ասքէրիյէ վէ Բաթրիզլէր հուզուրու իլէ Պապը Ալիտէ իքի եիւզ քիչիտէն միւրէքքէպ պիր մէճլիսի ումուճի թէշքիլ օլունուպ , գօնֆէրանսընս պու գարարլարը արզ օլունտուգտա , ի թթիֆազը արա իլէ քիւլիլէն րէտտ օլունուպ , դապուլի հագգընտա քիմսէ պիր սէս չըգարամատը : Ալ պու մէճլիսի ումուճինին գարարը պա մազպաթա արզ օլունուպ իրատէյի Շահանէ իլէ տախի թէյեխտ զըլընտը :

Յունլարընս եիրմիսինտէ խարիճիյէ նապըրը Սաֆիէթ բաշա գօնֆէրանս թէքլիֆլէրինին դապուլ օլունամայաճաղընը միւպէլինս պիր լահիյէ գրաաթ իտիւպ , գօնֆէրանսը գարատը . պունս ճէվապ օլարագ ճէնէրալ Իկնաթիէֆ տախի ճիւմէ թէրաֆընտանս պիր նութգ իրատ իտիւպ , պատէզինս վուզու պունլաճադ ուլղունտուղուզլարընս ճիւմէսինի Պապը Ալիյէ ազվ իտիւպ մուրախխաալար տաղըլտըլար , վէ ալթը տէվլէթ տախի , արթըպ տէվլէթը Ալիյէյէ քէնստիւրինտէնս պիր մուսվէնէթ պէքլէմէքտէ իւմուտ պըրագմամագ իւզըն սէֆիրլէրինի տախի Ասիթանէտէնս ճէլա ի թտիւնէր :

Իիւլասա տէվլէթը Ալիյէ կէրէք գօնֆէրանսընս թէքլիֆլէրինէ վէ կէրէք Բուսիանընս մաթլուպլարընս գանուհու էսասիյի քեաֆի ատտ իտիւպ , քէֆալէթ տախի վէրմէք իսթէմէտի . տէվլէթլէր տախի հէնուզ սէմէրէսի կէօրիւլմէյէնս պէօյլէ պիր գանուհու քեաֆի ատտ ի թմէյիպ օնունս իլէ պէրապէր գօնֆէրանսընս սօն իքի թէքլիֆինտէ ըսրար իտիւպ տուրտուլար , վէ չու հալտէ արթըգ մուհարէպէ գուհուրինէ տէ քիմսէտէ պիր չէքք վէ չիւպէն գալմատը :

Շու գատար քի գօնֆէրանսընս գարանմասը իլէ Սըրպ վէ Գարատաղ իլէ օլանս միւթարէքէ , վէ պու պապտէ օլանս միւքեալէմէլէր տէ Փէսիս օլունմաեըպ , 1876 Փետրուար 28 թարիխի իլէ Ը-Ֆ-Ֆ-գ-գ-օ էսասը իւզէրինէ , Սըրպ իլէ Պապը Ալի պէյնինտէ պիր սուլի ահտնամէսի իսկա օլունտու :

Լաքին Գարատաղ իլէ պիր թէսվիյէ սոլրէթի պուլմագ գապիլ օլանսերպ , Օսմանը , Գարատաղա պիր բարմագ եէր թէրք ի թմէյէնս րազը օլանտըղընտան , օ թէրաֆտա միւթարէքէ խիթամընտա եինէ մուհարէպէեէ տէվամ օլունտու :

Բուսիա իլէ պէօյլէ պիր պէօյիւք մուհարէպէ տէրտէսթ օլտուղունտան , Պապը Ալինին Գարատաղ իլէ տէ պարըչմայըպ , օրալարտա քիւլիլէթլու ասքէր իշգալ ի թմէսինի , Եւրօքա էվլիայը ումուրու պիզէ պէօյիւք պիր խաթա ատտ իլէտիւնէր :

ԼՕՆՏՐԱ ԲՐՈԹՕԳՕԼՈՒ

Պու. Պուլկար մէսէլէսինտէ Բուսիա տէվլէթի օ գատար իլերի կիթմիշ խորի, պէօյլէ իճրասը իչիւն տախի պիր քէֆալէթ վէրիւմէյէն գանունու էսասի քէնտիսինի մէքս իտէմէզ խորի: Խմբէրաթօր Թիւրքիսթան Խրիսթիյանլարընըն ըսլահը ահվալինի տէֆա տէֆա քէնտի տիհէնի իլէ վատ իտիւպ, զըշ օրթաւ սընտա՛ աւքէրինի տախի հարէքէթ իթտիրմիշ խորի, բանսլավիսթ գօմիթ էլէրի պիւթիւն Բուսիա տահլսինին էղհանընը թահրիք իտիւպ անլէր տէ էլտէն նէ կէլիւսէ իճրասընը չամաթա իլէ թալէպ էլլէմէքտէ իտիլէր:

Պու. ճիւմլէ իլէ իմբէրաթօր Էվրօբա իթթիֆագընտան այրըլմագ իսթէմէյիպ, տիրլօսմաթճա պիր սօն չարէ տահա արամաղա մէյլ իթտի, վէ մուճիպլին. ճէ 1877 Յունվար 31 թարիխի իլէ բրէնս Կօրչագօֆ տէվլէթլէրէ պիւր միւզէքքէրէյի ումուլմիյէ տահա կէօնտէրտի: Պու. միւզէքքէրէտէ բրէնս Կօրչագօֆ, Էվրօբա տիրլօսմաթլարը իլէ Պապը Ալի պէյնիտէ մէվատտը մալիւմէ հապընտա նէ գատար միւքեալէմէ օլմուշ իսէ ճիւմլէսինի հիքիայէ իտիւպ, իատէյի սուլհ ու ասայիչէ տայիմա Պապը Ալինին մանի օլտուղունու վէ պիր խահիշ կէօմթէրմէտիյինի պասթ իւ պէեան էլլէտիքտէն սօնրա միւզէքքէրէյի շու վէճհ իլէ խիթամ իտէր:

«Պապը Ալի նէ պունտան ագտէմքի թահիւտաթընըն իճրասընտան գայտ իթմէքտէ տիր, նէ Էվրօբա տէվլէթլէրինին հիյէթը իճթիմալիյէսինին պիր աւապը օլտուղու ճիհէթլէ քէնտիսինէ թէրէթթիւպ իտէն ֆէրայիգտէն, նէ տէ ումուլմ Էվրօբա տէվլէթլէրինին էմէլ վէ արզուսինէ մուվաֆագաթ իթմէքտէն, ճէվլէթը Ալիյէ մէսէլէյի չարգիչնին թէսվիյէսի պապընտա պիր ատըմ օլտուն իլէրի կիտէճէք եէրտէ տայիմա հէմ Էվրօբա իսթիրահէթիննէ պիր թէհտիտ օլտու վէ օլմագտա տըր, հէմ տէ ինսանիյէթ հիսպլէրիննէ վէ ումուլմ Խրիսթիյանլարընը գամիրիննէ: Պու. հալտէ իմբէրաթօր հաղրէթլէրի լաղըմ կէլէն թէտապիրէ թէչէպպիւս իթմէգտէն էվվէլ կէրէք պու անէտէք միւթթէֆիգ օլտուղու վէ կէրէք պունտան պէօյլէ տախի պու իթթիֆագըն մուհաֆագասընա մէսալ օլտուղու Էվրօբա գապինէթլէրինին պու պապտէ նէ էֆքեարտա պուլունտուղլարընը պիւմէք իսթէր քի անլէր իլէ պիրլիքտէ հարէքէթ իտէպիլսին:

«Էվրօբա տէվլէթլէրինին մագսէտի նէտէն իպարէթ օլտուղու գօնֆէրանստա պիլ էթրաֆ տէրմէեան օլունտու. Պապը Ալինին պունլարը գապուլ իթմէմէսի Էվրօբանըն չանընա տա իսթիրահէթիննէ տէ պիր մուխաթարա տըր. պիւնաէն ալէյի Էվրօբա տէվլէթլէրի պու ատէմը գապուլէ նէ ճէվապ վէրէճէք, վէ մագսէտինին իճրասընա նէ թարիգ իթթիխաղ իտէճէք, չիմտիտէն պիւմէմիգ պիլլէ ֆարղ տըր:»

Պու. միւզագքէրէյէ տէվլէթլէր սէրիան պիր ճէվապ վէրմէտիլէր. խուս սուսի իլէ Խնկիլիգ գապինէթի Բուսիա իլէ պիլ իթթիֆագ հարաքէթ իտէճէյինի

Թէքրար վատ խոռուպ , ֆազաթ ճէվապընը թէէխիր իյլէտի . չիւնքի օ արալըգ հէմ Ինկիլթէրրատաւ Էֆքեարը ամմէ Օսմանլիեա թէվէճճիւհ իթմէեէ պաշլա- մըշըտը , հէմ տէ տէվլէթը Ալլիյէ , հէր նէ գատար Միտհաթ բաշա ազլ օլմուշ վէ եէրինէ Էտհէմ բաշա Սատրաղամ նասպ օլմուշ իտէ տէ , եինէ Գանուհի Է- սասինին իճրաաընա տէվամ օլուհուպ , մէպուսան ինթիխապընա տէվամ իյլէ- մէքտէ վէ Սըրպ վէ Գարատաղ իլէ միւքեալէմէ իթմէքտէ իտի , Ինկիլիզ տէվ- լէթի պուհլարըն արգասը ալընմաթըգճա պիր ճէվապա միւսարատթ իթմէտի :

Լաքին Էօթէտէ Բուսիա տէվլէթի տախի պօշ տուրմայըպ հարպ թէրաֆ- տարլարը , ճէնլրալ Իկնաթիլէֆի պիւթիւն տէվլէթլէրէ տէվլէ չըգարտըլար : Իկնաթիլէֆ Ինկիլթէրրատան պաշլայըպ , Ֆրանսա , Ալէմանիա , Աւսթրիա վէ իթալիա գապլինէթլէրինէ վիզիթա վէրիպ , իսթիմզաճ իթմէյէ պաշլասը , վէ պիր գաշ հաֆթա պու վիդիթալարտան սահիհ պիր շէյ ադնաշըլամայըպ , նի- հայէթ բրէնս Կօրչագօֆ պիր բրօթօգօլ եազըպ , պու բրօթօգօլու տէվլէթլէ- րէ գապուլ իթտիրմէկէ Իկնաթիլէֆի մէմուր իթմիշ օլտուղու անլաշըտը :

Իկնաթիլէֆ , պու բրօթօգօլու գապլինէթ գապլինէթ կէզտիրիպ , վէ հէր պիրինին պէեան իթտիլի իլէ ու էսպապ վէ թատիլաթը գէյլ իտէրէք 1877 Մար- թըն 11 ինտէ Լօնտրայա ավտէթ իտէրէք , Ինկիլիզ գապլինէթինէ տախի թազ- տիմ իթտի , վէ Մարթըն 31 ինտէ քեաֆֆէյի տուէլը վամինէ սիւֆէրասը Ին- կիլիզ խարիճիյէ նէգաթէթինէ թէճէմիւ իտէրէք , բրօթօգօլուն թասհիհ օլու- նան շու սիւրէթինի իմպա իթտիլէր :

Ս Ի Ի Ր Է Թ Ը Բ Ր Օ Թ Օ Գ Օ Լ

«Շարպտա իատէյի սուհու ասայիշի պիլ իթթիֆագ քէնտիլլինէ մագ- սէտ իթթիխաղ խոռուպ , օլ սէպէպլէ Սթանպօլ գօնֆէրանսընա թէճէմիւ ի- տէն տէվլէթլէր , պու մադսէտէ վասըլ օլաճադ էսպապ վէ վէսայիլին պիրին- ճիսի պէյնլէրինտէ քէմալը մէյմէնլթլէ հասըլ օլան պու իթթիֆապըն պագասը , վէ իքինճիսի , կերէք մէմալիքի Օսմանիյէտէ միւթէմէքքին Խրիսթիան թէպու- ալէրին ըսպէր անվալի հազգընտա օլան դարարը եէկճիհէթլէրինին պիլ գաթ տահա թէյեիտի , վէ Պապը Ալինին վատ խոռուպ Փազաթ քէնտիսի իճրա իթ- մէքլլիյի շարթ պէեան իթտիլի շէրսէք , Պօմնա վէ Պուկարիսթան նիգամաթը օլտուղունու թագրիր իտէրլէր :

«Սըրպիա իլէ տէվլէթը Ալլիյէ պէյնլինտէ ագտ օլունան միւսալէհէյի տա- խի գապուլ իտէրլէր :

«Գարատաղ ճիհէթինէ կէլինճէ , Գարատաղ հուտուտուհուն պիր մըգտար թէվսիինի , վէ Պօյանա նէհրի իւղէրինտէ սէյըր սէֆայինին սէրպէսթիյէթլինի , տէվլէթլէր սահիհ վէ գապի պիր իսթիզաճէ տէլալէթ օլաճաղը իչիւն արգու իտէրլէր :

«Պու պապտէ տէվլէթը Ալլիյէ իլէ իմարէթէյն պէյնլինտէ վագի օլան վէ օլաճադ մուգապլէլաթը տէվլէթլէր մագսէտը վահիտլէրի օլան իատէյի սուհ վէ ասայիշի պիր մուգատտէմէ վէ մէտիէլ աստ իտէրլէր :

«Իմտի ասքէրի վագթը միւսալէհէ մըգտարընա թէնզիլ խոռուպ գապթ ու- րապթը տախիլլիյէ էլղէմ օլան մըգտարընը սիւահ ալթընտա տուրտուրմասընա , վէ գօնֆէրանսըն հիմմէթ իթտիլի վէճի իլէ վիլայաթըն ասայիշ վէ սաատէթի-

նի իլթիղամ իտէն ըստհալթըն պիր ան էվկէլ իճրասընա Պապը Ալիյի տապէթ իտուպ , Պապը Ալինին տախի պուսնալըն պիր գըսմընըն տէրտէսթը իճրա տըր տէյի թէպլիղ իլէտիյինի թաստիգ իտէրէր :

«1876 Փետրուար 13 տէ Պապը Ալի ճանիպինտէն թաստիր օլունան միւզէքէրէյըր ըտմիյէյի , վէ կէրէք գօնֆէրանտա վէ կէրէք տահա սօնրա սէֆարէթըրի մարիֆէթի իլէ Պապը Ալինին պէյան իթտիկի թահիւտաթը տախի , պէվլէթըր միւթէպէր թութուպ Պապը Ալինին պու նիյէթը խալիուէսի , վէ պուսնալըն սիւրաթը իճրասընըն եինէ քէնտի մէնֆաթընտան օլաճաղը էճիլտէն , տէվլէթըր գալիէն մէմուլ իթմէք իթէրէր քի , չու վաղթը սիւքիւնէթտէ , պիւթիւն էւրօքանըն ասայիչ վէ իթիլիաէթինէ էգէմ օլուղու էճիլտէն իթթիֆաղը արա իլէ մաթլուպ օլունան իրիպթիյան ահալիսի ըստհալթընա լաղըմ կէլէն էսպապ վէ վէսպիլին իթթիհասալինէ Պապը Ալի գուվլէյի ֆաիլիյէ իլէ տէվամ իտէճէք տիր :

«Պապը Ալինին տէրիւտէ իլէտիյի մէվայիտի մէզպուրէնին սիւվէրը իճրալիսինէ կէրէք ըտյիթալիթտա մուգիւմ սիւֆէրա վէ կէրէք վիլայէթըրտէ մուգիւմ մէմուլին (գօնսօլսլար) մարիֆէթի իլէ սըզգաթ օլունամասընա տախի տէվլէթըր ճանիպինտէն նէզարէթ օլունաճաղ տըր :

«Անճաղ պիր քէրրէ տախի պու իւմիտիլէր պօշա չըզըպ վէ տէվլէթըր Ալիյէ իրիպթիյան թէպապլէրինին ահվալի ըստհ օլունամալըպ տա , իքիտէ պիրտէ շարգ իթիլիաէթընըն ֆէսիլինի մուճիպ օլան հալաթ մէյտանտա գալտըղը հալտէ , տէվլէթըր ըտմէն պէյանէ մէճպուր տուրլար քի , պէօյլէ պիր հալ կէրէք ալէլիուսուս տուէլը գամինէնին վէ կէրէք ալէլ ումում պիւթիւն էւրօքանըն մէնաֆիինէ մուղայիր տիր . պու հալտէ կէրէք իրիպթիյան ըստհալթընա վէ կէրէք մէնաֆի վէ ասայիչի ումումիյէյէ լաղըմ կէլէն թէճմինաթըն հուսուլի հէր նէյէ թէվազգուֆ իտէրտէ , տէվլէթըր պիլ իթթիֆաղ իճապը իգթիզասընա միւպատէրէթ իթմէյի քէնպիլէրինէ մախսուս պիր ֆարղ ատտ իտէրէր :

Եաղըտըր Լօնտրատա

31 Մարթ 1877

(Իմշուր)

ՄԻԻՆՍԹԵՐ, Ալէմանիա սէֆիրի

Լ. ՏՄՐԳՈՒՐ, Ֆրանսա սէֆիրի

Լ. Ի. ՄԷՆԱՊՐԷԱ, Իթալիա սէֆիրի

ՊԱՏՍԹ, Աւսթրո-Մաճար սէֆիրի

ՏԷՐՊԻ, Ինկիլիզ խարիճիյէ նաղըրը

ՇՈՒՎԱԼՕՅ, Բուսիա սէֆիրի

Պու բրօթօզ օլ իմզալանմաղտան էվկէլճէ սիւֆէրա թաղըմը խարիճիյէ նաղըրը Լօրտ Տէրպի նէզտիլինէ թօքլանըպ , շէօյլէ պիր գարար տախի վէրմիլէր իտի :

«Ալէմանիա սէֆիրի Գօնթ Միւնսթէր , վէ Աւսթրո-Մաճար սէֆիրի Գօնթ Պայսթ , Ֆրանսա սէֆիրի մարքի տ՛Արդուր , Ինկիլիզ տէվլէթի խարիճիյէ նաղըրը Գօնթ Տէրպի , Իթալիա սէֆիրի ճէնէրալ Գօնթ Մէնապլէա , վէ Բուսիա սէֆիրի Գօնթ Շուվալօֆ , շարգ մէսալիհինէ միւթաալիղ Բուսիա տէվլէթի թէրաֆընտան գալէմէ ալընան բրօթօզօլու իմզալամաղ իւզըրէ պու կիւն Ինկիլթէրա տէվլէթի խարիճիյէ նէզարէթի տայիլէսինէ թէճէմմիւ իթտիլէր :

«Քօնթ Շուալօֆ պէր վէճէր աթի պազը իյզահաթ վիրիպ , մուճիպինճէ Լօրտ Տէրպլյէ պու պապտէ պիր մուխթիրէ տախի իթա իյլէտի :

«Գարատաղ իլէ Պապը Ալի պէյնինտէ միւսալէհէ վազը օլտուղու , վէ Պապը Ալի Էւրօթա իխթարաթընը գապուլ իտուպ , ասքէրինի տէրագապ սուլհ հիյէթինէ վազ իթտիյի , վէ Բէթրօպուրկա պիր մէմուրու մախսուս կէօնտէրիպ ասքէրինի կէրի չէքմէք իւզրէ միւքեալէմէ իթտիյի հալտէ , իմքէրաթօր հազրէթլէրի տախի ասքէրի կէրիյէ ալմաղա բազը օլապիլիր :

«Լաքին Պուլկարիսթանը գանա միւլէմմա իտէն մուգաթէլէլէրէ տէվալ օլունտուղու հալտէ , Բուսիա ասքէրինին հարէքէթինի մէն իթմէք գապիլ օլմաղ :

«Խարիճիյէ նազըրը Քօնթ Տէրպլի տախի ճիւմլէ հազըրուհնէ պիր պէեանն նամէ գրաաթ իտուպ , պիրէր սուրէթինի տախի անլէրէ իթա իյլէտի : Պէյանն նամէյը մէգքիւր իշպու մազպաթայա մէրպուլթ տուր :

«Իթալիա սէֆիրի Քօնթ Մէնատրէա տախի պէեան իթտի քի , հէր նէ գատար բրօթօգօլու իմզա իթմիշ իսէ տէ , պէյնէլ տուէլ թէճէմիւհէն հասըլ օլան իթթիֆազ սապիթ օլտուգճա , միւթէպէր օլմազ շարթընը տախի իլավէ իթմէեէ մէճպուր տուր , իշթէ պու մազպաթա մուճիպինճէ , մուրախսապար ճիւմլէսի բրօթօգօլու իմզա իյլէտիլէր : Իշթէ Քօնթ Տէրպլինին մազպաթանա մէրպուլթ պալէատէ մէգքիւր պէեաննամէսինին սուրէթի :

«Պու կիւն Ինկիլիզ , Աւսթրօ-Մաճար , Յրանսա , Ալէմանեա , Իթալեա վէ Բուսիա մուրախսապար թէրաֆընտան իմզալանան բրօթօգօլ հազգընտա , Ինկիլիզ տէվլէթի խարիճիյէ նազըրը Լօրտ Տէրպլի աթի իւզ զիքը պէեաննամէյի բապիթ իտէր :

«Մատամ քի Բուսիա տէվլէթի ճանիպինտէն թէքլիֆ օլունան իշպու բրօթօգօլու , ասայիշի ումուսիյէյի Էւրօթա հիւրմէթինէ Ինկիլիզ տէվլէթի իմզա իթմիշ տիր , չիմտիտէն պէեան իտէրիմ քի , պու մազսէտ հասըլ օլմատըղը հալտէ , եանի թէրաֆէյն հարէքէթի ասքէրիյէլէրինի մէն իթմէյիպ տէ պէյնլէրինտէ պիր միւսալէհէ վազը օլամատըղը հալտէ , իշպու բրօթօգօլ Ինկիլիզ տէվլէթի նէզտինտէ քէէննէ լէմ եէքիւն մազամընտա թութուլաճազ տըր : »

Պու բրօթօլտա սէֆարէթլէրին վէ գօնուօլալարէն նէզարէթի մատտէսի օլմասա , գօնֆէրանա գարարլարրնտան տահա խաֆիֆ ատտ օլունապիլիրտի , չիւնքի մախսուս գօմիսիօնլար թէշքիլի լաղվ օլունմուշուտու :

Պիր տէ պու բրօթօգօլու մուրախսապար իմզալայըպ , պիր սուրէթի տախի Պապը Ալիյէ թէպլիզ օլունտու իսէ տէ , Պապը Ալիտէն պիր ճէվապ թալէպ օլունմազ իչիւն տէյիլ իտի , Պապը Ալի ճէվապ վիրսին վիրմէսին տէվլէթլէրին գարարը գաթիսի պու օլաճազտը :

Բրօթօգօլուն Պապը Ալիյէ վիւրուտի ազ զայլէ հասըլ իթմէտի , վէ պիր էյամ գապուլինէ տախի մէյլ կէօսթէրիտի իսէ տէ , Ասիթանտէ մուգիմ Ինկիլիզ մալահաթկիւզարը ճօսլին , Լօրտ Տէրպլիտէն ալտըղը պիր թալիմաթ իւզրէ Պապը Ալի իլէ միւզաքէրէ իթտիքտէն սօրմա բէտտինէ գարար վէրիտի :

Քէզալիք Լօնտրանտա մուգիմ տէվլէթը Ալիյէ սէֆիրի Մուսուրուս բաշատան տախի Պապը Ալիյէ թահրիրաթ կէլիպ , Գարատաղ հազգընտա Բուսիա իլէ ուլուշմանըն գապիլ օլաճաղընը Լօնտրատա Բուսիա սէֆիրի պուլունան Քօնթ Շուալօֆուն խապէր վիրմիշ օլտուղու աղնաշըլտը իսէ տէ եինէ բրօթօգօլ գապուլ օլունամատը :

Տըզգաթա շայեան պիր մատտէ տէ շու խոի քի , Բուսիա տա , Օսմանլը տա պիրիպիրինէ գարշը հուսուսուարա ասքէր թէրաքքիւմ իթտիրմիշ օլտուգ-լարընտան վէ բրօթօգօլ մուճիպինճէ պու ասքէրլէրին կէրիյէ ալընմասը լազըմ կէլէճէք իսէ տէ , Օսմանլը իսթէր խոի քի իլք էվլէլ Բուսիա ասքէրին կէրի ալըն , վէ Բուսիա իսէ պու իլք մուամէլէյի Օսմանլըտան պէքլէր իտի : Պու խուսուստա Խնկիլիզ Օսմանլըյա հազգ վիրտիյինտէն Խնկիլիզ պուստա տա Պէր-լին նօթասը կիպի օ պիր տէվլէթլէրտէն այրըլմըշ օլտու , հաթթա Բուսլար իտտաա իտէրլէր քի , Խնկիլիզին պու մուամէլէսի սէպէպ օլտու քի Օսմանլը բրօթօգօլու գապուլ իթմէտի , վէ պայաղըճա Խնկիլիզ հէմ բրօթօգօլու իմզա իտուպ , հէմտէ գապուլ իթմէմէք իւզրէ Օսմանլըյա իխթար իթտի տէյէնլէր տէ պուլուստու : Լաքին պուսլար իլէրիւտէ մալիւմ օլաճազ շէյլէր տիր , շու գա-տար քի պու վէսիլէ իլէ Խնկիլիզ իլէ Բուսիանըն արասը տահա զիյատէ աշըլտը վէ խուսուսթ տէ օնա նիսպէթլէ զիեատէլէշտի :

Նիհայէթ բրօթօգօլսն թէպլիղինտէն օն կիւն սօնրա Պապը Ալիտէն րէտտ ճէվապը վիրիլտի :

Սաֆվէթ բաշա ուզուլն պիր նօթա իլէ ատէմը գապուլի պէյան իթտի ի-սէ տէ , սէրթճէ պիր լիսան գուլլանըլտըղընտան , Էւրօբա տէվլէթլէրինի իս-կեաթ իթմէյիպ հաթթա ինֆաալլէրինի տաթի մուճիպ օլտու . տիրօմաթլար պու նօթա մէթնինտէ պուլուսան քէք հազըլը սէօղլէրէ պագմայըպ լիսանընա պագտըլար վէ օգուլուպ պիր թէրաֆա աթտըլար :

Իշթէ մէքքիւր վէ մէշհուր Սաֆվէթ բաշա նօթասընըն պիր Փըզրասը :

«Բրօթօգօլտա , Պապը Ալինին տէրիւտէ իլլէտիյի մէվայիտի մէզպուրէ-նին սիւվէրը իճրաթիյէսինէ կէրէք բայթաթիթտա մուզիմ սիւֆէրա վէ կէրէք վի-լայէթլէրտէ մուզիմ գօնսօլօսլար մարիֆիթիլլէ տըզգաթ օլունմասը վէ պու-նա տա տէվլ թլէր ճանիպինտէն նէզարէթ օլունսաճաղը» մուհարրի օլտուգճա , վէ պիր տէ «անճազ պիր քէրրէ տաթի իւմիտլէրի պօշա չըզըպ , տէվլէթը Ա-լիյէ Խրիսթիան թէպաալէրինին ահվալը ըսլահ օլունմայըպ տա իքիտէ պիրտէ Շարֆ իսթիրահէթինին ֆէսինին մուճիպ օլան հալաթ մէյտանտա գալտըղը հալ-տէ , տէվլէթլէր րէսմէն պէեանէ մէճպուր տուրլար քի , պէօյլէ պիր հալ կէ-րէք ալէլխուսուս տուէլը գամինէնին վէ կէրէք ալէլ ումում Էւրօբանըն մէնա-ֆիինէ մուղայիր տիր . պու հալտէ կէրէք Խրիսթիան ըսլահը վէ կէրէք մէնա-ֆի վէ ասայիշի ումումիյէյի լազըմ կէլէն թէէմինաթըն հուսուլի հէր նէեէ թէ-վազգուֆ իտէր իսէ , տէվլէթլէր պիլ իթթիֆազ իճապը իզթիզասընա մու-պաշըրէթ իթմէյի քէնտիլէրինէ պիր ֆաղը մախսուս ատտ իտէրլէր » կիպի թէհաթլէր պուլուստուգճա , տէվլէթը Ալիյէնին տաթի տայիրէյի մէշուլէթ-տէ գալարազ , պուսլարա դարշը էքիտէն բրօթէսթօ իթմէմէթի , վէ շէտիտէն մուխաթիֆիթ կէօսթէրմէմէսի տաթի գապիլ օլամազ :

«Տէվլէթը Ալիյէ պիր տէվլէթը միւսթագիլլէ օլտուղունտան իսթէր պիր վէ իսթէր պիրլիքտէ պիր գաշ տէվլէթ նէզարէթի թահթընտա պուլունմազ տինայէթինի պիր վէճ իլէ գապուլ իտէմէզ :

«Տէվլէթը Ալիյէնին սայըր տէվլէթլէր իլէ օլան մուամէլաթը հուզուզու միլլէ գապայիտի ահքեամընա միւսթէնի , վէ պուստան էվլէլէրի ահանամէլէր իլէ մուայեէն օլտուղունտան , եալընըզ քէնտի թէպաալարընը հիմայէթէ սէլա-

հիյեթլէրի օլան էճնէպի սիւֆէրա վէ գօնսօլօսլարընտա էօյլէ լէսմի պիր նէ-
զարէթ սէլահիյէթի պիր վէճի իլէ թանըլամազ :

«Տէվլէթը Ալիյէ նէ եաբքպ տա պէօյլէ տայրէյի ատալէթ վէ մէտէնիյէ-
թին խարրճընտա պըրազըլմազ մէզէլլէթինէ վէ տլւնեատա միսլի օլմայան պիր
տինայէթէ միւսթէհազգ օլույօր, օնու պիլէմէյօր: »

Իչթէ պու օլտու Պապը Ալի իլէ Էւրօբա տէվլէթլէրի պէյնինտէ էն սօն
միւքեալէմէ, պուռտան սօնրա պէքլէնէն իլանը հարպտան պաշգա պիր շէյ օ-
լամազ ըտը :

ԲՈՒՍԻՍ. ԻԼԱՆԸ ՀԱՐՊԸ

Տէվլէթը Ալիյէնին Բրօթօգլա վէրտիյի պու ճէվապ Էւրօբա գապինէլէ-
րինէ մալիւմ օլուր օլմազ Բրէնս Կօրչադօֆ Ապրիլ օն տօգսւզ թարիխի իլէ
շու միւզէքքէրէյը ումուսիյէյի նէշը իլէտի :

«Շու շարգ մէսէլէսի վէ միւշքիլաթ գուհուր իտէլի, Բուսիա իմրէրաթօր
հիւքիւմէթի, Թիւրքիստանտա տայիմի պիր սոսայիշին պազա վէ մուհաֆազա-
սը զըմնընտէ սայիր տուէլը մուաղղամայը Էւրօբա իլէ պիլ իթթիֆազ էլտէն
կէլէնի սօն տէրէճէյէ գատար տիրիզ իթմէտի :

«Էւրօբա տէվլէթլէրի իլէ պիլ իթթիֆազ տէվլէթը Ալիյէյէ բէյ տէր բէյ
հէր նէ թէքլիֆ օլունտու իսէ տէ, Պապը Ալի ճիւղէսինի գապուլ իթմէմէյէ
պաշա չըզըլմազ տէրէճէտէ պիր մուխալիֆէթլէ ըսրար իթտի :

«Մարթ Յիտէ Լօնտրատա իմգալանան Բրօթօգլ պիւթիւն Էւրօբա տէվ-
լէթլէրի իթթիֆազընըն սօն քէլամը իտի :

«Պու թէտպիր, միւսալէհէյէ պիր սօն չարէ օլմազ նիյէթի իլէ Բուսիա
թէրաֆընտան իթթիխաղ օլունմուշուտու : Բուսիա գապինէթի այնը թարիլիլէ
Բրօթօգլա բապթ իթտիկի պիր պէյաննամէ իլէ էօյլէ շարթլար տախի մէյտա-
նա գօմուշուտ քի Օսմանը հիւքիւմէթի անլէրի խալիսանէ վէ հազգանիյէթ-
քեարանէ գապուլ վէ իճրա իտէյիտի իատէ վէ պազայը սուլհ գապիլ օլապի-
լիր իտի :

«Պապը Ալի պունա տա թէքրար ատէմը գապուլ իլէ ճէվապ վիրտի :

«Լաքին Լօնտրա բրօթօգլունտա, պէօյլէ պիր մուխալիֆէթ տէ խաթը-
րա կէթիլիլէմէմիլ իտի : Բրօթօգլ Էւրօբա տէվլէթլէրինին էմէլ վէ արզուսի-
նի պէյան իթմէքլէ պէրապէր, շու գատար պիր շէյ իմա իթմիլ իտի քի, Էւ-
րօբանըն էսայիշի ումուսիյէսինէ էլզէմ օլան Խրիսթիյան թէպաալէրինին ըսլա-
հը ահվալի իչիւն լազըմ կէլէն վէ տէվլէթլէր թէրաֆընտան պիլ իթթիֆազ արզ
վէ պէյան օլունան թէտապիրի մուգթաղիյէնին ճիտտէն իճրաաթընտան պու
տէֆա տախի տէվլէթլէր գաթը իւմիտ իթտիքլէրի հալտէ, կէրէք Խրիսթիյան
ըսլահնա վէ կէրէք մէնաֆի վէ էսայիշի ումուսիյէյէ լազըմ կէլէն թէէմինա-
թըն հուսուլի հէր նէյէ թէվազգոֆ իտէր իսէ, տէվլէթլէր պիլ իթթիֆազ :

իմապը իզթիզասընա մուպալլընթ իթմէյի քէնտիլէրինէ պիր ֆարզը մախսուս ատտ իտ՝ ճէքլէր տիր :

«Իշթէպուլ վէճհ իլէ դապինթէրլէր տէվլէթը Ալիյէնին իթտիյի վատլէրտէ տուրմայաճաղընը իաթըրա կէթիրմիշլէր իտի . լաքին պլվթիւն Էվրօքանըն մաթլուպուլունա պէօյլէ մուխալիֆէթ իտէճէքլէրինի խայալ իտէմէմիշլէր իտի :

«Պուսուսն իլէ պէրապէր Լօրտ Տէրպի . բրօթօգօլա բապթ իթտիյի պիր գըթա պէհաննամէ իլէ , շուսու տա էվլէլճէ աղնաթմըշ իտի քի . Նսկիլիզ տէվլէթինին պու բրօթօգօլու իմզա իթմէսի , մէնաֆի վէ միւսալէհէյի ուսուլմիյէ հիւրմէթինէ օլուպ , պինաէն ալէյհ , բրօթօգօլ իլէ պու մագսէտ հասըլ օլաւմատըղը հալտէ , խուսուսի իլէ իքի թէրաֆ տա , եանի Բուսիա տա Օսմանլը տա ասքէրլէրինի կէրի ալմատըղալըը հալտէ , պու բրօթօգօլ տա քէլէնի լէմնէքիւն հիւրմիւնտէ թութուլաճագտը :

«Պապը Ալիին պու բրօթօգօլու տա դապուլ իթմէմէսի , վէ պու ատէմը դապուլէ պէհան իթտիյի իլէլ վէ էսպապ , Էվրօքանըն արզու վէ իսթարաթընա հէվալէյի սէմը իթիպար իթմէլէճէյինէ դէրէ գատար պիր շէքք վէ շիւպհէ պըրապմաղ . օ հալտէ նէ մաթլուպ օլուսան Խրիսթիյան ըլահաթընա պիր էմնիլէթ գալըր , նէ Գարաստաղ իլէ պիր ագտը միւսալէհէ միւմքին օլապիլիր , նէ տէ ասքէրլէրին հուտուտլարտան պէրիլէրէ շէքիլմէսի իլէ իատէյի սուհու էսայիլէ պիր իւմիտ հասըլ օլապիլիր :

«Պու հալ միւմթէտ օլտուգճա եա իշի քէնտի քէնտինէ պըրագմալը , ամմա տէվլէթլէրին մէնաֆիլինէ վէ ուսուլ Էվրօքանըն էսայիլինէ սէքթէ կէլիր իմիշլ . օնու արամալը , եա տա տէվլէթլէրին Պապը Ալիտէն իսկեաթ վէ բըզաթարզը իլէ էտինէմէտիլէրի թէքլիֆաթը գուլիլի ճէպրիլէ իլէ թահսիլ իթմէլի , պուսուսն իքիսինին մապէնի եօզ տուր :

«Իմտի մաթպուուս մուֆախսամըմ իմբէրաթօր , սայըր տէվլէթլէրի տէ պու ուղուրտա պլրիլքտէ հարէքէթ իթմէյէ տալէթ իթմէքլէ պէրապէր , պիզգաթ տախի պու թէքլիֆի տէրիւնտէ իլէտի :

«Վէ մուճիպինճէ ասքէրլինին Օսմանլը հուտուտլի թէճալուզ իթմէսինէ էսի վիրտի :

«Իշթէ նէզտինտէ սէֆիրի պուսուստուղուսուզ տէվլէթէ պու վէճհ իլէ պէյանը հալ իթմէնիզ մաթլուպ տուր :

«Իմբէրաթօր հազրէթլէրի պէօյլէ պիր վազիֆէյի տէրիւնտէ իթմէքլէ , Բուսիա մէնաֆիլինտէն տօլայը մէֆրուզ օլտուղս պիր վաճիպէյի դիմէթի էտա իտիյօր տիմէք տիր : Զիւնքի շարգտա զուհուրա կէլէն հէր մախլուլիլէթ , Բուսիանըն ասայիլի ուսուլիլէ սայէսինտէ քէսպը թարաղը իթմէսինէ տայիմի պիր մուսանաաթ տըր : Պուսուսն իլէ պէրապէր Սլէքսանտր իմբէրաթօր հազրէթլէրի իսկեաթ օլմուշ տուր քի , պու հարէքէթի Էվրօքանըն էֆքեար վէ մէնաֆիլինէ տախի քեամիլէն մուվաֆըղ տըր : »

հՕՐԶԱԳՕՅ

Պուսուսն իլէ պէրապէր իմբէրաթօր Սլէքսանտրօ քէնտիսի տախի 1877 Ապրիլ 24 թարիսի իլէ մուհարրէր , աթիլիզղիքը պէհաննամէ իլէ իլանը հարպ իլէտի :

«Թիւրքիսթանտա թահթը զուլմ վէ իթիսաֆտա պուլուսան Խրիսթիյան ահալիլէրինէ էօթէտէն պէրու . նէ տէրէճէ շէալտ պիր ալաղայը տէրուսիմիզ

օլտուղու սատրդ վէ սէվկիւիւ թէպատէրիմին ճիւղէսինէ մարիւմ տիւր :

«Պունլարն ըսլահը հալինէ պիր քէֆալէթը գալիյէ էտինմէք իւզրէ տեր-
քեար օլան էմէլ վէ արզուսիզէ պիւթիւն Իուս միլլէթի տախի հիսսէտար օլ-
մուշ տուր , վէ պունա պիր նըշանէ օլմագ իւզրէ Պալզան նիմ ճէզիրէսինսէ
օլան Խրիսթիանլարն թահամիւլ իտէճէք տէրէճէտէ պիր հալէ կէլմէլէրի ի-
չիւն , եէնիտէն եէնիյէ պիր թագըմ ֆէտաքեարըզլարը տահա կէօզլէրինէ ալ-
մալը տըր :

«Թէպաայը սատրդէմիզին դաւն վէ մալի ինտիմիզտէ տալիմա զիյզըյմէթ
տիր , վէ Բուսիատա պազայը սուլհ ու սաատէթէ նէ տէրէճէ մէսաի օլտուղումա
թէքմիլ տէվըր հիւքիւմէթիմ շահատէթ իտէր : Կէրէք Հէրսէքտէ վէ կէրէք Պուլ-
կարիսթանտա հէր նէ մէրթէպէ վուզուսթը ֆաճիյէ զուհուր իթտի իսէ տէ ,
եինէ պու սուլհ ու խալիսէթ հիսսի իլէ մէլուֆ պուլունտում : Զիւնքի շարգ-
տա օլան Խրիսթիանլէր ըսլահը անվալի իչիւն մագսէտիմիզ պաշդա պիր շէյ
տէյիլ իտի , իլլա իալիսանէ միւքեալէմաթ , վէ տօսթ վէ միւթթէֆիզիմիզ օլան
տուէլը մուազղամա իլէ պիլ իթթիֆագ շարէսինէ պազմագ :

«Պօսնա , Հէրսէք վէ Պուլկարիսթան Խրիսթիանլարնը հիւքիւմէթը մա-
հէլլիյէնին մուամէլաթը էօրֆիյէսինտէն գուրթարմագ իչիւն , Պապը Ալի թէ-
րաֆընտան լաղըմ կէլէն թէտապիրին իճրասընա մուվաֆֆագ օլմագ իւզրէ
միւթէմատի իքի սէնէ չալըշտըդ :

«Պունլարն իճրասը իսէ պունտան ագաէմ Պապը Ալինին պիւթիւն Է-
րօբա իլէ ագտ իլլէտիյի մուահէտաթ անքեամընտան քէնտիսինէ թէրէթթիւպ
իտէն պիր ֆէրիզէի միւսթագիլէ իտի : Պու ճիւմէ իլէ կէրէք խասսէթէն պի-
զիմ իզտաուըմըզ վէ կէրէք պիւթիւն Էրօբա իլէ պիրլիքտէ օլան ճահտըմըզ պու-
մագսէտիմիզի պիր վէճհ իլէ հասըլ իտէմէտի :

«Պապը Ալի ըսրարընտա գալի տուրուպ տալիմա բէտտ իլէ ճէվապ վիր-
տի , վէ Խրիսթիանլարն էմնիյէթի իչիւն հիչ պիր քէֆալէթ վիրմէք իսթէմէ-
տի . հաթթա Ասիթանէ գօնֆէրանսը գարարլարնը տախի թէքմիլէն ճէրհ իթտի :

«Իմաի Պապը Ալիյի խկեաթ իչիւն , հէր նէվի թէտապիրի խալիսէյի իս-
թիմալ իթմէք նիյէթիյէ , տէվլէթլէր թէրաֆընտան պիր Բրօթօզօլ թանդիմի
իլէ , գօնֆէրանս գարարլարնըն տէրճ օլունմասընը իսթէտիք վէ ումում տէվ-
լէթլէրին մաթլուպու օլան մէվատտը մէզքիւրէնին իճրասընա Պապը Ալիյի տա-
խի տալէթ իյիտիք , չիւնքի պազայը սուլհ ու սալահ իչիւն պունտան նօզ-
սան թէքլիֆլէր պուլապիլմէք գապիլ տէյիլ իտի :

«Լաքին պունտա տա եինէ իւմիտիմիզ պօշա չըգտը , Պապը Ալի պիւթիւն
Խրիսթիան Էրօբանըն էմէլ վէ արզուսինէ մուվաֆադաթ իթմէքտէն իճթինապ
իտուպ , քրօթօզօլ անքեամընա Խալիս լայէթ կէօսթէրմէտի :

«Էյթէ պէօյլէ պազայը սուլհ իչիւն արթըզ պաշդա հիչ պիր թէտապիրի-
միզ գալմատըղընտան , Պապը Ալինին մաղրուրանէ մուխալիֆէթինէ գարչը պաշ-
դա մուամէլաթը մուէսսիթէնէ թէչէպպիւս իթմէմիզ լաղըմ կէլտի : Ատալէթին
վէ շան ու ջէօհրէթիմիզին մուհաֆաղաք պիլի պու մուամէլաթէ մէճպուր ի-
տէր : Պապը Ալի հէր իուսուտա բէտտ իլէ ճէվապ վիրմէտի իլէ , պիլիմ տէ
արթըզ սիլահա տալրանմաըզ լաղըմ կէլտի :

«Տալմաըզըն հագգ պիր տալա օլտուղունա դալպէն խկեաթ օլմուշ օլ-
տուղուման , սատրպայը թէպաամըզա մալիւմ իտէրիլ քի , պունտան ագաէմ

վուզու պուլան նութղումուզտա , քի պիւթիւն Բուսիա պիր վիճուտ կիպի եհկ տիւ վէ եհկ ճիհէթ օլարադ գապուլ իթտի . պու նութղտա քէշֆ իթտիյիմիւ վազըթ , իշթէ շիմտի կէլտի եհթիշտի :

«0 վազըթ տէտիյիտիք քի հիյնի հաճէթտէ , վէ Բուսիանըն շան վէ շէօհ-րէթի իճապ իթտիրտիքտէ , տուէլը սայըրէտէն այրը վէ միւսթաղիլ օլարադ տախի հարէքէթ իթմէեէ մէճպուր օլապիլիլիդ : իշթէ օ կիւն պու կիւնքի կիւն տիր : Խնտի ասաքիլի նուսրէթ մէէսահիլի խմրէրաթօրանէմիւ իւզէրինէ թէ-պէրրիւքեաթը բահմանիյէեի տավէթ իտէրէք , Յամանը հուտուտիւնի թէճավուզ իթմէլէրինէ տախի էմր վիրիլիդ :

«Վիրիլտի Բիշնէֆտէ , բումի մահը հիսանըն օն իքինճի կիւնիւ , սէնէ 1877 , վէ իմրէրաթօրուզումուն եիրմի իւշիւնճիւ սէնէսի : »

Ա.Լ.ԲՍԱՆՏՐ

Իշթէ պու վէճհ իլէ իլանը հարապ օլունուպ , մուհարէպէյէ պաշլանմըշ օլտու :

Պունուն իւզէրինէ Պապը Ալի 1836 ահսնամէսինին եէտինճի պէնտինէ իսթինատէն , Էւրօբա տէվէթլէրինէ միւրաճաաթ իլլէտի իսէ տէ , մուվաֆըզ պիր ճէվապ ալամատը :

Պու եէտինճի պէնտին ահքեամընը պունտան ազտէմ թարիֆ վէ պէեան իթմիշ օլտուզումուզտան , թէքրարընտան սարֆը նաղար իտէրիլ :

ԲՈՒՍԻԱ ԻԼԱՆԸ ՀԱՐՊԸՆԱ ՃԵՎԱՊ

Սալթանաթը Սէնիյէ , Բուսիա իմրէրաթօրունուն պու իլանը հարալընա մուգապիլ վէ ճէվապ մագամընտա աթիւլիւղլիքը ֆէրմանը Ալիի հազրէթը Բա-տիշահիլի նէշը իլլէտի :

«Բուսիա հիւքիւմէթի պիլիմ իլէ վաթը մուամէլէլը տուէլիյէ վէ իլանը հարապ իթմիշ օլուպ , պիլիմ իշլին տախի , Հազգ Թաալա հազրէթլէրինին ալնը ինայէթը սամէտանիյէսինէ վէ մայէյի սէլամէթը Խալամիան օլան իմտարը բու-հանիյէթը հազրէթը բէյղամպէրիյէ իսթինատէն սիրահա սարըլմամըզ ֆարզը ա-զիմ տիր :

«Ճիւմէյէ մալիւմ տիւր քի , ֆէսիւր սուլհ վէ սալահ հազընտա թարա-ֆըմըզտան շիմտիյէտէք էօյլէ հիշ պիր մուամէլէ կէօրիւնմէտի : վէ սիւհանպէ-տէսթ օլտուզումուզտա տախի տայիմա տէրէճէյի իֆրաթտէ էֆքեաըր սուլհիյէյէ մէյլ ու իաղպէթ կէօսթէրաթիք . պինտէն ալէյհ տօսթ վէ խայրիսահմըզ օլան տէվէթլէրին իխթարաթընա տայիմա բայթ իտիւպ , մուհաֆաղայը սուլհ մաս-տէյի խայրիյէսինտէ , հէր չէնտ աւելր իլէ պիրլիքտէ հարէքէթ իթտիք :

«Լաքին ալաշմէնիմիլլին մուամէլաթընտան աղնաշըլար քի , մագսէտի պաշգա պիր շէյ տէյիլ իտի , իլլա հուգուզ , իսթիլալիյէթ վէ վէթանըմըզն մահվը , վէ պունա տէսթրէս օլմատըզճա թասալլութտան քէֆֆը եէտ իթմէ-յէճէք իտի :

«Տիւշմէնիմիլլիսէ հիշ պիր սէպէպը մէշրու օլմայարապ , պու կիւնքի կիւն

խիւաֆը հագգանիյէթ պիղէ թաարրուդ իտիեօր . ձէնապը գառըրը մութլագ քիմ հաֆըզը հագգ վէ առալէթ տիր , պիղէ զաֆէր վէ սէլամէթ իհսան պու- եուրաճագլարընա իւմիտի գալիմիդ վար տըր : Քէզալիք էմինիւմ քի , ասքէրի- միղին ճահտ ու իգնոսմը վէ վէթան զայրէթի , վէ պ'լ ճիւմէ թէպաամըզըն իթ- թիհատընտան հասըլ օլաճագ գուվլէի մատտիյէ վէ մանէվիյէ սէմէրաթը իլէ տիւշմէնիւմիդ գահր վէ միւնհէզիմ օլաճագ տըր :

«Հագգ Թաալանըն ինայէթինէ իօթինատէն , յէճաէթը ասքէրիյէմիդ իլէ իթթիխար իտուպ , Օսմանը շան ու չէրէֆինի անլէրին իպգա իտէճէքլէրին- տէն վէ էճտատլէրինին թարիզի չէրէֆինտէ անլէրին տախի սապիթ գատէմ օ- լաճագլարընտան էմինիւմ : Պիլ ճիւմէ գապըթան վէ նէֆէրաթա սէլամը շահա- նէմի թէպլիդ իտուպ , ճիւմէսինի էվլատըմ մագամընտա թուրթուղումու գիյ- րի գօմանտանըզտա օլան պիլ ճիւմէ ասաքիրէ պէեան իտինիդ :

«Տէվլէթ վէ վլթան անլէրի անճագ պու եէվմը էզէմ իչիւն բէրվէրտ իթմիշ տիր . իմտի քէնտիլէրինտէն մէմուլ օլունան զայրէթ , չէճաաթ վէ մէ- թանէթի իպրադ իթսինլէր :

«Գալէլէրիմիղին հէր պիր թաշլըն , վէ արաղիմիղին հէր պիր բարմագ եէ- րինի մուհաֆագա իթսինլէր , քի ճիւմէսի ճէտտլէրինին վէ չէհիտ եա զաղի օ- լան գարընտաշլարընըն գանը իլէ սաթըն ալընիւշ տըր :

«Տիւշմէն թաարրուգուճու տէֆ իթսինլէր , տէվլէթին հուգուգուճու , շանընը վէ իսթիգալիյէթինի մուհաֆագա իթսինլէր , էօյլէ շէյլէր քի , Օսման- լըլար իչիւն հայաթտան զիյգըյմէթ տիր :

«Իշթէ պէօյլէ ֆէրայիզի մուգատտէսէլէրինի լյֆա իտէն ասքէրիմիղէ լութֆու իլահի , վէ բուհանիյէթը հագրէթը Բէյդամպէրի բէհպէր օլարագ , նա- զարը Շահանէմիդ տախի տայիմա իւզէրլէրինտէ օլաճագ տըր :

«Պիլթին Օսմանը միլլէթի ասքէրիմիղին ֆամիլեալէրինին մուհաֆըզը վէ խըզմէթճիսի օլաճագ տըր : Բատիշահընը տայիմա սիզին իլէ պէրապէր օ- լուպ , հիյնի հաճէթտէ սանճաղը խիլաֆէթ վէ սալթանաթընը տախի քէշիտէ իտուպ , վէթանըմըզըն նամուս վէ հուգուգ վէ իսթիգալիյէթի իչիւն ֆէտայը ճան իթմէեէ տախի հաղըր տըր : Բապպիւմ մուգաֆֆէրիյէթ իհսան իյլէեէ : »

Բուսիանըն իլանը հարպը , վէ սալթանաթը Սէնիյէնին պու խաթթը Հիւ- մանուճու պ'լ ճիւմէ Էւրօթա տէվլէթլէրինէ մալիւմ օլտուգտա , մուհարէպէյի թահտիտ իտուպ Էւրօթայա տախի սիրայէթ իթտիրմէմէք իւզրէ ճիւմէսի պի- թէրաֆ տուրաճագլարընը բէսմէն վէ սէրահէթէն իլան իթտիլէր :

Ինկիլիդ վէպիր իքի տէվլէթ տախի պու մուհարէպէ իլէ մէնաֆիլի մախ- սուսէլէրինէ սէքթէ կէթիրլիմէմէսինի պու պիթէրաֆլըզլարընա շարթ պէեան իթտիլէր :

Պագալըմ նէթիճէյի հարպ պունա ճէվապ վիրէճէքմի :

ՄԻՒՍԻՒ ՆԷԼԻՏՕՎ ԱՍԻԹԱՆԵՅԻ ԹԵՐԲ ԻՏԷՐ

Ելանը հարպտան էվվել մէմարիքի Օսմանիյէտէ միւթէմէքքին քեաֆֆէյի Բուս գօնսծլօյլարընս մէմարիքի Շահանէյի սէրիան թէրք իթմէք իւզրէ էմր վիրիւտի :

Ապրիլին 15 ինտէ Հէրէքլիք վարօրու Բուսիս սէֆարէթի մայիէթինէ թա-
յին օլունտու վէ Բուսիս մասլահաթկիւզարը Նէլիտօֆ եօլ թէտարիքնաթը
կէօրմէյէ պաշլատը :

Մահը մէգպուրուն 22 սինտէ Արհօնօթ վարօրու Նէլիտօֆս սօն թալիմա-
թընը կէթիրտի քի զաթէն մալիւմիտի :

Միւսիւ Նէլիտօֆ խաղինէյի էվրազը Ալաման սէֆարէթինէ զալտըրըպ
թէսլիմ իյէտի, վէ սէֆարէթին քեաֆֆէյի էշեա վէ էստէվաթը պաղչէ թէրա-
ֆընտան վարօրս նազլ օլունտու :

Իրթէսի կիւնիւ սապահլայրն պաշ թէրճէման միւսիս Օնու ինէ Պապը Ա-
լիյէ աղիմէթլէ խարիֆիյէ նազըրը Սաֆվէթ բաշայը կէօրիքպ, գաթը միւսաւէ-
լէնին ըէսի պիր միւզէքքէրէսինի թադտիւս իյէտի :

Պիր իքի սաաթ սօնրա Հէրէքլիք վէ Արհօնօթ վարօրարը Պօղադ-իլինտէն
կէշիպ կիթտիլէր . Պէյօլլունտա տախի պէօյիւք պիր զալէպէլիք իշինտէ Բու-
սիս ալմասը օլան գարադուշլար սէֆարէթ զարուսունտան աշաղը ալընտը :

Եւվմը մէզքիւրտէ Ռէթրօպուրկտա տախի տէվլէթը Ալիյէ մասլահաթկիւ-
զարընս բասարօրլմ վիրիւտի, վէ իրթէսի կիւնիւ իշպու մուզատտէմէյէ թէր-
ճիւմէսի տէրճ օլունտան իլանը հալալըն պիր սիւրէթի տախի Պապը Ալիյէ վաշլ
զլտու :

ՊԱՋԸ ԹԱՀՐԻՐԱԹԸ ԲԷՍՄԻՑԷ

Ելանը հարպտան սօնրա զուհուրա կէլէն իքի գըթա թահրիրաթը ըէսմի-
ետ վէ մուհիմէյի տէրճ իթմէեհէրէք իշպու մուզատտէմէյի խիթամ իտէմէյիզ :

Պունլարըն պիրիսի իլանը հարպըն արգասընտան Բրէնս Կօրչագօֆուն նէշր
իյէտիյի միւզէքքէրէյի ումուսիյէ տիր քի, մաալի պու քուր :

«Պու կիւն իմէրաթօր հաղրէթլէրի, պիրիքտէ իճրա իթմէք իւզրէ պիւ-
թիւն Էւրօթա տէվլէթլէրինի տալէթ իթտիյի մադսէտի քէնտի պիզգաթ իճրա
իթմէյէ գարար վիրիպ, ասքէրէ էմր վիրտի քի Օսմանը հուտուտինի թէճա-
վուզ իթսին :

«Իմէրաթօր հաղրէթլէրինին պու քիւլֆէթի իխթիյար իթմէսի Բուսիս
մէնաֆիլինէ մէճպուր օլտուղու պիր զիմմէթի էտա իթմէք իշիւն տիւր . չիւնքի
Բուսիանըն թարազը վէ էսալիշինէ, շարգըն տայիմի իխթիլալթը մանի օլ-
մագտա տըր :

«Իմքերաթօր հազրէթլէրի գալիէն մէմուլ իտէր քի , պու հարէքէթի ա-
լէլ ումուժ Էւրօքաննն Քփքէնար վէ մէնաֆիինէ տախի մուվաֆըզ տըր : »

Ալաֆրանկա Ապրիլին օթուգունտա Լօնտրաննրն ըէսմի զաղէթանը , Ին-
կիլթէրրաննրն պիթէրաֆըզ պէհաննամէսինի իլան իլէտի , Լաքին իրթէսի կիւ-
նիւ Եանի Մայիս 1 Թարիխի իլէ : Լօրտ Տէրպինին Բրէնս Աօրչագօֆուս միւ-
ղէքքէրէյը ումուժիյէսինէ վիրտիյի ճէվապ տախի իլան ծլուստուղունտան ճիւմ-
լէյի իսթիղրազա կիրիֆթար իթտի , չիւքի պիթ վէճի իլէ , պիթէրաֆըզա թէ-
վաֆուզ իտէր պիր լիսան իւզրէ տէյի իտի :

Լօրտ Տէրպինին պու Թահրիրաթը Էվթագը ըէսմիյէ մէհաննտա պէճիւք
պիր Էէէմիյէթ քէսպ իթմիշ տիր , վէ ծնտան պէֆու Մայիս 1 նօթասը տէյի
չօգ տէֆա վիքրի կէչուի՛ տիր վէ տահա տա կէչէճէք տիր :

Իլթէ մէքըիւր նօթաննրն մուխթասար թէրճէմէսի :

«Բուսիա իմքերաթօրու միւթթէֆիզլէրի իլէ իսթիշարէ իթմէքէրէք , խօտ
պէ խօտ Օսմանը ալէյիինէ մուհարէպէնէ գըեամ իթմէսի իլէ , պու անէտէք
սապիթ օլան Էւրօքա իթթիֆազընտան քէնտիսի խուրուճ իթմիշ օլտու :

«Մնտան մաստա ըէսմէն Թահիւտ իթմիշ օլտուղու պիր գայիտէյի քէն-
տիսի ֆէսի իթմիշ օլտու : Պէօյլէ պիր հարէքէթին նէթիճէսինին նէրէլէրէ գա-
տար վարաճաղընը քէչֆ իթմէք գապիլ տէյիլ տիր :

«Վագպա գրալիչա հազրէթլէրինին հիւքիւմէթի , պու մատտէյի մուհիւ-
մէ իւզէրինէ իսթիյարը սիւքիւթ իթմէքէ մէյեալ ըտը , Լաքին Բրէնս Աօրչա-
գօֆ , քեաֆֆէյի տուէլը Էւրօքայա պիրէր միւզէքքէրէյը ըէսմիյէ իրսալի իլէ
ալէմէ էօյլէ աղնաթմազ իսթէեօր քի , Բուսիա կէրէք Ինկիլթէրրա վէ կէրէք
սայըր տուէլը Էւրօքա մէնաֆիի ուղրունա տախի պու մուհարէպէնէ թէչէպ-
պիւս իթմիշ տիր , պիղիմտէ վաճիպէյի զիմմէթիմիզ տիր ըէսմէն վէ ալէնէն
սիլմէ պէեան իթմէք քի , Բուսիա տէվլէթինին պու հարէքէթինն Ինկիլիզ հիւ-
քիւմէթինին նէ պիր ըըզասը վար նէ տէ պիր մուալէնէթի : »

Լօրտ Տէրպինին պու սօն նօթասը պէօյիւք շամաթա իթտի Էւրօքատա ,
հէր քէս էօյլէ մէմուլ իտէրտի քի , պու նօթայը Էազան պիր գապինէթ չօգ
վազըթ պիթէրաֆ տուրամայըպ , Էազընտա օ տա Բուսիայա իլտնը հարպ իթ-
մէքէ մէճպուր օլաճագտը :

Լաքին Լօրտ Տէրպինին սօնրաքի հարէքէթի Թահրիրաթը վէ նութգլարը
պու նօթայա մուվաֆագաթ իթմէտի , վէ չօգ տէֆա Լօրտ Տէրպինին պու լի-
սանը իլէ սօնրաքի լիսանն մուպայէնէթի Ինկիլիզլէրտէն տախի Էիւզիւնէ վու-
րուտու , նէ իտի թէպտիլլիյին սէպէպի , սօնրատան Էազըլաճագ Թարիխլէր
պուսու պէեան իտէպիլիլի :

Վագթըն միւվէրրիլէրի վէ հուգուգչինասանը ըսրար իտէրլէր քի , Ինկի-
լիզլին կէրէք պու վէ կէրէք սայիր Թահրիրաթտա գալլանտըղը պու կիպի լի-
սանլար , Օսմանըյը , Ինկիլիզտէն մուալէնէթ պուլաճաղընա օ տէրէճէ իսկեաթ
իթտի քի , օ պիր տէվլէթլէր հէր նէ գատար պուսուս մուգայիրինի թէֆիմ
իթմէյէ չալըչտըլար իտէ տէ , պիր տիւրլիւ կէրէք վիւքէլայը վէ կէրէք Օսման-
ը ահալիսինի տէ ինանտըրամատըլար :

Ասիթանէտէ Ինկիլիզ սէֆիրի միւսիւ Նայարտ տէֆա տէֆա տէվլէթի թա-
րաֆընտան ըէսմի վէ զայրի ըէսմի Պապը Ալիյէ իսթար իթտի իսէ , ըի Ինկի-
լիզ տէվլէթի Բուսիա ալէյհինէ պիր մուամէլէյէ գըեամ իթսէ տախի , ըէնտի
մէնաֆիի մախսուսէսինին մուհաֆազասը իչին օլուպ , Օսմանլըյա անտէն պիր
ֆայիտէ հասըլ օլամայաճազ , օ վազըթ եինէ ճիւմլէսի պէյհիւտէ օլտու :

Վազաս Բուս ասքէրինին. Բսւմանիայա տուխուլ իթտիյինտէն պիր դաչ
կիւն սօնրա , Բարիս անտնամէսինին սէքիզինճի պէնտինի զիքը իտէրէք , «Պա-
պը Ալինին մէմուլս գալիսի տիր ըի , տուէլը մուպպամայը Էւրօթա էօթէտէն
պէրու տէվլէթը Ալիյէյէ իպրազ իթտիքլէրի խալիսէթ վէ թէվէճճիւհ ճիւմլէ-
սինտէն օլարազ , պու վէսիլէ իլէ տախի վուզուի տէրտէսթ օլան պիր մուհա-
րէպէյի ճէսիմէնին մէնինէ հիւմէթ իտէրլէր» մանասընտա պիլճիւմլէ գապինէթ-
լէրէ Պապը Ալի պիրէր նօթա կէօնտէրտի իսէ տէ , Բուս ասքէրի Բրուլթու թէ-
ճավուլ իթմիշ օլտուղունտան , պիր չարէ կէօրիւլէմէտի :



Իմրէրաթօր զայէթ մահգուն վէ միւքէստէր վէ պէնդի աղարմըչ կէօրիւ-

նիւր խոր . պու պապտէ պիր իքի ըրվայէթ վար քի , զարայիպաթտան օլտու-
ղունտան մուխթասարէն զիքր իթմէնէ մէճպուրուզ :

Պու ըրվայէթլէրին պիրի շու խոր քի , իմբէրաթօրու բէտէրի Նիգօլա ,
Գըրմ մուհարէպէսինտէ օլան ֆէվզէլատէ թէլէֆաթտան պիր շէյ իսթիֆատէ
խտէմէտիլինտէն հաթթա մաղլու պ տախի օլտուղունտան , պէօյլէ գանլը պիր
մուհարէպէսէ սէպէպլ օլտուղու իլին բիւշման օլուպ , էօլէճէյի վագըթ վէլի
ահաղ օլան շիմտիքի իմբէրաթօր Ալէքսանտրօյու նէզտիլնէ ճէլպ իտէրէք վա-
սիյէթ իթմիշ իմիշ քի , էօմրիւ օլտուգճա ճէնկ իթմէսին :

Պաղլարը Ալէքսանտրօնու օ ալայ կիւնիւնտէ կէօսթէրտիյի մահղունի-
յէթի պու սէպէպէ համ իտէրլէր . կիւյա բէտէրինին պու վասիյէթի խաթըր-
նա կէլտիլինտէն զամիրինէ տօղունմուշ կիպի :

Պաղլարը տա տէրլէր քի , Ալէքսանտրօնու պէօյիւք օղլու վէ վէլի ահ-
տը 1866 Ապրիլին 14 ինտէ Նիստէ պու կիւն վէֆաթ իթմիշ օրիւղունտան ,
օ խաթըրնա կէլտի :

Ին աճայիսի շու տուր քի , Բուսիա իմբէրաթօրու խանէտանընտա , հիշ
պիր Բօմանօթ ալթմըշ եաշընտան զիյատէ եաշամայաճագ տէյի պիր խաթըրէ
վար իմիշ քի բէտէրնէն էվլատա նագլ օղունուրուշ :

Մալլում տիւր քի Բօմանօթ Բուսիա իմբէրաթօրու խանէտանընտա լադա-
պը տըթ :

Ագաա իմբէրաթօրուն բէտէրի Բալլօ , ամուճասը պիրինճի Ալէքսանտ-
րօ , բէտէրի Նիգօլա իւչիւ տէ ալթմըշ եաշարընը պիթիւմէտէն վէֆաթ իթ-
միշէր տիր :

Շու տա տէնիր քի , շիմտիքի Ալէքսանտրօնու հէֆիլէսի կրանտ տիւշէ
Մարի , 1876 տա էլլի եէտի եաշընտա վէֆաթ իթտիլինտէն , էօլէճէյի վագըթ
օ տա կիւյա գարընտաշընա պու ըրվայէթի իսթար իթմիշ :

Հէր նէ հալ իսէ իմբէրաթօր մահղուն վէ մէյեուս պիր հիյէթլէ պիւթիւն
ասքէլի մուայէնէ իթտիքտէն սօնրա , եիւքսէրէք պիր մէվզիէ կէլտիքտէ , աթ-
տան էնիպ , ճիւմէսի տէ էնէրլէր , վէ հէր քէս պաշընը աշար , վէ օ անտէ
Քիշնէվ մէտրօպօլիտի եիւքսէք պիր սէսլէ , թէրճիւմէսինի փէրճ իթտիլիմիդ ի-
լանը հարպ պէյաննամէթինի ասքէրէ վէ ահալիյէ գրաաթ իտէր :

Էսնայի գրաաթտա իմբէրաթօրուն տիւղիյէ կէօղլէրի տօլտուղու վէ աղ-
լատըղը տախի կէօրիւլմիւշ տիր :

Խիթամընտա իմբէրաթօր , եիւքսէք պիր մէն իլէ , Ասքէր , տիղ իւսթիւ-
նէ կէլլին տէյի էմր իսուպ , ասքէր տիղ չէօքէր , վէ Մէտրօպօլիտ իւվէրլէրի-
նէ տուա օղուր :

Մտան սօնրա Փըրգալանա վէ լիվալարա մախոււս թալիմաթլար օղու-
նուպ , իմբէրագօրուն պիրատէրի վէ սէրասքէր պաշ ֆօմանման օլան Նիսն-
տիւք Նիգօլա , շու վէճէ իլէ պիր նութգ իտէր :

« Մայէթիմտէ օլան պէօյիւք վէ քիւչիւք զապըթան վէ ամքէր ,

« Իշլէ շիմտի իմբէրաթօրումուղուն իրանէսինի , վէ էճատտըրըղանմ մէյի

« րուս պիր վաճիպէյի զիմմէթը մուգաառտէսէմիլի ինրա իտէճէյիդ :

« Պիղ մէմէքէթ վէ արաղի իլին ճէնկ իթմէեօրուղ , իլլա թահթը գուլմ

« վէ թաչգիրտէ գալան գարընտաշլարըմըղը գուրթարմագ վէ տինի իսէվիյէեի

« մուհնֆաղա իթմէք իլին . ճիւշ , էօյլէ իսէ , տալիմիլը ժիր հնիք մալա

« տա տըր վէ Ալլահ մա պիղիմ իլէ պէրմագէր տիր »

Պատէհու Կրանտիւք Նիգօլա, ասքերինէ մէմալիքի Օսմանիյէտէ էտիպանէ հարէքէթ իթմէլէրի իչիւն պիր թագըմ նաթիհաթլէր վիրտիքտէն սօնրա և իմքէրաթօր աթընա պինտի տուրտու վէ ըէսմը կէչիտ իճըա օլունտու :

Պու ասքերին իչինտէ, իքի թապուր տա Պուլկար կէօնիւլիւլէրի վար ըտը, աքտէմքի իթմաքլարտա Բուսիյա ֆիրար իտուպ, ասքէր Կաղըմըշլար ըտը : Իմքէրաթօր պունարա դայէթ խօշ նազար իլէ պագըպ թալթիֆ իլէդ տի, վէ ըրվայէթէ նազարէն, պունար քէք միւքէմմէլ պիր հալտէ իմիլէր :

Պատէհու իմքէրաթօր պագը զապըթան իլէ պիր գաշ չիֆթ լագըրտը իտէրէք Վէտա խուպ, ափտէթ իթտիյի էնստէ, պիւթիւն ասքէր վէ ահալի պիր ափագ հուրրակ պաղըրարագ, իմքէրաթօր նազարլարընտան դայպ օլուն ճայատագ ալգըշլատըլար :

Պու վէճն իլէ մրայէնէ խիթամ պուլտուգտան սօնրա ասքերին պիր մըգտարընա Բումանիպ հուպուտինէ հարէքէթ էմրի վիրիտի :

Ր Ո Ւ Մ Ա Ն Ի Ա

Հէք հանկը խարթա օլուր իլէ օլտուն նազար օլունտուգու հալտէ, հէր քէս աչիքէար կէօրէպիլի քի, Բոսիա հուտուտու Օսմանլը հուտուտունա պիթիլիք օլմալպ, իքիսինին արաքընտա Ուլպի վէ Պուղգան պէյլիքլէրի վար քի, 1861 տէ պիրլէշտիրիլիպ Բումանիա թէսիյէ օլունտուլար :

Հէր նէ վագըթ Բուսիա էլէ Օսմանլը պէյնիտէ պիր մուհարէպէ վուգու պուլմաշ իտէ, կեա՛ Օսմանլըգան վէ կեա՛ Բուսլարտան իլք էվլէլ պու Բուսմանիա չիյնէմիշ տիր :

Վէ հապէլ գատեր եօլ իւղէրինտէ պուլունտուգլարընտան հէր ճէնկտէ պունլար խասարտիտէ օլմաշլար տըր :

Իմտի պու տէֆա տախի մուհարէպէ սէտպարը զուհուր իպէլի Բումանիա ֆէվգէլտէ պիր խէլէճանէ կիրիֆթար օլմաշ ըտը, չիւնքի թէքրար պիր հարպ աֆէթինէ տիւշար օլաճաղը մէյտանպա իտի :

Հալ պու քի, Բումանիա էվլէլքի Բումանիա տէյիլ իտի, խայը պէնէլէրտէն պէրու նայիլ օլտուգու ասայիշ վէ իսթիրանէթ սայէսինտէ, պօշ տուրմաշ երպ շրմէտըֆէրլէր, ճատտէլքի եաքըպ վէ զրաաթ վէ հիրֆէթիլի թէվսի իտուպ, հէնուք պիրագ մամուրիյէթ կէօրմէնէ պաշլամըշլար ըտը : Վագաա պիր թագըմ աճսնալմէլէր իլէ պունլարըն հալինի Եւքօքա տէվլէթլէրի տախի իէէէ մին իթմիլէր իտի իտէ տէ, մուհարէպէ վագըթ պունլարա ըպէթ օլունալպ օլունմաեաճաղը տախի մալիւմ ալիլ իտի, իմտի 1876 սէնէսի ֆեանունի էվլէլին սօնլարընաա Սթամպուլտա ալըլան գօնֆէրանաա իֆատէյի հալ իթմէք իւղրէ պաշ վէքիլին պիրատերի Պրաթիւանօ Ասիթանէնէ իզամ գըլընտը :

Մուսաիլէյ Ասիթանէնէ կելիպ, իլք էվլէլ Լօրտ Սալիպուրքի իլէ միւլագաթ իտէրէք, նիադ իթտի քի Բումանիա պիւթիւն Եւքօքա տէվլէթլէրի թէրաֆընտան պիրթէրաֆ ատա վէ իլան օլունտուն քի, օ սայէտէ նէ Օսմանլըտան չիյնէնսին նէ տէ Բուպլարքան :

Լօրտ Սալիզպուրի ճէվապընտա , տէվլէթլէր թէրաֆընտան պէօյլէ պիր մուամէլէ իճրասընը միւմքինսիզ կէօրտիւլիւնիւ պէյան իթտի . չիւնքի տէվլէթլէր պէօյլէ պիր գարար վէրսէ տէ , Բուսիա տիյնէմէյիպ , եինէ Բուամանիայա թէճավուզ իթտիքտէ հիչ պիրի մէնինէ միւզթէտիր օլամայաճագ տըր :

Պու ճէվապտան Պրաթիանօ գաթը իւմիտ օլմայըպ , Քեանուռի էվվէլ 31 ինտէ պիզզաթ գօնֆէրանսա կէլիպ պիր լայիհէ թագտիմ իտէրէք , Էւրօրա տէվլէթլէրինսն Բուամանիանըն մուհաֆազասը իչիւն պա անսնամէ միւթահիւտ օլտուզլարը ֆէրայիզին իճրասընը թալէպ իյլէտի :

Լահիյէնին խիւլասասը պու իտի :

1. Բուամանիանըն , պէր մուճիպի ուհուտ վէ մուզավէլաթը սապըգէ , մուէպպէտէն պլթէրաֆիլան օլունմասը :

2. Բուսիա իլէ Օսմանլը պէյնինտէ պիր մուհարէպէ գուհուրինտէ , տէվլէթլէնին պիրի Բուամանիա հուտուտինի թէճավուզա գըյամ իթտիյինտէ , Բուամանիանըն նէ մուամէլէտէ պուլունհաճաղընըն րէսմէն վէ հիյէթճէ պէհանը :

Գօնֆէրանս պու իքի մաթլուպա տախի րէտտ իլէ ճէվապ վիրտի :

Շու մուհարէպէտէ Էւրօրա տէվլէթլէրի պլթէրաֆ տուրաճագլարընը էվվէլինտէն թասավվուր իթմիշ օլտուզլարընտան , պու Բուամանիա իչինէ տախի միւտախէլէլէրինի թէճվիզ իթմէտիլէր :

Նիհայէթ Պրաթիանօ էօթէ պէրի տիւչիւպ , սէֆարէթլէրէ միւրաճաաթ իթտիքտէ , Սաֆվէթ րաշա , Նիվիլիզ Էլչիսի Լայարտըն իխթարը իւզէրինէ , Բուամանիա Բրէնսի Շարլըեա շու միւզէքքէրէյը րէսմիյէյի կէօնտէրէպիլտի :

Սաֆվէթ բաշանըն Բուամանիա Բրէնսի Շարլըեա եազտըղը մէքթուպուռն մաալի³ պու իտի :

«Բարիս անսնամէսինին եիրմի ալթընճը պէնտի վէ 1858 Նիսան 19 մուզավէլէնամէսինին սէքիզինճի պէնտիսին իւչիւնճիւ Փըզրասը ահքեամընա թաթպիլէն , Զաթը հազրէթը շահանէ նամընա , գաթը ասիլանէլէրինի Պապը Ալի իլէ պիր միւզաքէրէհէ տավթ իտէրիմ , քի Բուամանիա մէմալիքի մուխաթա րահա կիրիֆթար օլաճաղընտան , պունուռն մուհաֆազասը իչիւն լազըմ կէլէն թէտարիքեաթը ասքէրիյէհի իքմալ իթմէք իւզրէ պիրիլքտէ պիր գարար վիրէպիլէլիմ : Զաթը ասիլանէլէրինտէն պիր ճէվապ վիրուտ իթտիյի կիպի , Թունա սէվահիլինտէ ասաքիրի Օսմանիյէ պաշ գօմանտանլըղընտա պուլունան Աքրտարը Էքրէմ Ապտիւլ Քէրիմ բաշայա տախի լազըմ կէլէն թալիմաթ վիրիլէճէք տիր , վէ էշէտտը ինթիյամ օլտուզու հալտէ , պու թալիմաթըն վիրուտինտէն էվվէլ տախի գաթը ասիլանէլէրի իւմէրայը ասքէրիյէ իլէ իսթիշարէ իտէպիլիլի : »

Էճնէպի մուհարրիլէրի տէրլէր քի , Բուսիա իքի իւզ եիւզ պին ասքէրլէ Բուամանիա հուտուտինէ եազլաշմագտա օլտուզու էսնատէ Բուամանիայա տավթ իթտէ , Բուսլար տա Բուամանիայա կէլիպ , մուհարէպէլէր Բուամանիա թօքրաղընտա վագի օլաճաղընտան Բուամանիա խարապ օլապիլիրտի . խուսուսի իլէ օ վազըթլար Պաշ-պօզուզլարըն խասարաթը տա ալէմի խէվֆ ու ֆիւթուրա կիրիֆթար իթմիշ օլտուզու իչիւն : Մուհարրիլէր պունու սէպէպ ատտ իտիւպ , Բուամանիա Բրէնսինի մազուր թուլթմագ իսթէրլէր . պիզ պաշգա մանա վիրմէյէ մէճպուրուզ :

Պէօյլէ սէնէվի պիր վէրկի վիրէրէք իսթիազլը օլան իմարէթլէրին ագտէմը

էմէլէրի , շու վերկիտէն գուրթուլուպ պաշըր պաշընա վէ միւսթագիլ հիւքիւ-
մէթլէր՝ օլմագ հալվէսինտէ պուլունտուգլարը թապիի աիր : Բումանիա չօղտան
պու սէվտատա օլուպ , հաթթա Պապը Ալիտէն սիքքէ պասմագ , ահմամէ թան-
զիմ իթմէք կիպի բուխտաթլար թալէպի իլէ , թէվսիի իմթիյագէ տաիի տէֆա
տէֆա գալգըչիլը իսէ տէ , միւսաատէ օլունմատըլընտան գաթը իւմիտ իթմիլ
իտի : Շիմտի Բումանիանըն իւմիտի Բուսիատա իտի . չիւնքի Բուսիա ասքէրինէ
Բումանիատան կէչիտ վիրմէք բէք պէօյիւք վէ ֆէվգէլատէ պիր իըզմէթ օլ-
տուգուլունտան , ծնա պէտէլ էլպլթտէ քի հիյնի սուլտա պիր պէօյիւք միւքեա-
ֆաթ պէքլէյէպլիլրտի , վէ պու զանըմըղ շունուլն իլէ թաստիգ օլուք քի ,
մատտէ էճնէպի մուհարրիլէրինին տէսիյի կիպի օլսա , սօնրատան Բումանլա-
րըն Թունայը կէչիպ տէ , Օսմանլը իլէ մուհարէպէ իթմէլէրի լազըմ կէլմէղ ի-
տի . պաղըլարը տա տէր քի Բումանիա , հիւքմ դալլպին տիր ֆէհվասընճա ,
Բուսիայը Օսմանլըտան զօրու կէօրտիւլինտէն , Բուսլարա մուվաֆագաթ իթմէ-
եէ մէճպուր իտի . հէր նէ հալ իսէ , մատտէ շու քի բրէնա Շարը Պապը Ալի-
նին իթթարընը տիյնէմէյերէք Բուսլարա կէչիտ վիրմէյէ բաղը օլտու . շու գա-
տար քի պու կլչիտտէն նէ դատար աղ զարար կէօրիւպ , նէ գատար չօղ միւ-
քեաֆաթ կէօրմէք գապիլ իսէ , ծնա տէսթրէս օլմագ իչիւն , Բուսիա իլէ պիր
մուգալվէլէնամէ թանդիլմինէ տէ դարար վիրտի , վէ մուճիպլինճէ Բումանիատա
Բուսիա պաշ գօնսօլօսս օլան Պ. Տիմիթրի Սթուարթ իլէ , Բումանիա ումուրու
էճնէպիյէ միւտիլի Մ. Գօկալնիչէանօ իլէ տէօրթ պէնտի շամիլ աթիլիզղիքը
մուգալվէլէնամէ իմգա գըլընտը :

1. Մէմալիքի Օսմանիյէեէ թէճափուզ խտէճէք օլան Բուսիա ասքէրինէ ,
Բումանիա մէմալիքինտէն սէրպէսթճէ վէ տօսթ տէվլէթ ասքէրի իչիւն ճարի
օլան ուսուլ իւզըէ կէչիտ վիրմէյի , Բումանիա Բրէնսի պիրինճի Շարը հիւ-
քիւմէթի թէլմին իտէր . Բուսիա ասքէրինին լէվաղիմաթընըն հաղլլէյէսի վէ ու-
մուրու սալըրէսի իչիւն , հէր նէ սարֆիյաթ լազըմ կէլիլ իսէ , ճիւմէսինին տէ
հիւքիւմէթը իմքէրաթօրիյէ ճանիպլինտէն պիրթապի թէսվիյէ օլունմաթ լա-
զըմ կէլէճէյի :

2. Բուսիա ասքէրինին պու վէճհ իլէ Բումանիա մէմալիքինտէն իմրար-
լէրինտէն նաչի հիչ պիր ուղղունսուզընդ վէ մուխաթարա վաղի օլմամագ իւզ-
րէ գալմանին վէ հուտուտու սապըգա իլէ մուսատտագ , Բումանիանըն հուգու-
գու բօլիթիգիլէսինէ բայէթլէ պագասընը , հաչմէթլու պիլ ճիւմէ Բուսիալար
իմքէրաթօրու հիւքիւմէթի թէյեիտ իտիլ . պունուլն իլէ պէրապէր Բումանիա
մէմալիքի թէմամիյէթինին տալի հիյէթը հաղըրէսի իւզըէ պագա վէ տէվալը-
նը հիւքլւմէթը միւշարլլէյհա թահիւտ իտէր :

3. Կէրէք Բուսիա ասքէրինին մուրուրինէ վէ կէրէք իմրար խտէճէքլէրի
մահալլէրին հիւքիւմէթի իլէ օլմագ մուամէլաթա , վէ կէրէք պու պապտէ
թանդիլմի լազըմ կէլէճէք մուգալվէլէրէ միւթաալիգ թէֆլըրուաթ , հիւքիւ-
մէթէն վէքիլէրի մարիֆէթի իլէ գարարաշտըրըլու , իչպու մուգալվէլէնամէ
իլէ պէրապլր թաստիգ գըլընմագ թալիմաթա բապլթ օլունարագ իքիսի պիր-
լիքտէ իճրա գըլընմագ տըր :

4. Կէրէք իչպու մուգալվէլէնամէյի վէ կէրէք պունա մէրպութ օլան թա-
լիմաթը Բումանիա մէճլիսի մէպուսանընա գապուլ վէ թաստիգ իթտիրմէյի Բու-

մանիտ իմարէթի հիւքիւմէթի թահիւտ իտէր, վէ թաստիդ օլունտուղու անտէ մէրի իւլ իճրա օլաճաղընը տախի տէրիւհտէ իտէր:

Պու մուզալէլէնամէ վէ մէրպուլթ թալիմաթը մուճիպլինճէ Բուճանիա շը-մէնտըֆէրէրինի, չայլարընը, ճատտէլէրինի, քօսթալարընը վէ թէլէկրաֆլա-րընը պունլար իլէ պէրապէր մէմլէքէթին զախիրէսինի, հայվանաթընը, օթ, արապա, օտուռ, քէօմիւր վէ էմնալի օլան շէյլէրին ճիւմլէսինի Բուճարըն էմ-րինէ հաղըր իտէճէքլէր իտի: քէզալիք օրտու գուրաճապ մահալլէրինի, լէվա-զիմաթ վէ միւհիմմաթ ամպարլէրինի վէ խասթախանէ վէ ասքէր իպանէթլինէ մախաուս զըշա վէ խանէլէրի տախի Բուճարա թէսլիմ իտէճէքլէր տիր: քէ-զալիք նագլիյէ իչիւն աթ, արապա, գայրգ վէ սալ ճիւմլէսի Բուճանիա թա-րաֆընտան թէտարիք օլունապ, պունլարտան հէր նէ մէսարիֆ թէպէյիւն իտէր իսէ, իքի այ վատէլի պօնօլար իլէ Բուճիա խաղինէսինտէն թէտարիք օ-լունաճապ իտի:

Բուճանլարըն պու մուճամլէսի Օսմանլըյա պիր իլանը հարպ սիմէքտէն պաշգա պիր շէյ տէյիլ իտի: պունու վէսիլէ իտէրէք Օսմանլը տէվլէթի պի-հաղըն Բուճանիայա սուլտուլ իլէ զապլթ իտուպ, Բուճիա ասքէրինին միւրու-րինի մէն իտէպիլիր իտի: պունու իթմէմէսի տէվլէթը Ալլիյէյէ պլր գուսուր եախօտ մանասը միւշքիլ պիր իմալ ատտ օլունուր քի, պունտան սօնրա եա-ղըլաճապ թարիլլէրտէ իլէլ ու էսպապը տահա սէրպէսթճէ պէհան օլունտպի-լիր:

ՐՈՒՍ ԱՍՔԵՐԻՆԻՆ ՐՈՒՄԱՆԻԱՅԱ ՏՈՒԽՈՒԼԻ

Պու մուզալէլէնամէ վէ թալիմաթը մուճիպլինճէ, Բուճար Նիսան այըն եիրմի տօգուզունճու կիւնիւ Բուճանիայա սուլտուլ իտէճէքլէր իտի, պինայէն ալէյ հիսանըն եիրմի ալթընճը կիւնիւ Սէնաթօ մէճիսի թէճէմիւլ իտուպ, պունլարը թաստիգ իտէճէք իտի: լաքին օ արալըգտա Թունանըն աշաղըլարըն-տա Օսմանլընըն խայը թօք տիւպալարը վէ զըրհըր պօրվլթ սէֆլինէլէրի կէօ-րիւնտիլլիւնտէն, պունլար Ուլահ իլէ Պուլտան արաւընտա օլան քէօքրիւլէրի եըզըպ խարապ իտէպիլիլլէր իտի, վէ օլ հալտէ Բուճարըն օլ էսնատէ Բուճա-նիայա կէչիմէսինի եա զապիլիլլէր եա տա բէք միւշքիւլ իտէպիլիլլէրտի: Նմտի Նրանտիւք Նիդօլա պունու թէյիլիլլէրտէ պէօյիւք մուխաթարա կէօրիւպ Սէ-նաթօ մէճիսիլին թաստիպլինէ պէքլէմէտի, վէ Նիսանըն եիրմի իւչիւնճի կիւ-նիւ, եանի իլանը հարպտան պիր կիւն էվլէլ ասքէրինի Բուճանիայա կէչիլթ-մէհէ պաշլատը: Բուճանիա վիւքէլատը ֆէվզէլտտէ իտէլէճանը գալպէ կիլիֆ-թար օլտու: չիւնքի Սէնաթօ գապուլ վէ թաստիգ իթմէտիլի կիպի, իչին մէ-սուլլիյէթի Բուճանիա վիւքէլատը իւզէրինտէ գալպ ֆէնա նէթիճլէր հասըլ իտէպիլիլլէր իտի, տէվլէթը Ալլիյէ տախի պէօյլէ իլանը հարպտէն էվլէլ Բուճիա-նըն հուտուտու թէճապուլ իթմէսի հաղընտա պէօյիւք տէվլէթլէրէ քրօթէս-թօ իթտի իսէ տախի մէֆհուսուլ գալպ:

Բրուլթ նէհրի Գարբաթ տաղլարընտան գուհուր իտուպ, Գալատտան օն սէքիլ քիլօմէթրօ աշաղըտա Թունայա գարըշըր: Պու չայ նէ չօգ տէրին նէ

տէ չօգ էնլի տիր : Ճագաթ աստի վագըթլարտա թաշտըղը վագըթ Բրութ նէհ-
րի հէր թէրաֆա եանըլլայ աէնիզ վէ կէօլ կիպի օլուր վէ պաթալ պաթագլար
հասըլ խտէր քի , օրտու իլէ կէչմէք մուհալ զապիլինտէն տիր , նասըլ քի 1711
տէ պէօյիւք Բէթրօ տախի պու պաթագլարըն իչինտէ զալըպ օ վագըթքի սատ-
րազամ օրտուսուռնա եչսիր տիւշիւյօրտու խտէ :

Սուլար աշաղը խնտիքտէ Բրութըն իւնկէնի դասապասը բիշկուհընտա օ-
լան էնի անճագ գըրգ արշըն տըր . պուրատա շըմէնտըֆէր կէչիտի իչին պիր
տար վէ տէմիր քէօրքիւ վար . պիր ճէնէրալ իքի մասրաֆ նաղըրը պիր պէօ-
լիւք ասքէրլէ իլք էվվէլ պու քէօրքիւտէն կէչիպ , Ուլահըն Նաշ պէլտէսինէ
վասլ օլտուլար , վէ օրատա Կրանտիւզ Նիգօլանըն պիր ուզուն իլաննամէսինի
նէշր իտուպ , արգալարընտան Բուսիա օրտուլարընըն կէլմէքտէ օլտուզունու
խապէր վէրտիլէր . Բուսլար Բրութ նէհրինի կէչտիքտէ , Պուզտան մէմալիքինէ
թէճավուզ իթմիշ օլուրլար ըտը . օրատան Ուլահա տախի կէլմէսի իչին տիկէր
Սէրէթ նէհրինի տէ կէչմէլէրի լազըմ կէլիր խտի , վէ պու նէհրին իւզէրլինէ եի-
նէ շըմէնտըֆէր իչին Փագաթ պլօյիւք վէ պաթալ պիր քէօրքիւ վար ըտը ,
քի իսմի Պարպօշ քէօրքիւսիւ տիւր վէ ուզունլուզու իւշ եիւզ արշընտան վի-
նատէ տիր . Օսմանլըլար էվվէլ տավրանըպ տա պու քէօրքիւյիւ օլտուն երգա-
յըտըլար , Բուսիա օրտուսուռ պիր այ տահա օլտուն Բումանիայա կէլէմիզ խտի ,
վէ Բումէլի օրտուսուռնուռ անվալի պիւթիւն պիւթիւնէ պաշգա հիյէթ քէսպ
խտէր խտի :

Լաքին Բուսլար Օսմանլըտան էվվէլ տավրանըպ , վէ սօնրատան մալիւր
օլան տէրլճէտէ չէօհրէթ քէսպ խտէն ճէնէրալ Սգօպէլէֆի պու քէօրքիւնիւն
մուհաֆագասընա թային իթտիլէր :

Սգօպէլէֆ մըգտարը քիֆայէ ասքէր իլէ , սէրիան պիր թաղըմ աղըր թօք-
լար կէթլրտիպ , իքի իւշ սաաթլըգ մէսաֆէտէ չայըն իքի թէրաֆընտա տա-
խի մէթէրիւէր եաբտըրըպ թօքլար տիզտիրտի , իրթէսի կիւնիւ վագաա չօ-
պարթ բաշա գօմանտաը իլէ պիր իքի վաբօր կէթիւրիւտիւ խտէ տէ , մէթէ-
րիւէրին աթէլինէ տայանամայըպ կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար , հաթ-
թա չօպարթ բաշանըն պիւնտիի վաբօր աղ զալտը թուլուլաճագտը :

Իշթէ պէօլէ Օսմանլըլարըն 24 սաաթ կէճիքմէլէրի , Բուսլարը պիր այ-
տան զիյատէ իլէրիլէթմիշ օլտու , Փագաթ պէօլէ պլօյիւք վէ ազիմ պիր խա-
թայի պուլուլթլար եարտըմճը օլտու : Մէվսիմ իլք պահար ըտը , վէ հլը իլք
պահարտա պուրալարտա չօք եազմուր եաղար օլտուզու մալիւմ խտի . լաքին
պու 1877 սէնէսի , էլլի ալթմըշ եըլտան պէրու կէօրիւմէմիշ տէրէճէլէրտէ
էօլլէ իրի վէ ուզուն եազմուլար եաղտը քի Բրութ վէ Սէրէթին էթրաֆլարը
պէշէր ծարր սաաթլըգ ուզուն կէօլլէրէ թահվիլ օլունտուլար . պու սուլարըն
իչինտէն իքի իւշ եիւզ պլին ապքէր իլէ թօքլարընը , միւհիմմաթլարընը վէ սա-
յըր օրտու աղըրըգլարընը կէչիւմէք մուհալ զապիլինտէն խտի , վէ էկէր Բու-
սիա հարպիյէ նաղըրը ճէնէրալ Միւհիւթին պունու տա տիւշիւնմէմիշ օլտա ,
Բուսիա օրտուլարընըն հալի բէք Փէնա օլուպ , այլար իլէ սուլար վէ պաթագ-
լար իչինտէ գալաճագլար ըտը . լաքին ճէնէրալ Միւհիւթին պունու տա տիւ-
շիւնիւպ , օրտույա ինանըմազ չէյ , իւշ եիւզ գատար քէօրքիւ գուրաճագ էօլ-
շիւլիւշ պիչիւմիշ քէօրքիւ քէրէսթէլէրի կէճտէլմիշ խտի :

Բուսլար տիզ իլէ պերապէր օլան պաթագլըգլարը տիզ պէրապէր չիզ-

մէլէր իլէ սուլուն վէ չամուրուն իյինտէն երբիւնիւպ , արապաւարը վէ երւք հայվանլարընը վէ սայըր օրտու աղըրըղլարընը էօլէճէ կէչիըիղէր խտի , պէօյլէ պէօյլէ հիսապաղդ քէօբրիւէր գուրարագ պօզարագ թէքրար գուրարագ վէ սուլարըն չէքիլմէսինէ պէքիլմէյէրէք պէօյլէ միսլի նամէսպուգ պիր սէպաթ վէ տէվամ իլէ պու պաթագըղլարը կէչէպլտիլէր , եօսա Յուլիս այընա գաւտար պէքիլմէլի խտիլէր : Բուսլարըն պու իքք մուամէլէլէրի պիւթիւն էւրօրատա պէօյիւք թէվաթուր պուլուպ , պէօյիւք պիր թաճիւպ հասըլ իթտի :

Բումանլար աախի Բուսլարըն հէմ պու հիքմէթէ շայան օլան կէչիտլէրիւնի վէ հէմ տէ պու տէֆաքի Բուսլար էվլէլէրի Բուսլարա պէնգէմէյիպ , պունուլտրտա զիեատէ թէրպիյէ վէ ինսանիյէթ , հաթթա տահա զիեատէ ազճէ սարֆը կէօրտիւքիլընտէն , քի զաթէն մալիյէլէրիին վէ թիճարէթլէրիին պիր պուսլարան վաղթը օլմասը իլէ ծն գաթ զիեատէ մագպուլա կէչտի , արթըգ մուգալէլտէն պիր գաչ կիւն էվլէլ կէչմէլէրի տէ , Սէնաթօնուն թաստիղինի տէ ձնուլթուպ Բուս Փըրգալարընա տէօրթ էլ իլէ սարըլմայա պաչլատըլար :

Թ Ո Ւ Ն Ա Ն Ե Ն Ր Ի

Բուսլարըն պու Պարպօչ քէօբրիւսինտէն կէչիպ , Թունա քէնարընա էնէն դօլլարը , օրտուլարընըն սօլ դօլու խտի . լաքին էօնլէրինտէ պիր Թունա նէհրի վար խտի քի , ծնու տա էօյլէ Բրուլթ վէ Սէրէթ նէհրի կիպի կէչմէք գօլայ տէյիլ խտի :

Վիտինտէն Սիւննէյէ գատար Օսմանլը մէմալիքինտէն կէչէրէք ճէրէեան խտէն Թունա նէհրինին պօյսւ ալթը երւզ էլլի քիլօմէթիօտան եախօտ երւզ օթուգ սաաթըգ պիր մէսաֆէտէն զիյատէ տիր . պու տէրէճէ թուլի օլան պիր սահիլի մուհաֆազա իթմէք հարպճա միւշքիլ պիր մուամէլէ տիր , հէր նէ գատար պու միսիլլիւ ուզուն պիր մէսաֆէտէ Օսմանլըլարըն ծն ալթը գատար եէրլի գալէլէրի վար խտէ տէ , պուսլարը հէր վաղըթ հարպ հիյէթինտէ թուլմագ միւթէմատի պիր չօգ ասքէրէ վէ տահա չօգ մապաֆա միւսթաճ օլտուղունտան , ատի վագըթլարտա էքսէրիյա քէնտի հալլէրինէ պըրաղըլըր ըտը :

1876 սէնէսի սօնլարընտա մուհարէպէ սէսլէրի իչիթիլտիյինտէն , Պապը Ալի թէրաֆընտան Վարնա , Շուսլա , Սիլիսթրէ , Բուսճուգ վէ Վիտին գալէլէրինէ նէզարէթ իթմէք լւզըն պիր դօմիսլօնու մախսուս թէչքիլ վէ իգամ գըլընմըչ ըտը :

Պունլարըն լայըզը իլէ թէրմիւմ վէ թէճհիպի բէք չօգ վագըթլարա վէ քիւլլի մէսարիֆէ միւսթաճ խտի . պու տա չարէսիգ օլտուղունտան , միւսթին օլան վագըթտա թէտարիքի միւսթին օլան մէպլաղ իլէ հէր նէ եաքըլապիլիրտի խտէ տիրիղ օլունմատը :

Պաչգա վագըթլարտա տա Օսմանլը եինէ պու Թունանըն մուհաֆազաընա մէճպուր օլտու խտէ տէ , օ վագըթ Թունանըն իքի թէրաֆը տա Օսմանլընըն էլլինտէ խտի , եանի Ուլահ-Պուղտան թէրաֆը տա Բումէլի թէրաֆը տա , (Թուանանըն ոաղ թէրաֆը պիգտէ վէ սօլ թէրաֆը Բումանիատա տըր) : Բումանիա

Թէրաֆընտա պիր Սիւսթրէնին գարշըսընտաքի Գալարաշ, պիր տէ Վիտինին գարշըսընտաքի Գալաֆաթ մուհաֆազսեա միւհթաճ տըր, գուսուրու էքսէրիա սըղլըգ վէ պաթադըգ օլտուղունտան, թապեա եա սայըր իսթիհքեամաթ եաւմազ գապիլ տէյիլ իտի :

Հէր նէ իսէ Թունանըն էն պէօյիւք միւշքիլաթը Թունանըն էնի տիր քի հէր եէրտէ պիր տէյիլ տիր . 1877 իւք պահարը ֆէվզէլատէ եադմուրլու օլտուղունտան, Բուսլարըն կէչիտի տահա միւշքիլ օլաճաղը քէշֆ օլունուր իտի :

Թունա էքսէրիա չաթալ չաթալ տըր, էն պէօյիւք գօլսունուն էնի եէտի սէքիգ եիւղ մէթրօ տուր . եանի Ղալաթա իլէ Սթանպօլ քէօքրիւսինտէն եիւղ էլլի իքի արշըն տահա էլլի տիր . լաքին օ պիր գօլլար տա իլապէ օլունսուգտա, եէր եէր իքի պին պէշ եիւղ մէթրօտան տէօրթ պին մէթրօեա գատար էնիլէնիր, վէ պու տա ատի վազըթլարտա : Սուլարըն ճօշղսն վալըթլարընտա Թունանըն էնի տօգուղ օն պին մէթրօեա գատար վասլ օլապիլըր . իշթէ պազը մահալլէրին էնինի պէր վէճէր աթի թարիֆ իտէլիմ :

Վիտինտէն Գալաֆաթա 1300 մէթրօ . Պիքէթտէն Հըրշօվայա 1900 մէթրօ . Թուրնօ-Մահուրէլլիտէն Նիգօքօլլի պիր ազ տահա էլլի տիր . Սիլիսթրէ իլէ Գալարաշըն արասընտա 1000 մէթրօ օլուպ, պուրալարը Թունանըն էն տար եէրի սայըլըր :

Գալաս բիշկեահընտա պիր ատա սէպէպինէ Թունա իքի չաթալ օլուր, պունլարըն պիրի 240 մէթրօ վէ տիկէրի 450 մէթրօ տուր . լաքին սուլար ճօշտուգտա պու ատալարը տախի պասըպ, կէչիտ պիր վէճէ իլէ գապիլ օլամազ :

Տահա աշաղըլարը կիթսիքճէ էնիլէնիր վէ չաթալ չաթալ օլուր . հէր նէ հալ իսէ պու կէչիտէրին ճիւմլէսինին մուհաֆազասը իչիւն Օսմանլը վալէլէրի վար տըր :

Օսմանլըլարա լաղըմ իտի քի հիշ օլմասա Վիտինտէն կէչիպ Բուսնիատա օլան Գալաֆաթ մէվգիլինի թութմազ, վէ պու տա օ գատար գօլայ ըտը քի, իլանը հարպտան պէշ օն եիրմի կիւն միւրուրինէ գատար Գալաֆաթ իսալի պըրադըլըպ անը մուհաֆազա իտէճէք նէ պիր թօք վար ըտը նէ տէ պիր ատամ :

Լաքին աչիքեար կէօրիւլիւր քի, Սէրտարը Էքրէմին բլանը թէտաֆի բըլանը իտի վէ տէյիլ թաարրուգ . վազաա իպթիտատէ ապէրինին աղըղընա նազարէն պունտան պաշգա պիր բլան թութմազ տախի գապիլ տէյիլ իտի . չիւնքի նասըլ քի տէտիք Բուսլար իքի եիւղ օն պին ապէրլէ Թունայը կէչմէքտէ օլտուղլարը հալտէ Սէրտարը Էքրէմ մայէթինտէ անճազ եիւղ պին ապէր վար ըտը :

Մուհարէպէնին իւք պաշլանիլըճընտա Բուսլարըն Գալաֆաթա կէլիպ օրատան Վիտինէ կէչէճէքլէրի մէմուլ օլունուպ, օրթատա օլան թէվաթուր տախի պունու թաստիգ իթմէքտէ իտի :

Պու սէպէպէ մէպնի Սէրտարը Էքրէմ Օսմանլը ապէրինին քիւլլիսինի Վիտին թէրաֆընա թէրաքիւմ իթտիլիլ իտի . սօնրատան Բուսլարըն Գալաս թէրաֆընա եանի Թունանըն աշաղը թարաֆլարընտա թէճէմիլ իթտիլէրի տէ իչիթտիքտէ, Օսմանլը էրքեանը հարպը նէ եաքաճաղլարընը չաղըրտըլար . չիւնքի Բուսլար Տօպրուճա թէրաֆընտան Թունայը կէչմէք միւրատ իթտիքտէ, անլէրի մէն իտէճէք գատար ապէրլէրի եօղուտու :

Ապտիւլ ֆէրիմ Սթանպօլա թէլէկրաֆ թէլէկրաֆ իւզէրինէ կէօնալէրիպ

խնայող ասքերի թաղակնոտէ պուլունուրտու . մայթթինաւ պուլունան Ահմէտ Էյուպ բաշա խէ Թունայը կէչիպ վէ Բուսմանիայը պատրպ Բուսլարը օրատա զարչըլամագ խթէր խոի . Ապտիւլ Քէրիմ նէ եաբաճաղընը պիլմէզ խոի :

Նիհայէթ էն միւմքին օլանը եաբըպ օրտուսունու իքիյէ թագսիմ խէրէք , պիրիսինի Վիտին թէրաֆընա վէ տիկէրինի Բուսճուզ , Շուսլա վէ Սիլիսթրէնին արասընա եէրէշտիրտի :

Նէ գատար Զէրքէս , Պաշը-պօղսւզ վէ զապթիյէ սիվարիլէրի վար խէ Թունա սահիլինէ թային իթտի քի պիր եէրտէ տուրմայըպ վէ սահիլտէն այրըմայըպ , կիճէ կիւնուիւզ տիւշմէնի կէօղէթէճէքլէր խոի . պունա տա զանաւաթ իթմէյիպ , պիւթիւն Թունա պօյունա իւշ քիլօմէթրօտան իւշ քիլօմէթրօյա զարաղօլլար վագ իթտիրտի . պու վէճէ իլէ Ապտիւլ Քէրիմ մէմուլ խէր խոի քի , տիւշմէնտէն պու թէրաֆա կէչմէք իւզըն ճիւզեի պիր հարիքէթ տախի կէօրէնսէ օ սաւաթ մալիւմիւ օլարագ եա Շուսլա եա Վիտին օրտուսունտան կէլիպ զարչըլայապիլիրտի :

Վիտին զօլունտա , եանի օ թէրաֆլարտա Սօֆիայա գատար պուլունան աքէրին մըգտարը սէքսէն պինէ պալիղ օլտուղու վէ պունա դօմանտան սօնրատան Բլէֆլատա քէվգէլատէ շէօհրէթ քէսպ խէն Օսման բաշա նասպ օլունտու քի , օ վաղըթ տախի էն մահիր Օսմանը դօմանտանլարընտան պիրի աստ օլունուրտու :

Շուսլա թէրաֆընտա օլան օրտու պունտան պէօլիւք խոի . չիւնքի Շուսլատա ալթմըշպին , Բուսճուզտա եիրմի պէշ պին վէ Սիլիսթրէտէ գըրդ պին օլարագ ճէման եիւզ եիրմի պէշ պին նէֆէրլէք պիր օրտու խոի , վէ պունա տա Ահմէտ Էյուպ բաշա դօմանտան նասպ օլունտու : Պու վէճէ իլէ Սէրտարը Էքրէմ դօմանտանտա իքի եիւզ պէշ պին գատար ասթիւր վար ըոր , հէմէն Բուսլարընքի գատար , չիւնքի ծնլարըն տա թէլէֆաթը իլէ պէրսպէր անճագ պու գատար աքէրլէրի գալապիլմիշ խոի :

ՏՕՊՐՈՒՃԱ Վ.Է ԹՈՒՆԱ

Թունա սահիլի պու վէճէ իլէ Վիտինտէն Հըրչօվայա գատար մուհաֆաղա օլունտու խէ տէ , Տօպրուճա եանի աշաղը Թունա թէրաֆը աշըգտա խոի , Ապտիւլ Քէրիմ բաշատա հէմ պուրալարը մուհաֆաղա խէճէք ասքէր եօղուտու , հէմ տէ Տօպրուճանըն հավասը բէք ֆէնա օլտուղունտան վէ օրալարտա վաղըթ վաղըթ նիչէ օրտուլար թէլէֆ օլտուղունտան , հաթթա 1854—55 մուհարէպէսինտէ Ֆրանսըզ ճէնէրալը Լէպրինասըն եիրմի պին աքէրինտէն օն իքի պինի խասթալըդտան թէլէֆ օլտուղունտան , Սէրտարը Էքրէմ , Բուսլարըն օրալարտան Թունայը կէչէճէքլէրինի ասլա գապիլ կէօրմէզ խոի :

Տօպրուճա էօյլէ թէվաթուր օլտուղու կիպի տիւզ պիր օվա տէիլ տիր , տէրլիլ թէքէլի վասի արաղիլէր տիր , շու ֆէրք իլէ քի , եիւքսէք մահալլէրի գայալը օլտուղունտան պիր օթ պիլէ պիթմէզ , ալչապ տէրլիլ խէ գըչըն արչընլար պօյունտա չամուր վէ պաթագլըզ , վէ եաղըն իւթիւ եէշիլ ճամ գաբը կիպի նիմ գուրուսուշ պաթագլըզլար տըր :

Ապտիւլ ֆէրիմ էօյլէ մէմուլ խտէր քի, Բուսլար Տօպրուճայա կէշտիյի կիւի, խաւթալըգտան գըրըլաճագլար. պու ճիւմէ իլէ Բուսլարա օրալարաւա ապա պիր աեազ հէր տէ պըրագմամագ իչիւն Տօպրուճանըն Թունա քէնարընտա պուլունան Մաշին, Իսագճա վէ Թուլչա գառապալարը դայմադամլարընը նէղտինէ ճէլպ խտիւպ, թէնպիհ իթտի քի Բուսլարըն գարչըտան գօրտուգլարընը կէօրտիւքլէյին, պու իւչ գառապալը տա աթէչէ վիրսինլէր, պունլարըն իչինտէ Ֆրանսըզ, Իթալեան, Ալաման խալլը էճնէպիլէր վար ըտը. նէ պունլարըն գօնսօլալարընըն բրօթէսթօլարը պիր քեար իթտի, նէ տէ Ասիթանէ սէֆիրլէրինին խարիճիյէ նաղըրընտ օլան իխթարաթը, Ահալի պունու իշիթտիքտէ գաչան գաչանա օլտու վէ չօգլար եօլտա խաւթալըգտան վէ Պաշը պօղուգլարտան թէլէֆ օլտուլար: Պապի գալանլարը Ասիթանլտէն Ֆրանսըզ սէֆիրլինին կէօնտէրտիյի Բէթրէլ վէ Ինկիլիզին կէօնտէրտիյի Գօգաթրիս վարօրու թօբլայըպ Սթանպօլա կէթիրտլէր:

Հէլէ Պուլկարլարա օլան խառարաթ թարթի գապուլ խտէր տէրէճէտէ տէյլ խտի, օթուղ գատար քէօյլէր աթէչէ վիրիլիպ նէ գատար հայվանաթ վէ էմիլալլէրի վար իսէ ճիւմէսի Ձերքէսլէրտէն Պաշը-պօղուգլարտան եաղմա օլունտու: Մէպուսինտէ Պուլկար աղասը պուլունան Տիմիթրաքի պէյնամ չախսըն տախի չիթիլթլէրի եաղմա օլունուպ իքի պին լիրատան պիւստէ զարար կէօրտիւլիւ մէճլիսէ արղ օլունտու, վէ Սէրտարը Էքրէմէ քէյֆիյէթ պա թէլէկրաֆ պէհան օլունուպ, սիւալ օլունտու իսէ տէ, ասը եօգ տէյի ճէվապ կէլտիյինտէն, Թահլըգաթը իչիւն պիր գօմիսիօն թայինինէ մէճիսճէ գարար վիրիլտի:

Մալիւմ տիւր քի Թունա նէհրի պիւթիւն Աւսթրիա վէ Ալէմանեանըն պիր թիճարէթ մուրուրկեահը տըր. պու սէպէպէ մէսինի պու իքի տէվլէթին տախի մագսէտի պու նէհրին սէյըր սէֆայինէ տայլոմա աչըզ վէ սէրպէսթ գալմասը խտի:

Քէզալիք մալիւմ տիւր քի Թունա նէհրի իւչ գօլտան Գարա տէնիղէ տէօքիւլիւր իսէ տէ 1856 սէնէսինտէն էվլէլ պու իւչ գօլա տա եէր հէր գում եըղըլմըչ օլտուղունտան կէսի իչլէթմէք բէք կիւճ խտի: Կէմիլէր ելքլիւ օլտուգտա կէրէք կիրմէքտէ վէ կէրէք չըգմագտա, եիւքլէրինին պիր մըգտարընը օլտուն պօչալթմայա վէ գարատան թաշըթըպ թէքրար եիւքլէնմէյէ մէճպուր իտիլէր, վէ եիւքլէրինին չօղու տա Մաճար վէ Ուլահ պուղտայը խտի: Պիր թագըմ Բում վէ Մալթըզ խըրսըզլար բէյաա օլուպ, սիւրէթը զահրէտէ կէմիլէրին նապիյէ խըզմէթլէրինի կէօրլէյօր կիպի կէօրիւնիւրլէր իսէ տէ, թաշըտըզլարը զախրէնին եարըսընտան զիւստէսինի սըրգաթ խտէրլէր խտի:

Գըրըմ մուհարէպէսի սէպէպի իլէ պուրալարա պաղան օլմատըղընաան, Փէնալըզ օ տէրէճէլէրէ կէլտի քի, Բարիս ահմնամլսինին 23 ճիւ պէնտի մուճիպինճէ Սիւննէյէ պիր հէրլի Էւրօքա գօմիսիօնու թային օլունտու քի, մէմուրիյէթի տայլոմա Սիւննէ պօղաղընը թէմիվլէմէք, վէ հէր միլլէթ կէմիլլէրի իչիւն սէյըր սէֆայինէ մանի օլաճագ հէր նէ էնկէլ վար իսէ օրթատան գալտըրմագ խտի:

Պու գօմիսիօնա նասըլ քի տէսէք Էւրօքա գօմիսիօնու խալի վիրիլտի, վէ հիչ պիր տէվլէթէ թապի օլմայըպ, պիթէրաֆ վէ միւսթագիլ պիր հիւքիւմէթ մագաւմընտա թութուլմագ խաթէնտի:

Պիր գաչ սէնէ զարֆընտա պու գօմիսիօն պիր գաչ միլիօն ֆրանզ սարֆ

խոռակ, Սիւննէ պողաղընը հէմ թէմիղլէթտի վէ հէմ տէրինլէթտի, քի պէօյիւք պէօյիւք վարօրլար վէ կէմիլէր սէրպէսթ սէրպէսթ կրիրպ չըզմայա պաշլայըպ, աղիմ պիր թիւարէթ գարուսու քիւշատ օլունտու, վէ մէսարիֆինիլ տէ ումուժ տէվլէթլէր թէսվիյէ իլլէտի, կէմիլէրինտէն ըուսարմաթ ալընարագ :

Իշթէ պու հալտէ Բուսիա ասքէրի աշաղը Թունա քէնարընա եսնի Սիւննէյէ եագըն կէլտիքտէ ալէմին իւք տիւշիւտիւլիւ պու տուր քի, պու մուհալէպէ կանասընտա Թունանըն սէյր ու սէֆայինի նէ հալէ կլիրֆթար օլաճագ :

Գօմիսիօն տախի պու գատար սարֆիյաթլա Թունանըն աղղընա եաբտըղը պէնտլէր, ֆէնէրլէր վէ սայըրէ նէ օլաճագ օնու տիւշիւնիւպ, իսթէր իտի քի Սիւննէ պողաղը պիթէրաֆ ատտ օլունտուն. տէվլէթլէր վէ էլլիլէր տախի Թունանըն պու պիթէրաֆըղընա չօգ չալըշտըլար լաքին միւմքին օլամատը, Հէլէ Աւսթրիա իսէ ճիւմլէտէն զիեատէ պունտան զիեան կլօրէճէյինտէն, կէրէք Պապը Ալլիյէ վէ կէրէք Բուսիայա պու պապտէ իթմէտիյի իսթարաթ գալմատը, լաքին ճիւմլէտի տէ պէյհաւտէ օլտու :

Ապտիւլ Քէրիմ բաշա բլանընտա Թունայը խաթթը մուհաֆաղա իթթիլիսագ իթմիշ իտի, Պապը Ալի Սէրտարը Էքրէմի տիյնէմէմէղլիք իտէմէյիպ, տէվլէթլէրէ պէեան իթմիշ իտի քի, պէր միւգթէգայը մուամէլաթը հարպ, Թունա պիթէրաֆ օլունտայաճագտը. Բուսլար տախի պու հարպ մինասիպէթի իլլէ թիւճճարանա գարար զիեան վէ խասարաթ օլմամագ իլլիւն Թունա պիթէրաֆ օլամագ տէր իտի :

Թունանըն պիթէրաֆ օլմասը հէր նէ գատար Պապը Ալլիյէ ֆայիտէյի իսէ տէ, նասըլ քի տէտիք պունու գապուլ իթմէք միւմքին օլամատը, պունճա սարֆիյաթլա հասըլ օլան մամուրիյէթ տախի կէօղէ կէօրիւնմէտի. իսթի Թունա ապլօգատա սըր տէյի իլան օլունտու :

Հալ պու քի Թունանըն իլլէրլիսնտէ եիւղլէր իլլէ վէ հէր պայրագտան թիւճճար սէֆինլէրի տախի վար ըտը, վէ ատթճէ պունլարա պէշ օն կիւն օլտուն մէօհլէթ վլլրլիմէլի իտի քի սէրպէսթճէ չըղըպ կիթսիլէր. պու միւսաատէ տախի վագի օլմատը, վէ Օսմանլը պէյլիք կէմիլէրի էքսէրիսի զախրէ տօլու եիւղլէրճէ կճնէպի թիւճճար սէֆինլէրինի զապթ իթտիլէր :

Վէ իլլիտէ պէօյիւք տափլար զուհուր իթտիլինտէն, տէվլէթ գայիմէ իլլէ օլտուն թիւճճարըն զիեանընը էօտէմէյէ մէճալուր օլտու իսէ տէ, թիւճճարլար եարը պէ եարը զիեան իթտիլէր. հէլէ պիր Իսկիլիզ գումբանեատը թէքմիլ պաթթը կիթտի, վէ հէր նէ գատար տափա վէ շամաթա իտլտի իսէ տէ, մաւհարէպէ թօք սէտալարը արասընտա իլլէ օյնատը կիթտի :

ԹՈՒՆԱ ՕՍՄԱՆԸ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸ

Զըրհը մծնիթօրէրտէն միւրէքքէպ օլան Օսմանը տօնանմասընըն իւք իշի , կիտիպ Պարպօշ քէօրիւսիւնիւ վուրմադ իքէն , ծնլար թիւճճար կէմլիլէրինի զադթ իթնէքլէ մէշղուլ օլտուար , չիւնքի հէնուլ Թունատա տիւշմէն գօր-գուսու օլմայըպ , Թունա թէքմիլ պու տօնանմանըն էլինտէ խտի :

Թունա տօնանմասը տէնիլէն աթի իւղ զիքը սէֆայինտէն միւրէքքէպ խտի :

1. Պէշ զըթա զըրհը թօս տիւպասը . խալէրի , Ֆիթհը Իսլամ , Պուլուր-տուար , Շէօտրա , Սէմէնտրէ վէ Բօտկօրիշա :

Պունլարըն հէր պիւրինտէ իքիշէր բարէ պաթալ Արմաթրօնկ թօրլարը վէ պիւրէր ատէտ ուֆադ թուճ թօրլար վար ըտը :

2. Տէօրթ զըթա վիտայը , (Հէլիս) աղաճ գօրվէթ . պունլարըն հէր պիւ-րինտէ զըրգար նէֆէր թայիֆէ վար ըտը , վէ օրթատա պաթալ պիւրէր թօր իւէ իքի թէրաֆընտան տա իքիշէր ուֆադ թօրլար վար ըտը :

Պունլարըն խալէրի , Աղքես , Վարնա , Շէվքէթ Նիւմա վէ Սուլինա եա-նի Սիւննէ խտի :

Եալընը Աղքեստա իքի պաթալ թօր վար ըտը , պիւրի բուբատա , օ պիւ-րի բրօվատա , պունլար չէլքատէն մամուլ Արմաթրօնկ թօրլարը օլուպ աղըպ-տան աօլար ըտը . պու կէմլիլէրին հէք գուսուր թօրլարը թուճ խտիլէր :

3. Տէմիրտէն իքի ուֆադ թօր շալուբասը , Շիմնէք վէ Եըլտըրըմ խալին-տէ , պունլարըն հէր պիւրինտէ կէտիշէր նէֆէր թայիֆէ օլուպ , բրօվալարընտա պիւրէր ուֆադ թօր վար ըտը :

4. Ալթը զըթա նագլիյէ կէմիսի , հէր պիւրինտէ ծն պէշէր թայֆէ վէ ի-քիշէր թօր օլարադ :

5. Պիր ալիգօ Արգատիա նամընտա , պսւնտա տա եիրմի սէքիդ թայֆէ վէ տէօրթ թօր վար խտի :

6. Եքի զըրհը գօրվէթ , Հըֆըր Բահման վէ Լութֆու ձէլիլ . իլանը հարպ օլուր օլմադ պու տօնանմայա Ֆէթհի Պիւլէնտ վէ Ասարը Շէվքէթ խալինտէ իքի զըրհը գօրվէթ , վէ իքի թօր շալուբասը տահա իլավէ օլունտու . պունլարըն ճիւմլէսի պահրիյէ ֆէրիքի Մուսթաֆա բաշա գօմանտասընտա օլուպ , եէքլւ-նիւ եիրմի տէօրթ զըթա սէֆինէյէ պալիդ օլուրտու :

Հօպարթ բաշա պօշ տուրմայըպ Սէրէթ նէհրինէ սալտըրտը իսէ տէ , կէ-րէք քէնտիսինի վէ կէրէք կէմիսինի գուրթարմասը պիր հիքմէթ նէվլինտէն ատա-օլունուր , վէ պու պապտէ պիրի պիրինտէն աճայիպ բէք չօդ ըիվայէթլէր վար իսէ տէ , հէնուլ թահգիգէ միւհթաճ տըր . շու գատար քի , պունուլ իւզէրինէ Հօպարթ բաշա արթըգ Թունատա տուրմայըպ Սիմանպօլա ավտէթ իթտի . օ վագըթլար կէրէք Սէրտարը Եքրէմ , կէրէք սէրասքէր Ռէտիֆ բաշա հիշ պիրի էճնէպիլէրի օրտուլարտա վէ տօնանմայարտա գուլլանմադ խալէմէզլէր խտի . վէ էճնէպի միւվէրրիլէրի պու եիւզուլէն պու բաշալարը ֆասլ իտէրլէր իսէ տէ , պիղճէ , էլպէթթէ ծնլարըն տա պիր սէպէպի վար ըտը տիւմէքլէ իքթիֆա խտէրիդ :

Հօպարթ բաշանըն խոտաասը պու խոի քի, պիւթիւն Թունանըն գօման, տանըղը քէնտիսինէ վիրիւսին, վէ պու սայէտէ Թունատա Բուսլարըն քէօքրիւ գուրամայաճաղարընը վէ պերի թէրաֆա կէչէմէյէճէքլէրինի վաա խոէ խոի, Պիլմէյիզ քի, սօնրատան Բուսլարըն Թունա քէնարընա տիգտիքլէրի պաֆա, թօրլարա Հօպարթ բաշա տայանապիլէճէքմի խոի, լաքին խոտաասը պու խոի անճագ գապուլ օլունմատըղընտան ինֆաալ իքոուպ չէքիւտի :

Պու ճիւմէ իլէ Հօպարթ բաշանըն վիրտիյի խալէթ զսյ օլմատը . Օսմանը կէմիլէրի օ անէտէք Թունա աշաղըսընտա տուրուպ հիւ պիր հարլքէթ կէթ թէրս միշ իքէն, պաշլատըլար Թունա իւղէրինտէ աշաղը հօգարը էնիպ չըմայա վէ օ անէտէք իսթիհքեամսըղ օլան Բումանիա սահիլինի թօք թուլ մայս :

Մայիսին իքիսինտէ, իւշ Օսմանը վարօրու Բպրայիլի թօք իլէ տէօյտիւլի, իրթէսի կիւնիւ պիրի տէ Բէնիյի տէօյտիւ, վէ օ հալտէ մուհարէպէ Թունատա պաշլամըշ օլտու : Օ արալըզ Կրանտիւք Նիզօլա Բպրայիլ սահիլինի պիզ զաթ քէշֆ իթմէեէ կէլմիշ խոի, վէ պիր ճատուս պուռնու Օսմանը գարտանլարընա խապէր վիրմիշ օլտուգունտան, կիւլլէլէր ծոռն իւզէրինէ եաղտըրըրըր ըտը լաքին չօղու բաթլամաղ ըտը, վէ պունտա պիր հիլէ տէ մէմուլ օլունտու (կիւլլէլէր Բնկիլիզտէն սաթուն արմա կիւլլէլէր խոի, ինթիմալ տրո քի տէր պիր միւվէրրիս, Բնկիլիզին քեար աշղը, թիւրքօֆիլիք հիսսինէ զալէպէ իթմիշ օլտու) :

Օսմանը տօնանմասընըն պէօյլէ պիւա մուճիպ Ուլա՝ սէվահիլինի տէօյմէլէրի թէվարիստէ թայիպ օլսնուր, վէ պէյհուտէ պարուլթ թէլէֆ իթմէք հապէսինաէն պաշղա պիր մազսէտէ համլ օլունամազ . Ուլա՝ սէվահիլի ահալիսի տէհէլէթէ կիրիֆթար օլարազ, ալապիտիքլէրի էշեալէրինի ալըպ վէ քէօյլէրինի թէրք իտուպ, Ուլա՝ իշէրիսինէ ֆիրար իտէրլէր խոի, վէ տօնանմա պիւա մուաննաաթ Ուլա՝ սէվահիլինի տէօյմէքտէն Փարիզ օլմազ ըտը :

1828 տէ իմբէրաթօր Նիզօլանըն իգամէթ իթտիյի վէ օլ ճիհէթլէ Բուսլարտա պէօյիւք հիւրմէթէ շահան օլան Թէրաքօնթէ մանասթըրը թէքմիլ երգըրըպ խարապ օլտու . Ուլա՝ ահալիսինտէն պիր գաշ քիմսէ թէլէֆ օլտուլար, լաքին զարարտան զիեատէ շամաթասը պէօյիւք օլտու : Բուսլար աճէլէ Բպրայիլէ օրտու թօրլարը գօշտուրտուլար իսէ տէ, տօնանմայա պիր զարար վէրէմէտիլէր . լաքին Մայիսին սէքիզինտէ պաթալ թօրլար տախի կէթիրտիքլէրինտէն ծոռան սօնրա տօնանմա կէօրիւմէղ օլտու :

Տէնիգտէն գիյատէ չայլարտա հարպ կէմիլէրինին իշի կիւճէլիւր . պիր իքի թօք տուպասը օ պիրլէրի իլէ պէրապէր չէքիւմէյիպ, հալա էօթէյէ պերիյէ թօք աթմագտա օլտուգլարընտան, զարատան կէլէն պաթալ կիւլլէլէրտէն պիրինին վիրտասը վէ տիկէրինին մաքինասը սագաթլանարազ ծնլար տա սապուշ տուլար :

Պատէհու տօնանմա իւշ ֆիլօյա թագսիմ գըընտը : Մն գատարը աշաղըտա Թունանըն աղըզլարընա եագըն եէրլիւտէ տուրտուլար . Բուսլար պունլարըն էօնիւնէ պիր թօքիլ գօրտօնու չէվիրտիլէր . տիկէր պէշի Մայիստէն կէչէն պիր Թունա գօլունա սըղընըպ սագլանտըլար . պագի գալանը տա Վիտինէ գատար Թունանըն հօգարըսընա չըգտըլար . չիւնքի Բուսլար օրալարա հէնուզ թօք կէթիրէմէմիլէր խոի :

Մաչինէ սըղընան պէշ կէմինին էն պէօյիւքլէրի Հըֆըր Բանման իլէ Լութա

Ֆու ձէլի խնայ օլունան իբի զըրհը օրվէթլէր իտի քի, իբիշէր միլիօն ֆը-
րանդ սարֆը իլէ իբիսի տէ թըպզը պիր կնտագէտէ Ֆրանսատա եաբըլմը իտի .
պունլարըն իբիսի տէ զիյրտէքի ըրվայէթլէրտէ պէեան օլունան սուրէթլէ թէ-
լէֆ օլտուլար :

ՀԸՅԶԸ ՐԱՀԾԱՆ ՎԷ ԼՈՒԹՅՈՒ ՁԵԼԻԼԻՆ ԹԵԼԷՅԻ

Պու իբի զըրհը կէմիլէրին պիրի թօք վէ տիկէրի թօրթիլ իլէ թէլէֆ օլ-
մուշ օլտուղունտան, խուսուսի իլէ թօրթիլ իլէ թէլէֆ օլմուշ օլան Հըֆզը Բահ-
ն, պիւթիւն էրօրայա վէ պահիյէ տէվլէթլէրինէ պէօյիւք պիր էնտիլէ
օտու : Զիւնքի թօրթիլ ինատ օլալը պիր ձէնկտէ իբ թէլէֆ օլան պէյիւք կէ-
մյ ի պու օլտու : Պու մատտէ օ տէրէճէ թէվաթուր պուլտու վէ օլ տէրէճէ
ալթիւթիւք հասըլ իթտի քի, պունճա միլեօնլար սարֆը իլէ թէտարիք օլու-
նան զըրհը տօնանմալարընտա պիր իշէ եարանաճաղընտան դաթը լուլտ օլուն-
տու : Իթէ պու սէպէպէ սչպնի պունու պիր միւվէրիթտէն ալարապ, պէր
վէճը աթի թէքսիլ իթէճէմէ իտիլի :

Պու իբի զըրհը կէմիլին եթիւշէր մէթրօ, եանի տօղան իբիշէր արշըն
պօյլարը օլուպ, տէմիլտէն գուլէլէրի վէ պու գուլէլէրտէ օն սէքիլէր սան-
թիմէթրօ չարընտա իբիշէր թօրլարը վար ըտը, դայէթ ուզադ մէնդիլի, պլ-
րէրտէ օն եէտի սանթիմէթրօ չարընտա թօրլարը վար ըտը : Գուլէլէր օն իբի
օն իւշ տանթիմէթրօտան եաբըլմը տէմիլ գուլէլէր իտի . կէմիլէրին զըրհը աա
օն պիր օն իբի սանթիմէթրօ իտի : Լաքին օ վագըթլար տահա կիւվէրթէլէր
տէ զըրհ գաբլամագ ատէտ օլմամըշ օլտուղունտան, կիւվէրթէլէրի թահթա
իտի, վէ պու նօգսանտան նաշը Լութֆու ձէլիլ թէլէֆ օլտու :

Պու պէշ մօնիթօր տէ Իպրայիլ գալէսինին թօրլարընտան քէնտիլէրինի
մուհաֆազա իթմէք իւզրէ, Թունանըն Մաշին էօնիւնտէ օլան գօլունտա սի-
բէրտէ իտիլէր : Գաշ տէֆա պու արալըգտան չըզըպ, Թունանըն պէօյիւք գճ
լունա կիրմէք իսթէտիլի իսէ տէ, իւզէրլէրինէ միւթաատիտ թօրլար աթըլ-
տըղընտան մուվաֆֆագ օլամատըլար :

Զարէլէրի թիւքէնիպ, պիր վապթը ֆըրսաթ կէօղէթմէք իւզրէ օրատա
գալմանա գարար վիրտիլէր : Պու կէմիլէր իլէ Իպրայիլ գալէսի արասընտա կէ-
շիտ ատաաընըն պիր ուղուն պունու կիլիլմիշ օլուպ, պունլարա թապիի պիր
մէթէրիա սայըլը ըտը : Վէ պու մէթէրիսին արգասընտա մօնիթէօրլէր պիր
գաշ թօք աթըպ, Իպրայիլ տէօյէրլէր իտի :

Պու ճիւլէթլէ Իպրայիլտէ բէք ազ սէֆինէ գալմը ըտը վէ պունլար իշուն
եէվիլիյէ թօք մուհարէպէսի ատէթա սէյր մագամընտա իտի : Իմտի Մաշիսին օն
պիրինտէ եինէ պու սէյրիլ չըգան ահալի, պագտը կէօրտիւ քի Լութֆու ձէլիլ
թա ատաաըն պունունա գատար իլէրի կէլիպ մուհարէպէ թէտարիքեաթընտա
պուլունուրտու : Շըմինէյի (պաճայը) աշաղը ալտը, թօրլարըն էօնիւնտէ օլան
սիբէրլէրի տէվիրտի, վէ գուլէ մագղալարընը տախի քիւշատ իտիպ, թօրլա-
րըն աղըր կէօրիւլիւր օլտու :

Իլք էվլէլ Բուս թապեալարը թօքա պաշլայըպ, Լութֆու ձէլիլին իւզէ-

րինէ գըրգ պիւր կիւլլէ աթորլար . վաղաա պունլար երմի սանթիմէթրօ պա-
թալ կիւլլէլէր խէ տէ , հէմ ուղաղտան աթըլըպ հէմ պիր ազ շէվ տիւշտիւք-
լէրինսէն գըրլարա պ'ր գարար վիրէմէտիլէր :

Մօնիթօր պու թօքլարա ճէվապ վիրմէտի , հաթթա Նպրայիլտէն աթէշէ
պաշլանըր պաշլանմազ , օ պիր տէօրթ արգատաշնա տա իշարէթ չէքտի քի օն-
լար տա կէլմինլէր վէ պիրլիքտէ Նպրայիլ իսթիհքեսամաթընը թօքա թուլսունլար :
Լաքին Բուսլար խաթալարընը չապուգ աղնատըլար վէ հէտէֆի տէյիշ-
թիրիպ պաշլատըլար գավիա խաթթը իլէ կիւլլէ աթմայա քի մօնիթէօրիւն կիւ-
վէրթէսինէ տ'ւշէպիլիւր խա :

Պիրինճի պաթարեատան օն տէօրթ աթէտ հալան կիւլլէսի եախօտ խում-
պարա աթըլտը . օն պէշինճիսինի միւլաղիմ Սամուիլօ Նըշան ալմազ իսթէտի ,
վէ խումպարա կիտիպ մաքինա իլէ գուլէնին արա եէրինէ տիւշտիւ . իպթիտա
խաֆիֆ պատէհաւ պիր շէտիտ պարութ բաթլամասը սէսի իշիթիլտի , կէմիտէն
պիր տէհէթըլու ալէվ տիր բարլայըպ , արգասընտան գաթը վէ պէշազ պիր
տիւման տըր պիւրիւտիւ : Հէմէն կէմի իքիյէ պէօլիւնիւպ տէրունիտէ նէ վար
խսէ բարչա բարչա օլարազ պէրհապա օլտու , մաքինա զըրըզլարը , կիւլլէլէր
վէ ինսան բարչալարը : Հէմէն օ արալըզ կէմինին իքի եանը տա պ'րի պիրին-
տէն ալըլըպ պաթտը , վէ կէմինին օլտուղու եէրտէ պէօլիւք տիրէյին ուճը վէ
իւզէրինտէ օլան ալ եըլտըզ սանճաղընտան պաշգա պիր շէյ կէօրիւնմէզ օլտու :

Չայըն իւզէրինտէ օն պէշ գատար եարալըլարըն չապալանմազտա օլտու-
ղու տա կէօրիւնիւր խա :

Պու դազանըն իւզէրինէ օ պիր կէմիլէր օ տէրէճէ աճէլէ գաշտըլար քի
չայըն իւզէրինտէ օլանլարը թօքլամայա պիր ֆիլիգա տախի կէօնտէրմէլէ ու-
նուլտուլար : Նպրայիլ գօմանտանը Սալօֆիսէ , միրալայ Սիրուգօֆ գօմանտա-
սը իլէ տէրաղապ մահալը գաղայէ իւշ վաքօր ֆիլիգասը կէօնտէրտի : Լաքին
պիր ատամտան զիեստէ գուրթարամատըլար , օ տա դայէթ աղըր եարալը օլ-
տուղունտան , սէրիան խասթախանէյէ նազլ օլունտու :

Միւլաղիմ Տուպասօֆ չայըն իւզէրինտէ ֆիլիգա իլէ կէգիպ տահա պաշգա
եարալը արար իքէն , պաթման վաքօրուն տիրէյինտէ պուլունան ալ եըլտըզը
պայրաղը ալըպ դապթ իթտի . հուրրան պաղըրաղըլար պիւթիւն Բուս թայիֆէլէ-
րի վէ շէհրին ահալիսի սէվհնճլէրինտէն . չիւնքի ճիւմէսի պիլիլիլէր խալ քի
Լուլթու ճէլիլ թունա տօնանմասընը էն պէօլիւք կէմիսի խալ , վէ շէհրի թօ-
քա թուլսաճազ տէյի օնտան տայիմա գօրգարլար խա :

Շէհրին միւլքիյէ մէմուրլարը վէ թիւճճարլար Բուս թապեալէրինէ կիտիպ
Բուս աաքէրինէ թէպրիք վէ թէշէքքիւր իլէտիլէր . ազշամընը միւլաղիմ Սա-
մուիլօյա իգրամէն պիր ղիյաֆէթ վիրիլիպ , շէհրտէն տախի քէնտիսինէ պիւր
հէտիյէ վիրիլտի :

Լուլթու ճէլիլտէ իքի եիւզ օն տօգուլ աաքէր վար ըտը . Բուսլարըն թօք-
լատըղլարընտան մաստա օրատա տօլաշմազտա օլան Ձէրքէսլէր տախի կէմինին
գալտանը Նէճիպ պէյ իլէ սէքիլ նէֆէր տահա գուրթարըպ գուսուրու պօ-
ղուլտուլար :

Պու իլը մուղաֆէրիյէթ , Բուսլարը տէրէճէյի նիհայէտէ մէսրուր իլէտի .
միւլաղիմ Սամուիլօ իլէ թապեալարտա պուլունան իւշ նէֆէրէ կրանտիւգ Նի-
գօլա Նըշան վիրտի . Օսմանլըլտա խէ պիթթապի , պատիի էսէֆը աղիմ օլտապ

Ամանսպօրա չէքիլէն թէլէկրաֆտա , կէմինին Բուսարտան թէլէֆ օլտուղու սէթր օլունուպ , ճէպխանէսի գազանէն արթէլ արտր տէյի իլան օլունուպ : Յիւթֆու ճէլիլին օ պիր արգատաչարը՝ թօր մէնդիլինտէն կլրի չէքիլիպ ուզապտա գալարլար :

ՀԸՖԶԸ ԲԱՀՄԱՆԸՆ ԹՕՐԲԻԼԻԼԵ ԵԱՆՄԱՍԸ

Բուսլար , մօնիթէօրլէրին թօր մէնդիլինտէն տահա ուզապտա գալարլարընը կէօրտիւքտէ , կիտիպ իւզէրլէրինէ հիւճոււ իթմէնէ գարար վիրտիլէր , վէ մուճիպինճէ բուխսաթ թալէպ իթտիլէր իսէ տէ , Քչօղ Գատաթ թէլէֆ օլուր տէյի գապիթլէրի իուխսաթ վիրմէտի . չիւնքի մօնիթէօրլար սըղ պիր եէրտէ օլտուղլարընտան , սուլար էնտիքլէլին գարաեա օթուրաճաղլար Ֆէ օ Կալտէ Բուսլարըն էլինէ տիւշճէքլէր իտի . լաքին սուլար էնէճէք եէրտէ եիւքսէլմիշ օլտուղլարընտան գաչապիլիլլէր իտի :

Նիհայէթ գապլըթան վէ նէֆլըթ ըսրարէն բուխսաթ թալէպ իթտիքլէրինտէն միւսաստէ օլունուպ : Միւլաղիւմ Տուպասօֆ , տիկէր միւլաղիւմ Սաիու իլօնուէն մուվաֆֆաղիլթինտէն դայրէթէ կէլէրէք , կէմիլէրին իւզէրինէ պիր հիւճոււ թասապիւր իթտի քի , վազթը իլէ ամիրալ Գանարիսին ճէսարէթինտէն աչաղը գալըր պիր ճէսարէթ տիլիլ իտի պու : Արգատաչարը միւլաղիւմ Շէսթաղօֆ վէ Բէթրօի վէ պաշ չալուշ Բէրսին վէ Պահլ իլէ իսթիշարէ իտուպ Յրանսա մէքթէպլէրինտէն չըգան ճէսուր պին պաշը Վալադ Մուրեհէսղօ տախի պէրապէր կիթմէք իսթէտի :

Պուսլար թօրբիլ իլէ մօնիթէօրլէրի հապայա աթմադ իսթէտիլէր իսէ տէ , օ վազթ տահա պու արաթլար վէ վաբօրլարը եէնի իճատլար իլէ իքմալ օլունմաթըլար իտի , պու ճիւմէ իլէ եինէ ճէսարէթ իթտիլէր . պին պաշը Մուրեհէսղօտան մատա միւլաղիլիլէր անճադ եիրմի պէշէր եաշընտա իտիլէր , պուսլար քէնտիլլէրինիլթէտիլիւ մուխաթարալարա իլգա իթտիլէր , ֆազաթ պլօ եիւք տէ շէրէֆ գազանտըլար :

Պուսլար տէօրթ առէտ վաբօր սանտալլարընա պինտիլէր քի ծնար մէթրօ պօյլարը օլուպ , պիրէր տէ թօրլարը վար իտի : Մայիսին Չէլինտէ եարը ճէճէ եօլա չըգտըլար , վէ գօմանտանլարը Տուպասօֆ իտի , վէ սըրալարը տա պու իտի : Էօնտէն Բէնէ սանտալլը տօղուղ նէֆէր իլէ վէ միւլաղիւմ Շէսթաղօֆ գօմանտասընտա . արգատան Ձիւշէլէլ ծն տէօրթ նէֆէր իլէ վէ Տուպասօֆ գօմանտասը իլէ , Մուրեհէսղօ տախի պու սանտալլար իտի . ճէլլիլ վէ Ձաբէլ տահա արգատա իտիլէր վէ պու սանտալլարըն հէր պիրինին էօնիւնտէ պիրէր թօրբիլ վար իտի : Պուսլար սէսաղ չամաթասըղ եօլա չըգտըլար , վէ Օսմանլը Գասուլարը խապէր վիրմէտին տէյի իշի դայէթ սըր թուլտուղլարընտան , մարե նէլլէրին պիլէ նէրէյէ կիթտիքլէրինտէն խապէրլէրի եօղուտու :

Սանտալլար տօղուղ քիլօմէթրօ եօլ արտըլար , հալիս գարալը իտի , լաքին այըն ծն պէշի օլտուղուտան բէք գարանլըգ տէյիլ իտի . ուզապտան խալալ մայալ մօնիթէօրլէրի կէօրտիլէր , իւշիւ պիրի պիրինէ եազըն օլուպ տէօրտիւնճիւսիւ տահա ուզապտա իտի :

Ձէղարէվիշտէ պիր մարնէլին կէօղիլլէք քէսքին օլտուղուտան պիրտին

պիտէ, « իշթէ մօնիթէօր » պաղըրտը, « սուռ օլ » պաղըրտը Տուպասօֆ, վէ պիտ տահա քիմսէ սէն չըղարամազ օլտու :

Իմսի մօնիթէօրլէրին էն պէօյիւյիւնէ ալթմըն մէթրօ գատար եաղլաշըտը սաաթ իքի պուշուգ խտի, կիճէ :

Տէրէտէ պիր չօգ դուրպաղըլար օլուպ, սուշլարըն շամաթասընտան մաւք նալարըն սէսի իւիթիլմէտի տէնիւ :

Պու ճիւղէ իրէ նէօպէթճինին պիրի, « քիմ տիր օ » պարտը : « Պիգղ, ատամ » ճիւլապ վիրտի թիւրքէ Տուպասօֆ, լաքին Նէօպէթ ճի պուշուշ Մօսգօֆ սէսի օլտուղուշու աղնայրպ, թիւֆէնկինի պօշաթը վէ ճիւլէյի օյանտուր : Են թէն չըլի վաղըթ պու խտի վէ չապուգ տափրանմաղ խտի, չիւնքի ճէվիգ գապուղու կիպի գաղըն պու իւշ սանտալ իւզէրինէ մօնիթէօրլէր եաղմուր կիպի կիւղէ վէ գուրշուն եաղտըրմաղա պաշլատըլար : Բուպար պու մօնիթէօրլէրին էն պէօյիւյիւ օյան չըֆղը Բահմանը կէօղլէրինէ քէստիտիլէր :

Չարգա դօր վիրիպ, Չարէվիշ իքի տագիգէտէ թօրբիլի կէմինին թա օրթա եէրինէ ռարլաթտը : տէնէթլու պիր բաթլալըն շըր բաթլատը, թօրբիլ աթէշ աղըպ կէմիյի աշաղըսան եօգարը եարմըն ըտը, վէ չայըն սուլարը պաշլատըլար կէմիյի տօլմալա :

Չալ պու քի թօրբիլ բաթլատըգտա, պարութուն հըղը իլէ սուլար գտպարըպ ճէսիմ պիր ալէվ իլէ պէրապէր սուլար սանտալըն իւզլէրինէ տէօքիւտիւլէր : Պին պաշը Մուրեհէսգօ, սանտալըն գօմանտանը վէ մարնէլլէր գարմա գարըշ պիրի պիր իւզէրինէ տէվրիտիլէր : լաքին չար չարըգ գալըզպ, գօմանտան « կէրիշմաքինա, կէրի » պաղըրտը : Մաքինաճը մանիվլայը էլինտէն պըրազմալըն ըտը, իմտի պուղուլը չէվիրիպ, սու իլինտէ օյան սանտալը տէօնտիւրտիւ, ճիւլմէսի զաթաեօրսուզ գանն իթտիլէր, պին պաշը մաքինայա տըգօ գաթ իթտի, պու Տուպասօֆ իսէ կէօղլիւնիւ մօնիթէօրտան այրմազ ըտը :

Օսմանը տօքէրի պու մէմուլին գայրի հիւճուտէն աթէշ քէսիլիպ հէքսի պիրտէն պաղըրարադ սանտալաթ իւզէրինէ տօլու կիպի գուրշուն եաղտըրըլար խտի քի բաթըրթըսը իշիթիլի խտի : Ճիկիտ սանտալընըն գըչընա պիր կիւլէ թէսատիւֆ խտէրէք բարալատը, լաքին միւլաղիմ Բէրսին սանտալը պրազմատը, պիր պաշգա կիւլլէ եինէ օ սանտալըն էօնիւնիւ բարալայըպ սու տօլմայա պաշլատը : միւլաղիմ սանտալը գըրեհա սալտըրըպ սուլուշու պօշաթտը, վէ նէ գատար միւլմքին իսէ թամիր խտիպ կէրի կիլտի :

Լաքին Տուպասօֆ պագտը քի չըֆղը Բահման ըէք աղըր աղըր պաթաեօրտու, իմտի « օլմատը պու » պաղըրտը : Շէսթագօֆ « հայտէ պագալըմ տէն աթէ վուր » : Քսէնիա քի պու էմրէ պէքլէր խտի, օ ճէսարէթ վէ օ չիտտէթլէ մօնիթէօրիւն իւզէրինէ հիւճուլ խտուպ, օ տա Ձէգարէվիլին սարլատըղը եէրէ պիր թօրբիլ տահա սարլատը : Տէրագապ պու տա բաթլայըպ վէ պիր պէօյիւք տէլիք աշըպ, մօնիթէօր օ անտէ պաթտը :

Կէմինին բարչալարը Քսէնիանըն իւզէրինէ տէօքիւտիւ, պիր գաբու պիր չավուշուն սըրթընը սըեըրտը, պիր թահիթա սանտալըն վիտասը արասընտա սըգըշըպ մաքինայը տէօնմէզ իթտի, լաքին օ պիրլէրի եէթիշիպ գուրթարտըլար :

Իշթէ պէօյլէ օն տագիգէտէ, ալթըսը գապիթ օլարազ գըրգ պիր նէֆէր իլէ տէօրթ սանտալ, տէրուշինտէ իքի եիւզ օն տօգուզ նէֆէրի վէ իքի միւլէօն վըյմէթի օյան գօճա պիր մօնիթէօրի պաթըրտըլար կիթտիլէր :

Բուս զապիթլիւրի, պու մուգափփէրիյէթտէն ճէսարէթ ալարագ, օ պիր կէմիլէրի տէ հաւաեա աթմագ իւթէտրլէր իսէ տէ, սաաթ իւչ օլուպ եէր տէ ադարմայա պաշլաառոյնտան, մօնիթէօրլար աշրագապ սանտալ կնտիրիւր վէ քէնտիլէրիւրի օօփալար գօրդուսոնտան պրադտըլար կիթսիլէր:

Լաքլին մօնիթէօրլարտան պէօյլէ պիր հարէքէթ կէօրիւնսէտի, եա Օսմանլը ասքէրինլին շաշրտըղընտան, եա միւճիլէ նէվլինտէն օլան պիր թէսա տիւֆտէն. աւայիպ շէյ քի Բուսլարտան խաշիֆճէ տախի օլարագ պիր քիշի պիլէ հարսլանմատը. տօղրուսու զապիթ վէ նէֆէր պու մուխաթարա արասընտա պիր սէս պիլէ չըդարմայրպ, ճիւմլէսի խըղմէթլինի շաշրմատը:

Սապահ օլտուգտա Իպրայիլտէն հէր քէս տիւրպիլինլինի մօնիթէօրլարն օլտուղու եէրէ տիքտի, լաքլին պիր շէյ կէօրէմէտլէր, չիւնքի պուշլար պրաշըպ սափուշլար ըտը Մաշին թէրաֆընտա պիր սըվ եէրէ չէքիլիպ, սուլար էն տիքտէ ճիւմլէսի գումա օթուրտուլար:

Սօնրատան Տուպասօֆ վէ սայրը միւլաղիմլէր պիլա ֆիւթուր ելնէ օ մահալէ կէլիպ, չըֆղը Բանմանըն ասնճաղըն տա ալարլար:

Իպրայիլտէ պու սանտալլարըն ասքէրի զահրաման յէրէֆի իլէ զապուլ օլունտուլար, Կրանտիւք Նիգօլա Տուպասօֆ իլէ Շէսթագօֆու սօֆրասընա ալտը վէ պուշլարա Սէն-Ժօրժ նըշանը վիրտի քի իշիթիլմէմիշ շէյ իտի: Սայրը զապըթանա վէ պլին պաշրեա տախի պաշգա նըշանլար վիրլիլիպ, թայիֆէլէրին ճիւմլէսիսէ տէ պիրէր խաշ նըշան վիրիլտի:

Բուս զաղթալարը պէօյիւք թանթանա իլէ պու հապատիսի նէշը իթտիլէր, վէ տէյէր իտի տէ, չիւնքի տէնիզ վէ վաքօր ճէնկիլինի պիւթիւն պիւթիւնէ պաշգա դալըպա իֆրաղ իթտի:

«Պագընըզ նէ հիքմէթլի իշ կէօրտիւլէր ասնանմամըղըն իքի միւլաղիմի, պաղըրըր ըտը Մօնտ Բիւս զաղթալար:

Բուս պահիլէ ասքէրինլին գատրի թէրֆի գըլընտը, մօնիթէօրլարա սարֆ օլան զահմէթ հէք պօշա չըղտը, պուշլարը արթըզ էսկի տէմիր մազամընտա Էրօրա չարշուլարընտա սաթսընլար, իքի միլիար գազանըրլար: Ջըրլը տօնանալարըն իշի պիթտի, Ինկիլիզլէր իշիթիպ ինանմաեօրլար:»

ԹՈՒՆԱ ԻԻՋԵՐԻՆՏԵ ԹՕՐ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Օսմանլը թօր տուգալարը պիր Ուլահ գընըլարընը տէօյմէքտէ օլտուլար, Օսմանլը գալէլէրի տախի պօշ տուրմայըպ գարշը հաղաեա թօր վէ խուսպարա եաղտըրմաեա պաշլատըլար: Մայիսին 7 սիւտէ Վիտին, Գալաֆաթը տէօյմէք պաշլատը, վէ չար չապուգ ճէվապընը ալտը, վէ պու վէճէ իլէ Բուսմանիա իսթէր իսթէմէզ հարպա կիրիշմիշ օլտու:

Էօյլէ տէնիր քի, Գալաֆաթտա Բուս ասքէրի վար տէյի Վիտին աթէյէ պաշլատը, եօգսա պիլէյիտի քի Ուլահլար տըր, աթէշ իթմէքէճէքտի: Ասը վար եօգ պիլիմէզ, շու գատար քի Թուշտա, ճուրճօլմաա (Եէրկէօյ) Օլթէնիցատա վէ Գալարաշտա Բուսմանլար իլէ Օսմանլըլար տիւղիլէ պիրպիլէրինի թօրա թութտուլար: Պատէհու Բուսլար իլէ օլան մուգավէլէլէրի իճա-

պինճա Բուժանդար զընդարը պրագըպ վէ իշերի չէքիլիպ, Բուսլար պաթալ մուհասերէ թօրարը իլէ, զընդարա իսթիհքեամ հարտըլար : Օսմանէ սօնրա արթըպ Վիտինաէն Իպրայիլէ գատար պիր թօք մուհարէպէսի տիր պաշլատը : Հէր սապահ Վիտին, Գալաֆաթ, Պէքէթ, Օրսօվա, Թուրնօվաճ, Նիգօրօլի, Սլօպօճիա, Ճուրճօվա, Բուսճուգ, Օլթէնիչա, Թօթրապան, Գալարաշ, Սիրիսթրէ, Եալօմիիչա, Հըրշօվա, Իպրայիլ վէ Մաշինէ գաշան մօնիթէօրլար իլէ տիրգիյէ թօք մուհարէպէսի օլարադ, ազըլտան խարըճ ճէպիսանէ վէ կիւլէ թէլէֆ իտիտի, վէ պու թէլէֆաթա մուգապիլ իքի թէրաֆա տա պիր պէօ-եիւք քէտէր հասըլ օլամատը, հալընըղ զադէթալար իլէ մուհապիրլէր աաը կօդ-տան վէ տիւղմէ ֆիւթուհաթլար նէշրի իլէ, սաֆաէրուհլար իլէ էյլէնիլլէր իտի :

Պու թօք մուհարէպէլէրինին Օսմանլըեա հիչ պիր ֆայլտէսի՝ հօգ տու-լաքին Բուսլարա իւչ ճիհէթտէն էլգէմ իտի, պիր քի թօքլարընըն մէնպիլլէրինի թէճրիւպէ իլէ ադնամադ իսթէրլէր իտի, վէ պիր տէ քի Օսմանլըարըն զայըֆ եէրլէրի նէրէլէրի տիր օրալարընը ադնամադ իսթէտիլէր : Լաքին աաըլ մագսէտ-լէրի պէօյլէ Թունա զընդարընտա թօք մուհարէպէլէրինէ տէվամ իլէ Օսման-լընը ալլընարըրադ, արգատա օլան օրտուլարընըն հարէքէթինի կիլլէմէք ի-տի, վէ պունու օ տէրէճէ կիլլի թուլթուլար քի, տէյիլ հալընըղ Օսմանլըլար իլլա Բուժանլար պիլէ քէնտի մէմէքէթլէրինտէ օլան Բուս ապէլլինին՝ մանօլ-րալարընտան պիր շէյ ադնաեամատըլար, վէ պուհտա Մօսգօֆլարըն պիր պէօ-եիւք ուսթալըղ սայըլտը : Ձիւնքի հէր եէրտէն Բուս թօքլարը ալթըլտըլընտան Օսմանլըլար պիլէմէգլէր իտի քի է Բուսլար Թունանլըն նէրէպինտէն պէլի իէ-րաֆա կէչէճէք :

Բուսլար պիր պաշգա ուսթալըղ տահա գուլլանմագտա իտիլէր, արա սը-րա պիր գաշ պին ասքէրի սանտալարա վէ տուպալարա պինտիրիպ, պիր եէր-տէն Թունայը կէչէճէքլէր կիպի կէօսթէրիչլէր իտէրլէր իտի : Օսմանլըլար պու-նու կէօրիւր կէօրիւղ օրալարա ասքէր պիրիքտիրիպ, Բուսլարը թօքա թու-թարլար ըտը, վէ Բուսլար ալ եա չօգ թէլէֆաթալ կէրի չէքիլիլլէր իտի, վէ պունլար կիւյա պէօիւք պէօիւք ֆիւթուհաթլար կիպի Սթանպօլա թէլէկ-րաֆլար չէքիլիպ, զադէթալար իսէ իշի տահա գիատէ բարլադ կէօսթէրիլլէր իտի :

Լաքին պիր տիֆասընտա Օսմանլըլար ֆէնա ալտանտըլար : Մայըսըն օ-նոնտա Բուսլարըն պէօյլէ պիր մանօլրաընտան պիւթիւն Բուսճուգ ալթիւսթ օլտու : Ձիւնքի Մաշին գայիմագամը Բուսլարտան պէօյլէ պիր ճէսլմճէ հարէ-քէթ կէօրիւպ վէ գօրգուպ, Բուսճուգա շէօյլէ պիր թէլէկրաֆ չէքմիշ իտի :

«Բուսլար կէլտիլէր, կէչտիլէր, պիլգէ էմր իտին քի նէրէեէ գաշալմ-« Գէնիլգաշն մի, գարատան մը, Տիւլմէն էլլինէ նէ կէչտի իսէ ճիւմէգլինի եադ-« մա իլլէտի, հէր եէրտէ խարապաթ, խասարաթ » :

Պու խապէրին իւգէրինէ պիւթիւն Բուսճուգ խէլէճանա կիրիֆթար օլտու պիր արալըղ Օսմանլը գօմանտանլարը Բուսլար արգալարընը չէվիրիիօր զանը իլէ ֆէնա պիր թէլաշա տիւշտիւլէր : Լաքին պաղը ճէսուրլարը տա պու արա-ճիֆէ ինանմալպ Մաշին գայիմագամընա թէլէկրաֆ չէքտիլէր քի : Բուսլար նասըլ վէ նէրէտէն կէչտիլէր պիլտիրսին, Լաքին գայիմագամ պրագըպ գաշմըշ ըտը, Մաշինտէ պուլուհան զապըթա մէմուրու ճէվապ վիրտի տէեէրէք քի

Բուռլար կէշիկէն չարշարլար աման , մէկանէի կէօսթէրիւ օնլարը զօվալան տըդ վէ չօշու տա Թունայա տէօքիւլալ : Պունուն իւզէրինէ Բուսնուգտա է-րիքեանը հարպ պիրպ ֆէրան նէֆէս ալտը :

Բումանիա զամարալարը նիսան 29 տա վիրտիքէրի գարալարըն լծրաա-թը հազգընտա , վիւքէլանըն վիրտիյի իյզհաթաան մլմնուն օլուպ , աթի իւզ զիքը մէվատտը րէսմէն իսասուպ իտէր :

1. Բումանիա իլէ Թուրքիա պէյնինտէ դաթը մուամէլէ :

2. Բումանիա իլէ Թուրքիա պէյնինտէ մուհարէպէ :

3. Բումանիանըն իսթիզլալիյէթի . .

Բումանիա , տուէլը զամինէնին ատալէթինէ իսթինատէն պու մէսէքը ճէ-տիտինի թէյեիտ իտէճէք սիր :

Բումանիանըն գուվլէի ասքէրիյէսի , պու էսնատէ նիզամ , րէտիֆ , մուս-թահֆըզ վէ միւքիյէ , ճէման եիւզ եիրմի պինէ պալիզ իտի : Իւչ եիւզ դատար տա թօք :

ԳԱՐԱՏԱՂ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻ

Պունտան ադտէմ հիքեայէ օլունտուզու վէճի իլէ , Սըրպըլար իլէ տէվ-լէթը Ալիյէ մապէյնինտէ միւսալէհէ վազի օլտու իսէ տէ , Գարատաղըն Մարտ ալընտա Սթանպօլա կէօնտէրտիյի մուրախխասլար իլէ Պապը Ալի պէյնինտէ պիր իսթիզաճ վազի օլմայարազ , պունլար մէմէքէթլէրինէ ավտէթ իթմիչէր իտի :

Պու ճիւմէ իլէ Գարատաղ ճիւպըրնտա պուլունան Օսմանը ասքէրի իլէ Գարատաղըլար պէյնինտէ պիր թաթիլի թապիլի հասըլ օլուպ , թէրաֆէյնտէն տաթի մուհարէպէեէ պիր իսթիճալ կէօրիւնմէզ իտի :

Մայիսին 20 սինտէ , Գարատաղըն Տանիօկրատ պէլտէսինտէն եազըլուպ , Թայպա տէրճ օլունան աթի իւզ զիքը թահրիրաթ , թէրաֆէյն հազգընտա շու-վէճի իլէ էսասըլ մալիւմաթլար վիրիր :

Աթափօրիցա բաշասը , Գարատաղըլարըն էն էօնտէ օլան ասքէրի մէվա-զիլէրինէ շու խապէրի կէօնտէրտի :

«Անատօլուտա օլան ֆիւթուհաթլարընը իչիւն , պաղը պօշ սէլամ թօ-լարը աթաճաղընըզտան , պունուն պիր խուսուլէթ եախօտ պիր մուհարէպէ թօքու զանն օլունմամասը իչիւն խասսէթէն խապէր վիրիրիւ :

«Բրէնս տախի ճէվապ վիրտիրտի տէեէրէք քի , Գարատաղ ասքէրինին պուլունտուզու թէրաֆա վէլէվ պօշ թօք տա աթըլսա կիւլլէ իլէ ճէվապ վի-րիլէճէք : Պունուն իւզէրինէ սէլամ թօքլարը Գարատաղ ասքէրի պուլունմայան թէրաֆտան աթըլտըլար : »

Օսմանը իչիւն պու Գարատաղ մուհարէպէսինէ տէվամա հիչ լուզուճ եօգ աու տէրլէր Էւրօբա միւվէրրիլէրի : Օսմանը պիւթիւն գուվլէթինի Պուլկա-րիսթանա հասը իթմէլլիտի : Օսմանըտա օ գատար չօդ ասքէր եօղուտու քի , օն պին նէֆէրտէն զիատէ Սօխուլ թէրաֆլարընտա պաթալ իթտիքտէն սօնրա , եիւզ օն պէշ թապուր եանի էեթմիշ պէշ պին ասքէր տէ Գարատաղտա պա-թալ իթսին :

Գարատաղըլարտա նէ օրտու աղբրըղը վէ նէ տէ օրտու լէվաղխմաթը վէ նազլիյէլէրի տախի օլմատըղընտան , Գարատաղ հուտուտինտէն տիչարընա թէ- ճավուզ խտէմէնէճէքլէրի տէրքենար ըտը : Օսմանը պուշլարըն գարչընընա պիր ազ ասքէր տէ օքիւպ ինթիաթտա պուլունմալըլտը . լաքին Օսմանը էվլիայը ումուրու , Գարատաղը ումուզլարը իւզէրինտէ պիր չիպան մագամընտա թու- թուպ , վէ շու գատար ուֆազ պիր իմարէթլէ տախի պաշա չըգամատըղլա- րընտան աչըրը տէրէճէ պիր հիտտէթ քէսպ իթմիշ օլտուզլարընտան , հարպը թաթիլ իտէմէտիլէր :

Խարթեա նազար իտէնէր , Գարատաղ հուտուտինէ տիւզաթ իթսինէր : Գարատաղ իլէ Օսմանը հուտուտի պիր տիւզ խաթթ իւզէրինտէ օլմայըպ , չօգ եէրտէ պու իքի մէմալիք , պիր օիվրի գամա կիպի պիր պիրինին իչինէ կէշմիշ տիր : Քէշիլէմէ թէրաֆընտա օլան ուճտա Բօտկօրիչա շէհրի վար , վէ չըմալ- տա օլան ուճտա տախի Սիգչիշ գալէսի վար :

Օսմանընըն Գարատաղ իլէ օլան մուհարէպէլէրի տայիմա պու իքի մահալ- տին պաշլանմըշ տըր :

Նիգչիշ գալէսի Հէրսէք վիլայէթինտէն Տուկա պօղաղը իլէ թէֆրիգ օլու- նուր , վէ Տուկա պօղաղընըն բիշկեսհընտա տախի Գրիսթաշ գալէսի վար : 1876 տա Գարատաղըլար պու գալէնի գապթ իթմիշ օլտուզլարընտան , Նիգչի- չի սըզը սըզը մուհասէրէ իթմիշլէր խի , մէմուլ իտէրիմ քի աճըղա տաես- նամայըպ թէսլիմ օլտուլար :

Օսմանըլար ասքէրինի իւշ զըսմա թագսիմ իտուպ , Սիւլէյման բաշա օ- թուզ պին ասքէրլէ Նիգչիշ գալէսինի մուհասէրէտէն գուրթարմագ իւզրէ Տու- կա պօղաղընա թայեին օլունուպ , պատհու մէշհուր վէ գալէ շէքլինտէ օլան Օսթրօկ մանասթըրընը ալարագ , օրատան Գարատաղ իչէրիսինէ կիրէճէք խի :

Մէհէմէտ Ալի բաշա Գարատաղըն շարգ թէրաֆընա թային օլունուպ , օ- տախի եիրմի պէշ պին ասքէրլէ Մօրաշա չայըն քէնարընտան եիւրիւլիւպ , Գօ- լաչինտէն Գարատաղ իչէրիսինէ կիրէճէքտի : Նիհայէթ Ալի Սայիպ բաշա տա- խի եիրմի պին ասքէր իլէ Բօտկօրիչա թէրաֆընտան վէ Ջէթա նէհրի քէնա- րընտան իլէրի կէլէճէքտի : Իշթէ պէօյլէ Օսմանը իւշ թէրաֆտան Գարատա- ղըն էթրաֆընը սարըպ կիթտիքէ տարա պօղաճագտը :

Գարատաղըլարտա իսէ անճագ եիրմի սէքիգ պին ասքէր վար ըտը : Գա- րատաղ ասքէրլէրինտէն հէր պիրինին էլինտէ պիրէր ալա թիւֆէնք , պիրէր րըվօլվէր վէ պիրէր գամա վար ըտը . լաքին էրպապը հարպա րանա մալիւմ օլ- տուղու վէչի իլէ պէօյլէ եիւքսէք գայալար արասընտա ճէնկ իտէն պիր նէֆէր աշաղըրտան իւզէրինէ հիւճոււմ իտէն տ'օրթ նէֆէրէ գարչը գօյապիլիւր , վէ պու ճիհէթլէ Գարատաղ ասքէրի հէր նէ գատար սայըուա ազ իսէլէր տէ գուզլէթ- տէ Օսմանը գուզլէթի իլէ միւսալի իտլէր : Բրէնսին գայըն քէտէրի Վուգօ- վիշ եիրմի իքի թապուր ասքէր իլէ Գրիսթաշ թէրաֆընա թային օլունուպ , վէ բրէնա քէնտիսի տախի օն թապուր ասքէր իլէ Օսթրօկ թէրաֆընտա Նիգ- չիշ բիշկեսհընտա պուլունտու :

Գըպլէ թէրաֆընտա Գաօա տաղ Սէնաթօ մէճլիսի բէիսի Պօթօ Բէթրօվիշ- եիրմի թապուր ասքէրլէ Ալի Սայիպ բաշաեա մուգալէմէթէ թային օլունտու :

Բրէնա Նիքիթա եայընըզ շարգ թէրաֆընա օ գատար էհէմմիլէթ վիրմէ- եիպ , օրատա օլան Մէհէմմէտ Ալի բաշայա գարչը եալընըզ իւշ պին գատար ասքէրի պօղապլարըն մուհաֆագասընա թային իթմիշ խի :

Յունիսին պիրինտէ մուհարէպէսէ մուպատէրէթ օլունաու , քի հիւ Էւրօ-
քա մուհարէպէլէրինէ պէնդէր պիր չէյ տէյլի խտի :

Իւր էվիլի Օսմանլուար շրմալտան տա զըպլէտէն տէ հիւճումէ պաշլատը-
լար . Սիւլէյման բաշա Նիքշի զալէսինէ էրզազ եթիշտիրմէ իւզրէ իւչ պին
պարկիր երւբիւ մէքիւլաթ վէ միւհիմաթ իսթիսհապը իլէ Տուկա պօղազը կէ-
չիտրէրինէ տօղրու թէվէճճիւն իթտիքտէ , Գրիսթաչ իսթիքեհամաթը էօնիւն-
տէն կէչիւնէ մէճպուր օլտու :

Գարատաղը պուրալարը ֆէննը հարպճա հիւ պիր թէտպիր գուլլանամա-
հուպ , ճասուպարտան իղֆալ օլունարապ Օսմանլը ասքէրինին հարէքլթինտէն
տախի մալիւմաթը օլմատըղնտան , գօմանտանլարը Բէթար Վուգօվիչ մայէ-
թինտէ օլան ասքէրին եհտի թապուրունու Կօրանօգօ թէրաֆրնա կէօնտէրմիչ
վէ քլնտիսինէ օն թապուր ալը գօյուպ Գրիսթաչա եալընը պէշ թապուր կէօն-
տէրէպիլմիշ խտի , Օսմանլուար իսէ էն պէօյիւք գուվէթլէրինի պու Գրիսթաչ
թէրաֆրնա թէրաքիւմ իթտիրիպ , Բիվա վէ Կօրանօգօ թէրաֆրնա բէք ազ աս-
քէր սէվզ իթմիշլէր խտի :

Յունիսին տէօրտիւնտէ Թիւրքլէր հիւճումէ պաշլատըլար վէ սէքիզ բարէ
Գրուք թօրու իլէ սէրիան պիր թապեա թէտարիք իթտիլէր իսէ տէ , Գարա-
տաղըլար տա ճինտէրինէ մախսուս պիր չէճաթ իլէ պունլարա մուգալէմէթ
խտուպ , խալը թէլէֆաթ վիրտիրտիլէր : Լաքին արդա արգաեա Օսմանլը թա-
պուրարը իմտատա կէտիքլէրինտէն , կէրի չէքիլմէսէ մէճպուր օլուպ քէնալ-
լէրի տէ ազ թէլէֆաթ վիրմէտիլէր :

Գարատաղըլարըն իւչ գօմանտանլարընտան պիրի , սէրտար Կրուիչին պէշ
գուրշուն վէ տէօրթ պըշազ եարասը եհտի . Բէքօ վէ Սթէֆան Մաթանօվիչ
իքի գարտաչ վէ Հէրսէք զօրպալարընն սէրկէրտէսի տախի աղըրճա եարա-
լանտըլար . մուհարէպէ պէշ սաաթ սիւբիւպ , Գարատաղըլար չօլիւ վէ եա-
րալը եհտի եիւզ գատար զաեաթ վէրտիլէր : Վուգօվիչ գօմանտասընտա օլան
օն թապուր Գարատաղը ուզաքտա օլտուղլարընտան , վազըթլըճա Տուկայա
իմտատա կիտէմէտիլէր : Եալընը Կօրանօգօ թէրաֆրնտա օլան եհտի թապուր
Գարատաղը ուֆազ թէֆիւք Օսմանլը միւֆրէզէլէրինէ թէսատիւֆ իտէրէք ,
պունլարը Մուրաթօվիչ թէրաֆլարընտաք գօվալատըլար :

Օ կիւնիւ Սիւլէյման բաշա Գրիսթաչ գալէսինէ սահիպ օլտու իթէ տէ ,
ասքէրի ճանսիբարանէ հարպա սալտըրմըշ օլտուղունտան , խալը թէլէֆաթ
վէրմիշ խտի : Սիւլէյման բաշա ըէսմի իլանաթընտա իքի եիւզ էօլիւ վէ տէօրթ
եիւզ եարալը իզրար իտէր , լաքին սահիհի պունուն իքի գաթընտան տա զիյա-
տէ խտի : Չիւնքի ազ պիր թէլէֆի օլսա միւշարալէյի էօյլէ պէշ ալթը կիւն
պիլա հարաքէթ տուրամազ ըտը : Վուգօվիչ օ կիւնէ պուլունտուղու միվզիլէր-
տէ գալտը իսէ տէ թէլէֆինին զիյատէճէ օլտուղունու հիսս իտէրէք , եարալը-
լարընն նագլի իյիւն տալի խալի ապէր թէֆրիգինէ մէճպուր օլտուղուն-
տան , սապահլայըն օրալարը թէրք իտիւպ , տահա մլթին ատտ իթտիյի Բրէ-
սիէգա թիքլէրինէ նագլ իթտի :

Գարատաղըլար մուհարէպէսին սօնունա գատար , տիւշմէնլէրի օլան Օս-
մանլը ասքէրինին նէ մըգտարընա գարշը գօյմուշ օլտուղլարընա լոա վազըֆ
տէյլի իտիլէր : Բրէնա Նիգիթա Վուգօվիչին գուվէթինէ իսթինատէն , պէրիաէ
Նիգշիչ գալէսինի թօքա թուրմազլա էյլէնիլ խտի :

Այլն տօգուգունսս Սիւլէյման բաշա Գրիօթաչ դալսինի արգասննա պլորագըպ, քէմսը շէնաթ վէ շիտէթլէ օլ մուխաթարալը Տուկա պօղադընա սալտըրտը, Գարատաղ սէրկէրտէլէրի եինէ հարսճա խաթա խոլուպ ասա քէրլէրինի էօթէյէ պէրիւյէ բէրաքէնտէ օլարադ տաղըթմըշլար, վէ օրմանլարտա վէ տէրէլէրտէ բուսուտա պրադմըշլար ըտը: Պուշլարըն չօղու նէ մուգաւ վէմէթ իտէպիլիպ նէ տէ պիլպիլրինէ եարտըմա եթիւշէպիլլը իտի. պաղըլարը տա նէ եարաճաղըլարնա տայիլ հիչ պիլը էմը ալմամըշլար ըտը:

Թիւրքլէր, Գարատաղըլարըն սօլ գօլու իլէ ուղրաշտըլար. օրատա իրի սաաթ Գարատաղըլընըն իքի թապուրու Օսմանը առքէրի իլէ գըլըճ զըլըճա տէօյիւշիւպ, իմտատարընա քիմնէ եթիւշէմէտիյնտէն կէրի չէքիլւոյէ մէճա պուր օլտուլար, վէ Սիւլէյման բաշա Գարատաղ առքէրինի առէթա օրթասընտան եարըպ վէ կէշիպ, Նիքշիչէ վասլ օլտու, վէ էրգաւ եթիւշտիլտի: Պու գալէ Լէհլի վէ պահատուր Օսման պլյ գօմանտասընտա օլարադ իքի սնէտէն պէրու Գարատաղըլարըն հիւճիւմէրինէ տայանմագտա իտի:

Բրէնա Նիդիթա զայըն բէտէրինի պու մաղլուպիլթի իլէ պէրապէր շարդ թարաֆլարընըն տա Մէհմէտ Ալի բաշատան չլինէնտիյնի իշիթտի: Մէհմէտ Ալի պին տէօրթ եիւղ գատար տաղը խանէլէրինի աթէշէ վէրիպ, պիլը չօք հալմանաթը տախի սիւրիւպ կէօթիւրմիւշլատիւ: Նիքիթա աճէլէթէն օթէրաֆա ալթը պին առքէր կէօնտիլտի, վէ քէնտիսի Օսթրօկ թէրէլէրի բիշկեսա հընտա օլան Բլանիչայա չէքիլաի: Սիւլէյման պայըլարը թըրմանարադ Նիքիթայը գօվալտը, վէ Նիքիթա սաաքիլի մուգալէ մէթ իտէմէյէթ օսթրօկա գատար կէրիլէյիպ, Վուգօլիչ տախի օրատա կէլտի քէնտիսի իլէ պիլլէշտի:

Լաքին օրատա տախի պէօյիւք պիլը մուգալէմիթ կէօսթէրէմէյիպ, այլն օն եէտիսինտէ Սիւլէյման Օսթրօկու տախի գապթ իթտի: Վէ 1862տէ Սէրտար Էօմը բաշանըն տախի էսիլկէտիյի մէշհուր Օսթրօկ մանաթըրընը աթէշէ վէրտի:

Օ վագըթ ալթը կիւն միւմթէտ օլան պիլը տէշէթլու մուհարէպէ տիլը պաշլատը:

Օսթրօկ, սաըլ Գարատաղ մէմալիքի տախիլինտէ էն չէթին միւլգլէրտէն պիլրի տիլը. էթրաֆընտա պիւթիւն գայալըդ օլուպ, սիվրի թէրէլէր, տար վէ տէրին տէրէլէր, ուշուրուլար վէ տէլիք թէշիք արալըզլար իլէ մուհիթ տլը: Եէրլիլէր պիլլէ անճադ պուրալարտան պիլը իդ պուլապիլլըրէր: Գարատաղըլար, կիւլէրէթ տէրլէր քի, Հադդ Թաալա հադրէթլէրի պու տիւնեայը եարաթտըդտա, էլլինտէ իչի գայա իլէ տօլու պիլը թօրպա վար ըտը, Լաքին թամ Գարատաղ իւղէրինէ կէլտիլտէ թօրպա տէլլինտի, վէ տէրուհինտէ նէ գատար գաեսա վէ սաղ վար իսէ, Գարատաղ մէվգիլինէ տէօքիւլտիւ:

Իշթէ Սիւլէյման բաշա, հէմ տէ Նիքշիչտէն ալտըղը զլալուզլարա եօլ վէրէրէթ, պու բաշարըդ գայալար արասընտան կէշիպ, վէ Վէթա նէհրի քէնարընա վասըլ օլուպ, օրատա քէնտիսինէ պէքլէմէքտէ օլան Ալի Սայիպ բաշա ֆըրգասը իլէ պիլլէշէճէթ իտի: Իքի բաշանըն արա եէրինտէ իւշ տաաթըդ պիլը մէսաֆէ գալըն իքէն, ալթը կիւնտէ անճադ օ պիլը թէրաֆա կէշէպիլտի:

Միւլէրբիլէր պու մահալտէ հայրան օլուպ գալըլար. Օսմանըլարըն չէճաէթինէ մի թաճիւպ իթսինլէր, Գարատաղըլարըն սէպաթ վէ մէթանէթինէ մի շաշսընլար, նէ տէյէճէքլէրինի պիլմէվէր:

Գարատաղըլար օ տէրէճէ պիր թիւֆէնք արեւելին տէվամ իթտիլէրֆի, Օսմանըլար տէօրթ կիւն սիւնկիւլէ տավրանարագ պունլարը մէն իթմէյէ, եւա խօտ չօղուդ քէնտիլէրինտէ տախի օլարագ պէտէն պէտէնէ վէ զըրծ գըրծա կէլմէյէ պիր ճահտ վէ իգտամ իթտիլէրտէ մուվաֆֆագ օլամատըլար :

Պիր արալը Գարատաղըլարն ճէպիւնէսի թիւքէնմէ տէրէճէսինէ կէլտի, լաքին դարպա գարպ կէօսթէրմէտֆէ պունլար մէյոանը մուհարէպէյի թէրքէ գայըլ օլամատըլար : Բէրաքէնտէ գօլ գօլ օլուպ, հէր թէրաֆտան մէյտանա արըլարագ Օսմանըյա պաշ կէօսթէրտիլէր : Մնտան սօնրա պէտէն պէտէնէ օլան գալկալար հադգընտա Բալուգտա թաճիւպէ շայեան հիքհայէլէր եազըլըլարը : Իպթիտա թէտաֆիտէ իքէն, Գարատաղըլար մէյիուսիյէթ ճէսարէթի իլէ թաարուգա տախի զըյամ իտիւպ, նէրէտէ Թիւրք ասքէրի րասթ կէլտիլէր իսէ ճանալար կիպի երըթըպ բարալամայա զաշղըշտըլար : Օսմանըլար պուգտաֆֆաշապըլը կիպի Գարատաղըլ թըրքանլարը իլէ տիգիլտիլէր տէնի եազըլըլարը մէթիւպին պիրինտէ : Նիհայէթ պու մուգաթէլէ իքի կիւն տանա տէվամ իտէրէք Սիւլէյման բաշա Օսթրօկուս արգա թէրաֆընա չէքիլմէյէ մէճպուր օլտու, լաքին մայիսին Չօլիտէ ասքէրինէ թէքրար պիր տիւգէն վէրէրէք, եինէ մուխասիմէյէ պաշլատը :

Գարատաղըլար վար գուվէթէրինի սարֆ իտիւպ, արթըգ մուգապէմէթէտէ թապ վէ թադէթէրի գալմատըղընտան, տէրէ վէ թէքէլէրինի լաշէլէրի իլէ տօլտուրուպ, Սիւլէյման բաշանըն էօնիւնտէն ատըմ ատըմ կէրի չէքիլմէյէ մէճպուր օլտուլար : վէ ճիւմէսի Չէթինէ կօլու իւգէրինտէ օլան Օրէնտօլա թօրլանտըլար, վէ Նիքիթա տախի մապարը զօմանտաընը Չէթինէլէ գալտըրարը Իշթէ պու վէճէ իլէ Սիւլէյման բաշա տախի Օսթրօկ պօղաղարընա սաահիպ օլտու իսէ տէ, աղ թէլէֆաթ վէրմէտի, մաղարալար, պօղաղլար, չուգուրլար, տէրէլէր լէշէր իլէ տօլտու, Գարատաղըլար քէնտի եարալըլարընը պիլէ քէնտի մէյիլէթէթլէրինտէ գալտըրամաղ օլտուգլարընտան էլլէրինէ տիւշէն եարալընը գաթլ խտէրլէր իտի :

Էն միւթէտիլ հիսապլա, Օսմանըլարըն թէլէֆի պէշ պինէ վէ Գարատաղըլարընքի տախի պունուս նըսֆընա գարիպ թախիմին օլունուր, լաշէլէր թահամիւլ օլունմաղ պիր թէաֆֆիւն հասըլ իթտիլէր :

Նիքիթա պու վէճէ իլէ Սիւլէյման բաշանըն էօնիւնտէն կէրի չէքիլաիքտէն սօնրա, միւշարիլէյ Չէթա նէհրի քէնարընա էնիպ, օրատա Մէհմէտ Ալի բաշա վէ Սաիպ բաշա Ֆըրգալարը իլէ պիլլէշէճէքլէր իտի :

Լաքին պունլարըն իքիսի տէ, մուհարէպէտէ պախթիտ օլամատըղլարընտան, պու նէհրին քէնարընտա հազըր պուլունամատըլար :

Մէհմէտ Ալի բաշա պաղը Գարատաղ արաղիլէրինի եազըպ խարապ իթտիքտէն սօղրա Բուդօգ վէ Մօրաշալըլար իւգէրինէ հիւճում իտէրէք քէնտիսինի Գօլաշինէ գատար կէրիլէթմիլլէր իտի : Մնտան սօղրա Նիքիթա պունլարա խալը եարտըմ եէթիշտիրմիշ օլտուղունտան Մէհմէտ Ալի բաշա արթըգ իլէրի կէլէմէտի :

Ալի Սայիպ բաշա տախի յունիոին 4 վէ Յինտէ մուհարէպէնէ պաշլաերպ, իպթիտա Պօթօ Բէթրօլիլին չէթէլէրինէ թէսաաիւֆ իթմիշ իտի : Պու մուհարէպէտէ տէօրթ թապուրտան իպարէթ օլան Գարատաղըլար պիր թաշըմ սահրա թօրլարը օլան սէքիլ օն թապուր Օսմանըլ ասքէրինէ մուգապէ-

մթ իթտիւնէր : Պու թէրաֆտա տախի Օսմանլըլար կէրիւնիւ Սպուչա չէքիւ-
մէյէ մէնպուր օլտուլար :

Սիւլէյման բաշա Օսթրօկու վուրտուղու վագըթ , նէ եարըպ եարըպ թէք-
րար իլէրի եիւրիւմէսի իչիւն Ալի Սայիպ բաշայա էմիր վէրմիշ իտի : Այլն օն
տօղուզունտա , օն տէօրթ թապուր իլէ պիր թագըմ պաշը պօզուզլար կէլ-
տիւնէր Տօնի Սէլօ գարիյէսինի իսթիւա իթտիւնէր : Գարատաղլըլար իսէ , տահա
գիտաէ շըմալ թէրաֆընա չէքիւմիշլէր իտի : Այլն Չոսինտէ , Հաֆըզ բաշա մա-
եէթինտէ օլան ֆըրգա իլէ Սլաթինա նէհրի քէնարընտա օլան Զօրէպանիք գա-
րիյէսի ճիվարընա վասլ օլմուշուտու : Հաքին քէօյէ վասըլ օլմագտան Գարա-
տաղլըլար աննընտան տա սաղընտան վէ սօլունտան տա իւզէրինէ հիւճումլթ-
տիւնէր , թիւֆէնք մուհարէպէսի բէք ազ սիւրտիւ , Պօթօ Բէթրօվիչին էմիր իւ-
զէրինէ , Գարատաղլըլար թիւֆէնքլէրի արգալարընա աթըպ վէ ըիվօլվըրլարը
էլէրինէ ալըպ , պիր էլէրինտէ ըիվօլվըր օ պիր էլէրինտէ գամա իլէ պիտէն
պէտէնէ կէլտիւնէր : Կէօրիւնիւր քի պուրատա տախի բէք պէօյիւք մուգաթէ-
լէլէր օլտու : Օսմանլը թէրաֆընտա պիր թագըմ Նրիսթիյան Արնափուտլար տա
վար ըտը , քի ճէպրէն Օսմանլը օրտուլարընա տախիլ օլմուշլար ըտը , կէլմէսէ-
լէր խանէլէրի վէ քէօյլէրի հէք աթէչէ վէրիւնէքտի , պուլարտան տա խայ-
լըսը թէլէլթ օլտու : Օսմանլըտան պիր պայրադտար վուրուլտու վէ Բրիգրէնա
մուսթահֆըզ ասքէրի մահիվ օլմագ տէրիճէսինէ կէլտի : Սայլը իւշ քէօյ պաշը
պօզուզլարը տա խայլը թէլէլթաթա ուղրատըլար : Նիդամտան տախի ազ թէ-
լէլթ օլմատը : Օսմանլըլար օրտու լէվաղիմաթլարընը , սիւհալարընը պայրագա-
լընը վէ պէրապէրլէրինտէ օլան խայլը էրգագ վէ միւհիմմաթլարընը թէրք ի-
տիւպ ֆիրարէ մէնպուր օլտուլար , վէ անճագ Սըուճ գալէսի թօլարը ալթը-
նա սղըննապիլտիւնէր : պաշը պօզուզլար իսէ անճագ քէնտիլէրինի Բօտկօրիչա
գալէսի իչէրիսինէ աթապիլտիւնէր :

Գարատաղլըլար պուլու էն պէօյիւք մուհարէպէլէրինին պիրի ատտ ի-
տէրլէր :

Պու վագաալարտան տօլայը , Սիւլէյման բաշա եալընըզ գալըպ վագաա
քէնտիսի իլէրիւստէ վէ մուգաֆֆէր պիր հալաէ իսէ տէ , չէթին պիր մահալտէ ,
չըքմագ գայալար իլինտէ իտի : հէր թէրաֆընը աիւշմէն ուզագտան սարմըշ օլ-
տուզունտան , նէ իլէրի կիթմէք գապիլ իտի , նէ տէ կէրի : Զիւնքի եա թէք-
րար Օսթրօկ թէքէլէրինտէն կէչիպ , կէչէն ալթը կիւնլիւք մուհարէպէլէր կի-
պի պաշգա մուհարէպէլէրէ կէօյիւս վիրիպ Նիգչիչէ տօղրու չէքիւմիշ իտի ,
եա եօգսա իլէրի եիւրիւլիւպ էօնիւնտէ վէ եագըն օլան Արնափուտլուգ զրէթա-
որնա , եանի Բօտկօրիչա թէրաֆլարընա կէչմէլի իտի : Նիհայէթ Սիւլէյման
բաշա պու իրինճի թարիգի իսթիյար իտիւպ եօլա չըգտը իսէ տէ , էօնտէն ,
սաղտան , սօլտան խայլը թէլէլթ վէրէրէք Գարատաղլտան տըշարը չըգապիլտի ,
վէ Սըուճա վասըլ օլտու : Նըմալտան Գարատաղա կիրիպ գըպլէտէն խուրուճ
իթտի , վէ Ալի Սայիպ բաշա իլէ Օսմանլը թօրաղընտա պիրլէչէպիլտի : Հարէ-
քէթի , իլէրի հարէքէթի իտի իսէ տէ , հագիգէթի պիր ըիւճաթ տիմէք օլտու :

Պու հափատիսլէր Սթանպօլտա պաշգա տիւրիւ նէշը օլունտու : Սիւլէյ-
ման բաշա իլէ Ալի Սայիպ բաշա պիրլէչիպ Զէթինէյէ եիւրիւյէճէքլէր տէնտի ,
Բրէնա Նիգիթա զայրպտա տըր , եախօտ իտամ օլունտու , Ավսթրիայա վէ Ին-
կիլթէրրայա միւրաճաաթ իտիյօր կիպի լաֆլար տա չըգտը մէյտանա : Գարա-

տաղ պիր Օսմանլը վիլայեթինէ թահվիլ օլունաճաղ տա տէնտի, Էւրօքա տա պիր արալըզ ինանտը վէ չաշըրտը, հաթթա Բուսլարըն պիր ան էվվէլ Թունա. յը կէչմէլէրինէ տէ պու սէպէպ օլտու :

Վազաա պու Գարատաղ մուհարէպէսինտէ Օսմանլըլար եէտի սէքիզ պին աքէր թէլէֆ իթտիլէր, լաքին Գարատաղտա տա մէճալ գալմատը . վէ էկէր Բուսլար Թունայը կէչիպ տէ իշ պաշգալաշմասա, հագիպէթէն Գարատաղ թէքմիլ օլուպ պիթիյօրուտու :

Բուսլար Թունայը կէչէր կէչմէղ, Սիւլէյման բաշա գըրգէպէշ թապուր աքէր իլէ Պալպանլար մուհաֆազասընա թայեին օլունտու, Մէհմէտ Ալի Վիտինէ, վէ Ալի Սայիպ բաշա օթուզ իւշ թապուր նիգամ վէ պէշ ալթը պին Արնաուտ պաշը պօզուզ աքէրի իլէ Գարատաղ ճիվարընտա թէտաֆիյէ մէ մուր օլտու : Խիւլասայի քէլամ Գարատաղըն պու սէֆէրի, պիթթապի խիթա պուլմուշ օլտու :

ՀՐԴՅՈՎԱ ՎԷ ՍԻՆՆԵ ՎԱԳԱՆԱՐԸ ՎԷ ԹՕՐԲԻԼԼԵՐ

Պալատէ նազլ օլունան Հըֆըր Բահման վազասարընտան սօնրա արգատաշլարը օլան տիկէր իւշ մօնիթէօր օրատա տուրմադլըը թէճվիզ իթմէյիպ, աուլար եիւքսէլտիյի կիպի Մաչինտէն գալգըպ վէ աքըլ Թունայա կիրիպ, Հըրշօվա բիշկեհաննա տէմր աթաճազլար վէ Սիլիսթրէտէն կէլէն իքի վաքօր տա պունլար իլէ պիրլէշէճէքտի :

Կրանտիւք Նիգօլա Իպրայիլտէ պիր քէօրիւ եաքմայը գուրմուշ օլտու ղունտան, իսթէր խոթ քի Թունա եօգարըսընտա գալան Օսմանլը մօնիթէօրլէրի կէլիպ պու քէօրիւ ինպալթընը մէն իթմէսինլէր . իմտի Իպրայիլ քիւշիւք տօնանմա ֆիլօսու գօմանտանը պուլունան գաքաք սիվարիսի Բօկուլա էմր իթտի քի, Թունանըն հէմ Մաչին թէրաֆընտա օլան գօլունու, հէմ աքըլ Հըրշօվա բիշկեհաննա օլան պէօյիւք գօլունու տախի թօրբիլլէր իլէ գաքաքըն, վէ սէյրի սէֆայինի մէն իթմին :

Բօկուլ Հըֆըր Բահմանը թէլէֆ իտէն իւշ զըթա սանտալա պիր գըթա տահա իլավէ իտէրէք, ճէման տէօրթ գըթա սանտալ, վէ պիր տէ վաքօր իլէ պու մուխաթարալը խըզմէթի տէրիւհտէ իթտի . տիկէր տէօրթ թօրբիլ սանտալլարը տա մայէթլէրինտէ իտի :

Յունիսին Տինճի կիւնիւ սապահլայըն, սանտալլար Հըրշօվա Բիշկեհաննա օլան Մօնիթօրլարա եազլաշալլար . մօնիթօրլարըն ճիւմէսի օճազլարըն եազըպ, իչլէրինտէն պիրիսի սանտալլարըն պիրինի վուրմայա չալըշտը իսէ տէ, սանտալլարտան թօր աթըլտըղընը կէօրտիւքտէ, զալիպա Հըֆըր Բահման կիպի պիր պէլայա ուղրամամազ միւլահազասը իլէ Հըրշօվայատաք եօգարըն չըպըր օ վազըթ մօնիթօրլարըն հէմէն ճիւմէսի եօգարտա օլտուղունու սանտալլար սոլայըպ, վէ րահաթ րահաթ թօրբիլլէրի եէրլէշտիրիպ եօգարը Թունա իլէ աշաղը Թունանըն իսթիլաթընը գաթ իլլէտիլէր :

Սանտալլար պու թօրբիլլէրի վազ իթտիլլէրի սըրատա կէրէք Գարատա օլան Օսմանլը թապիւլարընտան, վէ կէրէք գըյըտա օլան եիւզ պին նէֆէրվէք պիր օրտուտան իւզէրլէրինէ թօրլար աթըլաը, լաքին սանտալլարա թէշ

ստորագրեց իթմէյիպ , անձադ կիւլլէլէրի նէրէյէ գատար եէթիշիօր օնու ադ-
նաթմըշ օլտուլար :

Էրթէսի կիւնիւ սանտալար սաղ սէլիմ Իպրայիէ վալս օլտուլար վէ ալ-
թըզ Բուսարըն եօգարը Թունատան պիր գօրգուլարը գալմատը :

Հալ պու քի , Սիւննէ թէրաֆընը տա գաբամադ լազըմ կէլիր իտի քի ,
Իպրայիլտէն եարըլաճադ քէօքրիւյէ օրատան տա պիր մուամնապիթ հասըլ օլ-
մատըն :

Պու խըզմէթէ տէ , Կրան տիւք Գօնսթանթէն նամ վարօր Օտէսսատան
թայլին օլունտու :

Վարօրու մէղքիւր, Հազիրան 10 թարիխի իլէ Օտէսսատան հարաքէթ իւ
տիւպ , պէշ զըթա թօրթիլ սանտալը իլէ Սիւննէյէ վալս օլտու վէ իրթէսի կիւ-
նիւ սանտալար Օսմանլը զըրհլըլարընա եազլաշարլար . լաքին Բուսարըն պու
սէֆէրի բէք րաթի կիթմէտի . թօրթիլին պիրինին թէլլէրի սանտալըն վիտա
եանի զըշտան օլան հէլիա չարզընա իլիշիպ , սանտալը հարէքէթտէն մէն իթ-
տի . օ պիրի թօրթիլէ ալընըպ , զըրհլըլարըն պիրինէ չաթմադ իսթէտի իսէ տէ ,
զըրհլընա եանաշմատան թօրթիլ բաթլատը . չիւնքի Հօպարթ բաշանըն թէրթի-
պի իւզրէ էթրաֆընա աշըգտան վէ սանտալտան սանտալա զէնճիր կէրիլմիշտի :
Իւշ թօրթիլ սանտալարը բէք պէօլիւք կիւճիւքլէր իլէ քէնտիլըրինի պու
թէհլէքէլի հիւճուստան գուրթարապիլտիլը , տէօրտիւնճիսի քի Բուշլին իսմինտէ
պիր գօմանտան էլլիպտէ իտի , օ պիրլէրինտէն պէտպաթ օլտու :

Պու սանտալ Օսմանլըլարըն զըրհլըլարընը իհաթա իտէն իքի սանտալըն
արասընա սըզըշտ , քէնտիսինի կիւճ իլէ գուրթարապիլտի . իւզէրինէ եազ-
մուր կիպի գուրշուն եաղար ըտը , նիհայէթ Իճլալիյէ կէմիշնէ եազլաշմատա
պիր գուրշուն տա թօրթիլին իսթիլաթ թէլլինէ րաթի կէլիպ , թօրթիլի բաթ-
լաթտը . լաքին Բուշլինէ զարարը տօգանմատը , ուզագտա օլտուղունտան օն-
մանլը զըրհլըլարընա տա պէօլիւք պիր զարար վէրէմէտի :

Պունուն իւզէրինէ Բուշլին գօմանտան հիշ չաշըրմայըպ , քէնտիսինի գուր-
թարմաեա չալըշտը , սանտալա եօլ վէրիպ դաշմաեա վէ տէնիգտէ պիր միւտաթ
պէքլէմէքտէ օլան Կրան տիւք Գօնսթանթին վարօրունա եէթիշմէնէ չալըշտը .
լաքին եօլտա մաքինասը սագաթլանըպ եիւրիւմէզ օլտու . օ վազըթ գօմանտան
սանտալը տէլիպ սուեա պաթըրտը , վէ քէնտիսի եէտի նէֆէր թայիֆէսի իլէ
սանտալա սարըլըպ տէնիգին իշինտէ տուրտուլար , վէ պու հալտէ օսմանլը Փի-
լիպլէրինտէն զապիթ օլուպ , հարպ եէսիրի օլտուլար վէ Սթանպուլա նապլ օ-
լունտուլար :

Պու Շէճի գօմանտան , Գատըմ-Բաշա զըշլատընտա թէվգիթ օլունտուղսւ
հալտէ , գուրթուլուպ դաշմադ իւզրէ քէնտիսինի իսթ գաթտան աշաղը աթմըշ
օլտուղունտան , քէնտի էօլիւմինէ սէպէպ օլտու : Իշթէ պու վէճիլլէ Կրանպիւթ
Գօնսթանթէնի պու սէֆէրի հիշ պիր իշէ եարամատը իսէ տէ , օսմանլը զըրհլը-
լարը տա թօրթիլէրտէն գօրգուպ , Թունա իշէրիսինէ կիրէմէզ օլտուլար :

ԲՈՒՍԼԱՐԸ ՌՈՒՆԱՅԸ ԿԵՂԵՊ ՏՕՊՐՈՃԱՅԱ ԿԵԼԹԵԼԵՐԻ

Արևնէտէքի Օսմանը տօնանմանը պէր վէչիը պալա իշէ եարամազ օլտու-
զու կիպի , պիւթիւն աշաղը Թունա Բուսլարըն էլինտէ խտի : Վագաա գըրը-
լարա թապեալար եաթարագ տա Օսմանըլար աշաղը Թունաեա հիւքմ իտէպի-
ւիլլէր խտի : Լաթին Ապտիւլ Քէրիմ բաշանըն բլանը , Տօպրօճայը քէնտի հալինէ
թէրք իթմէք օլտուղունտան , պուրալարտա հիշ պիր մուհաֆազա Էսէրի կէօ-
րիւնմէտի , վէ Բուսլար Իպրայիլտէ , քէնտի Վօլկա նէհրլէրինտէ պիր քէօրրիւ
եաբաեօր կիպի , Թունա իւզէրլինտէ տէ լահաթ լահաթ պիր քէօրրիւ գուր-
տուլար :

Եաշտան վէ Պիկրապտան գըրգ պին գատաք Բուս աաքէրի Իպրայիլէ կէ-
միշ խտի , օրտու ազըրըզլարը , խասթախանէ թալըմը , թօբլար , հէպ պէրա-
պէր օլարագ :

Իպթիտա Գազագլար տուպալար իլէ պլրի թարաֆա կէչիպ , Մաչինին
գարչըսընտա օլան կէչիտ թէսմիեէ օլունան պիր իսլամ քէօյիւնիւ գապթ իթ-
տիլէր , վէ օրտաա թապեալար եարըպ եէրլէչտիլէլ : Մաչին իլէ պու քէօյիւն
աբա եէրի տիւզ օվա իսէ տէ , Թունանըն եիւքսէլմէսի իլէ պիւթիւն սու պաա-
մըշ օլտուղունտան , քէօյէ պիր եարտըմ կէօնտէրմէք գապիլ տէեիլ խտի :

Յունիսին 21 ինճի ձիւնիւ Բուսլարըն գըրգ պին աաքէրին պիր աղը քէօբ-
րիւտէն , պիր աղը գաեըգլար իլէ , վէ պիր աղը տա Թունաաա գաբանմըշ գալ-
մըշ օլան թիւճճար կէմիլէրի իլէ պէրիեէ եանի Տօպրօճա թարաֆընա կէչի
վիրաիլէր : Օսմանըլտան պէօյիւք պիր մուխալիֆէթ պէքլէր իքէն , քիմնէ կէօ-
րիւնմէեիպ , թէք թիւք գարազօլ աաքէրլէրինտէն աթըլան թիւֆէքլէրտէն
անճագ եիւզ նէֆէր թէլէֆ իթտիլէր , Բուսլար իսէ պու կէչիտ իչիւն պէօյիւք
պիր թէլէֆի տէ կէօլլէրինէ ալթըչլարտը :

Գարչըտա պիր չօգ Օսմանը աաքէրի վար մէմուլի իլէ , պունլարը չա-
շըրթմագ իչիւն Իպրայիլտէն բէք չօգ թօբլար աթըլտը իսէ տէ , պունլար պի-
լէ պէչիուտէ օլտու :

Բուսլարը պիր թագըմ Ձէրքէսլէր իլէ պաշը պօզուզլար անճագ գարչը-
լանապիլտիլէր : Լաթին գազագլար եարը պէլլէրինէ գատաք վէ պազէն կէօյիւ-
լէրինէ պէրապէր սուլարա կիրէրէք , պունլարըն ճիւմլէսինի տէ գաշըրտըլար ,
քի Բուսլարա գարչը կէլմէտիքլէրինտէն , հըրսլարընը պիչարէ վէ ֆուգարա
Պուլկարլարտան ալտըլար , վէ խայը Էչեա Էաղմալանըպ , խայը տա նուֆուս
գաթլ իթտիլէր :

Բուսլար պէրի թէրաֆա կէչտիքտէն սօնրա , Օսմանըլար իլէ իլք մուհա-
րէպէլէրի Պուճագ գարիեէսինտէ վէ ճիվարլարընտա վագը օլտու : պու իլք խա-
հիշտէ Բուս աաքէրի թչրաֆընտան կէօսթլէրիլէն գայրէթ վէ շէճաէթ , ֆէվզէ-
լատէ մէտի օլունմագտա աղը : Ձէրքէն , նիզամ , թօբճու ճիւմլէսի պէտէն պէ-
տէնէ ուղրաշըպ , վէ գապիթ նէֆէր պիր պիրինէ բէգապէթ իտէրէք , խայը

թէլէֆաթ վիրտիքտէն սօնրա, նիհահէթ Պուճագ քէօյիւ իլէ պիր իքի քէօ տահա զապթ իթտիլէր վէ եէրլէշտիլէր :

Մաչին գայիմագամը քի, զաթէն Բուսլարտան գօրգուպ պէտէյի թախ- լիկէ իթմէք իչիւն հէր հաղըրլըղը կէօրմիւշ խտի . Պուճագ քէօյիւն ալըն- տըղընը իշլթ/ր իշիթմէզ պրագտը կիթտի, պիւթիւն Իսլամ Փամիլեալարը տա- խի պէրապէր խուրուճ իթտիլէր . աէրուճի պէտէտէ եալընըղ Խրիսթիան թա- զընը գալըպ, Ձերքէսլէր վէ պաշը պօզուզլար շէհրէ կիրէրէք, հէր նէ պու- տուլար իսէ գաթուլարա բէնչէրէլէրէ վարանատաք եալմա վէ թալան իլէտի- լէր Փագաթ նուֆուսա տօղունմատըլար :

Իրթէսի կիւնիւ պիր Բուս միւլաղիմի, Մաչինին թախլիկէ օլունտուղու- նու ճէնէրալ Ձիմէրմանա խապէր վիրտիքտէ, պէօյլէ պիր մուհիւմ մէվգիին պիրա մուհարէպէ թէրք օլունուպ թախլիկէ գըլընտըղընա պիր վէչ իլէ ինա- նամաեըպ պիր հիլլէ վէ խիւտէ զանն իթտի, վէ սուլարըն իչինտէն պիր մի- րալայ կէօնտէրիպ, թաստիգ իթտիրմէտիքճէ ինանամատը :

Օ կիւնլէրաէ Բուսիա իմբէրաթօրու Ալէքսանտրօ էվլատէրի Վրան տիւք- լէր իլէ Բլօյէպթիէ կէլմիշ խտի . Յունիսին ՁՅ ինտէ Գալասա կէլպ եարալըլա- ըը թալթիֆ իլլէտի, վէ Եննաի րահաէ Իպրայիլէ տախի ուղրաեըպ Պօրօսլինօ ալալարընըն Թունաեա կէչմէլէրինի սէյր ու թէմաշա իլլէտի . չիւնքի ճէնէրալ Ձիմէրման պու ասքէր իլէ Մաչինի զապթ իտէճէք խտի :

Իմբէրաթօր ալտէթ իթտիքտէն սօնրա, Բուսլար Մաչինէ տուխուլ խտուպ իքի կիւնտէն պէրու հէր տաղիգէ պաշը պօզուզլարտան զաթլ օլմագ իսէվֆի իլէ Ֆիւթուր իչինտէ գալան օն պին գատար խրիսթիան ահալի, Բուսլարը մէ- սէրրէթըլագիմէ վէ խաչլար վէ պայրաղլար իլէ գապուլ իթտիլէր, Բուսլար պիր գաչ կիւն սօնրա, Տօպրօճայը Օսմանլընըն գաթա } մուհաֆաղա իթմէ եէ- ճէլինի ֆէհմ իտուպ, հէր թէրաֆա եաեըլտըլար վէ իպթիտա չլրշօվալը պա- տէհու Թուլչա, Իսհագչա վէ Պապա-տաղը վէ սայրը իշէ եարար պուրա վէ գասապալարը արգա արգաեա պիրէր պիրէր զապթ իթտիլէր, վէ եաղմաճը պաշը պօզուզլարտան վէ Ձերքէսլէրտէն պիր նէֆէրինի տախի պրագմատըլար :

Բուսլար Տօպրօճայը Եվֆէլի վագթլար կիպի բէք ֆէնա պիր հալաէ պու- լաճագլար զանն իթտիլէր, լաքին իշկիւզար Թաթալար վէ պինլէր իլէ Ալա- ման վէ սայրը Էճնէպիլլը օրալարը ֆէվլէլատէ շէնլէթմիշ վէ ապստան իթ- միշ օլտուղլարընտան թաճիւպ իթտիլէր, վէ Օսմանլը թէրաֆլարընտան պիր մուհանաաթ կէօրմէտիքլէրինտէն, եէյիպ իչիպ լահաթլարընա պագմապտա օլ- տուլար :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ՍԻՄՆԻՉԱՏԱՆ ԹՈՒՆԱՅԸ ԿԷՉՄԵԼԷՐԻ

Օսմանլըլար, Բուսաաքէրինին Իպրայիլտէն Թունայը կէչմէլէրինէ պիր մու- մանաաթ կէօրմէրմէտիքլէրինտէն, Բուսլարըն օրատան Թունայը կէչմէլէրի- ֆէնընը հարպմա պիր պէօյիւք մարիֆէթ սայըլմագ ըտը :

Պունուճ իլէ պէրապէր կէրէք Օսմանլըլար, կէրէք պիւթիւն Էվրօբանըն հէլը հարպը էյիւտէն ֆէհմինէ վարմըլլար ըտը քի, Բուսաաքէրի հէր նէ գա-

տար Տօպրօճատան պէօյլէ պիր դօլայլըզլա Թունայը կէչտի խէ տէ , մագսէտ պու տէեիլ խտի , վէ Բուսլար էլպէթտէ պաշգա պիր մահալտէն տէ Թունայը կէչէճէքլէր խտի , Օսմանլըլար վէ պիւթիւն ալէմ նէրէտէն կէչէճէքլէրինէ մուն- թաղըր խտիլէր :

Թուս էրքեանը հարպը հէր թէրաֆը էօլչիւպ պիչիպ պիր մինասիպ մա- հալ արամագտա խտիլէր , վէ Կրան տիւք Նիդօլանըն էֆքեարը իւզրէ , իւք էվ- վէլ Նիդօբօլիյի թասալլուր խտուպ , էն սօնունտա Սիմնիչա վէ Զիլթօվա դա- րար վիրտիլէր :

Թունա քէնարընտա Բուսլարըն գուլլանտըզլարը իւք ուսթալըզլարը Թու- նայը նէրէտէն կէչէճէքլէրինի Օսմանլըտան կիզլէմէք վէ Օսմանլըեա մալիւմ իթմէմէք մատտէսի օլտու , պու խուսուստա Բուսլարըն իճրա իթտիքլէրի մա- նօվրալար պու տէհրին մուհարէպէ թարիպլէրինտէ պէօյլք պիր նօգթա թու- թաճադ տըր : Նիդօբօլտէ գուրմայը տիւչիւնտիւքլէրի իւք քէօբրիւեէ եօզարը Թունատա օլան Օսմանլը մօնիթէօլլարընըն մանի օլմամասը իչիւն , Նիդօբօլի- նին եօզարըսընտա Թունաեա միւթէատտիտ թօբրիլէր վազ խտէրէք , պու վա- բօրլարը աշաղըեա կէչիրմէմէլէրի գօլայ պիր մուամէլէ օլմատը , Բուսլարտա Օսմանլը մօնիթէօրլէրինէ գարշը մօնիթէօր օլմաեւպ , պէշ օն ուֆադ թօք տիւ- պալարը , թօբրիլ սանտալլարը վէ ատի սանտալլարը վարրտը , պու սանտալ- լար իլէ հէմ Օսմանլընըն իքի մօնիթօրու իլէ ուղրաշըպ , հէմ գարատան աթը- լան թօբլարա վէ թիւֆէնքլէրէ տաեանըպ , վազաա մօնիթէօրլարա պիր խա- սարաթ վիրէմէտիլէր խէ տէ , իքիսինի տէ գաչմաեա մէճպուր խտուպ , սէր- պէսթ սէրպէսթ թօբրիլէր կիրտիլէր , վէ էկէր սօնրատան թէպտէլի էֆքեար խտուպ տէ Զիմնիչատան կէչմէմիշ օլսալար , Նիդօբօլի բիչիկեահընա բէք ալա պիր քէօբրիւ աթապիլիլէր խտի : Աշաղը թէրաֆտա աախի հէմ Օսմանլընը շաշըրթմադ հէմ տէ եօզարըեա կէմի կէչիրթմէմէք իւզրէ ձիւրճօվատան (Եէր Կէօյտէն) միւթէմատի Բուսճուղու թօբա թութմաեա պաշլատըլար քի , պէշ կիւն պէշ կիճէ պիւրիւպ , իքի մէմէքէթին տէ խարապընա մուճիպ օլտու խտ- տէ , Բուսլար օրատան կէչէճէք զաննը իլէ Օսմանլը օրտուսունուն քիւլլիտինի տէ օրատա պաթալտա պրագմաեա մէճպուր իթտիլէր :

Լաքին պու մահալտէ Թունա մուամէլաթընը վէ Սիմնիչատան Թունայը իմրարը հիքեպէսինի իլէրուեէ թէրք խտուպ , Անատօլու թէրաֆընա թէվէճ- ճիւհ իթմէմիդ լազըմ կէլտի :

ԱՆԱՏՕԼՈՒ ՃԻՀԷԹԻ

ԻԼԱՆԸ ՀԱՐՊՏԱՆ ԳԱՐՍ ՄՈՒՀԱՍԷՐԷՍԻՆ՝ ԳԱՏԱՐ

ՍԷՎԱՀԻԼԻ ՊԱՀՐԸ ՍԻԵԱՀ

Անատոլու թէրաֆընտա մուհարէպէ իւր էվիլէ Գարա տէնիլէ սէվահիլին տէն փէ Օսմանլը թէրաֆընտան պաշլատը վէ պուտա թապիի իտի : Ձիւնքի Օսմանլընըն պու տէֆա Բուսիաեա գարշը մուհարէպէ չըթապ կէօսթլըմէ սինին պաշլըճա սէպէպլէրինին պիրի , միլիօնլար սարֆը իւ մալիք օլտուղու զըրհլը տօնանմասընըն գուվիթի իտի քի , պահլըյէ տէվլէթլէրի ինտինտէ իւ չիւնճիւ սայըլըրսա տա , Գարա տէնիլգտէ Բուսիանըն տօնանմա տէնէճէք հէմէն հիչ պիր հարպ կէմիսի օլմատըղընտան , Օսմանլընընքի Գարա տէնիլգտէ պիրին ճի պիր գուվիթ իտի , վէ էկէր Բուսիա-էվիլըճէ տավրանըպ տա , հէմէն քեաֆ-ֆէյի սէվահիլինի ճինա ճինա թօրթիլէր իչինէ ալմասա վէ միւթէատտիտ սէյ-եար թօրթիլ սանտալլարը բէյտա իթմէսէ , Օսմանլըլար կէրէք Պէսարապիա զընըլարընը , կէրէք Օտէսսայը , կէրէք Գըրըմ սէվահիլինի վէ կէրէք Ձէրքէզիւ-թան գընըլարընտա օլան գալլէրինի , պիր մահ գարֆընտա քիւլ վէ խարապ իտէպիլիլէր իտի : Լաքին թօրթիլէր Օսմանլը տօնանմասընըն պու մագուլէ մուամլէթլընը քիւլլիէն մէն խուսպ , տօնանմանըն չու գատար պիր ֆայիտէ-սի օլտու քի , Բուսիա տէնիլգտէն Բումէլի վէ Անատոլու օլտուլարընա հիչ պիր մուամլէնթ իտէմէտի , վէ պուտա պու տէրէճէ ճէսամէթի վէ վիւսաթը օլան պիր մուհարէպէտէ քիւլլիւք պիր խըղմէթ սայըլամազ :

Իմտի իւր էվիլէ , եանի Ապրիլին 24 իւնտէ , քի իլանը հարպըն իրթէսի կիւնիւ իտի , զըրհլը տօնանմա , Պաթուճ լիմանընտան տլօթ սաաթ գատար ուղագտա օլան Սէն-Նիդօլա (Շէքվէթիլ) իսթիհքեամաթը բիչկեանընա վասըլ օլուպ , օրատա եանի Օսմանլը հուտուաթինէ էն եագըն օլան պու գալէյի թօ-քա թուլմաղա պաշլատը : Բուսլարըն պու իսթիհքեամաթտա եալընը պիր թապուր ասքէրի , վէ սէքիզ բարէ էսկի թօբլարը օլտուղուլտան , զըրհլըլարա մուգապլէլէ իթմէք միւմքին օլամայըպ պրագըպ կիտիպ սիւրլէրինէ սըղընտը-լար , վէ Օսմանլը , հարէքլթինտէ թէքմիլ սէրպլսթ գալթը :

Չըրհլըլար օ կիւնիւ եիւզ էլլի գատար կիւլլէ աթտըլար վէ պիր գաշտա աթէշ Փիշէնկի , քի խայը եէրլը թուլթուշտուրտուլար . Լաքին Բուս ասքէ-րինին պաշկա իչի օլմատըղընտան , թուլթուշան եէրլէրի հէմէն սէօյիւնաթիւր-աթիւլէր . ֆագաթ պու մուամլէտէ տէ աչըգտա պուլուլտուղլարընտան , պիլը-գաչ գապլթ իլէ օթուզ գատար տա նէֆէրլէրի թէլլէթ օլտու :

Իրթնսի կիւնիւն ութուղ գատար տահա կիւլլէ սավուրուպ , նիհայթ Ապ-
րիլին 28 ինճի կիւնիւն , օ տէրէճէ եաղմուր կիպի կիւլլէ եաղտըրտըլար քի , է-
կէր կիւլլէլէր եօգարըտան աշմասալարտը , թաշ թաշ իւղէրինտէ գալամագը-
տը : Պու ճիւղէ իլէ իսթիքեամաթ եինէ կէրէյի կիպի խարապ օլուպ , թէ-
լէ կրաֆլա կէրի չէքիմէլէրինի իսթիզան իթտիլէր իսէ տէ , սօն նէֆէսէ գա-
տար տահանմալարը էլիւ օլունտու . պու հալտէ իքէն պահթլարընտան իրթնսի
սավահըսը պագտըլար կէօրտիլէր քի , Օսմանլը տօնանմասը տէմիրի գալտը-
րըպ սավուշմուշ կիթմիշ իտի վէ պու մէմուլին ղայրի հաքէքէթին , սայըր պիր
թազըմ էմնալլէրի միտլու հալա սէպէպի աղնաշըլամամը տըր :

Պիր դաշ կիւն սօնրա , տօնանմա Բօթի ինչկեհանտա կէօրիւնտիւ , վէ
պուրանըն ղիասէ էնէմիլեթի օլտուղունտան , պաղը թաֆալաթա միւհթաճ
տըր :

Բօթի , Թիֆլիս շըմէնտըֆէրինին տէնիղ թէրաֆընտա օլան պիր պաշ ըս-
թասիօնու տուր : Պու ճիւղէլէ պիր էնէմիլեթի օլմատըղը հալտէ , եանի պուն-
տան օն պէշ սէնէ ալտէմ Բօթի , պիշ օն գուլիպէ վէ քէրիճ խանէլէրտէն
իպարէթ պահաղը պիր գարիլէ իտի . շիմտի իսէ էքսէրի մէմուր , թիւճճար վէ
սայըրէ օլարադ իւշ պին գատար աշալիսի օլան պիր շէհր հիլէթինէ կիրմիշ տիր :

Պիր առամ Բօթիյէ կիթսէ , իսմինին շէրէֆինէ մուգապիլ պիր , շէշ կէօր-
մէմէսինէ աշըրը թասաճիւպ իտէր : Բօթի , թէքմիլ պիր պաթապղըզ վէ գամըշ-
լըզ իչինտէ գազըղլար իւղէրինէ եաթըլմըշ ախշապ խանէլէրտէն իպարէթ պիր
շէհր տիր վէ շըմէնտըֆէրիճէ էնէմիլեթի օլմասա , պէօյլէ չիւրիւք սուլար վէ
պաթաղլար արասընտա պիր շէհր եաբմագ թասապիւուր տախի օլունամագտը :
Տէնիգաէն պիր քիլօմէթրօ ուղագտա Բիճ նէհրի քէնարընտա եաթըլմըշ օլուպ ,
լիման տէնէճէք պիր լիմանը տախի եօգ տուր : Պիր քիմնէ պիր դաշ կիւն Բօ-
թիտէ օթուրուպ տա աղըր պիր սըթմա եաղալամամագ գապիլ տէյիլ տիր , մի-
լիօնլարճա գուրպաղըլարըն շամաթալարընտան կէճլէրի պիւր տաղիգէ կէօզ
գաբամագ տախի գապիլ տէհիլ տիր :

Բօթինին պու տիւրէճէ պիր էնէմիլեթի քէնպ իթմէքլէ շէհր գըհաֆէ-
թինէ կիրմէսի հագընտա , պիր աճալիպ ըիվանէթ վար Էվրօբա թարիխլէրի-
նին ճիւղէսինտէ ղիքրի օլուպ , լիսանտան լիսանա տախի շիմտիյէտէք խու-
սուսի իլէ Ռամանլըլար պէյնինտէ հալա սէվէ սէվէ նազլ օլունուր :

1828-29 մուհարէպէսինտէ Անատօլու հուտուտունու գաթ իթմէքլազըմ
կ'լտ'քտէ , Պաթոււմ լիմանընըն գըպլէ թէրաֆընտա օլան քէպիր Չուրուլս (Ճո-
րոխ) չայը հուտուտ օլաճաղտը : օ վաղըթ պէօյլէ պիր հուտուտ գաթ օլմուշ
օլայըտը , Պաթոււմ լիմանը Բուսլարտա գալըպ , Բօթիյէ գաթա պիր լուղոււմ
վէ հաճէթ գալմահաճագտը . լաքին Բօթի իլէ Պաթոււմ արասընտա պիր ուֆագ
չայ տահա վար քի իսմի Չուրուզ տուր : Ահմադի գօրիա իտին Բուս քիա-
թիպլէրի պիր հարֆ եաղմըշ իտուպ , Չուրուք նէհրին հուտուտ կէօթլէրէճէք
եէրտէ , ր հարֆը եէրինէ չ հարֆընը վազ իտուպ Չուրուզ նէհրի եաղմըլար ,
վէ սըգգաթ օլունամահարագ իմղա օլունմուշ օլտուղունտան , Պաթոււմ գուր-
թուլմուշ վէ Օսմանլըտա գալմըշ տըր :

Բուսլար սօնրատան եաղմըշ օլտուղունու աղնալըլար իսէ տէ , պէօյլէ
պիւր պաթալ եաղմըշ ըէգալթիլին տէ գապուլ իթմէնէ իրթիքեապ իթմէհիպ ,
գատէրէ թէսլիւ օլմուշար վէ օնտան սօնրա Բօթիյէ էնէմիլեթի վ'րմէնէ պաշ :

լայրալ, մուսախարէն Պաթուս իւզէրինէ հիւրիւնէն օրտուտընըն հէր աղլը-
լըդարընը վէ էրզագ վէ միւհմիսի անսպարարընը հէր Բօթիտէ թէրաքիւս իթ-
տիւրմիլէր իտի, շու ճիհէթլէ Բօթիւնին թօքա թութուրմասը աղլընա պիր իշ իտի:

Բուսլար պուսուս պիւլէրէք, Բօթիւնին պուլուսուտուղու Բիօն նէհրինին տէ-
նիդէ մուսասալ օլտուղու եւրլէրէ իքի սքրա սըզը թօքիլ վաղ իթմիւլէր իտի:
Սէքէնէ տէ պուսա կիւվէնէրէք շէհրի թէրք խուսպ ֆիւրար իթմիւլէր իտի, քի
սօնրա Բօթի տէօյիւլտիւքտէ վէ եանտըզտա ճիւմիլսի խասարաթա ուղրասը-
լար: Ձիւնքի Սամանլըլար կէճէլէյին պիր թաղըմ ուսթա Նաղ տալկըճլար սալ-
տըրըպ, հէպ թօրքիլէրին թէլլէրինի քէսիպ, պիրէր պիւլէր պարանա շէքտի-
լէր վէ հէր պիրի իշին, թօրքիլէն զըյմէթինտէն մաստա պիւնէր զրուշ թէմիւզ
բարա տա աթիյէ վիրիլտի:

Իշթէ պու սայէտէ պիր ինճէ տօնանմա Բօթի բիշկեհաննա դատար իլէր-
լէհիպ, Ապրիլին 27 սինտէն Մայիսին իւշիւնէ դատար Բօթիյի թօքա թութ-
տու, վէ հէր նէ դատար Բուսիանըն րէսի թէլլէկրաֆլարը, պէօյիւք պիր քէ-
տիւր օլմատը տէյի իլան իթտիլէր իսէ տէ, զալլէրտէն վիւստէ շէհրին պէօ-
կիւք խարապսթա ուղրատըղը սահիւ տիր:

Իրթէսի կիւսիւ, եինէ սէպէպի աղնաչըլամանարաղ, տօնանմա պրազաը
կիթտի, վէ Բօթի թէքմիլ պիր խարապիյէթտէն դուրթուլտու: Պաղը միւվէր-
րիլէր տէրլէր քի, տօնանմանըն պէօյլէ նախհան կէրի սըլնմասը, օ վաղըթ
Սօխուս թէրաֆընա ասքէր տէօքմէք թասալվուրուսուս իճրասը իշուս իլթի-
զա իթտի:

ՃԵՆԵՐԱԼ ՄԵԼԻԳՈՅՈՒՆ ՄԵՀԱՐԵԹԻ

Անատուլու մուհարէպէսինին Լհէմիլէթի, Բուսիա սէվահիլինին տէնիդ-
տէն շուրասը պուրասը թէսատիւֆէն տէօյիւլմէսինտէ տէյիլ իտի. պու տէֆա
Բուսլար Անատուլու սէֆէրինէ իպթիտատէ պէօյիւք էհէմիլէթ վիրիպ, գըշ
տըր, շու տուր, պու տուր պազմանարաղ ֆիվլէլտուէ դահմէթ վէ մէոարիֆէ
տիւշար օլարագ, պու թէրաֆա տա պէօյիւք օրտու հազըրլամըշլարաը: Պուս-
տան էվիլէրի սէֆէրլէրտէ, Անատուլու տայիսա լքինճի բատուտէ ոլրաղըմըշ
ըտը, վէ Խուսա պիրինճի իտի. լաքին պու տէֆա եա օրատան արալի դապթ
իթմիլի էվիլլինտէն գուրմուշ օլտուղլարընտան, եա տա պաչգա պիր սէպէպէ
մէպին, օրանա օ դատար աճէլլ վէ օ դատար ճէսիմ օրտուլար հազըրլատըլար
քի, զանն իտէրսին քի պու տէֆա ասըլ մազսէտլէրի, Բումէլիտէն վիատէ Ա-
նատուլու իւզէրինտէ իտի:

Հասըլը Բուսլարըն Անատուլու թէրաֆընա թէրաքիւս իթտիւրտիքլէրի աւ-
քէր, եիւզ սէքսէն պինտէն զիատէ իտի: Ֆէննը հարպճա, պու ասքէրին տէօրթ
օրտուեա թազսիմ լաղըմ կէլտի:

Պիրինճիսինէ Բիօն օրտուսու իսմի վիրիլիպ, օթուղ պին ասքէրտէն միւ-
րէթթէպ օլարագ, ճէնէրալ Սղլօպիթօ գօմանտաընա վիրիլտի:

Իքինճիսինէ Ազընգա օրտուսու իսմի վիրիլիպ, օթուղ պէշ պին ասքէր-
տէն միւրէթթէպ օլարագ, ճէնէրալ Տէվէլ գօմանտաընա վիրիլտի:

Իւշիւնճիւսինէ Երիւան օրտուտու իսմի վիրիւպ, զըրգ պին ասքէրտէն միւրէթթէպ օրտուտու հալտէ, ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ գօմանտաւնա վիրիւտի : Տէ օրտուտուսինէ Ալէքսանտրօրօլ եախօսա Կիւսիւս օրտուտու իսմի վիրիւպ, ալթմըշ պին ասքէրտէն միւրէթթէպ օրտադֆ, ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆ գօմանտաւնա վիրիւտի :

Պու տէօրթ օրտուտու իսմէն պաշ գօմանտանը հէր նէ գատար Կրան տիւք Միշէլ իսէ տէ, պիշ ֆիլի գօմանտա իտէն ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆուտու :

Պու ճէնէրալն պու ճէսամէթտէ օլան պիր օրտուտա պաշ գօմանտան նասպը, Բուսիա ճէնէրալարնտա պէօլիւք պիր հասէտ վէ զըսգանճլլօ ֆիլի հասըլ իթտիրտի տէրլէր, միւվէրրիսլէր հալլընըզ զըտէմ խուսուսուտա Մէլիգօֆտան զիատէ հազըլ օլան տահա բէք չօգ ճէնէրալար վարտը, լաքին Իմ բէրալթօր պու խուսուստա զըտէմ վէ սալլիւ պագմանըպ, լիյագաթը զաթիյէ արահարագ, Մէլիգօֆու ճիւմէսինէ թէրճիի իթտի :

ճէնէրալ Մէլիգօֆ Երմէնի տիր, վէ իսմիտէն աղնաշըլաճաղը վէճ հլէ, Էսկի Երմէնի Մէլիք բայէլիլէրինտէն պիրինին սիւսլիւսինտէն տիր . Լօրի, Թիֆլիզ զագալարնըն պիրինին իսմի տիր, Մէլիք եա Մէլիք Երմէնիճէտէ, Ճարսիտէ վէ Արապիտէ Բրէնա եա Թէքֆուր տիմէք տիր . ԷՅ, ՈւՅ, եա ՕՅ տախի Բուս լագապընա պէնդլթմէք իչուն իսթիմալ օլուտուր էլթագ սըր : Լօրիս Մէլիգօֆ էլլի իւշ հալլընտա տըր : Գաֆգաս սէֆէրլէրինին ճիւմէսինտէ պուլուտուտու իշիւն զըտէմի վար տըր . 1855 Գարս մուհարէպէսինտէ սիվարի միրալալը իտի, ճէնէրալ Մուրադլիէֆ օ սէնէ Գարսը ալտըդտա, Մէլիգօֆու Գարս գօմանտանը նասպ իթտի : Մն պէշ սէնէ սճըրա Գաֆգաս մուհարէպէլէրի խիթամ պուլուպ, Կրան տիւք Միշէլ օրալարա իմբէրալթօր վէքիլի նասպ օլուտուտուգտա, Մէլիգօֆ Վլաաիպան վիլահէթիինէ գօմանտան նասպ օլուտուտու : Պատէհու սրհհէթի վիճուտի իշիւն պիր սէյահէթէ չուխսալթ ալլալ, Բարիսի զիարէթ իթտի, վէ պիր աղ վաղըթ Վալղպար համալարնտա արամ իթտի : Օրտա տա իմբէրալթօր Ալէքսանտրօսա թէսատիւֆ իտուպ, իլանը մուհարէպէտէն սճըրա Ասիա օրտուտուտա պաշ գօմանտան նասպ օլուտուտաւնա, իմբէրալթօր իլէ վադի օլան պու միւլագաթը սէպէպ օլտու տէնիր :

Բուս ճէնէրալարնըն Էքսէրի տիրլօմասիատա տախի մահիր տիրլէր, չիւնքի Ասիատա հէր նէվի բիյա իլէ ահալինին Լֆքեար վէ թէվէճճիւնիի զագանմագ պու զէնաալթտա մէհարէթէ միւհթաճ տըր : Միւլթէլիֆ ահալիի պիրին տիւշիւրմէք, պիրի պիրի պէյնինտէ մէանէտ վէ մանսուպ իչուն բէգապլթէր հասըլ իթմէք Բուսիահա նէ վասէթա իլէ խալլըն մէլլ վէ բաղպէթի հասըլ օլուր, ծնուն թէտարթեալթընա պագմագ, կիճէ կիւնսիւզ պուլարն տիւշիւնիճէլի իշ տիր, թա իշերլէրէ պիր սէֆէր ալլըլալ ասքէր ռվզ իթմէք լաղըմ կլլալ, վէ արթըզ Էրօրա իլէ իրիթիլաթ գապիլ օլմասա, պաշ գօմանտանլարն մէսուլիլէթի օն գաթ օլուր, հէմ սէրապէր օլուպ ելնմէլի, հէմ ասքէրի իտարէ իթմէք իշիւն վալիլիք իթմէլի, հէմ ահալիի քէնալին, ճէլալ վէ ֆիւթուհալթտէն իսթիֆատէ իթմէք իւղրէ պէօլիւք տիրլօմալթըզ զուլլանմալը :

Ճէնէրալ Մէլիգօֆ, Բուսիանըն մալիք օլտուտու պիր ուսլմա աստալարն պիրի սալըլագիլլի, բուսճա վէ ֆրանսըզճա լիսանլարտան մատա, Էրմէնիճէթիւրքճէ, թաթարճա վէ ֆարիսիճէտէ տախի թէքէլլիւմ իտեր, վէ Ասիա Թիւրքիստան կէլէն կէլէն վուգուսթա ծնտան գիլատ, վուգուֆու օլան պիր քիմսէ :

Եւ զ տուր Պու կիւնքի կիւն Գիւրտէր իլէ Գարաբաբադարուն Օրմանլուտան գիւտէ Բուսլարա մուսլէնէթ իթմէլէրի, Մէլլիգօֆուն հիւնէրի տիր: Թիթլէսին Մէսաթէր Օֆիսիէլ զաղէթասը տէր քի, ճէնէրալ Մէլլիգօֆ պու մագսէտէ վասլ օլմասը իչիւն պէօյիւք ուսթալըզլար գուլլանտը. մուհարէպէ զուհուրնտէն էլվէլ պու գապիլէլէրին շէյիւլէրի իլէ պէօյիւք պիր մուարէֆէ բէյտա իթտի, վէ օնլար իլէ մուգավիլէլէրէ կիրիշտի. քիմինի նասիհաթլա, քիմինի իլթիֆաթլա, քիմինի հէտիւնէլէր իլէ պու մուսաթնարալ շէյիւլէրի հէպ քէնտինէ գազանտը, վէ չօղունա Բուսիա խըզմէթինի գապուլ իթտիրիպ, ճէօմէրտ մաաշլար թախսիա իթտիրտի. իշթէ պէօյլէ պիւթիւն շէյիւլէրի Բուսիաեա իթաաթ իթտիրիպ, պուսլարտան տա Բուսիաեա ասաքլըրի մուսլինէ թէտարիք իթտի, օնտան սօնրա պուսլարթըն գալպինի տահա զիտտէ քէնտինէ ճէլպ իթմէք իւզրէ, քէնտի նէֆսինէ լազըմ կէլէն եալէր վէ սիւահօրլարը տախի հէպ պուսլարտան ալտը, վէ հէր պիլի քէնտի աճալ աճալպ գըեաֆէթի իլէ Մէլլիգօֆուն արգասընտան կիտէն Գիւրտ վէ Գարաբաբաք իւմէրասը վէ էրիքեանընըն թաճէլպէ շաեան հալի պաշգա հիչ պիր եէրտէ կէօրիւլմիւշ շէյ տէյիլ տիր. Մէլլիգօֆ պուսլարա էմնիէթ կէօսթէրտիքճէ, օնլարն տա պիլ մոգւապէլէ զուրուր վէ թէքէպիւր իլէ իֆթիլտը իտէրէք, տահա զիեատէ միւքեաթաթա շաեան օլմասեա չալըշմալարը զարայիպտէն տիր:

Էրմէնիսթանըն հէր սընըֆ ահալիսինի Բուսիաեա ճէլպ իթմէք իւզրէ, ճէնէրալ Մէլլիգօֆուն համիէթ վէ մէհարէթի պաշգաճա արգաթա շաեան տըր: Մուսաիլէյին թէֆհիմի իւզրէ Կրան տիւք Միշէլ, պիր պէեաննամէ նէշր իտուպ ահալիյէ իլան իթտի քի, րահաթ տուրտուգճա մալլարընտան տա ճանլարընտան տա թէքմիլ էմին օլաճաղարտը. Բուս ապքէրէրի հէր հանկը քէօյէ կիրսէլէր, պու պէեաննամէնին պիր նիւսիէսինի, քէնտիլէրինին աղնատըղը լիսանտան օլարագ քէօյ իլթիթարլարընա թէսլիմ իտէճէքլէր իտի, օնտան սօնրա քէօյ ահալիսինին Բուսիաեա իթմիշ օլտուղունու հալի քէօյ իթթիեարընա պիր նէվի պէրաթ տա վիրիլիլ իտի, վէ պուսլուն իլէ տէ օ քէօյ արթըգ Բուսիա հիմաեթի թահթընտա աստ օլունուպ, գանսնլարը քէնտիլէրինի մուհաֆաղա իտէճէքտի, վէ պուսլարա պիր էօրֆ, պիր զուլմ վէ պիր թաատտի իտէն ճէզայը շէտիտէ միւսթահաղգ օլաճապտը. պուսնա մուգապիլ հանկը քէօնիւն ահալիսի պրագըր գաշար եա տա Բուսիաեա պիր խուսուլմէթ կէօսթէրիլ իտէ, օ քէօյ եադըլպ կէր իլէ եէքսան իտիլէճէք իտի:

Պիր թէրաֆտան պէօյլէ էմնիէթը քեամիլէ, տիկլր թէրաֆտան իարապաթ թէհտիտի, ահալիլի քէմալը տէրէճէ գապթ ու րապթա ալըպ, խուսուլմէթէ ճէսարէթ իտէն բէք ալ օլտու:

Պուսլարա իւսվէ օլմագ իւզրէ, ճէնէրալ Մէլլիգօֆ, պիր պաշգա մուհիմ թէտպիր տահա գուլլանըպ օնտան տա պէօյիւք սէմէրէլէր կէօրիւլտիւ, ասքէր մալլիմաթը իչիւն քէօյլէրտէն հէր նէ ալընըր իտէ, բարասը բէյին վիրիլպ էօյլէ ալընաճաղտը, լապթը իլէ ճէնէրալ Բասքէվիշ աալի պու մուսալմէլէյի գուլլանմըշ իտի: Հուտուտու կէշմէզտէն ճէնէրալ Մէլլիգօֆ հէր շէյին ֆիեաթը ճարիլէսինի աշֆթէրէ ալտըրտը վէ ասքէրէ պիրէր թարիֆէ վիրիպ, հէր նէ ալըրլար իտէ օ թարիֆալէր մուճիպինճէ պէտէլլէրինի թէտիլէ իթմէլէրինի գաթիէն էմր իթտի:

Թիֆլիսին մէգքիւր Մէսաթէր Օֆիսիէլ զաղէթասը գալլինճէ, հէր մուս

պայեաթ տայինա ետինտէ պալ զօմանտանտան ըուխսաթը օլան պիր զապիթ մուվաճէհէտինտէ օլաճապտը : Թարգը ախէրլէ օլան մուպայեաթ սրրգաթ աոտ օլունարադ , մուճիպինճէ շէտիտէն ճէզասը վիրիլէճէքտի . զախիրէ վէ էրզագլարընը սաղլանը պաշըրան վէ սաթմանեան օլտուղու հալտէ , զապիթ մարիֆէթի իլէ անլէրին էլինտէն ճէպրէն տախի ալընըպ , վէ մաղազա , վէ անպար արաշտըրըլըպ զօր իլէ էլլէրինտէն ալընտըղը հալտէ , եինէ թարիֆէ մուճիպինճէ բարալարը վիրիլէճէքտի . պու մաղուլէ էրզագա զայէթ միւնսիֆանէ պիրէր ֆիեաթ գաթ օլունմուշտու , շէօլլէ քի չօդ քէօլլուլէրէ բաղարտա սաթտըղլարը ֆիեաթըն իքի գաթը տախի վիրիլտի :

« Ետէթիշիր քի պիր թագըմ ասքէր պիր քէօլլէ կիրսին , ահալի տէրագապ պիր պաղար գուրուպ , էքմէք , սիւտ , բէնիր , թավուգ էլհասըլ քէնտիլէրինէ զայիտ օլան հէր շէյի սաթընա չըգարըրլար ըտը . հէր չատըր օլան մահալէ տէրագապ չարը գուրուպ քիւլլէյէթլի ալըլ վէրիշ օլուրտու , Թիւրքլէր բէք չապուգ պիղիմ ագճէմիգէ ալըչտըլար , մալտան զիատէ բարա վարտը օրթատա , պիր մալըն օրթատա չըգմասը իլէ սաթըլմասը պիր օլուպ , Թիւրքլէր ճէպլէրի տօլու մէմուլէն խանէլէրինէ ալտէթ իտէրլէրտի : »

Պու թէտպիրին սէմէրէսի ֆէվգէլատէ պէօլիւք օլտու , Թիւրքլէրին քէօլլէրինտէն պէօլլէ ասքէր կէչիպ տէ , մալլէրի զապիթ օլունմանարադ , քէնտիլէրի տաեադ ետէհէրէք վէ պաղէն ըրզլարընա տա թասալլուլթ խտիլմէհէրէք գուրթուլտուլլարը եօղուտու , նէրէտէ գալտը իւսթէ տէ . ջարա գաղանմադ , օ գատարատաք քի էրդըրում վալիսի Պապը Ալիյէ թահրիրաթ կէօնտըրտիքտէ , նամէսինին պիրինտէ շու տըգգաթա շաեան քէլամլարը եաղմըշ ըտը . « Բուսլարըն ալթուճու , պիղիմ ահալտիլքի վէթան զայրէթլինի մահվ իտէեօր » :

Նիհանէթ ճէնէրալ Մէլիգօֆուճ ֆէթանէթը ֆայիգէսի մէզհէպի տալիթ քէնտիլինէ պիր մուալին իթթիլազ իթմէսի օլտու : Մուհարէպէհէ պաշլա մազտան պիր գալ կիւն էվվէլ , պէօլիւք զոպիթլէրտէն քէնտիսի կիպի էրմէնի օլան եիրմի տօղուգ գատարընը իսթիսհապ իտուպ էրվան գուրպլինտէ օլան ուլու քիլիսէհէ տուխուլ իտէրէք , գուտատատա հաղըր պուլուճաու , վէ ճիւմլէսի պիրլիքտէ օլարադ նանը մուգատտէսի թէնալվիլ իտուպ , սիւհալարընա տախի տուա օղուլթաուլար , վէ պու խապէր քեաֆֆէյի տինտարանըն գալպինի մէսըրը վէ խնտան իյէտի :

Նիհանէթ Բուս ասքէրինին Ասիատա Նիւնի գապուլի իչիւն ինսանճա էլտէն նէ կէլիր իսէ , հիշ պիրինի ճէնէրալ Մէլիգօֆ տիրիլ իթմէտի :

Ապրիլին եիրմի տէօրտիւնտէ Օսմանլը հուտուտինի թէճալուգ իտէճէք օլան Բուս ասքէրինէ կրան տիւք Միշէլ պու իլաննամէի նէշր իթտիրտի :

« Գաղգաս օրտուսուճուճն պէօլիւք վէ քիւչիւք զապըթան վէ նէֆէրաթը .

« Վէթանըղըն շան ու նամուսուճուճն մուհաֆաղասընա իրաալի իմբէրաթօրիյէ սիղլէրի տալլէթ իտէր : »

« Արգանըգա պազասանըլ եինէ պու Գալգաս օրտուսուճուճն շէրէֆլի էսէրլէրի սիգէ նաղըր սղը , իլէրիյէ պազասանըլ բէտէրլէրինիլին վէ պիրատէրլէրինիլին գանլարը իլէ պօյանիւշ տաղլար վէ թէբէլէր կէօրէճէքսինիլ : »

« Ա՛րշ իլէրի , իմբէրաթօր վէ վէթան ուղընա , Ալլահ պիղիմ իլէ տիր : »

Գալգաս օրտուսուճն պալ գօմարանը ֆէնս ՄԱՐԵՇԱԼ ՄԻՇԷԼ

Վէ տէօրթ օրտուեա պիրտէն հոտուտու կէչմէք էմրի վիրիլտի :

ՊԱՅԱԶԻՏԻՆ ԶԱՊԹԸ

Իլանը հարպ փուզուի էսնաբընտա , պալատէ թաաաաա իթտիլիմիզ տէօրթօրտուտան էրէվան օրտուտու , Օսմանլը հուտուտինտէն պէշ սաաթլըզ , վէ Պա-
հազիտտէն օն սաաթլըզ մէսաֆէտէ օլան Իկտիր գոսապաղընտա չատըր գու-
րուպ , սալպը թէվէճճիւհէրի Պայազլիտ իտի :

Իկտիրտէն Պայազիտէ ելուրիւթմէք իչին իւշ եօլ վարտը , պիրիսի պէօյիւք
վէ քիւչիւք Արարատ տաղարը արասընտա . լաքին պու եօլտան թօք վէ օր-
տու աղըրըղը իւէ կէշմէք մուհալ գապիլինտէն իտի . օ պիրի Աճէմ հուտու-
տինտէն , քի օ տա Աճէմին պիթէրաֆըղը ճիհէթլէ գաբալը իտի . Արարատըն
գարպ թէրաֆընտա պիր եօլ տա մախսուս պու սէֆէր իչուն Բուսլար հաբմըշ-
լար ըտը քի , դալիպա Օսմանլըլարա նաաալիւմ իտի . չիւնքի Բուսլար նապէհան
Պայազիտէ վաալ օլտուդտա , Օսմանլըլար էօյլէ զանն իթտիլէր քի Բուսլար Ա-
ճէմտէն կէչիւք կէչիւպիլիլէր , Պու օրտունուն գօմանտանը ճէնէրալ Տէր Ղու-
կասօֆ իտի քի Մէլիգօֆ կիւպի Երմէնի օլուպ , Շէյխ Շամիլին էն սօն տէֆա
սըղընմըշ օլտուղու Վունկիլ գալիսինէ օլան հիւճումի վէ Գալիպա մուհալէպէ-
լէրինտէ իարազ իթտիլի շէճաէթլէ Ֆէվզէլատէ պիր նամ վէ չէրէֆ գազանմըշ
ըտը , Պու ճէնէրալ իլանը հարպը տուեար տուլմազ , Ապրիլին երմի եէտիսին-
տէ օրտուտունուն էօն գօլունա Պայազիտէ տօղրու հարէքէթ գօմանտաաը վիր-
տի , քի տգշամըշ Չունկիլ գարիեէսինտէ կէճէլէտի , օրտունուն պազի գա-
լանը իրթէսի կիւն իքի գօլ օլուպ հուտուտա վաալ օլտու . լքիսի տէ Մուրատ
չայընա վաալ օլմազ իւզրէ իքի չէթին պօղազտան կէշմէլի իտիլէր , վէ թօր-
լարը վէ աղըրըղալը կէչիւթմէք իւզրէ Ֆէվզէլատէ զահմէթ չէքիւտի իսէ տէ ,
մէվսիւմ իլք պահար օլուպ , հալվէս տէ իլք հալվէս օլտուղունտան հէր միւշ-
քիւթթէ գալիպ կիլիպ օրտուտու կէչիւթիլէր :

Մօսգօֆ օրտուլարընա տայիմա պիր թազըմ օյունճուլար բիշրէվ օլուք ,
վէ պունլարա Բէհէճէ տէնիր . պունլար օրտուլարըն էօնիւնտէն օյնահարադ ,
սըչըրահարադ , թիւրքիլէր չաղըրարադ վէ տիւրիւ մուգալլիտլիք իտէրէք աս-
քերի քէյֆլէնտիրիլէր վէ իլէրիլէ թէշվիգ իտէրլէր . պու պօղազլարըն կէչի-
տինտէ , պունլարըն տա չօգ հարարմը օլտու : ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ պիզ-
ղաթ էօն զօլու կէչիպ Չունկիլ քէօյիւնէ գատար վաալ օլտու , Պայազլիտ միւ-
թէսարըրը Ալի Գէմալի բաշա , պու ճէնէրալըն էօնիւնէ ճէլալէտալին Գիւրտ
աչիլէթիլին Շէյխիլին հօլլամըշ իտի : Պու Շէյխին նէ Պայազլիտտէ օլան աաքէ-
րէ նէ տէ իսթիքեամաթընա հիշ էմիսիէթ հօղուտու . չիւնքի Օսմանլըլար ,
Բուսլարըն եէնի հաբաղըլարը եօլու պիլմէեէրէք , Պայազիտէ կէչմէլէր իթի-
գաթընտա օլարադ , Պայազիտին մուհաֆազաաը իչուն հիշ թլտարթլէրի հօգ
տու , Շէյխ պունու պիլիքսի իսէ տէ պիր հիլլէ գուլլանըպ , իրի լազըրտըլար
իլէ վէ սօն տէրէճէնէ գատար Պայազլիտի մուհաֆազա իտէճէլինի պէհան իտէ-
րէք Բուսլարը գօրգութմազ իսթէտի : ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ պաշգա եէր-
լէրտէն տէ պէօյլէ խապէրլէր ալմըշ օլտուղունտան , Ապրիլին 29-30 կիճէսի

Պայադիտէ տօղրու պիր քէշֆ գալտըրտը , Բժւս օրտուսունուն էօն գօլու իսէ հէնուղ հուտուտտան ալթը քիլօմէթրօ ուղապտա օլան Գարապուլագտա իտի :

Երիքեանը հարպ բէխի միրալայ Ֆիլէքօֆ պիր թաղըմ էրիքեանը հարպ զապըթանը , միւհէնտիսէր , թօքօկրաֆչար վէ թօք վէ սիվարիլէր իլէ պու քէշֆէ թալին օլունուպ կիճէլէյին եօլա չըդտը , վէ հուտուտու կէչիպ սպ պահէլէյին Երիվան բիշկեանընա վասլ օլաճագտը :

Եէր աղըրըր աղարմաղ Ֆիլէքօֆ Օսմանընըն պիր թագըմ սիվարի վէ բիւատէ միւֆրէզէ գարաղօլլարընա թէսասիւֆ իթտի քի , Պայագիտտէ իւչ քիլօմէթրօ ուղապըղընտա օլան Ձէնկիզուր գարիեէսի բիշկեանընտա իտիլէր : Միւհէնտիսէր Պայադիտին տէօրթ թէրաֆընը քէշֆ իտուպ , հիչ պիր իսթիհքեամ նիչանէսի կէօրէմէտիքլէրինտէն , պիր գուրչուն մէնդիլինէ գատար Ձէնկիզուր գարիեէսինէ եագլաշտըլար , Օսմանը գարաղօլլարը պիր թիւֆէնք տախի աթմանեարապ , Պայագիտին շարգ վէ դարպ թէրաֆընտա օլան գայալըգլարըն արագասընա չէքիլտիլէր : Բուսլար պու քէօյիւ զապթ իտուպ պագսըլար կէօրտիլէր քի Պայադիտին մուհաֆազա ասքէրի օլան նիզամ , բէտիֆ վէ սիվարի իքի պին գատար ասքէր Պայագիտ հիսարընտան չըզըպ Պայադիտին պաթըր գըքօլէ թէրաֆընտա օլան Ալա տաղ թէքէլէրինէ չէքիլիեօրլար ըտը :

Մութէսարըրէֆ բաշա տախի հարէմինի վէ թէճէմիւլաթլընը ալըպ Թրապուզանա չէքիլմիչ իտի :

Ասքէր պու վէճիլէ Պայագիտտէն խսերուճ իթտիքտէն սօնրա , պէշէտիլէ մէճլիսի շէհրի իքի սաաթտա Բուսլարա թէսլիմ իթմէեէ իւզը օլտու : Լաքին ահալի օ միւտտէթի տէ պէքլէմէյիպ , հէր ան թէսլիմէ հագըր օլտուղունու պէս եան իթտի :

Տէր Աուկասօֆ պուռնտան խապէրտար օլարագ , տէրագապ Պանագիտ իւզէրինէ եիւրիւտիւ վէ Ձէնկիզուր գարիեէսինէ վասլ օլտուգտա , շէհրին ինթիւեարլարը վէ իմամ վէ բարասլարը վէ ահալի տախի օրատա Բուս ճէնէրալընը գարչըլատըլար :

Պայատտէ օն իքի թօք իլէ էլլի գատար խասթա ասքէր պուլթունտու : Լաքին քիւլլիլէթլիւ ուն վէ բիրինճ վարտը :

Բուսլար հիսարըն թամիր օլաճագ մահալլէրինի տէրագապ թամիր իտուպ եէնի թօրլար վազ իթտիլէր , վէ իրթէսի կիւնիւ գայիմաքամ Գօվալէսքի Պանագիտէ ասքէրի վէ միւքիլէ գօմանտաֆը նասպ օլունտու , յէ օ կիւնիւ էօյլէտէն սօնրա Պայագիտ մէյտանընտա ասքէրի սլայ կէօսթէրիլիպ , չիֆթէ դարա գուչլու պաթալ պիր Բուսիա պայրաղը չէքիլտի :

Պայագիտ Օսմանը , Աճէմ վէ Բուսիա հուտուտու արասընտա օլտուղունտան , էվլէլէրի պէօյիւք պիր թիճարէթկեան ըտը , վէ Աճէմին էն աղըր մալլէրի օրատան կէչը իտի , վէ անլէրտէն տէ աղըրճա կիւմիւք ալընըրտը : Լաքին սօնրա Բուսլար հէմ կիւմիւքիլ գալտըրըպ , հէմ Եքիվանտան Թիֆլիսէ կիւզէլ պիր ճատտէ վէ հէմ Թիֆլիստէն Բօթլիլէ պիր տէմիր եօլ Կարմիլ ծլտուղլարընտան , Պայադիտին հիչ էնէմիեէթի գալմամըչ ըտը : Խոտի վազթը իլէ էլի պին ահալիսի օլտուղու հալտէ , սօն սէնէլէրտէ Իսլամ , Խրիսթիան վէլիլէրտա անճագ պէշ պին նուֆուզ վար ըտը , ճիւմէսի տէ վահչի վէ եապանի ատամլար : Օսմանը ասքէրի Պայագիտտէն չըզըպ Բուս ասքէրի կիրինճէեէտէք , իքի սաաթ գարֆընտա իթմէտիքլէրի խասաթաթ գալմատը , պիւթիւն միրի մահալ-

լերինի վէ վալի գօնադրնա գատար հէր ետրի եաղմալաորլար վէ առամ տա էօլտիւրտիւլէր :

Պայազիտին հարպճա վէ ասքէրիճէ հիչ լուզումու եօղ խի , չիւնքի խաթ-թը մուհարէպէնին թա օ պիր ուճունտա օլուպ , օրտուտան օրտուեա ինթի-լաթ գապիլ տէյիլ խի . լաքին Բուսլարըն պուրաեա էհէմիեթ վիրմէսի Վան կէթիւ վէ էթրաֆընտա օլան Բիւրալէրէ պիր գօրդու վիրիպ դապթ ալթընտա տուրտուրմալարը սէպէպլինէ մէպնի խի քի , էրէվան օրտուտունուն եան թէ-րաֆտան Բիւրալէրտէն հիչ պիր գօրդուտու դովմասըն :

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ , Մէլիգօֆտան ալտըղը թալիմաթ իւզրէ , Պա-եազիտ սանճաղընտա օլան գուրա վէ գասապալարա հէմ քէնտի ճինպէրինտէն միւտիրէր վէ գայիմնադամար նասպ իթտի , վէ Բիւրալէրէ տէ եփնէ քէնտի իչէրինտէն Ջէվիչ օղլու նամ շախսը գայիմազամ նասպ իտուպ , պէօյլէվթէ ճիւմլէեէ մէզհէպ վէ առալէթլէրինէ տօգունուլմաֆաֆաղընա տայիր էմնիեթ վիրմիչ օլտու :

Պատէ հու Տէր Ղուկասօֆ Պայազիտէ իքի պին մուհաֆազա ասքէրի պը-րազըպ , քէնտիսի ապսի Տիատին իւզէրինէ եիւրիւտիւ վէ պու շէհիրտէ օն սէ-քիզ պին ահալի վար իքէն , պիլա մուհարէպէ թէսլիմ օլտու վէ Վանա կիտէն եօլուն էն պաշը վէ մուհիմ պիր մէվզիի օլտուղունտան , Բուսլար պունուն գապթընտան աշըրը մէմնուն օլտուլար : Օ վագթլար պուրալարտա Պայազիտի կէրի ալմազ իւզրէ օն պէշ պին գատար Բիւրա վէ պաշը պօզուպ հազըրլան-մագտա խիլէր : Տէր Ղուկասօֆ բրէնա Ալիօզվարօֆու պունլարըն իւզէրինէ թային իպուպ , պիր եէրէ թէճէմիւ իթմէլէրինէ օ վագթ մանի օլտուղունուն իւզէրինէ Օսմանը ասքէրի տախի Վանա կիթմէքտէն սարֆը նազար իտուպ , Մուրատ սուեու քէնարլարընտա վէ Գարա-քիլիսէ թէրաֆլարընտա օրտու գու-րուպ իսթիհքեսամ վիրտիլէր : Տէր Ղուկասօֆ պունուն իւզէրինէ միւսթէրիչ օլուպ , էրէվան օրտուտունու իլէրի սիւրտիւ , վէ իքի կիւնտէ տէրէ թէրէ եօլ-լարտան կէչիպ , Սուրը Յովհաննէս եախօտ թիւրքէ էւչ-քիլիպէ գասապասը-նա վաս օլգուլար : Սուրը Յովհաննէս պիր դաեթ լէսկի մանասթըր օլուպ , թարիխի Իսանըն 312 սէնէսինտէ Ս. Գրիգոր Լուսաուրիչ եաբմը տնիւր , վէ էրմէնիլէրճէ պէօյիւք զիարէթլէրի օլտուղունտան , Բուս թապուրլարընտա պու-լունան էրմէնիլէր թգլիպաթ ալըպ , պաւ մանապթըրա զիարէթ իթտիլէրչ Էւչ-քիլիսէյի Օսմանլըլար հէմէն թէրք իտուպ սափուշմուչ օլտուղլարընտան , ան-տէ Բուսլար բէք չօգ զախրիէ պուլտուլար : Պու զախրէլէր Բուսլար կէլմէզ-տէն ահալիտէն ճէպրէն ալընմը վէ տէրանպար օլունիւրչ զախրէլէր խի :

Տէր Ղուկասօֆուն քէնտիսին տէ զախրէեէ ինթիյաճը վար իքէն , պու սէֆէրտէ տախի իթթիխազ օլունան իճապը թէպաաբէրվէրէրի միւզթէգասըն-ճա , Տէր Ղուկասօֆ պու զախրէլէրի հէպ սահիպլէրինէ իեատէ իթտիրտի , հաթթա սօյուլուպ վէ պիւթիւն պիւթիւնէ ֆազըր տիւշէնլէրէ ֆազլա օլարազ թօխուլուգ տախի վիրտիրիպ , ճիւմլէյի մէմնուն իթտի :

Պու Սուրը Յովհաննէս գարիեէսի Պայազիտտէն անճազ օն եա օն իքիսա-ալթըրգ պիր մէսաֆէտէ իսէ տէ . Բուսիա օրտուտունուն աղըրըղլարը հէնիւզ թէքմիլ եթիլմէմիչ խի , պու սէպէպէ մէպնի Տէր Ղուկասօֆ պէշ օն կիւն օրատա հէմ պէթլէտի , վէ հէմ ասքէրինի բահաթ իթտիրտի :

Մայրսին 26 սընդա քէշֆէ չըզան պիր Բուսիա գօլու Գարա-քիլիսէ , Ա-

լաշկերտ վէ Սգլանտա իւշ քիւնքիւք Օսմանը ֆրրդալարնա թէսատիւֆ իթ տիլինի կէտի խապէր վէրտի : Օսմանը ասքէրինին ճիւղէսի անճագ օն պին նէֆէր վար ըտը , չիւնքի Աւֆէտ Մուխթար բաշա Գարա վէ Կիւմրիւ օրտուլա-
րը իլէ մէշղուլ օլտուղունտան , օրալարա պունտան զիատէ ասքէր կէօնտէրէ-
մէմիշ իտի : Պու ասքէր ազլըզլարընը հիսս իտուպ , Բուսիա ասքէրի էօնիւն-
տէն գապկա իթմէհէրէք չէքլիտիէր , վէ Տէր Ղուկասօֆ Գարա-քիլիսէ վէ Ա-
լաշկերտէ վապ օլուպ , մուրատընա նալիլ օլտու քի Կիւմրիւ օրտուսու իլէ պիր-
լէշմէք իտի , օնտան սօնրա Տէր Ղուկասօֆ օրալարտա բահաթ տուրուպ Կիւմ-
րիւ օրտուսունուն հարէքէթինէ մունթազըր օլտու :

ԿԻԻՄՐԻԻ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ՀԱՐԷՔԵԹԻ

Օսմանընա Կէւմրիւ վէ Բուսլարտա Ալէքսանտրօսլ թապիր օթնան պու
գալէ էտիրնէ անանամէսի միւզթէգասընտան Բուսլարա թէսլիմ օլմուշուտու :
Էւրօքատա տախի էն պէօյիւք գալէլէրին պիրի ատտ օլունապիլի իոէ քէ , Ա-
նատօլուտա պիրինճի գալէ տիր :

Եթրաֆընտա օն եէտի պին նուֆուղլուգ պիր տէ չէհլր օլուպ , պտլուն-
տուղու արապի ֆէնա վէ մահսուղուգ պիր եէր իսէտէ , հարպճա պէօյիւք էհէմ-
միսէթի ճիհէթի չէքէ նաւտար տըր : Արաւ չայը թապիր օլունան չայ , պու դա-
լէնին բիշկեհաշընտան ճէրեան իտէր : Պու ֆէնա եէրտէ Բուսլար 1866-67 զըշ
մէվսիմնտէ ալթիմշ պինտէն զիատէ ասքէր թէրաքիւմ լթտիրմիշլէր իտի , վէ
ճէնէրալ Լօրիս Ալիքօֆուն օրտուկեանը տախի պու չէհրտէ իտի Բարիս անտ-
նալէսի միւնրալինճէ Անատօլուտա Օսմանը իլէ Բուսիա պէյնիտէ գաթ օլու-
նան հուտուտ եինէ պու Արաւ չայը իթթիսազ օլունտու վէ սօլ գօլու Բուս-
լարա վիրիլուպ , սաղ գօլու Օսմանըտա գալտը :

Ապրիլին 24 իւնիս Կիւմրիւ Բուսլար ալէսատապան պու չայա իքի քէօքրիւ
աթտըլար : պիրիսի Ալէքսանտրօսլ էօնիւնէ վէ տիկէրի Պայպուրտա , Վէ տէ-
րադապ թօրնու , սիւֆարիս բիատէ նէհրի կէշմէէ պաշլատըլար , սիվարիլէրտէ
հէմէն հիշ Բուս օլմաեղալ , ճիւղէսի Գալգաա անալիսինտէն Կիւմրի , Չէրքէն ,
վէ Գաղազ թաղընտան ըտը Վ վէ ճիւղէսինին գօմանաւնը ճէնէրալ բրէնս
Չէվշէփալէ իտի (վաղթը իլէ չէյիս Շաւիլէ եէսիր օլան մէշհուր բրէնս Չէվշէ-
վազէնիս յօղլու) : Բուսլար կէրէք Անատօլուտա վէ կէրէք Բումէլիտէ սիվարիլէ-
րի իլէ բէք զիատէ իշ կէօրտիւքլէրինտէն , սիվարիլէիինին չէօհրէթի Էւրօքա-
տա տախի բէք պէօյիւք տիր : չիւնքի պու Գաթգաա սիվարիլէրինին էշի վէ
մանէնտի պաշգաճ հիշ պիր մահալտէ եօգ տուր :

Պու սիվարիլէրին աթլարը հապգընտա թաճիւպէ չաւան բիվանէթլէր վար-
պունարտա էօլէ պիր ֆիրասէթ վար քի , սահիպլէրինին հէրպիւրտարնը աղ-
նարլար տէնիր . կիլիլ տիր հիւճում իտէճէքլէրի վաղթ օ գատար եալաշ պա-
սարլար քի , նապըղ դանն օլունուղլար : գաթը պիւթիւն գաղապլարն պիւ-
թիւն գընլարը եալընըգ մէշինտէն օլտուղունտան հիշ սէս չըգալմապլար : պիր
եէրէ բուսու գուրանագլարը վաղթ , գաղապլար բարմաղլարը իլէ աթլարնա

սոգունտուղարը կիպի հեմէն հէրէ եաթարլար , վէ սաաթլար իլէ էօյլէ դալլազ գըմըլտամաղլար :

Պաղը տէֆա գազաղլար պէօյլէ տիւշմէնէ ռէք եազըն օլտուզլարը հալտէ տախի , թէքմիլ աթլարը տէրագապ եաթըրըպ քէնտիլէրինէ մէթէրիս իտէրլէր , վէ էօյլէ տէօյիւշիւրլէր :

Պունլար հուտուտու կէշիպ , Օսմանլընըն բէրաքէնթ Օլան գարաղօլլարընը պիրէր պիրէր պիլա մուհարէպէ գապթ իթտիլէր , վէ հարազ հէսիրի օլարագ , կիւմրիւյէ կէօնտէրտիլքտէ իլանը հարալը տա , մուհարէպէհէ պաշլանտըղընտա Բուս ահալիսի օնտան աղնատըլար :

Իրթէսի կիւնիւ Օսմանլը թէրաֆրնաան հազըրլանան աթլը Գարաբաբագլար թագըմ թագըմ կէլտիլէր Մէլիգօֆա թէսլիմ օլտուլար , «Պիզ ազ գրալա խըզմէթ իտէճէյիդ» տէյի . չիւնքի պունլարըն լիսանընտա ազ գրալ , Բուսիս իմէրաթթօրու տիմէք իտի :

Մէլիգօֆ կէրէք պունլարը վէ կէրէք սօնրատան կէլէն պիւթիւն ֆիրարլիլէրինի ֆէվզէլատէ իլթիֆաթլա գապուլ իթտի , վէ լիսանլարընը պիլտիլինտէն , օնլար իլէ սէրպէսթ սէրպէսթ սէօյլէշիպ թալթիֆ իտէր իտի :

Պունլար չօզլուզ ճէնկտէ իշէ եարամահըպ , կէօլլէրի եաղմատա օլտուզուտան , Մէլիգօֆ պունլարը օրտուեա էրզազ թէտարիքի խըզմէթինէ գուլլանտը , վէ պու պապտէ Բուսլարա էյի խըզմէթ իթտիլէր . չիւնքի տէլիք տէշիք արաերպ նէրէտէ նէ վար վէ նէ սազլանմըշ իսէ օրթաեա չըդարմազտա պէօյիւք ուսթալըզլարը վար ըտը : Պունլարը եաղմատան մէն իթմէք իշիւն Մէլիգօֆ եալընըզ պրագմայըպ , պիրէր տէ Բուս գապիթի պէրապէր գաթար ըտը , օնլարըն տա պունլարըն տա իւզէրինէ պիր ճէնէրալ տա նազըր գօտու , լաքլին չարէ օլմատը , վէ էլինէ եէր հէր խասարաթ իթտիլէր . վէ Բուս առքէրին նամուսուեա իպթիտա խալէլ կէթիրտիլէր , չիւնքի հէր քէսին մալինէ վէ ճանընա սոգունտուլմահաճազ տէյի նէշը օլունան իլանը ըշմիյէ պունլարըն հարէքէթի քիւլլիէն մուզայիր իտի :

Իքի իւշ կիւն գարիթընտա Բուս օրտուտու Գարս չայընը տա կէշիպ , Հաճի Աէլի , Գօւրուզ-տէրէ վէ Ջայիմ գարիեէսինէ վաթլ օլուպ , ճէնէրալ Մէլիգօֆ օրտուկահընը պու գարիյէնէ նազլ իթաի վէ օրտունուն քեսաֆֆէյի մուհիւմ մաթ վէ լէվազիմաթընը հիսապըզ պարիլիլէր վէ արապալար իլէ պու մահալէ նազլ իթտիրտի : Պու պիր գաշ կիւն թաթիլ վազթընտա , Մէլիգօֆ տայիմա քէօյ իշիթարլարը վէ չօրպաճըլարը իլէ քէնտի լիսանլարը իլէ կէօրիւշիւպ , Օսմանլընըն ասքէրլինին սայըսը վէ աշվալը սայիրէսի հազընտա սահիհ մալիմաթ ալմազ իսթէրտի . չիւնքի պու պապտէ հիշ մալիմաթը եօղ իտի , պէօյիւք քիւշիւք հէր կէլէնէ գաբուսու աշըպտը , հէր քէսի իլթիֆաթլէ գապուլ իտէր վէ քիւլին քի չիքեպէթի օլուրսա տիյնէր վէ օ սաաթ ինգազը հապգ իտէր իտի : Մէլիգօֆուն պու հալի , վէ իլլա Թիւրք իլէ թիւրքճէ , Էրմէնի իլէ էրմէնիճէ , վէ Աճէմ իլէ աճէմճէ լազըրտը իթմէսի բէք չօզ իշէ եարատը . չիւնքի պիր Բուս ճէնէրալընըն պիր Թիւրք , պիր Էրմէնի , եա պիր Աճէմ օլապիլմէսինի օ վազթա գատար խալալ տախի իտէմէզլէր իտի : Մէլիգօֆ պու թաճիւպլիլինի աղնայըպ վէ անտէն իսթիֆատէ իթմէք միւրատը իլէ անլէրէ հէր կիւն պու լիսանը գուլլանըր ըտը :

«Պիզիմ ազ Ջար , Բուս , Միւսլիման , Էրմէնի եա Աճէմ հիշ այըը ղայըը

պիլմէզ, հէր ճինս վէ հէր արհնի միւսաւի թութար ք պագըն պանս, պէն էր-
մէնի իմ, էօյէ իքէն ալթմընէ եթմիշ պին Բուսլարս պէն գօմանտա խոնեօ-
րոււմ, Բուսիա օրտուլարընտա պէնիմ կիպի Միւսլիման վէ սայրը հէր միլլէթ-
տէն ճէնէրալլար տա վար. օնուէն իշիւն պիւթիւն քէօյ ահալիլէրինէ խապէր
վէրին քի, Իսլամ տա օլսալար Խրիսթիան տա օլսալար ագ Զար ճիւմլէսինէ պիր
նազար պիր հիմահէ կէօսթէրիր, ամանս սէօվիւմիւ տիյնէմէեիպ տէ քէօյլէրինի
պրոգըպ գաչան օլուր իսէ, էվլէրինի պարզլարընը եագար քիւլ իտէրիմ, վէ
կէրի տէ կէլսէլէր, աման տա տէսէլէր գապուլ իթմէմ վէ ֆէնս իտէրիմ: » Պու-
քէլամլէր իւգէրինէ, Իսլամ Խրիսթիան քէօյլէրինտէ օթուրուպ, ախէր հիշ պիր
եւրէ հիճրէթ իթմէտիլէր. վէ պաղը թէք թիւք ֆիրարիլէր պուլունտու իսէ
տէ, Մէլիգօֆ եալընը օնլարըն խանէլէրինի եագտըրըպ վէ մալլէրինի միւ-
սատէրէ իթտիրիպ, թէքմիլ պիր քէօյէ հիշ պիր քէրրէ խաաարաթ իթմէտի,
վէ Բուլմէլիտէ պինլէրճէ քէօյլէր աթէշէ վիլիտիլի հալտէ, Միւսուլուտա Իս-
լոււմ Խրիսթիան հիշ պիր քէօյ Բուսլարըն էլի իլէ աթէշէ վիրիլմէտի:

Մէլիգօֆ Զայիւմ քէօյիւնտէ պօշ տուրմանըպ, հէր թէրաֆա քէշֆ դօլ-
լարը չըգարթտը, պիր պէօյիւճէք դօլ Գարս բիշկեանհընս կէլտի օ պիր դօլլար
Գարս իլէ էրդրոււմ արասընտա օլան ճատտէլէրէ եաեըլտըլար վէ Սթանպօլտա
թէվաթուր օլունան հիսապսըզ ասքէրլէրտէն վէ Քիւրալլէրտէն հիշ պիրիսինէ
րասթ կէլմէտիլէր. վէ իւք իշլէրի, Գարս իլէ էրդրոււմ արասընտա օլան թէ-
լէկրաֆ թէլլէրինի քսամէք օլտու, քի էրդրոււմ վալիսինէ, ահալիսինէ վէ Ըս-
թանպօլտա տախի պէօյիւք պիր թէլաշ հասըլ իթտի. լաքին գազազլար սօն-
րատան աղըլլանըպ վէ պիր շէթմանըգ իտիպ, թէլլէրի պիթիշտիրալիլէր վէ
պաշլատըլար էրդրոււմ իլէ մուխապէրէ իթմէնէ: Երգրոււմաէքիլէր զանն իթտի-
լէր իտի քի, թէլէկրաֆլար հալա Գարսաաքի Օսմանլը մէմուլարընըն էլինտէ
տիր. իմտի պու սախթէ Օսմանլը օլան Բուսլար ասքէր վէ էրգապ հագգընտա
նէ սիվալ իթսէլէր օ սաաթ էրգրոււմտան ճէվապընը ալըրլար ըտը, պու հիլլէ
իլէ էրգրոււմտան Գարսսա նէ ասքէր վէ էրգապ չըգմըշ Բուսլար հէպ աղնատը-
լար վէ չօղունու տա զաֆլէթլէ զապթ իթտիլէր, նէտէն սօնրա Գարստան կէօն-
տէրիլէն խապէրլէրին աճայիպ պիր Թիւրք լիտանը օլտուղունտաֆ, Օսմանլըլար
Երգրոււմտա հիլլէլի աղնատըլար իսէ տէ, իշ իշտէն կէշմիշ իտի:

Բուսլարըն պու կիւմիւ օրտուսունուէն պիրտէն պիրէ Գարս վէ էրդրոււմ
գօլունուէն սաղընս վէ սօլունս եաեըլմալարը բէք մուխաթարալը պիր մանօվ-
րա իտի, զանն իտէրսին քի օրտունուէն հէր պիր դօլու պիր գօմանտա ալթընս
օլմայըպ, քէշֆը մահէշա հարէքէթ իթմէքտէ իտի, վազասա պունտան Օսման-
լըլար տա պիրտէն պիրէ չաշըրտըլար, լաքին Բուսլարըն հարէքէթինէ ֆէնը
հարպճա սըգգաթ իտէյիտիլէր բէք չօգ խաաարաթ իտէպիլիլէր իտի:

Բուս բիշտալլարը Գարս էթրաֆլարընտա կէօրիւնիւր կէօրիւնիւզ, պաշ
գօմանտան Մուխթար բաշա Գարսը քիւլլիլէթիւ ասքէրլէ մուհասէրէ իտէ-
ճէքլէր զաննը իլէ, սէքիգ օն թապուր ասքէր ալըպ էրգրոււմ տօղրու հա-
րէքէթ իթտի. Գարսլըլար պունու Մուխթար բաշանըն գօրգաղըղընս համ-
լիտուպ, արգասընտան թահգիր տախի իթտիլէր, Բուսլարըն միւֆրէգէ գօլա-
րը իսէ տէֆա տէֆա Օսմանլը միւֆրէգէլէրինէ րասթ կէլիպ կիւճ իլէ եագալը
սըեըրտըլար, Վիլիլն քէօյիւ ճիվարընտա Բուսլարըն պիր ֆըրգասը, Գարստան
չըգըպ օրալարս կէշմիշ օլան պիր Օսմանլը ֆըրգասընս չաթըպ խալը թէլէ:

Փաթ վերտի վէ վազըթ աղչամ օլտուղունտան պիր պուչուզ սաաթ ուզադտա կէճէկտիլէր . Օսմանլը գօլու պու զալէպէտէն սօնրա մէմուռնէն Գարսա ալտէթ իթմէնէ իտի , Բուսլարըն օ գօլունու թէքմիլ սարըպ մահվ իտէպիլիրտի : Մուխթար բաշա տախի օն օն իքի սաաթ էրդրում եօլունտա իլէրիլէտիքտէն սօնրա արգասընտա տիւշմէն կէօրմէտիյիտէն , նապէհան կէրի տէօնիւպ ելինէ Գարա իւզէրինէ կէլմէնէ չգաշլատը , վէ եօլտա Բուսլարըն միւֆրէզէ գօլլարընա ըաաթ կէլէրէք , պիր խայրըճասընը վուրուպ կէրի թէպտիրտի :

Ճէնէրալ Մէլիգօֆուն միւրատը իսէ , սօլունտա օլան Տէր Ղուկասօֆուն օրտուսու իլէ պիրլէշմէք , եախօտ հիչ օրնաղ իսէ քէնտիսի իլէ Տէր Ղուկասօֆ օրտուսու արասընա Օսմանլը փըրզասընը սօգուշատւումագտը : Տէր Ղուկասօֆ օրտուսունուն պուղունտուղու թէրաֆ տախի մուհարէպէնէ բէք մինասիպ եկրլէր օլմանըպ , պիպիլուն տէրէ թէրէ վէ պօղաղ ըտը , վէ օ թէրաֆլարտա Օսմանլը աաքէրի օլսա արգալարը բէք գօլայ չէվրիլէպիլիր իտի : Մէլիգօֆ Տէր Ղուկասօֆուն նէ հալտէ օլտուղունտան խապէրտար օլմատըղընտան , մէմուլ իթաիլի թէրաֆա իքի գօլ աաքէր սալտըրտը . պունլար պիր իքի կիւն դարֆընտա Գաղըզման գաղասպսընա վաալ օլտուլար քի , Իսլամ վէ էրմէնի սէքիզ պին սէքէնէսի օլան պիր չէն գասապա իտի , Մուխթար բաշանըն պու թէրաֆա կէօնտէրէճէք աաքէրի օլմատըղընտան , պիր պէօլիւք սիվարի աաքէր վէ պիր չօգ սիլահ կէօնտէրիլ իտի , պու սիվարիլէր եէլլի ահալիլի սիլահաեըպ , վէ թալիմ էօյրէթիպ քէնտիլէրինի Բուսլարտան միւհաֆագա իթտիրէճէք իտի . պունլար Բուս աաքէրինի ուզադտան կէօրիւր կէօրմէզ պրադաղլար գաշտըլար , վէ Մուխթար բաշանըն թէքրար օ թէրաֆա կէօնտէրտիլի պիր պին պաշըեա եօլտա ըաաթ կէլիւպ , օ տա պունլարը կէրի չէվրմէտիքտէն մատաա քէնտիսի տէ պունլարա ուեուպ կէրի տէօնտիւ :

Գաղըզմանլըլարա թէսլիմտէն պաշգա չարէ գալմանըպ , Իսլամ Խրիսթիան ինթիարլարը Բուսլարը գարշըլատըլար վէ ալտըլար իչէըի կէթիրտիլէր , վէ դայիմագամ վէ սալըր մէմուլար տախի ֆիրար իթմիշ օլտուղլարընտան , իտաբէյի Բուսլար էլէ ալըպ պաշգա գայիմագամ վէ մէմուր նասպ իթտիլէր : Պուրատա օլան պիր մէշուր գգտա թուղու մատէնի միւլթէզիմ էլինտէ օլտուղունտան , միւլթէզիմ թուղուն օղգասընը տէօրթ պէշ դրուշա սաթմագտա օլտուղու հալտէ , Բուսլար գասապալըլարըն պիլա հարպ թէսլիմ օլտուղլարընա հիւրմէթէն թուղուն օղգասընը դըրգ բարանա էնտիրտիլէր :

Ա Ր Տ Ա Հ Ա Ն

Պու վէճ իլէ կէրէք Բուսլարըն կէրէք Ճէնէրալ Մէլիգօֆուն գօմանտաաընտա օլան օրթա գօլու վէ կէրէք Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ գօմանտասընտա օլան սօլ գօլու Գարսըն չարգ վէ գըպլէ թէրաֆլարընը թութմուշ օլտուլար . լաքին Ճէնէրալ Մէլիգօֆ Գարսըն չըմալ թէրաֆլարընը տախի քէշֆէ չըգտը . չիւնքի պլաատէ թարիֆ իթտիյիմիզ իւշ օլտուսուն պիրի օլան Աղըսգա Խրտուսու պու թէրաֆաան կէլէճէքտի :

Պու Թրաու բէք Ֆէնա հաւալարա թէսատիւֆ իթտի . պիւթիւն Ապրիլ վէ Մայիս այլարը դար թուֆան վէ ֆուրթուհա իլէ կէչիպ եօլլար դարանմըչ օլտուղունտան , ապէր բէք կիւճիւքլէ իլերիլէհէպիլտի :

Մէլիգօֆ պու թէրաֆա իքի քէչֆ գօլու սալտըրըպ , իլք գօլ սէլամէթլէ ալտէթ իթտի , իքինճի գօլ Բուսլարըն էն մէչհուր սիվարիլէրի օլան Թըվէր ալար իտի . պուսլար եօլտա տէօրթ թապուր Օսմանլը բիատէսինէ բասթ կէլիպ , բիատէլէր պուսլարը կէօրիւր կէօրմէզ կէրի չէքիլտիլէր վէ Բուս սիվարիլէրի պուսլարը գօվալամպտա , Օսմանլըարըն կիզլէտիքլէրի թօք պաթէրիալարը աթէչէ պաչլատըզլարը , Բուս սիվարիլէրի ետրէ սէրիլիպ վէ պէչտէ պիւրի թէլէֆ օլուպ , գուսուրու կիւճ իլէ պիւր պաչպա եօլտան կէրի տէօնէպիլտի . լաքին Բուսլարըն պու մաղլուպիլէթի , սօնրատան քէնտիլէրինէ պիւր պախթ օլտու , չիւնքի սիվարիլէր կէրի չէքիլիւր իքէն , պիւր քիւչիւք Օսմանլը գարաղօլունա թէսատիւֆ իտուպ վէ էթրաֆլարըն չէվիլիպ թէքմիլ գապթ իթտիլէր :

Պու գարաղօլ գապիթինին իւսթիւնիւ արատըգտա պիւր մէքթուպ պուսլար , քի Արտահան գօմանտանը Հիւսէյին Սապրի բաչսնըն ամիրի Գարս գօմանտանընա եաղտըրը պիւր մէքթուպ իտի . պու մէքթուպտէ Սապրի բաչա Արտահանըն անվալի իւզլէրինէ թաֆսիլաթ վիլիպ , գալէհին գալիֆ թէրաֆլարըն նէրէլէրի օլտուղունու , վէ ասաքիլի միւսթէլիֆ օլուպ կիւճէնէմէտիլինտէն , Գարստան աճէլէ իմտատ թալէպ իտէր իտի :

Մէլիգօֆ պու մէքթուպու օգուր օլումադ , հէմէն կիտիպ Արտահանը վուրուպ ալմայա գարար վիրտի , ինթիմալ տըր պիւր ալ զիատէ ապէր թէլէֆ իտէճէքտի . լաքին Բուսլարըն ուսուլի տայիմա պու սուր , ուզուն ուզուն մուհաւէրէլէր իլէ վազթ դայպ իտէճէք եէրտէ , պիւր ալ զիատէ ապէր թէլէֆ իտէրէք պիւր եէրի չապուդ ալմադ իսթէրլէր :

Մէլիգօֆ տէրադապ Ազըսգա օրտուսու գօմանտանը ճէնէրալ Տէվէլէ պիւր թաթար չըզարըպ , Զայիմ թէրաֆընտան քէնտիլինէ իմտատա եթիչիւօր օլտուղունու խապէր վիրտի :

Վէ Մայիսին օնուհտա ճէնէրալ Հայման գօմանտապընտա օլան պիւր ֆըրպա իլէ Մէլիգօֆ Ազըսգա օրտուսու թէրաֆընա թէվէճճիւհ իթտի . Վէ պու գօլուն պախթընա հավալար էյի կիթտիլինտէն իւչ կիւնտէ էլլի պէչ քիլօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իտուպ , Մայիսին 13 իւնտէ Տէվէլ օրտուսու իլէ պիւրէչտիլէր :

Արտահանըն էթրաֆընտա բէք մէչհուր վէ ֆէնը հարպ իւզքէ եարըլընչ իսթիհքեամաթ վարտը , իքի Բուս միւհէնտիլէրինին գալլինճէ օն օն պէչ միլեօն ֆրանդ սարֆը իլէ անճադ մէյտանա կէլիւր շէյլէր իմիւ :

Մէլիգօֆ , Տէվէլ վէ Հայման ճէնէրալար , իքի իւչ կիւն պու իսթիհքեամաթը պիւրըպթ վէ պիւրէր պիւրէր քէչֆ իտուպ , վազպա իսթիհքեամաթըն մէթանէթինէ հիչ տէնէճէք եօգ իտէ տէ , պիւր պէօյիւք հիւճումէ մուգավէմէթ իտէճէք տէրէճէտէ տէ կէօրմէկիպ , ապէրճէ պիւր իսպըր գուսուրլար կէօրտիւլէր . իմտի վազթ դայպ իթմէէլէրէք Մայիսին 17 ինճի կիւնիւ վազթըն կէճ օլտուղունա տախի պազմայըպ , հէր թէրաֆտան հիւճում իթմէէէ գարար վիւրտիլէր վէ միւճիպլինճէ մուամէլաթա տա պաչլատըլար :

Իսթիհքեամաթըն պաղըլարը բէք եօլունտա տալրանըպ , էյի մուգավէմէթ իթտիլէր , լաքին պաղըլարը տա Բուսլարըն թօրունա վէ հիւճումինէ տա հանամայըպ թէպիմ օլմայա մէճպուր օլտուլար , վէ էօլէ օլտու քի Բուսլար

պիր թէրափտան շէհրին իշինէ կիրիւյ տար սօղաղլարտա վէ էվլէրտէ Օսմանլը ասքէրի իլէ տէօյիւշտիւքլէրի հալտէ , պագի օլանը տա տիշարըտա օլան դալէ-լէր վէ թապեալար իլէ տէօյիւշիւր խտի : Սապրի բաշա նամէրտլք իթմէտի , լաքին ֆէնը հարպա աշնա օլմատըղընտան , եօլունտա պիր թէտպիր տէ գուլ-լանամատը . շէհրին իշինտէ պիզզաթ տէօյիւշէ տէօյիւշէ հիւքիւմէթ գօնաղը-նա գատար չէքիլտի , վէ պու գօնագ դաեէթ մէթին եաքըլմըշ օլտուղունտան , գօնաղա գաբանըպ եինէ Բուսլարա հայլը մուգալէմէթ կէօսթէրտի , նէղտինտէ օլան եալէր վէ մուալինլէրի հէպ տիւշիւպ էօլտիւլէր , նիհաեէթ Բուսլար հէր թէրափտան գօնաղը սարտըղլարընտան , թէրք խտուպ քէնտինի կիւճ իլէ Գարս թէրափընա աթապիլտի :

Շէհր պու վէչ իլէ Բուսլարըն էլինէ տիւշար օլտուղտան սօնրա , սըշար-տա օլան թապեալար տա թօրլարընը շէհրէ չէվլրմէտիքլէրինտէն , հէր պիրի կէրէյի կիպի մուգալէմէթ իթտիքտէն սօնրա , պաղըսը խարապ օլտու վէ պա-ղըսը թէսլիմ վէ սաաթ օն իքիտէ մուհարէպէ խիթամ պուլտու :

Օսմանլըլարըն չօղու պաշը պօղուգ վէ Գիւրտ օլտուղլարընտան հէպ ֆի-րար իթտիլէր վէ նիգամ ասքէրի տախի պունլարա պագարադ տաեանամատը : Պու հալտէ վագաա Օսմանլըլար Արտահանտա չօգ հարպ եէսիրի վիրմէտիլէր , ֆադաթ թէլէֆիլէրի տէ Սթանպօլա եազտըղլարը գատար ազ տէյիլ խտի , Բուս-լարըն հիսապընէա Օսմանլընըն թէլէֆի իւշ պինտէն վէ քէնտիլէրինքի տախի պէշ պինտէն զիտտէ խտի :

Բուսլար Արտահանտա տօգսան իքի թօր պուլտուլար , քիւլլիյէթլիւ սիւ-լան մուհիմմաթ վէ էրզագ :

Իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Մէլիգօֆ իմրէրաթօրա թէլէլրաֆլար չէքիպ աս-քէրի տախի թալթիֆ իյլէտի . լաքին կիւնիւն շէրէֆի ճէնէրալ Հայմանա ալիտ օլտու , չիւնքի պու ճէնէրալ ֆէվգէլատէ աիւրաթ վէ շէճաէթ կէօսթէրիպ , պիզզաթ էն մուխաթարալը եերլէրտէ պուլունտու վէ պէօյիւք թէշլիքէլրտէն գուրթուլտու :

Պիւթիւն դալէլէրէ Բուս պայրաղլարը չէքիլտիքտէն սօնրա , Մէլիգօֆ միլ-քիյէ վէ ասքէրի մէմուրլարընը տախի նասպ խտուպ օրտուկեանընա ալտէթ իթտի :

Իպթիտա Պայաղլտին , սօնրա Արտահանըն արգա արգաեա ալընմասը , Սթանպօլա բէք ֆէնա ագս իթտի , վէ ահալիյի պիր ինգըլապ տէրէճէսինէ կէ-թիրտի , օ գատարատաք քի , Արտահան կէրի ալընտը տէյի եալան հալատիս-լէր նէշը խտիլիպ կիւճ իլէ Օսմանլը միլլէթինին հիտտէթինի թէսքին խտէպիլ-տիլէր :

Սթանպօլտան սարֆը նապար օլունտուղու հալտէ , Օսմանլը ասքէրինի տէ դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշիւրտիւ , վէ գօմանտանլարը հազըընտա էմնի-եէթլէրինի սէլպ իթմէեէ պաշլատը : Պունուն մուղալիրի Բուսլարտա պէօյիւք պիր ճէսարէթ հասլ իթտի , հաթթա արթըգ Ագըցգա օրտուսունուն օրալարտա պիր իշի գալմատըղընտան , իլէրի եիւրիւեիւպ Վիւմիւ օրտուսունա գալուշ-տու , քի պիրլիքտէ Գարսը մուհասէրէ իթսինլի :

Նիհայէթ Արտահանըն ալընմասը իլէ հէմ Գարս իլէ Պաթուսուն վէ հէմ էրզրում իլէ Գարսըն արասը վէ ինթիլաթը քէսիրմիշ օլտու , վէլնասը Օսման-լընըն իլք խաթթը մուհաֆաղասը թէքմիլ պօղուլմուշ օլտու :

Օսմանլիներն իբրինճի խաթթը մուհաֆազասը Սողանլը-տաղ օլաճագտը , պու խաթթ խահէթ մէթին պիր խաթթ իսէ տէ , սօլունտա Արտահան վէ սա-
ղընտա Պայագլիտ Բուսլարըն էլինէ կէշտիյի կիպի մուհաֆազասը բէք գօլայ
տէյիլ խտի :

Մուխթար բաշա մէճպուր օլտու պիր Ֆըրգա ասքէր Արտահան եօլունա
վէ պիր Ֆըրգա ասքէր տախի Պայագլիտ եօլունա թային իթմէեէ : Պու իքի մա-
հալին արասը ելթմիշ պէշ քիլօմէթրօլուգ պիր մէսաֆէ օլուպ , պունու թէք-
միլ մուհաֆազա խտէճէք գատար ասքէրի եօղուտու . իմտի Բուսլարտան ար-
գասը չէվրիմէսին տէյի Մուխթար բաշա պու Սողանլը-տաղ խաթթընը տախի
թէքք իթմէեէ մէճպուր օլուպ , կէրիլէտի վէ Զէվին թէրաֆընա չէքիտի , չիւն-
քի Գարս , Արտահան վէ Պայագլիտին իւշ եօլու տա պու Զէվինտէ պիրլէշէր
խտի : Մուխթար բաշա պու մուհիմ մէվգիի թուլթարագ , Էրզրումու մուհաֆա-
զա խտէպիլիրտի . լաքին արթըգ Գարսա պիր իմտատ խտէմէեիպ , Գարս քէն-
աի հալինէ պրագըլտը :

Բուսլարըն իքի օրտուտու եանի Ագըցգա իլէ Կիւմրիւ օրտուտու պիրլէ-
շիպ Էպիր պէօյիւք գըսմը Գարս մուհասէրէսինէ թէտարիք կէօրտիւլիւ հալտէ ,
օ պիր գօլու տախի Մուխթար բաշա օրտուտունա քէշֆէ թային օլունաու :

Բուսլարըն պու գօլու Բէնէք թէրաֆընա կէլիպ պու գասապայը զապթ
իթտի վէ Ոլթիյէ գատար տա իլէրիլէտի . լաքին Ոլթիյէ Օսմանլը ասքէրի կէլ-
տիյինտէն , ճասուլար վասիթասը իլէ խապէրտար օլտուգլարընտան , պու գա-
սապատա նէ գատար սիւհա վէ միւհիմմաթ վար իսէ , Օսմանլը էլինէ կէշմէմէ-
սի իշլւն հէպ թէլէֆ խտուպ վէ չայա աթըպ , Բէնէքտէ գարար վիրտիլէր :

ԳԱՐՍԸՆ ԻԼՔ ՄՈՒՀԱՍԵՐԷՍԻ

Կիւմրիւ եախօտ Ալէքսանտրօրօլ օրտուտունուն պիր Ֆըրգասը Արտահա-
նա թային օլունաուղու հալտէ , ճէնէրալ Գօմարօֆ գօմանտասընտա օլան տի-
կէր Ֆըրգասը տախի Գարսըն էթրաֆընա թային օլունաու վէ պունտան մու-
րատ , հէմ Գարսըն չըմալ վէ չարգ թէրաֆլարընը քէշֆ իթմէք , հէմ տէ պիր
թաղըմ մանօվրալար իլէ օ պիր Ֆըրգանըն Արտահանա կէօնտէրիլտիյինի պէլլի
իթմէմէք խտի : ճէնէրալ Գօմարօֆ կեան զալիպ վէ կեան մաղլուպ օլարագ պիր
գաշ քէշֆէ միւգթէտիր օլուպ , պունլարըն պիրինտէ էսիի Կիւրճիաթան բրինա-
լէրինտէն գալմա ճէնէրալ Զէլօգայէֆ կի օքսիւնտէն վուրուլտու , վէ գուրչու-
նու չըգարուագ զապիլ օլմատըղընտան , իւշիւնճիւ կիւնիւ վէֆաթ իթտի :

Քէշֆ թէքմիլ օլտուղու էանատ տախի ճէնէրալ Մէլիգօֆ Արտահանտան
ալմտէթ իթտի , վէ Ագըցգա օրտուտունուն պիր պէօյիւք գըսմընը տա պէրա-
պէր կէթիրտի : Մուգատտէմա նագլ իթտիյիմիդ միսիլու , Մուխթար բաշա Զէ-
վին թէրաֆլարընա չէքիլմիշ օլտուղունտան , ճէնէրալ Մէլիգօֆ պունու ալը
Ֆըրասաթ ատու խտուպ , Գարսը թէքմիլ մուհասէրէ իթմէեէ թասապվուր իլէտի
վէ մէվճուտ ասքէրինի իւշ Ֆըրգա խտուպ , պիրինին գօմանսընը քէնտի տէ-

րիւնտէ իմ տի , օ պիրինի ճէնէրալ Տէվէլէ վէ իւչիւնճիւսինի ճէնէրալ Հայ-
մանա վիրտի . վէ պու Փըրզալարըն պիրի Գարսըն էթրաֆընտա Մասրատա ,
տիկէրի Սրտահանտա վէ իւչիւնճիւսիւ Արտօսթտա օրտու գուրտուլար :

Մուխթար բաշա իսէ Գարսը մուհասէրէտէն գուրթարմագ եախօտ հիչ օլ-
մալ իսէ Բուսլարա բահաթ վիրմէմէք իւզրէ , Սօղանլըտան տէօրթ պին սիվա-
րիսինի Գարս թէրաֆընա կէօնտէրտի . պու սիվարիլէրին էքսէրի Ձէրքէս օլուպ
Ձէրքէս Մուսա բաշա գօմանտասընտա իտիլէր , պու սիվարիլէր բիատսիդ օ-
լարագ ագչամ վազթը էրզըրում իլէ Գարս ճատտէսինին պիրլէչտիյի Պէնկլի-Ահ-
մէտ թէսմիլէ օլունան դարիլէեէ վասլ օլտուլար : Արտօսթ թէրաֆընա կիթ-
մէքտէ իքէն , պու սիվարիլէրին վիրուտինտէն ճէնէրալ Մէլիգօֆ խապէրտար
օլտուգտա , պունլարը թէէքէլէյիպ տաղըթմագ իւզրէ քրէնա Ձէվլէվագէեէ էմր
վիրտի : պու ճէսուր գօմանտան պիր գաչ Փըրզա աթլը , վէ Տաղխաթանլըլարը
վէ օն ալթը բարէ գատար տա թօր իսթիհասալ իտէրէք , եարը կիճէ Պէնկլի-
Ահմէտ վասլ օլտու : Ձէրքէսլէր էթրաֆա նէօպէթճի նօթալարը գօմամըլ օլ-
տուգլարընտան կիճէլէյին թէէքմիլ շաշըրաղլար , պու ճիւմէ իլէ պէօլիւք մէրտ-
լիք կէօսթէրիպ վէ պիր գաչ սաաթ գըլըճ գըլըճա կէլէրէք նիհայէթ գաչմայա
մէճպուր օլտուլար : Ձէրքէսլէր օ տէրէճէ տարմատաղըն օլտուլար քի , տէօրթ
պինտէն տէօրթ եիւզ քիչի անճագ Ձէվինէ կէրի տէօնէպիլտիլէր , սօնրատան
թէք թիւք կէլէնլէր տէ օլտու վէ Մուսա բաշա քէնտիսի տէ կէօրիւնմէտի :

Պու թէլէֆ Օսմանլը իչիւն բէք աղըր պիր թէլէֆ իտի , չիւնքի գաթէն
սիվարիլէրի ազ օլուպ , չիմտի հիչ գալմաֆադ տէքէճէլէրինէ կէլտի պիթտի , օ
գատարատաք քի , աթթը Մուխթար բաշա քէնտի պաշընըն չարէսինէ պագ-
մանա մէճպուր օլուպ , Գարսը քէնտի գատէրինէ պրագտը :

ճէնէրալ Մէլիգօֆ , Գարսըն էթրաֆընա գըրդ պէչ քիլօմէթրօ թուլինտէ
պիր խաթթը մուհասէրէ չէքտի , վէ պու խաթթա գըրդ իւչ պէօլիւք սիվարի
թային իտուպ էօյլէ սըգը պիր մուհասէրէ թուլթտու քի , Գարսըլարըն խարըճ
իլէ իխթիլաթը դապիլ օլամատը :

Պիր աղ սօնրա Յունիսին օնունտա Կրան տիւք Միչէլ քէնտիսի տախի
Մասրա օրտուկեհանընա կէլիպ , օրտու մուամէլաթընը թաճիլ իթտիքտէ , Գարս
իւզէրինէ թօր վէ խուսպարա աթըլմանա պաշլատը :

Գարս չէհրի , Գարս սանճաղընըն մագարըրը օլուպ , Գարս չայը իսմինտէ
օլան պիր չայըն իւզէրինտէ եանի իքի թէրաֆընտա տըր : Պու չայ տիւզ օլա-
տան չէհրէ տօղրու կէլիպ չէհրէ եագլաշտըգտա , պիր տէրէ իչինտէ ագմանա
պաշլար , վէ պու տէրէնին իքի թէրաֆընա տախի տիվար կիպի տիգ վէ սարպ
ուչուրումլար տըր :

Գարս , տէօրթ մահալլէեէ թագսիւմ օլմուշ տուր . պիրի չէհիր , վէ իւչիւ-
վարըլարը :

Ձայըն սաղընտա վէ Գարատաղ տէնիլէն տաղըն գըպլէ էթէյինտէ , Պայ-
րամ-Բաշա , չայըն սաղընտա վէ քէզալիք գըպլէ թէրաֆընտա Ռթա-գաբու ,
քի Գարսըն էն ճէմիեթիլի մահալլէսի տիր . չայըն սօլունտա վէ չէհրին վէ Ռթ-
թա-գաբու մահալլէսինին գարչըսընտա , վէ պունլարա իւչ թաշ քէօրբիւ իլէ
մութթասըլ թիմուր-բաշա մահալլէսի վար տըր :

Շէհրին գէմինի պիր եիւքսէք թէրէ իսէ տէ , պու թէրէ տիւք տիւզ օլ-
մանըպ էնիչիլ չըգըլը տըր , Գարս չայը պու թէրէյի դայրի միթէսալի օլա

րադ իրիցէ պէօլիւպ արասընտան պիր տէրին տէրէտէն կէշէր, վէ օ թէրաֆ-
տա պէօլէ պիր գաշ տէրին տէրէլէր տէ վար: Քէշիշէմէ թէրաֆը կիթտիքճէ
տիւզլէնիպ պիր օլիւ օլուր, վէ Գարսըն էն ալչադ թէրաֆը պու թէրաֆ տըր:
Շէհրին հօգարը թէրաֆընտա օլան չայըն քէնարլարընա ազ չօգ եանաշը-
լապիւր: Լաքին աշաղը թէրաֆընըն իքի քէնարը տախի ուշուրում գայա-
լար օլուպ, եան եանա իքի քիշի անճադ հօլ պուլապիւր:

Պու թէրէնին չարգ թէրաֆը իլէ քի Գարս չայընըն սաղընա տիւշէր, վէ
թարիֆ իթտիյիմիզ օվա թէրաֆընըն արա եէրինտէ Գարատաղ թէսմիյէ օլու-
նան պիր պայըր վար: օ տա չըմալ վէ չարգա սօլրու էնէ էնէ տիւզլէշիր,
լաքին Ալէքսանտրօբօլ հօլունա նազըր օլան գըպլէ թէրաֆը տիգ վէ ուշու-
րում տուր:

Չայըն սօլունտա օլան թէրէ տիւզիւնտէ պիր թաշըմ եիւքսիքէ պայըր-
լար վար, եանի չարգտա չադմազ թէրէլէրի պաթը վէ գըպլէ թէրաֆընընտա
տիգ թէրէ վէ չօրագ պայըրլարը: Պու տիւզ թէրէնին գարաեէլ թէրաֆընըն-
տա տէրին վէ ուշուրումու տէրէլէր վար վէ պու տէրէլէրտէն ագան սուլար
Գարս չայընա գարըշըր: պունուն տա գարընսընտա եանի քէշիշէմէ թէրաֆըն-
տա պիր էնի վէ տիւզ տէրէ վար քի, բէք տէրին տէ տէյիլ տիր: պունուն
եալընըզ չայա եազըն մահալլէրինտէ պիր ազ ուշուրումլարը վար:

Պու թէրէնին իսթիհքեամճա էհէմիկէթի շու սէպէպէ մէսնի տիր քի,
էթրաֆընտա անտէն եիւքսիք վէ անա հաքիմ օլաճադ եանի անը թօր իլէ տէօ-
եէճէք պաշգա պայըրլար հօգ տուր, հաթթա պու թէրէլէրտէն ուղաղա կիտիւ-
տիքճէ, գէմին տիւզլէնի վէ տէօրթ թէրաֆընտա հաքիմ օլան պու թէրէ գալըր:

Եվլէլէրի Գարս դալէսի տէնիլէն շէյ, պիր էսկի տիվար ըսը քի, պիւ-
թիւն շէհրին էթրաֆընը իհաթա խէրտի, վէ եէր եէր գուլէլէրի տէ վար ըսը,
վէ չայըն քէնարընտա պիր գայա իւզէրինտէ պիր տէ պիր քէպիր գալէսի վար
ըսը:

Պու մագուլէ էսկի դալէլէր շիտիքի թօրլարըն գարպընա տաեանըր շէյ-
լէր օլնատըրընտան, հէր մուհարէպէտէ պուրալարը թէճրիւպէ իլէ տէ մալլում
օլտուղունտան, Օսմանը թէրաֆընտան Գարս իսթիհքեամաթընա կիթտիքճէ
տըզգաթ օլունտու վէ արթըրըլար վէ եալընըզ շէհրին էթրաֆընտա օլանլարա
գանաաթ օլունմալըպ, պիւթիւն թէրէ իսթիհքեամա ալընուր, հաթթա 1865
տէն սօնրա դաեէթ ճէսիմ վէ մէթին իսթիհքեամաթ եաբըլտը:

Լաքին էնը հարպա մալլում օլտուղուն վէճէ իլէ, Գարսըն վէ էթրաֆընըն
զէմինի գայալըզ օլտուղունտան պու մագուլէ իմալաթ դաեէթ միւշքիլ տիր,
նէ գատար մէթէրիս ինչասը լազըմ կէլսէ, ուղաղտան թօրագ թաշըմալը, վէ
տիւզիւն հօլար օլմաեըպ, հէր թէրաֆը էնիշի չըզըշը օլտուղունտան, պու
թօրաղը թաշըմազ տախի կիւճ տիր: պու սէպէպտէն նաշը, պուրալարտա
իսթիհքեամ եաբմազ, սայըր մահալտէն գիատէ ամէլէ եէ միւհթամ ըսը: վէ օլ
հալտէ անկարիա սուրէթի իլէ բէք չօգ ամէլէ իսթիլտամ օլունտու իսէ տէ,
եինէ պէօլիւք սարֆիաթա միւհթամ օլունտու: Երըն օն իքի ալընտա տա
պուրալարտա իշ իշէմէք գըշըն շիտէթի ճիհէթլէ գապիլ օլամահաճաղընտան
պիր գաշ սէնէտէն պէրու Նիսանտան շոկտեմքերէ գատար, եանի երլտա եէ-
տի ալ անճադ իշլէտիլէպիլիր իտի:

1854 սէնէսինտէ տէ Բուսլար Գարսը մուհասէրէ իթմիշ վէ հիւճում իլէ

ալմըջ օլտուգլարընտան , չէհրին էթրաֆընտա օլան հանկը մէվգիլէրին գիատէ իսթիհքեամա միւհթամ օլտուղունա օ վաղըթլար տըգգաթ օլունմուշուտու , վէ թէհրիւպէտէն կլրէյի կիպի իսթիֆատէ օլունտու , եհնի իսթիհքեամաթըն հէ- մէն ճիւմէսիք օ վաղըթլարտա իճապ իտէն օրտու իսթիհքեամաթըն օղթլա- րընա եարըլտը :

Գարտա ալարընաճադ օրտու , իչ գալէ իլէ էթրաֆընա եարըլան օն իքի թապեա տէրունիտէ պուլունաճադտը . իչ գալէ թէքմիլ թամիր օլունտու , լաքլին չէհրին էթրաֆընտա օլան տիվարլար իարապ օլտուղունտան , անլէր իլէ օրտունուն մուհաֆադասը գապիլ տէյիլ իտի :

Նասըլ քի եօգարտա տէնիլտի , Գարսըն օթմասընտա պիր տէրին տէրէ- տէն Գարս չայը ճէրեան իտէր օլտուղունտան , պու չայըն իքի թէրաֆընտա եանի սաղընտա վէ սօլունտա միւճէտտէտէն վէ պիրի պիրինտէն մուֆարըդ թապեալար եաբմադ լազըմ կլլտի : Սաղ վէ սօլ իսթիհքեամաթըն արասընտա պէօլէ պիր տէրէ վար իքէն տախի , թապեալարըն էքսէրի պիր պիրինէ եար- տըմ իտէպիլիտի :

Իշթէ չայըն սաղ թէրաֆընտա օլան թապեալար :

Արապ եախօտ Գարս-բսթլադ թապեասը : Պու թապեա Գարատաղ թէ- բէլէրինտէն պիրինին իւղէրինէ եաբըմըջ տըր վէ չէհրին իչ գալէսինին իքի պլին եիւզ օթուղ մէթրօ ուղաղընտա վէ բօյրաղ թէրաֆընտա տըր :

Բլանը քէօշէլի իսէ տէ , քէօշէլէր պիրի պիրինէ միւսալի տէեիլ տիր , վէ մէտիւնլինտէ պլրթիտէ պիր թաշ գըշլասը վար , վէ պունուն ճիհէթը եէսարիսի եանի սօլ եիւղիւ Գարս չայընըն պիր եիւքսէք վէ ուշուրում քէնարընտա տըր : Պու թապեանըն թօբլարը , տէրէ տիւղիւնիւ տէօյտիւքտէն սօնրա սօլտա օլան Խիկիլիդ թապեասընա տա պէօյիւք եարտըմը օլապիլիր , չլանքի պունուն զէ- մինի օնուն գէմինինտէն եիւքսէք տիր :

Սաղ ճիհէթինէ գարշը սիբէրլէրի տախի վար տըր , պու իսթիհքեամըն հէր թէրաֆը ուղադտան նազլ օլունան թօբրադլա մէթէրիսէ ալընմըջ տըր , վէ թօբ- ճու վէ բիատէ ասքէրինին մանօվրալարը իչիւն էօնիւնտէ եաթըմը շէվլէրիտէ վար տըր , ֆազաթ խէնտէք եա արղը եօգ տուր :

Գարատաղ թապեասը պու թապեանըն պլին իքի եիւզ մէթրօ ուղաղընտա վէ քէշիչէմէ թէրաֆընտա տըր : Պունուն տա պիր մէթէրիսի վէ իքի սիբէրի օլուպ , եիրմի պիր գատէմ եիւքսէքսէ վէ արղատա պիր տէ պաշգա թօբ պա- թէրիսսը վար , պունուն տա բիատէ վէ թօբճու ասքէրի իչիւն մէյտանլարը վար իսէ տէ , գայալըգ օլուպ հաֆրը միւմքին օլմատըղընտան , պունուն տա խէնտէյի եօգ տուր :

Հաֆըդ բաշա թապեասը պիր թէրէ տիւղիւնտէ վէ Գարատաղ թապեա- սընտան պլին եէտի եիւզ եիրմի մէթրօ ուղաղընտա վէ քէօշէլէրի պիրի պիրի- նէ միւսալի օլուպ մէթէրիսի տիր , կէրէք դարալը եօլ իւղէրինտէ վէ կէրէք պէօյիւք մէթէրիս բիշկեանընտա պունուն տա չարրասթլարը վար : Քէշիչէմէ թէրաֆընտա օլան մէթէրիսին իքի եիւզ օն մէթրօ ուղաղընտա պիր տէ պիր նիւմ տայիրէ օլուպ , Նադալլի թէսմիյէ օլունուր վէ եէթմիշ մէթրօ թուլի վար :

Գանըլ թապեա տախի , պունտան իքի քիլօմէթրօ ուղադ տըր , պու թապ- եանըն էօնտէ իքի գալէսի օլուպ պիր տէ հիւալ շէքլինտէ թապեալարը վար , վէ պունուն մէտիւսլինտէ տախի քէղալիք պիր գըշլա վար :

Պունուն աննընտա մէթերիսլէր օլուպ , արզլարլը վար տըր , գաբալը վէ չարբասթ եօլլարը օլուպ , խէնտէյի տախի վար տըր , խէնտէյին ալթըր գատէմ տէրինլիյի վէ օն իքի գատէմ էնի վար տըր :

Սիվարի թապեասը տախի պունտան 1550 մէթրօ ուզագտա տըր , վէ 1855 տէ կարըլան թապեանըն ելիլնտէ միւճէտտէտէն կարըլմըշ տըր , վէ Գանլը-թապեանըն դարպ թէրաֆընտա տըր :

Չայըն սօլ թէրաֆընտա օլան խթիհքեամաթ տախի պունլար տըր : Չիմ , կախօտ թէտխարապ թապեասը Գարսա ճարի վէ շէհրին իւսթ թէրաֆընտա նէ գատար եօլ վար խտ , պու թապեա թօբլարը իլէ անլէրի տէյէպիլիլի . պու թապեա թօբրագտան կարըլը տըր վէ խէնտէյի եօգ տուր , վէ ելթմիշ մէթրօ ուզագտա պիլ տէ մէյտանը վար :

Վէլի բաշա թապեասը , Չիմ թապեասընտան 1130 մէթրօ վէ իչ գալէ-տէն 885 մէթրօ ուզագտա օլուպ , հէր թէրաֆըր գաբալը վէ իւչ թէրաֆըր մէ-թէրիպի տիր . տէօրտիւնճիսի եանի իչ գալէնին գարչպընտա օլանը պիլ գըշ-լա վէ խէնտէքլէ գաբալը տըր . խէնտէյին էնի 21 գատէմ վէ տէրինլիյի 7 գատէմտիր , վէ բիշկեանընտա բիատէ թիւֆէնք էնտալ իչին շէվլէրի տէ վար :

Ինկիլիզ թապեասը պունտան 1700 , վէ Սրապ թապեատան 1300 մէթ-րօ ուզագտա տըր , պու միւթէսալի իւլ շէքլ օլուպ քէշիլէմէ թէրաֆըր աչըգ տըր : Պու թապեանըն տիւլը եէրի օլմատըղընտան , կալընըղ թիւատէ ասքէրէ մախսուտ տուր , պունուն խէնտէյինին տէ ելրմի պիլ գատէմ էնի վէ եէտի գա-տէմ տէրինլիյի վար :

Մուխլիս թապեասը Ինկիլիզ թապեասընըն բօյրաղ թէրաֆընտա վէ 1100 մէթրօ , վէ Սրապ թապեասընըն տախի 1080 մէթրօ ուզաղընտա տըր , պօղա-զը աչըգ տըր ֆապաթ շէքլի միւթէսալի տէյիլ տիր : Պու թապեա պիլ ու-չուրում իւղէրինտէ պինա օլունմուշ օլուպ , կէրէք Գարս չալը պօղաղլարըն-տան վէ կէրէք չագմագ թէրէլէրինտէն կէլէնլէրի տէյէպիլիլի տիր :

Պունուն արգասընտա Մուխլիս թէրէսինտէն 230 մէթրօ պիր եիւքսէք-լիքտէ Գօթուզ իսմի իլէ պիր թապեա տահա կարարըրըպ օ պիրլէրի իլէ պիր-լէշտիրիլէճէք խտ , լաքին սօնրատան սարֆը նաղար օլունտու :

Լաղ թէրէսի կախօտ Չագմագ թապեասը տէնիլէն թապեա օ գատար եիւքսէքտէ տիր քի , հէր թէրաֆըր տէյէպիլիլի . պու տա պիր ուչուրում իւ-ղէրինտէ օլուպ , իւչ պաթարեասը վէ բիատէ իչիւն տախի շէվլէրի վար :

Տիք թէրէսի թապեանը , պունուն 1200 մէթրօ ուզաղընտա վէ զըպլէ թէրաֆընտա տըր , վէ եիւքսէքլիքտէ օ պիրինէ լաքինճի սալըլապիլիլի . պու տա պիր մէթէրիպի թապեա տըր , ֆաղաթ բիշկեանընտա շէվ մէյտանը եօգ տուր . պունուն տա խէնտէյի սօգուղ գատէմ էնլի վէ եէտի գատէմ տէրին տիր :

Ալթմըշ իքի մէթրօ եիւղիւ վէ պիր օ գատար քէնարը օլան պաթարեա տախի բօյրաղ թէրաֆընտա պիր գալալըղ իւղէրինտէ օլուպ վէ օն պէշ մէթ-րօ տա խէնտէյի օլուղընտան , պու թէրէսի կանաչմայը գապիլիլիլի խէր , պունա տա Ալ թապեա իսմի վիրիլմիշ տիր :

Նիհանէթ Թահմա թապեասը , պունուն 530 մէթրօ ուզաղընտա օլուպ , պիրի պիրինէ պաղըր վէ խէնտէքլի իքի թապեա տըր :

Պունլարըն ճիւմէսի օն սէքիլ քիլօմէթրօ թուլինտէ պիր ճէսիմ խաթթը մուհաֆազ տիմէք տիր :

իչ գալէսէ կէլինճէ, Գարատաղըն դարպ ճիհէթինին էն ուճունտա օլուպ Գարս չայընըն ուչուրուլարը իւղէրինտէ տիր, վէ իքի եիւղ սէքսէն մէթրօ դատար թուլի օլուպ, էթրափտա օլան եիւքսէք թէքէթր հիդասընտա տըր:

Թէմէլի թաշ վէ իւսթիւ թիւղլա եիւքսէք պիր գալէ օլուպ, էն ուղուն թէրափը շէհիրէ նաղըր տըր. օ թէրափը քէօշէլի օլուպ, տիկէր թէրափը տիւղ տիվար տըր: Պիր գալիլէսինտէ իքիշէր նիւ գուլէ վար, վէ գալէնին պիր գա-
րուսու օլուպ օ տա քէշիշէմէ թէրափընտա տըր: Պու գալէսէ էն դօլայ կի-
րիլէճէք եիւ յարգ թէրափընտա տըր. պաթը վէ դարաեիլ թէրափլարը ուչու-
րում օլտուղունտան եանաշմագ գապիլ տէյիլ տիր. շէհիր թէրափընտա օլան
պայըր տալիս ուչուրում իսէ տէ, եաքըլիշ պիր եօլու վար:

Պու Գարս իսթիհքեամաթընըն սիւրէթը թէտափիի վէ թէարրուղիտէ օ-
լան էհէմիլեթի թէճէսսիւս օլունտուգտա, շու նէթիճէ հասըլ օլուր:

Գուվէթլի թէրափը. 1.-պուլարըն ճիւմլէսինին էթրափա հաքիւմ վէ նա-
ղըր եիւքսէքլիքէր իւղէրինտէ օլմասը տըր. 2.-պու իսթիհքեամաթ տա օլան
թօքլարըն պիրի պիրինէ զաեէթ գուվէթլի պիր եարտըմ իտէպիլմէսի. 3.-զէ-
մինի գայալը գլտուղունտան, կէրէք մուհասէրէսինին վէ կէրէք լաղըմ իլէ
եանաշմանըն կիւճլիլիւ:

Ձայըֆ թէրափը. 1.-իքի թէրափ իսթիհքեամաթընըն պիր պիրինէ մէր-
պուլ օլաւամասը, չիւնքի Գարս չայը պու իքի թաղըմ իսթիհքեամաթ արա-
սընտա տէրին վէ ուղուն պիր տէրէտէն ճէրեան իսլըր. 2.-իսթիհքեամաթըն
պիր չօղունտա խէնտէք պուլունմամասը. 3.-թօքրալ պուլունմատըղընտան,
մէթէրիսէրին թամիրինտէ կէօրիւլէն միւշքիլաթ. 4.-պաղը էն եինքսէք թապ-
եա քէնարլարընտա եան խէնտէքլէրի օլմամասը. 5.-կէրէք ասքէրի վէ կէրէք
մուհիմմաթը պարընտըմագ իւղրէ, իւսթիւ էօրթիլիւ սուստուրմալարը պու-
լունմամագ: Գըշլալարտա անճագ իւչ պին նէֆէր վէ մաղազալարտա անճագ
սէքիլ պին քիլօ զաիիրէ հըֆղ օլունապլիլի քի, մուհափաղա ասքէրինին եա-
լընըլ տէօրթ հափթալըք թայինաթը տիմէք տիր. 6.-հէմէն հէր թապեատա
սու պուլունմահըլ, Գարս չայընտան տա սու նաղիլինին զաեէթ միւշքիլ օլ-
մասը. 7.-իւսթիւ էօրթիլիւ եօլլար պուլունմամասը, վէ թօքրագլա օլուն
մուհափաղալը եօլլարը բէք աղ օլտուղու:

Գարս մուհափաղասընըն էն պէօյիւք միւշքիլաթընըն պիրի տէ Գարս պ-
հալիսի օլուպ, պուլար օն իքի պին նուֆուստան զիատէ օլարագ, ուղուն
պիր մուհասէրէտէ մուհափաղա ասքէրինին թայինաթընըն պիր մըգտարը իլէ
պէսլէնմէ կէ մէճպուր օլուրլար:

Ատի վագթլարտա Գարս թապեալարընըն տօնաթըլմասը եիւղ էլլի բարէ
թօքա միւհթաճ տըր:

Գարսն մէվճուսու պուլար տըր, եիւղ բարէ 24 չապընտա վէ աղըն-
տան տօլար շէշխանէլի թօք, վէ էլլի տէօրթ բարէ եինէ 24 չապընտա ֆա-
գաթ տիւղ թօք:

Պունտան մատտա ասքէր տըշարը ուղրատըղը հալտէ իսթիմալ օլունմագ
իւղրէ, ալթմըշ ալթը բարէ տէ սահրա թօքու վար ըար:

Աթէշ իսթիթընըն թուլի, թօք պաթարեալարընըն թուլսուղու եէրլէ-
րին թուլի թիշղիլ գըլընտըղը հալտէ 5480 մէթրօ տուր:

Պու հալտէ Գարս, աղալլի եիրմէ իւչ պին մուհափաղա ասքէրինէ միւհ-

թաճ տըրդ լաքին խաթթը մուհաֆազանքն թուլինէ նաղարէն սրգը պիր մուհաթէրէ վաղթը , պու գատարը տախի քեաֆի տէյիլ տըր :

Յամանլըլար պու խուսուստա պէօյլը տըղգաթի կէօթէրիպ , Մուխթար քաշա իֆրաթի թէտարիքեաթտա պուլունմուշուտու :

Հասան վէ Ահմէտ քաշալար գօմանտասընտա ծն սէքիդ թապուր քիատէ վար իտի . ապէ՛ր , սիվարի վէ պալթաճըլար տա պու թապուրլարըն տախիլինտէ օլարադ :

Պունլարտան մաատա ծն իքի թապուր քէսիֆ , իւշ պաթէրիա ինթիաթ վէ տօգուլ թապուր մուսթահիքը օլարադ ճէման օթուզ իւշ պին նէֆէր իտի . Չէրքէս , պաշը պօղուդ սիվարիլէրի տէ եինէ պաշգա :

1835 տէ Գարս աճըլգ սէպէպինէ թէսլիմ օլտու , պու հալէ նաղարէն ճէնէրալ Մէլիգօթուն մուհաթէրէ պուվէթինէ նիսպէթլէ , Գարսըն նէ գատար տաեհանաճաղը , տէրունինտէ նէ գատար զախիրէ վար իսէ ծնա կէօրէ հիսապ օլունապիրիտի , լաքին պու պապտէ հիշ պիր մալիւմաթը սահիհէ Հալինիլէմէտի : Պաղըլարը , մէվճուա ալթը այլըգ զախիրէ վար վէ պաղըլարը տախի անճադ իքի այլըգ զախիրէ վար տէրլէր իտի : Շու գատար մալիւմ օլտու քի , մուհաթէրէնէ պաշլանըր պաշլանմադ աւքէրին թալինի ազալտը :

Շու ճիհէթլէ տախի Գարստա քէք չօգ զախիրէ պուլունաճաճաղը մէմուլ իտի քի , Մօսգօֆլար ճիվարտա նէ գատար զախիրէ վար իսէ , թէմիլ ալթուն սալարադ ալըպ հուսուտա թաշըալար վէ քէօյլիլէրտէ մէվճուա զախիրէսի օլանլար տա կէօմիլէր վէ սաղլատըլար . չիւնքի Յամանլըլար մուպայեաթլարընա եա բուսուլա , եա տա դալիմէ ազճէ վիրաթլէրինտէն , մալ սահիպլէրի Բուշարըն խլթունուտա թամա խոււպ , զախիրէնի ծնլարա սաղլարլար վէ Յամանլըտան կիղլէրլէր իտի :

Գարս իւղէրինէ պիր աղ ուղունճա եազմամըլըն սէպէպի , իլէրիւտէ Գարսըն Բուշարա թէսլիմ օլտուղու վաղըթ նէ հալտէ պուլունտուղունու աղնաթմադ իչիւն տիւր :

ՍՕԳՈՒՄ ԳԱԼԷ ՍԵՖԵՐԻ

Պու Սօգում գալէ սէֆլրի հիքեայէսլինի եազմապտան էվլէլ , պիր իքի չէյ տէ Բուսիանըն Բիօն օրտուսու , եանի Պաթում թէրաֆընտա օլան օրտուսու իւղէրինէ սէօյլէմէմիլ լաղըմ կէլիր : Պու օրտու ճէնէրալ Սիլօպիթօ գօմանտասընտա խոի , քի ապը Գարատաղը օլուպ , Բուսիա մէքթէպլէրինտէն չըգմըջ վէ Բուսիա օրտուլարը խրդմէթինտէ օլարադ , հէր ըիւթ պէսլինի Բուսիատա գազանըր իտի : Պու օրտունուն , Բումէլի վէ Անատուլու օրտուլարը գատար սէսի վէ շամաթասը չըգմատը իսէ տէ , ճիւմէտէն զիեատէ գանլը մուհարէպէլէրտէ պուլունուպ , ճիւմէտէն չօգ թէլէֆ վիրտի , վէ միւրատ Պաթումու զապլթ իթմէք իսէ տէ , ծնա տա մուվաֆֆադ օլամաերպ եարը եօլտա գալտը :

Բուսլարըն պու աաէմը մուվաֆֆապիլէթինէ սէպէպ , մէյտանը մուհահարէպէսին ջէթլինլի իտի քի հէպ տէրէ թէրէ , օրման , չայ վէ սուլադ էւր-

էր օլուս , կերէք ասքերիճէ պիր մանօլրա իթմէք տուչմինն հարէքէթինի քէչթ իթմէք գօլայ շէյլէր տէյիլ խոի : Իքինճի սէպէս տախի էվլէլա Հասան Թահսին բաշաննն պատէհու Տէրվիշ բաշաննն դառլթ մահիրանէ վէ շէճիանէ տալրանըչլարը օլտու քի , Ասիթանէտէ օ պիր ասքէրի գօմանտանլարը գատար սըյթ ու նամլէրի սէօյլէնմէտի իսէ տէ , հարպճա բէք պէօյլէք մուվաֆֆադի- եէթէ նայիլ օլտուլար , վէ հէր նէ եարաը իսէ , Բուս Պաթուսու ալամատը : Պու իքի ճէսուր գօմանտանն տախի հադգը գայ օլմանալը տըր . չիւնքի Բուս վէ էճնէպի թէվարիլալէրինտէ տախի պուշլարըն իսմի շէրէֆլէ հատ օլունմագտա տըր :

Պու մուսթասար հիքեայէտէն սօնրա , կէլէլիմ շիստի Սօխուս սէֆէրինէ : Էյը հարպը էճնէպիեէնն թադրիրնէ պադալըր իսէ , պու Սօխուս սէ- ֆէրի Օսմանը էրիքեանը հարպընն պիր պէօյլէք խաթասը ատա օլունուր : Օսմանը օրաուլարընն խաթթը հարպլարը կէրէք Անատօլուտա վէ կերէք Բու- մէլիտէ բէք գուվլէթլի տէյիլ իքէն , օն օն իքի պին ասքէրի պուրատա պա- թալ իթմէք , էօլը դապուլ իտէր շէյ տէյիլ խոի : Վազաա միւրատ Բուսիանըն Գալպասիա վէ Էրմէնիսիման օրաուլարընա պիր դայլէ հասըլ իտուպ , անլէրի գուլլէթալն ախչիւրմէք իտի իսէ տէ . պուշուս տա գապիլ օլտուսեաճադը , շիստի նազլ իտէճէլիմիդ հիքեայէլէրտէն աննաշըլըր :

Էւրօրա միւլէլիֆլէրի , պու պէտպախթ սէֆիրին մէսուլիեէթլինի օ վա- դըթ սէրասքէր պուշուսնն ՚էտիֆ բաշաննն ճէհալէթ վէ ատէմը մալլուսաթը- նա հասլ իտէրլէր : Պու գաթ իլմի ճօղրաֆիատան խապէրտար օլմատըղճտան , զանն իտէր խոի քի տէրլէր Չէրքէսլէր միլիօնլար իլէ սայըլըր իսէլէր տէ , ճիւմ- լէսի եէկ ճինս վէ եէկ ճինէթ պիր միլլէթ տիր . օ իսէ էօթէտէն պէրու մա- լիւմ օլտուղու վէճ իլէ պուշլար պիրի պիրինտէ ալըր պիր չօդ գապիլէլէրէ մուսգասամ ճէմիեէթլէր տիր , վէ պիր պիրի իլէ հիւսնի իմթիզաճ իտէմէտիք- տէն մաատա տայիմա մուհարէպէտէ տիր տէրլէր , վէ պուշլարըն հիչ պիրի Չէր- քէկ իսմինի քէնտինէ հասը իթմէտիլինտէն , պու խարըճտան վէ եաքմա պիր իսիմ տիր , վէ պադըլարընն գալլինճէ կիւեա «էք +է» եանի պաշ քէսէր մա- նասընա իսթիմալ օլունուրմուշ :

Ճինսլէթտէն մաատա պուշլար մէզհէպճէ տախի պիրի պիրինտէն դայէթ մուֆարըգ տըր : Իչլէրինտէ Խրիսթիանլար տա վար քի քէնտի թալէպլէրի իւզ- րէ Բուսիա ասքէրի սիւքինէ գապուլ օլունտուլար , Միւսլիման տա վար , պութ- քէրէսթ կիպիլէր տէ վար , հիչ մէզհէպէ օլմանանլար տա վար :

Վազաա միւրատ պուշլարը Բուսիա ալէյհինէ իսեան իթտիրմէք խոի իսէ տէ , պէօյլէ միւթէլէվլիւնիւլ ճինս վէ մէզհէպ վէ միզաճ օլան գապիլէլէրի , պիր հէտէֆէ թօրլաւազ խայալ օլունուր շէյ մի խոի , իլթէ խաթա պուշու- տիւշիւնմէքտէ օլտու : Բուշլար պուշտան պիր իքի սէնէ ագտէմէ կէլլինճէ- եէտէք պիւթիւն Չէրքէղիսթան իլէ տայիմա մուհարէպէտէ օլուպ , նիհաեէթ ճիւմէսինի տախիլի տայրէէի իթաաթ իլլէտիքտէն սօնրա , պիւթիւն Չէրքէ- ղիսթանը սաղ , սօլ վէ օրթա իւչ ասքէրի գօմանտալըղա թադսիմ իթտիրլէր :

Սօլ գօլ , պահրը Հազիդ (Նասպից ծով) սէվահիրինէ եազըն օլան արաղի տիր քի , իքի չաթալ օլան Գալպաս տաղլարընն արասընտա օլան մէմալիք օլտուղունտան , Տաղիսթան իսմի վիրիրլէր : Պու մէմլէքէթին սէքէնէսի էն գուվլէթլի օլան Լէզկի գապիլէսի տիր : Պուշլար չօդ վազըթ նէ Աճլմէ թա-

պի օլուպ , նէ տէ Բուսա , պաշը պաշընա վէ էշգընա հիյէթինտէ եաշաեա-
պիւմիշէր տիր : Պունլարըն նէ ճինս չէյ օլտուղունու աննամագ իչին շու թօ-
հաֆ ըիւլաեթ քեաֆի տիր : Իմսի օրալարտա ըիւլաեթ օլունուր քի , Հադդ
Թաալա հադդէթլէրի ինսան ճինսին ըուի զէմինէ թապսիմ իթտիքտէ Կունլա-
ըը նասըլ իսէ ունութոււշ , վէ հէր եէրէ ինսան եէրլէշտիրիպ , եալընըդ պու
Տաղիսթան աշըգտա պալմը օլտուղունտան , ծնլարա տա պուրալարը գըամէթ
իթմիշ , քի տաղտա պիր չէյ պուլամատըղլարընտան օ վազըթտան պէրու տա-
եհիա օլաեա էնիպ , էթրաֆ ու էքնաֆլէրինտէ օլան գապիլէլէրի սօեուպ վէ
ղասպ իտուպ , հարամիլիքտէն պաշպա պիր հօլ իլէ թաալիշ իտէմէմէքտէ տիր-
լէր : Պունտան իքի եիւզ էլլի սէնէ ագտէմ օրալարը տօլաշան պիր մէշհուր
սէյեաճ , հագլարընտա շու վէճիլլէ եաղար :

Պունլարըն պիր սէրկէրսէսի նէ Ալլահտան գօրգան թագըմընտան տըր ,
նէ չէյթանտան , նէ տէ խարըճտան կէլէն պիր հիւքիւմէթտէն : Սէօղ վիրիւր վէ
սէօղիւնտէ տուրմաղ , պաշ հարամի քէնտիսի վէ էյլէնճէսի չալմագ , չըրըմագ
վէ դան լիթմէք տիր . իքի իւշ եիւզ սէնէ ագտէմ , իշթէ հագլարընտա պէօյլէ
եաղըը աըր :

Տաղիսթանըն էն ղիատէ նամուսլու պիր տէվրի , Բուսիտան գապթ օ-
լունմալարընըն տէվրի տիր : Չիւնքի սօն վազըթլարտա պունլարըն պաշընտա
օլան Շէյխ Շամիլ , պունլարա պիր պէօյիւք շէրէֆ օլտու . պու Շէյխին ֆէվ-
գէլատէ շէճաաթը նամընը հէր թէրաֆա տուեուրուպ , չօդ եէրտէ պունլարա
ալապալը տէրուն հասըլ իթտի :

Շէյխ Շամիլ կիպի պիր ճէսուրուն էմսալի անճագ էսկի թէվարիլէրտէ
պուլունապիլի . եէրտէն իքի մէթրօ եիւքսէքլիյէ կէրիլմիշ պիր իր իւզէրին-
տէն սըշըրար կիտէր իտի , սէքիլ պուշուպ մէթրօ խէնտէքլէրտէն աթլաեըպ օ
պիր թէրաֆա կէշմէք , պունուն իչիւն գօր պիր չէյ տէյիլ իտի . վիճուսինի
հէր ճէֆաեա ալըշտըրըպ գուվլէթլէնտիրմէք իչիւն եաղըն կիւնէլին անընտա
տուրուր վէ գըշնի կէօքսիւ պաղըը աշըգ եալըն աեագ դարլարըն պուգլարըն
իւզէրինտէ կէզէր իտի . պիր կիւն կէօքսիւնտէն պիր թէրաֆտան օ պիր թէ-
րաֆընա պիր սիւնկիւ սալաթըմընը իքէն , վէ գապուրկալարընըն պիրի թաշ
իլէ գըրըմընը իքէն , Բուսլարըն էլինտէն գաշըպ գուրթուլապիլտի , վէ ալլ վէ
իլմ գուվլիլի տէ պէտէն գուվլէթլինէ մուվաֆըպ օլտուղունտան , աշալիսինտէ
պիրի պիրինէ մուպայլին իքի իալամ մէզհէպինի պիրլէշտիրէն սօն Շէյխ պու օլ-
տու , վէ ախլագճա տախի սէրպէսթ պիր ատամ ըսը :

Մլւթէլատտիտ վէ միւլէսսիր վալլարը իլէ Գապգասըն շարդ ճիւհէթի աշա-
լիսինի հէպ պիր պալրագ ալթընա ալսը , վէ 1834տէն 1859ա գատար եիրմի
պէշ սէնէ Բուսիա օրտուլարընա դարշը տուրտու . վէ Կունիլտէ Բուսլարա թէս-
լիմ օլտուղու վաղըթ էթրաֆընտա անճագ գըրդ պէշ արդատաշը գալմըշ ըսը :

Բուսլար պու տէրէճէ պիր ճէսուրուգա հայրան օլուպ , Ֆրանսըղլարըն
Ապտիւլ Գատիր հագգընտա թէնսիպ իթտիքլէրի կիպի ինթիրամաթը ֆայիգա
իլէ գապուլ իթտիլէր . չիւնքի պու տա ծնտան աշաղը գալըր Շէյխլէրտէն տէ-
եիլ իտի :

Քէնտիսինէ ճէօմէրտէ մաաշ վիրիլիպ , Գալուկա պէլտէսինէ իպամէթէ
մէմուր օլտու , վէ օրատա պիր կիւն շու քէլաուարը սէօյլէտի : « Պունտան պէօյ-
լէ իմքիլաթ օրուն էօմիւնէ տուա իթմէքտէն , վէ Գալգասիա մէմալիքինէ ի-

եառնէի սուրհ փէ ասայիչ տալէթ իթմէքտէն պաշտա պիր էմէլ վէ արդում եօզ տուր» . փէ վազաա շէյիւէրինին պու թէսլիմիէէթի , Լէզիլիէրէ պիր պէօլիք իպրէթ օլտու : Լէզիլիէր Բուսիաեա իթաաթ իթտիքտէն սօնրա տայիմա րահաթ տուրտուլար : Հէր Տաղիսթան ահալիսի կիպի պուսլար տա գաղանճա հա- վէս վիրիպ , պիր չօղու թիւճճար փէ գէնաաթիքար օլտուլար , պիր թաղըմը շան ու շէրէֆէ մէյլ խուպ , Բուսիաեա ապէր եաղըլարար փէ ըիւթպէլէր գաթ իթտիլէր : Գարսըն էթրաֆընտա պու տէֆա ըզհարը շէճալթ իտէն երնէ պու Տաղիսթանլար ըտը . պիր իսպըմը տա իըտէմաթը միլքիյէտէ իսթիխտաթ օլունտու : Պունլարա հէմ ճիւլար փէ օրթաեա եաղըն պիր տէ Ձէչէն գապիլէլէ- ըրի վար , քի պունլար տա կիւեա Շէյի Շամիլէ թապի իոթիլէր . պունլար երեզ էլլի պին գատար օլուպ բէք հաշարի շէյլէր տիր . իլէրիւտէ կէօրիւլէճէյի վէչի իլէ պունլար նէ Շէյի Շամիլէ թէքմիլ իթաաթ իթտիլէր , նէ տէ Բուսիաեա . պունլար չիմտիյէտէք Բուսիաեա զայլէ վիրմէքտէն խալի օլմաեան թաղըմտան տըրլար :

Ձէրքէզիսթանըն օրթասընտա օլան գապիլէլէր իսէ Բուսիաեա հաղիզա- թէն իթաաթ խուպ տայիմա րահաթ տուրտուլար . Շէյի Շամիլ մուզաֆիէ- րէն տախի պունլարա կէլիպ խեանա թահրիդ իթտիքտէ , պունլար եէրլէրին- աէն զըմըլտամտըլար , պունլար Գապօրտիլէն փէ Ոսէթ գապիլէլէրի տիր :

Վէ Ձէչին փէ Լէզիլի իքի խաշարի գապիլէլէրին արա եէրլնտէ փէ օվա- լարտա տըրլար . գէնաաթլարը չօպանլըգ իսէ աէ , բէք չօգ վարիէթ սահլպի տիրլէր . պու ճիւլիլէ իլէ օրթա եէրտէ փէ եօլ իւսթիւտէ օլտուլարընտան , կեա՛ Շամիլտէն կեա՛ Բուսլարտան աղ խասարաթ փէ աղ եաղմա փէ թալան կէօրմէտիլէր . փէ Տաղիսթանլարա չօլուգ չօճուգ աղ եսիր տէ վիրմէտիլէր , պունլար պիր նէվի խրիսթիան տըրլար , փէ էսկի Ալաման ճիւսիտէն գանն օ- լունլար , փէ իսանլարընտա տա Ալաման իսանընա պապը միւշապէ հաթիւար :

Սօլ թէրաֆտա եանի Գարա տէնիդ սէվահիլինէ եաղըն Շապուսկլար , է- տիկիլէր , փէ Ապազալար վար , եախօտ վարտը . չիւնքի 1864 տէ պունլարտան իւչ տէօրթ երեզ պին նուֆուգ Օսմանլը մէմալիքինէ հիճրէթ իթտիլէր : Շապ- սուկլար փէ էտիկիլէր միւթէսէլսիլ Գապգաա տաղլարընըն չըմալ թէրաֆընտա սաքին օլուլար փէ Ապազալար տախի , եէր եէր իչէրիլէրաէ տէ բէք չօգ վար իտէլէր տէ , տաղլար իլէ Գարա տէնիդ արասընտա օլան տար փէ ուզուն արա- ղիտէ սաքին օլուլար , փէ ասըլ Ապազա պուրապարը իթիպար օլունուր : Պուն- լարըն պիր թէրաֆը տաղ փէ պիր թէրաֆը տէնիդ օլտուղունտան , պուրաեա չըգարըլան սաքէր , ատէթա պիր չըգմազ իչինէ կիրմիչ օլուր :

Իմտի Օսմանլընըն Սօղում գալէ եէ սաքէր կէճոտէրմէտի աթի իւզ զիքրի սէպէպլէրէ մէպնի , հարպճա աղիս պիր խաթա ատա օլունտու : 1. - Ձէրքէզիս- թան ահալիսի եէկտիլ փէ եէկճիհէթ պիր մէմալիք տէյիլ տիր քի , պէյնիլէրին- տէ ումուրի պիր իսեան գապիլ օլապիլսին : 2. - Ալատիգավատան Թիֆլիսէ գա- տար օլան ճատտէ իւղէրինտէ սաքին օլան ահալի , հիչ պիր վազրթ էճնէպի թէչվիգի իլէ սեաղա գալգաճաղ թաղըմտան տէեիլ տիրլէր : 3. - Սօղում գալէ- եէ օ պիր թէրաֆտան իլէրիլէմէք իւզրէ պիր կէչիտ եօզ տուր : 4. - Ապազա մէմալիքի փէ էթրաֆընտան բէք չօգ նուֆուգ մէմալիքի Օսմանիյէեէ հիճրէթ իթմիչ օլտուղլարընտան , ահալի սէյրէք օլուպ խարքճտան կէլէն սաքէրէ պէօ- երեք պիր մուսվէնէթ իտէմէղլէր իտի : Պուրալարտա օլան սրթմա փէ գանլը

խաճաճ վէ՛ սայիր պիր թագըմ խաղժալըզար տախի աղ մաղարրաթ վիրմէտիւէր :
 Կէ օրիւնիւր քի Օսմանլըլար պուճուէն պիր սապըզասընը տա ունութմուշ-
 ար : 1833 տէ օ վագըթ Օսմանլըլարէն էն մէշնուր դօմանտանը օլան Էօմէր
 բաշա պուճուտան միւսախա պիր վագըթտա Սօգուճա ասքէր տէօքտիւ խտի : Մա-
 եթթինտէ ալթմըշ պին ասքէր օլուպ , Բուսիանըն էն չօգ ասքէրի իսէ Գըրըմ.
 տա Ֆրանսըզ , Լնկիլիզ ասքէրինին գարչըսընտա խալիւր : Ձէրքէս վէ Ապազա
 օ վագըթ սէրպէսթ օլուպ , հէնիւզ Բուսիանա թապի օլմուշլար ըտը , Շամլի
 թէրէք վէ Տաղիսթան թէրաֆլարընտա մուզաֆֆէր խտի , պու ճիւմէ իլէ Էօ-
 մէր բաշա տա պիր շէյ Կաբամտը , վէ Մուրափիէֆ սէրպէսթ սէրպէսթ Գօր-
 սը մուհասէրէ իթմէքտէ օլտու :

ՍՕԳՈՒՄ ՍԵՖԵՐԻ

Սօգուճ գալէ նահիւէսի իքի գազանա թագսիւ՛ օլունարազ , մուսխիսա-
 րէն պիրինտէ ելթմիշ պին վէ օ պիրինտէ անճագ օն պէշ պին նուֆուս սա-
 քին օլապիլիտի : Պուրալարըն արաղիճէ կիւղէլլիյի թարիֆ օլունմազ տէրէճէ-
 լէրտէ տիր , օլման , չայըր , ագան սուլար , տէնիլ իւզէրինէ կիւղէլ նէղարէթ
 պիր թէրաֆլարտա ճինս ճինս հայլանաթ րայի օլուր , սիւլէր թէրաֆլարընս մի-
 սըր պուզտայը վէ սայըր հուզուպսթ էքիւէր , արդալարը , թէքէլէրի գար իլէ
 գաբալը տաղլար սըր :

Տէնիլ թէրաֆլարտա Բուսլար Էէր Էէր միւսթանքէմ դարաղօլ խանէլէր
 Կարտըլար քի , գարստան զիտտէ տէնիլտէն պլըք պիրինէ կիւղիւպ կէլլինէպիւ-
 լիւր : Նէր Էէր լքի չայըր արասընտան տէնիլէ պէօյիւք սլիլէր ճէրեան իթսի-
 եինտէն , տիւզ պիր Կօլ Էաբմագ գապիլ օլամամըշ սըր : Նմտի տիւշմէն տէնիլ
 թէրաֆլարտան կէլիպ տէ տէնիլի մուհասէրէ իթտիքլէրի կիւլի , պու . գարաղօլ-
 ար տիւշմէնէ գարչը գօեամանըզ , Բուս ասքէրինին պուճուրը թէլք իտուպ ,
 Գուպան թէրաֆլարտա վէ Պաթուճ Էաղընլարընս չէքլմէքտէն պաշգա չարէլէ-
 րի գալմազ . պուրալարտա էն մուհիմ մահալ Սօգուճ գալէ տիր քի , վապթը
 իլէ Ձիւրքէս հիւքմտաղլարընըն մագարըր խտի . չիմտի պուճա չէհիւր պիլէ տէն-
 մէհուպ , անճագ պէր պէօյիւք քէօյ խմիւ վիրիլիպիլիւր . չիւնքի անճագ պին
 աթըր Էիւզ սէքէնէսի վար . էթրաֆլար մէթէրիալի չար քէօյէ պիր դալէսի , վէ
 վէ պիր տէ Եէնի թագանա թէսմիյէ օլունման թագախար վէ պիր տէ ճէսիմ վէ
 միւսթանքէմ պիր դըշլա օլուպ , գարանթինս վէ պիր իքի քեսուրկիւր խանէ տէ
 գալէ չէքլինէ վաղ օլունապիլիւր , իսթիհքեամաթ պուճուտան իպարէթ տիր : 1834
 տէ Բուսլար պուրալարտա օլան օթուզ բարէ թօրու միւղանըզ կէրի չէքիւլիւր .
 1833 տէ նասըլ քի տէտիք պուրալա ասքէր չըգարըլտը իսէ տէ , Բուսլարըն Ա-
 նատօլու օրտուսու մուամէլաթընս գաթա մանի օլամասըղլընտան պէյհիւտէ
 օլտու կիթսի :

Կէլլէլիմ պու տէֆաքի սէֆէրէ :

Մայիսին օնուճտա Գարա տէնիլ ֆիլօսու գօմանտանը Հասան բաշա Պա-

Թուժման եօլա չըդար , վէ իքի կիւն սօնրա Սօգուժման եւթմիշ քիլօմէթրօ գատար պէրիտէ օլան Կոլտալէթ գարիւնէսի բիշկեհաննա վասլ օլտու , վէ թօբ աթարադ Բուս գարադօլլարընը գաչըրտրդտան սօնրա , պուրահա պին գատար Ձէրքէս չըգարտը քի նէ օլուպ կիթտիքլէրի հալա նամալիւմ տիւր : Իրթէսի կիւնիւ տօնանմա Սօգուժ գալէսինիս պէրիսինտէ օլան Ձամչիրիւնէյի թօբա թուլթ-տու վէ Մայիսին օն տէօրտիւնտէ Սօգուժ գալէ բիշկեհաննա վասլ օլտու . իքի պուչուգ սաաթ Սօգուժու թօբա թուլթտուգտան սօնրա , Օսմանլը գալէսէ հիւ-ճուժ իթտիքտէ , ճէնէրալ Գուլչէնգօ գօմանտասընտա օլան պէշ պէլօլուք սա-քէր պոճղարը գօվալայը վիրտի :

Իրթէսի կիւնիւ թէքրար գընըհա ասքէր չըգարտընը իսէ տէ , Սօգուժուճ ճէնուպ թէրաֆընտա Բուս ասքէրի օլմահան պիր մահալէ չըգարտընը , վէ պու սոքէր ետրլի Ձէրքէսլէրլէ պիրլէչիպ , պուչուարը տա խեհան իթտիրտիլէր :

Տահա իրթէսի կիւնիւ պիր թէրաֆտան պուչուար գալէ իւզէրինէ ելւրիւ-հիւպ , տիկէր թէրաֆտան տօնանմա գալէնին էօնիւնէ կէլիպ ապօսսա իթտի-հինտէն , պէշ պուչուգ սաաթ չէտիտ թօբ մուհարէպլսինտէն սօնրա , հիւ-ճուժ իլէ Սօգուժ ալընտը վէ աթէշէ վիրլիտի , վէ ճէնէրալ Գրալչինգօ կէրէք Սօգուժտա վէ կէրէք ճիւլարտա օլան Բուս ասքէրինի ալըպ Գօտօր նէհրի ա-ր-գատընտա օլան եիւքոէք թէքէլէրէ չէքիւտի , վէ կէրէք Օսմանլը ասքէրի վէ կէրէք սիւահալառըպարը Ձէրքէսլէր պուչուտան իլէրի կիտմէտիլէր : Մայիսին 23 իւնտէ իւշ պին գատար Ձէրքէս տէ Սօգուժ գալէնին գըրպ էլլի քիլօմէթրօ պէ-րի թէրաֆընտա Ատլէր գարիւնէսինէ չըգարտընը , վէ օրատա օլան միրալայ Ձէ-գօմիլիգօվ տախի Սօչի նէհրի արդատընտա օլան պայրուարա չէքիւտի , վէ օլ վէշ իլէ Սօչի իլէ Գօտօր արատընտա 'օլան օթուգ սաաթլըպ գատար պիր արաղի Բուսարտան թախիլյէ օլուհաուղուհաուան Օսմանլը զապլընա կէչալի :

Պու մուվաֆֆադիլյէթին խապէրի Սթանպօլա վասլ օլտուգտա բէք պէ-հիւք մէսէրլէթ հասըլ օլուպ , Սօգուժա պիր գօլ ասքէր սէվլէնէ գարար վի-րիլտի : Իւմէրայը ասքէրլտէն պաղը գըտէմի օլանլար էօմէր բաշա վաղաա-լարընը աէրիսաթըր խտէրէք , պու ասքէր սէվլէնի մէն իթտիրմէհէ չօգ չալըշ-տըլար իսէ տէ պէյհիւտէ օլտու : Մէրասքէր Արտահանըն զապլընը ունուլթ-տուրմադ իսթէր իտի . իմտի տէօրթ կիւն զարֆընտա տէօրթ զըրչը վէ պիր թաղըմ տա նաղլիյէ կէմիլէրի հաղըրլաթըպ պուչուարա օն պին բէտիֆ պինտի-տի , կէօնիւլլիւ պիր չօգ Ձէրքէսլէր տէ եինէ պաշգա , տէօրթ պաթարեա թօբ իքի եիւզ պին գատար էսկի ուսուլ թիւֆէնք վէ հիսապսըզ մուհիմաթ տա-խի պուչուարա պաշգաճա եիւքլէթիլտի , վէ Մայիսին եիրմի տէօրտիւնտէ Սօֆ-թալարըն ճէնի իսթէրիգ աէյի աւաղլանաղլարը կիւն , մապէյն ֆէրիպի Մայիա բաշա կէմիլէրէ կէլիպ , զալը հաղրէթը Շահանէտէն պիր նուլթ իրատ խտ-րէք , ասքէրէ ֆէվլէլաաէ պիր ճէարէթ վիրտի . սօն քէլամլարը չու խի :

Ասքէրլէր .

Իշթէ պէնիմ սօն քէլամլէրիմ , հա չէշիտ օլուպ , հա տա մուզաֆֆէրէն ալտէթ խտէճէքսինիլ :

Սէվկիւլիւ էվլատար .

Շիմտի պիրի պիրիմիլտէն այըրլաճաղըզ , լաքին Բատիշանընը վէ պիւ-թիւն միլլէթ սիղլին իլէ պէրապէր տիր , սիղլին գահարամանքեարի ճահտ ու իդ-տամընը իլէ Բատիշանընը վէ միլլէթէն արղու իթտիլի ֆիւթուհաթլարա

մուլաֆֆադ օլաճադսընդ . պագըն քի Բատիշահա վէ միլլէթէ լահեդ օլասը-
նըդ . Ալլահ սիյէ միւլէին օլուպ , զաֆէրեհապ կյլէսին :

Մայիսին 23 խոտէ զըրհլըլար Սթանպօլտան հարէքէթ իթտիլի քէ Տօլմա
պողչէ սէրայը և օնիւնէ վաթը օլտուգտա ասքէր չարմուգլարա տիղիլիպ , պիւ-
լէնտ ավազ իլէ «Բատիշահամ չօդ եաշան» սէտալէրինի , էֆլաքէ գատար չըդար-
տըլար :

Շէյիա Շամիլին իքի էրքէք էվլատը օլուպ , պուռնլարըն իքիսի տէ Բուսիա
խմէրաթօրու խաղինէի խասասընտան բէրվէրաէ օլմագտա իտիլէր , պուռնլա-
րըն պիրիսի հալա Բուս ասքէրինտէ միրալայ տըր , տիկէրի Սթանպօլտա ասքին
օլմաղլըլը թէրճիհ իտուպ , Բուս խաղինէսինտէն պուռնա տա մաաշ վիրիլի ի-
տի : Պապը Սիւնին պուռնտա պէօյլէք պիր իւմէտի վարտը , պու զաթ Չէրքէ-
ղլիսթանա անագ պաստըղը կիպի , բէտէրի Շէյիա Շամիլին շէճաաթլարը ճիւմ-
լէնին խաթրընա կէլէրէք ճիւմէսի անագլանըպ հէմէն պուռնու էթրաֆընտա
թօրլանաճաղլար զանն իտէր իտի :

Բուսիատա օլան դարտաշը իսէ , Սթանպօլտա օլան դարտաշընա տալիմա
րահաթ վէ պիթէրաֆ տուրուպ , հիչ պիր շէյէ դարըշմամասընը նասիհաթ ի-
տէր իտի :

Հաթիթա Ղօլօս դադէթ ասընա տալիս շէօյլէ պ'ր պէնտ սէրճ իթտիրմիշ տիր :

«Գալգոտսիա անալիսինտէն օլուպ , Չէրքէղլիսթանէ աուիուլ իտէրէք , ա-
հալիսի բէֆը լիվայը իսեանէ թահրիգ իտէն տէօրթ քիչի իչինտէ պէնիւմ պիրա-
տէրի տալիս ղիքը իթմիշսինիգ :

«Կէչէնտէ պէն քէնտիւմ Սթանպօլա կիտիպ , պիրատէրիսի կլօլտիւմ . օ-
նուռն պու մագուլէ նապէճա հարէքէթլէրտէ ալա մէտիսէլի օլմանաճապ տըր :

«Բուսիա տէվլէթի միւթէվէֆա բէտէրիմէ վէ խանէտանընա օ տէրէճէ
հիսմէթ վէ հիմանէթ կէօթլէրմիշ տիր քի , անտէն պիրատէրիմին տալիս մին-
նէթ տար օլմամաը դապիլ աշիլ տիր : »

Ղաղի Մէհէմէտ , պիրատէրինին նասիհաթը իլէ Օսմանլընըն թէշվիպաթը
արասընտա գալըպ , նիհանէթ օրթա պիր եւր պուլտու , էրդրում օրտուսուռ-
տա պիր գօմանտա էտիսիպ օլ սալպէ թէվլէճճիւհ իթտի : Վէ Ապազա սէֆէ-
րինին պաշ գօմանտանըղընա Ֆաղլը բաշա նասպ ու թալին գըլընտը :

Նիհանէթ խաթրա կէլէն պաշա տա կէտի . Չէրքէղլիսթան սէվահիլլինին
չըդմաղ վէ սարպ մահալլէրինէ տէօթիւլէն պու օն պին ասքէր , վէ պուռնլա-
րա սօնրատան իլավէ օլուռնան էն ալա Մըսըր ասքէրի տալիս , հիչ պիր իչ կէօ-
րէմէտիլէր :

Պաթը թէրաֆընտա օլան եիւքսէք թէրէլէրի վէ պօղաղլարը Գուպան դա-
ղաղլարը թուլմուշուտու , չըմալը միրալայ Շիլգօմիւհօֆ ճէնուպու ճէնէրալ
Գրալչինգօ . Ֆուռիսին օն պէշինտէ ճէնէրալ Ալդաղօֆ տալիս պիրլէշիպ , վէ
ճիւմէսինի գօմանտասընա ալըպ պուռնա Նիկուր գօլու իսմի վիրիլաի , պաթը
թէրաֆը տալիս տէնիգ օլտուղուռտան , Օսմանլը ասքէրի մահպէստէ դալմըշ
կիպի օլտուլար :

Ապազա թագըմը տալիս Ֆաղլը բաշայա լալըղը վէչհ իլէ պիր եարտըմ ի-
տէմէտիլէրինտէն , Ֆաղլը բաշա Բօթի թէրաֆընա մէյլ իտուպ , Օսմանլընըն
Պաթում օրտուսու իլէ պիրլէշիկէէ չալըշտը իսէ տէ , պուռնա տա մուլաֆֆադ
օլմամաը :

Ապագա թագաւորն , յիւնի , չիրքին , տիք սաչը , ուփագ կէօղլիւ , հայ-
վան չէննէլի պիր ճինս տիր , պունդար Օսմանլը ասքերի իլէ իիթլիւթ խտէրէք
կիւեա միւսլիմանն օլաճադտը :

Իչլէրի կիւճլէրի պաղըրքմագ , չաղըրմտդ , օյնամագ , պոչա թիւֆէնք ակթ-
մագ , վէ նիդամ ասքէրինէ կիւեա հիւճիւմ օլուեօր կիպի գօրգուլար վիրէրէք
րահաթլարընը պօղմագտանն իպարէթ իտի :

Կիճէլէրի կիւնտիւզտէն գիաաէ վահչիլիք իսլաւ խտէրլէր իտի , սօյաճագ
քիմսէ վէ չալաճագ պիր չէյ պուլամատըղլարընտան , պաչլատըլար իմաստլա-
րընս կէլէն Օսմանլը օրտուսուհու վէ նիդամ ասքէրինի սօյմաեա : Վէ իչ օ-
րսլարա կէլտի քի , նիդամ իլէ Ձէրքէս պիրի պիրինէ խասմ օլուպ , ազ գալտը
պիր պիրլէրինի գըլմաեա պաչլաեաճագլար ըտը :

Նիհսուէթ ասքէրին պէտպաթլըղընսան , ետդ հէրարէթի իւսթէ կէլիպ ,
Գալգասիանըն միւնլիք պթմալարը գուհուր իթմէնէ պաչլատը , հէր նէ գա-
տար էօնլէրէ եէչիլ օրմանլար կէրիլմիչ իսէ տէ , արգատա պիր չօղ միւթէաֆ-
ֆիւն պաթաղլար վէ տուրկուհ սուլար վար ըտը . պունլար նասըլ քի տէսիք
ֆէնս ոըթմա , վէ ագար սուլար տախի դանլը իսհալ հասըլ խտէր իտի , ասքէ-
րին նըսֆը դատարը մարաղա ուղլաեըպ , խասթաթսանէլէր տօլմաեա պաչլա-
տը , պու թէէսիւֆ խտիլէճէք հալին իւղէրինէ չիմսիլիք պիր գարա բէրաէ չէ-
քիպ կէլէլիմ երինէ Բուլմէլիյէ :

ԲՈՒՄԵԼԻ ՃԻՀԵԹԻ

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ՍԻՄՆԻԶՄՏԱՆ ԹՈՒՆԱՅՐ ԿԵԶՄԵԼԷՐԻ

Թունա գրեղլարընտա Բուսլարըն էն պէօյիւք ուսթալըղը պու օլտու քի , Թունայը նէրէտէն կէչէճէքլէրինի դաեէթ կիպլի թութուպ վէ պէլլի իթմէեիպ , Օսմանլը գօմանտանլարընը շաշըրտըլար :

Աշաղըտան միւթէմատի Բուսճուգ իւզէրինէ թօք աթըպ , պու մէմէքէթի լուզումուգ եէրտէ խարապ իթաիլէր , եօգարտա Նիգօքօլլիի քէզալիք : Օսմանլը տախի պիր աշաղը վէ պիր եօգարը սէյիրտիպ , կեա՛ն օրաեա կեա՛ն պուրաեա թօք գօշտուրարագ , Բուսլարըն կէչիտինէ հիչ պիր եէրտէն պիր ալամէթ կէօրմէտիքլէրինտէն օսանմըշար վէ եօրուլուպ գալմըշար ըտը : Բուսլար թէրաֆընտան իսէ Յունիսին 26-27 կիճէսի ասքէրի Սիմնիչատան գարչը եադաեա կէչիրմէեէ դարար վիրիւմիչ իտի :

Օսմանլըլարըն բէք չօգ ճասուսլարը օլտուղունտան , պունլարա տախի պիր չէյ աղնաթմամագ իւզըէ սօն տէրէճէ իհթիաթա բաեէթ օլունտու : Իմքէրաթօր եօգարըտա Թունիւ-Մարկիւրտէ օլուպ , կրան տիւք Նիգօլա տախի օրաեա ազիմէթ իթտի , վէ տօղուղունճու ֆըրգա տախի օրաեա ճէլպ օլունտու , վէ Թունա օրատան կէչիլէճէք տէյի քիմսէտէ պիր շէքք վէ չիւպհէ գալմատը : Լաքին Թունայը իւք էվլէլ սէքիղինճի ֆըրգա կէչէճէյինտէն , եալմընդ պունլարա խապէր վիրիլտի , վէ օ դատար կիպլի թութուլտու քի , Բուսլար Սիմնիչատան Թունայը կէչտիքտէ , հիչ պիր Բուս ֆըրգասընըն տախի մալիւմաթը եօղունտու :

Թունանըն սաղ թէրաֆընտա օլան Օսմանլընըն Զիչթօլ պէլտէսի գարչըտա Բուման պէլտէսի օլան Սիմնիչանըն պիր ազ եօգարընտա տիւշէր : պու շէհր եանի Զիչթօլ Թունաեա նաղըր տիք ուշուրումլար իւզէրինտէ տիր . վէ պու ուշուրում շէհրին իքի թէրաֆընտա դատար տա ուզանըր : Լաքին իքի միլ ուզագտա պիր տէրին տէրէ օլուպ , պու տէրէտէն ագան սուեա տախի Թէքիրտէրէ իսմի վիրիլլի , պու տէրէտէն մէմէքէթին իչէրիսինէ տօղրու տախի պիր եօլ վար , վէ տէրէնին աղղը պիր սիբէր քէօրֆէզ բէյտա իթմիչ օլտուղունտան ասքէր իխրաճը իչիւն պունտան ալա պիր մահալ տա օլամագ ըտը : Օսմանլըլար պուրանըն էհէմմիեէթինի պիլիպ , հէմ նօգթալար վէ գարաղօլլար նասպ իթմիչլէր իտի , հէմ տէ սաղա սօլա թօք պաթարեալարը :

Բումանիա թէրաֆը իսէ , պունուն մուզայրի տիւղլիւք , պաթագըղդ վէ ըսլագ չայըրըղ տըր :

Պու մահալտէ , Թունանըն օրթա եէրինտէ պիր սըղ վար քի , տիւղ չաեըրըգ վէ պաթագըղդ օլուպ , Օսմանլը լուղէթի իլէ ատա թապիր օլունուր ,

պսնունն ետլննդ Թէքիր-տէրէ թէրափընտա պիր ուղուն սէօյիւտիւք վար քի , ատաննէ ճօսիւնէ կէրիւիւ պարգատա օլսնր կէօսթէրմէդ . պս սիրէր սայէսին-տէ , վէ կիճէլէ ին Բուսլար քէօքրիւ տուպալարնր վէ սալլարնր Թունահա էն-տիրիւ , Բուսանիա գընըսընտան պու ատահա պիր քէօքրիւ գուրտուլար , կէ-րէք աաքէրին կէչիտինի մուհաֆազա իթմէք վէ կէրէք Օսմանլը մօնիթօրլարն-նր եանաշտըրմամադ իւղրէ պէշ պաթարես տա թօք կէչիտիւէր , վէ պունլա-րնն հիշ պիրինի Օսմանլը տուեսամադ :

Եարը կիճէտէն պիր սաաթ սօնրա , Բուս աաքէրի տուպալար վէ սան-տալլար իլէ պու ատատան Զիշթօլ թէրափընա կէչէճէքլէր իտի, ճէնէրալ Տրա-կօմիրօֆ աաքէրի թօրլանըպ , հէր նէ օլուր իսէ օլսուն հիշ սէս չըգարմամա-լարնր , վէ Օսմանլըլար հէր նէ գատար թօք վէ թիւֆէնք աթսալար տա, քէն-տիլէրի գարչը եագայը չըգընճայատագ հիշ ճէվապ վիրմէմէլէրինի բէք սըգը թէնպիւն իթտի , վէ պու թէնպիւնէ էօյլէ թաճիւպէ շահան պիր իթաաթ կէօս-թէրիտի քի եարալանանլարտան տախի պիր սէս սէտա զուհուր իթմէտի վէ պիր թիւֆէնք աթըրմատը . իլք էվվէլ Թունայը կէչէճէք օլան աաքէր օն տէօր-տիւնճիւ ֆըրդա օլուպ , պունլարնն հէր պիրի օն իքիչէր պէօլիւք բիաաէ վէ ալթմըշար գագագ սիվարիլէրի օլարագ ալթը գօլա թազսիմ օլունտուլար , վէ Բուսանիա գընըսընտա կիճէլէյին կէչիտէ հաղըր պուլունտուլար :

Իլք ազալուրը էն էօնտէ օլան գօլտան Կրան տիւք Նիգօլա կէօնլլիւ օն գագագ սիվարիսի իսթէկիպ , պունլար իլք սանտալ իլէ պէրապէր եիւղէ-րէք Թունայը կէչիպ գարչը եագահա չըգաճագլար ըտը . վագատ օն գագագ զուհուր իթտի աոմա , պունլարնն պաշընտա ճէնէրալ Սգօպէլէֆին օլլու տի-կէր կէնճ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ վար ըտը , պու քիւչիւք Սգօպէլէֆ 1873տէ Հափ-գանտտա բէք պէօյիւք պիր շէճաաթ կէօսթէրիպ , տէօրթ պլն աաքէրլէ Բու-սիահա պիր գաշ միլեօնլուգ պիր վիլահէթ գագանտըրմըշ օլտուղունտան , Բու-սիատա վէ իլլա օրտուտա վէ աաքէր իշինտէ պէօյիւք պիր շէօնրէթ քէսպ իթ-միշ իտի , Նիւղէրէք գարչընա իլք էվվէլ կէչմէք իսթէկէնլէրին պիրի պու Սգօ-պէլէֆ օլտու . Սգօպէլէֆ նէ ըլթպէսինի տիւչիւնիւպ , նէ տէ գատէրի իգ-թիգաթընտան տահա նիչէ ըլթպէլէրէ նայիլ օլապիլէճէյինի իսթըրա կէթի-րիպ , իլլա իլք օլմագ իշիւն պէօյլէ պիր տէհշէթլու մուխաթարայը կէօղիւնէ քէստիրտի : Պէօյլէ պիր թէքլիֆի Կրան տիւք Նիգօլա տախի գագուլէ մէճ-պուր օլտու :

Իմտի եարը կիճէտէն պիր սաաթ սօնրա , էն էօնտէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ օլարագ , կէօյսիւնտէ Սէն Ժօրթ նիշանը վէ էլինտէ քէնտիսինէ հէտիյէ օլունան պիր գագագ ալթուն գըլըճ օլարագ աթլարա պինիպ աթլարը իլէ օն քիշի Թու-նահա աթըրմալար , Թունա ազընթըսը հէր եէրտէն զիատէ պուրատա շէտիտ իսէ տէ , պու մէրտ իկիտլէրտէն պիրիտի տախի զայ օլմահարագ , գարչը եա-գահա սէլամէթլէ չըգապիլտիլէր :

Սգօպէլէֆ թագըմը պէօյլէ եիւղէրէք գարչը եագահա չըգմայտա օլտուն-լար , էօթէտէ օն իքի պէօլիւք տախի տօնանմըշ սանտալարա պինէրէք եօլա չըգալլար իսէ տէ , ազընթընն շիտտէթինտէն պիր հիգատա տուրամահըպ , քիմի աշաղը տիւշտիւ վէ քիմի եօգարը վէ մաթլուպ օլունան նօգթահա պէ-րապէր վասլ օլամատըլար :

Պունտան հէր սանտալըն թագըմը պիրէր քիւմէ օլարագ գարահա չըգըպ

քիմի դապիթլի քիմի դապիթսիզ գարմա գարըչ, ֆագաթ թօր թօր պիրէր մա-
հալտէ տուրտուլար, վէ նէ եարաճագլարընը պիլմէզլէր իտի :

Օսմանլըլար կիճէլէյին դաֆլէթտէ պուլունուպ շաշըրտըզլարընտան . պէօ-
եիւք պիր մուգալէմէթ կէօսթէրէմէտիլէր . զընդոտ պուլունան մուսթահֆըզ-
լար տաղըրտըլար մը , գաչտըլար մը քիմնէ պիլմէզ , Սէրտարը Էքրէմ քէնտիսի
տախի բարօրթօսուլտա , պունլարըն նէ օլտուղունտան խապէրտար օլմատըղը-
նը իզրար իտէր :

Օսմանլը ասքէրի տէօրթ պին գատար օլուպ , Անատօլունուն էն ճէսուր
թագըրմընտան ըտըլար , պունլար Թէքիր տէրէնին իքի թէրաֆընտա գայիմ օ-
լարազ շէտիտ պիր աթէշէ պաշլատըլար . մայէթլէրինտէ ալթը բարէ թօք տա
վարտը : Պու ասքէր աղտահա զիատէ օլայըտը , Բուսլարըն սանտալլար իլէ գարշը
հաղահա ասքէր կէշիրմէսի գապիլ օլմահաճագ ըտը : Իքի սանտալա թօք թէ-
սատիւֆ իտիպ վէ բարալաերպ , թէքմիլ ասքէրլէրի իլէ պաթտըլար . պիր սալ
իւղէրինտէ օլան աթլար վէ իքի սահրա թօքու քէզալիք պաթտը : Պունլար իլէ
պէրապէր պիր գայիմագամ վէ իքի պին պաշը տախի իւղէրլէրինտէ աղըր ազ-
ճէ պուլունտուղունտան , հէր նէ գատար էյի եիւզմէք պիլլըրլէր իսէ , Թունտ-
եա պաթթըզ չըգամատըլար :

Նումէրօ 17 սանտալտա գըրգ պէշ բիատէ նէֆէրի վար ըտը , սէքիզ տէ
քիւրէքճի , իլք աթէշտէ պունլարըն եարըսը գալըպ , եավաշ եավաշ հէսսի վու-
րուլուպ չէօտիւ , վէ եալընըզ պիր նէֆէր սաղ գալտը , պու նէֆէր սէ սաղ
տիւշմէն էլինէ տիւշմէք իչինս քէնտիսինի Թունահա աթտը . լաքին ումու-
ղունա պիր գուրշուն կէլիպ քէմիյինի գըրտըղընտան , պիր գօլու իլէ եիւղէ-
րէք , պիր քիլօմէթրօ աշաղըտա օլան պիր աստահա չըգապիլտի :

Լաքին Օսմանլըլար ուղագտան կէօրիւպ , աստահա չըգար իքէն պիր գուր-
շուն տահա սալտըրտըլար պու տա օ պիր պիլէյինի գըրտը : Պու ճէսուր նէֆէրին
իտի Սիւմն Լէբաթին իտի : Պունու պէշ կիւն սօնրա պիր Բուս սանտալը ա-
տատա պուլտու պէշ կիւն աստատա աճ գալըպ , եարալարը չիւրիւմիւշ վէ գուրտ-
լանիւշ օլտուղու հալտէ , չայա կիրիպ երգանըր վէ թէմիզլէսիւր վէ ճէսարէթ-
տէն տիւշմէզ իտիշ . պունուն կէօքսիւնէ իմէրաթօք քէնտի էլի իլէ պիր նի-
շան ասալ :

Եէր աղարմահա պաշլատըգտա հէր շէյ կէօզ իլէ կէօրիւլիւր օլտուղուն-
տան Բուսլարըն իչի ֆէնալաշմահա պաշլատը : Բուսլարըն պիր թագըրմը Թէ-
քիր տէրէեէ չըզմըշ , վէ պիր թագըրմը Եօլտա սանտալլարտա վէ պիր թագըրմը
ատատա սէօլլու օրմանլարըն իչինտէ իտիլէր . Օսմանլըլար իսէ Թէքիր տէ-
րէնին իքի թէրաֆընտա եիւքսէք տիւղլէրտէ օլուպ , թօքլարը տա թիւֆէնք-
լէրի տէ չօզ օլտուղունտան , պու իւշ թագըրմ իւղէրինէ տէ հաղմուր կիպի
կիւլլէ վէ գուրշուն հաղտըրմագտա իտիլէր : Սէօյիւտիւքտէ օլան Բուսլար ,
սանտալլարըն կէրի տէօնմէսինէ մէճպուր օլուպ , նաղըլլէրի բէք աղըր տիւշ-
տիւ : Բուսլար պագտըլար կէօրտիւլէր քի , չըգտըղլարը եէրտէ թօքլար իշէ
հարտահաճագ , թօքլարը սէօյիւտիւքտէ պրագըպ , հալընըզ ասքէր թաշտըլար :

Լաքին Թէքիր տէրէնին իքի թէրաֆընտա օլան պայըրլարը ալըպ Օսմանլը
թօքլարընը գապիթ իթմէտիքճէ վէ Օսմանլը ասքէրինի օրատան զօվալամատըզ-
ճա , բէք չօզ Բուս ասքէրի թէլէֆ օլաճաղը , վէ պէլքիմ կէչիալին տէ միւլքին
օլամահաճաղը մէյտանտա իտի :

Իմտի պահերը արդեն ալընմասը էմր օլունտու, Բուս ասքերինն պու պա-
հըրարը թըրմանը պալարը, Բուսէլի օրտուսունուն էն պէօյլը օլուգուսթ-
լարտան պիրի տիր: Չօգ ետրտէ սիւնկիւ սիւնկիւյէ վէ գըլըճ գըլըճա կէլիպ,
պէօյլէ մուհաճէմէլէրտէ զապիթլէր էօնտէ օլմատըգճա տսքերին իլէրի եիւրիւ-
մէսի գապիլ օլմահաճաղընտան, նիսպէթլէ չօգ զապիթ էօլտիւ վէ տահա չօ-
ղու հարալանտը, Օսմանլը ասքերի օ տէրէճէ չէտիտ գուրչուն հաղտըրտը քի
հարալըլարն էն խաֆիֆլէրինտէն իւչէր վէ աղըրլարնտան սէքիլէ գատար
գուրչուն չըգարըլտը, նիհաեթ նէ պահըր պագըպ, նէ չու նէ պու Բուս աս-
քերի էօյլէտէն տէօրթ սաաթ էվլէլ պու իքի պահըր տախի թըրմանը զապիթ
իթտի պիթտի:

Ապտիւլ Քէրիւ բաշանըն րաքօրթօսունա նաղարէն, Օսմանլընն թէլէֆի
եէտի եիւղէ վէ ճէնէրալ Տակօմիրօֆուն րաքօրթօսունա նաղարէն տախի Բուս-
լարն էօլիւ վէ հարալը սէքիլ եիւղէ հաղըն հանի մէվնուտէ նաղարէն եէտի
պին թէլէֆլէրի օլմուչ տուր: Օսմանլը աթէշինին չիտտէթի թէքրար շունտան
տա ալէնալըրը քի, հալընը պիր եիւղ պաշընըն վիճուտինտէ օթուղ ալթը
գուրչուն պուլունտու, վէ նէֆէրլէրտէ տէ իւչ գուրչունտան էքսիք հարալը
եօգտու. լաքին Բուսլարնն ճէրրաթ թաղըր հիւքմէթ նէվինտէն իճրալար իտուպ
չօգ ատամ գուրթարտըլար: Էճնէպի մուսպիլլէրի տէրլէր քի, գօմանտան Ահ-
մէտ բաշա ասքերճէ պօրճունու թէքմիլէն իճրա իթտի վէ հիչ գուսուրու եօգ
տուր, վէ օ ճիհէթլէ Բուսլարնն պու զալէպէսի բէք ուճուղ օլմատը, լաքին
զապահաթ Սէրտարը Էքրէմտէ տիր տէրլէր, թօք վէ թիւֆէնք սէպլէրինի ալ-
մըշ իքէն, եիրմի պէշ պին ասքերի Բուսուգտա վէ օն պին ասքերի նիգօրօլի-
տէ պօշ պօշ տուրտուրուպ, Ահմէտ բաշանըն իմտատընա կէօնտէրմէտի:

Զ Ի Շ Թ Օ Վ

Զիշթօվ չէհրի Թունա քէնարընտա պիր պահըր իւղէրինէ զատէմէ հա-
րըլմըշ պիր չէհր տիր. ահալիսի օթուղ պին նուֆուղ օլուպ, օն պինի Խալամ
տըր, վէ գուսուրու Խրիսթիան իսէ տէ, էն չօղու Պուլկար տըր, վէ պու չէհր
Թունա քէնարընտա օլան պէօյլը թիճարէթկեահլէրին պիրի տիր, չէհրին թէ-
քէսինտէ վէ արգասընտա օլան տիւզլիւքլէր Պալգանլարա զատար վասլ օլուր.
պու թէքէլէր քիմին էլինտէ օլտա, Զիշթօվ չէհրի տէ օնուն էլինտէ տիր:

Օսմանլը ասքերի Թէքիր տէրէտէ օլան մուհարէպէտէ աչըրը հօրուլուպ,
պու չէհրէ չէքիւմիլլէր իտի, Բուսլար տախի եինէ օ Թէքիր տէրէտէ պիր ի-
քի սաաթ րահաթ իտուպ, պատէհու բէրաքէնթէ նէֆէրաթը թօքլահըպ պէօ-
լիւք վէ թապուր հիեթիլնէ գօտուլար, վէ պէքլէտիքլէրի թօքլար վէ սիվա-
րիլէր վասլ օլտուղունտան, քէնտիլլէրինէ նիգամ վիրիպ օ կիւնիւ (Յունիս 7)
Զիշթօվ իւղէրինէ եիւրիւտիլէր:

Օսմանլը ասքերինն պուլունտուղու հալէ նաղարէն, մուգալէմէթ գա-
պիլ տէյիլ իտի, վէ վազաա պու մէմուլ պօշա կիթմէհիպ, Բուսլարը Զիշթօվ

հազարադրոնը Օսմանլը տուգտուգտա շէհրի թախլիյէ իլլէտի, վէ Բուսլար շէհ-
րին գաբուլարընա հանաշտըգտա, պագտուլար քի պիր թագըմ Խրիսթիան ա-
հալիսի քէնտիլէրինի գարչըլամագ իւզըէ, շէհրին տըշարըսընա չըգմըշլարտը .
շէհրին իշէրիսինէ կիրտիքտէ Պուլկար գարըլարը եէրէ սէրիլէրէք, Մօսգօֆ ա-
քէրինի գապուլ իթտիլէր, վէ չօճուզլար աքէրէ չիչէք տաղըթըրլարտը, նի-
հաեթ իշէրիւշէն էօրիւշէնէ վէ աղլայան աղլայանա տա օլտու :

Մաչինտէ օլտուղու կիպի, պուրատա տա Խրիսթիանլար գաբուլարընա
հա պօյա, հա տա տէպէշիր իլէ խաչ Նիշանը իթմիշլէր իտի . լաքին էն թօհա-
ֆը էրքէք Պուլկարլար պաշլարընտան ֆէսլէրի ֆըրլաթըպ, Պուլկար գըեա-
ֆէթլէրի իլէ պաշլարընա Նէրէտին պուլմուշլար իսէ մալիւմ Էտէկիլ, ուեսոր
ուշմաղ պիրէր չապգա թաղմըշլար ըտը :

Ելլի սէնէտէն պէրու էւրօքատա գաչ տիւրլիւ չապգա իճատ օլունմուշ
իսէ ճիւղէսինտէն տէ վարտը, վէ պէօյլէ սայըր ուեսար ուշմաղ վէ ճինս ճինս
չապգալար իլէ, պիր շէհր ահալիսինտէն զիատէ, մասխարա ճէմիեթինէ տէօն-
միւշլէր իտի :

Լաքին Պուլկարլար պու եէվմը մէսէրրէթլէրինտէ նամուլարընը պիւթիւն
պիւթիւնէ պէրպաթ իթտիլէր . Օսմանլըլար Բուսլարըն շէհրէ հանաշտըգլարը-
նը իշլիթիւր իշլիթմէզ, եիւքտէ խաֆիֆ պահատա աղըր Նէլէրի վար իսէ ճիւմ-
լէսինի թօրլաեըպ, պին գատար արապալարա եիւքլէթէրէք, Թըրնօվայա տօղ-
րու սալուշմուշլար ըտը . պունուն իւզէրինէ Պուլկարլար շէհրի Խալամտան խա-
լի պուլուպ, վէ հէր Խալամ էվլինէ կիրպ, Նէ վար Նէ եօգ եաղմա իթտիլէր,
վէ իտէմէտիքլէրինի եըրթաըլար, գըրաըլար, տէօքտիւլէր, գաբու, գանատ,
ճամ, հէր պիր շէյ բարալատըլար, ճամիլէրէ կիրպ Նէ պուլտուլար իսէ եաղմա-
լատըլար, մինարէլէրին շէրիֆէլէրինէ գատար գըրաըլար տէօքտիւլէր, մէզար-
ըզլարա վէ պաղչէլէրէ վարանատաք խարապ իթտիլէր :

Եալընըզ Պուլկարլարըն քիպար թագըմ պու վահշիյէթէ հիսսէտար օլ-
մայըպ, Բուսլար Զիշլթօվա կիրտիքտէ պիրլիքտէ իսթիշարէ իտէրէք, շէհրին
էթրաֆընա աքէր շէվիրպ, եաղմա օլունան մալլէրտէն հէր Նէ պուլապիւ-
տիլէր իսէ, իլէրուտէ սահիպլէրինէ վիրմէք իւզըէ թօրլատըլար վէ պիր էմին
մահալէ հըֆը իլլէտիլէր :

Բուսլար Խալամ մահալլէսինին հէր թէրաֆընը վէ կիզլի եէրլէրինի տախի
արաշթըրըպ, օն պին Խալամ ահալիսինտէն գատը իլէ գարտաշընտան պաշգա
պիր քիմնէ պուլամատըլար, պունլար իսէ գօրգուլարընտան տիպ պուճագ եէր-
լէրէ սագլանմըշլարտը : Պունլարա Նէ գատար միւմըին իսէ բաեթ իտուպ սէր-
պէսթ պրապտըլար, վէ քիմնէնին քէնտիլէրինին պիր գըլնա տախի տօգունա-
մաեաճաղընը թահիւտ իտուպ միւսթլէրի հիթտիլէր : Գատը վէ պիրատէրի պու
մուամէլէյի զայըր մէմուլէտէն աչըրը տէրէճէտէ մէմնուն վէ միւթմէկին օլուպ
Զիշլթօվատան եիրմի միլ ուզագտա օլան պիր գարիյէեէ ֆիրար իտէն պիլ ճիւմ-
լէ հէմշէհրիլէրի Խալամ ահալիսինէ շու վէչն իլէ պիր նամէ եաղտըլար :

«Խալամ գարտաշլար .

«Մէլլէքէթիմիզ գուվլէյի աքէրիեէ իլէ գապթ օլունտու : Բուսլարը թա-
նըմաղտան հէր Նէ մէրթէպէ քէնտիլէրինէ ատալթ վէ հազարէթ կէօսթէրմիշ
իսէք տէ, շիմտի պիզգաթ կ'օրտէլքտէ մէճպուրուզ ինսանիլէթլէրինի տէ միւր-
վէթլէրինի տէ եիկիթլիքլէրինի տէ մէտհ իթմէեէ :

«Պագառագ կէօրտիւք քի, չհիր ահալիսի հագգընտա ղաեէթ ինսանիյէթ-
լի տավրանըեօրլար, պուստան ճէսարէթ ալըպ, սագլանտըղմըզ եերլէրտէն
տըշարը չըշտըզ, վէ Բուսլարա կէօրիւնտիւք, վէ պիղի նէ իսթէրսէնիզ եա-
բըն տէեէրէք, ղալիպէ թէսլիմ օլտուգ: Իշիթին շիմտի գօմանտան քէնտիսի
պիղէ նէ սէօյլէտի:

«Բուսլար, տէտի, իմբէրաթօր հագրէթլէրինին էմրի իլէ Խրիսթիան ղա-
րընտաշլարըմըզ ղուլմտան գուրթարմագ իչին պու թէրաֆլարա կէլտիլէր. լա-
քին ասքէրիմիզ Խրիսթիանլարը գուրթարմագ իչին կէլմիշ օլտուղու հալտէ տա-
խի, էլինտէ սիւահ օլմահան վէ տիւշմէն իլէ պիւրէշիպ պիղէ գարշը ճէնկ իթ-
մէեէն, ըրղը էտէպի իլէ եաշաերպ, քեար ու քիսպի իլէ մէշղուլ օլան հիշ պիւր
Խալմա զէրրէ գատար պիւր րէնճիտէ իթմէեէնէք տիւր:

«Հէր տինէ րահէթլէրի վար, չիւնքի Ալլահ Թաալա րապպիւլ ալէմին տիր.
եէթիչիր քի վաղջօլունան զանուլարա վէ նիզամլարա հլր քէս իթաաթ իթ-
սին, պաշգասընա տօգուլմահարապ րահաթ տուրսուն, պէօյլէլէրտէն հիշ պիւ-
րի թաղիիզ օլունմազ:

«Հէր քիմ քի, պիղիմ սէօղլէրիմիղէ իթիմատ իտէր իսէ, կէլսին քէմալը
էմնիեէթ վէ իսթիրահլթլէ խանէսինտէ օթուրսուն. վէ պէօյլէ նիյէթը խայ-
րիյէ իլէ կէլիպ, խանէլէրինիզտէ օթուրսուգտա, պիւր տահա վէթանընըզ պը-
րագըպ կիթմէք արղուսու օլամազ սիզտէ, Բուս տսքէրի ղաեէթ ինսանիեէթ-
լի վէ թէրպիյէլի տավրանտրագ, սիղէ հիշ պիւր գօրղու վէ վէսվէսէ պրագ-
մաղլար վէ սէրպէսթ սէրպէսթ քեար ու քիսպինիղլէ մէշղուլ օլապիլիրսինիզ:

«Բուս ասքէրի իլէ գարշը պէ գարշը կէլտիյինիզ իչուն հիշ գօրղմանըն,
օնլարըն ճէօմէրտիյինի կէօրտիւլիւնիւղտէ, հագղլարընտա օլան էսկի էֆքեար-
լարընըզ թէպտիլ օլուր, վէ հիւքիւմէթը էօրֆիյէ մէզալիմինտէն գուրթուլմուշ
օլտուղունուգա տա էյիտէն իսկեաթ օլուրսունուգ:

Պու նամէտէն, իպթիտատա պէօյիւք պիւր թէյսիլ կէօրիւլմէտի. Զիշթօ-
վու թէրք իտէն Խալմալարըն բէք աղը Զիշթօվա կէրի տէօտիւ. նիհայէթ մու-
րուրու ղէման իլէ կիթտիքճէ էյի խապէրլէր ալընտըղընտան, վէ Խալմալարըն
պիւր խայրըս սէրվէթ սահիպի տախի օլտուղունտան, մուախիւարէն բէյ տէր
բէյ Զիշթօվա ալտէթ իտէնլէր օլմուշ տուր:

ՍԻՄՆԻՑԱ ՔԵՕԲՐԻԻՍԻԻ

Վ Ե

ԲՈՒՍ ՕՐՏՈՒԼԱՐԸՆԸՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆԱ ՎԻԻՐՈՒՏԻ

Բուսլարտան պիւր իքի ֆըրգա ասքէրին Թէքիր-տէրէտէն կէլիպ Պուլկա-
րիսթանա կէլտիքլէրինի եօգարըտա նագլ իլէտիք: Բուս ասքէրլէրի, Բու-
մանիատան Ատահա պիւր քէօբրիւ իլէ կէլիպ, օնտան սօնրասընը ֆիլիգալար,
տուպալար վէ սանտալար իլէ կէլմէքտէ իտիլէր: Լաքին պու հօլ իլէ եիւղ,

եա եիւզ էլլի պին ասքէրին օրտու աղըրըզլարընը , թօբլարընը , միւհիմնաթ վէ օթ վէ զախիբէլէրինի հասըը միլեօնլար իլէ գանթար աղըրըզլարընը կէ- չիրմէք , բէք չօգ վազթլարա միւհիթաճ վէ թէհլիքէլի տախի օլտուգտան մա- ատա , գապիլ օլսա տախի Բուս օրտուլարընըն մէրքէզի Բուսմանիատա օլտու- ղուստան , պէօյլէ արգալարընտա եարըսը քէօբրիւ , եարըսը չայ օլտուգճա , մէրքէզ իլէ միւթէմատի պիր իխթիլաթլարը միւմքին օլամանըպ , մութլազա պիր գընըտան օ պիր գընըեա գատար միւմթէտ , պիր եհըլի վէ գավի քէօբ- րիւեէ միւհիթաճ իտիլէր :

Յունիսին 27-28ինէ գատար Զիշթօվ թէրաֆընա կէլէն ասքէր եալընըզ պիր իքի ֆըրգա օլուպ , ծնլար տա թօբ , սիվարի վէ լէվաղիմաթը հարպիեէլէ- րինճէ բէք միւքէմմէլ պիր հալտէ տէյիլ իտիլէր , վէ հէր նէ գատար Զիշթօվ էլլէրինտէ իսէ տէ , նասըլ քի չօգ տէֆա պաչգա սէֆէրլէրտէ տէ կէօրիւլմիւշ տիւր , պու Օսմանըլ թէրաֆընտան պիր հարպ իսիւտէսի տէ օլապիլիրտի :

Ապտիւլ Գէրիմ բաշա պէօյլէ արգա իլէ իխթիլաթը վէ լէվաղիմաթը հար- պիեէսի միւքէմմէլ օլմանան պիր իքի ֆըրգա Բուս ասքէրի իւզէրինէ պիր գուվ- վէյի ճէսիմէ սալտըրըպ , պուսլարըլ Թուսնաեա տէօքէպիլիրտի , վէ Բուսլարըն մուգաֆֆէրիեէթի թէքմիլ պիր ինհիլամ վէ բէրիշանիլէթէ թահվիլ օլապիլիրտի :

Պու սէպէպտէն նաշը , ասքէրտէ հէր նէ գատար պէօյիւք պիր հալվէս վէ ճէսարլթ վար իտի իսէ տէ , Կրան տիւք Նիգօլա պուսլարա իլէրուեէ Պու- կարիսթանա տօլրու պիր ատըմ տախի աթտըրմանըպ , օլտուգլարը եէրտէ թօբ տուրտուրտու վէ մուհաֆազալէրինէ ֆէվգէլատէ արգգաթ իթտի , ծնտան սօն- րա պիր եհըլի քէօբրիւ գուրուլմասընը տախի թաճիլ իթտի :

Պէօյլէ պիր պէօյիւք քէօբրիւեէ լազըմ կէլէն էտէվաթ չօգտան հալըր- լանմըշ , վէ պուսնուս ինշասը տախի մէշահիրի էրքեանը հարպտէն միւհէնտիս ճէնէրալ Բիլթէրէ իհալէ գըլընմըշ ըտը :

Բուսլար պու էտէվաթը քէպիր սալլար իլէ Թուսնատան քէօբրիւնին գու- րուլաճազ եէրլէրինէ կիճէլէյին վէ օ գատար սէսսիզ վէ շամաթասըզ թաշը- տըլար քի , Օսմանըլ գարաղօլլարընըն խապէրի պիլէ օլմասը , վազաա էն սօն գաթարտա տուեուպ , գարանըլտա բէք չօք կիւլլէ սալուրտուլար իսէ տէ , հէմէն ճիւմլէսի Թուսնաեա տուշիւպ , սալլարա պիր զիեանը օլմատը . Հարպ թէվարիխիտէ պու քէօբրիւնին գուրուլուշու , կէրէք չապուգլուգ , կէրէք ուսթալըզ վէ կէրէք մէթանէթի ճիհէթի իլէ պէօյիւք պիր նօգթա թուլթաճազ տըր , վէ Բուսիա էրիքեանը հարպընա վէ հէնտէսէ ալայընա պէօյիւք պիր շէ- րէֆ օլմագ տէրէճէտէ զիքր օլուսնաճազ սըր : Պու քէօբրիւեէ չալըշան զապի- թան վէ նէֆէրաթըն էսամէսինի Կրան տիւք Նիգօլա իսթէրաթօրա արգ իթ- միշ օլտուղուստան , պէօյիւք միւքեաֆաթլարա նայիլ օլմուշլար տըր :

Յունիսին եիրմի սէքիլինտէ իսթէրաթօր Ալէքսանտրօ տախի Պիզզաթ Զիմ- նիչատան Պուկարիսթանա կէչիպ , ասքէրի մուսեհէնէ իթտիքտէն սօնրա եինէ Զիմնիչաեա կէրի տէօնիւպ , եարըլաճազ քէօբրիւնին պաշընտա պուլուստու :

Իրթէսի կիւնիւ պիր Օսմանըլ մօնիթէօրու զուհուր իթտիեինտէն քէօբ- րիւնին ինշասը թէէիլիր օլուստու , վէ զընըտա օլան Բուս ասքէրի օրմանլա- րա կիլլէնտիլէր : Պու մօնիթէօր աղըր աղըր Թուսնատա կէզիպ պիր թօբ աթ- մանարազ Նիգօրօլ թէրաֆընա կիթտի պիր պուշուգտա տէմիլլէտի , հէր նէ- րէեէ թօբ աթսա Բուսլարա պէօյիւք խասարաթ իտէպիլիրտի , լաքին նէ հիք-

մէթէ մէսնի իսէ պիլինմէզ, պիր աղըզ օթու տա բարաթմատը : Նալընըզ պիր կիւն քէօթրիւնիւն գուրուլմասընա մանի օլտուղու հալտէ , Սթանպօլտա եաբըլան քէօթրիւլիւ մօնիթէօր պօզուպ խարապ իթտի տէյի զադէթալէրէ եազըլտը : Մօնիթէօր կէօզտէն երրազլանտըղը անտէ Բուսլար սէրիան Ջիմնիչա քէօթրիւսիւնիւ գուրմահա պաշլատըլար : Յունիսին օթուզունտա պիր պէօյիւք աքսիլիք գուհուր իթտի , կիճէլէյին տէհչէթլու պիր պօրա վէ գասըղազ գուհուր իտուպ , հէնիւզ թէքմիլ օլմահան քէօթրիւնիւն պիր խայլը եէրինի գըրտը տաղըթտը . եիրմի ալթը տուպա թունայա պաթտը , պու ճիւմէ իլէ Յունիսին պիրնտէ քէօթրիւ թէքմիլ գուրուլմուշ պիթմիլ իտի . հարարէթ գըրզ , գըրզ պէշ տէրէճէեէ վասլ օլուպ , գըշն տիզէ գատար չըգան չամուրլար , չիտի պիր օ գատար թօզ օլուպ , աքքէր պու թօզ վէ տիւման արասընտա քէօթրիւլիւ կէչմէքտէ օլտուլար :

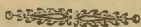
Սիմնիչա խամի վիրիլէն պու քէօթրիւ , պիթէվի օլմայըզ պէշ բարչատան եաբըլար վէ պիթտիքտէն սօնրա պունու կէօրէն էհլը սէնասաթ միւթէհայիր օլտու :

Բումանիա գըեըսընտան պաշլահան քէօթրիւնիւն իւք բարչասընըն թուլի 66 մէթրօ օլուպ 22 տուպա իւզէրինտէ իտի : Եքինճի բարչա պաթաղըզ իւզէրինտէ օլուպ թուլի 10 մէթրօ իտի , վէ պու մահալէ գալըն գաղըղլար չազըլտը , Իւչիւնճիւ բարչա 433 մէթրօ օլուպ 93 տուպա իւզէրինտէ իտի : Տէօրտիւնճիւսիւ 64 մէթրօ վէ 22 տուպա . վէ պէշինճիսի 383 մէթրօ օլուպ , 59 տուպա վէ իւշ սըրա գաղըզ իւզէրինտէ իտի , պօյուտա հէմէն պիղիմ Գալաթա քէօթրիւսիւնիւն իքի ուզունուղունտա :

Հէր պիր տուպանըն իւզէրինտէ թազըմ թազըմ քէօթրիւ նէֆէրաթը իգամէ իթտրիլիպ , պունլար կիճէ կիւնտիւզ պու տուպալարըն տէմլըլէրինի կէրկիտէ թութարազ , քէօթրիւնիւն եէրինտէն օյնամառաընա պէտնէի սալմահասընա վէ սայիր գուհուրու պիլինմէեէն գազա վէ թէհլիքէլէրէ տըզգաթ իտէճէքլէր իտի : Քէօթրիւնիւն հէմ աշաղը վէ հէմ եօզարը թէրաֆլարընա վէ աշըզա միւթէատտիտ գուվլէթլի թօթըլէր վազ օլունտու քի , հիշ պիր մօնիթէօրին հավահա ուշմահարազ արալարընտան կէչմէսի գապիլ տէյիլ իտի : Շաեէտ Օսմանլընըն ուֆազ թօթ տուպալարընըն պիրէր արալըգտան կէչպիլիլ խիւլեասը իլէ զն գատար տա սէյեար թօթըլ սանտալլարը թէրթիպ օլունտու քի , նէրէտէն էօյլէ պիր շէյ սէզէրլէր իսէ , իւսթիւնէ կիտիպ հավահա աթտըրաճաղար ըտը : Նիհանէթ քէօթրիւնիւն հէր ումուրունա վէ մուհաֆազասընա տըզգաթ իթմէք իւզրէ պահրիեէտէն պէշ եիւզ ուսթա նէֆէր տախի քէօթրիւնիւն իքի պաշընա թաեին օլունտուլար :

Պէօյլէ մէթին վէ էմին պիր քէօթրիւ եարըլտըզտան սօնրա , Բուսիա օրտուլարը թազըմ թազըմ Պուլկարիսթանա կէչմէեէ պաշլատըլար , Թապուր թապուր քիտտէ վէ սիվարի , թօթ պաթարեալարը , խասթախանէ թազըմը , տարապար , կիւլլէ վէ խարթուճ սանտըղլարը , չատըր , էհա վէ լէվազիմաթը սայիրէնին կիճէ վէ կիւնտիւզ հիշ տըաղըզ վիրիլմէեէրէք միւթէմատի թաշընմալարը , թամ օթուզ պիր կիւն օլան Յուլիա ալընըն խիթամընա գատար սիւլլիւպ , Բուսլարըն նէ ճէսարէթտէ օրտուլար թէրթիպ իթմիշ օլտուղլարը պունտան տա տղնաշըլըր : Օսմանլըլար հէր չէքիւսիքլէրի եէրի խարապ իտէրէք պիր շէյ պրադմատըղլարընտան , էն պէօյիւք աղըրըզ հայլանաթ եէմի , օթ , արբա , սաման վէ աքքէրին թալինաթը իտի :

կէչէն օրտուար տէօրտիւնճիւ , սէքիզինճի , տօգուզունճու , օն պիրինճի վէ օն իքինճի օրտուարը իտի , Սգօպէլէֆին չարգա ասքէրի վէ սայըր չէթէ թազըմը տա եինէ պաչգա :



ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՍՔԵՐԻ

Վ. Ե

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆ ԹԱՆԶԻՄԱԹԸ

Պուլկարիսթանտա կէրէք սապըգա վուզու պուլան զըթալտէն վէ կէրէք սօնրատան նիգամ ասքէրինն բէչինէ տիւչէն Զէյպէք , Պաշը-պօպուզ վէ Զէր-քէսլէրին էլինտէն պիր թազըմ՝վէ օլտուզճա գուտրէթլի տէլիգանլըլար Սըրպա Բուսանիահա վէ մահալը սայիրէեէ ֆիրար իթմիշլէր իտի : Բուսիա ասքէրի Թու-նայըր կէչիպ Պուլկարիսթանա վասլ օլտուզտա , պունլարտա վէթան զայրէթի իլէ թահրիք դըլընըպ վէ կէօնիւլլիւ օլարադ , սիւհլանըպ Բուսիա ասքէրինէ բէտիֆ օլմագ իսթէտիլէր : Լաքին Բուսիա պու սուրէթի գապուլ իթմէեիպ , թալիմիլի նիգամ ասքէրի օլմագ իսթէտիլէրի հալտէ միւմքին օլաճաղընը պէ-եան իթտի վէ օնլարտա բաղը օլտուզլարընտան , Բուսլար էլտէ օլան ալթը պին Պուլկարտան միւսթագիլ պիր ֆըրգա թէչքիլ իտուպ , ալայլարա , թապուր-լարա վէ պէօլիւքլէրէ թագսիմ իթտիլէր , վէ Պուլկարիսթանտա նէ գատար չէօրէթ քէսպ իթմիշ էչըրեա սէրկէրտէլէրի վար իսէ , պու ֆըրգահա տախիլ օլտուար : Մօսգատա մուզիմ Սլավ գօմիթէսի , պունլարա օն ալթը բարէ թօք ալթը պին իւնիւֆօրմա , եիրմի պին շասթօ թիւֆէնք վէ պիր պուլուզ միւ-եօնտան զիտտէ ֆիչէնք կէօնտէրտի : Իւնիւֆօրմալարը այնը Բուս ասքէրի իւ-նիւֆօրմասը կիպի օլուպ , ֆագաթ բէնկի սիեահ իտի , վէ պաշլարընա Կէթէ թապիր օլան շապգա եէրինէ , եէչիլ չուհա իւզէրինէ գուզու տէրիսի գարը Պուլկար գալըաղը կիլինտիլէր : (Պուլկար միլլէթինէ մախսուս օլան բէնկ տա-խի եէչիլ օլտուզու իչիւն) :

Բուսիանըն թա օ պիր ուճուհտա օլան Մամարա չէնրի , պու Պուլկար ֆըրգասընա պիր աղըր իչլէմէ պայրագ հէտիեէ իտուպ , Շէհր Էմինի վասիթա-սը իլէ Բուսանիահա կէօնտէրմիշ իտի : Պու պոյրաղը , սըրըղընա մըխլամագ ի-չիւն Մայիսին օն սէքիզինտէ պիր պէօյիւք ալայ թէրթիպ օլուհուպ , Մէտրօ-պօլիտ , Կրան տիւք , վէ իւմէրա վէ միւթէպէրան պու ալայտա հաղըր պու-լուհուլար , լաղըմ կէչէն տուալար օգուհտուզտան վէ պայրագ ապը մուպա-րէքլէ թագտիս գըլընտըգտան սօնրա , Կրան տիւք Նիդօլա , Մէտրօպօլիտ , ճէ-նէրալլար վէ միւթէպլարանը սայիրէ կիւմիւշ չէքիճ վէ կիւմիւշ էքսիլ իլէ պի-րէր իքիչէր մըխլանըպ , պատէհու պայրագ սարըլըպ վէ աղըր գօրտլլար իլէ պաղլանըպ պայրագտարա թէսլիմ օլուհուս : վէ պու վէսիլէ իլէ գըսուս , ֆա-գաթ զահէթ միւլէսսէր տուալար վէ նութգլար օգուհտուզտա , ճիւմէ թէրա-ֆընտան «ամին» սէտալար իլէ պէրապէր պինլէրճէ գալըաղլար հալսայա աթըլ-տը վէ թօհաֆ պիր սէյր օլտու :

Պու. Պուկար ասքերի հալընը Գուլիս ալընտա Թուռնայը կէշէսիլտի, պուռ-
լար իւք էվէլէ Բուսիա օրտուլարընը արգասընա թային օլունուպ, էշեա վէ
մուհիմմաթ զաթարլարընը մահաֆազա, վէ զապլթ օլունան մահալլէրին գա-
րազօլլարընա մէմուր օլաճաղարտը. լաքին ալ պիր թէճըիւպէ իւէ իշէ եարար
օլտուզլարը աղնաշըլտըղաա, Պուկարիսթանտա օլան հէմշէհրիլէրինէ թէսէլլի
վէ ճէսարէթ օլմազ իւզըէ, սօնրատան էն էօն գօլլարա թային օլունտուլար,
վէ օրտունուն արգա խըզմէթլէրի իլէրիւտէ կինէ Պուկարիսթանտան ալընըպ,
ասաքիրի միլլյէ թէսիլյէ օլունան պաշգա թաղըմա վիրիլտի, վէ թահթը նի-
զամտա օլան պու Պուկար ֆըրզասընա տա Աէթիօն Պիւկար իսմի վիրիլտի:

Կէլէլիմ Պուկարիսթանըն թանգիմաթընա:

Պուքրէշտէ մուքիմ օլան պէօիւք Պուկար գօմիթէսի, Բուսիանըն իլանը
հարպ իթտիյի կիւն պիւթիւն Պուկարիսթանա պիր իլաննամէ նէշը իտուպ,
ուսում Պուկարլարը խեանա տավէթ իթմիշ իտի: Մայիսին եէտիսինտէ պու
գօմիթէ քէնտի պաշընա հիւքիւմէթ օլունա, շէօյէ պիր իլան նէշը իյլէմիշտի:

«Ահալլյի Պուկար. սէն քէնտի հիւքիւմէթինէ քէնտին սահիպ օլաճաղ-
սըն. պուռնա մալթ օլունճահատագ, հէմշէհրիլէրինիզին ինթիխապ վէ թային
վիթտիյի հիւքիւմէթը մուվագգաթանա իթանաթ իթմէլիսինիզ. պու հիւքիւմէթ
եաղընտա նէզտիլիզէ կէլիպ միւրատլարընըզը պէեան իտէճէք տիր, չիմտիլիք
Բումանիա մէմալիքինտէն սիզլէրէ շու սէատլարը իշիթտիրիթ. իլէրի կիւրիւ-
երէն Պուկարլար, Ալլահ տա, Բուս գարտաշլարըմըղ տա սիյլինէ պէրապէր տիր»

Պու իլաննամէի իմզա իտէն գօմիթէ աղալարը Բուսիանըն թէվլճհիւհիւնէ
մաղհար օլան քիմիլէր իտէ տէ, իսեան հիւքիւմէթինտէ պուլունտուզլարընտան,
Բուսիա պու հէեթէթ ապլա էհէմիլիէթ վիրմէեիպ, քէնտին լէմ եէքիւն աստ
իթտի:

Էթթէտէ իմէրաթթօր Ալէքսանտրօ, Պուկարլար իլին պաշգա պիր թան-
դիմաթ սիւրլթի հաղըրլամըշ իտի, Բուս ասքերինին Սիմիչատան կէշտիյի կիւն
եանի Գունիսին 28 ինճի կիւնիւ իմքէրաթթօր քէնտի իսմինէ պու թանդիմաթ սիւ-
րէթլինի պիւթիւն Պուկարիսթանա նէշը վէ իլան իթտիրտի:

Պու իլանը րէսմինին թարիխճէ էհէմիլիէթի օլտուլունտան, պէր վէճը
տթի թէքմիլ թէրճէմէսի տէրճ օլունտու:

«Պուկարլար,

Եիշթէ ասքէրիմ Թուռնայը իմրար իթտի, վէ պու կիւն սիզին մէմլէքէթի-
նիզէ գատէմ պասաճագ տրր. Պալգանլար արասընտա միւթէմէքքին խրիսթիան
ահալիսինին ըսահաթը ահվալի իշիւն իւք տէֆա տէեիլ տիր ասքէրիլին պու
թարաֆլարա կէլիպ, մահարէպլէրտէ դան տէօքմէսի:

«Թէվարիլինտէն ինթիզալ իտին ասարը ամիքէսինէ սատըղ գալարագ,
վէ պունճա տհրլէրտէն պիրու օրթօտօքս գալմընա օլան իրթիպալըմ գալլյէ
վէ սահիհէսինտէն եէնի եէնի գուվլէթլէր պուլարագ, պիւպլէհի Թաալա Բու-
սիա, կիւրէք Սըրպլարա վէ կիւրէք Ռւլահլարա պիր պիրի արդասը սըրա քէնտի
նուֆուզը վէ սիւհլարընըն գուվլէթի իլէ պիր ալի գատէր վէ պիր հալաթը
բօլլիթիլիէ էտինիլշ իտի. կէրէք մուրուրու զէմփն վէ կէրէք վուգուսթը

սայիրէ , Բուսիանըն շարդտա օլան մէզհէպտաշլարը հազգընտա տէրքեար օլան թէվէճճիւհիւ տէեռնինի հիշ պիր վէշհ իլէ թէնդիլ խտէմէտի : Պալգան տայիւ լէսինտէ պուրունուպ , խրիսթիանըղըն շիւպէի էղէմի օլան սագվամա Բուսիանըն մուհապպէթի տէ , հիւանէթի տէ հալա պէր քէմալ տըր :

«Սիղին մուգատտէս պիր միլլիյէթ հազգընը վար , թանթը ասայիշ վէ ինթիղամտա պուրունմագտան պաշգա պիր թարզ իլէ միլլիյէթլէրին թարագընսը գապիլ օլամագ օլտուղունտան , պուսլարըն թէյեիտինէ մուպաշըրէթ խտէճէք ասքէրիմին գօմանտասընը տախի պիրատէրիմ կրան տիւք Նիգօլաեա իհալէ իթտիմ : Շիւսթիյէտէք սիղ պու հազգը մուգատտէսէնիյի նէ գուվվէթլէ էտինտիւիդ , նէ տէ պիր սիլահ մուգալէմէթի իլէ , իլլա Նիշէ տէհրլէրտէն պէրու վէթանընըղա սէրքլէն պուսճա շէհիտ աթալարընըղըն գանը իլէ :

«Պուկարիսթան ահալիսի . Բուսիանըն մագսէտի խարապիեթ տէյիլ տիր , մամուրիեթ տիր : Ճինս վէ մէզհէպ ճիւղթի իլէ Պուկարիսթանտա միւթէմէքքին միլլէ վէ ագվամը միւլթէլիֆէտէն հէր ճինս վէ հէր մէզհէպ պէյնինտէ պիր հիւանի սուլի վէ խալիսէթ հասըլ իլամէք մէմուրիեթլինի իլհամաթը հիքմէթը Բէպպանիէ իլէ Բուսիա տէրիւհտէ իթմիշ տիր : Պուստան պլօյլէ հէր Խրիսթիանըն , հէր զուլմա գարշը Բուսիա սիլահը մուհաֆաղա իտէճէք տիր . հէր քիմ օլուր իսէ օլտուն պատաղին հիշ պիր քիմսէ աթիւրէնին մալլնա վէ ճանընա պիլա ճէղա գաստ իտէմէեթէք . հէր ճինանէթին միւճագաթը պաշը ուճոնտա օլաճագ , պիլ ճիւմէ ահալինին ըրղը նամուս վէ էմլաղը , հէր նէ ճինս վէ մէզհէպտէն օլուր իսէ օլտունլար ալեսսէվլիյէ թահթը թէէմինաթա ալընաճագ . դատէմիմէղէ րէհպէր օլան ալաղը ինթիղամ հիսսի օլմանըպ սահիհ պիր ատասլէթ վէ հագգանիեթ Փէրայիդի տիր . պուստան պլօյլէ խտալէի էօրֆիլէ վէ զուլիյէեէ պէտէլ պիթ թէտրիճ հազգ վէ նիղամ հիւքիւմէթինին իպգասընա իլատէյի գաթիլէմ վար տըր :

«Վէ սիղ Պուկարիսթան Խալամլարը . սիղէ տէ պաղը մէրթէպէ խաեըրը ինթիլարթա մէճպուրում , իշինիդտէն պիր չօգլարընըն ճիւրաթ իթտիյի ճինաեաթ վէ մէզալիմ հարէքէթլէրինի պիլա տաղը տէրուն եատ իտէմէմ . պու մադուլէ տէհշէթամիդ վագալար ֆիրամուշ օլունամագ . լաքին իլլէրինիդտէն պաղըլարընըն խաթասը իշիւն , Բուսիա ճիւմէնիդի մէսուլ ատտ իտէմէզ : Շիւսալիյէտէք հէր քիմ ճինանէթ սահիպի օլմուշ իսէ , պիղարագ վէ պիթէրաֆ պիր ատալէթ եալընըզ օնլարըն հազգընտան կէլէճէք տիր . քիմ քի պէօյլէ ճինանէթ սահիպի օլուպ տա ճէզասըզ գալմըշ իսէ , անլէրին էսամիսինի հիւքիւմէթինիլէ թէլքմիլ մալլում տիր : Խզէրինիլէ թարի օլան , ատալէթը իլահիյէ տիր , թանընըն պուսու վէ միւրատուլլահա տիրանէթլէ թէսլիմ օլուն : Աքքէրիմ նէրլէէ գատէմ պասարսա , օրահա պիր հիւքիւմէթը մէշրուէ վէ մուգաննիւնէ վալ օլունաճաղընտան , անլէրին ալամիրի նիղամիլսիւնէ իթաաթ իթսին : Վէ թանթը նիղամաթտա պուրունան պիր հիլթը մէտէնիյէնին ըսլահաթ վէ մուհասէնաթընա շահան օլմագ իւզրէ , էնլի ըրզ վէ հէմշէհրիլէր օլունուզ : Սիղին հայաթընըզ , մալլինիդ , ճանընըզ , ըրղընըզ վէ Փամիլեսանըզ պիղիմ ինտիմիպտէ հէպ մուգատտէս տիր :

«Վէ սիղ Պուկարիսթան Խրիսթիանլարը . իշթէ էօրֆ տէվրինին խիթամ պուրտուղու էհամը մէսուտէլէ վաալ օլտունուզ . Խրիսթիան մուհապպէթի հագգընտա պաղըն քի ալէմէ իպրէթ օլասընըզ . էօթէտէն պէրու մէհաննիւիդտէ

ճարի օլան շիգագ վէ իւթիւաֆաթը արթըդ խաթրընդոտան իսրաճ իթմէհէ զայրէթ իտինիդ . հէր միլլէթին հուգուգու մէշրուէսինէ թէքմիլ հիւրմէթ կէօս-
թէրինիդ . Պիլ ճիւմէ մէզհէպտաշլարընդ իլէ տախի լւլֆէթ վէ ուխուվլէթ
հիսսէլէրի իլէ իթթիհատ իտին , չիւնքի հէր միւշարէքէթը ինսանիյէ պու էսաս
իւզէրինտէ միւմթէնի իւլ թէզէլիւլ տէվամ իտէպիլիւր : Թունա վէ Պալգանլար-
տա պունճա մուգաֆֆէրիեթլէ պէնամ օլան Բուսիա պայրաղը սաեէսի ալթը-
նա թօրլանըպ , սըզը սըզը ծնա սարըլըն :

« Բուս ասքէրի տախիլի Պուլկարիսթանտա իլէրիլէտիքճէ , իտարէյի էօր-
ֆիյէյի սապրգաեա իտարէյի նիղամիյէ թէխալիւֆ իտէճէք տիր : Ահալիտէն
եէրլի օլանլար , Բուսիանըն նէզարէթը ալիյէսի թահթընտա օլարագ բէյ տէր
բէյ պու իտարէյի միւլլէրիյէ խըտէմաթընա հիսսէտար օլաճագլար , վէ տախիլտէ
մուհաֆաղալը նիղամ վէ էմնիեթէ մէմուր օլան ասաթրիլի միլլէյէեէ Պուլկար
լէթիօնուհուհն եէնի ալայլարը տախի թէրֆիլդ իտիլէճէք տիր :

« Կէրէք ըրզը նամուսուհուգ իլէ վէթան խըտէմաթընա միւսարաաթ իթ-
մէնիդ , վէ կէրէք մէֆրուգ օլտուղուհուգ ճահտ ու զայրէթի պիղարազանէ
սարֆ իթմէնիդ , Բուսիանըն պունճա սէնէլէրտէն պէրի հատտ ու հիսապա կէլ-
մէզ ֆէտաքեարլըգլարը իլէ սիզէ հաղըրլատըղը գատէրէ միւսթահագգ օլտու-
ղուհուգու ալէմէ իսպաթ իտէճէք տիր : Բուս հիւքիւմէթլէրինէ իթաաթ , վէ
անլէրին իրաեէ իտէճէկի թուրուգա սատագաթլա տուխուլ իտին . սիլիյի գուլ-
վէթ վէ սէլամէթինիդ անլէրէ մէնութ տուր : Տիւշմէն իւզէրինէ մուգաֆֆէրի-
եթիլմիլի , վէ հուգուգու մէշրուէմիլէ հիմաեթը Բէպպանիլէլէրինի ճիպլինսայը
տըրաաթլա տէրկեահը իլահիյէթէն խասսէթէն թէմէնի իտէրիմ :

Պու իլաննամէնին հէր թէրաֆա պէօյիւք պիր թէյսիրի օլտու , Բուսօֆիլ
զագէթալէրի իմքէրաթօրուհն էֆքեարը հիւրրիեթէթէրվլէրանէսինէ պունու պիր
նըշանէյի ալէնէեէ ատտ իթտիլէր , եալընը Նիլիլիդ զագէթալէրի պունու ա-
տէթա Պուլկարիսթանը Բուսիա իթմէք մանասընը վիթտիլէր իսէ տէ , պունա
տա չօղուգ հէվալէյի սէմը իթիպար իտէն օլմաեըպ , Պուլկարլար մուճիպլի-
ճէ հարէքէթէ տէվամ իթտիլէր :

Բրէնա Ձէրգասքի ումուլ Պուլկարիսթանա կօվէրնաթէօր նասպ օլունտու ,
պու զաթըն պունտան պէշ եիւզ սէնէ ագտէմ պիր Մըսըր Սուլթանընըն սիւ-
սիլէսինտէն էնտիլինի վէ շիմտիքի իմքէրաթօր ֆամլիւսարնա տա ուգադտան
ագրապալըղը օլտուղուհու Բուսիա միւլլէրրիլէրի հիքեայէ իտէլլէր : (Պու բը-
րէնա Ձէրգասքի տիր քի , 1878 ըումի ֆետրվարըն ՉՈ սինտէ Այըսթէֆանօղտա
կիճէ կիւնտիւզ ումուրու թահրիրիեթ իլէ մէշղուլ օլտուղու հալտէ , ֆիւճճէ-
թէն վէֆաթ իթտիլ :)

Ֆէնըն իտարէյի միլլէյէտէ ֆէվզէլատէ մէհարէթի օլտուղանտան , Բու-
սիատա վէ Լէհիսթանտա բէք պէօյիւք խըզմէթլէրտէ իսթիլտամ օլունարագ
շէօրէթլիար օլմուշուտու : Պուլկարիսթանըն հալի տէ Լէհիսթանա բէք պէն-
զէր օլտուղուհուտան , պէօյլէ պիր բրէնսին Պուլկարիսթանա կօվէրնաթէօր նաս-
պը թապիլի իտի :

Ձիշթօլ Բուսլարըն էլինէ կէշէր կէշմէզ , բրէնա օրաեա ճէլպ օլունուպ ,
Պուլկարիսթան թանղիմաթընը տէրիւհտէ իլլէտի . միլլէթի Պուլկար օլուպ ,
Բուսիա թէպաասընտան օլան Հէրօֆ տախի Ձիշթօլ կօվէրնաթէօր նասպ օ-

լուծնաւ . պու զաթ չօգ վագրթ Գիլիպէտէ Բուսիա գօնաօլօսլուղու խոռուպ , ախլագը համիտէ վէ քէսէնտիտէսի իլէ մագհարը թէվէճճիւհիւ ամմէ օլմուշտու :

Օսմանլըար կէրի կէրի չէքիլիպ , չէհիլիլէրի վէ գասապալարը թախլիիէ իթտիքճէ , բրէնս Զլրդասքի ճիւմէսինի թանդիմաթ ալթընա ալըբսը . չիմտիլիք կօվէրնաթէօր , բօսթա վէ թէլէկրաֆի վէ զապթիյէ նաղըրլարը հէպ Բուստան օլաճագտը , գուսուր մէմուրլար Պուկարլարտան :

Պուկարիսթանտա օլտուղճա թէրպիյէ կէօրմիւշ քիմսէլէր բէյտա օլմագա պաշլամը իսէ տէ , չօգտան պէրու կէրէք Բուսիանա վէ կէրէք Բուսմանիանա հիճրէթ խոռուպ , օրալարտա մէմուրիիէթ պաշլարընտա պուլուճան խալլը միւսթայիտ Պուկարլար տախի Պուկարիսթանա ճէլպ օլուճուպ , մինասիպ մէմուրիիէթլէրէ թայլին օլուճուպ :

Քէզալիք Էլօրօս մէքթէպլէրինտէ իթէրպիյէ օլմագտա օլան պիր թագըմ Պուկար զատէկեանը տախի հէմէն վթանլարընա ալտէթ խոռուպ , խըզմէթ թալէպինտէ պուլուճուպ :

Պուկարիսթանըն մէհաքիմ , պէլէտիյէ վէ էմսալի օլան մէմուրիիէթլէրի միւսթին մէրթէպէ Բուսիա ուսուլինէ թաթպիգ զըլընտը :

Բուսլար Պալզանլարը մուրուր իթտիքտէն սօնրա , Պուկարիսթանըն հիւքիմէթը մէրքէզլիյի թըրնօվա պէլտէսինէ նազլ օլուճուպ , քի էօթէտէն պէրու էսկի Պուկար հիւքիմէթիինի մագարը խի . իլք թէլտպիր պէտէլաթը ասքէրիյէ վէրկիսինի վէ անկարիա խըզմէթիինի մուէպպէտէն մահվ իթմէք մատտէսի օլտու : Պուկար մահվ օլտուգտան սօնրա , ասաքիլի միլթիյէ ուսուլի թէէսի օլուճուպ , մուճիպլինճէ թէրթիպաթընա մուպաշըրէթ օլուճուպ :

Պուկարիսթանըն Օսմանլը խտարէսինտէ պուլուճուպ վագըրթլար , ահալի պիրի պիրինտէն այրը տօղուգ նէվի վէրկի իլէ միւքէլէֆ խի :

1. — Էօշը վէրկիսի , քի նիզամիսի եիւզտէ օն իսէ տէ , իճրատա մահսուլուն նըսֆընա վէ պազէն տահա զիատէսինի տէ թէճաւուգ իտէր խի :

2. — Վէրկի , քի եալլընը թէմէթ թիւ իւզէրինէ թարհ օլուճուպ պիր վէրկի օլտուղու հալտէ , ումուլմ վարիտաթ իւզէրինէ թարհ օլուճուպ , եիւզտէ օնու , եիրմի պէշի վէ օթուգ տէօրթտէն տախի թէճաւուգ իտէր խի :

3. — Պէտէլը ասքէրի , պու վէրկի նիզամէն վէ գանուէն էրքէք պաշլնա եիրմի եէտի զրուշ օլաճագ իքէն , սօն սէնէլէրտէ ալթմըշ զրուշու տախի թէճաւուգ իտէր խի :

4. — Աղնամ , գօհուն վէ քէշի վէրկիսի քի , պիր բէէսէ տէօրթ պուշուգ զրուշ տուր :

5. — Սէրչիմ , տօմուգ վէրկիսի , հայվան պաշլնա իւշ պուշուգ զրուշ :

6. — Բուսուլմաթ , բաղը , շարապ , թուգ վէ թիւթիւն կէօմիլիլի , քի մուպայեա ֆիաթընըն եիւզտէ օն իքիսինի թէճաւուգ իտէր խի :

7. — Զէլթիւք իճարէսի , եանի բիրինճ թարլալարը իւզէրինէ պիր վէրկի , քի հէր սէնէլիք մահսուլուն էօշրիւ , վէ տէօրթ սէնէտէ պիր ումուլմ մահսուլուն պիր էօշրիւ տահա տիմէքտի . եանի բուպու էօշը զամմը :

8. — Թարու բարաւը , քի արապի ինթիգալի սէնէտէրինտէն ալընըր եիւզտէ իքի պուշուգտան եիւզտէ պէշէ գատար :

9. — Եօլ թէզքէրէսի խարճը :

Բրէնս Զէրդասքի իւր է վիլէ պու աղըր վէրկիլէրի խաֆիֆլէթմէք իսթէ-
եիպ , պէտէլը աքքէրիյի քիւլլիէն տէֆ իթտի . 1878տէն սօնրա էօշր ալընմա-
եւրպ արազլի իւզէրինէ պիր վէրկի գօնուլաճագտը . 1877 Եօշրիւնիւն թահսիլի-
նէ տախի Բուս մէսուրլարը թայլն օլունտուլար . միւլթէգիմլէրէ տէ թէնպիհ
օլունտու քի , թօքլատըղլարը զախիլթէյի տէր անպար իթսիլլէր վէ սաթմասլըն-
լար վէ մահալը ախէրէ նազլ իթմէսիլլէր , քի սօնրատան Բուս աքքէրինն թա-
եխաթընա թախսիս օլունտու :

Լաքին բրէնս Զէրդասքինն էն պէօյիւք եարտըղը շէյ կիււսա պիր արա-
զի նիզամը իտի քի , Իսլամաա պէօյիւք թօքրագ սահիպլէրի օլանլէրտէն արա-
զիլլէրի ալընըպ , ումուս ահալիյէ թագսիմ օլունաճագտը , վէ արազի սահիպլէ-
րինէ , պէտէլի էլլի սէնէտէն էօտէնմէք իւզրէ , հէր սէնէ պիրէր մըգտար բա-
րա վիրիլէճէք իտի . Լաքին Իսլամ թօքրագ սահիպլէրի Բուսլար կէլմէզտէն ճիւմ-
լէթէն ֆիրար իթտիլլէրլինտէն , պունա հաճէթ զալմատը , Բուսլար պէտիհա-
վա թօքրագ սահիպի օլուպ , խթէտիլլէրի կիպի թագսիմ իթտիլլէր :

Տօղրուսու արանըլաճագսա , Իսլամլար Բուստան զիատէ Պուլկարլարտան
գաշտըլար , վէ օ արալըղլար Պուլկարլարըն իճրա իթտիլլէրի էնվայի վահշիաթ
վէ գըւսղըղ , իւզէրլէրինտէ ֆէնա պիր լէքէ օլաճագ սըր . Փագաթ Պուլկար-
լարտա պունու պիւթիւն պիւթիւնէ քէնտի պաշլարընա իթմէեիպ , Բուսլարըն
թահրիքի իլէ իթտիլլէր տլիէնլէր տէ վար . չիւնքի Իսլամ արազիլլէրինի զապթ
լթմէք իչիւն էն հագգ եօլ պու տէեիլ իսէ տէ , էն զօլալը պու իտի : Լաքին
պիլլիմ եազմագտա օլտուղունմուզ պու մուսթաաար թարիխ հարպ վուզուաթը-
նա մախսուս օլտուղունտան , Պուլկարլարթան վապաալարընըն ահվալի իսէ պու-
տէլ միւսալէհէ իլէրիւտէ հաղըլաճագ թարիլլէրտէ իլէլ ու էսպապընըն պէ-
եանը իլէ մուֆասալէն գալէմէ ալընաճաղընտան , պու խուսուսլար իչիւն
վաղթընտա օ թարիլլէրէ միւրաճաաթ իթմէք լաղըմ կէլիր :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ՕՐՏՈՒ ՄՈՒԱՄԵԼԱԹԸ

Թունայը կէշտիքտէն սօնրա , Բուսլարըն օրտու մուամէլաթը հագգընտա
իւք սիվալ պու իտի : Բուսլարըն բլանը նէ տիր : Պ/ր պագըմա եէնի պիր բլա-
նա ինթիաճ եօգտու . 1828-29 սէֆէրի բլանը պու սէֆէրէ տէ քեաֆի իտի ,
եանի թունա քէնարընտա , վէ Բուս օրտուլարընըն արգասընտա զալան Օսման-
լը գալէլէրինի ալմագ , վէ օլ վէչի իլէ արգատան էմին օլարագ , Էտիրնէեէ վէ
Սթանպօլա գատար իլէրի եիւրլումէք , Լաքին պու բլանըն իճրաը իքի սէնէ
սէֆէրին տէվամընա միւլթաճ ըտը . պիրինճի սէնէ գալէլէր ալընմատըճա ի-
քինճի սէնէ իլէրիյէ կիտիլլէմէզտի : Հալ պու քի կէրէք պու վագթլարտա իքի
սէնէ միւթէմատի սէֆէրէ ազճէ եթիշտիրմէք , իլլա Բուսիա խաղինէսինին
տարլըղընա նազարէն գապիլ օլամաեաճաղընտան , վէ կէրէք սէֆէր ուզուն
սիւրաթիւքտէ պիր միւտախէլէ տէ մէմուլ օլունտուղունտան , Բուսլար պիր սէ-
ֆէրտէ պունու պիթիրմէք իսթէտիլլէր : պաղը վուզուաթ տա Բուսլարըն պու

բլանդնա էվվել էմրտէ պէօյիւք պիր եարտում իթտի . Թունա մէմուլ օլունան-
տան բէք ազ պիր թէլէֆլէ կէչլէպիրտի . վէ իլէրուտէ նազլ օլունաճաղը վէչ
իլէ , Թունատան սօնրա Բուսլարըն էօնիւնէ չըգաճաղ Եանթրա նէհրի քէնար-
լէրինի Օսմանլը հիչ պիր իսթիհքեամ եարմեարագ խալի պրագմըչտը . կէրէք
Պալգանլարը վէ կէրէք Թըրնօվայը Բուսլար բէք դօլայ ալըպ , սիվարիլէրի գօ-
լայ գօլայ էպիրնէ ճիվարընա գատար վասլ օլուգլարընտան , Բուսլար պու
բլանըն պաշա չըգաճաղընտան պիր էեամ իւմիտվար օլտուլար : Բուսլարըն պու
տիբէճէ սիւրաթլէ Բումէլիյէ տօլրու իլէրիլէմէսլինի էւրօրա տուլտուգտա միւ-
թէհայիր օլուպ , Բումէլիէ Ոսմանլը հիչ պիր օրտու սէվդ խտէմէմիչ զանն ի-
սէր խտի : Բուսլարըն օթուգ զըրգ պին գատար առքերի Զիչթօվա երղըլմըչ վէ
ալլգլարր Թունա օլտուղունտան , Բուսճուգտա օլան Օսմանլը առքերի պուն-
լարըն իւղէրինէ հիւճոււ իթտէ , եարը գուրուլմուչ , եարը գըրըլմըչ պիր քէօր-
լիւտէն գաշամաեաճաղարը տէրքեար օլտուղունտան , ճիւմէսի Թունաեա տէօ-
քիւլէպիրիլէր խտի :

Օսմանլըլար պունու եարամատըլար խտէ , հիչ օլմաղ խտէ Եանթրա նէհրի
քէնարընը իսթիսքեամլտ մուհաֆաղա իթմէլի խտիլէր , Թըրնօվայը վէ Պալգան-
լարը գսւվլթլէտիրմէլի վէ աչըգ պրագմամալը խտիլէր . լաքին Բուսլարըն ,
լլա սիվարի թաղըմընն պէօյլէ պիրտէն պիրէ Բումէլիյէ եաեըլմալարը հէրքէ-
սէ տէհչէթ կէթիրտի :

Տիկէր թէրաֆտան Սէրտարը Էքրէմ Ապտիւլ Ֆէրիմ բաշանըն պիր բլանը
վար մըլտը եօյ մու ըսը , վէ Բուսլարը պու գատար իչէրի չէքմէք պիր թէր-
թիպ մի խտի եօղսա ինմալ իշի միյիտի մալիւմ օլմատը , չիւնքի սէֆէրին իպ-
թիտասընտա Ապտիւլ Ֆէրիմ բաշա հէնիւղ բլանըն իլան իթմէլտէն ազլ օլտու :

Լաքին Օսմանլըլար խաթա իթտի խտէ , Ֆիչնը հարպճա Բուսլարըն էթ-
տիյի տահա պէօյիւք պիր խաթա օլտուղունտան , պունտա Բուսլար Օսմանլը-
տան զիտտէ զիանը չըգաղար , վէ վուգուլթա թաթպիգէն Ապտիւլ Ֆէրիմ
բաշա խաթատընա եա ինմալինէ պիր բլան զըեաֆէթի տէ կիյլնտիրէպիրտի :

Պու վէչ իլէ Բուս առքերի իքի եիւղ քիւմէթրօ գատար իլէրի կիտիպ
վէ առքերին պէօյիւք զըսը իլէ քիւլիւք զըսը արասընտա Պալգանլար գալըպ
վէ Օսմանլըլարըն տէօրթ օրտու վէ գալէլէրի արասընա սըգըչըպ , պիր ազ սօն-
րա կէրի չէքիւմէեէ մէճպուր օլտուլար , քի իլէրիւտէ նազլ օլունաճաղ տըր :

Զիչթօլտան Պալգանլարա գատար օլան Պուլկարիսթան էքսէրիա պիր
տիւղլիւք տիւր , վէ էւրօրալըլարըն թաճիւպինէ շաեան միւնպէր սահրալար ,
սուլազ չիւմէնղարլար վէ կիւգէլ աղաճըլըլար տըր :

Բուսլար իսթիտա պու տիւղ եէրլէրի զապթ խտիւպ , պիր օրտու Բուս-
ճուղա վէ պիր օրտու տաթի Նիգօրօլիյէ կէօնտէրմէեէ գարար վիրտիլէր . Բուս-
լար թախսին խտէրլէր խտի քի , Բուսճուգտա օլան պիր Օսմանլը օրտուսու ,
Եանթրա նէհրիինն աչաղը թէրաֆընը օլտուն թութուպ , Պիէլայը քէնտինէ խաթ-
թը մուհաֆաղա խտէճէքտի . Շուհաաաքի տիկէր պիր օրտու տաթի նէհրը մէգ-
քիւլին եօղարը թէրաֆընը թութուպ , Թըրնօվայը խաթթը մուհաֆաղա խտէ-
ճէք խտի . Վիտիտտէ տէ պիր Օսմանլը օրտուսու սլուլունաճաղը մէմուլ խտի ի-
սէ տէ , Նիգօրօլիյէ ուղադ օլտուղունտան օնտան հաճիթ իթմէտիլէր : Հալ պու
քի Օսմանլըլարըն պու օրտուլարընտա նէ գատար առքէլլէրի վար , Բուսլարըն
մալիւմիւ տէյիլ խտի :

Ղաղէթալարընա եաղտըղընա նազարէն , Օսմանլը ասքէրինին՝ նաֆազա վէ սայիր լէվադիմաթճա զարուէթ չէքտիյինաւն , գըրդ պինտէն զիատէ խաս- թասը վարտը . լաքին պունլարըն եալան հաւատիսլէր օլաուղու աղնալըլըպ , ալթմըշ պին նէֆէրին Շոււլատա վէ եթմիշ պէշ պին նէֆէրին Բուսճուզտա պուլունտուղս թէհադգուգ իթտի . Բուսլար պունլարա գարշը իւշ օրտու թէր- թիպ իթտիլէր , վէ էօն գօլտա օն պէշ պին գատար սիվարի օլուպ , ճէնէրալ Կուրգօ խասսէթէն Բէթրօպուրկտան ճէլպ օլունարադ պունլարա գօմանտան թային օլունտու , վէ օ անտէ իլէրիլէմէեէ պաշլատըլար : Բուսիա խիթրոթօ- րունուն պէօլիւք օղլու վէ վէլիի ահաը Զարէվիշ օն իքինճի օրտուեա վէ պի- րատէրի Կրան տիւք Վլատիմիր տախի օն պիրինճի օրտուեա գօմանտան թա- եին օլունտուլար , պունլար Բուսլարըն սօլ գօլու իտի :

Տօգուղունճու օրտու ճէնէրալ Պարօն Գրիւտնէր գօմանտասընտա օլարադ Նիգօրօլի իւղէրինէ թային օլունտու : Պու թէրթիպլէ Բուսլար հէմ գալէլէրի ալաճագլար , հէմ Պալգանլարը վէ հէմ Պալգանը կէչիպ Էտիրնէեէ գատար իլէ- լիլէեէճէքլէր իտի : Բուսլարըն խիար իտէճէքլէրի հօլլարտա բէք չօգ կէչիտ- լէր , վէ հարպճա մուհիմ մէվգիլէր վարտը քի , Օսմանլըլար վաղթընտա թու- թուպ իսթիհքեամ վիրմիշ օլսալար , Բուսլար բէք գօլայ իլէրիլէեէմէվլէր իտի . Բուսլար Օսմանլըլարըն մուամէլաթը ասքէրիեէսինէ վաղըֆ օլմատըղլարընտան , հէր թէրաֆա քէշֆ գօլլարը չըդարըպ , հարպտան զիատէ եաղմահա կէլէն պա- շը պօղուգ թադըլընտան պաշգա նիզամ ասքէրի գօլլարընա թէսատիւֆ իթ- մէտիլէր , վէ կէրի տլօնիւպ պունու խապէր վիրտիքտէ , Բուս ասքէրի սէր- պէսթ սէրպէսթ իլէրի եիւրիւեիւպ , հէմէն պիր թիւֆէնք բարլաթմահարադ Պիէլայը զապթ իթտիլէր վէ պու մուվաֆֆադիեէթլէրինտէն սօնրա Թըրնօվայը իսթիւա իթմէեէ եիւրիւտիլէր :

ԹՐՐՆՕՎԱՆԸՆ ԲՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԶԱՊԹԸ

Թըրնօվա չէհրինին պաշընա բէք չօգ Ֆէլաքէթլէր կէլմիշ խէ տէ , հալա էսկի Պուլկարիսթանըն բայթախթը օլտուղու տա ունութուլմամըշ ըտը , կէրէք պու ճիհէթլէ վէ կէրէք հարպճա տախի պիր մէվգիի միւթէնա օլմասը ճիհէթ- լէ , պու պէլտէնին Բուսլարտան զապթընտա ումուլ Պուլկարիսթան իչիւն պէօ- եիւք պիր էհէմիլիէթի օլաճագլար :

Էօթէտէն պէրու Թըրնօվա պիր Օսմանլը միւթէսարըրֆըլըլը իտի , վէ հէր նէ գատար Թունաստան ուղադ խէ տէ , թիճարէթ , զէնաաթ վէ մէարիֆճէ ումուլ Պուլկարիսթանա պիր մէքէզ ատտ օլունուր իտի :

Պուլկարարտան էն զիատէ սէրպէսթիեէթ վէ իսթիլլալիեէթէ մայիւօլան պու Թըրնօվա չէհրի ահալիսի օլտուղունտան , 1836 վէ 1867տէ իքի տէֆա պաղը խեան ալամէթլէրի կլօսթլըտիլէր խէ տէ , մուվաֆֆադ օլմասըլպ հաթ- թա սէրկէրտէլէրի Օսմանլըլարտան գաթլ օլունտու : Վէ սուլէ վագթընտա տա- խի պու չէհրտէ տայիմա իքի պին Օսմանլը իհթիաթ ասքէրէ իգամէ իթտիրի- լիր իտի :

Զինթօվտան Թըրնօվանա կիտիլի տէօրթ պէօյիւք եօլ վարտը , վէ պու-
եօլարըն իւղէրինտէ պիր չօդ իսլամ վէ Խրիսթիան գարիեէլէրի . Բուսլար պու-
թէրաֆա տախի քէչֆ դօլլարը սալտըրադտա , տիւշմէն տէեէճէք պիր շէյէ
թէսատիւֆ իթմէտիլէր , հաթթա եէրլի իսլամ ահալիսի տախի սիլահանմամըչ
իտի :

Յուլիսին իւղիւնտէ Բուսլարըն էօն գօլունա իլէրի դօմանտասը վիրիլի
քի , օթուղ իքի թօք իլէ եօլա բէվան օլտուլար , վէ պունլար եօլտա իքէն ,
Կուրգօ կէլտի արգալարընտան եէթիշտի :

Բուսլար իլէրիլէտիքճէ պագտըլար կէօրտիլէր քի , իսլամ թագըմը քէօյ-
լէրինի վէ էշհալարընը վէ էքին մահաուլարընը պրագըպ հէպ ֆիրար իթմիշ-
լէր , վէ քէօլէրին չօղու եանըպ քիւլ օլմուշ վէ ինսան լաշէլէրի տախի սօ-
գագլարտա գալմըչ ըար :

Պունտան ագտէմ պաշը պօգուգլար շունտա պունտա խայլը Խրիսթիան
քէսմիշ օլտուգլարընտան , շիմտի տէ Պուլկարլար Բուսլարըն վիւրուտինի վէ Օս-
մանլարըն ֆիրարընը այնը ֆըրսաթ ստտ իտէրէք , պիշարէ իսլամ ֆիրարի-
լէրի իւղէրինէ տիւշէրէք , խայլը գան վէ եաղմա իթտիքլէրի մէրվի վէ միւ-
թէվաթըր տըր :

Հաթթա տէվլէթը Ալիէ խարիճլիյէ նէգարէթի ճանիպինտէն Էւրօբանա
կէօնտէրիլէն բէսմի պիր նօթատա , Պաթագ , Պալօվան , Գապա պունար , Բէս-
թահալօ վէ Բէմա թէսմիյէ օլունան իսլամ գարիեէլէրինտէ պինլէրճէ իսլամ էր-
քէք վէ խաթունլարըն Պուլկարլար թարաֆընտան թէլէֆ իտիլիլի բէսմէն տա-
խի թաստիդ օլունմուշ իսէ տէ , պունլարա միւպալալա տէեէնլէր տէ օլտու ,
պու ճիւմլէ իլէ Պուլկարլար տախի 1876 մուգաթէլէսինին ինթիպանընը վիյա-
տէոիլէ ալմատըլար տինէմէզ . լաքին թէքրար տէրիվ քի , պունլար մուաթլա-
թը հարպիեէտէն օլմատըլարընտան , մագսէտիմիլին խարըճընտա օլան շէյլէր
տիր :

Բուսլար Պիէլատան իլէրիլէեէ իլէրիլէեէ էօնլէրինտէ պիր տիւշմէն կէօր-
մէեէրէք , Թըրնօվայա գատար հաղաշմըչլարտը :

Ճէնէրալ Կուրգօ Յուլիսին ելտիսինտէ էօնտէն եիւրիւեիւպ , Մուրաու պէյ
գասապասընա վասլ օլտու . լաքին եօլտա էօյլէ տէրէլէրտէն վէ չէթին եէրլէր-
տէն կէշտիլէր քի , օրալարտա ճիւղեի պիր մըգտար Օսմանլը ասքէրի օլտա ,
կէշմէլէրի գապիլ օլմագ վէ պէլքիմ ճիւմլէսի տէ թէլէֆ օլապիլիլըլէրաի : Բուս-
լար պսւ մագուլէ մուխաթարալը եէրլէրի պէօյլէ քէտէրսիդ կէշմէլէրի հագ-
գընտա նէ թէշէքքիւր իտէճէքլէրինի տախի պիւմէլլէր իտի :

Բուսլար եօգարը եօլտան եիւրիւտիւքլէրինտէն , օ կիւնիւ էօյլէն վաղթը
պիր թէքէեէ վասլ օլտուգտա , էօնլէրինտէ աշաղտա պիր պէօյիւք տիւղլիւք ,
վէ պու տիւղլիւքտէ պիր քիւմէ Օսմանլը սիվարիսի միւշահէտէ իթտիլէր : Բուս-
լարըն էօնիւնտէ տիք պիր սլանըր օլտուդունտան , օրատա օլան Օսմանլը սի-
վարիլէրինին մըգտարընը վէ գուվլէթլինի քէչֆ իթմէգտէն աշաղտա պիր չօդ
ասքէր էնտիրմէք ագըլ տէյիլ իտի : Իմտի Օսմանլընըն ասքէրինի հարպա տէվամ
իտուպ , վէ էօթէեէ պէրուեէ եայտըրմագ իւղրէ , Բուսլար աշաղտա պիր քիւ-
շիւք գօլ սիվարի սալտըրադըլար . վէ հիլի հաճթտէ պու գօլուն իմտատընա
եէթիշմէք իւղրէ , պիր իքի գօլ տա էօթէեէ պէրիեէ մինասիպ մէվգլէրէ կէօն-
տէրտիլէր :

Բոլա սիւսքի գօլու սերպէսթնէ օվաեա էնիւլ , Օսմանլը ասքերինէ մէյ-տան օգուր էրիւղի պիր հիլէթ կէօսթէրտի իսէ , իւչ եիւզ դատար Օսմանլը սիւ-վարիօի պունլորա դարչը չըպտըլար վէ հէմէն էթրաֆլարընը սարաճապ իքէն , Բոլա սիւսքերիլէրինին գօսմանտանը եիւզ պաչը Սալիօ ասքերի ակտան էնտիրիպ քէնտիսինտէն պէչ ալթը գաթ զիատէ օլան Օսմանլը ակտըլարը իւզէրինէ թիւ-ֆէնք ակտըրմադա պաչլատը . պունու կէօրտիւքտէ Օսմանլը սիւսքերիլէրի տէ ակտտան էնիւլ , օնլարտա թիւֆէնք ակտմադա պաչլատըլար . լաքին Բոլալար , պիր թէրաֆտան թիւֆէնք ակտար պիր թէրաֆտան կէրի չէքիլիլէր իտի , օ արալըգ Բոլալարըն սայիր մէվգիլէրինտէ օլան քիւչիւք գօլլար տախի պունլա-րըն իմտաթընս եթիշտիլէր , Օսմանլը ասքերի պէօյլէ պիր գաչ թէրաֆտան իւզէրէրինէ կէլէն գօլլարը կէօրտիւքտէ հէմէն ակտըրմա պինիւլ , եավաչ եավաչ Թըրնօվա եօլունու թուլտուլար իսէ տէ , Բոլալարըն պիր թօքնու սիւ-վարի գօլու , պունլարըն իւզէրինէ կիւլլէ սավուրտուղունտան աճէլէթէն ֆիւ-րար իթտիլէր :

Պու ֆիրապտան , օվատա պաչգա Օսմանլը ասքերի օլմատըլընը Բոլա ճէ-նէրալը աղնաեւլոգ , վէ թէրէտէ նէ գատար Բոլա ասքերի վար իսէ աչաղը էն-տիրիլիւլ , Թըրնօվա իւզէրինէ սէվլէ իտիլտի :

Էօյլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա , չրմալ ճատտէսինտէն եիւրիւեէրէք Բոլա ասքերի Թըրնօվա եաղլաչմապտա օլտու , պու եօլ հէր եօլտան եիւքսէք օլ-տուղունտան մուլթաթարատուն սալիւ իտի . Բոլալար իլէրիլէրէքէն , պագտըլար կէօրտիւլէր քի Օսմանլը ասքերի շարգ թէրաֆընտան Թըրնօվալը թախիլէ ի-տուլ , Օսման-պաղար եօլունու թուլթմադտա իտիլէր . Կուրգօ օ սաաթ սղ-նատը քի , քէնտի ասքերինէ մուղապէմէթ իտէճէք , գատար Օսմանլը ասքերին-տէ պիր գուվէթ եօղուտու . իմտի հէր նէ գատար մաեթթինտէ օլան ասքեր հէնիւզ պիր քէշֆ գօլու իսէ տէ , հէմէն Թըրնօվա իւզէրինէ եիւրիւեիւլ հարպ տախի իթմէք լապրմ կէլիւսէ հարպ իտուլ , պու պէլտէյի սէրիան գապթ իթ-մէեք գարար վիրտի :

Պիր Ֆրանսըզ միւլլէրիլիսի , Թըրնօվա ասքերի գօսմանտանը Սայիտ բաչա հագգընտա շու վէչի իլէ եաղար :

«Թըրնօվա գօսմանտանը Սայիտ բաչա , էմուլ ու աղրանընա ֆայիդ պիր զաթը մէհարէթսիմաթ օլուլ , զաեթթ զէքի վէ մահիր վէ սու կիպի ֆրանսըզ-ճա թէքէլիւլ իտէր պիր գօսմանտանը չէճաէթ իւնվան սըր , ֆէնտիսինէ վագ-թը հաճէթտէ իմտատ եթիշտիլիմէտիլինտէն զաեթթ միւնֆէլի օլուլ , պիր գաչ Ֆրանսըզ միւլլէպէրանը մուվաճէհէսինտէ Թըրնօվանըն թէսլիմ իւզէրինէ սէօհպէթ աչըլտըգտա , քինայի վէ իսթիհա թարիդի իլէ շու ճէվապլարը վիր-միշ տէր :

«Մայէթիմտէ եալընըզ տէօրթ թապուր ասքեր վարտը , իսթիհաեա շա-եան պիր հալ տէյիլ մի պու , Բոլալարըն ասքերինին քէսթթիլէն նաղարէն պէն-տէ տէօրթ նէֆէր իլէ պիր տէ օն պաչը օլա , եինէ պունտան զիատէ պիր իշ կէօրմէք գապիլ օլմաեաճագտը :

«Իմտի Բոլալար սերպէսթ սերպէսթ Թըրնօվա իւզէրինէ եիւրիւտիւլէր . էչէտտը ինթիաճըմ օլտուղունուլ պէեանը իլէ օրտու մէրքէղինէ իմտատ իչիւն տէֆա տէֆա թէլէկրաֆլար չէքտիրմիշ իտիւլ , պանա պիր իմտատ կէօնտէրիւ-մէեիւլ , Բոլալար իսէ Պիէլա եօլունու թուլթմուլարտը :

«Բէշֆէ գօլլար չըգարւալ, Բուս ասքէրինն մըգտարնա վէ պիր օ գա- տարտա ինթիաթլարը օլտուղունա քէսպը վուգուֆ իթտիյիմտէ, չէհրի թախ- լիյէ իթմէնէ վէ ասքէրիմի պիլ ճիւմէ լէվաղիմաթը իլի ալըա կիթմէնէ գարար վիրտիմ, վէ պաշգա չարէմ գալմատըղընտան, էն ֆիշնա եօլ հանկըսը իսէ ան- տէն կէրի չէքիլմէնէ մէճպուր օլտում: Պու արալըգ Սաֆվէթ բաշա գօման- տասը իլէ պանա իմտատա կէօնտէրիլէն ասքէր տախի Օսման-պաղարնա եւ- թիշմիշ իտի:

Սաֆվէթ բաշա նիշին վագիթը իլէ իմտատընա կէլմէտի տէյի պաղը հաղը- թունտան սիվալ օլունտու իսէ, օնա նէ թաճիւպ իտէեօրսունուգ, տէտի Սայիտ բաշա:

«Եվվէլա շունու պիլմէլիսինիգ քի, հէր չէյտէ աղըր տալրանմագ պիլգէ թապիաթ օլմուշ տուր, վէ պունու ազըլըլըգ սայարըգ. սանիէն շունու տա պիլմէլիսինիգ քի, վագաա Թըրնօվա տան Օսման-պաղարնա թէլէկրաֆ տիրէք- լէրի տիքիլմիշ տիր, լաքին հիւնիւգ թէլլէրի կէրիլմէմիշ տիր: Սաֆվէթ բաշա- նա աճէլէ եթիլ տէյի կէօնտէրտիյիմ խապէրլէր էտիրնէնէ, էտիրնէտէն Սթան- պօլա, Սթանպօլտան տա Շոււկահա, Շոււկատան տա Օսման-պաղարնա չէ- քիլէճէքտի:

«Լաքին կէլլիմ հիքեայէմիգէ. Բուսլար Թըրնօվա բիշկեաննա կէլտիլէր եթիլտիլէր, վէ չէհրի տուխուլ իտուպ, պիլգ վարմընըգ եօգմուլուգ անտէն հիշ գայտ իթմէնէրէք, էթրաֆտաքի մէվգիլէրի տէ հէպ գապթ իթաիլէր, չիւն- քի չիւքհի սիզիմ քի գաշ նէֆէրիմիգ օլտուղունու Պուլկար ճասուսլարը անլէրէ խապէր վիրտիլէր:

«Վագաա ճանըրըգ սըզըլըպ, Բուսլարն իւղէրինէ տէ կիւլլէ աթմատըգ տէյիլ, լաքին զանն իտէրսին քի Բուսլարա միւրվէթէն կիւլլէլէր հէպ պաշլարը իւսթիւնտէն կէչտի, վէ պունտան վագիֆէ լթմէնիպ Բուսլար ըլւճաթ եօլու- մուղու քէսմէնէ գալգըչարլար, լաքին պու տա պիլգիմ իշիմիգէ կէլմէտիեին- տէն, տէրագապ Օսման-պաղար եօլունու թուլտուգ, տիւշմէն արգամըգա տիւշտիւ իսէ տէ թէլէֆի իլէ կէրի տէօնտիւ, պիլտէն տէ պիր գաշ քիշի կիթ- տի: Եօլտա Սաֆվէթ բաշայա ըասթ կէլտիք քի պիլգէ տօղրու կէլիեօրտու, լաքին արթըգ իշ իշտէն կէչմիշ օլտուղունտան, պէրապէր Օսման-պաղարա կէ- րի տէօնտիւք:»

Իշթէ պէօլլէ Պալգանլարըն դաքուոու օլան պիր պէլտէյը մուհիմմէ պի- լա մուհարէպէ Բուսլարըն գապթընա կէչտի. Բուսլար պու Թըրնօվա չէհ- րի տէրունինտէ քիւլլիլթիւ զախիրէ, միւհիմմաթ վէ էսլէհէ պուլտուլար վէ Բուս ասքէրի Իպլամ մահալլէսինտէ ասքին օլտու, չիւնքի Զիշթօվտա վագը օլտուղու կիպի, Պուլկարլար պուրատա տա էլլի խանէտէն մատա սայրը Իս- լամ մահալլէլէրինի հաղմալամըչլար վէ գաքու գանատ զըրըպ խարապ իթմիշ- լէր իտի:

Սօնրատան Աուրգօ ասքէրի տախի մուղիգալար իլէ չէհրի կիրտիքտէ, Պուլկար էհալիսի իտարաֆընտան ֆէվգէլատէ մէսրրէթլէ գապուլ օլունտու- լար, պիւթիւն սօղաղլարա վէ ասքէրլէր իւղէրինէ կիւլլէր վէ չիշէքլէր սէր- բիլտի, բուհանի թաղըմը տա էլպիսէյի միւղէյիէնէ վէ խաչալէմլէր իլէ Բուս- լարը գարչըլտեղպ, էօքիւշէն էօքիւշէնէ վէ ուրուլան ուրուլանա օլտու:

Յուլիսին օն իքիսինտէ Արան տիւք Նիգօլա տախի Թըրնօվահա մուղաֆ-

Ֆէրէն մուվարդէթ իլլէտի : Զիշթօվտան Թըրնօվաեա գատար ալթմըշ պէշ քիւ-
լօմէթրօլուդ մէսաֆէտէ պիր Իսլամ էսէրի գալմամըշ օլտուղունտան , հէր եւր-
տէ Պուլկար ահալլաի Կրան տիւքիւն խթիգպալնէ սէյրտիպ , չհրայինլէր
իճրա իթտիլէր :

Թրրնօվա պօղազընըն օ պիր ուճունտա օլան Սամօվատա գարիեէսի բիշ-
կեահընա Պուլկարլար աղաճ տալլարընտան պիր ուլու Ֆիւթուհաթ քէմէրի
հաւմըշլարտը . քէօյլւն ումում ահալլաի պու քէմէրին էթրաֆընա եղըրտըլար ,
վէ սօլտաթլար դապիթլէրինին էմրինէ պէքլէմէեէրէք , չապգալարընը աչըպ
պունլարը սէլամլարլարտը : Պուլկարլար պիր իրի վէ չնլի տէմիր բարչասը պու-
լուպ վէ իքի տիրէք արասընա ասըպ , չէքիճլէր իլէ պու տէմիրի տէօյէրէք չան
մագամընտա չալմաեա պաշլատըլար , քի տէօրթ եիւզ սէնէտէն պէրու պուրա-
լարտա իշիթիլմիշ պիր սէս տէյիլ խտի :

Պու պօղազըն իքի թէրաֆընտա իքի ուչուրում պաեբըր իւզէրինտէ դա-
եէթ էսկի իքի մանասթըր վարտը , պունլարտա պիր դաեէթ քէպիր վէ մէշ-
հուր թէվրաթ օլուպ , պիր թագըմ թասալիլէր վէ պու թավրատալա բահպլէր
թալօրա չըգալըլար , վէ Բուս ասքէրլէրինտէն պունլարը էօբէն էօբէնէ օլտու :
Նիհաեէթ պու բահպլէր տէօրթ եիւզ սէնէտէն պէրու թօրաղա կէօմիւլիւ
չանլարընը եէր ալթընտան չըգալըպ վէ մահալլէրինէ աորպ , արգա արգաեա
չալտըրարագ , Պուլկարիսթան մագարըր օլան Թըրնօվա պէլտէսինին նայիլի սէր-
պէսթիեէթ օլտուղունու պու չան սէտալէրի իլէ տախի ալէմէ իլան իթտիլէր :

ՆԻԳՕԲՕԼԻՆԻՆ ՐՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԶԱՊԹԸ

Էվայիլի մուհարէպէտէ Բուսլար չարգ վէ ճէնուպ թէրաֆլարընտա պախ-
թիար օլտուգլարը կիպի , մուախսարէն պաթը թէրաֆլարընտա տա օլ վէչն ի-
լէ պախթիար օլտուլար իսէ տէ , չարգ վէ ճէնուպ կիպի պէտիհալա օլմաեըպ
խայը գան տէօքմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Նիգօբօլի օն օն իքի պլին նուֆուգլուդ պիր շէհր իսէ տէ , Թունա քէ-
նարընտա իքի տէրէ արասընտա օլտուղունտան , էյի թիճարէթ կեահ օլամագ
ըտը . պու շէհրի 1396 սէնէսինտէ Սուլթան Պայագլիտ ալտը վէ Մաճար գրալը
Սիճիսմօնտուն ասքէրինի տէ օլ վէսիլէ իլէ միւզմէհիլ վէ բէրիչան խտէրէք պի-
թիրտի :

Էյէր Միտհաթ բաշա թուլ միւտտէթ Թունա վալիլիլինտէ գալայըտը , Նի-
գօբօլինին պիր սաաթ եօգարընտա օլան պիր քիւչիւք չայ աղըր քէնարլա-
րընտա եէնի վէ կիւզէլ պիր շէհր եաբտըրըպ Սուլթանիյէ իսմի վիրիլէճէք , վէ
Նիգօբօլիյի թագըմը իլէ պուրաեա նագլ իթտիլէճէք խտի :

Մտան սօնրա պուրատան Բլէվնայա օթուդ ալթը քիլօմէթրօ թուլի օլան
պիր եօլա չըմէնտըֆէր տախի եաբտըրաճագտը . Միտհաթ բաշա քէնտի վալի-
լիլինտէ անկարեա սուրէթի իլէ եէվմիյէ եիրմի պլին ամէլէ իշլէթիպ , պու եօ-
լուն թէսվիյէսինէ տախի պաշլամըշ վէ պէշ օն քիլօմէթրօ տախի իլէրի վար-
տըրմըշ ըտը . լաքին Միտհաթ բաշա ազլ օլուպ , վէ արգասընտան պիր չօգ

վախէր տահա աղլ ու նասպ օլունարադ , պու եօլա քիմի էհէմմիեթ վիրիպ , քիմի նազարտան պրագըպ պէյհիւտէ օլարագ հիչ պիր շէյէ եարամատը :

Նիգօրօլի նասըլ քի տէտիք , խունի շէքլինտէ պիր տէրէնին իքի թէրա-
ֆրնա դուրուլմուշ պ'ր շէհր տի'ր . իւշ թէրաֆը տա երեքսէք վէ տիք պալըր-
լար օլտուղունտան , վագթը իլէ օրալարա իսթիհքեամ վիրէլմիշ օլսա գօլայ ա-
լընըր պիր շէհր օլմագար :

Լաքին Օսմանլըլար օրատա օլան էսկի վէ իշէ եարամագ դալէլէրէ կիւ-
վէնիպ , պաշգա պիր շէյ եարամալըլարտը : Պու դալէլէր իսէ , Նիգօրօլի իւ-
գէրինէ տայիւմ Թունատան հիւճում օլունուր ֆիքրի իլէ եարըլի'ր շօլուպ , ար-
գա եանի գարա թէրաֆը հիչ տիւշիւնիւլմէմիշ խտի . օ թէրաֆտա իսէ դալէ-
լէրէ հաքիմ պիր թագըմ թէրէլէր վէ պաեըրլար վարտը քի , ճիւմլէսի խալի
պրագըլի'ր խտի :

Մատան սօնրա Բուլմէլիտէ վէ Անատօլուտա Օսմանլը կէտինտէ պիր չօք
էհէմմիեթլի դալէլէր վար իսէ տէ , սուլի վագթընտա պունլարտան սարֆը նա-
զար խոուպ , եալընը հարպ վագթընտա , օ տա լաղըմ կէլէն դալէլէրէ թամիլ
դօյմայը վէ էթրաֆընա լաղըմ կէլէն թօրաշտան իսթիհքեամաթ եարմայը Օս-
մանլըլար առէտ իթմիշլէր տ'ր . իշթէ պու առթէ թաթպիդէն Նիգօրօլի գա-
լէլէրի վէ թապեալարը տախի Բուսլար Թունայը կէշտիքտէն սօնրա ալէլ աճէ-
լէ թամիլ վէ ինշա օլունտու : Գալէ վէ իսթիհքեամաթըն մուհաֆապա ապէ-
րի տախի էյի պիր հալտէ տէյիլ խտի : Հէր նէ գատար եէտի պին նէֆէր գա-
տար ապէր վար իսէ տէ , պունլարըն մէլպուսաթ վէ մէքիւլաթը միւքէմմէլ
տէյիլ խտի . Բուսլար Թունայը կէշտիքտէ , Թիւրնիւ Մակրէլ իլէ Նիգօրօլի ա-
րասընտա խալը թօր միւտարէպէսի վուգու պուլտուղունտան , ճէպխանլէրի
տախի թիւքէնմէքտէ խտի . վէ հէր նէ գատար Բուսճաւգտան պի'ր դաթար շէյ
կէօնտէրիտի իսէ Բուսլարտան կէրի շէվրիմիշ օլուպ , օ հալտէ Նիգօրօլինին
Բէք գօլայ մուհաֆապա օլունամահաճաղը տախի մալիւմ խտի :

Լաքին Բուսլար իշիւն Նիգօրօլինին պէօյիւք էհէմմիեթլի վար ըտը . պիր
քի Բէլմէա վէ Ֆիլիպէ ճատտէլէրինին պաշլանսընը խտի . իքինճիսի Պուրիարիս-
թան չըմէնտըֆէրի պունտան պաշլահաճագտը վէ գարչըտա օլան Ռւլա չը-
մէնտըֆէրի տախի Սլաթիշայա ապէր թաշըմագտա օլտուղունտան , օնտան Նի-
գօրօլիյէ կէշիրմէք գօլայ օլաճագտը . իւշիւնճիւսիւ գարչը պէ գարչը պուրա-
տան տա պիր քէօրիւ գուրուլմասընը էրիքեանը հարպ չօգտան թառալիլուր
իթմիշ խտի : Իմտի Յուլիսին 12սինտէ ճէնէրալ Գրիւտնէր տօգուղունճու օր-
աուեու մահէթինէ ալարագ պու շէհրին իւգէրինէ եիւրլւմէսէ պաշլատը . լա-
քին տահա գարատան ապէր կէլմէղտէն գարչը եագատան իքի մահալտէն տէ
Նիգօրօլիյի թօր իլէ տէօյմէսէ պաշլատըլար :

Նիգօրօլի միւթէսարըլըքը Հասան բաշա , վէ ապէրի գօմանտանը Ահմէտ
բաշա նէ եարաճաղարը իւգէրինէ իսթիշարէ խոուպ , էվլէլ էմրտէ մուգավէ-
մէթի գապիլ կէօրմէհէրէք Վիտինէ չէքիմէք էֆքեարընտա պուլունտուլար
իսէ տէ , սօնրատան շան վէ նամուսու ապէրի հիսսի դալէպլ խոուպ , սօն նէ-
ֆէսէ գատար տաեանըպ թէսլիմ օլմամահա գարար վիրալիէր , վէ միւճիպինճէ
Սամօվիշա թէրէլէրինէ ալրագապ պաղը իսթիհքեամաթ եարտըրտըլար , չիւն-
քի Նիգօրօլինին անահթարը պու թէրէլէր խտի : Յուլիսին օն պլ չինտէ Բուս-
լար պու մահալէ վասլ օլիւնշ օլտուղլարընտան , օ կիւնիւ տէրագապ մահապ

բէպէսէ պաշլատըլար , քի Թունա քէնարընտա օլան շէտիտ վէ գանլը մուհա-
րէպէլէրին պիրի օլտու : Բուսլարըն քիւլլիյէթլիւ ասքէրի վար իտի իսէ տէ ,
լաթիհքեամաթ իւզէրինէ սիւնկիւ իլէ հիւճոււմ իթմէլէրինտէն , բէք չօգ թէլէ-
ֆէ ուզրատըլար , պու ճիւնլէ իլէ Բուս ասքէրինին էն սլվտիյի մուհարէպէ պու
սիւնկիւ մուհարէպէսի տիր , վէ պու ճինս մուհարէպէտէ հիւ պիր շէյ կէօղլէ-
րինէ կէօրիւնմէզ :

Սամալիչա թէբէլէրի պիր գաչ տէֆա թարաֆէյնտէն ալընսը վիրիտի ի-
սէ տէ , սօն տէֆա Բուսլար պու թէբէյի զապթ իթտիքտէ , Օսմանլըլար պիր
տահա իւզէրլէրինէ կէլէմէտիլէր :

Իւչ ալայ Բուս բիատէսի վէ պիր թազըմ սիվարիլէր տախի դարպ թէրա-
ֆընտա օլան թէբէլէրի թութաուգլարընտան , Նիգօբօլի թէքմիլ մուհասէրէ
իթմիշ օլտուլար :

Օ ազչամ իքի թէրաֆ ասքէրի պիրի պիրլնտէն պիր գուրչուն մէնդլիլ
ուզագտա կիճլէտիլէր : Օրալարըն հավասը դաեթթ աճայիպ օլուպ , պազլն էն
սըճագ կիւնտիւզլէրէ դաեթթ սօուզ կիճէլէր թաադիւպ իտէր , օ կիճէ տէ էօյ-
լէ օլտու : Ասքէր արա սըրա պիրի պիրլնէ թիւֆէնք աթմապ , վէ էօլիւլէրի
կէօմմէքլէ վագթ կէչիւրտիլէր : Բուսլար աճըղտան էօլմէք տէրէճէպինէ կէլմիշ-
լէր իտի , չիւնքի միւհիմմաթ նազըրլարը պուսու տիւչիւնմէիպ թայլնաթ եէ-
թիշտիւմէմիշ օլտուղունտան , անճագ գուրու բէքսիմէթլէ պէսլէնէպիւտիլէր :

Օսմանլըլար իսէ արթըզ գուրթուլուշլարը օլմահաճաղընը բէք ալա ֆէհմ
իթմիշ օլտուղլարընտան , Բուսլարա տա պիր շէյ պրազմամապ իւզըն շէհրտէ
դախիւրէ , միւհիմմաթ , լէվադիմաթ նէ վար նէ եօգ վէ էպիյէյի միրիսէ վէ
սայիրէյի հէպ աթէշէ վիրտիլէր վէ օ կիճէ Նիգօբօլի պու տիւտուզ ալվ զը-
ղըլթըր իլէ կէօպէ կէօրիւնիւր օլտու :

Յուլիսին 16 սընտա , ալէսսապահ ճէնէրալ Գրիւտնէր թօբլարընը շէհրէ
նաղըր թէբէսէ կէթիւրիպ , թարիֆ օլունմապ տէրէճէ պիր չիտտէթլէ շէհրին
իւզէրինէ կիւլլէ եաղտըրմաղա պաշլատը , պուսու կէօրաիւքտէ գարչըտա օլան
Թիւրնիւ Մահրէլ վէ Նիլաշ թէրաֆընտան տախի աթէշէ չիտտէթ վիրիտի վէ
ապ վագթթ դարֆընտա Նիգօբօլի իւչ տէշէթլիւ թօբ աթէշի արաօրնտա գալ-
տը : Օսմանլը ասքէրինտէ ճէպիսանէ դալմամըշ օլտուղունտան , թէսլիմ օլմա-
եա քալըըշտըլար , բաշալար պուսա բաղը օլմատըլար իսէ տէ , ասքէրին իս-
եան լաճէյինի լայէլայն կէօրաիւքտէ , չարէսիպ պէեապ վէտա պայրաղընը
չէքտիլէր վէ Հասան բաշա Բուս ճէնէրալը թէրաֆընտան կէլէն դապիթէ գը-
լըճընը թէսլիմ իտուպ , շէհրին պիւա շարթ թէսլիմ օլաճաղընը տա խապէր
վիրտի :

Պունուն իւզէրինէ Բուս ասքէրի մուզիպալար չալարագ , նիմ խարապ շէհ-
րէ տուխուլ իլէտիլէր :

Բուսլարըն թէլլէֆի , էօլէն սիշ դապիթ վէ իքի եիւզ եէթմիշ սէքիզ նէ-
ֆէր վէ եարալանան եիրմի իքի զապիթ վէ աօգուզ եիւզ աօգուզ նէֆէր օլ-
տու : Օսմանլըլար տախի պին դատար ասքէր թէլլէֆ իտուպ ալթը պլնի ճարպ
ե՛յս'րի օլտուլար : Բուսլար շէհրտէ ե՛թմիշ իքի թօբ , պիր չօգ թիւֆէնք վէ
պիշ պայրագ պուլտուլար : Լիմանտա իքի մօնիթէօր վարտը , պունլարտա դաչ-
մաեա չալըշմատըղլարընտան , կէմլիլէրի տէ ասքէրի տէ միւհիմմաթը տա պէ-
րապէր զապթ օլունտու :

Պուլ մօնիթէօրլարն մաքինալարը , կիւլլէտէն խայլըն սագաթլանմը իսէ տէ , թէքնէլէրի միւհքէմ օլտուղունտան , Բուսլար Պալթիքտէն ատամ կէթիրիպ թամիր իթտիրտիլէր , վէ քէնտիլէրի գուլլանմահա պաշլատրլար :

Բուսլար , Խաւամտան ալընտնադ հարպ եէսիրլէրինին Բուսիտա նագլի վէ օրատա թապյի իթմէլէրի իչիւն եէնի պիր նիզամ եարմը օլտուղլարընտան , իւք էվլէլ Նիգօթօլտէ ալտըգլարը Հասան վէ Ահմէտ բաշլար վէ ալթը պին նէթէր վէ զապիթ պու նիզամ իւզրէ դարչընա , վէ օնտան տա Բուսիա իչէրիսինէ նագլ օլունտուլար :

ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԸՆ ԿԵԶԻՏԻ

Ալէմանիա մարէշալը Մօլթքէ , 1828-29 Բուսիա մուհարէպէսինի եազարը քիթապտա շու վէչհ իլէ պիր իսթար իթմիշ տիր :

Բուլմէլիտէ Օսմանլըլար պիր մուհարէպէսէ թէշէպպիւս իթտիքտէ , ասքէրլէրինի տաղըթմամալը սըրլար : Թլւրքիսթանըն պիրինճի խաթթը մուհաֆազադ Պալզանլար տըր :

Իշթէ պու էնատէ Էւրօքանըն պիրինճի ճէնկեալէր վէ մուզաֆիթէր պիր սէրասքէրինին քէլամլարը տըր պուլլար : Ապտիւլ Քէրիմ բաշանըն Թուհա քէնարլարընտա չօղուդ ասքէր պրազմաերպ , Թուհա կէչիտինէ բէք տէ էնէմմի-եէթ վիրմէսի , ածապ պէօյլէ պիր բլան իզթիզասընտմն մըյըտը , պուհու պիլէմէեիգ . Լաքին թաճիւպէ յահան եէրի շու սուր քի Բուսլար պիր թիւֆէնք տախի բաթլաթմահարադ , Պալզան կէչիտլէրինի տէ զապիթ իտիվէրտիլէր :

Թըրնօվալը ալտըգտան սօնրա , ճէնէրալ Կուրգօնուլ իւք էմիր , էօթէտէ պէրուտէ նէ դատար միւֆրէզէ վէ բէրաքէնտէ գօլլարը վար իսէ , ճիւմէսինին տէ Թըրնօվաւա ճէլպինէ միւթաալիգ իտի . պու ասքէր արտ արտա Թըրնօվաւա կէլտի եէթիշտի վէ ճէնէրալ Կուրգօ տէօրթ կիւն տէօրթ կիճէ չալըչըպ , Պալզանլարը կէչմէք իւզրէ ասքէրէ նէ թալիմաթ վէ նէ լէվաղիմաթ լազըմ իսէ ճիւմէսինին տէ իքմալ իյլէտի : Քեաֆֆէյի լէվաղիմաթը հայվանլարա եիւքլէթմէք իւզրէ տէնկ տէնկ պաղլաթտը , օնտան սօնրա Օսմանլը ասքէրի իւզէրինէ նէ մալիմաթ լազըմ իսէ , ճիւմէ թէրաֆընտան թահգիգ իյլէտի :

Բուսիա տիբլօնաթլարընտա բրէնս Չէրէթէլէֆ նամ պիր կէնճ իյիտ օլուպ իլանը հարպ էնասընտա Բարիստէ Բուսիա սէֆարէթինտէ աթաչէ իտի . պու զաթ իլանը հարպ վուգու պուլուր պուլմաղ , սէֆարէթ մէմուրիեթինի թէրք իտուպ վէ կէօնիւլլիւ դազադ ասքէրինէ մախսուս չափուշ գընաֆէթինէ կիրէրէք , Պուլկարիսթանա վէ Բուս օրտուսուհա կէլիպ Պուլկար լիսանընը սու կիպի պլիլր օլտուղունտան , օրտուհա պէօյլէք խըզմէթլէր իթտի . Ապա եօրուլմայա-րադ քէնտինի հէր թէրաֆա սալտըրըպ Պալզանլարտան պիր կէչիտ արատը , վէ էօյլէ պիր կէչիտ պուլտու քի սօնրատան ճէնէրալ Կուրգօ ասքէրինին կէչմէսի իլէ իսմի էպէտի դալաճադ տըր : Պու բրէնս , Պուլկարլարըն քէօյլիւլէրի գը-նաֆէթինէ կիրիպ , Խային քէօյլիւնէ դատար քէշֆէ կիթտի , օնտան էօթէսի

արթըդ Պալգանլարըն պէրի թէրաֆը օլ մէշհուր թունճա օվասը խոի : Պու կէ-
չիտէ սօնրատան պիր չօգ խամէր վիրիլտի , Գալիֆար պօղաղը Զէլէն քէօյ պօ-
ղաղը տա տէնիպ , նիհանէթ խային քէօյիւ պօղաղը խոմի տայիմի գալտը : Պու
կէչիտ Օսմանլըլարա տա նամալիւմ օլմանըպ , խային պօղաղը թէտիյէ օլունուր
ըտը . լաքին օ աէրէճէ կէչիլմէզ պիր պօղաղ ատտ օլունուրտու թի , պուրա-
լարա պիր նէֆէր մուհաֆաղա ասքէրի տախի գլրազմամըշլար ըտը :

Էօթէտէ ճէնէրալ Կուրգօ իսէ , Օսմանլընըն թըրնօվտա , Տըլնօվտա վէ
Կապրօվտա քիւլլիւյէթլիւ զատ վէ գախիթէ պրագմըշ օլտուգլարընտան խա-
պէրտար օլտուգտա , օ տա ծնլարը զապթընա կէչիլիպ , ասքէրինի պէսլէտի :

Պալգան կէչիտէրինին էն պաշլըճասը Շիպգա պօղաղը օլուպ , Օսմանլը-
լար եալընըզ պու պօղաղը թանթը մուհաֆաղաեա ալըպ , օ պիրլէրինէ եալը-
նըզ պիրէր նիկիահպան գօլու պրազմըշլարտը , օ տա խային պօղաղընտան մա-
ատաղընտա :

Շիպգատա տախի Յուլիսին տօգուգունա գատար եալընըզ իքի եիւզ նէ-
ֆէր մուսթահֆըզ ասքէրի օլուպ , եալընըզ օ կիւնիւ Շիպգայատա պէշ թա-
պսը Արապ ասքէրի , տաղ թօբլարը վէ պիր սիվարի պաշը պօզուգ վասլ օլ-
մուշտու : Օսմանլըլարըն Շիպգայա Գրիւր թօբու չըգարաճաղարը տա Պուլ-
կարլար թարաֆընտան խապէր վիրիլտի իսէ տէ , պու թօբլար նազլ օլունտու
մու օլամատը մը Բուսլար պիլէմէեիպ , Փագաթ Գըղանլըզ թէրաֆընտան թօբ-
լարը նազլ իթմէք իչիւն եօլլարը հազըրլամապտա օլտուգլարընա վադֆ օլմուշ-
լար ըտը :

Շիպգա պօղաղընըն պու խթիհքեամաթը միւքէմէլ եա զայրը միւքէմ-
մէլ տէ օլսա , պունու անընտան վուրմագ քեարը ազըլ տէյիլ խոի , պունու
էօն գօլ գօմանտանը բէք էյի քէշֆ իտէրէք , Կրան տիւք Նիգօլաեա պիր բլան
թագտիլ իթտի . պու բլան մուճիպինճէ , Բուս ասքէրի թըրնօվտան իլէրի
եիւրիւեիւպ , խային քէօյիւնէտէք իլէրի կիտիճէքտի թի թունճա օվասընըն պա-
շը տիմէք տիր . արգատա , սաղտա , սօլտա հէր նէ թէտպիրի իթիթի իճապ
իտէճէքսէ , պիրէր պիրէր վէ ճիւմէթէն պու բլանտա եազըլը խոի :

Պու վիչի իլէ խային պօղաղընա Բուսլար սահիպ օլտուգտա , ճէնէրալ Կուր-
գօ տախի ասքէրի իլէ Գըղանլըզ իւզէրինէ եիւրիւեիւք վէ Շիպգայը տէեիլ
անընտան իլլա արգասընտան վուրաճաղար . օ կիւնիւ օ սաաթտա Կապրօվա-
տան պիր գօլ գազագ եիւրիւեիւպ , Շիպգանըն անընտան պիր նիւմայիշ կէօս-
թէրէճէքլէր իտի վէ պունուն ճիւմէսի տէ Յուլիսին օն եէտինճի սալը կիւնիւ
իճրա օլունաճաղար :

Նասըլ թի իլէրիւտէ նազլ օլունաճագ տըր , պու սօն թէրթիպ իճրա օլու-
նամատը . չիւնքի ճէնէրալ Կուրգօ թունճա քէնարընտան բէք չապուգ իլէրի-
լէեիմէտի :

Կրան տիւք Նիգօլա պու բլանը թէքմիլ գապուլ իթտի , եալընըզ Շիպ-
գանըն անընտան պիր նիւմայիշ եէրինէ , Շիպգանըն օրատան տա վուրուլմա-
սընը իլապէ խոուպ , իքի ալայ Տօն վէ Օրէլ գալազլարընը տա Կապրօվատան օ
թէրաֆա սէվէ իթտի :

Յուլիսին օնուտա սիվարի գազմաճըլար ճէնէրալ Բաուլի գօմանտասընտա
օլարագ եօլա բէվան օլտուլար : Ասըլ ասքէրին գըսմը էդէմի պունլարտան իքի
կիւն սօնրա եօլա չըգաճաղար տըր : Ճէնէրալ Կուրգօ պու գըրգ սէքիզ սաաթը

պոչու պոչունա կէշիրմէնիւ , Օսման-պազարը թէրափընա պիր միրալայը քէշ-
ֆէ կէօնտէրտի քի օրատա օլան սաքէրին Նլէնայա վէ Պէպրօվայա սօղրու պիր
հարէքէթի վար մը եօգ մու աղնաօղն , պու քէշֆէ մէմուր օլան միրալայ կէրի
տէօնիւպ , Օսմանլը սաքէրինտէ պէօյլէ հիչ պիր հարէքէթ օլմատըղընը խապէր
վիրտի : Օ արալըգ ճէնէրալ Բաուլա , միրալայ Բօնիքէր վէ ըրէնա Ձէրէթէլէֆ
գաղմաճըլար իլէ պէրնպէր եօլու աչմաղլա ուղրաչմաղտա խոխէր , Եօլուն իլք
գըթսաը եանի Թըրնօվատան Բարօվսիյէ օլան գըթա դաթարսըգճա իտի , պիրաղ
եօգուչ իսէ տէ , սըղըր վէ մանտա թագըլարազ սօգուզ չապընտա օլան թօը-
լար տախի չըգարըլապիլիթ խոխ : Լաքին Բարօվսիտին պէրի թէրափը տիք պա-
եըր օլուպ , էն պէօյլէք միւշքիլաթ պունտա իտի : Թօըլարա եօլ աչմաղ իչին
պիր ալուճատամ պուրալարտա օ տէրէճէ չալըլտըլար քի , թարիֆ դապուլ իթ-
մէղ . դապըթան նէֆէրաթա էօրնէք վիրմէք իչին նէֆէրտէն զիատէ չալըլըր-
լարտը , վէ ճէնէրալ Բաուլա իւնիւֆօրմասընը սօյունուպ , էլլնտէ պիր գաղմա
իլէ սաքէրին պաշընտա իտի :

Չօգ տէֆա էօյլէ դայալար օրթաեա չըգտը քի , դաղմա իլէ տիւզլէմէք
մուհալ գապիլինտէն իտի , լաքին ճէնէրալ Բաուլա չամալթա իլէ իչի էթրաֆա
տուեուրմամաղ իչին « Բիշ » լաղըմ պարութու գուլլանտըրմատը , նիհանէթ
պէօյլէ պէօյլէ թա թէրէեէ վասըլ օլունտուդտա , սաքէրտէ հալ վէ թաքէթ
դալմամըչ իտի : Օ կիճէ օրատա սաքէր րանաթ իտուպ , արգա գօլուն վիրու-
տինէ մունթաղըր օլտուլար : Թամ պու արալըգտա Օսմանլընըն իւշ թապուր
սաքէրի Նլէնայա կիթմէքտէ օլտուղունտան խային քէօյլինտէն կէշտիլէր . Բուս-
լար պունլարտան անճաղ պիր գուրչուն աթըմը ուղաղտա չալըլարըն իչինտէ
իսէլէր տէ , Օսմանլըլար Ֆէրգինէ պիլէ վարամատըլար , չիւնքի խուսուսի իլէ
թօըլարլէ կէշիպ տէ օրալարտա Բուս սաքէրի պուլունանաղը խայալ օլունամաղտը :

Պու պապտէ Պուլկարլարտա սօղրուսու Բուսլարա պէօյլէք պիր խըղմէթ
վէ սատագաթ կէօթէրտիլէր , չիւնքի տաղըն իւղէրինտէ պու գատար Պուլ-
կար վար իքէն պիրիսի կիտիպ տէ , Բուսլարըն պու հարէքէթինի Օսմանլըլարա
խապէր վիրմէտի :

Իմտի մահը Յուլիսին օն իքիսինտէ Կուրգօ գօլու պօղաղը կէշմէեէ պաշ-
լատը , վէ հէր նէ դատար եօլլար եաքըմըչ իսէ տէ , ֆէվգէլատէ միւշքիլաթ
չէքիլտի , իլլա թօըլար հագղընտա , չիւնքի իքի գըթաը չէքէն հայվանլարը
իլէ պէրապէր պալըրտան աչաղը եուվարլանտըլար . լաքին չարէսինի պուլուպ
պունլարը տա գուրթարտըլար , ֆաղաթ ճէնուպ թէրափընտան էնիչ , չըմալ
թէրափընտան չըգըչտան զիատէ չէթին օլտու , իլլա սօն պէշ ալթը քիլգմէթ-
րօ մէսաֆէտէ , աղ գալտը թօըլարը չըդարամանըպ պրադաճաղարտը . կիւլլէ
վէ ճէպիսանէ սանտըղլարը իսէ ինսան թապիաթընտան խարըճ պիր գուվլէթլէ
կիւճ իլէ նալլ օլունապիլտի :

Լաքին Մայիսին օն տէօրալունտէ , չէքիլէն զահմէթին ճիւղէսի պիր տա-
գիդէտէ ունութուլտու . սաքէրին կէօյլունէ պիրտէն պիրէ Թունճա օլատը կէօ-
րիւնտիւ քի տիւնեանըն պիրինճի կիւլլուսթանը տըր , վէ Կիւլ տիւլէսի թապիր
օլունուր , արթըգ Սթանպօլ եօլու էօնլէրինէ աչըլմըչտը , վէ նէֆէրլէրին պու-
նու կէօրիւպ տէ մաղրուրանալարը դապիլ տէեիլ իտի :

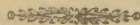
Կրան տիւք Նիգօլա , Բէթրօպուլուկա կէօնտէրտիյի րաքօրթօմա Ֆաթիլէն
պու քէլտիլարը եապմըչ տըր :

«Տիւնեատա եայլնը Բուսիա ասքերինէ մախսուս տուր պէօյլէ դանալըդ վէ ուշուրումլար արասընտան եազ կիւնտէ պիր եօլ աչըպ տա թօբլարը իլէ պէրապէր պիր օրտու կէշլումէք : Հագգանիեթէ շահատէթ իթմէք իւզրի շունու տա տէրիմ քի , Պուկարլարըն միլքիյէ աքէրի տէ ճահա ու զայրէթլէրինտէ , պիզիմ օ պիր ասքերլէրտէն գըլ բայը կէրիտէ գալմատըլար : »

Խայրն քէօյիւնտէ Անատօլու թալըմընտան օլարալ եալնըդ իւշ եիւղ նիւզամ ասքերի վարտը . էօյլէտէն իքի սաաթ էվիլէ , էօն գօլտա օլան եէտի եիւղտէն զիտտէ Բուս ասքերի Կիւլ տէրէսինտէն զուհուր խիլվէրտիլէր . Բուսլարըն պու հարէքէթի օ դատար կիզլի թութուլուշ խտի քի , ասքերին չօղու հալա չատըրլարընտա եաթմադտա վէ պագըսը տա եէմէք հաղըրլամադտա խտիլէր : Եալնըդ տէօրթ պաշը պօղուգ եագըն պիր թէրէեէ պիր կէօզճիւ գօնուլմուշ խտի , պունլար գաղաղլարը կէօրիւր կէօրմէգ , պաշգա պիր թարղլա խապէր վիրիմէեէքլէրինտէն , հէմէն աթլարընա պլինիպ Գըզանլըդա տօղրու գօշտուլար . լաքին Բուսլարըն պիր գուպուղու թա Օսմանլը օրտուսունուս օրթասընտա բաթլաեղպ , Բուսլարըն կէլիւօր օլաուղունու պաշը պօղուղլարտան էվիլէ Օսմանլը ասքերինէ խապէր եէթիշտիրտի :

Պու մէմուլին զայրի թօբ բաթլամասընտան , նիզամ ասքերի օ տէրէեէ տէհէթէ տիւշիւպ շաշըրտըլար քի , Խային քէօյիւնտէն տէ գօվալանտըլար , էօնլէրինտէ օլան պաշլա պիր քէօյտէն տէ . Բուսլար իքի պէօյիւք չատըր թաղըրնա սահիպ օլաուլար , էօյլէ պիր հալտէ քի թէնէրէլէրտէ հէնուղ զօյուն գըզարթմալարը վէ բիլավլար բիշմէքտէ խտի , Բուս ասքերինի իւշ կիւն գատար պէսլէեէէք պուղտայ , էքմէք վէ Կեկիլիկ կալէթասը տօլու խտի . Բուսլար պու մուհարէպտէ եալնըդ 1900 Փիշէնք վէ իւշ նէֆէր զայ իթմիշ օլտուլար :

Օ ագչամ Օսմանլըլար Իլէնա պօղաղը բիշկեահընտա օլտուղլարընտան , Բուսլարըն պէրի թէրաֆա կէշտիլինի գաղաղլարտան խապէր ալտըգտա , Խաեին քէօյիւ գուրպինտէ Գօնարօ գարիեէսինտէ օլան իքի ալայ Բուս ալճը ասքերի իլէ վուրուշտուլար . Փադաթ ճէնէրալ Կուրգօ պունլարա իմտատ կէօնտէրտիլինտէն , Օսմանլըլար Իսլիմիայէ չէքլտիլէր : Իշթէ պէօյլէ Խայրն քէօյիւ պօղաղընտան Բուսլարըն կէշմէսինին մալի քէնտիլլէրինէ եալնըդ տէօրթ էօյիւ վէ սօղուղ եարալը օլտու : Բուսլարըն րէսմի բարօրթօլարընտա եաղըլը տըր քի , էյէր Բուսլար պօղաղտան չըգարքէն , Խային քէօյիւնտէ օլան իւշ եիւղ նէֆէր նիզամ ասքերի քէնտիլլէրինի գարչըլամիշ օլայըտըլար , Կուրգօ պէօյիւք թէլէֆաթ վիրմէտիքճէ , պու պօղաղը կէշմէեէէք խտի :



ՐՈՒՍԼԱՐԸՆ ԹՈՒՆՃԱ ՎԱՏԻՍԻՆԷ ՏՈՒՆՈՒԼԻ

Խային քէօյիւ Իսլիմա իլէ Եէնի Ջաղարանըն թա օրթա եէրինտէ օլուպ , ճէնէրալ Կուրգօ օրատա իգամէթ իթմէքտէ խտի : Լաքին Իսլիմա իլէ պէօյիւք օրտուկեահ օլան Շուսլանըն իսթիլաթը քէսիլմէմիշ օլտուղունտան , Իսլիմաեէ բէք չօգ ասքեր կէշպիլիրտի : Գըզանլըդ իլէ Շիպգատա խտէ Օսմանլընըն

պէշ ալթը պին գատար ասքերի օլուպ , ֆադաթ Թունճա վատիսի վէ քէնար-
լարընտա օլան ասքեր մահալսըզ իտի : Լաքին էտիրնէտէն Եանալօլուեա միւմ-
թէտ օլան չըմէնտըֆէր Խային քէօյիւնիւն անճազ սէքիզ սաաթ ուղաղընտան
կէչտիյինսէն¹⁸ Օսմանլըարըն պուրալարա քիւլլիյէթլիւ ասքեր տէօքմէսինսէն
տէ գօրգուլուրտու :

Ինտի պու սէպէպէ մէսին ճէնէրալ Կուրդօ Օսմանլըտան էվլէլ վէ չա-
պուզ տալլըանմազ իսթէտի : Թունճա վատիսինտէ օլան Պուլկար քէօյլէրի դա-
նէթ սըզլըզ օլուպ , օրալարտա քիւլլիյէթլիւ Պուլկար վարտը քի , կէչէն սէ-
նէնին մուգաթէլէսինտէն տօլայը դանէթ տիւկիր օլտուզլարընտան , կէօլլէրի
վէ կէօնիւլլէրի Բուս ասքերինին վիրուտինտէ իտի :

Բուսլար նէ գատար ազ , վէ մէքքէլլէրինտէն նէ գատար ուղազ գալմըշ
օլուալար , պէօյլէ պիր տօսթ ահալի իչինտէ պուլունմալարը քէնտիլէրինէ պէօ-
եիւք պիր հարտըմ պէօյլւք պիր էմնիէէթ իտի . Լաքին Բուսլարըն պէօյլէ իւք
էվլէլ Թունճա վատիսինէ վիրուտլէրի , Պուլկարլար հագզընտա բէք ֆէնա նէ-
թիճիլէր հասըլ իթտի :

Ճէնէրալ Կուրդօ , էվլէլ պէ էվլէլ եիւզ պաշը Մարթինօֆու իքի պէօ-
լիւք գազաղլա պիր քէշֆէ սալտըրտը , քի էօյլէտէն իքի սաաթ սօնրա Եէնի
Ջաղարա քիչկեաննա վալ օլուպ , հէնիւզ Պուլկարլար թարլալարընտա իչլէ-
մէքտէ իտիլէր . պուսլար Բուս եիւզ պաշըսընը գարչըատըգտա , օրալարտա
Օսմանլը ասքերի օլուպ օլմատըղը քէնտիլէրինէ սվալ օլունտուգտա , իքի պին
ասքեր վար ամմա , նէ թօրլարը վար նէ տէ սիւարիլէրի տէյի ճէվալ վիրտիլէր :
Լաքին թամ օ արալըզ օթուզ պէշ վալօն իլէ Օսմանլը սիւարիսի կէլտի եէ-
թիչտի . Լաքին Բուսլար պուսլարը կէօրմէտիլէր :

Եիւզ պաշը Մարթինօֆ ասքերինի իքիյէ թադսիմ իթտի իսէ տէ , հէր
եէրտէ Չէրքէս վէ նիգաթ սիւարիլէրինէ թէսատիւֆ խտուպ , կէրի չէքիւմէե
մէճպուր օլտուլար , եալընըզ գօլուն պէրի թէլէկրաֆ խաթթլարընը զըմմաեա
մուվաֆֆազ օլուպ , ֆադաթ չըմէնտըֆէրի պօզամատըլար , վէ արապտալարը
զապթ խտմէտիլէր :

Են սօնուտա Մարթինօֆ պիւթիւն ասքերլլէրի իլէ պիր սիւարի Չէրքէս
քիւմէսի իւզլրինէ հիւճուճ խտուպ , պուսլարը տաղըթըր տաղըթմազ անճազ
իքի եիւզ տտըմ ուղազտա վէ արգալարընտա կիզլէնմիշ օլան Օսմանլը թօրլա-
րը պուսլարըն իւզլրինէ աթէշ իթտիլի կիսի , Բուսլար իւշ աթ դայալ խտուպ
կէրի տէօնտիլէր :

Օ արալըզ Պուլկարլար Բուսլարըն իւզլէնկիլլէրինէ սարլըպ , պիզի պրազ-
մաեըն , Օսմանլըլար ինթիզամլարընը պիզտէն ալաճաղլար տէյի Բուսլարա եալ-
վար եագար օլուրլարտը իսէ տէ , Օսմանլըլար քիւլլիյէթլու թօք վէ ասքերլլէ
Բուսլարըն իքի գօլունու տա Գալլը քէօյիւնէ գատար գօվալաաղլարընտան , պիր
չարէ եաքամատըլար :

Բուսլար թէլէլէրի չըգտըգտա , բէք ֆէնա շէյլէր կէօրմէե պաշլատը-
լար , Լաքին սալտա բէք ազ օլտուզլարընտան պիր չարէ խտմէտիլէր : Օվա-
տա պուլունան տէօրթ եիւզ գատար Պուլկարը նիգամլար վէ Չէրքէսլէր սա-
ղըպ , ճիւմէսինի գըլըճտան կէչիրտիլէր վէ շէհրէ կիրիպ , հէր թէրաֆընը ա-
թէշէ վիրտիլէր , Մարթինօֆ վէ ասքերի չարչը վէ խրիսթիան մահալլէսինին
եանտըղընը կէօրտիլէր : Սօգաղլարտա տախի 24 սաաթ մուգաթէլէ վազը օլ-

տու, էվլերինտէ սագլանան Պուկարար ամէշտէն եանմամադ իւզըէ, սօգա-
ղա տիւշտիւքտէ գըլընա եէմ օլուքարար: Հաթթա Սէլիմ բաշա եէթիշմէզսէ,
պիր խրիսթիան ճանը գուրթուլմանաճատը:

Լաքին պու մուգաթէլէ Պուկարարը մէեուս խողպ, ճիւմէպի պիրտէն
խսեան իթտիլէր: Պալգանլարըն պու թէրաֆընտա պուլունպի Պուկարար ճիւմ-
լէտէն զիատէ գուլմա թահամիւլլիւ իտէլէր, Լաքին կէշէն սէնէնին մուգաթէ-
լէսինէ պու տա իլավէ օլտուգտա, ճիւմէթէն աեազլանըպ վէ սիլան տա թէ-
տարիք իտուպ, ծնար տա պաշլատըլար Օսմանլըլարը քէսմէեէ, վէ Պուկար
վէ Իսլամ պիլա աման պիրի պիրինի գաթլ իթմէքլէ անճագ եիւրէքլէրինի սօ-
ութապիլլիլէրէրիտի:

Իսլիմեա թէրաֆընա կէժտէրիլէն պաշգա պիր քէշֆ գօլու տախի թօք-
ճու վէ քիատէ աաքիլի նիզամիլլէ իսթիսնապընտա պիր թագըմ Չէրքէս պի-
վարիլէրինէ թէսապիլլի իթտի, Լաքին Բուսլարա տա իմտատ եէթիշպիլնտէն,
Չէրքէսլէր ֆիրար իտիպ, Բուսլար կիճէյէ գատար արգալարընը գօլալատըլար:

Բուսլար հէր նէ գատար պու վէճ իլէ Խային քէօյիւ պօղազընտան կէշ-
տիլէր իսէ տէ, պիր պօղկունլուգ վիրտիքլէրի հալտէ, եինէ պու պօղազտան
կէրի տէժտէլէրի մէք միւշքիլ օլանազընտան, Կրան տիւք Նիգօլանըն թէրթի-
պի իւզըէ հէմէն Շիպգա պօղազընը զապթ իտէճէքլէր իտի քի, հիյնի հաճէթ-
տէ օրատան պարէմ կէրի կիթմէլէրի գապիլ օլսուս, վէ պու տա Յուլիսին 17
սինտէ վազի օլանազտը, Փագաթ Կուրգօ Գըզանլըգ եօլունտա Օսմանլը իլէ
խայլի մուհաթէպլէրէ թութուլտազընտան պիր կիւն կէրի գալտը, Լաքին
պուշլար իլէրուտէ մանալինտէ նազլ օլունաճագ պըր:

Իմտի Կուրգօ, ճէնէրալ Աթօլթօֆու պիր գաշ թօք պաթպրեալը վէ գա-
ղազ աաքէրի իլէ Խային պօղազընըն մուհաթագաթընա թային իտուպ, քէնտի-
պի տախի մէվճուտու մանէթի օլան աաքէր իլէ Գըզանլըգ իւզէրինէ եիւրիւտիւ:

Բուսլարըն Խային պօղազընտան կէշտիքլէրի Յուլիսին 14 իւնտէ Գըզան-
լըգտա տուեուլմուշտու, Իսլամ վէ Խրիսթիան միւթէպէրանը տէր պգապ պիր
մէճլիս օլուպ, Իսլամլար սօն նէֆէսէ գատար չէհրի մուհաթագա իտէճէք օլ-
տուգլարընը Պուկարարա խապէր վիրէրէք, պիր չէյէ գարընմամալարընը վէ
բահաթ տուրմալարընը թէնպի իթտիլէր: Իշլէր պուրալարտա իքէն, պէնզի
պէթի ագ պագ օլմուշ պիր զապթիլլէ գօշարագ պու մէճլիսէ կէլիպ, հայտէ-
եին չապուգ գայմագամ գօնազընա, Մօսգօֆլար Խային քէօյիւնտէն իլէրիլէ-
եօր, վէ գայմագամ սիզի իսթէեօր տէյի Իսլամլարը ալըպ գօնագա կէթիւր-
տիւ: Գայմագամըն թէշվիզի իլէ տէրագապ նէ հազըրլեապիլտիլէր իսէ հա-
զըրլատըլար վէ Սպուուլլաճ նամ պիր քիմսէ պիր քիւշիւք ֆըրգա աաքէր թէր-
թիպ իտուպ Ուֆլանի եօլունա ազիմէթ իթտի:

Բուսլարըն քիշտարըլըր գաղազ սիվաքիլէրի իտի, Օսմանլըլար պաղչէլէրէ
տաղըլըպ վէ աղաճլարը քէնտիլէրինէ սիւէր իտէրէք, գաղազլարըն իւզէրինէ
էյի պիր աթէշ բիւսկիւրթտիւլէր իսէ տէ, Բուսլարըն քիատէսի աննընտան վէ
սիվաքիլէրի եանտան պուշլարըն իւզէրինէ հիւճու իտուպ տաղըթտըլար վէ գա-
շան գաշանա օլուպ, գաշամանա տախի հարպ եէսիրի օլտու, վէ գայմագամ
տախի հէր նէ գատար պաղչէլէր արասընտա սաղլանմաեա չալըշտը իսէ տէ,
միւմքին օլամաեըպ օ տախի թէսլիմէ մէճպուր օլտու: Մաատուլլաճ պէյ իսէ
Շիպգա պօղազը թապեալարընա սըղընտը:

Պու ճիւղէ իլէ պու մուհարէսլէ սէպէպինէ Բուսլար օ ագչամ Գըզանլը-
ղա կիրէմէեիպ, Մախլիստէ կիճէլէտիլէր :

Իրթէսի կիւնիւ Բուսլար չին սապահտան իւչ գօլտան Գըզանլըղ իւզէրի-
նէ եիւրիւմէեի պաշլատըլար : Օսմանլըլար իսէ Գըզանլըղտան սէքիլ միլ գա-
տար իլէրիւնէ կիտիպ օլտատ Բուսլարը դարչըլատըլար . շէտիտ թօր վէ թիւ-
ֆէնք մուհարէպէլէրի օլտուգտան սօնրա, Բուս ավիլըլարը Գըզանլըղ իլէ Օս-
մանլըլարըն արասընա կիրիպ, արդալարընը քէստիքլէրինտէն վէ էթրաֆտա օ-
լան պիւթիւն թէքէլէրի տէ էլէ կէթիլտիքլէրինտէն, Օսմանլըլար գարմագարըչ
ֆիրարէ մէճպուր օլուպ, իւչ բարէ թօր իլէ աէօրթ եիւզ գատար ասքէրի
Բուսլարըն էլինէ պրագտըլար :

Գաղազլար թամ էօյլէ վագթը Գըզանլըղա կէլտիլէր իսէ տէ, ճէնէրալ
կուրգօ Գըզանլըղտա տուրմահերպ, հէմէն Շիպգա պօղազընա եիւրիւնէճէքտի,
չիւնքի թէրթիպ տէ թէնպիհ տէ էօյլէ իտի, լաքին բիատէ ասքէրի բէք ևօր-
կուն օլտուղուհտան, ծնւարա պիր ազ րահաթ իթտիրիպ, քէնտիտի ֆագաթ
սիվարի թագըմընը ալարապ Շիպգայա ազլիմէթ իթտի իսէ տէ, բիատէլէր ան-
ճագ ագչամ դարանլըղընտա ելթիւչպիլտիլէր, վէ օլ վէչի իլէ այըն ՂԴսինտէ
կուրգօ գըպլէտէն վէ ճէնէրալ Սրէլ չըմալտան պիրլիքտէ օլարագ Շիպգայը վու-
րաճագ իքէն օ կիւնիւ դապիլ օլամատը :

Գ Ը Զ Ա Ն Լ Ը Գ

ՎԵ

Պ Ը Ի Լ Կ Ա Ր Լ Ա Ր Ը Ն Թ Ո Ի Ղ Ե Ա Ն Ը

Գըզանլըղըն օն իքի պին սէքէնէսինտէն սէքիլ պինի Խրիսթիան իտի, իւչ
կիւնտէն պէրու Խրիսթիանլար խէյֆ ու տէչէթ իչինտէ գալըպ ղիզըյմէթ օ-
լարագ նէլէրի վար իսէ թօքրաղա կէօմէր վէ օթուզու գըրգը պիր եէրտէ եա-
թարլար գալգարլարտը : Խալափար հէք Խրիսթիանլարը քէսէճէք տէյի արաճիֆ-
լէր նէչը օլունուրտու, վէ գալիմագամ մարիֆէթի իլէ էն գաստէն սօգազլար-
տա տէլլալար կէզտիրիլիպ տայիմա Օսմանլը գալէպլէրի իլան օլունուրտու :
Լաքին պալատէ իֆատէ օլունուրտու վէչի իլէ, Գըզանլըղըն սէքիլ քիլօմէթրօ
աչըղընտա օլան Օսմանլը ասքէրի պօզուլարագ Գըզանլըղա ավտէթ իտուպ, վէ
դապիթ վէ նէֆէր խասթալարընը պիլէ պէրապէր ալամահերպ, Գըզանլըղտան
դաշտըլարը վէ արգալարընտան Բուս ասքէրի Գըզանլըղա կիրտիյի կիպի շա-
չըրան շաչըրսնա օլտու : Բուսլարըն իւք իչի իսէ, Օսմանլըլարըն սիւհալարընը
սօեուպ Պուլկարարա թէսիմ իթմէք օլտու : Հէր պիր Պուլկարա պիր գաչ հա-
թպղան իլէ պիր գաչ չիֆթ տապանճա վիրիլտի քի, ուեար ույմազ պէլլէրինէ
վէ գուչազլարը արալարընա եէրլէլթիրտիլէր, վէ օլ հալտէ սօգազլարտա շա-
լամ իլէ կէզմէեի պաշլատըլար :

Մէչիուր մարէչալ Մօլթէք, շարգ իւզէրինէ եազտըղը մէքթիւպլէրին պի-
րինտէ, Գըզանլըղը շու վէճի իլէ վասֆ իտէր :

«Գրգանլըդ պաթալ ճէվիդ աղաճարը արասընտա դայա օլմուշ պիր քիւ-
չիւք չէհիր տիր . մինարէլէր պիլէ սու պաթալ աղաճարըն թէրէլէրինէ գա-
տար հիւքսէլէմէսիս , տալարը ալթընտա դալըրլար :

«Պու չէհրտէ օլան սուլազլըդ , խայալ օլունապիլիր տէրէճէտէնտէ աչըրը
տըր , Լօմպարտիա պիլէ պուհա գըլեսա օլունամադ : շէր թարլանըն հէր պաղ-
չէնին արալարընտա օլան տէրէլէրտէն վէ արղլարտան ինճէ սուլար ագար : Օ-
րատաքի կիւլ աղաճարը պիղտէքի կիպի սագսըլար իչինտէ տէհիլ տիր , իլլա
պիղիւմ բաթաթէս թարլալարը կիպի սըրապարտը հէրէ տիքիլիր : Լաքին պէօյ-
լէ կիւլ թարլալարը կիպի կէօղէ շիրին կէօրիւնիւր պաչգա պիր չիչէք թար-
լատը օլամադ , գիւրիւստ կիպի եչչիւիքլէր իւգէրինէ միւսոն միւսոն կիւլ եար-
րադլարը տէօքիւլիւպ , եչչիլ գէմին իւգէրինէ գըրմըդ գատիֆէ իչլէնիշ կիպի
կէօրիւնիւր , օ տա տահա գոնչէլէրին անճագ պիր բուպու աչըրմը օլտուղու
հալտէ : Ղանէթ գիգըյմէթ կիւլ եաղը պու Գըղանլըդտա եարըրը , լաքին
պուհուհն խալիսին Սթանպօլտա պիլէ պուլապիլմէք բէք կիւճ տիր : »

Իշթէ պու կիւղէլիւմ եէրլէր ճիւմէթէն ինսան գանընա պօյանտը . Բուս-
լար Զիշթօլա կէլաթտէ օրատա օլան Խալամ ահալիլէրինին պիր խայլըր Թըր-
նօվայա հիճրէթ իթմիշլէր խտի , Բուսլար Թըրնօվայա տա կէլաթտէ , Զիշթօվ-
լու Թըրնօվալը պիրլէչիպ Գըղանլըդա վէ Ֆիլիպէսէ հիճրէթ իթտիլէր , լաքին
Բուսլար Գըղանլըդա էօյլէ հակէհան կիրտիլէր քի , թէօմէթլէրինտէն գօրգա-
րագ գաչան պիր դաչ Խալամ թաղըմընտան պաչգա քիսնէ պաչամատը վէ գաչ-
մալարը տա գապիլ տէհիլ խտի :

Խալամլարըն պէօյլէ Գըղանլըդա թէրաքիւմ իթմէլէրի քէնտիլէրինէ իֆ-
րաթ մու խաթարալը օլտու , չիւնքի էհլի ըրդ քիւմ տիր , եարամադ քիւմ տիր ,
պաչը պօղուգ հանկըսը տըր , միւրատ օլունտա տախի թէֆրիդի գապիլ տէյիլ
խտի , Պուկարլար իտէ տօթթ պէչ եիւղ սէնէտէ պիր տէֆա , էլլէրինէ պէօյլէ
պիր ֆըրսաթ կէչալիլնտէն , վէ էօթրլէրինտէ պու գատար սիլահ կէօրմէտիք-
լէրինտէն կէօլլէրի գան չանաղընա տէօնմիւշտիւ : Ինթիգամ , գան , աթէչ ա-
ղըզլարընտան պուհլարտան պաչգա պիր շէյ իշիթիլմէդ խտի , վէ Բուս դապը-
թանը տախի պուհլարը վահչիլէթտէն մէն խտէմէտիլէր , չիւնքի քէնտի էլլէրի
իլէ պուհլարը սիլահալմըշլարտը :

Գըղանլըդ վէ տէվալիլնտէ Պուկարլարըն թուղեսնը ումուսի օլտու .
եալընըդ Խալամ վէ Խրիսթիան ահալիլէրինտէն դանէթ էհլի ըրդ օլան պիր դաչ
գարիսէ ահալիսի պիր պիրի իլէ գարտաչ կիպի օլուպ , մուղապէլէլէր իմպալա-
տըլար , Խալամ պաչը պօղուգլարտան Պուկարլարը վէ Պուկար գօրպալարտան
Խալամլարը մուհաֆաղա խտէճէք օլուպ , լաքին պուհլար բէք քիւչիւք իսթիս-
նայիլէթլէր խտի :

Բուսլար , Գըղանլըդա ահագ պատար պատմադ , էսկի վէ Եէնի Զաղարա
Պուկարլարը հէպ աեաղլանըպ սիյահլանալըլար , վէ օթթալըդ աթէչէ վիրտի-
լէր : Էվլէլէրի սէնէ մուղաթէլէսինտէ , պապալարընը , անալարընը , գարտաչ-
լարընը , գըղարտաչլարընը , գարըլարընը վէ չօճուգլարընը դայա իտէն պիր
թաղըմ Պուկարլարը քիւմէ քիւմէ թօթլանըպ , ախըր ինթիլամ վահչիլաթընա
պաչլատըլար : Գըղանլըդ թէրէլէրինտէն հանկը լիէրաֆա պաղըլսա , եանան
քէօյլէրին ալէվ վէ տիւմանընտան պաչգա պիր շէյ կէօրիւնմէդ խտի : Պուկար-
լար քէօյլէրի եաղմա իտուպ , Խալամլարը գաթիլ իթտիքտէն սօնրա քէօյլէրէ տէ

աթէշ վիրիւղէր , վէ պունու տա էօթէտէն պէրի կէօրտիւքլէրի զուլմար իչիւն քէնտիլէրինէ պիր հազգ ատտ իտէրլէր իտի :

Եւրօյա միւվէրրիսլէրի տէրլէր քի , Պապը Ալի Պուկարալըն պու մու-
գաթէլէսինի զահէթ մուպալաղա իլէ պիւթէն Եւրօբաեա նէշր իթաիրտի , վէ
հէր գաղա վէ լիվալարաան պէօլլէ մուպալաղալը մագպաթալար թալէպ իտուպ
մուճիպլինճէ Եւրօբաեա բաբօրթօլար կէօնալրտի . լաքլին պունուն իլէ պէրա-
պէր շունու տա իգրար իտէրլէր քի , Պուկարալար օ տէրէճէ վաշիեթ վէ զը-
եազլըգ իլէ Իսլամտան ինթիգամ ալմահա գալգտըլար քի . Էլլէրինտէն չըգան
գան վէ զըթալ պիլա մուպալաղա վէ թըպգը թըպգըսընա տա բիվայէթ օլուն-
ա , պիւթիւն միւթէմէտուլին Եւրօբանըն զաղապ վէ Ֆէֆրէթինի տէ իւզէրլէ-
րինէ թահրիք իթմէեէ քեաֆի իտի :

Բուսլար Պուկարիթանը զապլթ իթտիքճէ , հիճրէթ իթմէեէն Իսլամարը
նիչին թութուպ թութուպ տա զաթլ իթմէեօրլար տէյի Պուկարալարըն էն թա-
ճիւպ իթտիյի շէյ պու իտի , Պուկարալարա էօլլէ կէլլը քի Բուսլար հէր կէօր-
տիւքլէրի Իսլամը թութուպ քէամէլի իտի :

Պիր Բուս ճէնէրալը , պիր չօգ եէրինտէն եարալը վէ զոյաղըլ քէնտինի
սուեա աթմըշ պիր Իսլամ կէօրիւպ , գաեըրմադ իսթէտիքտէ , պիր Պուկար
իւսթէ կէլլալ « օ Թիւրք տիւր , Թիւրք տիւր » տէեէլէք մէն իթմէք իսթէր ,
գանն իտէրէք քի Թիւրք օլտուղու իչին սրադմալը քի թէլէֆ օլտուն պիթսին
վէ ճէնէրալըն , պիչարէյի գալտըրթըպ Բուս ասքէրի մարիֆէթի իլէ խաթմա-
խանէեէ նազլ իթտիլէպիլալինի կէօրտիւքտէ պաղա գալմըշ աըր . պունտան
ալնամալը իչլթէ Պուկարալըն նէ տէրէճէ ինսանիեթիօիգ պիր հալտէ գալմըշ
օլտուպլարընը :

ԿԱՊՐՕՎԱ ԹԵՐԱՅԸՆՏԱՆ ՇԻՊԳԱ ՊՕՂԱԶԸՆԱ ՕՂԱՆ ՀԻՒՃՈՒՄ

Ճէնէրալ Կուրդօ , ագտէմճէ գալլ օլունսուղու վէչ իլէ զըպլէ թէրա-
ֆընտան Շիպպա պօղաղը իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ պիր թաղըմ մուհարկպէլլրէ
թութուլմուշ օլտուղու հալտէ , ճէնէրալ Տէրօյլնաքի պիլա մումանաաթ չըմալ
թէրաֆընտան եինէ օ Շիպպա պօղաղընա եիւրիւմէքտի իտի :

Տէրօյլնաքի Յուլիսին 15ինտէ Կապրօվալը Օսմանլը ասքէրինտէն խալի պու-
լուպ , հէմէն զապլթ իալվէրտի : Անճադ օն պին սէքէնէսի օլան պու քիւչիւք
Կապրօվա շէհրի , պիր թէրաֆը եիւքսէք տաղլար վէ պիր թէրաֆը Եանթրա
նէհրի օլան պիր տէրէ իչինտէ տիր . սօղաղլարը զահէթ տար վէ չաթըլարը
զահէթ եիւքսէք վէ թաշ տէօշլի օլտուղունտան , մանգարասը բէք թօհաֆ
պիր շէհր տիր : Բիւլէհալընտա իքի թաշ քէօրիւ օլուպ , պունլարըն պիրի
Պուկար եարըսը աըր , օ պիրի 1855տէ հիւքիւմէթ թէրաֆընտան եարըլըպ ,
իւզէրինտէ մէրհում Կուլթան Միճիտին թուղրասը վէ պաղը այէթլէր վար :

Կապրօվա ահալիսի թէքմիլ Պուկար տըր , վէ օն պին նուֆուսու իչին-
աէ անճադ պէշ ալթը Իսլամ օլուպ , օնլար տա Սթանպօլտան թալին օլունտն
մէմուրլար տըր : Եթրաֆ տաղլարը հէպ գահալըգ թաչըգ օլտուղունտան , զը-

բաւթա միւսայիտ օլմաիւրալ Կապրօլալըլար ղէնաւթա տիւշմիւշ տիւրլէր : Եւ ի չազը , պըչապ Էաբարլար , ուճու սիվրի սարը թահթա բապուճլարընըն էն մէշ-հուրու տախի օրատան կէլիր : Քէզալիք սիեաճ շէրիտ , գայթան վէ բիւսիւիւ-լէր օրատա Էաբըլըր : Եքսէրիսի ղէնկին վէ գուտրէթի ալթամլար սըր , վէ Բու-սիա աւքէրի օրատա հէր նէվի մէքիւլաթ , մէշրուպաթ վէ լէվազիմաթ պու-լուպ րահաթ իթիլէր :

Այլն Վսընտա , սոգուղունճու բիատէ ֆըրգասը գօմանտանը բրէնս Զվի-աթօրօք Միրսքի , Կապրօլալա մուվասէլէթ իյլէտի : Շիպգա պօղազընըն ղապ-թընա պու բրէնս պաշ գօմանտան թալին օլունտուղունտան , իրթէսի կիւնիւ իչիւն հէր նէ լազըմ խէ , իւք ագչամտան Կապրօլալա իքմալ իյլէտի :

Շիպգա պօղազը տէնիղին սաթհընտան պին իքի եիւզ մէթրօ եիւքսէք-տէ տիր , վէ Պուկարլարըն Սէն Նիգօլա թապիր իթաիքլէրի տահա եիւքսէք պիր տաղըն Էամաճընտա տըր : Էօյլէ ղէնաւթիլ իաթիւքեամաթլա միւսթահ-քէմ տիր քի , բէսիլէրի պիր Նիկիլիզ էրիքեանը հարալ ղապիթիմաթն վիրիւմիշ տիր տէնիր :

Շիպգաւա վասլ օլան հէր գաշ եօլ վար խէ , ճիւմլէսի Էա պաթալ ա-ղաճլար տէվիրէրէք , Էա հէնտէքլէր գազըլարադ , Էա տա պլօգաուսլար Էա-բըլարադ մէթէրիսէ ալընիւշտը : Հասըլը նաղար խոնէ տէշէթ կէթիւրի տէ-րէճտէ պիր գալէ շէլլինտէ իտի :

Բուսիա աւքէրի տէօրթ գօլ օլուպ , պիրի Զէլէնօարօլա դարիեէսինտէն , վէ սաղտան , տիկէրի օրթատան վէ էն ֆէնա Էօլտան թօլսուզ վէ սիվարիսիզ օլարադ հիւճու իտէճէքտի . ճէնէրալ բրէնս Միրսքի , Տէրօյինսքի վէ Կրան տիւք Նիպօլանըն օլլու տիկէր Կրան տիւք Նիգօլա պու օրթա գօլտա իտիլէր :

Սօլ գօլ օրմանլար իչինտէն , վէ պիր տէօրտիւնճիւ գօլ տախի Պէրտէք դարիեէսինտէն Շիպգա իւղէրինէ կէլէճէքտի , լաքին պուճլարըն էօնիւնտէ պիր տէ Օսմանլը օրտուսու չըգաճադտը : Ճիւմլէսինէ տէ Պուկարլար գլաղուղուգ իտէր իտի :

Շիպգա իւղէրինէ հիւճու իտէճէք աւքէր ճէման օն իքի պէօլիւք վէ ի-քի Սօթիա գաղադտան իպարլէթ իտի . Օսմանլը աւքէրի պուճլարըն իւշ գա-թը օլտուղտան մաատա , էօյլէ պիր մէթին վէ ալընմազ եէրաթ օլտուղլարտա քէնտիլէրինէ տահա պէօլիւք պիր գուվլէթ իտի :

Վազաա պու գատար ազ աւքէր իլէ Շիպգա իւղէրինէ հիւճու իթմէք խայալ օլունուր պիր ճէսարէթ տէյիլ իտի , լաքին բրէնս Միրսքի հիշ մէմուլ իթմէք իտի քի Շիպգատա օլան պիւթիւն Օսմանլը աւքէրինէ գարչը կէլէճէք : Օ կիւնիւ ճէնէրալ Կուրգօ քիւլլիյէթլու աւքէր իլէ գըպլէ թէրաֆընտան Շիպ-գա իւղէրինէ կէլէճէյինտէն , հիյնի հաճէթտէ օնուն իմտաթընա եէթիշմէքտէն մաատա պիր իչի օլմաեաճադ ղանն իտէր իտի : Լաքին Կուրգօ վազթը ղէմանլը իլէ եէթիշմէտիյինտէն Միրսքինին աւքէրի բէրիշան օլտու :

Իւք իւշ գօլ , այլն օն եէտիսինտէ վէ էօյլէտէն պէշ սաաթ էվլէլ Էօլա բէվան օլտուլար , սաղ գօլ Զէլէնօարօլա դարիեէսինէ վասլ օլուպ վէ օրահա տէօրթ թօր եէրլէշտիրիպ , պիր պէօլիւք տէ աւքէր պրալտը , պագիսի իլէրի եիւրիւեիւպ , գարչըլարընա հիշ պիր տիւշմէն չըգմաեարադ , ագչամըն սաաթ եէտիսինտէ Իմէթիա կէչիտինէ վասլ օլտու :

Օրթա գօլ սապահըն սաաթ սոգուղունտա , իքի Էօլուն պիր պիրինի քէս-

տիյի պիր մէվգիյէ կէլիւ օրատա արամ իյլէտի : Պիր սաաթ սօնրա տէօրտիւն-
ճիւ գօլուն Օսմանլըտան պիր թապեա ալտըղը խապէրի կէլիւ , ֆազաթ խ-
տատ տախի խթէնմիշ խտի : Էշեա մուհաֆազասընա թային օլունան իքի պէ-
լիւյիւն պիրի սէրիան պու տէօրտիւնճիւ գօլա խմտատա կէօնտէրիտի :

Լաքին տաղը թըրմանմալ բէք միւշքիլ օլտա , տէօրթ պէշ սաաթտա ան-
ճադ Օսմանլը մէվգիլէրինէ եազլաշըլապիտի . նիհաեէթ սաաթ իւշտէ , կէրէք
ճէնէրալ Միրսքի վէ Տէրօյինսքի վէ կէրէք Կրան տիւք Նիգօլանըն օղլու տիկէր
Կրան տիւք Նիգօլա Օսմանլը մէվգիլէրինին քէշֆինէ կէլտիլէր :

Թամ պու արալըդ , Օսմանլըլար իքի մէթէրիստէն , պիր պլօգաուտտան վէ
պիր թապեատան աթէշ բիւսկիւրմէեէ պաշլատըլար : Բուսլարըն իւշ պէօլիւյիւ
պու աթէշէ ճէվապ վիրիպ , տէօրտիւնճիւսիւ իշթիաթտա պուլունտու վէ դավ-
կեա ագշամըն սաաթ եէտիսինէ դատար տէվամ օլունտու : Բուսլար Զէլէնօ-
տրօվատա պրագտըղլարը իւշ թօրու դուլլանամատըլար , վէ ագշամընը իքի
թէրաֆ աւքէրի տէ քէնտի օլտուղլարը մէվգիլէրտէ դալտըլար :

Էօյլէտէն իւշ սաաթ սօնրա , օրթա գօլ տախի , Օսմանլը խաթթլարը ար-
գասընտան թօք սէսի ալտըղընտան , Կուրգօ կէլիեօր զանն իթտիլէր , լաքին
պու սէսլէր Բլինէթօֆ գօմանտասընտա օլան Բուս սօլ գօլու իլէ Օսմանլը պէյ-
նինտէ օլան մուհարէպէնին թօք սէսլէրի խտի : Պու թէրաֆտա Օսմանլը առ-
քէրի Բուս աւքէրինտէն պիր դաշ դաթ զիատէ օլտուղլարընտան , Բուսլար նէ
տէրէճէ մուգավէմէթ իթտիլէր իսէ տէ մուվաֆֆադ օլամանըպ , եարալանմա-
մըշ օլան եալընըդ միւլաղիմ Օրլօֆ գալտըղընտան , պու դապիթ աւքէրէ կէ-
րի գօմանտասը վիրիպ , նիգամընը պօզմահարադ կէրի չէքիտի : Էն սօլտա օ-
լան իւշիւնճիւ գօլ ճիւմլէտէն զիատէ պախթիար պուլունտու . այըն օն ալթը-
պընտա եօյա չըգըպ , այըն օն եէտիսինտէ սապահա դարչը Օսմանլըա կէօ-
րիւնմէեքէք Օսմանլը մէվգիլէրինէ իքի եիւղ մէթրօ գալընճայատաք եազլաշ-
մըշլարտը : Օսմանլը աւքէրի Պէրտէք թէքէսինտէ խթիշքեամ իչինտէ պին պէշ
եիւղտէն զիատէ խտիլէր : Բուսլարա գլաղուղլուգ իտէն պիր Պուլկարըն թիւ-
ֆինկի գաղաէն աթէշ ալտըղընտան , Օսմանլըլար օյանըպ չիտտէթլէ աթէշ
բիւսկիւրմէեէ պաշլատըլար : Բուս դապիթլէրի պագտըլար քի տուեուլտուլար
վէ պիր տագիգէ վաղըթ դայպ իտէմէեէճէքլէր , սընըրա գըլըճ աւքէրին էօ-
նիւնէ տիւշիւպ Օսմանլը խթիշքեամաթընը կէօթէրէքէք «հուրա , իլէրի սիւն-
կիւ սիւնկիւյէ» պաղըրտըլար վէ պաեըրը թըրմանըպ Օսմանլը աւքէրինին իչի-
նէ կիրտիլէր : Եարըմ սաաթ սիւնկիւ սիւնկիւեէ չէտիտ դավկա օլտու , նիհա-
եէթ կիւնէշ տօղտուգտա , Բուսուն իքի պէօլիւք աւքէրի էլլի սէքիդ նէֆէր
թէլէֆ վիրէրէք խթիշքեամաթը դապիթ իթտի : Պաեըրըն իւզէրինտէ իքի եիւղ
գատար սիւնկիւտէն վուրուլմուշ Օսմանլը աւքէրի պուլունտու : Էյէր Բուս դա-
պիթլէրի տապանճալարընը պօշաթմամըշ օլտալար , գուրչուն իլէ մէճրուն պիր
նէֆէր պիլէ պուլունամահաճագտը :

Բուսլարըն պու շէճաաթը իչին պու Օրէլ ալայընա Պալգան գարա գու-
շու խաթ վիրիտի , չիւնքի «Օրէլ» Բուսճատա գարա գուշ տիմէք տիր :

Շըմալտան Շիպղա իւզէրինէ կէլէն պու Բուս աւքէրինտէ այըն օն սէքի-
զինէ գատար , իքի դապիթ վէ եթմիշ եէտի նէֆէր թէլէֆ , վէ տէօրթ դա-
պիթ վէ եիւղ եիրմի սէքիդ նէֆէր եարալը պուլունտու եանի օնտա պիրի : Ի-
քի թէրաֆտա էօլլու վէ եարալըլարընը գալտըրամատըլար վէ պունտան պաղը

գընագըրգլար զուհուր իթմիշ տիր քի, իլէրուտէ նազըլ օլունաճաղլար տըր :

Պու գատար թէլէֆաթտան մատտա ասքէր տէ բէք եօրուլմուշ օլտու-
ղունտան, բրէնա Միրսքի օրատա տուրամաերայ կէրի չէքիտի : Բրէնա Միրսքի
այըն օն սէքիզինտէ շըմալտան Շիպգա պօղաղընը վուրուպ, օ կիւնիւ օ սա-
աթտա տախի Կուրգօ կէլիպ ճէնուպտան վուրաճաղտը, լաքին Կուրգօ կէ-
րիւնմէտիւնիւտէն Միրսքի եալընըզ գալըպ շաշըրտը վէ կէրի չէքիտի, վէ Կուր-
գօ նէրէտէ գալտը տէյի պէօյիւք վէսվէսէ իշինտէ խի : Ագշամըսը պիր Պուլ-
կար, Կուրգօտան պիր թէլքէրէ կէթիրտիլինտէն, Միրսքի Կուրգօնուն կէճիք-
տիլինին սէպէպինի աղնատը վէ այըն Վճինտէ կէլիպ Շիպգայը վուրաճաղընը
տա Փէհմ իթտի իսէ տէ, բէք ազ վաղըթ գալմըշ օլտուղունտան, օ տա շը-
մալտան թէքրար կէլիպ վուրամատը, վէ թըպգը Կուրգօ թաղըմ տախի Միրս-
քի կիպի եալընըզ գալտըղընտան օնլար տա օ կիւն պիր շէյէ մուվաֆֆադ օ-
լամատըլար : Կասըլը գարար վիրտիքլէրի կիւնտէ Բուս ասքէրի հէմ շըմալտան
վէ հէմ ճէնուպտան պիր վաղթտա Շիպգատա պիր պիրինի պուլամատըղլա-
րընտան, այըն օն սէքիզինտէ գատար իշլէրի թէրս կիթտի :

ՇԻՊԳԱ ԻԻՋԵՐԻՆԷ ԿԻՏԷՆ ԿՈՒՐԳՕՆՈՒՆ ԷՕՆ ԳՕԼՈՒ ՄՈՒԱՄԵԼԱԹԸ

Կուրգօ այըն Վճինտէ Գըղանըղա վասլ օլապիտիլինտէն վէ ասքէրի եօր-
կուն օլտուղունտան, Միրսքիյէ սէօզ վիրտիլի վէչ իլէ այըն Վճինտէ Շիպգա-
եա կիտէմէճէլինի Փէհմ իտուպ, էօնտէն պիր սիվարի գօլու սալըրմըշտը,
պու սիվարիլէր պօղաղըն ճէնուպ թէրաֆընտա վէ աշաղըտա օլան Շիպգա գա-
րիւնէսի իւգէրինէ եիւրիւլիւշ իթտիքտէ, պաղտըլար կէօրտիւլէր քի Օսմանը
պու գարիյէերի պօշաթընօրտու, գարըլըղը պէշ օն թիւֆէնը պօշաթմաղտան
պաշգա պիր շէյ եաղամատըլար :

Պու քիւշիւք մուհարէպէտէ մէշհուր միրալայ Ուշադօֆուն վուրուլմասը,
վէ եարալը եարալը Օսմանը ասքէրինտէն վէ պաշը պօղուգլարտան գաշըպ
գուրթուլմասը սէրէնճամլարը ուզուն ուզուն եաղըլմըշ իսէ տէ, թարիխիմիզին
մուլթասարըղընըն թահամիլիւլ օլմատըղընտան սարֆը նազար օլունաու :

Բուս ասքէրինին պէօյլէ պիրտէն պիրէ Շիպգա գարիւնէսին կէլաիքլէրի-
նի Օսմանը ասքէրի կէօրտիւքտէ, հէմէն աճէլէ թօրլանըպ Շիպգա իսթիքիւս-
մաթընա չէքիտիլէր, վէ պու աճէլէլէրինտէն գարիլէեէ թէրաքիւմ իթտիւմիշ
օլտուգլարը էրղադ վէ օայըրէյի Բուսլարա թէրք իթմէեէ մէճպուր օլտուլար :
Հալ պու ճէնուպտա կէրէք Գըղանըղզ վէ կէրէք Շիպգա գարիւնէսի Բուսլարըն
էլինտէ, վէ շըմալտա իսէ Կապրօվա եօլու տախի Բուսլարըն էլինտէ օլտուղուն-
տան, Շիպգա պօղաղընտա գալան Օսմանը ասքէրինէ էրղադ նազլ իթմէք ար-
թըզ գապիլ օլամաեաճաղտը : Իշթէ պու հալ սէպէպ օլտու քի, ալընմազ շէօ-
րէթի իլէ մէշհուր օլան Շիպգա իսթիքիւսմաթը Բուսլարըն էլինտէ տիւշտիւ,
վէ պունու Էւրօքա միւվէրրիլիլէրի, Բուսլարըն Շիպգայը հէմ շըմալտան վէ հէմ
ճէնուպտան վուրմազ բլանընըն ուսթալըղընա համլ իտէրլէր քի, Կուրգօնուն
բլանը իտի :

Պու հալտէ Կուրգո Նիպգա գօմանտանը Մէհէմէտ բաշաեա պիր թէգքէ-
րէ եազըու թէսլիմ օլմասընը թալէպ իթտի : Լաքին բաշատան ճէվապ ալամա-
տըղընտան Նիպգայը վուրմաղա գարար վիրտի : Պու պիր ագըլը իշի տէելի ի-
տի , լաքին պու ճէնկտէ Բուսլար եալընը ճէսարէթլէ չօգ շէյ գալանմըչ օլ-
տուգլարընտան , պուհա տա ճէսարէթ իթտիլէր :

Իսթիհքեամաթ Նիպգա գարիեհսինտէն տօգուգ եիւզ մէթրօ եիւքսէքտէ
իտի , վէ ծոտան եիւզ մէթրօ եիւքսէքտէ տէ Սէն-Նիպօլա մէթէրիսլէրի վարտը :
Լաքին պին մէթրօ եիւքսէքլիյէ վասլ օլան պու եօլ , էօյլէ տար , էօյլէ տօ-
լամպաճը , վէ էօյլէ գաեալըգ իտի քի քէչիլէր անճադ թըրմանապլիլիլէրտի :

Բուսլարըն իքի գօլու շարգտան վէ պիր գօլու ճէնուպտան պաշլատըլար
պու եօլու թըրմանմաեա . իւք իսթիհքեամաթը շար չապուգ զապթ իթտիլէր ,
վէ իքինճիյէ եէտի եիւզ մէթրօ մէսաֆէ գալմըչ իքէն Օսմանլըլար աթէշի քէ-
սիպ , սիւնկիւլէրինին ուճուհա պէեազ մէնտիլէր պաղլաեարադ հավատա սալ-
լարլարտը :

Կուրգօնուն թէսլիմ թէքլիֆինէ Մէհէմէտ բաշանըն ճէվապ վիրմէտիեի
ճիւմլէնին մալիւմիւ օլտուգուհտան թաճիւպ իթտիլէր , վէ Բուսլար նէ եաքա-
ճաղլարընը պիլմէղլէր իտի : Լաքին պիր աղտան իքի Օսմանլը զապլիթ ինին պիր
պլօյիւք պէեազ պայրագլա աշաղա էնտիքլէրինի կէօրտիւքտէ , աղնատըլար քի
թիւրքլէր միւթարէքէ իսթէեէճէլէր :

Բուսլար պու պէեազ ալամէթին իւզէրինէ Օսմանլը մէթէրիսլէրինէ կէրէյի
կիպի եաղլաշտըլար , հաթթա Սլաման աթաշէսի պին պաշը Լիւիից տախի պսւնլա-
րըն իչինտէ օլուպ , հէմէն Օսմանլը մէթէրիսին իչինէ կիրէճէք իքէն , Բուս է-
րիքեանը հարպ զապըթանընտան պիրի , « աճէլէ իթմէ , տուր պագալլու » տէ-
եիպ , գօլուհտան չէքտի վէ պէրիեէ ալտը :

Պէօյլէ պէօյլէ Օսմանլըլար պաեըրտա օլան մէթէրիսլէրինտէն աշաղը է-
նիպ , վէ Բուսլար եօգարը չըգըպ պիր պիրի իլէ լաղըրտրեա պաշլար պաշլա-
մազ , իւք էվլէլ Օսմանլը թէրաֆընտան պիր թիւֆէնք տիր բաթլատը . սօնրա
մէթէրիսլէրտէն իքի թիւֆէնք , տահա սօնրա հէպ թապեալարտան սամուսի պիր
աթէշ . վէ պու իշ խիւաֆը ուսուլու հարպ , վէ նամուսու աքէրի պիր խը-
եանէթ ստտ օլուհտու , վէ թէվարիսէ տէ շիմտիլիք էօյլէճէ գայտ օլուհմուչ
տուր , լաքին պէլքիմ սօնրա տահա սահիհի մէյտանա չըգար : Բուս ալճըլարը
պիր էեամ շաշըրըպ , սօնրատան ագըլարը պաշլարընա կէլտի իսէ տէ , հէմագ-
լըգ օլուպ , հէմ տէ Օսմանլըլար մէթէրիս իչինտէ օլուպ , Գրուք թօքլարը տա
գուլլանտըղլարընտան պու թապեալարը ալամատըլար : Իսթէտիլէր պայըրը ար-
գատան թըրմանըպ վէ եօգարը չըգըպ , Օսմանլը թապեալարընըն իւսթ պաշընա
գատար կէչմէե , վէ պիր դաշ տէֆա շէճիանէ հիւճումէր իթտիլէր իսէ տէ ք
թօքլարը օլմատըղընտան պիր շէյ եաքամաեըպ , հաթթա էօնտէ օլան եարալը-
լարը տա պախթլարընա հէվալէ իտէրէք , կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Բուսլար հէր նէ գատար նիգամընտա կէրի չէքիլտիլէր իսէ տէ , իւչ եիւզ
գատար թէլէֆ վիրտիլէր վէ միրալայ Գլիմաթօվիչ վէ գաղապ գօմանտանը Պագ-
չանի տախի էօլէնլէրին իչինտէ պուլուհտու : Եինէ օ կիւնիւ աշաղըտա Գը-
զանլըգ թէրաֆընտա պուլուհտան միրալայ Բօնիքիլէր տախի օրալարտա վուրուլ-
տու վէ էօլտիւ , թօք թօք աղաճլար արասընտա հալա սաղլը Օսմանլը աքէրի
օլտուգուհտան , միրալայըն իւզէրինէ պուսլար աթէշ իթմիլլէր իտի , ծոուն իւ-

զերինէ էմր վիրիւիւ , վէ Բուս ասքէրի հէր թէրաֆա տաղըրալ , Պալգանն պերի թէրաֆընտա եանի ճէնուպտա պիր նէֆէր Օսմանը ասքէրի պրագմա-տըլար :

Իշթէ պէօլէ Կուրգօնուն Գըզանըդտա գալըպ , Շիպգահա սալտըրտըղը էօն գօլ տախի , թըպըը չըմալտան կէլէն Միրսքի գօլու կիպի պիր շէյէ մու-վաֆֆագ օլամահարագ կէրի չէքիլմէնէ մէճպուր օլտու :

ՇԻՊԳԱՆԸՆ ԲՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԶԱՊԹԸ ՎԵ ԳԸԵԱԳԼԸԳԼԱՐ

Այըն օն սէքիզինճի ագչամը Կուրգօ Գըզանըղըն մուհաֆագասը իչին պիր թագըմ Պուլկար վէ գազադ ասքէրի պրագըպ քէնտիսի Շիպգահա տօղրու իլէրիլէմէնէ պաշլամըչտը . չին սապահտան Մէհէմէտ բաշտան պիր եավէր կէլիպ , Կուրգօնա պիր թէգքէրէ կէթիրաի , քի պու թէգքէրէ իլէ Մէհէմէտ բաշա թէսլիմի գապուլ իտէհօր իտի . իմտի թամ էօլէտէն սօնրա իճրասընա պաշլանմագ իւզրէ թէսլիմ շարթլարը թահրիրէն պէհան օլունտու :

Պունուն իւզէրինէ ճէնէրալ Կուրգօ նէ իտի օ տիւնքի մուամէլէնիդ , հէմ պէհազ պայրագ չէքմէք , հէմտէ իւզէրիմիդէ աթէշ իթմէք պու եագըըըը շէյ մի տէյի Օսմանը զապիթինէ սիվալ իթտիքտէ , օ տախի Բուս ասքէրի թապ-եալարա բէք եագըն կէլտիքլէրինտէն , զապիթլէր նէֆէրլէրի զապթ իտէմէտի-լէր տէյի ճէվապ վիրտի :

Պատէհու իքի սաաթա գատար ճէվապ կէթիրմէք իւզրէ , Օսմանը զապի-թի կէրի տէօնտի :

Զապիթ կէրի տէօնիւպ կէլինճէյտէք , Կուրգօ էվվէլքի կիւնքի եարալը-լարը թօրլամագ իւզրէ , էօնէ սիւահսըզ պիր թագըմ նէֆէրաթլա , սիւահսըզ խաաթախանէ մէմուրլարը վէ թէճկէրէլէր կէօնտէրտի :

Էօլէն վազթը օլուպ , տահա Օսմանը զապիթի կէրի կէլմէտիյնտէն պու տա պիր հիլլէ օլմասըն տէյի Կուրգօ վէսվէսէ իթմէնէ պաշլատըղը հալտէ , սա-աթ իքի բատտէլէրինտէ , ոապահտան էօնէ կէօնտէրտիյի խաաթախանէ մէմուր-լարընտան պիր իքիսի կէրի տէօնիւպ , Կուրգօնա խապէր վիրտիլէր քի , Օս-մանը ասքէրի թէքմիլ իսթիհքեամաթը պրագմըշ սափուշմուշ օլտուգլարընտան հէմ պօղաղ աչըզ վէ հէմ քիմսէ եօգտու , հաթթա Կապրօվա օրտուսունուն էն գօլու Շիպգահա կիրմէնէ տախի պաշլամըչլարտը , Վուգուլաթըն նասըլ օլտու-ղունու չիմտի նազլ իտէլիմ :

Կապրօվա գօլունուն իւշ-թէրաֆտան իլէրի եիւրիւեիւպ , այըն 18 ինտէ իւշ թէրաֆտան տա կէրի չէքիլմէնէ մէճպուր օլտուգլարընը եօգարտա եագ-մըչտը . պու ասքէր պիր ազ բահաթ իթտիքտէն սօնրա Շիպգա իւզէրինէ եիւ-րիւմէք իւզրէ եինէ եօլա չըգմըչտը : Էքէյի իլէրիլէտիքտէ միրալայ Սթրուգօֆ , պիր իքի զապիթ վէ պիր գաշ ալճը իսթիսհապ իտէրէք , էօնտէն քէշֆէ չըգ-մըշ վէ Օսմանը իսթիհքեամաթընա գատար եագլաչմըչտը :

Իլք իսթիհքեամաթա քիմսէյի կէօրմէեիպ , տահա իլէրի կիթտիքլէրինտէն , իլէրիտէ տէ քիմսէնէ թէսատիւֆ իտէմէտիլէր , օնտան թա թէրէնէ չըգըպ

պագտըլար քի պօմ պօշ ուտու վէ հիշ պիր եէրտէն պիր պիւահ բաթլամատը :
 Օ արալըգ իքի պէօլիւք ասքէր իլէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ տախի եէթիշտի ,
 վէ մէթէրիստէն մէթէրիսէ , թապեատան թապեաեա եիւրիւեիւպ պուշլար տա
 պիր Օսմանլը ասքէրի կէօրմէտիլէր :

Պիր ազ տահա տիգդաթ իթտիքտէ պագտըլար կէօրտիւլէր քի , թօբլարը
 տա նիշանլարը իւսթիւնտէ հէպ եէրլի եէրինտէ սուրուհօրլար : Հէր եէրտէ
 Փիրար ալամէթլէրի միւշահէտէ իթտիլէր . սիւահ , էլպիսէ , միւհիմմաթ , խար-
 թուճ սանտըգլարը հէր նէվի էշեա վէ էտէվաթ դարմադարըշ եէրէ աթըլմըշ
 վէ տարմատաղըն սուրուհօրլարտը :

Ձատըրլարա տօղրու կիտիպ պագտըլար քի , եարըմ պօղազլանմըշ սըղըր-
 լար , պիր թագըմ լաշէ վէ Օսմանլը եարալըլարը վէ իւշ պաղադտա օրթատա
 տուրուհօրտու , եալընըգ պիր սազ նէֆէր պուլուպ օնտան աղնատըլար քի ,
 Շիպդատա օլան օն տէօրթ թապուր Օսմանլը ասքէրինէ բաշա սապահլաներն
 գաշըն տէյի էմր վիրմիշ օլտուղունտան , օնլար տա տէրէլէրտէն , թէրէլէրտէն
 օրմանլարտան , տիւզլէրտէն նէրէտէն գաշապիւմիշլէր իսէ գաշըպ կիթմիշլէրտի :
 Կուրգօ աղնատը քի , բաշա սապահլաներն պիր թէրաֆտան թէսլիմ իշիւն թէս-
 քէրէ կէօնտէրտիքտէ , օ պիր թէրաֆտան ասքէրի ալըպ սալուշմուշ կիթմիշ :

Էն պէօլիւք իսթիհքեամըն չատըրլարընտա տա եինէ պու հալլէր կէօրիւն-
 տիւ : Օրատա տախի իւշ գրիւք թօբու , ճէնուպէ տօղրու նըշան ալընմըշ օ-
 լարագ եէրլէրինտէ պրագըլմըշտը . պլնլէր իլէ Բիպօտի վէ Մարթէնի թիւֆէնք-
 լէրի , մաթարալար , գուրթուշլար , թօրպալար , պէշի գրուք օլարագ սէքիզ
 թօք , պուշլարուն ճիւմլէսի Բուշլարըն էլինէ կէշտի , պիրտէ եարըսը չէքիւմիշ
 եարըսը չէքիւմիշ թէլէկրաֆ :

Օսմանլը ասքէրի չիւպէհսիզ աճէլէ օլարագ պաթըտան պիր տար վէ բա-
 չարըգ եօլտան գաշմըշլարտը , վէ օ եօլտան պէրապէր էշեա կէօթիւրմէք գա-
 պիլ տէյիլ իտի : Ձապիթլէրտէ թըպղը ասքէրէ պէնգէեիպ , գըլըճլարընը , սըր-
 մալը պէլ գայըշլարընը , բիվօլըրլարընը , սարաճլտմա սըրմալը գընլարընը հա-
 սըլը նէլէրի վար նէլէրի եօք օնլարտա հէք պրագըպ գաշմըշլարտը :

Պիր ազ սօնրա ճէնէրալ Սգօպէլէֆ վէ օնտան սօնրա Կուրգօնուն կէօն-
 տէրտիլի խաթմախանէ մէմուրլարը տա Սէն-Նիգօլա թէքլսինէ եէթիշտիլէր :

Կուրգօ պու չէլլէրտէն խապէրտար օլտուգտա , նասըլ քի տէտիք ասքէ-
 րի եօրկուն օլտուղունտան , արթըգ պէյհիւտէ եէրտէ ասքէրինի իլէրի սիւրմէ-
 եիպ , վէ Շիպդա վէ Գըղանլըգտա պրագըպ եալընըգ քէնտիսի պիր գաշ սիվա-
 րի իլէ պօղազա չըղմաեա պաշլատը : Վէ գաշան ասքէրին գապիլ իսէ էօնիւ-
 նիւ քէստիւրմէք իւզըրէ , պաթը թէրաֆընա թօբլար իլէ փիվարիլէր կէօնտէրտի
 իսէ տէ պէյհիւտէ օլտու , Օսմանլը ասքէրի չապուգ եօլ ալըպ Ֆիլիպէեէ գա-
 տար կիթմիշլէր իտի :

Օսմանլըլար նէ ճէսամէթտէ իսթիհքեամաթ թէրք իթմիշլէր կէօղիւ իլէ
 կէօրմէք իւզըրէ , ճէնէրալ Կուրգօ պիղզաթ մուայեէնէեէ կիթտի : Կուրգօ թա-
 ճիւպ իթտի քի , պէօյլէ ալընմազ վէ կիրիւմէզ թապեալար իշինտէ օն տէօրթ
 թապուր եանիսէքիզ տօղրու պլն ասքէր վար իքէն նմսըլ թէրք օլունապիլիրտի :

Իքի իւշ կիւնլիւք օլտուն եէեէճէքլէրի վարմըշ , քի հէպ օրթաեա սաշ-
 մըշլարտը , պօղազլանմըշ վէ եարըսը սօյուլմուշ սըղըրլար , ֆասուլեա վէ բէք-
 սիմաթ չսւվալլարը հէպ օրթատա իտի :

Կուրգօ վէ Սգօպէլէֆ մէվգիլէրին հէր թէրաֆընը տօլաշարգտա , նէ միւս-
հիշ պիր սէպէպէ մէսին Օսմանլը ասքէրինին պէօյլէ չըթապլա ֆիրար իթտի-
նին աղնատըլար : 17 վէ 18 մուհարէպէլէրինտէ էլլէրինէ կէսիր տիւչէն Բուս
ասքէրինէ ֆէնա գընագըլար իթմիշ օլտուգլարընտան , Բուսլար պոնու կէօ-
րիւպ տէ մուգապէլէ խէր տէյի գօրգտուգլարընտան , հէմ շէյի պրագըպ գաշ-
արղլարը թէպէյեիւն իթմիշ տիր :

Բուսլար սիր թէլէկրաֆ տիրէյինին էօնիւնտէ կիրմի պիր գատար քէսիլ-
միշ գաֆա պուլտուլար , վէ պոնլարըն չօղունուն տիլլէրի տէ պաշգաճա քէ-
սիրմիշ խտի , պու գաֆալարըն վիւճուտլարը տա պին մէթրօ գատար ուղադտա
պուլունտու , վէ պու վիւճուտլարըն իւզէրինտէ տախի բէք չօղ վէ գընագ վէ
տիրլիւ , վէ պախուսուս սէօյլէմէսի աւըպ , պըչագ հարալարը պուլունտու ,
վէ իշլէրինտէ պիր իքի տէ գապիթ լէշի վարտը :

Պուրալարտա պաշը պօղուգ օլմատըղընտան , պու գընագըլար նիգամ
ասքէրի իւզէրինէ պիր լէքէ օլտու , վէ Էւրօբատա ըսմի վէ դայրի ըսմի գա-
ղէթալար պոնուն իւզէրինէ դաւէթ ուլուն պահալար եաղըպ , Օսմանլը աս-
քէրի հագգընտա բէք ֆէնա պիր թէէսիր հասըլ իթտիլէր : Իշթէ պէօյլէ Շիպ-
գա պօղաղընն ալընմատը իլէ Կուրգօ հարաքէթինին իլք գըսմը խիթամ պուլ-
մուշ օլտու , Թրաֆիա թէրաֆընա կէօնտէրիլէն պիր միւֆրէղէ գօլ , պիր նէ-
ֆիլր Օսմանլը ասքէրինէ տախի թէսատիւֆ իթմէտիլինտէն , Պալգան հիզատըն-
տա իքի կիւնլիւք եէր , վէ իւշ կէչիտ թէքմիլ Բուսլարըն էլլինտէ գալմըշ օլ-
տու : Բուսլար խէ պու ֆէվգէլատէ մուվաֆֆապիլէթէ նիհաւէթ սէքիլ կիւն-
տէ մագհար օլտուլար , օ տա Թունայը կէչտիքտէն օն պէշ կիւն սօնրա : Աս-
քէրլէրին չանթասընտա պէշ կիւնլիւք ելէնէճիւ վարտը , տէօրտիւնճիւ կիւնիւ
պոնա հաճաթ գալմաւըպ , Շիպգատա Օսմանլը ասքէրինին պրագտըղլարը վէ
եագամատըղլարը էրգագը միւթէնէվլիլէ իլէ թաայիշ կիթիլէր :

Պալգանլար ալընմագ պօղաղլարը արթտէյի էօթէտէն պէրու պէօյիւք չէօն-
րէթ քէսպ իթմիշ օլտուգլարընտան , պէօյլէ պիր չէթէ ասքէրի իլէ պէշ օն
կիւն դարֆընտա ալընմատը , պիւթիւն Օսմանլը միլլէթինի հապիգաթէն մէկուս
իթտի , պոնուն մուղայիրի Պուլլարլարն տա պէօյիւք ճէսարէթ կէլիպ հէպ
զօրպա գալգտըլար , վէ պիր թագըմ վաշլաթ տա օնլար իճրա իթտիլէր , լա-
քին պոնլար իլլըրտէ մահալինտէ նագլ օլունաճագ տըր : Կուրգօնուն իլք ի-
շի , Շիպգա պօղաղընտա բէք մէթին իսթ իհքեալար եաքտըրարագ , արգատան
կէլմէսի մէմուլ օլան Օսմանլը հիւճսմէրինէ գարշը գօնաճագ պիր հիւէթէ վագ
իթմէք օլտու : Հէր կէրտէ թաճիւպէ շաւան սիւրէթտէ աճէլէթին խէնտէքլէր
ալըլըպ մէթէրիսլէր եաքըլար . կիրմի պէշ գատար թապեա թաքըլըպ , պոն-
լարա թօրլար տիգսիրիլտի քի , չօղու Օսմանլըտան ալընմը վէ 1875տէ Էսէն-
տէ եարըլմըշ ճէտիտ գրու թօրլարը իտի : Պոնլարըն ճիւմէսինին մուհաֆա-
ղատընա պիր լիւա ասքէր թային օլունուպ , պիր ուղուն մուհասէրէէ տախի
տաեանմալարը իշիւն , քիւլլիւլէթլու էրգագ վէ միւհիմնաթ տախի թէրաքիւմ
իթտիրիլտի : Սու թէտարիքեաթընա հաճէթ կօգտու , չիւնքի հէր տաղըն պա-
շընտա , պէրրագ սու պոնարլարը վարտը :

Սէրտարը Էքրէմ Ապտիւլ Քէրիմ բաշանըն ազլի վէ սէրասքէր Ռէտիֆ բա-
տիֆ բաշանըն տախի էվլէլէճէ Շուճլաեա կէօնտէրիլտիքտէն սօնրա ծնուն տա-
խի ազլի , Շիպդա պօղաղը Րուսլարտան ալընտըգտան սօնրա վուգու պուլմուշ
տուր . Էւրօբա զաղէթալարը պու իքի զաթը տախի մուհաքէմէ խտէրէք , հաղ-
լարընտա բէք չօգ վէ բէք ֆէնա շէյլէր եազմըշլար տըր : Լաքին Սթանպօլտա
պիր տիվանը հարպտա մուհաքէմէ օլաճագլարընտան , տիվանը մէզքիւրտան պիր
հիւքմ վազի օլմաաղգճա , պիղճէ տախի պիր շէյ տիմէք , եախօտ Էւրօբաաա
եազըլանլարը թէքրար իթմէք էտէպէ վէ հազգանիւէթէ մուզայիր տիւշէր :
Շու գատար քի , սօն վազթլարտա Ապտիւլ Քէրիմ բաշանըն իւք բլանը էվլէլ-
քի գատար զէմմ վէ թազպիհ օլունմաեղպ , ֆազաթ քէնտիսինին միւսինն վէ
վիւճուտլու օլտուղունտան , ազըր տալմանտըղը զիքր օլունուեօր : Մալիւմ օլ-
տուղու վէճի իլէ կէրէք միւշարիլէյհ Ապտիւլ Քէրիմ բաշա վէ կէրէք սէրասքէ-
րը էսպազ Ռէտիֆ բաշա վէ կէրէք սայըր պիր թազլմ բաշալար , Լիմնի ճէ-
զիրէսինաէ մէնֆիտէ օլուպ վազթը մէրհունունաա պիր տիվանը հարպտա մու-
հաքէմէ օլաճագլար տըր , էյէր օլաճագլար խէ :

Ապտիւլ Քէրիմ բաշանըն եւրինէ ֆէրիգ Մէհէմմէտ Ալի բաշաեա միւշիր-
լիւք վիրիլէրէք , սէրտարը Էքրէմ թալին օլունտու : Պու զաթըն ասը նիմ Ֆը-
րանսըզ վէ նիմ Ալաիան օլուպ , կէնճիլինտէ իսլամիւէթի գապուլ խտէրէք ,
Մէքթէպը Հարպիլէտէ թահսիլի ֆունունու հարպիլէ իթմիշ վէ մէհարէթի ճի-
հէթի իլէ չապուզ իլէրիլէեիպ լիվա վէ ֆէրիգ ըիւթպէսինէ գատար վաալ օլ-
մուշտու , վէ 1867-69տա Կիրիտ մուհարէպէլէրինտէ տախի պուլունմուշտու :

Մուախսարէն Սըրպ վէ Գարաաաղ ճիհէթլէրինտէ գօմանտանըզ իտուպ ,
պէօլիւք պիր շէյէ մուվաֆֆազ օլմաաղը պաղը տէսիսէլէրէ համլ օլունաւր :

Հէր նէ հալ իսէ , միւշարիլէյհ սէրտարը Էքրէմ նասպ օլտուղտա հէմէն
Շուճլաեա ազլիմէթ իտուպ , կիճէ կիւնտիւզ պօշ տուրմաեաւրազ , աաքէրի պիր
հիւէթը ճէտիտէյի մուլթազամաեա իֆրազ իթաի : Հէր շէյի քէնտի կէօղիւ էօ-
նիւնտէ եաբտըրըր վէ հէր եէրի պիզզաթ քէնտիսի մուայեհէնէ իսէր իաի : Պիր
աաքէրին էն մէմնուն օլաճաղը շու տուր քի , տայիմա սէրասքէրլէրինին կէօղիւ
ալթընտա պուլունսուշլար . պու ճիհէթլէ Մէհէմմէտ Ալի բաշաաան աաքէր դա-
նէթ խօշնուտ օլտու , լաքին քէնտիսինին ասը էճնէպի օլտուղունտան , վէ
տիւն ֆէրիգ իքէն պիրտէն պիրէ ալթը էսկի միւշիր իւզլէրինէ պաշ գօմանտան
օլմասը , վէ մաեթիինէ պաղը մէթրուզ էճնէպի զապըթանը պախի ալմասը ,
լամէրաեա իօշ կէօրիւնէմէեիպ , պու մէանէաի չօգ սիւրմէտի , լաքին կէրէք
պու վէ կէրէք Շիպդա ալընտըգտան սօնրա , Սթանպօլտան թէրթիւզ օլունան
Լտիրնէ իսթիհէքեամաթը , վէ Բաուֆ բաշա մուամէլաթը իլէրուտէ նազլ օլու-
նաճաղընտան , Բումէլի վուգուաթը հիքեայէսինիաէ պու մահալտէ թէրք ի-
տուպ , թէքրար Անաաօլուեա կէշմէմիզ լազըմ կէլիւր , քի շիրազէյի հիքեայէ-
միզ պօղուլմասըն :

ԱՆԱՏՈՒՆԻ ՃԻՂԵԹԻ

ԳԱՐՍ ՄՈՒՀԱՍԵՐԻՍԻՆՏԵՆ ԶԵՎԻՆ ՄՈՒՀԱՐԷՊԻՍԻՆԵ ԳԱՏԱՐ

ՀԷԹԵԹԸ ԱՍԻՐԻՅԵՆԻ ԹԵՐԱՖԵՅՆ

Անատուլու սէֆէրինին պու իքինճի զըսը , Էվլէքինին թամ մուղայիրի օլտու . պու տէֆա Բուսլարըն ասքէրի ազ վէ Օումանը ասքէրի չօղուսու , վէ եէնէն Օումանը վէ եէնիլէն Բուս օլաու :

Բուսլար պու սէֆէրին պաշլանկըճընտա , պիր հարպ խիւտէսի իմալ ի-տուպ , մուգատտէմա իֆատէ իլէտիլիմիզ վէճհ իլէ իւշ գօլտա եանի Պաթոււմ , Ալէքսանուրօբօլ վէ Էրէվան օրտուլարընտա եիւզ սէքսէն պին ասքէրլէրի վար տէյի , օրտուլարընն վէ Փըրգալարընն նօմէրօսու իլէ իլան խուպ , պիւթիւն տիւննայը ալտաթմըշլարտը . պունա Օումանը սէրասքէրի Մուխթար բաշա տա ալտանտը , Ինկիլիզ ճէնէրայը Քէմպալ տա : Իլէրուտէ թահգըզաթը վագաանա նազարէն , Բուսլարտա անճազ 80 պին ասքէր վարմը , վէ ալթը հաֆթա ոիւ-րէն մուհարէպէլէրտէ օլան զայաթ վէ սայիրէ , գարաղօլ վէ քէշֆ գօլարը պունլարտան թէնզիլ զըլընարըը հալտէ , Յունիստէ Մէլիգօֆ վէ Տէր Ղուկա-սօֆ ճէնէրալարըն դօմանտասընտա , անճազ ալթմըշ պին նէֆէր գալմըշ տըր :

Պու հարպ խիւտէսի , իպթիտատա Բուսլարա եարատը իսէ տէ , սօնրատա պօզուլմալարընա սէպէպ օլտու :

Իպթիտա տա պու (խայալի) եիւզ սէքսէն պին Բուս ասքէրինէ գարըր գօ-եանճազ տէրէճէտէ Մուխթար բաշա մաւէթինտէ նէ ասքէրի վարտը , նէ թօք նէ սիվարի նէ տէ բարա , Սթանպօլ թագըմը զանն խտէրսին քի Անատուլու օր-տուսոլնու ունութ մուշլարտը . Մուխթար բաշա էն էյի ասքէրինի Գարսըն մու-հաֆազասընա թային խուպ , պազը գալան իլէ Սօղանը տաղըն արգասընա չէքիլմիշ խի , վէ Զէվլինտէ օրտու գուրտուգտա , մաեթինտէ անճազ ալթը պին պէշ եիւզ նէֆէրի վարտը , վէ օն տէօրթ պին գատար Բասէն օվասընտա :

Բուսլարտա իսէ , օ վագըթ դօմանտա պիրլիլի օլմատըղընտան , պիր թա-զըմը Գարսը ալպ էօյլէ իլէրի կիթմէք վէ Էրզրումու վուրմազ , օ պիր թագը-մը տա Գարսը արգատա պրագըպ , էօյլէ իլէրի կիթմէք իսթէր խի . էյէր ճիւմ-լէսի պիրտէն Էրզրումա եիւրիւեիւշ իթմէեէ գարար վիւրէ խիլէր , քէնսիլէրի-նէ քիսէ մանի օլամահաճապտը :

Լաքին Արտահանըն ալընմատը , պիր պագըմա Օումանընա խայրը օլտու , չիւնքի պունուսն իլէ Բէտիֆ բաշա ուշգուտան օյանըպ , Մուխթար բաշաեա ազճէ վէ ասքէր եաղտըրմազա պաշլատը , պու ճիւմէն իլէ պունլարըն տա չօղու-րէտիֆ վէ մուսթահիզը թագըմտան խի :

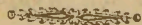
Մուխթար բաշա տէօրթ պին նէֆէր տախի Լազարտան թէտարիք խտէ-
պիլիպ Չէրքիսէրէ տէ միւհթաճ օլտու , չիւնքի սիվարիսի բէք ազար . Չէրքէս-
էր խտէ բարասը հիչ պիր խըտմէթ իթմէտիլէր : Սօնրալարը Սիվաս , Պաղատա
վէ Մըսըրտան տախի պապը սիվարիլէր եթթիչտի :

Թրապուզմնատ եիւզ դատար գրուք թօքու վարար , լաքին թօք պար-
կիրլէրի օրմատըղնտան , պունլար նեալուր մէյտանընտա երդըլը գալմըչ խտի :
Մաճարլը Ֆէյզի բաշա պու թօքլարը անկարեա օլարադ ահալիյէ թաշրթար ,
հասըլը հիտան այընտա Օսմանլը ասքէրի նամալիւմ պիր հալտէ իքէն , Յունիս-
տէ պէհէրի պէշէր եիւզ նէֆլիլիք էլլի տօգուզ թապուր բիտտէ , տէօրթ պին
սիվարի , պ'ր չօգ պաշը պօզուգ վէ Քիւրա , վէ սէքիզ պաթարեա թօքլարը
վարտը . Պաթոււմ , Գարս վէ Վան զօլլարը տա պունլարտան պաշգա :

Բուշար պէօյիք պիր խաթա խտուպ , Օսմանլը օրտուտունուն պու տէ-
րէճէ պիր ճէսամէթ քէսպ իթմիչ օլտուղունտան խապլրտար օլամատըլար , տի-
կէր թէրաֆտան տախի մոխսուս մու , եախօտ իիւտէ իչիւն մի , Օսմանլը օր-
տուտու հազըղնտա տա պիր չօգ եալան հալատիլէր տէ ալէմէ նէչը օլունուր
խտի :

Ննկիլիզ զապէթալլիքնտէ տախի , պու օրտու հազըղնտա էօյլէ ֆինա հա-
վատիլէր նէչը օլունտու քի , հէր քէս ինտինտէ պիր իքի կիւն զարֆընտա էր-
զրուսուն ալընաճաղը չիւքհէսիլ խտի : Հաւըլը իքի թէրաֆ տա ալտանալար .
Օսմանլըլար Բուսլարը զաեէթ գուվէթլի զանն խտուպ , պէօկիւք հազըլըլդ
կէօրալէր , Բուշար խտէ Օսմանլըլը զայըֆ պլիպ չօզուգ գայտ իթմէտիլէր :
Պէօյլէ պիր հալ Օսմանլըլտա խայըլը օլուպ , Բուս ճէնէրալլարըլը խարապ իթ-
տի , չիւնքի պու Յունիս եա Հազիւրան սէֆլիլի կիպի ճէհալէթ ճէսարէթի իլէ
իճրա օլունան պիր սէֆէր տանա նատիլէն կէօրլէլմիւշ տիւր : Աէրէք Լօրիս
Մէլիզօֆ վէ կէրէճ Տէր Ղուկասօֆ իքիսի տէ Օսմանլըտան գայտ իթմէկիպ ,
իքիսի տէ պիր պիրի իլէ եարըչ թութուեօր մաղամընտա սալթ իլէրի կիթմէ-
լէրլնի տիւշիւնտիլէր . պիր պիրի իլէ պիրլէլմէքտէն տախի գայտ իթմէտիլէր ,
այրը այրը Մուխթար բաշա իւպէրինէ եիւրլեկիւպ իքիսի տէ պօզուլտու , պէ-
րապէր եիւրլեկիսիլէր պօզուլան Մուխթար բաշա օլաճաղտը :

Պու էվլէլիաթտան սօնրա կէլլիւմ շիտի պու իքիմեթի սէֆլիլին հիքեայէ-
սինէ քէ , Գարսըն մուհապէրէսինտէ պրազըլմըչար :



ԳԱՐՍ ՄՈՒՀԱՍԵՐԷՍԻ

Պ'ր թաղըմ ֆիրարիլէր , Գարստա մըգտարը քիֆայէ զախիլէ հօգ տէկի
թէվաթուր իթմիչլէր իտէ տէ , հիչ ապը օլմաեըպ հաթթա ֆէվգէլատէ օլարադ
ալթը այըլդ տա զախիլէ վէ միւհթիմնաթ տօլու խտի : Գարս սէրունինտէ օլան
Օսմանլը մուհաֆապա ասքէրի իլէ , մուհասլրէ խտէն Բուս ասքէրի հէմէն սայը-
տա պէրապէր կիպի խտիլէր . պու խտէ Օսմանլըլտա զաեէթ խայըլը խտի : Բուս-
լար իլք էվլէլ Գարսըն բօյրազ թէրաֆը խթիհքեամաթընը վէ պաշըճա Գարս
տաղ թէրաֆընը հիւճումէլլինէ հէտէֆ իթտիլէր . պու թէրաֆ Գարսըն քիլիտի

տիմէք խոր . չիւնքի պուրասը զապիթ օլունտուգտա , սայրը հըր թէրաֆ տա տէօյւլէպիլիրտի . լաքին Գարսըն էն զայրֆ ետրի տէ պու թէրաֆ խոր . չիւնքի թէքմիլ զանալըօ օլուպ պուրալարտա խէնտէք գաղըմադ գապիլ օլմատըգտան մատաա թօքրադ տախի օլմատըղընտան պօղուլան մէթէրիսիլէրին թափիւրի գապիլ տէեիլ խոր : Լաքին պունա գարչը տա Բուսլար իչին շու ուշկունստուղուգ վար խոր քի , պու թէրաֆա գարչը օլան Բուս պաթարեալարը աշաղըտա տիւղտէ վէ իւչ եիւգ մէթրօ գատար ալչաղտան խորիւէր :

Պու մուհասէրէնէ նէղարէթ խուն Կրան տիւք Միշէլ , պիղղաթ քէնտիսի խոր , ումում Բուսիա թօքիտանէ նաղըրը իւնվանընը հայիգ օլտուղունտան միւշարիլէյն պու պապաւէ օլան մալիւմաթը քիւլլիեէսինի , պու մուհասէրէտէ պիլ ֆիլիլ իսպաթ իթաի , վէ էօյլէ պաթարեալար գուրոտըրտու քի , ֆէշնը անքէրիյէ վապֆ օլանլար տախի թէհայեիւրաւէ գալտըլար :

Հաղիրանըն իւք օն պէշինաւ հէր կիւն Թահմաա թապիաար իւղէրինէ թօք աթըրը խոր . օն տէօլտիւնտէ Օսմանը Գարստան տիշարը ուղըատը , տօղուգ թապուր ասքէր իքի պաթարեա թօք իլէ իլէրի եիւրիւեիւպ , Չիֆթիլիք թէքէլէրինէ գատար զապիթ իթտիլէր վէ Բուսլարըն հարմըշ օլտուղլարը իսթիհեաւմաթը պօղուպ տաղըթտըլար :

Ճէնէրալ Հայման Կիւրճիլէրտէն վէ Երէվան շէշխանճիլէրինտէն միւրէքքէպ պիր քիււլիւք ֆըրգալ լլէ պուշլարըն իմտատընա եթիլիպ , պուշլար գուրշուն աթմաղա վէ բրէնա Չէվլէվազէ Կիւրճիլէրի խէ արգատան եթիլիպ , սիւնկիւ իլէ տէօյիւշմէնէ պաշլատըլար . պուշլարտան մատաա Տրակօն աթմըլարը տախի եիւրիւեիւշ իթմէքլէ , Գարս ասքէրի պօղուղուպ պէշ եիւլ թէլէֆ մէյտանտա պրազարադ , գալէ տէրունինէ գաշմաղա մէճուր օլտուլար :

Հաղիրան օն եթիսինտէ եիւրի պէշ գատար թօք վէ հալանը օլան սիքիլ թապեատան , Բուսլար Գարատաղ , Արապ վէ Մուխիս թապեալարընը ֆէվգէլատէ շիտաթիլէ տէօյմէնէ պաշլատըլար վէ ալթը կիւն տէօյիւքտէն սօնրա , Գարատաղ թապեալար իւղէրինէ շու վէճիլ վէ պիւ հիւճումտախի կէօսթէրտիլէր :

Յունիսին Չիւնճիւ կիւնիւ ալէտապաշ Բուսլար օ տէրէճէ պիր թօք միւտարէպէսինէ տէվաթ իթտիլէր քի , Օսմանընըն պիր խալը թօքու գունտաղարընտան ֆըրլաթըլար . պուշուն իւղէրինէ Բուս ասքէրի տէհէթլու «հուրան» սէտալէրի իլէ վէ սըդ գօլ օլարադ Գարատաղ իւղէրինէ հիւճում իթտիլէր : Լաքին Օսմանը թօքճուլարընա տախի թիւֆէնկէնտաղ ասքէր իլավէ օլունտուղունտան , սըրա իլէ թապեալարտան հէմ թօքլար վէ հէմ թիւֆէնքլէր աթէշ բիւսկիւրիւր խոր :

Բուսլար կէրի թէպտիրիլիպ , գօշարադ կէրի չէքիլտիլէր , վէ թաճիւպէ շանան պիր ճէսարէթլէ թապեալարտան եիւլ մէթրօ ուղաղտա թէքրար թօքլանըպ վէ նիղամը պիր խաթթ օլուպ պիր հիւճում տահա կէօսթէրտիլէր իսէ տէ , Օսմանընա սէյեար պաթարեալար իմտատա եթիլիշտիլինտէն , Բուսլարըն իւղէրինէ հաղմուր կիպի տանէլէր հաղտըրըլարընտան եինէ կէրի չէքիլիպ արթըգ հիւճում խաթմէտիլէր , վէ պու սօն հիւճումտէ պէօեիւք թէլէֆաթա ուղրատըլար :

Յունիսին Չիլիտէ եինէ պիր շէտիտ աթէշէ միւպաշքէթ խտուպ ֆապաթ աղշաթ իւղէրի աթէշ կէվլէտի վէ իրթէսի կիւնիւ հիշ թօք սէսի իլիթիլմէտի :

Գարս մուհաթըղը խէ , Մուխթար բաշա իլէ իլթիլաթ հասըլ իթմէք խ-

Թէտիկնտէն պիր նամէ եաղըպ , պիր միւսթաիտ զապիթ իլէ միւշարիլէյնէ կէօն-
տէրտի . զապիթ պու նամէյի չիզմէսինին տապան սախթիանը արաւընա սապ-
լաեարադ եօլա ըէվան օլուու , Ֆադաթ պու թազայեիւտիւ պօշա կիթտի , չիւն-
քի եօլտա հիչ պիր Բուսա թէսսաթիւֆ իթմէեէրէք բաշայը միւշարիլէյնէ վասյ
օլուպ նամէյի թէսլիւմ իտէպիլտի . պուսուս իւզէրինէ Գաշս մուհաֆըզը աղիւ-
տը քի Յունիս 23տէ վազը Բուսլարըն շէտիտ թօք մուհարէպէսի , մահա քէն-
տիլէրինի ալտաթմադ իչիւն իմիշ , չիւնքի պու միւտսպէրէ իլէ Գարստա օլան
Օսմանլը աաքէրինի Բուսլար ավընտըրըպ , օրտուլարընըն էն պէօյիւք զըսմը
չասըրլարընը գալտըրարադ , Սօլանլը-տապա վէ Մուխթար բաշանըն արդասը-
նա տօղրու Ֆէվէ ճճիւհ լթմիլէրտի :

ՃԵՆԵՐԱԼ ՏԵՐ ԴՈՒԿԱՍՕՅՈՒՆ ՀԱՐԷՔԵԹԻ ՎԷ ՏԱՂԱՐ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Մուխթար բաշա Զէվլինէ չէքիլիպ , օրատա Գարս ճատտէսի իլէ Պսիւս-
ղիտ ճատտէսինին պիլլէշտիյի պիր մէվդիտէ օրտու գուրմուշ լտի , վէ իքի թէ-
րաֆընտա տախի բէք մէչհուր վէ թապիի իսթիհքեամաթ տախի վարտը :

Սօլ ճէնահր , երզըուստան պիր սաաթ ուղազտա օլան շինճք գարիեէ-
սինտէ օլուպ , Օլթի ճատտէսինէ նաղըրտը , վէ Հասսն-գալէ վէ Քէօբլիւ-քէօյ
մէվլիլէրի իլէ օրթա գօլ իլէ իխթիլաթտա իտի . սաղ գօլու Թաթընճըղատէ Մէ-
հէմէտ բաշա գօմանտասընտա օլարադ Պաեաղիտ եօլուստա Տէլի-պապա նամ
մահալտէ իտի , վէ Խօրասան գարիեէսինտէ տախի պիր միւֆրէզէսի օլուպ ,
օրթա գօլ եանի Զէվլին գարիեէսինտէքի Մուխթար բաշա գօլու իլէ իխթիլաթ-
տա իտի : Պու թէրթիւպ զահէթ եօլուստա իտի , չիւնքի Բուսլար Բասէն օլա-
սընըն հանկը թէրաֆընտան կէլէճէք օլալար , եօլլար Ոսմանլը էլինտէ իտի ,
վէ պու վէչի իլէ Էրզըուսէ կէչմէլէրի տէ գապիլ տէյիլ իտի :

Անատօլու ճիհէթի իւզէրինէ եաղտըղմըղ հիքեայէսին իլք զըթընտա Է-
րէվան գօլուսու Ալաշկէրտտէ վէ Զէյտէկեանտա պրադմըշ իտիք քի , Օսմանլը-
լար մուղավիմէթ իթմէեէրէք , պու իքի մահալիտէ Բուսլարըն էլինէ պրադ-
մըշլարտը , վազաա պուսլար իլէ Ալէքսանտրօբօլուսն արասը քէսիլմէմիշ լտի ,
լաքին Ֆէնըր աաքէրիճէ իճապ իտէն թէտսլիւր , պուսլարըն Մուրատ սուսու
քէնարընտա օլան միւնպիթ սախրալարտա գալըպ , մէրքէզտէն Էր պէքլէմէլի
լտի :

Պու գօլտա (Տէր Դուկասօֆ գօլու) եալընըղ սէքիլ պին ճնիկեալէր աս-
քէր վարտը , Ֆադաթ մէրքէզը հարաքէթիւտնն ելւղ Էլլի քիլօմէթրօ դատար
իլէրի եիւրիւմիւշիւտիւ , թօրու օն սէքիլ կիւնիւք զախիլէլէրի օլուպ , օ տա
թիւքէնմէք իւզըրէ իտի . վէ բիճաթ խաթթընըն մուհաֆազասը իչին Պայալիտ-
տէ պրադաղլարը տօղուզ ելւղ նէֆէրտէն զիտտէ պիր քիմսէ եօղուտու , Պա-
եաղիտ իտէ քէրքիճաէն եաբմա պիր գալէ օլուպ , իչէճէք սուսու տախի զըթ
լտի , վէ էօնիւստէ պիր Օսմանլը օրտուսու պուլուստուղուսու , վէ Վան բա-
շասընըն տա պիր օրտու տահա հաղըրլասըղընը ճէնէրալ Տէր Դուկասօֆ պի-
լիւ լտի : Ճէնէրալ գանն իտէր իտի քի , օրանըն եէրլի Էրմէնի էհալիսինտէն

տախի հարուժ պուլածադ , լաքին ծնար գորգուլարնոտան սէս պիլէ չըգարա-
մադլարտը : Քիւրալէրէ կէլինճէ վազաա պիր գաչ սէրկէրտէլէրի Բուսիա օր-
տուսունա կէլմիշլէր , վէ հէտիլէ սաաթլար ալարագ կիտիպ թէքրար ալտիթ
իտէճէլէրինի տախի վատ իթմիշլէր խտի , լաքին հիչ կէօրիւնմէտիլէր , ծնար
նէրէտէ պիր եադմա վար խտ օրաեա կիտէրլէր վէ Սամանլը օրաուսունուն էթ-
րաթընը գօլլաշտըրըրլարտը :

Պու սէպէպէ մէսին , Բուս ասքէրի օրալարտա տուրուդ իլէրի կիթմէմէ-
լլիսիտի . լաքին շիմտիյէտէք օլսն գօլայ գօլայ հարէքէթլէրի ճիւղէսինին պա-
շընը տէօնտիւրմիւշ օլուպ , քէնտիլէրինի հէմէն Էրգըրուսոտ զանն խտէրլէրտի .
ճէնէրալ Տէր Աուկասօֆուն Ձէյտէկիւնտան չըգրպ Գարա Տէրպլիտ պօ-
ղաղլարնա կիրէրէք , սոլ գօլունու չէվիթէճէյինի Մուխթար բաշա տուլտուգ-
տա վէսվէսէտէ տիւշար օլտու : Մէհէմէտ բաշաեա եարտըմ կէօնտէրտի քի ,
Վիթմիւն Բուսլարը գարշըլասըն վէ Էօլլարընը քէսին : Մէհէմէտ բաշա այըն
14 իւնտէ հարէքէթ խտուպ , ծն ալթը թապուր ասքէր վէ եէտի թօք վէ սի-
վարի մադամընտա պէր թագըմ մախլութ նէֆէրաթ իլէ Տրօմտալ թէրէլէրին-
տէ տուրտու , Բուսլարը պէքլէտի վէ ասքէրինի մէթէրիս իչինէ ալտը : Պու
մէղպիի Նսկիլիլ ճէնէրալը Քէմպալ թաեին իթտի , վէ իրթէսի կիւնիւ խաթթը
հարպը տախի օ իրայէ իթտի տէնիր , վէ Սամանլըար պուրատա մուվաֆֆադ
օլամասողլարնոտան , ծնար տա պու հալասիսի թէքլիպ իթմէտիլէր , քի մէ-
սուլ օլմասընլար :

Իրթէսի կիւն Տէր Աուկասօֆուն չէթէլէրի քէշֆէ չըգրպ , Սամանլը առ-
քէրինին ճէնկէ հաղըր օլտուղունու ալնատըլար . լաքին վաղըթ ազլամ օլտու-
ղունտան , թէրաֆէյն պիր գաչ թօք աթտըլտան սօնրա , Բուսլար տա պէշ քի-
լօմէթրօ Էօթէտէ չատըր գուրուպ օթուրատուար , վէ Էօթէտէքի պիր իլէրէտէն
կէօրէրէք , Սամանլըարըն միւնէքէմ մէվգիլէրտէ օլտուղունա տա վազֆ օլտու-
լար : Սամանլըարըն ասքէրի Բուսլարտան չօգ խտ տէ , նասըլ քի տէսիք հալը-
նըլ եէտի բարէ թօքլարը վարտը , Բուսլարըն օթուգ բարէ թօքու վարտը , լա-
քին եէր թօք գուլլանըլըլ եէր օլմատըղընտան , չօղու պաթալտա գալտը :

Տէր Աուկասօֆ ասքէրինին աղլըլընա պաղմանարագ , այըն 16 սընտա սա-
պաշլայըն ճէնկէ պաշլաեըպ , ասքէրի թապուր թապուր իլէրլէթտի . Սաման-
լըլար պունլարը թօք իլէ գարշըլաեըպ Բուսլար տա թօք իլէ ճէվապ վիրտիլէր ,
Սամանլը կիւլլէլէրի էօլէ թամ վուրուլար խտի քի ասքէրին պուրալարը էվ-
վէճէ էօլշմիւշ պիշմիշ օլտուղու ալնաշըլտը . նիշանլար բէք էյի խտի , լաքին
կիւլլէլէրին պիր սիւլիւսիւ անճադ բաթլաեըպ , գուսուրու բաթլամաղտան թօք-
րաղա սարլանաղընտան Բուսլարտա պէօյիւք պիր զարար վիրմէտիլէր :

Եօլլար թօքլար իչիւն բէք Փէնա Էօլլար օլտուղունտան , Բուսլար չաբուգ
իլէրիլէհէմէտիլէր . կիւճպէլա սիր պաթարեա թօքլարը միւնասիպ պիր մէվգի
թութտուրապիլտի , օ տա Սամանլը աթէշի ալթընտա Էօլլարը թէսվիլէ խտ-
րէք . պու թօքլար իլէ պէրասէր իքի ալայ Բուս ասքէրի տախի իքի եիւքսէք-
լիք թութտուլար քի քէնտիլէրինէ բէք խայըլ խտի , Պու արալըգ Սամանլըտան
ուղուն վէ արաղ արասը կէլմէպ պիր թապուր աթէշի տիր պաշլատը , Բուսլար
ալճը թալմի իւղըն էյի նիշան ալարագ , Փաղաթ տաղընըգ տուրուպ աղըր
աղըր վէ թէք թէք նէ գատար թիւֆէնք աթապ'լտիլէր իսէ աթտըլար , վէ Սա-
մանլընըն պիր գօլունուն պուղունտուղու եիւքսէյի սարմաեա պաշլատըլար վէ

օ արալը քաղի տալայ տաճաւ հարաւորաբար տաւ կէտի : Օսմանլըւար չօղլուդ օլ-
տուղլարընտան , Բուսլարը հանտան վէ արդատան սարմազ իսթէտիլէր , լաքին
Բուսլար հիւքսէքտէ վէ էյի աթէշ իթմէքտէ օլտուղուտան , Օսմանլըւար տա-
հանտանհեղ պէթէրիլէրինէ չէքլմէկէ մէճպուր օլտուլար :

Սօլաա տախի իքի իւշ թապուր Բուս աքէրի , Օսմանլըւ ավճըլարընըն ա-
թէշինի տիյնէմէհիպ վէ իլէրի հիւքիւնէլա , էօյլէ պիր թէքէ թութուլար քի
օրատան Օսմանլընըն հէր գօլուհու տէօյէպիլիլիլէր իտի : Բուսլար պու թէքէի
էլտէ իթտիքլէրի հիպի , արթըզ ճէնկի դազանաճաղլարընա պիր չիւպհէլէրի
գալմաուր : Օսմանլըլարըն թօրճուսու իլէ բիաաէսի արաար քէսիլմիշ իտի . եր-
մի տաղիպէ գահրամանքեարի պ'ր շէճաաթլա սէպաթ իթտիլէր , լաքին ճէնէ-
րալարը Մէհէմէտ բաշա էլլիտէ գըլըճ օլտրադ վուրուլուպ հէքէ սէրիլիլի
կիպի շաշըրալար վէ տաղըլալար : Բուսլար մէթէրիլէրէ կիրտիքտէ տաղլար
կիպի ֆիշէնք եղնաղլարը պուլուպ , աղնաալար քի ճէպիաանլէրի բէք պօլ
ուսուշ վէ բէք տէ ճէօմէրտիլիլէր խարճ իթմիշլէր :

Պու վէսիլէ իլէ պ'ր վուղուաթտան պահա իթմէլիլիլ քի , Էրօրատա չօդ
թէվաթուր պուլմուշ տուր : Կնկիլիլ ճէնէրալը Բէմպալ , հաղընտա պ'ր թէքէ
իւղէրինտէ ճէնկի սէյր իտիքօր իքէն : Բուսլար իւնիւֆօրմադնտան պուհու
թանըալար վէ ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆա կէօթէրիլիլէր : Սահիճ դայըր սահիճ
նամալլուա ալ'ր . ֆադաթ ճէնէրալ Բէմպալ հաղընտա պիր թէվաթուր վար
ալ քի , պիթէրաֆ տուրմահեղ Օսմանլընա հօլ կէօթէրիլիլէր սէյի , ծնուն իւ-
չիւն ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ Բէմպալըն իւղէրինէ պիր պէօլիւք գաղադ սի-
վարիսի սալորըրպ հէպ'ր թութմալարընը էմր իթտի . Կնկիլիլ ճէնէրալը վէ
հապէր Նօրման , գաղաղլարըն իւղէրիլէրինէ սալարըրըլընըր աղնահեղ , հէմէն
սօլու տիլիլիլ գաշմայա պաշլաալար , գաղաղլար տա մէշնուր տիլիլիլ օլտուղ-
լարընտան ծնլար տա արդալարընտան գօլալաալար , Կնկիլիլլէր իլէ գաղաղլա-
րըն հըզ վէ հըշ իլէ պու արա արաա գօշուշու կէօթէք պիր չէյ իտի , ճէնէ-
րալ Բէմպալըն գալաղլարը հանընտան աղ գուրշուս տա ֆըսըլաալար , լա-
քին Կնկիլիլլէրին ալլընտա Բուսլարընքինտէն ալա հայլաալար օլտուղուտան
գաղաղլար հէթիշէմէտիլէր , վէ պիր գաշ սաաթ ոծնրա ճէնէրալ Բէմպալ սէ-
լամէթիլէ Էրգըուսու պուլտու :

Օսմանլըլար պիր պօղկուշուդ ինթիմալինի հիսապա գօհարադ , օլտու-
լարընըն աղըրըլընըր սապահտան ուղադա աշըրիշլարալ , պու սէպիլիլ տա-
քի տէ մէլտանը հարպտան չաղուդ կէրի ալալար , Բուս սիվաթիլիլ տէ ա-
ղըր սալարաալարընտան , իլէրի հիւքիւմէկէ պաշլահընճալատադ Մէհէմէտ
բաշանըն հիլինէ Մուսթաֆա բաշա գօհանտան օլուպ , արդատան թօր տիլա-
րադ աքէրի գուրթարիլիլ վէ ծն իքի քիլօմէթրօ ուղաղտա աքէրի հէնի պիր
մէթիլիլ իլէնէ ալաղըրիշալ :

Օսմանլըտան պին գաաար թէլէֆ վուգու պուլտու տէյէ Էրգըուսուա թէ-
վաթուր պուլտու , լաքին միւսաղաա կէօրիւնիլ . Բէմպալըն հալէրի Նօրման
պիր կիւլէ գըրըղը իլէ հիւղիւնտէն հարսընալ , Մէհէմէտ բաշանըն վէֆա-
թը ճիւմլիլի մէկուս իթտի . չիւնքի դահէթ մէրա պիր աաամ օլուպ , Պաղ-
տատտան մախսուս ճէլպ օլուհուշ վէ ֆէրիլ բայիսի վիլիլէրէք Էրմէնիսթան
տա օլան ֆըրըզանըն պիրին , գօհանտան թալ'ն օլտուսուշ իտի : Բուսլարըն գա-
հաթը իւշ զապիթ վէ հիւղ էլլի նիֆէր օլտու :

Բուսար պու մուհարէպէտէ տախի Օսմանը ասքէրինին չէճաթընը մէտն ու սէնա խուսպ , ֆազաթ գապըթանընը զէմմ խալըէր , վէ էկէր գապըթան հօլունտա տալրանընը օլալընը , քէնալէրինին պու մուհարէպէտէի գազանմալարը գապըթալ օլունդունու տա իզրար խալըէր :

ՏԵԼԻ ՊԱՊԱ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷՍԻ (ՏԱՂԱՐ)

Իշպու Տրօմաղ մուհարէպէտի խապէրի Երզրունտէ մուպալաա իլէ շաեի օլունպ , պէօյիւք պիր ալթիւսթիւք հասըլ իթտի , վէ Բուսար հէմէն Լըզրու մուն գարըսընտա տըրլար զանն օլունտու , քիմի տէրադապ չէհրի թէսլիմ իթմէէէ գալըչտը , քիմի տէ սաեանմաեա , Պէնկլի Ահմէտտէ պօզուլան Ձէրքէս Մուսա բաշա տախի հէպ խրիսթիանյարը քէսիպ հալընը Իսլամյար իլէ Բուսարա դարըն գօմաղընը թէքլիֆ իթտի տէնիր . լաքին հիւքիւմէթ հօլունտա տալրանտը , Մուսաեա չէճաթընը կիտիպ Բուսարա կէօսթէրմէսի իշլան չէհրտէն տիշարը չըգմաըն էմր օլունտու , վէ վէթմանը ումումիյի ումումուն մուհաֆաղա խալէէյի իշլան հէր թէրաֆուտա տէլալար չաղըլտը : Օ սնէտէք Երզրունտա բահաթընը պօզմանն Իսմայիլ բաշա (Գուրո թապիր օլունտան Երզրում վալիսի) Երզրունտա նէ գատար ասքէր թօքճու վէ թօք վար իսէ պէրապէր ալըպ Մուսթար բաշաեա հարալմ իթմէք իւզրէ Ձէվինէ կիթտի : Իհ թիաթ ասքէրի թոճիլ օլունտու , վէ Երզրում տա խաթիհքեհամա ալընըպ տիշմէնին վիւրուտնէ մուհալարը օլունտու , չիւնքի գազաղար Քէօրիւ քէօյիւնէ գատար կէօրիւնէնէ պաշլամըլարտը :

Մուխաթարա հէր նէ գատար պէօյիւք իսէ տէ , Մուխաթար բաշա չաշըրմաըն : Ալէքսանտրօօլունտան պիր գօլ Բուս ասքէրինին ի զէրինէ տօղրու կէտիլինի իշիթմիշ իտի : Լաքին իպթիտա կիտէր ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ գօլունտու վուրուք վէ սօնրա կիտէր Ձէվինտէ Բուս ասքէրինի գարըլարըմ տէր իտի :

Տէր Ղուկասօֆ գօլուն իսէ , մուգաֆֆէր օլունդու հալտէ տախի Օսմանը ասքէրինտէն զիտտէ պ'ր մուխաթարա տա իտի . Վան վալիսի Ֆայիզ բաշա պիր դաշ թապուր նիզալմ վէ քիւլլի Քէլրտ ասքէրի իլէ Պայաղլտի մուհասէրէ խուսպ , Տէր Ղուկասօֆուն արգատընը քէսմէքտէ իտի : Տէր Ղուկասօֆ հէմ պու հալի , վէ հէմ Օսմանը ասքէրինին մուգալմէթինի կէօրիւպ նէ հարուճալը հաղընտա թէրէտտիւտտէ գալըչտը , վէ ճէնէրալ Մէլիգօֆ խոտալընտ կէլիեօրմու , կէլմէեօր մու ծուտա պիւմէզ իտի : Աղըլըճասը էլինտէ վաղըթ վար իքէն կէրի չէքիլմէլիտի , լաքին էլինտէքի Տաղար մէվլիլէրի տէ պիր տաշա գօլապ էլէ կիչէր հէրլէր օլունտընտան , օրատա տուրուպ Մէլիգօֆու պէքլէմէնէ գարար վիրտի , (հանի Տաղար թէրէլէրինտէ վէ Ձէյտէկեանտէն 22 քիւլմէթրօ ուզադտա) :

Մուխաթար բաշա իսէ խալը ասքէր թօրլամաղա մուվաֆֆապ օլունպ , Իսմայիլ վէ Ֆէյիլ բաշալարը եիրմի իւշ թապուր վէ իւշ պաթարեա թօք իլէ Ձէվինտէ պրադտը , քէնախի տէ Էրմի թապուր ասքէր եիրմի թօք վէ տէօրթ պին պէշ երիւզ սիվարի իլէ Տէլի-պապաեա կիտիպ օրատա Բուսարը վուրմաեա գարար վիրտի :

Վէ Յունիսին ՉՈսինտէ սաաթ սէքիզտէ Օսմանլը ասքէրի իլէ Բուս առքէ-
րի մապէնինտէ ազ պիր մէսաֆէ գալմըշտը :

Մուխթար բաշա ասքէրինի իւշ դօլա թագսիմ խոռուպ , սազ դօլու Մուս-
թաֆա բաշա վէ օրթա գօլու Շահին բաշա վէ սօլ գօլու Հազգը պէշ գօման-
տաւընա վիրիպ , մուհարէպէ պու սօլ դօլտան պաշլատը : Օսմանլըլար թապուր
աթէշի իլէ ճէնկէ պաշլահըպ , Բուսլար ավճը աթէշի իլէ ճէվապ վիրաիլէր , վէ
ազշտմա գատար պ'ր պիրլէրի իլէ ուղրաշըպ , պիրի օ պիրինէ զալէպէ իտէ-
մէտի : Լաքին օ արալըդտա Շահին բաշա էօյլէ պիր թէրէ էլինէ կէշլըտի քի ,
օրատան հէր թէրաթը վուրապիլիտի : տիք պահըր պիր հէր օլուպ , Օսման-
լըլար պու թէրէհէ իւշ գր'ւը թօրու չըղարընճայատաք իւղլըլէրինտէ հալ
գալմատը : Վէ պու չէքիլէն գահմէթին էսէրինի զայպ իթաիրմէմէք իւղրէ պու
թէրէհէ Թօր տաղը իսֆի վիրիլտի :

Օսմանլըլար թօր աթմահա հաղըր օլտուղլարը վաղթ , Բուս ասքէրի հէ-
նուզ չօրպա հէմէքտէ իտիլէր , լաքին Օսմանլը չէթէլէրինի կէօր'ւը կէօրմէղ
թաաիր պրտղըպ ճէնկ սաֆիլարընը թութտուլար : Բուսլար պէշ ք'լօմէթրօ
թուլինտէ պիր խաթթ թութմուշլարտը քի , ասքէրլէրի ազ օլտուղուտան բէք
զալիֆ պիր խաթթ ըտը , լաքին օլտուղլարը մէվգի տէրէլի թէրէլի օլտուղու-
տան , պու ճիհէթլէ օ դայիֆ խաթթլարը թութապիլտիլէր :

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ իւշ պաթարեա թօր իլէրի սիւրիւպ , մէղքիւր
Թօր տաղընը չիտտէթլէ վուրմահա պաշլատը : Մուխթար բաշա մուհարէպէհէ
պիղպաթ գօմանտա իթմէք իւղրէ պու թէրէ իւղէրինտէ պուլուռնուպ , ճէնէրալ
Քէմալըն կապէրի տէ հանընտա խաի : Տէր Ղուկասօֆ իքի ալայ ասքէր իլէ
խայըլ բիտտէ տաիի Թօր տաղընըն արդասընա կէօնտիլտի քի , պուսլար օրա-
տան Մուրատ սուկուռու կէշիպ , տաղտան աշսղը էնմէքտէ օլան Օսմանլը աս-
քէրինի կանտան վուրաճաղլարտը :

Պուսլարա դարչը կիթիլէր Մուսթաֆա Սաֆիլէթ բաշա , վէ Մուսա բա-
շա իլէ Ղադի Մէհմէտ Շաիլ բաշանըն Ձէրքէսլէրի , քի օնլարտա Մուրատ սու-
կուռու կէշիպ Բուսլարը վուրաճաղլարտը :

Պուսլար Բուսլարտան ֆէնա պիր աթէշ հէհիպ , խայըլ թէլէֆաթլա կէ-
րի չէքիլտիլէր , վէ գազաղլարտա պուսլարը գօվալահաճաղ իքէն , օնլար տա
տաղտան աշսղը էնէն ըէտիֆլէրին աթէշինէ թութուլտուլար , վէ օրթատա
էրէնի թէլէֆաթ պրագտըլար վէ կէրի չէքիլտիլէր :

Բուսլար պիր դօլ սիվարի տահա սալտըրտըլար իտէ տէ , Թօր տաղընըն է-
թէլինտէ օլան Օսմանլը թապուրլարընա օնլար տա պիր չէշ կալաւաւտըլար :
Բուսլարա պու քէրթէտէ բէք չօգ թօր լաղըմտը , վէ վար խաի իտէ տէ հէրլէ-
րինէ վազ իտէմէհիպ : Օսմանլը թօրլարընը պաթալ իտէմէտիլէր : Թօր տաղըն-
տա օլան Օսմանլը թօրլարը իտէ էյի իշ կէօրտիւլէր , վէ Մուխթար բաշանըն
քէնտի մինասիպ կէօրտիւլիւ հէրէ վազ օլուռան պիր Թօր , իքինճի աթըշընտա
պիր Բուս թօրուռու դուտաղընտան ֆըրլաթտը :

Պու սիվարի ճէնկինտէն սօնրա , Տէր Ղուկասօֆ բիտալէրինի տաիի
ճէնկէ հօլլատը վէ իրի թէրաֆ պիր գուրչուռ մէնղլի մէսաֆէտէ խայըլ տէօ-
հիւշտիւլէր իտէ տէ , Բուսլար Օսմանլը ըէտիֆլէրինի պիր բարմազ կէրի թէր-
աիլէմէտիլէր : Նիհաեթ ճէնէրալ սօն պիր չարէ արաեըպ , Օսմանլը ասքէրի-
նի սօլտան չէվիրմէհէ էմր վիրտի , քի մուհարէպէնին էն չիտտէթլիսի պու օլտու :

Բուս չէջխանէճիւրի ֆէվզէլատէ մէթանէթլէ Օսմանլը մթերիպէրինի զապթ իթտիլը . Բուսլար պունլարը զօվալարքէն զարմագարը աաղըն օ պիր թէրաֆլնա աթըլըպ , պիր իքինճի թէրէյի տահա թըրմանմապտա , Մուխթար բաշա պիւթիւն գուվլէթինի պունլարըն իւղէրինէ եիւրիւթիւպ սիւնկէ սիւնկիւնէ կէլնտի , իքի թէրաֆ տախի տիլրանէ տէօյիւչէրէք , պու իքինճի թէրէյի պիր գաշ ալֆա պիրի պիրլնտէն ալըպ վիրտիքաէն սօնրա , նիհայէթ Բուսլարտա գալտը , վէ Օսմանլըար սապահտան նէրէտէ խէլէր , եինէ օրաեա բիւճաթ իթմէնէ մէճպուր օլտուլար :

Օ կիճէ Օսմանլը օրտուտու պէօյիւք պիր գասալէթ իչլնաէ խտի . մէյտանտա իւչ եիւղ էօլիւ վէ պին գատար եարալըլարը զալմըշտը , վէ օլտուլըլը եէլրան պիր աաթըլ իլէրի կիտէմէմըշէրտի , պու հալաէ Մուխթար բաշա իրթէսի սապահընը նէ եարաճաղընը պիլմէկիպ , ճէնկէ ալվաթ խաէճէք մի իլմմէնէճէք մի , պիր գարար վիրէմէղ խի :

Պու մուհարէպէ կէ Մուխթար բաշա , Բուսլարը նէ ֆէնա հալէ գօյմուչ օլտուղունու քէնտի տախի քէշֆ խաէմէմըշտի , չիւնքի Բուսլարտա տա պիչ եիւղտէն զիտաէ թէլէֆ օլուպ , տահա ֆէնաաը ճէպլոանէլէրի վէ թօք խարթուճլարը տա թիւքէնմիշ կիպի խտի : Նրթէսի սապահընը Մուխթար բաշա քէշֆէ պիր գօլ չըգարտըգտա , թաճիւպ խտիւք պագալըլար կէօլտիւլէր քի Բուսլար կիճէ գարանլըլընը քէնտիլէրինէ սիւրէր խաէրէք , հէպ մէվղիլլէրինի պրագմըշլար սալուչմուչլարաը : Բուսլար ֆալաթ արգալարընտա պիր գաշ պէօլիւք բիտաէ վէ պիր գաշ պէօլիւք սիվարի պրագմըշլարաը քի , կէրի չէքիտիքլէրի պէլլի օլմաղն . պունլար Չէրքէպէր վէ Օսմանլը բիտաէլէրի իլէ պիր աղ թիւլ ֆէնիքլէշտիլէր , լաքին մանօլրատան իպարէթ պիր շէյլէր խտի , պիր աղ սօնրա բուս լարալանըպ Օսմանլըար էթրաֆա պագալըգտա , տաղլարըն արաթընտան կէրի չէքիլմէքտէ օլտն Բուս թապուրլարընը աշիքեար աշիքեար կէօրիւր օլտուլար :

Մուխթար բաշա պունլարը զօվալամագ իսթէմէտի , չիւնքի պէօլիւք պիր շէյ գալպ իթմէմիշ օլտուղլարընը պիլլրտի աւմա , նէ հալաէ օլտուղլարընը պիլմէղ խտի . պիր տէ Ալէքսանտրօթօլ Բուս օրտուտուեւուն Չէվինէ եապլաչմնգտա օլտուղունու տախի տույմուչուտու : Խմաի մէվճուտու մաեէթի օլան պիլ ճիւմլէ աաքէրի ալըպ օ թէրաֆա կիթմէք խթէտի :

Բուսլար պու մուհարէպէ վէսիլէսի իլէ Մուխթար բաշաը բէք չօդ սէնա խաէրլէր : Աաքէր Մուխթար բաշանըն ֆէվզէլատէ ճէսարէթ վէ մէթանէթլինի կէօրտիւքտէ , տէրլէր , պիր գաթ տահա ճանլանտը . Մուխթար բաշա սապահտան սալաւմատաք նիֆէրլէրի արաթընտա տօլաչըրտը , օնլար իլէ եաթար , օնլար իլէ գաթար վէ օնլարըն գարալանալարընտան վէ էքմէյնտէն եէր խտի : Խմաի մուհարէպէնին պաչլանկըճընտա Օսմանլը աաքէրի նէ տէրէճէ ճէսարէթ սիլ խտի իսէ , Յունիս Չաւէն սօնրա տա օ գատար ճէսարէթ քէսոլ լթտի տէրլէր :

ԼՕՐԻՍ ՄԵԼԻԳՕՅ ՏԷՐ ՂՈՒԿԱՍՏՈՅԱ ԻՄՏԱՏԱ ԿԵԼԻՐ.

Գարս մուհասէրէտէ վէ Կրան տիւք Միշէլ վէ ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆ, Մէլգրա-Մաղրա օրտուկեանընտան պու մուհասէրէ մուամէլաթընա նազար իթ-տիքլէրի հալտէ, ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն Տաղար եախօտ Զէտէկեան մուհարէպէսինտէ օլան դալէպէսի իլէ չիմտի միւշքիլ պիր հալտէ պուլունտուղու խապէրի պիրլիքտէ կէլտի: Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն պուլունտուղու հալի քիմի ճէսարէթէ քիմի տէ պիր գուսուրա համլ իթտի իսէ տէ, տէր ագապ իմ տաաընա կիտիլմէսինէ գարար վիրիլտի. լաքին իլէրուտէ կէօրիւլէճէյի վէճճ իլէ պու իմտատ կէճ գալտը, վէ վագաա Տէր Ղուկասօֆուն մուլաթարասան գուրթարտը իսէ տէ, դալէպէ իթտիքլէմէտի:

Իմտի Յունիսին 20սինտէ ճէնէրալ Տըվէլ Գարս մուհասէրէսինէ գօմանտան պրագըլպ, ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆ նիհանէթ հէր թէրաֆտան թօլաեապիլ-տիյի բիատէ վէ պիւլարի օն եէտի պին ասքէրլէ եօլա չըգար. լաքին գարչըլա-րընա չըգաճագ Օսմանլըլար հէմ Բուս ասքէրինաէն զիատէ վէ հէմ մէթէրիպէր վէ թապեալար իչէրիսինտէ իտի:

Բուսլար Արտահանը ալտըգտան սօնրա, քէնտիլէրինէ զիատէ կիւվէնմէեէ պաշլամըչլարտը, լաքին ճէնէրալ Մէլիգօֆ պու ագըլտա օլմաեըպ, մաեէթին-տէ էլլի պին ասքէր օլտուն օլմատըգճա Երդրումա եիւրիւմէք իսթէմէգ իտի, լաքին Բուսլար Օսմանլըլար 1829 Օսմանլըլար զանն իտուպ, զիատէ ասքէր վիր-մէք իսթէմէտիլէր:

Յունիսին 21ինճի կիճէսի Մէլիգօֆ Արաւարդանտա կիճէլէտի, վագաա իւշ հաֆթա էվլէլ Մէլիգօֆ տօղրու Երդրումա եիւրիւմէք թասապիլուրունտա իտի, լաքին Երդրումէ քիւլլէլէթլիւ եարտըմ կէլմիշ օլտուղունտան, արթըգ պունու գապիլ կէօրմէեիպ, իրթէսի սապահըսը Գարսըն չըմալ թէրաֆընտան վէ Գարս չայընըն սօլ քէնարընտան վէ ուզագտան պիր նիմ տայրէ չէվիրէրէք եօլա բէվան օլտու: Պէօյլէ պէօյլէ վէ ուզագտան Գարսա աթըլան թօք սէս-լէրինի իշիթէրէք Գարս վատիսինէ քնտիլէր վէ իւշ կիւնտէ տաղլարըն մէտիսէ-լինտէ վէ կթէյինտէ օլան Գարա-գամըչա վաւլ օլտուլար:

Պուրալարը թըպզը Եւրօբանըն Ալք տաղլարընա պէնզէր, Բուս ասքէրի իւշ կիւն գատար օթ վէ պղաճ պիթմէգ գուրու եէրլէրաէն կէլիպ, պու տաղ-լարտա չամ օրմանլարը պուլտուգլարընտան, հէմէն չատըրլարընը գուրուպ հէր չատըրըն էօնիւնտէ աթէշ վէ ալէվ եագտըլար:

Սօղան-տաղը եախօտ Սօղանլըգ տաղլարը սիւսիլէսի Գարս իլէ Երդրումա-րասընտա չըմալտէն ճէնուպէ տօղրու ուզանըր: Պու տաղլարտա Պարտէզէ եա-ղըն իքի եօլ վար տըր. քի պիրինէ Մէլիտիւզ վէ տիկլերինէ Մէզինկէրա եօլարը տէնիր: Մուլթար բաշա մայէթինտէ իսէ Մէզինկէրտէ եագըն իքի օրտու օլուպ, պունլարըն պիրի Զէվին վէ տիկէրի Խօրասան գարիեէսինտէ իտի: Բուսլարըն բլանը պու իտի քի, ճէնուպ եօլունու թուլթուպ վէ Խօրասանա կիտէեօր կիւ-պի կէօսթէրիպ, վէ պիրտէն պիրէ տէօնիւպ Զէվին իւզէրինէ եիւրիւլէճէքլէրտի:

Յունիս 23 իրթէսի սապահըսը Բուսլար էօնլէրնտէ օլան սաղը թըրման- մանա պաշլատըլար , եէր աղսրմատան պիր թաղըմ պալթաճըլարը վէ գազմա քիւրէքճիլէրի էօնտէն կէօնտէրիպ , պէօյիւք զահմէթլէր իլէ եօլու ասքէրէ հա- ղըրլամագոսա օլտուլար , վէ աղաճլար քէսիպ թօքրաղլար տօլտուրուպ միւմ քին մէրթէպէ թէսվիեէ իտէպիլտիլէր , հէր պիր թօքս սէքիլ պարկիր թաղը- լըպ , ասքէր տէ եինէ թէքէրլէքլէրէ եարտըմ իտէր իտի : Պէօյլէ պէօյլէ պա- երը աշտըլար իսէ տէ , նէ հայվանլարտա գուվվէթ գալտը նէ աէ ինսանլարտա , Յունիս այընտա տախի օրալարտա շէտիտ սօուգ օլուպ , չօգ եէրտէ հալա գար երղընթըլարը վարտը . Նիհանէթ պէօյլէ պէօյլէ Մէլիտիւգիւնէ վասլ օլտուլար քի Ալը տաղլարընտաքի Վօն-Պլան սաղընըն Նըսֆի եիւքսէքլիյինտէ սիր : Պու- րալարըն նէգարէթի թամաշայա չաեան տըր , վէ պաշգա եէրլէրտէ էմասի նա- տիրէն միւշահէտէ օլունուր :

Բուսլար տաղըն օրթա պէլինտէ վէ Մէգինկէրտէ եաղըն պիր մահալտէ օլտուլարըն գուրտուլար վէ Մուխթար բաշա գարաղօլլարը իլէ Բուս գարա- ղօլլարը տախի պիրի պիրինէ թէաատիւֆ իթմէեէ պաշլատըլար : Ուգագտան տաղլարըն արասընտան պիր ինճէ տիւման կէօրիւնտիւլիւնտէն , Օսմանլը օր- տուսուռնուն Նէրէտէ օլտուգու տախի աննաշլըտը :

Յունիսին 24 իւնտէ ասքէր օրնսա կիճլէտի վէ իրթէսի կիւնիւ հէր թէ- րաֆա քէշֆ գօլլարը չըգարըլարապ , Օսմանլը օրտուսուռնուն հէմ թապլիյի վէ սէնաի էօյլէ միւսթահէմ մէվգիլէրտէ օլտուգու վէ էօյլէ մէթէրիսլէր վէ թապ- եալար իլինտէ պուլունտսւզլարը աղնաշըտը քի , իւղէրլէրինէ վարմագ պէօ- եիւք պիր իսթա վէ համագաթ ատտ օլունապիլիր իտի :

Ճէնէրալ Մէլիգօֆ Օսմանլը ասքէրի իւղէրինէ եիւրիւմէք վէ եիւրիւմէ- մէք խուսուսուռնտա միւթլէրէտտիտ օլուպ , նէ հաբաճագընա պիր գարար վի- րէմէտիյի հալտէ , Տէր Ղուկասօֆտան շու թէգքէրէյի ալտը .

«Տաղարտա Օսմանլը ասքէրի սայըտա չօգ օլարապ իւղէրիմէ հիւճուլ իթ- տի իսէ տէ , տահանտըմ վէ էլիմտէ օլան մէվգիլէրի էլիմտէն չըգարմատըմ . իմ- տի էօյլէ պիր հարաքէթ էթ քի կլիլպ պէնի պու մէվգիլէրտէն գուրթարասըն : »

ԶԷՎԻՆ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Յունիսին 24 իւնճիւ աղչամը ասքէրէ խապէր վիրիլտի քի , սապահլահըն չատըր վէ օրտու աղըրըզլարընը օրասա պրագարապ , իլէրիեէ հարաքէթ իտէ- ճէքլէր իտի : Ասքէր չապուգ աղնատը պու էմրին մանասընը քի ատէթա ճէնկ տիմէք իտի , լաքին Բուս ասքէրի օ անէ գատար պիր պօղիուռնուգ կէօրմէմիշ օլտուլարընտան , հալա քէնտիլէրինէ վիատէ կիւվէնմէքտէ վէ պէօյիւք ճէսա- րէթ իլինտէ իտիլէր : Բուս օրտուսուռնտա պուլունուպ ճրանսըղըն թան դապէ- թասընըն մուխպիրի , Բուսլարըն պու հալինի շու վէչի իլէ հիքեայէ իտէր :

Ասքէրտէ օլան պու էմնիեէթ վէ պու ճէսարէթ ճէնէրալ Մէլիգօֆտա եօղուտու : Սաչընը ճէնիտէ աղարթմըշ օլան ճէնէրալ Շուլը իտտաա իտէր իտի

քի, Ոսմանյը ասքէրի օրտուկեանընթ թէրք խողւալ կէրի չէքիլէճէք: Կէնճ զապիթլէր Թիւրքլէր պիգի կէօրտիւքլէյին թավչան կիպի դաշաճագլար ամնա, Ալլահ վերէ տէ չատրըրարընթ պարէմ պիգէ պրագայըտըլար, չիւնքի ծնլարըն չատրըրար պիգիսքիլէրաւէն ալա վէ սու կէչմէզ օլտուղունտան, բէք իշիմիդէ կէլիւր տէեէրէք կիւլէրլէր խտի: Լաքին էրիքեանը հարպտան Պարոն Բ. տախի պունլարըն ազլընտան տիելի խտի. օ տէր խտի քի Օսմանյըլար ֆէվզէլատէ մէթին մահալլէրտէ օրտու գուրմուչլար տըր, հաթթա նէ մըդտար օլտուղլարընթ տա սահիհէն պիլմէյիզ, գօրգարըմ քի պունլարը եէրինտէն օյնաթմագ իշիւն չօգ ասքէր թէլէֆինէ միւհթաճ օլաճաղըզ, վէ իւք համլատա մուվաֆֆագ օլաւադագ, իշիմիզ ֆէնսեա տա սարապիլիւր:

Լաքին ճէնէրալ Մէլիզօֆ նէ տիւչիւնիւր խտի, օրասը աղնաշըլամատը. մէմուլ իթմէմ քի տէր Թան դագէթասը մուխպիլի օ գատար ասքէր իլէ Զէվլինի ալմտըր թասալվուր իթմիշ օլտուն, վագաա ասքէրի հէմ մէրտ վէ հէմ զայրէթլի խտի, լաքին ճէնէրալ Մէլիզօֆուն բլանը, Մուխթար բաշայը գարչըթընտա ալըգօեուպ, Տէր Ղուկասօֆա վագըթ զագանտըրմագ խտի քի, ասքէրլինի ալլըն վէ սէլամէթլէ կէրի չէքիւսին, Մէլիզօֆ պունա մուվաֆֆագ օլտու ամնա, պին գատար ասքէր թէլէֆ իթտի, հալ պու քի ճէնկսիզ տէ պէօլլէ պիւր մուվաֆֆագիւեթէ նայիլ օլապիլիւր խտի:

Իրթէսի կիւնիւր ասքէր հօլա չըգտը, վէ բէք բաշայըզ տիք վէ պահըր վէ ինսիզ հօլարտան բէք չօգ վահմէթ վէ մէշաղգաթ իլէ իլէրիլէեէպիլտի, թօրլար էճնտէն Միլիտուղիւնէ կէճնտէրիլմիշ օլուպ, պունլարա պիւր ալայ Կիւրճի վէ պիւր ալայ բիատէ ասքէրի թէրֆիւ օլունուպ, պունլար օ թէբէտէն մուհարէպէնին աիվալընա տըզգաթ խողւալ, իճապընա կէօրէ հարտըմա եէթիշէճէքլիւր խտի. իմաի ասըլ ճէնկէ կիլէճէք ասքէր օն պէշ թապուրտան զիեատէ տէյիլ խտի, եաղնըշ պիւր մանօվրա իլէ Մէլիզօֆ ալթը ալայ սիվարիտէն տէ մահրում օլտու. լաքին Մուսա բաշանըն համիյէթսիղլիյի Բուսլարը պախթիար իթտի, չիւնքի Բուսլար Խօրասան թէրաֆընտա կէօրիւլիւր կէօրիւնմէզ, պու բաշա պին գատար ալթըսընը ալըպ Գէօբրիւ քէօյիւնէ ֆիւրար իթտի:

Էօյէտէն պիւր սաաթ Լվվէլ Բուսլար տաղըն էթէյինէ կնտիլէր վէ Մէլիզօֆ տուրպին էլինտէ օրատա սուրուպ գօմանտա խտէճէքտի. Օսմանյըլար Բուսլարըն գարչըսընտա պիւր պալըր իւզէրինտէ իւշ գատէմէ թապեալար վէ մէթլէրիւլէր իշինտէ խտիլէր վէ Օսմանյը օրտուսու իլէ Բուսլարըն արասընտա Հանի չայը վարտը. ճէնէրալար վէ միւրալայար մէշվիլրէթէ օթուրուպ իթթիֆագ խտէմէտիլէր, չիւնքի պիւր հիւճում իշիւն վագըթ կէճ տիւր տէրլէր խտի, լաքին ճէնէրալ Հայման տէտի քի, Մուխթար բաշա Զէվլին իւզէրինէ կէլիւր, մարիֆէթ օ կէլմէգաւէն պուրատաքի Օսմանյը օրտուսունու տաղըթըպ սօնրա տա օնու գարչըլամագ տըր, վէ պու թէտպիլի մագուրու ճիւմէսի գապուչ խողւալ, սէրիան հիւճում գօմանտասը վիլիլտի:

Իշթէ պու խաթթը հարպըն թաֆսիլի. օրթա գօլ ճէնէրալ Գօմարօֆ գօմանտասընտա օլուպ, պու գօլ Հանի չայընը կէլէրէք տօղրու Օսմանյընըն օրթաթընա վէ էն պէօյիւք իսթիհքեաւաթը իւզէրինէ հիւճում խտէճէքտի. ճէնէրալ Ավլինօֆ գօմանտասընտա օլան սաղ գօլ տախի հիյնի հաճլթաէ պու օրթա գօլուն խոտատընա եէթիշէճէքտի:

Սօլ գօլ տախի Կիւրճի թաղըմը օլուպ, սօլտա օլան թէբէլէրի զապթ ի-

աէճէքլէրտի . շու գատար քի բրէնս Զէվլէվագէ գօմանտասընտա օլան սիվա-
րիլէր Խօրասանա տօղրու զիատէ իլէրի կիթմիշ օլտուգլարընտան , վագթընտա
սլու մուհարէպէնէ եէթ իշէմէտիլէր :

Օսմանլը օրտուսունուն պաշ գօմանտանը տախի Խամայիլ բաշա խէ տէ ,
պիլ Փիլի գօմանտա Մաճարլը Ֆէյլի բաշա էլինտէ իտի : Հէր թէրաֆա գօշան
մէթէրիսլէրի , թապեալարը կէօղտէն կէչիրէն , վէ տիւշմէնին աթէշի իլինտէ
ասքէրին էօնիւնէ տիւշէն սլու Ֆէյլի բաշա իտի քի , հանկը թէրաֆտա պիլ
զայիֆլիք կէօրսէ օրաւա եէթիշի իտի :

Խամայիլ բաշա խէ կէճէլիք գըեաֆէթի իլէ չատըրընտա օթուրուպ տուա
իտէր վէ եիւքսէք սէսլէ քէլամը գատիմ օգուր վէ եօրուլտուգճա չուպուգ թա-
ղէլէթի իտի : Պու հալտէ իւմէրատան քէնտիսինէ չօզլուգ տըղգաթ իտէն տէ
օլմաեղպ , ճէնկին աւվալինտէն պիլ խապէր կէթիրէն պիլէ օլմազտը , լաքին օ
տա պունտան հիշ գայտ իթմէտի :

Էօյլէտէն պիլ սաաթ սօնրա , ճէնէրալ Մէլիգօֆ հէր թէրթիպինի վիրմիշ
պիթիրմիշ իտի : Թօք պաթարեալարը մէվիլէրինէ տիղիլիպ թօքա պաշլատըլար
խէ տէ ղաեէթ ուզադտա օլտուգլարընտան Օսմանլընա պիլ դարար վիրէմէտի-
լէր , Օսմանլը թօքլարը իսէ տահա քէպիլ վէ տահա գուվէթիլ օլտուգլարըն-
տան , օնլար տահա ղիատէ իշ կէօրտիլէր :

Իլք հիւճում սօլտան պաշլատը , Կիւրճի ասքէրի Հանի չայը քէնարինա
ինիպ վէ պու չայը կէչիպ , դարշըլարընտա օլան Օսմանլը թապգալարընըն
պսլուկնտուգլարը պաեըրը թըրմանմաեա պաշլատըլար . ճէնէրալ Մէլիգօֆ է-
լինտէ տուրպին իլէ կէրէք ասքէրին վէ կէրէք թօքլարըն իլէրիլէմէսինի սէյր
իթմէքտէ իտի . նակէհան չապգասընը աչըպ , «աֆէրին» պաղըրտը , պիլ սըրա
իլք թապեալար ալընտը , վէ Օսմանլըլար սլու խաթթը թէրք իտուպ կէրի չէ-
քիլտիլէր :

Պիլ արալըգ աթէշ քէսիտիքտէն սօնրա , թէքրար դըզըլ տիւմանլար կէօ-
րիւնմէնէ պաշլատը քի Բուսլարըն աթէշի իտի , լաքին Օսմանլըլար օ արալըգ
էօյլէ պիլ թօք աթէշի սաշտըլար քի , Բուսլարըն պիլ աղ տահա իլէրիլէմէսի
գապիլիպ օլտու , չիւնքի Բուսլար իսթէտիքլէրի գատար թօք պաեըրա չըգա-
րամամըլարտը :

Մաաթ իքիտէ , օրթա գօլ տախի Հանի չայը քէնարինա էնմիշ իտի , օրա-
տա Օսմանլը ալճըլարընա թէսատիւֆ իտուպ , պու գօլ չօգ վագըթ օնլար իլէ
ուղրաշտը , նիհաեէթ չայը կէչիպ վէ թապուր թապուր օլուպ , Բուսլար հիշ
թիւֆէնը աթմաեարադ տօղրու Զէվլին եօլունտա օլան իքինճի թապեա խաթ-
թը իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ իտիլէր . Օսմանլըլար իւշ թէրաֆտան Բուսլար իւ-
զէրինէ եաղմուր կիպի գուրչուն եաղտըրըլարտը , լաքին Բուսլար գայտ իթ-
մէեիպ , իքի եիւզ ատըմ գատար թապեալարա եաղլաշտըգտա , օ վագըթ պիլ
գաշար թիւֆէնը աթըպ սիւնկիւ իլէ հիւճում իթտիլէր , լաքին պու տա ուզուն
սիւրմէեիպ , աճէլէթէն պունու տա թախիլյէ իթտիլէր , վէ պու իքինճի թապ-
եա տախի Բուսլարըն էլինէ տիւշտիւ :

Լաքին իւշիւնճիւ խաթթտա օլան թապեալար գօլայ ալընըր շէյլէր տէյլ
իտի , պու խաթթ հէմ եիւքսէքտէ հէմ միւթէատտիա թօքլար իլէ միւսթահէմ
օլուպ , Բուսլար պու խաթթա տօղրու տա իլէրիլէմէնէ պաշլատըգտա , իւզէր-
լէրինէ հիսապսըղ թօքլար աթըլմաեա պաշլատը , կէօք կիւրլէմէսի կիպի սէ-

տալէր իշխութիւն պիտի ունէր քէսիրմիշտի . պու ճիւղէ իլէ Բուս-
լար շաշըրմանեւ , օ պաները տա թըրմանման պաշտարար . պաներ օ գա-
տար տիք իտի քի սիւնկիւլէրի ետէ սաքլանեւ վէ տանանեւ էօյլէ էօյլէ ի-
լէրիլէ ետպիւտիլէր , Բուսլար պու տէֆա տա իլք էվվէլ թիւֆէնք աթմանեւ ,
Փագաթ սօնուհտա ծնլար տա պիր չիտտէթլի աթէչէ տէվամ իթիլէր : Լաքին
Ֆէյդի բաշա իքի թապուր թաղէ ասքէր իլէ պուսլարն իւզէրինէ սալտըրը ,
իւչ տէֆա Բուսլար իլէրիլէտիքտէ , իւչ տէֆա տա կէրի բիւսքիւրթիւտիլէր :

Բուսլարն սող գօլու չօգլուգ իլէ հարամատը , չիւնքի ճէնկ վազթը չօգ
տէֆա վագի օլտուղու կիպի , պիրի պիրինէ մուղայիլ վէ արտ արտա էմրէր
կէտիլյիտէն , կէրէք պու խաթալար վէ կէրէք Ձէվչէվաղէնին աթլըլարը ե-
թիլմէտիլյիտէն , պու գօլ պիր իլէ հարամատը :

Իմտի կիճէ , կէրի պօրուլարը չալընը պաքէր կէրի տէօնտիւ , վէ սա-
պաշալըն օրտուլարը նէրէտէ իսէ երնէ օրտա ալտէթ իթաթիլէր :

Բուսլար իլէրիլէտիքլէրի ետրէրէ սահիպ օլտուղլարընտան , պու կէրի պօ-
րուլարընա ճանլարը սըգըլտը , վէ չօղու տա կէրի կիթմէք խաթմէտիլէր . հաթ-
թա պիր թաղըլը սապահա գարշը կէրի չէքիլտի , նիհանէթ էմրէ իթաաթ իթ-
մէք լաղըմ ըտը :

Ֆէյդի բաշա , մէվճուտու մանէթի օլան պիւթիւն ասքէրի պու մուհա-
րէպէեթ խաթիլտամ խոռպ , սիվարիսի տէ օլմատըղընտան վէ ասքէրի բէք հօր-
ղուն գալմը օլտուղունտան , աղըլըլըգ խոռպ մէթէրիսլէրտէն սիլարը ուղ-
րանը , Բուսլարը գօվալամագ խաթէմէտի : Ճէնէրալ Մէլիգօֆ իսէ չատըրլա-
րընէն էօնիւնէ պիր չօգ աթէչէր հաղտըրը , ասքէրինի զիատէ կէսթէրմէնէ
չալըլտը :

Անատօլուտա ճէնկ պաշլանալը Բուսլար հիլ պիր մուհարէպէտէ պիր կիւն-
տէ պու գատար ասքէր զսյպ իթմէմիլլէր իտի . թէլէֆաթլարը էօլիւ ալթը ,
վէ եարալը երիմի տէօրթ զապիթ իտի , սէրիլ եիւլ էլլի տէ նէֆէր . Օսման-
լըլար իսէ , պու խաթթա թայլն իթտիքլէրի օն պիր պին ասքէրտէն պէշ եիւլ
ասքէր թէլէֆի իլէ գուրթուլտուլար :

ՐՈՒՄ ԱՍՔԵՐԻՆԻՆ ԿԵՐԻ ԶԷՔԻԼՄԷՍԻ ՊԱՅԱԶԻՏ ՄՈՒՀԱՅԱԶԱՍԸ

ԱԼԷՔՍԱՆՏՐՈՐՈԼ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ՀՈՒՏՈՒՏԱ ԳԱՏԱՐ ԿԵՐԻ ԶԷՔԻԼՄԷՍԻ

Տաղար վէ Ձէվին մուհարէպէլէրի պիր նէթիճէլի գաթիլէ հասըլ իտէմէ-
տիլէր , վէ Յունիսին Չիւրնտա պուսուն նէթիճէսի նէ օլաճագ քիսնէ քէչֆ ի-
տէմէգտի : Պուրալարտա սապահլայըն զաեթ սօուգ իտէր , Բուս ասքէրի սա-
պահլայըն տիթրէհէրէք գալգալար , չիւնքի աղչամտան հէպ աչըգտա եաթ-
մըլարտը , պիր տէ իլք կիւնիւ զապիթ իթտիքլէրի իքի խաթթա մէթէրիսլէրէ
պագտըգտա գարա պուլուտ կիպի ասքէր կէօրտիլէր : Մուխթար բաշա երմի

կրի թապուր ասքերլէ կիճէ օրաեա կէլիպ , Զէվլն օրոտուսունուն մըպտարը ճէման 45 թապուրա պալիլ օլմուշտու : Մուխթար բաշա իսթէսէ պու ասքեր իլէ Բուսլարըն իւզէրինէ հիւճոււ իտէպիլի իտի , լաքին բլանը պիր բլանը թէհաֆուլի օլտուղունսան , եէրինտէն գըմըլտամանը Բուսլարտան պիր հիւճոււ պլքէտի : ճէնէրալ Հայման տախի պէօլէ պիր հիւճոււ թէրաֆընտա իսէ տէ : Մէլիպօֆ րազը օլմատը :

Բուսլար Սամանը ասքերինին չօղլուղունու վէ քէնտի ազըզլարընը եաւաշ եաւաշ աղնատըգտա , էվլէքի ճէսարէթլէրինի դայպ իտուպ էվլէքի ճէօհէրլէրի գալմամըտը . պէօլէ պիր հալտէ էօլիւլէրինի կէօմիւպ վէ ետրալըլաւընը սարըպ , Գարսա կէրի չէքիլմէքտէն պաշգա պիր իշլէրի գալմամըշտը : Մէլիպօֆ չարէսիլ պու թլտպիլի րազը օլմաեա մէճպուր օլտու :

Իմտի Բուս օրոտուսու Յունիսին եիրմի ալթըսընտա օլտուղլարը եէրտէ գաւըպ , իրթէսի կիւնիւ Մէլիտիւզ թէքէսինէ վասլ օլտուլար վէ պիր կիւն տէ օրատա արամ իտուպ , թապուրլարընը նիգամա գօյտուկտան սօնրա , Սօլանըլ տալլարընտան սաշաղա էնիպ , Յուլիսին Յիւնտէ րահաթ րահաթ էվլէքի Մաղրա-Մէղրա օրոտուկեալարընա վասլ օլտուլար , չիւնքի արգալարընտան քէնտիլէրինի պիր գօվալաեան տախի եօղլուտու :

ճէնէրալ Մէլիպօֆ թէքրար ճէնկ իթմէք իսթէյէլիտի , ճէնկ իշլուն օրալարտա դանէթ տիւղ վէ սիվարիլի իշլուն բէք իշէ ետրար մէվկիլի վարտը : ճէնէրալ Մէլիպօֆ արգատան գօվալանմատըղընա թաճիւպ իտէր իտի :

Մուխթար բաշա իսէ տայիմա տղըր վէ միւլահազալը տավրանըպ , կէնճ վէ թաղէ ասքերինի աշըգ սահրա մուհարէպէսինտէն տայիմա էսիրկէմէք իսթէր իտի . իմտի Իսմայիլ բաշա իլէ պիր գաշ թապուր ասքեր վէ Շամիլ բաշա իլէ պիր մըգտար սիվարիլէրի ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն արգասընա սալարըտը : Քէնտիսի տախի աճէյէ իթմէեիւպ վէ մահէթինէ եիրմի պէշ պլն ասքեր ալըպ Գարսըն իմտատընա եիրիւտիւ : Սամանը օրոտուսունուն մուխապէրաթընա նազարէն , Մուխթար բաշա էօնիւնտէ օլան Բուս ասքերինին մըպտարընը տայիմա էլլի ալթմըշ պին դատար թախմին իտէր իմիշ , ծուուն իշլուն պէօլէ աղըր տավրանտը . Յուլիսին տէօրտիւնտէ Գարստան ալթը սաաթ ուղապտա օլան Գըրըգ-Պուստարա վասլ օլտու վէ օրատա տսըրուպ , Բուս օրոտուսունուն հաւրաքէթինէ մուսթաղըր օլտու քի , քէնտի հարաքէթինի տէ ծնլարընքինէ ուշտուրսուն :

Բուսլարըն պու վէչհ իլէ Էրմէնիսթան էեալաթընտան կերի չէքիլիշի Էրմէնիլէրէ պլտալաթ օլտու : Մէլիպօֆ Էրմէնիլէր հալզընտա ինճէ պիր բօլիթիւպ գուլլանըպ , Սամանըլարա եանի քէօլէրտէն դասապալարտան կէչտիքճէ Իսլամ աշալիսինէ իլթիֆաթ իտէրէք , մալլարընա վէ ըրղարընա քիմսէյի տօգուսուրմատը քի , սօնրա ախըլ ինթիգամա սէպէպ օլաճապ պիր չէյ պուլլունմատըն :

Սամանըլարըն նէշ իթաիլէրի բէսի րաքօրթ օլարտա իսէ , Բուսլար քէօլէրի եաղմա իսէեօր . ֆաւիլեալարըն ըրղընա կէչիեօր , վէ թըֆլ չօճուղլարը գըլըճտան կէչիրիեօր տէյի եաղըլը տըր , լաքին թահլիգաթ պուսլարըն սըհէթինի թէպէեիւն իթաիլէմէտի : Էւրօրա մուհարրիլէրի իսէ , պուսուն մուղաեիրի Բուսլար իմրար իթաիլէրի գուրա վէ գասապատա Իսլամ վէ Խրիսթիան քիմսէնին գըլընա տօգուսմանըպ , հաթթա հէր եէրտէ ալթուն վէ Բուս գայի-

մէսի սաչտըլար վէ հէր քէսին ճէպի բարա իլէ տօլտուղունտան, հէր եէրտէ Բուսլարն վիրուտինի ահալի ճանտան արդու խտէրտի տէրլէր. լաքին պու մս-գուլէ հատրաթը միւթէէլլիմէ իւզլինէ գաթը պիր բէրտէ էօրթիւպ հիքեա-եէեէ տէվամ իտէլլիմ :

Մուխթար բաշա վահշիաթա ատուլի էքպէր օլուպ, մէն ու տէֆինէ էլ-տէն կէլտիլի մէրթէպէտէ սայ ու իպտամ իլլէմիշ տիր, վէ պու պապտէ միւ-շարիլէյհ սօսթ վէ տիւշմէն հէր մուհարրիրտէն մէտհ ու սէնա օլունիւր, հաթ-թա պիր չօգ շէօյլէ հիքեալէլէր տէ նազլ օլունուր :

Գարսա եաղըն քէօյլէն պիրինտէ, քէօյ մուխթարը վէ սահիպլինին կէօ-զիւ էօնիւնտէ Չէրքէսին պիրի պիր գուզու չալար, սահիպի գըեամէթ դօբար-տըղընտան, Մուխթար բաշա Չէրքէսի թուլթար վէ տիվանը հարպա կէօնտէ-րիր, վէ Չէրքէս զաթլէ հիւքմ օլունուր. տէրադապ Չէրքէսլէր Մուխթար բա-շանըն չատըրընա գուշուլուպ, գապահաթլընըն ափվընը իսթէրլէր վէ Մուխ-թար բաշա հիւքմիւն իճրասընա ոէպաթ իտէր, Չէրքէսլէր հէպ պրապըր կի-տէրիզ տէյի բաշայը թէհտիտ տէ իտէրլէր, լաքին բաշա տիյնէմէեռպ Չէրքէսի աստըրըր. իրթէսի կիւնիւ տէօրթ եիւզ գատար Չէրքէս օրտուեու պրաղըպ սափուշուրլար :

Կիւնիւն պիրինտէ Տիարպէքիրտէն տէ մէճնուլուլ ահվալ պիր թաղըմ պա-չը պօղուգլար կէլիր. Մուխթար բաշա պուշուրըն նէ օլտուղունու ալինաերպ պիր տիվան իտէր վէ տէր. «Նչինիգտէն պիր եումուրթա տախի չալան օլտա, «տէրապապ աստըրըրմ, ամնա կիլլէյէճէյիմիշսինիզ, սիվի գուբաեա չէքլիրմ «վէ հանկըրզա իսապէթ իտէրտէ, ելլինէ օնու ասարմ» : Հէպ զապիթլէր պէօյլէ տափրանայրը, Անատօլուտա տա Բումէլիտէ տէ ֆիւզուլի քիմէնին պուրնու գանամապտը. լաքին զապիթլէրին չօղու կէօղլէրինին էօնիւնտէ օլան վահշիաթա տախի կէօզ գարատըլար :

Թէմուղուն եանի Յուլիսին ալթընճը աղշամը, Մուխթար բաշա օրտու-տու իլէ պիրլիքաէ հալա Գըրգ-Պունարտա իտի, նաիէհան խապէր կէլտի քի, Բուսլար Գարս մուհասէրէտինի թէրք իտուպ, տահա ուղաղա չէքիտիլէր տէյի. լաքին մէմուլին դայրի պէօյլէ պիր խապէրէ քիմսէ ինանամաղտը : Ձիւնքի օ արալըգ իքի օրտու տա շու աճայիպ հալտէ իտիլէր քի, պիր պիրլէրինին գուզ-վէթինէ վաղըֆ օլմաերպ վէ թէրաֆէյն պիր պիրինտէ օլան գուզվէթի տէ զի-եատէ կէօրլէրէք, պիրի պիրինտէն գօրգարլարտը : Լօրիս Մէլիգօֆ թաճիւպ ի-տէր իտի քի, Մուխթար բաշա նիչին քէնտիսինի շիտոթլէ գօվալամայօր, վէ Մուխթար բաշա թաճիւպ իտէր իտի քի, նիչին Մէլիգօֆ էօնիւնէ կէրիլմէյօր :

Ասըլ Գարս չէհրինտէ տախի, մուհասէրէտէն գուրթուլտուգլարընա էօյ-լէ բէք չապուգ ինանամաղտըլար : Թօք սէսլէրի իքը աղշամը վաեաշ եալաշ կէվ-չէեիպ, Յուլիսին ալթընտա հիչ թօք սէսի ալընմազ օլտու : Պունուրն իլէ պէրապէր էօնտէ օլան թապեալարտան Բուս օրտուսունտա Փէվզէլատէ պիր հարաքէթ տէ կէօրիւնիւր իտի : Ճասուսլար տիւրլիւ տիւրլիւ խապէր կէթիրի-լէր վէ թօք աթլարը գօշուլարը իւզլէրլէրինտէ օլարադ, պիր եանտան պիր եանա սէյիրթտիրիլլէրլէր իտի, պու գատար շամաթա բաթըրտըտան տա Օսման-լըլար հալա այրլամաղտըլար : Էօնտէ օլան նէօպէթճիլլէր, Բուս օրտուսունտա պիր թաղըմ լաղըմլար աթըրլէօր տէյի խապէր վիրտիլլէր իտէ տէ, օնտան տա քիմսէ վայտ իթմէտի : Այըն Ղալիտէ պազտըլար կէօրտիլլէր քի գարչըտա Բուս

օրոտուտունտա պիր չատոր տախի գալմամըչտը , Գարս դօմանտանը աղնատը քի պիր աճայիպ հալ վար , վէ պիր գօլ պայը պօզուդ քէչֆէ կէճնտէրիպ , պուն- լար Բուսլարըն թէքմիլ օրտու հէրինի վէ թապեա վէ մէթէրիսլէրինի պօզուդ վէ հալայա աթըպ , Ալէքսանտրօթօլ դուրպինտէ Գուրուդ-տէրէ նամ մահալէ չէքիլտիքլէրինի վէ օրատա մէթէրիս իչինտէ պուլուհտուգլարընը խապէր վիր- տիլէր :

Մուխթար բաշա տախի արթըգ պու ինանըլմաղ խապէրէ ինանայա մէճ- պուր օլուպ , օրտուտունու գալարտը վէ այըն հէտիսինտէ Գարստան պիր սա- աթ ուղագտա օլան Ձիթիլիք նամ մահալէ կէթիլտի : Գարստա օլան պիւթիւն աաքէր վէ ահալի Մուխթար բաշայը խթիգպալէ կէլտիլէր , վէ Գարստան չըղ- տըղը վաղըթ միւշարիլէյհէ իթտիքլէրի հագարաթա պէտէլ չլմտի տէրէճէյի-նի- հաեհտէ արգը խուլուս վէ ուպուտիլէթ իլէտիլէր , աաքէրին վէ ահալինին մէ- տէրէթ սէտալէրի վէ մուղիգա ահէնիլէրի Բուսլարըն արգատա գալան դօլա- րընա գատար իշիթիլիր իսի :

Տօղրուսու Գարսըն աաքէրի տէ ահալիսի տէ շու մուհասէրէ էանասընտա պէօլիք չմէրտիլէր կէօթէրտիլէր , Բուսլարըն Գարսա խուսպարա եաղտըր- տըգլարը վաղըթ տախի չարչը պազար դաբանմատը , հէր քէս դատէրինէ թէս- լիս օլուպ քիսնէ պիր խէվֆ ու ֆիւթուրա տիւշար օլարապ իչինտէն կիւճին- տէն կէրի գալմատը . էօլիւ եարալը տա չօգ պիր չէյ օլմաեղպ , պիր գաչ եիւղ քիչիտէն իպարէթ իտի : Եալընը չէհրտէ մահպուս օլան Երմէնիլէր պիր խէվֆ ու տէհչէթ իչինտէ իտիլէր , վէ Գարս մուհաֆըղընըն մուսմէլէսի տէ պու տէհ- չէթի թէնդիլ իթմէհիպ , արթըրաճադ տէրէճէտէ իսի . չիւնքի պիր չօգ Երմէ- նիլէր , սատէճէ պիր ճասուսլուդ չիւրհէսի իլէ սաղ սաղ իչ պալէ ուչուրու- լարընտան Գարս չայընա գատար աթտըրըլտըլար :

Բուսլարըն լէսի Էնթալիս դաղէթասը , աաքէր Գարսըն էթրաֆընտա տար հէրլէրտէ քէք սըղըչմըչ օլտուպունտան , պիր ազ հալա ալմալարը իչիւն աչը- դա չըգարըլտըլար տէլի մուհասէրէնին լէֆինի պու պէհանէ իլէ դաբաթը վէր- աի , Մէլիգօֆ իլք էվլէլ Ձայիս թէրաֆընա չէքիլտի , լաքին օրատա տա թէ- աֆֆիւնտէն տուրամաեղպ վէ հայլանլարընա հէհէճէք տախի պուլամատըղա- րընտան , Ալէքսանտրօթօլ դուրպինտէ Ենի քէօյ նամ մահալէ չէքիլտիլէր : Մուխթար բաշա տախի Վէղին քէօյիւնէ կէլիպ , օրալարա եանըլտը վէ Գարս- տան Անիլէ գատար պիր խաթթը հարպ թուլտու :



ԵՐԵՎԱՆ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ԲՈՒՍԻԱ ՀՈՒՏՈՒՏՈՒՆԱ ԿԵՐԻ ՁԵՖԻԼԻՐ

Օսմանլըլար ֆէնըն հարպ թէտալիրի իւղրէ տալրանայըսը տէրէր Էւրօ- րա մուհարրիլէր , Տէր Աուկասօֆ օրտուսու էլլէրինտէն սէլամէթլէ գուրթ ու- լամադսը : Ֆայիգ բաշա պիր էեամ Պայագլիս մուհասէրէսինի թէրք խաուպ , Մուրաթ սուեու քէնարլարընտա Տէր Աուկասօֆու գարչըլալմալըլտը , լաքին բաշա տիւրլիւ տիւրլիւ պէհանէլէր իլէ հէրինտէն զըմլտամադ խաթէմէսի , պէ- հանէսինին պիրի տախի եօլլարտա տէֆն օլունմամըչ պիր չօգ լէչլէրին թէաֆ-

Ֆիւնիւ խոի քի, հարաքէթը ասքէրիւնէտէ հիւ կէօրիւմէմիւ Վէ իշիթիւմէմիւ պիր էօգր Վէ պէհանէ տիր :

Լաքին իշին տօղրուսու շու տուր քի, Բուսլար Յունիս ՉԴինէ գատար Ալաշկէրտ ճիվարընտա տուրուպ, հիյնի հարաքէթլէրինտէ պիւթիւն էրզադ Վէ մէքիւլաթլարընը պիր չէօր տախի պրազմաեարապ պէրապէր ալմիշլար կէօթիւրմիւլէրտի, Վէ պունլարըն եէրինէ պինլէր իլէ Քիւրտլէր կէլիպ, օրալարտա օլանը տա օնլար սօյմուշ եաղմալարնը օլաուդլարընտան, պիր օրտունուն չօյլէ չըպլադ հէրլէրտէ իպամէթի գապիլ տէյիլ խոի :

Պու Քիւրտ խաշարաթը Մուրատ սուեու էթրաֆընտա օլան տաղլարա չէքիլիպ, պիթէրաֆ տուրուլարտը, լաքին հանկը թէլրաֆ եէնիլիր իսէ, օթէրաֆըն արգասընա տիւշիւպ սօյմադ իշին :

Իմոի Բուսլարըն չէքիլիպինի իշիթիւլէրի կիպի տաղլարընտան աշաղը էնիպ, թախիլիէ օլունան քէօյլէրէ սալտըրտըլար, Վէ Ալէքսանտրօքօլ օրտունու չէքիլիքտէ, Ձէրքէսլէր նէ խասարաթ իթտիլէր իսէ, Քիւրտլէրտէ պու թէրաֆլարտա տանա զիատիւնէ միւթէճասիր օլտուլար :

Քիւրտլէր նէ տօսթ ալըրտ իտէր խոի նէ տիւշիւն, նէ Իսլամ Վէ նէ տէ Խրիսթիան, էլինէ պիր մալ կէշսին տէ, քիմին մալի օլուր իսէ օլուն գայտ տէյիլ խոի, Թշհրան բօթմասընը վուրուպ, իքի մէմուրունու տա էօլտիւրտիւլէր, պիր ալալըդ պիր Օսմանը նիգամ պէօլիւլիւնիւ տէ վուրուպ սիւհլարընը եաղմալարտըլար :

Պունլար չէքիլիկէ կիպի պիր մահալէ եաղտըգտա արգալարընտա պիր գուրու օթ տախի պրազմապլարտը, Քէնտիլէրինէ լաղըմ օլանը ալըպ, գուսուրու տա խարապ խտըլէր խոի. տալարա բասթ կէլիքտէ քէնտիլէրինէ լաղըմ օլանը ալմանա գանաաթ իթմէեէքէք, գուսուրունու տա բարալարար Վէ լէշլէրինի օրթաուա պրաղըպ գօզութուրլարտը. քէզալիք ուն, պուղտայ Վէ վախիթտէն կէօթիւրէպիլիքլէրի գատարընը ալըպ, պագիսինի եա եազարլար եա չայա տէօքէրլէր խոի :

Պու հալտէ Իսմայիլ բաշա օրտունունա լաղըմ կէլէն էրզաղը Երզրումտան կէթիլթիւնէ մէճպուր խոի. լաքին նաղլիլէտէ տէ բէք չօգ կիւճիւլէր չէքիլիր խոի. չիւնքի նէ արապա գալմիշտը Վէ նէ տէ հայլան, հաթթա պունլար պուլունմատըղճա քէօյլիւլէր սէվինիքտի, չիւնքի պունլար պուլունտա դասպ օլունան մալլէրինտէն մատաա հայլանլարընը արապալարընը տա իւսթէ վիլէճէքլէր խոի. խոի քէօյլիւլէր հայլանլարընը գասապա սաթըպ, արապալարընը տա զըրըպ օտուն եէրինէ օրտունլարա սաթտըլար :

Պէօյլէ պիր հալտէ, Բուսլարըն արգասընա տիւշիւպ գօլալամադ գապիլ տէյիլ խոի. Ձէրքէս սիվարիլէրի արգալարընտան գօշաճադ կէրտէ, Քիւրտլէր իլէ եաղմա բայ իթմէեէ տալմիշլարտը. բիատէ հէր եէրտէ նաֆադա պուլամահաճաղընտան, աղըր աղըր իլէրի կիտէպիլիր խոի. Նալընըզ Իսմայիլ բաշա Յուլիսին Չսինտէ Գարա-քիլիսէ ճիվարլարընտա Բուս օրտունունուն արգասընա տիւշէպիլտի :

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ տախի օրտունունու իսթէտիլի գատար չապուգուղլա իլէրի կէօթիւրէմէտի. թօքու տա չօղուպու, օրտու աղըրլըրտա, հասթաղը տա եարալըրտա : Պունտան մատաա Քիւրտ մըղրաղլարընտան զաշան պիր թաղըմ Երմէնի Փա իլեալարը տա, Բուս օրտունունուն բէշինէ տիւշիւպ :

սայէլէրինէ սըղընմըչլարտը : Պունլարըն իթտիյի ըմլայէթէ կէօրէ , թէքմիլ քէօյ-
լէր գըլըճտան կէչիրիմիլ իտի , վէ Բուսլարըն թալսլիյէ իթտիքլէրի հէր հէր-
տէն սէլ կիպի գան ագմըչտը : Տէր Ղուկասօֆ պէօյլէ իւչ պին միւլթէճի ֆա-
միլեալէրինի մուհաֆաղաեա մէճպուր օլտու քի , հիսապ օլունսա մաեթինտէ
օլան ասքէրտէն տէ սալըսա զինտէ իտիլէր :

Օսմանլը , Տէր Ղուկասօֆուն արտ դօլունա եթթիչտիքտէ , էքէյի հըղըճա
պիր մուհարէպէ օլտու : Բուսլար երւզ նէֆէր դատար դայպ իթտիլէր , վէ պիր
չօգ միւհիմմաթ քիրլինճ , պուզտայ վէ ունլարընը Ոսմանլըեա թէրք իթմէեէ
մէճպուր օլտուլար :

Օ կիւնտէն սօնրա իքի ասքէր պիրի պիրինի դայպ իթտի . Իսմայիլ բաշա
Տէր Ղուկասօֆուն նէրէեէ սամուշտուղունու աղնահամատը . պէօյլէ պէօյլէ
Բուսլար սէլամէթլէ Սուրբ Յովնանէսէ վասլ օլտուլար : Տէր Ղուկասօֆ հէմէն
Պաեապիտ իւլէրինէ երբիւեէճէք իտի քի , օրատա մուհասէրէտէ գալան Բուս
ասքէրինի գուրթարսըն , լաքին միւլթէճի էրմէնի ֆամիլեալարընը վէ խասթա
վէ եարալըլարընը պիր էմին մահալէ եէրլէչտիրմէտիքճէ ասքէրէ հարաքէթ վի-
րէմէտի . նիհանէթ պունլարըն ճիւմլէսի այըն պէչինտէ Բուսիա հուտուտի տա-
խիլինտէ օլան Իկտիր գասապասընա վասլ օլտուլար :

Տէր Ղուկասօֆուն պու եօլտա կէրի չէքիլիչի պէօյլէք պիր վուգուաթ
ատտ օլունտու , չիւնքի արգասընտանէ պիրթօք պրալմըչտը նէ տէ պիր եարալը :

Կրան տիւք Միշէլ , խասսէթէն Իկտիրէ կլլիպ , ճէնէրալարը տա թէպրիք
իթտի ասքէրի տէ :

Ձըրչըպլապ Բուսիա մէմալիքինէ հիճրէթէ մէճպուր օլան պու իւչ պին էր-
մէնի ֆամիլեալարընա Թիֆլիս էրմէնիլէրի տէրապապ պիր խանէ տէֆիթէրի աչ-
տըլար , իւք կիւնլէրի պէչ պին բուրլի թօրլանտը , վէ Գապգաստա պիր չօգ
պէօյլէք չիֆթլիք վէ արապի սահիպլէրի տախի պունլարտան պիր չօղունու ,
պիր գաչ սէնէ վէրիլի վիրմէմէք իւզըրէ էմլալլէրինէ գապուլ իթտիլէր :

Շիմաի մատտէ Պայազիտի մուհասէրէտէն գուրթարմապ իտի :

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ Իկտիրտէ էրզապ վէ միւհիմմաթընը թաղէլտիք-
տէն սօնրա , օն պին դատար ասքէր վէ եիրմի տէօթթ բարէ թօք իլէ էօնտէն
ճէնէրալ Գալպուլայի խանը սալտըրըպ , Յուլիսին սէքլիլինտէ տախի քէնտիսի
տէ տօլրու Պայազիտէ թէվլէճճիւհ իլլէտի :

ՊԱՅԱԶԻՏԻՆ ՄՈՒՀԱՍԵՐԷՍԻ

Վ.Ե

ԲՈՒՍ ՄՈՒՀԱՖԱԶԱՍԱՔԷՐԻՆԻՆ ԻԵԼԱՍԸ

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ Մայիտէ Պայազիտտէն հարաքէթ իթտիքտէ ,
գալէտէ տէօթթ պէօյլէք վէ եիրմի ալթը քիւչիւք զապլթ վէ 1587 նէֆէր պը-
րապմըչտը : Պունլար Պայազիտտէ իքէն , պունլարը կէլիպ օրատա վուրմապ ի-
չիւն Վան թէրաֆլարընտան Օսմանլը պիր դօլ ասքէր չըղարտը խէ տէ , ճէնէ-
րալ Ամիլօչվարօվ պու դօլու գարչըլայըպ աղըթմիլէտը : Սօնրատան Վան աս-

քերի գօմանտանը Ֆայիգ բաշա Պիթլիս վէ Մուշտա օլան բերաքէնթէ նիզամ պէօլիւքլերինի թօբլաեղպ, պիր թապուր թէշքիլ իտէպիլմիշ իտի վէ պուշկարա մուսալէնէթ իթմէք իւղըէ Ֆայիգ բաշա Քիւրտ Շէյխի ձէլալէտտինտէն կէօ-նիւլլիւ ասքէր տէ իսթէմիշ իտի, պու սէպէպլէ եիրմի պին գատար Քիւրտ կէլ-տի եղըլլար քի ճիւմէսինին կէօզիւ եազմատա իտի վէ տէյիլ Իսլամը մուհա-ֆաղա իթմէքտէ :

Պուշկարտան 1400 գատարը Շէյխին քէնտի մանէթինտէ օլարագ Հալար-տան Վանա կէլտիլէր վէ եօլտա եիրմի տէօրթ գատար քէօյ հաղմալատըլար, իշիթէն դաշար վէ տալլարա չէքիլիւր իտի : Օրատա ճիւմէ ինտինտէ միւհիթ-րէմ պիր Սուրբ Բարթոլոմէոս մանասթըրը վարտը, Քիւրտլէր պու մուսպարէք մահալէ օլտուն ռաեէթ իտէրլէր զիւլիւմիւ իլէ, պիր չօզ խրիպթիանլար գարը-լարը, չօճուղլարը վէ մամէլէքլերի իլէ օրաեա սըղընմըլլարտը, Քիւրտլէր իսէ իւք էվլէլ օրայը պատըլար :

Քիւրտլէր հէպ պիրլէշիպ վէ գարուլարը գըրըպ, մանասթըրը թէքէտէն թըրնաղա գատար եաղմալատըլար . բիսգօպօս իլէ ռահիպլէրի գաթլտան գօր-գուպ պիր սէս չըգարամատըլար . լաքին պու պիր չէյ տէեիլ իտի . Քիւրտլէր պիւթիւն միւլթէճիլէրի գարը էրքէք պաղմահարաղ, կէօմէլէքլերինէ վարանա-տագ սօյտուլար վէ եազըլըպը օլան գարը, գըզ վէ չօճուղլարը օ հալտէ հէպ սիւրիւպ չատըրլարընա գատար կէօթիւրտիւլէր, վէ իշլէրինտէն պիրիսի կէրի տէօնմէտի : Արթըզ ըրղլարընը մը հէթք իթտիլէր վէ ծնտան սօնրա գաթլ մի իթտիլէր քիմսէ պիլէմէղջ :

Եաղմա վաղթը գարը կէլէնլէրէ հէպ վուրուպ Լօլտիւրտիւլէր, վէ ծն տէօրթ էրքէքլէ պիր գարը տա պէօլէճէ թէլէֆ օլտու : Պիր կէնճ տէլիգան-լլընէ էլինտէն նիշանլտընը պիր Քիւրտ չէքէրքէն, օղլան ըրղընա պարէմ տօգուհուլմասըն տէյի, գըղա պիր տապանճա սըգտը իսէ տէ, գուրշուն կիթ-տի Քիւրտի վուրտու, Քիւրտլէր օղլանը տա գըզը տա տէրագապ բարա բարչա իթտիլէր : Բիսգօպօս պիր չօզ ալթուն վիրէրէք էօմիլիւլ գուրթարապիլտի . սօնրա տաղլարա վէ ծնտան տա ինսիզ կէրլէրտէն Աճէմէ ֆիրար իթտի : Եիւզ եիրմի գատար տիկէր Երմէնի ֆամիլիալարը տախի Աճէմին Սէլմաս գասապա-սընա ֆիրար իթտիլէր վէ օրատա հէմ Իսլամլարտան վէ հէմ միլլէթտալարըն-տան մուսալէնէթ պուլտուլար, չիւնքի պուշկարա օլան գըհազըլըլարը սուլան Իսլամ վէ խրիպթիան բիւր աթէշ օլուրլարտը : Պու պապտէ օ վազըթ Ինկիլիզ Ֆրանսըզ վէ Ամէրիգա գազէթալէրի մուսապիրլէրի պիր չօզ օ տէրէճէ վահշէթ հիքեհայլէրի եաղմըլար տըր քի օգուհանըն թէնի իլիքէն թիքէն օլուր : Լա-քին պիզ կէլէլիմ հիքեհայլէրի :

Ֆայիգ բաշայտ ատամ լաղըմ օլտուղունտան, պու իսաշարաթա տա գա-նաաթ իթտի, վէ իսթէր իսթէմէզ պուշկարա տա Վինչէսթէր գարապինալարը թէվզի իթմէեէ մէճպուր օլտու, չիւնքի միւրատ Պայազիտի գուրթարմալտը : Յունիսին 17սինէ գատար Պայազիտտէ պրագըլան Բուսիա սաքէրի իւզէ-րինէ պիր քիմսէ կէլմէմիշ իտի, օ կիւնիւ պիր պէօլիւք ասքէր քէշիթ չըգա-րըլըպ, պուշկար Պայազիտտէն տէօրթ ոաաթ ուղագտա սէքիզ եիւզ գատար Քիւրտ սիւլարիլէրինէ թէսատիլթ իտուպ, անլէրտէն գօլալանտըլար : Պու Քիւրտ-լէր կէլտիլէր Պայազիտին արզասընտա օլան թէքէլէրի թուլտուլար, վէ Բուս-լար պուշկարը հէր նէ գատար օրատան գօլալատըլար իսէ տէ, աշաղլտան տա

պիր չօգ Բիւրտլէր կէլիւ շէհրի եաղմալատըլար , վէ պուլտուղլարը հայլմանա-
թը սիւրիււ պէօթիւրտիւլէր :

Յունիսին 18ինտէ իւշ տէօրթ եիւղ գատար Բուս ասքէրի Վան եօլունա
քէշֆէ չըգտըլար , պունլար իւշ սաաթ ուղադտա վաֆիր Օսմանլը ասքէրինէ
վէ Բիւրտլէրէ թէսատիւֆ իթտիլէր , էթրաֆլարը սարըլու վէ ֆէնա տլրէճէ-
տէ պօղուլուպ , մէյտանտա խայլը էօլիւ վէ եարալը պրագարագ կիւճիլէ Պա-
եազիտ գալէսինէ տուխուլ իտէպիլտիլէր :

Օ արալըգ նիդամ ասքէրի տէ կէլտի շէհրի իսթիւա իյլէտի : Բուսլարըն
պու պօղկունու գալէտէքի ասքէրի տէ մէեուս իթտի , վէ Օսմանլը գալէսին
սուեունու տա քէսմիշ օլտուղունտան , թէսլիմէ գարար վիրիլտի : Միւլալ Գօ-
վալէվօքի Ֆայիգ բաշա իլէ թէսլիմ շարթլարընը գարալաշտըրըպ ասքէրին պիր
միգտարը սիւհանըգ օլարագ գալէտէն տըշարը չըգտը :

Քիմսէնին պիր շիւքէսի օլմանըպ , նիդամ ասքէրի տէ կէլիւ , պու Բուս
հարպ եէսիլլէրինի մուհաֆազա իտինճէյէտէք , Բիւրտ սիվարիլէրի սըեըրա գը-
լըճ պու սիւհանըգ ասքէրին իւղէրինէ հիւճում խոււպ , պիր նէֆէրի տէ սաղ
պրագմահարագ հէպ գըլըճտան կէշիլտիլէր :

Գալէտէ օլանլար տա պու հալի կէօրտիւքտէ , տէրագապ գարուլարը դա-
բատըլար վէ օնտան սօնրա արթըգ հիշ պիր թէսլիմ շարթը գապուլ իթմէտիլէր :

Ֆայիգ բաշա չօգ չալըշտը քի աճլըգ վէ սուսուղուգտան հէլագ օլաճալ-
լարընա թէսլիմ օլսունլար տէյի , քիմսէ տիլնէմէտի , իլը մուհասէլէտէ գօճա-
սը էօլէն պիր միւրալայ գարըսը , աթալը կիպի հէր թէրաֆա սէյրլթիլ վէ ճիւմ-
լէեէ եիւրէք վիրիւ թէսլիմ օլմաղա պրագմաղտը :

Մուխթար բաշա Բիւրտլէրին պու մէլէնէթ ու վահշիլթիլի իշիթտիքտէ ,
բիւր աթէշ օլուպ էմր կէօնաէրտի քի , իյլէրինտէ պաշ օլանլարը իրէ չէքսին-
լէք վէ գուսուրունու տա տէֆ իթսինլէր : Ֆայիգ բաշա պունլարտան սէքիգ
պին գատարընը Հայտըրանլըեա կէօնաէրտի տէնիր , լաքին Բուսլար սօնրատան
Պայագիտէ կիրտիքտէ , պիր գաշ Բիւրտ սէրկէրտէսինի տէ օնլար աստըլար :

Պին գատար Բուս ասքէրինին Պայագիտին խարապ գալէսինտէ գաբանըպ
տա պինլէրճէ Բիւրտլէրէ վէ նիդամլարա թօբա վէ թիւֆէնկէ տաեանըպ թէս-
լիմ օլմամալարը թէվարիլտէ մէշնօր օլան մուհասէլէրլէրին պիրի աստ օլու-
նուր : Գալէսին սու եօլունու Օսմանլըլար քէսմիշ օլտուղլարընտան , պէշ օն
կիւն սօնրա օ տէրէճէ պիր սուսուղուղա տիւշար օլտուլար քի , առամ պաշը-
նա կիւնտէ պիր չօրպա գաշըղը սու թէվլի օլուրուտու օ տա դօգմուշ օլարագ :
Նէրին ալթընտան լաղըմ գաղըեըպ , չէշմէեէ գատար պիր տար եօլ աշարագ ,
պիր իքի կիճէ պիր ալ սու թէտարիք օլունտու իսէ տէ , Բիւրտլէր թէսատիւ-
ֆէն կէօրիւպ վէ բուսուտա պէքլէեիպ պիր գաշընը թէլէֆ իթտիքտէն սօնրա
պու եօլ տա գաբանտը . էքմէք թայեիլինի իսէ կիւնտէ էլլի տիրհէմէ գատար
ինտի :

Պէօլլէ պէօլլէ հէմ տաեանմալը , հէմ Բիւրտլէրին հիւճումինէ գարչը դօյ-
մալը , հէմ տէ թօբ վէ թիւֆէնք աթմալըլըտը : Հէր կիւն թէսլիմ օլուն տէեի
խապէր կէլիլտի , վէ Բուսլար էյի պիլտիքլէրինտէն քի թէսլիմ օլտուղլարըն
հէպ գըլըճտան կէշիլլէճէքլէր , աճլըգտան էօլմէյի թէրճի հիթտիլէր , պիր գաշ
տէֆա ուղագտան թօբ սէսի իշիթիւպ , Տէր Աուկասօֆ իմտատա կէլիեօր տէյի
էն ճէսուրլարը վէ տիգլէքինտէ պիր աղ գուվլէթ գալանլարը տըշարը տա ուղ-

րատրլար , լաքին ես Գիւրտէր ես տա նիզամ առքերինտէն գարչըւնըպ , կէ-
րի չէքիւմէն մէճպուր օլտուլար :

Նսմըլ քի եօգարտա տէնտի , Տէր Առկասօֆ Եկտիրտէ առքերինէ պիր
ազ րահաթ վիրտիքտէն սօնրա , Յուլիսին սէքիդինտէ եօլա չըգտը քի , Պայա-
ղիտտէ մահսուր օլան Բուս առքերինի գուրթարսըն , չիւնքի արալըգ արալըգ
կէճնտէրիլէն մուխպիրլէրտէն , պուսլարըն նէ չէթին հալտէ օլտուգլարընա է-
եխտէն վազըթի օլմուշ խտի :

Իսմայիլ բաշա Տէր Առկասօֆուռն պու հարաքէթինտէն խապէրտար օլ-
տուգտա , Ֆայիգ բաշահա սէքիլ թապուր բիտտէ , պիր պաթարիա թօք , վէ
ալթը երևզ աթըլը խմտտա կէճնտէրտի . պու հալտէ Օսմանլըլար Բուսլարտան
իւշ գաթ գուվլէթի խտիլէր , լաքին գօմանտանլարընտա իմթիղաճ օլմատըղըն-
տան , Բուսլար պուսլարը վուրուպ տաղըթմահա բէք պէօլիւք պիր զահմէթ
չէքմէտիլէր :

Յուլիսին օնուստա Տէր Առկասօֆ Պայաղիտին բօյրազ թէրաֆընտան կէօ-
րիւնտիւ . օրատա լիւա Միւնիպ բաշա իւշ տաղ թօքու , տէօրթ թապուր բի-
եատէ վէ պին իքի երևզ սիվարի իլէ իհթիաթտա խտի : Միւնիպ բաշա պէօլէ
քիւլլիյէթիւ Բուս առքերինին իւզէրինէ կէլտիյինի կէօրտիւքտէ , օրալարը
թալիլիյէ խտուպ կիտիպ Թէրլիս քէօլիւնտէ օլան Ֆայիգ բաշա առքերի իլէ
պիրլէշմէք իսթէտի , Բուսլար պուսլարըն իւզէրինէ սօլու սիվիլին սիվարի կէճն-
տէրտիլէր իսէ տէ , հէպ Օսմանլը առքերինին պիրլէշմէսինի մէն իտէմէտիլէր :
Լաքին սօնրատան Տէր Առկասօֆ պուսլարըն իւզէրինէ էօլէ պիր հըզ իլէ հիւ-
ճուր իթտի քի , տէօրթ թօք , պէշ երևզ էօլիւ վէ սէքսէն եէսիր պրադարապ
կիւճ իլէ Բըզըլ-տիւղիւ թապիր օլունան մահալէ գատար գաչըպ սըղընապիլ-
տիլէր : Պին պէշ երևզ գատար եարալը տա Գարսա քէճնտէրիլտի տէնիլ : Ֆա-
եիգ բաշա տա արգատալարընը գուրթարմապ իւզրէ պիր ճահտ իթմէեիպ , օ
տա պիւա մուհարէպէ Պայաղիտտէն կէրի չէքիլտի : Գիւրտէր իսէ արթըգ եաղ-
մա իտէճէք հիշ պիր շէյ պուլամատըղլարընտան իլք թօք սէսինտէ տարմա
տաղըն օլտուլար :

Իշթէ պու վէճհ իլէ Պայաղիտտէ մահսուր օլան Բուս առքերի , սէլամէթ
պուլտու :

Հիյնի մուհասլրէտէ Բուսլարտան իքի պէօլիւք զապիթ վէ երևզ օն տէօրթ
նէֆէր թէլէթ օլտուլար , վէ եէտի քիւչիւք զապիթ վէ իւշ երևզ էլլի աօգուգ
նէֆէր եարալը , եանի մէվճուտուռն իւշտէ պիրի :

Պագի գալանը պիր գաշ իսթիսնալիյէթտէն մատտա ճիւմէսի խասիւա ի-
տի , պիր չօղու իսէ զիտտէ էօլիւ խտի նիթէքիւմ աիրի : Հաթթա պիր խալը-
ճապը մուհասլրէտէն գուրթուլտուլար ամմա էօլիւմտէն գուրթուլամատըլար :
Տիկէրլէրի բէք էյի գայրըլպ վէ հալատար եէրլէրէ կէճնտէրիլիպ սէլամէթ
պուլտուլար :

Պայաղիտ շէրի օ տիլէճէ խարապ օլմուշուտու քի , սէքէնէտէն քիմնէ
գալմամըչտը , վէ էվլէքի շէնլիյինի պուլմապը չօգ վազըթա միւհթաճ տըր :
Պէօլէ խարապաթ իչլնտէ վէ էթրաֆ ու էքնաֆտան հիշ պիր էրգագ իւմիտի
օլմահան պիր մէվլիտէ Բուս առքերինին իլամէթի գապիլ տէյիլ խտի . իմտի
ճէնէրալ Տէր Առկասօֆ առքերի ալըպ թէքրար Եկտիրէ չէքիլտի , չիւնքի Իս-
մայիլ բաշանըն տա քիւլլիւ առքեր իլէ Եկտիր իւզէրինէ երևիւմէքտէ օլտու-

դունտան խապերտար խորի : Պայադիտոն խորիսթիան օլարագ սաղ զալան ֆա-
միլեալար իսէ սէֆիլ վէ բերիչան , Տէր Ղուկասօֆ օրտոսու իլէ Բուսիա մէ-
մալիքինէ հիծրլթ իթտիլէր , վէ իշթէ պու վլչի իլէ եանի Բուսաքէրինին Ա-
նատօլուտան թէքմիլ չէքիլմէլէրի (Արտահանտան մատա) պու իլք Անատօլու
սէֆէրի պիթմիլ օլտու :

Պու Պայադիտ մուհասէրէսինի վէ ասքէրին միւսիւղէ նէվինտէն օլարագ
գուրթուլմասընը Բուսուն բէսմի բարօրթօլարը բէք ուզուն եազմըչ սըրլար :

«Նիհանէթ Յուլիսին օն պիրինտէ ուղագտան պիր թօք սէսի ալտըգտա ,
աղնատըգ քի իմտատըմըգ կէլինիտօր :

«Պուլունտուղումուղ հալտէ , տիւնեատա հիչ պիր սաղ օլտաղտը քի աւ-
լէրին սէսի պու թօք սէսլէրի գատար դուլագլարըմըգ լաթլը կէլէպլիսին ,
պէլքիմ փալտէլէրիմիղին աճըղը սէսլէրի տախի պիղէ պու գատար չիրին կլ-
րիւնմէկէքտի , օ սաաթ աղնատըգ քի Տէր Ղուկասօֆ պիղէ բէք եաղըն ը-
տը , պու ճիւմլէ իլէ իրթէսի սապահտան էվվէլ գուրթուլմատըգ :

«Օ մահուտ կիճէյի սապահ խտինճէկէտէք , նէլէր չէքաիք վէ նէ գատար
ուզուն կէօրիւնտիւ պիղէ , գալէմ իլէ թարիֆ օլունուր չէյ տէկիլ տիր . գու-
սուր չէքիլէնլէր տէ բարօրթօլարտա պիրէր պիրէր եաղըլը տըր : Սապահլաիւնը
գալըղպ , եիրմի պին Քիւրտ վէ Օսմանլընըն , բիւղկեարտան տաղըլան գուլ
կիպի զայպ օլտուլարընը կէօրտիւքտէ . կէօղիւմիւղէ տախի ինանապ կէլմէղ
խորի : »

ԵՐԾԵՆԻԹԱՆԸՆ ՊՈՒ ԻԼՔ ՍԷՖԵՐԻ ԻԵՋԼԻՐԻՆԷ ՄԻԻԹԱԼԱԱ

Յուլիսին օն պէլինտէ , Անատօլուտա Բուսլարըն զապթ իթտիքլէրի պիլ
ճիւմլէ մէմալիքտէն , էլլէրինտէ Արտահան գալէսինտէն վէ էթրաֆընտա օլան
պիր մըգտար արադիտէն պաչգա պիր չէյ գալմամըչտը :

Բուսլար Օսմանլը ասքէրի իւղէրինէ պէյհիւտէ հիւսուլմէր իթտիքտէն սօն-
րա , պիր պլօյիւք մէյտան ճէնկի վիրմէկէ ճէսարլթ իթմէկէրէք կլրի չէքիլ-
մէկէ մէճպուր օլմուշլարտը , չիւնքի ասքէրլէրի ալ օլտուղունտան ճէնէրալա-
րընտա ճէսարլթ գալմամըչտը : Պիւթիւն Էւրօքա պու հալտէն իսթիլըրապա
աիւչար օլտու , սլքսէն միլեօնլուգ պիր միլլէթին չըգարաճաղը ասքէր պուսու
եուտու տէտիլէր . Բուսիանըն ազամէթի սալթ պիր կէօղէ պիր կէօսթէրիչմի
իմիչ , պունու տէյիպ , եա Թիւրքօֆիլ եա Թիւքտէն սաթըն ալընմըչ զաղէ-
թալէր Բուսլարը գահգահայա ալմաղա պաշլատըլար . սօնրատան Բուսլիտէքի
պօղկունլուգտա պունա իլավէ օլունտուգտա , Բուսլարըն եիրմի սէնէտէն պէ-
րու քէսպը գուլվէթ վէ միքնէթլէրի ուղրունա սարֆ իթտիքլէրի ճահու ու իլ-
տամըն էսէրի հէմէն մահվ օլմագ տէրէճէսինէ կէլմիչաի : Բուս զաղէթալարը
տախի քէնտի իղթիտարսըղըղլարը իւղլրինէ ալլէրինի ուղաթմաեա պաշլա-
տըլար , ասքլրին աղըղընը պէհանէ իթտիլէր , հուտուտա անճաղ ալթմըչ պին
ասքէր կէօստէրիպ , պունուն իլէ պիւթիւն Անատօլույու զապթ իսէճէյիլ ,
ղանն իթտիք , տէտի Կօլօս : Մէլիգօֆ կիպի էնլիլլէթի վէ թէճըլպէլի ստամ-

լարնն նասիրաթնը տա տիրնէմէտիք : Են պէհատուրլարն տա էլլէրինին եէթի-
շէմէեհէճէի իշ վար պու ալէմտէ :

Թասարրուֆ , պիր հիսապը սահիհ իւզէրինէ օլմատըը կիպի . օ տա պիր
թէսէյիւպ տիմէք օլուր տէտի , պիր էսկի Բուս զազէթասը , պիւ կաղնը պիր
թասարրուֆլա եիւզ պին ասքէրին եարաճաղը շէյի էլլի պին տէ եարապիլիւր
զանն իթտիք :

Լաքին տահա պէտթէրի շու օլտու քի , Բուսլարն պու զաաֆընտան Բա-
մանը գուվէթ քէսպ իթտի . Օսմանլըլար խաթալարը թէճրիւպլէրինտէն տէ
խաթիֆատէ իթալլէր . էվլէլտէն նէ գատար կէվշէք տավրանտըլար իսէ , շիմ-
տիտէ օ գատար զայրէթ կէօսթէրտիլէր . Գարսըն եէնի մուհաֆըզը Մուսթա-
ֆա բաշա , Գարսը զախիրէ վէ միւհիմմաթ իլէ տօլտուրտու , Իսմայիլ բաշա-
նըն եէրինէ Էրպրուսիա կէլէն Հասան բաշա քէզալիք : Էնկիւրիւտէն , Խար-
րուրթտան , Գօնեատան , Տիարպէքիրտէն , Պաղտատտան տախի բիատէ վէ սի-
վարի ալալար կէթ իրթտիլէր , պաշը պօզուզլար ճէլպ իթտիլէր վէ պուսլարը
տա օլտուգճա թալիմ ալթընա ալտըլար : Քէզալիք օն ալթը կաշընտան ալթ-
մըշ կաշընա գատար Էրմէնիսթանտա նէ գատար Էրքէք Իսլամ վար իսէ ճիւմ-
լէսինի սիւհա տալէթ իթտիլէր վէ պուսլարա Բիպօտի Մարթինի թիւֆէնըլէ-
րի վէ եէնի էլպիսէլէր վիրտիլէր :

Եիւք հայլանլարը օլմահըպ , պու սէպէպլէ Տէր Ղուկասօֆու գօլալա-
համատըպլարնտան , ալընպ Հասան բաշա ահալիտէն պին եէտի եիւզ տէվէ
վէ իւշ պին եիւք հայլանը իսթէտի վէ ալտը . Պաղտատ , Մուսուլ , Մէրտին ,
վէ Սիվաստան քիւլլիւ ուն վէ պուղտայ կէթ իրթտիլիպ վէ քիւլլիւյէթլիւ բէքսի-
մաթ եարտըրալար :

Պու հալտէ Օսմանլըլար հէմ քէնտիլէրինի մուհաֆալա , վէ հէմտէ հիյնի
հաճէթտէ Բուսլարն իւզէրինէ հիւճուս իտէպլիլլէր իտի :

ԳԱՐԱ-ՏԵՆԵՁ ՓԵՆԱՐԸՆՏԱ ՕԼԱՆ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻՆ ՍՕՆՈՒ

Հիքեայէմիղի Բուսէլի ճիհէթինէ նազլ իթմէզտէն էվլէլ , Պաթուս վէ Ա-
պաղա թէրաֆլարը վուպուսթը հազընտա տա պիր իքի շէյ սէօյլէմէլիիկ :

Ճէնէրալ Օգլօպլիս , Գարա տէնիզ սէվահիլինտէն իլէրիլէյէ իլէրիլէյէ Պա-
թուս ճիվարնա գատար եաղլաշմըշտը . Յունիսին 11ինտէ 2իքի-ձիրի մէվգիլի
իւզէրինէ հիւճուս իթտի , Օսմանլըլար հէմ էյի պիր մէվգիտէ իտիլէր հէմ տէ
էյի տէօյիւշտիւլլի . պիր զըրհը տա քէնտիլէրինէ տէնիպտէն եարալմ իտէրտի .
Լաքին Բուսլար 11 գապիթ վէ 400 նէֆէր թէլէֆ իտէրէք , պիր կիւստէ պու
մէվգիլէրի էլլէրինտէն ալտըլար :

Ալըն 12սինտէ Տէրվիշ բաշա պիր թապըմ ասքէր իլէ Հէրսէքտէն պու
թէրաֆա Օսմանլըլարա իմտատա կէլմիշ իտի . միւճիւպինճէ Պաթուս օրտուսու
գօմանտանըլընը պու Տէրվիշ բաշա տէրիւստէ իթտի : Ելք կիւսիւ Օսմանլը-
լար տօգուզ սաաթ վէ թաղէ ասքէր իլէ միւթէմատի տէօյիւշտիլէր իսէ տէ
Բուսլարտան պօզուլտուլար , վէ կիճէ իւստէ կէլմէսէ բէք բէրիշան օլաճաղար

ըտը : Լաքին Բուսլար պու մուվաֆֆազիեթ լէրինտէն պէօյլաք պիր շէյ խաթի-
ֆատէ խոյմէտիլէր , Պաթմուտան տիւզիւեթ Օսմանլըլարա իմոտա կէլիր իտի ,
վէ ետրիլ Լազլար Բուս ասքէրինէ հիշ պիր ելրտէ տուր վէ րահաթ վիրմէվլէր
խտի . իմտի ճէնէրալ Օգլօպիյօ , օրալարտա տուրմայը ազրլ սայմանըպ , Յունի-
սին Չոռնտա Մուգա էսթալ նամ էսքի միւսթահէթ մէվլէրինէ գատար չէ-
քիլտի : Պու կէրի չէքիլիշ , Դարս թէրաֆընտան կէրի չէքիլիշէ թէսատիւֆ
իթտիյինտէն , տահա պիր ֆէնա թէսիւրի օլտու :

Ապագա թէրաֆլարընտա իսէ (Սօգուլ գալէ թէրաֆլարը) Օսմանլը աս-
քէրի բէք ֆէնա հալտէ խտիլէր . Օսմանլը ասքէրի պու թէրաֆլարտա արգա-
լարը տէնիզ իքի եանլարը Սօշի վէ Դօտօր չայլարը վէ Էօնլէրի կէչիլմէզ շիւ-
շիւ օրմանլարը օլուպ , պիր չըգմազ իչինէ տիւշմիւշ կիպի խտիլէր : Պուսլարըն
հիւմիլսինին Էօթէ թէրաֆլարընտա իսէ Բուսլար մէթէրիս իչինտէ խտիլէր : Յու-
նիսին ոսնլարընտա Ֆաղլը բաշա Գօտօր նէհրինին սաղ թէրաֆընը գապթ իտի-
րէք պու չըգմազտան գուրթուլմագ իսթէտի : Ուտուղլարը եէր ճէնիկ միւսսիպ
պիր մահալ օլմատըղընտան , Ապագալարըն գլաղուղուղու իլէ տէնիզտէն օրտու-
եու պիր աղ տահա եօգարըեա նաղլ իթտիլէր վէ այըն Չախտէ ալէսսապահ
բաշա պիւթիւն պօրուլարը չալտըըպ , նիգամ վէ Ապագալար իլէ տօղրու Բուս-
լարըն իւղէրինէ եիւրիւտիւ իսէ տէ , խաթթլարտան իլէրի եիւրիւ եիւրիւմէզ
Բուսլարտան չէտիտէն գօլալանտըլար . իլքին Ապագալար տօղրու նիգամ թա-
պուրլարը պիրէր պիրէր կէրի չէքիլտիլէր , վէ Բուսլարըն ասքէրի գարընըզ օլ-
մանըպ , թիւֆէնքէրի տէ էյի օլսա , Օսմանլը թէքմիլ պօղուլաճագսը :

Օսմանլը ասքէրի տէնիզ քէնարընա գատար էնիպ , աղ գալտը իքիյէ պէօ-
լիւնէրէք , պիր թագըմը տէնիպէ տէօքիւլէճէք վէ տիլէր թաղըմը հասը կիպի
եէրէ սէրիլէճէքտի . լաքին Ապագա սիվարիլէրինին պիր հիւճուլիւ Բուսլարը
պիր աղ էյլէնտիլտի , վէ պիր զըրհը Օսմանլը ֆըրգաթիլին տէ թագէ ասքէր-
լէ իմաստլարընա եէթիլտի :

Լաքին Բուսլար ֆըրգաթիլին իլէ Օսմանլը արասընտա օլան սլահիլէ եաղ-
մուր կիպի գուրշուն եաղտըրտըզլարընտան , ֆըրգաթիլնտէն ասքէր վէ միւհիւմ-
մաթ չըգարմագ գապիլ օլամատը , գարատա օլան ասքէրին իսէ խարթուճլարը
թիւքէնէք տէրէճէսինտէ իտի :

Նիհանէթ Ֆաղլը բաշա տախի իքի ֆըրգաթիլին տօլու ասքէր վէ միւհիւմ-
մաթ իլէ իմտասա կէլտի , օ վագըթ Բուսլար արթըզ սէվահիլտէ տուրամանըպ
ֆագաթ աղըր աղըր վէ ֆիւթուրսուղճա կէրի չէքիլտիլէր , վէ Էն էօնտէ վէ
տէնիպէ նաղըր օլան թէրէլէրի Օսմանլըլար գապթ իթտիլէր իսէ տէ , ֆագաթ
պիր աղ մէյտան գաղանմըշ օլուպ եինէ չըգմազտա վէ մուհասէրէտէ կիպի ի-
տիլէր :

Լաքին Բուսլար Բուսլար , Պալգանլարըն պէրի թէրաֆընա կէչիլիշ օլ-
տուղլարընտան վէ Սթանպօլ թէչիլքէտէ օլտուղուստան , Պալը Ալի ասքէրի Ա-
նատօլուտան Բուսլարիյէ նագլ իթտիլմէ եէ գարար վիրիպ , վէ Հօպարթ բաշա-
նըն տիւշմէնի Բէաիֆ բաշա տախի աղլ օլմուշ օլտուղուստան , պուսուն մայի-
թինէ պիր տօնանմա վիրիլիպ , Սօխուսա կէօնտէրիլտի քի օրատա օլան ասքէ-
րի ալսըն վէ Բուսլարիյէ նագլ իթսին :

Ապագալար Բուսլարըն էլինէ տիւշտիւքտէ հալլէրի բէք ֆէնա օլաճաղըն-
տան , օնլարտա Օսմանլը ասքէրի իլէ պէրապէր հիւճէթ իթմէք խաթէտիլէր ,

վէ Օսմանը պու ինսանիյէթի տախի իճրա խոուպ , զըրգ էլլի պին Ապագալար-
տան պիր ազընը Բուժէլլիյէ վէ պիր չօղունա տա Թրապուզանա , վէ օնտան տա
Անատուլու իչէրիլէրինէ նազլ իթտիրտի : Աղօսթօս իչինտէ Բուս ճէնէրալը Ալ-
գազօվ ճէնուպտան , վէ Շէլլօշլիգօվ տախի շըմալտան Սօխուժ թէրաֆլարընա
կէտիքլէրինտէ , պագտըլար կէօրտիլէր քի պիր Օսմանը տախի գալմանըպ ,
Հօպարթ Բաշա տօնանմասը ճիւմէսինի ալըպ կիթմիշ խի :

Իչթէ պէօլէ պու Սօխուժ սէֆէրի տէ խիթամ պուլմուշ օլտու քի , իպ-
թիտա տա Բէք մալիւմաթլը ասէմլէր պօշ շէյ տիր տէյի Պապը Ալլիյէ իխթար
իթտիլէր խսէ տէ , քեար իթմէմիշ խի :

ՐՈՒՄԵԼԻ ՃԻՀԵԹԻ

ՊԵՐՆՈՒՆԻ ՎԵ՛ ԻՔԻՆՃԻ ԲԼԵՎՆԱ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻ

ՅՈՒԼԻՍ ԵՐՐՄԻՏԵՔԻ ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆԸՆ ՀՍԼԻ

Բուսլար նասըլ քի Անատոլուտա Յունիս 21 է դատար իլերիլէ երպ , օն-
տան սօնրա կէրի չէքիլմէնէ մէճպուր օլտուլար , պէօլէ տէ Յունիս 21 է դա-
տար Պալգանլըն պէրի թէրաֆլարընտա էտիրնէ ճիվարընա դատար իլերիլէ երպ ,
օ թարիխտէն սօնրա կէրի չէքիլմէնէ մէճպուր օլտուլար :

Բուսլար 1870-71 Ալաման սէֆէրինէ թազլիտ իթմէք խթէտիլէր խէտէ ,
նէ օ դատար ասքէրլէրի վարտը , նէ տէ օ դատար ուսթալըզլարը :

Բուսլար եալընըզ պէշ պուչուզ օրտու իլէ Թունատան պէրի թէրաֆա
կէշմիլէր խտի քի , նիհանէթ երզ գըրգ պին ասքէր տիմէք տիր : Բուսլարի
խթիլա իթմէք իչիւն Օսմանլըտան զիատէ ասքէրլէրի օլմագ լազլու կէլիւրքէն
Օսմանլըտան տա էքսիք խտիլէր :

Օսմանլընրն Անատոլուտան կէլմիշ գըրգ պին ասքէրի Բուսնուգտա Անմէտ
էյուպ բաշա գօմանտասընտա խտի , ալթմըշ պին տէ Շուսլատա Մէհմէտ Ալի
բաշա գօմանտասընտա , վէ գըրգ պէշ պին տէ Պալգանլըն պէրի թէրաֆլարտա
Սիւլէյման բաշա գօմանտասընտա , նիհանէթ էլլի ալթմըշ պին տէ Օսման բա-
շա գօմանտասընտա վար խտի քի , Վիտինտէն Բլէշլա իւզէրինէ կէլմէքտէ խտի :

Կրան սիւք Նիգօլանլըն պու հալէ վազըֆ օլմամասը քէնտիսինէ պիր պէօ-
ելը խաթա ատտ օլունտու : Կրան սիւք Նիգօլա զանն իտէր խտի քի , Օս-
մանլընր տարմատաղըն իթմէք բէք գօլայ պիր մուամէլէ օլաճագսը , վէ աս-
քէրինին պիրտէն պիրէ Պալգանլարըն պէրի թէրաֆլարնա գօլայ գօլայ եաեըլմա-
սը քէնտիսինին պու իթիգատընը պիր գաթ տահա գազլիլէթտի . իմտի ասքէր
իլէրի երկրիսիւքճէ արգալարընըն մուհաֆագա վէ իսթիլաթընը տիւշիւնմէ-
տի . պուսլարա նասըլ միւհիւմմաթ վէ մէյքիւլաթ եէթիշտիրիլէճէք խտի օնլար-
տան դայտ իթմէտի , վէ կէրի չէքիլմէլէրի իչիւն եալընըզ պիր Սիմսիլա քէօբ-
րիւսիւնէ գանաաթ իթտի :

Քէզալմէք բէք տար պիր խաթթ իլէ , եանի սաղընը վէ սօլունու կէօղէթ .
մէհէրէք Պալգանլարը կէչիպ Պուլկարիսթանտա իլերիլէտի , վէ ասքէրինին ազ-
լըլընա պագմահարագ զիատէ եաիլտը : Նիհանէթ չունու տա տիւշիւնէմէտի
քի , Օսման բաշա պիր պէօլիւք օրտու թանգլիւ իտէրէք , Բլէշլա իւզէրինէ երւ-
րիւմէքտէ խտի :

Վէլ հասըլ Բուս ասքերի , ալթմը Քիւմէթրօ էնի օլան իրի երւզ քիւօմէթրօլուգ պիր մէյտանա եաերլիլտը , արգալարընտա կերի չէքիլէճէք իւշ եօլ վար իսէ տէ , իւշիւ տէ եօլ տէնէճէք եօլ տէյիլ իտի . սաղոտան սօլտան հէր եէրտէ Օսմանլըլար պու ասքերի վուրապիլիլէր իտի . հասըլը թէվալթիսի աւքէրիյէտէ պէօյլէ պիր ճէհալէթ ճէսարէթիսին հիշ պիր էմսալի եօղուտու տէնէպիլիրտի :

Մէհէմէտ Ալի բաշա իլէ Օսման բաշա պիրլէշտիլէրի կիպի արգալարընտա օլան պօղաղ գաբանաճագտը , հաթթա Բուս ասքերի իքիլէտէ պէօլիւնիւպ , թէքմիլ խարապ օլապիլիրտի , հէլէ Պալգանըն պէրի թէրաֆընտա պէլքիւ պիր նէֆէր տէ գուրթուլամագ օլուրուտու , էօթէ թէրաֆտաքիլէրտէ կէրիլէ գաշաճագ անճագ պիր քէօքրիւ գալըրտը քի . հէր ան վուրուլուպ բարալանմաը գապիլ իտի : Էյէր Էւրօբա օրտուտու մուվաճէհէսինտէ , հագիլաթէն Բուսլարըն հալի խարապ ըտը , լաքին կրան տիւք Նիգօլա շիւրհէսիլ Օսմանլըն միւպթէտիլիլնէ կիւվէնմիշ տիք , էյէր պու պէօյլէ իսէ կրան տիւք մէմուլինտէն զիտտէ պախթիար օլտու տէնէպիլիլ :



ԻԼՔ ԲԼԷՎՆԱ ՄՈՒ ՀԱՐԷՊԵՍԻ

Պալգանլարըն չըմալ թէրաֆըն էթէյինտէն երւքսէք վէ տիւզ պիր վաաի արաղի հասըլ օլուր քի , կիւն սօղրուտու թէրաֆըն Թունանըն սաղ թէրաֆընա դատար վաալ օլուր :

Պու տիւզիլէքտէ Պալգանտան նէշաթ իտուպ , չըմալա սօղրու ճէրեան իտէն պիր թաղըմ չայլար վար :

Զիշթօլտան պաթը թէրաֆընա կիտիլէճէք օլունճա իլք բաաթ կէլէն չայ Օզմ եախօտ Օզէմ չայը տըր քի , Նիգօրօլինին պիր աղ աշաղըսընտան Թունա եա գարըչըր : Պու չայ մէգքիւր տիւզիւն օրթասընը թաաիտ իտէր , վէ Բուս ասքէրիսին քիւլիլիսի պու տիւզիլէքտէն Պալգանա իլէրիլէմիշտի :

Օսմանլըլարըն Պուլկարիթմանը մուհաֆաղալէրի իչիւն իլք խաթթ պու Օզէմ նէրի իտի :

Էքինճի չայ քի պաթը թէրաֆընտա տըր , Վիտ իսմի վիրիլէն չայ տըր . պու չայ տախի Պալգանլարտան գուհուր իտուպ , Սօֆիա թէրաֆլարընտան ճէրեան իտէր , վէ պիր թաղըմ աօլանպաճլար իլէ Նիգօրօլինին իւսթ թէրաֆընտան Թունայա տէօքիլիւր : Պու Վիտ նէրի տախի , պաթթտան իքինճի խաթթը մուհաֆաղա իթմէք Օզէմէն գօլալ տըր :

Վիտ նէրիսին Թունաեա տէօքիլիլէպ աղղընտան օթուզ ալթը քիւօմէթրօ ուղագտա , վէ պու չայըն քէնարընա եաղըն կրիվիշա նաա պիր ինճէ աույուն քէնարընտա պիր շէհր վար քի , իսմի Բլէվնա տըր : Պու շէհրին օն եէտի պին գատար տէքէնէսի օլտուղու հալտէ , մուհարէպէտէն էվէլ իսմիպէր ճիւնի տէ նաաիլիւմ պիր պէլտէ իտի : Սէյեալար անճագ պիր իքի սաաթ արգըրմալարաղ պու շէհրտէ տուրապիլիլէր իտի , չիւնքի տըգաթա չաեան հիշ պիրշէթի եօ-

դուտու : Պէօլէ պիր Պուկարիւթան մուհարեպէսի լաղըմ իտի քի պու շէհր ,
պիւթիւն ալէմտէ պէօլիւք պիր շէօհրէթ քէսպ իթսին :

Պու ճիւմլէ իլէ պու շէհր պիր չօգ Եօլլարըն պիրի պիրինէ պիթիշտիւի
պիր մէվզիի մուհրիմ իտի :

Պիր Նիգօթօլի Եօլու , 36 քիլօմէթրօ . օ պիրի Բուսճուգտան Պիէլա Եօ-
լու , 180 քիլօմէթրօ . իւչիւնճիւսիւ Թէլիս վէ Որխանիյէտէն Սօֆիա Եօլու 170
քիլօմէթրօ . տէօրտիւնճիւսիւ Գարսօվա , Բրօեա , Լօֆչա վէ Ֆիլիպէ Եօլու ,
150 քիլօմէթրօ :

Շէհրտէ պիր գալէ Եօգ իսէ տէ , բէք գօլայ իսթիհքեամ վիրիւէպիւրի պիր
մէվզիտէ իտի :

Ճէնէրալ Քրիւտնէր գօլայճաճըգ Նիգօթօլիյէ սահիպ օլուպ , օրատա արամ
իթտիի հալտէ , Օսման բաշանըն օրտուսունու Վիտինտէ գալտըրըպ գօշարագ
Նիգօթօլի իւզէրինէ կէլմէքտէ օլտուղու Փագաթ Նիգօթօլի ալլիմագտան օրա-
եա հէթիշէմէտիլինտէն Բլէվլաեա տէօնիւշ , վէ օրատա մէթիին իսթիհքեամ-
լար Եաքմահա պաշլամըշ օլտուղու խապէր վիրիւիշտի :

Քրիւտնէր տօգուղունճու օրտու իլէ Նիգօթօլիյի ալտըգտա , լաղըմ ըտը քի
գօշաուն կէլսին վէ պու Բլէվլա մէվզիինի տէ էլտէ իթսին , Եօգսա էնքաէսի
սարըլապիւրի , վէ Զիշթօվ օրտուկեահը իլէ իսթիլաթը քէսիլէպիւրիտի : Քրիւտ-
նէր պու խաթասընը չապուգ աղնահըպ , Ճէնէրալ Շիլտէր Շիւլտնէր էմր իթ-
միշտի քի , կիթսին Բլէվլայը ալսըն վէ գապթընա կէշիրսին , Լաքին Քրիւտնէր
իպթիտատա Բլէվլայը ալմամսընտա պիր խաթա իթտի իսէ տէ , քիֆահէթ
իթմէղ տէրէճէտէ ազ պիր ասքէրլէ Բլէվլայը ալմաղա դալգըշմասը տահա պէօ-
եիւք պիր խաթա իտի : Վազաա էօնտէն պիր քէշֆ գօլու տա չըգարըլտը , լա-
քին պունլար տա Եաղնըշ խապէր կէթիւրտիլէր . մէմէքէթտէ պէօլիւք պիր մու-
հաֆազա հէհէթի կէօրիւնմէԵօր տէտիլէր , վէ պէօլէ հէմ միւսթահէլ վէ հէմ
տէ քէնտիլէրինտէն պէշ գաթ զիտտէ պիր ասքէրի օլան պիր պէլտէ իլէ Բուս-
լար ալէլամնա վուրուշմահա մէճպուր օլտուլար :

Վէ տահա դարայիպի շու օլտու քի , Ճէնէրալ Շիլտէր Շիւլտնէր ասքէրի-
նի իքի գօլ իտուպ , պիր պիրինին Եարտըմընա հէթիշէմէհէճէք տէրէճէլէրտէ
ուզագտան Բլէվլանըն իւզէրինէ հիւճուլ իթմէեէ գարար վիրտի : Պու իքի գօլ
տա Եօլտա պիր գաշ գարաղօլ գավկասը իտուպ , այըն օն տօգուղունտա իքի-
սի տէ սիլէր թէրաֆտան Բլէվլա բիշկեահընա վաս օլտուլար :

Իրթէսի սապահըսը ալաֆրանկա սաաթ պէշտէ Ճէնէրալ Շիլտէր Շիւլտնէր
պիր թօը աթէշի իլէ մուհարեպէսէ պաշլատը :

Օսման բաշա տախի քէնտի թէրաֆընտան տիւշմէնին հարաքէթը ասքէ-
րիեէսինի քէշֆ իտուպ , օ տա իրթէսի սապահըսը իչիւն մուհարեպէսէ հաղըր-
լըգ կէօրմիւշտիլ :

Բուսլարը պէօլէ բէք ազ պիր ասքէր իլէ Բլէվլա իւզէրինէ հիւճուլ իթ-
տիքէրինի կէօրտիւքտէ , Օսման բաշա աչըրը թաճիւպ իթտի իսէ տէ չապուգ
աղնատը քի , Բուսլար քէնտինտէ օլան գուվէթի պիւմէԵօրլար , իմտի էօլէ
պիր խիւտէ գուլլանայըմ քի տէտի ճիւմլէսի վարթայա տիւշսիւն վէ պիր ճան
գուրթուլմասըն : Այըն 20սինտէ , Բլէվլանըն էթրաֆընտա օլան թէքէլէրի Փու-
մանըք ասքէրինին թութտուղունու դագագլար կէօրտիլէր , վէ իպթիտա սաղ-
տն պիր ուֆադ գարաղօլ գավկասը օլտու , Օսմանը բիտտէլէրի կիվէք պիր

հիւճու՛մ մանօվրասը կէօսթէրտիւէր , ֆադաթ իքի թէրաֆ նէ մէվգիտէ իսէլէր
եինէ օրատա գալտըլար :

Բուսլարըն ասըլ օրթա գօլու Բլէֆա իւղէրինէ հիւճու՛մ իտէճէյնտէն ,
ճէնլուլ Նիլտէր տաիի օրատայլտը , պուրատա Բուսլարըն իւչ պաթարեա թօ-
բու Սամանլընըն իքի պաթարեա թօբու իլէ մուհարէպէեէ պաչլատըլար , Սս-
մանլը թապեալարընըն պիրի Բուսլարտէ խաթթլարընը պօյունա վուրնպիլիտի :

Բուսու՛ն պիր ալպը , թօբ պաթարեասընըն իքի թէրաֆընտա խաթ քի
խաթթ իւղրէ , եանի պիր թապուրու սօլտա վէ իքի թապուրու սաղտա . պու
իւք ալպըն սաղընտա տա պիր պաչպա ալպ . տահա օլուպ , պուսու՛ն տա իքի
թապուրու հարպ խաթթընտա վէ պիր թապուրու արգատա եէտէքտէ պրա-
գըլըն ըտը :

Սապահըն ալաֆրանկա պէչ պուչուղու բատտէլէրնտէ ճէնէրալ Նիլտէր ,
իլէրիյէ արչ գօմանտասընը վիրտի . Սամանլը ասքէրի իլէ Բուս ասքէրի արա-
սընտա պիր տէրէ վարտը . Բուս ավճըլարը պու տիքէեէ տօղրու եիւրիւեիւպ
աթիչ իթմէեէ պաչլատըլար , տէրէնին օ պիր թէրաֆընտա օլան Սամանլը աս-
քէրի տահա չիտտէթլի պիր աթէչ իլէ պունա ճէվապ վիրտիլէր , լաքին էն
սաղտա օլան Բուս ասքէրի պէօլիւքլէրի «հուրրա» պաղընչարադ , Սամանլընըն
օլտուղու պաեըրը թըրմալատըլար , վէ Սամանլը ասքէրինի կէրիլէթիւպ գօվա-
լատըլար . լաքին սօլտա օլան Բուս ասքէրի իլէրիլէեէմէտի , չիւնքի օրատա
Սամանլընա կիթտիքճէ իմտատ կէլիւպ խաթթլարը գաթըլանըտը , Պու հալէ
նազարէն Բուսիանըն սաղ գօլու գիատէ իլէրիլէմիչ սալըլըտը , վէ վաղտա Սս-
մանլը ասքէրինի գօվալամադ արգուսիյլէ պու գօլ Բլէֆա շէհրինէ գատար ի-
լէրիլէմիչտի :

Թիւրքլէրին խաթէտիյի շէյ տէ թամ պու խտի : Բուսլարըն պու գօլու Նիւ-
գօթօրի ճատտէսինտէն Բլէֆա շէհրինին իչլրիսինէ կիրէր կիրմէգ , հէր բէնչէ-
լէտէն թիւֆէնք տէմիրլէրի բարլամաեա վէ աթէչ իքմէեէ պաչլամըլար , շէհ-
րին իչինտէ սագլտնմիչ վէ կիլլէնմիչ օլան Սամանլը թիւֆէնկէնտադ բիատէլէ-
րի նակէհան հէր թէրաֆտան օրթաեա չըգըպ , պէօլլէ շաչկընլըգլա պիւա թահ-
գիւ շէհրին իչինէ կիրմիչ պիր ալուճ Բուս ասքէրինին իւղէրինէ հայըրարադ
պաղըրարադ ճան ալմաճադընա հիւճու՛մ իթտիլէր : Բուսլար պու հալտէ տէհ-
չէթու պիր թիլէֆէ ուղրատըլար , պիր թէրաֆտան եիւղլէր իլէ եէրէ սէրի-
լիւպ , տիկէր թէրաֆտան քէնտիլէրինտէն օն գաթ գիատէ օլան Թիւրք ասքէրի
էօնիւնտէն աղըր ալըր կէրի չէքլիւմէեէ չալընըրլարտը : Նիհաեէթ եարալըլա-
րըն տա գուրթ արամաեըպ մէյտանտա պրագատըլար , վէ պունլարըն իւղէրինէ
իճրա օլունան տիւրլիւ տիւրլիւ գըհազլըգլարը արգնտաչլարը կէօզլէրի իլէ
կէօրիւպ գուրթարամատըլար : Իւք վուրուլուպ էօլլէնլէրին պիրի , պու գօլուն
գօմանտանը լիւա ճէնէրալը Գնօրինկ օլտու . միրալպ Բօզէնպօմ հէմ պիր գուր-
չուն եէհիւպ աթտան տիւչտիւ , հէմտէ եէրտէ իքէն գաֆասընտան պիր գուր-
չուն եէհիւպ թէլէֆ օլտու . նիզամ ասքէրլէրի պու միրալպըն էօլիւսինէ սիւն-
կիւլէր սարլաեարադ մուգաֆֆէրէն ալտըլար կէօթիւրտիւլէր : Պունլարըն ճիւմ-
լէսի Բուսլարըն թէրաֆընտան ըվաեէթ օլունան շէյլէր տիր , օլ ճիհլթլէ բէք
իհթիմալ տըր քի միւպալտա իլէ նագլ օլունմիւչ օլտուն , պինաէն ալէյն պուն-
լարըն սահիհի մէյտանա չըգընճայատաք , եալընըգ օգունուպ մութլագա ինան-
մադ լաղըմ կէլմէգ , չու գատար քի պիւթիւն Էրօթա միւլէրրիլէրի պուն-

լարը պէօյէ Բուսլարտան ալարագ հաղմըջ օլտուգլարընտան, պու կիւնքի կիւն ումում էւօրօք պու իթիգատտա տըր քի, Բէլփատա նիգամ ասքէրի Բուս Էօլիւէրի վէ հարալըլարը իւղէրինէ քէք չօգ գընաղլըղլար իթմիչլէր տիր . մէսէլա շու աթիտէքի թիվանէթ պիր Բուս սօլթաթը թիվանէթի օլտուղու հալտէ, կէրչէքտէն պիր շէյ կիպի հէր էճնէպի մուհարրի շունու պէօյէ նաղլ իտէր :

«Պիր Բուս զապիթի հարալանըր վէ եէրէ տիւշէր, տէրագապ նիգամասքէրի պուսնուն էթրաֆընը սարարլար վէ օրասընը պուրասընը քէսիպ, սիւնկիւ իլէ տիւրթէրլէր քի գաղգսըն էօնլէրինէ տիւշտիւն վէ եիւրիւսիւն, պիչարէ գաղգար եիւրիւմէնէ չալընը վէ թէքրար տիւշէր, ասքէր պիր գահգահա տըր գօրարըր, վէ թէքրար իւթիւնէ տիւշիւպ գուլագլարընը տա քէսէրլէր, վէ եիւնէ տիւրթէրլէր քի գաղգսըն եիւրիւսիւն, պիչարէ գաղգար վէ եիւնէ տիւշէր, նիհանէթ օսանըպ պաշընը քէսէրլէր, պիթիթիւրլէր : Պու գանլը զաֆլէթտէ, Բուսլարտան պիւնտէն զիտտէ ասքէր թէլէֆ օլտու : Լիվա ճէնլարլը Բօքիթօլ գալանլարը թօրլանըպ շէհրին տըչարըսընա չըգարըր, վէ քէնտիսինէ իմտատ եէթիչլինճէյէտէք, տէօրթ սաաթտան զիտտէ օրալարտա մահսուր օլարագ տաւ հանըր տուրուր, քի Գլախհաուղ ալայը կէլսին քէնտիսինի գուրթարսըն, Պու ալայ իսէ տահա պէթթէր պիր հալտէ պուլուսուպ, պու տա օ պիրինտէն զիւտտէ իմտատա միւսթաճ օլմուշուտու : »

Շէհրին տըչարըսընտա օլան պու ալայա, շաֆագտան էվվէլ էմր վիրիւմիչ իտի քի, տըչարըտա օլան Օսմանլը մէվգիլէրինի կիթսին վուրսուն . ալայ սաաթ պէյտէ եօլա չըգըպ, պիր տէրէ իչինտէ օլան Կրիվիչա գարիչէսի էօնիւնէ կէլտիքտէ, պաշլատը Օսմանլը պաթարիալարընտան թօքա թուրթուլմահա : Պունա գարչը Բուսլար տա քէնտի պաթարեալարընը աթէչլէնիւպ, բիյատէլլինի իլէրի սիւրէրէք Օսմանլը իւղէրինէ պիր հիւճում կէօպէրիւպ Օսմանլըլարտան իքի մէթլիւրի զապիթ իթտիլէր : Լաքին Օսմանլըլար իւչիւնճիւ վէ տահա մէթլին պիր մէթէրիւ իչինէ չէքիլիւպ վէ օրատա պէօյիւք գուվվէթ պուլուպ իւղէրլէրինէ կէլէն Բուս ասքէրինի պէօյիւք պիր աթէչլէ գարչըլատըլար :

Բուսլարըն իաթթլարը, ետիքլէրի կիւլլէ վէ գուրչունտան հէր ատըմտա սէյրլէր իտի, իւչ պին պաշը պիրտին հարալանտը, քի պիրի օ կիւնիւ գուրթուլմահալը Էօլտիւ : Միրալայ Գլախհաուղ սաղտան կէլիւպ ասքէրէ պիր հիւճում գօմանտասը վիրտիյի եէրտէ տիւշտիւ թէլէֆ օլտու :

Պու ճիւմլէ իլէ գայմագամ Շաթիլօլ եինէ ասքէրի թօրլանըպ իւչիւնճիւ թիւրք մէթէրիսինի տէ զապիթ իթտի, վէ օրատա պուլուսան պաշը պօզուգլար աթլարընա պինիւպ սափուշտուլար :

Սաղ զալան իքի պին պաշը կէլտիլէր ալայը թօրլատըլար նիգամընա գօտուլար վէ պիր խաթթ իւղէր շէհրին իւղէրինէ եիւրիւսիւն իթտիլէր : օ վաղըթ Օսմանլըլար Էլլէրինտէքի մէթլիւրիսինի ճիւմլէսի թէքը իտուպ շէհրէ չէքիլտիլէր, վէ պաղչէլլտէ տիւրլարըր աղաճլարը քէնտիլէրինէ մէթէրիս իտէրէք, հէր թէրաֆտան աթէլլ թիւսկիւրտիւլէր. Բուսլար տաթի ոլաթարիալարը իւլէ շէհրէ գատար իլէրիլէեիւպ, շէհրին իչինտէ տաթի թօք թօքա վէ թիւֆէնք թիւֆէնկէ կէլտիլէր :

Բուսլար շէհրտէ տէ տըչարըտա տա խայլը մէվգիլէր էլէ կէֆրտիլէր իսէտէ, հիւչ պիրինի մուհաֆաղա իթմէնէ գուտրէթլէրի եօղուտու : Բուս ալայլու-

ընդ պէտքեր թելեֆէ ուղարմըշարտը , իւրա զապիթճէ , ինթիեաթ ասքէրլէրի հիչ եօղուտու , խարթուճ , ֆիշլէնք , ծնար տա թիւքէնմէ եէ պաշլամըշ ըտը , վէ եէնիտէն թա Պուլկարէնիտէն կէթիթմէք տախի դապիլ տէյիլ իտի . Օսմանլը իսէ կիթտիքճէ չօղալըպ գուվվէթլէնմէքտէ իտի , Բլէշնատան պուլուլթ կիպի ավճը թաղըմը չըգըպ իլէրիլէրլէր իտի վէ արգալարընտան տա թաղէ ալալար :

Բուսլար պուլարըն էօնիւնէ տաեանամաեըպ , թա չն էվվէլ զապիթ իթմիշ օլտուգլարը իլք մէթէրիսէ գատար կէրի չէքիլտիլէր :

Օրթատա պաշ գօմանտան Շիլտէր իսէ , պու վուգուաթլարտան ապա խապէրտար օլմաեըպ . եալընըգ թօք մէսլէրիսի իշիթիլ իտի , նէ զաման ասքէրին վէ խուսուսի իլէ զապլթմանտան իքի սիւլիւսիւնիւն թելեֆ օլտուղունտան խապէրտար օլտու իսէ , Օսմանլըլար եիւրիւեիւպ տէ արգասընը քէսմէսիլէր վէ ճիւմլէսիսի եէսիթ իթմէսիլէր տէյի գօրգաուղոնտան , ումուժ ասքէրէ կէրի պօրուլարը չալտըրտը :

Օսմանլըլարտա գիւտէ թէտպիթ վէ սիվարի օլայըտը , Բուսուն պու գօլ օրտուսունտան պիթ նէֆէր տախի գուրթուլամազտը . լաքին պու սէֆէրտէ Օսմանլը գօմանտալարը տայիւմա թէտաֆիտէ պուլուճուպ , ապա պիթ թաալուգ մուամէլաթընտա պուլուճումաթլար : Օսման բաշա տախի պու տէրէճէ մաղլուպ վէ բէրիշան պիթ ասքէրին արգասընը գօվալամազտան գայտ իթմէտի , թա քիւմ Նիգօրօլիտէն պիթ ալայ թաղէ Բուս ասքէրի կէլիպ վէ Բուսլարըն արգասընա կէլիպ , խաթթը ըրճաթլարընը մուհաֆազա իտիճէյէտէք :

Ագշամըն սաաթ ալթընընտա Բուս առքէրի , Օսմանլը ասքէրի թաազիւպիւնտէն թէքմիլ գուրթուլուպ , պիթ թաղըմը Պրէղլանիչա վէ պիթ թաղըմը տախի Պուլկարէնիտէ կիճէլէտիլէր :

Բուսլար պու կէրի չէքիլիլէրիւնտէ օն եէտի ճէպիւանէ սանտըղը արապալարընը թիւրքլէրէ պրապտըլար , պուլարըն պիթ թաղըմը Օսմանլը կիւլլէլէրիստէն բարալանիւն վէ պիթ թաղըմընըն տախի պարկիլիլէրի թելեֆ օլտուշ ուտու : Ալայըն պիթի աէ հիյնի մուհարէպէտէ չանթ ալայընը պիթ եէրէ եըղըպ , սօնրա պաշգա եէրտէն կէրի տէօնմէեէ մէճպուր օլտուգլարընտան , պու չանթալար տա թիւրքլէրէ գալտը :

Բուսլարըն ըէսմիլ ըաքօրթօլարը տախի պու խաթայը իգըրար իտուպ , Օսմանլըտա գըրգ թապուր ասքէր , վէ օն պէշի Գրիւք թօքու օլարապ պիթ չօք թօք վարտը տէրլէր : Բուսլարըն թէլէֆի նիսպէթլէ հատտէն աշըրը սըր . գաւկահա կիթէն անճագ ալթը պին նէֆէր օլտուղու հալտէ , եէթմիշ պէշ զապիթ վէ 2771 նէֆէրլէրի թելեֆ օլտու քի , եարը եարըեա պիթ չէյ տիմէք տիթ :

ԼՕՅԶԱՏԱ ՄՈՒԳԱԹԵԼԷ ՎԱԳԻ ՕԼՈՒՐ

Թէմուղուն 20-ինտէ Բուս օրտուլարընըն նէ մուխաթարատա պուլուն-տուգլարը ճիւղէնին կէօղիւ էծնիւնտէ իտի . Օսման բաշա իսթէսէ տօղլու Զիշ-թօլ իւղէրինէ եիւրիւյէպիլիտի , եախօս Վիտ նէհրինտէն աշաղը էնիպ Նիգօ-բօլլիյէ կիտէպիլիտի . նիհաեէթ հէր հալտէ Կրան տիւը Նիգօլանըն իխթիլա-թընը քէսէպիլիտի . չիւնքի Օսման բաշանըն պուլնճա թապուրլարընա դարչը դօյմագ իչիւն ճէնէրալ Գրիւտնէրին էլինտէ պիլիվա թէմիզ ասքէր վէ եարըմ լիվա տախի պօղուլմուշ վէ բէրիշան օլմուշ ասքէրտէն զայրը պիլի դուվվէթ հօգտու :

Պու մագուլէ մուխաթարալը պիլի հալտէն պաղը աճալիպ նէթիճէլէր հա-սըլ օլտու քի , ասքէրիճէտէն զիտտէ բօլիթ իգաճա էհէմիլիէթի վարտը : Շէօյ-լէ քի :

Օ անէ կէլինճէյէտէք , կէրէք Աւսթրիա միւճիպի վէսվէսէ օլաճագ պիլի հալ վէ հարաքէթտէ սրուլունմամագ , վէ կէրէք Բուսմանիա կիպի քիւչիւք պիլի իմարէթին իմտատընա միւհթաճ օլունմուշ կիպի կէօրիւնիւպ տէ , Բուսիանըն նաւուսու ասքէրիսինէ սէքթէ կէթիլմէմէք միւլահաղալարընա մէպնի , Բու-մանլարըն հարպլն Թուլնանըն սաղ թէրաֆընա կէչմէսինէ , Բուսլար տալիմա մուխալիֆէթ կէօսթէրմիշլէրտի , Բլէվլատան սօնրա իսէ , Բուսմանլարըն պէրի թէրաֆա կէչմէսի Բուսլարըն ճանընա միւնէթ աիւշտիւ :

Ճէնէրալ Գրիւտնէր Բլէվլատան աքսի խապէրլէր ալսըգտա , իսթէր իտի քի մէվճուտու մայլթի օլան ասքէրլէ Շիլտէր Շիլտնէրին իմտատընա եթիշ-պին վէ Զիշթօլ ճատտէսինի մուհաֆագա իթսին , լաքին պու հալտէ տէ Նիգօ-բօլլիյէ թախլիյէ իթմէք լաղըմ կէլիտի . իմտի չօգտան պէրու գարչըտա Իսլաշ-տա պէքլէմէքտէ օլան աէօրտիւնճիւ Բուսման օրտուսուլուն պիղղարուր Նիգօ-բօլլիյէ ճէլպի լաղըմ կէլտի :

Բուսմանիա զապըթանը իսէ , պու ճէնկէ կիրմէք հալվէսի իլէ չօգտան ու-չունմագտա օլտուգլարընտան , գարչը եագաեա կէչմէլէրի իչիւն հէր շէյի իվ-վէլտէն հաղըրլաւըլլարտը , էլլէրինտէ պիլի ուֆագ վաբօր իլէ պիլի թաղըմտա սալ վար ըտը :

Թէմուղսուն 25-ուն 26-ընճը կիճէսի կիւն տօղմատան իքի սաաթ էվվէլ պէչինճի ալայ ուլգուտան ուլանտըրըլլպ վէ սիլահլանտըրըլլպ սալլարա պին-տիլիլտիլէր , զապըթան , մէսրուրիյէթլէրինտէն նէ եաբաճագլարընը պիլմէյիպ , սաղա սօլա գըլըճ սապուրուրլարտը , լաքին ասքէր տահա աղըր տալրանըրտը . մուղիգալար Թուլնա քէնարընտա տուրուպ , բօլգալար վէ գատրիլէր չալարաղ , ճէնէրալ Մանու վէ էրիքեանը հարալ իսէ վաբօրա լաքիպէն պէրի թէրաֆա կէչիվէրտիլէր :

Միտրադատը Պուլկարիսթանա անագ պատար պատմագ, պիւլէնտ ավաղ իլէ «հուրրան» պաղլարաը վի պիւլթիւն ապէր եէկտիլ վէ եէկվէպան ճէվապ վիւր-տիլէր . պէրի թէրաֆտա տախի պունլարըն իսթիլպալի իչիւն պիր զօլ միւֆ-րէզէ Բուս ասքէրի սաֆպէսթէյի սէլամ օլմուշլարաը : Իքի թէրաֆ պիրի պիւ-րինէ լաղըմ կէլէն ինթիրամաթը ասքէրիեյի իյֆա իյլէտի , պայրազլար պիրի պիրինէ պաշ էյսիլէր , ճէնէրալ Փանու իլէ Բուս Գոճանտանը սըզը սըզընա էլ էլէ վիրտիլէր , վէ օ արալըգ պիր եիւքսէք տիրէք իւպէրինէ չէքիլէն Բուս պայ-րաղը աշաղըն էնտիրիլիպ , եէրինէ Բուսանիւս պայրաղը քէշիտէ օլունտու . պա-տէհու Բուսղարըն օրատա օլան միւֆրէզէ գօլու պայրաղըն էթրաֆընա պիր տէվը չէվիրիպ , Բլէֆա եօլունու թուլթու :

Յուլիս 20տէ վաղի օլան պու Բլէֆա մուհարէպէսինտէն պաշգա պիր տսքէրիճէ նէթիճէ տահա հապըլ օլտու : Լօֆչա գասապաը Օգէմ նէհրինին եօ-գարըսընտա Բլէֆատան վէ Սէլվիտէն 35 վէ Թրօյանտան 30 միւ լազագ պիր օրթա մէվգիտէ տիր : Գասապա Օգէմ նէհրինին իքի թէրաֆընա օլուպ , սօլ թէրաֆը 1200 խանիլի միւսիլիան մահալլէսի , վէ սաղ թէրաֆը 800 խանիլի Պուլկար մահալլէսի տիր : Պիւթիւն անալի օն իքի պին նուֆուս օլուպ , չօղու Միւսիլիան տրր : Իւշ օրթիստօքս քիլիսէսի իլէ եիրմի ճամի վար , պիր Խալամ րիւշթիլէ վէ օն մահալլէ մէքթէպի , պիր տէ Պուլկար րիւշթիլէ վէ իքի էրքէք վէ իքի տէ գըղ մէքթէպի վար . Լօֆչա թիճարէթլէ մամուր վէ գէնկին պիր պէլտէ տիր քի , Ասթրիպա վէ Ֆրանսայա հէր սէնէ քիւլիւշթիւ մէշին վէ տէրի կէօնտէրիր :

Բուսլար պու շէհրի էլտէ իթսէլէր , սօլ թէրաֆլարընտան թէքմիլ էմին օլաճագլարընտան , Յուլիսին 17տինտէ ճէնէրալ Սուպաթօֆ պուրահա պիր ճէ-սիմ քէշֆ գօլու կէօնտէրմիշտի . գաղաղլար պին պէշ եիւզ գատար Ձէրքէս վէ պաշը պօղուգա թէսատիւֆ իտուպ , ճանսիւրարանէ տէօղիւշէրէք պունլարը տարմատաղըն իթմիշ օլտուղլարընտան , քէնտիլէրի Լօֆչաեա սահիպ օլտուլար հէր Միւսիլիանլար ֆիրար իտուպ չէհրաէ գալան իւշ պին Խրիսթ իտն իսէ Բուսլարըն իսթիլպալինէ կիթտիլէրինտէ , բէք իօշ մուամէլէ իլէ գապուլ օլունտուլար :

Լաթլին Բլէֆա տիւշտիւքտէն սօնրա , Լօֆչատա գալան աղ պիր Բուս ասքէրինին օրատա տուրամահաճաղընը ճէնէրալ Սուպաթօֆ հիսս իտուպ , Օս-մանլըլար կէօրիւնիւր կէօրիւնմէղ գասապաըլ թախիլէ իտուպ կէրի կէլմէլէ-րինի միւմաիլէյն թէնպիւն իթմիշտի , վէ վազաա ալըն Չ7տինտէ տէ Թիւրքէր կէօրիւնտիւլէր :

Պու մահալտէ հինէ Էւրօքա մուհարիլլէրի պաշը պօղուգլարտան կէօ-րիւլէն պիր չօգ գընագըզլար նաղլ իտէրլէր քի օգուեանըն թիւլիւ տիթրէր . պունլար էքսէրիա Բուս մուլպիլլէրիլլէնտէն ալընմիշ չէյլէր օլուպ , միւպալաա գանն օլունուր իսէ տէ , ճիւմէսի տէ եալան օլամաղ օլտուգունտան , պաղըլա-ընը պէր վէշի աթի հիքիւպէ իտէրիլ :

Ճուսաա կիւնիւ սաաթ ալթը րատալլէրինտէ , մէմլէքէթին էթրաֆընտա օլան թէքէլէրտէ օ գատար քիւլիւշթիւ պաշը պօղուգ ասքէրի կէօրիւնտիւ-քի տէրունի պէլտէտէ օլան պիր գաշ եիւզ Բուսիա ասքէրի պունլարա մուգա-վէմէթ իտէմէհէճէքիլլէրի հաղընէն կէօրիւպ , քէնտիլէրի եիւզիւնտէն Խրիս-թիանլարա պիր ֆէնալըգ օլմամագ իւղրէ կէրի չէքիլիլլէր , պու իսէ Խրիս-թիանլար հաղընտա տահա ֆէնա օլտու :

Բուսար չէքիւր չէքիւմէղ, պաշը պօղուգլար ճէսարէթ իտուպ չէքիւրկէ կիպի չէհրին էթրաֆընը սարտըլար, օ արալըգտա իսէ Պուլկարլար պիրէր թէ-րաֆաան նէ եաբըպ եարմանըպ գաչմագ թէլաշնա տիւշմիւշաի, լաքին հէպ էթրաֆը պաշը պօղուգլար սարմըլ օլտուգլարընտան գուրթուլան բէք ազ օլտու . պաշը պօղուգլար էվէլա պու ֆիրարիլէրին իւղէրինէ հիւճուժ իտուպ չօլուգ չօճուգ, գարը գըղ պաղմանըպ ճիւմլէսինի պիրի պիրլինին կէօղլու էօնիւնտէ քէսէրլէր վէ տօղրարլարտը քի ճանլարը գիտտէ եանսըն . պու պապտէ կէօրլու-լէն վէ վիրիլէն էգիլէթլէրի գալէմ իլէ թարիֆ իթմէք գապիլ օլտմաղ :

Եաթաղանլար քէսմէղ օլունճաեա գատար գուլլանըլտըգտան սօնրա ու-գագտա օլանլար սա գուրչուռն իլէ թէլէֆ իտիլտի : Պաղըլարը սաղ պրագըլտը իսէ տէ, էվլատլարընն վէ սէվկիւլիւլէրինին կէօղլէրի էօնիւնտէ լաարալանտը-րըլըպ թէլէֆ օլտուգլարընը կէօրէրէք, տահա դիտտէ էգիլէթ չէքմէլէրի իչիւն իսի :

Մէմլէքէթին էթրաֆընը պաշը պօղուգլար պու սիւրէթլէ Քէֆլէֆէֆէն վէ օրթալըղը դան իլէ միւլէմնա իթտիքտէն սօնրա, օ վաղըթ պիր մուգաթէ-լէ տէ Լօֆչա չէհրինին իչէրիսինտէ պաշլատը : Լօֆչանըն տար սօգաղլարը լա-չէլէր իլէ տօլուպ, եիւրիւլմէղ վէ կէչիւմէղ օլտու, ճիւլթուլլէրին ֆիդան վէ ֆէրեատլէրի էֆլաքէ գատար վասլ օլուրուտու :

Նալէհան պիր սուսուլը տուր օրթալը գաբլատը, պաշը պօղուգլար չէյ-թանի պիր հիլէ իլէ պէօյլէք քիլիսէնին չանլարընը չալըպ, ահալի էօյլէ զանն իթտի քի քիլիսէնէ տալէթ օլունուեօրլար, վէ միւճիւլէնէ ինանան թալըմըն-տան օլտուգլարընտան, սէսի սէպլէթէ գօեարալ իւրնճալընճ օ քիլիսէնէ թօք-լանտըլար, մէմուլ իտէրէք քի, մէլաքլէր կէլիպ քէհաիլէրինի օրատա մուհա-ֆաղա իտէճէքլէր :

Քիլիսէ վէ էթրաֆընոտա օլան մէգարիսթան պէօյլէ ահալի իլէ տօլտուղու կիպի, պաշը պօղուգլար, սաղլանտըպարը խանէլէրտէն օրթաեա չըղըպ գա-բուլարը վէ կէչիպլէրի գաբատըլար, վէ գըլըճ վէ գուրչուռն իլէ ճիւմլէսինի գըր-տըլար պիթիրտիլէր : Պատէհու քիլիսէնին գաբուտուռու տա գըրըպ իչէրիլի տէ տըշալըտան պէրպատ իթտիլէր, եալընըլ իքի Պուլկար սաղլանըպ, պու ըի-վանէթ տէ օնլարըն ըիվանէթի տիր : Պու վագատաա գաչ քիչի թէլէֆ օլտու իսէ սալըսը մալիւմ տէյիլ տիր :

Պուլկարիսթան սէֆէրինտէ պէօյլէ գըհաղըլըլար օլմատը տէկէմէեիլ, լաքին Պուլկար վէ Բուս ըիվանէթլէրիսէ տէ թէմաուլ թէմաուրնա ինանմագ ֆարը տէյիլ տիր . շու գատար քի, պէօյլէ չէյլէր օ վաղըթլար եաղըլտը, Էւրօլանըն հէր թէրաֆընա նէչը օլունտու, վէ Էւրօլատա Օամանլը ալէյինէ պէօյլէք վէ ումուլի պիր դաղապ հասըլ իթտի, պու ճիհէթլէ պիլիմտէ պուռու մուլթա-սարէն դէքը իթմէմիլ լաղըլ կէլտի . պուռու սըհէթ եա տալէմ սըհէթլինի, տահա սօնրա եաղըլաճագ թարիլէր իսպաթ իտէպիլըր օլտուղուռոտան, չիւ-տիլիք պուռլարը մուհայէր օլարաղ տիյնէմէլի տիր :

ԲԼԷՎՆԱՆԸՆ ԻՔԻՆՃԻ ՄՈՒՀԱՐԵՓԵՍԻ

Իւր Բլէվնա մուհարէպէսի օ վաղըթլար նէ դատար թէվաթուր պուլտու , հէնիւզ ճիւմլէնին խաթրընտա օլմագ կէրէք տիր . պիւթիւն միււլէրրիւլէր վէ մուխպիրլէր շահատէթ խտէրլէր քի , իւր Բլէվնա պօղկունունտան սօնրա Օսման բաշա բլրիշան օլան Բուս ասքէրինի գօլալաւալըտը Թունաեա տէօքմէսի պիր շէյ տէյիւտի , վէ օ հալտէ նէ Ջարէվիշ օրաուսու պիր շէյէ հարաւըպ նէ տէ Ձիւմլէրման , Բումէլի սէֆէրի պիւթիւն պիւթիւնէ պաշդա պիր հէյիէթ քէսպ խտէճէքտի , հաթթա Պալգանը պէրի թէրաֆա կէչմիշ օլան Կուրգօ թազըմը սախի իթիւիւլ տըր քի , Պալգանը պիր տահա էօթէ թէրաֆա կէչէմէ-հէճէքլէրտի :

Օսման բաշա էօնիւնտէ օլան Բուս ասքէրինի գօլալաւագտան խտէ Բլէվնաեա ֆէվզէլատէ խթիհքեամ վիրմէյի թէքճիհ իթտի , վէ Բուսլար իքինճի տէֆա տա պիր պէօյլէք խաթատա պուլունտուգլարընտան , կէրէք պու ճիհէթլէ կէրէք սօնրատան Բլէվնանըն ալար իլէ տահա տաեանմասը , Օսման բաշանըն խաթատըն սէվապա թահվիլ իթտի , նասըլ քի իլէրուտէ մահալլիտէ բիվայէթ օլունհաճագ տըր :

Կրան տիւք Նիգօլա , պու իւր Բլէվնա պօղկունունուն խապլրինի ալտըգտա , Կուրգօնուն Կտիրնէեէ սօղրու պիւա մուամնաաթ իլէրիլէմէքտէ օլտուղունտան խապլրտար օլարուգ պէօյլէք սէվինճ իչինտէ իտի , լաքին Բլէվնա-տաքի պօղկունուն խապլրինի ալտըգտա հիտտէթ ու զազալընը մէքա խտէմէտի , չիւնքի Բուսիա ասքէրի ատէթա ուէքէ կէթ իրիլմիշտի , լաքին էօյլէ պիր տէք քի Օսմանընա շէրիֆ վէ Բուսլարա մուճիպի մահճուպիւնէթ օլաճագտը :

Կրան տիւք Նիգօլա , ֆէնըն հարպ դայտէսինտէն գիատէ ախըր ինթի-գամ հըրսընա րսեթթ իտուպ , սէրիան կիտիպ թէքրար Բլէվնայը վուրմալալընը էֆր իթտի : Բլէվնայը վուրմագ խտէ շիտի էվիլէքինտէն գիատէ կիւճ օլաճագտը , չիւնքի Օսման բաշա պիր տագիպէ պօշ տուրմաեըպ , վէ քէնտիսի պաշլարընտա օլարագ ասքէրի կիճէ կիւնտիւզ չալըշտըրըպ , Բլէվնայը միււթէնի իւլ հուսուլ պիր դալէ շէքլինէ վաղ իթմիշտի :

Տիկէր թէրաֆտան Բուսիա ճէնէրալլարընտան տա քիմի Ալաման վէ քիմի Ալամ ճինսինտէն օլուպ , օլ վէչհ իլէ պիրի պիրինէ օլան զըտտիյէթտէն մաա-տա , Բլէվնանըն իւղէրինէ էօյլէ չար չապուզ հիւճուճ օլունամագ օլտուղունու տա պիւլմէզ տէյիլլէրտի , լաքին էֆր պէօյլէ իտի , վէ էֆրէ մուխալիֆ պիր հա-րաքլէթ իթմէք տէ գապիլ տէյիլտի , խուսուսի իլէ ամիր տէ պիր Կրան տիւք օլտուղու հալտէ :

Խտի , Յուլիս 30ընտա Բլէվնա իւղէրինէ պիր իքինճի հիւճումէ տահա դա-րար վիրիլտի խտէ տէ , հալա միւսայիտ օլմատըղընտան , հարպ մուամէլաթընը պիր գաշ սաաթ կէճիքտիրմէք լաղրմ կէլտի :

Սաաթ սապաղըն ալաֆրոնկա սէքիզ պուչուղունտա իւր էվիլէ թօր ա-թէչինէ պաշլաւանլար Օսմանը ասքէրի օլտու , Բուսլար տա ճէվապ վիրտի-

լէր, ֆաղաթ հաւաքու մէ տիւման օլուպ, նըշան արագ գապիլ օլամատը-
ղընտան րասթ կէլէ պիր աթէշ իտի պու: Սաաթ տօգուզտա Օսմանլըլարըն
պէօլիւք թապիտաը կէօղէ կէօրիւնիւր օլուպ, պիր դաշ թապուր ասքէր վէ
թօր տահա օ թէրաֆա թալին օլուստու, ֆաղաթ մէվլի տէրէլի թէրէլի օլ-
սուղուստան, գըրգ թօրտան գիատէ վաղ իթմէք գապիլ օլամատը:

Սաաթ սապահըն սէքիզ պուշուղուստան ապշարն սաաթ իքի վէ տաղի-
ղէֆըրգա գատար ալթը սաաթտան գիատէ պիր միւստէթ պու թօր մուհա-
րէպէսինէ տէվամ օլուստու, գօմանտա իաէն ճէնէրալ քըէնա Շադօլսոյի վէ
պաշ գօմանտան ճէնէրալ Գրիւսնէր իտի, պու իքինճի Բլէվլա մուհարէպէսին-
տէ տէ կէրէք Բուսիա պաշ գօմանտանը ճէնէրալ Գրիւսնէր վէ կէրէք իքինճի-
սի ճէնէրալ Շադօվսքի վէ կէրէք սալըրլարը պէօլիւք իսթալարտա պուլուս-
տուլար:

Բլէվլանըն իսթիհքեամաթընա եանի իլը մուհարէպէսէն սօնրա, Օսման
բաշանըն իլավէ իթտիյի եէնի թապեալարա, մէթէրիպէրէ վէ խուսուսի իլէ Օս-
ման բաշանըն մէվնուսու մահլթի վէ խուսուսի իլէ եէտէք վէ ինթիաթտա օ-
լան ասքէրինին մըպտարընա լայրգլը պիր մալիւմաթլարը եօղուսու: Տէօրթ սա-
աթ ուղաղլարտան պաշլատըլար Բլէվլայա եազըն քէօլէրի պիրլը պիրէր պլ-
մահա վէ էքսէրիա թօր մուհարէպէսի իլէ, ֆաղաթ հէր եէրտէ Օսմանլըլըն
հէմ թօրու վէ հէմ ասքէրի Բուսլարտան գիատէ իտի, պաշը պօզուգ վէ Ձէր-
քէս սիվարիլէրին հասըլ իթտիյի խասարաթ տա ելինէ պաշգա:

Օսմանլըլարըն պու իքինճի Բլէվլա մուհաֆազասընտա կէօսթէրտիքլէրի
ղայրէթ վէ շէճաաթ Բումէլի սէֆէրինտէ կէօսթէրտիքլէրի մէրտլիյին էն սօն
տէրէճէսի տիր տէյի թարիլլէրտէ եաղըլը տր:

Բուսլարըն շէճաաթը տա պուսլարտան աշաղը գալմատը. իքի թէրաֆ-
տան տա պէօլէ հարիք իւլ ատէ շէճաաթ վէ ճէսարէթ կէօսթէրիլմէսինէ միւս
վէրրիլլէր շու սէպէպի պէեան իտէրլէր:

Իլը Բլէվլա մուհարէպէսինտէն սօնրա, Օսմանլըլ ասքէրինին Բուս եարա-
լըլարընա իթտիքլէրի գըեազլըգլար պիւթիւն Բուս ասքէրինէ մալիւմ իտի,
չիւնքի եալան կէրէք, պուսլարտան հէր հալտէ միւպալաա իլէ պահա իտէրլէր
եկնէ Բուսիա զազէթալարը վէ Բուսիա րաքօրթօլարը իտի. իտի Բուս ասքէ-
րի էյի պիւտիլինտէն քի Օսմանլըլ ասքէրի էլինէ տիւշտիւքլէրի կիպի քէնտիլէ-
րինէ աման եօգ տուր, հէր պիրի պիրէր հըղըր քէսիլտիլէր. Օսմանլըլ ասքէրի
տէ քէնտի իթտիքլէրինի պիրիպ, Բուսլարըն էլինէ տիւշտիւքտէ պաշլարընա նէ
կէլէճէյի օնլար տա հիսս իտուպ, օնլարըն տա հէր պիրի պիրէր արսլան քէսիլ-
տի. շէօլլէ քի եարա մարա կէօղլէրինէ կէօրիւնմէեէրէք իքի թէրաֆ ասքէրի
տէ եա ճէսէտլէրինի մէյտանը մուհարէպէտէ պրագմագ, եա սաղ գալըպ կէրի
տէօնմէք էֆըեարընտա իտիլէր, պուսուս իքիսի օրթասը եօղտու:

Լաքին պու ճէնկ, հասըլ քի տէտիք, գիատէ պիր թօր մուհարէպէսի ի-
տի նէթէքիմ պիր թիւֆէնք եա գըլըճ:

Բուսիա իւշ գօլտան հիւճուս իտուպ, սաաթ սաաթ մուհարէպէսէ տէ-
վամ վէ սէպաթ կէօսթէրտի, լաքին աչըգտան թապեալար իւղէրինէ աթէշ իթ-
մէք պաշգա, թապիտան աչըղա աթէշ իթմէք եկնէ պաշգա, Բուսլար հասըր
կիպի եէրէ սէրիլլէրէր, վէ արգատան կէլէնլէր, արգատալարընըն լէլլէրինի
չիւնէճէրէք եկնէ թօրա տէվամ իտէրլէրտի: Խալը թապեա ալտըլար, Բլէվլա-

եա կերէլի կիպի եանաշտըլար , գօլուն պիրի կիճէ գարանըղընա գատար գահ-
րամանքեարի տէօլիւշտիւ վէ Բլէվնաեա կիրմէսինէ բէք ադ մէսաֆէ գալտը ի-
սէ տէ , կէրի պօրուլարը չալընտը վէ ասքէր կիճէլէյին նէ եաբաճաղընը տա-
խի պիլմէզաի , չիւնքի զարանըղտա տիւշմէն թօթլարը արասընտա կէրի չէ-
քիլմէք տախի գօլայ պիր չէյ տէյիւտի , օրատա տուրմադ իսէ հիչ գապիլ տէյիլ
խաի , չիւնքի Օսման բաշա թաղէ թապուրլար չըղարմաեա պաշլաիլընտը : Պազ-
տըլար քի օլմանաճադ , հէր շէյի պրագըլ հաթթա էօլիւլէրի վէ եարալըլարը-
նատա տըղգաթ իտէմէեէրէք չարնաչար վէ գարմադարը չէրի չէքիտիլիլ :

Բուսլարըն քէնաի իգրարլարընճա , զայաթլար իքի պին զապիթ վէ սէքիդ
պին նէֆէր աիր , էօլիւմը եաթալը մը օնու պէեան իթմէտիլէր քի ասքէրէ
պիր իւրքիւնթիւ կէլմէսին տէյի . Օսմանըլար իսէ Բուսլարըն իթլէֆիլի եիր-
մի պինէ իպաղ իտէրլէր . հէր նէ իսէ հագիդէթ շու սուր քի , պու գատար
զապիթ վէ նէֆէր իթլէֆի գըեապէ հէմէն հիչ պիր մուհարէպէտէ կէօրիւլմէ-
միլ տիր . Բուսլար պու մաղլուպիլթիլի իլէ շու շանը գազանալար քի , օն-
լար իչիւն էօլմէք վար , ֆադաթ ճէնկտէն կէրի տէօնմէք եօգ տուր :

ԶԻՇԹՕՎՍԱ ՎԷ ՍԻՄՆԻՉԱՍԱ ՀԱՍԸԼ ՕԼԱՆ ՏԵՀԵԾԹ

Բլէվնա պօղկուռնուտան սօնրա , Բուս ասքէրինին էն սրգա գօլունտա
էօլլէ վուլուաթլար օլտու քի , էյէր Օսմանըլար պու ասքէրի շխտէթլէ գօ-
վալամըլ օլտալար , չիւրնէսիդ պիւթիւն պիւթիւնէ պէրպան վէ թար ու մար
օլուպ պիթէճէքմիչ :

Յուրիս Յէտէ էօլլէ վաղթը Բուս եարալըլարը Պուլկարէնիտէն Զիչթօվա
նաղ օլունտուղլարընտա , Բուս ասքէրինին բէք չօգ թլէֆաթը օլտուղունու
րիվանէթ իտուպ , արղալարընտան կէլէն պիր գաթար եարալըլարըն տա Օս-
մանըլեա եէսիր տիւշտիւթլէրի վէ Օսմանըլարըն Բուս ասքէրի արգասընա տիւ-
շիւպ , աճէլէ գօլալամագտա օլտուղլարը տախի թէվաթուր օլմուշուտու :

Պու թէվաթուր հէր օրսունուն բէչինէ տիւշէն խաշարաթ իչինէ տէ եա-
եըլար , Էանի հէր նէվի վէ հէր թէրաֆտան կէլէն չէրչիճիլէր , Եահուտիլէր ,
րագը վէ եարմա մալի սաթանլար , հըրսըղլար , եաթաղլար վէ էմաալլէրի իչի-
նէ տէ տիւշիւպ , պիր գըեամէթ տիր գօբտու :

Պունլարըն պիրինին կէօղիւնէ կիւեա թիւրք ասքէրի տէ կէօրիւնիւպ ,
Թիւրքլէր կէլիւօր տէյի հայգըրմայա պաշլատըլար : Պու Բումէլի սէֆէրինտէ ,
պէօլլէ եաղմըչըղլար բէք չօգ օլտու , չիւնքի Բուս Ձէրքէս ասքէրի իլէ Օս-
մանըլ Ձէրքէս ասքէրի իթխի պիր գըեաֆէթտէ իտիլէր :

Հէր նէ իսէ պու սէպի իչիթէր իչիթմէզ , Զիչթօվա ահալիսինտէն հէր թէ-
րաֆա դաշան դաշանա օլտու , գարըլար պաշլատըլար սաշլարընը եօլման ,
իհթիյարլար սուրաթը սուրպ սէրսէմլէնմէհէ , վէ պաղըլարը տա քէօրիւլէյ տօղ-
րու գաշմաեա :

Պիչարէ Պուլկարլար , պաշը պօղուղլարտան պաշլարընա նէ կէլճէլինի
էյիտէն ֆէհմ իտուպ , մէմէքէթին Օսմանըլ գասըրնա միւրաճաաթ իթտիլէր

քի , քէնտիլէրինի պունկարն խըշմընտան մուհաֆաղա իթսին . Բուս զապիթ-
լէրի մէմէքէթ գօնաղընա թօքլանըպ , սօն նէֆէսէ գատար չալըչարադ թէս-
լիւօ օլմամահա , հաթթա օլմազ իսէ պիրի պիրինի էօլտիւրիւպ , Թիւրք էլինէ
տիւշիւրմէմէնէ գարար վիրտիլէր :

Պիր սէրհօշ զաղադ տախի պիր չըպլադ աթա պինիպ , Թիւրքէր կէլիօր
տէկի քէօքրիւնէ տօղրու գօշմահա պաշլատը . պունու տէրագապ թուրթուպ
թէվլըֆ իթտիլէր իսէ տէ , պիր թագըմ էրզադ գաթարլարը Ուլահտան պու
թէրաֆա կէչիպ չայըն քէնարընտա պէքլէմէքտէ օլտուղլարընտան , ծնար տա
Ուլահա կէրի տէօնմէք իւղրէ գարմադարը ղէօքրիւնէ աթըլարլար : Զիշթօվ
անալիսի , արապանըլար , սիւրիւնիւլէր , Պուլղար սիվարիլէրի հէպ քէօքրիւնէ
տօղրու գօշտուլար , վէ օ տէրէճէ պիր շիթապ կէօթէրտիլէր քի , պունարը
տուրտուրմապ վէ կէրի չէվլըմէք գապիլ օլմամար : Շէհրին գարըլարը , էրքէք-
լէրի , աթըլ սօլթաթլար , բիատէլէր , արապահա պինիլէր , պիր պիրինի սը-
գըշտըրարադ , ճանկարընը հէմէն գարչը հաղայա աթմահա չալըչըրլարտը :

Թունա կէչիտինէ մուգատտէմա գօնանտա իտէն ճէնէրալ Բիխթէր պադ-
տը կէօրաիւ քի օլմահաճադ , հէր նէ օլուրսա օլտուն , չէվլըրն շունլարը տէյի
պիր շէտիտ էմր վիրտի , վէ սիլահ պիլէ գուլանըլմամա ըուրսաթ վիրտի ,
չիւնքի քէօքրիւ թէրէլէմէ տօլու իտի :

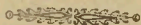
Քէօքրիւնիւն Ուլահ թէրաֆընտաքի բարչաւընտա գօլպլըզլա մուլաֆի-
ֆա գօլունտու , լաքին պէրի թէրաֆտա կէչիտի մէն իթմէք իւղրէ պիր գաշ
արապա տէվլըմէնէ միւնթաճ օլունտու . նիհանէթ ըէսմի խապէրլէր կէլէրէք
իշին հալան օլտուղու վէ քէնտիլէրինի գօվալահան պիր Թիւրք տախի օլմա-
տըղը աննաշըլտը իսէ տէ , բէք չօղու իլլա գատըն թագըմը ինանաւայըպ , վա-
գաա էրքէքլէր Զիշթօվ կէրի տէօնտիւլէր , լաքին գատընլարըն պիր չօղու
քէօքրիւ իւղէրինաէ վէ Ուլահ հաղատընտա գալտը :

Պիր սաաթ սօնրա պու տէհշէթ վէ գօրգու Պուլկար թէրաֆընտան Ու-
լահ թէրաֆընտա տախի սիրտիլթ իթտի , հանի Սիննիչտիա , օրատա տա Թիւրք-
լէր քէօքրիւլիւ զապիթ իթտիլէրինտէն , տէօրթ պէշ վարօր իլէ ասքէր Սիննի-
չահա նաղլ օլունուէօր տէյի պիր թէվաթուր պուլտուղու կիպի , օրա ահալի-
սի տախի թէքմիլ էվլէրտէն տըշարը ուղրատը , տէօրթ պին գատար խաաթա
վէ հարալըտան քիւմ գաչապիլտի իսէ գաշտը , վէ Ուլահն իշինտէ օլան Սլէք-
սանտրիա , Պիլա վէ Պրիգատէր թէրաֆլարընա գատար հաեղալար , վէ հէր
թէրաֆ տէհշէթէ կիրիթթար օլտու : Լաքին միւթէմէտ գապաղար հէր թէ-
րաֆա սալտըրըլըպ , հէր եէրտէ էմնիլէթ հաաղ իթտիլէր , վէ պաշըրճա էր-
զադ գաթարլարընը չէվլըրիպ , օրտուհա տախիլ իթտիլէր :

Լաքին պու թէվաթուր վէ շամաթա էւրօրանըն հէր թէրաֆընտա սիրա-
հէթ իթտի , միւպալաալը չէյլէր նաղլ օլունտու , Բուսիա օրտուլարը հէր թէ-
րաֆտա պօղուլտու վէ թէլէֆ օլտու պիթտի տէյի թէվաթուր պուլտու , վէ
Բուսլարըն իւղէրինէ սէօյլէնմէտիք լաղըրտը տա գալմասը . պու իքլիւնի Բլէվ-
նա մուհարէպէսինտէ Բուս ասքէրի հէր նէ տէրէճէ ֆիշա պօղուլտու իսէ տէ ,
հարալըլարը վէ խաաթալարը էմին մահալլէրէ նաղլ իթտիլիպ , պաղի գալան
նաքէրին խապուր վէ պէօլիւքլէրինէ տէ հէնլտէն նիղամ վիրէրէք , իւք պու-
լունտուղլարը մէվլիլէրտէ իպմէթ իթտիլէր :

Պունուն իւղէրինէ ըէսմի Բուս զաղէթալարը ասքէրին հաղգընտա պիր

Թաղում մէտնիւնէր ետդտըլար , տէկէրէք քի , ասքէր էօյլէ պիր միւսթէրիս վէ
Ֆէրաս հալտէ իտի քի , իքի կիւն էվէլ պէօյլէ պիր պօղկունլուգ վիրտիքէրի
գաթէն մէմուլ օլունամաղտը . պէօյլէ ասքէր պիրտէ օլտուգճա , վէթանրմըզըն
ասլա վէսվէսէ իտէճէք պիր իշի տէ օլամաղ տէտիլէր , վէ պու տա պէօյլէ գա-
լանտը պիրթտի :



ԲԼԷՎՆԱ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻՆԻՆ ԱՎԱԳԸՊԸ

ՃԻՀԵԹԸ ԱՍՔԵՐԻՅԵՍԻ

Բուսխանըն իքի տէֆա Բլէֆնատա մաղլուպիլէթի խապէրի Ասիթանէեէ
վասլ օլտուգտա , պու բայթախթտա ճիւնլէ ալէմ ֆէվգէլատէ տիլլատ վէ մէս-
րուր օլուպ , չիւբէ վէ վէսվէսէ եէրինէ դայրէթ վէ ճէսարէթ կէլիպ , պիւ-
թիւն Բուսիա ասքէրինին Թունահա տէօքիւլէճէյինտէն պաշլա պիր լազըրտը
իշիտիլմէզ վէ կիւլէր եիւզ իլէ հէր քէս էլ էլէ վիրիպ , պիր պիրինի թէպրիք
իտէրտի :

Օսման բաշա կէօյլէրէ չըպարըլուպ , իւզէրինէ սէօյլէնմէտիք լազըրտը գալ-
մատը , քիմի Ֆրանսըզտան տէօնմէ պիր ճէնէրալ տըր տէր իտի , քիմի Ամէրի-
գա ճէնէրալը Գօլֆօրտ , քիմի մարէշալ Պաղէն քէնտիսի տիր տէրտի , օ վա-
պըթ քի պու սէսլէր հալա գուլաղըմըգտա տըր , նիհանէթ Հաֆէթ-է դաղէթասը
միւշարիլէյին թէրճէմէյի անվալինի եաղըպ , Օսման բաշանըն Թիւրք միլլէթին-
տէն վէ Թօգաթլը պիր խանէտան գատէ օլտուգու վէ մէքթէպը Հարպիլէտէն
չըզպ 1833տէ Գըրբմ մուհարէպէսինտէ ասքէրէ տախիլ օլուպ , տէրէճէ տէ-
րէճէ իւլթայէ գաթ իտիլէք ֆէյզիպ օլտուգու տննաշըտը : Միւշարիլէյին թա-
րաֆը էշրէֆը Շահանտէն ֆէվգէլատէ իլթիֆաթլը պիր թէպրիքնամէ տախի
Թահրիր պույրուլտու քի , պիւթիւն ասքէր սաֆաթսթէի սէլամ օլտուգլարը
հալտէ գրաաթ օլունտու :

Միւշարիլէյին Սըրպտա օլան մուգաֆֆէրիլէթլէրինտէն վէ խուսուսի իլէ
Ձայչար վագալարընտան տօլայը պիր գաշ այ ագաթմ բիւթպէի իլէֆիէի միւ-
շիր իլէ տախի թալթիֆ դըլընմըշտը :

Լաքին պու իքի մաղլուպիլէթտէն տօլայը , օ վապըթ թէվաթուր օլտու-
ղու կիպի , Բուսլար տախի մէյուու օլտուլար դանն օլունուրսա օ տա էօյլէ օլ-
մատը . Բուսլարտա էօյլէ պիր ճէսարէթ վարտը քի , իրթէպի կիւն պիր հիւ-
ճում տահա էմր օլունաա , եինէ սալտըրաճազլար իտի : Յալընըզ էրիքէանը հար-
պըն բէք ֆէնա ճանը սըլըլըպ , նիւնլար տա հըրսլարընը Ուլահլարտան ալ-
ալլար :

Ձիւնքի կրան տիւք Նիպօլա , Նիպօլուիտէ օլան Ուլահ ճէնէրալը Մանու-
կա էմր իթմիլտի քի , պիր ան էվէլ օրտու աղըրըզլարընը Թունանըն սաղ
թէրաֆընա կէչիրսին , վէ ասքէրինի ալսըն վէ գօշուպ Բլէֆնայա կէլիպ , ճէ-
նէրալ Գրիւտնէրին մանէթինտէ պուլունսուն :

Ճէնէրալ պուէմը իմաստ խտճէք եւրտէ , պէն տողրուտան տողրու-
եա Կրան տիւք Նիւօլանըն դամանտաւ ալթրնտա օրմանըպ , մէթպուում բը-
րէնա Շարլընըն դամանտաւնտպըմ , վէ Բուանիա աաքէրինին Բուսիա աաքէրի
իլէ պիրլէշմէսի պաղը մուզավէլաթէ միւհիլաճ տըր սէյի ճէվապ վիրտի : Հա-
սըլը ճէնէրալ Մանու մանլթինտէ օլան տէօրթ ալայ աաքէր իլէ սէքիզ պա-
թարեա թօքու ալըպ տա ճէնէրալ Գրիւսնէրին իմտաւընա կիթմէտի :

Նիհանէթ մաղլուպիէթլէրինտէն սօնրա , Բուսլար ճէնէրալ Մանուեա
դապանաթ պուլուպ , բրէնա Շարլը տախի իշի ուզաթմամադ իշիւն ճէնէրալը
ազլ իթտի պիթտի :

Վագաա Բուսլար Բլէվանըն իքի մուհարէպէսինտէ տախի ֆէնա պօղու-
տուլար , լաքին Օսմանլըլար արգալարընը դօվալայըպ թէքմիլ րէրիշան իտէմէ-
տիքլէրինտէն , աաքէրիճէ պիր պէյիւտէ հիւճոււմ իլէ պիր կէրի չէքիլմէ սայը-
լըրտը : Լաքին Բուսիա էրիքեանը հարպը պօշ տուրմանըպ , չար չապուդ թէ-
լէֆլէրինին եէրինի տօլտուրտուլար , վէ թօք թիւֆլէնք մուհիմմաթ հէր լէվա-
զիմաթը թէքմիլ իտուպ , եէնի պիր հիւճոււմ տանա հազըրլանտըլար , եալընըզ
շու ֆէրք օլտու քի , Էվլէլէրի պիր սէֆէրտէ իշի պիթիլմէք վէ սուլ հասըլ
իթմէք Նիհէթլինտէ իքէն , արթըզ ալնատըլար քի , պիր սէֆէրտէ իշ պիթմէ-
եիպ , կէլէճէք սէնէհէ դալաճադ , իմտի պաչլատըլար չըմէնտըֆէրլէր վէ եօլ-
լար հարտըրմանա քի զըշը բանաթ Պուլկարիթմանտա կէշիրալինլըր :

Պատէհու Աղօսթօս Ծտա օրտուկեսինը Պիէլա վէ Պուլկարէնիտէն գալտը-
րըպ , Կօրնի Սթիւտէնիյէ նազլ իթտիլէր քի , հէմ Զիշթօլա եազըն վէ հէմ տէ
Բլէվա , Պիէլա վէ Թըրնօլատան պիր ուզազլըզտա իտի :

Աղօսթօսուն Լիւնտէ իմրէրաթօր քէնտիսի տախի մէվիպինի պու Կօր-
նի Սթիւտէնիյէ գալտըրտը . պու հիւքմաար քի , տայիմա ճէնկտէն սազընըրտը ,
աաքէրինին հէզլմէթլինտէն ֆէվըէլատէ միւթէէսսիր օլտու , վէ աաքէրի օ հալ-
տէ պրաղըպ տա Բուսիանա ալտթլինի թէճվիլ իտէմէտի . պաշընտա դալա-
պալըզ չօղուտու , բրէնա Կօրչաղօֆուն ճէնէրալ Նիհաթիլֆին պիր թաղըմ էշ-
եալարը վարտը քի պիր եէրտէն պիր եէրէ նազլ իշիւն պիր պէօլիւք ալըրըզ
տա պուլնիարտը :

Պաղը Բուս դաղէթալէրինտէն ալարադ , միւվէրրիլէր իմրէրաթօր Ալէք-
սանտըրօնուն օրտուկեսիտա կէշիրտիլի էօմրիւ շու վլճն իլէ հիքեսյէ իտէրլէր :

Խմրէրաթօրուն սաքին օլտուզու խանէնին կէրէք տախիլինտէ վէ կէրէք
խարիճինտէ պիր թէվէրնաթ կօղուտու , աաթթա պիր Պուլկար էվի օլուպ , մէ-
սէլա քէօյիւն իշինտէ օլանլարըն պիր էյիճէսի , ֆազաթ պիր դէնկին ատաւ
էվի տէյիլ իտի :

Խմրէրաթօր պու էվին հալընըզ պիր օտաւընտա սաքին օլուպ , դուտու-
րունտա քէնտի խանէտանը ալալարը , վէ տայրէսի տախի աչազլտա պաղ չէ-
տէ վէ չատըր ալթընտա իզաթթ իտէրլէրտի :

Խմրէրաթօր հէր սապահ , էօյլէտէն պէշ սաաթ էվլէլ դալդար վէ աչա-
ղընա գուրուլան պիր չաարա էնէրտի , քի թաաւ օտաւը մադամընտա իտի ,
դանվէ , չայ , էքմէք , կէվրէք , սիւտ եա դայմադ օրատա քէնտիլինէ վիրլիլի
իտի . էօյլէ վազթը պիւթիւն տայրէսի եանի էլլի գատար նուֆուն պու չատը-
րա թօրլանըր վէ իմրէրաթօր տախի կէլիպ ճիւմէյի կիւլէր եիւղ իլէ սէլաճա-
տըզտան սօնրա , պէրապէր սօֆրաեա օթ ուրուրտու , չէրէզ օլարադ սօֆրատա

պուլունան րազը , խափեար , կրիւյէր բէյնիրի , սարտէլա վէ ընկա պալըղը խոի . օնտան սօնրա պիր էթ սուեու . վէ պիր սօուդ քէպապ իլէ գահվաթը ի-տիլիպ , խիթամընտա եա գահվէ եա չայ կէլիրտի : Շարապ օլարագ Պօրտօ վէ Մատրա վարտը , վէ գահվաթը թամ պիր սաաթ սիւրէրտի :

Ագչամ թամաթ սաաթ ալաֆրանկա ալթըտա օլուրտու . իմքէրաթօր ագչամ թամաթընը տախի պու զաթլար իլէ իտուպ , տէօրթ տիւրլիւ թամամ վիրի-լիրտի , չօրպա , գուզու եա գօեուէն էթի , տանա եա սըղըր էթի , քէպապ , էքսէրիա բիլիճ օլարագ , սալաթա վէ հիյար , մէյվէ վէ ընչէլ , եանի անանաս գավուէն , գայսը , էրիւք վէ սայըլի :

Ագչամ թամաթընտա Պօրտօ վէ Մատրատան մատտա պիրէր գատէհ տէ չամ-բանեա օլուր , վէ թամամ 1 սաաթտան զիատէ սիւրէրտի . սաաթ 9 տա իմքէրա-թօրա չայ կէլիրտի վէ սաաթ 10-11 տէք վադթընը օ չատըրտա կէչիրիրտի :

Իմքէրաթօր պու Կոնի Սթիւտէնտէ իքէն , իքի եիւղ պին ասքէր ճէլպի տահա էմր իթտի , Փազաթ պու առքէր Բուսիանըն հէր թէրաֆընտան կէլէ-ճէք օլտուղունտան , հէր նէ գատար չըմէնտըֆէրլէր վէ ճատտէլէր եարըլմըչ օլուպ թաճիլ օլունտու իսէ , իքի այտան էվվէլ թօքլանըլամահաճաղը վէ սէ-ֆէրին գըչա վէ իրթէսի սէնէեէ գալաճաղը աղնաչըլտը . զապըլթան վէ իւմէ-րաճա վէ հարպ բլանընճա նէ նօգսան վէ խաթա վար իսէ օնլարտա իքմալ օ-լունտու . լաքին միւվէրրիլէրին էն զիատէ թաճիւպ իթտիքլէրի շէյ , պու գա-տար վազըթտա Օսմանլը ասքէրի նասըլ պասըպ չիյնէեէմէտի , հալա սէ-պէպի նամալիւմտէ տիր :

ՃԻՆՆԵԹԸ ԲՕԼԻԹԻԳԻՑԵՍԻ

Բուսլարըն պու մաղլուպիյէթլէրինին բօլիթիգաճա ճիհէթիսէ տահա պէօ-եիւք թէյսիրի օլտու , հէրքէս պումուլոմուչ սէքսէն միլեօնլուդ Բուսիանըն գուվէթի տէյի իսթիհգահա պաշլատը , Բուսիա պարըչ իսթէօր պարըչա եալ-վարընօր տէյի լազըրտըլար չըգսը օրթաեա , Փազաթ հիչ պիրինին ասըլ եօզ տու . վազաա Բուսիա իպթիտատա հէմ ազ ասքէր թէրթիպ իթմէսինտէն , հէմ պաշ գօմանտանլարտա օլան խաթալարտան պէօյլէ գայիֆ կէօրիւնտիւ , Փազաթ իքի Բլէվեա մուհարէպէսինտէն սօնրա , պունուէն իքիսինի տէ թասհիհ վէ իքմալ իթմէքտէ խոի : Լաքին Էւրօքանըն պէօյիւք տէվլէթլէրինտէն իքի տէվլէթիւն եանիյա Ասթիւրիա իլէ Իսկիլիզին նազարը տըգգաթը պու մուհարէ-պէ իւղէրինտէ խոի , Բլէվեա պօզկուէլարընտան սօնրա պունլարըն իքիսի տէ սիւհալանըպ պիր թէվասսիւթ գայտընա տիւշտիւլէր : Շուալօֆ իլէ լօրտ Տէրպի մապէյնինտէ պիր միւքեալէմ տիր պաշլատը , վէ ալթը կիւն միւզաքէրաթ-տան սօնրա , Իսկիլիզ մէնաֆիինին նէլէրտէն իպարէթ օլտուղունու Շուալօֆ Տէրպիյէ ընսմի թահրիրաթլա իգրաշ իթտիրտի :

Իսկիլիզին պիթէրաֆլըդ իչիւն պէեան իթտիյի չարթլար , շունլար ըտը : Մըսըրա վէ Սիվէյիլ գանալընա իքի մուհարիպ թէրաֆ տա հիչ պիր վէսիլէ իլէ տօզուճամամապ , Սթանպօլ քիսին էլինտէ իսէ օնտա գալըպ էլ տէյիշտիրմէք Թուճա վէ պօզաղլարըն հէյիէթը հաղըրէսինէ տօզուճամամապ , Պասրա քէօրֆէ-

զի թէհտիտ օլունմամադ , վէ պունա պէնգէր տահա պիր թագըմ նօղթալար : Բրէնս Կօրչագօֆ տախի , պու նօթանա շու վէչ իլէ ճէվապ վիրտի իմբէրաթօր նէ Սիվէյիշի նէ տէ սայիր հիչ պիր եէրի ապլօգա իթ մէնէճէք վէ սէյրը սէֆալին սէրպէսթիյէթինէ մանի օլմանաճադ , Մըսըր , մէմալիքի Օսմանի-նէտէն օլուպ , մուհարէպէնէ ասքէր կէօնտէրաթիյինտէն , Բուսիանա տիւշմէն իսէ տէ Ինկիլիզին խաթրը իչիւն Բուսիա Մըսըրա սօլունմանաճադ :

Իմբէրաթօրտա Սթանպօլու ալմադ ֆիքրի եօգ տուր , հարպ վուգուաթը իլէ պէօյլէ պիր շէյէ միւհթաճ օլունսա տա , մատէմ քի Սթանպօլ մէնաֆիի ումուհիէնի Էւրօբանա միւթաալիզ պիր պէլտէ տիր , Էւրօբա իթթիֆադը իլէ նէ գարար վիրիլիր իսէ իմբէրաթօր օնուն խարըճընա չըգմանաճադ տըր . այնը պօղաղլարտա պէօյլէ :

Հասըրը Ինկիլիզ մէնաֆիինէ սօղունուր տահա հէր նէ վար իսէ , հիյնի հաճէթտէ պէեան օլտուղու հալտէ պունլարա րանէթ օլունաճաղը իմբէրաթօր թարաֆընտան վատ օլունուպ , պունա մուգապիլ շու սէֆէրէ սէպէպ օլան Խրիսթիան ըսաշաթը իլէրուտէ հէր նէնէ թէվազգուֆ իտէր իսէ , օնա տա Ինկիլիզ տէվլէթինին մուվաֆիազաթընը մաթլուպ իլլէտի :

Բուսիանըն պու իլանլարը պիր տէրէճէնէ գատար Ինկիլթէրատա էֆքեա-րը թէսքին իթտի իսէ տէ , սայրտա աղլըզ վէ Բուսիանա խասմ ալուտ պիր թագըմ տա վար ըտը քի , հէր Բուսիա դալէպէսինտէ հըրսու դաղապընը մէն իթմէնէրէք , հարպ վէ Ինկիլթէրա մէնֆաաթը պաղըրըրտը : Պունլար , Բուս-լար Անատօլու հոտուտունու կէչտիյի կիպի Հինտիսթանը վէ Թունլը կէչտի-նի կիպի Սթանպօլու մուխաթարատա կէօրէն թագըմտը : Գապլինէթին բօլի-թիգասընտան իսէ , մուհարէպէնէ պաշլանալը պիր շէյ աղնաշըլմաալտը , պիր թէրաֆտան Բուսիանա թէհտիտաթիզ թապիրլէր գուլլանըլըրտը , տիկէր թէ-րաֆտան սըրֆ պիթէրաֆ տուրուաճաղը իլան գըլընըր իտի : Նիհայէթ թէմ-մուղուն իպթիտալէրինտէ հարպ թէրաֆլարը իսթէ չըգընօր կիպի կէօրին-տիւլէր , Ագ-տէնիզ տօնանմալնա էմր վիրիլտի քի , Չանագ-գալէսի խարը-ճընտա օլան Պէշիգայա կիթսին վէ գապլինէթ Բարլամէնթաէն ֆաղլա ադճէ իս-թէտի . օրտ Պիզընսֆիյտ տօնանմա իլէ պէրապէր Անատօլունուն պիր մահա-լինէ եիրմի պին գատար ասքէր կէօնտէրէճէք տէյի թվաթուր իտիլտի . լաքին գամարալարտա պունլար ինքեար օլունուպ , տօնանմալը մախսուս Պէշիգանա կէօնտէրտիք քի տէնտի , Սթանպօլտաքի էլլիմիլ իլէ Լօնտրա պէյնինտէ օլա-ճադ մուխապէրաթըմըզա վասիթա օլուն :

Լաքին ճէնէրալ Կուրգօ Պալգանլարը կէչտիյի կիպի , գապլինէթ էվլէլքի կիպի պիլա հարէքէթ տուրամանըպ , բօլիթիգասընըն րէնիի ուղադտան սէչիլ-մէնէ պաշլատը , դաղէթալար էվլէլլէրի Օսմանլը տէվլէթինին իսթիզլալ վէ թէմամիյէթինտէն պահա իթմէքտէ իքէն , շիմտի աահա գիատէ շարգտա օլան Ինկիլիզ մէնֆաաթընտան պահա իթմէնէ պաշլատըլար , պունուն իւզէրինէ Պա-պը Ալի իլէ Ինկիլիզ պէյնինտէ պիր սօղուղուգ տա պաշլատը քի , Ինկիլիզ էլ-չիսի Լէհարտ հէր նէ գատար սազլատը իսէ տէ , երնէ ֆէրպլինէ վարըլտը . Լէ-հարտ տօնանմալը իչէրի սօգմադ իսթէտի վէ Պապը Ալի գաթիէն րէտտ իթտի , տէնէրէք քի սալթ քէնտի մէնֆաաթընը տիւշլանիւպ , վէ պիզիմ իլէ պիր օ-լուպ տա Բուսիա իլէ մուհարէպէ իթմէնէն պիր տէվլէթին տօնանմալընը իչէրի ալմադ գապլի տէյիլտի :

Թէմնուդ Վիւնտէ իշ տահա գիյատէ աշիքեարէ չըգտը . Մալթա մուհա-
ֆազա ասքէրինին դամմընա էմր օլունտու , հէր քէս պունա Ինկիլիզ պիր եէրէ
ասքէր տէօքէճէք տէյի մանա վիրտի , վէ պու եէրին տէ Կէլիպօլու օլտուղու
աչըգ աչըզա զազէթալէրտէ եաղըլտը , օ արալըգ մուգասէմէ լազըրտըլարըտա
չըգտը մէյտանա վէ հէր տէվլէթ պունա հիսսէտար օլմաչ իչիւն պիրէր եէրլէր
զապթ իտէճէք տէյի շայեալէր տէ նէչր օլունտու :

Լաքին Բլէմնատա Բուսլարըն իքի տէֆա արգա արգանա պօղուլմասը ,
պու արաճիֆլէրին ճիւղէսին քէօքտէն քէսիպ , Օսմանլըտա հէնիւզ գուվլէթ
վէ հայաթ վար օլտուղունու ալէմ րէյէլայն կէօրէրէք միւսթէրիհ օլտու :

Լաքին Էօթէտէ Աւսթրիանըն իշի ճիւղէտէն գիհատէ կիւճ իտի , չիւնքի
Մաճարլար Սաֆանլը թէրաֆընը թութուպ , Սզլափօնլար տախի Բուս թէրաֆը-
նը թութմուշ օլտուղլարընտան , պու իքի ճէնկեալէր միլլէթին պօղապ պօղա-
զա կէլմէսինէ րէք ազ պիր շէյ գալմըշտը :

Գօնթ Անտրասի իքի թէրաֆը տա գուլլանմանա չալըշտըղընտան , բօլի-
թիգասընա դարարսըզ պիր բօլթիգա իտի վիրիտի , պիր արալըգ Ինկիլիզէ
մէյլ կէօսթէրիտի պիր արալըգ Բուսիայա . լաքին գօնթ Անտրասինին գօրգու-
սու ճէնկտէն օլմաեւպ , ճէնկին նէթիճէսինտէն օլտուղունտան , Աւսթրիանը
թէէմին իթմէք իւզրէ չալըշտը քի էլինէ պիր շէյ կէչիրսին . Պօնայա ասքէր
իտիալը էսկի պիր թասավլուրուտու , լաքին գաչ տէֆա օրթանա չըգտը իտէ
զապինէթ լազըրտըսընը գաբաթտը , լաքին սօն սօնունտա պու խուսուստան
տօլայը գօնթ Անտրասինին Պապը Ալի իլէ միւքեալէմէտէ օլտուղու տա սէթր
օլունամատը :

Էլ հասըլ իմէրաթօր Ֆրանսուա Ժօգէֆ Իշլըտա Ալէմանեա իմէրաթօրու
Կիյօմ իլէ պիր միւլազաթ իթտիքտէն սօնրա , Աւսթրիա եինէ Ինկիլթէրրայը
թէրք իտուպ , չըմալ իթթիֆաղընա տախի օլտու վէ Բուսլէլինին էսկի հալին-
տէ գալմամասընա դարար վիրիլիպ , մուհարէպէնին նէթիճէսինէ գատար պի-
թէրաֆ տուրմաղա դարար վիրիլտի , Ինկիլթէրրա բօլթիգասը տա պունտան
զիատէ պիր շէյ տէյիլտի , եանի սըրֆ մէնֆաաթ բօլթիգասը :



ՊԱԼԳԱՆԸՆ ՊԵՐԻ ԹԵՐԱՖԸՆՏԱ ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԷՕՆ ԳՕԼՈՒ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷԼԷՐԻ

Ե Է Ն Ի Զ Ա Ղ Ր Ա Վ Ա Գ Ա Ա Լ Ա Ր Ը

Վ Է

Զ Ի Ն Կ Ե Ա Ն Լ Ը Մ Ո Ւ Հ Ա Ր Է Պ Է Ս Ի

Շիպգայը Բուսլար զապթ իթտիքտէն սօնրա , ճէնէրալ Կուրգօ ասքէրի-
նի պէշ օն կիւն օրատա րահաթ իթտիքտի , վէ պիր թէրաֆտան տա պու սարպ
մահալին իքմալը իսթիքեամաթընա չալըշտը :

Հէր քէս պիլիթտի քի Բուս ասքէրի Շիպգատան աչաղը կնիպ , Էտիրնէ
վիլանաթընա եաեւրաճագտը . լաքին պու հարէքէթի Կուրգօ մախսուս կէճիք-
տիրտի քի , ահալի տույսուն վէ Բուսլարը գապուլէ հաղըրլըգ կէօրսիւն : Կուր-

գո պիլիրտի քի մանէթինտէ օլան օ դատար ասքէրլէ Պալզանըն պէրի թէրա-
ֆընա կէչմէք, մուխաթարալը պիր մանօվրա խի . պու ճիւմլէ իլէ Պուլկար-
լարա չօդ կիւմլէնտիյլնտէն իլէրի եիւրիւտի, ֆազաթ ալտանտը :

Մուգատտէմա Սըրպտան Ուլահտան պիր թագըմ Պուլկարլար կէլիպ, Բուս
ասքէրինէ գարըշմըշ վէ քէնտիլէրինի հէր ճիհէթլէ պէհէնտիւմիշլէրտի . Կուր-
գօ զանն իթտի քի, Պալզանլարըն պէրի թէրաֆընտա տա էօյլէ Պուլկարլար
պուլաճադ : Հալ պու քի Սըրպտան Բուժանիատան կէլէն Պուլկարլար սէրպէսթ
մէմլէքէթլէրտէ պէօյլիւլիպ վաթանլարըն տա սէրպէսթ իթմէք արզուսինտէ
օլան Պուլկարլարտը :

Կուրգօ էօյլէ զանն իթտի քի, Պալզանլարըն պէրիսինտէ տէ էօյլէ Պուլ-
կարլար պուլաճադ, վէ պուլարը սիւահլատըղը կիպի հէր նէվլի ասքէրլէք խըդ-
մէթի պուլնարա կէօրտիւրէպիլէճէք . լաքին Պուլկարլար պիր քէրրէ սիւահլան-
տըղլարը կիպի, ինթիգամա վէ վահշիաթա գալըշըպ, պիր թագըմ իսլամ ա-
հալիսինն զանընա կիրտիլէր, գարըլարը չօճուգլարը գաթլ իթտիլէր, քէօյլէր
աթէշէ վիրիլտի, անճադ իսլամլար տա ալթտա գալմահըպ, ծնլար տա սօնրա
իգթիգասընտան զիատէ մուգապէլէ իթտիլէր քի, մանթ թէէսսիւֆ իլէրուտէ
նազլ օլունանճադ տըր :

Յուլիսին Չոռնտա Բուսլարըն էօն դօլունա, արշ գօմանտաը վիրիլտի .
Բէուֆ բաշա Թունճա նէհրի վատիսինի թութուպ, Եէնի-Չաղարա իլէ Էսկի-
Չաղարա արասընա ասքէրինի եայմըշ օլտուղունտան, վէ Սիւլէյման բաշա տախի
Գարատաղտան կէթիրտիյի ասքէր իլէ օրալարա կէլմէքտէ օլտուղունտան, Կուր-
գօնուն միւրատը պու իքի բաշանըն ասքէրի պիրլէշմէզտէն այրը այրը վուրմագտը :

Կուրգօ պիւթիւն ասքէրինի իւշ գօլայ թագսիմ իտիւպ, սօլ գօլ Խային
քէօյլնտէն, օրթա գօլ քի քէնտիսի Կուրգօնուն գօմանտասընտա խի Գըզան-
լըզտան, վէ սաղ գօլ քի բրէնա Էօթէն Լայիթէմպէրկ գօմանտասընտա օլուպ
օ տա Էսկի-Չաղարատան իլէրիլէհէճէքտի :

Օրթա գօլ օ կիւնիւ ալէսասպահ հօլա չըգըպ, էօյլէտէն պիր սաաթ սօն-
րա Գըշալ գարիեէսինէ վասլ օլտու, իւշ ոսաթ բահաթ իթտիքտէն սօնրա եի-
նէ հօլա բէվան օլուպ եարը կիճէտէ Պալապանլըհա վասլ օլտու : Իսթիրահաթ
վազըթլարը թէնղիլ խիլտիքտէ, պու ասքէր թամ օն եէտի սաաթ հօլ եիւ-
րիւմիւշտիւ, պու ճիւմլէ իլէ իչլէրինտէ անճադ պիր արապա տօլուսու խաս-
թա վէ եիւրիւմէհէն պուլունտու : Տէօրթ սաաթ գատար տա ասքէր Պալա-
պանտա բահաթ իտիւպ, իրթէսի կիւն ալէսասպահ եինէ հօլա բէվան օլուպ,
իւշ սաաթ սօնրա Եէնի-Չաղարա թէրէլէրինէ վասլ օլտու, օրատա ճէնէրալ
Պօրէյգա Եէնի-Չաղարայը թօրա թութմաղա պաշլատըղընտան, Օսմանլըլար
շէհրի թախլիյէ իթմէհէ մէճպուր օլտուլար : Օսմանլընըն սօլունտա վէ չըմէն-
տըթէր սթասիօնու բիշկհահընտա պիր տէ պիր սիւնկիւ մուհարէպէսի օլուպ,
էօյլէն վազթը Թիւրքլէր իքի թօր պրագարագ կէրի չէքիլտիլէր, ֆազաթ Բուս
սիվարիլէրի բէք եօրկուն օլտուգլարընտան, պուլարը գօվալայամալար :

Կուրգօ պու վէչի իլէ Եէնի-Չաղարայա կիրտիքտէ, չըմէնտըթէր սթասի-
ոնուսու խարապ օլմուշ պուլտու վէ շէհր իսէ պիւթիւն ալէվ իչինտէ իաի, Իս-
լամլար շէհրտէն չըգմաղտան պիւթիւն Պուլկար մահալլէլէրինի աթէշէ վիրմիշ
օլտուղունտան, ծնլար չըգար չըգմաղ Պուլկարլար տա Իսլամ մահալլէլէրինի ա-
թէշէ վիրտիլէր :

Պիր տէ խապէր կէտի քի, սաղ գօլ պէօյիւք պիր Օսմանլը ֆըրդասընա թէսատիւֆ իտիւպ թէհլիքէէ տիւշար օլմուշուտու, Կուրգօ տէր ագապ սօլ գօլու ալըպ, սաղըն իմտատընա երիւրտիւ վէ օ կիւնիւ Գարա բունարա վապ օլուպ օրատա կիճէլտի: Եօլտա հէր եէրի խարապ օլմուշ վէ աթէշ իշինտէ կէօրտիւէր, չիւնքի Թիւրքլէր կէրի չէքլտիքլէրի եէրլէրին սէքէնէսինի գաթլ իտուպ, քէօլլէրինի տէ աթէշէ վիրիւրէրտի: Եւրօթա դաղէթալէրի մուխպիրլէրի պուրալար հագղընտա տա բէք չօղ գընագղըզլար նաղլ իտէրլէր քի օգու- եանըն սաչլարը տիքիւր:

Հէր նէ իսէ, օ կիճէ Բէուֆ բայա Եէնի-Ձաղարատա պօղուլան ասքէրի- նի թօլաեղպ, Եսկի-Ձաղարատա Բուսլարըն իլէրիլէմէսինէ մանի օլան տիկէր գօլ իլէ պիրլէշտիրտի, վէ ճուհանլի թէրաֆընտա ճատտէտէ դաեթ սարպ պիր կէշիտի թութուպ, Բուսլարըն վիրուտինէ օրատա մուշթաղըր օլտու:

Յուլիսին ՅԱինտէ ճէնէրալ Կուրգօ ալէսասպահ հարաքէթ իտուպ, Տալ- պօվաեա կիւր կէլմէզ սօլտա պիր օրման բիշկեանընտա Բէուֆ բաշանըն եէր- լէշտիրմիշ օլտուզու թօլար, Բուսլարըն իւզէրինէ աթէշ իթմէեէ պաչլատը- լար, վէ աղաճաղ մէյտանլարտան տա Օսմանլը բիատէլէրի գուհուր իթմէեէ պաչլատը: Պունուն իւզէրինէ Կուրգօ գարշը պաեըրա իքի գաղազ թօրու կէօն- տէրիպ, օրմանա տա Բուս բիատէլէրի սալտըրըլտը քի, Օսմանլը բիատէլէրինին արգասընը չէվիրսինլէր:

Պունուն իւզէրինէ Թիւրքլէր Ելլէրինտէ օլան մէվգիլէրի թէրքէ մէճպուր օլտուլար, լաքին սօնրա տահա զիատէ գուվվէթլէ երինէ օրալարա ալտէթ ի- տուպ, գաղաղլարըն թօր աթէշինէ տահանամահարաղ, երինէ օրալարտան կէ- րի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար:

Յագաթ օրմանտա Օսմանլը բիատէլէրի սապիթ օլուպ վէ սալըտա Բուս- լարտան զիատէ օլտուզլարընտան, գաչ տէֆա Բուսլար պիր հիւճուլմէ թօր- լանտըլար իսէտէ, իւզէրլէրինէ եաղմուր կիպի գուրշուն եաղտըրըպ պրագ- մատըլար քի թօլաեղընլար, ճատտէյի տախի թօր իլէ տէօյիւպ, օրատան տա պիր քիմնէյի եանաշթըրմատըլար:

Բուսլար տա պու օրմանտա պէօյիւք չէճաթ կէօսթէրիպ, պիր արալըզ կէրիլէտիքտէ միրալայլարը գըլըճը չէքիպ, քիմ իմիշ պագալըմ կէրիտէ գալան տէյի արգալարընա տիւշտիւքտէ, Օսմանլը իւզէրինէ (Բէուֆ բաշա ասաքիրի) սալտըրտըլար վէ կէրիլէթտիլէր:

Բուսլարըն պախթլարընտան, իքի կիւն եօրկունլուզ ալմագիւզըն Եկլիա- նէտէ գալան պիր գօլ թագէ ասքէր իմտատլարընա եթիշտի, Բուսլար պուն- լարը կէօրտիւքտէ սէվինճ սէտալարը իլէ գարշըլատըլար. պունլար օրմանա կի- րիպ արգատաչլարընա գալմուշուր գալմուշմագ էօնլէրինտէ մէրտ ճէնէրալլարը Սվիթինսքինին թէշվիլի իլէ Օսմանլըլարը ատըմ ատըմ կէրիլէթտիլէր, վէ հէ- մէն օրմանտան տըշարը աթմագ տէրէճէսինէ կէթիրմիշ իքէն, Բուսլարըն պիր եէնի մուխաթ արատա տահա պուլունտուզլարընտան խապէր ալընտը:

Շէօյլէ քի, իւշ պին գատար Չէրքէս սիվարիսի օրմանտան գուհուր իտուպ եօլու գարլամըչլար վէ Բուսլարըն արգասընը չէվիրմէեէ պաչլամըչլար ըտը, Բուսլար պիր աղ շաչըրմահա պաչլար պաչլամագ, բրէնս Նիզօլա Լայիսթէմ- պէրկ վէ ճէնէրալ Բուսի Աթտէրխան վէ Քիէվ սիվարիլէրի իլէ Չէրքէսլէրին իւզէրինէ սալտըրտըլար, Չէրքէսլէրին դայըֆ աթլարը Բուսլարըն գուվվէթլի

աթլարը հիւճուովնէ տաեանամանը տարմատաղըն օլտուլար . պու սիվարիլէր իլէ պիր պաթարեա թօք եթիշմիշ օլտուղունտան , պուսլար տա ճէպիանէլէ-րի թիւքէնիպ իշէ եարամաղ օլմաղ տէրէճէսինէ կէլէն էսկի թօթլարըն ետրինի թուլթուպ , էօյլէ պիր գուվլէթլի աթէշ բիւսկիւրթտիլէր քի , Օսմանլը բիա-տէլէրի տաեանամայըպ , էսկի-Չաղարա դարուլարընա գատար գովալանտըլար :

Բուսլարըն եէնի կէլէն ասքէրի պու վէչհ իլէ Բէուֆ բաշա ասքէրինի պիր տէֆա տահա պօղտուգտա , Կուրգօ ասքէրէ եինէ արշ գօմանտասը վիրիպ իւչ սաաթ սօնրա էսկի-Չաղարաեա նաղըր թէրէլէրէ վասլ օլտու :

Օրատա խապէր ալտը քի , սաղ դօլ բրէնս նիգօլա Լայիթէմպէրկին մու-ֆարագաթընտան սօնրա բէք զայըֆ տիւշիւպ , Սիւլէյման բաշա օթուգ պին ասքէրլէ պու գօլու իհաթա իթմիշտի :

Ճէսուր ճէնէրալ , մէվճուտու մանէթի օլան աղ պիր ասքէրլէ գօշուպ . պու գօլու գուրթարմաղ իսթէտի իսէ տէ , թէճրիւպէսինին տախի հարպճա աղիմ պիր խաթա օլտուղունու տէրք իտէրէք , սարֆը նաղար իթմէեէ մէճ-պուր օլտու : Բուսլարըն պու գօլու ալթը եիւզ նէֆէր զայպ իտէրէք , կիւճ իլէ Սիւլէյման բաշանըն էլինտէն գուրթուլապիլտի , խասթալար վէ եարալըլար տա-խի կիւնէշտէն վէ սուսուզլուգտան հէմէն հէպ եօլտա էօլտիւլէր :

ԷՍԿԻ ԶԱՂԱՐԱ ԹԷԴՐԱՐ ՕՍԽԱՆԼԸՏԱՆ ԶԱՊԹ ՕԼՈՒՆՈՒՐ

Շիպգա զապթ օլունտուգտան սօնրա ճէնէրալ Կուրգօնուս իւք իշի , էս-կի-Չաղարալը իսթիւա իթմէք օլտու , հաթթա սայըր Պուլկարլարա մուճիպի շէվզ վէ զայլէթ օլմաղ իւզրէ , էքսէրիա Պուլկար ասքէրինի պու շէհրէ կէճու-տէրմէյի թէնսիպ իթմիշտի : Վէ վագաա պու սայէտէ պաղը Պուլկար պէօլիւք-լէրի տէ թէշէքքիւլ իթմիշ վէ էթրաֆա եանըլմըշլարտը , լաքին միւրաատլարը գավկա իթմէք օլմանըպ եաղմա վէ թալան ըտը :

Յուլիսին ՉՊունտա ճէնէրալ Կուրգօնուս թալիմաթը իւզրէ , բրէնս Լայիս-թէմպէրկ պիլ ճիւմլէ Բուս վէ Պուլկար ասքէրի իլէ էսկի-Չաղարաեա տօղրու եօլա բէվան օլտուլար , լաքին Գարա բունար ճիւլարընտա Բէուֆ բաշա ասքէ-րինին քիւլլիսինէ թէսատիւֆ իտուպ , իրթէսի կիւնիւ Օսմանլը ասքէրի իլէ պիր աղ չաթըշտըգտան սօնրա կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Յուլիս Յէտէ Բուսիա սիվարիլէրի ճէնէրալ Կուրգօյու գարշըլամայա կիթ-տիքտէ , Սիւլէյման բաշաեա թէսատիւֆ իթտիլէր քի , նսկէհան էսկի-Չաղա-րա բիշկեանընա վասլ օլմուշուտու : Սիւլէյման բաշա ասքէրինի իքիյէ պլօ-լիւպ , պիր գօլունու ճէնէրալ Կուրգօյու գարշըլամաեա վէ տիկէր գօլու իլէ տախի եանի ծն սէքիզ թապուր ասքէր վէ ծն սէքիզ թօք իլէ էսկի-Չաղարալը վուրմաեա հաղըրլըգ կ'օրմէքտէ իտի :

Սիւլէյման բաշա պու գօլու շու վէճհ իլէ թագսիմ իթմիշտի . սաղտա պիր լիվա ասքէրի Վէյսէլ բաշա գօմանտասընա , օրթատաքինի Շաքիր բաշա , վէ սօլտաքինի Բէճէպ բաշա գօմանտասընա վիրմիշտի : Բէճէպ բաշա էսկի-Չաղա-րանըն արգասընա կէչիպ , Բուսլարըն խաթթը բիւճաթընը քէսէճէքտի :

Սիւլէյման բաշանըն ասքէրի Գարատաղտան կէլիպ Տէտէ աղաճընա չը-
գալըտան պէրի կիճէ կիւնտիւզ անէլէ երբիւտիւքլէրինտէն , վէ չօգ տէֆա
աճ տա գալըդլարընտան , վէ չօղունուն աեազ դապը տախի օլմատըղընտան ,
բէք Ֆէնա պիր հալտէ իտի , պու ճիւմլէ իլէ պունլարա անճազ իւչ տէօրթ
սահաթ րահաթ վիրտիրիլէպլիպ եինէ ճէնկէ սալտըրըտըլար . պու պապտէ
ասքէրէ բէք չօգ նութղլար իտիլիպ , վէ բատիշահ վէ վէթան ուղըրունա էօլէն-
լէրին շէհատէթ շէրէֆինէ նայիլ օլաճաղլարը եատ օլունարագ , պունլարտա
պիր պէօյիւք ճէսարէթ վէ դայրէթ իտիլտի :

Պուլկարլար Ֆէվզէլատէ պիր շէճաթլա Օսմանլը ասքէրինի գարչըլա-
երպ , իլք հիւճունէրինէ էյի տահանտըլար , լաքին սօնրատան Բէճէպ բաշանըն
արգալարըն չէվիրիեօր օլտուղունու աղնատըգտա , հէքսի պիրտէն գըլըճտան
կէչմէք թէհլիքէսինէ տիւչար օլմամագ իւղրէ գաչմայա պաշլատըլար , վէ տօղ-
րուսու պու խուսուստա Բուսլար տա գարտաշլարը մագամընտա օլան Պուլկար-
լարըն թէհլիքէսինի կէօրմէզլիքտէն կէլիպ , եարտըմլարընա եէթիշմէտիլէր , վէ
եալընըզ քէնտիլէրինի գուրթաբումայա չալըշտըլար : Բուսլար միւճիդէ նէվինտէն
օլան պիր վուգուլթլա Էսկի-Չաղարատա թէքմիլ պիր խարապիլէթտէն գուր-
թուլապիլտիլէր : Պու շէհրին էն պէօիւք սօգաղը աթէշ իչինտէ օլտուղուն-
տան , Օսմանլընըն պէօյիւք գօլու պու սօգագտան կէչիպ տէ Բուսլարը արգա-
տան վուբամատըլար վէ Բուսլար եալընըզ էօնլէրինտէ օլան Բէճէպ բաշա իլէ
ուղըրաշըպ , տէօրթտէ պիրինի թէլէֆ իտէրէք , կիւճ իլէ քէնտիլէրինի գուր-
թարապիլտիլէր :

Սամարա վիլաեէթինտէն պու Փըրգահա վիրիլէն իշլէմէ աղըր պիր պայ-
րագ , պու Էսկի-Չաղարատա օլան թապուրուն էլինտէ իտի . իւչ պայրագտար
զապիթ վուրուլուպ էօլտիլէր . ճէսուր գայրմագամ Գալիթին պայրաղը էլինէ
ալըպ , օնուն իլէ ասքէրի էթրաֆընա թօլամագ իսթէտի իսէ , օ տախի վու-
րուլտու տիւչտիւ , պիր դաշ պայրագտար տահա թէլէֆ օլտուլար , նիհաեէթ
Թօմաս Թիւթթէյէֆ նամ պիր զապիթ պայրաղը ալըպ սէլամէթէ չըգարտը :

Էսկի-Չաղարանըն պիշարէ ահալիսի , Պուլկար վէ Բուս ասքէրինին պու
վէչ իլէ ֆիրարընը կէօրտիւքտէ , Թիւրքլէրին էլլէրինէ տիւչէրլէր իսէ պաշ-
լարընա նէ կէլէճէյինի տիւչիւնիւպ , օնլար տա գաչմահա չալըշտըլար . լաքին
Բէճէպ բաշանըն ասքէրի հէր թէրաֆը գարլամիշ օլտուղունտան , պունլարը
եինէ շէհրէ թըգատըլար :

Պիշարէլէր մէճպուր ցլուլար էվլէրինէ սըղընմահա վէ պաշլարընա կէ-
լէճէյինի պիլիպ , պարէմ ճանլարընը պէտէհալահա սաթմամագ իւղրէ քէնտի-
լէրինի մէթէրիսէ ալտըլար :

Պէյհիւտէ գահմէթ , հաթթա Օսմանլըլար պունու վէսիլէ իթտիլէր հիւ-
ճունլէրինէ , պիր գաշ կիւլլէ քէրբիճ էվլէրի տէվիրիպ , սաման եղըլը չաթը-
լարընը ալէվլէնտիլտի , վէ եանկընտան գաչան գըլըճա տիւչտիւ : Պիր սաաթ
պին դատար Օսմանլըեա գարչը գօլտուգտան ոօնրա , արթըզ չարէլէրի թիւ-
քէնիպ վէ տահանամահերպ , էօմրլէրինէ գըրըլմամագ չարթը իլէ թէսլիմ օլուր-
լար իսէ տէ , պիրտէն պիրէ շէհրէ պաշղա Իսլամլար հիւճում իտուպ , հէպսի
գըլըճտան կէչիլիլտիլէր :

Գարըլար վէ չօճուղլար իսէ էմին մահալ գանն իտէրէք , քիլիտէլէրէ տօլ-
մուշլարտը , պունլարտան տա քիմսէ գուրթուլմատը :

Նիհանեէթ Սիւլէյման բաշանըն քէնտի ըստօրթ օսունտա պէեան իթտիյի վէչի իլէ , պու Էսկի-Չաղարատա թէլէֆ օլանլարըն ատէտի պին սէքիզ եիւզէ պալիզ օլմուշ տուր :

Իսլամ միւթէպէրանը քի , Բուսլար Էսկի-Չաղարատա կէլտիքտէ , գաչըպ պաշը պօղուզլար իլէ պիլէչմիշլէրտի , եինէ անլէր իլէ շէհրէ ավտէթ իթտիքտէ նէրէտէ Պուլկար վար իսէ , իլա զէնկին թագըմընը , զօրպալար պուշլար տըր տէյի , պաշը պօղուզլարա իրայէ իթտիլէր :

Պու պապտէ Էւքօբա մուհարրիլէրի , Չէքքէս վէ պաշը պօղուզլարտան Պուլկարլարա իճրա օլունան վաշչիյաթ հագգընտա աշըրը շէյլէր եազարլար քի ինսան օգուսուզտա թիւլլէրի տիթրէր : Պուշլար հէպ միւպալաա եա իֆթիրա մը տըր , եիւզտէ պիլի տէ սահիհ օլսա , պու պաշը պօղուզ իսմինտէ օլան խաշարաթըն , Օսմանլը նամընա վէ նամուսունա իյրաս իթտիքլէրի շիյն ու արը մահվ վէ զայիլ իտէմէզ , լաքին մագսէտիմիզ մուհարէպէ վուզուաթընտան պահա իթմէք օլտուղունտան , պիթթապի պուշլարտան սարֆը նազար իթմէմիզ լաղըմ կէլիւր :

ԲՈՒՍԻԱԼԸԼԱՐԸՆ ՉԱՐԳԱ ԳՕԼՈՒ ՊԱԼԳԱՆԸՆ Օ ՊԻՐ ԹԵՐԱՖԸՆԱ ԿԵՐԻ ՏԵՕՆԷՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԸԼԱՐԸՆ ՏԻԻՉԱՐ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ՀԱԼԸ ՏԵՀՇԷԹԵՆԿԻԶ

Կուրգօ չարգա ասքէրինի կէրիեէ ալտըրը սըրատա , հէմ Բլէշլատա օլան մաղուպիյէթին խապէրինի , հէմտէ Պալզանլարըն չըմալ թէրաֆընա կէչմէսի իչիւն էմր ալտը . եալընըզ Պալզանլարտան կէչտիյի պօղաղլարը մուհաֆազա իտիւպ , Օսմանլըեա թէրք իթմէեէճէքտի :

Իմտի քէնտիսի Կուրգօ տօղրու Խային պօղաղընա կիտիպ , Եէնի-Չաղարատա պրադտըրը ասքէրէ տէ հէմէն արգասընտան կէլիպ եէթիչմէեէ էմր վիրտի , Բուսլար Եէնի-Չաղարատան չէքիլիքքէն , Սիւլէյման բաշանըն էօն գօլու Բուսլարըն արգա գօլունա թէսատիւֆ իթտիլինտէն , Բիֆաթ պէյ գօմանտա սընտա օլան շու ֆըրգա Բուսլար իլէ շէտիտ պիւր մուհարէպէեէ թութուշտու : Բուսլարըն արտ գօլու պու չիատէթէ տանանամաեըպ , սիւհլարընը աթարագ տարմատաղլըն օլտուլար :

Պիւքիւլմէլի նամ պիւր գարիյէ ճիվարընտա , Օսմանլը ասքէրի կէօղիւնէ պիւր թագըմ եէնի դաղըմըն թօրրագ եըղընթըլարը իլիչտի . ասքէր գանն իթտի քի Պուլկարլար եաղմատան գաչըմըն օլտուզլարը էչեպիլէրինի օրայա կիօմ միւշլէրտի , հալ պու քի իշ էօյլէ օլմաեըպ , Բուսլար իքի աղըր թօբլարընը գաչըրամալըպ օրալարա կէօմմիւշլէրտի , պու թօբլարը Օսմանլը ասքէրի պիթ թապի չըգարըպ վէ դասպ իտուպ , ֆաղաթ դաղէթա իլալէլէրինտէ պունու ճէնկտէ արմը կիպի կէօսթէրտիլէր :

Նիհանեէթ ճէնէրալ Կուրգօ քէնտի ֆըրգասընը Խային պօղաղընտան կէչիլիպ , պիւր ալայ ասքէրինի պու պօղաղըն մուհաֆաղասընա պրապտը . բրէնա

Լայկթէմպերկ, Գրզանլըը թէրք իթտիքտէ օ տա ֆըրգասընըն պագիյէտինի Շիպգա պօղաղընա եւրլէշտիրիպ, օրայը տա պիր ճէսիմ գալէ շէքլինէ վազ իթտի, Պուլկար անալիսինն պիր չօղու տա պիհադգըն Օսմանլը ինթիգամընտան գօրգտուղլարընտան, Բուս ասքէրի իլէ պէրապէր հիճրէթ իթտիլէր :

Հասըլը Պալգանը կէչիպ տէ Էտիրնէ ճիվարընա գատար պէօլէ բէրաքէնտէ տաղըլան Բուս ասքլըրնտէն թօրլանապիլէն թօրլանտը, ֆաղաթ պիր տահա օրտու հիլէթի թէշքիլ իտէմէտիքլէրինտէն, պու չարգա գօլու թապիր օլունան գօլ թէքմիլ տաղըթըլպ պաշղա ալայլարա թագսիմ օլունտու : Պու էանատէ Կուրգօ Բուսիտտան կէլէն խասսա ասքլըրնէ սէր գօմանտան նասպ օլունտուղլունտան, վէ խասսա ասքէրի իսէ Բուսանիաեա կէլմիշ եէթիշմիշ օլտուղլունտան, ծնլարը օրատա գարչըլամաեա կիթտի :

Բուսլար մալիւմ օլտուղլու վէչի իլէ, իլք տէֆա պէօլէ բէրաքէնտէ վէ միւֆրէղէ գօլլար իլէ Էտիրնէ եէ գատար իլէրիլէյիպ, Պուլկարլարը տա քէնտիլէրնէ պէնտ իթտիքտէն սօնրա պրաղըպ շէքիլտիքտէ, կէրիտէ Օսմանլը ինթիգամընա միւթանհադգ օլան Պուլկարլարը քէնտի հալլէրնէ թէրք իտուպ տէ պունլարըն մուհաֆագասընա տայիր հիշ պիր չարէ կէօրմէմէլէրի, թէվարիլտէ իւզէրլէրնէ պէօլիւք վէ տայիմի պիր լէքէ օլաճապ սըր :

Ելլա շու սէպէպէ մէպնի քի, Բուսլար Պալգանլարը կէչիպ Պուլկարլարը աեաղլանտըրտըլարընտա, սօնրա Պալգանտան կէրի կիթտիքտէ Պուլկարլարը հիշ տիւլիւմէտիլէր. Օսմանլըլար տա այնը հարաքէթլէ Գալգասիայա կիտիպ Սօխոււմ վէ ճիվարլարընտա վաղաա ծնլար տա Ապաղէիլէրի այաղլանտըրտըլար, Լաքին սօնրատան Օսմանլըլար կէրի շէքիլտիքտէ, Ապաղէիլէրի Բուսլարըն ինթիգամընա պրրադմաեղպ, էօլլէ պիր տար վաղըթտա պէրապէր տէ ալտըլար կէօթիւրտիլէր, վէ պու տա էլլի եա եէթմիշ պին գատար նուֆուսու, (պաղըլարը պունլարը եիւզ պլինէ տէ իպլաղ իտէր) :

Բուսլար Պուլկարլարը սէլամէթէ չըգարմադ իչիւն Պալգանտան կէչտիք տէյի ալէմէ իլան իթտիլէր, Լաքին կէրի կիթտիքտէն սօնրա պլինլէր իլէ Պուլկարլար պիլա մուհաֆագա Օսմանլը էլլինէ տիւլիւպ, իտամ օլունտուլար : Սիւլէյման բաշա Գրզանլըը վէ Զաղարալարը իսթիլա իթտիքտէ, Բուսլարըն եիւզգիւնէ կիւլէն հէր Պուլկարը ասի իթիպար իտուպ, ճիւմէսինի սէլպ իթտիրտի, պաղչէլրտէ եօլլարտա պիր աղաճ գալմասը քի պիր գաշ Պուլկար սալլանտըրըլմասըն, եէտի սէքիլինին տախի պիր աղաճտան ասըլտըղընը կէօրէնէլէր օլմուշ տուր : Պու իլք հիտտէթ կէչտիքտէն սօնրա, մէչրու պիր մուամէլէտէ պուլունուեօր կիպի կէօրիւնմէք իչիւն, եէր եէր մուհաքէմէ տիվանլարը գուրուլտու, միւթթէհիմլէր պատէլ իսթինթագ տիվանը հարպա իհալէ օլունուպ էօլլէ գաթլ օլունուլարտը. պու պապտէ շու աճայիպ հիքէայէ նազլ օլունուր. ասըլանլարըն կէօքսիւնէ պիրէր եաֆթա եաքըշտըրըլպ, գապահաթլարը իրի եաղըլար իլէ օ Եաֆթալարա եաղըլըրտը, էօլիւպ պիթտիքտէն սօնրա, պիր զապթիյէ պու եաֆթալարը թօրլանըպ սագլարտը, պիր թիւճճար պունու կէօրիւպ, սէպէպինի զապթիյէեէ սիւալ իթտիքտէ, շու ճէվապը ալմըշ տըր : « Հէր Պուլկար իչիւն պիր քեահմտ մը գարալամալը տըր, եէթիչիր քի Պուլկար օլուն, Պուլկարըն Պուլկարտան պիր ֆէրգի եօգ տուր, հէպսի տէ ասըլաճագ. նէ եաֆթա օլուր իսէ օլուն ծնտա նէ պէիս վար քի : »

Ճէնէրալ Կուրդօնուս ազ վէ բէրաքէնտէ պիր ասքէրլէ պէօլէ իլք տէֆա

Պալգանլարը կէչիպ , Ֆիրիպէ վէ Էտիրնէ սահրալարընա ետեըլտրգտան սօնրա վաֆիր թէլէֆաթլա կէրի չէքիլմէլէրի , վէ քէնտիրլէրինի գուրթարընը մազամընտա թուրթուպ , եախօտ գուրթուլտուգ ղաննը իլէ քէնտիրլէրինէ թէվէճճիւ վէ ալազա կէօսթէրէն Պուլկարլարը պիլա մուհաֆազա պրապըպ կէրի կիթմէլէրի , թէվարիխտէ Բուսիա հիսապընա բէք պէօյիւք պիր խաթա վէ խըհանէթ գայտ օլունաճազ իսէ տէ , զնտան սօնրա օլան Պուլկարիսթան վազաալարընտան տօլայը , Օսմանլը հիսապընա տա թէվարիխէ գայտ օլունաճազ մէվատտը մուէլլիմէ պուենտան տա աշաղը օլմահըպ , պէլքիւ տահա տա ղիատէ օլաճազ տըր , վէ պուենու քէմալը թէէսսիւֆ իլէ իգըրարէ մէճպուրուգ :

Էւրօքա մուհարրիլէրի պու Ֆէլաքէթի իւչ ղըսմա թագսիմ իտէրլէր քի , պիրիսի Բուսլար չէքիլիբ չէքիլմէզ , ալէլ ումուժ Պուլկարլարըն իւղէրինէ օլան հիւճուժ վէ գաթլը նուֆուս , վէ հէթքը ըրգ վէ սայիրէ տիր :

Իքինճիսի , Պապը Ալինլի պէօյլէ րասթ կէլէն իսլամըն րասթ կէլէն Պուլկարտան ախըը ինթիգամ իթմէսինի մէն իթմէք իչիւն , մուվազգաթ ասքէրի տիվանլար գուրտուրուպ , պու տիվանլարըն իսէ ինսաֆ վէ մէրհամէթէ րայէթ իթմէհէլէք , բէք չօգ Պուլկարլարը պիլա մուհաքէմէ իտաւ իթտիրմիշ օլմալարը :

Իւչիւնճիւսիւ , պու իքի վիլայէթտէ տէ Չէրքէս վէ պաշը պօզուլլարըն , հիսապըրգ ճանա մալա վէ ըրգա օլան գաստլարը :

Նիհանէթ Ասիթանէտէ տախի պինլէր իլէ Պուլկարլարըն ճասուս մազամընտա թուրթուլուպ գալէպէնտ , նէֆի վէ մահպուս օլմալէրի :

Էւրօքա միւվէրրիլէրի պու երւղտէն ագալլի պիր եիրմի պին Պուլկար թէլէֆ օլտու տէյի բիվահէթ իտէրլէր :

Վէ պիր գաչ բաշա վէ պիր գաչ գայիմագամ եա մէմլէքէթ աեանլարընըն իսմինի լանէթլէ եատ իտէրլէր :

Պիղիմ իչիւն տահա շիմտի պէօյլէ չէլլէրի մուհաքէմէ իթմէսին վազթը տէյիլ տիր . լաքին հասըլ օլան նէթիճէ իւղէրինէ տէ սիւքիւթ իթմէմիղ տախի պիր թէրաֆիլիլիք ատտ օլունուր :

Պուլկար իսեանընըն իպթիտա գուհուր իթտիյի վազթլար , Ֆիրիպէ սանճաղընտա օլան մուգաթէլէլէր , Էւրօքաեա նէտէրէճէ ֆէնա պիր թէէսսիր հասլ իթտի իսէ , պու Կուրգօ ալտէթինտէն սօնրա վազի օլան րէսմի եա ղայլի բէսմի մուգաթէլէլէր օնտան օն գաթ Ֆէնասընը հասըլ իթտի . հասըլը պիղէ գալսա , պիր Պուլկարիսթան վէ պիր Շարգի Բումէլի վիլահէթի թէչքիլինէ ասըլ սէպէպ պիղճէ պու մուգաթէլէլէր օլտու , վէ պատէղին օրալարտա Օսմանլը իլէ պիրլիքտէ եաշամալարընըր գապիլսիգ իտէն երինէ պու մուգաթէլէլէր օլտու :

Օ վաղըթ էյէր ինսաֆլը տալրանըլըպ , պիր աֆիլը ումուժի նէչը օլունալարըր վէ մուճիպինճէ թասսսիւպ վէ ինթիգամ հըրսընա մէյտան վէ միւսաաա տէ վիրիմէյէյիտի , շիւբհէսիղ իչլէր պուրալարա վարմազտը , վէ պու տուր , տէեիլ պիղիւ , իլլա ումուժ Էւրօքա էվլիալը ումուգուենու հիւքմիւ :

Պունլարա միւթէալիգ օլան մէվատտը միւթէֆէրրիգէյի գալէմէ ալմամըգ գապիլ օլալտը , օգուեանլարըմըր տախի հէր հալտէ պու հիւքմիւ վիրիլէրտի , լաքին պունլարտա էօյլէ ինանըլմահաճազ վահչիլէթ բիվայէթլէրի վար քի , էլիմիղ վարմազ գալէմէ ալմայա , վէ էն խալըլըսը պունլարը սիյահ վէ գաթը պիր բէրաէ իլէ էօրթմէք տիր :

Եյէր պու չէլլէրտէ ճիւղեի թէսէլլի պուլաճազ պիր չէյ վար իսէ , օ տա

ասաքիրի նիզամյէմիդին վէ պազը գօմանտանլարըմըզըն մէշհուտու ալէմ օլան պազը հիւսնիւ մուամէլէսի տիր :

Սիւլէյման բաշա մուհաքէմէսի նէ նէթիճէ պուլաճագ օնու տահա պիւմէյիզ , շիմտիլիք թէվարիլսին միւշարիլէյհապընտա շու հիւսնիւ շահատէթի վարքի , միւշարիլէյհապու մագուլէ վահշիաթա ասլա բուրի բիպա կէօսթիլմէտիքտէն մատա , պուհա ճիւրաթ իտէնլէրին բէք չօղունու իտամ տէրէճէսինէ գատար շէտիտ ճէզալէր իլէ տախի թէէտիպ իթմիշ տիր :

Անատօլու ճիհլթինաէ տախի Մուխթար բաշա պու շահատէթի գազանմըշ տըր . իսթէմէյիզ շու մահգուզիլէթի հասըլ իտէն իսմլէրին եանը պաշընա , վահշիլէթէ օլան հապլէսլէրի իլէ Օսմանլը իսմինէ լէքէ օլան սալըր իսմլէրի տէ ղիքըր իթմէք :

ՇԻՊԳԱ ՊՕՂԱԶԸ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԷՐԻ

ՎԷ

ՍԻԻԼԷՅՄԱՆ ԲԱՇԱ

ՕՆ ՊԷՇ ԿԻԻՆԼԻԻԲ ՊԻՐ ԹԱԹԻԼ ՎԷ ՄԷՀՄԷՏ ԱԼԻ ԲԱՇԱՆԸՆ ԲԼԱՆԸ

Նազլ իթտիլիմիզ Բլէշլանըն իքինճի մուհարէպէսի , վէ Կուրգօ ասքէրլէրի պազայէսինին Պալզանտան կէրի տէօնմէսինտէն սօնրա , իքի թէրաֆ ասքէրի տախի օն պէշ կիւն գատար պիր թաթիլէ միւշթաճ օլտու : Պու թաթիլ էսնապընտա ճլնէրալ Սգօպլէլէֆին Թրօյան վէ Լօվաշ թէրաֆընտա վագի իքի քէշֆինտէն , վէ պիր գաշ գարաղօլ գապկասընտան պաշգա վուզուաթ իշիթիլմէտի :

Հիքեայէ օլունան հարպ վագաալարընտան սօնրա , իքի թէրաֆ ասքէրին տախի էսիլ բլանլարը իւզրէ հարաքէթ իթմլէրի գապիլ տէյիլտի . ասքէրէ պաշգա մէվգիլէր , պաշգա մուհարէպէ մէյտանլարը պուլմագ լազըմ ըտը , հաթթա իքի թէրաֆ տախի իմտատ ասքէրինէ միւշթաճ օլտուղլարընտան , իքի թէրաֆ տախի պուհա պէքլէմէեէ մէճպուր իտիլէր :

Պուլկարիսթանըն պաթըր թէրաֆընտան Օսման բաշա Բլէշլա վէ Լօվաշ իսաթթլարընը թուլթուպ կէրինտէն զըմըլտամատը իսէ տէ , տիւզիւյէ էսկի իսթիհքիամաթ իւզէրինէ եէնի իսթ իհքեամաթ իլապլէ իտէրտի : Շիւպէսիպ Օսման բաշատա մըգտարը քիֆայէ սիվարի ասքէրի պուլունայըտը տիւշմէնէ թէարրուղա տա զըեամ իտէրտի , լաքին սիվարիլէ մալիք օլմատըղընտան , թէտաֆիտէ տուրմայա մէճպուր օլտու . Բուսլար իսէ տահա զիատէ ազըլ էրմէզ պիր պէօնիւք զուսուրտա պուլունտուլար , չիւնքի էն ալա սիվարիլէրէ մալիք օլուպ , Օսման բաշանըն իլսթիլաթընը քէսէպիլիլի իքէն պու ճիհլթէ ասլա տըղգաթ իթմէտիլէր , վէ Նիշ վէ Սօֆիա ճատտէլէրի Օսման բաշահա աշըգ պրազըլտը ,

ընթերցողի նօքսանդնտան , Բուսլարըն սաղ զօլունուն Բուսանիա իլէ իլթիլաթը իչիւն պաշղա պիր քէօրրիւլէրի օլմանըպ , օ զօլուն իլթիլաթը տուպալար , սալլար վէ սանտալլար իլէ իծրա օլունուրտու , ամմա հէմ զօլունգ վէ հէմ տէ թէհլիքէ իլէ :

Պու արալըգ Բուսլարըն իւչ զօլունտա օլան ասքէր տէ Օսմանլընըն իւչ զօլունտա օլան ասքէրտէն ազ ըտը . եալընըզ օն պինտէն միւթլճապուզ եա-
րալը Բուսանիա թարիդի իլէ Բուսիսեա նազլ օլունտու , լաքին պունլար էն խաֆիֆլէրի իտի . պունուն իքի գաթը Պուկարիսթանտա օլան ելրլի վէ սէ-
եար խասթախանլէրտէ սըզլամսպտա իտիլէր :

Բուս ասքէրինին թայեինաթը հիչ պիր վազըթ կիւնիւ կիւնիւնէ եթի-
չէմէզ խտի վէ տաքէր պունտան զիատէ մուզթարիպ օլուր իտի , պու թայեի-
նաթըն թէտարիքեաթընը կիւնտէ եթտի եիւզ պին բուպլի պէտէլ իլէ Օտէսա-
նըն Կրէյկէր , Հօլիզ վէ Գօհէն նամ պիր Նէհուտի գումբանեասը տէրիւնտէ իթ-
միշտի : Պունլար , ասքէր նէրէտէ իսէ , թայեինաթը տա օրաեա եթիչտիթէ-
ճէքլէրտի , լաքին հէր նասըլ իսէ ասքէրին հարէքէթի քէնտիլէրինէ խապէր
վիրլմէտիլնտէն մի , եօզսա պու եէնի ուսուլ իլէ գումանտանլարըն քեսարնա
սէքթէ կէտիլնտէն մի հէր նէտէն իսէ , չօլ տէֆա կիւնիւ կիւնիւնէ թայեի-
նաթ եթիլչէմէկիպ , ասքէր աճ գալմանա մէճպուր օլուրտու :

Շիմտի պու վիսիլէ իլէ օլունտանլարըմըզա պիր չէյ իչիւն պիր մալիւմաթ
վիրմէք լուղումունու կէօրիւրիւզ :

Ալթր օրտունուն թայինաթ նազլի իչիւն նէ գատար արապա լաղըմ տըր
աճապա , պունու պիւմէք լաղըմ տըր քի , ճէնկլէրտէ օլան նազլիլէ միւչքիւա-
թը աղնաչըլըն : Եալընըզ պիր օրտու իչիւն 836 եիւք արապասը լաղըմ տըր
տէնիր , Էրիքեանը հարպ վէ միւհէնտիս գապըթանընա լաղըմ օլան արապալար
տա եինէ պաշղա . նիհանէթ պունու իլլա Պուկարիսթան կիպի պիր վիլայէթ-
տէ 4000 արապայա պալիզ օլուր տէ եկպլիթիւզ , տիմէք քի ալթը օրտու իչիւն
ադալլի 6000 արապա լաղըմ իտի :

Միրալայ Հասնիգամի տէր քի , իւչ եիւզ պին ասքէրէ 7500 արապա լա-
ղըմ տըր 50000 տէ պարկիր , եվմիյէ թայեինաթ նազլի իչիւն . Բուսլարըն Թու-
նա օրտունու իսէ 150,000 նէֆէր իտի , աղըլլարա հայրլթ կէլլճէք չէյ տէյլլ
մի պու :

Եօլլարըն Ֆէնալըղրնտան , չօզ տէֆա արապալարըն տուրուպ ասքէրէ
եօլ վիրմէք լաղըմ կէլլճէյի , հասըլը խարապ վէ եապանի եթրէրէ ասքէր սէվ-
զինին միւչքիւաթը պիր տէրէճկ եթտէք պու հիսապլարտան տա աղնաչըլապլիլի :

Պուկարիսթան գըթալարը իսէ տէֆա տէֆա եաղմա վէ թալան օլունունչ
օլտուղունտան , ասքէր լէվազիմաթընա տայիր պիր չէօր պիլէ պուլունամաղ
ըտը : Ֆազաթ պուրալարտա էն զիատէ գահմէք չէքէն Ջարլվիչ օրտունու օլ-
տու . պիր քիւֆլիւ ուֆագ չափտար Էքմէյի քի , թազլսի Լօնարտա եիրմի
բարանա տըր , պուրտա պիր Ֆրանզ 25 տանթիմէ սաթըլըր իտի . պիր ու-
ֆագ պուզալ պիրա 4 Ֆրանզա , ստի պիր պուզալ չարապ 8 Ֆրանզա , չէ-
քէրին իպրասը 5 Ֆրանզա վէ չալըն եիւզ տիրհէմի 26 Ֆրանզա , էթ իլէ սէպ-
ղէվնթ իսէ անճագ իքի ալըզ չէյ օլուպ օնտան սօնրա նէ օլաճագ , քիմնէ
պիւմէզ իտի :

Հէր նէ իսէ , Կրան տիւք Նիգօլանա Բուսիստան քիւլլիլէթլիւ իմտատ

ասքերի կէլմէտիքճէ , հիչ պիր թէարրուղ հարէքէթինէ միւղթէտիր օլաւանըպ աւնճադ օլտուղու եէրտէ տուրապիլիրտի . լաքին իմտատ օ գատար աղլըր եիւրիւրտիւ իլլա խասսա ասքերի օ գատար կէճ գալտը քի , Կրան տիւք Նիգօլաեա վէլէհ կէլիրտի :

Շու հալտէ հէյէթը հարպ պիւսպիւթիւն թէպտիլ օլուպ , թաարրուղ Օսմանլըեա վէ թէտաֆի Բուսլարա գըսմէթ օլմուշուտու :

Կէլէլիմ սէրտարը էքրէմ մագամլնտա օլան Մէհէմէտ Ալինին բլանընա պու բլան մուճիպինճէ Սիւլէյման բաշա Պալգան մէվզիլէրինի թութան Բուս ասքերի իւզէրինէ հիւճում իթմէք կիպի եալընը պիր կէօսթէրիչ իտէճէք իտի քի , Թուենա պէրիսինտէ օլան Բուս ասքերինին քիւլլիւսի օ թէրաֆա մէյլ իթպին , վէ Թուենա ճիվարընտա օլանլար գալիֆ գալսըն . Սիւլէյման բաշա պէօլէ պիր կէօսթէրիչ իթտիքտէն վէ Բուս ասքերինին քիւլլիւսինի ճէնուպա ճէլպ իթտիքտէն շաօնրա , Պալգանըն կիզլի կէչիտէրինին պիրինտէն եիւրիւսիւպ օրտուսուտու շըմալա կէչիթէճէքտի . Սիւլէյման բաշա ասքերինին պիր մըգտարը Օսման բաշահա վիրիլէճէքտի քի անըն իլէ Օսման բաշա Բուսլարըն սաղ դօլունու վուրաճագ , գուսուրունու տա Մէհմէտ Ալի քէնտիսի ալըպ , օ տա Բուսլարըն սօլ գօլունու վուրաճագտը :

(Էւրօքա միւվէրրիլէրինին հիքեայէսի իւզրէ) , պու բլան բէք մէշհուր վէ Մէհէմէտ Ալի բաշանըն քէսպ իթտիլի շէրէֆը ասքերիսինէ շայեան պիր բլան իտի . լաքին իճրասը իչիւն լազըմ իտի քի մայէթինտէ օլան գօմանտանլար պու բլանըն էհէմիլյէթինի աղնասըն վէ քէնտիսինէ ճան ու կէօնիւտին իթաաթ իթպինլէր :

Լաքին Սիւլէյման բաշա Մէհմէտ Ալի բաշայա իթաաթ իթմէտիքտէն մաատա , ասքերի քէնտի ապլընա կէօրէ գուլանմագ իսթէր , վէ քէնտի պիլտիսի կիպի պաշլը պաշընա վէ իօտսէրանէ գօմանտա իթմէք իսթէրտի , Սիւլէյման բաշանըն պիր տէ քէնտինէ մախսուս պիր բլանը վարտը վէ իսթէրտի քի Մէհմէտ Ալինին բլանը պաթալ օլուպ քէնտի բլանը եիւրիւսիւն :

Սիւլէյման բաշա իսթէրտի քի Օսման վէ Մէհմէտ Ալի բաշալար Թըրնօ վատա պիրլէշին : Քէնտիսի Շիպգա պօղազընտա օլան Բուս ասքերինի վուրմագ գուրմուշուտու վէ պուլնտան օ գատար էմին իտի քի , պու ասքերի վուրուպ կէրիյէ աթտըգտա , իսթէրտի քի Օսման վէ Մէհմէտ Ալի բաշալար պուլնլարը գարչըլասըն վէ քիւլլիւյէն միւնհէղիմ վէ բէրիշան իթպին , Էլ հասըլ Մէհմէտ Ալի բաշանըն բլանընտա Սիւլէյման բաշա պիր մաեթ մէմուրիեթինտէ , Սիւլէյման բաշանըն բլանընտա իսէ պիրինճի քէնտիսի օլուպ , մաեթ մէմուրիեթի Մէհմէտ Ալի բաշայա գալաճագտը :

Լաքին Սիւլէյման բաշայը Սթանպօլտա վէ պազը մահալը ալիտէ իսթիւհապ իտէնլէր օլմասա , պու ճէսարէթի իտէմէգտի տէրլէր Էւրօքա միւվէրրիլէրի վէ պուլնա տահա պաշգա տիւրլիւ տիւրլիւ մանալար տա վիրիլլէր : Լաքին մատէմ քի միւշարիլէյի էլիէվմ պիր տիվանը հարպտա մուհաքէմէտէ տիր , պիզ պու տիվանըն հիւքմիւնի կէօրմէտիքճէ պիր շէյ աէեհէմէյիզ :

Իքի Օսմանլը գօմանտանլարընըն պու թէչեսիլֆէ շայան բէգապէթի Բուս օրտուլարընը պիլօյիւք մուխաթաղարտան գուրթարտը . քէզալիք իքի Օսմանլը գօմանտանը պիրլիքտէ հարէքէթ իտէմէտիքլէրինտէն , իքիսինին այրը այրը հարէքէթլէրի տէ հիչ պիր իչէ եարամատը :

Մէհէմէտ Ալի բաշանըն բւանը երկրիւմէտի, չիւնքի Սիւլէյման բաշա ծնա մուվաֆադաթ իթմէտի : Սիւլէյման բաշանըն բւանը տա երկրիւմէտի, չիւնքի Մէհէմէտ Ալի տէ ծնա եարտում իթմէտի, վէ նէթիճէսի տէ շու օլտու քի, է-տիրնէ օրտուսու կիպի շէնաաթլու պիր օրտու գօմանտանլարընըն հիտտէթին-տէն նաչը մուքրինսիզ պիր իշէ էլ վուրուպ Շիպգա պօղազընտա պէօնիւք թէլէֆլէրէ ուղրատըլար : Իշթէ պէօյլէ, պիօյիւք պիր տէվլէթին գատէրի պէօյ-լէ շախսինէթ իտտաալարընա ֆէտա օլու վէրտի պիթտի :

ՇԻՊԳԱ ՊՕՂԱԶՐ

Վ.Ե

ՍԻԻԼԷՅՄԱՆ ԲԱՇԱՆԸՆ ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ՍՕԼ ԳՕԼՈՒՆԱ ՕԼԱՆ ՆԻԻՄԱՅԻՇԻ

Պու մուհարէպէտէ էն գիտտէ նամ գաղանան պիր եէր տախի Շիպգա պօղազը օլտուղունտան, պոււնտա օլան մուհարէպէլէրի նազլ իթմէգտէն, պու-նուն նէ օլտուղունու մուխթասարէն թարիֆ իթմէմիզ լազըմ կէլիր : Հարպճա իքի տալ արասընտա օլան տար պիր տէրէ վէ կէչիտէ պօղազ իսմի վիրիլիրի-սէ, Շիպգա պու գապիլտէն տէյիլ տիր, վէ նէ պօղազ տըր նէ տէ տար պիր կէչիտ, վէ էօյլէ պիր գաչ եիւզ քիշի էօնիւնէ կէրիլէրէք կէչիտ վիրմէյէն տար եէրլէրտէն տէյիլ տիր, իքի թէրաֆընտա էօյլէ տէրին խէնտէքլէր հօգ տուր : Խիւլասայի քէլամ Շիպգայա պօղազ տէնմէսինին սէպէպի պու տուր քի, Պալ-գան տաղլարընէն էն ալչազ օլանլարընտան պիրիլին իւղէրինտէն աչըմըչ պիր հօլ տուր, քի պիր ուճու չըմալտա Եանթրա նէհրինէ վէ օ պիր ուճու ճէնուպ-տա թունճա նէհրինէ գատար միւմթէտ տիր, վէ տիւզ օլմանըպ խայլը տէրէ թէրէ վէ ուչուրում եէրլէրի վար իսէ տէ, Նիհանէթ հէր տիւրլիւ նազլիաթա միւսթաիտ պիր ճատտէ օլուպ, չըմալ թէրաֆը թէքմիլէն Բուսլարտան թամիր տէ օլունմուշուտու :

Գըղանլըղտան հօգարը չըղըրտըղը կիպի, Շիպգա գարիյէսի կէօրլւնիւր, պու գարիւնէնին էօթէ թէրաֆը պիր սաաթլըզ հօլ տիք պահըր աըր քի, էն եիւքսէք թէրէսի տէնիպտէն 4749 գատէմ եիւքսէք օլուպ, Սան-Նիդօլա թէս-միյէ օլունուր, ծնտան սօնրա կէլէն չըմալ թէրաֆը զայէթ եաթըմլը պիր հօ-գուչ տուր քի, Կապրօլայա գատար վասլ օլուր վէ պու հօլտա եէտի սէքիզ մէթրօ թուլլիտէ անճազ պիր տէրէ վար :

Բուսլար պու պօղազը գապթ իթտիքլէրինտէ, Օսմանլըլար անճազ պիր գաչ խէնտէքլի մէթէրիսլը եարըպ, պիր գաչ Գրիւք թօքու վազ իտէպիլմիշ-լէր, գուսուրու ատի տալ թօրարը իլէ եէր եէր միւսթանքէմ իտի : Լաքին Բուսլար գապթ իթտիքտէն սօնրա, եէնիտէն եէտի ճէսիմ թապեա եարըպ պա-թալ թօրլար տիգմիշլէրտի : Բուս թապեալարընէն էն մէթինի Սան-Նիդօլա թէ-լէսինտէ իտի : Պոււնտան ազտէմ հիքեայէ օլունտուղու վէչի իլէ, Օսմանլըլար պուրայը թէրք իտուպ կիթտիքտէ, չատըրլարընա վարանատաք բէք չօգ շէյ

պրապրայ էօյլէ կիթմիշլէրտի . պոռնլարըն ճիւղէսինի շիմտի Բուսլար գուլլան-տըղտան մատաա շըմալտան տա խայլը չէյ նազլ իթմիշլէրտի :

Շիպդա հէմ թէվաթուր օլտուղու վէչհ իլէ էօյլէ մէթին պիր սօղազ տէ-եկլտի , հէմ տէ իքի թէրաֆընտա տա եիւքսէք տաղլար օլտուղունտան , տիւշ-մէն օրսլարը թութմուշ օլսա Շիպդա սօղազընտա աուլումազ գապիլ պիլէ օլա-մազ ըտը :

Բուսլարտա օ գատար ասքէր եօղուտու քի , Շիպդանըն իքի թէրաֆըն-տա օլան տաղլարը տա թութմուշլար , Սիւլէյման բաշա տա վարտը , վէ էէէր օրսլարը թութմուշ օլսա , Բուսլարը Շիպդատան գօլալամազ հիշ պիր չէյ տէյիլտի :

Թարիխիմիդէ պիր խարթա տէրճ իթմէք գապիլ օլմաղըղընտան , շու ա-թիտէքի թարիֆլէ Շիպդանըն նէ օլտուղունու պիր աղ տահա աղնաթմապիլի-րիզ : Գըզանլըղտան սօնրա կէլիւր Շիպդա քէօյիւ . Շիպդատան սօնրա երլան-գապիլ պիր եօլ իլէ պիր պանըր թըրմանլըղա Սան-Նիսիալ թէքէսինէ վասլ օ-լունուր 4749 գատէմ եիւքսէք . էն ճէսիմ թապեալար պու թէքէտէ վէ իքի թէրաֆընտա օլուպ , պիր աղ էօթէտէ եօլուն իքի թէրաֆընտա տա օրման վար , վէ Բուս օրտուսու պու իքի օրմանըն արա եկրինտէ իտի : Տահա իլէրիսի քէ-զալիք օրման օլուպ , Օսմանլընըն թէքք իթտիյի օրտու եէրի իտի : Օնտան ի-լէրիսինտէ եինէ թապեալար օլուպ , ճէպիսանէ վէ մուհիմմաթ տա օրատա իտի : Տահա իլէրիսինտէ պիր խան վէ խանտան սօնրա պիր չէչմէ ծնտան սօնրա տա Եանթրա նէհրի կէլիւր : Պու չէչմէ հիւսսընտա վէ գարչըտան տա պիր դաշ Օս-մանլը թապեալարը տա վարտը քի , եօլու տէօյէպիլիւրտի , տահա աշաղըտա էրզազ չատըրպարը վարտը :

Բուսլար իպթիտատէ Պալզանլարը կէչիպ Թունճա վատիսինէ եաեըլարդ-տա , Շիպդա սօղազընըն պէօյիւք էհէմիեթի վարտը , լաքին պիր քէրլէ կէ-րի գօլալանըպ Պալզանըն էօթէ թէրաֆընա աթըլտըղլայըն , Շիպդանըն պիր էհէմիեթի դալմամըշտը : Ալէմ պիլիւրտի քի , Բուսլար պիր տահա եաղըն վա-ղըթլարտա Պալզանլարը կէչիպ տէ թէքքար Թունճա վատիլէրինէ եաեըլամազ-լարտը , չիւնքի իմատա կէլինճէեէտէք թէտաֆիտէ տուրուպ , եէրլէրինաէն զը-մըլտամալարը գապիլ տէյիլտի . լաքին գապիլ օլսա տա , Սիւլէյման բաշա Գը-զանլըգ թէրլէրինի թութա , պիր ճան պէրի թէրաֆա կէչմէգտի :

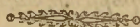
Պիւթիւն Էւրօթա միւվէրրիսլէրի պու զիւրմաէ տիւրէր , վէ տէրլէր քի , Սիւլէյման բաշանըն Շիպդատա օ գատար ասքէր թէլէֆ իթմէսի պէօյիւք պիր գուսուր տուր վէ սէպկպի տէ շու տուր քի , Բուսլարըն ադտէմճէ Պալզանլա-րը կէչմէսինտէ , Օսմանլըլարըն վէ իլլա Սթանպօլլուլարըն կէօյիւ գօրդուպ , Շիպդահա պէօյիւք էհէմիեթի վիւմիշլէրտի , վէ էօյլէ զանն իտէրլէր իտի քի , Բուսլար պիր քէրլէ տահա Շիպդայը կէչտիքլէյին տօղրու Սթանպօլա կէլէպի-լիւրէր . իմտի Սիւլէյման բաշա պիր իշկիւզարլըգ իսլրազ իտէրէք Շիպդայը գապթ իթմէք իսթէրտի քի , Սթանպօլուն թէվէճճիւհինիւ գազանըն :

Եինէ օ միւվէրրիսլէր տէրլէր քի , Շիպդատա բէք աղ Բուս ասքէրի օլ-տուղունտան , Սիւլէյման բաշա իլք հիւճիւմինտէ տէ մաղլուպ օլտու իսէ տէ , պէլքիմ Բուսլարըն աղլըղընտան տօլայը , պու հիւճիւմինտին մաղուր օլապի-լիւրտի , լաքին սօնրատան Բուսլարա քիւլլիյէթլու եարտըմ կէլիլ օլտուղունու տա պիլէրէք տէֆա տէֆա հիւճուի իլէ ասքէր թէլէֆ իթմէսի ֆէննը հարպ-ճա հիշ էօղր գապուլ իտէր մուամէլէ տէյիլտի :

Պու թափսիլաթտան սօնրա կէլէլիմ մուհարէպէլէրէ : Սիւլէյման բաշա հէր նէ գատար Շիպդայը վուրմանա գարար վիրմիշ իտի իսէ տէ , Բուսլարը շաշըրթմագ իչիւն էօյլէ պիր հապատիս չըգարաը քի , Էտիրնէ սաքէրի , Էանի քէնտի դօմանտասընտա օլան ասքէր Մէհէմէտ Ալի բաշա ասքէրի իլէ պիրլէշէճէք . օնուկն իչիւն Սիւլէյման բաշա Իսիմիանա տօղրու պիր հարէքէթ կէօսթէրտի , վէ ճասուլար տախի պու հարէքէթի Բուս գօմանտանլարընա խապէր վիրտիլէր :

Պուլտան մատաա Սիւլէյման բաշա Շիպդատան տէյիլ , պաչգու եէրտէն Պալգանլարը կէշէճէք կիպի կէօսթէրմէք իչիւն , Բուսլարըն սօլունա պիր թագըմ ասքէր սէվգ իթմիշտի : Աղօսթօսուն օնուկտա ալթը թապուր բիատէ վէ էն աղըր Ձէրքէս սիվարիլէրի Խային պօղազընտա օլան Բուսլարըն Էլէզ ալայընը վուրտուլար իսէ տէ , չօզուգ տաեանամանըպ պիր իքի եանըմ աթէշտէն սօնրա կէրի չէքիլտիլէր վէ պիր տահա կէօրիւնմէտիլէր :

Սիւլէյման բաշանըն պիր դօլու տախի Տէմիր Կալուտան կէշիպ ճէնէրալ Պօրէյգանըն էօն գօլունա թէսատիւֆ իտէրէք , պուկլարը Պէպրօվանա գատար դօվալատը , վէ Բուսլարա խայը եարտըմ կէլմիշ իքէն , Պէպրօվատա պիր պօգկունլուգ տահա վիրտիլէր : Պուկուն իւղէրինէ պաշը պօղուլար Պէպրօվանը աթէշէ վիրտիլէրինտէն , Բուսլար Էլէնանա չէքիլտիլէր , ճէնէրալ Պօրէյգա Բատէցքիտէն միւթէմատի իմտաա իսթէտիլինտէն Բատէցքի ալտանաը վէ Սիւլէյման բաշայր Էլէնա թէրաֆընտա պէքլէր իքէն , սալըր ճէնէրալարտան հազիգաթը հալի աղնանըպ տօղրու Շիպդատա ալտէթ իթմէքտէ օլտու :



ՇԻՊԳԱ ՊՈՂԱԶԼՆԱ ՕԼԱՆ ՕՍԽԱՆԼԸ ՀԻՒՃՈՒՄՈՒ : — ՊԻՐԷ ԳԱՐՇԸ ՕՆ

Աղօսթօսուն 18ինաէ էօյլէտէն իքի սաաթ էվլէլ Գըզանլըդտա օլան : Օսմանլը ասքէրինտէ , Էանի Սիւլէյման բաշա գօմանտասընտա օլան օրտուտա իպթիտա օլարագ ֆէվգէլատէ հարէքէթլէր կէօրիւնմէէն պաշլատը : Ալթը թապուր ասքէր Գըզանլըդըն էօնիւնտէ հօլա լէվան օլմուշլար իսէ ալ , արդալարընտան գալգան թօլտան աղնալըտը քի հօլա չըգմըշ տահա պաշգա ասքէր տէ վարտը :

Էօյլէտէն սօնրա Օսմանլը ասքէրի Սէնօվօ վէ Էանինա գարիւեէլէրինի զապթ իթտիլէր : Շիպդատա Բատէցքիյէ վէքեալէթ իտէն ճէնէրալ Սթօլթօվ , տահա Օսմանլրտան նէ մուսմէլէ կէօրէճէլինի պիլմէտիլի հալտէ տախի Բատէցքիյէ իտպէր ուշուրուպ իմտաա իսթէտի . Բատէցքի իսէ սօլտա Սիւլէյման բաշա օրտուսունու պէքլէկիպ , նիհայէթ եանըլմըշ օլտուղունու աղնաեարագ տօղրու Շիպդատա կէլմէքտէ իտի : Վէ հօլտա Պրիանսգա ալայընա էմր կէօնտէրիպ , տօղրու Շիպդայա կէլմէլէրինի թէնպիհ իթմիշտի :

Իրթէսի կիւնիւ Բուսլար քիւմէ քիւմէ Օսմանլը ասքէրլէրինին օրմանլարտան չըգտըլընը կէօրտիլէր . կիւնէլին շալգը վուրտուլգա պինլէրճէ սիւնկիւ բարըլաընը կէօղլէրի գամաշաըրըսը . քիւլիւլէթլիւ նիգամ ասքէրի իլէրիլէլիպ էթրաֆլարը սա սօլու պաշը պօղուգտը : Էօն գօլ Սէնօվատա արամ իտիպ ,

օրթա վէ պէօյիւք գօլ իսէ արդամընը Գըզանլըղա վիրէրէք իքի թէրաֆա եա-
կըլմըշ ըսը :

Տահա իրթէսի կիւնիւ (20 Աղօսթօս) ուսում գօմանտան Սիւլէյման բաշա
ասքէրինին տօղրու Շիպգա իւղէրինէ կէլտիլի աղնաշըտը : Էօլէտէն տէօրթ
սաաթ սօնրա , ասքէր պիր աղ տահա եաեըլըպ , գըրգ թապուրտան միւրէթ-
թէպ օլտուղու բէք թէմիղ սէչիլիրտի , Նիհաեէթ սիվարի վէ բիատէ պիր թա-
պըմ քիւչիւք Օսմանլը գօլլարը Շիպգա դարիյէսինէ դատար վասլ օլտուլար .
պունլարա տօգուղ չարընտա պիր թապըմ թօք աթտըլար Բուսլար , լաքին միւ-
րաալարը օ ապշամ դալկա իթմէք օլմայըպ , իլլա Սան-Նիգօլա թապեաքընտա
օլան թօքլարընըն մէնդիլինի աղնամագտը :

Շիպգա դարիեէսինին մուհաֆազաքընա պիր գաչ պէօյիւք : Պուլկար աս-
քէրի պրապըլմըշտը , չօգ սիւրմէեիպ պունլար իլէ Օսմանլը չէթէճիլէրի պէյ-
նինտէ պիր թիւֆէնք աթէչի տիր պաշլատը : Պուլկարլար իքի սաաթտան ղի-
եատէ տէօյիւշտիւլէր , վէ քէօյիւն տիվարլարը վէ աղաճլարընը քէնտիլէրինէ
սիքէր իտուպ , Օսմանլը չէթէլէրինէ աղ թէլէֆաթ վիրմէտիլէր իսէ տէ , Նի-
հաեէթ տաեանամաեըպ Սան-Նիգօլաեա տօղրու կէրի չէքիլտիլէր . Օսմանլը աս-
քէրի Շիպգաեա կիրէր կիրմէղ պիւթիւն քէօյիւ աթէչէ վիրտի վէ Բուսլար
պու էմալսըղ վէ տիլֆէրի՛ք քէօյիւն եանտըղընա ուղադտան սէյիրճի օլապիլ-
տիլէր :

Օսմանլըլար Շիպգա քէօյիւնիւն արգաքընտա բէք էսկի գէմանտան դալ-
մա Փադաթ ինսան եալուսու օլան իւչ թէքէ էօնիւնէ օրտու գուրտուլար ,
նասըլ քի կուրգօ տախի Պաղգանլարը կէչմէղտէն օրտուսունու պու մահալէ
գուրմուշուսու . իրթէսի կիւնիւ հարպճա բէք սըճապ պիր կիւն օլաճաղընը
Բուսլար Փէհի իտուպ , օ կիճէ կէօղլէրինի գալամաեարադ ինթիաթտա պու-
լունտուլար :

Չիւնքի օ կիճէ Սիւլէյման բաշանըն , նէ նիեէթտէ օլտուղունու էօնտէ
օլան պիր Պուլկար թապուրունու սապահա գատար թիւֆէնկէ թութմասըն-
տան տա աղնաշըտը : Սապահ օլուր օլմազ , էն մէչհուր ճէնլէրին պիրինէ պաշ-
լանմըշ օլտու :

Ճէնէրալ Սթօլթօվ պիւթիւն թապեալարա վէ մէթէրիսլէյէ թէմքին վի-
րիպ ասքէրի թօք պաշընա տուրտուրտու : Էն էօնտէ օլան իսթիւքեամ Այ-Նի-
գօլա եախօտ Սան-Նիգօլա թէսմիյէ օլունան եիւքսէք թապեա իտի , պու-
նուն գօմանտաք իմէքրաթօրուն եալէրի Թօլսթօյի միրալայ վէ իքի եան թապ-
եալարը տախի իմէքրաթօրուն սիկէր եալէրլէրի օլան Վիապինսքի վէ Տէրրէ-
րատօվիչ միրալայլարա վիրիլտի :

Ալաթուրգա սապահն սաաթ օն իքիսի ըատտէլէրինտէ (Աղօսթօս 21) Պէր-
տէք տաղընըն սօլ թէրաֆընտան զըրմըղը Փէսլէր կէօրիւնմէյէ պաշլատը . պէօ-
եիւք վէ խունրիգ պիր մուհաթէպէ տէ դուհուր իտէճէյի բէք աշիքեարտը ար-
թըպ . Փադաթ հալա դաեէթ պէրրադ վէ բարլապ օլուպ , ճիվար օրմանլարըն-
տա օլան բէլէսիւք աղաճլարընըն գօգուլարը հէր թէրաֆա թութմուշ իտի .
աշաղըտա տէրէտէն վէ աղաճլարըն իչինտէն չաղընա չաղընա պիր պէրրապ
սու աղըպ հէնիւղ թօք վէ թիւֆէնք աէսինտիւ գօրգմանան հիսապսըղ գուշ-
լար ճիվիլ ճիվիլ էօթմէքտէ իտիլէր : Թապիաթըն պու չէնլիքէրի արասընտա
իսէ նիչէ ճանլար պիր աղտան բէնչէի մէվթէ կիրիֆիթար օլաճաղլարտը : Թապ-

եալարտա մուհաֆաղա օլան Բուս ասքերի հէմէն իւչ պին նէֆէր օլուպ, քէն-տիլէրինէ պիր իմտատ կէլէճէք մի կէլմէնէճէք մի օնու տա պիլմէզլէրտի :

Պու ճիւմէ իլէ ապա ճէսարէթտէն տիւշմէնիպ, պու պիր ալուճ ասքեր պիր պէօյիւք օրտուեա գարշը զօմայը կէօզլէրինէ քէստիրմիշլէրտի :

Օսմանլըար, Բուսլարըն Ձէլիք թապեասընըն գարշըսընտա օլան Պէրտէք-տէ պիր թապեա եաբմաղա պաշլամըշլարտը : (Պու Ձէլիք թապեա տէնիլէն պիր էօքի Օսմանլը թապեասը իտի, Յունիստէ պու թապեա Բուսլարըն էլինէ կէշ-տիքտէ, անտէ չէլիք Գրուք թօբլարը պուլտուզլարընտան, Բուսլար պու թապ-եայա Ձէլիք թապեա իսմի վիրիպ, սօնուեա գատար օ իսմ գալար) : Օսմանլը պու Պէրտէք թապեասընը եաբաղը վաղըթ, Բուսլար թօք աթէշի իլէ պու-նու մէն իթմէք իսթէտիլէր իսէ տէ, միւգթէտիր օլամաեւպ, էօյլէտէն իքի սաաթ էվլէլ Օսմանլըար թապեայը պիթիրիպ, թօբլարըն տա վաղ իթտիլէր :

Միւլագլիս Բօմանօֆա էմիր վիրիլմիշտի քի, սապահլայըն էրքէն Շիպգա-սան Այ-Նիգօլտեա միւլթէտ օլան ճատտէ իւզէրինէ Ֆալա թապիր օլանան լաղըմլար վաղ իթսին : Պունլար իչի պարութ տօլու պիր նէվի քիւրլէր տիր քի, եէր եէր կէօմիւլիւր վէ հիյնի հաճէթտէ էլէքթրիք իլէ աթէշ վիրիլլի : Միւհէնտիս միւլագլիսի պունլարը եէլլէշտիրի եէրլէշտիրմէզ, Սիւլէյման բա-շանըն զըրգ թապուր ասքերի պիրի պիրինէ հանաչըպ պիր խաթի իլէ քէօյտէն չըղըպ տօղրու Սան-Նիգօլա ճատտէսինտէն մէրտանէ իլէրի եիւրիւմէեէ պաշ-լատըլար :

Խօլուն իւք իքի սիւլիւս թուլինտէ Թիւրքլէր պիլա մուսանաաթ իլէրի եիւրիւտիլէր, չիւնքի բէք տիք պաեըր օլուպ, օրալարա թօք վաղ օլունմամըշ-լտը, վէ Բուս ալճըլարը վար իտի իսէ տէ, օնլար տա տաեանաաեւըպ կէրի չէ-քիտիլէր : Լաքին պու իքի սիւլիւս ճատտէյի գաթ իթտիքտէ, պիր աչըգ տիւղ-լիւք չըգար էօնլէրինէ, օրատա քի պիր խան եաբըմաղտա իտի :

Պուրատա Օսմանլը ասքերի աչըգտա իտի, վէ Բուսլարըն իւչ թապեասը պիր թապըմ մէթէրիսլէրի պու տիւզլիւյէ նաղըր իտի. պու թապեալարտա օ-լան թօբլար հէպ Օսմանլըարըն թօբլարը իտի, վէ Բուսլար իւք էվլէլ Օսման-լըեա րէսմը խօշամէտիյի Օսմանլը թօբլարը վէ Օսմանլը կիւլլէլէրի իլէ իճրա իթտիլէր :

Օսմանլընըն էօն խաթիթընտա օլան նէֆէրաթ պու թապեալարըն աթէ-չինտէն հաարը կիպի եէրէ սէրիտիլէր վէ օ արալըպ Ֆուկաս լաղըմլարընա տա էլէքթրիք իլէ աթէշ վիրիլիպ զըեամէթ բաթլամաեա պաշլատըլար : Էյէր պու լաղըմլար վազթընտան էվլէլ աթէշլէնիւշ օլմաեա իտիլէր, Օսմանլը ասքերի պէօյիւք խաաարաթ կէօրէճէքտի, պու ճիւմէ իլէ էքէյի իթլէֆաթ կէօրիւպ, բաթլանան միւթէատտիտ լաղըմլար եօլարը օ տէրէճէ պօզտուլար քի, օ կիւ-նիւ արթըգ գնտան զիատէ իլէրի կիթմէլէրի գապիլ օլամատը :

Էօյլէտէն իքի սաաթ էվլէլ Օսմանլըարըն Պէրտէք թապեասընա վաղ իթ-տիքլէրի տէօրթ թօք աթէշ սաչմաեա պաշլատըլար, վէ բիատէլէր տախի ու-մուս Բուս իսթիքեաամաթընըն անընա եիւրիւեէրէք տէշէթլու պիր թիւֆէնիկ աթէշի իլէ իլէրիլէմէեէ պաշլատըլար :

Լաքին մէթէրիսլէրէ գարշը թիւֆէնք աթէշլինին նէ ֆայիտէսի օլապի-լիւտի քի, Բուսլար մէթէրիսլէրի քէնաիլէրինէ սիւքէր իտուպ, գուրշուն վէ պարուլարընը իտարէ իլէ գուլլանըրլարտը, ֆագաթ տայիմա սաղա աթարլարտը :

Ֆէշիշէմէ թէրաֆընտա Օսմանլըտան զալմա պիր քիւչիւք թապեա տա վարոր , Օրէլ ալայընըն իւչ պէօլիւիւ օ թապեանըն մուհաֆազասընա թաեին օլունմուշուտու . Օսմանլը խաթթլարընըն պիրի տէ պու քիւչիւք թապեա իւղէրինէ սավլէթ իթտի , լաքին թապեանըն էթէյինէ գատար կէլիպ ծոտան իւլէրի կիտէմէտի :

Օսմանլը ասքէրինէ հէր տլմ թաղէ ասքէր իմտատա կէլիպ , հիւճում հիւճում իւղէրինէ խտէրլէրտի . պէօլէճէ իքի հիւճում տահա պու թապեա իւղէրինէ վադի օլուպ , ֆագաթ Օրէլ վէ միւֆրէզ Պուլկար պէօլիւքլէրի մուգավէմէթ իտուպ , նիհաեթ եիւզլէրճէ էօլիւ վէ եարալը պրագարագ Օսմանլը գօլլարը կէրի չէքիւմէեէ պաշլատըլար :

Սիւլէյման բաշանըն բլանը բէք պէլլի պիր շէյ իտի , ասքէր թէլէֆինտէն ասլա դայտ իթմէեիպ , Բուսլարըն նէ գատար թապեասը վար իսէ ճիւմէսինէ տէ պիրտէն հիւճում իթտիրմէք իաթէրտի քի , հանկըսը զայլֆ իսէ պէլլի օլտուն , վէ սօնրա պիւթիւն գուվլէթի օ զայլֆ թապեասա հասը իտուպ պաշլատըն զապթ իթմէեէ :

Ֆէշիշէմէ թէրաֆընտան կէրիյէ գօվանտըղընտան , պիր հիւճում տէ Սան-Նիգօլա իսթիհքեսամաթընըն զարպ թէրաֆընա թէրթիպ իթտի . հէր նէ տէրէճէ ազիմ թէլէֆաթ վուզու պսւլմագտա իսէ տէ , Գարատաղտան կէլէն օլմէշհուր նիգամ ասքէրի սըզը պիր գօլ իլէ պու թէրաֆտան տա տիլիբանէ պիր սալլէթէ միւպաշըրէթ իյլէտիլէր . Բուս գուպուզլարը պու գօլու անընտան վուբարագ գանլը շիքեսաֆլէր աշտըլար . Օսմանլը պէօլիւք մէրտիք կէօթէրտի , լաքին միւլքիւնսիդէ դարչը մէրտիք նէ եաբապիլիբտի :

Նանաշըգ գօլլարթօր աթէշինէ տահանամանըպ , էօլէնլէր վէ եարալանանլար իսէ , հիւճում իտէնլէրին առըմլարընա մանի օլուրլարտը . ասքէր իսթէտիյի եէրէ պասամանըպ խաթթլարը պօղուլուրտու , նիհաեթ իլէրիլէնէմէյիպ կէրի չէքիւմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Պու արալըգ , եանի էօյլէտէն եարմ սաաթ էվլէլ Շիպգա իսթիհքեսամաթընըն Բուս ասքէրինտէն պիր սէվինճ հուրրալարը տըր էֆլաքէ գատար չըգմահա պաշլատը . չիւնքի Պրիանսըը ալայը իմտատլարընա կէլմէքտէ իտի . պու ալայ կէլիպ Սան-Նիգօլանըն արգասընտա արամ իթմէքտէ իտի , չիւնքի պիր կիւնտէ դըրդ իքի քիլօմէթրօ եօլ եիւրիւմիւշիւտիւ :

Սիւլէյման բաշանըն կէօղիւնէնէ ասքէր թէլէֆի կէօրիւնսիւ նէ տէ պաշգա պիր շէյ , պօղուլտուզճա պաշգա պիր թէրթիպ տիւչիւնլուր , պաշգա հիւճում իտէճէք պիր եօլ արարաը : Պու աէֆա գաթը վէ եանաշըգ գօլլարըն էօնիւնէ քիւլլիյէթլու ալճը ասքէրի վէ շէշեսանէճիլէր վաղ իթտի քի , անընա , սաղա վէ սօլա գուրչուն եաղտըրտըղլարընտան , պունլար տա մէթէրիս իչինտէ օլան Բուս ասքէրինէ պէօլիւք պիր զիյան վիրէմէտիլէր իսէ տէ , աչըգտա օլան ինթլաթ ասքէրինէ խալլը թէլէֆաթ վիրտիլէր . նիհայէթ Սիւլէյման պիր պէօեիւք վէ սըգ գօլ իլէ Այ-Նիգօլանըն սօլունտա օլան պիր թապեայա հիւճում իթտիրտի :

Ելը հիւճում , էօյլէն վապթընա թէսատիւֆ իթտի : Եքի թէրաֆ օրմանլարընտան սըգ սըգ իւչ պէօլիւք գօլ Օսմանլը ասքէրի տէրլէէ էնիպ , ծոտան սօնրա թէքէսինտէ՞ Բուպարըն թապեասը օլան պաեըրըն էթէյինէ կիլտիլէր , պունլար աչըգ պիր մէյտանտան հիւրիւեէքէք պայըրը թըրմանմահա պաշլա-

եաճաղարարը . Օսմանլըլար թրամբէթալարընը չալարադ վէ պին տէֆա Սլլահ պաղըրարադ պանըրը թըրմանմահա չալըշըրարտը : Բուսլար գորգուպ տիթըն-մէնէ պաչաաղլար , լաքին մէյուսիյէթ ճէսարէթի իլէ օ տէրէճէ չէտիտ պիր թօք աթէչինէ տէվամ իթտիլէր քի , աչըգտա օլան Օսմանլը ասքէրինտէ խայ-լը թէլէֆաթ վադի օլուպ , տիլիրանէ Փաղաթ պէյհիտէ պէօյլէ պիր հիւճոււմ իլէ տախի իլէրի կիտէմէտիլէր :

Օսմանլը ասքէրի օն տէֆա տիլիրանէ սալլէթլէ հիւճումէ չալըշտը վէ օն տէֆա սա կէրի քիւսկիւրթիւտիւ , չիւնքի պէօյլէ պիր պանըր եօղարը հիւ-ճում ազըլը իչի տէյիտի : Հէր հիւճումտէ Սիւլէյման բաշա էսկի ասքէրի կէ-րի ալըպ արգատան եէնի ասքէր եէթիշտիլիրտի :

Օսմանլընըն գահրաման ասքէրի կիւլլէլէր արասընտան օ տիք պանըրը թըրմանմայա պէօյիւք կիւճիւքլէր չէքէրլէրտի : Հէր տաղմտա սիր սըրա աս-քէր եէրէ սէրիլիրտի , վէ թէքէնէ թապեալարըն աեաղընա վապ օլտուգտա , օ գատար սէյրէք տիւշըրլէրտի քի , զապիթլէրին հէր նէվի թէչվիգի տախի Փայիտէ իթմէնիպ կէրի տէօնէրլէրտի , վէ պանըրտան աչաղը գանլարը աղար-տը : Օ կիւնիւն թէլէֆի Օսմանլը իչիւն իւշ պին նէֆէր հիւսպ օլունուր , վէ պու հիւճում իւրօքա մուհարրիլէրի նէգաինտէ ատէթա պիր խալֆա վէ ճէհա-լէթ ճէսարէթի ատտ օլունուր : Հասըլը օ կիւնիւ ագչամատադ Բուսլար վէ Պուլկարլար հիւճում թրամբէթալարընտան , վէ հիւճում իտէնլէրին ավաղընտան պաշղա պիր շէյ իշիթմէտիլէր վէ քէնտիլէրի ազըլը օլտուղունտան , ագչամա գատար թօք պաշլընտան այըրլմատըլար : չիւնքի նէօպէթլէրինի տէյիշթ իրէճէք ասքէր տէ եօղուտու :

Սուլար գարարարգտա Օսմանլըլարըն պաթէրեա հիյէթինտէ ալթը թօք-լարը վարտը . օնտան մատա հէր նէ գատար Բուսլար թօքա թուլմապտա ի-սէլէր տէ , Օսմանլը Սյըրը-ճէպիլ նամ մահալի զապթ իտուպ , օրանա իքի թօք վազընա տախի մուվաֆֆադ օլմուշլարտը :

Մն սաաթ մուհարէպէտնն սօնրա , Շիպգա մուհաֆաղասընա մէմուր Բուս ասքէրինտէ արթըդ մէճալ վէ թաղէթ գալմամըշտըր իւմիւտիլէ , Սիւլէյման բաշա պիր սօն հիւճում տահա էմր իթտի :

Գուվլէթլի պիր Օսմանլը գօլու տահա հիւ սէս չըգարմանարադ , Բուս իւ-թիքեանամաթընա աօղրու իլէրիլէտիլէր , հէմէն նէրտիւվէնլէրի գուրուպ մէթէ-րիսլէր իւղէրինէ չըգամադ տա իքէն , այ ըշըղը զունուր իթմէքտէ օլտուղուն-տան , նէօպէթիլէր կէօրիւպ սէս վիրտիլէր վէ Բուսլար պիր շէտիւ թիւֆէնի պիթէի բիւսկիւրթիլէք պուշլարը տա կէրիլէթտիլէր :

Բուսլարըն Շիպգա մուհաֆաղա ասքէրի , պու իւք կիւնտէ իքի եիւզտէն գիտտէ պիր թէլէֆի կէօրիլէտիլէր . վազաա պու պէօյլէ ըէսմի բաբօթօլարաա եազըլտը իսէ տէ , Բուսլար տայիմա մէթէրիս իչինտէ պուլունուպ ասքէր աս-քէր իլէ կէօյիւս կէօյիւսէ չաթըշմատըգլարընտան , վէ Բուսլարըն աթաղըլարը կիւլլէ վէ գուրշուն աչըգտա օլան վէ եանաչըգ Օսմանլը գօլլարընա թէսատիւֆ իթտիլինտէն , Օսմանլընըն թէլէֆի զըեասա կէլմէղ տէրէճէտէ Բուսլարտան զի-եատէ օլմասը թապիի իտի :

Ճէնէրալ Սթօլէթօֆուն ասքէրինտէ թապ ու թաղէթ գալմատը իսէ տէ : Եինէ պիր տաղիգէ բահաթ եիւզիւ կէօրէմէտիլէր : Պիր թէրաֆտան մէթէրիս-լէրին պէրի թէրաֆընտա տիւշիւպ գալան եիւզլէրճէ եարալը Օսմանլըլարըն

Ֆիզիկան վէ ֆէրեապէրի էֆլաքէ չըգարսը . տիկէր Թէրաֆտան կիճէ սապա-
հատաք Սամանլը սաքէրի թիւֆէնք էնտախթընը թաթիլ իթմէտի , վէ պու սա-
նէտէ Թիւրքլէր պիր հէնի թօր պաթարեապը սահա ետրէշթիրիպ , Բուս մէ-
թէրիպլէրինին նիհայէթ իքի հիւզ կա իքի հիւզ էլլի ատըմ ուղաղընտա խէն-
տէքլէր գաղմանտ տախի մուվաֆֆադ օլտուլար :

Բուս գօմանտանընը մայէթինտէ օլան սաքէր բէք ազ օլտուղունտան ,
տըշարը ուղարպըպ տա Սամանլը սաքէրինի տաղըթմանա ճէսարէթ իտմէզտի .
իմտի իշթիաթտա օլան սաքէրինի տէ չալըշտըրըպ , թապեալարը մէթէրիպլէրի
վէ խէնտէքլէրի էյիճէ թամիր իթտիրտի : Ձէլիք թապեա իլք կիւնիւ ռազառա
գատար պօշ տուրմանեղ աչըգտա աթէշէ տէվամ իթմիշ օլտուղունտան , պու
թապեաեա եէնի վէ թաղէ սաքէր կէթիրտիլտի :

Ազօսթօսուն Ձէլնճի կիւնիւ իլք կիւն գատար թէրաֆէյնէ եօրկուլուզ
վիրմէտի . Սիւլէյման բաշա կիճէ պիր ազ զիատէճէ տիւշիւնիւպ , պիր տահա
պանըրլարա գաեալարա մէթէրիս վէ խէնտէքլէրէ գարըն եանաշըգ գօլլար սէվ-
գինի թէճվիլ իթմէտի , չիւնքի պու տէֆա պիր սաշգա քլան թէրթիպի իլէ
ուղըրաշմադտա իտի :

Կիւնէշ տօղտուգտան պիր սաաթ սօնրա , պէօյիւք քիւշիւք սէքիլ բարէ
թօք իլէ պիր աթէշէ պաշալեղպ , ազշամա գատար պու թօք աթէշինէ տէվամ
իտիլտի . օ կիւնիւ Բուսլար Սամանլը թօքլարընա բէք լայըվը պիր ճէվապ վի-
րէմէտիլէր , չիւնքի քէնտիլէրինէ իրթէսի կիւնտէն էվլէ իմտատ եէթիշէճէյի-
նէ իւմիտլէրի եօղուտու , վէ չէլիք թօքլարընա նիհանէթ սէքսէն առէա խար-
թուճ գալընտը . իմտի քէօրլէմէեէ թօք աթըպ տա ճէպլաննէ գայ իթմէմէք
իւզրէ նըշան ալարապ սղըր աղըր աթարլարտը , պու եօլ իլէ Թիւրքլէրին պիր
գաշ թօքուտու գունտաղընտան ֆըրլաթտըլար վէ պիր գաշ ճէպլաննէ սանտըզ-
լարընը տա հալանա աթսըրտըլար :

Բուսլարը եօրմապ իշլին Սիւլէյման բաշա ազշամա գատար պու թօք տ-
թէշինտէն մատտա , թիւֆէնք աթէշլինին տախի արգասընը ալտըրմատը , վէ
պու տա հէմ անընտան հէմ եանլարտան , չէօյլէ քի Բուսլար հէր տապիղէ . հէր
թէրաֆտան պիր հիւճուճ պէքլէյիպ , հիշ բահաթ օլամաղլարտը :

Պունտան մատտա Գըզանլըգտա վէ ճիւլար քէօյլէրտէ նէ գատար Թիւրք
սաքէրի վար իսէ ճիւմէսինի տէ Սիւլէյման բաշա սէրիան Շիպգայա հէլպ իթ-
տի , քի էլլի պլինէ պալիլ օլուպ , սէքսէն թապուրա թազսիմ օլունտուլար ,
վէ պունլար հիլէ իրթէսի սապահ (Ազօսթօս 24) պէօյիւք վէ ումումի պիր հիւ-
ճուճ իճրա իտիլէճէքտի :

Կիճէ գարանլըղը պաստըգտա , Բուսլար էվլէլքի կիճէ պաշալտըղլարը իս-
թիշեքամաթը խիթամ իթտիլէր . եանի հէմ թօք պաթարեալարընը վէ հէմ խէն-
տէքլէրինի թամիր իտուպ , պիրի պիրինէ մութթապը չարրասթ եօլլար տա աշ-
տըլար . լաքին կիճէ օլարադ տա եինէ Սամանլը աթէշինին արտը արտը ալըն-
մանեղպ , պու աթէշլին իշլինտէ չալըշտըլար : Բուս գօմանտանը միւմքին մէրթէ-
պէ սաքէր պէօլիւքլէրինի տէյիշթիրիպ , ազ եօրուլանլարը օ կիճէ չօգ եօրու-
լանլարըն եէրինէ կէթիրտի : Բուսլար պիչարէ Պուլլար սաքէրինի իշպու մու-
հարէպէեէ պաշանալըտան պէրու տայիմա էն մուխաթարալը խըտմէթլէրէ վէ
էօնէ գօշարլարտը , վէ իլք կիւնիւն թէլէֆի հէմէն ճիւմէթէն Պուլլարլարտան
իսէ տէ , գատէր պու տուր տէեիպ , նիւքիւլ իթմէտիլէր : Սամանլը կիճէ սա-

պահատագ աթէշէ տէվամ իթտի , քի Բուսլար տա շիմտի շու եա պու թէրաֆ-
տան հիւճոււմ զուհուր խտէճէք տէյի ույգուսուզ գալսընլար , Սիւլէյման բա-
շանըն պու թէտպիրի ֆէնա տէյիլտի , չիւնքի Բուսլար օ կիճէտէ պիր տապի-
զէ րահաթ հիւզիւ կէօրէմէտիլէր :

ԱՂՕՍԹՈՍ ԵՒՐՄԻ ԻԻԶ

ՕՍՄԱՆԼԻԼԱՐ ՇԻՊԳԱՆԸՆ ԷԹՐԱՖԸՆԸ ԶԷՎԻՐՄԷՔ ԻՍԹԷՐԼԷՐ

Բուսլարըն աթէշի կիթտիքճէ կէվշէթիգճէ , Սիւլէյման բաշա տախի պուշ-
լարտա ճէպիւանէ գալմատըղընը աղնատը , հաթթա բէք չապուզ իմտատ կէլէ-
մէյէճէյինէ տէ վագըֆ խտի : Սիւլէյման բաշա շու եա պու թէրաֆտան հիւճոււմ
իլէ ասքէրինի եօրաճագ եէրտէ , պու տէֆա տիւշիւնտիւ քի պիւթիւն Շիպգա
պօղազընըն հէր թէրաֆընը չէվիբսին վէ մէվճուտու մայէթի օլման էլլի պին աս-
քէր իլէ պիր վագըթտա վէ հէր թէրաֆտան հիւճոււմ իթսին : Պու մուամէլէ ի-
լէ Սիւլէյման բաշա թէքորար Բուս ասքէրինի ատէթա պիր տէմիլր վէ աթէշ
չէմպէր իչլինէ ալուճագտը : Պու բլան պիրինճի պիր բլան խտի , չիւնքի ասլա
գապիլ տէյիլ խտի քի Բուսլար հէր թէրաֆտա պիր մուգազէմէթ կէօսթէրիպ
տէ պիր դալըֆ թէրաֆլարը օլմասըն , վէ վագաա Բուսլարըն խտատընա կէլէն
ճէնէրալ Բատէցքի , պիր եարըմ սաաթ տահա կէճ ելթիշէյիտի , Շիպգա չիւր-
հէսիղ Օսմանլը էլլինէ տիւշէճէքտի :

Մատէմ քի եաղաղըղը պիր թարիխ տիր . հէր չէյի պիղարապանէ եաղ-
մալը վէ պիղարազանէ օգուճալընըզ : Իշպու Շիպգա մուհարէպէսինտէ Բու-
սիա ասքէրի հէր նէ գատար սարպ եէրլէրտէ վէ մէթէրիսլէր իչլինտէ տէ պու-
լուստուլար իսէ տէ , ազլըգլարը ճիհէթլէ եանի նիհաեթ իւշ պէշ պին նէֆէր-
լէ էլլի պին պահատուր Օսմանլը ասքէրինէ գարշը տուրմալարը թէվարիստէ
քէնտիլէրինէ բէք պէօյիւք պիր շան վէ շիւրէֆ գազանտըրար :

Օսմանլը գուրշուրլարընտան վէ կիւլլէրինտէն հիշ րահաթ պուլամալըպ
իւշ կիւն իւշ կիճէ նէ պիր տագիգէ ույուեապիլտիլէր , նէ տէ րապըթալը պիր
եէմէք եէեէպիլտիլէր . հաթթա Թիւրքլէր , սուլարընը տախի քէսմիշ օլտուզ-
լարընտան , կէօլկէտէ զըրգ զըրգ պէշ տէրէճէ պիր սըճագտա տախի տիլլէրի
տիշարը տիւշիւպ , սուսուզլուգտան տա սնալարը աղլատը : Գահալարա մու-
րուպ գահալարտան տա կէօղլէրինէ աքս իտէն կիւնէչին չափը կէօղլէրինի տէ
գարարթմըշտը , աղաճլարըն եաքրաղլարը տա սըճագտան սարարթըշտը :

Օսմանլըլար էօլիւլէրինի պու սըճագտա մախսուս գալտըրմաընըպ , (պէօյ-
լէ եաղարլար էւրօքա միւվէրրիլէրի) պրազըրլարը քի թէաֆֆիւնլէրինտէն
հափա պօղուլսուս վէ Բուս ասքէրի նէֆէս ալամաղ օլտուս . պու չէյ Բուս աս-
քէրինէ հէր չէյտէն գիատէ կիւճ կէլտի տէնիր . աճլըզա , ույգուսուզլուզա ,

չալըշմեհա , գուրչունա , թօբա գարչը տուրան ապքէր , պունա տաեանամա-
տըլար տէյի բիվահէթ օլունուր :

Բուս խաթթախանէլէրինին նաղըր վէ միւֆէթթիլի ումումիսի ճէնէրալ
Գօսինսքի պիր մէքթիւպինտէ շու վէչի իլէ եազար :

«Շիպգայը պիր իքինճի Սէվասթօբօլ մագամնտա կէօրսիւմ , օ պէտպախթ
պէլտէնին էթրաֆընտա օն պիր այ տիւզիւյէ իշիթտիյիմ թօբ սէտալէրինին վէ
ճէնէնէմ շամաթալարընըն պիր այնըն տա Շիպգատա տիյնէտիւմ : Ասքէրտէ
եինէ օ դայրէթ , եինէ օ ճէսարէթ : եինէ օ էօլիւմ վէ պունլարըն ճիւմլէսին-
տէն եինէ օ դօրգուսուղլուգ :

«Հաթթա միւպալաա օլմեհարագ տէրիւմ , Աղօսթօսուն Չիխտէն Չօսնա
գատար սիւրէն ալթը կիւնիւր Շիպգա մուհարէպէսի Սէվասթօբօլտան տահա
տէնչէթլի տահա մուխաթարալը իտի :

«Օրատա հանկը հէնտէքտէն եիւրիւյէրէք մէթէրիստէն մէթէրիսէ կիթմէ-
նին պիր եօլունու պուլապիլիրտիք , տիւշմէնին աթարղը կիւլէլէրի կէօրիւր-
տիւր , վէ նէրէեէ տիւշէճէքլէրինի քէչֆի իտուպ , սաղընմանըն եօլունու տա
պուլուրուտուգ : Սէվասթօբօլտա աթէչ քէսիլտի մի պիր տահա նէ վաղթ պաշ-
լանաճաղընը պիլիրտիք : Պուրատա եանի Շիպգատա իսէ աթէչ հէմ չարասթ-
լամա իտի , վէ հէմ նէ կիճէ պիր տաղիպէ տուրուրաու նի տէ կիւնտիւգ : »

«Էօյլէ պիր աթէչէ գարչը գօեան ապքէրին ճէսարէթի թաճիւպէ շահան
տըր , վէ թէվարիսէ էօյլէ տէ գայտ օլունմուշ տուր :

Հէր նէ իսէ կէլէլիւմ հիքեայէմիգէ . օ կիճէ սապահատագ աթէչին արտը
արասը քէսիլմէմիշ իքէն , սապահայըն ֆէվգէլատէ պիր շիտտէթ քէսպ իթտի :
Սապահայըն Թիւրքլէրին Պէրտէքտէ սէքիղ թօբու վէ Ալգըրը ճէպէլտէ տէօրթ
Դօբլարը վար իքէն , էօյլէն վաղթը պուրահա տա սէքիղ թօբ վազ օլունտու :

Թամ պու արալըգ Թիւրք ապքէրի իւշ գօլտան եիւրիւեիւպ , անընտան
վէ իքի թէրաֆտան Շիպգանըն հէր թէրաֆընը սարմահա պաշլատը : Գօլուն
պիրի գարալը բաթէգալարտան վէ օրմանլար իշլիտէն եիւրիւյիւպ , Բուսլարըն
սաղընը վուրմահա թահին օլունտու . պունլար էօթէտէն Պէրտէքտէն կէլէն ա-
քէր իլէ պիրլէչէճէքլէր իտի քի Կապրօվա եօլունու քէսիլլէր վէ Բուսլարա
կէլէն իմտատը մէն իթսինլէր :

Սաաթ ալաթուրգա պիր սուլարընտա իյք մուհարէպէ Բուսլարըն սօլուն-
տա պաշլատը , Պունտա օլան Բուս ապքէրինին էն զիտտէսի Պուլկար թագըմը
իտի քի . շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէչի իլէ Թիւրքլէրի գարչըլատըլար :

Ալթը տէֆա Թիւրքլէր պու գօյա հիւճոււմ իտուպ , ալթը տէֆա տա
Պուլկարօ-Բուսլարտան միւտաֆաա օլունտու : Պուլկար ապքէրինին պիր նըսիք
դաթէն Էսկի-Չաղարա մուհարէպէլէրինտէ թէլէֆ օլմուշ իտի : Ալչամ օլուպ
պունլարըն պէօլիւքլէրինի թէպտիլ իթմէք լաղըմ կէլտիքտէ , պաֆտըլար կէօր-
տիւլէր քի , իւշտէ պիրի անճագ էլինտէ սիւա՝ թութապիլէճէք պիր հալտէ
իտիլէր : Շու հալտէ Պուլկարլարըն տա ապքէրլիքտէ տէ վէթանլարը ուղրունա
աղ գան տէօբմէտիլլէրի թէվարիսէ գայտ օլունմուշ տուր :

Թիւրքլէր Շիպգանըն անընտան տէօրթ տէֆա Չէլիք թապահ իւղէրինէ
հիւճոււմ իտուպ , տէօրթ տէֆա տա կէրի չէքիւմէեէ մէճպուր օլտու իսէ տէ ,
Բուսլար տա պու մահալտէ չօգ առամ դայպ իթտիլէր . չիւնքի հէմ եանտան
վուրուլուլարտը հէմ տէ արգատան , անճագ աճէլէ պիր գաշ մէթէրիս գաղընըպ

արգասնա սղղնապիտիւնէր : Զէլիք թօղարըն իւշիւնիւ Օսմանլըլար գունտագա-
լարնտան ֆըրլաթտըլար , օ պիրլէրինն տէ խարթուճլարը գալմատըղընտան ,
Օսմանլըլ ավթէլինէ ճէվապ վիրէմէտիւէր , վէ Օսմանլըլ ասքէրի եաղըն կէլմէ-
տիքճէ թօր ավթէլէմէպլէրտի :

Լաքին Օսմանլընըն իքի եանտան օլան հիւճուլէրինն շիտտէթինէ նա-
գարէն , գըպլէտէն վէ աննընտան օլան պու հիւճուլ հիշ պիր շէյ տէյիլ իտի :
Օսմանլընըն եանլարտա էն զիատէ կէօղիւնէ քէստիրտիյի մահալ , Պէտէքօ թէ-
քէսի իտի քի պուրատա աշըրը տաեանտըլար տուրտուլար :

Եէր աղըրտըղտան պիր ազ սօնրա գայիմագամ Շվապ պագտը քի , Թիւրք-
լէր տէօրթ գօլտան պիր տահա հիւճուլ իլէ իւղէրինէ կէլմէքտէ իտիլէր , տէր
ագապ եարտըմ իսթէտի վէ պիր պուչուգ պէօլիւք անճագ կէօնտէրիլէպիլտի :

Պիր սաաթ սօնրա Օսմանլըլ զաեթթ շիտտէթլու պիր հիւճուլ տահա կէօն-
թէրտի , Շվապ սօն նէֆէրինէ գատար պու հիւճուլմէ գարշը գուլլանտըղընտան
իքինճի տէֆա թէքրար եարտըմ իսթէտի , վէ պաշ գօմանտան Լիբինսքի իքի
պէօլիւք տահա կէօնտէրլէպիլտի :

Պիր պուչուգ սաաթ սօնրա Օսմանլընա տա թագէ տքէր եարտըմա կէլ-
տիլինտէն , պիր շիտտէթլի հիւճուլ տահա ծնլարըն թէրաֆընտան վագի օլտու
վէ Բուսլարըն թէլէֆի պաշլատը զիատէլէնմէեէ :

Պէօլէ պիր գաշ տէֆա եարտըմ իսթէնիպ , պիր գաշ տէֆա տա միւլքին
օլան գատարը կէօնտէրիլտի իսէ տէ , Օսմանլըլ տէմիր չէնպէր իլէ Բուսլարը կիթ-
տիքճէ սիքըշտըրըպ , Օսմանլըլ իլէ Բուսլարըն արասընտա օլան մէյտանլար կիթ-
տիքճէ տարալմագտա իտի : Միւվէրրիլէր տէրլէր իտի , Օսմանլընըն եալընըզ
քէրաքէնտէ գուրշուլարը Բուսլարա թէսատիւֆ իտէրէք պու գատար թէլէֆէ
ուղըրատըլար , էյէր աուըլ աննընլարընտան ավթըլան եաղմուր կիպի գուրշու-
լարտան մուհաֆապա օլուհամաեայըտըլար , պիր նէֆէրի պիլէ սաղ չըդամագտը :

Պու արալըգ Օսմանլըլ պիր մանօվրա չէվիրիպ եանլարը պրագտը , վէ
նակէհան ճատտէեէ չըզըպ , Պէտէքօ իւղէրինէ արլատան սալտըրմագ իսթէ-
տի , էյէր Օսմանլըլ պուհա մուվաֆֆագ օլայըտը Շիպգանըն արգասը սարըմըշ
օլուր վէ Բուսլարըն տա իշի պիթմիշ օլուրուտու : Պու թէրաֆտա օլան Բուս-
լարըն իսթիաթ ասքէրի ալէլ աճէլէ անճագ պիր խաթթ թութապիլիպ , պագ-
տըլար կէօրտիւլէր քի Օսմանլըլ իլէ արալարընտա անճագ եիւզ ատըմըգ պիր
մէյտան վարտը , պու թագըմ հէման սիւնիլի իլէ Օսմանլըլ իւզէրինէ հիւճուլ
խոուպ եէկտէն կէրիլէթտիլէր վէ արգալարընտան գուրշուլ պօշաթտըլար , Օս-
մանլըլ գաշ տէֆա իմտատ պուլարագ եէնիալն եէնիլէ հիւճուլ իթտի իսէ տէ
Բուս խաթթընը պօղամատը :

Պու ճիւլէ իլէ Բուսլարա կէլէն իմտատ տա պիրէր պիրէր մահվ օլուրու-
տու , վէ Օսմանլըլ ավթէլինն շիտտէթլինտէն աեագտու ատամ գալմամըշ կիպի
իտի . սաաթ ալաֆրանկա ծնտա Շվապ թէքրար իմտատ իսթէտի , էն սօն գա-
լան պէօլիւլիւ տէ Շվապա եարտըմա կէօնտէրիպ , արթըգ իմտատ պէքլէմէլիպ
սօն նէֆէրինի թէլէֆ իտինճէլէտէք տաեանըպ տուրմասընը թէնպիհ իթտիլէր :

Բուսլար պիլիլըլրտի քի ճէնէրալ Բատէքքի , պիր լիվա ասքէր իլէ քէն-
տիլէրինէ կապրօ լատան եարտըմա կէլիեօր . իստի ճէնէրալ Սթօլթօլ սօն նէ-
ֆէսինէ գատար տաեանըպ թէսլիմ օլմամաեա գարար վիրմիշտի :

Տլօրթ սաաթ պէօլէ Բուսլար տաեանտըլար տուրտուլար վէ իքի թէրաֆ

օրման լարընտան եէնիտէն եէնիյէ թագէ Թիւրք ասքէրի զուհուր իթտիքճէ , Բուսլար տա թագէ ասքէր եէրինէ թագէ պիր ճէսարէթ ալըպ , տաեանըրլար տուրուրլարտը . պու պապտէ Էւրօքա միւվէրրիսլէրինտէ տիւրլիւ տիւրլիւ հիւքեայէլէր վար . պաղը պէօլիւքլէրտէ հիւ զապլիթ գալմատըղը հալտէ ասքէր տաղըմանեղպ եինէ ճանսիւարանէ տէօյիւչիւրլէրմիւ , եարալըլար եարալարընը սարտըրտըգտան պօնրա խասթախանէեէ կիտէճէք եէրտէ տէօնէր եինէ խաթթլարընա կէչէրլէրմիւ , Ֆիչէնքլէրի գալմայան թիւֆէնքէնտաղլար եինէ խաթթլարընը պրապմաղլարմըչ քի , եա վուրուլան էօլէնլէրին Ֆիչէնքլէրինի գուլանսընլար եախօտ հիյնի հաճէթտէ սիւնկիւյէ տալմանսընլար , զապլիթսիգ պէօլիւքլէր գալտըղը կիպի պէօլիւքլէրի թէլէֆ օլուպ , պէօլիւքսիգ զապլիթլէրտէ պուլուստու :

Նիհանէթ ինսանճա նէ եարմաղ դապիլ իսէ Բուսլար հիւ պիրինի տիրիղ իթմէտիլէր , լաքին պիր ալուճ ասքէրին գըրգ էլլի թապուրա պուստան զիտտէ տաեանմալարը գապիլ օլմատըղընտան էօյլէտէն սօնրա Բուսլարըն իչի Ֆիչնա կիթմէեէ պաչլատը , Ուզաղտան եաղընտան , կէօյիւս կէօյիւսէ մուհարէպէնին հէր տիւրլիւսիւ տէֆա տէֆա իճրա օլուստու , էօլէն էօլմիւչ իսէ տէ , գալանտա տա արթըղ նէ ճէսարէթ գալապիլմիւտի նէ տէ գուվլէթ , նիհայէթ վէ էն ֆէնասը ճէպխանէ տէ թիւքէնմէք իւզրէ իտի :

Իւչ կիւն , կիճէ կիւնտիւղ շիտտէթլի պիր աթէչէ տէվամ իթտիքտէն սօնրա ճէպխանէ գալմամիւչ կիպի իտի . սանտըղլար պօչանմըչ իտի , Օսմանլըեա իսէ եէնիտէն եէնիյէ հէմ ասքէր կէլիրտի հէմ ճէպխանէ , Բուսլարըն զիսէ եաղընտա պէօյլէ պիր իւմիտլէրի եօղուտու . շու հալտէ Օսմանլը հէր թէրաֆտա դալիպ օլուպ , աղ իչէ եարար մէվգի էլլէրինէ կէչիւմէտիլէր . Բուսլարըն աթէչի թէսքին օլտուգճա Օսմանլընըն շիտտէթլի արթարտը , վէ ֆիւթուհաթ պիր էեամ Սիւլէյման բաշանըն էլինտէ կիպի իտի :

Աղչամըն սաաթ ալաթուրգա օն բատտէլէրինտէ , Բուսլարտա պիր աթըմ պարուլթ գալմատըղընտան , հիւ թօք վէ թիւֆէնք աթամաղ օլտուլար : էլլէրինտէ եալընըղ սիւնկիւ գալմըչտը , Բուս ասքէրի պիր սիւնկիւ հիւճուլիւնէ թէչէպալիւս իթտի , Թիւրքլէր տաեանամանեղպ կէրի չէքիտիլէր իսէ տէ , արլասընտան թօք սէսի ալմատըղընտան , Բուսլարտա ճէպխանէ գալմատըղընը աղնանըպ , տահա շիտտէթլի պիր հիւճուլ իլէ կէրի տէօնտիւ :

Բուս ասքէրի իւչ կիւն իւչ կիճէ աճ սուսուպ մուհարէպէեէ տէվամ իթտիքլէրինտէն , պու սօն հիւճուլմէ տաեանամատըլար , պիր թէրաֆտան եարալարընտան ագան գանլար , տիկէր թէրաֆտան կէօյլէրինտէն ագան եաչլար իլէ եիւրիւտիւքլէրի եէրլէրի ըսլաթըպ կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Նասըլ քի տէտիք Բուսլարըն ճէպխանէսինին թիւքէնտիլինի Օսմանլըլար աղմատըղլարընտան , մուգատտէմա Օսմանլըտան ալընըպ էլան Բուսլարըն էլինտէ օլան պիր թապեա իւղէրինէ ֆէվգէլատէ շիտտէթլի պիր հիւճուլ տիւր պաչլատըլար վէ հէմէն թէքէեէ եաղլաշտըղլարը հալտէ , Բուսլար մէթէրիսլէրինտէն սըչարը ուղրանըպ , Օսմանլըլարըն իւղէրինէ էլլէրինէ կէչէնի եուվարլամանա պաչլատըլար . աղաճ քէօքլէրի վէ իրի թաչլար վէ պաչղա նէ պուլտուլար իսէ , Օսմանլըլար պու նէվ թարղ ճէնկ ալաթընա տաեանամայըպ , պու երրտան աչաղը եուվարլանըլարտը :

Պաղըլարը թապեա իչինէ կիրտիլէր իսէ տէ , սիւնկիւ իլէ տէլիք տէլիք

խորհրդայն, արդատաշարժման տողում եռվարկանորդար : Պու նեմ թարգ ալաթը ճարիհէ իլէ Բուսլար թամ պիր սաաթ քէնտիլէրինի մուհաֆազա իթտիլէր, թաշլարը պլիէ թիւքէթտիլէր վէ թաշ եէրինէ գըրըգ թիւֆէնքլէրինէ վարանատագ աթտըլար, խարթուճ գապլարնա ուֆագ թաշ տօլտուրտուլար վէ իրի թօրագ բարչլարը տա աթտըլար, հասլը Օսմանլը ասքէրինին պաշնա եաղտըրմատըգ պիր շէյ պրագումտըլար :

Օսմանլը ասքէրի իսէ, միսլի նամէսպուգ պիր ֆէտալիլքլէ պայըրը թըրմանադտան ֆարիդ օլմատըլար, վէ գապիթլէրինին էօնտէն թէշլիլգաթը տա պու դայրէթլէրինէ աղ եարտըմ իթմէտի . աղըր եարալը պիր գապիթ պաեըրըն օրթա պլէլինտէ օլան պիր աղաճ քէօքիւնէ տտեանըպ, տիւղիւյէ նէֆէրաթը իլէրի սիւրէտտի . ասքէր պու վէչ իլէ հէմէն թէմէյի գապիթ իթմէք հալլինտէ իքէն, Բուսլարըն ֆէվզէլատէ պիր հուրրան սէսի էֆլագը գաբլատը . իմտատա կէլէն Բատէցքի գօլուհուհն չէթէլէրինի կէօրմիւշլէրտի, վէ Շիպգա արթըգ գուրթուրմուշ կիպի իտի :

ԲՈՒՍԼԱՐԱ ԻՄՏԱՏ ԵՒԹԻՇԻՐ

Սիւլէյման բաշանըն Շիպգայը վուրմագտան էվլիլ . Բուս գօմանտանընը ալտաթմագ իւղրէ Պէպրօվա թէրաֆընա ասքէր կէօնտէրտիլի վէ ճէնէրալ Բատէցքլինին տախի Օսմանլը ասքէրինի դարչըլամագ իւղրէ օրաեա կիթտիլինի պուհտան ագտէմ եազմըշտըգ : Բատէցքի Սլաթարիչայա վասլ օլտուգտա ճէնէրալ Սթօլէթօվ վէ Տէրօյլնսքիտէն եազըլը մէքթուպ պուլտու քի, Օսմանլընըն Շիպգայը վուրմագտա օլտուղուհու պէեան իտուպ, աճէլէ իմտատ իսթէրլէրտի :

Բատէցքի օ սաաթ Սիւլէյմանըն հիլէսինի աղնատը վէ տօղու թըրնօվաեա կէրի տէօնտիւ . օրատա պիր մէքթուպ տահա պուլուպ, եէտի սաաթտան պէրու Շիպգանըն տէօյլւտիւլիւնի աղնատը : Բատէցքլինին ասքէրի իսէ իւշ կիւն տիւղիւյէ կիւրիւթմիւշ, եօրուրմուշ վէ րահաթ եիւզիւ կէօրմէմիշ իտի, լաքին նէ չարէ իշ սըգը վէ աճէլէ իտի, իրթէսի սապահ (Աղտթօն 23) ասքէրի հէմէն գալտըրըպ թըրնօվաեա կէօթիւրմէսի պիր օլտու, օրատա օրտու լէվաղիմաթընըն, խաաթախանէսինին, չէհրին վէ պաթէրեալարըն մուհաֆազա սընա պիր ալայ ասքէր պրագըպ վէ կապրօվաեա տահա ասքէր կէօնտէրիւմէսինէ տէ էմր իսիւպ վէ քէնտիսի ալճը ալայընը մաեթիլինէ ալարագ օ կիճէ կապրօվաեա վասլ օլտու, վէ ասքէրէ իքի իւշ աաաթ անճագ պիր րահաթ վիւրէքէք, Շիպգա եօլուհու թութտուրտու :

Լաքին Շիպգատաքի ճէնէրալլար նէ Բատէցքլինին Պէպրօվաեա կիթտիլինտէն խապէրլէրի վարտը նէ տէ ալտանտըլընտան, խապէր խապէր իւզէրինէ կէօնտէրիպ պիր իմտատ կիլմէտիլինի կէօրիւնճէ, դահէր պիզի քէնտի հալլիւղէ թէրք իթմէեէ մէճօլուր օլտուլար տէյի մէեուս օլտուլար :

Նհիհանէթ հէր ան արթըգ Օսմանլը Շիպգայը պատըրապիլիր օլտուղուհտան, աճէլէ պաշլարընա կէլէնի վէ պիր հաֆթատան պէրի չէքտիլէրինի վէ ասքէրտէն նէ գալտըլընը հիքեայէ իտուպ, պիր մէքթուպ տահա սալտըրալար :

Սաաթ ալաթուրդա օն ուտու (ազգամըն) մուտարէպէտէ Օսմանլը թէրա-
ֆընտան պիր նէվի թաթիլ կէօրիւնտիւ իսէ տէ , Բուսլարա հիչ պիր ֆայիտէ-
սի եօղուտու : Նէտէկտէ պիր նէֆէր սօլթաթլարը գալմամըչտը , ճէնկտէ օլան-
լար իսէ կիւնէչին աննընտա սապահտան ազգամա գատար չայըր չայըր կանըպ
աճ վէ սուսուզ եօրկուսիւգտան հէլագ տէրէճէսինէ կէլմիշլէրտի : Իւչ կիւն
տիւր աղըզլարընա պիր գաչըզ սըճագ չօրպա կիրմէմիշտի , չօղու արթըզ տիւչ-
մէնին թօքուստան վէ թիւֆէնկինտէն գայտ իթմէնէրէք պաներըն իւզէրինտէ
հէրէ սէրիւֆիշլէրտի , օ պիրլէրի չալըլար գահալար արալարընտան ճէնկ իտէ
իտէ կէրի չէքիլիւրէրտի , աղըզլարը հիտտէթտէն քէօքիւրէրէք . Օսմանլընըն
Սլւմհ , Սլւմհ սէտալէրի իսէ տաղլարտան տաղլարա վէ գահալարտան գահա-
լարա աքս իտէրտի :

Ճէնէրալ Սթօլէթօվ վէ Տէրօյէնսքի Պէտէքգօ թէրէսինտէ եան եանա տու-
րուպ , էլլէրինտէ տիւրպին իլէ Նանթրաեա միւմթէտ օլան ճատտէեէ պագար-
լար տուրուրլարտը , քի բըրնալլըզ գարլանմըչ պիր հօլ իտի :

Նսկէհան Սթօլէթօվ , ազլընը չաչըրմըչ կիպի պիր պաղըրը տըր զօքա-
րըպ արգատաչը ճէնէրալըն գօլուստան թութար վէ բարմաղը իլէ եօլու կէօս-
թէրի , իքիսի պիրտէն պաչլարընը աչըպ , չիւքը եա Բապպիմ պաղըրըրլար .
պիւթիւն ասքէր անագլանըր վէ եօլա պագար քի գարընճա կիպի ասքէր եր-
լանգավի եօլարտան վէ բըրնալլար արալարընտան Շիպգահա իմտատ կէլմէք-
տէ իտիլէր : Օ արալըզ պաթթլարընտան կիւնէչ աչըլըպ չալըզ ասքէր թէրա-
ֆընա վուրտուգտա , սիւնկիւ բարըլթըլարը տա կէօրիւնտիւ , պուսու ասքէր
կէօրտիւքտէ էօլլէ պիր սէսլէր չըգարտը քի պիւթիւն տաղլար ինլէտի , վէ Օս-
մանլը ասքէրինին սէսլէրի պիլէ իչիթիւմէգտի : Ասքէր եավաչ եավաչ իլէրիլէ-
հիպ , Խան օլան մահալէ վասլ օլտու վէ օնտան սօնրա էօնլէրինտէ օլան պիր
թէրէեէ եէթիչտիլէր :

Լաքին ճիւմէսի սիվարի իտի , Բուսլար չաչըրտըլար , պու նէ անաեիպ
չէչ Բատէցքիտէ հիչ պիր բիատէ գալմատը տա աթլըլարը մը պիլլէ սալտըրընօր
պաղըրտըլար , օ իսէ իչ պաչգա տիւրլիւ իտի :

Ճէնէրալ Բատէցքի ալճը ասքէրի իլէ Կապրօվա եօլուստան իլէրիլմէքտէ
Շիպգա մուհաթէպէսինին թօք սէսլէրինի ալըր վէ պարութ տիւմանլարընը տա-
խի կէօրիւրտիւ , ասքէրի գօչտուրտուղու հէրտէ պիր Բուս գապիթի գօչարապ
եանընա կէլիպ , «ճէնէրալ , չապուգ օլ , Օսմանլըլար Շիպգանըն էթրաֆընը
չէվիւրտի , ասքէրտէ թաքէթ գալմատը , եա թէսիմ օլանագլար եա պիր նէ-
ֆէր սաղ գալմահաճագլար» պաղըրտը :

Բատէցքի պու խապէրտէն աղա չաչըրմաերպ , գաղապ սիվարիլէրինի աթ-
լարընտան էնտիրաի վէ օնլարըն հէրինէ ալճըլարը պինտիրտի , վէ քէնտէ տէ
պէրապէր տօլու տիգկին Շիպգանըն արդա թէրաֆընա եիւրիւտիւ :

Պալատէ թարիֆ իթտիլիմիզ թէրէեէ վասլ օլտուգտա օրահա պիր իքի
թօք վազ իտուպ , ալճըլարը իսէ օրմանլարըն բըրնալլարըն վէ գահալըզլարըն
իչինէ տաղըլթտը , վէ պուսլար պաչլատըլար Շիպգանըն արգատընը չէվիւրէն Օս-
մանլը ասքէրի իւզէրինէ սըղը պիր աթէչ թարլաթմահա :

Հէր նէ գատար աղըզ իտի իսէլէր տէ , սըղը աթէչ իթտիլէրինտէն Օս-
մանլը չաչըրըպ , զանն իթտի քի իւզէրլէրինէ պէօլիւք պիր Բուս օրտուսու
կէլիեօր , վէ Բուսլար տա աղնատըլար քի , կէլէնլէր սիվարի օլմաեղպ ալճը աս-

քերի իմիշ : Օ վազըթ Շիպգատա օլան ասքերտէ ճէսարէթ ալըպ վէ արթըզ ճէպխանէ վէ ֆիշէնք սաղընմանըպ , պիր գընագ աթէշ տէ օնլար սաչմանա պաշլատըլար : Պու վէչն իլէ Բուսլար սօլտան Օսմանլը հիւճիւմիւնիւ մէն իտէ-պիլտիլէր իսէ տէ , սալտա եինէ էյի պիր հալտէ տէյիլ իտիլէր . Պէտէքօ օնուն գարչըսընտա սէքիզ եիւզ մէթրօ ուզագտա ճէսիւմ Օսմանլը ասքերի վարտը վէ արալարընտա պիր տէրին տէրէ տէ վար իսէ տէ , Օսմանլըլար Բուսլարըն արգասընը պու թէրաֆտան օլտուն սարաճագլարտը :

Իմտի մուհարէպէնին էն մուհիւմ մէվզիլի շիմտի պուրատա իտի , ձէնէրալ Բատէցքի , Շիպգայա եթիլիլը եթիլիւնէզ , նէ մուամէլէտէ պուլունմագ լաղըմ կէլէճէյինի էյիտէն քէշֆ իտուպ , ալճըլարընտան իւշ պէօլիւյիւնիւ օ թէրէեէ սալարտը :

Պունլար թէրէյէ գօշմագտա օլտունլար , մէթէրիթլէրտէն աթէշին արտը ա-րաւը քէսիլմէմէքտէ իտի . պու աթէշի քէնտիլէրինէ սիւրէր իտէրէք , ալճը պէօ-լիւքլէրի թէրէեէ էէթիլիպ Օսմանլը եանտան վուրմանա պաշլատըլար , վէ Օսմանլար պու եանտան վէ մէմուլին զայրը հիւճումէ տաեանամայըպ , կէրի չէքիլմէեէ պաշլատըլար :

Վագթ աղչամ օլուպ , Օսմանլըլար տա կէրի չէքիլտիքտէ պիր պաշգա թէրէ թութմուշ օլտուգլարընտան , պունլարը գօվալամնպ արթըպ պէյհիւտէ իտի , լաքին ալճը պէօլիւքլէրի Օսմանլընը գօվալատըգտա մէթէրիթլէրտէ օլան Բուս ասքերի տէ քէնտիլէրինի զապթ իտէմէեիպ «հուրրան» պաղըրչարպ ալ-ճըլարըն արգասընտան գօշտուլար , վէ պուլուգումսուգ վէ ֆայիտէսիպ պիր հիւճումտէն կէրի ալմանա զապիթլէրի ազ զանմէթ չէքմէտիլէր :

Ազչամն ալաֆրանկա սաաթ սէքիլնտէ օրթալըգ թէքմիլ պիր սիւքիւ-նէթ քէսպ իթտի . իւշ կիւնտէն պէրու պէօյլէ հէմ թօք վէ հէմ թիւֆէնք ա-թէշինին թէքմիլէն թաթիլի , կէօրիւմէմիշտի :

Էւրօքա միւվէրրիլէրի պու իւշ կիւն մուհարէպէսի իւզէրինէ շու միւ-թալայը իտէրէր :

«Պու գանլը մուհարէպէլէր Սիւլէյման րաշա ասքերինէ բէք պէտպախթ վէ եէտի սէքիզ պին ասքէր թէլէֆինէ մուճիպ օլտու . Պէտէքօ պաեըրլարը էօլիւ վէ եարալը իլէ տօլու իտի . Բուսլար տախի իքի պին նուֆուստան զիա-տէ թէլէֆ իթտիլէր , եանի Շիպգատա մէվճուտ օլան ասքերլէրինին նըսֆընա եաղըն պիր թէլէֆ : Պէտէքօ պաեըրլարընա սալտըրըլան Բուս ասքերինին ան-ճագ եիւզ էլլի նէֆէրի եարասըգ կէրի տէ օնէպիլտի : Պունտան զիատէ չէտիտ պիր մուհարէպէ թասապիւուր իթմէք գապիլտիզ տիր . իքի թէրաֆ ասքերի տէ պիրի հիւճումտէ վէ տիկէրի մուֆագտա պիրի պիրինէ շաեան չէճաաթտա պուլունտուլար . . . Բուսլար , քի Շիպգա կէշիտինի իւշ կիւն պէօյլէ ճան սիւրարանէ մուհաֆագա իթտիլէր , քէնտիլէրինտէն պէշ օն գաթ զիատէ պիր ասքէր գարչըսընտա իտիլէր վէ աճ գարընա տէօյիւշտիլէր տէ տէնէպիլիր . ձէնէրալ Բատէցքի եթիլիւնէսէ , վաղաա հէպ թէսլիւմ օլաճագլար ըտը , լաքին ինսանճա միւմքին օլան հէր մուգապէմէթի իճրա իտուպ , արթըպ աեաղտա պիլէ տուրաճագ մէճալլէր զալմատըղը իչիւն : »

ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՆԻՆ ՍՕՆ 3 ԿԻՒՆԼԵՐԻ

Բատեցքի ավճրլարընն թէքմիլ Փըրգասը օ կիճէ կէլտի Շիպգայա եէթիչ-տի , վէ ալէսսապաճ Շիպգաեա միւհիմաթ , լէվաղիմաթ վէ մէքիւլաթ եաղ-մանա պաշլատը վէ արթըգ արտը արասը քէսիլմէտի :

Թըրնուփատան Կապրօփանա գատար եօլլար կէօրիւլլճէք պիր հալ քէսպ իթմիչտի , Պալգանլարըն ճէնուպուռնտան վէ Գըզանլըգտան գաշան Պուլլար Փամիլկալարը տէօքիւնթիւլէրի իլէ եօլլար տօլմուշուտու . չիւնքի իքի ասքէր Շիպգա թէքէլէրմտէ պիր պիրի իլէ ուղրաշմաղտա օլտուգլարը հալտէ , աշա-ղըտա պաշը պօզուգլար տախի գաթլը նուֆուս վէ եաղմա վէ թալան իլէ վա-գըթ կէչիւմէքտէ իտիլէր :

Կապրօփա Պուլլարլարը , պու Ֆիրարիլէրտէն տէ խայլը նուֆուս պէրա-պէր ալարապ Բուս օրտուլարընա պէօյլւք եարտըմլար իթտիլէր . արասպ երւք պարկիրի վէ սալըրէեէ պուռլար սիւրիւճիւլիւք վէ եօլլարը տա օլտուգճա պուռ-լար թամիր իտէրլէրտի , վէ Սամանլը գուրշուռն վէ կիւլլէլէրմտէն խայլը թէ-լէֆ օլանլարը օլտու իտէ տէ , եինէ ասքէրին իւղզմէթ ինտէն սուր օլմանըպ , հիչ օլմազ իտէ հէրաթէթտէն պուռալմըչ օլան սու պարէմ եէթիչտիրլէրտի :

Օ կիւնիւ սօլ վէ ճէնուպ թէրաֆլարընտա , պիր գաշ ուֆապ թէֆէք թօլ-վէ թիւֆէնք աթէշի մուգապէլէսինտէն պաշգա պէօյլւք պիր հարպ վուգու-պուլմասը :

Էօլլէնէ տօղրու , Սիւլէյման բաշա Սան-հիգօլա թապեալարընա տօղրու պիր հիւճուլմէ մէյլ իթտի իտէ տէ , ազ պիր ասքէրլէ վէ տէվամսըզ պիր մու-սամէլէտէ պուլուռնտու . չիւնքի գաեալար արասընտա օլան պիր թապեաաան պաշգա պիր եէրաէն Բուսլարըն իւղէրմտէ աթէշ իտէմէտի :

Բուսլար պուռնա տա լաղըմ կիլէն մուգալմէմէթ տէվամ իթտիլէր :

Պու կիւնիւն էհէմիլեթի սաղտա իտի , պուրասա Սամանլըլար Սյգըրը-ճէպէլ իամի վիրիլէն պահըրտա իւչ մուհիւ մէվգի թուլթուպ , Բուսլարըն իւ-ղէրմտէ պուռնտան աթէշ իթմէքտէ իտիլէր :

Պու մէվգիլէրմտէ պիրի Կապրօփա եօլուռնա հաքիմ օլտուղուռնտան , օրատան Սամանլըլըր թէպեիտ իթմէտիքճէ , Բուսլար քէնտիլէրմտէ ճայը նէճաթ օլան պու Կապրօփա եօլուռնտան աալա էմին օլամաղլարը : Խմաի Բատեցքի վէ Տրահօմի-րօֆ իքի մէչհուր ճէնէրալ պու թէրաֆտա պիր պիրի իլէ պիրլէշիպ , օրման ի-չինտէ օլան Սամանլըր ասքէրի իւղէրմտէ քէք շէտիտ հիւճուլմէր իթմէեէ պաշ-լատըլար :

Ճէնէրալ Տրահօմիւրօֆ աղըրճա եարալանըպ խասթախանէեէ նաղլ օլուռ-տու , վէ Բատեցքի գօմանտալը էլէ ալըպ , ասքէրի օ տէրլճէ չըթապլէ իլէրի սիւրտիւ քի թիւֆէնք աթմանա վաղըթլարը գալմանըպ սիւնկիւ ոլանկիւյէ կէ-լէրէք , Սամանլըլարը օրմանտան տըշարը ուղրաթտըլար . Սամանլըլար նէ գա-

տար չապալատըլար իսէ տէ, պիր տահա պու օրմանը էլէ կէշիրէմէտիլէր, լաքին մէգքիւր Այգըրը-ձէպէլին տիկէր իքի մէվգիլինտէ օլան Օսմանլը ասքէրինէ տէ Բուսլար հիշ պիր չէյ եարտամեղա, ծնլար եէրլէրինտէ գայլա՛ օլտուլար:

Երթէսի կիճէ Բուսլարա իքի ալայ ասքէր տահա եարտըմա կէլիպ, Շիպ-դա մուհաֆազա ասքէրլէրինին ատէտի տէօրթ պինտէն եիրմի պինէ պալիզ օլտու: Պուհուհն իւղէրինէ Բուսլարըն եարտըմընտա պուլուհուպ նըսֆը նըսֆը-նա թէլէֆ օլան Պուլկար պէօլիւքլէրի, պիր ազ րահաթ իթմէլէրի իչիւն Կապ-րօվաեա կէժտէրիլտիլէր:

Պու մուամէլէլէր իլէ վագաա Բուսլար իչիւն էն էլգէմ օլան մատտէ պա-չա չըգարըմըն իտի, եանի Շիպգա պօղազը մուհաֆազա օլուհուպ Թիւրքլէրէ կէրի վիրիլմէմիշտի: լաքին պու հալտէ տէ պօղազ Բուսլարըն էլինտէ օլմայը պօրատա մահպուս կիպի իտիլէր: Բուսլարա եարտըմ կէլմէզտէն Շիպգատա օլան ազ պիր ասքէր, անճագ էլլէրինտէ օլան թապեալարը վէ մէթլիլիլէրի մու-հաֆազա իտէպիլիպ, տիշարը ուղրաեարագ: Թիւրք ասքէրինին սաղա սօլա եա-եըլմայարընը մէն իսէմէմիշլէրտի: Թիւրքլէր իսէ պուհտան իսթիֆատէ իտուպ վէ Շիպգանըն արգասընը տօլաչըպ, պիր եէրտէն տահա Պալգանլարտան Կապ-րօվաեա տօղրու աչազը էնմիշլէր տիր:

Պուրատա Կապրօվա եօլուհուհն սաղընտա, Բուսլարըն Օրմանլը-պաեըր թէսմիյէ իթտիքլէրի պիր պաեըր վարտը քի եօլու տէ օյէպիլիլտի, պուրաեա Օսմանլըլար էնիպ, իւշ խաթթ իւղէրինէ մէթէրիսի թապեալար տա եարմըչ-լարտը: Պուրանըն չէթիլիլիլինի աղնամագ իչիւն իքի թէրաֆը պաեըր պիր տէ-րին տէրէ կէօզ էժուհնէ կէթիլմէլի, պուհուհն սօլ թէրաֆընտա եըլանգավի վէ տօլամպաճ պիր եօլ վար իսի քի Կապրօվատան Շիպգաեա ուղանան եօլ տուր: վէ Բուսլարա իմտատ եէթիլտիրմէք իչիւն պուհտան պաչկա եօլ եօզ տուր, պուհուհն սաղընտա վէ գարչըսընտա վէ 1500 մէթրօ գատար ուղազտա օլան Օրմանլը պալըընտա Թիւրք ասքէրի պիր պիրի իւղէրինի իւշ սըրա թապ-եա եարմըչլարտը քի, սօլտա օլան պու եըլան գավի եօլու տէօլիւպ պիր գուշ պիլէ ուշուրմագ իտէպիլիլտի, վէ օլ ճիհէթլէ Բուսլարըն օ եօլտան կէչմէսին-տէ պէօլիւք մուխաթարա վարտը: Բուսլար սաղտա օլան պու Ոսմանլը թապ-եալարընը ալմատըգճա, ասքէր թէլէֆ իթմէհէրէք օ եօլարտան կէչիպ տէ, Շիպգաեա իմտատ վէ լէվագիմաթ եէթիլտիրմէլէրի գապիլ տէյիլտի: Հաթթա Արօսթօսուհն Չէինտէ ալէսսապահ իւք իմտատա կէլէն ասքէր պուհուհն տատը-նը ալմըչլարտը, կիւլլէլէր գաեալարա վուրուր եասըլանըրտը վէ օրմանըն ի-չինտէն նէրէտէն աթըլտըղը պիլէ կիօրիւնմէզտի, ճէնէրալ Տէրօյէնսքի պիր կիւլլէտէն վուրուլուպ, պիր սէս պիլէ չըգարամահարագ եէլէ սէրիլտի:

Ճէնէրալ Բատէցքի Շիպգաեա վասլ օլուր օլմագ, արգատա օլան պու իւշ թապեա ալընմատըգճա, Շիպգատան էմին օլամայաճաղընը էյիտէն քէշֆ իթտի:

Իմտի տէֆա տէֆա օրման իչինտէ օլան պու թապեալար իւղէրինի գօլ-լար սալըրտը իսէ, Օսմանլըլար, հիւճուլէրինէ մանի օլմագ իւղրէ բէք չօգ աղաճլար քէսիպ եօլարա եաթըրմըն օլտուգլարընտան, ասքէր բէք գօլայ հիւ-ճուլ իտէմէտի, պու ճիւլիլ իլէ Ֆէվգէլատէ մէրտիք կէօսթէրէք վէ բէք չօգ նուֆուս թէլէֆ իտէրէք, Բուսլար արտ արտա պիրինճի վէ իքինճի սըրա թապեալարըն էլէ կէշիրտիլէր, լաքին իւչիւնճիւյէ սըրա կէլտիքտէ, Բուսլարտա նէ ասքէր գալմըչտը նէ տէ մէճալ: Օսմանլըլա իսէ միւթէմատի թապէ ասքէր

կէլմէքտէ իտի , պու հալտէ տէ երնէ Բուսլար տէֆա տէֆա իւչիւնճիւ վէ էն
հիւքսէք թապեանա տա պէյիւտէ վէ թէլէֆի հիւճուլէր իտուպ , Բատէցքի
պագտը կէօրտիւ քի , չարէ եօք , կէրի պօրուսուսու չալարար , վէ Օսմանլը-
լար կէլիպ զայպ իթտիքլէրի օ իքի սըրա թապեայը թէքրար էլէ կէչիտիլէր ,
ֆագաթ Բուսլարը գօփալամատըլար , վէ օնլար տա սէրպէսթճէ գարչը եագայը
թուլտուրտուլար :

ԻԻԹԱՄԸ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ : — ԹԻՐԱՖԷՅՆԻՆ ԹԵԼԷՖԱԹԸ : —

27 ԱՂՕՍԹՕՍՏԱՆ 13 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ԳԱՏԱՐ ՇԻՊԳԱՆԸՆ ՀԱԼԻ :

Աղօսթօսուն 27սինտէ Սիւլէյման բաշա Բուս թապեալարընըն ճիւլէսինի
սապահտան ագչամա դատար թօք իլէ տէօյտիւրտիւ , լաքին իրթէսի կիւնիւ
Բուս ասքէրի կէօրտիւ քի , պիր թագըմ միւհիմմաթ վէ օրտու աղըրլըզլարը ,
էթրաֆլարընտա խալը ասքէր օլարագ գաթար գաթար Գըզանլըգ Եօլունու
թուլթմագտա իտիլէր . աչիքեար օլտու քի ճիւլէթ ճիւսարէթի իլէ հալալանան
պու ճէնէրալ , մուհարէպէտէն սարֆը նագար իտուպ պագի դալան ասքէրինի
օլտուն ալըպ կէօթիւրմէեէ դարսը վիրմիշտի : Վէ վագաա Սիւլէյման բաշա
Օսմանլը էլինտէ դալան թապեալարա պիր ագ Արապ ասքէրի եէրլէշտիրպ ,
օրտուսուսու Շիպգատան դալարմանա մէճպուր օլմուշուսու :

Պու ճիւլէ իլէ Բուս օրտու մէրքէզինէ Շիպգատան տայիմա Փէնա խա-
պէրլէր կէլմէքտէ օլտուղունտան , Նրան տիւք Նիզօլա չօք վէսվէսէ իտուպ ,
թահգիդի մատտէ իչիւն աճէլէ պիր եալէր կէօնտէրմիշտի , եալէր Սիւլէյման
բաշանըն կէրի չէքիլտիլի վազլա թէսատիւֆ իթտիլինտէն , միւսթէրի՛ օլտու
ալտէթ իթտի :

Ճէնէրալ Բատէցքի տախի բաշանըն կէրի չէքիլտիլինի կէօրտիւքտէ քէն-
տինէ կէլէն իմտատ Փըրգալարընը հէպ կէրի կէօնտէրտի , չիւնքի պու Փըրգա-
լար Շիպգա Օսմանլըտան ալընտըգտան սօնրա , Շիպգա Թըրնօլա Եօլունու մու-
հաֆալա իտէճէքլէրտի :

Պու ճիւլէ իլէ Բուսլար տա Շիպգատա քէք բահաթ վէ էյի հալտէ տէյիլ
իտիլէր . սու ալմագ իչիւն ուղագ չէշմէլէրէ միւհթաճ իտիլէր , օտունլարը դալ-
մամըշ օլտուղունտան , սըճագ եէմէքլէրի եա Եանթիւրա նէհրի քէնարընտա բի-
շէր վէ օնտան Շիպգայա նազլ օլունուրուսու , վէ պու կիտիպ կէլմէտէ տէ
ասքէր թէլէֆի վուգու պուլուրուսու :

Սիւլէյման բաշա օրտուլու ալըպ կիթտիքճէ , արթըգ նէ Բուսլար Օսման-
լը վէ նէ Օսմանլըլար Բուս իւղէլինէ հիւճում իտուպ , արա սըրա ուղագտան
պիր պիրինէ թօր վէ թիւֆէնք աթարագ վագթլարընը կէչիլիլէր իտի :

Նիհաեթ Սիւլէյման բաշանըն պու խունրիզ մուհարէպէլէրինտէն նէ հա-
սըլ օլտու տէյի սիւալ օլունուր իսէ , պիւթիւն Էրօրա միւլէրիլէրի հիչ ճէ-
վապընը վիրիլէր , եանի հիչ պիր չէյ հասըլ օլամսըր աիմէք իսթէրլէր , վէ

քէնտինէ վիրիւնէն էմբէ վէ թալիմաթա մուղայիր հարէքէթ իտի տէրլէր , լա-
քին պուրալարը պիղէ նամալիւմտիւր : Շիպգա պօղաղը եինէ Բուսլարտա դալ-
տը , վազաա կրան տիւք Նիզօլա վէ Ձարէվիչ օրտուսուստան Շիպգայա խայ-
լը ասքէր իմտատա կէօնտէրիլիպ , պու իքի օրտու տա պիր աղ զաաֆ քէսպ
իթտի իսէ տէ , պուստան տա նէ Օսման բաշա իսթիֆատէ իթտի նէ տէ Մէհէմ-
մէտ Ալի բաշա :

Շիպգատա օլան Օսմանլը ասքէրինին թէլէֆի ելրմի պիր պին նէֆէր հի-
սապ օլունուր , պէշ պինի շէհիտ վէ օն ալթր պինի եարալը : Պու պապտէ
էւրօքա միւվէրրիլէրի աճայիպ պիր շէյ եաղըպ տէրլէր քի , եարալանան Օս-
մանլը ասքէրի հէքիմէ վէ մուալիճէէէ իթիպար իթմէէիպ , նէ իլաճ իչէրլէր վէ
նէ տէ եարալարընա պաղտըրըրալտը , պու ճիհիթլէ եարալըրալտա բէք չօգ
էօլէթ օլուպ , բէք աղը գուրթուլտու տէրլէր : Օսմանլը օրտուսու խըզմէթին-
տէ օլան էճնէպի հէքիմէրինին չօղու տա պունու պէօյլէ թաստիգ իտէրլէր ,
վէ տէրլէր քի Սթաֆօրթ Հաուղ խայրաթը պաեաղըճա զօր իլէ ասքէրի թէ-
տաֆի իտուպ , եարալարընը սարտըրապիլիրտի :

Բուսլարըն թէլէֆիտէ թահպիգէ ալընաղտա , մէմուլ օլունանտան աղ օլ-
տուղու թէպէէիւն իթտի , պունա թաճիւպ իթմէմէլի , չիւնքի Սիւլէյման բա-
շա ասքէրինէ նիսպէթլէ Բուսլար բէք աղըզ իտի :

Խմտի Բուսլարըն թէլէֆի 98 դապիթ 2633 նէֆէր հիսապ օլունուր . պու
զապիթ թէլէֆի վազաա զիատէ տիր , լաքին Օսմանլը շէշխանէճիլէրի էյի նի-
շան ալըպ , զապիթլէրի տէ սըրմա շէրիտլէրինտէն ֆէրդ իթտիքլէրինտէն , նի-
շանը օնլարա ալըպ զիատէ թէլէֆ իթմիշլէր տիր :

Պունուն իլէ պէրապէր Բուսլարըն խասթախանէ թաղըմը զաեթ նիզա-
մընտա օլտուղունտան , եարալըրալընտան բէք չօղու Հապուգ վէ էյի պաղըըպ
թէլէֆաթտան գուրթարըմըշ տրր :

Աղօսթօսուն Ձնընտան Սեպտեմբեր 13իւնէ դատար իքի թէրաֆտանտա
պիրի պիրինէ թօք վէ թիւֆէնք աթըրմըշ իտէ տէ , նէ Բուսլարտան Օսմանլըյա
վէ նէ տէ Օսմանլըտան Բուսլարա պիր հիւճում վադի օլմամըշ տրր : Պու ճի-
հէթլէ Օսմանլը մէվգիլէրի Օսմանլըրալտա գալըպ , Պալզանըն տէօրթ կէչիտիտէ
հանի Շիպգա , Թրիալլա , Խային քէօյիւ վէ էլէնա պօղաղարը տա Բուսլարտա
դալմըշ տրր , վէ աթըլան թօրլարտան Բուսլարտան կիւնտէ օն եա օն պէշ նէ-
ֆէրտէն զիատէ թէլէֆ վուղու պուլմամըշ տրր :

Օրմանլը թէրէտէ օլան Օսմանլը թապեալարը , Շիպգանըն արգասընտա
օլան կապրօվա եօլունու տայիմա տէօյէր օլտուղունտան , Բուսլար միւհիլմիսթ
վէ սայիրէ նազլի իչիւն պու եօլարը եալընըզ կիճէլէրի գուլանապիլմիշլէր
տիր : Քէզալիք կիւնտիւղ հէտմ օլունան թապեալար վէ մէթէրիսլէր տախի կի-
ճէ թալիր օլունուպ , Բուսլար իսթիհքեամլարընը Շիպգատա կիթտիքճէ տաճա
դալիլէթտիլէր : Հասըլը պու եիրմի կիւն զարֆընտա Շիպգա թէրաֆլարընտա
Ձէրքէս վէ պաշը պօղուգլարլա իքի տէֆա քիւչիւք մուսատէմէլէրտէն պաշ-
գա պիր վուղուաթ օլմատը :

Էւրօքա միւվէրրիլէրի տէրլէր քի , Բուս եարալըրալընըն ճէսէտլէրինտէ
րաթլար գուրշուն եարալարը պուլունտու քի , նասըլ քի մալիւմտիւր պու մա-
ղուլէ գուրշունլարըն իսթիմալը ումոււմ տուէլճէ մէմու տուր :

Պու գուրշունլարըն էվլէլա պաշը պօղուգ վէ Ձէրքէսլէր գուլանըպ սօն-

ընդարձակ նիդամ ասքէրի տէ գուլանմըշլար տէյի եազըլը իսէ տէ , գիւտտէ ինթ-
թիւրա տըր դանն իտէրիդ նիթէքիմ հագիգէթ :

Սիւլէյման բաշանըն իքինճի տէֆա Շիպգահա հիւճումիւնիւ հազլ իթմէդ-
տէն էվլէլ , Վիտ վէ Լօմ նէհրլէրի վագաալարընը պէր վէչիլ աթի հիքեսսէ
իթմէֆիդ քճապ իտէր :

ՎԻՏ ՎԷ ԼՕՄ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷԼԷՐԻ

ԲՈՒՄՍՆԼԱՐ

Շիպգահանըն չըմալ թէրաֆընտան աշաղըհա էնիլտիյի կիպի , սօլտա Վիտ
նամ չայ վար քի թուհաեա ագար , վէ Բլէֆիւա պու չայըն էօմիւնտէ ալի , օր-
թատա Կանթրա նէհրի օլուպ , սալտա տախի Լօմ նէհրի վար քի , օ տա երնէ
Բուսճուգտա թուհաեա ագար :

Բլէֆիւանըն գարչըսընտա , եանի Օսման բաշա օրտուսուհուհն գարչըսընտա
օլան Բուս օրտուսու , Կրան տիւք Նիդօլա օրտուսու իալի , վէ Լօմուհն սաղըն-
տա օլան Օսմանը օրտուսուհուհն գարչըսընտա օլան Բուս օրտուսու տա Ձարլէ-
վիչ օրտուսու իալի , թա սալտա վէ չարգտա Տօպրօճատա օլան տա Ձիւմէրման
օրտուսու իալի :

Իքէ էվլէլ Կրան տիւք Նիդօլա օրտուսուհուհան սլահա իթմէֆիդ լալըմ կէ-
լիր : Յունիստէ Պալգանլարըն գըպլէ թէրաֆընտա կէչիպ , Էտիրնէ ճիւլարընա
քատար եաղաչադըտան սօնրա կէրի գօվալանան , Կուրգօ դօլու , Շիպգահանըն
վէ սայիր պօղաղլարըն մուհաֆաղա թագըմը , Սէլվի , Կապրօվա , Տըէնօվա վէ
Թըրնօվատա օլան Բուս գօլլարը հէպ պու Կրան տիւք Նիդօլա օրտուսուհուհան
իֆրադ օլուհուհն գօլլար օլուպ , իքի Բլէֆիւա մուհարէպլէրինտէն պուհար-
տան խայլը ասքէր թէլէֆ օլուպ , սայիր եէրլէրտէ օլանլարտա սա հէր կիւն
վաղի օլան ուֆադ թէֆէք չաթըշմալարտա ազ ասքէր թէլէֆ օլմատըրընտան
Կրան տիւք Նիդօլա օրտուսու Փէվլէլտտէ գաաֆ քէսպ իտուպ , կիճէ կիւն-
աիւզ իմտատա պէքլէմէքտէ իալի : Իմտատ իսէ , իքի ալտան էվլէլ եէթիչէմէալի :

Պիւթիւն Էւրօրա մուհարրիլէրի , վէ չօղու տա ասքէրի թալըմլնտան օ-
լարադ իտտաա իտէրլէր քի , էյէր Օսմանլընըն իքի օրտուսու եանի Վիտտէ
Օսման բաշա գօմանտաընտա օլան Բլէֆիւա օրտուսու , վէ Լօմտա Ահմէտ Էյուպ
բաշա գօմանտաընտա օլան աիկէր օրտու իշլէրինի պիլիպ Փէնը հարպ իւզ-
րէ տալրանմըչ օլսայըսըլար , էվլէլա Կրան տիւք Նիդօլանըն պատէհու Ձարէ-
վիչին օրտուլարընը թարու մար իտուպ , Բուսիտան իմտատ կէլմէղտէն պուհ-
լարըն իքիսինի տէ թուհաեա տէօքէպիլիլէրի վէ Բուսլընի սէֆլէրինի Բուսլարըն
օ սօն պահարտա օլուհն իլէրի վարտըրմասը գապլլ օլամագտը :

Պու կիւնքի կիւն պիւթիւնն Եւրօքա հալա պու էֆքեարտա տըր , պիղ չխմտի շարգ մուհարէպէտինի Եւրօքա մուհարրիւրլէրինտէն պաշդա պիր մէնսպատան ալամաղ օլտուգուսուղտան , իլէրուտէ պիղտէն տէ պէօլէ միւվէրրիւլէր գուհուրա կէլիպ տօղրուսուսու հաղանլար օլուր իսէ , պէլքիմ Եւրօքա մուհարրիւրլէրինի զալաթլարը թասհիս օլունապիլիր , էյէր պիղտէն պէօլէ թարիխչի նասլար գուհուր իթմէղ իսէ , Եւրօքա մուհարրիւրլէրինի հալան տօղրու հաղաղլարը կէրլէչիպ գալաճագ տըր :

Յինէ պու միւվէրրիւլէրին գալլինճէ , Բուսլար էվվէլլէրի Օսմանլը ասքէրինի օ գատար հիչ պիր չէյ կէրինէ գօյմուշլարմըլ քի , քէնտիլէրինի պաշգա հիչ պիր թէրաֆտան մուսվէնէթէ միւհթաճ կէօրմէհիպ , հէր նէ գատար Բուսլանլար տա սիւաշլանըպ , Բուսլան ասքէրինին տէ Բուսիա ասքէրի իլէ պիրլէչիպ մուհարիպ օլմալարընը իսթէֆիչլէր իսէ տէ , Բուսլար գապուլաշէն իմթինա իթմիչլէրտի . Բուսլան ասքէրինին նէսի օլուր քի , պիղիմ ասքէրիմիղէ գալորչտըրալըմ տէյի պուսու քէնտիլէրինէ պիր քիւչիւքիւք սալարլարմըլ , վտգաա պու պէօլէ իտի , Բուսլանլարտան հալընըղ պիր Ֆըրգա ասքէր կէչմիչ իքէն ծնու տա Նիգօրօլիտէ օթուրտուպ պէրիյէ ալմամըլլարտը :

Գաչ տէֆա քրէնա Շարլը պիր մուգալլէլէ թանգիմի իլէ , Բուս իլէ Բուսլան ասքէրինի պիրլէչթիւմէք իսթէտի իսէ տէ , Բուս ճէնէրալլարը վէ պաշ գօմմանտանլարը գապուլաշէն իմթինա խոուպ թէէննի կէօսթէրտիլէր , չիւնքի Բուսլան կիպի տահա հիչ պիր ճէնկէ կիրմէմիչ վէ ասքէրի շէօհլէթլէրի օլմահան պիր ասքէրլէ պիրլէչմէյի , քէնտիլէրինէ ար իտէրլէր իտի :

Լաքին Բլէլլա պօղկուսուգլարընտան վէ Շիպգա վագալարընտան սօնրա իլլէրի ֆէնալաշըպ , պիր տէ Օսմանլընըն պէօլէ տավրանմաերպ տա քէնտիլէրինի րահաթ պրագաճագլարընը հիչ աղըլլարը քէսմէտիյինտէն մուսախիալէն թէպալիլի էֆքեար խոուպ , Բուսլանլար իլէ պիրլէչմէնէ մէյլ հասլ օլմուշտու :

Բրէնա Շարլը իսէ , պուսու այնը Ֆըրսաթ աստ խոուպ , լաերղը պիր մուգալլէլլանմէյէ տէսթիէն օլմագ իւզրէ գալգաթ պիղգաթ Կրան տիւք Նիպօլանըն օրտուկեահընա ալիմթ իթտի : Լաքին Բուսլարըն Բուսլան մուսվէնէթինի գապուլ իթմէլէրի , պիւթիւն Եւրօքա մուսվաճէհէսինտէ , գաաֆլարընը իգրար իթմէք տիմէքտի . իմտի պու սէպէպէ Բուս էրիքեանը հարպիյէսինտէն ֆէվգէլատէ մուսալիֆէթ կէօրտիւ , վէ պու խուսուսմէթ ասքէրլէ վէ գապիթանէ սիրանէթ խոուպ , ծնլար տա պիր պիրինէ օ տէրէճէ հագարէթ կէօսթէրմէքտէ օլտուլար քի , աղ գալտը պիր պիրինի ուրմասընլար , Բուս գապիթլէրի վէ նէֆէրաթը Բուսլան գապիթի վէ նէֆէրի կէօրտիւլէր մի իսթիհա խոուպ գահգահա գօրարըրլարտը , Բուսլանլար տա Բուսլարը կէօրտիւլէր մի , ծնլար տա իքի գաթ մուգապէլէ իտէրլէրտի . բրէնա Շարլը պագաթ կէօրտիւ քի օլմահաճագ Բուսլարա ճէվապը տիքտի , հա չապուգ լալըղը պիր մուգալլէլէ հարալըմ , տէտի , հա եօզաա պէն ասքէրիմի ալըր վէ Թունայը կէչիլիր , վէ մէմէքէթիմտէ րահաթ վէ պիթէրաֆ օթուրուր ալթըղ հիչ պիր չէյէ գարըշմամ տէտի , պիթիլտի :

Բուսլար իլէ Բուսլանլար մապէյինտէ պու մուսմէլլէլէր Սիւլէյման բաշանըն իլք տէֆա Շիպգայը վուրմագտա օրտուգու վապթլարա թէտատիլ իթմիչ իտի : Մէհէմմէտ Ալի բաշա իսէ , Ձարէվիչ օրտուսունա գարչը պաղը թաարուղ ալամէթլէրի կէօսթէրմէնէ պաշլարմըլ , վէ Բլէլլատա Օսման բաշա տախի

տրչարը ուղղրանաճագ կրպի նիւմայիչէր կէօթէրմէքտէ խոի : Բուս ասքէրի մէվգի մէվգի թօրլանդալ , էքսէրը մահալտէ տէ խաթթլարը բէք գայըֆ պրագմըջ օլտուղլարընտան , պու իքի բաշանըն հիւճուսինէ եալընդ տանանմանա տապան իտէմէտիքլէրինտէն , արթըգ քիպը ու ղուրուրու թէրքէ մէճպուր օլա-րագ , բրէնս Շարլընըն սէօղիւնէ կէլտիլէր վէ մաթլուպու վէչն իլէ մուգավէլէյի թանգիմ իթտիլէր քի , էն մուհիմմ օլան պէնտի , Բուսան ասքէրինէ Բուս ճէնէրալլարը գօմանտա իթմէեիպ , Բուսան ճէնէրալլարը գօմանտա իտէճէքլէր խոի , վէ Բուսան ասքէրի Բուս ասքէրինին մանօլրալարընա սէքթէ վիրմէտիք-ճէ քէնտի հարէքէթլէրինտէ սէրպէսթ օլաճագլարտը :

Պուսուս իւգէրինէ բրէնս Շարլը էմր վիրիպ , Բուսանիատա գալան օթուղ պին գատնր ասքէրի Նիգօթօլինին իւսթ թէրաֆընտան քէօթրիլէր աթարագ պէրի հագաեա եանի Պուկարիսթանա կէչտիլէր : Օսման բաշա մուգատտէմա վիտինտէն Բլէֆանըն եարտըմընա գօշար իքէն , Թուսա սլվահիլինտէ նէ գա-տար Օսմանլը ասքէրի վար իսէ , ծնլարը տա թօրլամըջ պէրապէր ալմըջ օլտու-ղուստան , Բուսանլարըն քէօթրիւ եարմասընա վէ ասքէր կէչիրմէսինէ մանի օ-լաճագ պիր Օսմանլը գուհուր իթմէտի , վէ Աղօսթօսուս օթուղուստապ Բու-սանլար , կիւլէ օյնաեա վէ թիւրքիլէր հուրրալար չաղըրարագ , Պուկարիս-թանա կէչմիջ օլտուլար :

ԲԼԵՎ ՆԱ ՃԻՎԱՐԸ

Բուսլարըն Բուսանլար իլէ պիրլէչմէսի , Սիւլէյման բաշանըն Շիպդայը ուր-մասընտան նէչաթ իթմիլջ օլտուղուստան , թարիթին սըրասը պու Շիպդա մու-հարէպէլէրինի թէքմիլ իթմէք իսէ տէ , պէրիտէ եանի Բլէֆա թէրաֆընտա օ-լան վուղուսթլարը տա կէրիլէ պրագմագ , գարըջըզըղա մուճիպ օլապիրը օլ-տուղուստան , Շիպդանըն Չինճի վէ սօն մուհարէպէլէրինտէն պահա իթմէգտէն , արա եէրտէ պու Բլէֆա ճիւլարը վուղուսթլարընտան պահա իթմէմիլ լաղըմ կէլտի :

Մուգատտէմա հիքեայէ օլունտուղու վէչն իլէ , Բուսլար իքի տէֆա Բը-լէֆատա պօղուլտուգտան սօնրա , էւրօթա մուհարիլէրինին թագրիլինճէ է-եէր Օսման բաշա Բլէֆայը պրագըպ արգալարընտան գօշարտը վէ Մէհէմմէտ Ալի բաշա տա եարտըմլարընա եէթիչէյիտի , Բուսլարըն հէքսինի Թուսայա տէօթ-մէք գապիլ խոի :

Բուսլար պու իքի Բլէֆա պօղկուսլարընտան սօնրա , Թուսաեա տօղրու գաչմաեա եիւզ թութուպ , արգալարընտան գօվալաեան օլմատըղընը կէօթ-տիւքտէ , բէք չօգ իլէրի կիթմէեիպ , օլտուղլարը եէրտէ տուրտուլար , լաքին Բուսիատան կէլէճէք իմտատ ասքէրինէ պէքլէյինճէյէտէք Բուսանլարտան պէօյ-լէ գըրդ էլլի պին ասքէր իմտատ պուլտուգլարընտան արթըգ օլտուղլարը եէր-տէ տէ տուրմաեըպ , կէրի տէօնտիլէր վէ Բլէֆանըն գարըսընա կէլտիլէր :

Իբրի տէֆա վազի օլան թէլէֆլի հիւճումէրինտէն սօնրա , պիր իւչիւնս ճիւղէ տէ թէլէպպիւս իթմէք քեարը ազըլ օլմատըղընտան , Բուսլար պու տէֆա հիւճում իթմէյիւյ , Օսման բաշա Բլէֆլանըն էթրաֆընա նէ գատար թապեա վէ մէթէրիս եարմըշ իսէ , Բուսլար տա օ գատար վէ տահա զիւստէսինի եարմահա պաշաեըպ , պու ճէսիւմ մուհասէրէնին սաղ գօլունա տա պաշլընա Բուսլարը մէմուր իթտիլէր :

Պու թապեալար եարըլմագտա օլտուն , մուգատտէմա տէտիյիմիզ կիպի Շիպգատան չըմալ թէրաֆընա աշաղը էնիլտիքտէ , գարչըհա կէլէն Կապրօվա իսէ տէ , պիր ազ տահա չըմալտա վէ սօլտա Սէլվի , վէ Սէլվինին տէ տահա չըմալընտա վէ սօլունտա թամ Բլէֆլա հիգասընտա Լօվաչ գասապասը վարտը քի հալա Օսմանըլը էլինտէ իտի :

Կապրօվա վէ Սէլվի գասապալարը Բուսլարըն էլինտէ իսէ տէ , պու Լօվաչը տա Բուսլար ալամահըպ , Օսմանըլը էլլէրինտէ պրագտըղլարը հալտէ , հէր նէ գատար Բլէֆլանըն մուհասէրէսի իչիւն : թապեալար վէ մէթէրիսլէր եարուար արգալարընտան էմին օլամաղլարտը , իմտի թապեալար եարըլմագտա օլտուն , իլք իչ պու Լօվաչը ալմագտը :

Պու մէմուրիյէթէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ թաեին օլունուպ , Սղօսթօսուն 4 իւնտէ պու ճէնէրալ պէշ թապուր ասքէր վէ իքի պաթարեա թօր իլէ Լօվաչըն քէշֆլինէ կէօնտէրիլտի : Նրթէսի կիւն Սգօպէլէֆ Լօվաչա եագլաչըպ աւքէրինի սէյրէք օլարագ պէօյիւք պիր գալիս իւզէրինտէ տիգտի , վէ տահա իրթէսի սապահըսը գօմանտասընտա օլան օն ալթը թօրտան պիրտէն ալթէշ իթմէնէ պաշլատը : Քէնտիսի Սգօպէլէֆ պու պաթարեալարըն թա եանընտա տուրուպ , էլինտէ տիւրպլին իլէ Օսմանըլը ասքէրինին նէ հարէքէթ իտէճէյինի կէօզլթմէքտէ օլտու : Շէհրտէ վէ ճիվարտա օն իքի պինտէն օն պէշ պինէ գատար Օսմանըլը ասքէրի պուլունտուղունու թախմին իթտի . էթրաֆ թէքէլէրտէ հէպ մէթէրիսլի թապեալար վարտը . Բլէֆլա եօլու իւզէրինտէ օլան պիր թէքէտէ ճէսիւմ պիր թապեա վարտը , տիկէր պիր թապեա Սէլվի եօլունա նաղըր պիր թէքէտէ :

Սգօպէլէֆ թապեալարըն թօրլարընը սայաճագ տէրէճէլէրէտէք պու թապեալարա եագլաչտը , քէզալիք Օսմանըլը թապուրլարընը տա սայըպ , նէ գուվ վէթտէ օլտուղլարընը էյիտին քէշֆ իթտի , հաթթա Օսմանըլընն նէ եօլտա մուհարէպէ իտէճէյինի տղիամագ իչիւն , թապեալարա տօղրու պիր իքի թօր աթէշի տէ իթտիտի : Ճէվապընտա Օսմանըլը թօրլարըլը բէք էյի նըշան ալմագտա իտիլէր , լաքին Բուս ասքէրինին պուլունտուղու եէրլէր եումուչագ թօրրագ օլտուղունտան կիւլլէլէր եէրէ կէօմիւլիւպ բաթլամագ , վէ չօլուգ խասարաթ վիրմէղլէրտի : Սգօպէլէֆ հէր նէ գատար քէշֆէ չըդմըշ իսէ տէ , մահէթլինտէ օլան ասքէրտէ օ տէրէճէ պիր ճէնկ աշգը վարտը քի , պահըրտան աշաղը էնիպ , Օսմանըլը թապեալարը իւզէրինէ հիւճում իթմէլէրի պիր օլտու , Թիւրք ասքէրի Բուսլարտան ապալի իւչ գաթ զիատէ իտիլէր . Սգօպէլէֆ ասքէրինին կիրիֆթար օլաճաղը մուխաթարպըլ ալնայըպ նէֆսինի տէ տիւչիւնմէտիպ , հէմէն շէօհրէթ քէսպ իտէն պէեագ ալթընա պինիպ ասքէրին արգասընտան գօշտու քի կէրի չէվիրսին . պու գօշուչտա Օսմանըլը նըշանճըլարը քէնտիսինի թանընըպ իւզէրինէ գուրչուն եագտըրտըլար իսէ տէ , եալընըպ պիր մէշուր պէեագ ալթը վուրուլուպ էօլիւպ , ասքէրի կիւճ իլէ կէրիյէ ալապիլտի :

Սգօպէլէֆին պու աթը թէվարիխէ կէչմիշ տիր . պիր տէֆա եիրմի ալ-
թը սասաթլըզ եօլ եիւրիւեիւպ , պիր եօրկունդուզ կէօսթէրմէմիշ տիր , վէ Բուս
ճէնէրալլարընտա Կրան տիւքտէ տաիի էմնալի եօղումուշ , աթ էօլտիւքտէ ,
սէյիսի պիր Քիրկիդ կիւնլէր իլէ աղլաեղպ թէսէլլի պուլամամըշ տըր , վէ սօն
սօնուկտա պիր մուհարէպէտէ Սգօպէլէֆին եանընտա իքէն քէնտի տէ վուրու-
լուպէօլմիւշ տիր :

Պու քէշֆ , Սգօպէլէֆէ շէրէֆ օլաճագ քէշֆլէրտէն պիրի տիր , չիւնքի
պու քէշֆտէ ճէնէրալ եալընդ կէօրաիւյիւ եա կէօղ էօնիւնտէ օլան՝ Օսմանլը
ասքէրինի վէ թօրլարը քէշֆ իթմէտի , իլլա տիւրլիւ տիւրլիւ մանօվրալար
կէօսթէրիպ , հիւճուժ վէ ճէնկ իտէճէք կիպի մուամէլէլէր իլէ Թիւքք ասքէրի-
նի եէրինտէն օյնաթտը , վէ նէ մըգտարա վէ թօրճա նէ դուվլէթէ մալիք օլ-
տուղլարը պէօլլէլէր իլէ աղնատը : Քէնտիսինէ դալսա , հէմէն Լօվաշը ալմագ
նիիլթիտէ իտիլլէ լաքին Կրան տիւք օրտուսուկտա գալան ասքէր , անճագ
Բլէֆլատա Օսման բաշաեա դարշը քէնտիլէրինի մուհաֆազա իտէպիլիպ օնլար
տա իմտատա պէքլէտիքլէրինտէն , Լօվաշտա Սգօպէլէֆին իշի ֆէնալաշսա
եարտըմընա կիտէմէեէճէքլէրինտէն , Կրան տիւք իպն վիթմէտի վէ իշ պիր դաշ
կիւն սօնրաեա դալտը :



ՕՍՄԱՆ ԲԱՇԱՆԸՆ ԲԼԵՎԱՏԱՆ ՏԸՇԱՐԸ ՈՒՂԱՍՄԱԳ ԻՍԹԵՄԵՍԻ

ՎԵ

ԲԵԼԻՇԱԹ Մ ՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Էրօրա միւվէրրիլէրի , Օսմանլընըն Սիւլէյման , Օսման վէ Մէհէմէտ
Ալի բաշալար ցօմանտալարընտա օլան իւշ դօլուն հարէքէթինի տէ ֆէնը հարպ
դալտէսինէ մուվաֆըզ կէօրմէեիւպ . վէ մուհաքէմէ իտուպ տէրլէր քի , հէր նէ
գատար Սիւլէյմանըն Շիպլա իլէ ուղրաշմատը պիր իաթա իսէտէ , միւշարիլէյի
Շիպլա իլէ ուղրաշտըղը էմնատէ Օսման բաշա տա Բլէֆլատան տըշարը ուղ-
րաեղպ , գայըֆլըղը մալիւժ օլան Կրան տիւք Նիգօլա օրտուսուկտա վուրմալը
ըտը , վէ Մէհէմէտ Ալի բաշա տա Ձարէվիչին օրտուսուկտա . լաքին պիղիմ
միւրաարմըզ մուհարէպէյի հիքիայէ իթմէք օլուպ , գօմանտանլարը մուհաքէմէ
իթմէք օլմատըղընտան , պիթթապի պուկտան սարֆը նաղար իտէրիդ :

Հէր նէ հալ իտէ , եինէ իլք էվլէլ տալրաման Օսման բաշա օլուպ , Ա-
ղօսթօսուն Յիլնտէ բաշայը միւշարիլէյի եիրմի պին ասքէրլէ Բլէֆլատան տը-
շարը ուղրատը :

Էրօրա միւվէրրիլէրի , Օսման բաշանըն Բլէֆլատան տըշարը ուղրամա-
տընը Աղօսթօսուն Յիլնէ թէսատիւֆ իթտիրմէսինի իքի սէպէպէ հաւթ իտէր-
լէր . պիր քի Բամադան պաշլամըշ օլտուղլարընտան , պիր ֆիւթուհաթլէ սա-
քէրի պիր մէմնուկիյէթլէ Բամադանտա բահաթ իթտիրմէք , պիր տէ քի Աղօս-
թօսուն ՅԱ եէվմի ճիւլուսու Հիւմանուկն օլտուղլուտան , եէվմը մէգքիւրիւ պիր
մուգաֆֆէրիյէթի Օսմանիլէ իլէ շէրէֆլէնտիրմէք իչիւն իաի տէրլէր . լաքին

քէնտիտի Օսման բաշա Պասլը Ալլայէ քէշիտէ իթտիյի պիր թէլէկրաֆտա տէր քի Ռուսլարըն Լօվաշ իւզէրինէ երբիւմէքտէ օլտուգլարընը իշխմտիյիտէ , կիթտիւմ քի Լօվաշը էլլէրինտէն զուրթարսլըմ , լաքին եօլտա աղնատըմ քի , Ռուսլարըն Լօվաշա հիւճումիւ պէնի ալտաթմազ իշիւն պիր հարապ հէյլէսի իմիշ քի պէն տըշարը ուղրաւըմ , Բլէվնա զայըֆ գալսըն , վէ քէնտիլէրի տէ հիւճում իւտուպ Բլէվնայը ալսընլար , իմտի եօլտա պուճու աղնատըղըմպ կէրի տէօնիւպ թէքրար Բլէվնա տուխուլ իթտիք :

Միւլլէրրիլէր իսէ Օսման բաշանըն երբի պին աւքէրլէ արշարը ուղրաւմասընը ազ կէօրիւպ , էլլի պին իլէ չըգմալը իտի տէրլէր , պու ճիւնլէ իլէ շուճու տա ինքեար իտէմէլլէր քի , Ռուսլար Օսման բաշատան գաթա պէօյլէ պիր հիւճում պէքլէմէկիւ , առթթա զաֆլէթտէ պուլուճնտուլար : Տահա ֆէնասը շուիտի քի Ռուս խաթթլարը պիր էյի մէվգիտէ տէ տէյիլ իտիլէր , եպընըզ օրթազ օլլարը գուվլէթլի պիր մէվգիտէ օլուպ , սաղտա Ռուսման աւքէրի վարտը , վէ սօլտա Բէլիշաթ գարիյէսի արգասընտա զայըֆճէ պիր Ռուս գօլու :

Ռուս գօմանտանը մէմուլ իթմէզ իտի քի , Օսման բաշա օլ գուվլէթլի օրթա գօլա հիւճում իթսին , տահա պիտտէ գանն իտէր իտի քի , սաղտա օլան Ռուսման աւքէրինի պիր իշ եէրինէ գօմաւըպ իքք էվլէլ ծնլարըն իւզէրինէ հիւճում իտէճէք , հալ պու քի Օսման բաշա տօղրու Բէլիշաթ գօլուճա հիւճում իթտիյինտէն , Ռուսլարըն իշի տահա կիւճլէշտի , վէ թէլէֆլէրի զիատէ օլտու :

Հէր նէ իսէ Օսմանլըլար Բլէվնատան չըգըպ , աղըր աղըր իլէրի երբիւմէքէ պաշլատըլար . իքի պին պէշ երւզ սիվարի , պիր չօգ բիտաէ վէ թօրլար իլէ իքի գօլտան երբիւմէկիւ իլք էվլէլ Ռուսլարըն պիր իքի եփփփփ սիվարիլէրինէ թէսատիւֆ իթտիլէր իսէ տէ , պուճար Թիւրք աւքէրլինին փիւրուտինէ պէքլէմէեէք վէ նիզամլարընը պօղմահարադ օլտուգլարը եէրտէն կէրի չէքիլտիլէր :

Էօյլէտէն տէօրթ սաաթ էվլէլ Թիւրք աւքէրի քիւլլիւլէթլու օլարապ վէ Ալլահ Ալլահ պաղըշարադ Ռուսլարըն իքի գօլուճա պիրտէն չէտիտ պիր հիւճում կէօթէրտիլէր , վէ պիր թապեա տա ալտըլար իսէ տէ , Ռուսլարա տա իմտառ կէլիւ , Օսմանլըլար ալտըգլարը թապեառա տուրամատըլար , հաթթա պիր թօր տա ալըպ պէրապէր կէօթիւրիւրքէն Ռուսլարտան աթըլան պիր թօր արապանըն պիր թէքէրլիյինի գըրտըղընտան , օնու տա պէշ երւզ մէթրօ ուզաղտա թէքք իթմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Պուճու իւզէրինէ պիր միւտտէթճէք թաթիլ իտուպ , ազիպինտէ տահա զիատէ պիր շիտտէթլէ հիւճումէ տէվամ օլուճնտու , Օսմանլը օրաուճուճա միւլթէմատի իմտառ կէլէրէք Օսմանլընըն աազ գօլու Ռուսլարըն սօլ գօլուճու ֆէնա տէրէճէտէ սըղըշարըմաեա պաշլատը , Պու թէրաֆտա գօմանտան պուլուճնան ճէնէրալ Բօմէրանլին Բէլիշաթ գարիյէսինի թէրք իթմէեէ մէճպուր օլտու քի , տէրադապ պաշը պօլուգլար կիրիւպ աթէշէ վիրտիլէր :

Գապլա գալտը թապիւլարըն էթրաֆընա , Թիւրք աւքէրի գըրդ էլլի թօր իլէ պիւլթիւն Ռուսիա խաթթլարը իւզէրինէ աթէշ վէ կիւլլէ բիւսիկիլթտիւլէր վէ Ռուսլար տաիսի չէշխանէ աթէշի իլէ պուճարա լայըվը ճէվապ վիրտիլէր :

Էօյլէտէն պիր սաաթ սօնրա Ռուսմանլը աւքէրի երբի , երբի պէշ պինէ պալիղ օլուպ Ռուսլարըն Բէլիշաթ վէ Գըզալէվիշ գարիյէլէրի ճիվարընտա օլան թապեա վէ աւքէր խաթթլարը իւզէրինէ ումումի պիր հիւճում կէօթէրտիլէր :

լաքին Բուսլարըն պէշ Թապեաւսընտան պիր բիւսքիւրթիւլէն աթէշէ տաւանաւմանը պէշի չէքիւտիւլէր :

Բուսլարըն սօլունա օլան հիւճոււմ տախի եինէ պու վէշի իլէ կէրի թէպտիրիլտի . իւշիւնճիւ եանի օրթա դօլա հիւճոււմ , ճիւմէսինտէն շիտտէթլի օլտու : Օսմանլըար թիւֆէնք աթմաեարագ , Թապեաւարըն մէթէրիսէրինէ գատար վասլ օլուպ , օրատա Բուս ասքէրի իլէ սիւնկիւ սիւնկիւյէ կէլտիւլէր , վէ տէհշէթլու պիր մուգաթէլէ վուդու պուլուպ , Բուս իլէ Օսմանլը լէշլէրի պիր պիրի իւզէրինէ երղլտըլար , Թիւրքլէր Թապեալը զապլթ իտուպ , սէվինճ իլէ թօքլարը ալըպ կէթիւրմէքտէ իքէն , Բուսլարա տէօրթ Թապուր Թագէ սասքէր իմտատա կէլիպ , օրթա գօլտան տա կէրի գօլալանտըլար , վէ պիթթապի թօքլարը թէրքէ մէճպուր օլտուլար , Օսմանլը պիր գօլ տա սիւմարի սալտըրըպ Թապեաւարը արդատան տա վուրմագ իսթէտի . լաքին Բուսլարըն ինթիւթտա օլան սիւմարիլէրի տէ պուշլարը գարշըլաեըպ կէրի բիւսկիւրթիւլ :

Օսմանլըար պու թէլէֆլի հիւճոււմէրտէն դաթա մէեուս օլմանըպ , Թապուրլարըն սըրասընա գօեարագ պիր իւշիւնճիւ հիւճոււմէ տահա գալըքշտըլար , սօնրա պիր տէօրտիւնճիւլէ տէ , լաքին հիշ պիր շէյէ եարամաեըպ , Թաւրաֆէշտէն պէշհիւտէ ասքէր թէլէֆլիտէն պաչգա պիր շէյէ միւնթիճ օլամատը , վէ օլ վէշի իլէ Օսմանլընըն Բլէֆլատան սըշարը չըգըպ , էօնլէրինտէ օլան Բուս իսթիթլարըն տաղըթմաեա չալըշալարը պիր շէյէ եարամատը :

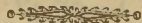
Ագշամ իւզէրի Օսման բաշա Բլէֆլատան չըգըպ , Լօլաշ թէրաֆընա կիւտէօր տէյի պիր պըեամէթ դօքտու իսէ տէ , ապը օլմատըղը չապուգ աղնաւշըլտը . շիւնքի պու ճէնկտէ հէմ Օսմանլը եօրուլուպ , թէգ էլտէն պիր տահա Բլէֆլատան տըշարը չըգամատը , հէմ Բուսլար տէօրթ հիւճոււմէ գարշը գօյուպ իւզէրլէրինտէ հալ գալմատըղընտան , Բլէֆլատաթ Օսմանլը ասքէրինի գօլաւաեամատըլար :

Բլէֆլատան Օսմանլըար նէ սէպէպլէ պէօյլէ լուգուսուղ եկրէ տըշարը ուղրատըլար , հալա աղնաշըլամամըշ տըր . քէշֆ իշիւն իտի իսէ , պու ասքէր հէմ չօղուտու , հէմ պէշհիւտէ թէլէֆ օլտու . ճէնկ իշիւն իտի իսէ , հէմ աղըտը հէմ տէ սըգըշտըղարը վաղթ Բլէֆլատա օլան ասքէր իմատալարընա կէլէմէտի , հէր նէ հալ իսէ պու պիր թէլէֆլի , ֆաղաթ պէշհիւտէ մուգաթէլէլէմէտի , պիրի օլտու : Օսմանլը թէլէֆլինի հիսապը մալիւմ տէյիլ իսէ տէ , Յ պլինտէն աշաղը օլմամալը տըր , պուստան մատա հիւճոււմէրտէն հէր կէրի չէքիւլիշտէ թիւֆէնք , ֆէս , չանթա վէ պիր չօգ էշեա տա Բուսլարըն էլինէ կէշէր իտի :

Բուսլարըն թէլէֆի 30 գապիթ վէ 945 նէֆէր տիր . լաքին շիմտիեեմէք Բուսլար պօղուլուպ պօղուլուպ տա պու տէֆա պէօյլէ դալէպէ իթմէլէրի , քէնտիլէրինտէն եէնի պիր դալթէթ վէ ճէսարէթ հասըլ իտուպ , զապիթլէրինի տախի եիւզիւ կիւլմէեէ պաշլատը :

Ճէնէրալ Զօթօֆ , րէսիթի թագրիւրինտէ շէօյլէ եաղմըշ տըր . « Հէր պիր գապիթ վէ նէֆէրին իպրագ իթտիքլէրի շէճաաթը պիրէր պիրէր Թալիֆ իթմէք գապիլ տէյիլ տիր : Ասքէր նէ էօլէնէ պաղըպ նէ տէ եարալանանա պիր տիւզիւյէ տիլիւրանէ իլէրի սալաըրըրտը . ՅԱինճի ֆըրգա ասքէրինէ , իսօշուտ միւսուուղ , Թիւրքլէր իլէ իմթիհան օլտուուղ միւս տէյի սիւալ իթտիլիտէ , հաւեր տէտիլէր , Բլէֆլատա պիր տահա հիսապլաշմատըգճա , իսօշուտ օլամալըգ : »

Պիւթիւն միւլէրրիսլէր Օսմանլը ասքէրինին պու տէօրթ հիւճումոտ կէօսւթէրտիյի չէճաաթը տա տէրէճէյի նիհանէթէ մէտհ ու սէնա խոուպ, իքի թէրաֆ տա մէրտիքտէ պիրի պիրինէ շահան գահրէմանլար օլտուլար տէրլէր . հայըֆ քի պիր չէյէ հարամահըպ պէյհիւտէ թէլէֆտէն իպարէթ օլտու :



ՃԵՆԵՐԱԼ ՍԳՕՊԵԼԷՖ

Օսման բաշանըն Բլէֆնատան տըշարը ուղրայըշլ, Բլէֆնանըն գարչըսըն տա կրան տիւք Նիգօլա օրտուսուհուն էօն գօլու օլան Բուս խաթթլարընը ուս րուպ տաղըթմագ իչիւն օլտուղու մալիւմ իւտիւ : Պուսնա մուվաֆֆաղ օլու նամանտըդտան մաատա . Բուսլար քի Բլէֆնա իլէ Սէլվի արասընտա օլան Լօվա չը վուրուպ ալմաղ , վէ օլ վէչի իլէ Օսման բաշայը Բլէֆնատա տահա զիհատէ սըղըշարըմաղ իչիւն , Լօվա թէրաֆընտա պէօլիւք հաղըրլըգ կէօրմէքտէ իւ տիլէր , պու հաղըրլըգ տախի պիր մուգապլլէ իտիլէմէտի :

Լաքին պու Լօվաչ մուհարէպէսինի հիքեայէ իթմէզտէն էվլլէ , Բուս օրտուլարընտա ֆէվզէլատէ սըյթ ու նամ քէսպ իտէն վէ ֆայիգիւլ ագրան վէ էմաւլ օլան պիր ճէնէրալ հաղըրնտա պիր իքի չէյ սէօյլէմէէէ մէճպուրուղ :

Վասֆընա մէճպուր օլտուղումուղ պու ճէնէրալ , կէնճ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ տիր քի , Բուսիա ասքէրի եիւզիւնէ պազարգճա հէյրան օլուր , վէ հէր պիր էմրինէ պին ճան ֆէտա իտիլր : Ասքէր պու ճէնէրալըն պախթընա օ գա տար էմնիկէթ իթմիշ տիր քի , ճիւղէսինին իթիգատը տահա կիւլլէ վէ գուր շուս քեար իթմէզ իթիգատը տըր , վէ վազաս ագալլի եիրմի տէֆա նիչէ մուս խաթարալը աթէչլէր իչինէ կիրիպ խաֆիֆճէ պիր եարա պիլէ ալմամասը պիր հիքմէթ նէվիստէն ատտ օլուսուր : Պու իթիգատ Օսմանլը ասքէրինէ պիլէ սիւրահէթ իտուպ , օնլարտա տա պու զիւիւմտէ օլանլար վար : Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ տայիմա պէհաղ էլպիսէ կիյինիպ պէհաղ աթա պինտիլինտէն , Թիւրք ասքէրի տէ Պէհաղ բաշա իսմի թագմըշլար տըր :

Սգօպէլէֆին չէճաաթը օ տէրէճէ էմաւլսըգ տըր քի , չօգ տէֆա տիվանէլիք սըֆաթը վիրիւմիշ տիր , լաքին շու վար քի , իւչիւնճիւ տէֆա տա Բուսլար Բլէֆնատա պօղուլտուգտա , պու զաթըն օրատա կէօսթէրտիյի սօն տէրէճէ չէճաաթ Բուսլարըն մահճուպիլէթինի պիր աղ գաբաթապիլտի , եօգսա իւչ տէֆա պէօյլէ արգա արդահա եէնիլիպ բէրիշան օլմաղ , պէօլիւք պիր մէհուսիկէթ հասըլ իտէպիլլրտի :

Սգօպէլէֆ ուղուս պօյլու , գալի իւլ պէտէն վէ հարէքէթի սէրպէսթ չէվլիք պիր կէնճ եիկիտ տիր , կէօլլէրի աչըգ մալի , պուրնու պէօլիւք ֆաղաթ տիւզկիւն վէ էթլիճէ , վէ Նաքօլ օնուս ասքէրտէ պէօյլէ պիր պուրուս կէօրտիւքտէ , ճէնէրալ օլաճապ զապլիթ պու տուր տէտիյի սիւրէթտէ պիր ճիվանմէրտ տիր :

Ճէնիւղ օթուղ իւչ հաշընտա տըր , ֆաղաթ ֆէրիգ բիւթպէսինի հալիգ տիր վէ Բուս իւմէրասը պէյնիստէ էն կէնճ ֆէրիգ տէ պու օլմալը տըր :

Բէտէրի տէ Թուհա օրտուտու գօմանտանլարընտան օլտուղուհտան , դա-
ղէթալէր օղու իլէ բէտէրինի թէֆրիք իթմէեիպ էքսէրիա պիրի պիրինէ դա-
րըշտըրըրլար . իլանը հարպ էսնասընտա Օսմանլըլար չայտան կէչիպ Բուսիա իլէ
Բուսիանիա արասընտա օլան . Պարպօշ քէօքրիւսիւնիւ հալսեա աթանազլարըն-
տան , ֆըրպասը իլէ օնլարտան էվլէլ դօշուպ պու քէօքրիւսիւ մուհաֆազա ի-
տէն բէտէրի ճէնէրալ Սգօպէլէֆ իտի . բէտէրի տալիս հալա կէնճ պիր ատամ
սըֆաթընտա օլուպ , բէտէր վէ օղուլ պիրի պիրինէ բէք պէնդէրլէր , իքիսիտէ
հէր նէ ըիւթպէեէ նայիլ օլմուշլար իսէ պիլա հիւսայէ վէ պիլա թալսիյէ քէնտի
շէճաաթլարը սայէսինտէ նայիլ օլմուշլար տըր : Բէտէրի նասըլ քի մալիւս տիւր
Բուսիատա պիր «էք էանի եէսիր էվլատը տըր , վէ օ տէրէճէլէրտէք եիւք-
սէլմէսի ազլը վէ ճէսարէթի սայէսինտէ տիր :

Օղու տախի ֆէվզէլատէ պիր պալաթա նայիլ օլուպ , բէք չաքուգ իլէ-
րիլէմիշ տիր : Իպթիտա եանի 1873 Խիվա սէֆէրինտէն պէրու իսմի սէօյլէն-
մէեէ պաշլանտը , վէ օ վազըթ միրալայ իտի : Օ վազըթ ճէնէրալ Գօֆմանըն
թէրթիպի իւղրէ Խիվա իւղէրինէ պիրի պիրինտէն այրը պէշ գօլտան հիւճուս
օլունաճագտը , պունլարըն տէօրտիւ Խիվա իւղէրինէ կէլմէեէ մուվաֆիադ օլ-
տու , ֆադաթ պէշինճիսի եանի միրալայ Մարկօսօֆ գօմանտասընտա օլան չէօլ-
լէրտէն կէչիպ կէրի տէօնմէեէ մէճպուր օլտու , վէ սըճագ վէ սուսուղլուդա
թահամիլլը իտէրէք , պէօյիւք մուխաթարալարտան գուրթալտու :

Գօֆման իսթէտի պիլմէք քի , միրալայ Մարկօսօֆ պու եօլտան Խիվա
կէլէպիլթրմիլտի , լաքին ճէնկ իտուպ պօղուլտուղու Թիւրքմէնլէր հէք պու
եօլտան ֆիրար իթմիշ օլտուգլարընտան , պունու աղնամադ իչիւն օ թէրաֆ-
լարա պիր գուվլէթի գօլ կէօնտէրմէլիյիտի , վէ ճէնէրալ Գօֆմանըն դավլինճէ
պու զահմէթ պու թահգիպթը տէյմէեէճէքտի : Իստի քիւչիւք պիր գօլ կէօն-
տէրմէեէ գարար վիրտի քի , վահշի Թիւրքմէնլէրին էլլէրինէ տիւշէպիլիլլէր
իտի : Միրալայ Սգօպէլէֆ պու խըզմէթի գապուլ իթտի :

Սգօպէլէֆ եանընա պիր էյի սիւահլանմըշ իւշ Թիւրքմէն ալըպ վէ քէն-
տիսիտէ Թիւրքմէն զըեաֆէթինէ կիրիպ օ մուխաթարալը եօլա ըշվան օլտու ,
օն կիւն գատար կէօրիւնմէտի , վէ օրտուտա արթըգ զայ օլունտու կիթտի
զանն օլունուրուտու , լաքին Գօֆմանըն Խիվա բայիթաթընը թէրք իտէճէյի
կիւնիւն իլք ագշամը նակէհան օրթաեա չըդտը , եօլտա Թիւրքմէնլէրտէն քէն-
տինի սագընըպ թա Մարկօսօֆուն կէրի տէօնտիւսիւ նօգթաեա գատար իլէրի
կիթմիշ գուեուլարըն տէրինլիյինի վէ սուլարընըն մըգտարընը քէշֆ իտուպ կէ-
րի տէօնմիւշ իտի , աւա հէլաք տլրէճէսինտէ :

Իրթէսի սէնէ Սգօպէլէֆ Հավգանտա թէքրար պէօյիւք շէօրէթ քէսպ
իթմէեէ պաշլատը : Օ սէնէյին Հավգանտ հիքեայէլէրի աճայիպ շէյլէր տիր .
Հավգանտա ահալի խանըն աղըր վէրկիլէրինտէն վէ իթիսաֆ վէ մէզալիմին-
տէն զաեթ մաղտուտ օլտուգլարընտան , խանլարը Խիւտաեար խան ալէյինէ
զօրպա գալմըշլար , վէ թախթտան աշաղը ալըպ , օղլունու եէրինէ օթուրթչ
մուշլար ըտը :

Բուսլար իսէ խանա պիր էլչի կէօնտէրմիւշլէր իտի քի վիւրուտլէրի խա-
նըն աշաղը ալընտըղը կիւնէ թէսատիւֆ իթտի վէ հալի իլէ կէրի տէօնմէլէրի
իճապ իթտի . օ արալըգ Մաղուլ խան տա Բուսիա հուտուտինէ ֆիրար իտէ-
ճէյինտէն սէֆարէթ տէ պունա գաթըլտը . Հավգանտ խանընըն մայէթինտէ օ

դատար քիւլլի ասքէրտէն հալընըդ իքի հիւզ նէֆէր քէնտիսինէ սատըզ գալ-
մըշ ըտը . գոսուրու հէպ ահալի իլէ պիրլէշիպ , պիր թագըմը տա գովալայըպ
խանը թուլթմագ իւզրէ արգասընա տիւշտիւլէր : Բուսլարտա տա անձագ էլլի
գաղագ գասքէր օլուպ , ծնլար տա խանըն ասքէրի իլէ պէրապէր միւտաֆաստա
պուլունտուլար :

Խան ագճէսինի , միւ ճէվէրաթընը վէ մալարընը սէքսէն արապայա եիւք-
լէթիպ , ծնլար իլէ Բուսիա հուտուտունա կէշէր գուրթ ուլուրուսմ գանն իտէր
խտի . լաքին արգասընտան գովալանտըլընտան պու իւմիտի պօշա չըզտը իսէ
տէ , չօմրիւնիւն գուրթ ուլումսընա տա եինէ պու հալի սէպէպ օլտու , պու օլ-
մասա հէթիշիպ քէնտիսինի տէ , ատամլարընը տա բարչա բարչա իտուպ վէ խա-
ղինէսինի տէ եաղմա իտուպ պիթիւրէճէքլէրտի :

Խան սըզըշտըլը կիպի , արապանըն պիրիստէքի թօրպալարը աչտըրըպ
բարալարը հօլա սէրբտիրիրտի , արգասընը գովալանտըլար իսէ , պու ագճէյի
թօրլամանա տալըպ , պիրի պիրլինի գըրարլարտը , վէ խան պու ֆէտաքեար-
լըզր իլէ վագըթ գազանըպ տիւզիւյէ իլէրլէրտի :

Ալթիմըշ տէֆա գատար պու հօլ իլէ զօրպալարըն թաագիպինտէն գուր-
թուլուպ վէ բէք ալ ատամ գայ իտուպ , նիհանէթ սաղ սէլիմ ֆագաթ եիրմի
արապա մալ իլէ Բուսիա հուտուտինէ տախիլ օլուպ գուրթ ուլապիլտի , վէ մէմ-
նուն տա օլտու , չիւնքի ճանը գուրթ ուլուպ գալան վարիյլթի իլէ բրէնն կի-
պի կէշինէպիլիրտի , վէ շիմտի հալա Օրէնպուրկտա իղամէթ իթմէքտէ տիր :

Զօրպալար օլունու թաիթտա օթուրթտուպտա , ճէնէրալ Գօֆման խա-
պէր իթտի քի էյէր իւշ սէնէ ագտէմ բէտլրի իլէ օլան մուգալէլաթը թանըր
խտէ , Բուսիա հիւքիւմէթի տէ քէնտիսինի խան թանըհաճագ հօգսա թանըմա
եաճագ : Շարգ ահալիսինէ պիր միւլայիմ թէքլիֆ օլուրսա ծնու թէքլիֆ իտէ-
նին դաաֆընա համ իտէր , չիւնքի բօլիթիգա պիլմէզ . զօրպալար Բուս սէֆա-
թի իւզէրինէ աթէշ իթմիշ օլտուգլարընտան , պու հալտէ ճէնէրալ Գօֆմանըն
թէքլիֆի բէք խաֆիֆ պիր թէքլիֆ իտի . Հավգանտըլար տա պունու պէօյլէ
տիւշիւնիւպ Բուսիա հուտուտունա թէճավուզ իթտիլէր , վէ պիր գաշ բօսթա-
խանէ խարապ վէ մէմուրլարընը իտամ իթտիլէր :

Պունուն իւզէրինէ Բուսլար պիր գուլլէթլի գօլ ասքէր կէծնտէրիպ հու-
տուտլարընը պու մալուլէ հարամիլէրտէն մուհաֆազաեա գընամ իյլէտիլէր ,
վէ իլէրի կիտիպ Հավգանտուն պիր գաշ չէհր վէ գասապա գապթ իթտիլէր
խտէ տէ , սուրամայըպ կէրի չէքլիթիլէր :

Պու կէրի չէքլիմէլէրինտէ , Հավգանտ ասքէրի եինէ Բուսլարա թաագիպ
իթտի , հէմ թապուրլարա ալայլարա վէ լիվալարա թագսիմ օլունմուշ պիր նի-
ղամ ասքէրի . պունլար Բուսլարը խայլը թէլէֆաթա ուզրաթտըլար : Բուսլա-
րըն բիւճաթընըն իւշիւնձիւ կիւնիւ բիաաէլէրտէ օն պէշէր վէ սիվարիլէրտէ
իւշէր ֆիշէնք գալմըշտը : պու հալտէ Բուսլար պէօյլուք պիր մուխարատա ի-
տիլէր վէ ֆըրգա գօմանտանը ճէնէրալ Թրօթսքի պիր հօլ տիւշիւնիւնէ պաշ-
լատը քի շու թաագիլուպտէն պաշ գուրթարսըն : Բուսլար ճէման սէքիզ եիւզ
նէֆէր իտիլէր , արգալարընտան գովալանտըլար իսէ ալթը եէտի պին , վէ
ճիւմէսի տէ եէլլի վէ պէհատըր պիր ասքէր , նիհայլթ գովալանտըլարըն իւզէրինէ
պիր կիճէ հիւճուսու թէքլիպ օլունուպ պու խըզմէթ Սգօպէլէֆ թայեին օ-
լունտու :

Սգօպէլէֆ մէմնունէն պու թէտպիրի գապուլ իթտի վէ Հավգանտ օրտուսունուն պուլունտուղու մէվպիի քէշֆ իտուպ , պաղտը կէօրտիւ քի տիւզ պիր օվատա օրտու գուրմուշլար , վէ սիվարիլէր իլէ պունյարը վուրմահա պէօյիւք Կօլայլըզ վարտը : Սգօպէլէֆ կիճէլէյին եալընըզ եիւզ էլլի սիվարի ասքէր սւլըպ , Հավգանլըլար իւղէրինէ վարտը , չիւնքի միւրատ կիճէ գարանլըղնտա պունյարը գօրգուլթմագտը նիթէքիմ ճէնկ իթմէք . Սգօպէլէֆ էօնտէ օլան գաւաղօլլար էօնիւնտէն սէրպէսթճէ կէշիպ օրտուեա եագլաշտը , չիւնքի ճիւմլէսի տէ տէրին ույգուտա իտիլէր . իմտի պիր տապանճա բաթլաթըպ սիւրսալ օրտունուն իւզէրինէ հիւճուլ իթտի , գաղաղլար պաղըրըպ հայգըրըպ չէյթան կիպի սէպէր չըգարըրլարտը քի , չօգ կէօրիւնսիւնլէր վէ էօնլէրինէ չըգանը եըգարլար տէվիրիլէրտի :

Պու հիւճուլտէն տէհշէթլիւ պիր թէյտիր հասըլ օլտու , պիր չէրեէք գարֆընտա օլան պաղըրըչը , ֆէրեստը աթլարըն անագ բաթըրթըլարընը թարիֆ իթմէք գապիլ տէյիլ իտի : Գաչան գաչանա օլուպ օրթալըգտա պիր սուսուզ վագի օլտու վէ եէր աղարըր աղարմազ , Սգօպէլէֆ Հավգանլարըն օրտուկեա հընտա հէրէ սէրիլմիշ գըրզ էօլիւ պուլտու . 37 պայրագ , 2000 սարըզ 2 վէ 3 պին գատար թիւֆէնք , գըլըճ վէ սայիրէ , վէ ֆագաթ էն զիատէ թաճիւպէ շաեան չէյ պու օլտու քի գաղաղլարը եօղլամա իթտիքտէ , պաղտը քի նէ պիր նէֆէր գայ օլմուշուտու վէ նէ տէ պիր նէֆէր հարալանմըշ : Ասքէրիճէ էն պէօյիւք վէ թաճիւպէ շաեան վուգուաթլարըն պիրի տէ պու սուր . հանի եիւզ էլլի սիվարի իլէ , ալթը եէտի պին ասքէրի օլան պիր օրտունուն տաղըլմասը , լաքին Սգօպէլէֆին տիւշմէնլէրի պունու պիր տիվանլիք ատտ իտուպ , պէօյլէ պիր գօմանտան թէհլիքէլի տիր տէտիլէր . չիւնքի պու եիկիտիք տէյիլ , իլա հէմ քէնտինի հէմ ասքէրի պէօյիւք պիր մուխաթարահա գօյմագ տըր տէրլէր իտի . լաքին Բուսիա հիւքիւմէթի պու մէրտիլի թանընըպ քէնտիսինէ լիվա ճէնէրալը բայէսի վիրտի : Պատէհու Հավգանտ իւղէրինէ թային օլունան օրտուեա գօմանտան նասպ օլուպ , պու մէմալիքի գապթ իտուպ Բուսիահա գաղանտը , վէ ասքէրճէ վէ հարպճա պէօյիւք մէհարէթ վէ աղըլ գուլլանմըշ օլտուղունտան , Հավգանտա կօվէրնաթօր նասպ օլունտու , վէ եալընըզ 1877 մուհարէպէսի վուգուլինտէ Թունա օրտունունա ճէլպ օլտունտու :

Ելպէթտէ պու կէնճ եաշտա պու գատար մէրտիլիք կէօսթլէրիպ պու գատար պէօյիւք իշլէրէ մուվաֆֆագ օլան պիր գաթ պէօյիւք շէրէֆլէրէ նայիլ օլմուշ տուր վէ շաեան տըր տա , լաքին ըիվաեթտէն ըիվաեթէթէ հաղընտա քէք չօգ միւպալաա շէյլէր տէ իշիթիլի , սահիհի շու տուր քի ասքէր պու ճէնէրալը կէօրտիւքտէ , ճիւմլէսի ուղըրունա գուրպան օլմագ վէ հէքսի տէ գուլմանտա ալթընտա պիր ճէնկտէ պուլունմագ իսթէրլէր :

Պալատէն ընկալեց զօրոնստուղու վէճն իլէ . Բուսար իւր տէֆա Բլէվնա իւր դէրինէ հիւճուժ խոուս , իւչիւնտէ տէ պէօյիւք թէլէֆաթլա պօշա չըդտըզլարնտան , արթըգ տօղրուտան տօղրուեա Բլէվնանն էթրաֆընը սարմահա վէ կիթտիքճէ տայրէյի մուհասէրէյի սըզըչտըրմահա վէ աճլըգ վէ միւհիմնաթ ոօգսանը իլէ Օսմանլըարը Բլէվնայը թէլըքէ մէճպուր իթմէեէ գարար վիրտիլըր . Ֆադաթ պուռնուն իչիւն տէ ասքէրէրի աղ օլուս , Բուսիատան կէլէճէք իմտատա պէքլէմէեէ մէճպուր իալիէր :

Նալընըղ Լօվաչը էլտէ իթմէք էլլէմ իտի . չիւնքի Լօվաչ հօլ իւսթիւնտէ պուլուհաստըղուհաստան , Օսման բաշահա վէ Բլէվնահա Սթանպօլտան պէօսիւք հարտըմլար կէլիս , սօնրա Բուսարըն իչի տահա զիյատէ կիւճէչէպիլիր իտի , իմտի Լօվաչը դապթ իթմէք խըղմէթի ճէնէրալ Սգօպէլէֆէ իհալէ օլուհաստ :

Լօվաչ պիր թաղըմ պահըրլար վէ թէքէլէր օրթասընտա ուզազտան դահէթ կիւպէլ կէօրիւնիւք պիր եէր իտի , վէ օն իքիտէն օն պէչ պինէ դասար սէքէնէսի օլուս պուլուարըն էքսէրիսի տէ Բալամըտը : Պու թէքէլէրին բէք չօղուհաստ Օսմանլը ասքէրի մէթին իսթիհքեամլար հարմըչ ըարլար վէ թօրլարը վէ սիւհալարը բէք մէչհուր վէ ալա իտի : Սգօպէլէֆ վէ մայթիմնտէ օլան բըրէնս Իմէրէթիմաքի , պիր թաղըմ պօշ թէքէլէրէ տէ օնլար իսթիհքեամ վիրտիլէր , վէ պու ճէնկտէ Սգօպէլէֆին պէօյիւք ուսթալըղը չու օլտու քի , շուրատան պուրատտան աղ պիր ասքէր հօրարադ մանօլրալար կէօսթէրիս , վէ Օսմանլը ասքէրինի հէրտէն եէրէ կէզտիլիս օնլարա պէօյիւք պիր հօրկուղուղ վիրտի : Սգօպէլէֆ հանլը թէրաֆըն Օսմանլը ասքէրի զիատէ հօրուլմուչ իսէօ թէրաֆա գուվլէթիլի գօլլար կէօնտէրիս , թապեա վէ մէթէրիսլէրինի դապթ իտէր իտի , Օսմանլը տա Բուս թապեալարընա հիւճուժ իթտիքտէ , Սգօպէլէֆ քէնտիլիի դայըֆ կէօպթէրէրէք պրաղըր իտի քի Օսմանլը ասքէրի զիատէ հազլաշարն , վէ պիրտէն պիրէ պէօյիւք աթէչ վէ կիւլլէ բիւսկիւրթիւս Օսմանլը ասքէրինի կէրիլէթիտի , վէ աղ ճէպիսանէ սարֆ իտէրէք չօգ իչ կէօրիւրտիւ , պէօյլէ պէօյլէ պիր թապեատան մատտա Օսմանլը էլլնտէ օլան ճէպ թապեալարը ալընըս , Լօվաչըն տա արթըգ մուհաֆաղասը գալմասըղընտան Սեպտիմ բերին իւչիւնտէ Բուսարա թէսլիմ օլտու . լաքին օ պիր թապեա տէտիլմիղ բէք պէօյիւք վէ պաթալ պիր թապեա օլուս , օ տա ալընմասըղճա Բուսար Լօվաչտա տուրամաղլարտը , իմտի չար նաչար օ թապեալը տա ալմալարը լաղըմ կէլտի :

Պու թապեա բիչկիտաչընտա օլան մուհարէպէ , Բուսիա սէֆէրինին էն գանլը մուհարէպէլէրին պիր իտի . Օսմանլըար թապեալը բէք դօլայ վիրմէտիլէր , վէ օ գատար թօք թիւֆէնք վէ տապանճա աթտըլար քի էն պէօյիւք մուհարէպէտէ օնուն նըսֆը պիլէ սարֆ օլունամազտը , լաքին Բուսար սէյրէք

խաթթուար վէ իւշ թէրափտան թապեանըն իւզէրինէ հիւճուժ իթտիքլէրինտւն , նիհայէթ Օսմանլըար տանանամայըլ թապեայը տա թէսլիմ իթտիլէր , իքի թէրափտան տա չօգ ասքէր զըրըլտը վէ պէօյիւք թէլէֆլէր օլտու , էն էսկի ճէնէրալլար վէ զապիթլէր պիլէ պէօյլէ գանլը մուհարէպէ կէօրմէտիւք տէլի թապըրի իտէրլէր : մուհարէպէտէն սօնրա մէյտանը մուհարէպէ մուսայէնէն օլունտուգտա ալթը եէրտէ տաղլար կիպի Բուս վէ Օսմանլը լէշլէրի պիր պիրի իւզէրինէ երղըլը պուլունտու , վէ արալարընտա տա պիր չօգ սաղ եարալըլար քի իւզէրլէրինտէ օլան էօլիւլէրին աղըրըղընտան գուրթուլուպ տա քէնտիլէրինի սէլամէթէ չըղարամամըշլարտը . ծոնուն իշլուն պու եարալըլարըն տա չօղու թէլէֆ օլտու կիթտի :

Խիթամը մուհարէպէտէ , պօղուլան Օսմանլը ասքէրի , էվլէլճէ թօբլանմալարընա թային օլունան Միքրի գարիյէսինէ չէքիտիլէր . Լաքին Բուսլարըն Գալլգասիա ալայը վէ Թէրէք գաղազլարը օրալարը բէք էյի պիլտիքլէրինտէն , Օսմանլը ասքէրինին արգասընա տիւշտիլէր : Վէ շիթապլէ իլէրի զօղուպ ասքէրին էօնիւնիւ քէստիլէր վէ իքի թապուրունու թէքմիլ թէլէֆ իթտիլէր : Հաւըլը պու Լօվաշ մուհարէպէսինին մալի Օսմանլըեա լա աղալ 5000 նէֆէրէ օլմուշ տէլի ըիվաեթ օլունուր : Լաքին Օսմանլը զօմանտանը ասքէրտէն զիատէ թօբլարը տիւշիւնտիւլիւնտէն , իշին ֆէնալայաճաղընը աղնատըղը անտէ թօբլարը ալըրթմըշ օլտուղունտան , Մօսղօֆլարըն էլինէ պիր թօբ կէշմէտի , վէ անճաղ իքի պայրագ , պիր միլեօն ֆիշէնք պիր չօղ միւհիմմաթ տօլու արապլար վէ պիր գաշ էսիր ալապիտիլէր , պունլարըն իշինտէ Բուս ասքէրինտէն դաշմըշ պիր Խալամ նէֆէր օլտուղունտան , ծոնու տա թութուպ տէրագապ թիւֆէնքլէտիլլը : Բուսլարըն զայաթը իսէ 313 նէֆէր էօլիւ , 33 զապիթ վէ 1112 նէֆէր եարալը , վէ 52 նէֆէր զայըպտան իւպարէթ իտի :

Պու մուհարէպէտէ Բուսլարըն ֆէնը հարպտա կէօսթէրտիլէրի միհարէթ Էրօբա միւվէրրիլէրի թէրափընտան ֆէվգէլատէ մէտն օլունուր , բէք աղատամ եօրարագ վէ տահա աղ թէլէֆ իտէրէք բէք չօղ շէյէ մուվաֆֆագ օլտուլար , վէ կէնճ ճէնէրալ բրէնս Խմէրէթինսքի (Կուրճի) պէօյիւք շէրէֆ գաղանտը : Սէֆէրին պու վազթընա կէլինճէյէտէք Բուս ճէնէրալլարընըն բէք աղը ճէնկտէ պախթիար օլտուղլարընտան , ասքէրին լիսանընտա օլան Խմէրէթինսքի , Սղօպէլլիֆ , Կուրգօ պու իւշ ճէնէրալ ըտը , քի Բուս ասքէրինէ ճան վիրտիլէր :

Բրէնս Խմէրէթինսքի , լիվասը իլէ ալէլ աճէլէ Բլէֆլեաա ճէլպ օլունտուղունտան , Օսմանլընը արթըգ Միքրի գարիյէսինէ գատար գօվալամայըպ , տօղրու Պօկօթ իւզէրինէ եիւրիւեիւպ աղշամըսը պու գարիյէեէ վասլ օլտու , իրթէսի կիւնիւ Բլէֆլեա գարշըսընտա Բատիլէվայա հաղըն պիր մէվղիյէ մէմուր իտիլտիլինտէն , օրատա Բլէֆլեա իւզէրինէ պիր եէնի հիւճուժ թէտարիքեաթընտա պուլունտու : Սղօպէլլիֆ տախի մէվճուտու մայթի օլան 12,000 ասքէրլէքէզալիք Բատիլէվօ իլէ Գրիշինա գարիյէլէրի արասընտա պիր մէվղիյէ թային օլունտու , վէ Բլէֆլեանըն արգասընտա զարպտա օլան Վիտ նէհրի մուհարէպէլէրի պու վէշի իլէ խիթամ պուլտու : Շիմտի կէլէլիմ Բլէֆլեանըն էօնիւնտէ վէ շարգտա օլան Լօմ նէհրի մուհարէպէլէրինէ :

ԼՕՍ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵԼԵՐԻ

(ԹԵՄՈՒՋ ԻՊԹԻՏԱՍՐԵՏԱՆ ՕՆ ՊԵՇ ԻՅԼՈՒԼԱ ԳԱՏԱՐ)

Բուժելի մուհարեպէսինին իւր ֆասլը Պուլկարիսթանըն զարպ վէ զըպլէ թէրաֆլարընտա ճէրեան իթտիյինտէն , չարգ թէրաֆլընա եանի թուհա քէնար-
լարընտա օլան օրտուլարա վէ պուհարըն մուամէլաթը հարպիյէսինէ չօղուգ
էհէմֆիեթ վիրլիմէտի : Պու թէրաֆտա նէ Բուսլար վէ նէ Օամանլըլար պիր
բլան իւղէրինէ հարէքէթ իթմէեիպ , ալապիլտիյինէ պիր եօլ թուլտուգլարըն-
տան , պիր միւվէրրիիս իչիւն վուգուաթը սըրասը իլէ սատէճէ գալէմէ ալմագ-
տան պաչգա պիր հաճէթ գալմագ :

Կէչէն 1877 սէնէսինտէ Հաղիրանըն օրթասընտա ճէնէրալ Ձիմէրման Տօպ-
րօճայա վէ Կրան տիւք Նիդօլա Սիմնիչատան Պուլկարիսթանա կէչմիչլէր խի .
Բուս օրտուլարընըն պու հարէքէթինտէն էօյլէ զանն օլուհտու քի , իպթիտա
Բուսճուգ , Շուսլա , Սիլիսթրէ , Վարնա նաման տէօրթ գալէյի ալըպ տա էօյլէ
իլէրի կիտէճէքլէրտի : Լաքին պիր գաչ կիւն սօնրա ճէնէրալ Ձիմէրմանըն եէ-
րինտէն զըմըլտամահարազ Տօպրօճատա տուրտուղու վէ ճէնէրալ Կուրգօնուհ
Պալգանլարը կէչիպ , Ֆիլիպէեէ վէ Էտիրնէեէ տօյրու իլէրիլէտիյի մալիւս օլ-
տուգտա , աղնաչըրտը քի Բուսլար պու գալէլէրի եանտա վէ արգատա պրա-
զըպ ֆիքրլէրի Էտիրնէեէ եիւրիւմէքտի :

Մէգքիւր գալէլէրտէ օլան Օամանլը ասքէրինին գարչըսընտա Ձարէվիչ ,
օրտուսու իլէ տուրուպ ծնլարըն հարէքէթինի կէօղէթէճէք վէ տահա տօղրու-
սու ծնլարը եէրինտէն գըմըլտամագ խտէճէքտի , պու թէրաֆտա Բուսլարըն
խաթթը հարպը Բուսճուղա գատար վասլ օլաճադտը :

Օ պիր թէրաֆտա եանի Կրան տիւք Նիդօլա դօմանտասընտա օլան Բուս-
լարըն խաթթը հարպընտա խէ , քէմալը մուվաֆֆադիյէթլէ իպթիտատա Նի-
գօրօլլիի դապթ իթտիքտէն սօնրա Բլէվիա քէնտիլէրինի գարչըլաեըպ վէ իլէ-
րիւհէ հարէքէթլէրինի մէն խտուպ , Կուրգօ գօլուհտան պաչգասը Բլէվիատան
իլէրիյէ կիտէմէտիլէր :

Պու հալտէ Բուսլար հարպ խաթթլարընը թէքրար թէպտիլ իթմէյէ մէճ-
պուր օլտուլար . զըպլէ վէ չարգ թէրաֆլարընտա Բուսլար թէարրուգ վէ թէ-
ճալուգլարընը մէն իթմէեէ վէ Աղօսթօստան սօնրա հէր շէյի Բլէվիահա ֆէտա
իթմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Իմոի Բուսլար թուհալը կէչտիքտէն , Սեպտեմբէրին 13ինէ գատար վագի
օլան հարպ մուամէլէլէրի պէր վէչը աթի տէօրթ գըսմա թագաիմ օլուհուր :

1. Իպիթիտատէ մէգքիւր տէօրթ գալէյի վուրուպ ալմագ բլանը .
 2. Կրան տիւք Նիդօլանըն Կուրդօ գօլունուն Պալզանլարը թէճավուզ իւտուպ , Էտիրնէէէ գատար իլէրիլէմէք բլանը .
 3. Բուսլար Բլէֆլատա պօղուլտուգտան սօնրա , շարդ վէ դըպլէ թէրաֆլարընտա անճագ սիւրէթը թէտաֆիթիյէտէ պուլունմալարը բլանը .
 4. Շարդ վէ դըպլէ Օսմանլընըն թէալրուդէ գալզընմարը :
- Պալատէ մէգքիւր տէօրթ զըսմտան իւչ զըսմըն վուգուաթը շիմտիլիք իչպու հիքէայէմիդտէ մուխթասարճա նագլ օլունտու , քէգալիք Սիւլէյման բաշանըն տախի Շիպգա իւգէրինէ օլտն իլք հիւճուլէրի : Շիմտի Լօմ նէհրի քէնարընտա օլտն Ջարէվիչ օրտուսունուն հարէքէթլէրինի վէ Մէհէմէտ Ալի բաշանըն պուճա գարչը կէլմէսինի նագլ իթմէմիզ լաղըմ կէլիլ :

ԿՐԱՆ ՏԻԻՓ ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ ՁԱՐԷՎԻԶ

Պու Կրան տիւք Ջարէվիչ տիր շարգտա Բուսճուգ օրտուսու թէսմիյէ օլունան Բուս օրտուսունա պաշ գօմանտան նասպ օլունան , չիւնքի էվվէլքի բլան միւճիպինճէ իլք էվվէլ վուրուլուպ ալընաճագ օլտն գալէ Բուսճուգ գալէսի օլաճագտը : Պու Ալէքսանտր Ջարէվիչ , շիմտիքի իքինճի Ալէքսանտր Բուսալա իմլէրաթօրունուն իքինճի օղլու օլուպ , 1843տէ սօղմուչ տուր :

Իքի այ գատար նէ Օսմանլը ասքէրի ճէսարէթ էտիւպ Ջարէվիչ օրտուսունու վուրապիլտի , (Ահմէտ էյուպ բաշա մայէթիլնտէ էլլի ալթմըչ պին ասքէր օլտուղու հալտէ) , նէ տէ Ջարէվիչ տավրանրպ Օսմանլը օրտուսունու տաղըթապիլտի , վէ դարաղօլ գավկալարը իլէ իքիսի տէ պիւր չօդ պօշ վապթ կէչիրտիլէր , չու գատար քի Յունիսին 13ինտէն պէրու , Բուսճուգ գարչը կագատա օլտն Ճուրճէվի (Ելրկէօյ) վէ Ճուրճէվ , Բուսճուղու թօքա թուլթարլարտը , պու թօք աթէչի պագը կիւն կէվչէքլէնիլ իսէ տէ , չօղու կիւն Ֆէվգէլատէ շիտտէթլէ միւտարէպէ իտիլտիլնտէն , իքիսի տէ թէքմիլ խարապ օլտու տէսէք եալան տէյիլ տիր , վէ էյէր Բուսճուգտա Գայսէրլի մէչհուր Ահմէտ բաշա պուլունուպ տա , ճիվարտա օլտն նիզամ ասքէրինի , վէ պաշը պօղուգ վէ Ձէրքէսլէրի պիւր նիզամ վէ գօմանտա ալթընա ալարագ , պէօյիւք պիր մուգավէմէթ իթմէմիչ օլտա , Բուսլար պիւր գօլ ասքէր իլէ Բուսճուղու բէք գօլայ ալապիլիլ իտի :

ՄԵՀԵՄԵՏ Ա.ԼԻ ԲԱՇԱ

Միւլվերրիսլերին գաւլինձէ , Օսմանլիս տիւշէր իտի մէմլէքէթլէրինէ թէ-
ճաւուզ իտէն Բուս ասքէրինի վուրուպ տաղըթմադ , վէ պու սէպէպէ մէպնի
օնլար ճէնկտէն գաշընմաւըպ ճէնկ արամալըլըտը տէրլէր , վէ Օսմանլը օրտու-
լարընըն պօշ պօշ տուրուպ պիր հիւճոււմ իթմէտիքլէրինէ թաաճիւպ իտէրլէր :
(Լաքին սօնրատան մալիւմ օլտուղու վէչհ իլէ , Օսմալըլարըն պու տուրկոււն-
լուղու , մըգտարը քիֆպայէտէ նագլլիյէ հայվանաթը օլմատըղընա համլ օլունուպ
օնուն իլէ իթիգար օլունուր . Բուսլար Բումանիա էլլէրինտէ օլտուղունտան օ-
րատան իսթէտիքլէրի գատար մէքքեարէ հայվանաթը թէտարիք խոււպ վէ հիչ
պիր եէրտէ րահաթ տուրմայըպ , գօլ գօլ օրտուլարընը օրտան օրաեա վէ էօ-
թէտէն պէրոււէէ նագլ իտէր տուրուրլարմըշ , վէ հայվանաթ նօգսանընտան Օս-
մանլըլար օնլարըն մանօլրասընա մուգապիլ մանօվրա կէօսթէրէմէղլէրմիշ :)

Պաղը միւլվերրիսլեր տախի պունու սէրտարը էքրէմ Ապտիւլ Քէրիւմ բա-
շանըն կէվչէք տավրանմասընա համլ իտէրլէր : Սէրտարը էքրէմտէ հիչ օլմադ
խէ էլլի պին ասքէր վարտը տէրլէր , վէ պու գատար պիր գուվվէթ քեաֆի
խի Բուսլարըն Լօմ նէհրի քէնարլարընա եաեըլմասընը մէն իթմէեէ :

Ապտիւլ Քէրիւմ բաշանըն մայէթինտէ , Օսմանլը օրտուսունա շէրէֆ օլա-
պիլիւր պիր թագըմ ճէնէրալլար վարտը , էգ ճիւմիէ :

Ֆէրիգ Աղիգ բաշա քի , Աւսթրիանըն Նայշթատ հարպիյէ մէքթէպլինտէն
չըգմա իտի . պու ճէնէրալըն իւղէրինտէ ասքէրին վէ տէվլէթին պէօլիւք իւ-
միւտի վարտը :

Չէրքէս Ֆուատ բաշա Ֆէրիգ , պու տա պիր մէշհուր սիվարի ճէնէրալը իտի :

Ֆէրիգ Նէճիւպ բաշա , պունուն Փըրգասը կիպի միւքէմմէլ պիր Փըրգապ
տահա եօղուտու Օսմանլը օրտուսունտա : Պէօլլէ մէշհուր ճէնէրալլարը գուլ-
լանմադ իլիւն նէ լաղըմտը պաշ գօմանտանա . — պիր աղ իգթիտար վէ պիր
աղ ճէսարէթ :

Ապտիւլ Քէրիւմ բաշա իսէ , շէյխիւիէթ ինատը իլէ ինատ իտէր տուրուր
ուտու . քէնտինէ մախսուս պիր բլանը օլուպ , Բատիշահտան վէ Պապը Ալի-
տէն նէ գատար իխթար , էմր վէ թէհտիտ տախի կէօնտէրիտի իսէ տէ , հիչ
պիրինէ եանաշմատը վէ թէլիւմ օլմատը : Ֆիքրի Շոււլատան զըմըլտամայըպ ,
օրտուեու օրատա մուհաֆազա իթմէքտի , գուսուրոււնու հիչ տիւշիւնմէտի :
Բուսլար իլէրիլէտիքձէ Պապը Ալիյէ թէլէկրաֆլար չէքիպ , պէն պիլիրիւմ օնլա-
րըն իլէրիլէճէյինի պու տա պէնիւմ բլանըմա մուվաֆըգ տըր տէր իտի :

Ալէման մարէշալը մէշհուր Մօլթէ , 1828-29 Բուսիա սէֆէրի իւղէրինէ
պիր քիթապ հաղմըշ օլտուղունտան , լէյլ ու նիհար օ քիթապը օգուրտու , վէ
հարէքէթինի օնա ույտուրմապ եախօտ օնտան թալիմաթ ալմադ իսթէր իտի ,
տէնիր :

1828տէ Ազա Հիւսէյին բաշա վէ Սէրտարը Էքրէմ, Շուսլատան գըմըլտու-
մանը պ տայիմա օրատա թէտաֆիտէ պուլունտու, վէ պու հարէքէթի իլէ իլք
սէնէսի Բուսլարը Պալգանլարտան կէշիրմէզ իթտի:

1829տա սատրագամ Մէհմէտ Բէշիտ բաշա սէրտարը Էքրէմ օլուպ, վա-
գաա Շուսլատան տըշարը ուղըտը, Փագաթ գիատէ իլէրիլէհէմէտի: Մէթէ-
րիսլէրի պրագըպ Շուսլատան պէշ ալթը սաաթլըզ մէսաֆէ աչըլըր աչըլմազ
Շէյթանճըգտա քի շիմտի չըմէնտըֆէր սթասիօնու տուր, օ տէրէճէ ֆէնա պօ-
ղուլտու քի Բուսիա սէրասքէրի Տիպիչ, պիր համլատա Էտիրնէյի թուլթուրտու:

Ապտիւլ ֆէրիմ բաշա իսէ, Ազա Հիւսէյին բաշանըն հօլունա կիթմէք իս-
թէրտի. պունու էճնէպի միւվէրրիլէրի Ապտիւլ ֆէրիմ բաշանըն իթիար օլ-
մասընա, վէ մէսանէ իլլէթի օլտուղունտան րահաթա միւհթաճ օլմասընա համլ
իտուպ, գօնաղընտա օթուրարագ նէ օլուր իսէ օլուն կիպի պիր հալտէ պու-
լունտու տէրլէր: Պիզճէ պու աօղրու պիր հիւքմ տէյիլ տիր. Ապտիւլ ֆէրիմ
բաշանըն պիր բլանը վմը մըյըտը վէ պու բլան էյի միյիտի ֆէնա մըյըտը պու-
նա տայիր հալա պիր րէսմի հիւքմ հօգ տուր վէ պէլքիմ հիչ տէ վագի օլմա-
հաճագ տըր. չիւնքի պու Բլանը թահսին իտէնլէր տէ վար:

Պու ճիւմլէ իլէ Բուսիա ասքէրի տայիմա ճէնկ վէ ճիտալ հարէքէթինտէ
պուլունուպ տա Սէրտարը Էքրէմ օրտուսունուն Շուսլատա գաբանըպ պօշ պօշ
տուրմասը, ասքէրէ բէք ֆէնա պիր թէյսիր իթմիչ տիր վէ պուրասը սա-
հիս տիր: Ասքէր Սէրտարը Էքրէմին էօյլէ պիլա հարէքէթ տուրմասընտան մէ-
հուս օլուպ իշթիքեայէ պաշլամըշլարտը, գաշաղլար գիատէլէնմէքտէ վէ թու-
թուլանլար հէր կիւն թապուրլարը մուվաճէհէսինտէ տաեաղ հէմէտէ իտիլէր.
ըսգօրպիւթ իլլէթի գուհուր իտուպ կիւնտէ եիրմի եիրմի պէշ ասքէր թէլէֆ
օլուրուտու. պու հալլէր ասքէրէ օ տէրէճէ պաիսի ֆիւթուր օլտու քի, պիր
ազ տահա սիւրսէ, Շուսլա օրտուսու տաղըլըպ պիթէճէքտի:

Էճնէպի միւվէրրիլէրի տէրլէր քի, պլօյլէ պիր հալտէ Ապտիւլ ֆէրիմ
բաշանըն ալլի բէք խայրլը օլտու: Թէմիսլուն ԼՊունտա Մէհմէմէտ Ալի բա-
շա սէրտարը Էքրէմ նասպ օլունուպ, սէրիան Շուսլատա վիւրուտ իթտի վէ
իշլէր պիւթիւն պիւթիւնէ պիր սիւրէթը ախէր քէսպ իթտի: Մէհմէմէտ Ալի
պօշ տուրուր գօմանտանլարտան օլմատըղընտան հէմէն ասքէրի նիգամա գօյմա-
ղա պաշլատը:

Մէհմէմէտ Ալի բաշանըն շահանը թահսին իլք հարէքէթի, Բաղկրատ վէ
Էսկի-ձուսաա մէվգիլէրինին էհէմիլէթինի թանըմասը օլտու: Ահմէտ Էյուպ
բաշա, Ֆուատ բաշա Փըրգասընը պօշու պօշունա Թօրլագտա պրագմըշ ըպը,
օրասը իսէ թէհլիքէլի պիր մէվգի օլուպ, Բուսլարտան վուրուլապիլիտի:

Մէհմէմէտ Ալի էմը իթտի քի Ֆուատ բաշա Բաղկրատա տիլտէթ իթսին,
վէ պու ալտէթին մուհաֆաղասընա տա Աղիզ բաշայը թային իթտի քի, մայէ-
թինտէ օլան բիատէ Փըրգասը իլէ կէլտի Էսիրճի գասապասընը թուլթուտու:

Ֆուատ բաշա Փըրգասը իսէ հէր մուխաթարալը մէվգիլէրաէն սէլամէթ-
լէ կէչիպ վէ գուրթուլուպ, 26 Յուլիստէ հէր թէհլիքէտէն մասուն ատու օ-
լունտուղու հալտէ պիր տէ Աղիզ բաշանա խապէր կէլտի քի, Բուսլար Էսիրճի
թէրաֆընա քիւլլիլէթիւ ասքէր թէրաքիւմ իթտիրիլէրտի:

Աղիզ բաշա պու խապէրի ալըր ալմաղ Էսիրճիտէն կէրի չէքիլմէլիլտի
վէ չէքիլէպիլիտի տէ, լաքին Բուսլարըն օրալարտա նէ գուվլէթէ մալիք օլ-

տուգլարընը պիր էյիճէ քէշֆ իտուպ տէ պաշ գօմանտանա սահիհ մալիւմաթ վիրմէք իսթէրտի . իմտի Ֆէյգուլլաւ բաշա գօմանտապընտա օլան տէօրթ թապուր ասքէր իլէ Բուսլարը գարշըլամաեա թէվէճճիւհ իթտի . պու եօլուն իւղէրինտէ պիր քիւչիւք օրման օլուպ , Ազիզ բաշա շու օրմանը էլտէ իթմէք իսթէտի . իմտի ասքէր ալճը թալիմի իլէ օրմանա եաեըլտըգտա , Բուսլար քէնտիլէրինտէն էվէլ օ օրմանը թութմուշ օլտուգլարընտան , շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշի իլէ Օսմանլը նէֆէրաթընը գարշըլատըլար : Բուսլարըն աթէշի օ տէրէճէ շիտտէթլի իտի քի , Ազիզ բաշա իլք համլատա վուրուլուպ տիւշտիւ վէ էօլտիւ , վէ Ֆէյգուլլաւ բաշա տա եէտի եէրինտէն եարալանտը . վէ ազ պիր վազթտա ալթը եիւզ գատար Օսմանլը ասքէրի էօլիւ վէ եարալը օլարագ մէյտանա սէրիտիլէր : Պու ճիւմէ իլէ գալանը տա Բուսլարը օրմանտան տըշարը քիւսկիւրթտիւ , լաքին պիր տէ պագտըլար կէօրտիւլէր քի , օրմանըն էօթէ թէրաֆընտա Բուսլարըն քիւլլիւյէթլիւ պիր ֆըրգա ասքէրի տահա վարտը :

Իլթէ պէօյլէ պիր լուզուսուզ մուհարէպէտէ Օսմանլը օրտուսու էն էյի ճէնէրալլարընըն պիրինի զայպ իթտի :

Պուսուս իւղէրինէ Մէհէմմէտ Ալի բաշա , Շուսլատա պօշ պօշ տուրուպ ճանը սրգըլան ասքէրտէն Նէճիպ բաշա ֆըրգասընըն նըսֆընը Բազիլրատա վէ նըսֆընը Էսկի-ճուսաաեա կէօնտէրտի . պուսլար պօշ տուրմաեըպ օրալարտա պիր թագըմ մէթէրիսլէր վէ թապեալար եաբտըլար վէ ասքէրէ եէնիտէն պիր ճէօնէր կէլմէեէ պաշլատը :

Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն էն զիատէ տըղգաթը Բազիլրատ իւղէրինտէ իտի , չիւնքի օրմանըն էնէմիլէթի մալիւմ օլտուգտան մաատա օրատա գօմանտան օլան Ահմէտ Էյուպ բաշաեա տա Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն հիշ էմիլէթի եօղուտու :

Հաթթա ազլինի տախի թասապվուր իթմիլտի , լաքին Ահմէտ Էյուպ բաշա Մթաուպօլտա էսկի թագըմտան զիատէ իսթիսհապ օլունտուգուստան , Մէհէմմէտ Ալի բաշա պուսա ճէսարէթ իտէմէտի , չիւնքի տահա քէնտի հագընտա տա միլլէթին պիր պէօյիւք էմիլէթի եօղուտու , վէ չօգլարը ինտիլտէ հալա էճնէպի տախի սայըլըտը : Մէհէմմէտ Ալի , Մըսըր ասքէրինտէն վէ գօմանտանլարը խտիվատէ Հասան բաշատան տախի խօշնուտ տէյիլտի , լաքին պուսլարը տա թահթը գօմանտապընա ալաճագ գատար նուֆուզու եօղուտու , չիւնքի Հասան բաշա իսթէրսէ տիյնէրտի Սէրտարը էքրէմին էմիրինի իսթէր իսէ տիյնէմէզ իտի :

Իմտի Մէհէմմէտ Ալի մէվճուտու մաեթթի վէ Մթանապօլտան կէլէն իմատա ասքէրինի նիզամա գօյմագտան , վէ պաշը պօղուգ վէ Չէրքէպլէրի տէ միւմքին մէրթէպէ թահթը զապթա ալմագտան զիատէ պիր շէյ եաբաւատըլ լաքին Օսմանլը օրտուսու տա օրտու օլտու , վէ լազըմ կէլէն մէվգիլէրէ միւֆրէղէ գօլլար վազ օլունտուգտան սօնրա , Մէհէմմէտ Ալի բաշա գօմանտապընտա ալթմըշ պին ասքէր վէ հէր հարպ էտէվաթը վէ թէրթիպաթը իլէ միւքէմմէլ իքի պէօյիւք օրտու վարտը :

Էւրօրա միւվէրրիլէրի Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն պէօյլէ իքի մուսթազաւ օրտու թէշըրիլինի վէ պու պապտէ ֆէվզէլատէ պիր իղթիտար վէ մէհարէթ կէօսթէրտիյի մէտ իթմէքլէ պէրապէր օնտա պիր պէօյիւք տէ գուսուր պուլուրլար : Ասքէրի նիզամ իչիւն Մէհէմմէտ Ալիյի պիրինճի գօմանտան ատա ի-

տէրւէր, լաքին սէրտարը էքրէմ օլմասը իչին լազըմ կէլէն ճէսարէթ վէ կէօզ բէքլիք եօղուտու տէրւէր : էյէր պու օլայըտը տէրւէր, օրտուլարը օ դատար թահթը նիղամա ալմագ իչին օթուզ գըրգ կին վագըթ զայպ իթ մէհիպ աօղ-րու Ձարէվիչ օրտուտու իւղէրինէ հիւճուժ իթմէլիտի, չիւնքի Ձարէվիչ օր-տուտու օ վագըթ հէմ իքիյէ պէօլիւնմիւշ, հէմտէ էօթէյէ պէրուհէ սէվգ իթ-տիյի միւֆրէզէ գօլլարտան բէք զայըֆ տիւշմիւշ, վէ հազընտա պիր իմտատ վիւրուտինէ տէ պիր իւմիտի եօղուտու : Բլէֆլատա Բուսլար իքի տէֆա պօ-զուլուպ, նիհանէթ խասսա ասքէրի վէ սայըր ասքէր տախի իմտատլարընա կէ-լինճէյէտէք եէթմիշ կին զատար թէտաֆիտէ պուլուճտուլար, պիւթիւն միւ-վէրբիւլէր պիւ իթթիֆագ տէրւէր քի, էյէր Օսմանլը գօմանտանլարը ֆէշնը հարպէ վագըֆ օլայըտըլար, կէրէք Կրան տիւք Նիգօլա օրտուտուճու վէ կէ-րէք Ձարէվիչ օրտուտուճու իքիսինի տէ Թունաեա տէօքէպիլիլիլէր վէ Բուճէլի սէֆէրի վէ ահվալի պիւթիւն պիւթիւնէ պաչգա պիր սիւրէթ քէսպ իտէպի-լիւտի, լաքին պուճու նէ Օսման բաշա աղնատը, նէ Սիւլէյման բաշա նէ տէ Մէհէմմէտ Ալի : Սիւլէյման բաշա պէյհուտէ եէրտէ Շիպգա իլէ ուղրաչըպ օ դատար ասքէր թէլէֆ իթտի : Օսման բաշա պիր տիւրիւ պիր գուվլէի ճէսի-մէ իլէ Բլէֆլատան տըշարը ուղրաեաւատը : վէ Մէհէմմէտ Ալի բաշա տախի Ձարէվիչ օրտուտու իւղէրինէ թէքմիլ պիր հիւճուժ իտէմէտի :

Պու տուր ումուժ էւրօքա միւվէրբիւլէրինին պիւ իթթիֆագ հիւքմիւ, վէ պուճու պիղ տէ հիքեայէ նէվինտէն օլարագ պէօլլէ հաղմայա մէճպուրուզ, լաքին իւշ եիւղինիւ պիւմէտիլիլիլէր, վէ պիղիմ գօմանտանլար պու խու-սուսլարտա թէպրիյէյի զիմմէթ իտէմէղլէր մի ճնա տա վագըֆ օլամատըղըմը-տան, պէօլլէ հազարըզ ֆագաթ պու հիւքմէ հիսսէտար օլամայը :

Մէհէմմէտ Ալի մէղքիւր իքի օրտույու տա թանդիմ իթտիյի սըրատա Ձա-րէվիչ օրտուտուճու քիւլիւտի պէօլիւք Լօմ նէհրինին սօլ թէրաֆընտա օլուպ սաղ թէրաֆընտա իսէ Բուսլարըն պէշ օն եէրտէ միւֆրէզէ գօլլարը վարտը : Մէհէմմէտ Ալինին իւք իչի Բուսլարըն պու միւֆրէզէ գօլլարընը թէքմիլ վուր-մագ վէ հէր հալտէ սաղ թէրաֆա աթմագ օլուպ, պու սէպէպլէ Եէտինա, Գա-տըքէօյ : Այաղլար, Պագչիլլէր, Սատինա, Սպահիլէր, խուսուսի իլէ Գարա-Հասան քէօյիւ, Գօղիլեվօ, Ապլօվօ, Բօք քէօյիւ վէ Սինան քէօյիւ թէրաֆ-լարընտա պէօյիւք քիւլիւք պիր չօգ քէշֆ մուհարէպէլէրի օլտու, վէ պուճու տա իքի թէրաֆ ասքէրի տէ ֆէվգէլատէ չէճաաթլար կէօթէրտիլէր, լաքին պէօյիւք մուհարէպէլէրէ նիսպէթլէ պուճուր ուֆագ չէյլէր օլտուղոճտան, պուճուլարըն թաֆիլաթընա տա թարիխիլիլին մուխթասարըղը թէհամմիւլ ի-տէմէզ, եալընըզ թէէսսիւֆլէ չուճու տէյէպիլիլիլէր քի պու մուհարէպէլէրտէ Օսմանլը նիգամ ասքէրի նէ տէրէճէ շան վէ չէրէֆ դազանտը իսէ, պաշը պօ-ղուղլար, Ձէյպէքլէր վէ Ձէրքէսլէր տէ օ դատար նամուս զայպ իթտիլէր, վէ մուհպպէն պէտնամ օլաճագ վահիաթ հարէքէթլէրինտէ պուլուճտուլար, Մէ-հէմմէտ Ալի բաշա չօգ չալըշտը պուճուլարը պիր նէվի նիգամ ալթընա ալմայա ֆագաթ գապիլ օլամատը :

Պուճուր իսթէրլէրսէ հարպա կիրիչիպ, վէ իսթէմէղլէրսէ մուհարէպէ մէյ-տանլարընը տօլաշըպ, էօլիւլէրի սօյմագտան վէ բարչա բարչա իթմէքտէն, վէ եարալըլարը տա էօլտիւրիւպ ճնլարը տա սօյմագտան պաչգա պիր չէյ պիլմէ-տիլէր վէ չօգ տէֆա իսլամ էօլիւլէրի վէ եարալըլարը տա էլլէրինտէն գուր-

Թուլամասը տէրլէր . էճնէպի միւլէրրիւլէրի վէ օ վալթըն դաղէթալարը վէ
րաբօրթ օլարը տա պու մագուլէ հիքեալաթը ֆաճիէ իլէ տժու տուր : Էօլէ
դանն իտէրիդ քի , պուտան պէօլէ Օսմանլը տէվլէթի հէր հանկը տէվլէթ ի-
լէ մուհարէպէ իտէճէք օլսա պաշը պօղուգ , Ձէրքէս վէ Ձէյպէք գուլլանը-
մամասը շարթա րապթ օլաճագ տըր , օ հալտէ պու , սօն զըեաղըզլարը տիմէք
օլուր :

Հէր նէ իսէ Մէհէմէտ Ալինին հիմմէթիյլէ Լօմուս սաղ թէրաֆընսա Սեպ-
տեմբերին 15ինտէ պիր թէք Բուս տախի դալմալըշտը , վէ Օսմանլը ասքէրի
պիր ազ րահաթ երւզիւ կէօրիւպ , եարալըլարը գաեըրմագ վէ օրտու լէվազի-
մաթընը իքմալ իթմէքլէ մէշղուլ պուլունտուլար :

Շիմտի եինէ մէճպուրուղ Բլէշեա թէրաֆընա ալտէթ իտուպ , պու պէլ-
տէնին իւշիւնճիւ մուհարէպէսինի տախի նագլ իթմէհէ :

ԲԼԷՎՆԱՆԸՆ ՅԻԻՆՃԻԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

ԲՐԷՆՍ ՇԱՐԼԸ ՂԱՐՊ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆԱ ՊԱՇ ԳՕՄԱՆՏԱՆ ՆԱՍՊ ՕԼՈՒՆՈՒՐ

Բուսլարըն Բուսանիա ասքէրինի պիր իշ եէրինէ գօյմատըզլարընը , ֆա-
գաթ իքի տէֆա Բլէշեատա պօղուլտուգտան սօնրա , Բուսանիա ասքէրինին
մուսվէնէթինի գապուլէ մէճպուր օլուպ , հաթթա մէմնուս տա օլտուզլարընը
պուտան ագտէմ նագլ իթմիշիգ :

Բուսանիա ասքէրի քէնտի ուսուլ վէ նիդամարը իւզրէ քէնտի ճէնէրալ-
լարը գօմանտասը ալթընտա օլարագ , հարէքէթլէրինի Բուս օրտուլարը հարէ-
քէթլէրի իլէ իմթիգաճ իթտիրէճէքլէրտի . լաքին պու թասալվուրուն իճրաա-
թընտա պիր չօգ միւշքիւլաթ կէօրիւնտիւ :

Բրէնս Շարլըտա նիհանէթ պիր նիմ հիւքմտար սըֆաթը օլտուղունտան ,
Բուս ճէնէրալարընըն մահէթինի գապուլէ թէնէղիւլ իտէմէգտի . Բուս ճէնէ-
րալլարը իսէ , նասըլ քի տէտիք , Բուսանիա ասքէրինի պիր շէյ եէրինէ գօմա-
տըզլարընտան , ծնլար տա բրէնս Շարլը մահէթինտէ պուլունմայը քէնտիլէրի-
նէ ար սայարլարտը .

Աղօսթօտուն 29ունտա , Կօրնի Սթիւտէնիտէ վագի օլան պիր պէօնիւք
տիվանը ասքէրիտէ , շէօլէ պիր թէսվիլէ թարիգի պուլունտու :

Բրէնս Շարլը պիւթիւն դարպ օրտուսունա պաշ գօմանտան թային օլուն-
տու , չու շարթ իլէ քի էրիքեանը հարպը Բուս ճէնէրալարընտան օլտուն . պու
վէչհ իլէ հիչ պիր թէրաֆտան իթիրաղա մահալ գալմաղտը , Բուսանլար բրէնս-
լէրինի պաշ գօմանտան կէօրիւպ մէմնուն օլաճագլարտը , վէ Բուսլար տախի
էրիքեանը հարպըն Բուս օլտուղունու կէօրիւպ , ծնլարըն տա պիր տէհէճէյի
գալմահաճագտը :

Պու ճիւղէ Բուսիա ասքէրի պէյնիստէ եինէ ալ սըզըլթը օլմատը , լաքին Բուսիա ասքէրինտէ կէօրիւլէն հաւիւթս վէ շէճատթ վէ խմէրաթօրուն պունլա-
րա գըրգ գատար Սէն-Ժօրժ նըշանը թէվճիհ իթմէսի , սըզըլթըլը քէստի պի-
թիրտի , վէ պու թէվճիհաթտան սօնրա Բուս Բուսիա գարտաշ օլուպ , պիրի
պիրինի մէտն իթմէսէ պաշլատըլար :

Բրէնս Շարլը պու պաշ գօմանտանըղը տէրիւստէ խտէր իթմէզ պիրի աս-
քէրէ վէ տիկէրի Բուսիա միլլէթինէ մուխաթապ օլարագ իքի ուղուն պէեան-
նամէ նէշը իթտի քի , պուլունտուղու հալէ թէվաթըզ իթմէտիյինտէն , Էւրօ-
քա գապինէթլէրի վէ տիքլօմաթլարը պէյնիստէ իայլի գիլ ու գալի մուճիպ օլ-
տու : Բրէնս Շարլը հէնիւզ տէվլէթը Ալիյէսէ թապի վէ վէրկի վիրիւ պիր ի-
մարէթ բէիսի իտի , լաքին նէշը իթտիյի պէեանտամէլէրին լիսանը պիր պլօյիւք
վէ միւսթագիլ հիւքմտար լիսանը իտի : Բրէնս Շարլը նէրէտէն ալընօրտու պու
ճէսարէթի . գապինէթլէր Բուսիայը իսթիմզաճ իթտիլէր , վէ իսկեաթ օլտու-
լար քի , Բուսիա բրէնս Շարլըեա նէ պէօյլէ պիր հիւքմտարըզ վիրմիշ , նէ
պէօյլէ պիր շէյ թահիւտ իթմիշ , նէ տէ պէյնլէրինտէ պէօյլէ . պիր մուգալէլէ
վար . Ալէմանիա գապինէթի եօզլանտըգտա , օնտա տա պու նէթիճէ թէպէյ-
եիւն իթտի , վէ աղնաշըլտը քի պու բրէնս Շարլընը սըրֆ պիր ճէսարէթիմիշ ,
ղաեթթ թէհիլքէլի պիր ճէսարէթ , չիւնքի իշլէր ազսի կիթսէ , հէմ բրէնս Շար-
լը ազ օլունապիլիր , հէմ Բուսիա իսթիաղաթընը զայպ իտէպիլիրտի . լա-
քին ճէնկ պախթը բրէնսէ եալէր օլուպ , բրէնս Շարլը ատէթա քէնտի իսթիգ-
լալիյէթինի քէնտի էտինմիշ օլտու , վէ պու պապտէ թաստիգտէն պաշգա պիր
շէյ իշիւն Էւրօքա տէվլէթլէրինէ միւնէթտար օլամատը . պէօյլէ պիր ճէսարէ-
թին թէվարիխտէ բէք ազ էմսալի կէօրիւլէպիլիր :

ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՆԻՍ ԲԼԱՆՐ ՎԵ ԵՆԵ ԷՎՎԵԼՔԻ ԽԱԹԱԼԱՐ

Բրէնս Շարլը Սեպտեմբերին Չսինտէ օրտուեա վաշ օլուպ , գօմանտայը
էլէ ալտը վէ ասքէրի թապուր թապուր եօզլամա իթտի . պու ճիւղէ գօման-
տանըն խայալի պիր գօմանտա օլտուղունա բէք չապուգ իսկեաթ օլտու :
Սեպտեմբերին Յինտէ Կրան տիւք Նիգօլա տախի օրտուկեանըն Բատիչաեա
գալտըրտը վէ իրթէսի կիւնիւ Բլէվիանըն նէ եօլտա վուրուլաճաղը հազընտա
իսթիշարէ իթմէք իւգրէ , բրէնս Շարլը Կրան տիւք Նիգօլանըն նէգտինէ կէլ-
մէսէ մէճպուր օլտու : Օ կիւնիւ իմքէրաթօր Ալէքսանտր տախի , իքի տէֆա
Բլէվիա մաղլուպիյէթինտէն աշըրը հիտտէթլէնմիշ օլտուղունտան , օ տա սապր
իտէմէեիպ վէ սօն տէրէճէ թիթիղլէնիպ , Կօրնի Սթիւտէնիյի թէրք խտէրէք
պունլարըն կանընա կէլմիշտի , շէօյլէ քի պիր գօմանտան ետրինէ իւշ գօման-
տան հասլ օլտու , վէ իմքէրաթօր վէ գարընտաշ Կրան տիւք Նիգօլա մէվճուս
օլտուղճա բրէնս Շարլը նէ գօմանտա իտէպիլիրտի :

Հէր նէ հալ իսէ , Սեպտեմբերին 11ինտէ Բլէվիանըն իւշիւնճիւ տէֆա
վուրուլմասընա պիլ իթթիֆազ գարար վիրիլտի : Պու Սեպտեմբեր օն պիրի մու-

գատտէմա Օսման բաշանըն Աղօսթօս ՅԱինի նէ սէպէպլէ Բլէշլատան խուրու-
ճունա թախսիս իթմիշ իսէ օ սէպէպլէ մէպնի իտի :

Աղօսթօս ՅԱ ճիւղսիւ Հիւմանուն սէնէվիսի օլտուղունտան , Օսման բա-
շա իսթէրտի քի , օ կիւնիւն հիւրմէթինէ պիր զաֆէր չալսըն :

Սեպտեմբերին Վի տախի իմրէրաթօր Ալէքսանտրօնուն հօրթուսու եանի
իսմի կիւնիւ օլտուղունտան , Կրան տիւք Նիդօլա տա իսթէր իտի քի օ կիւնիւ
Բլէշլայը վուրսուն վէ զապլթ իթսին , իքի թէրաֆընքի տէ պէյհիւտէ զանմէթ
չիւնքի ճէնկ պախթը պաշգա տիւրլիւ թագտիր իթտի :

Շու գատար վար քի , միւտահին տիվանը հարպ , պու 11 Սեպտեմբերի
թախսիս իթտիքտէ , էրիքեանը հարպ րէիսի ճէնէրալ Նիքօգօչլիսքի շու քէ-
լամլարը սէօլէմիշ տիր :

«Եւրը իմքերաթօրի ահքեամընըն իճրասընա պիթթապի մէճպուրուժ , վէ
ասքէրին տէ վաճիպէի զիսմէթինի էտա իտէճէյլնտէ զէրրէ գատար չիւբհէ ի-
տէմէմ : Լաքին պիր մուզաֆֆէրիյէթէ նայիլ օլաճագ տէրէճէտէ հազըրլըղըմըզ
օլմատըղընըն պէեանընը տա քէնտիմէ պաշգաճա պիր վաճիպէի զիմմէթ վէ սա-
տագաթ ատտ իտէրիմ :

«Տահա ասքէրի թէքմիլէն Բլէշլա բիշկեհաննա թօրլաեամամըչըզ , վէ մէ-
քիւլաթ , լէվազիմաթ վէ միւհիսիմաթ տախի մրգտարը քիֆայէտէ վէ միւքէմ-
մէլ տէյիլ տիր . պիր քէրրէ ճէնկէ պաշլատըզ մը արթըզ կէրի տէճէմէյիլ ,
իմտի հազըրլըզ թէքմիլ օլմալը , վէ տու տա հիշ օլմաղ իսէ սէքիզ կիւն տա-
հա թէէթիրէ միւհիմաճ տըր : »

Ճէնէրալ Նիքօգօչլիսքիսին պու ազըլլը նասիհաթլարընը տիյնէյէն օլմա-
տը : Բուսլարըն ագտէմքի քէնտի խաթալարընտան տօլայը Բլէշլա բիշկեհանն-
տա վազի իքի մաղլուպիյէթ վէ թէլէֆաթլարընտան իսթիֆատէ իտէմէլէրի
վէ իւչիւնճիւ տէֆա տահա պէտթէրինէ ուղրամալարը վէ տահա գանլը թէ-
լէֆաթ կէօրմէլէրի հազիգէթէն իսթիղրապա շաեան տըր :

Մէթէրիս իչլնտէ օլան ասքէր իւղէրինէ հիւճում իթմէք , ֆէնըն հարպ-
ճա տայիսա մուխաթարալը , ֆագաթ մայիւմ պիր մուամէլէ տիր , անճագ
Բուսլար պու իւշ հիւճումլէրինտէ տէ եիրմի պին ասքէր թէլէֆ իթմէտիքճէ ,
պու սահիլիյէ իսկեաթ օլմամտըլար :

Կէլէլիմ Բլէշլատաքի Օսման բաշաեա .

Յուլիսին օթուղունտա Օսման բաշա մայէթինտէ ալթմըշ պին գատար
ասքէր վարտը , չիւնքի իւք իքի Բլէշլա մուհարէպէսինտէ Օսման բաշատան
պիր ազ ասքէր էքսիլտի իսէ տէ , Սթանպօլտան կէլէն իմտատ ասքէրի սէր-
պէսթ սէրպէսթ եանի Բուսլարտան պիւլա մումանաաթ Բլէշլայա կիրտիքլէրին-
տէն ասքէրին մըգտարը թէնղիլ պուլմատը : Վազաա Օսման բաշա Օգոստոս ՅԱ
ինտէ պէյհիւտէ պիր չըզըշ իթտի , լաքին ճնտան տա պէօյիւք պիր թէլէֆ հա-
սըլ օլմատը :

Իմտի Օսման բաշանըն ասքէրի հէր նէ գատար տայիմա ալթմըշ պին եա-
խօտ հէր նէ գատար իսէ օ գատար տա գալտը իսէ տէ , իսթիհքեամճասը պէօյ-
լէ օլմատը :

Օսման բաշաեա Էւրօբա միւվէրրիլէրի գապահաթ պուլուրլար քի , նի-
չիւն պու բաշա ալթմըշ պին ասքէրլէ Բլէշլատա գաբանտը տուրտու տա վէ
իքի տէֆա պօզկուճ վիրէն Բուս ասքէրինին արգասընա տիւշմէտի վէ պուճ-

լարը Թուհաեա տօգըմէտի : Լաքին Օսման բաշա Բլէֆլատա պօշ տուրմանըպ , իսթիհքեամ իսթիհքեամ իւղէրինէ եարտըրտը :

Օսման բաշա ֆիքրինէ գօմուշտու քի , Սթանպօլուէն սօն տիվարը սօն Կալէսի Բլէֆլա տըր , վէ Բլէֆլա քէնտի էլինտէ օլտուգճա , Բուսլար Կիչ պիր վազըթ Բլէֆլայը արգալարընտա պրագըպ տա Սթանպօլա կիտէմէեէճէքլէր իտի , Նասըլ քի սօնրատան վուգուաթ տա պուշու թաստիդ իթտի :

Պուշտան մատա Օսմանլընըն էօթէտէն պէրու էն պէօլիւք շէրէֆի մէթէրիս , թապեա վէ գալէլէր մուհարէպէսինտէն հասըլ օլմուշ տուր , օ ճիհէթլէ Օսման բաշա էլպէթտէ պուշու տա տիւչիւնիւրտիւ քի , Բլէֆլատա մէթէրիս վէ թապեա իչինտէ օլան ալթմըշ պին ասքէրի տըշարըտա օլան իքի իւշ եիւզ պին ասքէրէ մուգապիլտի :

Իտի Օսման բաշա արգա արգաեա իւշ մուհաֆազա խաթթը եարտըրըպ պուշուրա եիրմիտէն զիատէ թապեա տէօշէթտի . թապեալար տա թօբլարըտա իրիլի ուֆազլը իտի :

Պուշարըն պիր թագըմը Բլէֆլանըն չըմալ թէրաֆընտա , վէ տիկէր թագըմը տա զըպլէ թէրաֆընտա իտի , վէ Կէքսի տէ Բլէֆլանըն էթրաֆընտա օլան մուհիմմ թէքէլէր իւղէրինտէ իտի : Պուշարըն էն գուվլէթիսի վէ էն մէթինի Բէպիր թապեա տէնիլէն թապեա իտի քի , իքինճի մուհարէպէտէ հէմ Բուս վէ հէմ Բուսման ալալարը , պու թապեանըն բիշկեանընտա պէօլիւք թէլէֆէ ուղրաեըպ , գապլընա մուվաֆֆադ օլամամըշարտը :

Օսման բաշա բէք էյի պիլիրտի քի , պու իւչիւնճիւ մուհարէպէտէ տէ , կէրէք Բուսլարըն վէ կէրէք Բուսմանլարըն էն պէօլիւք գուվլէթի պու թապեալը Բէպիրէ սարֆ օլունաճագտը , օնուս իչիւն պու թապեանըն արգասը չէվրիլմէմէք իւզըրէ , արգատա պուշուս մուհաֆազասը իչիւն պիր թագըմ կիզլի թապեալար տահա եարտըրտը :

Շըմալ թապեալարընա մուհաֆըդ վէ Նազըր Ատիլ բաշա թայլն օլունտու , քի եէթմիշ հաշընտա ուզուս վէ գայըֆ պիր գօմանտան ըտը , վէ Օսմանլը գապլըթանընտա Նատիրէն կէօրիւլէն սաշը սագալը գար կիպի պէլադ իհթիեար , ֆագաթ էն շէճի իւմէրայը ասքէրիլէտէն պիրի օլուպ , պիւթիւն ասքէր խմիւնի վիրմեհէրէք քէնտիսինէ Պապա բաշա տէրլէրտի :

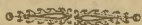
Ատիլ բաշա Գըրըմ մուհարէպէսինտէ բէք աղըր եարալար ալմըշ իքէն , պու Բլէֆլա մուհարէպէլէրինտէ տէ բէք պէօլիւք շէճաաթլար կէօսթէրմիշ վէ էքսէրի պիղզաթ տիւշմէն ասքէրինին իչինէ կիրիպ , քէնտի էլի իլէ բէք չօգլարընը թէլէֆ իթմիշտի :

Գըպլէ թէրաֆընտա օլանլար իտէ , իքի խաթթ իւղէրինտէ իտիլէր . հասըլը Բլէֆլանըն պու տէֆաքի իսթիհքեամաթը , Բլէֆլա , Կիրվիցա վէ Պուգօվա թապիր օլունան իւշ գարիլէյի իչինէ ալըր պիր պէօլիւք տէվր իւղէրինտէ իտի :

Պու իսթիհքեամաթըն իւղէրինէ պու տէֆա հիւհուս իտէճէք Բուս վէ Բուսման ասքէրի իտէ , տօգսան պինտէն զիատէ իտի ազ տէյիլտի , վէ Բուսլարտա իրի ուֆագ իւշ եիւզ , վէ Բուսմանլարտա եիւզ թօբ վարտը :

Պու գատար ասքէր Օսման բաշանըն պիլ ճիւլէ իսթիհքեամաթընը վուրմաեա քեաֆի օլմասա տա , պիր մըգտարընը օլտուս վաւրմայա , եախօտ Օսման բաշանըն իսթիլաթընը օլտուս քէսմէեէ քեաֆի իտի , լաքին չիմտիքի մուհա-

հարէպէլէրտէ , մուղաֆֆէրիեթ ասքէրին սայըսընտան զիատէ հարպ ֆէննին-
տէ տիր , վէ Բուսլար պու իւչիւնճիւ մուհարէպէտէ տէ էվվէլքի գուսուրլա-
րընտա պուլունուպ , եիրմի օթուղ պին ասքէր պէյհիւտէ թլէֆ իթմիշ իքէն ,
տահա ագըլարը պաշլարընա կէլմէմիշ օլտուղունու տա իսպաթ իթտիլէր :



ՕՍՄԱՆԼԸ ԹԱՊԵՍԼԱՐԸՆԸՆ ԹՕՐԱ ԹԱԹՈՒԼՄԱՍԸ

Բուսլար իքի տէֆա Բլէֆլատա պօղուրնալարընը պիր էսկի վէ պաթալ
մանօվրա իթմէլէրինէ համլ իտէրլէր քի , թապեա իւղէրինէ սըգը գօլլար իլէ
եիւրիւմէք մանօվրասը տըր . վազաա պու մագուլէ մանօվրալարտա չօդ աս-
քէր թէլէֆ օլուր իսէ տէ , թապեալար տա նիհաեթ յալընըրտը . լաքին շիմ
տիրքի թօրլարըն մէնզիլի ուղագ օլտուղունտան , ասքէր տէ օ դատար թէլէֆ
օլուրտու քի , թօր ալթընա կիրինճէյէտէք թապեալը ալաճագ ասքէր զալմազ
ըտը , չիւնքի էօլիւ եարալը մէյտանա սէրիլիպ , թօր աթէշի ալթընտա պուն-
լարը տա գայըրմագ լազըմ կէլիրտի :

Յագաթ պու տէֆա Բուս էրիքեանը հարպը պաշգա պիր մանօվրա տիւ-
չիւնտիւ , քի Օսմանլը թապեալարընա դարչը թապեա եաքըպ , էվվէլա Սաման-
լը թապեալարընը թօր իլէ տէօյմէք վէ սօնրա ասքէրէ հիւճոււմ իթտիրմէքտի :

Կիւնտիւպ պու թապեալարըն մահալլէրի պէեան օլուպ , ագչամ գարան-
լըղը թագըմ թագըմ Բուս ասքէրի կէլէրէք , օ կիճէ գօյու գարանլըգ օլտու-
ղունտան , վէ բիւզկեսը տա Բլէֆլատան Բուսլարա տօղրու էստիյինտէն , հիւք-
մէթ նէվլինտէն օլարագ Բուսլար գարանլըգտա պիր չօդ թապեալար եաքըպ ,
իրի ուֆագ եիւզ եիրմի դատար թօր եէրլէշտիրտիլէր , վէ Օսմանլը պունտան
խապէրտար օլամատը :

Կրթէսի սապահ պիւթիւն գօմանտանլար ասքէրին պէօյլէ զայրէթլէ կիւ-
ճէլէյին պու թապեալարը պաշա չըգարտըղլարը իչիւն թէպրիք իթտիլէր , վէ
աթէշէ պաշլանմասընը էմի իթտիլէր : Բուսլար շէտիտ պիր թօր աթէշինէ պաշ-
լատըգլայըն , Օսմանլըր օ վագըթ աղնատըլար քի զարչըլարընտա պէօյլէ
թապեալար եաքըլմէք վէ պաշլատըլար Բուս թօրլարընա ճէվապ վիրմէեէ , պաշ-
լըճա ֆէրիմ թապեալարընտան քի Բուսլարըն Կրիվիչա տէտիքլէրի թապեա տըր ,
պու թապեա էն պէօյլէք թապեա օլտուղունտան , Բուսլար իլք էվլիլ պունու
թօրա թուլթուլար : Պու վուգուաթ Ալօսթօուլն ՉՅսընտա վուզու պուլտու
քի , իմքէրաթօրուն թաճ կիյինտիլի կիւն օլտուղունտան պու ճիհէթլէ Բուս
ասքէրինտէ ֆէվզէլատէ պիր չէվգ վէ զայրէթ կէօրիւնիւրտիւ :

Պու մուհարէպէտէ Բուսլարըն թօրլարը հէմ պէօյլէք վէ հէմ միւքէմմէլ
օլտուղունտան չօդ իշ կէօրտիւլէր , չիւնքի էյի տէ նըշան ալըրլարտը , մէթէ-
րիսլէրին չօղունու երգտըլար , չատըրլարը բարալատըլար , վէ իքի տէֆա պէօ-
եիւք եանղըն տա հապ իթտիլէր , վէ գուպուղլարը Օսմանլը թապեալարընըն
էն իղտիհամլը եէրլէրինէ տիւչիւպ օրատա բաթլարտը , վէ Օսմանլընա չօգ
թլէլէֆաթ վիրիրտի :

Օսմանլը գուպուղլարը իսէ , Բուս թապեալարընը աչըրըպ արգահա տիւ-

չէր վէ օրատա բաժնարարութիւնը , պունտոն Բուսլարա պէօյիւք պիր զարար վի-
րէմէտիլէր վէ Բուսլարտան բէք ազ ատամ թէլէֆ օլտու :

Պու մուտարէպէտէ ֆէվզէլատէ թօհաֆ պիր շէյ շու խոի քի , Պուկար-
լարըն օ կիւզէլ Կրիվիչա շէհրի Օսմանլը իլէ Բուս թապեալարընն արա եէ-
րինտէ դալտը , վէ թապեալար եիւքսէքտէ օլտուդուտան պինլէր իլէ կիւլէ-
լէր շէհրին իւսթիւնտէն կէչիպ , շէհրէ պիր զարարը տօգուճազտը , շէօյլէ քի
շէհրին իչինտէ չօճուզլար սօղազլարտա օյունլարընը օյնամազտա վէ պէօյիւք-
լէր իշլէրինէ կիւճլէրինէ պազմազտա խոիլէր : Կալընըզ իքի իւչ Օսմանլը կիւլ-
լէսի վազըթսըզ բաթլատըղընտան , պունլար շէհրին իլինէ տիւչիւպ պիր իքի
չօճուգ վէ գատըն թէլէֆինէ միւճիպ օլտու :

Պու մուհարէպէյի կէօրէնլէր տէրլէր քի , Սէվասթօբօլտան սօնրա պէօյլէ
շէտիտ թօք մուհարէպէսի տահա կէօրիւմէմիշ տիր . օ դատարատաք քի իմէ-
րաթօր տախի պունու ուզազտան իշիթիպ , ազշամ իւսթիւ թապեալարա կէլ-
միշտի , քէզալիք Կրան տիւք Նիդօլա վէ Բուճանիա բրէնսի Շարըլ . ասքէր իմ-
բէրաթօրու վէ բրէնսի հուրրալար իլէ գարշըլատըլար , վէ ազշամ գարանլըղը
պատըղընտան , մուհարէպէյի տախի մայնա իթտիլէր :

Լաքին իքի թէրաֆ տա օ կիճէյի պօշու պօշունա կէչիւմէտիլէր . ինթի-
եար Ստիլ բաշա կիւնտիւզիւն Բուսլարըն երգտըղը մէթէրիսլէրի վէ թապեա-
լարը էօյլէ կիւզէլ թամիր իթտիրաի քի , հէնիւզ միւհէնտիս էլինտէն չըղմըշա
տէօնտիւ , Բուսլար տախի հէմ պէօյիւք թապեալարընը պիր ազ տահա իլէրի
սիւրտիւլէր , հէմ պունլարըն բիւկեահնտա քիւչիւք թապեալար տա եաքտը-
լար , վէ Բուճանլար տա Բուսլար իլէ պէրապէրտի :

Աղօսթօսուն 27ինճի կիւնիւ սապահլայըն էվլէլէրի կիւնտէն շէտիտ պիր
թօք մուհարէպէսի տիր պաշլատը , հէմ պու տէֆա հէմ սաղտան հէմ սօլտան .
կէօրէճէք պիր սէյիւ խոի պու , եիրմի պէշ քիլօմէթրօ թուլ իւզէրինտէ նէ
գատար թապեա վար իսէ , իքի թէրաֆլը պիրէր եանար տաղ կիպի աթէշ վէ
պէեազ տիւման բիւսկիւրթիւրլէրտի : Շարամպօլլարըն պիր թազըմը հալատա
բաթլար , պիր թազըմը եէրէ տիւչիւպ թօղու տիւմանա գաթար ըտը . պազը
Օսմանլը թապեալարընտա եանկըն տա զուհուր իթտի , վէ թօհաֆը շուշտա քի
եինէ պու տէհէթլի աթէշ ալթընտա Կրիվիչա գարըլարը պարկիլէր իլէ աշա-
ղտա հարման սիւրէր վէ էրքէքլէր տախի սամոնը հալատա սափուրուրարտը :

Ա կիւնիւ տէ պէօյլէ-ազշամ օլտու վէ կիճէ եինէ Բուսլար թապեալարը-
նը իլէրի սիւրիւպ , Օսմանլըլար տա քէնտիլէրինքինի թամիր իթմէքտէ օլտու-
լար . Լաքին իրթէսի կիւնիւ հէմ թօք մուհարէպէսի օլուպ . վէ հէմ բիատէ վէ
սիւարի , արթըգ Օսմանլը թապեալարընա տա հիւճուճ խտէճէքլէրտի . Օսմանլը-
լար տա հէմ պու հիւճիւմիւ գարշըլամադ վէ հէմ զալէպէ իթտիքլէրի հալտէ ,
Բուս թապեալարը իւզէրինէ եիւրիւմէք իւզրէ , ծնլար տա խայլը բիատէ աս-
քէր հազըրլամըլլարտը քի , Բուս ասքէրի իլէ էօյլիւնմէք աշղը իլէ սուզան օլ-
մազտա վէ դօմանտահա պէքլէմէքտէ իսիլէր :

Աղօսթօս 28ինճի կիւնիւ վազի օլան թօք մուհարէպէսի օ գատար շէտիտ
խոի քի , կիճէ Օսմանլը թապեա վէ մէթէրիսլէրինի թէքմիլ թամիր իտէմէտի .
օ կիճէ Բուսլար իսէ , հէմ թապեալարընը տահա եանաշթըրտըլար հէմ թօրլա-
րընը 220 բարէյէ պալիզ իլէտիլէր . պու ճիւմիլ իլէ ասքէրին հիւճիւմիւ իքի
կիւն սօնրահա գալտը :

ԱՂՈՍԹՕՍ 30 ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ — ՍՕԼՏԱՆ ՀԻՒՃԻԻՄ

Աղօսթօսուն 29ունճուկիւնիւ արգլէթ պիր հաւա օլտու . հաւա պուլուտ-
լարիլէ գարլը օլուպ , եէր եէր եաղմուր վէ եէր եէր բուս խտի : Էօյլէ կէօրիւ-
նիւր խտի քի իրթէսի կիւնիւ Աղօսթօս 30 վէ ալաֆրանկա Սեպտեմբեր 11 հա-
ւա տահա ֆէնա օլաճագ , լաքին նէ չարէ քի օ կիւն իմբէրաթօր Ալէքսանտ-
րօնուն խաժ կիւնիւ օլտուղունտան , հիւճուժէ թախսիս օլունմուշուտու :

Սապահ օլուր օլմագ , իմբէրաթօրուն խաժի շէրէֆինէ Բուս ասքէրինէ պօլ-
ճա վօթգա վիրտիլէր վէ աղիպինտէ թօր մուհարէպէսինէ պաշլանտը . լաքին
պու տէֆա էօյլէ գաթը պիր բուս վարտը քի , կիւլլէլէր նէրէեէ կիտէեօր պէլ-
լի օլամագտը :

Պու սօն թօր մուհարէպէսինէ պաշլանտը իսէ , սաաթ ալաֆրանկա Ծառ :

Իքի սաաթ վարֆընտա տէօրթ եիւզ էլլի թօր , պիրի պիրինէ գարլը կիւլ-
լէ վէ աթէշ սաշմագտա խտի , վէ հաւա տիւման վէ բուս իշինտէ իսէ տէ , պու
գատար կիւլլէ վէ աթէշ եէր եէր պու բուս վէ տիւման բէրտէլէրինի երթըպ
հէր թապեատան տիւղիւյէ աթէշ սաշլուրդընը աշիքեար կէօթէրիտի :

Բուսլարըն Մաթ թապիր օլունան էն պէօյիւք թապեատը , Օսմանը բի-
ատէլէրինին ալէսսէպահ կէլիպ թութուղլարը մէվլիյէ , տիւղիւյէ վէ շիտ-
տէթլէ իշի գուրշուն տօլու կիւլլէլէր սալտըրըրտը : Սաղտա Կրիվիչանըն ար-
գասընտա վէ թէբէսինտէ օլան միւթէատտիտ թապեալարա տա պէօյիւք պիր
ճէսարէթլէ պիր թագըմ թօբլար կէթիրտիլիպ , պունլար տա Կրիվիչայա նազըր
պիր Օսմանը թապեատընը աթէշ իշինէ ալմագտա խտիլէր : Օսմանը աթէշի
տախի ֆէվզէլատէ տէհշէթլու խտի . օ գատար կիւլլէլէր արասընտա պիր դա-
պիթ մէթէրիս իւզէրինէ չըգըպ , նէրէեէ կիւլլէ աթըլաճագընը ասքէրէ կէօս-
թէրիտի , վէ օ վուրուլտու տիւշտիւ միւ , անինտէ եէրինէ պիր պաշգասը
տիքիլիրտի . Բուսլար քի մէրտիլին գատրինի պիլէնլէրտէն տիրլէր , տէր պիր
էֆրէնճ միւվէրրիս , շու քէլամլար իլէ Օսմանը շէճաաթընա շէհատէթ իթտի-
լէր : նէֆէրին պիրի գապիթինէ շէօյլէ տէտի , «Զապիթիմ , ումարմ քի իմբէ-
րաթօր էֆէնտիմիդ , Բլէվլայը ալտըգտա պու Օսմանը ասքէրինէ տէ պիրէր
Սէն-Ժօրթ նըշանը վիրէճէք տիր» . (լաքին տահա նէրէտէ խտի Բլէվլանըն ալը-
նաճաղը) :

Բլէվլանըն Օսմանը իշիւն էն թէհլիքէլի եէրի քէշիլլէմէ թէրաֆընտա ի-
տի , վէ Օսման բաշա էն պէօյիւք գուվլէթինի օ թէրաֆա հասը խուպ , օ-
րատա ֆէվզէլատէ սէպաթ կէօսթէրտի , վէ թաճիւպէ շաեան տըր քի Օսման
բաշանըն պու սէպաթընտան տախի օ մէվզիին էհէմմիեթինի նէ Կրան տիւք
նիգօլա այըլըպ քէշի խտիպիտի , նէ բրէնա Շարլը վէ նէտէ ճէնէրալ Զօթօվ :
Պուրասը իսէ էն Վուհիմմ պիր մէվլի խտի , շիւնքի պուրալարընը Բուսլար գապիթ
իթտիքէրի կիպի , Օսման բաշա Բլէվլայը թախիլիյէեէ մէճպուր օլաճագտը :

Պուրա իւղէրինէ հիւճումէ թային օլունան Բուս ասքէրի խէ մըգտարը քիֆա-
եւտէ օլմանըպ, ճէնէրալ բրէնս Իմէրէթինսքի գօմանտատա խոի :

Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ, պունտա տա այնի Լօվաչտա պուլունտուղու հալտէ
պուլունտու եանի մայէթտէ, վէ բրէնս Իմէրէթինսքի գօմանտատա ալթընտա
լաքին օ կիւն սաաթ ալաֆրանկա իւչտէ թէրթիպ օլունան ումումի հիւճումէ
Սգօպէլէֆ գօմանտա խտէճէքտի :

Սգօպէլէֆ ալէսաապահ օ մէվգիյէ եանի հիւճում խալլէճէք մահալէ նա-
զըր թէրէլէրէ երումի տէօրթ բարէ թօք տիղտիրմիչտի . ֆազաթ Սամանլը մէվ-
գիլէրինի պիղզաթ քէչֆի իթմէք իսթէյիպ, թէրաֆէյն թօք աթէչինէ պաչլա-
մըչ վէ հալա բուս օլտուղու հալտէ, Սգօպէլէֆ Սամանլը մէվգիլէրինէ օ տէ-
րէճէ եազլաչմըչ պուլունտու քի, պաչլինըն շապդասընտան ալէեազ էլպիսէ վէ
աթընտան թանըլըպ, թէքմիլ պիր պէօլիւք Թիւրք ասքէրի իւղէրինէ աթէչ
իթտի . եանընտա օլան իքի դապիթ վէ տէօրթ դապագ ֆէնա տէրէճէտէ վու-
րուլուպ վէ տէվրիլիպ եէրէ եուվարանտըլար, տիկէր իքի դապիթտէ խաֆիֆ-
ճէ եարալանտը . Թիւրք ասքէրի հէպ Սգօպէլէֆէ նըչան ալմադտա իքէն օնա
հիչ պիր շէյ տօգոււմատը :

Թաւ օ արալըգտա, պիր գաթընա Սամանլը գօլու տա Բուս մէվգիլէրինի
քէչֆէ չըգմագտա օլտու . Սգօպէլէֆ էն էօնտէ օլան Բուս ալայընը նէգտինէ
ճէլպ իտուպ, պու Սամանլը գօլու իւղէրինէ երիւեհիւպ կէրի բիւքիւրթտիւ
խտէ տէ, կէօզիւ գըզկըն պու կէնճ վէ աթէչի ճէնէրալ զիտտէ իլէրի երիւլ-
եիւպ, քէնտիսինի էօյլէ պիր տիւզլիւքտէ պուլտու քի, Սամանլը հէր թէրաֆ-
տան օրասընը տէօյէպիլիրտի :

Սրգատան տիկէր ալայլար տա օրանա կէլտիյինտէն, եօգարտան աչաղը
բիւքիւլէն տիւչմէն աթէչի իչինտէ օրատա տուրմագ վէ ումում հիւճում էմ-
րինէ վէ վազթընա պէքլէմէք դապիլ տէյիլտի . ճէնկ իչիւն պիր դարպը մէսէլ
վար տըր քի, տահա էյի տիր էրքէն պաչլամագ, տէր, նիթէքիւմ կէճ . իմտի
պունա թատպիղէն, Սգօպէլէֆ մէսուլիյէթի իւղէրինէ ալըպ, թապեալարա
ումում հիւճում գօմանտասընը վիրի վիրիպ պիթտի :

Սամանլընըն պու թէրաֆտա արգա արգանա իւչ սըրա թապեալարը օլուպ
էօնտէքիլէր ուֆագ վէ իքիչէր թօրլու շէյլէր խոի, պունլարըն դապթընա ալ-
ճը ճէնէրալը Տօպրօվսքի թային օլունտու, վէ պու քիւչիւք թապեալար վա-
գաա ալընտը իսէ տէ, ալճըլարտան տա չօղու թէլէֆ օլտու :

Պիր դաչ կիւն ագտէմ Լօվաչտա շէօհրէթ քէսպ խտէն պու մէրտ վէ մէչ-
հուր Տօպրօվսքի, էօլէճէք տէրէճէտէ պուրատա եարալանտը :

Աճայիպ շէյ, ճէնիկէ կիրէն Բուս ճէնէրալարընըն չօղու, ճէնկտէ էօլէճէք-
լէրինի էվլէլճէ հիսս իտուպ խապէր վիրմիչլէր տիր . Տօպրօվսքի տախի պուն-
լարըն պիրի խոի : Իքի իւչ կիւն ագտէմ օրտունուն գանչլէրեաաընա պիր բա-
քէթ կէօնտէրիպ, վասիյէթինամէսինի պու բաքէթէ լէֆֆ իթմիչտի . վէ մալիք
օլտուղու արապա վէ աթլարընը մէտի իտուպ շէօյլէ պիր շէյ տէ եազմըչտը .
Ճիւլքըր օլտուն քի արապամ գալի վէ աթլարըմ գուվլէթի տիր . պունլար պէ-
նիւմ ճէնաղէմի օրթատա պրագմանըպ տա Բուսիայա կէօթ իւրէպիլիլէր» :

Մայէթինտէ օլան սէքիզ ալճը քէնտիսինի արապանա կէօթ իւրտիւքտէ,
պիր բաբաղա բասթ կէլիպ, օնա տա, կիթ սէօյլէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆէ քի պա-
նա սատըգ օլան պու սէքիզ ալճընա տա պիրէր Սէն-Փօրթ նըչանը իսթէսին :

կրան տիւք Նիգօյա , մէրտ ճէնէրալըն պու վասիյէթինի անինտէ իճրա իթտի՝
 Պու քիւչիւք թապեալար ալընտըգտան սօնրա , Սգօպէլէֆին թօբլարը
 պէօյիւք թապեալարը սա ֆէվզէլատէ շիտտէթլէ տէօյմէեէ պաշլատըլար . պու-
 նուն իւղէրինէ Օսմանլը աթէշի կէվշէտիյինտէն կէնճ ճէնէրալ հիւճուժ վագթը
 կէլտիյինի ադնանլալ , վէ թօբ աթէշինի քէսիպ հիւճուժ գօմանտասը վիրտի :
 Հիւճուժ ասքէրի պայրադլարըն աչըպ վէ մուզգիւլարընը էօնէ տիւչիւրիւպ ,
 թիւֆէնքէր օմուզլարընտա թապեալարա տօղրու իլէրիլէմէեէ պաշլատըլար .
 պիր ազ սօնրա թապեալարտան աթըլան թօբլարըն պարութ տիւմանլարընտան
 կէօղէ կէօրիւնմէզ օլտուլար , վէ տիւման բարալանտըգտա , քէնտիլէրինի հէմէն
 թապեալարըն էօնիւնտէ կէօրիւպ պիր ազ շաշլատըլար իսէ տէ , Սգօպէլէֆ
 պու հալի կէօրտիւքտի հէմէն աթըլըպ վէ իլէրի գօշուպ , Գալուկա ալայընը
 պուճլարըն իմտատընա սալտըրտը վէ պու իմտատտան նէ նէթիճէ հասըլ օլա-
 ճազ տէյի եազընտան սէյրէ տուրտու : Սաքէր պուճու կէօրիւպ պիր ազ տա-
 հա իլէրի կիթտիլէր . լաքին Օսմանլը թապեալարը , ալէվ վէ տիւման իլինտէ
 էօյլէ պիր շէտիտ թօբ աթտըլար քի , հիւճուժ իտէն Բուս ասքէրի պիր իքինճի
 տէֆա տահա կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Սգօպէլէֆ , պու կիւլլէ եաղմուրուճուն իլինտէ օլուպ , էթրաֆընտա օ-
 լան զապըթանը հէպ թէլէֆ օլտուլար . պէօյլէ ասքէրինին տէֆա տէֆա կէրի
 տէօնտիւյիւնիւ կէօրտիւքտէ եէտինտէ օլան էն սօն ասքէրինի , եանի տէօր-
 տիւնճիւ Լիվա ալայընը տախի արգատտան հիւճուժ սալտըրտը : Պու եէնի ա-
 լայտան օ պիրլէրի տէ ճէսարէթ ալարազ թա պահըրըն ալթընա գատար կէլ-
 տիլէր , լաքին օ արալըգ Օսմանլը աթէշի տահա պէտլէր վէ ֆէվզէլատէ շիտ-
 տէթ քէսպ իթտի . պիր կիւլլէ եիւզլէր իլէ ասքէր եէրէ սէրէր վէ զապկա ա-
 երտ օլամալտը . Բուս ասքէրի պիր իւչիւնճիւ տէֆա տահա կէրիլէտի , պի-
 նաէն ալէյի եա թապեալարը անինտէ ալմալը եա եօգսա թէքմիլ ասքէր պօ-
 ղուլուպ կէրի չէքիլմէլիյիտի :

Սգօպէլէֆին էլինտէ եալընըգ իքի թապուր ալճը ասքէրի գալմըշ ըտը ,
 ասքէրլէրին էն մէշհուրու . հէմէն պուճլարըն պաշընա կէչիպ պիղզաթ հիւճու-
 մէ կիթտի . կէրի տէօնէն շուճտա պուճտա ըէրաքէնտէ գալան պիլիւնմէ նէ-
 ֆէրաթը թօբլայըպ , իլէրի իլէրի , կէրի տէօնմէք նէ տիմէք , տէյի տուրմազ
 պաղըրըրտը . կէնճ ճէնէրալըն պու ալազը ասքէրէ եէնի պիր շէվպ վէ ճէսա-
 րէթ վիրիպ , պաշլատըլար մէթէրիսլէրէ թըրմանմաեա :

Սգօպէլէֆին ալճըլարը եէմին իթտիլէր քի , թապեալա 400 մէթրօ եազ-
 լաշմատըգճա թիւֆէնք աթմասընլար վէ պու սէօղլէրինտէ տուրտուլար , լա-
 քին թապեալարըն էթէյինէ կէլմէզտէն , պուճլարըն նըսֆը եէրէ սէրիլտի . լա-
 քին պու սօն հիւճուժտէ Սգօպէլէֆին հիյէթի կէօրէճէք շէյ խտի : Շապգասընը
 պիր գուրշուճ ալմըշ կէօթիւրմիւշ օլտուղուճտան , պաշ աչըգ , եիւզիւ պա-
 րութտան գարալանմըշ , իլէրի իլէրի պաղըրա պաղըրա սէսի քէսիլմիշ վէ լա-
 գըրտը էտէմէզ օլմուշ , Սէն ժօրթ նըշանը եէրինտէն գօբմուշ , պէեաղ սէթրի-
 սի գուրշուճարտան տէլիք տէլիք օլմուշ , իւսթիւ պաշը թէքմիլ չամուրա պաթ-
 մըշ . պու մէրտ ճէնէրալ պէօյլէ պիր հալտէ էն էօնտէ օլարազ թապեալարըն պի-
 րինի աթլա թըրմանըր վէ եօգարը չըգար չըգմազ աթը վուրուլուպ , աթ տա
 քէնտիսի տէ էօնտէքի հէնտէյէ եուվարլանըրլար , ասքէր , ճէնէրալարըն էօլտիւ-
 զանն իտէր իքէն , Սգօպէլէֆ խէնտէքտէն չըգար , աղըրլարընա պազմալալազ

եինէ ասքերին էօնիւնէ տիւշէր վէ նիհանէթ օ թապեայը դապթ իթտիրիր ,
 Բուսլար թապեայա կիրէր կիրմէզ պիր տէհչէթլու մուգաթէլէ տիր պաշ-
 ւատը . Սամանլըտան պիր նէֆէրի սըրթընը չէվիրմէհիպ Բուսլար իլէ գըլըճ գը-
 ւըճա վէ սիւնկիւ սիւնկիւյէ կէլիպ , գանլարընըն սօն տամլասընա գատար տէօք-
 տիւլէր ֆագաթ թապեա Բուսլարըն էլինտէ գալտը : Բուսլարըն թէլէֆի տէ
 ֆէվգէլատէ օլտու , չիւնքի թէքմիլ ասքերին եարսընտան բէք ազ շէյ ղիյա-
 տէ տիրի գալապիլտի . պէօյլէ շէտիտ աթէշ իչինէ սալտըրմագ , էմսալըզ պիր
 հարէքէթը ասքէրիյէ օլտուղունտան , Սգօպէլէֆ օլմասա տէրլէր միւվէրիլէր
 իլէրի կիթմէք դապիլ տէյիլտի , լէ Բուս ասքերի թէքմիլ մէյտանը մուհարէ-
 պէտէ գալըրտը :

Թապեալար իլէ Բուսլարըն արասընտա օլան մէյտան պէշ երևզ մէթրօ
 գատար օլուպ , Սամանլը ասքերինին հէր պիրինէ իքիշէր երևզ ֆիշէնք վիրի-
 լիպ , նէ գատար չօք ֆիշէնք աթապիլիլէր իսէ հիշ ֆիշէնք էսիրկէմէհիպ ,
 սարֆ իթմէլէրինէ էմր վիրիլիշտի . զիառէ պիր գուրշուն հազմուրունա պէն-
 ղէր խի նիթէքիմ թիւֆէնք աթէշինէ :

Իշթէ պէօյլէ պիր եաղմուր իչինտէն կէչիլէրէք , ֆէպիր թապեա ալըն-
 տը , քի Բուսլարըն սօլունտա վէ Բլէվլանըն քէշիշլէմէ թէրաֆընտա խի :

ՕՐԹԱ ԳՕԼԱ ՀԻԻՃՈՒՄ ՎԷ ԳՐԻԼԼԵՖԻՆ ԿԷՐԻ ԲԻՒՄԲԻԻՐՏԻԻԼՄԷՍԻ

Նասըլ քի եօգարտա նապլ իթտիք , Բուսլարըն պու սօլ գօլունա վագ-
 թընտան էվվէլ հիւճում գօմանտասը վիրիլտիլի կիպի , օրթա գօլտա տա պէօյ-
 լէ օլտու , եանի օնտա տա մուայիէն վագթընտան էվվէլ հիւճումէ թէշէպպիւս
 օլունտու . չիւնքի Սգօպէլէֆ ասքերինին հարէքէթինի Բուսլարըն օրթա գօլու
 կէօրտիւքտէ , օ գօլ ասքերի տէ հարէքէթէ տավրանըպ , գապլթարը գապիլ
 օլամատը :

Սաաթ էօյլէտէն սօնրա պիր վուրմաղտան , պիր օրթա գօլ Բատիչէվօ թէ-
 րաֆընտա օլան Սամանլը թապեալարընըն իւք խաթթը իւզէրինէ պիր շէտիտ
 հիւճում տուր կէօպթէրտի . Սամանլըլար սէս չըգարմահըպ , պըրագտըլար քի
 Բուսլար էլլի մէթրօեա գատար թապեալարա եանաշսընլար , վէ պիրտէն պի-
 րէ էօյլէ պիր տէհչէթլու թիւֆէնք աթէշինէ պաշլատըլար քի , էմսալի նատի-
 րէն կէօրիւլիւշ տիւր . պունտան մաստա թապեանըն սաղընտա վէ սօլունտա
 տէօրթ կիզլի թապեա տահա օլտուղունտան , պունլար տա չարբաաթ աթէշլէ-
 րի իլէ Բուսլարըն օլտուղու մէյտանը կիւլլէ իլէ աօլտուրտուլար : Իքի էօն խաթ-
 տան պիր նէֆէր սաղ գուրթուլմատը , գապիթլէրին ճիւմլսի եա էօլտիւ , եա
 տա եարալանտը վէ եարրոմ սաաթա գալմագտան իքի պէտպախթ ալայ տախի
 թէքմիլ թէլէֆ օլտու պիթտի :

Ալթը հաֆթա էվվէլ պուրալարը Բուս գանընա պօյանմըշ իքէն , պու տէ-
 ֆա Բուս գանընտան եինէ սէլլէր ճէրիան իթտի :

Բուսլար իչիւն էն ֆէնա շէյ չու տուր քի , ճէնէրալ Գրիւլէֆին պու իւք
 հիւճումիւ թէրա կիթտիքտէ , սէրիան իմտատընա կէլմէք իւզրէ , ճէնէրալ Գօզ-

լով լիվասը ինթիաթտա պրագըլմըշտը . պու ճէնէրալ վագթընտա եթիշմէտի-
եինտէն , Բուսլար իքի լիվայը պիրլէշտիլիպ տէ պիրտէն հիւճոււմ խտէմէտիլէր .
ճինէրալ Գօղլով լիվասը իլէ օ վագթ եթիշտի նէ ղէման քի Սօգլէֆէն սօն
վէ պէօլլէք դուվլէթի իլէ պիր ազ տահա սօլտա օլան Քէրիւմ թապեասը իւղէ-
րինէ հիւճոււմտէ խաի իսէ . պու Գօղլով թապըմը տա ըէք շիտաթլիւ վէ թա-
ճիւպէ շահան պիր հիւճոււմ կէօթէրտիլէր , վէ իչլէրինտէ թապեալարը պա-
սըպ իչինէ կիրէն նէֆէրաթ տա օլտու , ֆապաթ պիր նէֆէրի սազ կէրի տէօ-
նէմէտիլինտէն , հիւճոււմտէ պօշա կիրթի թէլէֆաթը տա :

Գրուլէֆին պու իլք հիւճոււմիւ եարըմ սաաթ սիւրիւպ , իքինճի հիւճոււմ
տաթի անճագ պիր սաաթ սիւրէպիլտի . պու ճիւմլէ իլէ հիւճոււմ խտէն ասքէր
նըսթընտան ազ պիր շէյ էքսիք թէլէֆէ ուղրատը :

Պու թէրաֆտա օլան պու իքի հիւճոււմտէ տէ Բուս նէֆէրաթընն կէօս-
թէրտիլի ճէսարէթ վէ մէթանլթ , թէվարիսէ գայտ օլունաճագ տէրէճէտէ տիր ,
լաքին գօմանտատա օլան խաթալարը , պու տէրէճէ պիր շէնաաթը տա թէլէֆ-
տէն պաշգա պիր իչէ հարաթամատը , վէ պիր քէրրէ տահա իսպաթ օլտու քի
հարպտա ֆէննը հարպ իւղէրինէ տալրանըլմատըգճա , ասքէրին գուվլէթ վէ
մէթանլթի հիչ պիր սէմէրէ հասըլ խտէմէզ :

Բուս թէրաֆտարը օլան միւվլրիլիլէր , պու իչի դարաթմագ իչիւն ղի-
եատէ հարալըլարտան պահա խտէրլէր նէթէքիւմ էօլիւլէրտէն . պիր գաշ քիլօ-
մէթրօ եէր հարալը իլէ տօլու խաի տէրլէր , վէ պուշլարտան պիր ֆիղան վէ
ֆէրեատ իշիաիլմէտիքտէն մատա , չօղու եէրէ տիւշմիւշ վէ աեաղա գալդ-
մայա մէճալի օլմալմատըլը հալտէ , եինէ թիւֆէնկէ վէ գըլըճա տալրանըր
ըտըլար տէրլէր . վէ գարգաշալըգ արասընտա իւղէրլէրինէ քէնտիլէրինի էօլ-
սիւրմէք վէ սօյմագ իչիւն կէլէն Ձէրքէսլէրին չօլունու քէնտի էլլէրի իլէ թէ-
լէֆ իթտիլէր , վէ Ձէրքէսլէր Բուսլարը սօյաճագ իքէն Բուսլար հարալը հարա-
լը ծնլարը սօլուպ , սիւահլարընը վէ էլպիսէլէրինի ալտըլար տէրլէր :

ԿՐԻՎԻԶԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵԼԷՐԻ ՎԷ ՕՆ ԻՔԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Քլէֆեանէրն անախթարը Կրիվիչա թէրաֆընտա օլան Օսմանլը թապեալա-
լը օլտուղու մալիւմ տիւր . պու թապեալարտա Օսմանլը ասքէրի ֆէվլէլատէ
չէճաաթ կէօթէրտիլէր վէ Բուսլարա վէ Բուսմանլարա քէք պէօլլէք թէլէֆէր
վիրէրէք , թապեալար էլլէրինտէն չըպապիլտի :

Բուսմանիա ասքէրինիլն իլք տէֆա մուհարէպէ եէ պաշլամատը պու թապ-
եալարըն ըիչկիւհընտա վագի օլտու . Բուսլար էօյլէ վանն խտէրլէրտի քի , Ու-
լահլար իլք թիւֆէնք ըաթլայըշտա սիւահլարընը պրաղըպ գաշաճագլար , լա-
քին Բուսմանլարըն իլք տէֆա աթիշ կէօրէն պու կէնճ ասքէրինտէ կլօրիւլէն
ճէսարէթ Բուսլարա տա հայրէթ վիրտի Օսմանլըլարա տա :

Հիոճիւմիւնէ թաեին օլտուղլարը թապեա , եաղմուրտան ըսլանմըչ պիր

գայրագ տիք պաները իւզէրինտէ օլտուգտան մատաւա իքի թէրաֆընտա տախի խէնտէքլէր օլուպ , պու խէնտէքլէրին իչինտէ Օսմանլը ասքէրի կիզլէնէրէք , վէ Բուման ասքէրինէ գուրչուն եաղաւրարագ , խաթէտիքլէրի կիպի թէլէֆէ ուղրաթտըլար , վէ պու տա իքի սէպէպէ , պիրի քի պաները եաչ վէ չամուր օլտուղունտան ասքէր պաները եօղարը գօչամագտը , վէ թիւֆէնքլէրինի պաչ աչաղը չէվիրիպ , սիւնկիւլէրինէ տանանարագ աղըր աղըր եօղարը չըղապիրի իտի . Օսմանլը ասքէրի իսէ մէչհուր նըչան ալըպ իւք էվվէլ էօնտէ օլան դապիրթլէրինի թէլէֆ իթտիլէր վէ սօնրա նէֆէրաթը . պիր տէ քի , պու թապեայա պիր թէրաֆտան Բումանլար վէ տիկէր թէրաֆտան Բուսլար , պիրլիքտէ իքի թէրաֆտան պիրտէն հիւճոււմ իտուպ , հիյնի հաճէթտէ պիրի պիրինէ եարտըմ իտէճէք իքէն , Բումանիա ասքէրի հէր նասըլ իսէ իքի սաաթ եալընըզ վէ եարտըմըզ պրաղըլար . նիհանէթ Բուսլար տա եթիշիպ ազչամ դարանլըղընտա իւք էվվէլ խէնտէքլէրի վէ սօնրա տա թապեայը ալտըլար , լաքին նէ թէլէֆլէր իլէ , պուսու աղնաթմագ իչիւն մուհարրիլէր չէօյլէ տէրլէր , ալայլար թապուր գալտը , թապուրլար պէօլիւք վէ պէօլիւքլէր մահվ օլտու , հիլէ Բումանլարտա զապիթ տէնէճէք զապիթ տախի գալմատը :

Օ կիւնիւ Բլէմիւնըն ալընաճաղընտան իմքէրաթօր օ գատար էմին իսի քի աթընա պինիպ վէ եիրմի գատար էրիքեան իլէ մուհարէպէ ճիւլարընա կէլիպ տիւրպիւնիւ իլէ հիւճիւմիւ սէյր իտէրտի , վէ ասքէրինին տէֆա տէֆա հիւճոււմ իտուպ , տէֆա տէֆա կէրի չէքիտիքլէրինի վէ էօլիւ վէ եարալը եէրէ սէրիւսիքլէրինի վէ չըրքընտըզլարընը կէօրտիւքտէ , պէնդինտէ րէնկ դալմալըզ կէօզլէրի տօլմանա պաչլատը տէնիւր , նիհանէթ էրիքեան ճէպրէն քէնտիսինի պուսէյրտէն կէրի ալըպ Բօրէտինտէ օլան չատըրլնա կէօթիւրէպիւտիլէր , վէ օնտա իքի սաաթ սօնրա կիւլիչանըն ալընտըղընը տույապիւտի , լաքին կէօզիւ իլէ կէօրտիւլիւ թէլէֆ պու միւժտէ իլէ տախի քէնտիսինի թէսէլլի իտէմէտի :

Վադաա կիւլիչա թապեատը ալընտը , ֆապաթ պու թապեատըն օլտուղու եէր օ տէրէճէ տէրէլի թէլէլի եէրլէր իտի քի , Բուս , Բուման վէ Օսմանլը ասքէրի , կիճէ գարանլըղընտա նէրէտէ օլտուզլարընը պիլէմէղլէրտի , վէ եանլարընտաքի տօսթ մու տիւչմէն մի աղնաեամաղլար իտի , վէ պիր սիւ պիր ախագ բաթըրտընը իշիթտիքլէյին , թիւֆէնք աթտըզլարընտան եանլըղլար օլուպ քէնտի էլլէրիլէ քէնտի արգատաշլարընը վուրանլար տա պուլուստու :

Հէլէ հէքիւմ վէ ճէրրահ եարալըլարը գանըրամանըպ , վէ նաղլէրի իչիւն թէգքէրէլէր կէթիրէմէեիպ , չօղու եէրտէ էօլիւ վէ եարալը գարապարըչ չուգուրլար իչինտէ օթուզ ալթը սաաթ պիր պիրի իւզէրինէ եղըլը գալտըլար , վէ չօղու իմատտ եէթիւմէտիլինտէն թէլէֆ օլտու կիլթտի . Մուխպիրլէր պուսլարարընը օ տէրէճ էլֆաղը ֆաճիա իլէ նաղլ իաէրլէր քի , աղլամանարագ օ գուսագ գապիւ տէյիլ տիր . օ արալըզ ղէնկինճէ եարալըլարը սօյմագ իչիւն Չէրքէսլէրին կէլիպ գըմըլտանանլարը գաթլ իթտիքլէրի տէ եինէ պաչգա : Եարալըլարըն չէքտիսի աղըր վէ սըզլէթ օ տէրէճէեէ վաւ օլմուչուսու քի պիր տամլա սու պուլամատըղլարընտան վէ եանըպ թութուչտուզլարընտան , Չէրքէսլէրին կլինտէն թէլէֆ օլմագլըղը եաչամալարընա թէրճի իտիլէրտի , վէ աղըլարըն տույամագ իչիւն էօլիւպ պիլթմէք իաթ էրլէրտի տէնիւր : Քիւչիւք պիր մէյտանտա պու գատար ինսան թէլէֆի , քէք ազ մուհարէպլէրտէ կէօրիւմիւչ չէյ տիր :

Եօնտէ օլան պիր դաչ ալայ ասքէրլէրին հալի պու վէչի իլէ օլուպ , արդատա եէտէքտէ օլանլար իսէ գարանլըգտա գալըպ , իլէրիւտէ նէ օլտու օլմատը , թապեա ալընտը մը ալընմատը մը , խապէրլէրի պիլէ եօղուտու :

Օ կիճէ , Սեպտեմբեր 11-12 կէրիտէ գալան ասքէր նէ եաբաճազլարընը պիւմէյիպ , պիր պիրինին եիւզիւնէ պագարագ ան իտուպ տուրուրլարտը . օն իւչ պին Բուս վէ իւչ պին Բուսման թէլէֆ օլտու տէյի պիր հալատիս եաեըլտը օրտուեա . ասքէր , քի տայիմա մէրտ տայիմա ճէսուր իտի՛ , պու նահագգ թէլէֆաթը պաչ գօմանտանլարընըն թէտպիրսիղլիյինէ համլ իտուպ , նէ վագթ պու աճէմի գօմանտանլար խըեանէթինտէն գուրթուլաճաղըղ տէյի աչիքեար պաղըրմաեա պաչլատըլար , վէ Կրան տիւք Նիգօլատան չիքեայէթ իթտիքլէրի-նի տէ սէթր իտէմէտիլէր :

Սօլտա Սգօպէլէֆ տախի իւք կիւնիւ իքի թապեա ալմըչ իսէ տէ , ասքէրի զիատէ թէլէֆէ ուղրատըղընտան , եավէր եավէր իւզլրինէ կէօնտէրիպ իմտատ իսթէմէքտէ օլտու , ֆագաթ գարկաչալըգ արասընտա քիմսէ քիմսէնէ պագաւմատըղընտան քէնտի հալինէ պրագըլտը :

Հալ պու քի , Բլէֆլատա Օսման բաչա մայէթինտէ տօլու ասքէր վարտը . ալայլար վէ թապուրլար արգա արգաեա Բլէֆլատան չըգարթըլըպ , Սգօպէլէֆի հէր թէրաֆտան մուհասէրէ իթտիլէր . էօթէտէ Կրիվիչա թապեաար ալընտը իսէ տէ , Օսման բաչա կիճէլէյին արգատա պիր քէպիր թապեա տահա եաբտըրմըչտը քի Կրիվիչա թապեասընը տէօյէպիլիպ , Բուսլար իլէ Բուսմանլար օրատա տուրաւմաեաճաղարտը : Սեպտեմբեր 12 սապահլայըն Օսմանլըլար հէր թէրաֆտան Բուսլար վէ Բուսմանլար իւզլէրինէ աթէչ իթմէեէ պաչլատըլար վէ մուգաւմէմէթ գապիլ օլամայըպ Բուսլար հէր թէրաֆտան կէրի չէքիլտիլէր : Սգօպէլէֆ ասքէրինին իքի սիւլիւսիւնիւ զայպ իտուպ տիւանէեէ տէօնմիւչտիւ . եաղմուր կիպի եաղան կիւլլէ վէ գուրչուն իչինտէ կիտիպ էօլիւմիւնիւ արարըտը . լաքին ուֆագ պիր եարա պիլէ ալամտը : Սաղ գալան ասքէրի ճէնէրալլարընըն պու հալինէ հայրան օլուրլարտը . լաքին նէ չարէ քի , իւչիւնճիւ տէֆա տախի Բուսլար վէ Բուսմանլար օն ալթը պին ասքէր թէլէֆի իլէ Բլէվնայը ալամայըպ , միւզմէհիլ վէ բէրիչան կէրի չէքիլմէեէ մէճպուր օլտուլար :

ՍԻՒԼԵՅՄԱՆ ԲԱՇԱՆԸՆ ԻԲԻՆՃԻ ՏԷՖԱ ՇԻՊԳԱ ՊՈՂԱԶԸՆԸ ՎՈՒՐՄԱՍԸ

ՕՆ ԵԷՏԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ՀԻԻՃԻԻՄԻԻ

Բուսլարա դարչը պու իւչիւնճիւ Բլէֆլա ֆիւթուհաթը , պիւթիւն Օսմանլըլարըն գալպինի մալամալը սուրուր վէ պէհճէթ իյլէտիքտէն մատտա , առքէրին գուվլէի գահիրէսի հազընտա ճիւմլէտէ պիր պէօյիւք գուվլէթը գալպ տահա հասըլ իթտի : Պապը Սէրասքէրիտէ աղտ օլունան ասքէրի չուրալարտա Բուսլարա պիր սօն զարպը տէսթ իճրասընա տախի գարար վիրիլտի : Վագաա պու արալըգ Օսմանլընըն մուգաֆֆէրիյէթի օ տէրէճէ պէր քէմալ ըտը քի , էն

զիատէ պէտխահ օլանլար տախի իլէրիւտէքի բէրիշանիյէթի խաթըր վէ խայալ-
լարընա տախի կէթիրէմէզլէրտի :

Անատոլուտա Մուխթար բաշա Բուսլարըն Ալէքսանտրօօլ (կիւմրիւ) գա-
լէսինին անճագ պիր գաշ քիլօմէթրօ աշաղըսընտա իտի . Գիւրտ եա Գուրտ
Իսմայիլ բաշա Բուս մէմայիքինտէ օլուպ . Էրէվանը թէհտիտ իթմէքտէ իտի :
Բումէլիտէ Բլէլլանըն էթրաֆընտա օլան Բուս օրտուլարընըն պիր բուպուհու
օլսուհն Օսման բաշա թէլէֆ իթմիշտի : Ջարէվիշ օրտուսու Լօմ քէնարլարըն-
տան թէպէիտ օլուհուպ , սըրթընը անճագ Պիէլանա տաեաթապիլիշտի , վէ
Մէհէմէտ Ալի բաշա օրտուսու իլէ պու պէտէտէն անճագ եիրմի պէշ քիլօ-
մէթրօ ուղադտա իտի : Բուսլարա կէլմէքտէ օլան իմտատ ասքէրի տահա պիր
գաշ գօնագ ուղադտա իտի : Իմտի Բուսլարը ումուհէն Թուհանա տէօքիւմէք ի-
չիւն պուհտան ալա պիր Փըրսաթ օլամաեաճաղընտան , Պապը Ալիտէն կէրէք
Սիւլէյման բաշանա վէ կէրէք Մէհէմէտ Ալի բաշանա սըղը էմր կէօնտէրիլտի
քի , հէր պիրի գարշըսընտա օլան Բուսլարը սէրիան վուրսուհն պիթիւրսին :

Սիւլէյման բաշա քի , Աղօսթօստա Շիպգա քիշկեահընտա տէօքիւլէն գան-
լարտան մէսուլուտու , նամուսու ասքէրիսինի եէրինէ կէթիրմէք իւղրէ պու
էմրտէն բէք մէմսուհն օլուս : Լաքին Մէհէմէտ Ալի բաշա քի , քլանը եիւրիւ-
մէտիյինտէն մէեուս գալմըշաը , եալընըղ սուրէթի զահիթէտէ էմրէ իթաաթ ի-
տէեօր կիպի կէօրիւնէճէք տէրէճէտէ պիր հարէքէթ կէօսթէրտի :

Սիւլէյման բաշա պու տէֆա Շիպգա իւղէրինէ պէօյիւք վէ ուղուհն պիր
թօք աթէշի իլէ եիւրիւմէք իսթէտի . Պապը Սէրասքէրիտէ , Պալգան օրտու-
սուհուհն նոգանլարընը տօլտուրմանա Փէվղէլատէ պիր ճահտ կէօսթէրիլտի ,
վէ միւսթիպինճէ Բումէլիտէն վէ Արնաուլուգտան խայլը ասքէր տահա Շիպ-
գանա կէօնտէրիլտի :

Սիւլէյման բաշա Շիպգա իւղէրինէ օլան իլք հիւճուլէրտէ վուգու պու-
լան գուսուրլարը իթմաւ իտուպ , պու տէֆա միւթլագա մուղաֆիէր օլմագ
նիւէթիյէ աղըլանէ տալրանտը : Պու տէֆա հիւճուլ օլուհանագ մէվղի Բուս-
լարըն էն եիւսէքտէ օլան մէշհուր վէ ճէսիւմ Սէն-Նիգօլա թապեասը իտի . պու
մէվղիին էթրաֆընտա միւշարիլէյհ հարմ ալ շէքլինտէ մէվղիլէր թութուս :
Այլն օն իւշիւնտէ Շիպգա պօղաղընըն պաթը թէրաֆընտա օլան պիր պաեը-
րը թութուպ օրտա պէշ պաթալ հալան թօրու տիղտիրտի , քի օրտտան միւ-
թէմատի Բուս մէթէրիսլէրինի տէօյէճէքլէրտի . պուհլար տէօրթ կիւն տէօրթ
կիճէ Բուսլարըն իւղէրինէ աթէշ սաշտըլար վէ խայլը թէլէֆաթ վիրտիրտիլէր ,
եանի կիւնտէ ագալի զըրդ քիշի : Սեպտեմբերին 16-17 կիւնիւ տախի ումու-
մի հիւճուլէ գարար վիրիլտի : Պու ճիւմէ պէօյլէ տէօրթ կիւն տէօրթ կիճէ
թօքա թութուլտուգտան սօնրա տախի պու հիւճուլմտէ եինէ պէօյիւք թէշիւ-
քէ վար ըտը :

Պու Սէն-Նիգօլա թէրէսինին էթրաֆը ուշուրուս տուր . զըպլէ թէրաֆը
եիւղ էլլի իքի եիւղ գատէմ եիւքսէքլիյինտէ ատէթա պիր տիվար կիպի տիք
պաեըր տըր . պաթը լօտօս վէ քէշիշլէմէ թէրաֆլարը օ գատար տիք տէեիլ
տիր . պաթը գարաեէլ թէրաֆը տախի պիւթիւն գաեալըգ իսէ տէ , օ պիր թէ-
րաֆլարա նիսպէթլէ վիատէ եաթըմլը տըր : Ֆազաթ թապիաթտէն պու տէ-
րէճէ միւսթահքէմ պիր մէվղի , Բուսլարըն էլինտէ մէթէրիսլէր , թապեալար
վէ խէնտէքլէր հաըըլարագ , ալընմաղ պիր գալէ հիւթի քէսալ իթմիշ իտի :

Իյթէ Սիւլէյման բաշանըն բլանը : Եվ վէլա 3500 դատար կէօնիւլլու վէ պաշը պօղուզլար Բուս գարաղօլլարը իւզէրինէ նակէհան հիւճոււմ իտուպ օնլարը շաշըրթաճադտը : Պուսլարտա նիգամ, Ձէրքէս, Ձէյպէք վէ Սրապ գարըշըգ իտի : Պուսլար քէնտիլիքլէրինտէն պու իշէ թալիպ օլուպ, օ պիր ապքէրտէն սէչիւմէք իւզրէ գօլլարնա պիրէր տէ պէհազ մէնտիլլէր սարմըշլարտը : Պուսլար իւշ գօլ օլուպ, եէր աղարմադտան իւշ թէրաֆտան Սէն-Նիգօլա թապեասը իւզէրինէ սուս բուս եիւրիւհէճէքլէրտի, վէ թապեալարըն բիշկեահընա վասլ օլտուգտա Օսմանլը թապեալարընըն ճիււղէսի տէ Սէն-Նիգօլա թապեասը իւզէրինէ շու վէչն իլէ աթէշ եաղտըրաճադտը :

Շարգ վէ քէշիշլէմէ թէրաֆընտան Բէճէպ բաշա . գըպլէ վէ պաթը 10-տօս թէրաֆընտան Սալիհ բաշա, պաթը վէ գարայէլ թէրաֆընտան տախի Վէյ-սէլ բաշա Սէն-Նիգօլայը թօբա թուլթաճադլարտը :

Պու իւշ բաշանըն հէր պիրինին մայէթֆնտէ ալթըշար թապուր ապքէր վարտը, տէօրթ թապուր տա ինթիաթտա տուրուպ, հանկըսը սըգըշըր իսէ օնա իմնատա գօշաճադտը :

Պու բլան ալա պիր բլան իտի . եալընըղ շու գուսուր օլտու քի, օրտու եանի ինթիաթ ապքէրի իքի սաաթ ուղադտա պրաղըտը . լաքին չարէ եօգ վէ հէրչի պատապատ Շիպգա ալընմալը իտի, Էւրօբա միւվէրըրիւլէրի տէրէր քի, էյէր Բէճէպ բաշա կէվչէք տալընմասա, Շիպգա հէր հալտէ ալընըր իտի :

Եարը կիճէտէն պիր սաաթ էվվէլ Շիպգա գարիյէսի իլէ Սէնօվօ գարիյէսի արասընտա օլան օրտուկեհանտան եօլա բէվան օլտուլար, վէ Սէն-Նիգօլա բիշկեահընտա օլան Օսմանլը մէվգիլէրինէ վասլ օլմագ իչիւն իքի սաաթ եօլ եիւրիւմէլի իտիլէր : Եարը կիճէտէն իւշ սաաթ սօնրա, պու կէօնիւլլուլէր թէրթիպ օլունտուղու վէչն իլէ իւշ գօլա թագսիմ օլունուպ, հէր պիրի քէնտինէ թային օլունան թէրաֆա սէվգ օլունտու :

Իլք գօլ Բէճէպ բաշա թէրաֆընտան եօլա չըգտը : Էն գըսսա եօլ պու գօլա տիւշէն եօլ ուտու . իքինճի գօլտա Ննիլիլիզ եիւզ պաշըլարընտան սըր Գամպլէ վարտը քի, Օսմանլը ապքէրինտէ պին պաշը իտի . եօլու էն ուղադ օլան իւչիւնճիւ գօլ, միրալայ Համտի պէյ գօմանտապընտա իտի . պուսլար եօլա չըգար չըգմաղ անինտէ մահիթապ տա պաթտը վէ անճադ եըլտըղլարըն շափը իլէ Սէն-Նիգօլա պաեըըր սիմսիյահ պիր գուլէ կիպի կէօգէ կէօրիւնէպիլիւրտի :

Իլք գօլ եօլուն օրթասընա վասլ օլուր օլմաղ վէ ուշուրումուն էօնիւնէ կէլիր կէլմէզ, նէօպէթտէ օլան Բուս գարաղօլլարը պու հարէքէթի սէգիպ, հիւճոււմ իտէնլէրին իւզէրինէ շէտիտ պիր աթէշ բարլաթալար : Օսմանլը գօլու պու շէտիտ աթէշտէն ֆիլթուր կէթիւրմէեիպ, աղըր աղըր ֆագաթ տայիւմա իլէրի եիւրիւմէքտէ օլտու : Պուսլար Գարատադտա, Պօննատա ճէնկ կէօրմիւշ թաղըմտան օլտուղունտան, պաեըրա թըրմանմանըն եօլունու քիմսէ սօրմաղլարտը, վէ տօղրուսու քէտի կիպի թըրմանտըլար :

Օսմանլըլար իլք էվվէլ պու աթէշէ ճէվապ վիրմէտիլէր . իլլա գայատան գայահա աթլեանարագ, եախօտ եէրէ գաբանըպ թըրմանարագ տիւզիւյէ եօգալը չըգըպ, սալթ պիր եիւքտէք գայահա թէսատիւֆ իթտիքտէ, թիւֆէնքլէրի պաշլարընտան եօգարը գալտըրըպ էօյլէ աթարլարտը : Լաքին Բուսլար տա պօշ տուրմանըպ, եօգարտան աշաղը պուսլարըն իւզէրինէ սալտըրտըլար, վէ չիմտիքի մուհարէպէլէրտէ բէք աղ վագըր օլուպ, էն թէլէֆլի մուհարէպէ կիպի

պօղաղ պօղաղա վէ եղա եղապա կէլտիւնէր : Օսմանլըլար նէրէտէ պիր գահա պուլուրլար իսէ օրահաճսարլանըր տուրուրլարտը , վէ Բուսլարնկէլիպ թիւֆէնկ տիպչիյի , սիւնկիւ վէ գըլըճլա պուսլարը թէլէֆ իտէրլէրտի : Չօղլարը տա պէօյլէ եօգարըտան աշաղը եուվարլանըպ բարա բարչա օլուրլար վէ արգատաշլալընըն տէօնիւպ պուսլարա պագմահա պիլէ վագըլթլարը օլմազ ըտը : Օսմանլը պիր քէրրէ ճէնկէ թուլթուշտու մու արթըգ էօլլում կէօղիւնէ կէօրիւնմէզ , չօղու , Բուսլարըն էլլէրինտէքի թիւֆէնքլէրինի օրթասընտան գավրայըպ , քէնտիլէրինի եօգարը սիւրիւքլէթիլլէրտի . իշլէրինտէն պիր գուվվէթլիսի օմուգուսու վիլիպ , իւչիւ տէօրտիւ օմուգ օմուգա չըգարագ եօգարըլարա թըրմանըլարտը : Պիր թագըմը պիրի պիրինին սաչընը գավրահըպ , թէրմէ եուվարուգլա տէօյիւշիւրլէր վէ պիրի պիրինի տիշլէրի իլէ ըսըրըլարտը : Պիր չօգ հարալը Օսմանլը ասքէրի պիրէր սաղ Բուս հագալահըպ , օնուսլա պէրապէր պահըր աշաղը եուվարլանըլարտը :

Բուսլարըն իքի պէօլիւք ասքէրի կէրէյի կիպի թէլէֆ վիրտիքտէ , իլք աղչամտան Սէն-Նիգօլա պահըրը աշաղըսընտա իքի թապուր ասքէր տէ պուսլարա իմտատա կէլտի . միրալայ Տուգօնին տախի քէնտի ասքէրի իլէ վէ Շիպգա մուհաֆըղը պաշ գօմանտան ճէնէրալ Բատէցքի տախի իմտատա ելթիւտիլէր :

Մուհարէպէ կիթտիքճէ զըզըշտըգտա , պաշ գօմանտան պաշգա ալայլար տահա կէլթրլթտի . վէ ճիւմէսի պիրտէն պու իլք Օսմանլը գօլուսու աթէշ իւչինէ ալտըզլարընտան , պու գօլ պէօյիւք թէլէֆ ուղըատը իսէ տէ , թաճիւպէ շահան պիր սէպալթ վէ պիր մէթանէթլէ տաղը թըրմանմագտան Փարիզ օլմատըլար . գահալար արգասընտա սագլանտըլար վէ պէրապէր ալմըշ օլտուգլարը սէպէթլէրի քէնտիլէրինէ մէթէրիս իտէրէք եօգարը թըրմանըլար ըտը . Բուսուսն իքի պէօլիւք ասքէրի պիր տար գահալըգ արասընտան կէչիպ , բէք չօգ թէլէֆ վիլէրէք իւչ տէֆա Օսմանլը իւգէրինէ հիւճուս իթտի իսէ տէ , իւչիւ տէ պէյիւտէ օլտու :

Լաքին պիր թէրաֆտան տա Բուս ասքէրի չօղալտըղընտան , պու իլք գօլ տա թէլէֆէ տահանամայըպ , եավաշ եավաշ գայըֆլանմահա պաշլատը , վէ եէրլէրինտէ տուրամագ օլտուլար . օն իքի նէֆէր էն ճէսուրլարը թէրէհէ գատար չըգըպ Բուսլարտան պիրէր պիրէր աշաղը եուվարլանտըլար : Արապլար , պաշը պօղուգլար վէ Չէրքէպլէրտին գաչան գաչանա օլտու . տահանան եալընըգ նիւգամ ասքէրի օլուպ , օնլարտա եարը պէ եարը գըրըլմըշլարտը :

Պիրտէն պիրէ պաթը լոտօս թէրաֆընտան Ալլահ , Ալլահ պաղըրշարագ , պիր շէտիտ թիւֆէնք աթէշի տիր բարլատը . Բուսլար շաչըրըպ պաշլարընը օ թէրաֆա չէվիրտիքտէ , նէ պագարսըն , իլք գօլ ասքէրի իմտատ պուլուպ վէ պահըրըն քէշիշլէմէ թէրաֆընա չըգըպ օրատա եէրլէշլմէքտէ իտիլէր :

Օ արալըգտա իքինճի գօլ տախի գըպլտէ օլան էն տիք պահըրը թըրմանըպ թա թէրէյէ չըգմըշլար իտի , վէ Բուսլար պուսուսն ֆէրգինէ պիլէ վարմամըշլարտը . չիւնքի օ թէրաֆտան պիր հիւճուսիւ գապիլսիզ պիլիլլէր իտի : Օսպուրկ զագէթասը մուսպիրի տէր քի , պու տիք պահըրը թըրմանան ասքէրի իրթէսի կիւնիւ կէօղիւմ իլէ կէօրտիւմ . բուպալարը բարա բարչա , գօրճալար գօրմուշ , բանթալօնլարըն տիգլէրի աչըլմըշ վէ գանլարա միւլէմմա օլմուշ օլտուղուստան , պու ասքէրին նէ չէքմիշ օլտուղուպու հալլէրինտէ տէ անհաչըրը իտի :

268-270

milch.

10 R 11

155 157 15

15 157 15

Հէլէնէն իսէ կիւնէշ տօղուպ, տաղլարըն թէքէլէրի՞նալտըզանմըշ կիպի բարլամագտա իտի . Օսմանլըլար էթրաֆլարընա պագտըզտա, իքի գօլուն թէքէնէ վասլ օլմագտա օլտուղունու կէօրտիւլէր . իւշիւնճիւսիւ հէնիւղ մէյտանտա եօղուտու, լաքին չօգ սիւրմէտի օ տա զուհուր իթտի, եանի եարըմ սաաթ սօնրա ամմա պէօյիւք թէլէֆլէ . պու իւշիւնճիւ գօլուն եօլու էն գօլայ եօլ ուտու . լաքին Բուսլար իւշ տէֆա պունլարա եօգարտան հիւճում իտուպ աշաղը գօլլալատըլար . ֆագաթ պունլար տա դաեթ իւշի թիւֆէնք աթտըզլարընտան, Բուսլար տա պունլարա տաեանամաեըպ կէրի չէքիտիլէր . օ արալըզտա Օսմանլը միրալայը Համտի պէյ տէ վուրուլտու տիւշտիւ, ֆագաթ ասաքէրի տէ թէքէնի պուլմուշ օլտու : Իմտի կիւնէշ տօղտուգտան եարըմ սաաթ սօնրա, Օսմանլընն իւշ գօլ ասքէրի տէ Սէն-Նիգօլա թէքէսինէ վասլ օլուպ, տէրագապ գըրմըղը հիւալը (եարըմ այ) պիր պէեազ պայրագ չէքտիլէր քի, եարալըլարա իտաաթ իսթէմէքտի : Տէրագապ «Շիպգա էլիմիզտէ տիր» տէեի օրտուկեանա տա պիր թէլէկրաֆ չէքիտի . վագաա պունուն պէօյլէ օլաճաղը մալիւմ իտի . Սիւլէյման բաշա օ կիճէ հիշ ուշումաեըպ, կէօղիւ ասքէրին իւղէրինտէ իտի . նէ զաման պու խապէրի ալտը իսէ, արթըգ սէվինճինտէն աեաղլարը եէրտէն քէտիւմէե պաշլատը . պիւթիւն օրտուշու պիղզաթ տօլաշըպ պու բէյամը մէսէրէթի զապըթանա քէնտի խապէր վիրիւր իտի, տէր աղապ Սթանպօլա տա թէլէկրաֆ չէքտիրիպ, օնտան տա պիւթիւն Էւրօքաեա հաւատիս նէշը օլունտու :

Մալիւմ տիւր քի պու Սէն-Նիգօլա թէքէսի Շիպգա պօղազընտա պիր թէքէ տիր . լաքին Շիպգա պօղազը պու տէմէք տէյիլ տիր, պուրասը Օսմանլը էլինէ կէշտիքտէն սօնրա ասըլ պօղազը տա ալմալը իտի քի, Բուսլար պիր չօգ թապեալար եաբարագ իսթիհեհամ վիրմիշ իտիլէր . իմտի թանգիւմ օլունան բըլան իւղէրինէ, Մալիհ բաշա վէ Վէյսէլ բաշա պիրի գըպլէտէն վէ պիրի տէ պաթըտան Բուս թապեալարընը տա վուրմայա թային օլունտուլար . Մալիհ բաշա ալթը թապուր ասքէրլէ ճատտէե չըզըպ Ձէլիք թապեայը վուրմայա պաշլատը, պունլարը Բուս պէօլիւքլէրի գարշըլատըլար, վէ պէօյիւք թօք աթէշի իտէրէք կէրի աթտըլար, վէ իմէրաթօրուն եապէրի բրէնա Մէրչէնսքի տալի պու մուհարէպէտէ էօլտիւ : Բուսլարըն Օսմանլը ասքէրի իւղէրինէ աթտըզլարը հէպ սալգըմտը : Պիր արալըգ Բուսլար թօլլարընը թապեալարտան աշըղա չըղարըպ քէնտիլէրի տէ չօգ թէլէֆլէ ուղրատըլար իսէ տէ, Օսմանլըեա տա պէօյիւք թէլէֆլէր վիրտիլէր :

Պաթը թէրաֆընտա Վէյսէլ Խաշա շաֆագ սէօքմէլտէն օրմանըն իչինտէ սէսիղճէ թապուրլարրըն հաղըրլաեըպ, եէր աղարըր աղարմազ Նէշիլ թէքէ իւղէրինէ եիւրիւտիւ . լաքին Բուսլարըն էօն գարաղօլարը օրմանըն իչինտէ օլան Օսմանլը հարէքէթիլի սէզիպ գօմանտանլարընա խապէր վիրտիլէր . օ տա թէրթիպինի տիւղիւպ գօյ վիրտի քի էլլի ատըմա գատար քէնտիսինէ եանաշսընլար . ֆագաթ պունլար եանաշըր եանաշմազ, իւղէրլէրինէ էօյլէ պիր աթէշ բիւսքիւրթտիւ քի Օսմանլըլար կէրիլէտիլէր : Օսմանլըլար իւշ տէֆա տէօնիւպ եինէ կէլտիլէր, ֆագաթ իւշ տէֆա տա Բուսլարըն չաբրասթ աթէշինէ վէ խուսուսի իլէ թապեալարտան աթըլան սալգըմ տանէլէրինէ տաեանամաեըպ եինէ կէրի տէօնմէե մէճպուր օլտուլար :

Սաաթ սապահըն ալաֆրանկա սէքիղինտէ, Սէն-Նիգօլա թէքէսինտէ օլան

Օսմանյն ասքերինտէն մաստասը հէպ կէրի թէքտիրիւմիչտի : Եճնէպի մուհար-
րիւրէրի տէրլէր քի , գըպլէ վէ պաթը թէրաֆլարընտա ասաքիրի Օսմանիյ տի-
ւիրանէ վէ շէճիանէ ուղրաշտըգլարը հալտէ , Բէճէպ բաշա գօլու հիչ եէրին-
տէն գըմըլտանմատը : Օ գօլ քի քէշիչլէմէ թէրաֆընտան վէ էն գօլայ վէ եա-
թըմը կօլլարտան կէլիպ Բուսլարըն իւղէրինէ հիւճոււմ իտէճէքտի :

Կիճէլէյին Բուսլար չօգլուգ թօք աթմատըլար . լաքին Օսմանյը մէվզիլէ-
րինի սէղմէնէ պաշլար պաշլամազ , շէտիտ պիր աթէշէ տէվամ իտուպ վէ էն
քէսքինի տէ Սալիհ բաշա գօլունա թէսատիւֆ իթտիյինտէն պու գօլ կէրիլէ-
մէնէ մէճպուր օլտոն :

Պու հալի Սէն-Նիգօլա թէքէսինտէ օլան կէօնիւլիւլէր կէօրիւպ , կիտէր
շու թապեալարը վուրուր վէ թօքլարընը պաթալ իտէր տէ Բէճէպ բաշանըն ի-
լէրլէմէսինի գօլալաթապիլիրսէք , ֆիւթուհաթ տա Շիպգա տա պիլիմ օլուր
պիթէր տէրլէր իտի : Պու ճիւմլէ իլէ կէօնիւլիւլէր աղլըգ օլտուղունտան ,
հիւզտէն թապեալարըն իւղէրինէ հիւճոււմէ ճէսարէթ իտէմէտիլէր . ֆազաթ
ֆէվզէլատէ ճէսարէթլէ արգատան Բուսլարըն հէպ թօքճուլարընը վուրուպ ,
թօքլարը իսայլըճա պաթալ իթտիրտիլէր :

Թամ պու արալըգ Բէճէպ բաշա գօլու կէլիպ եէթիշէյիտի . Բուսլարըն ի-
չի պիթմիշ իտի . լաքին պու գօլ եէրինտէն պիլէ գըմըլտանմատը :

Եճնէպի մուխպիրլէրի պունու Օսմանյը զապըթանընըն համիյէթսիլլիյինէ
համ իտէրլէր , վէ օ վազըթ պիւթիւն Էւրօքա զաղէթալարընտա պու պէօլէ
եազըլտը կիթտի :

Պու վէսիլէ իլէ մուխպիրլէր տէրլէր քի , մահիր զապիթլէր իլէ պիր տէվ-
լէթ , Օսմանյը ասքէրի իլէ տիւնեալարը զապթ իտէպիլի . լաքին նէ չարէ քի
սէքիլ եիւզ եարալը Օսմանյը նէֆէրլէրի իչինտէ անճապ պիր եարալը զապիթ
կէօրիւլէպիլտի :

Մուխպիրլէրին պու սէօգիւ շունուս իլէ թաստիգ օլունուր քի , Սէն-Նի-
գօլա թէքէսինտէ օլան կէօնիւլիւլէր իմտատա պէքլէյիպ պէքլէյիպ , քիմսէ
իմտատլարընա կէլմէտիյինտէն քէնտի հալլէրինէ պրաղըլտըգլարընը աղնատըգ-
լարընտա նէ եարաճաղլարընը իսթիշարէ իթմէք իւղրէ զապիթլէրինի արատըգ-
տա , հիչ պիրինի տախի պուլամատըլար . հէքսի տէ կիճէլէյին գաչմըշ մը իտի-
լէր , նէ եարմըշլար իտի , քիմսէ պիլէմէտի :

Կէօնիւլիւլէր պաշսըգ գըշսըգ քէնտիլէրինտէն ալթը գաթ զիտտէ տիւշ-
մէն մուվաճէհէսինտէ նէ եարաճաղլարընը պիլմէղլէրաթի . Բուսլար ուղապտան
ֆազաթ միւթէմատի գուրչուն աթըպ արգատաշլարընը թէլէֆ իտէնլէր , վէ
սաղ գալանլարըն էօնիւնէ լէշէր եղղըլըր իտի :

Էթթէտէ Սիւլէյման բաշա իսէ բլանընա կիւմէնիպ , Բուսլար պօղուլարազ
հէր թէրաֆտան ֆիրար իտէեօրլար զաննընտա իտի . Ձէրքէսլէր պիլէ չուվալ-
լարընը աթլարընա պալլալըպ եաղմաեա գօշմազտա իտիլէր . լաքին Բուսլար
պունլարըն հէմէն ճիւմլէսինի թօք վէ գուրչուն իլէ թէլէֆ իտուպ , գաշան-
լարտան տախի սաղ գալան օլմատը :

Պիր սաաթ սօնրա Սէն-Նիգօլա թէքէսինտէ գալան կէօնիւլիւլէր արթըգ
քէնտի քէնտիլէրինէ գալտըգլարընը էյի աղնատըլար , նէ Սալիհ բաշատան պիր
իւմիտ վարտը , նէ Վէյսէլ բաշատան վէ նէ տէ Բէճէպտէն , վէ օլ վէշ իլէ պիւ-
թիւն Բուսիա օրտուսունա հէտէֆ օլմաշլարտը : Պունլարըն իւղէրին կէլէն էօն

Բուս պէօլլւքլէրինի պուսլար հէր թէլէֆ իթտիլէր . լաքին ճէնէրալ Բատէցքի պուս պիր ափուճ գահրամանլար իւղէրինէ պիր ալայ շէշխանէճի թային իթտի-
եինտէն , արթըգ Սէն-Նիգօլա թէրէսինտէ տուրամանըպ , քէնտիլէրինի մուհա-
ֆաղա իտէրէք հանկը թէրէտէն գաչապիլտիլէր իսէ գաչտըլար . Բուսլար կէօր-
տիւքլէրինի սէրչէ կիպի ուղադտան վուրուրլար վէ եազընլարընա տիւշէնլէրի
տէ սիւնկիւլէրլէրտի :

Մուխպիրլէր տէրլէր քի պուս տէֆա Օսմանլըլարըն Շիպգայը ալամամա-
լարընա սէպէպ , Սիւլէյման բաշանըն պիղզաթ ասքէրէ գօմանտա իթմէեիպ
տէ , տիկէր գօմանտանլարա պրագմասը օլտու : Պուս բէք աղըր պիր իթհամ տըր
քի , սահիհ նասահիհ պիղէ նամալիւմ տիւր . լաքին պիւթիւն Էւրօքա պուսու
հալա պէօլլէ պիլիր : Նէօնիւլլիւլէր աղալլի ալթը սաաթ թիւֆէնք աթտըլար
իչլէրինտէն հիչ թէսլիւմ օլմահարադ օն իքի սաաթ թիւֆէնք աթըպ , նիհայէթ
էօլլէ էօլէնլէր տէ պուլուստու :

Էօլլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա Շիպգա պօղազընտա , մէյտանը մուհարէ-
պէ թէքմիլ Բուսլարըն էլինտէ գալմըշտը . կէօնիւլլիւլէրին պիր սիւլիւսիւ թէ-
լէֆ օլուպ , ումուճ Օսմանլը ասքէրինին գայաթը իւչ պինտէն զիատէ իտի :
Բուսլարըն թէլէֆի տախի օթուգ պիր զապիթ վէ պին նէֆէր տիր տէնիր :

Պապը Սիւ քի իւք խապէր իւղէրինէ պիւթիւն Էւրօքանա թէլէկրաֆ չէ-
քիպ Շիպգանըն Օսմանլըտան ալընտըղընը պիլտիրմիշտի , իքինճի կիւնիւ խա-
րիճիչէ նէզարէթի մարիֆէթիլլէ տէֆարէթլէրինէ պաչգա թէլէկրաֆլար չէք-
տիրիպ , կէրի վիրիւտիլինի տէ պիլտիրտի : Իշթէ թէլէօրաֆլարըն սուրէթի :

Սթանպօլ , 19 Սեպտեմբեր , սաաթ 5 , տաղիգի 10 .

«Շիպգա պօղազընտա օլան Սէն-Նիգօլա թապեասընըն ասքէրիմիլ թէրա-
ֆընտան զապթ օլուստուղանու հէր նէ գատար տիւնքի կիւն պա թէլէկրաֆ
սիղէ պիլտիրմիշ իսէք տէ , օրալարը պուս կիւն տիւշմէն էլինէ կէչմիշ տիր :
Պուս թապեայը վուրան օրթա գօլա , սաղտան վէ սօլտան իքի գօլ տախի եար-
տըմա եէթիչէճէքտի . լաքին պուս իքի գօլ , պաղը մուամնաաթը հարպիլէ հայ-
լուլէթի իլէ վագթ ու զէմանը իլէ իմտատա եէթիչէմիտիլէր :

«Բուսլարա իսէ , քիւլլիւ իմտատ եէթիչմիշ օլտուղուստան , ասքէրլէրի-
նին չօղալտըղընը աղնաեըպ , եալընըղ գալան պիղիմ գօլ իւղէրինէ հիւճուճ իթ-
միլլէր տիր : Պիղիմ գօլ իսէ , Բուսլարա պէօլլւք թէլէֆ վիրէրէք կէրի տէօ-
նիւպ , էվվէլքի հարէքէթ իթտիքլէրի մէվգիլէրինէ վասլ օլմուշլար տըր :

«Եազընտա երինէ պուս Սէն-Նիգօլա թապեալարընը ալաճաղընա վէ պիւ-
թիւն Շիպգա պօղազընը զապթ իտէճէլինէ Սիւլէյման բաշանըն գաթա չիւրհէ-
հէսի եօգ տուր : »

Պուս իքինճի տէֆա տախի Շիպգա պօղազընըն Բուսլարտան ալընամամասը
էճնէպի մուհարրիլլէրի Օսմանլը գօմանտանլարընըն ատէմը մէհարէթինէ համլ
իտէրլէր :

Շէր նէ հալ իսէ Սեպտեմբեր այըն սօնուհա գատար Օսմանլըլար նէ Սէն-
Նիգօլա թապեասընը ալապիլիպ , նէ տէ Բուսլարըն եաբտըղլարը իսթիչքիա-
մաթը ֆէթհ իսէպիլտիլէր . Բուսլար տա քէզալիք նէ Օսմանլը թապեալարընը

այապիտիւիւնը , նէ տէ Օսմանլիներ թուրքաւորը մէկգիւնէրտէն տըշարը աթապիտիւիւնը : Օն պէշ կիւնտէն զիատէ պիր միւտտէթտէ հէր կիւն թապեա թապեա իլէ վէ ապքէր ասքէր իլէ վուրուշուրտու . լաքին պէյհիւտէ ճէպիւսանէ վէ նուֆուս թէլէֆիւստէն պաշգա պիր շէյի մուճիպ օլամանըպ պիրի պիրիւնի եէնէմէզլէրտի :

Պաղը ճէպիւսանէ սանտըզլարը բաթլաթըլտը , պաղը լաղըմլար աթըլտը , պաղը էրզապ գաթարլարը գուրշուսա թօքա թուրքուրտու . ֆազաթ հիշ պիրիւստէն պիր նէթիճէյի գաթիյէ հասըլ օլամստը :

Պէօյլէ պէօյլէ Հոկտեմբեր այը կէլտի եէթիշտի վէ սօուզլար պաստը . Օսմանյը ասքէրիւստէ նէ լայըզլը գըշ էլպիսէսի նէ տէ գըշ չատըրլարը պուրուսնմատըղընտան սօվուղա տաեանամանըպ , պօղազը թէրք իլէ աշաղըտա սըճապ եէրլէրէ ինմէեէ մէճպուր օլտուլար . պու ճիւմլէ արա սըրա տիւշմէնէ խասարաթ իթմէքտէն տէ կէրի տուրմաղլարտը : Նիհաեէթ տաեանըլամաեաճապ սօուզլար իւսթէ կէլտիյիւստէն արթըգ եէրլէրիւստէն պիլէ գըմըլտանամաղ օլտուլար :

Բուսիա ասքէրի իսէ , գըշ մէվսիմիւնի լահաթ լահաթ Շիպգատա կէշիրմէք իւզրէ հէր թէրթիպլէրիւնի իքմալ իթտիլէր , վէ պուսլարա Հոկտեմբեր այընտա 20000 Գիւրտ իլէ 13000 չիֆթ չիզմէ տալի կէճուտէրիւտի :

ԶԵՐԳՕՎՆՍԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

ՄԵՀԷՄԵՏ ԱԼԻՆԻՆ ԲԻԶԱԹԸ ՎԷ ՊԱՇ ԳՕՄԱՆՏԱՆԼԸԳՏԱՆ ԻՆՖԻՍԱԼԻ

Բուսէլի չարգընտա Զարէվիշ , օրտուսուսու գալտըրըպ վէ Լօմ նէհրիւնի կէշիպ , Պիէլա թէրաֆլարընա չէքիլմէքտէ օլտուզու խաթըրա կէլմէք կէրէք տիր . գարշըսընտա օլան Մէհէմմէտ Ալիւնի չէվլիրտիյի մանօվրալարտան միւրատ , Զարէվիշ օրտուսուսու իքիլէ պէօլիւպ հէր պիր ֆըրգասընը այըր այըր վուրումազտը . լաքին պուսուսն իշիւն լազըմ իտի քի էմր վէ թէրթիպ իթտիյի վէշի իլէ , Սիւլէյման բաշա տա վազթ ու գէմանը իլէ իմտատընա եէթիշսին , լաքին հէր նէ սէպէպէ մէպնի իսէ Սիւլէյման բաշա պուսա մուվաֆիազաթ իթմէտիյիւստէն վէ Շիպգա իլէ ուղրաշտըղընտան , Մէհէմմէտ Ալի գալպիւստէն մէկուս օլուպ , ելնէ Զարէվիշին բէշիւն տիւշտիւ իսէ տէ , միւրատը զիւստէ մէվճուտու մաեէթի օլան ասքէրի խօշնուտ իթմէք իշիւն իտի նիթէքիւմ Զարէվիշի գօվալամապ . չիւնքի էճիւստէ գաշան պիր օրտուշու գօվալամամապ ճէսուր պիր ասքէրէ կիւճ կէլիրտի , լաքին Մէհէմմէտ Ալի պիլիրտի քի , Զարէվիշէ իմտատ կէլիպ ասքէրի քէնտիւսինիւքիւստէն տահա զիատէ վէ Պիէլա բիշկեհանընտա միւսթաշքէմ պիր օրտու իշիւստէ իտի . պու սէպէպլէրէ մէպնի հէմ Զարէվիշին իւզէրիւնէ եիւրիւեօր կիպի տալրանտը վէ հէմ աղըր եիւրիւսիւ :

էօթէտէ հանի Սթանպօլտա , Պապը Սէրասքէրիտէ օլան մէճլիսը ասքէրի իսէ Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն նէ պու Փիքրինի աղնաեապիլիւրէր իտի , նէ տէ մանօվրալարընը . նիհանէթ սապըրլարը թիւքէնիպ , Մէհէմմէտ Ալիյէ Պէլէյը քա- տէյի շէտիտ պիր էմիր կէօնաեքտիլէր :

Իմաի Մէհէմմէտ Ալինին թէրէտտիւտիւնէ արթըզ մէյտան գալմաեղպ , Բուս խաթթլարընը Ձայըր քէօյիւ թէրաֆլարընտան վուրմաեա գարար վիրտի քի , պիր դալպէնէ մուվաֆֆազ օլտուղու կիպի , սաղտան Եանթրա նէհրինի կէշսին վէ Պիւլանըն արգասընը քէսսին , վէ իճապ իտէր իսէ Թըրնօվաեա գա- տար երւրիւսին . չիւնքի Սիւլէյման բաշանըն Տիպգայը վէ Պալգանլարը կէ- չիպ Թըրնօվա թէրաֆլարընա կէլիշ օլմասը տա մէմուլ իտի :

Մէհէմմէտ Ալի օրտուսուհուսն սօլ գօլու Ձարգօվա գարիյէսինտէ իտի , վէ ինթիաթ գօլու Օսիլգօլտա . հալա եաղմուր վէ օրթալըզ չամուր օլտու- ղունտան , պիր գաշ կիւն ասքէր պիր հարէքէթ կէօթէրէմէտի . լաքին Սեպ- տեմբերին Ձիւնտէ պիր բարլազ վէ սըճազ կիւնէշ տօլուպ , հէր թէրաֆըր գու- րութմուշ օլտուղունտան , Մէհէմմէտ Ալի հարպ թէրթիպինի գուրուպ , թա- պուրլարընը սէյեար խաթթախանէլէրինի վէ ելտէք ճէպխանէլէրինի լաղըմ կէ- լէն մէվգիլէրէ կիւղէլճէ եերլէշտիրտի :

Սն թապուր Մըսըր ասքէրիտէ պու հարպ թէրթիպի տախիլինտէ օլուպ , ասըլ Մըսըր լիվասը տախի Հասան բաշա գօմանտասընտա արգատա վէ ինթի- եաթտա իտի : Սալիհ բաշա գօմանտասընտա իւշ թապուր , տիւշմէնին սաղընը վէ Բիֆաթ բաշա գօմանտասընտա տէօրթ թապուր տիւշմէնին օրթա գօլու- նու , վէ Ալի Բիգա բաշա գօմանտասընտա օլան իւշ թապուր տախի տիւշմէ- նին սօլունու վուրմաեա թանին օլունտուլար , լաքին սօլտա պէօյիւք պիր իշ կէօրէմէտիլէր , չիւնքի պուլնլարըն իմտատընա կէօնտէրիլէն տօղուզ թապուր Մըսըր ասքէրի Կօլլարըն Փէնալըղընտան կէճ գալըպ , պուլնլարըն իմտատընա եէթիչմէտիլէր :

Բուսլար տախի Օսմանլը ասքէրինին հարէքէթինտէն , հարպա տալէթ օ- լունաճաղարընը աղնաեղպ , ծնլար տա մուգալէմէթէ հաղըրլանուշլարաը :

Էօյլէտէն պիր սաաթ էվվէլ Ձերգօվատա օլան Օսմանլը ասքէրինին պէշ պաթարեալարընտան պիր շէտիտ թօր աթէշի տիր պաշլալըպ , թաա իքի սա- աթ պիւա թաթիլ տէվամ իթտի . պու շէտիտ աթէշ Բուսլարըն սօլ գօլու իւ- ղէրինէ իտի . էն պէօյիւք հիւճուս պու թէրաֆտան վազը օլաճազ գաննը իլէ Բուսլարը ալտաթմազ իչիւն : Լաքին ճէնէրալ Թաթիչէվ պու խիւտէյի հարպ վարթասընա տիւշմէիպ , Օսմանլը ասքէրինին նէ մանօվրա իտէճէյինի պիր է- եիճէ քէշֆ իթմէտիքճէ , ասքէրինին քիւլլիւսինի եէրինտէն օյնաթմատը :

Պունուսն իւղէրինէ ասըլ հարպ հիւճիւսիւ սաղտան պաշլատը . էօյլէտէն պիր սաաթ սօնրա Սալիհ բաշա ալճըլարը օրմանտան չըղըպ , արգատա պրազ- աղըլարը ինթիաթ ասքէրլէրինտէն զիտտէ այըրլմաեարազ Նիւրէքէր գարիե- սինի տօլաշըպ , Բուսլարըն Բէրմ ալաը իւղէրինէ աթէշ իթմէեէ պաշլատըլար վէ Բուսլարըն չարիտ ասքէրի կէրիլէյիպ , արգատա օլան ալա լարընա գալուշ- տուլար : Բուսլարըն գօմանտանլարը սայըր արգատաշլարընտան այըր գալըպ , քէնտի հալինի թէրք օլունտուղունու կէօրտիւքտէ , պուլունտուղու մէվգիլի էլ- տէն չըղարմազ իսթէմէտի , վէ Օսմանլըլար պունու օրատան գօվալամազ իս- թէնիպ Բուսլար տա մուգալէմէթ իթտիքլէրինտէն , իշպու Ձերգօվա գարիյէսի

ճիշդարժանութիւնս պէտքէն պէտք չօգ դառնլը վէ թէլէֆլի մուհարէպէլէր օլմուշ տուր . Մէհէմմէտ Ալի բաշա պու թէրաֆտա դաֆէրեապ օլաճաղընա օ գատար իւմիտփար խոիքի, պիր դօլ ասքէր տէ Էլէնա թէրաֆլարընա սալաըրմըշ խոի . օ գօլտա տա խալլը թէլէֆաթ վազի օլտու իսէ տէ , Բուսլարըն թութտուզլարը մէվզիլէր էլլէրինտէն ալընամատը , վէ հէր պէհիւտէ օլուպ , Կախօտ տահա տօղրուսու եազմա վէ թալանա կէլէն Ձէրքէսլէրէ վէ պաշը պօզուզլարա եարատը :

Էւրօբա միւվէրրիսլէրի պու մուհարէպէլէրի պիրէր պիրէր հիքեայէ իթմէքլէ պէրապէր , պաշը պօզուզ վէ Ձէրքէսլէրին վահշիպթը իւզէրինէ տէ սա հիֆէլէր տօլտուրմուշ տուրլար . լաքին թարիխիֆիզին մուսթապարլըղ ճիհէթի իլէ պիզ պուստան զիատէ պիր շէյ եազմազ իսթէմէյիզ . չիւնքի պուսլար դաթի մուհարէպէլէր օլմատըղընտան , հէք պիրի պիրինէ պիշգէր շէյէր տիր :

Պու մահալտէ պիլինմէսի լաղըմ օլան շէյ շու տուր քի , Մէհէմմէտ Ալի օրտուսունու դալաըրըպ վէ Լօմ նէհրինի կէչիպ , Ձարէվիչ օրտուսունու Պիէլատա վուրաճաղաը , վէ քէնտիսինէ Սթանպօլտան կէլէն էմր տէ պու մէրքէզտէ իսի :

Մէհէմմէտ Ալի Ձէրգօշլա վէ Էլէնատա Բուսլար իլէ խալլը մուհարէպէլէր իթտի . լաքին պուսլար Ձարէվիչ օրտուսունուն բէշրէվլէրի խոի , աշիքեար կէօրիւնիւր քի , Մէհէմմէտ Ալի Ձարէվիչ օրտուսունու տաղըթմազ իւզրէ եա Սիւլէյման բաշատան եա տա Օսման բաշատան իմտատ պէքլէրտի . լաքին պուսուն իքիսինէ տէ նայիլ օլամատըղընտան , եալընըզ պաշընա Ձարէվիչ օրտուսունու վուրմահա տա ճէսարէթ իտէմէտի :

Մէհէմմէտ Ալի բաշա Ձարէվիչ օրտուսունու վուրուպ տաղըթապիլիըր վէ Բլէշլահա կիտիպ Օսման բաշայը տա մուհապէրէտէն գուրթարապիլիըրտի , վէ օ վազթ Բուսլէի սէֆէրի պիւթիւն պիւթիւնէ պաշգա պիր հիյէթ քէսպ իտէպիլիըրտի , Հաթթա Սթանպօլտան սըղը սըղըեա քէնտինէ վիրիլէն էմրէր տախի պու սէպէպէ մէսնի խոի . լաքին Մէհէմմէտ Ալի բաշատա Սթանպօլտաքի Օսմանըզ դազլթալէրինին եազաըղը գատար ասքէր Խօղուսու , չիւնքի բէք չօգ մէվզիլէրէ միւֆրէզէ գօլլար Խօլլամաղա տա մէհպուր օլմուշուսու . Ձարէվիչէ իսէ կէրէք խասա ասքէրինտէն վէ կէրէք սալըր ֆըրզալարտան քիւլլիւյէթիւասքէր իմտատա կէլմիշտի . պու հալտէ Մէհէմմէտ Ալի Ձարէվիչ իւզէրինէ հիւսաքէր իմտատա կէլմիշտի , կէրի չէքիլմէեէ վէ Խիւնէ Լօմ նէհրի արգահիւմիւ թէհիլքէլի ատտ իտուպ , կէրի չէքիլմէեէ վէ Խիւնէ Լօմ նէհրի արգասընտա օլան էսկի օրտու մէվզիլինէ ավտէթ իթմէեէ գարար վիրտի : Բլէշլատա Օսման բաշայա տա Սթանպօլտան խալլը իմտատ կէլտիլինտէն , Մէհէմմէտ Ալի կէրի չէքիլմէքտէ պու բաշայը տա Ձարէվիչ վէ Կրան տիւք Նիգօլա օրտուսունուն գարչըսընտա պիր պէօյիւք թէհիլքէտէ պրապիշ օլմաղաը , Սթանպօլա կէլինմէ , պիր չօգ մուհարէպէլէր իլէ Ձարէվիչին չարխա ասքէրի իլէ անճազ ուլլարալըր օլտուղունու Սթանպօլտա կէօրաիւքտէ , Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն կէրի չէքիլմէսինէ օ տա պիր շէյ տէյլմէզտի . պուստան մատա վազթ սօն պահար օլուպ , Խօլլար հէք ըսլազ վէ Համուր վէ սուլար տա զիատէ ճօշկուն օլտուղունտան Մէհէմմէտ Ալի բաշա կէրի չէքիլմէսինի տիւշիւնիւրտի . չիւնքի պիր ազ տահա Ձարէվիչին գարչըսընտա օյալանսա , սօնրա պու տա գապիլ օլմահըպ , պիւթիւն օրտու տա միւզմէհիլ վէ բէրիշան օլապիլիըրտի :

Իմտի Սեպտեմբերին Ձիւնտէ , պիւթիւն օրտուեա կէրի չէքիլմէք էմրի

վիրիլտի, Բուսճուգ մուհաֆաղա ասքերի տէ Մէհէմէտ Ալի բաշա մայէթինտէ
օլտուղունտան, Դատըքէօյլունիւ թախլիյէ իտուպ օ տա Բուսճուգա պօլտիթ
իթտի: Մէհէմէտ Ալի տախի թէքմիլ օրտու իլէ աղըր աղըր Այապարա գա-
տար կէրի չէքիլտի:

Յօլլար պիւրպատ պիր հալտէ խտի, թօրլար, ճէպխանէլէր, սէյեար խաս-
թախանէլէր տիզտէն եիւքսէք, սիյա՜ Վէ դաթը Վէ կարըչը պիր չամուր ի-
չինտէ գալտըլար: հէր տաղիղէ բիատիլէր, աթլարը Վէ արապալարը չամուր-
տան չըգարմաղլա ուղրաչըպ եօրուլմազտա խտիլէր: արգա գօլ Խնկիլիզ Պէյ-
քէր բաշա գօմանտաւընտա օլտուպ կիւճ իլէ քէնտիտինի Բուսլարըն թաաղիպին-
տէն գուրթ արապիլիրտի:

Մէհէմէտ Ալի իպթիսատա մուվաֆֆագիյէթիյէ Չարգօլնա իւղէրինէ ի-
լէրլէտիյինտէն եօլտա օլան գարիյէլէրին Իսլամ ահալիսինէ տէ ճէսարէթ կէլէ-
րէք, հէր պիրի քէնտի վէթանլարընա կէլիպ ալա քիւլլի հալ եկրլէշմէքտէ
խտիլէր: պունլար ազ վազթ դարֆընտա Ոսմանլը օրտուսունուն կէրի տէօն-
տիյունիւ կէօրտիւքլէյին շաշըրտըլար գալտըլար, Վէ խէվֆ ու տէհէթէ կի-
րիֆթար օլտուլար: Պու զավալլըլար իւչիւնճիւ տէֆա օլարադ եարըմ եանմըչ
քէօյլէրինի թախլիյէտէ մէճպուր օլտուպ, նէ հայլան Վէ նէ արապա պուլապիլ-
տիլէր Վէ պունլարա նէ եիւքլէթէպիլտիլէր իսէ եիւքլէթիպ, գուսուրունու
թէրք իտէրէք օրտունուն արգասընտան կիթմէէ մէճպուր օլտուլար:

Չըրնալօտա, քի Բէօսթէնճէ չըմէնտըֆէրինին էն պէօյիւք սթասիօնու
տուր, Հաղիրանտա վուգու պուլան ահվալը ֆաճիյէյի իքինճի տէֆա տահա
կէօրմէէ մէճպուր օլտու: Պիր թազըմ Իսլամ ահալիսի Վարնա Բուսճուգ չը-
մէնտըֆէրինին իլլէմէէ պաշաաղընը իշիթտիքտէ, Մօսգօֆ թասալլութուն-
տան գուրթուլմազ իչիւն Բուսճուգա տիւշմէէ ճան աթարլարտը: իմտի գարը
գըզան չօլուգ չօճուգ, էշեա էտէվաթ հէր սթասիօնա երղըրպ արապալարը
մուհասէրէ իթտիլէր, Վէ թրէն եօլա չըդիւշ իքէն տախի արապալարա աթը-
լան աթըլանա օլուպ, չօք դապալար Վէ սազաթըղլար տա վագի օլտու:

Մէհէմէտ Ալի, Չարէվիչին գարչըսընտա Պիէլա թէրաֆլարընտա օլտու-
ղու հալտէ, ասքերի րահաթ տուրտուրմաեղպ տիւրլիւ մանօվրալար իթտիրտի,
Վէ պու մանօվրալար սէպէպինէ Բուսլար Օսմանլը ասքերինի պազը կէօրիւր
Վէ պազը տա կէօյտէն դապալ իտէրլէրտի: պիր կիւն ալէլ դաֆլէ Օսմանլը օր-
տույու պասաճազ դմնը իլէ Չարէվիչ օրտուսու եէրինտէն գըմըլտանմաեղպ,
պունա պէքլըր իտի: Իշթէ պու սէպէպէ մէպին պու տէֆա Օսմանլը օրտու-
սու Չարէվիչին գարչըսընտան թէքմիլ կէրի չէքիլտիքտէ, Բուսլար ֆարգընա
վարամատըլար, Վէ նէ դաման Օսմանլը ասքերի պիր գաչ կիւն կէօղէ կէօրիւն-
մէզ օլտուլար իսէ, օ վազըթ ալըրպ պիր պէօյիւք քէշի գօլու չըգարտըլար,
ալնամազ իչիւն քի Օսմանլը օրտուսու նէ օլտու: Պու գօլ, օրտուեու արա-
եղպ 3-4 կիւն դարֆընտա Լօմուն էօթէ թէրաֆլընտա միւթէատտիտ թապ-
եալար արասընտա մուգիմպուլտու, Վէ քէշիինի պիթիլիպ կէրի տէօնտիւ: Եյէր
Բուսլար Օսմանլը օրտուսունուն կէրի չէքիլտիյինի ֆէրգ իտէյիտիլէր, գաղազ
սիլարիլէրի բէշէրինէ տիւչիւպ, արգատան պէօյիւք թէլէֆաթ վիրէպիլիլէր
իտի: Լաքին Մէհէմէտ Ալինին պու ուսլալըղը օրտույու սէլամէթէ չըգարտը:

Օրտու պու վէչի իլէ կէրի չէքիլտիյի էանտէ, Մէհէմէտ Ալի Սթանպօլ-
տան ազլ օլունմուշտու: Լաքին Բուսլար պունու տա տույամալըպ, պիր գաչ

կիւն սօնրա զաղէթալարտա օգուտուար : Մէհէմէտ Ալինին աղլի չօղտան պէ-
րու գարարալաշմըտը Սթանպօլտա , չիւնքի Սթանպօլ թաղընը պու գօմանտան-
տան շէտիտ հիւճումէր վէ մուհարէպէլէր պէքլէրլէրտի , վէ պու խուսուս ի-
չիւն թէլէկրաֆ թէլէկրաֆ իւղէրինէ կէօնտէրիւ իքէն , Մէհէմէտ Ալինին պիր
ճէնկէ կիրիշմէմէսի , ճիւմէնին ինֆաալընը վէ պէքիմ շիւքհէսինի տէ տալէթ
իտէր իտի :

Էւրօքա մուխպիրլէրի տէրլէր քի , պու սէֆէրտէ օրտուեա պէօլէ ու-
ղաղտան եանի Սթանպօլտան գօմանտա վիրիւմէսի բէք չօղ խաթալարա մու-
ճիպ օլտու : Մէհէմէտ Ալինին Ձարէվիչ օրտուսունու վուրամասը ճէսարլթ-
սիզլիյինտէն օլմաեղպ , պիր քի Ձարէվիչ օրտուսունա պէօլիւք իմասաղար կէլ-
տիյինտէն խապէրտար օլտուղունտան , պիր տէ քէնտի ասքէրինին աղլըլլինտան
վէ մայէթ գօմանտանլարնա կիւլէնէմէտիյինտէն օլտու տէրլէր . չիւնքի Մէ-
հէմէտ Ալինին աղլը էճնէպի օլտուղունտան , հաղղլնտա տայիմա պիր շիւքհէ
վարտը տէրլէր . հաթթա աղլինտէն պիխապէր իքէն , մայէթինտէ օլմա իւմէ-
րա պունու խալըճա էվլէլինտէն պիրլիլէր վէ գուլաղտան գուլաղա Փըսըլ-
տարլար իտի : Մէհէմէտ Ալի աղլ օլաճաղընը օ գատար պիրմէղլէրտի քի , կիճէ
կիւնտիւղ օրտու իշլէրի իլէ մէշղուլ օլուպ , էօթլնէ պէրուեէ գօշտուղու եէր-
տէ թէլէկրաֆ էլինէ վիրիտի . Մէհէմէտ Ալի օղուտուղտա , էվլէլտէն պիրլի
եախօտ թապիլի պիր շէյ կիպի , ասլա պիր թէլաշ կէօսթէրմէտի :

Վաքին պու բաշանըն պէօլէ աղ վաղըթտա աղլի , Էւրօքաեա բէք Փէ-
նա աքս իթտի . իլլա եէրինէ Սիւլէյման բաշանըն նաոպը իշիթ իլտիքտէ , տա-
հա զիտտէ իսթիդրապա տիւշար օլունտու : Չիւնքի էյէր Սիւլէյման բաշա պօ-
շու պօշունա եիրմի պին ասքէր թէլէֆ իտէրէք , Շիպգատա ուղրաշմայաղար
վէ Մէհէմէտ Ալի բաշատան ալտըղը էօր իւղրէ , Մէհէմէտ Ալինին եարտը-
մինա կէլէյիտի , իքիսի պիրլիքտէ Ձարէվիչ օրտուսունու վուրապիրլիլէր , վէ
Բումէլի սէֆէրի պիւթիւն պիւթիւնէ պաշպա օլուրտու տէրլէր : Էւրօքալըլար
Սիւլէյման բաշալը պիր տիվանը հարպտա կէօրէճէք իքէն , պաշ գօմանտան-
լըգտա կէօրտիւքլէրինտէն աշըրը թաճիւպ իթտիլէր , վէ օ ալալըգ Շարիլըն պու
աճայիպ հալի իւղէրինէ տէմէտիքլէրի վէ եաղմատըղլարը շէյ գալմասը :

ՍԻԻԼԵՅՄԱՆ ԲԱՇԱ (1)

Պէօլէ պիր ճէսիմ Բումէլի օրտուսունա պաշ գօմանտան վէ տէրտարը էք-
րէմ նասպ օլունան Սիւլէյման բաշա , միւշիլլէրին իշինտէ էն կէնճի իտի . Քէն-
տիտի պիր էսնաֆ էվլատը օլուպ , 1838տէ աօղմուշ իտի . իք էվլէլ իւլէմա
թարիզինէ տուխուլ իտուպ , Սթանպօլտա Բանպալթի թէրաֆլնտա օլմա մէք-
թէպը Հարալիյէնէ Օսմանլը վէ Արապի լիսանլարը հօճասը թայլին օլունմուշու-
տու . օրատա ասքէրլիք հալինի կէօրիւպ , թէրքը թարիլլէ ասքէրլիյէ հափվս
իթտի , վէ մէքթէպէ թալէպէ օլտու :

(1) Սիւլաբիլէյին պու թէրճէմէի ահպալի Էւրօքա մուհարիլլէրինտէն ալլնմըշ աղլ :

1860տա միւլադիմիք թիւթպէսիյէ մէքթէպտէն չըդարդտա , Տէրվիլ բա-
շա մահէթի իլէ Գարաաաղա կէօնտէրիտի , վէ օ սէֆէրտէ շէճաաթ կէօսթէր-
տիլինտէն , եիւզ պաշը օլտու . պիր աղ սօնրա խասսա ասքէրինէ ալընդպ ,
Սուլթան Ազիզ քէնտիսինի դօլ աղասը իթտի . չիւնքի խըզմէթը դաթը Շահա-
նէկէ մախսուա օլան թապուրար իշինտէ կէօդիւնէ իլիշմիշտի :

Սօնրատան Կիրիտ իխթիլալը դուհուր իթտիքտէ , պու իխթիլալըն ֆէսիս
վէ ֆէթհի իշիւն օրահա դօմանտան թալին օլուհուու , վէ թիւթպէսի պին պա-
շը իքէն պիր ֆըրդա ասքէրէ դօմանտա խտիւպ , իխթիլալը տաղըթտը տէնիր .
պուհուուն նէ տէրէճէյէտէք ապը վար պիլէմէյիզ տէրլէր միւվէրրիլէր . լաքին
Կիրիտտէն ալտէթլինտէ Սուլթան Ազիզ քէնտիսինի մէքթէպը Հարպիյէ նաղըրը
իթմիշ օլտուդուհուուն , պէօյիւք պիր խըտմէթ իթմիշ օլմալը տըր քի , պէօյլէ
պիր միւքեաֆաթա նայիլ օլապիլտի տէնիր :

Սիւլէյման բաշա պու մէքթէպտէն նէշէթ խուուպ , իզպալինէ սէպէպ տէ
պու մէքթէպ օլտուդուհուուն , շիւքրանը նիմէթ ֆիլիլի մէմուհուու իլէ մէքթէ-
պին թանդիմաթընա ֆէվզէլատէ ճահտ վէ իզտամ խուուպ . մէքթէպի Էւրօքա
մէքթէպլէրինին տէրէճէսինտէ պիր հիյէթը մունթաղամահա իֆրազ իթմէկէ
մուվաֆֆազ օլտու , վէ տաշրալարտա տախի պուհա էմալ պիր չօզ խատիյէ
վէ հարպիյէ մէքթէպլէրի դուրտսըմահա մուվաֆֆազ օլտու . վէ պուհալարա
իւլուվիւ քիաղիյէ վէ էլսինէի Թիւրքի Արապի վէ էճնէպիյէ տէրալլէրինի տէ ի-
լապէ իթտիրտի :

Սիւլէյման բաշանըն պու մէքթէպ նէղարէթի էմուսընտա բէք չօզ թէէ-
լիֆլէրի վար քի ճիւմէսի թապ օլուհուու օլուպ , պուհալարըն իշինտէ բէք իշէ
եարար տէրս քիթապլարը տա վար քի , հալա մէքթէպլէրտէ իսթիմալ օլու-
հուրլար :

Պատէհու Սիւլէյման բաշա Եէմէնէ կէօնտէրիլիպ լիվա օլտու , սօնրա տա
ֆէրիզ վէ պու թիւթպէ իլէ սօն մուհարէպէտէ Ապտիւլ ֆէրիմ բաշա մահէթի
իլէ Սըրպիսիան մուհարէպէլէրինտէ պուլուհուուպ , Պապինա Կապա , Գնիլէվաշ,
Ճուհի վէ Ալէքսինաշ մուհարէպէլէրինտէ պէօյիւք շէճաաթ կէօսթէրիպ գու-
ֆէրեապ օլտու :

Էւրօքա միւվէրրիլէրի տէրլէր քի , Թիւրքիատա աղլ մաստէսի բէք չա-
պուգ եիւրիւր . պիրիսի աղլ օլտու մու , հէմէն օ անտէ մէմուրիյէթինի թէրք
խուուպ եօլա չըգմալը արր . թէսլիմ թէսլիլիմ գալիտէսի տախի նատիրէն իճ-
րա օլուհուու . պինայէն ալէյ , Մէհէմմէտ Ալի բաշա խալէֆի օլան Սիւլէյման
բաշալը պիլէ կէօրլմէտի , վէ օրաուլարըն նէ հալտէ օլտուդուհուու վէ բլանընըն
նէ խոււկինի պիլէ թարիֆ խալէմէյիպ : սօղրու Սթանպուլա աղիմէթ իթտի :

Սիւլէյման բաշա դօմանտալը էլէ ալտըգտա , օրտուլարըն վէ միւհիմաթ
վէ լէվադիմաթ վէ էրզաղըն հալը մէվճուտուհուու պիզգաթ կէօպտէն կէշիլաթի-
տէ , Մէհէմմէտ Ալինին նիշին աղըր տալրանաղընը վէ նիշիւն պիր մուհարէ-
պէկէ ճէսարէթ իթմէտիյինի էյիտէն աղնահըպ , ֆիւզուլի աղլ օլմուշ օլտու-
դուհուու ֆէհմ իթտի : Սթանպուլտա տա Մէհէմմէտ Ալինին աղըր տալրանաղըն-
տան մէմուուն օլմահանլար վէ Սիւլէյման բաշանըն սիւրալթ վէ շէճաաթընա
կիւվէնէնլէրին իւմիտլէրի հէպ պօշա կիթտի : Զիւնքի Սիւլէյման բաշա տա
Բաղիլատա վալ օլտուգտա , աքնի Մէհէմմէտ Ալի բաշա կիպի հիշ պիր հարէ-
քէթ կէօսթէրմէիլպ , օլտուգու եէրտէ տուրմայա մէճպուր օլտու :

Մէհէմմէտ Ալի բաշանքն ազլինտէն սօնրա , օրտուտա պաշգա թէվճիհաթ վուզու պուլտու : Շուհա Փըրզաթը դօմանտանը օլան Բաուֆ բաշա Պալգան գօմանտանը նասպ օլունուպ , օնուն եէրինէ տէ պիր Թահիր բաշա կէշտի : Մէհէմմէտ Ալի բաշանքն սէվմէտիյի Ահմէտ էյուպ բաշա տախի ազլ օլուպ , օնուն եէրինէ տէ սապըգ Սօխում գօմանտանը Ֆազլը բաշա թային օլունտու , վէ Սիւլէյման բաշա կիպի Բանգալթի մէքթէպի Հարպիյէսինտէն չըգմա օլտու ղունտան , ամիր մէմուր պիր պիրի իլէ էյի ույուշտուլար :

Պու ճիւմլէ իլէ Մէհէմմէտ Ալի Սթանպօլա վասըլ օլտուգտա , հիւսնի գապուլ վէ թէվէճճիւհ հէօրիւպ , ազլինտէն տօլայը պիր ազ թէսէլլի պուլտու : նէ իչին ազըր տավրանտըղընն սէպէպինի աղնաթտը : Ահմէտ էյուպ բաշատան վէ ասաքիրի Մըսըրիյէ գօմանտանը վէ մախտումու Խըտըվի Հասան բաշատան շիքեայէթ իթտի : (Պու շիքեայէթլէրի միւշարիլէյհ Հասան բաշա թէքզիպ խտուպ , րէսի վէ դայըր րէսմի էվրագ իլէ ճէրհ իթմիշ , վէ պիւթիւն գապահաթը սուրիյէ Արապ ասքէրի իւղէրինէ աթմըշ տըր :)

Հէր նէ հալ իսէ , րիվայէթէ կէօրէ գաթը հաղրէթը Շահանէ ինֆիսալինէ ըհհարը թէլսիւֆ խտուպ , Հէրսէքտէ եինէ քէնտիսինէ պիր պէօյիւք գօմանտա վիրիպ , օնտան սօնրա Բիլֆիալը մուհասէլէտէն գուրթարմագ իւղրէ օթէրաֆա պաշ գօմանտան նասպ իլէտի :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ՏԻԻՉԱՐ ՕԼՏՈՒՂՈՒ ՀԱԼ

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ՄԷՅՈՒՍԻԵԷԹԻ

Անատօլունուն պէօյիւք մուհարէպէլէրինէ նագըլ քէլամ իթմէղտէն , պիր իքի շէյ տէ պու էսնատէ Բուսլարըն պուլունտուզու հալ իւղէրինէ սէօյլէմէե մէճպուրուգ :

Պու Շարգ սէֆէրինտէ , Բուսլարըն պուլունտուզլարը էն ֆէնա հալ պու էյսուն հալի խի :

Պէօյլէ պիր սէֆէրէ լսղըմ կէլէն ասքէրտէն ազ ասքէր իլէ սէֆէրէ պաշլումալարը պիւթիւն ալէմտէ քէնտիլէրինէ պէօյիւք պիր խաթա ատտ օլունտու , վէ Բուսլար ֆէնա տէրէճէտէ մահճուպ օլտուլար :

Սէֆէրէ պաշլախալը թամ պէշ այ օլուպ , Բուսլար իչին տահա հիչ պիր սէմէրէսի կէօրիւլմէմիշտի : Անատօլունտա լսմանըլար թէսաֆիտէն թէարիւզէ ճէսարէթ խտուպ , Բուսլա մէմալիքինէ թէարրուզ իթմիշէր , վէ Երէվան բիշկահարընա վասլ օլմուշլարտը : Բումէլիտէ Բուս վէ Բումանլար իլէ պիրլէշէն տիւշմէն օրտուսունա դանըլ մուհարէպէլէր իլէ գալէպէ չարմըշլարտը , վէ վագաա Պալգանլարտա վէ Լօմսա մուվաֆֆագ օլամսուլար իսէ տէ , հալը րէրիշանիյէթտէ պուլունմաեքպ , հիյնի հաճէթտէ պիր զալէպէ տահա չալմայա իւ-

միտվար խոսիլէր : Նիհանէթ Բուսլարը Պալգանլար իլէ Թունա արասընտա օլան տար եւլլէրէ թըզըպ , խաթթը ըրւճաթլարընա Թունա իւզէրինտէ օլան իւչ չիւրիւք քէօրիւտէն պաչգա պիր չէյ պրագմամըչլար վէ սալըտա տախի Բուսլարտան էքսիք տէյիլլէր խոի :

Պու աճայիպ հալէ պիւթիւն էւրօրա հայրէթտէ գալտը . եալընըզ օն ալթը միլեօն Բսլամտան ասքէր թէտարիք իտէն պիր տէվլէթ օրտուլարընը սէքսէն միլեօն ահալիտէն ասքէր թէտարիք իտէն պիր տէվլէթ օրտուլարընը սնը վահիտտէ մահվ իտէպիլիր զանն օլունուր խոի , քիմսէ մէմուլ իթմէզ իտի քի , Բուս ասքէրի ֆէվզէլտտէ պիր շիթապլա քէնտիսիի էտիրնէնէ գատար կէօսթէրտիքտէն սօնրա , արգատա օլան օրտուլու քէպիրլէրի օ գատար սըզըչիւրչ վէ օ գատար տարա պօղուլմուչ օլտուն :

Կրան տիւք Նիգօյա նէ եալաճաղընը շաշըրմըշտը . մայէթիւտէ ինթիաթ ասքէրի գալմատըղընտան , հարէքէթիւնէ պիր բլանը գաթի իթթիխազ իտէմէզ իտի : Օրտունուր պիրի տարա կէլիպ իմտադա միւհիթաճ օլտու միւ , օ պիր օրտուտան ասքէր իթրազ իտուպ օնուն եարտըմընա կէօնտէրմէնէ մէճպուր օլուրտու . ֆագաթ օ վագըթ տա պէրիքի օրտու զալըֆ գալըրաւ . պէօյլէ պէօյլէ հէմէն հէք Բուս օրտուլարընըն շէրագէսի պօղուլուպ , հիչ պիրի պիր իչէ եարաեամազ օլտու : Բուսլար պէօյլէ հալը նազարիտէ պուլունտուգլարը հալտէ , ծամանը ասքէրի տախի շաեանը իսթիղրապ պիր ճահտ ու իգտամ իլէ քէսպը թէզպիւիւտ վէ թէրագգը իթմէքտէ խոիլէր : Օսման բաշա պիր գաբալը գութու իչինտէն չըգար կիպի Վիտինտէն չըզըպ վէ Բլէվիայա կէլիպ , օրալարը միւմթէնի իւլ հուսսլ իսթիհքեամլար ալթընա ալմըչ , վէ Սիւլէյման բաշա տախի զըրզ պէչ պին ասքէր իլէ Գըզանըղա կէլիիշտի . Անատօլու ասքէրի իսէ եէնի իլալէլէրիլէ սէքսէն պինէ պալիզ օլմուչուտու :

Պիւթիւն էւրօրա մաթպուաթը Բուս օրտուլարընըն պու հալինի իսթիհգաքեարի պիր սուրէթլէ հիքեայէ իթտիքլէրինտէն , Բուս զապըթանընըն վէ ասքէրինին զազապընը թահրիք իթտի իսէ տէ , պիր չօզլարընըն տա մէեուսիւեթիւնի մուճիպ օլտու . իմէրաթօրլարընըն զամաք պիր չէհրէ վէ մէեուս մէեուս պաշընը եօգարը գալտըրմաեարապ ասքէրի մուայեէնէ իթմէսի , վէ հէքիմլէրին րուխսաթը եօզ իքէն Պուլկարիսթան պաթազլարը իչինտէ իգամէթէ ըսրար իթմէսի ասքէրէ պիր ար սալըլըր խոի :

Պիր ասքէրին քէնտի վէթանընը մուհաֆազա իթմէսի պաչգա տըր . տիւչմէն մէմալիքինտէ քէնտիսի մուհաֆազա իթմէսի եինէ պաչգա տըր , ասքէր նէ գատար մէրտվէ պահատըր տա ծլսա , պու իքի հալտէ պիր շէճաաթ վէ պիր ճէսարէթտէ պուլունաամազ . Բուսլար իսէ Պուլկարիսթանտա պու իքինճի հալտէ խոիլէր :

Բուսլար քէնտի մէմալիքլէրինտէ օլմաեըպ Պուլկարիսթանտա խոիլէր , վէ սէֆլէրէ սէպէպ Պուլկարլարըն մաղլումիլէթի օլտուղունտան , էօյլէ զանն իտէրլէրտի քի , պունլար Բուս գանընըն գըյմէթինէ շաեան պիր միլլէթ տիր . լաքին Պուլկարիսթանտա օլտուգլարը վաղթ պունլարըն գապալըղընը , ահմագլըղընը , պահագլըղընը վէ մաղլում օլմաեըպ , ատէթա գալիմ վէ վահչի պիր միլլէթ օլտուգլարընը լայէլայն կէօրտիւքտէ , պունլար իչիւն գան տէօքմէեի վէ ճէնկէ կիթմէեի Բուսլարըն չօլու ար իտէր , նամուսսուղլուգ սաեար , վէ պունլարը իսթիսհապ իթտիլի իչիւն քէնտի տէվլէթինի տախի զէմի իտէրտի . Պուլկարլարըն պու հալի ասքէրի պիւթիւն պիւթիւնէ գայրէթտէն վէ ճէսա-

րէթտէն տիւշիւրտիւ . վագաա Պուկարլարտա ֆաղիլէթ օլարագ պիր չալըչ-
կանըզ օլուպ , գուսուր ճիհէթլէ վէ ինսանիյէթ ճէ Գարատաղլը , Սըրպ , Հէր-
սէքլի վէ Արնաութլարա պիլէ զըեաա օլունամաղտը . պու չալըչկանըզլարը տա
ղիատէ թամաքեարըզլարընտան իտի նիթէքիմ քեարկիւզարըզլարընտան .
չիւնքի Պուկարլար կիպի բարա սէվէր վէ բարաեա թաքար պիր միլլէթ տահա եօզ
տուր . քէնտիլէրինի գուրթարմահա կէլէն Բուսլարտան պիրի պիր լօզմա էք-
մէյի , պիր ավուճ սամանը սաղընըպ վէ սաղլայըպ իսթէրլէրտի քի իւչ տէօրթ
պահասընա սաթսընլար :

Բուս ասքէրի պիր եէրէ հարէքէթ իթտի մի , պիր թագըմ Պուկարլար ,
դարըլարը չօճուզլարը , հայվանլարը արապալարը իլէ արպալարընտան տիւշիւպ
եաղմա թալանա տօլաչըրլար վէ տօսթ տիւշմէն պագմաեըպ , էօլիւլէրի տախի
սօյարլարտը : Ջօզ տէֆա ասքէր պունլարը դամչը վէ թիւֆէնք տիւշիլի իլէ
գօվալարտը . պիր թագըմ տա եաղմա իթտիքլէրի էլպիսէլէր իլէ ասքէր զըեա-
ֆէթինէ կիրկպ , վէ կէօյա ասքէրի պիր նիղամ ալթընտա պուլունուպ , պու-
նուն իլէ եաղմաճըլըզլարընը վէ զըեազլըզլարընը սէթր իթմէք իսթէրլէր իտի ,
վէ քէնտիլէրինի թանըմահանլարա Բուս ասքէրի կիպի կէօրիւնիւպ , Բուս աս-
քէրինի լիսանա կէթիւրիլէր վէ օնլարըն նամուսլարընը բայիմալ իտէրլէր իտի .
իչթէ պու սէպէպէ մէպնի իտի քի , Օսմանլը Բուս ասքէրինտէն ալէմէ շիքեա-
եէթ իթտիքտէ , Բուսլար տա ինքեար իտուպ թէպրիէյի զիմէթ իտէրլէրտի ,
վէ իքի թէրաֆըն տա հագըզ վարտը . չիւնքի Օսմանլը պունլարը Բուս գանն
իտէրէք շիքեայէթ իտէրտի , վէ Բուս տախի Պուկարլար իչի օլտուզունու պիլկպ
իւզէրինտէն աթար ըտը :

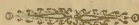
Բուսլար , ճէնէրալ Կուրգօ գօմանտասը իլէ իլք տէֆա Պալդանլարը կէչ-
տիքտէ վէ Օսմանլը ասքէրի շէնլէրի , գասապալարը վէ քէօլէրի պրագըպ գաչ-
տըպտա , Պուկարլարըն գօլ գօլ օլուպ , հէր պիրինին պիրէր հայտուտ գօման-
տասընտա օլարագ Միւսլիմանլարա իթտիքլէրի խըեանէթլէրի , կէօրիւնմէյինճէ
ինանըլը շէյլէր տէյիլ տիր , վէ ճիւմէսինի պիր ելրէ թօրլամադ լաղըմ կէլսէ
ճիւտ ճիւտ քիթապլար օլուր , Էւրօրա , գաղէթալէր վէ պիր չօզ ըրսալէլէր իլէ
պունլարա վագֆ օլտու . թարիխիմիղին մուխթասարըլը պիլէ մէյտան վիր-
մէզ պունլարտան ուզուն ուզատըհա պահա իթմէեէ . պախուսուս քի պունլար
մուհարէպէեէ միւթէալլիգ շէյլէր տէ տէյիլ տիր :

Բուսլարըն անճագ շու գապահաթը օլտու քի , գապթ իթտիքլէրի ելր-
լէրտէ Միւսլիմանլարըն սիւահլարընը ճէպրէն թօրլատըլար , վէ պու սիւահլա-
րըն չօղունու օրտուեա թաչըտըգտա , Պուկարլար եօլտա եաղմալատըլար , վէ
Բուս գապիթլէրի տէ պունա կէօզ գաբատըլար : Պուկարլար պիր քէրէ պէօյ-
լէ սիւահլանտըլար մը , արթըզ նէ խանէ պաղըպ , նէ ճամի , նէ տէ մէքթէպ ,
հէր եէրի պատըլար . նէրէտէ սահիպսիդ Միւսլիման պուլտուլար իտէ , քէստի-
լէր տօղրատըլար վէ ըրզլարընա կէչտիլէր , նէ չօճուզ պագտըլար , նէ ինթի-
եար վէ նէ խանթա . հէլէ դարչը կէլէնլէրէ իթմէտիքլէրի էլլիլէթ վէ վահլիլէթ
գալմատը :

Պէօլէ պէօլէ թէլէֆ իթտիքլէրի Նալամլար պինլէր իլէ հիսապ օլունուր ,
վէ եաղմա իթտիքլէրի հէր ճինս էմվալ եիւզ պինլէր իլէ , նէ գատար ճամի վէ
մէքթէպ վար իտէ իպթիտա եաղմա իտուպ , սօնրա իա երզտըլար եա աթէչէ
վիրտիլէր , վէ քիթապլարը հէր եըրթըպ եըրթըպ սօգաղլարա սաչտըլար . եէր

հէր Նահուտիւրէ իթաիքլէրի խաւարաթ Խաւարտան տա զիտէ խոի վէ պին-
լէր իլէ Նահուտի տէ պու վէչ իլէ թէլէֆ օլտուգտան սօնրա . Բուսէլիտէ պիր
Նահուտի ֆամիլեաթ գարմաթը քի ճանտան եա մալտան օլմաթըն : Տօղրուսու-
նու սէօյլէմէք իչիւն շուսու տա տէրիլ քի , Պուկարլար հէր նէ տէրէճէ գը-
նագլըզլար իթտիլը վէ պուկարա հէր նէ դատար գալագ վէ Բուս ասքէրի տէ
րիֆագաթ իթտի խէ տէ , պաղը էնլի ըրզ վէ նամուս սահիպի Պուկարլար վէ
քիպար Բուս զապիթլէրի տէ պու Պուկար խաշարաթը էլինտէն աղ Խաւար վէ
աղ Խաւար ֆամիլեաթը վէ մալլէրի գուրթարմաթըլար . պուկար տա օլմասա-
լար Պուկարիսթանտա մալտան , ճանտան վէ ըրզտան օլմամըչ պիր ֆամիլեա
գալմաղ ըտը :

Նասըլ քի եօգարըտա տա տէաիք , Բուս ասքէրի պու ճինս ատաթլարըն
խոտաթընա կէլիպ , դան տէօքմէլէրինի տախի քէնտիլէրինէ ար իտէրլէր խոի ,
վէ ֆամիլեաթընա տա պլօյլէ եաղարլարտը , պու մագուլէ հալմաթիսլէր պիւ-
թիւն Բուսիտաա շալի օլտու . սօնրա թէլէֆաթըն ըրզտարը իչիթիլիպ պինլէր-
ճէ եարալըլար տախի Բուսիտաա նագլ օլտուտուգտա , պուսնա թէլէֆաթ սար-
ֆիաթ վէ վէրկի աղըրըղընըն , Պուկարլար կիպի պիր միլլէթ ուղըրուա ֆէ-
տա օլտուգուսու Բուս միլլէթի չօգ կէօրիւպ , մուհարէպէնին մէնի իչիւն աղ
զընամէթ տէ գօթարմաթըլար . լաքին Բուս խաֆիլէլէրի , Ննկիլիլէրտէն ինթի-
գամ պլմագ վէ Սթանպօլու էլտէ իթմէք կիպի Բուս գուլագլարընա բէք թաթ-
լը կէլէն պու իքի իւմիւտի կէօղլէրինէ բարլաթըպ , եինէ մուհարէպէնին տէ-
վամընա ասքէրտէ տէ միլլէթտէ տէ պիր եէնիլ խահիլ վէ իչիթիպգ հալ օլտու :



ԲՈՒՍ ԳՕՄԱՆՏԱՆԼԱՐԸՆՏԱՆ ՎԷ ԻԹԻԲԵԱՊՏԱՆ ՇԻԲԵԱՅԵԹԼԷՐ

Եօգարըտա զիքր օլտուտուգու վէչ իլէ , ասքէր պիր թէրաֆտան Պուկ-
կարլարտան քէրիլ կէթիրտիքտէ վէ պիր թէրաֆտան տա պէչ ալտան պէրու
իչլէրի բաթ կիթմէկիպ վէ հէմէն հէր եէրտէ բէրիչան օլուպ պօղուտուգլա-
րընը կէօրտիւքտէ , սէպէպլինի արամաեա պաշլատըլար . քիւչիւք զապիթլէր
նէ գատար տիւչիւնտիլէր իտէ տէ , պիր սէպէպ պուլամաթըլար . լաքին սօն-
րատան պէօյիւք զապիթլէրինտէն աքս իտէրէք շուսու աղնատըլար քի , պու-
նուս սէպէպի օրտուլարտա զիտէ Կրան տիւք պուլուսմաթըլտը , եանի իմ-
բէրաթօրուն պիրատէրլէրի , ագրապալարը վէ իմբէրաթօր քէնտիսի տէ : Պաշ
գօմանտան Կրան տիւք Նիդօլա խոի . Նանթրա օրտուսուսուս գօմանտանը Զա-
րէվիլ խոի . (վէլիի ահա) պուսուս մայէթլինտէ օլան Կրան տիւք Վլատիմիլ վէ
տիկիլ Կրան տիւք Նիդօլա տա Պալգանլարտա մուհիմ ֆըրգալար գօմանտան-
լարը իտիլէր :

Խմբէրաթօրուն իքի հէմիլիւքաթէլէրի Լայլաթէմպէրկ սուգալարը տախի
պիրէր ֆըրգա գօմանտանլարը իտիլէր : Պուստան մաստա Կրան տիւք Միչէլ
տախի պիւթիւն Գալգասիա օրտուլարընըն պաշ գօմանտանը խոի :

Պէօյլէ Կրան տիւքէր մուվաճէհէսինտէ հարպ մէճլիսլէրի նէ բէյ վիրէ-
պիլիլլէրտի , վէ ասըլ ճէնկեաթլէր ճէնէրալլար , պու եարմա գօմանտանլար մա-

եկեթինտէ նէ իշ կէօրէսիւրլէր իտի մալիւմ տիւր : Իմքէրաթօր քէնտիսի տէ-
օրտուտա օլտուլունտան, քեասէլիսլէր էթրաֆընը ալմըչլար, վէ հէր մանսուպ-
լարտա լիյադաթ աքանմայըպ, լուծֆ վէ թէվէճճիւհի իմքէրաթօրիյէ մազհար
օլանլարա վիրիւր իտի :

Պու սէֆէրտէ տիգդաթա շաւան պիր շէյ տէ շու օլտու քի, դանն իտէր-
սին քի էսկիտին իշ կէօրէն, շան դադանան էմէքտար ճէնէրալլարտան իպթի-
տատէ հիշ պիրի գուլլանըմանըպ, սալթ եէնի աւտամլար գուլլանըտըլար :

Թօթլէպէն էն սօն վազըթլարտա ճէլպ օլունտու . Խիյվա ֆաթիհի Գօֆ-
մանը հիշ արօմատըլար, քէզալիք պունա պէնդլէրլէրի . պունտան մատա ա-
սըլ Բուս իլէ, Ալէման Լէհ վէ Էրմէնի ճէնէրալլարընտա տա պիր քէզապէթը
թապիլիյէ օլուպ պիրի պիրինի չէքէմէզլէրտի . պունլարտան տա չօղու իլա Լա-
զարէֆ կիպի լիվա ճէնէրալլարը, հէր սօնրատան իսթիլտամ օլունտուլար :
Պէօյլէ շէյլէր հէր վազթ պիր օրտուտա խօշնուտսուզուգ հասլ իտէր իսէ տէ,
իլա մալլուպիյէթ եա աւէմը մուվաֆֆազըեթտէ տահա զիատէ կէօզէ վու-
րուր օլուր վէ Բուս օրտուլարընտա տա թըպզը պէօյլէ օլուպ, ումումի պիր
իշթիքեայէ պատի օլտու :

Իրթիքեայ մատտէսի իսէ, պունլարտան զիատէ սուի նէթիճէլէր հասըլ
իտէրտի : Էսկի վազըթլարտա մէմուրինին վէ դապըթանըն մաաչը ազ օլտու-
ղունտան, չալմագ չըրքմագ պունլարա պիր գապահաթ օլունմատըգտան մաա-
տա, պիր հազգ կիպի սայըլըրտը . եալընըզ բիւթպէլէրինտէ զիատէ չալարլար
իսէ օ վազըթ գապահաթ սայըլըրտը, մէսէլա պիր եիւղ պաչը պիր պին պա-
չըտան զիատէ չալմամալըյըտը, վէ պիր պին պաչը պիր միրալայ գատար, վէ
պիր միրալայ լիվա գատար, գուսուրու տա հա քէզա :

Պէօյլէ շէյլէրէ շիմսիքի իմքէրաթօր Ալէքսանարօ պէօյիւք հիմմէթլէր իթ-
տի, մաաչլարը արթըրտը, միւքեաֆաթլարը չօղալթը . լաքին բէք պէօյիւք
պիր թէպտիլիք օլմատը : Օրտու լէվազիմաթընըն միւթահիւտլէրի հէմէն հէր
Եանուտի օլտուզլարընտան, պունլարըն Էլի իլէ դապըթան չօզ րըչվաթ եէրլէր
իտի . ասքէրէ վիրիլէն ունլար հէմ ֆէնա հէմ էքսիք իտի . պինլէրճէ չուվալ-
լար պիրտէն նապէտիտ օլուրտու . քէզալիք օթ, արքա, սաման վէ սայիրէ :

Պիր Ֆրանսըզ իլէ պիր ճէնէրալ տէօրթ եիւզ պին ֆրանզլըզ քէրէսթէ
գօնթրաթ իթտի . սէքիզ կիւն սօնրա ճէնէրալ Ֆրանսըզ չազըրըպ, պէն օ քէ-
րէսթ էյի պիր պաչգասընա ալթը եիւզ պին ֆրանզա գօնթրաթ իթտիմ տէտի .
վէ Ֆրանսըզ թէլաչ վէ չամաթա իթտիքտէ, թէլաչ իթմէ, թէլաչ իթմէ, տէ-
տի ճէնէրալ, սէն եինէ տէօրթ եիւզ պին ֆրանզլըզ քէրէսթէնի վիրիպ, բարասընը
իքինճի գօնթրաթօ սահիպինաէն ալաճագսըն, գուսուրու պէնիմ պիլէճէյիմ շէյ տիր :

Պիր բէքսիմէթ գօնթրաթընտա պիր ճէնէրալ, իմզասը իչիւն բէշինէն
զըրզ պին ֆրանզ իսթէտի միւթէահիւտիւնտէն վէ իւզ եիւզ գատար դապիթ
պիլա հիճապ չալտըզլարը բարալարը կէօթիլրիւրլէր Բուսանիա պանգասընա
թէսլիմ իտէրլէրտի . վէ պունլարըն իչինտէ պանգա իլէ օլան հիսապը ճարիլէ-
րինին տէօրթ եիւզ պին ֆրանզա չըգանլարը բէք չօղուտու, (18,000) էօյլէ
դապիթլէր քի, մաաչլարը 300 ֆրանզ օլուպ, օնու տա հէր այ ալամազլար
իտի : Հասըլը պէօյլէ շէյլէրտէն հիսապսըզ դայաթ օլուպ, մասրաֆտա տէօրթ
գաթ օլուրուտու . օ բէքսիմաթ, օ քէրէսթէ պիր գաչ տէֆա սաթըլըր ըտը :
Բուսանիա չըմէնտըֆլէրլէրինին Բուսլարտան ալաճագ հիսապը օն միլէօն րուպ-

լիտէն պիտտէ իտի , լաքին տէֆթէրլէրինի Բուսլարա իմդալաթմագ իչիւն խայ-
լը չէյ ֆէտայէ մէճպուր օլտուլար . պուսլար սահիհ մի տիր , միւսլաւա մը
տըր բէք քէֆիլ օլամաեղ , անճագ շու գատարը սահիհ տիր քի Կուրգօ , Սօ-
պէլէֆ վէ էմսալլէրի օլան շուֆուղլու ճէնէրալլար , պու խըրսըզ Եանուտի
միւթահիւտլէրտէն հիչ պիր չէյ ալմաեղ , օրտու սանտըղլնտան նագտ ալըպ ,
քէնտի խարճլարընը քէնտիլէրի կէօրիւլէրտի , վէ պուսլարտան ասքէր բէք
խօշնուտ օլուրտու , լաքին պէօլէ չէյլէր ումումի օլմալըպ միւսթէսնա չէյլէրտի :

Պու մահալտէ Էւրօքա միւսթէրիսլէրի Բուսիա մալիյէսինին մուղայիգա-
սընտան պահս իտուպ , պու ճէնկ քէնտիլէրինէ 3—4 դաթ զիտտէ մասրաֆա
օլտու տէրլէր , վէ իսթիզրաղ իլէ գարանամալըպ , քիւլլիւյէթլու գայմէ իխրա-
ճնա միւսթաճ օլտուղունտան , պուստան հասըլ օլան թէտէնիի ֆիյալթ տա-
խի տահա զիտտէ մասրաֆը գապարթտը տէրլէր , վէ պուսլարըն իւզէրինէ ու-
ղուն ուղուն մուպահասալար եազար իսէ տէ , մուհարէպէ մուսմէլաթընա միւ-
թաալիզ չէյլէր օլմատըղլնտան , պիզ սարֆը նազար իտլրիզ :

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ ԳԸՇԱ ԳԱԼԸՐ ՏԷՅԻ ՐՈՒՍԼԱՐՏԱ ՕԼԱՆ ԳՈՐԳՈՒ

Ճէնկ պիթաի մի , եօգսա զըչա մը գալաճագ , պու իտի Բուս օլտուլա-
րընտա միւթէմատի գապարթան վէ նէֆէրալթըն եէկտիկէրինէ իթտիքլէրի սիւլալէր :

Հէնիւզ Սեպտեմբեր տըն սօնլարընտա իքէն , Պուկարիսթան զըչը նէ
տէմէք տիր պիր ազ չէնիսի ալընմաեա պաշլանմըչտը : Պալգանլարա տիւզիւյէ
գար եաղըպ , Պալգան իլէ Թունա արասընտա օլան արազիլլէր տախի տիւզիւյէ
եաղմուր եաղտը , վէ պիր գաչ կիւն զարֆընտա պիւթիւն Պուկարիսթան պիր
պէօլիւք պաթաղըզ օլտու պիթտի : Բուսլար պիւթիւն եաղըն աթ վէ արա-
պ իլէ օրտու աղըրըզլարը թաշըտըզլարընտան , եօլլար տիղ եիւքսէքլիլնտէ
ուն կիպի թօլ օլմուշուտու , եաղմուրլար կէլիպ եօլլարը չամուր տէնիզի իթ-
տիլէր : Պու արալըգտա իտի քի եիւզ պին գատար Բուս ասքէրի , Բուս օրտու-
լարընա իմոտտա կէլտիլէր , լաքին պուսլար Թունալը կէչիպ տէ Պուկարիս-
թանա ալագ պասար պատմաղ , զըչըն պաշլարընա նէ կէլէճէյինի էյիտէն ֆէհմ
իթմէեէ պաշլաուրլար : Սիմնիչա իլէ Զիշթօլ արասընտա գայըզլար իւզէրինտէ
Բուսլարըն պէչ քէօրիւսիւ վար իտի քի , հէր կիւն պուսլարըն իւզէրինտէն
պինլէրճէ ասքէր , պարկիր վէ արապալար կէչիպ Պուկարիսթանա վալ օլուր-
լարտը : Հէր նասըլ իսէ միւսէնտիսլէր պու քէօրիւլէրին պաշընա գալտըրըմ
եարմատըզլարընտան , քէօրիւլէրին պաշընտա էօլէ չուգուրլար աչըտը վէ
եաղմուրտան սօնրա էօլէ պաթաղլար հասըլ օլտու քի , պիր չիֆթ պարկիր
իլէ կէլէն արապալը եիւմի չիֆթ հալվան օ պաթաղլարտան չըգարամաղլար
ըտը : Գօշումլար եալլար բարա բարչա օլուր վէ արապալար եէրինտէն
օյնամաղտը : Ասքէր եարը պէլլէրինտէն եօգարը չամուրա պաթըպ , նէ եարա-
ճաղլարընը պիլմէզլէրտի :

Շու հալ , թըպղը պաթաղըն իչինէ գարաեա վուրմուշ պաթմըչ պիր կէ-
միյէ պէնզէրտի . զըրըլան արապալար , կէպէրէն հալվանլար , տէօքիւլէն էչ-

եալէր հէք պիրի պիրի իւղէրինէ եղզըլըր գալըր , վէ արգատան կէլէնլէր նէ-
րէտէն կէչէճէքլէրինի չալըրըրլարաըր : Արտը արասը կէլմէզ եաղմուրլարտան
չալարըն տէրէլէրին թաշմասը , պահըրլարտան էնէն սէլլէր , կիւնլէրին գըսա-
լըղը , հալմանըն գարանլըղը , միւշքիլաթ իւղէրինէ միւշքիլաթ իլավէ խտրտի .
տահա սօն պահարտա պլօյլէ իքէն , զըչըն ասքէր նասթլ տահանապիլէճէքտի
պու հալլէրէ : Պուլկար քէօյլէրինտէ էվ տէյէճէք էվ եօղուտու , պիւթիւն չա-
մուրտան եալըլը չամուրտան էօրթիլլիւ նէմ վէ եաշ մաղարա կիպի չէլլէր իտի .
ֆուգարա թագըմը հէք պիր եէրտէ ապալարընա քէչէլէրինէ սարըպ , թօքրա-
ղը եաթագ վէ եասթըր իտուպ էօյլէ եաթարլար վէ ըսընմագ իչիւն տախի օ-
ճաղլարընտա անճագ պիր աղ չալը չըրըր եապապիլլիլլէրախ : Պու հալտէ պու-
թիւն սըթմա վէ գանլը իսհալլարա միւպթէլա օլուպ , զըչըն չօղու թէլէֆ օ-
լուրուտու :

Պէօյլէ պիր հալէ ասքէր նամըլ տահանաճագտը , վէ պուլաչըր իլլէթլէրէ
տիւշիւպ նամըլ թէլէֆ օլմահաճագտը : Կօրնի Սթիլտէնի տէնիլէն օրտուկեհա-
տա անճագ պիր էվ օլուպ , օնտա տա իմքէրաթօր սաքին օլուրտու , Կրան
տիւք Նիգօլա վէ սայըր պէօյլէք դապըթան իւպթիւ քէչէ գաթըր ուղուն ա-
րապալարտա սաքին օլուրլար իտի , քի +չէլլէթա թապիր օլունուր . չիւնքի հէր
նէ վագթ եէրէ էնսէլէր տիլլէրինէ գատար չամուրա պաթարլարտը :

Պէօյլէ պիր հալէ հիչ պիր ասքէրին տահանամալոճաղը տէրքեար իտի .
Բլէշլա մուհարէպէսինտէն սօնրա , Սգօպլէֆ , բրէնա Խմէրէթինսքի վէ էմաւլ-
լէրի աղըր խասթա տիւշիւպ Պուքրէչէ թիմարա կիթմիլլէր , վէ չօղու տա
Բուսիանա դատար աթտէթէ մէճպուր օլմուշլարտը . պիւթիւն օրտու պու հալ-
տէ նէ եաբաճագտը :

Թարիխտէ պուռնա իւշ էմաւլ վարտը . 1809, 1810 վէ 1828տէ Բուսլար իւշ
տէֆա Թուռայը կէչիպ , վէ սէֆէրին իւք սէնէսինտէ պիր չէյէ մուվաֆֆագ
օլումայըպ , վէ Պուլկարիսթանտա զըշլամայը կէօյլէրինէ քէստիրէմէյիպ , զը-
չըն Թուռանըն սօլունա կէչմիլլէր վէ Ուլահտա Պուզտանտա զըշլամըրլարտը .
լաքին պու տէֆա պու տա գապիլ տէյիլ իտի . պու տէֆա ալթմըշ պին աս-
քէր թէլէֆ իթիթիտէն սօնրա , հիչ պիր չէյ եաբամահարաք կէրի տէօմէք .
Բուսիայա տա ֆէնա աքս իտէճէքտի էւրօքայա տա , վէ Բուսիանըն շան վէ նա-
մուտու ասքէրիսի , պիւթիւն պիւթիւնէ պէրպատ օլաճագտը :

Իմտի հէրչի պատապատ Պուլկարիսթանտա զըշլամայա գարար վիրիտի ,
լաքին 1854տէ Գըրըմ սէֆէրինտէ պուլուռնան դապիթլէր թէճրիւպէ իլէ պի-
լիլլէր իտի , թիֆօզտան , իսհալտան վէ սայըր պուլաչըր իլլէթլէրտէն ասքէ-
րին պաշընա նէ կէլէճէյինի :

Հոկտեմբեր այընտա էսէն լօտօլար իլէ , կիւնտիւղլէրի հալա պիր աղ ը-
սընըր իսէ տէ , կիճլէրտէ եինէ պէօյլէք սօուլլար իտէր . լաքին Պուլկարիս-
թանտա ասըլ սօուգ Դեկտեմբերին օնուռա տօղրու պաշլայըպ , Յուռուարըն
սօնուռա գատար տէվամ իտէր , վէ Թուռա տօնուպ , սօվուղուն տէրէճէսի 30,
40 վէ 45է գատար վասլ օլուր : Բէք նատիր աիր քի , օն եա օն պիր հաֆթա
սիւրէն պու չիտտէթլի սօուգ 1876տա վագի օլտուղու կիպի հէմ պիր աղ միւ-
լայըմ օլուն հէմ ալթը եէտի հաֆթա սիւրսիւն : 1858 զըչը , Դեկտեմբեր 8ին-
տէ պաշլայըպ , Մարտա գատար սիւրսիւ . Վարնայը , Պալչըղը , Քիւսթէնճէյի
գար վէ պուգ գաբլատը . Սթանպօլտա պիլէ քէօմիւր , էքմէք պահասընա չըղտը :

1864տէ Թուռնա Նոյեմբերին ստնարընտա տօնառու, Ֆազաթ Դեկտեմբեր իշխնաթ հաւալար ըսորնալ վէ պուղլար չէօղլուլուլ, պիր տահա տօնմատը :

1854տէ Գըրըմտա օրտուլարըն պաշընա նէլէր կէլտի, հէնիւզ ունու թուլմամը աըր . չիտտէթլի սօուգտան մատաա, Նոյեմբեր 14 պօրա վէ Փուրթուռնատը հիշ պիր վաղթ կէօրիւմիւշ շէյ տէյիլտի :

Պիւթիւն չատըրլարը ըիւզկեար գաղըղլարընտան գօրարըպ միլէր իլէ ուղաղա աթտը, դար աաաա մօյուռնա կէլտի, խէնտէքլէր տօլտու . էրղաղ վէ նէվալէ կէմիլէրի դարաեա չարըըպ բարալանտըլար, վէ աղ դալտը պիւթիւն Ննկիլիզ, Ֆրանսըղ վէ Օսմանլը տօնանմատը դարաեա տիւշիւպ բարալանաճաղ ըտը : Սէվաթթօրտա աաքէրի մահզէնլէրին վէ էվլէրին չաթըլարընը պիւթիւն իւկար ալտը ուչուրտու . Ձէրնայա չայը թաշտը, խէնտէքլէր տօլտու վէ պիւթիւն օրտու չամուր իշխնաթ իւլէրտը, վէ աաքէրին հարէքլթի գապիլ օլաճատը . քիւրք, չիզմէ, ապա Ֆրանսըղ աաքէրինէ հիշ պիր քեար իթմէտի, վէ ճինս ճինս խաթթալըղլարտան քիւլլիւլէթլի աաքէր թէլէթ օլտու :

Շէլէ Ննկիլիզ աաքէրի պիւլէր իլէ թէլէթէ ուղրալըպ, թիւքէնմէք տէրէճէսինէ կէլտի . օ վաղթ մարէշալ Գանրօպէր Ֆրանսայա տէքէշ տէքէշ իւզէրինէ կէօնտէրիւլ, Ննկիլիզէրտէն պիր նէֆէր գալմաեաճաղընը պէեան խտէրէք թէլաշ իտէրտի : Բուսլար պիլէ ճիւմլէտէն զիատէ սօլուղա ալընըղ իքէն եինէ տայանմատըլար, վէ Լէհտէն էն մէյհուր կըրնատիէ փըրղալարընտան միւրէթթէպ օթուղ պին աաքէր տահա կլթիւրտիւթի իքէն, պուռլարըն իշինտէ անճաղ ալթը պին իշէ եարար աաքէր պուլուռնապիլտի :

Պու հալլէրի պիւթիւն էսկի դապիլթլէր նաղլ իտէր, վէ ճիւմլէյի խէվթ ու Ֆիւթուրէ տիւշար խտէրէրտի : Էօնսիւրլէր պիր թէրաֆտան . Օսմանլը աաքէրի տիկէր թէրաֆտան օրտուռուռն պաթաճաղը չօղլարը ինտինտէ չիւրէնսիլտի :

Պիւթիւն գըշըն Թուռնա տօնուպ գալտա, օ գաաար պէիս եօղուտու . հաթթա մէյնուռն օլուռնաճաղ տա պիր հալ օլուրտու . չիւնքի հիյնի հաճէթտէ տօնուռն Թուռնանըն իւզէրինտէն Ուլաի Պուղտանա կէչմէք բէք դօլալ օլուրտու . լաքին Թուռնա եարը տօնուռն եարը չէօղլուլուլ պիր հալտէ պուլուռնաղու կիպի, պիւթիւն քէօրիւլէրի բարալալըպ վէ ալըպ կէօթիւրէճէք օլտուղու չիւրհէսիզ օլուպ, գարըը եաղայա կէչմէք գապիլտիզ օլարալ, պլէքիմ աաքէրէ դախլէր պիլէ թէլտարիք օլուռնամայաճաղտը : Պու մուխաթարաը հալլէրի Բուսիատա տախի պիլմէնէն օլմատըղընտան, պիւթիւն դաղլթալէր իւշ պէշ զաթ միւպալաա իլէ մուխաթարալը կէօթէրիպ, օլտուռնուռն պու գըշըն տախի Պուլկարիսթանտան կէրի ալընմատընը թալէպ իտէրլէր, վէ աաքէր քէնտի մէմլէքէթլէրինին դաղլթալարընը օղուեա օղուեա, սահիհ պիր էօլլուլիւ վէ թէլէթի կէօղլըրինէ ալարաղ Պուլկարիսթանտա զըշ կէչիւրմէյէ մէճպուր օլուրլարալ :

ԻՄՔԵՐԱԹՕՐՈՒՆ ԷՕՄԵՐԻՒՆԷ ԳԱՍՏ

Հուլուլի մէմուլ օլան պուռնա Փէլաքէթլէրիլէ հաարը օլան պիր պուլսրան արաաընտա, պաշղա պիր աղիմ թէհլիքէ տահա կէրէք աաքէրի վէ կէրէք պիւթիւն Բուսիա անալիսինի պիր խէլէճանա տահա տիւշիւրտիւ :

Բուսիատա Նէհէլէլ տէյի պիր կիրուհ վար տըր քի, հիւքիւմէթ վէ քիպարլարա գարըը օլուպ, պուռլարըն մահլընա ելմինլի տիրլէր տէնիր :

Պուռլարըն իշինտէ իմբէրաթթուռն էօմիւնէ գասու իթմէք իւղըն պիր թաղըմ բէյտա օլուպ, պէյնլէրինտէ պուռնա անտ վէ չարթ իթմիւլէրտի : Պուռլար պիլիւրլէրտի քի, իմբէրաթթօր Էօրնի Սթիւտէնիտէ պիր պայաղը էվտէ սաքին օլմաղտա օլուպ, պու էվին պիր պէօյիւք եէմէք օտաար եօղուտու : Խմբէրաթթօր էլի քիշիլլէ սօֆրաեա օթուրուր օլտուղուռնտան, էվին խարըճընտա պիր տիւզլիւքտէ պիր պլէօյիւք վէ ուղըն չատըր գուրտուրուլուպ, իմբէրաթթօր տայրէսիլլէ օրաեա կէլիւր վէ օրատա թաաա խտէրտի :

Եթէրիա իմբերաթօր չայը տա օրատա իշիւս, կիճէ եալընըզ օլարագ է-
վէ կէլլը վէ եաթագ օտաարնա կիրէրտի : Ե՛լը ֆէսատ պուրալարնա էյիտէն
վագֆ օլտուղլարնտան, պիր ազչամ իմբերաթօր էվէ կիտըր իքէն վուրմաեա
զարար վիրտիլէր, վէ Նիհիլիսթլէրտէն իքի քիչի պու խըզմէթի տէրիւհտէ ի-
տուս, նասըլ իսէ պիր վլսիլէ իլէ տայրէեէ սօգուշմուշլար վէ ֆըրստթա պէք-
լէմէքտէ իմիշլէր : Լաքին Բուսիանըն կիզլի բօլիսէ, եինէ Նիհիլիսթլէրտէն պի-
րինին դամազլամասըլա պու ֆէսատա վագֆ օլուս, քէյֆիյէթի թէլէկրաֆլա
օրտուկեանա պիլտիրտիքտէն մաստա, օրաեա սէրիան խաֆիյէ մէմուրլարը
կէ ծնտէրմիշտի :

Պիր պաշգա բիվայէթէ նազարէն, օրտուկեանա էօյլէ օլուր օլմաղ ատամ-
լար կիտէմէյիս, ֆագաթ Բլթէրսպուրկտա օրտունուն խասթա վէ եարալըա-
րընը դայըրմաղ իւզրէ գօմիթլէր պուլոււնուս, պունլար պու խըզմէթի տէ-
րիւհտէ իտէն կէծնիւլլիլէրէ խուսուսի բասաքօրթլար վիրէրէք, խասթախա-
նէլէր խըզմէթի իշիւն օրտուկեանա կէծնտէրիրլէր վէ պու բասաքօրթլարա էմ-
նիսէթ օլունարագ, համիլլէրի օրտուկեանա հիւսնի գապուլ պուլուրլարմըշ :
Լիքիսի Բուս վէ պիրի Եանուտի օլարագ իւշ Նիհիլիսթ հէր նասըլ իսէ գօմիթէ-
լէրտէն պիրէր բասաքօրթ էտինիս, օրտուկեանա կէլմիշլէր վէ բասաքօրթլա-
րը եօլունտա կէօրիւտիւլիւնտէ գապուլ օլունմուշլար վէ պունլարմըշ իմբերա-
թօրուն թէլէֆինէ թային օլունան Նիհիլիսթլէր :

Պունլարըն օրտուկեանա վիւրուտլէրինտէն պիր գաշ կիւն սօնրա, պիր
Բուս ժանտարմա միւլագիսի պունլարտան չիւքէ իթտիլինի, օրտուկեանա օ-
լան գապլիյէ միւտիրիյէթինէ խապէր վիրիր : չիւնքի պունլար լալնդաթի էօ-
թէյի պէրլիս տօլաշըս, իմբերաթօր նէրէտէ օթուրուր, նէրէտէ կէզէր, նէրէ-
տէ եաթար, նէրէտէ գալգար պիր թագըմ պէօյլէ վուգուֆճուլուգա չըգմըշ-
լար իմիշ : Բօլիս միւտիրիյէթինտէն տախի պունլար կէրէյի կիպի գօլլաշտըրլըր :
Հոկտեմբերին (ալաֆրանկա) եէտինճի կիւնիւ պիր բազարտը քիլիսէ իմ-
բերաթօրուն սաքին օլտուղու խանէտէն պէշ եիւլ մէթրօ ուգապտա իսէ տէ,
իմբերաթօր բազար կիւնլէրի եիւրիւեէրէք քիլիսէեէ կիտէր օլտուղունտան, եօ-
լուն իքի թէլէֆընա խընճախընճ սէյիրճիլէր թէրաքիւլմ իտէրտի :

Օ բազար տախի հէր քէս իմբերաթօրու պէքլէրքէն, պիրտէն պիրէ էօն-
տէն տօլու ալգկին գաղաղլար օրթատա գաբալը պիր արապա վէ արդատան
եինէ գաղաղլար : իմբերաթօր էօյլէ կէլտի քիլիսէեէ վէ հէր քէս թաաճիւս իթ-
տի : հէմէն օ արալըգտա պիր թէրաֆտա ահալի պէյինտէ պիր գալկա օլու-
եօր կիպի շամաթալար զուհուր իթտի : սիվիլ գըեաֆէթի իլէ օլան իւշ քիչի
իլէ ժանտարմալար պօղաղ պօղաղա կէլիս, նիհաեթի ժանտարմալար պունլարը
թութուս թութուս հաղըրտա օլան պիր արապանըն իշինէ զօր իլէ թըդատը-
լար վէ արապանըն էթրաֆընը սարարագ, աճէլէ աճէլէ գալապալըգտան ու-
գաղլանտըլար, լաքին պու մուսամլէ պիր տագիդէ զարիքնտա իճրա օլունտու-
ղունտան, չօլլուգ տըգգաթ իտէն օլմասը : ֆագաթ միւնաղատ արասընտա
եէրտէ պիր բիվօլլըր տապանճասը տախի պուլունտու :

Իրթէսի կիւնիւ բօլիս նէգարէթինտէն պիր էմը զուհուր իտուս, օրտու-
կեանա օլան պիւթիւն կէծնիւլլիլէր, Բօրատինէ տէֆ իտիլտիլէր :

Պու հավատիսլէր սահիհ դայըր սահիհ պիլինէմէղ : Լաքին օ վագթ կէրէք
օրտուլու վէ կէրէք Բուսիայը ալթիւսթ իթտի, վէ իւմէրայը ասքէրլիյէ իլէ էվ-
լիայը ումուրու պէօյիւք աիւչիւնճէլէր իհաթա իթտի : Լաքին պունտան թէհ-
իքէլի պիր իշ տահա վարտը քի, չիմտի ծնու տա զիյրտէ պէեան իտէճէլիլ :

ՄԱՃԱՐ ՎՈՒԴՈՒԱԹԸ (ՁԵՔԼԵՐ) Վ.Է ԲՈՒՍ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ

ՍՕՆ ՊԱՀԱՐ ԹԵՐԹԻՊԱԹԸ

Ճիւմէեէ մալիւմ տիւր քի, Մաճարլարըն պիր գըսֆը, եանի պաշըճա
Ձէքէր թապիր օլունան Թրանսիլվանիա տաղլըլարը տայիմա իսթէրլէրտի քի,

Աւսթրիա Ռուսիա եւ պիր ճէնկ աշտն , վէ պունուն իշխն իմալ իթմէտիքլըրի
Ֆէսատ վէ թանրիքեաթ գալմաթըտը . լաքին Աւսթրիա գապինէթ ինին ըսա-
րը էօնիւնտէ հէք պէյիւտէ օյտու :

Պու տաղլըլար պիր եէրտէ օթուրուր գապիլէլէր օյմայըպ , Փագաթ գա-
եթ ճէսուր վէ ճէնկեալէր ատամլար տըր , վէ Աւսթրիա հիւքիւմէթի տախի
պիր տէրլճէեէտէք պունլարտան ինթիրազ իտէր :

Պունլարտան պիր օն պէշ պին գատարը կիզլէճէ թօլլանըպ , վէ հէմէն
Գարբաթ տաղլարընտան աշաղը էնիպ , Ռումանիայը պասաճագլարտը . չիւնքի
Ռումանիատա բէք ազ ասքէր գալըպ գուսուրու հէք Ռուսիա օրտուսնունա տա-
խիլ օլմուշլարար :

Պունլար իւնիֆօրմաղը վէ պաշը պօզուգ գըեաֆէթինտէ ատամլար օ-
լուպ , 1848 Մաճար իստանընտա մէշհուր օլան միրալայ Հօրվարթըն գօման-
տարընտա պուլունաճագլարտը վէ Ռումանիայը պասըպ , պիր մուգալէմէթ կէօր-
մէտիքլըրի կիպի , չըմէնաթէր վէ թէլէկրաֆ խաթթլարընը պօզուպ Թունա
քէնարընա էնէճէքլէր վէ օրատա պաշլարընա ֆէս կիյինիպ վէ Սիլիսթրէյէ կէ-
չիպ , օրատա օլան Օսմանլը ասքլըրի իլէ պիրլէշէրէք Ռուսլարըն արդասընը վէ
խաթթ ըրիւճաթլարընը քէսիպ , Ռուս օրտուլարընըն մալիւմ օլան հալինտէ ,
ֆէնա գըրկըն հասըլ իտէճէքլէր վէ տարմատաղըն իտէճէքլէրտի :

Պու թէրթիպ ֆէնա պիր թէրթիպ տէյիլտի . լաքին Աւսթրիա գապինէ-
թինին պունա մանի օլաճաղը տէրքեար խտուկինտէն , կիզլի եօլլարիլէ թէտա-
րիք կէօրէպիլտիլէր . սիւանլարը ֆիշէնքլէրի մալ տէնկլէրի արալարընա եէրլէշ-
տիրիպ էօյլէ Աւսթրիա հուգուտինտէն կէչիթէպիլիլըրիտի , վէ պու տէնկլէրտէն
պաղըլարը տա կէօմիւքլէրտէ էլէ կէչէր վէ թութուլուրտու . բէք չօգ սիւան
պարութ վէ ֆիւս տէնկլէրի պէօյլէ էլէ կէչտի : Քէգալիք Աւսթրիա հիւքիւմէ-
թինի օյանտըրմագ իւզըրէ , անճագ իւչէր պէշէր եիւզ քիչի պազը քէօյլէրէ
թօլլանըպ , էօթէտէ պէրուտէ բէրաքէնտէ գալմըշլարտը :

Օ վաղըթլար պու պաթալ վէ մասրաֆլը թէրթիպլէր քիմին իշի իտի հա-
լա աղնաշլումատը . Աւսթրիա տէվլէթինին պունա հիշ վուգուֆու եօղուտու
կիպի կէօրիւնիւր . հաթթա բարլամէնթլէրտէ սիվալ վուգուլինտէ կէրէք գօնթ
Անտրապի կէրէք Թիլցա , պունլար պօշ շէյլէր տիր վէ պիր գաշ սէպուգմագան
իշի տիր տէյի գաբաթմանա չաղըշտըլար : Պիր արալըգ ճէնէրալ Գլաբգա հա
Միտհաթ բաշա իշի տիր տէյի թէվաթուր տա պուլտու . լաքին Գլաբգա հէր
ղազէթալէրէ իլանլար տաղըթըպ , պունլար բօլիթիգայա վագֆ պիր ազըլը ի-
շի տէյիլ տիր տէյի ճէրն իթտի . Աէնլէրաէն տէ թախմին օլունտու , պունլար
մուվաֆֆագ օլալտը , արգատան տա Աէնլէր ալէլ ումուլ իսեան իտէճէքլէր
իմիշ տէ տէնալ : Լաքին էն գիտտէ մէմուլ եինի Ասմանլը իւզէրինտէ գալտը ,
օ տա իքի սէպէպլէ . պիրիսի թամ օ արալըգ Օսմանլըրտան Սիլիսթրէտէն
գարըն եագայա քէօրիւ ամըլմայա պաշլանտըլը վէ պազը պաշը պօզուգլա-
րըն տա գարըն եագայա կէչտիլի տիր քի , օ արալըգ հիշ միւնասիպէթ ալըր
շէյ տէյիլտի , լաքին Սթանպօլտա պու թէվաթուր պուլտու : Պիր տէ սանտըգ
սանտըգ ֆէս կէօնտէրլմէսի քի , Օսմանլըտան պաշգա հիշ պիր քիմէտէն մէ-
մուլ օլունամագտը : Պու ուղուրա Օսմանլը պէյիւտէյէ բէք պէօյիւք բարալար
սարֆ իթտի տէյէնլէր տէ վար :

Լաքին Աւսթրիա բօլիսի , բէք պէօյիւք պիր ուսթալըղլա ասլա ասքէր
իսթիլտամընա սիլէ հաճէթ պրագմանարաղ , վէ էքսէրի կիզլի բօլիս մէմուր-
լարը մարիֆէթիլէ էլ պաշլարընը թութուպ թէվգիթ իթտի . տաղլըլարը տա-
ղըթտը , սիւանլարը վէ ֆիւլէրի գասպ իթտի , վէ ասալիշէ իշի պասթըրտը
պիլթիլտի : Աէ էյէր պիր Ուլան ալանը , եօլլարը գարտան թէմիլլէմէք իւզըրէ
իւշ պէշ եիւզ Աւսթրիա ասքէրի կէօրիւպ , Ուլանը պասաճագ Մաճարլարը
պունլարը դանն իտուպ , եաղնըլըղլա Պուքրէշի վէ Պուքրէշ տէ պիւթիւն էւ-
րօբալը միւթէատտիտ թէլէկրաֆ իլէ վէլվէլէյէ վիրմէմիշ օլտա , պունտան պէլ-
քիւմ պու գատար պիր շէյ տէ տուլուլամանաճագտը :

Նասըլ քի եօգարտա զիքրի կէշտի, Բուսարըն Պուկարարտան իքրան իթմէսի, դօմանտանլարտան շիքեայէթլէրի, իրթիքեապլարտան տօլայը թայի- նաթլարընըն աղըղը վէ ֆէնալըղը ադճէ տարըղը վէ դըշ սէֆէրի դօրգուսու Մաճար ֆէստար, էլնասըլ Բուսիատա տա Էւրօքաւտա տա իթիզարլարը դալմա- մասը, միլլէթճէ կիրիֆթար օլունան մահճուպլիյէթ, օրտուլարը մէեուսիեթ տէրէճէսինէ կէթիրմիշ վէ աքէրլէրին երւզիւնէ վէ հալինէ պադան, գալպէ- րինտէ օլան խէվֆ ու ֆիւթուրու աշիքեար կէօրէպիլիտի: Պէրէքեաթ վէրսին իւմէրա վէ էրիքեան պու հալին նէ վէհմաք նէթիճէլէր հասըլ իտէճէյինի չա- քուգ ֆէհմ իտուպ, ֆէվլէլատէ պիր դայրէթլէ իշին չօրէսինէ պաղըպ, ազ վազըթտա օրտունուէն հալինի պիւթիւն պիւթիւնէ խալրա թէպտիլ իթմէյէ մու- վաֆֆազ օլտուլար:

Էվվիլա դօմանտա մատտէսինի սրաեա դօյուպ, Կրան տիւքլէրի եալընըզ իսմէն դօմանտան պրազըպ, Թօթլէպէն, Սգօպլէէֆ, Իմէրէթինսքի, Ջօթօֆ կիպի աքէրին սէվտիյի ճէնէրալլարըն ըրւթ պէլլէրինի թէրֆի իտուպ, դօման- տայը ֆիլիլէն օնլարըն էլինէ թէսիմ իթտիլը: Որտուլարըն պիր պիրի իլէ դօ- լայճա իսթիլաթը իշիւն հէր թէսիլաթը իճրա իտուպ պու թէրաֆտան տա է- մին օլտուլար: Սրթըզ թափսիյէյի թէվլէճճիւհա դալարըպ, պիլիէրճէ դապը- թանը թէրֆի ըրւթպէ վէ նըշանլար իլէ թաթեիպ իտուպ կէօնիւլլէրինի էլէ ալտըլար, վէ տահա գիատէ աքէրին վէ դապիթմանըն չէվգ ու դայրէթլինի ար- թըրմադ իւզրէ, նիզամ իլէ իլէրիլէմէք դայտէսինի տախի մուվապդաթէն թէրք իթտիրուպ, նէֆլրտէն վէ դապըթմանտան հէր քիմ քի չայեանը միւքեաֆաթ պիր իշ կէօրիւսէ, օ անտէ թէրֆի ըրւթպէ իտուպ, նըշան ալաճաղը իշիւն իմէրաթօրա էմինամէլէր տախի նէշը իթտիրտիլէր. ճէնէրալ Թօթլէպէնին թէր- թիպի իւզրէ աքըլրէ դըշ իշիւն մէթին պարազալար եալտըրտըլար վէ իտարէ վէ թախաքեալըղը պէր թէրաֆ իտուպ, օրտուտա բարալը չօղալթալար, վէ տէօրթ երւզ պին թազըմ դուզու քիւրքիւ, ալիզտէն չիլմէ, գաբօթ վէ սալը- րէ կէթիլթիլէր: Նագլիլէ թէրաֆընը տա իլթիլգամ իտուպ, քիւլլիւյէթլու արապա վէ հայվանաթտան մաատա, Պէնտէրտէն Կալաջա, Ֆրաթէսթիտէն Սիմնիչայա, Սիսթօվատան Թըրնօվաեա վէ Կօրնի Սթիւտէնիտէն Պիւլաեա եա- բըլմապտա օլան չըմէնտըֆէրլէրէ պինլէրճէ ամլէլէր տէօքէրէք, չար չարուգ իթմամ օլունալարընա իպտամ իթտիլէր:

Բումանիա իլէ իսթիլաթլարը քէսիլմէմէք իւզրէ, քէօրիւլէրէ տէ տըգ- գաթ իտուպ, իւչ տէօրթ տիւրլիւ բէք ուսթալըղը քէօրիւլէր ըլանլարը տա եաբըլտը, պունլարա բէք քիւլլիլէթլու մասրաֆլար օլուպ, Թունանըն պուզ- լարը չէօղիւլտիւքտէ, եինէ թէհլիքէտէն արի օլմաեաճաղարը աղնալըղը վաղ կէշտիլէր, վէ օն իքի ուֆազ վարօր իլէ իսթիլաթըն սէվաճնա գարար վիրի- լիպ, պունլարը թէտարիք վէ Ջիլթօվ իսկէլէսինէ կէթիրիպ դարաեա պաղա- տըլար: Պու տէրէճէ ֆէվգէլատէ թէտարիքեաթ, եէնիտէն կէլէն երւզ պին աքէր իմաատը, վէ իսուսուսիլէ գիյրտէ նագլ իտէճէյիմիզ Անատօլու ֆիւթու- հաթը, աքէրէ եէնի դայրէթ վէ եէնի ճէսարէթ կէթիրտի վէ երւզլէրի կիւլ- մէեէ պաշլատը. պէօյիւք վէ քիւլլէք ճիւլլէնին ճահաը Անատօլուտա օլան ար- դատաշլարընտան աշաղը դալմամազտը: Պինաէն ալէյի պատլըին ճէսարէթ, շէճաաթ վէ պալսթ, Բումէլիտէ տէ Բուսիա պայրապլարընտան արթըզ այրը- մաղ օլտու:

Իշթէ չիմալ Բումէլի հարպ վուզուաթընը պու մահալտէ պիր էեամ թէրք իտէրէք, վէ պէր վէչիը աթի Անատօլու ճիհէթլինէ վէ անտէ կէօրիւլէն վու- գուաթը դարիպէյի նագլը քէլամ իթմէմիլը լաղըմ կէլիլ:

Շ Ա Ր Փ

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ ՀԻՔԵԱՅԷՍԻ

ԹԷԷԼԻՖԻ

ՍԱԱՏԷԹԼՈՒ ՄԻԻԹԷՎԷՖԱ ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՑ

ՄԻՀՐԱՆ Ս. ԲԻԹԱՊՃԵԱՆԸՆ ՄԷՍԱՐԻՖ ՈՒ ՄԱՐԻՖԷԹԻՑԼԷ
ԹԱՊ ՕԼՈՒՆՄՈՒՇ ՏՈՒՐ

2



Ա Ս Ի Թ Ա Ն Է

ՄԱԹՊԱԱՅԻ ՊՕՂՈՍ ԲԻՐԻՇՃԵԱՆ

1879

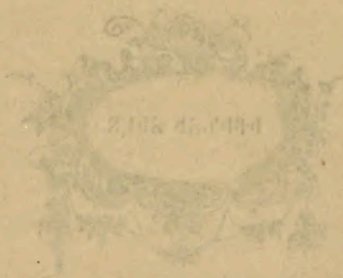
3 4 5 6

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

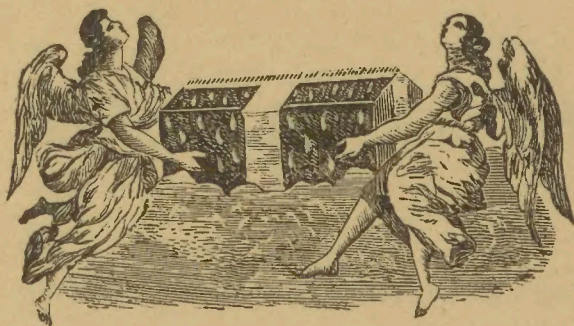
THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY



LIBRARY

OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1879



ՄԷՐՍԻՅԷ

ՏԵՐ ՍԻԹԱՅԻՇԻ ՄԵՐՀՈՒՄ ՎԷ ՄԱՆՖՈՒՐ

ՍԱԱՏԷԹԼՈՒ ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՑ

Ահ՝ քիմ՝ զըլտը ֆէլէք եինէ ճէֆասըն պի բայան ,
էյլէյուպ զար ու նիզար հէփ զիւմրէյի տանիշվէրի .

Միւթթասըլ էրպպըլ իսթիտատը թազիդ իթմէեէ ,
էօզկէ պիր խահիշի վար թա տէվրի ատէմտէն պէրի .

Պախուսուս ոլ բաքի զաթը էյլէյուպ զար ու զէպուսն ,
եանի ՎԱՐԴԱՆ ՊԷՑ կիպի պիր մէրաը ալի բէյքէրի .

Տաւլէրի միւվէրիխան ու հայտէրի մանթըզը հազ ,
Միւլքի նազմըն եէքէթազի Րիւսթէմի զօրավէրի .

Քեանի միւրվէթ ու ֆազիլէթ մատէնի իլմ ու հիւնէր ,
Խաճէյի իլմի հազիգէթ արիֆանըն սէրվէրի .

Ն'օլա զիյրի խաք՝տէ բուշ օլսա ոլ քեանի քէրէմ ,
Խաք՝տէ մէտֆուսն օլուր քէնզի ճէվահիր էքսէրի .

Պուսնա ասարը քիթապէթ պուսնա խըտմաթլէրլէ հէմ ,
Տէվլէթ ու միւլլէթինին օլմուշ իտի չէշմի ֆէրի .

Բահմէթի Հազ բուհուսնու շատ գապրինի նուր իյլէյէ ,
Ղայրի վիրտ իթ սէն հէման պու մըսրայի միւթէպէրի :

Մ. Ս. Բ.

ԱՆԱՏՈԼՈՒ ՃԻՂԷԹԻ

(1877 ՅՈՒՆԻՍ 15 ՏԷՆ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 30 Ա. ԳԱՏԱՐ)

ԱՆԱՏՈԼՈՒ ՄՈՒՂԱՐԷՊԵԼԷՐԻ

ԷՎՎԵԼԻԱԹ

Ճիւղը եվելլտէ հիքեայէ օլունտուղու վէչիլէ Բուսիանըն Անատօլու ճիւ-
հէթինէ թային օլունան Գալգասիա օրտուլարը Էրզրում թէրաֆլարընտա օլան
Ձէվին քէօյիւնէ գատար իւլերիւլէյիպ մուվաֆֆադ օլամատըզլարընտան , Անա-
տօլուտա տա արթըզ տուրամանըպ , թէքմիլ կէրիյէ չէքիւլէրէք , քէնտի Բուս
մէմլէքէթլէրինէ ավտէթ իթմիլէրտի :

Եալընըզ Սօխում գալէէէ թային օլունան Բուս ասքէրի , պիրնիւ տայրէ
խաթթը իլէ պու պէլտէնին իւզէրինէ եիւրիւեիւպ , բէյ տէր բէյ էթրաֆընը
սարմագտա իտիլէր :

Աղօսթօսուն 24իւնտէ Բուս պահրիյէ ասքէրինտէն եիրմի տէօրթ քիչի ,
կիճէլէյին տէօրթ գըթա թօրբիլ սանտալլարընա պինիպ , Սօխում աչըղընտա
օլան Ասարը Շէվլէթ իսմինտէ պիր Օսմանլը գըրհլըսը իւզէրինէ Ֆէվգէլատէ
պիր հիւճում իտուպ , սէֆինէյի մէզքիւրէնին իքի եանընտան իւչ թօրբիլ ա-
թէչլէտիլէր , վէ հէր նէ գատար գըրհլընը պաթըրամատըլար իսէ տէ , պէօյիւ-
ճէք պիր սագաթըզ հասլ իտուպ , օրատա տուրամազ իտիլէր , վէ կիճէ օլ-
տուղունտան Բուսլարտան պիր նէֆէր տախի թէլէֆ օլմատը :

Շէլգօֆիլգօլ վէ Ալգազօֆ նաման իքի ճէնէրալլար , պիրի չըմալտան վէ
տիկէրի ճէնուպտան եիւրիւեէրէք Սօխումուն իքի եանընտա նէ գատար Օս-
մանլը մէվգիլէրի վար իսէ պիրէր պիրէր զապթ իթտիլէր , վէ տէնիզ քէնարը-
նա գատար էնիպ , Աղօսթօսուն սօնլարընտա Սօխումուն էթրաֆընը սարըպ ,
մուհասէրէ իթմէքտէ օլտուլար :

Սօխում աչըղընտա պուլունան սայիր գըրհլըլար սայէսինտէ Օսմանլը աւ-
քէրի Սօխումու թախիլէ իտուպ , ալէլ աճէլէտէ վաթօրլարա պինէրէք վէ Բու-
սիա ալէյհինէ գընաւ իտէն Ապխասա գապիլէլէրինի տէ պէրապէր ալարազ օ-

րատան ավտելիս իթտիւնէր . լաքին Սօխումու արեւելէ վերմէյի տէ իհմալ իթմէ-տիւնէր : Ելհասը Սեպտեմբերին պիտիտէ Սօխումու Օսմանը նամը իւէ պիր քիմ-սէ գալմամըստը : Պիգիմ իշիւն պու պիր պէյհիւտէ մասրաֆ վէ թէլէֆ օլուպ , Բուսարտա հիշ պիր վազըթ քէնտիւնէն թէլմիւ իթաթ իթմէնէն պու վահ-շի Ապխասա գապիւնէրինտէն գուրթուլմուշ օլտուլար , վէ թաւէպ իթտիւնէրի հարպ թազմինաթը մուհասէպէսինին պիր պէյիւնէք դալէմի տէ պու Սօխում-մա օլան խասարաթ օլտու :

Պու Սօխում իշի պէյիւք մուհարէպէտէն այրեմա պիր Փըգրա օլուպ , պու վէշ իւէ խիթամ պուլտուղունու նազլ իթտիւքտէն սօնրա , կէլէլիմ շիմտի Անատուլունու էրմէնիսթան ճիհէթինէ :

Թէմուղուն (Յուլիսին) սօնլարնա տօղրու Անատուլտա պիր նէֆէր Բուս-ասքէրի գալմանէպ հէք Արբա չայընըն էօթէ թէրաֆընա կէշէքէք , վէ քէնտի մէմալիքիւնտէն հէյէթը թէտաֆիյէտէ տուրարազ , իմտատա պէքլէմէքտէ ի-տիւնէր :

Օսմանը օրտուլարը պու մուվաֆֆապիյէթլէրինտէն նաշը խայը ճէսա-րէթ քէսպ իթտիւքտէն մատա , պաշգա պիր ճիհէթլէ տէ քէսպը գուվլէթ իթ-մէքտէ խիլէր : Օրտուլի հիւմանունա տալիլ օլան Քիւրտլէր , պաշը պօզուգ-լար վէ Ձէրքէպլէրին ատէթի պու տուր քի , պիր մուհարէպէտէ նիզամ ասքէ-րի պօզուլտու մու , պունլար տա տարմատաղըն վէ գաշան գաշանա օլուրլար . նիզամ մուհարէպէյի գազանտը մը , կէլիւրլէր հէր թէրաֆտան օրտունուն էթ-րաֆընա եղըլըլար . պուրատու տա էօյլէ օլտու , Բուսլար չէքիւտիլի կիպի , Անատուլտա գօշուպ օրտուեա կէլմէտիք Ձէրքէս , Քիւրտ վէ պաշը պօզուգ գալմատը :

Բուսլար չէքիւր չէքիւմէզ , Քիւրտ Խամալիլ բաշա մայէթինտէ օլան օր-տու վէ պաշը պօզուլար իւէ Պայաղիտի Բուսլարտան ալըպ Օրգօվ , վէ Ձօր վէ Քէրվան սէրալ կէշիւլէրին տէ զապթ վէ թէսիւր իտէրէք Բուսիա մէմալիքինէ թէճավուզ իթտի :

Նիզամ ասքէրի վէ պաշը պօզուգլարըն հուտուտու կէշէճէքլէրի սըրատա Ղազի իւնլանընա նայիլ օլան Ահմէտ Մուխթար բաշա ասքէրէ շու պէնանա-մէյի նէշը իթտիւրտի :

«Ճէնապը գատըրը մութլազ Թաալա հաղրէթլէրինին լութֆու քէրէմիլլէ տիւշմէն միւնհէզիմ վէ բէրիշան , քէնտի մէմլէքէթլէրինէ գատար րիւճաթա մէճպուր օլուպ , ճիւմլէմիգին էշէտտը էմլ վէ արզուսու հայգը հուսուլա կէ-լէրէք իշթէ շիմտի թաարրուգա մուպաշըրէթլէ հուտուտու թէճավուզ իտէճէյիզ :

«Ձէր նէ գատար քէնտի մէմլէքէթլիմիգտէ Բուսլար թէրաֆընտան զայրը մէշրու նիշէ գալիմիքլէր , վահշիյէթլէր վէ պարպարըլար կէօրտիւք իտէ տէ , թաիթը դուլմ վէ իթիսաֆլարընտա պուլունան էրէվան մազլու մահալիսի հազ-գընտա սիւղին իթիտալանէ տալրանաճաղընըր տա մէմուլ իտէրիմ . մէճպուլ օլտուղունուգ ախազը համիտէ վէ մէֆրուս պուլունտուղունուգ ուլուվիւ ճէ-նապ իգթիլգասընտան իղրազ վէ նէֆասնիյէթտէն մասուն օլմանըզը թէմէննի իտէրիմ :

«Էշրէֆը գալմանինի ալւմ օլան չէրիաթը զարրայա մուղայիր պիր հարէ-քէթէ հիշ պիւրնիգին ճիւրաթ իթմէնէճէյինի , վէ Բուսլար կիպի զասպ վէ զա-րաթ վէ մէզալիմէ քիմսէնին ճէսարէթ իտէմէյէճէյինի մուսամմամ պիլիրիմ :

Աչազգ Թաալա հազրէթլէրինէն էչրէֆը մախլուգաթը օլան ինսանը խի-
լաֆը չէրի իտամ իթմէք կիպի պիր ճինայէթը մէքրուհէ տահա օլամազ . իմտի
հազգսըզ զաթլլէրտէն վէ նէհալ իւ դարաթտան իճթինապ խոխիդ . սիզին հիմա-
եէթինիզէ սըլընանլարա պիր ֆէնալըզ իթմէնին . պաչգա տըր էյեր պի հազ-
գըն իտամլէրինի միւսթէլզիմ հալ ու հարէքէթտէ պուլունուրլար իսէ : Պուգա-
րա վէ էհալինին էմլաք , էմվալ վէ ըրզընա բայէթ իտին . չիւնքի ծնլար տա
զալպլէրինտէն պիզիմ իլէ հէմէֆքեար տըրլար : Սահիպինին ըիզաը օլմանն
չէյլէրի ճէպրէն միւսպայաա իթմէյին . իճրայի այնլէրինտէ քիմսէյէ մուսանաաթ
իթմէյին . անլէրին մապուտլէրինէ , քիլիսէլէրինէ , վէ քէչիլլէրինէ բայէթ իտին .
Բուսլարա իսթիլքեաթ օլանլարտան մաատա քիմսէնին խանէսինի հէտմ վէ խա-
րապ իթմէյին . տիւլէրի , լիսանլարը վէ ուսուլ վէ ատէթլէրի սէպլպլինէ ծնլա-
րա գաթա հալարաթ կէօսթէրմէյին . մէճրուհ վէ հարալ էսիրլէրինէ նէ պիր է-
զիլէթ վիրին նէ տէ իտամ իտին , վէ մէճրուհլարը խաթաթանէլէրինէ սիզնազլ
իտին . գաթլ իթմէք իւզրէ ֆիրարիլէրին արգասընտան տիւչմէյին . Բուսլարըն
չիտտէթ վէ վահչիլէթինէ պէնզէմէյին , վէ էնիր էտէմէտիլինիզ իչիւն գաչան-
լարը թէլէֆ իթմէյին : Հէր ինսան հէր նէ մէզնէպլինտէն օլուր իսէ օլուն ,
Հազգ Թաալանըն էն իզզլթլի մախլուգու տուր . պինայէն ալէյի տիւչմէնի մազ-
թուլլէրինի տէֆն իթմէքտէն մէն իթմէյին , վէ անլէրին տէֆն իտէմէտիլէրի-
նի սիզ տէֆն իտին . մուհարէպլինին խարըճընտա հէրէ տիւչնլէրի թէքրար
վուրմայըն , վէ ազալարընը գաթ իթմէյին , վէ ազըլը ատամլար կիպի , պու-
նասիհաթլարըմը տիյնէյիպ , զապիթլէրինիզէ իթաաթ վէ չէրիաթը զարրահա
միւթապաաթ իտին : »

Մուխթար բաշա , իչպու Անատօլու մուհարէպլէրինտէ հէր նէ մէրթէ-
պէ մէհարէթ վէ չէճաաթ իպրազ իտուպ , նայիլի մուվաֆֆազիլէթ օլտու ի-
սէ տէ , Սամանլըլարըն պէտպաթլըզընտան , մայէթ գօմանտանլարընտան վէ
Տարը Շուրատան տախի լազլմ կլէն մուսվէնլթի պուլամատը :

Սթանպօլտա Մուխթար բաշանըն զաֆէրլէրի իչիթիլտիքտէ , քէնտիսինէ
տայիմա միւհթաճ օլտուղու իմտատ ասքէրի կէժնտէրիլմէտիքտէն մաատա , Թու-
նա օրտուլարը իչիւն քէնտիսինտէն իմտատ թալէպ օլունտու . նէ ազըլա իսէ
պիլմէյիդ . ֆագաթ Պաթումուն մուհաֆազասընա օն պին ասքէր քեաֆի իքէն ,
օրատա օթուզ պին ասքէր պաթալ իթտիրիլիպ , Տէրվիչ բաշա տախի Մուխ-
թար բաշա էմրի թահթընտա օլաճազ իքէն , գաչ տէֆա Պաթումտան ասքէր
թալէպ իթտի իսէ կէժնտէրմէյիպ , Լազիսթան չըգմազլարընտա վէ պաթազ-
լարընտա , սըթմատան վէ իլէլը սայիրէտէն պիր չօգ ասքէր պէյիլտէ թէլէֆ
օլտու :

Աէօյլէ միւլքիլաթլար վէ պէօյլէ մուսալէնէթսիզլիլէր պիր տէվըր գա-
ֆէրտէ չօզլուզ կէօզէ կէօրիւնմէտի իսէ տէ , իւչ ալ սօնրա Անատօլուտա կէօ-
րիւլէն ֆազլուպիլէթլէրէ վէ ֆէլաքէթլէրէ ասլլ սէպէպ պուլնլար օլտուլար :

Մուխթար բաշանըն մայէթինտէ պուլունան ասքէր ազ օլտուղունտան ,
Բուսլարտան պու գաաֆընը սէթր իթմէք իւզրէ , հէր թէրաֆտան Բուսլարա
գարչը խաթլար կէօսթէրտի իսէ տէ , պուլնլար թահթաքէրտէ կիպի ինճէ վէ
նարին խաթլար իտի : Նիհաեթէ Էրզրում վիլահէթինտէ նէ գատար ասքէր վար
իսէ ճիւմէսինի նէգտինէ ճէլպ իտուպ , Բիննէք , Գարս վէ Իկտիր իլէ Էրզրում
արասընտա խաթլըր ըլիւճաթը մուհաֆազա իտէճէք պիր մէվզի թութամատը .

չէօյլէ քի, պու իւչ խախթաւն հանկըսը պօզուսա օ պիւրէրի տէ արդաւարնտան էմին օլմատըզլարընտան, օնլար տա պօզուլան իլէ պէրապէր կէրի չէ-քիլմէնէ մէճպուր օլաճագլարտը:

Մուխթար բաշանըն էն գուվվէթլի վագթընտա մայէթինտէ էլլի ալթմըշ պինտէն զիատէ բէտիֆ վէ նիգամ ասքէրի պուլունմատըղընտան, հիչ պիր վագըթ Գարստան այրըլմագ իսթէմէտի. օնուն իչիւն իւչ այ զարֆընտա օլան մուհարէպէլէր հէպ օ ճիվարլարտա վագի օլտու: Օրտու, էրզագ վէ մէքիւլթ ճիհէթի իլէ տախի տարտա օլուպ, ասքէր իսէ նիչէ այլարտան պէրու մաաշ վէ ագճէ եիւղիւ կէօրմէտիքլէրինտէն, խօշնուտուղ պիր հալտէ խտի: Մուխթար բաշա պաշը պօզուզլարը դաեթթ սէրթ թուլտուղընտան, պուլար աճըղա տա բարատըղըղա տա տաեանամեղ պագըմ թագըմ ֆիրարէ եիւզ թուլտուլար, վէ Մուխթար բաշանըն պուլարը թաագիպ իթմէք իւղրէ մըգտտըր քի-ֆայէ սիվարիսի պուլունմատըղընտան, պաշը պօզուզլար պիւթիւն Անատուլ քէօյլէրինէ տաղըլպ, Իսլամ տա իլլա Էրմէնի Խրիսթիանլարա տա իթմէտիք խաաարալթարը գալմատը: Պուլարըն պու հալի, նիգամ ասքէրինէ տէ սիրա-եթ իտուպ, օնլարտան տա աղ գաչագ զուհուր իթմէտի. պուլտան վագաա Մուխթար բաշանըն ասքէրի պիր գաթ տահա ազալտը իսէ տէ, գալանլար տա ին սէչիին, էն պահատըր վէ էն մէչհուր ասքէրլէր իտի:

Մուխթար բաշանըն մայէթինտէ գալան պու ասքէրի, Էրօթա մուխպիր-լէրի տախի մէտի իթմէքտէն տօյամազլար վէ տէրլէր քի, պու տէրէճէ պիր զարուրէթտէ վէ միհնէթ վէ մէշագգաթտա, պէօյլէ մէմնուն մէրտ վէ չէճի ասքէրին պու ալէմտէ պաշգա պիր եէրտէ տահա էմալի օլմագ, վէ պու տա ասաքիրի Շահանէնէ ֆիւթուհաթտան զիատէ չէրէֆ տիր. չիւնքի պիւթիւն Էրօթա թէվարիսինէ սէպթ վէ գայտ օլարագ մուէպպէտ օլաճագ տըր:

Ելատըր նասըր քի տէտիք, Մուխթար բաշա Գարստան չօգ ուղագլան-մաեղպ վէ ասքէրինի թօթ թուլտուպ, վուղուաթա մունթազըր օլուրուտու: Եալընըղ Իսմայիլ բաշա քի քէնտի մայէթինտէ խտի, բաշանըն էմրինէ իթաաթ իթմէեիպ, Բուսիա հուտուտուհու թէճալուղ իթտի քի, չիմտի անը նազլ ի-տէճէյիւղ:

ԻՄՄԱՅԻԼ ՀԱԳԳԸ ԲԱՇԱՆԸՆ ԷՐԻԻԱՆ ՍԵՖԵՐԻ

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն Պալազիտտէ մուհասէրէտէ օլան Բուսիա աս-քէրինի գուրթարտըղտան սօնրա, Իկտիրէ չէքիտիյինի պուլտան էվիլէ Եազ-մըշըղ: Պու Իկտիր մէվգիի Բուսիա մէմալիքինտէ օլուպ, հարպճա տա դաեթթ մէթին պիր մէվգի տիր, վէ Մուրատ սուլու վէ Երասի վատիլէրինէ վէ Էրէ-վան ճատտէսինէ հաքիմ տիր. լաքին ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆուն մայէթինտէ Եալընըղ սէքիւ պին ասքէր գալմըշ օլուպ, քէնտիսինէ իպթիտատա անճաղ պիր ալայ ասքէր տահա կէօնտէրիլէպիտի. ֆագաթ սօնրատան Գալգասիատա դա-եթ մէչհուր օլան վէ Շէյի Շամիլի էն սօն սըղընտըղը սուրտան չըգարըպ թու-թան վէ հարպ էսիրի իտէն մէչհուր (Էրմէնի) ճէնէրալ Լազարէֆ տախի մայէ-

թինէ թալին իտիտի : Բուսար հէր նասըլ իսէ պու սոն սէֆէրտէ պէօյլէ բէք մէշհուր Փագաթ քիպարդատէ օլմահան ճէնէրալարը չօղուգ գուլանմանը , կերտէ պրագօրնչարտը լաքին սօնրատան պունլարը իսթիխտամէ մէճպուր օլուպ , էն զիատէ իշ կէօրէնլէր տէ պունլար օլտու :

Իսմայիլ Հալգը բաշա չօղու Քիւրտ վէ պաշը պօղուգ օլարագ գըրգ , գըրգ պէշ պին ասքէր վէ էլլի պէշ ուֆագ թօր իլէ Բուսիա հուտուտունու Աղօսթօսուն Յիւնտէ թէճավուգ վ ; ասքէրինի իւշ գօլ իտուպ , Օրդօֆ , Զօր վէ Քէրվան սէրայ պօղաղարնտան իշէրի կիրտի . Քիւրտ վէ պաշը պօղուգլար Ալի Գօղաղա գատար իլէրի կիրտուպ եօլտա նէ գատար քէօյ րասթ կլտիլէր իսէ , հէր աթէշէ վիրտիլէր վէ պունլարը մուհաֆաղա իտէն Բուս պէօլլիւքլէրինի տաղըթտըլար . Եալընը Ալի Գօղաղ պիր աղ տահանըպ սօնրա օտա թէսլիմ օլտու : Պու սըրատա Սամանլըլը Իկտիրէ հաղըն Գալֆալը գասապայը քէպիւրի իւգէրինէ տախի հիւճոււմ իթտիլէր իսէ տէ , Բուս Տրահօն սիվարիլէրի պունլարը գօլաղաղըլարընտան , Իսմայիլ բաշա զիատէ իլէրիլէմէյիպ , պիր հաֆթա գատար օլտուղու եէրտէ գալտը :

Օ արալըգտա ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆա տա Ալէքսանտրօօլտան պէօյիւք իստատար եէթիշտիլինտէն , օտա Իսմայիլ բաշայը եինէ կէրիյէ վէ Օսմանլը հուտուտունուն էօթէ թէրաֆընա աթմագ թասավվուրունտա իտի :

Իսմայիլ բաշանըն օլտուղու մէվլիլէրի աննընտան վուրմագ գապիլ օլմատըղընտան , վէ Իկտիրէ վապ օլան իւշ եօլ տախի միւշարիլէյին էլինտէ օլտուղունտան , ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ պիր տէօրտիւնճիւ Փագաթ զայէթ սարպ վէ սուսուգ պիր եօլտան հիւրիւհիւպ Օսմանլը օրտուսունուն արգասընը քէսմէք իսթէտի , վէ պու հարէքէթէ պաշատըղտա , Կրան տիւք Միշէլ տախի քէնտինէ եարտըմա կլլիպ , իքի թէրաֆտան Օսմանլը ասքէրինին արգասը քէսիլէճէքտի . լաքին Տէր Ղուկասօֆ Մօլլա Համարա կէլտիքտէ , Կրան տիւք Միլ շէլին վիւրուտինէ պէյհուտէ պէքլէտի , չիւնքի հարպ բլանը թէքմիլ տէյիշիւմիշ իտի : Կրան տիւք , Ալէքսանտրօօլտա հէմէն հարէքէթ իւղրէ իքէն , նա կէհան խապէր ալտը քի , Աղօսթօսուն Չֆինտէ Մուսթար բաշա Բուսարըն էն էօնտէ օլան գօլունու Գըղըլ թէքէտէ վուրուպ օրայը տա զապթ իթմիշ իտի : Էօյլէ մէմուլ օլունուր քի , Մուսթար բաշա Կրան տիւք Միշէլին , Տէր Ղուկասօֆուն իմտատընա եէթիշէճէյինի ճասուս վասիթասըլա տույմուշ օլտուղունտան , Կրան տիւք Միշէլին էօնիւնէ կէրիլիպ սալը վիրմէմէք իւղրէ Գըղըլ թէքէյի զապթ իթմիշտի :

Լաքին Բուսար պու մուամէլէյի կէօրտիւքլէյին արթըգ Տէր Ղուկասօֆու վէ Էրէվան գօլունու պիլա իմտատ քէնտի հալինէ պրագըպ նէ գատար գուվվէթլէրի վար իսէ Գարս իլէ Ալէքսանտրօօլուն արա եէրինէ ճէլպ իթտիլէր : Վէ Տէր Ղուկասօֆ սէքիգ թասպուր ասքէրէտէք բաղը օլմուշքէն , օնու տա կէօնտէրմէտիլէրինտէն թէտաֆիտէ պուլունմաղա մէճպուր օլտու : Իսմայիլ բաշանըն թութտուղու մէվլի զահէթ հիւքսէք օլուպ , Բուս ասքէրինին հարէքէթինի կէօրտիւ իսէ տէ , Կրան տիւք Միշէլ իլէ պիրէշմէք թասավվուրունտան խապէրտար օլմատըղընտան , պու հարէքէթէ նէ մանա վիրէճէյինի պիրէմէգտի . իսնի մէճպուր օլտու քէշֆ գօլու չըգարմայա քի հէմ Աղօսթօսուն Չֆինտէ վէ հէմտէ Չֆինտէ իքի տէֆա Բուս ասքէրի իլէ չաթըլըպ , պու թէլէֆլի Փագաթ պէյհիւտէ միւսատէմէլէրտէ , Բուս թէլէկրաֆլարընա պաղըլըր

խէ, Բուսլար, վէ Օսմանլը Թէրաֆլարընա պագըլըր իսէ, Օսմանլըւար գագան-մըշ տըր :

Տէր Ղուկասօֆուն Իկտիրտէն Մօլլա Համարա կէլմէսի, Խամայիլ բաշա իլէ Մուսթար բաշանըն ինթիլաթընը քէսմէք իչին իսի . պունա վագաա մուվաֆ-ֆազ օլտու . ֆագաթ Իկտիր իլէ Մօլլա Համարըն արա եէրի պօշ պրագըլտը-ղընտան, պաշը պօղուզլար վէ սայըր խաշարաթ պու պօշ մահալլէրէ երիւ-եհլա, վէ եագըպ եագըպ խարապ իթտիլէր : Էրմէնի քէօլլէրինտէն էօլլէ ֆի-ղանլէր վէ ֆէրեստլէր զուհուր իթտի քի, էօնտէ օլան Բուս գօլլարը եարտըմ-լարընա գօշմահա մէճպուր օլտուլար . լաքին օնլար եէթիչինճէյէտէք իշ իշ-տէն կէչմիշտի :

Պու պապտէ Թիֆլիս Մէսաթէրի նամ Բուս զագէթաընտա բէք չօգ զը-եագըլըզլար եագըլը տըր, լաքին պիզ եալընըզ աթի իւզ զեքր ֆըզրայը Թէր-ճէմէ իտէրիզ :

«Պիր սիւրիւ պաշը պօղուզլար Գալայարգ նամ պիր Էրմէնի քէօլլէնէ կի-րիպ բասթ կէլէնին աննընա տապանճայը տաեաթըպ աթէլլէրէր վէ խտամ ի-տէրլէրտի . լաքին երմի եէթի նուֆուսու պէօլլէ թէլէֆ իթտիքտէն ոօնրա, Բուս ասքէրինին կէլտիյինի իչիթտիքտէ, հէմէն պրագտըլար գաշտըլար :

«Էօլլէնլէրին չօղունուն պուրնունու գուլաղընը քէսիլմիշ վէ գարընլարը եարըմըշ պուլտուլար, ճէսէտլէրին ճիւմլէսինէ օ գատար եաղընտան աթէշ իտիլմիշտի քի, պարութուն ալէվինտէն հէքսի տէ եանըշ պուլունտու : Բուս-լար եէթիշտիքտէ, զըլըճտան վէ գուրշունտան ալթը եէրտէն եարալանըշ տօ, գուզ եաշընտա պիր չօճուզ տախի պուլտուլար քի հէնուզ էօլլէմիշտի :

«Պաշը պօղուզլար Սարտարապատտա տա այնի վահչիյէթէ տէ թէշէպպիւս իթտիլէր, լաքին պու իքի եէրտէն տէ Բուս ասքէրի կէլմէպտէն գաշըպ գուր-թուլուպ միւսթահագգ օլտուզլարը ճէզայը կէօրէմէտիլէր : »

Ճէնէրալ Տէր Թուկասօֆ պու զըեագըլըզլարը իչիթտիքտէ բիւր աթէշ օ-լուպ, Խամայիլ բաշայա Ֆրանսըզ լիսանը իլէ շու մէքթուպու եագըմըշ տըր :

«Ճէնլրալ, (Խամայիլ բաշահա)

«Աղօսթօսուն 25-26-ը կիճէսի, սիզին օրտունուղտան պիր թագըմ սի-լանը խաշարաթ Գալայարգ գարիյէսինէ կէլիպ, հէր միլլէթ գանունունտա մէ-լինէթ ատտ օլունան վէ հիչ պիր ինսան վիճտանընտան գապուլ օլունմահան պիր թագըմ վահչիաթ էֆալընտա պուլունտուզլարընը քէմալը թէէսիֆլէ թէ-րաֆը տէվլէթլիլինէ պէյանէ մէճպուրում : Էնը ըրզ կիրուհունտան 27 նու-ֆուս գաթլ օլմուշ, իքիսի սաղ սաղ եագըլմըշ, վէ իքի չօճուզ տախի պօղազ-լանըշ տըր : Մուհարէպլինին մէճպուրիյէթը միւտհիշէսի հէր նէ տէրէճէտէ օլ-սա, վէ պիր ասքէր հէր նէ հալտէ տէ պուլունսա, նիզամ ալթընտա վէ իթա-աթը ասքէրիյէ թահթընտա պուլունսան ասքէրին պու մագուլէ ճինայէթլիլտէ պուլունմալարընը խայալ վէ թասալվուր իտէմէմ :

«Պունլար եապանի խաշարաթլար իչի տիր քի, հիչ պիր մունթագամ աս-քէր պու մագուլէլէրի քէնտի իչինէ գապուլ իաէմէզ . չիւնքի պունլար հալ-տուտ վէ գաթիլ նէվինտէն ճանիլլի տիր . լաքին պլօլլէ հիչ պիր նիզամ հիչ պիր գօմանտայա իթաաթ իթմէեէն խաշարաթա տախի հէր գանուն վէ նիզամ խարըճընտա մուամէլէ օլունուր . հարպ գայտէսի թահթընտա տախի պուլու-նամահըպ, պունլարա դանը գաթի ճանի իթիպար օլունուր, վէ լաղըմ կէ-

լէն շէտիտ ճէզալէրինէ տէ միւսթահագգ օլուրլար : Ել իմէ կէչէնլէրին վէ կէ-
չէճէլէրին ճիւմլէ խաշարաթ հագգընտա ճէզա գանուենամէսի ահքեա-
մընը թէքմիլէն իճրա խտէճէյիմ, վէ զանն իթմէյին քի պու պիր Ֆիլիլի ինթի-
զամ իչլւն տիր, պու պիր Ֆիլիլի առալէթ տիր քի, պիւթիւն Եւրօքա թահ-
սին խտէճէք տիր :

«Հուգուգու միլէլ վէ ուսուլը միլէլը միւթէմէտտինէ տայրէսինաէն խու-
րուճ իթմէք զաթը ալիլէրինճէ տախի պիր էմըր մէնփուր օլաճաղընտան, իշ-
պու գարարըմըղ նէզտի ալիլէրինտէ տախի մէրի վէ միւլթէզէմ օլաճաղը պի
իշթիպահ տըր :»

Երէմի Բօլա պաշ Բօմանթանը

Ս. Ս. ՏԵՐ ՂՈՒԿԱՍՍՅՈՅ

Պիլ ճիւմլէ խաշարաթը օրտուտան տէֆ իթմէք իւզրէ, Մուխթար բաշա
տա Իսմայիլ Հագգը բաշահա տէֆա տէֆա էմըր վիրմիշտի խտէ տէ, Իսմայիլ
բաշա իճրա իթմէմիլտի : չիւնքի պուենլարը տէֆ իթմէ. օրտուսու անճագ եա-
րը պէ եարը գալապիլիտի : Եալընըղ ուսուլու, միւթէմէտտինէտէն խապէրտար
օլտուգունու խապթ իչլւն Իսմայիլ բաշա էլէ կէթիրալիլի Բուս բօսթա չան-
թաաընտան րէսմի մուխապէրաթը ախզ խոուպ, գուսուր ահալի իւնասէ միւ-
թաալիք օլանը Տէր Ղուկասօֆա կէրի կէօնտէրտի :

Օսմանլըլարն Գալայարգա գատար իլէրիլէմէլէրի Բուսիա օրտուսունու
էմնիկէթինի սէլպ խտէր օլտուգունտան, Տէր Ղուկասօֆ տա պուենա մուգապիլ
Ձարըգճը գարիլէսինի իսթիլա իլիէտի : Վէ օ արալըգտա Իսմայիլ բաշա տախի
գար եաղմագտա օլան եիւքսէք թէքէլէրտէ տուրամաեղպ, աշաղը ինմէկէ մէճ-
պուր օլտու, վէ կէլտի Գալֆալը գասապասը, գարչըսընտա օրտու գուրտու,
պու գասապայը վուրմագ ֆիքրի իլէ :

Օսմանլըլար թօր արապալարընա եօլ աշմագ իւզրէ կիւնլէր իլէ չալըչըպ
պարութլա թաշլարը բարալատըլար, վէ պուենա մուվաֆֆագ օլուպ գասապա-
նըն գարչըսընտա եալտըղլարը պէշ թապեայա տա թօրլարը տիգտիլէր վէ պու-
նուն իւզէրինէ Բուպար տախի թէրթիպաթը ասքէրիլէլէրինի թէպտիլէ մէճ-
պուր օլտուլար :

Օսմանլըլար հէր նէ գատար Գալֆալը գասապասը գարչըսընտա թապեա
եալմըչլար ըսա տա, ասըլ օրտուլարը օն իքի քիլօմէթրօ ուզագտա օլան կիւ-
ղէլ վէ էմին պիր թէքէտէ խտի : Լաքին Գալֆալը իլէ Օսմանլը օրտուկեանը ա-
րասընտա օլան օն իքի քիլօմէթրօ մէսաֆէ պիւթիւն սարպ գայալըգ վէ օթ
պիթմէղ չէօլ եէրլէր օլտուգտան մաստա պիր տամլա սու պուլմագ տախի գա-
պիլ տէյիլ խտի :

Գալֆալընը հէր նէ գատար իւշ տէօրթ կիւն Օսմանլը թօքա թալթուր
խտէ տէ, Բուպար աղ չօգ թէլէլֆաթլա մուգապէլէ խոուպ, պու գասապանը
մուհաֆաղա խտէպիլտիլէր :

Տէր Ղուկասօֆուն ֆիքրի Օսմանլը օրտուսունու վուրմագտը, Օսմանլը-
լարն ֆիքրի տէ Բուս օրտուսունու. հալ պու քի պուենա հանկը թէրաֆըն մու-
վոֆֆագ օլմասը լաղըմ կէլտէ, ասքէր էօլլէ չէօլ վէ սարպ եէրլէրտէն օն իքի
քիլօմէթրօ եէր եիւրիւլիպ, ճէնկէ թուլթուշմալը վէ պօղուլտուգտա պիր օն
իքի քիլօմէթրօ եէր տախի կէրի տէօնմէլի խտի : Հարպճա պէօլլէ պիր մուա-
մէլէ պիր կիւնտէ գապիլ օլամայաճաղընտան, իքի օրտու պիրի պիրինի վու-
մարտը, ֆագաթ էօնտէն իքի թէրաֆտան սալտըրըլան միւֆրէզէ քէշֆ գօլ-

լարը պէյնինտէ պիր գաչ տէֆա պէյնուտէ գանը մուհարէպէլէր վէ թէլէֆլէր վուզու պուլտու :

Պու պէյլէ օն պէշ երմի կիւն Բուսիա մէմալիքինտէ իքի թէրաֆըն օր-տուսու տա պիրի պիրինին գարչըսընտա տուրուպ , պիրի պիրինի վուրամատը-լար . լաքին օ արալըգտա պու Իկտիր գօլունտա պիր էհէմիլեթ գալմանըպ , իշ Գարս թէրաֆընա ինթիգալ իթմիշտի :

Կրան տիւք Միշէլ պիր պէյիւք մուհարէպէ վէ զարպը տէսթ հաղըրըղը կէօրտիւրնտէն , Տէր Ղուկասօֆու տա քէնտինէ ճէլպ իթտի իսէ տէ , օ տա օրտուսունուն նըսֆընտան զիատէ պիր շէյ կէօնտէրէմէտի : Մուխթար բաշա տախի Իսմայիլ բաշաեա թաթար թաթար իւղէրինէ կէօնտէրիպ , պիւթիւն աւ-քէրի իլէ Իկտիրի թէրք խոււպ Գարս թէրաֆընա կէլմէսինի էմի իտէրտի : Իս-մայիլ բաշա Մուխթար բաշաեա անճագ օն թապուր ասքէր կէօնտէրէպիլիպ , պուհու տա Բուսլարա պէլի իթմէմէք իւզրէ թէքրար Գալֆալըը վէ Չարըգ-ըը տէօյտիւրմէեէ պաշլատը , ֆագաթ պիլա սէմէրէ :

Իշ պուրալարտա իքէն , Ալաճա տաղ մուհարէպէսի վէ օնտա հասըլ օլան ֆէնա պօղկունլուղուն խապէրի վասլ օլտու . պու հալտէ Իսմայիլ բաշա օր-տուսուլա Բուս մէմալիքինտէ հալատա գալըշ կիպի պիր հալտէ իտի . արթըգ նէ պիր նէֆէր քէնտիսինէ խոտատ կէլէպիլիրտի , նէ տէ խաթթը ըրւճաթընը մուհաֆաղա իթմէք իւզրէ պիր ասքէր պուլապիլիր իտի : Ալաշկէրտ եա Գա-զիզման թէրաֆլարընտան պիր գօլ Բուս ասքէրի զուհուր իթսէ , Իսմայիլ բա-շա գարանտա թութուլմուշ կիպի պիր հալտէ պուլունաճագտը :

Պու հալտէ Սամանըլար իքի իւշ այտան պէրու աղըր աղըր տալրանըշ-լարընը թէրք խոււպ , Իսմայիլ բաշա եալընը Ալի Գօզագտա արտ գօլ մու-հաֆաղասը իշիւն պիր ֆըրգա պրաղըպ էօյլէ պիր ուսթալըգ վէ չըթապլա Լը-զրոււմ եօլունու թութտուրտու քի , խապէրի Տէր Ղուկասօֆա վ . ալ օլտուգտա արգալարընտան գօլալամագ գապիլ տէյիլտի իտի , վէ իշթէ պէյլէ Ալաճա տաղ պօղկունլուղու սէպէպինէ Իսմայիլ բաշա Բուսիա մէմալիքինի ալէլ աճէլէ թախ-լիյէեէ մէճպուր օլտու :

ԳԱՐՍ ԻԼԷ ԱԼԷՔՍԱՆՏՐՕԲՕԼ ԱՐՍՍԵՆՏԱ

Իսմայիլ բաշանըն պու ըրւճաթըն Հոկտեմբեր այընըն սօնլարընտա իտի . լաքին չիտի լազըմ տըր քի իքի իւշ այ կէրի կիտիպ , Գարս իլէ Ալէքսանտ-րօբօլ արասընտա վէ Յուլիս այընտա վագի օլան մուամէլաթը հարպիյէյի նաղլ իտէլիւմ :

Նէ գաման Յուլիսին Ծունտան օնունճու կիճէսինտէ ճէնէրալ Մէլիգօֆ Գարս մուհարէպէսինի գալտըրաը իսէ , ալէմ հայրէթտէ գալըր : Ձիւնքի Ձէ-վինտէ օլան մուհարէպէ հէնուգ պիր պօղկունլուգ սայրլամագտը , վէ էօյլէ մէ-մուլ օլունուրուտու քի , Բուսլար պիր պէյիւք մուհարէպէեէ տահա թէշէպ-պիլա իթմէգտէն , Գարսըն էթրաֆընտան չէքիլէմէպլէր : Լաքին պէյլէ օլմա-

տը . Բուսլար էլլերինտէ օլան ասքէրին քիֆայէթ իթմէյէճէյինի աղնայրպ , Ա-
լէքսանտրօօլ գալէսինի արդալարընա ալընճայատաք կէրի չէքլիտիլէր :

Պու գալէլի զալիյէ պաշը իթթիխազ իտուպ , պիրի Ալէքսանտրօօլտան
Գարսա , վէ օ պիրի եինէ Ալէքսանտրօօլտան Անիյէ , ֆիքրտէն իքի չըզըլ չէ-
քլիտիլի հալտէ , պիր իւշ քէօշէ բէյտա օլուր . քի պուռնուն պիր թէրաֆը Ա-
լէքսանտրօօլտան Գարսա օլան ճատտէ վէ տիկէրի Արբա չայը տըր (Երասխ գետ) :

Պու իւշ քէօշէին օրթա եէրինտէ Պաշ կէտիքլէր համը իլէ պիր թագըմ
քէօյլէր վար քի եավաշ եաղաշ Գարսա վէ Վէզին քէօյլունէ տօղրու տիւզլէ-
նիլէր . ճէնէրալ Մէլիզօֆ ասքէրինի Պալտըրվան իլէ Արբա չայը արասընա եէր-
լէշտիրիպ , ասըլ օրտուկեհանըն տա պուռնարըն օրթա եէրինտէ օլան Գուրուզ
տէրէեէ հաղ իթտի , վէ Գըզըլ թէքէ , իւշ թէքէ վէ Անի կիպի մուհաֆազասը
գօլայ պայըրլարա չարխա ասքէրլէրինի վազ իթտի :

Լաքին ճէնուպ թէրաֆընտա պուռնարա գարշը տահա եիւքսէք վէ տահա
մէթին թէքէլէր օլուպ , Մուխթար բաշա տա Բուս խաթթլարընա գարշը պու-
թէքէլէրի թութուպ , ասքէրինի օրալարա եէրլէշտիրմիշտի . սօլ գօլ Գարստան
օն ալթը քիլօմէթրօ ուզագտա օլուպ , քիւշիւք վէ պէօյիւք Եահնի թապիր օ-
լունան պիրի պիրինտէն այըր իքի թէքէ իւզէրինտէ իտի . օրթա գօլ Գըզըլ թէ-
քէնին գարշըսընտա Ալաճա տաղըն եամաճընտա խի , վէ սաղ դօլ Անի թէրա-
ֆընտա : Ալաճա տաղ մուհարէպէսինի պիր էյիճէ աղնամազ իչիւն Բուսուն վէ
Օամանլընըն թութուզլարը վէ Ֆէվզէլատէ իսթիւքեամ վիրտիքլէրի պու մէվ-
գիլէրի չիմտիտէն աղնաիւրպ խաթըրտա թութմաղ իճապ խտէր : Երմէնիսթա-
նըն պու գըթասը գուրու տաղլըք վէ գայալըք չէօլ կիպի եէրլէր տիր , նէ ոու
վար նէ աղաճ հէ տէ օթ եա եշչիլիք , տիւզ օվալարը տա վար , օ դատար տիւզ
քի , ուզագտան տէնիք կիպի կէօղիւքիւր , վէ պու օվալարըն իչինաէ եէր եէր
թըպըր ատա կիպի սիվրիլիշ վէ պիրի պիրինէ պիթիշմէմիշ պիր թագըմ թէ-
քէլէր տէ վար . Բուսլարա նիսպէթլէ Օամանլըլար տահա եիւքսէք մէվգիլէրտէ
օլտուզլարընտան , ուզագտա ֆագաթ գարշըլարընտա օլան Բուսլարըն հէր հա-
րէքէթինի սէյր իտուպ , նէ թէրաֆա գըմըլտասալար օնա կէօրէ մուգապլէլ
վէ թէտաֆի եա թաարրուզ իտէպիլիլէրտի :

Օլան գուսուր եալընըզ չու խի քի , Օամանլընըն սօլ գօլու Գարստան ,
վէ օրթա գօլտան պիր ազ ուզագ տիւշիւպ , արա եէրտէ մուհաֆազասը դա-
եէթ միւշքիլ պիր էնլի վէ ուզուն թէքէ տահա վարտը . Բուսլարըն տըզգաթը
խէ տայիսնա պու սօլ վէ գայըֆ թէրաֆա միւնհասըր խի . մուհարէպէյի տայ-
մա օրահա տալէթ իթմէք իսթէրլէր խի քի , Մուխթար բաշա իլէ Գարսըն
արա եէրինէ կիրիպ իսթիլաթլարընը գաթ իթսինլէր :

Վազաա սօլունտա օլան պու մէվգիլին դաաֆը , Մուխթար բաշանըն տա
նազարը տըզգաթընտան գուրթուլմայրպ , էն ալա ասքէրինի օ թէրաֆա կէօն-
տէրմիշ խի քի հիյնի հաճէթտէ Գարստան տա պէօյիւք եարտըմ պուլաճագլար
ըտը . Բուսլարըն Եանի իլէ Գարսա աշըղընտա օլան իսթիւքեամաթըն արա եէ-
րինտէն կէշէմէմէսի իչիւն Մուխթար բաշա օրալարտա խայը իսթիւքեամաթ
վէ թապեալար տախի եարտըրտը . Վաքին պուռնա թէտապիրի իհթիյաթիլէ քի-
ֆայէթ իթմէհիւպ օրասը եինէ գայըֆ գալտը , վէ իլէրուտէ Ալաճա տաղտա
պէօյիւք օրտունուն պօղուլմասընա եինէ պու սօլ թէրաֆըն գաաֆը սէպէպ
օլտու :

Պունտան մաստա Մուխթար բաշանըն Գարստան Անիյէ գատար թուր-
տուղու խաթթար, օթուզ քիլօմէթրօ գատար տէրէլի թէքէլի ուզուն պիր
մէսաֆէ իւզէրինտէ իտի, վէ պու խաթթա գրեհալէ Մուխթար բաշանըն մա-
նէթինտէ օլան ասքէր լէք ազ սայլլըր իտի: Նասըլ քի տէտիք, Մուխթար
բաշանըն անճադ էլլի ալթմըշ պին ասքէրի օլուզ, օնուն տա եիրմի պինինի
մէճպուրի Գարստա պրազմըշ իտի: Վադաս ուղադտան Բուսլարըն հէր մա-
նօլրասընը կէօթէպիլմէք վէ օնա կէօթէ մուամէլէ իթմէք գօլայլլըր, պու աս-
քէրին աղլըղընը գաթաթապիլիրտի, լաքին հանկը կիւն քի Բուսլար հէր խաթ-
տան ումումի պիր հիւճում իթմէլէր, Սամանը ասքէրինին քիֆայէթ իթմէե-
ճէյի հիսս օլունուրուտու:

Էօյլէ տէնիր քի, պուլունուլան պու թէհլիքէլի հալ, Մուխթար բաշա-
նա տա նամալիւմ տէյիտի, վէ էյի պիլիրտի քի Բուսլար խթէտիքլէրի վազթ
Ալէքսանտրօբօլ գալէսինի քէնտիլէրինէ սիքէր իտէպիլլըրտի, լաքին քէնտի-
սի օնլարըն ումումի պիր հիւճումինտէն սօլ գօլունու բէք էյի մուհաֆազա ի-
տէմէեճէքտի, վէ Գարս իլէ իխթիլաթընը Բուսլար քէսէպիլլըրտի. պու սէ-
պէպտէն նաչի Ալաճա տաղը թէրք իտուզ, տահա ղիատէ Գարսա եազլաշմադ
խթէրտի. լաքին Սթանպօլտա խարթանա պազըզ տա էմր վիրէն Նրիքեանը
հարպ պու միւշքիլաթը ֆէհիւ իտէմէեքէք, Մուխթար բաշանա տայլմա իլէ-
րի էմրինի վիրլըրտի, տէրլէր էճնէպի մուխպիրլէր:

Իմտի Մուխթար բաշա Ալաճա տաղտա գալմանա մէճպուր օլտու, ֆա-
գաթ տայլմա կէօզէտիրտի քի Բուսլարըն պիր ղայըֆ թէրաֆընը պուլտունտա
վուրսուն քի Ալէքսանտրօբօլտան եարտըմա միւհթաճ օլտունլար տա պու գալէ
պօշանսըն, Կրան տիւք Միշէլ իսէ Գարս իլէ Մուխթար բաշանըն իխթիլաթը-
նը քէսմէք իւզըն սօլ թէրաֆա միւթէմատի հիւճումէր իթտիրտիլինտէն, Մուխ-
թար բաշա օ թէրաֆտան տա պունլարա կէօյիւս վիրմէեճ մէճպուր իտի:

Իմտի պիւթիւն Յուլիս այը թէրաֆէյնտէն քէշֆ գօլլարը սէվգի վէ պու
գօլլարըն պիր պիրի իլէ չաթըշմասը իլէ մուրուր իթտի: Գուրուզ տէրէտէ վէ
Եաննիլէրտէ օլան մուհարէպէլէր հէք պու գապիլտէն տիր: Պու քիւչիւք ֆա-
գաթ գանը մուհարէպէլէրտէ Չէրքէս սիվարիլէրի տէ խայլը իշ կէօրտիլէր
լաքին հէք պէյհիւտէ օլտու: Բուսլար տա Օսմանլըլար տա պու քէշֆ գօլլարը
մուհարէպէլէրինտէ պէօյիւք շէճաաթլար կէօսթէրտիլէր, վէ ղալէպէ կեահ
պիր վէ կեահ օ պիր թէրաֆա թէվլէճճիւհ իթտի, լաքին պէյհիւտէ թէլէֆաթ-
տան պաչգա պիր շէյ հասըլ օլամաեըզ, Յուլիսին սօնունտա պէօյիւք օրտու-
լար եինէ պիրի պիրինին գարշըսընտա էվլէլտէն նէ հալտէ խալէր եինէ օ հալ-
տէ տուրմանա մէճպուր օլտուլար:

ԱՂՕՍԹՕՍ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵԼԵՐԻ ՎԷ ԳԸՁԸԼ-ԹԵԲԷ ՎԱԳԱԱՍԸ

Աղօսթօսուն իլք օն պէշի, միւմքիւն մէրթէպէ րահաթ վէ գապիլասըզ
կէշտի. նասըլ քի եօզարըտա նագլ իթտիք, Խամայիլ բաշանըն Բուս մէմալի-
քինէ Երէվան թէրաֆընտան տուխուլ իթտիլինտէն Բուսլարա էօյլէ կէլիր իտի
քի, Օսմանլըլար էն պէօյիւք գուվլէթլէրինի Երէվան թէրաֆընա սէվգ իտէ-
ճէքլէր:

Կրան տիւք Միշէլ իլէ ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ իսէ , Իսմայիլ բաշանըն արգասըն սարուպ , խաթթը ըիւճաթընը գաթ իթմէք նիյէթի վէ մուսմէլաթընտա իտիլէր : Գարս թէրաֆընտա իսէ , Մուխթար բաշա Բուս օրտուլարընըն գարչըսընտա իտի . Բուսլար Մուխթար բաշայը մէշղուլ իտուպ , Իսմայիլ բաշաեա եարտըմա կիտէմէմէսի իչիւն , Աղօսթօսուն 16սընտա օրտուլարընտա պիր հարէքէթ կէօսթէրտիլէր . Բուսլարըն Անիյէտէք եաեըլմըշ օլան սօլ գօլուտախի հէք թօբլանըպ Գըղըլ թէրէ թէրաֆընտ կէլտի :

Աղօսթօսուն 18ինտէ Օսմանլըլար շաֆագտա պագտըլար կէօրտիլէր քի , Գըղըլ թէրէ իւզէրինտէ օլան հէք Բուս չատըրլարը կիճէլէյին գալտըրըլմըշտը . իպթիտա էօյլէ զանն իթտիլէր քի , Բուսլար կէրի չէքիլմիլէրտի . լաքին պիր ազ սօնրա Գըղըլ թէրէ արգասընտան սիյահ սիյահ Բուս թապուրլարը գուհուր իթտիլինի կէօրտիլքտէ իչի աղնատըլար :

Էօյլէտէն պէշ սաաթ էվվէլ , պիր թօք բաթլաեըպ Անի թէրաֆընտա պիր թօք մուհարէպէսի տիր պաշլատը , լաքին պու Օսմանլընըն սաղ գօլունու Անի թէրաֆընա չէքմէք իչիւն պիր խիւտէ իտի : Սուպաթան թէրաֆընտա տա քիւլլիյէթլու Բուս ասքէրի կէօրիւնտիւ , լաքին Օսմանլըլար օրալարտա ալընմասը նագապիլ մէթին վէ միւսթահէմ մէվլիլէրտէ իտիլէր : Բուսլարըն ասըլ միւրատը Օսմանլընըն սօլ գօլունու վուրուպ տաղըթմագտը , իմտի Բուսլարըն իքի ֆըրդա ասքէրի , սապըգ Գարս մուհաֆըղը օլան Հիւսէյին Համիտ բաշանըն մուհաֆաղասընտա օլան Եահնի թէրաֆընտան պաշ կէօսթէրտի : Թօբլարը վէ աթըլլարը միւքէմմէլ օլան պու իքի ֆըրդայա Սուպաթան թէրաֆընտա օլան Բուս գօլլարը տա պաշգաճա մուսվէնէթ իտէճէքլէրտի :

Իքի սաաթ սօնրա , եանի էօյլէտէն իւշ սաաթ էվվէլ , Արտահանտան կէլէն միրալայ Գօմարօֆ դօմանտասընտա օլան Բուս սիվարիլէրի Պէօյիւք Եահնի պայըրընը սարմաեա պաշլատըլար վէ պուսլարա գարչը Հիւսէյին Համիտ բաշան մէշհուր Ձէրքէս սիվարիլէրինի սալտըրտը :

Իքի թէրաֆ սիվարիսի տախի նիղամա պագմաեըպ պիր պիրի իլէ հէմէն գըլըճ գըլըճա կէլտիլէր . նէֆէր նէֆէր իլէ ուղրաշըպ , գըլըճլարըն բարըլտըսը կէօրիւլիւր կէօրիւնմէգ , գըրմըղը զան չըղըլլարըտա պէրապէր կէօրիւնիւր իտի . նիհաեէթ Ձէրքէսլէրին հըշմընա գազագլար տաեանամայըպ , վէ իքի թէրաֆըն ըիատէլէրի տէ սիվարիլէրինի եարտըմընա կէլտիքտէ , իքի թէրաֆ սիվարիսի տէ ըիատէլէրին գուրչունունա տաեանամայարագ պիրի պիրինին եազասընը պրագըպ կէրի չէքիլտիլէր :

Պունուն իւզէրինէ թէրաֆէյին ըիատէ ալալլարը պիր պիրի իլէ միւսատէմէ իտուպ : Թօք , գունտուղ վէ թիւֆէնքլէ պիրի պիրինտէն տէօրթ եիւզ մէթրօ ուղագտա թամ իքի սաաթ տէօյիւշմէքտէ օլտուլար . Մուխթար բաշա մուհարիպէնին նլթիճէսինի կէօրէմէտիյինտէն , Հաճի Բաշիտ բաշա գօմանտասը իլէ աճլէ պիր գաշ թապուր ասքէր իմտատա գօշտուրտու , վէ պու ասքէր քէմալը չէճաաթլա «Բատիշահրմ չօգ եաշա» սէտալլի իլէ գօշուպ վէ տէրէ թէրէ պագմաեըպ , հէմէն պիր սաաթտան աղ վագըթտա մէյտանը մուհարէպէսի տախիլ օլտուլար , վէ Պէօյիւք Եահնինին արդա թէրաֆընտան պալըրը թըրմանըպ տիւշմէնին գարչսընա չըգտըլար : Հիւսէյին Համիտ բաշաեա , պաշգա եարտըմլար տա կէլիպ հաթթա Գարս գօմանտանը Մուսթաֆա Թէվֆիգ բաշա տախի վէսվէսէպինտէն Գարստա ըահաթ տուրամայըպ , օ տա եար-

տրմա կէլմիշ , վէ թէրաֆէյնտէն քէսկին պիր թիւֆէնք աթէշինէ պաշլանմըշտը :
 Բուսլար տաեանամայրպ կէրի չէքիւմէեէ պաշլատըլար , լաքին աշաղըրտա
 տահա հիչ աթէշէ կէլմէմիշ քիւլիւյէթլու ասքէրլէրի օլտուզունտան , ծնլար
 տա կէրի չէքիւմէեէ պաշլատըլտա , Օսմանլը դօմանտանլարը աղնատըլար քի
 Բուսլարըն միւրատը օրատա պիր պէօյիւք գապկա իթմէք օլմանըպ , անճագ
 քէնտիլէրինի ալտաթմագ իչիւն պիր խիւտէ իտի :

Մուխթար բաշա Բուսլարըն արգասընը քէսմէք իւզըն , Շէվքէթ բաշա
 իլէ ֆըրգասընը իւզէրլէրինէ զօշտուրտու , լաքին Բուսլար ծնտան էվվէլ տավ-
 րանըպ քէնտիլէրինի սէլամէթէ չըգարտըլար . պու մուհարէպէտէ թէրաֆէյնին
 թշլէֆի պիր գաշար եիւզ նէֆէր վէ դապիթ թախմին օլունուր : Ելհասըլ պու
 մուհարէպէտէն սօնրա տախի թէրաֆէյն օրտուլարը պիր պիրի մուվաճէհէսին-
 տէ նէ հայտէ իսէլէր եինէ օ հալտէ դալըպ , Բուսլար թասավիլուր իթտիքլէրի
 կիպի Մուխթար բաշայը շաշըրթըպ տա ելրինտէն օյնաթամատըլար : Տագաթ
 պունտա Բուսլարա շու ֆայիտէ օլտու քի Գըզըլ թէքէ եինէ քէնտի կլէրին-
 տէ գալտը քի բէք մուհիւս պիր նօղթա իտի :

Պու Գըզըլ թէքէ տէնիլէն մէվգի , պէօյիւք պիր օլա իչինտէ տէնիդտէ
 ատա կիպի սիւլիւմիշ պիր թէքէ տիր , վէ պալասընտա իւշ տէօրթ թապուր
 ասքէրի , գալէ իչինտէ պարընտըրաճագ կիպի պիր տիւզլիւլ տէ վար տըր :
 Արգա թէրաֆտա , եանի Ալաճա տազ թէրաֆընտա քէգալիք իւշ տէօրթ թա-
 պուր պարընտըրաճագ պիր եամաճը տա վարտը , վէ էօնտէ եանի Բուս ասքէ-
 րինտէ օլան թէրաֆը տիք պայըր ըտը :

Օսմանլըլար իչիւն պու թէքէյի Բուսլարտա պրագմալ գապիլ տէյիլտի .
 չիւնքի պու թէքէյին իքի թէրաֆընտա տա թապուր թապուր ասքէրլէր վէ
 թօբլար պուլունտուգճա , Սամանլըլար հիչ պիր հարլքէթլէրինտէ սէրպէսթ օ-
 լամաղլարտը . նէ Անի թէրաֆընտա սէրպէսթ կիտէպիլիլլէրտի նէ տէ Գարսա .
 իմտի պու թէքէյի Բուսլարտան ալմահա գարար վիրտիլէր . ֆագաթ կիճէլէյին :

Մուխթար բաշա կիճէլէյին պու Գըզըլ թէքէյին էթրաֆընտա նէ գատար
 հարպ մէվգիլէրի վար իսէ , Օսմանլը ասքէրինէ եավաշ եավաշ թուլտուրտու ,
 վէ օվատա օլան Բուսլարտան պիր հարէքէթ պէքլէրտի , այըն օն պէշի օլտու-
 զունտան , տիւրպլին իլէ օլմանն հէր թէրաֆընը եօզլարտը վէ եավէր եավէր
 իւզէրինէ սալտըրըպ Բուսլարըն նէ հարէքէթտէ օլտուզլարընը պիլմէք իսթէր
 իտի . լաքին Բուսլարտան պիր սէս չըգմատըղընտան , աղնատը քի մանօլրա-
 սընտան խապէրտար տէյիլ իտիլէր :

Նահէհան պիր թիւֆէնք աթէշի տիր պաշլար , վէ Գըզըլ թէքէ ուղագտան
 գըզըլճըմլար իչինտէ գալմըշ կիպի կէօրիւնիւր : Արատա պէօյիւք պէօյիւք ա-
 լէվլէր վէ սաղըր սէսլէր թօք աթէշինէ տախի պաշլանտըղընը իմա իտէրտի .
 տիւմէք քի կիճէլէյին պիր պէօյիւք մուհարէպէեէ պաշլանմըշտը : Բուս գօման-
 տանը թէրաֆընտան Գըզըլ թէքէեէ պիր եավէր սալտըրըլըպ , աղնաշըլտը քի
 Բուսլար Օսմանլը հիւճուլինէ տաեանամայրպ , Գըզըլ թէքէտէն աշաղը ինսիշ-
 լէր , վէ աշաղըտա եինէ պիր չըգմագա թագըլըպ , պիր ճան գուրթուլմահա-
 րագ հէք գըլըճտան կէչիւրիւմիշլէր իտի :

Օսմանլըլար պու վէհի իլէ կիճէլէյին Գըզըլ թէքէյի գապթ իթտիքտէն վէ
 օրատա պիր էյիճէ եէրլէչիպ թապէալար գուրտուգտան սօնրա , Գուրուզ տէ-
 րլտէ պուլունան Բուս օրտուկեանը իշտէն խապէրտար օլտու . տէրագալ աս-

քէր կէօնտէրիկի Գրգըլ թէքէ թօքա թուծուլտու իսէ տէ պէյհիւտէ օլտու :
Ֆազաթ սապահլայըն եէր աղարըր աղարմաղ Գարայալտան իւչ թէքէեէ
գատար հէր խաթտա պիր տէհչէթլի թօք աթէչի տիր պաչլատը . հէր խաթ-
թըն թօքարը եալընըզ Գրգըլ թէքէյի տէօյէրլէրտի , վէ Օսմանլը թապեալարը
տա պունլարա ճէվապ վիրմէքտէն կէրի տուրմագտը , աթըլան թօքարտան վէ
բաթլաեան ճէպխանէ սանտըզլարընտան պիր արալըզ էօյլէ օլտու քի , պիւ-
թիւն Գրգըլ թէքէ գաթը վէ պէյազ պիր տիւման իչինտէ գալըպ , իքի թէրա-
ֆըն թօքուլարը տա հէմէն տօլտուրուպ աթըպ , տօլտուրուպ աթըպ Ֆազաթ
կիւլլէլէր նէքէեէ կիտէեօր նէքէյի վուրուեօր կէօրմէզլէրտի :

Բուսլար պու տիւմանը այնը ֆըրսաթ ատտ իտէրէք , բիատէ ասքէրլէրի
իլէ Գրգըլ թէքէեէ պիր հիւճոււմ գօմանտաը վիրտիլէր . Օսմանլը ասքէրի նէ
գատար վազըթ աճ , սուսուզ վէ չըպլագ իքէն , պունլարը օ տէրէճէ պիր մէ-
թանէթլէ գարչլատըլար քի , բիատէլէր պէօյիւք թէլէֆլէ Գրգըլ թէքէտէն
կէրի տէօյիւպ , թէքէ սուրէթի գաթիյէտէ Օսմանլը եէտինտէ գալտը :

Օ կիւնիւ Բուսլար Մուխթար բաշանըն գօմանտասընտա օլան օրթա գօլա
տախի , պիրի իւչ թէքէ իլէ Գրգըլ թէքէ արասընտան , վէ տիկէրի Անի թէրա-
ֆընտան թօքու , բիատէ , սիվարի վէ ալճը ասքէրի իլէ իքի պէօյիւք հիւճոււմ
տահա իթտիլէր , Ֆազաթ պունլար տա պէօյիւք թէլէֆլէ կէրի գօվալանըպ ,
Մուխթար բաշայը եէրինտէն օյաթամաալար :

Բուսլար իչիւն Անատօլու մուհարէպէլէրինին շիմտիյէտէք էն թէլէֆլիսի
պու օլտու , իւչ պինտէն զիատէ ասքէրլէրի եէրէ սէրիտի . ճէնէրալ բրէնս
Ձէվչէվաչէ վէ միրալայ Գօմարօֆ եարալանտըլար . Օսմանլըլարտան տա տէօրթ
եիւզ շէհիտ վէ պին իքի եիւզ եարալը սայըլտը . լաքին ճէրրահ խըտմէթլէրի
բէք գուսուրու օլուպ , իպթիտատա օլաուտա թօքու թօքու պիր ճէրրահ օ-
լուպ , սօնրատան Գարստան ալէլ աճէլէ կէթիրտիլտի իսէ տէ , կէճ գալտըզլա-
ընտան , եարալըլարըն չօղու տա թէլէֆլ օլտու :

Էճնէպի մուխպիլիլէրի պու մուհարէպէտէ Օսմանլը ասքէրինտէ կէօրտիւք-
լէրի ճէսարէթ , շէճաաթ վէ ֆէտայիլիյի մէտի իտէճէք քէլիմէ պուլամազլար .
աճըղա , սուսուզլուղա վէ չըպլագլըղա ինսան թապիեաթընտան խարիճ պիր
գուվլէթլէ տաեանտըգտան մաատա , եարալըլար քիմինին գաֆասը բարալան-
մըշ քիմինին էլի քիմինին աեաղը կիւլլէտէն ուչմուշ , գէրրէ գատար պիր ֆի-
ղան սէսի աղըզլարընտան իշիթիլմէեէրէք եիւրիւյէ եիւրիւյէ վէ տահա տօղ-
լուսու սիւրիւնէ սիւրիւնէ Գարս խաաթախանէսինէ կիթմէքտէ օլտուլար , վէ
Օսմանլը ասքէրինէ պու գուվլէթի վիրէն , շէհիտ օլաճագլարընա ինանմագ-
տան պաչգա պիր շէյ տէիլտի տէրլէր : Պու մաղլուպիյէթ Բուսլարը ֆէվգէ-
լատէ մէեուս իթտի . չիւնքի օ անէտէք Մուխթար բաշա գօլունու պիր իշ եէ-
րինէ գօյմամըչլարտը , վէ բէսմի թէլէկրաֆտա եա զըսսա թապիրաթ եա պիւ-
թիւն պիւթիւնէ սիւքիւթլէ պու մաղլուպիյէթին ճէսամէթինի զըմնէն աղ-
նաթտըլար :

Գրգըլ թէքէ կիպի պէօյլէ մուհիմմ պիր մէվգի էլտէն կիթտիքտէն սօն-
րա , ճէնէրալ Մէլիգօֆ մէճպուր օլտու խաթթը հարալընը թէպտիլ իթմէեէ .
օրտուկեան Գարայալա նազլ օլունուպ , ասքէր տախի Պաշ Գատըլար իլէ Պալ-
տըրվան արալարընտա օլան մէթին մէվգիլէրէ եէրլէշտիրիտի , վէ Անի իլէ իւչ
թէքէ արասընա եալընըզ միւֆրէզէ գօլար պրագըլտը :

Մուխթար բաշա տախի, քի օ արալըդ թէրաֆը հազըէթը Շահանէտէն Ղազըի իւնվանընա նայիլ օլմուշուտու, ասքէրի սօուզ թէրէլէրտէն աշաղըեա օվանա էնտրիւպ, Գըզըլ թէթէ բիշկեանընա եէրլէշտրտի, վէ Անիտէն Գալսա գատար օլան ալայլար վէ Փըրդալարը թէլէկըրաֆ թէլէրի իլէ պիրի պիրինէ պիրլէշտրտի :

ԱԼԱՃԱ ՏԱՂ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ ՄՈՒԳԱՑՏԷՄԱԹԸ

ՎԵ

ԵԱՀՆԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ

Իբի թէրաֆ օրտուսու տա պիւթիւն Սեպտեմբեր այընը թաթիլ իլէ կէշիրտիլէր, վէ շահանը իթինա պիր հարպ վուգսւաթը օլմատը, լաքին տըզգաթ իտէն աշիքեար կէօրիւրտիւ քի, Օսմանլը օրտուսու կիթ կիտէ զայըֆլանմագտա վէ Բուս օրտուսու ծնա մուգապիլ գուվլէթ քէսպ իթմէքտէ իտի : Մուխթար բաշա օրտուսունտա նէ գատար Գիւրտ, Չէրքէս, Սուրեանի վէ Արապ վար իսէ հէպ պրագըպ պիրէր թէրաֆա սափուշտուլար, Գարս մուհաֆաղա ասքէրի տէ տախիլինտէ օլարագ, Մուխթար բաշա մայլթինտէ 40 պինտէն զիտտէ ասքէր եօղուտու. Փապաթ բէք մէթին վէ բէք պահատըր պիր ասքէր, վէ այ Բամազան օլուպ, չէրան մէզուռիյէթ վարքէն, կիւնտիւզ պիր զատէհ սու եա պիր սիպարա իչէն պուլունմագտը իլլէրինտէ, վէ ազշափըսը Գարստան էզան թօրլարը աթըրտըզտա, մէսէրէթը ազիմէ իլէ ճիւմէսի իֆթարա նամաղա գօշարլարտը, կիւնտիւզ տախի հէր նամաղ, վազթընտա վէ ումումէն էտա օլունուրուտու :

Ղաքին զալէպէ չալան Օսմանլը օրտուլարը պէօլէ զայըֆլանմագտա իքէն, մաղուպ օլան Բուս օրտուսու բէյ տէր բէյ գուվլէթ քէսպ իթմէքտէ իտի : Կրան տիւք Միշէլ քի, օ անէ կէլինճէյէտէք իսմէն պաշ գօմանտան իտի, արթըզ գօմանտայը պիղզաթ տէրիւհտէ իթմէք իւզլէ Գարայալա կէլտի, վէ ճէնէրալ Մէլիգօֆու տախի եինէ պէր սապըզ քէնտիսինէ իքինճի թային իթտի : Պու ճէնէրալն չապուզ իլէրիլէմէսինտիւն տօլայը չօգ հասուտլարը վէ բէք չօգ տիւշմէնլէրի վարտը, վէ հազգընտա պիր չօգ չիքեայլթլէր օլուրուտու. պու ճիւմէ իլէ Կրան տիւք Միշէլն պու թէվէճճիւհիւ ճիւմէսինն աղընը դարաթտը : Կրան տիւք Միշէլ էթրաֆտան նէ գատար ասքէր թօրաեապիլտի իսէ թօրլատը վէ ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆու տախի նէզտինէ ճէլպ իթտի, վէ Սեպտեմբերին սօնուտա Կրան տիւք Միշէլ 63 պին ասքէրէ վէ 200 թօրա մայլը իտի : Մուխթար բաշատա իսէ անճագ ալթմըշ ելթմիշ թօր վար ըտը. իտի պու տէֆա պախթըն Բուսլարա եալէր օլանաղը աշիքեար իտի :

Պու էանատէ իբի մէշհուր վէ պէտպաթ ճէնէրալ տախի Գավգաս օրտուսունա կէլմիշլէրտի. պիրիսի մէշհուր ճէնէրալ Չէրնայէֆ վէ տիկէրի տահա մէշհուր ճէնէրալ Օպրուչէֆ :

Ճէնէրալ Չէրնայէֆ էօյլէ պիր քիպը վէ զուրուր իլէ Գավգասիայա կէլտի

քի, հալինէ հիչ պիր ճէնէրալ թահամիւլ իտէմէտի . Կրան տիւք Միշէլ էքէյի իզգէթ իքրամ կէօսթէրոի իսէ տէ, Չէրնայէֆ օնու տա աղ կէօրիւպ պրագտը Գալգասիա համամարքնա սավուչտու, վէ պիր տահա իսմի իշիթիւմէտի :

Տիկէր ճէնէրալ Օպրուչէֆ իսէ, իշպու Անատուլու սէֆէրի իշիւն պիր քու լան եարքալ Բէթրօպուրկտան կէլմիշտի : Ասքէր պու ճէնէրալլ քէք սէվէր իսէ տէ, Կրան տիւք Միշէլին տէ քէնտի պիր բլանը օլտուղունտան, Օպրուչէֆի չէքէմէտի, վէ հագղընտա պարիտ մուամէլէտէ պուլունտու :

Կրան տիւք Միշէլին բլանը, ումումի պիր հիւճուժ իլէ Պէօյիւք Նահնիյի ալմադ, Մուխթար բաշանըն Գարս իլէ իսթիլաթընը քէսմէք, վէ պագի գալան օրտուսուսու տա Ալաճա տաղտա վուրմազ իտի : Կրան տիւք քէնտիսինէ կէօստէրիլէն եարտըմյար իլէ օրտուսուսու քէք միւքէմիլէլ պիր հալէ գօմուչ ուտու, վէ Հոկտեմբերին իքիսի իշիւն պիր մուհարէպէ թէրթիպ իտուպ, սաղա երիմի պին ասքէրլէ ճէնէրալ Մէլիգօֆու թային իտուպ, վէ պու ճէնէրալլն պիր գօլու Քիւչիւք վէ տիկէր գօլու Պէօյիւք Նահնիյի վուրաճագ օլուպ, իւչիւնճիւ գօլտա պոււլարըն հանկըսընա լաղըմ իսէ եարտըմա կիտիպ, Վէլլին քէօյիւ, Հաճի Վէլլի վէ Ալիլար թէրաֆընտան Օսմանլը մէվզիլէրինէ իմ տաւա կէլէն Օսմանլը ասքէրինէ տէ գարչը տուրաճագտը :

Կրան տիւք օրթա գօլունու տա ճէնէրալ Հայսան գօմանտաւընա վիրտի, պու գօլուն մէմուրիլէթի տէ Սուպաթան վէ Գըղըլ թէրէտէ օլան Օսմանլը աւքէրինի օրալարտան չըգարթմալըպ, պրագմաեաճագտը քի Բուս աւքէրինին աւգասընը չէվիրսիւլէր :

Սօլ գօլ գօմանտանլըղը տախի, ճէնէրալ Լաղարէֆէ վիրիլտի . պու տա Մուխթար բաշայը ալտաթըպ, Օսմանլը աւքէրինին քիւլլիւսինի օ թէրաֆա ճէլպ իթմէք իւզրէ, Գըղըլ թէքէ իւզէրինէ պիր սախթէ հիւճուժ կէօսթէրէ-ճէք իտի :

Նիհաեթ տահա սօլա տա ճէնէրալ Շէլգօլիւիօլ թային օլունուպ, պու տա Արքա չայընը կէչիպ, Ալաճա տաղ թէրաֆընտա օլան Օսմանլը էն սաղ գօլունա գարչը պիր նիւմայիլ իտէճէքտի . ճէնէրալ Շէլգօլիւիգօլուն պու էն սօն գօլա թայինի, Օպրուչէֆին բլանը օլտուղունտան զայըֆճա պրագղըմը ըտը . պու ճիւլէ իլէ Լաղարէֆին սախթէ հիւճուժի իլէ պէրապէր կիթտիլնտէն միւրատ հապ օլտու : Չիւնքի Մուխթար բաշանըն ճասուալարը տախի պէօյլէ խապէր վիրտիլէր, եանի Բուսլար էն պէօյիւք գուվլէթիլէրինի Գըղըլ թէքէ թէրաֆընա վէ Օսմանլընն սաղընա տօղրու երեւիլթէճէքլէր տէյի խապէր վիրտիլէր, վէ Մուխթար բաշա ինանըպ աւքէրինին քիւլլիւսինի տաղա մէյլ իթտիրէք, սօլունու եանի Նահնիլէր թէրաֆընը քէք զայըֆ պրագտը :

Հոկտեմբերին 1-2ինճի կիճէսի, Մուխթար բաշա վէ իւմէրասընն կէօգիւնէ ույգու կիրմէտի . չիւնքի հէր տագիգէ պիր ումուժի հիւճուժ պէքլէրլէրտի, պիր տէ անճագ չափագ սէօքէրքէն, կէրէք Գըղըլ թէքէ կէրէք Սուպաթան վէ կէրէք իքի Նահնիլէր իւզէրինէ Բուսլարտան պիր չէտիտ թօր ա թէչի տիր պաշլատը . Մուխթար բաշա աղնայումատը քի, Բուսլարըն պէօյիւք գուվլէթի հանկը թէրաֆտա իտի . լաքին նէ զաման կիւնէլ տօղուպ Արարատ տաղընըն գարը պէկապ թէքէթլին ալթուն բէնկինէ թահվիլ իթտի իսէ Մուխթար բաշա աշիքիար կէօրտիւ քի Գըղըլ թէքէ վէ Սուպաթան թէրաֆլարընտա եալընը պիր իքի պաթարեա թօր վէ աղ չօգ պիր թագըմ սէյրէք

Բոլս ավճրլարընտան պաշգա քիմսէ եօղուտու : Օսմանլընըն սօլունտա իսէ ճէ-
նէրալ Մէլիգօֆ Պէօլիւք Եահնիյի շիտտէթլէ վուրմահա պաշլամըշտը . պու-
պէօլիւք վէ քիւչիւք իքի Եահնիյէր տէ նասըլ քի տէմիշիզ , տէնիզ օրթասըն-
տա ատա կիպի օվալար արասընտա դայրը մութթասըլ իքի եիւքսէք թէրէ ի-
տի . քիւչիւք տահա ալչագ իսէ տէ , տիք գահա պահըր օլտուղունտան , ծնու
վուրուպ ալմագ տահա կիւճ օլաճագտը :

Իւք հիւճոււմ Պէօլիւք Եահնի իւզէրինէ վագի օլուպ , ճէնէրալ Շէրիմէրէֆ
օ տէրէճէ պիր հիւճոււմ կէօսթէրտի քի , ծնտա օլան պէշ եիւզ գատար Օսման-
լը ասքէրի հէր պիրի բիւր աթէշ ասլանլար կիպի տէօլիւշտիւէր իսէ տէ , նի-
հաեթ չօղլուղա տահամահըպ , վէ պիր նէֆէր գալընճալատաք մուհաֆազայը
վէթան ուղրունա գանլարընը տէօքիւպ , էօյլէ թէսլիմ իթտիւէր :

Եկէր Բուսլար պու զալէպէտէն իսթիֆատէ իտէպիլէյիտիւէր , օ կիւնիւ
Մուխթար բաշա օրտուսունուն իշի պիթէճէքտի . լաքին ճէնէրալ Մէլիգօֆ
հէմէն Վիզին քէօլիւ իւզէրինէ եիւրիւեիւպ , Օսմանլը ասքէրինին արգասընը
չէվիրէճէք եէրտէ , Քիւչիւք Եահնիյի տէ ալայըմ տէյի ուղրաշտը տուրտու .
լաքին Քիւչիւք Եահնի Րէշիտ բաշա , Քեպիւմ բաշա վէ Յազըլ բաշա գօման-
տասընտա օլարագ Մէլիգօֆա տահանտը տուրտու վէ թէսլիմ օլմատը :

Կրան տիւք Միշէլ հիւճոււմ պիզզաթ գօմանտա իթտիյինտէն , ասքէր
ասքէր իւզէրինէ թէրաքիւմ իթտիրիրտի , թէրաֆէյնտէն մուգաթէլէ քէսպը
շիտտէթ իտէր , Փագաթ Քիւչիւք Եահնի ալընամաղտը : Բուսլարըն պիր դօլու
տա Սուպաթան իլէ ուղրաշմագտա իտի , պունլար Գարս իլէ օլան թէլէկրաֆ
խաթթընը քէստիւէր , լաքին օրատա տա պոնտան պաշգա պիր շէյէ մուլաֆ-
ֆագ օլամատըլար :

Եալընըզ ճէնէրալ Շէլզօլիիգօվ Ալաճա տաղըն շարգ թէրաֆընտան պու
տաղը թըրմանըպ , օրատա օլան Օսմանլը թապեալարը արասընա կիրէպիլտի .
Մուխթար բաշա օրթատա պիւթիւն ասքէրի իլէ ուղրաշմագտա իքէն , Հիւ-
սէյին վէ Շէվքէթ վէ Իպրահիմ բաշալարը տա օ Ալաճա տաղ իւզէրինէ սալ-
տըրըպ , վէ օրատան տա Շէլզօլիիգօֆու պունլար գօվալահըպ , Արբա չայըն
էօթէ թէրաֆընա աթմահա գատար մուվաֆֆագ օլտուլար : Եյէր ճէնէրալ Լա-
զարէֆ Շէլզօլիիգօֆուն իմտատընա ելթիշմէսէ , Օսմանլըլար պու Բոլս գօլուն
պիր գաշ տէֆա օրթալայըպ , պիրինի սալ չըգարմահաճագլար ըտը :

Իշթէ պէօյլէ Բուսլար իքի տէֆա պէօլիւք պիր գաֆէրի էլլէրինտէն գա-
շըրաղլար վէ ագշամ օլտուղունտան մուհարէպէ թաթիլ իտուպ , Բուսլար եա-
լընըզ պիր Պէօլիւք Եահնիյի ալըպ , գուսուր Օսմանլը մէվզիլէրինէ եինէ հէպ
Օսմանլըլար սահիպ օլտուլար : Վէ կիճէ իւսթէ կէլտիյինտէն մուհարէպէ թա-
թիլ իտիլտի , եալընըզ Քիւչիւք Եահնիտէն արա սըրա Օսմանլըլար թօր աթար
ըտը քի , օ կիճէ ինթիմալտէն ատա օլունան Բոլս ավտէթինի մէն իթսինէր :

Իքի թէրաֆ ասքէրի տէ դահէթ եօրկուն օլտուղտան մաատա , մէյտան-
տա կէօմիւլէճէք պիր չօգ լաշէլէր վէ գայըլաճագ տահա չօգ եարալըլար վար
ըտը : Բուսլարըն թէլէֆի սօգուղ գապիթ վէ պին նէֆէր էօլիւ , վէ ալթմըշ
զապիթ , իքի պին նէֆէր եարալը իտի :

Օսմանլըլարըն թէլէֆի տախի իւշ պին օլուպ , իքի եիւղտէ Պէօլիւք Եահ-
նիտէ եէսիր պրագմըշլար իտի : Հոկտեմբերին իւչիւնճիւ կիւնիւ էօլիւլէրի կէօմ-
մէք վէ եարալըլարը գայըրմագլա իմրար իթտի :

Օ կիւնիւ Բուսլար օ դատար եօրուլմուշլար իտի քի , ճէնէրալ Մէլիզօֆ պիր եէնի հիւճուլէ տահա ճէսարէթ իտէմէտի . Լաքին Բուսլար Պէօյիւք Եահնի թէրաֆընտա պուլունտուգճա Մուխթար բաշա վէսվէսէտէն դուրթուլամա եաճաղընտան , ադչամ իւղէրի եիրմի թապուր իլէ Բուսլարըն իւղէրինէ եիւրիւմէք իսթէտի . էօնտէ իւչ գօլ ավճըսը օլան պու աքէր , պիր սաաթ եիւրիւմիւ պ Բուսլարա թէսաաիւֆ իթտիլէր . Մուխթար բաշայա էօյլէ կլիլի իտի քի , Բուսլարըն էն պէօյիւք գուվվէթի իքի Եահնի դարչըսընտա տըր , ճէնէրալ Հայման իսէ , կէօղիւ Մուխթար բաշանըն մանօվրալարընտա վէ աքէրի հարէքէթինտէ իտի :

Օսմանը ավճըլարը Բուս ալայլարընա եագլաշտըղտա , էօնլէրինտէ եալընըղ իքի թապուր աքէր , պիր պաթարեա թօք վէ պիր դաչ պէօյիւք սիվարիտէն պաշգա պիր շէյ կէօրէմէտիլէր : Օսմանը պուսլարա դարչը թօլարընը տիղիպ տէրագապ աթէշ իթմէեէ պաշլատը . Գըղըլ թէրէ թօլարը տախի պօշ տուրմատըլար , վէ օ անտէ Օսմանը բիատէլէրի դարչըլարընտա զիեատէ պիր շէյ եօգ զանն իտէրէք , հէմէն սըզը պիր հիւճուլէ տիր պաշլատըլար :

Օ անէտէք պաեըրըն արգասընտա սագլանմըշ օլան պիր թաղըմ Բուս ալայլարը , ավճըլարը էօնլէրինէ գաթարագ նակէհան մէյտանա ավճըլտըլար . պու գուվվէթին Էօնիւնէ Օսմանը բիատէլէրի տաեանամայըպ , ֆիրար հիյէթինտէ իւճաթ իթտիլէր . պէրէքեաթ վիրսին Մուպաթան թէրաֆընտա պաշգա Օսմանը ալայլարը տահա վարտը . պուսլարըն սայլսինտէ բիատէլէր կիւճ իլէ քէնտիլէրինի թէքմիլ պիր թէլէֆտէն գուրթարապիլտիլէր :

Պու հիւճուլէ Օսմանըլարա պէտպախթ օլուպ , էօլիւ , եարալը , եէսիր իքի պին գատար զայաթլարը օլտու . պուսա մուգապիլ Բուսլարըն թէլէֆի բէք աղ պիր շէյ իտի :

Պու գատար մուհարէպէլէր արասընտա Բուսլարըն էլինտէ Պէօյիւք Եահնի նամ թէքէտէն պաշգա պիր շէյ գալմամըշտը . Լաքին ճէնէրալ Շէրէմէթէֆին տախի օ դատար Օսմանը օրտուլարը իչինտէ պու թէքէտէ տուրմասը գապիլ տէյիլտի . չիւնքի հէր թէրաֆտան իւղէրինէ թօք աթէշի եաղտըրըմպտա իտի , պուսլարը եա օրատան կէրի սըմալը , եա Մուխթար բաշանըն սօլու իլէ պիր մուհարէպէեէ տահա պուլաշմալը իտի : Կրան տիւք Միշէլ Օսմանըլար իլէ պաշա չըգամատըղընտան մէեուս օլուպ , Շէրէմէթէֆ Հոկտեմբերին տէօրտիւնճիւ կիճէսի սլասիզճէ Պէօյիւք Եահնիյի թախլիյի իթտի , վէ ճուրնալլար սուսուղուգտան թախլիյէեէ մէճպուր օլունտու տէյի եաղըլտը : Պուսլարըն եէրինէ օրաեա կէլէն Օսմանըլար նմարլ սու . պուլաճաղարտը էօյլէ իսէ :

Իրթէսի կիւնիւ ալէսապահ Մուխթար բաշա Բուսլարըն Պէօյիւք Եահնիյի թախլիյէ իթտիքէրինի կէօրտիւքտէ , աքէր կէօնտէրիպ թէքրար գապթ իթտի , վէ Շէրէմէթէֆի գօվալատը իսէ տէ , արգասընտան եէթիչիլէմէտիլնտէն , օ տա Գապագ թէքէյի թութուպ , իսթիհքեամիլար եաքարագ օրայա սըղընտը :

Իրթէսի պիր դաչ կիւն իքի թէրաֆ աքէրի տէ պիր աղ բահաթ իթտի . օ դատար պին էօլիւ , եարալը , եէսիր օլարագ աքէր թէլէֆի հիչ պիր շէյէ միւֆիտ օլմաեըպ , Օսմանը աքէրի մուգաֆֆէրէն քէնտի մէվիլէրինտէ գալտը , քիմ խաեալ իտէպիլիլտի քի , օն իքի կիւն սօնրա պէօյլէ պիր օրտու օրալարտան պիւթիւն պիւթիւնէ մահվ օլաճագ : Իմտի նագլ իտէլիմ շու պէօիւք մուհարէպէնին հիքեայէսին :

Ա.Լ.Ա.ՃԱ. ՏԱՂ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

ՄՈՒԽԹԱՐ ԲԱՇԱ ԳԸԶԸԼ-ԹԵԲԵՅԻ ԹԱԽԼԵՅԻ ԻՏԵՐ ՎԷ ԲՈՒՍԼԱՐ
ՕՊՐՈՒՉԼՅՈՒՆ ԲԼԱՆԸՆԸ ԳԱՊՈՒԼ ԻՏԵՐԼԵՐ

Գարս իլէ Մուխթար բաշանըն իսթիլաթընը քէսմէք իւզրէ , Բուսլարըն թէրաֆընտան օլան ճահտ վէ իզտամ պիր տէֆա պօշա չըդըշ օլտու , վէ Բուսլարըն բլանընըն էյի պիր շէյ օլմատըղը պիր քէրրէ տահա կէօզէ կէօրիւնիւր օլտու : Բուս օրտուսղընու շու միւսլթէզէլլիյի արասընտա իչլէրլինտէ քէշֆ իտէճէք պիր ատամ վար իտի իսէ , օ տա ճէնէրալ Օպրուչէֆ իտի :

Պու ճէնէրալըն բլանընը իւմէրայի ապէրիյէտէն հիչ պիրի պիր իշ եէրիւնէ դօյմամըշտը , վէ ինսան թապիւսթը պու եա , օրտուտա իչլէր նէ գատար թէրս կիթտիքճէ , ճէնէրալ Օպրուչէֆին հուզուրու տա Բուս էրիքեանը հարպընա օ գատար չիրքին կէօրիւնիւր իտի :

Լաքին Հոկտեմբերին Յինտէ շէօլէ պիր հալ վազի օլտու : Կրան տիւք Միշէլէ խապէր վիրտիլէր քի , ճէնէրալ Բիչօսքի սէնին բլանընը բէք ֆէնա զէմի իտէօր , ֆադաթ ճէնէրալ Օպրուչէֆ գարշը կէլիպ , գապահաթ Կրան տիւք Միշէլին տէյիլ , էթրաֆընագա օլան միւշալիլլէրլին տիր տէյի խալլըճա ուղրաշտը տէտիլէր : Պու խապէրտէն Կրան տիւք օ գատար խօշլանըր քի Օպրուչէֆի օ ազշամ թաաւմա տալէթ իտէր . սօֆրատա Օպրուչէֆ օ գատար պիր ուսթ ալըզլա սէօղիւ քէնտի բլանը իւզէրինէ ինթիզալ իթտիրիլ քի , Կրան տիւք Միշէլ , հա իշթէ պէնիւմ բլանըմ տա պու իտի տէմէեէ մէճպուր օլուր :

Աճայիպ օլաճագ եա , իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Մէլիգօֆ , Օպրուչէֆին պէօլէ պիր իզպալէ նայիլ օլտուղուտու իշիթտիքտէ , պաշլար պու ճէնէրալըն բլանընը պօզուպ ֆէնա սէօլլէմէեէ , Կրան տիւք Միշէլ պուշլար պէնիւմ էֆքեարըմ տըր , մուհաֆաղաեա մէճպուրում տէր : Մէլիգօֆ տալի օ գատար թապըզըզլա քէնտի բլանընըն մէտինէ գալըշըր քի , Կրան տիւքըն առտէթա ճանը արզըլըր : Պիր գաչ կիւն սօնրա Օպրուչէֆին բլանը գապուլ օլուշուպ մուճիպինճէ թէտարիքեաթը տալի կէօրիւլիւր , վէ Օսմանյը իլէ Բուս մուհալէպէլէրի թէվարիլինտէ օղունան էն պէօյիւք զաֆէրլէրէ մանէնտ պիր զաֆէրէ տէ տիւպէր իտէր : Շու մուամլէլտէ Բուսլարըն իշի նէ գատար դօլայ իտի իսէ , Մուխթար բաշանըն իշի տալի օ գատար կիւճլէշմէքտէ իտի , Տալըր Շուրատան շու եա պու մանօլրայը իճրա իթմէսի իչիւն արտ արտա էմրլէր կէլիլ իտի : Մուխթար բաշատա իսէ տէյիլ օ էմրլէրի իճրա իթմէյէ , իլլա օթուզ քիլօմէթրօ թուլի օլան հարպ խաթթընը տալի մուհաֆաղայա իզթիտար

գալմամբ իտի՞ մայեթինտէ օլան գըրդ պէշ պին ասքէր սօն սուհարէպէլէր-տէն սօնրա , օթուդ պէշ պինէ թէնէզգիւ իթմիշ իտի : Պունուն մուզայիրի կրան տիւք Միշէլին օրտուսունա Արտահանտան , էրէվանտան վէ Ալէքսանտ-րօբօլտան միւթէմատի իմտատ ասքէրի կէլմէքտէ իտի : Շէօյլէ քի Մուխթար բաշա անձադ Բուսլարըն նըսֆը դատար ասքէրէ մալիք օլտուղսնու կէօր-տիւքտէ , գալպի կիղլի պիր դամ վէ գասալէթլէ խունրիդ օլուրուտու :

Օ արալըդ հէր սապահ հէր թէրաֆտա գաթը բուս պիւրիւտիւնտէն , վէ Մուխթար բաշատա մըգտարը քիֆայէ սիվարի տախի պուլունմատըղընտան , Բուսլարըն մանօլրալարընտան տա խապէրտար օլմատըղընտան նաշի պիւթիւն պիւթիւնէ մէհուս օլուրուտու :

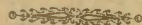
Պու ճիւմլէ իլէ ճէսարէթ Մուխթար բաշահա թապիւթը սանիյէ օլտու-ղունտան , երնէ էլտէն կէլէնի տիրիդ իթմէյիպ , Խամայիլ Հազըր բաշատան իմ-տատ իսթէտի , օ տա անձադ պէշ պին ասքէր կէօնտէրէպիւտի . պու հալտէ Մուխթար բաշահա օթուդ քիլօմէթրօյա հաերլմըշ օլան ասքէրինի պիր նօգ-թահա թօբլամահա գարար վիրիպ , Սթանպօլա տախի օլ վէշի իլէ թահրիրաթ կէօնտէրտի :

Իմտի մուճիպինճէ Հոկտեմբերին տօղուղունճու կիճէսի , սօուգ վէ հազ-մուրլու պիր հալատա Օսմանլը ասքէրի , էօնտէ օլան մէվգիլէրինի թէրք ի-տուպ , Ալաճա տաղըն չըմալ թէրաֆընտա օլան Եիւքսէք Էամաճա օրտու դու-տուլար , քի էսքի օրտուկեհաշէրի իտի : Գըզըլ թէրէնին թէրքինտէն աօլայը ասքէրին բէք ճանը սըզըլտը , վէ պու դատար գան պահասը իլէ սաթըն ալ-տըղըմըգ պիր թէրէի նասըլ էլտէն չըգարընօրուպ տէյի , սըզըլթը իթտիլէր : Սուպաթման , Հաճի Վէլի վէ Բէրքանա գարիլէրի տախի թէրք օլունտու , պու տա պիր պէօյիւք խաթա իտի . չիւնքի Բուսլար օրալարը խալի պուլուպ , Պէօ-Էիւք Եահնիյի ալապիլիւրլէր վէ օրատան պիր չօգ երլէրի թօրա թուլթապի-լիլէրտի . օնտան մատա Օսմանլըն հիյնի հաճէթտէ Գարսա չէքիլէճէք պի-րիճիք Էօլու տա թէքմիլ դաբանմըշ օլուրուտու :

Պէօյլէ պիր չօգ միւշքիւթլա էլէ կէչիրիլի օլան մէվգիլէրի Մուխթար բաշանըն թէրք իթմէսի Բուսլարըն հայրէթինի մուճիպ օլտու , Ֆազաթ պիր տէքէ կէլմէլէրի իչիւն հէր թէրաֆըն քէշֆինէ աթլը գօլլարը սալտըրտըլար , վէ քիմսէ օլմատըղընը աղնատըգտա , Օսմանլըլարըն թէրք իթտիլէրի մէվգի-լէրի քէնտիլէրի թուլթուլար : Քէզալիք Գըզըլ թէրէյի տէ : Մուխթար բաշա Բուսլարըն չար չապուգ օրալարա կէլէճէյինի մէմուլ իթմէգաի . հէր հալտէ եերլէշմէլէրինէ միւթէն մէրթէպէ մանի օլմադ իւզըն պաղը գօլլար կէօնտէր-տի իսէ տէ , պունլար պէշ Էիւգ դատար թէլէֆ վիրէրէք կէրի տէօնտիլէր : Իրթէսի կիւնիւ այըն օնունտա Անի թէրաֆլարընտա պիր չօգ Բուս բիատէ ա-լալարը կէօրիւնտիւ իսէ տէ , Մուխթար բաշա պունլարտան օ գատար գայտ իթմէտի . չիւնքի բաշանըն մէրաղը սօլ գօլունտա իտի քի բէք դայըֆ գալմըշտը :

Իքի կիւն սօնրա Պէօյիւք Եահնիյի թէրք իթտիլինէ բիւշիման օլուպ օրա-տընը թէքրար ալմադ իսթէտի : Բուսլար իսէ օրալարա արթըգ ֆէվգէլատէ իս-թիւքեամ վիրմէքտէ իտիլէր : Մուխթար բաշա Վէզլին քէօյիւնտէն վէ Քիւշիւք Եահնիտէն պունլարըն իւզէրինէ ասքէր կէօնտէրտի իսէ տէ , պիւք չէյ Էաբա-մաեղպ վէ պիր չօգ պարութ վէ կիւլլէ սարֆ իտուպ , Էիւգ նէֆէր թէլէֆի իլէ կէրի տէօնտիլէր :

Իրթնէսի կիւնիւ կէօղէ կէօրիւնիւր պիր Բուս ասքէրի վէ չատրըր գալմա-
մըն ըսը հիչ պիր եէրտէ : Նէրէհէ կիթմիշլէր իտի աճապա , պէս պէլլի իտի
քի Սամանլը օրտուսունուն արգասընը չէվիրմէհէ , տահա իրթնէսի սապահ Օս-
մանլըլար ուլլուտան գալգտըգտա պուլունտուղլարը հալլին տէհչէթինի օ սա-
աթ աղնատըլար :



ՃԵՆԵՐԱԼ ԼԱԶԱՐԵՖԻՆ ՕՍԽԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԱՐԳԱՍԸՆԸ ԶԵՎԻՐՄԵՍԻ

Լազարէֆին պու հարէքէթինի պիր էյիճէ աղնամագ , պիր էյի խարթա-
եա միւհթաճ իսէ տէ , միւհթին մէրթէպէ խարթասըղ տա աղնաթմահա ճահտ
խտէճէյի :

Գարս գաղասը իլէ Ալէքսանտրօթօլ արասընտան կէչէն Արբա չայընըն սօլ
թէրաֆը Բուս մէմալիքի վէ սաղ թէրաֆը Օսմանլը մէմալիքի տիր . պու չայըն
եօգարըսընտա վէ չըմալ թէրաֆընտա Բուսլարըն Ալէքսանտրօթօլ չէհրի վէ գա-
լէսի վար քի , Բուսլարըն օրտուկեհանը իտի : Բուսլար պու իքինճի մուհարէ-
րէպէտէ իքի այ աղտէմ պու չայը կէչիպ , Գարսա տօղրու իլէրիլմէքտէ գար-
չըլարընտա Օսմանլը ասքէրի օլտուղունտան , Բուս ֆըրգալարը չօղլուգ իլէրի
կիտէմէհիպ , սաղ գօլլարը Գարս չայը ճիվարընտա , Պալտրվան իլէ Գարահալ-
տա իտի . օրթա գօլլարը Կէտիքլէր , Գուրուգ տէրէ վէ Իւչ թէքէտէ , վէ սօլ
գօլլարը տախի Անի թէրաֆլարընտա իտի : Պուսլարա գարչը օլան Օսմանլընըն
սաղ գօլլու տախի Պէօյիւք վէ Քիւչիւք Եահնիտէ վէ Վէզին քէօյիւնտէ իտի ,
օրթա գօլլարը Սուպաթան , Հաճի Վէլլի վէ Քէրգանատա , վէ սօլ գօլլարը տա-
խի Ալաճա տաղ թէրաֆընտա պիր գաչ մէվգիտէ : Հաճէթ տէյիլ տէմէհէ քի ,
Օսմանլընըն սաղը Բուսուն սօլունա , վէ Բուսուն սաղը Օսմանլընըն սօլունա
գարչը տիւչէր իտի վէ օրթա տա օրթահա :

Բուսլար նասըլ քի տէտիք , իքինճի տէֆա տախի Արբա չայընը կէչտիք-
տէ , Օսմանլընա գարչը պէօյիւք պիր չէյ եաբամալըպ . եալընըգ Գարսա եա-
գըն Պէօյիւք Եահնիյի զապթ իտուպ , ծնտան պաչգա պիր չէյէ մուվաֆֆագ
օլամամըչլարը : Մէվթիմ գըչա եազըն օլտուղունտան , վէ օրալարտա գըչ էր-
քէն պաստըղընտան , եէնի պիր մուհարէպէ տահա մէմուլ օլունմագտը . Նասըլ
քի մալիմ տիւր , Բուսլարըն միւրատըր Գարսը ալմագ օլտուղունտան , Գարսըն
աչըղընտա Մուխթար բաչա օրտուսու տուրտուգճա , Բուսլարըն Գարս իւզէ-
րինէ պիր հիւճիւմիւ գապիլ տէյիլտի . չիւնքի Բուսլար Գարսը վուրուր իքէն ,
Մուխթար բաչա տա արգատան կէլիպ քէնտիլլէրինի վուրուր իտի , Խմտի լա-
ղմ իտի քի Բուսլար իլք էվլի Մուխթար բաչանըն օրտուսունու պօզսունլար
էախօտ ծնու տա Գարսա թագսընլար , վէ սօնրա Գարսը ալտընլար : Հալ պու
քի պու իքինճի սէֆէրտէ տախի Բուսլար Մուխթար բաչալը պօզամայըպ , եի-
նէ քէնտիլլէրի պօզուլմուչլար վէ եալընըգ պիր Պէօյիւք Եահնիյի էլէ կէչիլի-
պիլմիշլէր իտի :

Գալտը քի , նասըլ քի մուգատտէմատա տէտիք , Մուխթար բաչանըն աւ-
քէրի իքի ճիհէթլէ աղտը : Պիր քի ասքէրինին եիրմի եիրմի պէչ պին գատարը տա

Գարսն չարգ թէրաֆընտա պալատէ թաատատ իթտիյիմիդ մէվելէրտէ իսէլէր տէ, միւթէատտիտ մուհարէպէլէրտէ էօլիւ, հարալը, խաթթա վէ հէսիր պիր օն օն պէշ պինի դայ օլուպ, պաշը պօզուզ, Չէրքէս վէ ֆիւրտէր տախի օլտուլու պրադըպ սափուշմուշ օլտուզլարընտան, Մուխթար բաշատան անճադ օթուզ օթուզ պէշ պին ասքէր գալմըշտը: Մուխթար բաշալը տիւշիւնտիւրէն շաշըթման վէ մէհուս իտէն իշթէ պու հալ իտի. չիւնքի էյի պիլիւրտի քի գարշըսընտա կրան տիւք Միշէլ վէ ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆի դօմանտաընտա իքի հիւղ էլլի թօբլա եէթմիշ սէքսէն պին ասքէր վարտը, քէնտիսինտէ իսէ անճադ ալթմիշ եէթմիշ թօբ:

Մուխթար բաշա Գարսա կիրէմէզտի, չիւնքի արասը չօդ աչըդ օլտուլու զսնտան, Բուսլար, սաղտան սօլտան քէնտինի օրթալահապիլիւրէրտի. իմտի էօյլէ տիւշիւնտիւ քի, Ալաճա տաղ իլէ Ավիլար տաղընտ չէքիւսին վէ օրալարտա թօբ տուրսուն թա Բուսլար եինէ Արբա չայընը կէչիպ, Ալէքսանտրօբօլա չէքիւնէնէտէք. չիւնքի նասըլ քի տէտիւր Իմէվսիմ գըշ պաշլանկըճը օլտուղունտան, Բուսլարըն թէրաֆընտան եէնի պիր մուհարէպէ տահա մէմուշ օլունամալտը. իմտի պալատէ թարիֆ օլունտուղու վէչի իլէ Մուխթար բաշա Ալաճա տաղ իլէ Ավիլար տաղընտա օրտու գուրուպ, օ էմին եէրլէրտէ պէքլէնէճէք իտի քի, Բուսլար սափուշմուն վէ քէնտիսի Գարսա կիրիպ գըշլասըն. չիւնքի օ եիւքսէքլէրէ Բուսլարըն աչըգտան կէլիպ քէնտինի վուրմասը գապիլ կէօրիւնմէղ իտի:

Շու հալտէ Օսմանը իլէ Բուս օրտուլարը եինէ պիր նէվի պիրի պիրինին գարշըսընտա իտիլէր, Օպրուչէֆին բլանը իսէ Ալէքսանտրօբօլտան վէ Բուս մէմալիքինտէն կանի Արբա չայընըն սօլունտան պիր պէօյիւք ֆըրդա ապքէր էնտիրիպ վէ թա աշաղըտան շու չայը Բիղաճ թէրաֆընտան Օսմանըտան խապէրսիւճէ կէչիւրիպ, Ալաճա վէ Ավիլար տաղարը արգասընտան Մուխթար բաշանըն արգասընը քէսմէք իտի քի, նէ Գարսա կիտէպիլիսին նէ տէ գարշըսընտա օլան կրան տիւք Միշէլ վէ Մէլիգօֆի օրտուսունուն հիւճումէրինէ տահանամանարադ արգաստան գաշապիլիսին: Իշթէ պու Արբա չայընը աշաղըտան ուղադտան կէչիպ տէ, Ալաճա տաղըն արգասընը վուրմագ մէմուրիյէթի ճէնէրալ Լազարէֆէ իհալէ օլունտու: Լազարէֆ պու իշի պաշա չըգարմատըգճա կանի արգաստան կէլիպ Ալաճա վէ Ավիլար տաղարընը սարմատըգճա, կրան տիւք Միշէլ վէ Մէլիգօֆի պիր հարէքէթ իթմէեիպ, սալթ Մուխթար բաշա օրտուսունուն գարշըսընտա տուրուպ օնու կէօդէթէճէքլէրտի:

Ճէնէրալ Լազարէֆ կրան տիւք Միշէլ իլէ տայիւսա իլիթիլաթ իթմէք իւզրէ իլէրի եիւրիւտիւքնէ, թէլէկրաֆ թէլլէրի վաղ իտուպ, պու թէլլէր չիմ տիլէտէք հիշ պիր մուհարէպէտէ պու տէրէճէ խայրը պիր սուրէթտէ գուլլանըլմամըշտը տէրլէր, Էլօրբալը մուխպիլիւրէր: Պու վէչի իլէ եէթմիշ քիլօմէթրօ գատար թուլի օլան պիր մէսաֆէեէ թէլէկրաֆ թէլլի վաղ օլունտու, վէ պիր գաշ ուֆադ գաղադ դօլու մուհաֆազասընա թալին օլունտուլար: Էյէր ֆիւրտ վէ Չէրքէս սիվարիլէրի Մուխթար բաշա օրտուսունուն պրադըպ սափուշմուշ օլմանայըտըլար, պու թէլլէր նէ վաղ օլունտապիլիւրտի նէ տէ մուհաֆազա: Ալաճա տաղ մուհարէպէսինին գատէրի իսէ պու թէլլէրին լուգէրինտէ իտի: Ճէնէրալ Լազարէֆին մահէթինտէ եիրմի իւշ պուշուզ թապուր բիստէ, եիրմի սէքիլ պէօյիւք սիվարի վէ եէթմիշ պէշ թօբ վարտը, տահա աշաղըտա օլան Տէր

Ղուկասօֆ տախի, հէր թէրաֆա քէշֆ զօլարը սալտըրըպ, Իսմայիլ Հազգը բաշանըն հարէքէթինի գօլլահաճագ վէ պրագմահաճագտը քի Լազարէֆին հարէքէթինի տոռեռուպ տա, օ տա օնուն արգասընա տիւշսին:

Լազարէֆ իքի կիւն զարֆընտա Օսմանլըհա կէօրիւնմէեէրէք, պու իշի պաշա չըգարըպ, Վէզին քէօյիւ վէ Պազարճըգ արասընտա օլան Շաթըր օղլու թէքէլէրինի էլէ կէշիրտի: Շաթըր օղլու թէքէսինտէ պիր Օսմանլը թապեասը վարտը, Լազարէֆ օրահա կէլմէզտէն Մուխթար բաշանըն գարչըսընտա օլան ճէնէրալ Հայման թօր աթմահա պաշաեըպ, Մուխթար բաշա պունա գարչը աթէշ իթմէքտէ օլտուղու հալտէ, պիր տէ արգաստան Շաթըր օղլու թէրաֆընտան Լազարէֆին թօք սէսինի ալմաղա պաշաեըպ կիպի, արգասընըն սարըլմըշ օլտուղունու տա աղնայըպ, նէ եաքաճաղընը օ վաւըթ շաշըրտը: Պաղը Էրօբա մուխպիրլէրի տէրլէր քի, էյէր օ կիւնիւ Մուխթար բաշա շաշըրմասա, կիճէլէյին պիւթիւն օրտու աղըրըղընը սաքա եօլլարտան Գարսա եօլլատըղը կիպի, օրտուղու տա եախօտ հիշ օլմագսա օրտունուն պէօյիւք բայընը վէ թօքլարը տա Գարսա եախօտ Գարս բիշկեհաննա զաչըրապիլիրտի, լաքին պէօյլէ պիր շէյ նէ խաթըրնա կէլտի, նէ տէ պիր պաշգասը խաթըրնա պրապտը տէրլէր:

Պու ճիւմլէ իլէ Հոկտեմբերին 14իւնտէ պիւթիւն Օսմանլը օրտուսու պէօ-եիւք բայընըն օլտուն էթրաֆը սարըլմըշ օլտուղունա վագֆ օլտուգտա, աշըրը պիր թէլաշ վէ էնտիշէ իշինտէ պուլունտուլար, վէ սապահատաք քիսնէնին կէօղիւնէ ույգու կիրմէտի: չիւնքի պիր պէօյիւք օրտունուն էթրաֆը պէօյլէ իքի թէրաֆտան տա սրգը սրգընա սարըլմասը, հարպ վուգուաթընտա բէք նատիր կէօրիւլիւր շէյ տիր:



ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15 ՎԱԳԱՍԼԱՐԸ. — ԱՎԻԼԱՐ ՏԱՂԸ ԱԼԸՆԸՐ

ՎԷ ՕՍՄԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ՍՕԼ ԳՕԼՈՒ ՖԷՆԱ ՊՕԶՈՒԼՈՒՐ

Խաթըրա կէթիրմէլիյիզ քի Հոկտեմբերին 15ինտէ Մուխթար բաշա օրտուսու Ալաճա տաղ իւզէրլինտէ խաի քի, Գարսըն շարգ վէ սաղ թէրաֆընտա ճէսիմճէ պիր տաղ տըր: պու տաղըն սօլունտա վէ Գարս թէրաֆընտա վէ Գարսա տահա եաղըն, Ավիլար տէնիլէն պիր թէրէ վարտը քի Մուխթար բաշա պէշ թապուր ասքէր՝ վէ իւշ թօք իլէ օ թէքէյի չօգտան թուլտուրմուշ ուտու: Պու Ավիլար տէնիլէն թէքէ եա տաղ տըք պաեըր օլտուգտան մաստա Օսմանլը ասքէրի պիւթիւն էթրաֆընա թիւֆէնքճիլէր իշիւն խէնտէք չէվիրմիշ օլուպ, քէնաիլէրի խէնտէք իշինտէ տուրուպ, իւզէրլինտէ հիւճում իտէճէք տիւշմէնէ պու սիրէր իշինտէ աթէշ բիւսկիւրէպիլիրլէրտի: Ֆագաթ պու Ավիլար թէքէսի պիր մուհարէպէ մահալի օլմահըպ, անճագ Բուլլարը Գարս իլէ Մուխթար բաշա օրտուսու սրասընա կիրսիրմէմէք, վէ օրտու իլէ Գարսըն իխթիւլաթընը քէստիրմէմէք իւզրէ պէօյլէ պիր իսթիհքեամ վիրտիրլմիշ իտի: լաքին ասքէր տէ աղ ըսը թօք տա, չիւնքի նասըլ քի տէտիք հիշ մէմուլ տէյիլ վտի Բուլլարըն իլք պահարտան էվլէլ օրալարտա ճէնկ խտէճէյի, օնուն իշիւն

պու Ավիլար տաղընա վերիլէն իսթիհքեամ զիատէ պիր նիզամ իգթիպասընտան խտի . նէթէքիմ պիր տիւշմէն հիւճումինէ գարշը գոյմագ իչիւն :

Լաքին հօգարտա նազլ իսթիլիմիդ վէչհ իլէ , ճէնէրալ Լազարէֆ արգատան տօլաշըպ կէլիպ պու տաղըն արգասընտա օլան Ձիֆթ թէքէյի թուլտուգատա տահա զիատէ Ալաճա տաղա հազըն խտի նէթէքիմ Ավիլարա , հասըլը տահա պիր լայըլը աղնաթմագ իչիւն շէօյլէ տէրիդ քի , Մուխթար բաշա օրտուսու Ալաճա տաղտա օլտուղու հալտէ , Էօնիւնտէ վէ շըմալ թէրաֆընտա Կրան տիւք Միշէլ եախօտ ճէնէրալ Մէլիգօֆ օրտուսու վար ըտը , վէ արգասընտա գըպլէ թէրաֆընտա իսէ Լազարէֆ : Ավիլար տաղը իսէ տահա սօլա տիւշիւպ , Օսմանլընըն սօլ գօլունուն տահա սօլունտա խտի վէ նասըլ քի տէտիք օրատա հալընըլ իւշ թօք իլէ իքի պլին Օսմանլը ասքէրի օլտուղունտան , աալա մէմուլ օլունմագտը քի ճէնկ օրատան պաշլասըն :

Լաքլն Բուսլար Լազարէֆին կէլիպ օ տաղըն արգասընա եթիշտիյի խապէրինի ալըր ալմագ , իրթէսի սապահընը սաղ գօլարընտան ճէնէրալ Հայմանը թէֆրիք իտուպ , պու Ավիլար տաղընը վուրուպ ալմայա թային իթիլէրտի : Իմտի Հոկտեմբերին Ափինճի կիւնիւ ալէսասպահ ճէնէրալ Հայման ալթմըշ տէօրթ բարէ թօք իլէ Ավիլար տաղընտա օլան Օսմանլը մէվզիլէրինի տէօյմէնէ պաշլատը , վէ Օսմանլը ասքէրի հէր նէ գատար եիւքսէքտէ վէ մէթէրիս իչինտէ իսէ տէ , սայըտա տա թօքտա տա աղընգ օլտուղլարընտան , Հայման ֆըրգասը գուրշուն վէ սալգըմ մէնղիլինէ դատար հանաշապիլտի :

Ճէնէրալ Հայման ալթը սաաթ պու թօք ալթէլինէ տէվամ իտուպ , մէթէրիլէրի խարապ իթտի վէ պունլարըն իչինտէ օլուպ դահրամանքեարի պիր սէպաթ կէօսթէրէն պէշ թապուր Օսմանլը ասքէրի , ճէսէտլէրի իլէ պու խէնտէքլէրի տօլտուրտուլար : Մուխթար բաշա Ալաճա տաղըն էօնէ տօղրու օլան պիր գօլունտա տուրուպ , եիւքսէքտէն պու մուհարէպէյի սէյր իտէրտի :

Բուսլարըն պու տէրէճէ պիր թէանիւտլէ , Ավիլար կիպի պիր մէվզիլի զապթ իթմէնէ չալըշտըղլարընըն սէպէպի նէ խտի , պունու Մուխթար բաշա պիր տիւրլիւ աղնաեամատը , Իքինճիսի ֆիլիդ Էօմէր բաշա քի , օրտունուն սաղ պօլու գօմանտանը խտի , հանար թուլթուշուր խտի քի , նիլքին քէնտիսինի Ալաճա տաղտա վէ թօք մէնղիլինտէն ուզադտա պօշտա պրագըիօրլար տէյի , տէֆա տէֆա րուխսաթ իսթէտի Մուխթար բաշատան քի , կիթսին Հայմանը վուրսուն , վէ թագըմը իլէ եէսիր իտէր էօնիւնէ կէթ իրիլիմ տէյի տէ վէտ իթտի : Մուխթար բաշա Էօմէր բաշանըն բլանընը պէյէնտի , ֆագաթ իճրասընա էմր վիրմէտի :

Պու ճիւմլէ իլէ Ավիլար մուհաֆազասընա թային օլունան Օսմանլը ասքէրի , հալա Բուսլարըն հիւճումինէ դահրամանքեարի պիր սէպաթլա տահանադտա իտիլէր : Մուխթար բաշա պունլարա մուալլնէթ իթմէք իւզըրէ , Հայմանըն սաղընա վէ սօլունա պիր գաչար թապուր ասքէր վէ թօք տախի կէօնտէրմիշ խտի իսէ տէ , Բուսլար չօգլուգ օլտուղլարընտան , պունլարտան գայտ իթմէեիպ իչլէրինէ պագալըլար : Օսմանլըլար Վէզին քէօյ թէրաֆընտան տախի Ավիլարը գուրթարմուս չալըշտըլար , լաքին պու քէօյիւն հօլու իւզէրինտէ պուլունան պիր թապուր Բուս ասքէրի եէտի թապուր Օսմանլը ասքէրինէ կէչիս վիրմէեիպ , սօնրատան Պէօյիւք Եահնիտէն կիլէն Բուս թօքճուլարը վէ ալճըլարը պիւթիւն հօլու գաբանըպ , պու եէտի թապուր եինէ Բիւլիւք Եահնիյէ

ալտէթէ մէծպուր օլտու : Եօյլէնէ հաղըն ճէնէրալ Հայման պապոր քի ուզադ-
տան թօք աթմադլա Ավիլար ասքէրինի թէսլիմէ մէծպուր խտէմէեճէք , ու-
մուս հիւճիւսմ գօմանտասը վիրտի , վէ Բուս ասքէրի սաաթլար իլէ ուզլաշըպ ,
պէյհիւսէ թէլէֆտէն պաշգա պիր շէյ կէօրէմէտիքլէրինաէն , պու գօմանտա
ճանլարընա միննէթ տիւշտիւ : Իմտի Բուսլար թօք վէ թիւֆէնք աթարադ ու-
մուսի պիր հիւճուսմէ պաշլատլար : Իպթիտա տա Օսմանլը ասքէրի տէ թօք վէ
թիւֆէնքլէ էյի ճէվապ վիրտի : Լաքին սօնրատան կիթաիքճէ Բուս ասքէրինին
չօղալտըղընը կէօրիւպ , վէ քէնտիլէրինէ հարտում կէլէմէեճէք օլտուղունու
աղնաեղպ , կիւզէլիւմ Հէնրի Մարթինի թիւֆէնքլէրինի տախի պրադլա գաշան
գաշանա օլտու , հարըսը թէլէֆ օլմուշ իքի պին ասքէրի նէ հաբապլիլր խտի
եհրմի պինաէն զիատէ օլան ճէնէրալ Հայմանըն ասքէրինէ գարշը : Իմտի նա-
կէհան թօք վէ թիւֆէնք սէսլէրի քէսիլիպ , Բուսլարտան չըգան միւքէրէր
«հուրրա» սէտալէրի էֆլաքէ գատար վապ օլտուրուտու : Բուսլար գարընճա կի-
պի Ավիլար տաղըն թէքէսինէ չըգըպ , պէշ եէրէ Բուս պալարաղընը րէքզ իթ-
միշլէր խտի :

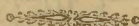
Հայման , Ավիլար թէքէսինի ալըր ալմազ , արդատան Լազարէֆ տախի
ասքէրինի իլէրի սիւրիւպ կէլտի Հայմանըն ասքէրի իլէ պիրլէշտի : չիւնքի Հայ-
րան Ավիլար թէքէսինէ պիր ազ թօք վէ պիր ազ ասքէր պրադըպ վէ դուսու-
րունու ալըպ աշադա էնմիշտի : Հայման իլէ Լազարէֆին պիրլէշտի իլէ Օս-
մանընըն սօլ դօլու իլէ սաղ դօլունուն վէ պիր աղ օրթա դօլունտա իիթիլա-
թը քէսիլմիշտի : Լաքին Օսմանընըն պէօյիւք դուվլէթի օրթատա վէ սաղտա
օլտուղունտան , Մուխար բաշա պունու պէօյիւք պիր մաղլուպլիյէթ սալմատը .
պէտպախթըղընտան քէնտիլի օ արալըգ պիզզաթ սօլ դօլտա պունունուպ ,
օրթա վէ սաղ դօլար իլէ իիթիլաթը գարմատըղընտան , հէմ Բուսլարա եէսիւր
տիւշմէմէք , հէմ տէ Գարսա կիտիպ օրատան պիր մըգտար ասքէր տահա ալա-
րազ կէլիպ սօլու դուրթարմադ իչիւն , էրիքեանը հարպընը պէրապէր ալըպ
ալէլ աճէլէ Գարսա տօղրու կիթմէքտէ օլտուղունու սօլ դօլ ասքէրի կէօր-
տիւքտէ , Մուխթար բաշանըն նիյէթինէ վազֆ օլմատըղլարընտան , սէրասքէր-
լէրի գաշաեօր զանը իլէ պիր դօրգու տուր ճիւմէսինի իսթիլա իտուպ , վէ
խաթթլար պօղուլուպ գաշան գաշանա վէ Գարսա գօշան գօշանա օլտու :
Մուխթար բաշա տա սօլ դօլուն պու գաշըշընա պիր մանա վիրէմէյիպ , Գար-
սա կիրէր կիրմէզ գաբուլարլը չէվիրթտի , վէ գաբուլարըն էօնիւնէ պիր թա-
պուր ասքէր գօյուպ , գաշանլարը կէրի բիւսկիւրթմէյի պու թապուր ասքէ-
րինէ էմր վիրտի : Լաքին գաշանլար օ տէրլճէ խէվֆ ու ֆիւթուրա կիրիֆթար
օլմուշլար ըտը քի , պու թապուրու , իւզէրլէրինէ աթէշ իթմիշքէն տախի տիյ-
նէմէեիպ տաղրթալար վէ Գարս գաբուլարընը զօրլաեղպ իչէրի կիրտիլէր , վէ
Գարսըն էօթէ թէրաֆընա պիլէ կէչէնլէր օլտու :

Սօլ դօլուն պիր եաղնըշըղա մէպնի , պու պիչիմաէ գաշըշը Բուսլարա բէք
պէօյիւք մուզաֆֆէրիեթ սալըլտը : Ավիլարտան Գարսա գատար օլան մէսա-
ֆէտէ բէրէքէնտէ գապիթսիդ ասքէր նէֆիւթընտան , օրտու աղըրլըղընը թա-
շըեան զըրըգ տէօքիւք կէօշ արապալարընտան վէ պինիճիսի օլմայան աթլար-
տան պաշգա պիր շէյ կէօրիւնմէլտի : Բուսլարտա իսէ սիվարի չօլ օլտուղուն-
տան , պունլարըն արգասընտան գօլ գօլ սիվարի սալարտըլար , սիվարիլէր հազ-
մմ մը իթսինլէր , ասքէր մի եէսիւր ալսընլար , ասքէրմի էօլտիւրսիւնլէր , ար-

Թեզ հէր պիրինին մէջի նէ իսէ , ծնա կէօրէ պիրէր հարէքէթաէ պուլունուպ , եաղմա տա իթտիլէր , եէսիր տէ ալտըլար , աաքէր տէ գըրտըլար . վէ սօլ գօլ նըսֆընտան զիատէ թէլէֆ կէօրէրէք , անճապ քէնտինի Գարս գալէսինին իչի-
նէ աթապիլտի :

Մուխթար բաշա պու հալի կէօրմէմէլլիք իտէմէտի իսէ տէ , էն մէշնուր աաքէր վէ դօմանտանլար սաղտտ օլտուղունտան , ծնլարա պէօյիւք էմնիէթի վալտը . իմտի տէրադապ սօլ ֆիրարիլէրինի նիզամա գօեուպ , Գարս մուհա-
ֆաղա աաքէրինտէն տէ պիր մըգտար աաքէր իսթիսնապ իտէրէք , սօլուն զայպ իթտիլի մէվգիլէրի իրթէսի կիւն եինէ զապթ իթմէք նիլլէթինտէ վէ իւմիտին-
տէ իտի . օ դատարատագ քի Պապը Սէրասքէրիլէ Գարստան պիր թէլէկրաֆ չէքիպ , վէ սօլ գօլուն պօզուլտուղունու սէթր իտէմէեէրէք , պու պօզկուն-
լուղու Բուսլարըն թօրլարընըն զիատէլլիլինէ վէ եէնի վէ մահիր թօրճուլար կէլ-
միշ օլտուղունա , վէ քէնտի աաքէրինտէ իսէ մահիր զապթթանըն չօղունուն հարպա ֆէտա օլտուղունա համլ իտէրէք , իրթէսի կիւնիւ Գարստան չըզըպ ,
պիր պէօյիւք մուղաֆֆէրիլէթլէ պու պօզկունլուղուն ինթիդամընը ալաճաղը-
նը տա վատ իթմիշ իտի :

Լաքին կրան տիւք Միշլ իլէ Մէլիգօֆ պու պօզկունլուղտան պի դայտ
վէ պի հաճէթ տուրմահըպ , իրթէսի կիւնիւ Ալաճա տաղընտա գալան օրթա
վէ սաղ գօլ իւզէրինէ նէ հիւճիւմ իտէճէքլէրինէ , նէ տէ կիճէլէլին գարար վիր-
տիլէր քի շիստի նազլ իտէճէլիլ : Վէ իրթէսի կիւնիւ Մուխթար բաշա Մթալէ
աաքէրի իսթիսնապ իտուպ , Գարս գաբուսունտան չըգաճաղը սըրատա սաղ գօ-
լուն տա բէրիշան օլտուղու խապէրի կէլիպ , օ կիւնիւ Գարստան տըշարը չը-
գամապ օլտու :



ԲՈՒՍԼԱՐ ԱԼԱՃԱ-ՏԱՂԸ ԱԼԸՐԼԱՐ . ՎԷ ՕՍՄԱՆԼԸ ՍԱՂ ԳՕԼՈՒ

ԹԵՐԲԻ ՍԻԼԱՃ ԻՏԵՐ

Մալիւմ օլտուղու վէչի իլէ , Բուսլարըն թէրթիպի պու իտի քի , Ալաճա
տաղը հէր թէրաֆտան սարսընլար , վէ օրատա օլան Օսմանլը սաղ գօլունու
թէլքմիլ եէսիր իթսինլէր : Հայման իլէ Լաղարէֆ Ավիլար վէ Վէզին քէօյիւնտէ
Օսմանլընըն սօլ գօլու իլէ ուղրաշմադտա օլտունլար : Ճէնէրալ Բուք տախի Ա-
լաճա տաղը իւզէրինէ թային օլունտու , պունտան մազսէտ Բուսլար օրթատան
պիր պէօյիւք վէ ումումի հիւճում իտինճէլէտէք Օսմանլընըն սաղ գօլունու Ա-
լաճա տաղտան զըմըլտաթմամապ իտի :

Իմտի իլք էվիլէ Ալաճա տաղըն էթէլինտէ վէ չըմալ թէրաֆընտա օլան
սէլրէք Բուս ալճըլարը Բէրքանա վէ Շամշի գարիլէլէրի թէրաֆընտան աթէչէ
պաշլատըլար . պու մանօլրա իլէ Օսմանլընըն Ալաճա տաղտա օլան էն պէօյիւք
դուվլէթի նէրէտէ իտի , միւրատլարը ծուռ աղնամապ իտի : Օսմանլը Բուսլա-
րըն պու մանօլրաաընը կէօրտիւքտէ , տաղըն աշաղըսընտա օլուն մէթէրիսլէ-
րինի պրազըպ , հօգարտա օլան թապեալարընա չէքիլտիլէր վէ օրատան պաշ-
լատըլար Բուս ալճըլարը իւզէրինէ թօր աթմահա : Թիւֆէնկէնտաղարոնէ եէր-

լէրինտէն զըմբլտանտըլար նէ տէ Բուս ասքէրի իւզէրինէ թիւֆէնք աթարլար , պէքլէրլէրտի քի Բուսլար սլայըը թըրմանմագտա եօրուսունլար վէ տալրանմագ օլտունլար , թիւֆէնք օ վագըթ աթըլաճագտը իւզէրլէրինէ :

Լազարէֆին վէ Ամիրաճպօֆուն ալճըլարը իսէ , Օսմանլընըն պու աթէչէ տալրանմամաընտան իսթիֆատէ խոուպ , անընտան եիրիւյէճէք եէրտէ եա- նա մէյլ իթտիլէր վէ տաղը եանտան թըրմալատըլար . օ վագըթ Ալաճա տաղ- տա նէ դատար Օսմանլը թիւֆէնկէնտաղը վար իսէ , հէքսի պիրտէն Բուսլարըն իւզէրինէ դուրչուն աթմտեա պաչլատըլար , վէ պուստան տաղտա հէնուզ պէօ- եիւք գուվլէթլէրի օլտուղու տա աղնաչըլար . պինաէն ալէյհ արթըզ պէօյլէ պիր լիվա ասքէրլէ Օսմանլը իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէնին գապիլ օլմաեաճաղը տա աղնաչըլար , Բուսլար նէրէտէ մինասիպ պիր եէր վար իսէ թօրլարըն օրաեա կէօթիւրիւպ , վագըթ գաղանսագ իչիւն թէտաֆի մուհարէպլէրինէ տէվամ իթտիլէր :

Իքի ասքէր Ալաճա տաղըն չըմալ թէրաֆընտա պէօյլէ պիր պիրի դարչը- սընտա իքէն , Բուսլարըն պիր թագըմ պաչը պօղուզ վէ արախօն աթըլարը ճէ- նէրալ Չէվլէվաչէ գօմանտասընտա օլարադ , տաղըն չարզ թէրաֆընք սարմա- եա պաչլատըլար , քի օ թէրաֆտան տա Օսմանլը ասքէրինին արգասընք քէս- սինլէր :

Լաքին Մուսթար բաչանըն եէրինէ Ալաճա տաղտա գօմանտան ֆէրիզ Էօմէր բաչա Ավիլարըն ալընտըղընք օ կիւն Էօյլէտէն սօնրա տուչտուգտա , Ա- լաճա տաղտաքի թօրլարըն հաղըրլաեղպ , կէրի չէքիւմէք թէրթիպլինի թութ- մաեա պաչլամըլարտը : Լաքին Բուս ճէնէրալը Բուր Էօմէր բաչանըն պու մա- նօլրասընք աղնալըպ , պիր լիվա ասքէր վէ եիրմի սէքիզ թօրլա իւզէրինէ ա- լէլ ումոււմ պիր հիւճոււմ գօմանտաը վիրտի . Օսմանլը ասքէրի Բուս թօրլարը- նըն սէսինի իչիթտիքտէ , եէնիտէն տիրիլիպ չէտիտ աթէչլէ մուհալէրլէ եէ միւ- սարաաթ իլլէտիլէր իսէ տէ , Բուսլարըն Էքսէրիա նըչան ալըպ պիր նօղթաեա աթտողլարը թօրլարըն խաաարաթընա տաեանամատըլար . չիւնքի Բուսլար Էյի նըչան ալարադ խալը Օսմանլը թօրուսու գունտաղընտան ֆըրլաթտըլար , վէ խալը ճէպիւսանէ սանտղլարընք տա բաթլաթտըլար : Պուստան մաատա սաղ- տան սօլտան Բուսլարըն իքի գօլու իւզէրինէ Օսմանլը ասքէրինին արգասընք քէսմէքտէ իտի :

Պուսլար Օսմանլը ասքէրինի անընտան , սաղտան վէ սօլտան օ դատար սըղըչտըրտըլար քի , տաեանամաեղպ ֆիրարէ մէյլ իթտիլէր . վագտա տաղըն օ թէրաֆլարը դաեթթ սինկիսթան օլտուղունտան , Բուս աթըլարը չօղլուզ իչ կէօրլմէտիլէր իսէ տէ , Բուս բիատէլէրի տահա չաղուզ գօչուպ վէ եալընըզ բրէնա Չէվլէվաչէնին աթըլարը տա պուսլարա մուհալէնէթ իտէրէք , եինէ գա- չան ասքէրլին Էօնիւնիւ քէստիրիպ , կէրի գօվալամաեա տա մուվաֆիպազ օլ- տուլար :

Լաքին պու խուսուսի մուամէլէլէր օլունճայատաք վագըթ տա աղչամ- լամըչտը , ճէնէրալ շալման իլէ Լազարէֆ Օսմանլընըն սօլ գօլունու Գարսա գա- տար գօվալամագտա իսէլէր տէ , պու մուամէլէե եալընըզ աթըլարընք գուլ- լանըպ , հէմ տէ բիատէլէրինէ Էմր իթմիլլէր իտի քի , ծղար տա կիթսինլէր Չիֆթ թէլէքսի , Բազարճըզ վէ Ալիամա թէրաֆընտան Ալաճա տաղը սարսընլար , եա- նի տաղըն դարպ թէրաֆընտան : Էօմէր բաչա պէօյլէ հէր թէրաֆտան սարըլ-

տըղընը կէօրտիւքտէ , աղնատը քի արթըզ քէնտիսի իչիւն գուրթուռնչ ևսգ տու , պու ճիւնիլէ իլէ Բուսլար քէնտիսինէ տալրանման հիչ վազըթ պրազմա- մագ իւղրէ , ագչամ գարանըղընա տա պագմաներպ , պիր ումում հիւճում գո- մանտասը տահա վիրտիլէր : Կրան տիւք Միչէլ տէ Ալիլարտա վէ Չիֆթ թէ- րէսինտէ օլան ինթիլաթ ասքէրինտին պիր թապուր տահա Բուս ասքէրինէ եարտըմա կէօնտէրտի , լաքին պու թապուր հարէքէթէ պաշլար պաշլամազ , կէրէք Ալաճա տաղտան վէ կէրէք Բազարճըզ թէրաֆընտան պիր «հուրրա» սէս- լէրի տիր պաշլատը : Չիւնքի Օսմանըլար պէյազ պայրազլա մուսահիպէր կէօն- տէրիպ , էթրաֆլարը թէքմիլ սարըլարագ արթըզ մուգավլմէթ գապիլ օլամա- եաճաղընը պէեան իլէ թէսլիմ շարթլարընը աղնամագ իսթէտիլէր , վէ պու հա- վատիս եըտըրըմ սիւրաթը իլէ Բուս խաթթլարընա եաեըմըչտը : Կրան տիւք Միչէլ քի պալատէ մէզքիւր պիր թապուր ասքէր կէօնտէրտիքտէն սօնրա քէն- տիսի Գարսա տօղրու կիթմէքտէ իտի , Վէզին քէօյիւ թէքէլէրինէ վասլ օլուր օլմագ , քէնտիսինէ պու թէսլիմ իսթիտասը խապէրի վիրիլտի : Իմտի ճէնէրալ Բուրա պիր եավէր կէօնտէրիպ , թէսլիմ իւզէրինէ սէօյէչմէեէ պաշլամասընա էմր վիրտի , վէ ճէնէրալ Մէլիգօֆա տախի Լիւր կէօնտէրտի քի , գարարկիր օ- լան թէսլիմ մուգավլէրթընը բուչէթ վէ թաստիգ իթսին :

Օսմանը ասքէրի եարը կիճէտէն սօնրա պու թէսլիմ շարթլարընա վագֆ օլապիլտիլէր . չիւնքի եարը կիճէտէն պիր ազ էվէլ անճագ իմզալանապիլտի : Բրէնս Չէվէչվաչէնին չատըրընտա Էօմէր բաշա վէ Հասան բաշա եալընըզ ի- տիլէր . Էօմէր բաշա ուզոււն պօյու վէ Էւրօրաքեարի թէրպիլէ օլմուչ միւմ- թագ իւլ էմալ վէ ագրան պիր ճէնէրալ օլտուղունտան , ճիւմէնին նազարը տըգգաթը ծոուն իւզէրինէ իտի . նիհաեթ ճէնէրալ Մէլիգօֆա տախի կէլտի եէ- թիչտի , վէ իքիսի օթուրուպ , պիր կէօչ արապասը թահթասը իւզէրինտէ պիր մօմ գըրըղը Ըշըղը իլէ Ֆրանսըզ լիսանընտա օլարագ , թէսլիմ շարթլարընը չու վէճ իլէ գալէմէ ալտըլար :

Մանը Հոկտեմբեր 3/15 թարիխի իլէ Էօմէր բաշա գօմանտասընտա
օլան ասաքիրի Օսմանիչէնին թէսլիմի հագգընտա պէյ-
նիհիւմ գարարկիր օլան մուգավլէնամէ տիր :

Օսմանը օրտուսունուն իւչ ֆըրգասընտան պագը գալան ասքէրինին հարպ եէսիրի օլարագ , հաշմէթու Բուսիա իմքէրաթօրու օրտուսու ասքէրինէ թէս- լիմ շարթլարը պէր վէչի աթի պէեան օլունուր :

1.—Օսմանը ասքէրինին պու կիւնքի մուհարէպէտէ իպրագ իթտիքլէրի ճէսարէթ հիւրմէթինէ , հէր բիւթպէտէն օլան գապըթանընն սիւհալարը , էչ- եայը մախուսէլէրի վէ Լսլէրի տախի քէնտիլէրինէ պրագըլաճագ տըր :

2.—Միլանպէտէսթ ասքէրի թագըմընտան օլմանըպ տա օրտուտա պուլու- նան քիլաճը , արապաճը , չու պու վէ գապըթանըն խըզմէթիլէրի վէ պուն- լարա Լմալ օլան խատէմէլէր , սիւհալարը ալընտըգտան սօնրա մէմէքէթլէրի- նէ ալտէթ իթմէեէ սէրպէսթ տիրլէր :

3.—Անլէր քի իքինճի պէնտտէ թաստատ օլունան սընըֆլարտան օլմա-

եարագ սիւսանայեալ տաքէր տիր, անլէր հարպ եէսիրի օլուպ քէնտիլէրինի վէ պիւ ճիւմէ միւհիմնաթը հարպիլէրինի եանի պարագ, սիւս, թօք, կիւլ-լէ, խաթթագ բիատէ վէ թօք թագըմլարընը, խաթթախանէլէրի, վէլ հասըլ պիւ ճիւմէ լէվաղիմաթը տաքէրիյէյի թէքմիլէն թէսլիմ իտէճէքլէր տիր :

4.—Իւչիւնճիւ պէնտ անքեամընա իմթիսալէն թէսլիմ լաղըմ կէլէն ասա-քիր վէ մուհիմնաթըն թէսլիմի շու վէչի իլէ իճրա օլունաճագ սըր : Հարպ եէ-սիրի օլան հէր նէֆէր, Փըրդա վէ ալայ նոմէրօսունա թաթպիլգէն, սիւսանը պիր մահալը մալիւմէ թէք խոուպ, օրատա խաթիֆ օլունաճագ սըր : Թօք-ճուլար քէնտիլէրինի իշարէթ օլունան մահալէ թօքլարընը չէքէճէք տիրէր, պատէհու նէ գատար տաքէր վար իսէ, տաղտան էնիպ աշաղրտա քէնտիլէրի-նէ կէօսթէրիլէն պիր մահալէ թօքլանաճաղար սըր :

5.—Հարպ եէսիրի օլան տաքէրին վէ միւհիմնաթը հարպիլէնին թէսլիմ, 1877 սէնէսի Հոկտեմբեր 4իւնտէ, սապահլայըն սաաթ իքիտէ իճրա օլունա-նա պաշլանաճագ սըր :

6.—Ասքէր օլմահըպ տա օրտու խըղմէթինտէ պուլունանլարտան իւչ հէ-քիմէ տաթի իմթէտիքլէրի մահալէ կիթմէնէ բուխսաթ վիրլմիշ տիր :

Գալգասիա օրտուսունուն պիր դօլու գօմանտանը վէ Ֆէրիզ ճէնէրալը

ԲՈՒԲ

Ֆէրիզանը Օսմանիյէտէն

ԷՕՄԵՐ

Կրանտիւք Միշէլ Նիդօլայէվիչին եալէրի միրալայ

ԲԵԹԵՐՈ

Պու մուգալէլէնամէնին ալթընա ճէնէրալ Լօրիս Մէլիզօֆ տաթի քէնտի-էլի իլէ ֆագաթ Բուսճա օլարագ շու իլալէյի եաղմըշ տիր :

«Գալգասիա պաշ գօմանտանը Կրանտիւք Միշէլ հաղրէթլէրինին բուխ-սաթը իլէ իշպու մուգալէլէնամէյի թաստիգ իտէրիմ : »

Գալգասիա օրտուսուն ճէնէրալ գօմանտանը

ՄԵԼԻԳՕՅ

Իրթէսի կիւնիւ սապահլայըն վէ մուգալէլէ միւճիպինճէ, սաաթ իքիտէ Բուսլար նէ գատար գապիլ իսէ, սըղճա վէ սըղճա օլարագ Ալաճա տաղըն էթրաֆընա պիր տաքէրի գօրտօն չէվիրտիլէք, վէ հարպ եէսիրիլէրինին թէսլի-մինէ պաշլանտը : Օսմանը տաքէրի սիւսանլարըն տաղըն եօգարընա պրագըպ սիւսանը օլարագ աշաղրտա էնտիլէր : Սիւսանլարըն վէ օրտու լէվաղիմաթընըն մուհաֆաղասը իչիւն էթրաֆլարընա նէօպլէթճիլէր թալին օլունտու, վէ Սա-մանը տաքէրինին էնէճէյի եէրէ պիր ալայ Բուս տաքէրի իքի թէրաֆլը սաֆ-պէսթէ օլարագ տուրտուրուրուտ :

Բուս օրտուսունուն սալիր տաքէրիլէրի տէ Փըրդա Փըրդա վէ թիւֆէնքլէ-րի եէրտէ սուս բուս պուսլար սէյիրճի օլտուլար :

Օսմանը տաքէրինին տաղտան էնմէսի իքի սաաթ գատար սիւրտիւ, վէ աշաղը էնիպ օլատա պիր չար քէօշէ օլտուլար, վէ իքի ալայ Բուս տաքէրի պուսլարըն էթրաֆընա տիվիլտիլէր : Նիհանէթ տաղտա արթըգ հիչ Օսմանը տաքէրի գալմատըղը հալտէ, ճէնէրալ Բուս, Բուս տաքէրի խաթթլարընը տօ-լաշըպ, մաղհար օլտուգլարը պու մուգաֆֆէրիլէթլէրինտէն տօլայը ճիւմէսի-նի տէ թէպրիգ իլլէտի :

Պիր սաաթ սօնրա Բոս օրտոսուսունն պիւթիւն սօլ գօլու Օսմանլը եէսիրլէրինի տէ պէրապէր ալըպ , Վէզլին քէօյլունէ տօղրու հարէքէթ իթտիլէր . չիւնքի Կրան տիւք Միշէլ քէնտիլէրինի օրատա պէքլէմէքտէ խտի :

Քէօյլուն բիշկեհանրնա վասլ օլտուդտա , Օսմանլը եէսիրլէրինի եինէ պիր չար քէօշէ խաթթ իւզէրինէ օրթաեա տիգտիլէր վէ Բոս ասքէրլէրի տէ իքի թէրաֆլարնա տիգիլտի , պատէհու Կրան տիւք Միշէլ կէլիպ ասքէրի մէսէրրէթլէ սէլափատը , ասքէր հուրրալար իլէ գարշըլըլընը վիրտիլէր , վէ պուսլարըն սէսինի քէսմէք մէք կիւճ օլտու :

Պատէհու Կրան տիւք Միշէլ հարպ եէսիրլէրինի մուայեհնէ խոուպ , պիւթիւն զապիթլէրի հուղուրուսա ճէլպ իթտի , վէ էյի պաղըլաճագլարընը վաս խոուպ , հանկը Ֆըրգա ալայ վէ թապուրտան օլտուգլարընը տա պիր տէֆթէրէ գայտ իթտիրտի :

Իքի սաաթ արամտան սօնրա , հարպ եէսիրլէրի իքի ալայ Բոս ասքէրի րիֆադաթը իլէ Գուրուգ տէրէեէ կէօնտէրիլտիլէր :

Ա.Ա.ՃԱՍԱԳ. ԶԱՖԵԻԲՏԷՆ ՍՕՆՐԱ ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԱԼՏԸԳԼԱՐԸ ՄԻԻՀԻՄՄԱԹ
ՎԷ ՆԱՅԻԼ ՕԼՏՈՒԳԼԱՐԸ ՄԻԻԲԵԱՖԱԹ

Պու Ալաճա տաղ մուհարէպէսինտէն սօնրա , Բուսլարա թէսլիմ օլունան խամտէ իւշ Օսմանլը Ֆըրգասը խտէ տէ , պու Ֆըրգալարտա հարպտան , խասթալըդտան վէ սէֆալէթտէն պիր չօգ ասքէր թէլէֆ օլտուդտան մաստա , Ալաճա տաղ թաշլըգ գայալըգ օլուպ , կիճէ գարանլըլընտա ասքէրտէն բէք չօգ գաշըպ գուրթուլանլար տա օլտուդունտան , տաղ տաղ Բուսլարա թէսլիմ օլան ասքէր ճէման եէտի պլին նէֆէր վէ իքի եիւղ էլլի զապիթ խտի :

Պու զապըթտնըն իչինտէ խտի , Մուսթար բաշանըն եէրինէ ասքէրէ գօմանտան օլան ֆէրիգ էօմէր բաշա , Մուսթար բաշանըն էնիշթէսի Հաճի Բէչիտ բաշա , քի էօմէր բաշանըն ղըեապընտա օնուն եէրինէ կէչէճէքտի . Շէվքէթ բաշա , էրիքեանը հարպ բէյիսի լիվա Հասան բաշա , Մուսթաֆա ճաւիտ բաշա , Ահմէտ Բիֆէթ բաշա , էօմէր Թահիր բաշա , միրալայ Համտի պէյ վէ պլին պաշըլարտան Թէֆիգ պէյ , Սատըգ պէյ վէ Բիֆաթ պէյ վէ բաշալարըն եաւլէրլէրինտէն Ալի էֆէնտի , Ահմէտ ճէվտէթ էֆէնտի վէ Իսմայիլ աղա :

Ձէրքէս սիվարիլէրինին գօմանտանը Ձէրքէս Մուսա բաշա պու տախի եէսիրի հարպ զապըթտնը իչինտէ խտի խտէ տէ , հէր նասըլ խտէ գաշըպ գուրթուլտու , չիւնքի Բոս օրտոսուսունտա պունուն քէլլէսինի կէթիրէնէ պէօյլուք աթիլէ վաս օլունմուշուտու :

Քէզալիք Շէյիս Շամիլին օղլու զաղի Մէհմմէտ բաշա տա , գօմանտա իթտիլի իւշ եիւղ ասքէրտէն անճագ եէտի սիվարի պէրապէր ալարագ գաշըպ գուրթուլապլտի , պունուն տա քէլլէսի թէհլիքտէ խտի :

Կիճէ գարանլըլընտա նասըլ քի տէտիք պիր չօգ Օսմանլը ասքէրի տէ գաշմըշ խտիլէր խտէ տէ , Բոս ասքէրի վէ գաղաղլար , Էօլլարըն հէր թէրաֆլընը

սարմըն օլտուգլարընտան , պունլարըն չօղու տա եա թէլէֆ օլտու եա եէսիր տիւշտիւ :

Հարպ եէսիրի օլան բաշաշար տէրազապ Թիֆլիսէ կէօնտէրիտիլէր , վէ ումոււ անալի թէրաֆընտան զիատէ իզգէթ իքրամ կէօրտիւլէր , սօնրա Բէթ-րօպուրկա կէօնտէրիտիլէրինտէ տէ քէզալիք : Բուսլար չօգ չալըշարլար քի , պու մաղլուպիլէթլէրինին սէպէպի հազգընտա պունլարըն աղլընտան պիր շէյ ալսընլար լաքին ալամատըլար . եալընըզ պազը էճնէպի մուհարրիլէրի տէրլէր քի , լիսանլարընտան Մուխթար բաշա հազգընտա պազը շիքեայէթ սէպէրի իշիթիլտի տէյի . լաքին պունլարըն լազըրտըսընա իթխմատ իտուպ տէ , պունա * սահիհ տիր տէեէմէյիլ :

Նասըլ քի եօգարտա զիքը իթտիք , հարպ եէսիրի եալընըզ եէտի պիննէ-ֆէր իտի , լաքին պու եէտի պին Մուխթար բաշա օրտուսունուն թէլէֆաթը-նըն անճագ պիր նըսֆը իտի : Ձիւնքի նասըլ քի էվլէլճէ եազըլտը , Մուխթար բաշա մատէթինտէ եալընըզ օթուզ իքի պին ապքէր օլուպ , պունլարտան օն ալթը պինինի քէնտիսի ալըպ , Գարսըն մուհաֆազասընա գօշմուշուտու , գու-տուր տօգուզ պինի տէ ճէնկտէն , խասթալըդտան , աճլըգտան թէլէֆ օլմուշ վէ պիր չօղու տա ֆիրար իտուպ , իքինճի օն ալթը պինտէն եալընըզ եէտի պինի Բուսլարա հարպ եէսիրի օլապիլմիշ իտի :

Պունլարա նիսպէթլէ Բուսլարըն թէլէֆի հիշ կիպի իտի : Ձիւնքի բումի Հոկտեմբերին 3 վէ Կիւնտէ պիւթիւն թէլէֆլէրի , 7 զապիթ էօլիւ , օն տօգուզ աղըր խաֆիֆ հարալը , վէ 223 նէֆէր էօլիւ վէ 1162 աղըր խաֆիֆ հարալը նէֆէրլէրի սալըլտը :

Լաքին Օսմանլընըն մուհիմմաթճա թէլէֆի բէք զիատէ իտի : Գըրգ իքի թօք , եանի թօքլարըն եարըսը , հէմէն պիւթիւն օրտու լէվազիմաթը , վէ Մուխ-թար բաշանըն պունճա զահմէթլէ թէտարիք իտէպիլտիլի էրգագ քի , պիւ-թիւն Բուս օրտուսու օն պէշ կիւնտէն զիատէ միւստէթ պօլ պօլ օնտան եէ-տիլէր իշտիլէր : Քիւլլիյէթլի թիւֆէնք , խարթուճ , կիւլլէ , պարուլթ վէ սա-եըրէ տէ Բուսլարըն էլինէ կէշտի : Բուս զաղէթալարը թիւֆինքլէրին մէշհուր-լուզունու մէթի իթմէքտէն տօեամատըլար . թօք վէ աթ թապըմլարընը վէ գօ-շուլարընը տա հէպ Ննկիլիլ իշի օլտուղունու ըրվաւէթ իտէրէք բէք մէթի իթ-տիլէր . լաքին պունլարըն մուհաֆազասընա հէր նէ մէրթէպէ տըգգաթ օլուն-տու իտէ տէ , գազաղլար , Գալգաս պաշը պօղուգլարը վէ Բուս հուտուտուն-տան կէլէն հըրսըզ թազըմը քիւլլիյէթլիւ շէյ , պաթալ շէյ եաղմալատըլար վէ պիր աղը ապքէր տէպպօյունա կէօնտէրիլէպիլտի , օ գատարատաք քի Նրան տիւք Միշէլ պիր էմրնամէ չըգարըպ , քիմին էլլնտէ պէօյլէ Օսմանլը պէյլիք թիւֆինքի պուլունուր իտէ , թիւֆէնկէ թուլթուլսուն տէյի էմր իթտի :

Մուհարէպէեէ պաշանալը Բուսլարըն իշի Անատօլուտա տա Բումէլիտէ տէ բէք թէրա կիթտիլնտէն , պիւթիւն Բուս անալիսի ֆէվզէլատէ գարա եաս վէ հիւզն ու մաթէմ իշինտէ իտիլէր . իմտի պու իւք ֆիւթուհաթ խապէրի , Բուսիաեա վասլ օլտուղու կիպի , անալիսին հիսս իթտիլի մէսէրլէթ թալիֆ գապուլ իտէմէզ . իմրէրաթ օր տալի պու մէսէրլէթը ումուլիյէեէ տահա պիր բէվէաք վիւրմէք Նիյէթի իլէ , օրտու սէրասքէրինէ ֆէվզէլատէ միւքեաֆաթլար թէվզլի իթտիրտի :

Քէնտի պիրատէրի Նրան տիւք Միշէլէ ֆէվզէլատէ իլթիֆաթլը պիր նա-

մէ եաղըպ , պէրապէրինճէ Սէն Ժօրժ նըշանընըն թէպտիլէն պիրինճի ըիւթպէս սինի տախի թէվճիհ իյլէտի :

Պու տէվրտէ պիր Կրան տիւքէ պունտան պէօյիւք վէ շէրէֆլի պիր միւքեաֆաթ տահա օլամապտը : Չիւնքի իմբէրաթօրիչա Գաթէրինա իճատ իտէլի , եիւզ սէքիզ սէնէտէն պէրու պու նըշանըն պիրինճի ըիւթպէսի , Բուս եա էճնէպի հալընըզ եիրմի դատար Էւրօբանըն էն պէօյիւք սէրասքէրլէրինէ վէ ֆաթիլէրինէ վիրիլմիշտի , վէ Կրան տիւք Միշէլէ պու պիրինճի ըիւթպէ վիրիլտիքտէ , պիւթիւն Էւրօբատա պիր քիշի վարտը սաղ վէ պու նըշանը համիլ օլան , օ տա Ալէմանիա իմբէրաթօրու Կիյօմ իտի : Ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆա Արտահան ալընտըզտա իւչիւնճիւ ըիւթպէսի վիրիլմիշտի , պու տէֆա թէպտիլէն իքինճի ըիւթպէսի վիրիլտի : Էճնէպի մուհարրիլէրի տէրլէր քի , Էպու տա բէք պէօյիւք շէրէֆ իտի օ Էրմէնի ճէնէրալա , չիւնքի օ վագթա դատար պու իքինճի ըիւթպէսի համիլ օլան տա եալընըզ իւչ քիշի վարտը Բուսիատա : Պիրի Կրան տիւք Նիզօլատա Թունայը կէշտիյի իչիւն , տիկիրի Կրան տիւք Միշէլտէ , վէ իւչիւնճիւսիւ բրէնս Պարիաթինսքիտէ վագթը իլէ Շէյի Շամիլի թուլթուպ , Չէրքէզիսթանը թէքմիլ դապթ իթտիյի իչիւն : Պունլարտան մաստա բէք չօզ թէվճիհաթը ասքէրիյէ տախի վագը օլտու : Նէտի լիվա ճէնէրալը ֆէրիզ օլտուլար , վէ օն պէշ միրալայ տա լիվա , սայըր պիր չօզ միրալայլար դայմադամլար վէ պին պաշըլար տա :

Պու գատար միւքեաֆաթլար թէվզի օլունտուղու հալտէ տէ Բուսլար Ալաճա տաղ մուհարէպէսինտէ մալիք օլտուզլարը զաֆէրին էհէմիլեթիյի հալա ալմամամըշլարտը : չիւնքի նասըլ քի մահալինտէ եազմըշըզ , Մուխթար բաշա օրտուսու ասքէրին աղըղընտան պիր թախթա բէրտէ կիպի Բուս օրտուսու է օնիւնէ կէրիլմիշ օլտուղունտան , արգասը պօշ ուտու : Էրզրումա գատար աչըպտը , վէ դալիպ պիր տիւշմէնէ գարշը գօեաճագ հիչ պիր մէվզի թուլթուլմալըշ ըտը :

Էճնէպի մուհարրիլէրի տէրլէր քի , Սամանըլ թէրաֆտարլարը պու Ալաճա տաղ պօզղունլուղունու ուֆագ պիր չէյ կէօսթէրմէք իչիւն չու հավատիսլէրի նէշը իթտիլէր : Նագընտա Մուխթար բաշա ասքէրի իլէ Խամայիլ բաշա ասքէրի պիրլէշէճէք , բէրաքէնտէ թապուրլար թօրլանաճագ , Գարս տահա եէրինտէ տուրուեօր , վէ չօզ վագթ տա տաեանապիլիլ , Էրպրումտան , Թրապուղանտան , Սթանպօլտան քիւլլիյէթլու ասքէր իմտատա կէլիեօր , պունլար հէպ թօրլանտըզտա , Էրզրումու Բուսլարըն ալմասը գապիլսիզ տիր , վէ էյէր Էրզրում իւզէրինէ կէլիլէր իտէ , պէօյիւք թէլէֆէ տէ ուղրարլար : Հէմ գըշ եազըն օլուպ , Էրզրում վիլաեէթի վաթէն մուհարէպէտէն օ տէրէճէ խարապ օլմուշ տուր քի , Բուսլար եօլտա եէեէճէք պիր չէօք պիլէ պուլամազլար , հէր չէյի պէրապէր թաշըմալը տըրլար : Սօդանըլ տաղըն չամուրլու պաեըրլարընըն եախօտ ատամ պօյու գարլարընըն իչինտէն նամըլ կէչէճէքլէր , պու զաեըլ չապուզ եէրինէ կէլիլ , վէ դայրիհիւմ վէ դայրիհիւմ :

Նէ եըլաըրըմ սիւրաթը իլէ Բուսլարըն Էրզրում իւզէրինէ կէլէճէյինի օ վագթ քիմսէ խայալ իտէմէզ իտի :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԷՐԶՐՈՒՄԱ ԴԱՏԱՐ ՕՍԽԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ
ԱՐԳԱՍԸՆԱ ՏԻՒՇՄԷՍԻ

ՄՈՒԽԹԱՐ ԲԱՇԱՆԸՆ ԳԱՐՍԱՆ ԶԸԳՄԱՍԸ Վ.Է ԻՍԽԱՅԻԼ
ԲԱՇԱՆԸՆ ԲՈՒՍԻԱ ՄԷՄԱԼԻՔԻՆՏԷՆ ԲԻԶԱԹԸ

Ալաճա տաղ պօղկոճնոճնտան սօնրա , Գարս շէհրինտէ հասըլ օլան տէհ-
շէթ վէ խէլէճան գալէմ իլէ թահրիբի գապիլ վագաւարտան տէյիլ տիր . պու-
նու պազը մէրթէպէ թէսքին իթմէք իւզրէ , Իսմայիլ բաշա ալթմըշ թապուր
ասքէրլէ Պայաղիտէ կէլտի , վէ Աբբա չայընը եօլարը չըզըպ Գարայալա կէլէ-
ճէք վէ օրատա Բուսլարըն արգասընը քէսէճէք տէյի թէսէլլիպահշ չալիսալար
նէշր օլունտու , վէ Էօթէտէ պերիտէ բէրաքէնտէ վէ սէրսէրի սօգաղարտա
կէզէն ասքէր նէֆէրաթը սանճագ ալթընա թօբլանըմանա պաշլանտը : Կիճէ
պիւթիւն սօգաղարա գարաղօլլար թային օլունուպ , ասքէրտէն պաշսըզ զըշ-
սըզ սէրսէրի կէզէնլէր թօբլաթտըրըտը , վէ Գարստա օլան գօնագլար ճէպրէն
ալտըրըլպ պունլարըն տէրունինէ եկըլէշտիրիլտի :

Գարստա ասքէրտէն պինլէր իլէ խասթա վէ եարալըլար օլուպ , պունլա-
րա նէ իլաճ վարտը , նէ հէքիմ , նէ տէ եաթաճագ եկր . պէշ եիւզ խասթա վէ
եարալընա անճագ պիր հէքիմ տիւշէր խաի , օ տա թիֆօղտան թութուլուշ
քէնտի տէ խասթա օլարադ :

Էօթէտէ Գարսըն աչըղընտա օլան գուրա վէ գասապալարա գաղազ ս/-
վարիլէրի եաերըլպ իթմէտիքլէրի խասարաթ գալմատըղընտան , պուրալարտան
տա եէտի սէքիզ պին ահալի չըր չըսլագ ալէլ աճլէ ֆիրար խտուպ , անճագ
ճանլարընը գուրթարարագ Գարսա սըղընմըշլար ըտը . Փապաթ պիր եէր եիւրտ
պուլամատըղլարընտան , օ սօուգտա սօգաղարտա գալմըշտը . չիւնքի Հոկտեմ-
բեր պընտա Գարստա ֆէնա սօուզ պաշլար : Ս պիր գաշ կիւնտէ Գարսըն հա-
լինի կէօրէնլէր , ատէթա մահշէր վէ զըեաթթ կիւնիւնիւ կէօրիւեօրլար կիպի
իտիլէր տէրլէր հէք էճնէպի մուհարրիլէրի :

Բուսի Հոկտեմբերին պէշինտէ , Մուխթար բաշա պօշ տուրմանըպ , չու
հալտէ նէ եաբըլպպիլիբ խաի իսէ օնու եարտը : Մայէթինտէ օն ալթը պին գա-
տար ասքէր վար ըտը , պունլարը Գարսըն մուհաֆազասընա պրազըպ , քէնտի-
սի սէրիան Էրպրումէ կիթմէք իսթէտի քի , օրատա եէնի պիր օրտու թէտա-
րիք իթսին տէ թէքրար Բուսլարըն իւզէրինէ կէլսին : Կիտի մահէթինտէ օն ի-
քի թապուր ասքէր վէ օն գատար ուֆագ սահրա թօբլարը ալըպ , Գարսըն
էթրաֆը թէքմիլ սարըլմագտան աճէլէթէն տըշարը ֆըրլատը , թապուրլար օ

տէրէճէ սաղաթ լանմը շարտը քի , հէր պիրինտէ իքի եիւզ նէֆէր անճաղ գալ-
մը շտը : Իմտի Մուխթար բաշատա 2800 նէֆէրտէն զիատէ ասքէր եօղուտու ,
ֆաղաթ Գարստա , քէօյլէրտէն գաջանլարտան սա ասքէր արնըպ , Գարսըն
մուհաֆազա ասքէրի եիրմի պինտէն զիատէ եէ պալիզ օլտու :

Օ աղչամ Մուխթար բաշա Պաշ քէօյ նամընտա պիր գարիյէտէ կիճէլէ-
տի : Կիւնտիւզ աղչամատաղ եաղմուր եաղմըքէն , կիճէ տախի եաղմուր տուր-
մատը , վէ պիշարէ ասքէրին իսէ նէ չատըրը վարտը նէ տէ եաթաճագ եէրի ,
վէ չօղունուն գաբօթու պիլէ եօղուտու , պու ճիււլէ իլէ օ տէրէճէ եօրկուն
խտիլէր քի , եաղմուրուն ալթընտա վէ չամուրուն իչինտէ եաթըպ ույուեա-
պիլտիլէր , օ եօրկունլուղու պիլմէեէն պունա ինանամաղ , իրթէսի սապահ պօ-
րուլար չալընըպ , ասքէր եինէ եօլա չըգտը , Լօնլէրիտէ եօլարընը քէսէճէք
Բուս ասքէրի վար մը եօղ մու պիլմէտիլէրինտէն , էօնէ , սաղա սօլա ալմը-
լար եաեարագ էօյլէ իլէրիլէեէպիլիլէրտի : Եօնտէ երիքեան , արգատա բիա-
տէլէր , տահա արգատան թօբլարը Գարստա պրտղըլան թօբ պարկիլէրի , էն
արգատան երգալ թաշըեան Լսթէր վէ տէվէ գաթարլարը : Պիր աղ Բիւրտ վէ
Ձէրքէս սիւլարիլէրի տէ օրտունուն արգասընը վէ իքի եանընը գօլարլար ըտը :

Պէօյլէ պէօյլէ Սօղանլը տաղընա ելթիչիլիպ , ասքէր պու պօղաղա կիր-
տի իսէ տէ , պէօյլէք վէսվէսէ իչինտէ իտիլէր . չիւնքի պիր ալայ տիւչմէն սի-
վարիսի քէնտիլէրինէ թէգատտիւմ իթմիչ տէ օրալարտա պուլունմուշ օլտա , իս-
լէրի կիթմէլէրի գապիլ տէյիլ իտի : Լաքին պախթլարընտան քիմսէեէ թէսա-
տիւֆ իթմէտիլէր վէ պօղաղտան չըգտը օ աղչամ Պարտէզ նամ Երմէնի քէօյիւն-
տէ կիճէլտիլէր : Իրթէսի կիւն Հոկտեմբեր 7 , եինէ Դիւզիւյէ եաղմուր եա-
ղարագ Ձէվին քէօյիւնէ վասլ օլտուլար , պէրէքեաթ վիրսին իլք աղչամ Պար-
տէզտէ պօլ եաղաճագ պուլուպ էյիճէ ըսընմըլար վէ իւսթլէրինի պաշարընը
պիր էյի գուրութմուշլարտը : Բուսլար իսէ Յունիս ալընտա պու Ձէվին քէօյիւ-
նէ գատար կէլիպ , ծնտան իլէրի կէլիմէմիշլէր իտի . չիւնքի Ֆէյդի բաշա օ-
րալարտա մէշհուր իսթիքեամլար եարմըշտը , լաքին չիմտի Մուխթար բաշա-
տա ասքէր եօղուտու քի օրալարտա իգամէթ իտէպիլսին , իմտի իրթէսի կիւ-
նիւ Մուխթար ասքէրի իլէ պիւրապէր Քէօրիւ քէօյիւնէ վասլ օլտու , Գարս
իլէ Պայաղիտ ճատտէսի պու քէօյտէ պիր պիրի իլէ պիրլէշլի օլուպ , Մուխ-
թար բաշանըն էմրի իւզրէ Իսմայիլ բաշա տա պու քէօյտէ կէլիպ քէնտիսի իլէ
պիրլէշէճէյինտէն , Մուխթար բաշա օրատա գալըպ Իսմայիլ բաշաեա պէքլէ-
մէեէ մէճպուր օլտու : Եօթէտէ Իսմայիլ բաշա Սլաճա տաղ պօղկունունու տու-
եար տույմաղ , Ֆայիգ բաշայը պիր մըրտար ասքէրլէ օրտունունտան իֆրաղ
խտուպ , Պայաղիտ մուհաֆաղաընա կէօնտէրտի , լաքին պիր ֆայիտէ օլմա-
տը , չիւնքի Բուսլար եէթիչիպ վէ Պայաղիտի թէքրար ալըպ , սլքիլ թօբ պիր
չօղ թիւֆէնք վէ իւշ եիւզ գատար հարպ եէսիրի ալտըլար : Քէնտիսի Իսմայիլ
բաշա իսէ օրտունունու ալըպ ալէլ աճէլէ Լըղուում հօլունա ըէվան օլտու :

Ճէնէրալ Տէր Ղուկասօֆ իքի կիւն սօնրա , Իսմայիլ բաշանըն գաշտըղընը
տույուպ , արգասընա տիւշտիւ իսէ տէ , նէ եօլտան կիթտիլինի պիլմէտիլինտէն
եաղալեամատը : Տէր Ղուկասօֆ Գարա-քիլիսէ եօլունու թուլմուշ իտի , Իս-
մայիլ բաշա իսէ Սլաշկիւտ եօլունա սարմըշտը , ճէնէրալ Լազարէֆ թագըմը
տա Իսմայիլ բաշայը գօվալատը իսէ տէ , Բուսլար նէ գատար չալըշտըլար իսէ
տէ , տայիմա Իսմայիլ բաշատան պիր գօնաղըղ եէր կէրիտէ գալտըլար :

Մուխթար բաշա Իսմայիլ բաշանքն ներքնէ օլտուղունու պիւմէյիպ , ֆա-
զաթ Բուսլարըն Զէվին քէօյիւնէ դատար իլէքի կէլտիքլէրինի տուլտուգտա ,
Գուրուժ տիւղիւ էօնիւնտէ օլան Բէղէգօր քէօյիւնտէ խտի խտէ տէ , օրատա տա
տուրամանըպ , Էրզրուստէն օն տէօրթ սաաթ ուզագտա վէ Տէլի-պապա պօ-
ղաղընքն գարչըսընտա օլան Խօրասան գասապասընա կէլտի , վէ օրատա պիլա
սապր Իսմայիլ բաշանքն վիրուտինի մունթաղըր օլտու , Այըն 13իւնտէ Մուխ-
թար բաշա պիր իքի պէօյիւք սիվարիլի քէշֆէ կէօնտէրիպ , իշիթտի քի Հաճի
Խալիլ թէրաֆընտա քիւլլիւյէթիւ Բուս տաքէրի կէօրիւնմէէէ պաշլամըշ խտի .
Բուսլարըն պու թագըմը Բէրչէվան թէրաֆընտան կէլիպ , Զէյաթիկեանտան Տա-
ղարա կէլմէքտէ օլան Իսմայիլ բաշանքն էօնիւնիւ քէսէճէքլէր խտի :

Լաքին այըն 13իւնտէ Իսմայիլ բաշա Բէօրրիւ քէօյիւնէ ելթիշիպ , Մուխ-
թար բաշա իլէ պիրլէշէպիլտի : Իսմայիլ բաշանքն պու հարէքլթի մէտհ ու սէ-
նա օլունուր , կիւնտէ երիմի երիմի պէշ քիլօմէթրօ եօլ ալըպ , եօլտա պիր
թօր պիլէ դայպ իթմէտի : Տէր Ղուկասօֆուն սիվարիլէրի խտէ , կիւնտէ էլլի
քիլօմէթրօ եօլ ալըպ , հէնուզ Իսմայիլ բաշանքն արգա գօլունա ելթիշէպիլ-
միլլէր խտի :

ԲՈՒՍԼԱՐ ՍՕՂԱՆԼԸ ՏԱՂԱ ԿԵԼԻՐԼԵՐ ՎԷ ՄՈՒԽԹԱՐ ՎԷ ԻՍՄԱՅԻԼ
ԲԱՇԱԼԱՐ ՏԵՎԷ ՊՅՆՈՒՆԱ

Մուխթար բաշա իլէ Իսմայիլ բաշանքն պիրլէշթիլինի իշիթլէն թաաճիւպ
իթտի . նասըլ քի եօգարըտա նազլ իթտիք Տէր Ղուկասօֆ տայիմա պիր զօ-
նագ կէրիտէ գալտըղընտան Իսմայիլ բաշայը եադալաեամատը , Մուխթար բա-
շայը իսէ չար չաքուդ հիշ պիր Բուս տաքէրի գօվալալամատը . չիւնքի Բուսլար
օ տէրէճէ մէմուլլին դայրի պիր դալէպէեէ մադհար օլմուշլար խտի քի նէ եա-
բաճագլարընը պիլմէյիպ , վէ Մուխթար բաշայը խաթըրա կէթիլէմէյիպ , նէ
գատար սիվարիլէրի վար իսէ , հէպ հարպ ելսիրլէրինի Ալէքսանտրօբօլա կէօ-
թիւրմէէէ թային իթտիլլի վէ սիվարիսիզ Մուխթար բաշայը գօվալամագ տա
գապիլսիզ խտի :

Պիր տէ , Բուսլար անճագ իւշ պէշ կիւն սօնրա Մուխթար բաշանքն նէ
տէրէճէ ֆէնա պօզուլմուշ օլտուղունու ադնահապիլտիլէր . օնուն իշիւն Ալա-
ճա տաղ մուհարէպէսինտէն անճագ եէտի կիւն սօնրա ճէնէրալ Հայմանա պիր
Փըրգա տաքէր կէօնտէրիլիպ , Էրզրուստէ կիտէն Օսմանլը տաքէրինի արգատան
գօվալամայա թային օլունտու վէ պու Փըրգայա տա Բուսլար թէրաֆընտան Աօ-
ղանլը գօլու խտի վիրիլտի :

Կէրէք պու Սօղանլը գօլունուն չարիա տաքէրի վէ կէրէք Տէր Ղուկա-
սօֆունքիլէր , Բէօրրիւ քէօյիւնտէ պիր պիրի իլէ պիրլէշտիլէր , վէ հէմէն ալը
վաղըթտա Իսմայիլ բաշա գօլու իլէ Մուխթար բաշա գօլու տախի քէզալիք
Իսմայիլ բաշա մայէթինտէ օթուզ պէշ պին նէֆէր գատար տաքէր վար իքէն ,
Ալաճա տաղ պօզկունունտան սօնրա պաշը պօզուզ Բիւրտ , Զէրքէս վէ սայքրէ
հէր օրտուլու թէրք խտիւպ տաղըլան տաղըլանա օլտու , վէ Իսմայիլ բաշա

իլէ Մուխթար բաշա պիւրէշտիքտէ , մայլէթինտէ եալընըզ օն եէտի թա-
պուր նիզամ ասքերի գալմըշտը , եանի ճէման սէքիզ պին նէֆէր : Մուխ-
թար բաշանըն Գարստան գաչըրտըղը վէ Բէնէք վէ Օլթի կիպի եէրլէքտէ օլան
գարաղօլլարտան թօրլատըղը տէօրթ պին նէֆէր տահա պուռլարա դամմ օլ-
տուգտա , ճիւմէսի օն իքի պին նէֆէրէ պալիզ օլուրուտու : Ճէնէրալ Հայման
մաեթիթինտէ իսէ օն պէշ պին նէֆէր օլուպ , Տէր Ղուկասօֆտա տա օն պին
վարտը , ճէման եիրմի պէշ պին վէ բէք միւքէմմէլ տէ պիր թօք թազըմը . Օս-
մանըլար պօղուլմամըշ տա օլմասալար , խէվֆ ու ֆիւթ ուրտէ տէ պուլունմա-
սալար , եինէ ատէտճէ Բուս ասքերի իլէ միւսավի տէյիլ իտիլէր , վէ հէմէն հիշ
թօրլարը տա եօզ կիպի իտի :

Վազաս Բասէն օլմարնտա օլան Հասան գալէ , մէթին պիր մէվզի իտի ,
պու ճիւմէ իլէ պու գատար ազ ասքէրլէ օրատա տուրմայը Մուխթար բաշա
մինասիպ կէօրմէտի , վէ ասքերի իլէրի սիւրիւպ , Էրզրում ճիվարընտա օլան
Տէվէ Պօյնուհա չէքիլտի : Օրատա պուլունան Մաճար ճէնէրալը Ֆէյզի բաշա
(Գօլման) պէօյիւք պիր ազըլըլուգ վէ ազըպէթէնտիչլիք իտիւպ , օրալարա հէ-
մէն ալէլ աճէլէ իսթիհէքեամ վիրիպ մէթլէրիսէ ալմըշտը , վէ պու տա բէք ի-
սապէթ օրու , չիւնքի բումի Հոկտեմբերին օն եէտիսինտէ ճէնէրալ Հայման
Օսմանըլըն արտ գօլունա Գէօրիւ քէօյիւնտէ կէլմիշ չաթմըշ ըտը :

Բուսլար օրատա կիճէլէյին Օսմանըլըն արտ գօլունու նախէհան պաստը-
լար վէ պէյինլէրինտէ գըեագ գավկալար օլտու , վէ գարանըգտա պիրի պիրի-
նի կէօրէմէղլէր իտի , պու ճիւմէ իլէ Օսմանըլարըն թէլէֆի զիեատէ օլտու ,
չիւնքի չատըրլարընըն ըըղընտան Բուսլար օնլարը ֆէրք իտէր իտի , Փագաթ
օնլար Բուսլարը պիր էյի կէօրէմէղլէրտի : Պիւթիւն կիճէ բիատէլէր շէհրին
սօգազլարընտա պիր պիրի իլէ տէօյիւշիւպ , Բուս սիվարիլէրի իսէ օվանա վէ
եօլլարա եաեըլուպ գաչագլարը գըլըճտան կէչիրիլէր իտի :

Սապահլայըն պու արտ գօլտան նէ գալտը իսէ , եանի իքի թապուր Օս-
մանըլ ասքերի սիւհալարընը թէրք իտուպ թէսլիմէ մէճպուր օլտուլար , վէ իշ-
լէրինտէ պիր բաշա տա վարտը : Օրալարտա օլան պիր Մուսա բաշա տախի կիւճ
իլէ եագայը գուրթարապիլտի : Բուսլար օն քիլօմէթրօ գատար մէսաֆէտէ Օս-
մանըլ ասքէրինի գօվատըլար , վէ նիհայէթ աթլարը վէ ասքէրլէրի եօրուլուպ
հէլաք տէրէճէսինէ կէլինճէյէ գատար եագալարընը պրագմատըլար : Իրթէսի
սապահ կիւնէշ տօղմաղտան Հասան-գալէ թէքմիլ Բուսլարըն էլինէ կէչմիշտի ,
սիվարի ասքերի իսէ Էրզրումտան օն քիլօմէթրօ ուզագտա օլան Գուրուճուգ
նամ մահպէ գատար վասլ օլմուշուտու : Բուս ասքերի հիշ բահաթ եիւզիւ կէօր-
մէեէրէք , էլլի սէքիզ քիլօմէթրօ գատար եօլ գաթ իթմիշլէրտի , օնուն իչիւն
արթըզ իլէրի կիտէմէյիպ պիր գաչ կիւն արամ վէ բահաթ իթմէեէ մէճպուր
օլտուլար : Վէ կիւնտիւզ մուհարէպէ մահալինի եօզլանըպ , պէշ եիւզ գատար
Օսմանըլ ասքերի ճէնագէսի տէֆն իթտիլէր :

Բուսլարըն պու վէչի իլէ նախէհան Օսմանըլ ասքերինին արտ գօլունու
պասմալարը ասքէրէ տահա զիատէ ֆիւթուր կէթիլտի , վէ Էրզրում ահալիաի
տէ Բուսլարըն հէմ օ գատար չօզ ասքէրի օլուպ , հէմ տէ բէք եաղընտա օլ-
տուղունու տուլտուգտա օնլար տա ֆէնա չաչըրտըլար : Իստի օ անտէն իթի-
պարէն Թրապուզանա վէ Էրզրինկեանա հիճրէթ իտէն իտէն օլտու :

ՏԵՎԷ ՊՈՅՆՈՒ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Հոկտեմբերին օն սոգուղունտա պիւթիւն Օսմանլը ասքէրի Տէվէ-պոյնու պողաղլարնա վէ կէչիտլէրինէ թօլանմըչլարտը , վէ էսկի Երմէնիսթան բայի-թախթը օլան Երզրում իլէ Բուս օրտուսու արասընտա սէտտը մուամնատթ օ-լտճագ , անճագ պու պողաղլար գալըչտը :

Մուխթար բաշա հէմ պուրալարը կէօլտլն կէչիրմէք հէմտէ Ֆէյլի բա-շանա եարտըմ իթմէք իւզրէ , օ տա Տէվէ-պոյնունա պիղգաթ կէլմիշտի , վէ Բուսլարը օրալարտա պէշ օն կիւն օլսուն թէվլըֆ իթմէնէ բէք պէօյիւք իւմիւտի վարտը , վէ մէմուլ իտէրտի քի , պու թէվլըֆ սայէսինտէ իքի տէֆա պօղուլմուշ օլան օրտուսունու եէնիտէն նըզամա դօյաճագ , վէ Սթանպօլտան վէ էօթէտլն պէրիտէն պէքլէտիյի իմտատ ասքէրի տէ կէլիպ , քէնտիսինէ գա-վուշմանա վագըթ պուրաճագ տըր : Լաքին աթէշի Հայման (չիւնքի Գալգասիա օրտուսունտա Հայմանըն իսմի աթէշի ճէնէրալ ըտը) պոււնա վագըթ վիրմէտի , վէ Մուխթար բաշա պէսպախթըղընտան պիր իւչիւնճիւ վէ պէօյիւք պօղկուն տա Տէվէ-պոյնունտա կէօրիւպ , արթըգ պիւթիւն պիւթիւնէ գաթը իւմիտ իթ-մէք տէրէճէսինէ կէլէճէք իտի :

Բուսլար էյի պիլիլիլէրտի քի Օսմանլը ասքէրի Տէվէ-պոյնունու լայղը իլէ մուհաֆազա իտէմէկէճէքլէր : չիւնքի օրտուստ օլան ճասուլարընտան Օսման-լը ասքէրինին հէր հալինէ վագֆ իտիլէր : Իւմէրայի ասքէրիտէն պիր թաղըմը օ տէրէճէ ճէսարէթսիլլիյէ տիւշար օլմուշլարտը քի , հէմէն Երզրումա կէրի չէ-քիլմէք , վէ պու պէլտէյի տախի թախիլիյէ իթմէք դայտընա տիւշիլլէր իտի : տիլէր թէրաֆտան իասթալար վէ եարալըլար կիթ կիտէ արթըպ , Մուխթար բաշանա պէօյիւք դայլէ օլմագտա , վէ Ֆիրարիլէրին սայըսը տա կիթտիքճէ չօ-ղալմագտա իտի : Բուսլար Թրապուզօնտան օն իքի թաղուր գատար Օսմանլը ասքէրինին իմտատա կիտիլիր օլտուղունու տույմուշլարտը , օսուն իչիւն իս-թէրլէր իտի քի պոււնլար կէլիպ եթիլմէտէն , Մուխթար բաշա օրտուսունու վուրուպ տարմատաղըն իթսինլէր վէ արգալարընը չէվիլիպ Երզրումա կիրմէ-լէրինի տախի մէն իթսինլէր , վէ վագաս չու հալտէ Բուսլար իչիւն էն էլգէմ օլան չէյ Երզրումու վէ ճիվարընը օլսուն էլէ կէչիրմէք իտի , եօգսա զըշ պա-տըգտա օրալարտա պարընամաղլարտը : Լաքին ճէնէրալ Հայման իլլինի տահա սաղլամ թութմագ իչիւն Երէվան թէրաֆընտան կէլէճէք պիր գօլ ասքէրէ տէ պէքլէմէյի թէնսիպ իտուպ աճէլէ իթմէտի , հաթթա պու գօլ Հոկտեմբերին 21 ինտէ եթիլիպ քէնտի մայլթիւտէ օլան Սօղանլը գօլունա Գօրուճուգտա կէ-լիպ պիրլէշէպիլիլլէրտի : Լաքին եօրկուն եօրկուն Եկտիրտէն կէլիպ հէմ պիր աղ բահաթ իթմէլէրի հէմտէ թէքմիլ թօլանմաղլարը իչիւն , Հասան գալէտէ իքի կիւն արամ վէ բահաթ իթմէլէրի իչին Հայման էօյլէ էմր վիրտի քէնտի-լէրինէ :

Իմտի , Տէվէ-պոյնու իւզէրինէ Բուսլարըն հիւճուլմ իթմէսի , Հոկտեմբեր

Չմտէն էվիէլ դապիւղ օլտմահաճադար : Պու սէպէպլէ Գուրուճուգտա օլան օր-
տուլարընտա ասքէրի բահաթ իթաիրիպ , տէօրթ կիւն օրտա տուրտուլար , վէ
օ արալըզ ճէնէրալ Տէր Առէլասօֆի զօմանաարնտա օլան էրիվան գօլու տա
կէլիպ պունլարա դափուշտու : Աքքին ասքէրին պու իսթիրահէթ վազլընտա
Բուս ճէնէրալարը վէ էրիքեանը հարալը հէք պիրիքտէ օլարազ Տէվէ պօյնու-
նու քէշֆէ չըդալար :

Ալթը Տէվէ պօյնու ալլինազ պիր պօղազ իտէ տէ , Օսմանը ասքէրի էլլի
ալթը բարէ թօր իլէ պու պօղաղը մուհաֆազա իթմէքտէ իտիլէր , վէ պու-
թօրլարըն սէքիլի աճէլէթէն էրգրուստան կէթիրիպիլ պաթալ թօրլար ըտը :
Բուսլարտա տախի ելթմիշ սէքիլ բարէ դայէթ թէմիլ վէ մէնգիլլի թօրլար վար
ըտը , պու ճիւլէ իլէ իքի իւշ շէյ սէպէպ օլտու քի , Օսմանը էրգրուստան քի-
լիտի օլան պու Տէվէ պօյնունու մուհաֆազա իտէմէտի :

Պիր քի պօղաղըն ուզուլուզունա վէ թօրլարըն չօղլուզունա նիսպէթլէ
Օսմանը ասքէրի ազ ըտը : Պիր տէ քի , Ալաճա տաղ պօղկուսունան սօնրա
Օսմանը ասքէրին կէօկիւ օ դատար ելլմըշ ըտը քի , պու մուհարէպէտէ տէ
պաշլար պաշլաւազ չօղ եէրտէ իլք էվիէլ զալըթման վէ սօնրա ասքէր դաշան
դաշանա օլտու վէ պունու եազմազարգ , էյէր Մուխթար բաշա պունու քէն-
տի ըլալի բարօթունտա իզրար իտուպ տէ , զալըթմանը պիր տիվանը հարպ-
տա մուհաքէմէսինի իսթէմէմիշ օլայըտը :

Իւշիւնճիւսիւ Բուսիանըն ասքէրի չօղ օլտուգտան մատա , պու Տէվէ
պօյնու տէնիլէն պօղազ եէր եէր բէք տար եէր եէր բէք կէնիշ , տիւղ եէրի
ազ վէ պիր չօղ տէրէլի թէքէլի դաշալըզլար օլտուզունտան , Բուսլար հէր հիւ-
ճուլլէրինտէ ասքէրին չօղունու տէրտէ սազլաերպ , ազ ասքէր իլէ իլէրի եիւ-
րիւր իտիլէր , վէ Օսմանը պունլարըն ազլըզընը կէօրիւպ , վէ դօշուպ էթրաֆ-
լարընը սարմազ իւղլէ թապէալարընտան զիատէ այրըլարլար , վէ Բուս ասքէ-
րինէ եազլաշըր եազլաշմաղ , սազլըտա օլան Բուս ասքէրի նալէհան մէյտանա
չըզըպ օնլար Օսմանը ասքէրինի օրթալաերպ եա թէլէֆ եա եէսիր իթաիրէր :

Պունլարտան մատա պու մուհարէպէտէ Բուսլարըն ալթ օյնաւազ եէր-
լէրտէ սիւլարի դուլլանարկարը , էւրօրա մուխպիրլէրի թէրաֆընտան ֆէվգէ-
լատէ վէ էմալսըղ պիր ճէսարէթ առտ օլունուր : Պիր տէ Տէվէ պօյնու , իս-
մինէ մուվաֆիզ օլարազ աօլամպաճլը պիր պօղազ օլուպ , Օսմանը ասքէրի
սաղ , սօլ վէ օրթա գօլլարա թազաիթ օլունմուշ իտէ տէ , Մուխթար բաշա թէք-
միլինի կէօրէմէլիպ սօլտա օլտա սաղտա նէ օլուեօր օլտուզունու կէօրէմէլ վէ
տուհամազար . իմտի պու պիր գաշ սէպէպլէ մէսինի Օսմանը ասքէրի պու պօ-
ղաղտա ֆէնա պօղուլտու , վէ եէր եէր Յէյզի բաշա Մէհէմէտ բաշա կիպի
շէճի զօմանաարնտար իսուսուսի ֆազաթ պէօյիւք դալէպէլէր կէօսթէրաիլէր ի-
սէ տէ , ումուսու պօղուլտուզունտան պիր շէյէ միւֆիտ օլամաար : Էճնէպի
միւլէրիիլէրի պու պօղկուսու շէօյլէ նազլ իտէլէր :

Աւսմանըն օրթա գօլու թէքմիլ պօղուլտուգտան սօնրա Բուսլարըն միւ-
րաար իլէրի սէյիրտիպ , վէ պօղաղըն էրգրում թէրաֆընտա օլան ազլընը թու-
թուպ , Օսմանը ասքէրինէ էրգրում եօլունու դաբամազ վէ պօղաղա թըզա-
երպ ճիւլէսինի եէսիր իթմէք իտի : Օսմանըլար պունու ազնաարգտա տահա
էվիէլ տալլանըպ Բուսլարա եէսիր աիւշմէք իշիւն դաշան դաշանա օլտու ,
վէ պունա իլք էվիէլ Նամայիլ բաշա էօրնէք վիրիպ . Փըրգասըն ալարազ աաղ-

լարն եամանդնտան էրզրում եօլունու թութմայա միւսարաթ իթտի : Յէյզի բաշա վէ Մէհէմմէտ բաշա չօզ չալըշտըլար քի , Տօպանդզտա օլսուն պու ասքէրի տուրտուրսունլար , չիւնքի տահա ճէնկ պիթմէմիշ իտի վէ նասըլ քի տէտիք եէր եէր զալէպէեէ մալիք Օսմանլը գօլլարը տա վարտը , լաքին ասքէրին գօմանտանլարը վէ զապըթանը պաշլարընտա օլմատըղընտան , Ալաճա տաղ պօզկունունտան ֆէնա պիր պօզկուն տա պուրատա կէօրիւլտի :

«Թօքճուլար աթլարլըն գօշումլարընը քէսիպ , վէ թօքլարը տիւշմէնէ պըրադըպ օնլար տա գաչագլարա գարըշըրլարտը . Տէվէ պօյնունուն օ տար ճատտէլէրինտէ օ գատար եըղնագ ֆիրարի զալէպէլիլի վարտը քի , էյէր Յէյզի վէ Մէհէմմէտ բաշալար օլտուգլարը եէրտէ սապիթ տուրուպ , Բուսլարըն իտասալլութսունու միւմքին մէրթէպէ մէն իթմէսէլէր , պիրիսի սաղ գուրթուլամադտը :

«Ղարալիպի ահվալտէն պիր շէյ իտի պու տէր , Տէյի թէլէկրաֆ մուխպիրի , ալթը բիատէ , զապիթ , Չէրքէս , պաշը պօզուգ , տէվէ վէ տէվէճիլէր էօքիւզլէր վէ էօքիւզ արապալարը պիրի պիրինի չիյնէկէրէք վէ Բուս ասքէրինին աթլշինտէն գաչարագ էրզրումա գօշարլարտը . լիսան եա գալէմ իլէ թարիֆ օլունուր շէյ տէյիլ , լաքին էրզրում բիշկեանդնտա կէօրիւլէն հալ , խաթր ու խաեալա կէլիր շէյ տէյիլտի :

«Ալալի կիրիֆթարը տէհէլթ օլուպ էմր իթմիշտի քի , շէհրին գաբուլարընը գաբասընլար , գաչագլար գաբուլարը գօրլամահա գալլըշըպ , շէհրտէ օլանլար իլէ տըշարըտա օլանլար պէյնինտէ գանլը գալկալար վագի օլտու , գալէ տիվարլարընտա օլանլար , սիլահ պօշաթարագ ֆիրարիլէրի կէրի գօվալարլարտը սիւնկիւ , գըլըճ , հէր սիլահ իսթիմալ օլունտու , լաքին նիհանէթ ֆիրարիլէր գաբուլարը զըրըպ շէհրին իշէրիսինէ եիւրիւտիլէր , վէ սօղաղլար , աճ , եալալը վէ իմտատա միւհթաճ ասքէրլէր իլէ տօլտու վէ ահալի խէվֆ ու ֆիւթուրա տիւշար օլտու . Հայման , պիւթիւն սիվարիլէրինի պունլարըն թաագիւպիւնէ թային իթմիշ իտի քի թէքմիլ պիթիրսին . կիճէ օլտու , գարանլըգ պաստը վէ սապահատագ սիլահ սէսլէրինին արգասը ալընամատը :

«Պիւթիւն կիճէ ֆիրարիլէր արգա արգահա էրզրումա տօլտուլար , լաքին չօղու շէհրտէն կէչիպ վէ օրատա գալմահըպ , մէմլէքէթլէրինէ տաղըլտըլար . չօղու տա եաղմուր վէ չամուր իչինտէ , սօգաղարտա գալըպ եաթմահա մէճպուր օլտուլար : Յէյզի բաշա տախի օ կիճէ ասքէրինի պիր սաբա եօլտան Բուսլարա կէօթէրմէեէրէք էրզրումա կէթիրտի , Մէհէմմէտ բաշա տա , Փաղաթ տիւշէրէք վէ խալը թէլէֆ վիրէրէք . Մուխթար բաշա տախի Ազիզիլէ նամպիր զալէտէ կիճէլէյիպ , սապահլայըն կիւճ իլէ էրզրումէ տուխուլ իտպիլտի :

«Բուս բիատէլէրի օ կիճէ Տէվէ պօյնունտա օլան Օսմանլը չատըրլարընտա պէյթիւթէթ իթտիլէր , վէ ճէնէրալ Հայման Մուխթար բաշանըն չատըրընտա քէյֆ ելթիշտիրտի : Երթէսի կիւն տահա արգատա օլան ֆիրարիլէր իլէ Բուսլարըն միւֆրէգէ պէօլիւքլէրի իլէ պիր չօգ գալկալար օլուպ , ճանընը գուրթարապիլէն էրզրումա տախիլ օլապիլտի :

«Տէվէ պօյնունտա օլան էլլի ալթը բարէ թօքտան , Յէյզի բաշա պիր պաթարեա սիվարի թօքու գուրթարապիլտի , իւշ թօք վէ տէօրթ սահրա թօքու տա Մէհէմմէտ բաշա , ճէման օն իւշ թօք , լաքին ալթը ճէպիւանէ սանտըղը , քիւլիւյէթիւ խարթուճ վէ ֆիշէնք , վէ պէշ ալթը եիւզ հարպ եէսիրի հէք Բուսլարըն էլինտէ գալտը :

«Եօլիւ եարալը իբի պին պէշ եիւզ նէֆէր տէ պաշղա թէլէֆ վար ըտը վէ պիր օ դատար տա դաշագ : Իմտի պու տէֆա Երմէնիսթան օրտուսու արթըգ թէլէֆիլ պօզուլմուշ օլուպ , պէշ ալթը պին դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշ-միւշ նէֆէրաթ գալմըշտը , վէ թօք տէնէնէք թօք իսէ հիշ :

«Նասըլ քի էրպապընա մալիւմ տիւր , ճէնկտէ գօվալայան ասքէրտէ գօվալանան ասքէրտէն տայիւմա աղ թէլէֆ վադի օլուր օլտուղուլտան , Բուսլա-րըն թէլէֆի տէ էօլիւ պիր գայիմագամ իւշ զապիթ վէ եիւզ եիրմի ալթը նէֆէր իտի , վէ եարալը պիր գալիմագամ օթուզ սէքիզ զապիթ վէ ալթը եիւզ էլլի նէֆէր : »

ՄՈՒԽԹԱՐ ԲԱՇԱ ԵՐԶՐՈՒՄՈՒ ԹԱՀԹԸ ՄՈՒՀԱՑԱԶԱՅԱ ԱԼԸՐ

Տէվէ պօյնու պօզկուլուլու վէ Երզրումտա հասըլ օլան խէլէճանը բայէ-լայն կէօրէնլէր ալէլ ումուլմ շահատէթ իտէրլէր քի , էյէր օ կիճէ պիր ալայ սիվարի Բուս ասքէրի Երզրում գաբուսուլնա կէլէյիտիլէր , Երզրումու բէք գօ-լայ ալապիլիլլէրտի : Լաքին Հայման իլէ Տէր Ղուկասօֆ ասքէրի օն պէշ կիւն-տէն պէրու պիր կիւն սուր վէ բահաթ եիւզիւ կէօրմէյիպ , արթըզ գըմըլտա-մաեա մէճալլէրի գալիմալը իտի վէ կիճէ տախի բէք գարանլըզ օլտուղուլտան զալէպէլէրիլն վէ օնտան հասըլ օլան բէրիշանիւթին ճէսամէթինէ վազֆ օ-լամամըշլարտը , օնուլն իշիւն պէօլլէ պիր շէյ խաթըրլարընա պիլէ կէլէմէտի վէ Երզրում գուրթուլտու :

Մուխթար բաշա Երզլ ումա կիրէր կիրմէզ , Սթանպօլա պիր թէլէկրաֆ չէքիպ , պօզկուլուլուլու սէպէպիլնի վէ Երզրումու ճանսիբարանէ մուհաֆազա իտէճէյիլնի պէեան իթտի , վէ թէլէկրաֆընըն սօն Փըզրասը շու վէչ իլէ իտի :

«Նէֆէրաթըն կիրիֆթար օլտուղու խէվֆ ու տէհշէթէ , պիր աղ տա պա-զը զաուլթանըմըզըն նամուսու ասքէրիյէ եագըշմաեաճագ հարէքէթլէրի սէ-պէպ օլուշ տուր . իմտի նիզամաթը ասքէրիյէեթ թէվֆիպէն պուլարըն տիվա-նը հարպա չէքիլիպ , ճէզալէրիլնի թէրթիպիլնէ գարար վիրիլտի :

«Երզրումէ րիւճաթ իթտիյիմիզտէ էօթէտէ պէրուտէ պիր գաշ թօք պը-րագմաեա մէճպուր օլտուզ , պու պապտէ միւթթէհիւմ օլանլար հագգընտա տա-խի այնի մուամէլէ իճրա օլունաճագ տըր :

«Պիլ շիմտի Երզրումուլն իսթիհքեամաթընտա իգամէթ իթմէքալէյիզ : Աս-քէր օրալարա թէվզի օլունուպ , բօսթա գօմանտանլարը տա թայլին օլունտու . նիհաեթ տիւշմէնէ մուգալէմէթ իթմէք իւզըն , թէտապիրի միւզթաղիյէնին ճիւմէտի իթթիխագ օլունտու : »

Արտ արտա իբի ֆէնա պօզկուլուլուլա թէսատիւֆ իթտիքտէն սօնրա տա , Մուխթար բաշանըն դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշմէյիպ , կէօպթէրտիլի սէ-պաթ վէ մէթանէթէ պիւթիւն էճնէպի ասքէրի մուխպիլլէրի միւթէհայիր օ-լուրլար :

Էրօբա միւվէրրիլլէրի պու մահալտէ Երզրումուլն էհէմիլիլնի , իսթիհ-քեամաթըն վէ գալէլէրի իւզէրիլնէ ուզուլն ուզուլն մալիւմաթլար հագարլար քի

զիստէ ասքէրի թագըմընա այիտ շէյլէր օլուպ , պիդ անլէրտէն տարփը նազար իլէ հալընըղ շունու տէրիդ քի , Զրգըումուն մուհաֆազասը ագալիի եիւզ գըրդ եա եիւզ էլլի թօքա վէ եիրմի պին գատար ասքէրէ միւհթաճտը :

Պունուն իլէ պէրապէր Էրզրումու ալմադ Գարստան գօլայ ըաը , չիւնքի էհալիսի չօք վէ պինալարը սըգ օլտուղունտան , տըշարտան աթըլան թօք վէ խումպարալար հասըլ իթտիքէրի խասարաթլա մէմլէքէթի չապուդ թէսլիմէ մէճպուր իտի պիլիտի :

Պունաւան մաատա , Էրզրումուն պուղունտուղու հալ , հալ աւլիլ խաի , վադաա Էրզրումաա գուրուդտան տօլար սէքսէն գատար ալա թօք վար ըաը , վէ ալթմըշ գատար տա էսկի թէրթիպ տէօքմէ թօք , լաքին ասքէր պէշ ալթը պինտէն զիստէ օլմանըպ , օնլար տա ճէսարէթտէն տիւշմիւշ մէկուս առամլար ըաը , պէրէքեաթ վէրսին քի մուհաիսարէն Թրասպուղանտան ալթը թապուր միւքէմէլ նիզամ ասքէրի կէլմիշ եէթիշմիշաի , ճէման աէօրթ պին նէֆէր :

Պուխթար բաշա պունլարը տէրադապ շէճի Մէհէմէտ բաշանէն գօման տասընա վլիլիպ , Էրզրումուն էն մուհիմ իսթիքեաթի օլան թօք տապընա կէօն տէրտի , վէ Բուսլարըն հարէքէթը ասքէրիյէլէրինի բայէլայն միւշահէտէ իթմէք իւղրէ , քէնտիսի տէ էրիքեանը հարպը իլէ չաաթընը օրատա գուրտու :

Լաքին Էրզրումուն մուհաֆազա իճտարիքեաթիւնը միւշքիլ խաէն նէ ասքէրին ապըղը խաի նէ տէ դայրէթ վէ ճէսարէթտէն տիւշմէլէրի , իլլա ահալիտէն պիր իմադըմընն պէտխահլըղը : Պունլարտան էն զէնկիլէրի : Բուսլարըն նահէհան Հասան գալէյի պաստըղլարընը իշիթիլ իշիթմէզ քիմի կըղինկեանա սալուշտու , քիմի տէ Թրասպուղանա : Թիւճճար վէ Լանաֆ տիւքքեանլարընը դարաեըպ , վէ եիւքտէ խաֆիֆ պահատա ալըր մալլարընը պէրապէր ալարապ օնլար տա պիրէր թէրաֆա սալուշմուշլարտը , վէ գալանլար տա ըմէնի , Բուժ Սճէմ , Եհանուտի կիպի օն ճինա պաչգա պաչգա միլլէթլէրտէն օլտուղունտան , օնլարտան տա պէօյիւք պիր իմտատ պէքլէնիլէմէգտի :

Սյըն ալթըսընտա մէմլէքէթին միւթէայիւնը , Մուխթար բաշանա պիր արզը մահդէր թագտիմ իտուպ , շէհրի մուհասէրէ , մուտարէպէ , վէ աթէշ վէ մուգաթէլէ պէլիյէլէրինէ ուղրաթմադտան իսէ , Բուսիսեա թէսլիմինի իսթիտա իթտիլէր , Մուխթար բաշա հատտիմ տէյիլ տիր տէաի պէօլէ պիր ալըր մէսուլիյէթի իւզէրիմէ ալմապ , իմտի Սթանպօլտան իսթիգան իթմէլիյիմ :

Պունլար բաշանըն հուղուրունտան չըգար չըգմազ , Բուսլարըն թէրաֆընտան պիր մուսահիպ կիլիպ , մէմլէքէթի սէրիան պիլէ թէսլիմ իթմէլիսինիպ տէտի , Խօլտա չիմսի մուհասէրէ իտուպ թօքա թուլաճաղըպ : Ճէնէրաղ Հայման , տէտի , մուհասիպ , իսթէմէզ քի ահալիտէն քիմանէին պուրնու գահասըն , լաքին պէյհիւտէ օլան պիր մուգապէմէթլէ մէմլէքէթի թէսլիմ իթմէզ իսէնիպ , մէսուլիյէթ սիդին իւզէրիսիզտէ գալըր : Մուխթար բաշա միւթէայիւնը մէմլէքէթէ վէրալիլ ճէվապը պունա տա վէրիպ , Սթանպօլտան իսթիգանուրդ մէմլէքէթ թէսլիմ իտէմէմ տէտի , վէ թէլէկրաֆի մուխապէրաթը իշիւն իւզ կիւն վատէ իսթէտի :

Լաքին իրթէսի կիւնիւ Մուխթար բաշա պադտը կէօրտիւ քի , Բուսլար ֆէվզէլատէ մուհասէրէ թէտարիքի կէօրմէքաէ , վէ Էրզրումուն գարչըպընտա օլան Տէվէ Պօյնու պանըրլարընա միւթէատտիտ թապիսալար եաթըպ թօլար տիդմէքտէ իտիլէր , օ կիւնիւ մէմլէքէթին թէսլիմի իշիւն ահալի եինէ Մուխ

Թար բաշակաւ րիճակաւ կէլաի , վէ Իսմայիլ բաշանըն եէրինէ վալի օլան Հասան բաշա տա պէրապէր . Սթանպօլտան տա Ահմէտ Էյուպ բաշանըն հարտըմընա կէօնտրիլէճէյի իչիւն պիր թէլէկրաֆ ալմըշաը , Մուխթար բաշա սլաղաը քի օլմահաճապ թէք Ահմէտ բաշա կէլմէսին տէյի Հասան բաշայը ալը զօյտու վէ Սթանպօլա իսթլմէղ տէյի թէլ վուրտուրտու , լաքին էն զիատէ կիւվէնտիյի Ֆէյլի վէ Մէհմէտ բաշալար ըտը :

Օ ադշամընը ճէնէրալ Հայմանտան պիր մուսահիպ տահա կէլիպ , Մուխթար բաշակա իւչ կիւն տահա վատէ վիրիր խաի . լաքին իւչ կիւնիւ պիր տագիպէ կէչիրմէեիպ , Էրզրումու պէհէմէշալ թօքա թ ութ աճաղընը սիւրէթը պաթիյէտէ պէեան իթտի :

Պուռուռն իւզէրինէ Մուխթար բաշա Էրզրումուռն իւմէրայի ասքէրլէսինի վիւճուհ վէ պանընը վէ միլէլը զայրը Միւսլիմէ մէրխաուս վէ բուէսասընը նէզտինի , ճէլպ խուպ , պիր պէօյիւք տիվան գուրտու , վէ քէնտինտէ օլան զայրէթ , ճէսարէթ վէ մէթանէթինի օնլարա տա թէյսիլ իթտիրիպ , սօն նէֆէսէ դատար տականըպ մէմլէքէթի թէսլիւմ իթմէմէեէ իթթիֆիպը արա իլէ գարար վիրիլտի :

Պուռուռն իւզէրինէ Մուխթար բաշա կիտիպ , պիւթիւն իսթիհքետմաթը տօլաշտը վէ ասքէրի մուայեհնէ իլլէտի : Ասքէրէ տէ հաւաշ հաւաշ զայրէթ վէ ճէսարէթ կէլիպ մուգավէմէթէ թալիպ խաի , վէ Պաթուս օրաուռուռտան պիր ազ տահա իմտաուս ասքէր կէլիպ , Թրապուզանտան տալիս պօլ էրզագ վէ մուհիւմմաթ կէլմէքտէ խաի :

ԲՈՒՍԼԱՐ ԹՕԲ-ՏԱՂԸՆԸ ՍԼԱՄԱԶԼԱՐ

Մուխթար բաշա , Էրզրումուս հիքմէթ նէվինտէն պիր չէճաաթ կէօսթէրտիյի հալտէ , տըշարրտա ճէնէրալ Հայման տալիս պօշ տուրմաեըպ , իքի պէօյիւք իչէ չալըշըրտը . քի պիրիսի , Էրզրումուռն ալընմասը պիր ուզուռն մուհասէրէեէ միւշթամ օլտուգտա , Բուսլարըն պէօյիւք օրտուսու Գարս բիչկեսահընտա օլտուգուռտան , պու օրտու իլէ Էրզրում գօլուռնուռն իսթիլաթընը քէսմէմէք իչիւն , Գարս-Էրզրում հօլուռու իսթիլա իթմէք խաի :

Էրզրումուսան Գարսա կիտէն հօլ բէք Փէնա պիր հալտէ խաի , հէլ Տէվէ պօյնու վէ Սօղանը պօղաղլարը կէչիլմէղ տէրէճէտէ , իմաի ճէնէրալ Հայման էթրաֆ քէօյլէրմտէն քիւլի տմէլէ թօլաեըպ , կիւնտէ պիր բուզլի վիրիլթէ հէր հօլարը հարտըրտը , վէ Իսլամ Խրիսթիան պապմաեըպ պու իւճրէթ իլէ հէքսինի տէ չալըշտըրտը :

Պու հօլ հարըրմագտա օլտուռն , ճէնէրալ Հայմանըն իքինճի թաաավուրուտա , միւմքին օլտուղու հալտէ հէմէն պիր զարպը աթսթլէ Էրզրումու վուրուպ ալմագտը . չիւնքի էօյլէ զանն խաիլ խաի քի , Ալաճա տաղ վէ Տէվէ պօյնու կիպի իքի պէօյիւք պօղիւռտան սօնրա , Օսմանլընըն արթըղ մուգավմէթէ թապ ու թաքէթի գալմահաճագտը :

Իստի Հոկտեմբերին 28ինտէ կիճէլէյին Թօք տաղընը վուրուպ ալմանա գարար վիրտի, չիւնքի Թօք տաղը Էրզրումուն քիլիտի կիպի խտի, վէ պու տաղ ալընտըղը կիպի, Էրզրում տանանամանըպ թէսլիմ օլմալըյըտը :

Իստի Հայման, կիճէլէյին վէ սաղտան սօլտան իքի գօլտան շէտիտ պիր հիւճուկէ պու տաղըն գապթ օլունմասընը էմր իյլէտի իսէ տէ, Էքսէրի կիճէ հիւճուկէրինտէ վաղի օլտուղու կիպի պունտա տա էօյլէ օլուպ, ասքէր կիճէ գարանլըղընտա Էօլունու շաչըրտը, վէ Էէր աղարտըգտան սօնրա Թօք տաղըն քիչկեանընտ վասլ օլտու, հէմ տէ բէք Էօրիուն վէ թաքլթսիղ գալարագ : Եսլընըղ էօնտէ օլան պիր քիւչիւք Բուս գօլու վաղթընտա Էէթիչիպ մալհար օլտուղու մուվաֆֆագիյէթէ նազարէն, արգասընտան տրկէր իքի գօլ տա Էէթիշմիշ օլալտը, օ կիճէ Էրզրումուն ալընաճաղը չիւքհէսիգտի :

Թայմզ մուխպիրի քի օ կիճէ օրատա հաղըր խտի, պու վուզուպթը շէօյլէ հիքեայէ խտեր :

Ճերզրումուն գարանէլ թէրաֆընտա վէ Թօք տաղը իսթիքեամաթընտան Ապիղիյէ թապեասը աչըղընտա պին, պին իքի Էիւզ մէթրօ գատար ուզագտա, հիւլալ շէքլինտէ պիր թապեա տահա վարտը, քի Մէճիտիյէ թապեասը իսմի վիրիւմիշ խտի : 0 կիճէ (Հոկտեմբեր 28-29) գարաղօլտա օլան պիր նէօպէթճի նէֆէր ուզսղտան աեագ սէսլէրի իչիթիպ, կիթտի նէօպէթճի գապիթէ իտապէր վիրտի, վէ գապիթ կէլիպ վէ տիյնէյիպ, պիր շէյ Էօզ տլեկէք Էէրինէ կիթտի, պիր ազ սօնրա Էինէ օ նէֆէր իւզէրլէրինէ ասքէր կէլիեօր օլտուղունու աչիքեար կէօրիւպ, վէ շամաթա գօրարըպ պիւթիւն ասքէրի աեագլանտըրտը իսէ տէ, Բուսլար օ տէրէճէ չըթապլէ իքի թէրաֆտան թապեայը պասըպ իչէրի կիրտիլէր քի, մուգավէմլթ գապիլ օլմանըպ վուրուշմանա տախի վաղթ գալմանարագ, հէքսի թէսլիմէ մէճպուր օլտուլար վէ իչլէրինտէ պիր Էարալանան պիլէ օլմատը :

Լաքին գաբտան Մէհէմէտ բաշա, պու շամաթայը իչիթիւր իչիթմէզ հէմլն Էարըմ թապուր էն պահատըր ասքէրլէ Մէճիտիյէ թապեասը իւզէրինէ գօշուպ, թապեայը Բուսլարըն էլինտէն ալտը, վէ սապահըսը թապեատա իւչ Էիւզտէն զիատէ լաշէ պուլունտուղունտան, քիւչիւք Փագաթ գանլը պիր մուհարէպէ խտիւմիշ օլտուղու տա աննաչըլտը :

Սօնրատան Բուսլարըն իքի պէօլիւք գօլու տա Էէթիչտի իսէ տէ, Էինէ պէրապէր կէլէմէտիլէր. հալ պու քի Մէճիտիյէ թապեասը մուհարէպէսինին թօք սէսլէրինտէն պիւթիւն Էրզրում ահալիսի օյանըպ, Մուխթար բաշա մէվէճուտու մանէթի օլան նիզամ ասքէրի վէ թօլարընը տա ալարագ տըշարը ուզրատը. շէհրտէ էլի սիյահ թուլթան Իսլամ ահալիսի տէ պլրապէր վէ իւլմա վէ սօֆթա թագըմը տա քէզալիք. չիւնքի միւկզզիլիլէր հէքֆմինարիլիլէ չըգըպ, պիւթիւն Իսլամ ահալիսինի ճիհատա տալէթ իթմէքտէ խտիլէր :

Էրզրումուն տըշարընտա Թրապուղանտան կէլէն թաղէ ասքէր պէօլիւք շէճաաթ կէօսթէրտի. Մուխթար բաշա քէնտի էլի իլէ թօլարա նըշան տլտըրըր վէ աթէչլէրտի վէ պու վէչի իլէ աթըլան կիւլլէլէր պօշա կիթմէգտի. ահալի վէ իւլմա տախի պիրի պիրինէ զայրէթ վիրիպ վէ կէօլլէրինէ էօլիւմ թէհիլքէսի կէօրիւնմէհիպ, օնլար տա տիւշմէն իւզէրինէ էլլէրինտէն կէլտիլի գատար սիլահ պօշալթմագտա խտիլէր, Փագաթ էն զիատէ իւշ կէօրէն թօլար օլտու, վէ Բուսլար տանանամանըպ վէ պինտէն զիատէ էօլիւ վէ Էարալը մէյ-

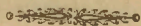
տանտա պրագարագ , կէրի չէքիւմէնէ մէճպուր օլտուլար , վէ Գարս ալընըպ տա պէօյիւք օրտուտան քէնտիւէրինէ իմտատ կէլինճէյտէք , պիր տահա Էրզրում վէ խթիւքեւամաթը իւզլըինէ հիւճոււմ իթմէյի տիւշլանմէյիպ , Էրզրում թրաֆընտա գարլարըն իչինտէ քէնտիւէրինի պարընտրումեա պագտըլար :

Պու զալէպէ , Օսմանլըլարա պէօյիւք ճէսարէթ վիրիպ վէ հէքսիտէ եիւրէքլէնիպ , Էրզրումու թէսլիւմ իթմէք սլօզ վէ նիլէթի արթըզ պիւթիւն պիւթիւնէ պաթալ օլտու :

Էվրագ խազինէսի իլէ միրի մալլէրի հլը Էրդինկեանա նագլ իթտիրիտի , էմր օլտու ահալլիյէ քի , քէնտիւէրինէ հէր էվ սէքիզ այլըզ զախիրէ թէտարիք իթսին , վէ իտէմէեէն մէօլէքէթէ աղըրըզ վիրմէմէք իչիւն չըգսըն տըշարը կիթսին , վէ միւճիպինճէ հէր էվ եօզլանըլըպ , զախիրէսի օլմաեանլար տըշարը սիւրիւլտիւլըր :

Հայման վէ Տէր Ղուկասօֆ ասքէրի , Էրզրումուն հէր թէրաֆընը մուհասէրէ իտէմէտիքլըրինտէն , Թրապուզան եօլու տաիմա Մուխթար բաշահա աչըզ օլուպ , օրատան , միւշարիւլէյի իսթէտիյի գատար գատ , զախիրէ վէ միւհիւմաթ կէթիրտիր իտի , վէ շու պօշ վագըթտա սիւահլը ահալլիյէ տէ միւմքին մէրթէպէ պիր նիզամ վիրիւլպ , ալթըշար եիւզ ալթըշար եիւզ թապուրլարա թագսիւմ օլունտուլար :

Բուսլար նասըլ քի տէտիք , արթըզ Գարսըն ալընմասընա վէ օրատան կէլէճէք իմտատա պէքլէեէճէք օլտուպլարընտան , վէ օրալարտա բէք պիր պօլլուգ իչինտէ տէ պուլունմատըզլարընտան , Օսմանլը եէսիր եարալը վէ խասթալարընը Էրզրումա կէօնտէրտիլէր . պուսլար Էրզրումա կէլտիքլըրինտէ Բուսլարըն քէնտիւէրինի բէք էյի պագիւշ օլտուպլարընա , վէ եօլա չըգաճագլարը կիւն սըճագ չօրպա , պիրլը գաբօթ վէ պիրէր տէ լիրա վիրտիքլըրինէ ալլուումում շահատէթ իթտիքլըրինտէն , Մուխթար բաշա պուստան սօն տէրէճէ մէմնուն օլուպ , Բուս եէսիրէրինէ տէ այնը մուամէլէ օլունմասընը շէտիտէն թէնպի՜ իթտի : Մտան սօնրա Բուսլար արա սըրա Էրզրումէ թօք աթմագտա օլտուլար իսէ տէ , ահալլիյի գօրգուլթմագտան պաշգա պիր սէպէպի օլմաեւպ , իլլա Գարսըն ալընմասը իլէ օրատան քիւլլի իմտատ պէքլէմէքտէ խտիլէր :



ԳԱՐՍ ԳԱԼԷՍԻՆԻՆ ԲՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

ԹԷՏԱՐԻՔԵԱԹ

Մալիւմ տիւր քի , Բուսլարըն պու Անատօլ սէֆէրինտէ էն պէօյիւք լուտուլարը Գալգասիա օրտուտու օլուպ , օրտուկեահլարը եախօտ մէրքէզլէրիտէ Ալէքսանտրօքօլ շէհրի վէ գալէսի իտի :

Պու օրտուտան իճապընա կէօրէ գօլ գօլ Փըրգալար սալտրըրըլարտը , վէ ճէնէրալ Հայման իլէ Տէր Ղուկասօֆուն դօմանտասընտա օլան Էրզրում եախօտ Սօզանլըզ գօլու տա պուսլարըն պիրի իտի :

Լաքին ասըլ պէօյիւք գօլու , պիրինճի Կրան տիւք Միշէլ , վէ իքինճի ճէ-
նէրալ Լօրիս Մէլիգօֆի գօմանտասը իլէ Գարս քիշկեանճնտա խոի :

Պու գօլտա սիւլարի բիատէ գըրդ պին գատար ասքէր , վէ եիւզ օթուդ
սէքիդ բարէ թօր օլուպ , Գարսըն էթրաֆընտա օլան պիր չօդ քէօյլէրտէ տա-
ղընդ տուրմագտա խոիլէր . սօնրատան պէշ օն թօր իլէ Արտահանտան կէլէն
պէշ ալթը պին ասքէր տէ պու գօլա իլավէ օլունտու :

Ալէքսանտրօքօլտան աղըր մուհասէրէ թօրլարը Գարս քիշկեանճնտա նագլ
օլունմագտա օլտուն , ուղագ քէօյլէրտէ օլան ասքէր տէ եալաշ եալաշ եաղըն
քէօյլէրէ կիլուպ , Գարս մուհասէրէսինի բէյ տէր բէյ սըգըշտըրմագտա խոիլէր :
Բուսլար հիշ պօշ տուրմանըպ , Գարսըն էթրաֆընդ հէլարան տէֆա քէշֆ իթ-
տիլէր վէ Գարսըն իսթիհքեամաթը , գալէլէրի վէ անալիսի հագընտա բէք չօդ
մալլուամթլար էտինիպ , էյիտէն աղնատըլար քի , Ալաճա տաղ վէ Տէվէ պօյնու
պօղկունլարը , Գարս մուհաֆաղա ասքէրինէ հիշ թէյսիր իթմէկիպ , պունլար
ճանսիքարանէ Գարսը մուհաֆաղա խոէճէքլէրտի , վէ ալալլի Ե ալըդ գաթի-
րէ վէ միւհիմաթլարը տա օլաուղունտան , մալլում օլան չիտտէթլի Նրմէնիս-
թան գըշը էանասընտա , գարլարըն վէ պուզլարըն իշինտէ Գարսը ուղագտան
մուհասէրէ իթմէք Բուսլար իշինէ էօյլէ գօլայ պիր մուտմէլէ օլանսեաճագտը :
Խմտի Բուս էրիքեանը հարսը , Գարսը մուհասէրէ իթմէկիպ , հիւճոււմ իլէ ալ-
մանա գարսըր վիրտիլէր . շէօյլէ քի , պէշ օն կիւն ուղագտան աղչամա գա-
տար Գարսը թօրա թուլթուպ , սօնրա տա պիր սօն հիւճոււմ իլէ պասըպ ալա-
ճագլար ըտը :

Պու հիւճոււմէ էն մինասիպ եէր , Գարսըն քէշիլլէմէ թէրաֆընտա , վէ
Գարս չայըն սաղընտա օլան շաֆըդ բաշա , Գանլը , վէ Միվարի թապեալարը
խոի . շէհրին պէօյիւք բայը ասքէրի տէպպօյար , միւհիմաթ վէ կըղագ ան-
պարլարը տա հէր պու թէրաֆտա օլտուղունտան , հիւճոււմէ հէտէֆ օլաճագ
էն մուհիմ նօգթան պուրասը իթիլիսաղ օլունմաշուտու :

Պու ճիւմէ իլէ պէօյլէ մուհաթարալը պիր իշէ ալէլ տմեա թէշէպպիւս
իթմէղտէն , պիր տիւլօմասիա թարիպի իլէ տէ հուսուլու մէրամէ չալըշմագ լա-
ղըմ կէլաիլինտէն , ճէնէրալ Մէլիգօֆ թէլիւմ շարթլարընը համիլ պիր մուսա-
հիպ տէ կէճտէրմիշ խոի Գարս գօմանտանը Հիւսէյին Համտի բաշտեա , օ տա
ասքէրին սիւհալարը վէ թօր վէ միւհիմաթլարը իլէ Գարստան չըղմանա րալը
օլտու խէ տէ , Մէլիգօֆ պու շարթլարը դապուլ խոմէտի :

Հոկտեմբերին Չիւնտէ գըրդ սէքիդ բարի աղըր մուհասէրէ թօրլարը Գարս
քիշկեանճնտա վասլ օլունշուտու . պունուն իւղէրինէ Բուս էրիքեանը հարսը բի-
ասէթի թէրաֆընտան Գարստան իքի պին պէշ եիւզ մէթրօ ուղագտա օլան
Վէգին քէօյիւ վէ Մաղարաճըդ եամաճլարընա թապեալար եարմանա պաշա-
մըշլար վէ պունլարա օն իքի պաթարեա տա թօր թէրթիպ իթմէքտէ խոիլէր ,
չիւնքի նասըլ քի տէտիք , Բուսլար շէհրի վէ Գարս տաղը տախի պու թէրաֆ-
տան վուրաճագլարտը քի , Հաֆըդ բաշա թապեալար թէրաֆը խոի :

Իրթէսի կիւնիւ Օսմանլըլար հէր թապեալարընտան շէտիտ պիր թօր ա-
թէշինէ պաշաեղպ , վէ օ սայէտէ Գարստա օլան ասքէրին պիր խայլըսը տը-
շարը ուղրաեղպ Բուսլարըն եարմագտա օլտուղլարը թապեալարը վէ իմալաթը
թիւրապիեղլէրինի պօղաճագլարտը : Պու վէշ իլէ տըշարը ուղրաեան ասքէր ,
Բուսլարտան բէք ֆէնա պօղուլուպ , գարմագարըշ Հաֆըդ բաշա թապեալարնա

դատար ֆիրար իթտիւէր : Բուսլարն միրալայը կէօզ դըզկընլըզը իւէ իքի ալայ ասքէրէ պու թապեանըն իչինէ դատար կիրիպ , օրատա օլան թապեալասքէ-
րինի սինկիւլէտիւէր , թօքլարը չէվիրտիւէր , վէ օն զապիթ իւէ քըրգ նէֆէր
տէ հէսիր ալտըլար . լաքին հէր թէրաֆտան իւզէրլէրինէ հաղմուր կիպի կիւլ-
լէ վէ դուրչուն հաղտըրլըղընտան , վէ օրտուլարընտան պիր իմտատ տա պու-
լամատըվլարընտան թապեատա տուրամեւըպ , պէօյիւք թէլէֆ իւէ կէրի չէ-
քիլմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Շու օլտու քի , Բուս ասքէրի , պիր թապեանըն պէօյլէ գօլայճա զապիթ
օլտուղունու կէօրտիւքտէ , Գարսըն հիւճոււմ իւէ ալընաճաղընա պէօյիւք իւ-
միտէր քէսպ իթմէեէ պաշլատը :

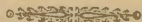
Իմտի Բուսլար ալէլ աճէլէ Գարս էթրաֆընտա օլան թապեալարընը եա-
րըպ պիթ իրիպ , Հոկտեմբեր այըն 28ինտէն իթիպարէն պաշլատըլար Գարսը
ոապահտան աղչամատագ թօր իւէ տէօյմէեէ , վէ աղչամ իւզէրլէրի աթէչէ տա-
հա զլուտէ պիր սըզը վիրիլլէրտի :

Գարս տա , էթրաֆընտա օլան թապեալար տա հէր աչըզտա օլուպ , Բուս
թօքնուլարը տա էյի նըչան ալտըվլարընտան , Գարսա էքէյի խասարաթ վիր-
տիւէր վէ իւք խապէրլէրէ նազարէն ասքէր տէ ահալի տէ շաչըմըչ կիպի պիր
հալտէ պուլունտուղարընտան , Բուսլար պիր էհամ մէմուլ իթտիւէր քի , պիր
հիւճումէ տէ ինթիւաճ գալմանարագ , Գարս քէնտիլէրինէ թէսլիմ օլուր տէյի :

Լաքին սօնրատան ահալինին տէ ասքէրին տէ մուհաֆազայա պէօյիւք սէ-
պաթ կէօթէրէճէյի սահիհէն աղնաչըլտըզտա , հիւճումէ գարար վիրիլտի , լա-
քին նէ վազիթ նէ թարգ օրատը քէք գօլայ գարարլաշամատը :

Չիւնքի պէօյլէ պիր հիւճում իչիւն , Բուսլար Գարստան հէնուդ չօզ ու-
զագտա իտիլէր , վէ հիյնի հիւճումտէ քէնտիլէրինէ սիրէր օլաճագ պիր շէյ օլ-
մատըղընտան , պիւթիւն Ոսմանյը թապեալարըն աթէչինի հէյէրէք հիւճում ի-
տէճէք օլուպ , մազալլահ Գարսը ալամանըպ տա կէրի տէօնմէլէրի լաղըմ կէլ-
սէ , ֆէնա տէրէճէ պօզուլաճագլարը մէյտանտա օլտուղունտան , պուհա քէք
գօլայ պիր եօլ պուլամատըլար :

Տիւչիւնտիւլէր քի , հիւճում կիճէ վէ գարանլըզտա օլտուն , լաքին էր-
դրումտա Թօք տաղընա օլան պու կիճէ հիւճումիւ պէտպալէթ օլտուղունտան ,
օնա տա ճէսարէթ իտէմէտիլէր , վէ պէքլէտիլէր քի այըն օն տէօրտիւ օն պէչի օլ-
սուն տա էօյլէ հիճում իթսինլէր . չիւնքի այ ըչըղը ասքէրի շաչըթմանաճագ
տէրէճէտէ պիր ըչըգ օլտուղու հալտէ , կիւնտիւդ կիպի տէ տէյիլտի քի , աս-
քէրին հարէքէթի թապեալարտան կէօրիւլէպիլսին : Իմտի հիւճումէ Նոյեմբերին
իւչիւ թանին օլունտու իտէ տէ , հալա քէք ֆէնա օլտուղունտան օն սէքիզի-
նէ թէէխիր օլունտու , վէ Բուս ասքէրի ուզուն պիր մուհապէրէ պէլլայսին-
տէն իտէ , հիւճումիւ թէրճին իթտիլէրինտէն , պու էմրի պէօյիւք սէվինճ վէ
իշթիեազ իւէ գապուլ իթտիւէր :



ԳԱՐՍԸՆ ԶԱՅԻՑ ԹԵՐԱՅԼԱՐԸ

Գարս բիշկեահընտա օն իքի թապեա , իւշ եիւզ թօբ , վէ տէրունինտէ եիրմի պին նէֆէր մուհասէրէ ասքէրի պուլունտուղունտան , Գարսն պիր կի-
ճէտէ ալընմասը օ գատար ինանըլմազ շէյ խտի քի , իշթիլիր իշթիլմէզ , միւ-
ճէրրէտ պիր խրեանէթէ համլ օլունտու . լաքին Բուսլարն քիւլի թէլէֆաթը
վէ օն իքի սաաթ սիւրէն գահրամանքեարի պիր մուհարէպէ , պու իթիգատը
իպթալ իթտի :

Գարսն ալընմասը , հէմ Մօսգօֆլարն ճէսարէթի վէ կէօզ բէքլյինտէն
հէմտէ Գարսն պապը թէրաֆլարնըն զայըֆ պրագըլմասընտան նէշաթ իթ-
միշ տիր տէյի էրպապը վուգուֆ հիւքմ իթմիշ տիր :

Կէրէք Գըրըմ սէֆէրինտէ Մուրալիէֆ իլէ Գարս մուհարէպէսինտէ պու-
լունան Բուսիա զապըթանը վէ կէրէք մուսխարէն քէշֆ իտէն իւմէրա Գարս
ալընմազ պիր գալէ տիր իթիգատընտա իտիլէր . վէ վազաա տա էօյլէ օլապի-
լիրտի էյէր պու պէլտէնին իսթիէքեամաթընը եաբան միւհէնտիսլէր , Գարսն
էն զայիֆ եյրինի եանի Գարս չայը վատիսինի աչըգաա պրագմըշ օլայըտըլար :

Եվվէլա ատէթ տիր քի , ասքէրին տէպպօյու մահգէնի իթթիխազ օլունան
պիր մահալ իսթէր շէհր օլտուն իսթէր օրտու , շիմտիքի ֆէննը հարպ իւզրէ
լազըմ տըր քի տիւշմէնին պիր զարպը տէսթլէ հիւճում իտէմէնէճէյի վէ վու-
րուպ ալամանեաճաղը սիւրէթտէ պիր տիվար եա մէթէրիա իչինտէ պուլունտուն :

Գարսն գալէ տիվարը իսէ եէր եէր չօգտան խարապ օլմուշ վէ երգըմըշ
պիր տիվար ըտը : Իմտի շէհր աչըգ կիպի խտի , վէ օվա թէրաֆը օ տէրէճէ իհ-
մալ օլունմուշուտու քի , օ թէրաֆտան պագան Գարսն պիր հարպ մահալի
օլտուղունա ինանամալտը :

Իքինճի տըգգաթ օլունաճազ շէյ , տիւշմէն թօբլարը կէլիպ շէհրի տէօյէ-
ճէք գատար եազըն եէրլէրէ եանաշտըրմամազ տըր : Գարստա չըմալտան Գա-
րատազ գահալարընտան գըպլէտէն Գարս չայընա գատար պիրի պիրինի մու-
հաֆազա իտէր չաբրասլամա վէ եարըմ այ շէքլինտէ թապեալար եաբըլաճազ
եէրտէ , քի տիւշմէն եանաշամասըն , Օսմանը միւհէնտիսլէրի եալընըզ Յ թապ-
եա եաբմըշլարտը . եանի Հաֆըզ բաշա , Գանը վէ Սիվարի թապեալարըն .
պունլարըն հիչ պիրինին շէքլի օ պիրինէ պէնգէմէյիպ , վէ շէհրտէն պիր քի-
լօմէթրօ ուզագտա օլտուղլարընտան , հիչ պիր իշէ եարամայաճազլարը տէր-
քեար իտի : Զիւնքի Բուսլար պու թապեալարըն արգասընտան Գարս սէրպէսթ
սէրպէսթ տէօյիւպ երգապիլիլէրտի , վէ էյէր Գարսը քէնտիլէրինէ գըշլազ իթ-
միշի գուրմամըշ օլալար , թէքմիլ վէրան իտէպիլիլէրտի . պիր տէ օրալարը
հէմ սէրթ թաշըգ գահալըգ օլտուղունտան , թապեալարըն հիչ խէնտէյի հօ-
ղուտու , վէ օլան տա մահալսըզ շէյլէր իտի :

Իւշիւնճիւ տըգգաթա շահան շէյ , թապեալար էօյլէ եաբըլմալըտը քի
հէր պիրի տիւշմէնէ տահանըպ քէնտինի մուհաֆազա իտէպիլիսին : Պու թապ-

եալարն չօղու եէրինտէ օլմաերպ, եանի տիւշմէն թօքունտան պարնաճագ եէրլէրտէ օլմատրգտան մատա հիչ պիրինտէ սու տա եօղուտու եէյէճէք տէ վէ հէր շէյ հէր կիւն շէհրտէն թաչընաճագտը :

Լաքին պունլարն ճիւմէսինտէն զիատէ էն պէօյիւք գուսուր, պու թապ-եալարը պիրի պիրինէ եէրլէշտրէճէք լաղըմ եօլարը տա օլմամասըյլա, օնտան մատա թէքէլէրտէ օլան թապեալար էօյլէ բաչարըզ գաեալար իչինտէ իտի քի պիր ասամ կիւնտիւզիւն պիր իքի սաաթտա անճագ օնլարա վասլ օլապիլիթ իտի, հէլէ կիճէ վէ թապուր իլէ պունլարա կիթմէք կէլմէք մուհալ գապիլին-տէն իտի :

Ելհասըլ տիւշիւնիւլէճէք օլտուղու հալտէ քի Գարս շէհրի աչըզ իտի, վէ մուհաֆագազը իչիւն եաըլան թապեալար իսէ նէ պիրի պիրինի մուհաֆագա իտէպիլիլիլէր իտի նէ տէ շէհրի, վէ ասքէր եօլու տէէճէք եօլարը տա եօղու-տու, շու հալտէ Բուսլարն իթտիլի ճէսարէթէ տէ օ գատար թաաճիւպ օլուն-մաղ, ամմա տէնէճէք քի 1854տէ տէ Գարսը ալմագ իչիւն պու գօլալըզլար վարտը, լաքին Մուրապիլիէֆ պիր հիւճոււմտա ալթը պին ասքէր թէլէֆ իթ-տի վէ Գարսը ալամատը. էօյլէ ամմա Մուրապիլիէֆ հէմ էն զօր վէ ֆէնա եէ-րինտէն Գարսա հիւճոււ իթտի, հէմտէ օ վագըլթ Գարսըն գօմանտանը պիր Խնկիլիլի ճէնէրալը իտի :

Եւրօքա միւվէրրիլիլէրի պունլարը տէյիպ, շունու տա իլավէ իտէրլէրտի քի էյէր Կրան տիւք Միշէլ պիլէյիտի քի Գարստա եիրմի պինտէն զիատէ աս-քէր վար տըր, եինէ պու կիճէ հիւճոււմինիւ իթմէեէ ճէսարէթ իտէմէզ իտի, լաքին ճասուսլարը քէնտիսինի ալտատըպ օն օն իքի պինտէն զիատէ ասքէր եօգ տէրլէր իտի. հէմ պագալըմ կէրչէքտէն ճասուսլուգ իտէն օլապիլտի մի, Օսմանլըլարն պու ճասուս մատտէսինտէ օ տէրէճէ գուլագլարը տէլիք տիր քի թօզ գատար պիր շիւքհէ իւղէրինէ ատամը տէրագապ գաթլ իտէրլէր. Գար-սըն իչինտէ հէր կիւն ճասուս տէյի սէքիզ օն քիչի ասըլըր քէսիլիլ իտի, վէ Մուհաֆըզ բաչա իւղէրինտէ ճիւզեի շիւպհէ օլանլարը թութտուրուպ վէ էլի-նի աեաղընը պաղլաեըպ վէ եոււագ իթտիրիպ, իչ գալէ ուշուրոււմարընտան Գարս չայընա գատար ֆըրլաթտըրըր վէ պունլար եոււվարլանա եոււվարլանա խուրտէխաչը օլուրլարտը, վէ նատիրէն սաղ գալանլարտա չայըն քէնարընտա աճըգտան էօլիւրտիլէր, քիմ ճասուսլուգ իտէպիլիլտի Բուսլարա :

Իմտի վագաա Կրան տիւք Միշէլ, Գարստա ազ ասքէր վար տէյի ինան-մաընտա եանըլը, լաքին պու եաղընը քէնտինէ խայըրլը օլտու, չիւնքի եա-նըլմասա հիւճոււմէ ճէսարէթ իտէմէզտի :

Հ Ի Ի Ճ Ո Ի Մ Թ Ե Ր Թ Ի Պ Ի

Բուսլարն Գարս հագգընտա թախմին վէ թասալվուրլարը հէր նէ տէ օլ-սա, Կրան տիւք Միշէլ շու հիւճոււմ թէրթիպլինի բէք պիր էմնիէթ վէ իթ-մինանը գալպ իլէ վիրէմէմիշ տիր գանն իտէրիլ :

Պիրինճի էմիր . — Գարսը մուհասէրէ իչին ասքէր , իւք էվվէլ Սիւարի , Գանլը վէ Հաֆրդ բաշա թապեալարընը ալաճագլար տըր :

Իքինճի էմիր . — Պու թապեալարա օլաճագ հիւճուժ նազէհան օլաճագ տըր վէ տէրուհինտէ օլան ասքէր , եա եէսիր իտիլիպ եա տա թէլէֆ , թօբլարը տախի զապթ օլունաճագ տըր :

Իւչինճի էմիր . — Պու թապեալարըն վուրուլտուղու հալտէ , Գարսըն էթ-րաֆլարընտա ախէր թապեալար տախի վուրուլուեօր կիպի սախթէ մանօվրա-լար կէօսթէրիլէճէք տիր քի տիւշմէն ալտանսըն , վէ ասըլ պէօյլուք վէ ումու-մի հիւճիւմին նէրէտէ օլաճագընը պիլէմէսին :

Տէօրախնճի էմիր . — Պու սախթէ մանօվրալարտան սիւշմէն ալտանըպ տա շաշըրըր վէ եախօտ մէմուլին զայրը պիր հալ զուհուր իտէր իսէ , օ վա-գըթ պու սախթէ հիւճումէր կէրլէքտէն հիւճումէրէ թահվիլ օլապիլիր . պու ճիւմէ իլէ քիւչիւք քիւչիւք գօլլարիլէ վէ թէճրիւպէ իլէ վէ հէբսի պիրտէն տէ տէյիլ , քի չօգ ասքէր թէլէֆ օլմասըն :

Պէչինճի էմիր . — Պէօյլուք հիւճում վուղու պուլուպ պաշա չըպտըգտան սօնրա , օ թէրաֆտան տա պէօյլէ սախթէ մանօվրալար կէօսթէրիլէպէլիր :

Պու մագուլէ մանօվրա թէճրիւպէլէրի պաշլըճա Ձիւմ թապեալը վէ Իչ գալէ իւղէրինէ օլմալը տըր : Մէմուլին զայրի պիր վուղուաթ օլտուղտա , մէ-սէլա տիւշմէն շաշըրըպ տա գաշան գաշանա օլտուղտա , Գարատաղ թէրաֆը-նա տա պէօյլէ սախթէ մանօվրալար իճրասըր թէնսիպ օլունուր , լաքին պէօ-կիւք միւշքիլաթա թէսատիւֆ օլունմաեաճագ իսէ :

Սլիլընճը էմիր . — Սիվաբի , Գանլը վէ Հաֆրդ թապեալարը զապթ օլուն-տուղտան սօնրա , ասքէր օ իւչ թապեալտա իգամէթէ չալըշաճագ տըր վէ սօն տէրէճէ տաեանարադ , մէճպուր օլմատըղճա թապեալարը թէրք իթմէեէճէքլէր տիր , պէօյլէ պիր նաչարի հալտէ սիւշմէն ասքէրինի , պայրագլարընը վէ սա-եըր հարպ ալամէթլէրինի պէրապէր ալըպ չըգաճագլար վէ թապեալարը նէ գատար միւմքին իսէ խարապ իտուպ էօյլէ պրագաճագլար տըր :

Ումուժի չմիլէր պու մէրքէլտէ օլուպ , սիւվէրի իճրաիեէ թալիմաթընը տախի պաշ գօմանտան ճէնէրալ Մէլիգօֆ վէ Գարս գօլու գօմանտանը ճէնէ-րալ Լազարէֆէ վիրտիլէր :

Գարատաղ իլէ Թահմա թէրէլէրի արասընտա օլան Հաֆրդ , Գանլը , Սի-վարի վէ Ձիւմ թապեալարընըն զապթընա պէշ ալճյ բիատէ ասքէր թային օ-լունտու . Լազ թէրէսի , Ձօրագ եանի Տիգ թէրէ վէ Սրապ վէ Գարատաղ թապ-եալարընա տախի սախթէ մանօվրալար կէօսթէրիլէք իւղրէ , պաշգա ասքէրլէր թաեին օլունտուլար : Թօբլար պու հիւճումէ կիրիշմէկիպ , կէրիտէ ինթիյաթ ասքէրինին արգասընտա տուրաճագլարը քի , Գարստա պօղուլուպ տա գաշան օլուր իսէ օնլարը չէվիրսինլէր , նասըլ քի սօնրատան էօյլէ տէ օլտու իսէ :

Ասքէր իւք ագշամտան պիր եէրէ թօբլանըպ , ալաթուրգա սաաթ իւչ-տէն սօնրա եօլա բլվան օլաճագալ : Ասքէր կիճէլէյին թապեալարը ալապիլիր իսէ , չէհրին իչինէ տէ կիրմէեէ մէզուճ խաի , լաքին օրատա տուրուպ եէր ա-ղարմատըղճա պաշլա մուամլէլէ իթմէեէճէքլէր իտի :

Մէլիգօֆ , ասքէրի շու վէչի իլէ թադսիւմ իթաի :

Պիրինճի գօլ լիվա ճէնէրալը Գօմարօֆ գօմանտասընտա օլարագ . թաթ-

լըճա քէօյիւնտէն զուհուր խտէրէք, պիր քիւչիւք գըսմը Զօրագ վէ Թահմաս թապեասը վէ պէօյիւք գօլու Զիմ թապեասը իւղէրինէ երկրիւնէճէքտի:

Իքինճի գօլ, միրալայ Մէլիգօֆ գօմանտասընտա օլարագ Զիֆթիւք քէօյիւնտէն զուհուր խտուպ, վէ Գարս չայընն սաղընտան երկրիւնէիւպ, Սիվարի թապեասընը ալտըգտան սօնրա, Գարս չայըն էն եագըն քէօրիւսիւնիւ տէ էլտէ խտէրէք, Զիմ թապեասընըն արգասընը ալաճագտը:

Իւչիւնճիւ վէ տէօրտիւնճիւ գօլ, պիրի ճէնէրալ գօնթ Կրատ վէ տիկէրի միրալայ Վօժտաքին գօմանտասընտա օլարագ, երկքսէք Գարաճուրանտան զուհուր խտուպ Գանլը թապեայը իքի թէրաֆտան վուրաճագլարտը:

Պէչինճի գօլ, ճէնէրալ Ալգադօֆ գօմանտասընտա օլարագ, Հաֆըզ թապեասընը իւղէրինէ երկրիւնէճէքտի:

Գարս չայըն սալ թէրաֆընա թաեին օլունան գօլլարըն ճիւմէսինէ պիրտէն ճէնէրալ Լադարէֆ գօմանտա խտէճէքտի, կլրիտէ օլան ինթիաթ ասքէրի վէ թօք թաղըմը տա եինէ պու ճէնէրալըն գօմանտասընա մուսթաղըր օլաճագտը:

Ալթընճը գօլ, էրիքեանը հարալ միրալայը Զէրէմիսինօֆ գօմանտասընտա օլուպ, Լազ թէքէսի վէ Մուսլիս թապեասընը իւղէրինէ հիւճսւմ թաեին օլունտու. պունուն իլէ ճէնէրալ Գօմարօֆ գօլունա ճէնէրալ Բուք, պիրինճի գօմանտան նասալ օլունտու:

Եէտինճի գօլ, ճէնէրալ Բիչէվ գօմանտասընտա օլուպ, Արապ վէ Գարաւտաղ թապեալարըն իւղէրինէ սախթէ մանօվրալարա թաեին օլունտու:

Պու գօլլարըն ճիւմէսինէ տէ պիրէր մըգտար պալթաճը, նէրտիւպանճը, Լաղըմճը վէ թօրարըն մըխլամագ իչիւն թօրճու նէֆէրաթը տա իլավէ օլունտու Սիվարիլէր տախի պիւթիւն եօլլարա թաղսիմ օլունուպ, ինթիաթ ասքէրի տախի ճէնէրալ Տէնն գօմանտասընը իլէ Գօմաշուր գարիեէսինտէ իգամէթ իթտիլիտի:

Օսմանլը գօմանտանընըն Գօմարօֆ թագըմընտան կլօղիւ երլմը օլտու զունտան մը օլա, եախօտ 1854տէքի ճէնէրալ Մուրավիէֆին հիւճիւմիւնիւ տէրխաթըր իթտիլիտէն մի օլա, եինէ օրատան հիւճոււմ օլունաճագ զաննը իլէ էն պէօյիւք գուվիթի իլէ Գարս չայընըն սօլ թէրաֆընտա պուլունտու վէ պու մանօվրաըն իլէ շէհր իլէ սայըր թապեալար իթթիլաթընը քէնտի քէնտինէ քէսիլը օլտու:

Սիլահ, էրզագ, միւհիմմաթ տէպօյլարընը վէ խաղինէյի տախի Իչ գալէտէ Հիւսէյին պէյ քէնտի մուհաֆաղասը ալթընա ալտը, պու Իչ գալէ իսէ ուչուրոււմ գաեալար իւղէրինտէ շէհրէ հաքիմ պիր թէքէտէ տիր. Հիւսէյին պէյ էօլմէք վար թէսլիմ օլմագ եօզ շարթը իլէ պու մուհաֆաղայը իւղէրինէ ալըպ ճանընը ֆէտա խտէճէքտի:

Գարատաղ իլէ Արապ թապեասը Գարս շէհրի թօրճուլարընըն մուհաֆաղասընտա խտի, աչաղըտա տիւգտէ օլան թապեալար Մուրիա ասքէրի մուհաֆաղասընտա խտիլէր, հէմ եէրճէ զայիֆ հէմ ասքէրճէ, պալատէ թաատատ իթտիլիմիգտէն տախի աղնաշըլաճաղը վէչի իլէ իլք հիւճոււմ պու թէրաֆտան օլաճագտը, վէ կէօրիւնիւր քի Բուսլար Օսմանլը զըրհընըն էն զայիֆ եէրինի էյի քէչֆ իթմիլլէրտի:

ՀԻՒՃԻԻՄ • ՍԻՒԱՐԻ ՎԷ ԴԱՆԼԸ ԹԱՊԵԱԼԱՐ ԱԼԸՆԸՐ

Հոկտեմբերին պէշինճի սագչամը, սաաթ օն իքիտէ Կրան տիւք Միշէլ Եիւքսէք Գարաճուրան գարիեէսինէ վասլ օլտու. ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆ իսէ տահա իլէրիտէ պիր մէվգի թութմուշ իտի :

Գարս վէ էթրաֆը, տէրին պիր սիւքիւթ վէ սիւքիւնէթ իշինտէ իտի. Բուս ասքէրի նէ պէօյիւք իշէ էլ վուրաճագլարընը պիլէլէք եիւրէքլէրի չարընթը իշինտէ իտի : Օսմանլը ասքէրի իսէ պուլունտուգլարը մուխաթարայը խահալ պիլէ իտէմէտիքլէրինտէն, ատի իլէրինէ պագմագտա իտիլէր. Բուս ասքէրի պալատէ մէքքիւր թէրթիպ իւզրէ թազըմ թազըմ օլուպ, ալաթուրգա սաաթ տէօրտէ եազըն հարէքէթէ պաշլատըլար :

Օսմանլը գարաղօլլարընա պիր սէզիք վիրմէմէք իւզրէ սիկարա իշմէք պիլէ եասագտը. հէր նէ գատար այրն օն պէշի իսէ տէ, էթրաֆտա օլան տաղլար, Գարս օվասընա կէօլկէլէրինի տիւշիւրիւպ, թէքմիլ գարանլըզ կիպի իտի :

Հավա զահէթ աչըզ վէ պ'րրագ իսէ տէ, ինճէ պիր բուս օրթալըզը գարլամըշ ըտը :

Սն իքի օն տէօրթ տէրէճէ պուգտան աշաղը պիր սօուգ, օրթալըզը թաշ քէսմիշ վէ գուրու սօվուդա ալըշըզ չումալ ասքէրինին սինիրլէրինի բէքիշտիրմիշ իտի. պաթալ մուհասէրէ թօքլարը, կիւնտիւզ պազը պազը Գարսը վէ էթրաֆընտա օլան թապեալարը տէօյէրլէրտի, լաքին կիճէլէրի սուս օլուրլարտը, օ կիճէ տէ էօյլէ սուս բուս տուրտուգլարընտան, Օսմանլը էօյլէ զանն իտէրտի քի, Բուս թօքճուլարը չայ իշէեօր, էթրաֆա նէ տէրէճէ տըզգաթլա գուլագ վէրիլսէ պիր չըթ սէսի իշիթիլմէզտի : Էօնտէն Բուս ավճըլարը սէյրէք սէյրէք ատըմ ատըմ տըզգաթլա իլէրիլէրլէրտի, արգալարընտան հիւճիւմ ասքէրի էվվէլա եանաշըզ գօլ իլէրիլէյիպ, սօնրա պէօյիւք պէօյիւք օլարագ տաղընըզ իլէրիլէմէէ պաշլատըլար :

Սաաթ տէօրթտէ, Օսմանլընըն էօն գարաղօլլարընտան պէշ օն թիւֆէնք աթըլտը իսէ տէ, Բուսլար ճէվապ վիրմէտիքլէրինտէն, Օսմանլըտան տա թիւֆէնք սէսի քէսիլտի : Եալընըզ ճարատա օլան պիր Բուս թապեասը, թահմաս թապեասը իւզէրինէ թօք աթարտը քի, Օսմանլընըն տըզգաթլընը օ թէրաֆա ճէլպ իթսին : Լաքին եարըմ սաաթ կէշէր կէշմէզ Օսմանլընըն հէր խաթթընտան պիր շէտիտ թիւֆէնք աթէշի պաշլաեըպ, իւզէրինէ հիւճում օլունան թապեալարտան տա տիւզիւյէ վէ արտը արասը քէսիլմէէէրէք թօք աթըլըրտը :

Պիր աղ սօնրա սօլտան պիր «հուրրա» սէսլէրի տիր իշիթիլմէէէ պաշլատը, չիւնքի միրալայ Մէլիգօֆուն գօլու Սիվարի թապեասընա կիրմիշտի. պուգօլ պիր թիւֆէնք աթմահա վագթ պրագմահարագ, Օսմանլընըն էօն գարաղօլլարընը տաղըթըպ վէ կէրիլէթիպ, վէ ավճըլար տախի պիր աղըզ օթու բաթլաթմահարագ թապեանըն էթէյինէ գատար կէլիպ իքի եանտան վէ աննընտան

պուլ թապեա իւզերինէ հիւճում իթտիւէր, վէ օ հըզ իլէ թապեանն իչէրիսի-
նէ կիրիպ, Օսմանլը թապեա ասքէրինի սիւնկիւլէմէլէրի, թօբլարը տէվիրիպ
մըխլամալարը, վէ եօլ իւսթիւնտէ օլան Օսմանլը աթլըլարըն սիւնկիւլէ տա-
ղըթըպ Չիւթ թապեաննն արգասընը սարմագ իւզըն Գարս չայը քէօբրիւսիւ-
նիւ զապթ իթմէլէրի պիր օլտու :

Թամ օ արալըգտա սաղտա վէ Գանլը թապեա բիշկեանննտա պաշգա պիր
չէտիտ մսւհաճէմէ օլուեօրուտու . ճէնէրալ գօնթ Կրապ միրալայ Վօշաքինի
պուլ թապեանն սօլունա սալտըրըպ վէ քէնտիսի տախի սաղ թէրաֆընա եիւ-
րիւեիւպ, սաաթ պէշտէ իքի գօլ տա պու թապեաննն էթէյինէ կէլմիշ եէթիշ-
միշ իտիւէր, կէօնիւլլիւլէր իլէ էն էօնտէ օլան միրալայ Գարասէֆ նէ խէնտէք
տիյնէերիպ նէ պաեըր, նէ թօբ վէ նէ տէ թիւֆէնք, էօնտէ օլան մէթէրիսլէրի
թըրմանարագ սօլտան իչէրի կիրտիւէր, վէ օրատա օլան մէրտ ֆագաթ բէք
ազ Օսմանլը ասքէրինի թէլէֆ իտուպ, ասըլ պէօյիւք թապեաննն տախի սօ-
լունու զապթ իթտիւէր . ֆագաթ Օսմանլը ասքէրի պու թապեատա ֆէվզէ-
լատէ սէպաթ վէ մէթանէթ կէօսթէրտիքլէրինտէն, օնտան իլէրի կիտէմէտիւլէր
էսէ տէ, Օսմանլը աթէչլինին շիստէթ վէ քէսրէթինէ տէ տաեանամաեըպ, օ-
րատա տէմիր կիպի տուրտուլար վէ իմտատա պէքլէտիւլէր :

Միրալայ Վօշաքինին օ պիր գօլու տախի, սօլուն զապթ օլունտուղու-
նու կէօրտիւքտէ, օ տա սաղըն իւզէրինէ եիւրիւեիւպ վէ եօլ իւզէրինտէ օլան
տէօրթ Օսմանլը թօբուճու ալըպ, ասքէրէ հիւճում գօմանտասը վիրտիքտէ,
Վօշաքին եարալանըպ չէքլտի վէ միրալայ Գարասէֆ եէրինէ կէշտի : Իքի գօլ
պէօյլէ սաղտան սօլտան Գանլը թապեա իլէ ուղրաշմագտա օլունլար, ճէնէ-
րալ գօնթ Կրապ տախի, պիր թագըմ ասքէրինի թապեաննն էնքսէ թէրաֆը-
նա սալտըրըպ քէնտի տէ աննընտան եիւրիւտիւլիւ հալտէ, աթ իւզէրինտէ ի-
քէն թամ կէօքսիւնէ պիր գուրչուն կէլմէքլէ տիւշիւպ էօլմէսի պիր օլտու վէ
միրալայ Տէլինսքի գօմանտայը էլինէ ալտը, վէ կէօրիւլմէմիշ պիր շէճաաթ վէ
սէպաթլա թապեաննն իւսթ թէրաֆընը էլէ կէշիրտի, նիհայէթ Բուսլար սաղ-
տան սօլտան աննընտան վէ արգատան տէօրթ եէրաէն թապեաննն իլինէ կի-
րիպ, սիւնկիւ սիւնկիւյէ կէլտիւլէր վէ պիր գաշ պէօյիւք զապթիւլէրի պու թապ-
եատա թէլէֆ օլտու իսէ տէ, Օսմանլրտան տա հէման հիշ պիր նէֆէր սաղ պը-
րագմաեըպ, էօն թապեայը թէքմիլ զապթ իթտիւէր :

Լաքին պու թապեաննն եօլու իւզէրինտէ պիր պօղապ աղգընտա պիր գա-
վի թաշ գըշլա օլուպ, Օսմանլը ասքէրինին պիր քիւլլիւսի վէ պէօյիւք զա-
պթանը օ գըշլաեա գաքանարագ, գուլվէթլի տէմիր գաքուլարընը տա գա-
բաեըպ, բէնչէրէլէրտէն, տամլարտան, թապեատա օլան Բուս ասքէրինէ էօյ-
լէ աթէշ իթտիւէր քի, օ գըշլայը ալմատըգճա թապեատա տուրմալարը գապիլ
տէյիլտի . Լաքին ասքէր հէլաք տէրէճէսինէ կէլիպ, զապթանը աղալմըշ օլ-
տուղունտան, իմտատ եթթիլինճէյէտէք թապեայը թալիլիյէ իթմէլէրի լաղըմ
կէլտի . ֆագաթ միրալայ Պէլինսքի, թապեայը թէրք իթմէլտէն էվվէլ պիր
տահա գըշլայը գօրլամագ իսթէտի, վէ պիր թագըմ կէօնիւլլիւլէր ալըպ տէմիր
գաքուլարը գըրմաեա չալըշտը իսէ տէ գապիլ օլամաեըպ, գաքունուն պիրինին
էօնիւնէ քէնտի տիւշտիւ էօլտիւ, վէ գըշլա իւզէրինէ հիւճում իտիւլէր կէրի
չէքլիւպ, սէյրէք ալվը հիլէթինտէ թապեաննն հէր թէրաֆընա եաեըլտըլար,
վէ Օսմանլըեա տա շէհրտէն թագէ ասքէր վէ թօբ իմտատա կէլիպ, Գանլը վէ

Սիվարի թապեալար իլէ չէհրին արասընտա օլան մէյտանտա տէհչէթլու պիր թօբ
աթէչի տիր պաշլատը : Լազարէֆ տախի Բուս ասքէրինին բաշարըլտա պու-
լունտուղունու ալնանըպ , պիր դօլ ասքէր տէ օ իմտատա կէօնտէրտի :

Լաքին պաշ գօմանտան ճէնէրալ Մէլիգօֆ , կէրիք ճէնէրալ Կրապըն վէ-
ֆաթընը վէ կէրէք միրալայ Վօշտաքինին եարալանմասընը իշիթիպ , եհկէնի
միրալայ Մէլիգօֆ գօլունտան տախի պիր խապէր ալմատըլընտան , արգա ար-
գահա միրալայ Պիւլմէրինի իլէ բրէնա Չէվչէվաչէի իմտատա գօշտուրտու , Օս-
մանըլար իսէ ղալէպէլէրինտէն ճէսարէթ իտուպ , վէ թապեանըն իշինէ կի-
րիպ Բուսլարը մէթէրիւլէրտէն աշաղը եուվարալմագլա ուղրաշմագտա իտիլէր ,
բրէնա Չէվչէվաչէ պագտը քի պաշա չըգամանեաճագ տթլըլարընը թապեա իշէ-
րիանէ սալտըրըպ , Օսմանըլարը թէքրար թապեատան գօվալատը , վէ իքի գօլ
տախի թապեանըն արգասընա եանի չէհիր թէրաֆընա կէչիլիպ , օրալարտա
տա քիմի պուլտուլար իսէ վուրուպ թէմիլէտիլէր վէ կիճէ սաաթ սէքիլտէ
Գանըլ թապեա , գըշլատան մատա թէքմիլ Բուսլարըն էլինէ կէչտի պիթտի :
Միրալայ Պիւլմէրինի հէմ չէհրին էօնիւնէ կէրիլիպ հէմտէ գըշլանըն էթրաֆը-
նը չէվիլիպ թէսլիմ օլմալարընը թէքլիֆ իթտի , լաքին ասքէր վէ ղապըլթան
թէսլիմ օլմատըլար վէ իքի սաաթ միւճատէլէ իթտիլէր , օ վագթ միրալայ Պիւլ-
մէրինի գըշլայը Գէն-Պէ իլէ հավանա աթաճաղընը պիլտիրտիքտէ իքի բաշա իւշ
եիւզ ասքէր , թէրքը սիւաշլա գըշլայը տա քէնտիլէրինի տէ թէսլիմէ մէճպուր
օլտուլար :

ՀԱՅԸԶ ԲԱՇԱ ՎԷ ԳԱՐԱՏԱԴ ԹԱՊԵԱԼԱՐԸՆԸ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Օսմանըլարըն ֆէվգէլատէ չէճաաթլա թապեալարընը մուհաֆազա , վէ
Բուսլար օնլարտան աշաղը ղալմանըպ պիր թանըմ ղապիթ վէ ասքէր թէլէֆ
իլէ Գանըլ թապեալը ալմագտա օլտուլարը էանատէ , ճէնէրալ Ալիպօֆ տա-
խի Հաֆըզ բաշա թապեատը իլէ Գարատաղ թապեատընը ալմագլա ուղրաշմագ-
տա իտի քի Գարս չայընըն սաղընտա Գարս չէհրինին մուհաֆազաը իշիւն եա-
բըլմըշ էն պէօյիւք իքի թապեա իտի :

Բուսլար պու մուհարէպէտէ հէր թապեալայ եանտան եանի սաղտան վէ
սօլտան վուրարագ ալմագտա օլտուլարը կիպի , պունտան տա օ մանօվրանը
գուլլանըպ , ճէնէրալ Ալիպօֆ միրալայ Ֆատէյիֆի վէ պին պաշը Ուրպանըս-
քիյի տիլէր դօլա սալտըրըպ , պագի գալան ասքէրի տախի մայէթինէ ալարագ
իճապընա կէօրէ պիրինէ եա օ պիրինէ եարտըմ իթմէք իւզըր օրթատան եիւ-
րիւտի :

Սաաթ տէօրթտէ , պու թէրաֆտա էն էօնտէ օլան Բուս ասքէրի թապ-
եալարա եանաշարըլտա , էվվէլա Հաֆըզ բաշա թապեատը սօնրա Գարատաղըն-
քի . վէ պունլարըն արասընտա օլան խէնտէքլէրտէն Օսմանըլար Բուսլարըն
իւզէրինէ եաղմուր կիպի աթէշ եաղտըրմանա պաշլատըլար :

Միրալայ Ֆատէյէֆ պու աթէշին իշինտէ միւմքին մէրթէպէ իլէրի կիտէ-
րէք պագտը կէօրտիւ քի Հաֆըզ բաշա թապեատը իլէ Գարատաղ թապեատը

արասընտա օլան խէնտէքէրտէն աթըլան գուրչունլար ասքէրինի եանտան վու-
րուեօրլարսը , պու խէնտէքէր ալընմատըգճա , հիւճիւմիւն գապիլ օլամանե-
ճաղընը աղնաեղպ , խէնտէքէրտէ օլան Օսմանլը ասքէրինի սիւնկիւ վէ գըրըճ-
լա օրալարտան զօվալաթտը , վէ պուսլար սիւնկիւյէ տանանամանեղպ , եարըսը
չէհիր : վէ եարըսը Գարատաղ թապեասընա գաչըպ ճանլարընը գուրթարտըլար :

Բուսլար պու հալին իւզերինէ կիթտիքճէ ճէսարթ ալըպ , Օսմանլը աս-
քէրինին բէչինէ տիւշտիլէր . Գարատաղ թապեասընա կիճէլէյին Բուսլարըն չըգ-
մասը գապիլ տէյիլտի , չիւնքի սարպ գաեալար իչինտէ եօլու պուսլամաղլար
ըտը . լաքին Օսմանլը ասքէրի թիւֆէնք աթարագ կէրի չէքիտիքէրինտէն ,
ղանն իտէրսին քի Բուսլարա եօլ կէօսթէրտիլէր եախօտ ֆէնէր իլէ Բուսլարըն
էօնիւնէ տիւշիւշ օլտուլար , հիչ թիւֆէնք աթմասալար տահա էյի օլանագտը :

Պէօյլէ պէօյլէ Օսմանլը ասքէրի էօնտէն վէ Բուս ասքէրի արգատան թա
Գարատաղ թէքէպինէ գատար վասլ օլտուլար , օրատա Զէպէթ խամինտէ պիր
գուլէ օլուպ , Բուս լաղըմճըլարը Խէնաթիլ իլէ պու գուլէյի հավանա աթմանա
չալըտըղլարը հալտէ , Բուս ասքէրի օմուզ օմուղա չըգըպ պու գուլէյին թէ-
քէսինէ վասլ օլուպ , օրատա օլան ուֆաչ չաղալօզ թօրլարը դապթ իթտիլէր
վէ պիր պաչգա գօլ իլէ տէ արգատան տօլաչըպ Գարատաղ թապեասընը ալ-
տըլար . Բուսլար պու մանօվրայը օ տէրէճէ չապուզլուզլա իճրա իթտիլէր քի .
Օսմանլըլար սիւնհա տաւրանամանեղպ , նըսֆը Բուսլարտան սիւնկիւլէնտիլէր ,
վէ տիկէր նըսֆը տա Արապ թապեասընա գաչտը . պուսլարա իմտատա կէլէն
ասքէր տէ իլէրիլէմէյիպ օնլար տա ֆիրարիլէրէ գաթըլտըլար , վէ օլ վէչի իլէ
Գարա իսթիհքեամաթընըն քիլիտի , հէմէն պիւա մուհարէպէ Բուսլարըն էլինէ
տիւշտիւ , վէ օ վաղթա գատար Գարսըն ալընմասը հէնուզ չիւրհէտէ իտի իսէ
տէ , օնտան սօնրա արթըզ չիւրհէ տէ գալմատը :

Միրալայ Ֆատէյէֆ ասքէրինի նիզամա գօյուպ , Գարատաղտա եէրլէչմէք-
տէ օլտուղու հալտէ , պիր թագըմ կէօնիւլիւլէր տախի ֆիրարիլէրին արգա-
սընա տիւշիւպ , պուսլարը Արապ թապեասընա գատար գօվալատըլար :

Լաքին օրատա Օսմանլընըն պիր պէօյիւք քիւմէսինէ թէսատիւֆ իթտիք-
լէրինտէն , պօղուլուպ վէ գօմանտանլարընը դայպ խուուպ , պէօյիւք թէլէֆ ի-
լէ կէրի բիւսքիւթտիւրիւտիւլէր : Պուսուս իւզէրինէ Օսմանլըլար ճէսարթթ
ալըպ , տէֆա տէֆա հիւճոււմ իլէ Գարատաղը Բուսլարըն էլինտէն ալմաղա չա-
լըչտըլար իսէ տէ գապիլ օլամայուպ , հէր հիւճոււմտէ թէլէֆլէ կէրիյէ չէքիւ-
մէնէ մէճպուր օլտուլար , վէ Գարատաղ թէքէսինտէ պու աթէչլի մուհարէպէ
սաաթլար իլէ սիւրտիւ :

Ճէնէրալ Ալգազօֆ պիր թէրաֆտան միրալայ Ֆատէյէֆին սօլ եանտան
Հաֆըզ բաչա թապեասընա կիրտիյինի վէ օ պիր եանտան պին պաչը Ուրպա-
նըսքինին Գանլը թապեա իլէ Հաֆըզ բաչա թապեասը արասընտա օլան խէն-
տէքէրի թէմիլլէտիյինի կէօրտիւքտէ , միրալայ Գօչէլգօֆ էօնտէն վէ քէնտի-
սի արգատան վէ սօլ թէրաֆտան եիւրիւեիւպ պու թապեայը թէքմիլ գապթ
իթմէնէ գարար վիրտի :

Միրալայ Գօչէլգօֆ «հուրրա» պաղըրչլարը իլէ թապեանըն իւզէրինէ եիւ-
րիւտիւ , վէ Օսմանլըլար էօնիւնտէ տանանամայըպ , արգատա օլան պիր խա-
րապ թաչ գըչլա տէրուսինէ սըղընտըլար , վէ օրատա քէնտիլէրինէ նիզամ վի-
րէրէք թէքըար հիւճոււմէ գալգըչըրքէն , ճէնէրալ Ալգազօֆ օնլարտան էվվէլ

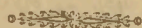
տալրանքս ոսն վէ պիր պէօյւք համա իլէ Հաֆըզ բաշա թապեառնը թէք-
միլ զապթ իթտի , վէ Օսմանլը մուհաֆազա ասքերի , թէլէֆ վէ ֆիրար իլէ
մահլ օլտու պիթտի :

Օ արալըգ ճէնէրալ Ալպազօֆ Գարատաղըն ալընտըղընը իշխթիքտէ , քէն-
տիտի պիր էյիճէ Հաֆըզ բաշա թապեառնտա եէրէշիպ , ֆազլա ասքերինի աէ
Ֆատէյէֆէ եօլլատը քի , օ տա նասըլ քի եօշարտա նազլ իթտիք , Գանլը թապ-
եանըն զապթընա մուվաֆֆադ օլտու :

Սաաթ սապահըն անճադ տօգուզու օլուպ , հէնիւզ կիճէ դարանլըղընտա
իքէն , Գարատաղտան Գարս չայընա դատար Օսմանլընըն նէ դատար թապեա ,
զալէ վէ մէթերիտէրի վար իսէ , հէր Բուսլարըն էլինէ կէշմիշ իտի , վէ եալը-
նըզ Գանլըտաքի գըշլա անադտա տուրուպ օ տա մուհասէրէսէ օրտուղընտան
սօնրատան թէսլիմ օլտու , նասըլ քի պալատէ նազլ օլուտու իսէ :

Պուսուռն իւզէրինէ Արան տիւք Միշէլ , ճէնէրալ Ալպազօֆ իլէ միրալայ
Պիւլմէրինիէ էմր իթտի քի Գարս շէհրինէ կիրօնլէր , պուսլար եօլտա օրտու ,
չատըր , պինա նէ պուլտուլար իսէ վուրուպ ալարագ Գարսա կիրտիէր , վէ
Գարսըն օն պէշ պին սէքէնշաինի խէվֆ ու տէհշէթ իշինտէ պուլտուլար : Օս-
մանլը գատընլարը չօճուգլարը վէ իշխարլարը էրմէնի մահալլէսինէ զաշլուպ ,
էրմէնի էվլէրինէ սըղընտըլար վէ Բուսլար էվ էվ կէզիպ ասքէր եա էլինտէ սի-
լահլա դարշը դօեան մէմլէքէթլի Խսլամ կէօրտիւքճէ վուլտուլար վէ գօլտա-
եըպ տարմատաղըն իթտիէր :

Պուսուռն իւզէրինէ ճէնէրալ Լազարէֆ էօնտէ օլան պիւթիւն Բուս խաթ-
լարընը տօլաշըպ . վէ Գարս շէհրինտէ օլան Բուս ասքերինէ միրալայ Պօսու գօ-
մանտան նասպ իտուպ , պիւթիւն շէհրի զապթ ալթընա ալմասընը տա էմր իթ-
տի . օ արալըգտա Գարս իլէ Սիւլարի թապեառը արա եէրինտէ պիր չօք թիւ-
ֆէնք սէպէրի իշխթիլտիլինտէն , վէ միրալայ Մէլիզօֆուռն Սիւլարի թապեառընը
ալմըշ օլտուղու իշխթիլմէտիլինտէն , Լազարէֆ օնա տա խալը իմտաա ասքէրի
կէօնտէրտի :



ՍՕԼ ԹԷՐԱՅ ԹԱՊԵՍԼԱՐԸՆԱ ՀԻԻՃԻԻՄ

Բուսլար Գարս չայըն սաղ թէրաֆընտա օլան թապեալարը արգա արդա-
եա ալըպ ֆէթի իթմէեէ մուվաֆֆադ օլտուլար իսէ տէ , սօլ թէրաֆտա օլան
թապեալար իւզէրինէ հիւճումէրինտէ , պու մուվաֆֆադ իյէթէ նայիլ օլամա-
տըլար : 1856տա ճէնէրալ Մուրալլիէֆին տախի պու թէրաֆտան օլան հիւ-
ճիւմիւ պօշա կիթմիշտի , վէ պու տէֆա թէքրար իսպաթ օլտու քի , Գարս պէլ-
տէսի չայըն սօլ թէրաֆընտան ալընամադ իտի :

Սաղ թէրաֆ մուամլէլէրինի եօգարտա նազլ իթտիք , շիմի սօլ թէրա-
ֆընքինի տէ նազլ իտէճէյիլ . հէր նէ դատար սաղը վէ սօլու պէօյլէ ալըլ ալ-
ըլ նազլ իթմէեէ մէճպուր իսէք տէ , վուզուլինտէ պուսլարըն իքիտի տէ պիր
վազըթտա իճրա օլուստուղուսան , պէօյլէ սաղտան ոօլտան օն , օն իքի թապ-
եայա պիրտէն օլան ալմը , բիատէ , սիւլարի վէ թօրճու հիւճիւմիւնիւն նէ տէհ-

չէթուլ պիր մուհարէպէ օլտուղունու , վէ նէ շամաթա բաթըրտը , ֆիլան ու ֆէրեատ հասըլ իթտիյինի , վէ նէ դանլար տէօքիւլիւպ , ճանլար ֆէտա օլտուղունու , օգուեան զիննի իլէ ֆէհմ իտէպիլլը :

Սօլ թէրաֆա դօմանտան օլան ճէնէրալ Գօմարօֆ իտի , պու ճէնէրալ սօլտա օլան Չիմ թապեասընը ալմադ իւզրէ միրալայ Պուչքիէֆի թային իթմիշ իտի , լաքին միրալայըն պու հիւճիւմիւնիւ Օսմանլըեա պէլլի իթմէմէք իւզրէ , դայիմագամ Սթաթէվիլի տէ Մուգա տաղը ճիվարընտա օլան Թահմաս թապեասընա սէվիք իթմիշտի ըի , Օսմանլըարըն տըգգաթընը օրատա ճէլպ իթմին . ինթիաթտա սագլատըղը ասքէր տէ էինէ պաշգա :

Սաաթ իւչտէ միրալայ Պուչքիէֆ Գիւչիւք ըէօյ ըէօրթիւսիւնիւ կէչիպ , դայիմագամ Սթաթէվիլ տախի Մուգա տաղընա եիւրիւեիւպ , օրատա օլան Օսմանլը ալճըլարընը տաղըթմըշ իտի :

Սաղտա միրալայ Մէլիգօֆ , Սիվարի թապեասը իլէ ուզրաշմաեա պաշլատըղը սնաե , միրալայ Պուչքիէֆ տախի օ թէրաֆտան ասքէրինի սօլա կէչիւրիպ պիր տար պօղպա կէլտիքտէ , եօգարտա դաեալար արատընտա օլան Օսմանլը ասքէրի շէտիա պիր թիւֆէնք աթէշի իլէ պունլարը դարշըլատը իտէ տէ , իքի պէօլիւք Բուս չարիսա ասքէրի պունլարըն սէսինի ըէստիրտիլէր :

Պունտան դուրթուլան Օսմանլը ասքէրի Չիմ սօղրու կիտիպ , տիկէր պիր իքի զօլ ասքէր տախի Պուչքիէֆին սօլունտան կէլիպ , սիվարի թապեասընըն իմտատընա դօշմագտա իտիլէր : ճէնէրալ Գօմարօֆ պու ասքէրէ կէչիա վիւմէմէք իւզրէ էօնլըին՝ կէրիլտի վէ Պուչքիէֆ տախի էմր իթտի ըի պունլարը Թահմաս դատար դօվալատըն : Օսմանլըար իլք էվիլլ տաեանամաեըպ կէրիլէտիլէր , լաքին Թահմաստան կէլէն իմտատ ասքէրի իլէ դուվիլլթէնիպ վէ մէթէրիալէրին արգասընա կէչիպ , Բուսլարըն իւգէրինէ դուրշուն եաղաթընաեա պաշլատըլար , վէ Չիմ տախի պիր դաշ թապուր ասքէր իմտատա կէօնտէրտիլէր :

Լաքին միրալայ Պուչքիէֆ պու թօք վէ թիւֆէնք աթէշինէ մէրտանէ կէօյիւս վիլիպ վէ Օսմանլըարը մէթէրիալէրինտէն չըգարթըպ Թահմասա դատար կէրի աթտը :

Բուս ասքէրի միրալայարընըն շէճաթընա հիսսէտար օլարագ Օսմանլը ասքէրինի դօվալատա դօվալատա , Թահմաս թապեասընըն էթէինէ դատար կէլտիլէր , պու թապեա ալընըր թապեալարտան տէյիլ իտէ տէ , պու գատար իլէրիլտիքտէն սօնրա արթըք Բուսլարըն կէրի տէօնմէսի տէ գապիլ տէյիլ իտի , պու արալըգտա Պուչքիէֆի պիր ազ տա իմտատ կէլտիյինաե , գըլըճընը շէքիպ վէ ասքէրին էօնիւնէ տիւչիւպ , «հուրուն , իլէրի , հուրուն , իլէրի» պաղըրաբագ ասքէրի արդատընտան ճէլպ իտէրտի :

Լաքին Օսմանլըար իւշ գաթ վէ գատէմէ գատէմէ մէթէրիալէրինտէ պունլարըն իւգէրինէ կիւլլէ , տանէ վէ դուրշուն բիւսքիւրթիւպ , Բուսլարըն շէճաթընը պիր շէյէ եարամատը վէ մէթէրիալէրի ալամատըլար , միրալայ Պուչքիէֆ պիր կիւլլէ բարչաըր թէսատիւֆ իտուպ էօլտիւ եէրէ սէրիլիտի , էթրաֆընտա օլան ասքէրիլէր տախի ծնար ծնար եէրէ սէրիլիտի : Բուսլար պիր ազ տահա տաեանալար պիր ճան սաղ չըգմաեաճագտը , իմտի աշաղընա Գարս չայընա էնիպ ըէստիլէրինի պիր ազ թօքլատըլար : Վաղըթ եարը կիճէ օլուպ , եօրկուսիւլուգտան ասքէրտէ մէճալ վէ թաքէթ գալմամըշտը , Սիվարի թապեասը արգասընտանտա շէտիա թօք սէսլէրի իշիթիլտիլինտէն վէ միրալայ Մէլի-

գօֆ օրատա զայրֆճա պուլունտուղունտան, օնու տա տիւչիւնմէք լաղըմ կէլտի :
 Հալ պու քի միրալայ Մէլիգօֆ Սիվարի թապեասընը ալըպ , օնտան ա-
 շաղը Գարս չայընա էնմիչ , վէ սօլա կէչիպ Ձիմ թապեասընըն արգասընտան
 զուհուր իթմիչտի : Մէլիգօֆ սապըրսըզլըզ իտուպ , Օսմանլըլարա վաղըթ վիր-
 մէհէրէք շաշըրթմազ իչիւն սկրիան պիր շէտիտ հիւճոււմ գօմանտասը վիրտի ,
 չիւնքի Օսմանլըլեա բէյ տէր բէյ եարտըմ կէլմէքտէ իտի : Լաքին Օսմանլըլար
 չօզլուզ վէ գանալըզ վէ մէթէրիսլըր իչինտէ օլաուզլարընտան , Բուսլարը թէք-
 միլ գօվալատըլար վէ միրալայ Մէլիգօֆ քէնտիսի տէ աղըրճա եարալանըպ , իր-
 թէսի ագչամ վէֆաթ իթտի :

Պիր թէրաֆտան Օսմանլըլ ասքէրի արթմագտա օլուպ , օ պիր թէրաֆտան
 Գօմարօֆտան պէքլէտիքլէրի եարտըմ կէլիպ եէթիշմէտիյինտէն , պու Մէլիգօֆ
 գօլու կէրի չէքիտի վէ օ արալըզ Գօմարօֆ եէթիշմէզսէ , Գարսըն էվլէրին-
 տէն , տամլարընտան վէ սայըր մահալլէրտէն աթըլան գուրչունլար իլէ թէքմիլ
 թէլէֆ օլապիլիլէրտի :

Շու գատար քի , Թահմաս իւզէրինէ Բուսլարըն պու հիւճիւմիւ , Ձօրագ
 թէրաֆընտան կէլմէքտէ օլան Օսմանլըլ իմտատընը մէն իթմիչ օլտուղունտան ,
 Ձիմ թապեասը իւզէրինէ պիր հիւճոււմէ գարար վիրիլտի . լաքին պու խըզմէ-
 թէ թալին օլունան Բուսիա գօլու Ձիմ , վէ Թահմաս , վէ Վէլլի բաշա թապեա-
 լարը աթէչի էօնիւնտէն կէչմէեէ մէճպուր իտի , եիւքսէքտէ գանալար արա-
 սընտա օլան Օսմանլըլ ասքէրինին աթէչի տէ եինէ պաշգա . հէր նասըլ իսէ Բուս-
 լար պուրալարտան կէչիպ , Ձիմ թապեասը քիչկեահընտա օլան քէօլիւ վէ մէ-
 զարլըղը զապթ իթտիլէր , վէ օրանա թօք կէթիլիպ վէ պիր թէրաֆտան Ձիմ
 թապեասընը տէօյմէեէ , տիկէր թէրաֆտան գուրչուն իլէ Օսմանլըլ ասքէրինի
 տաղըթմայա չապալատըլար իսէ տէ , պիր շէյէ միւֆիտ օլամատը : Պիր ազ սօն-
 րա Բուս ասքէրինին մէզարլըգտա տուրմասը վէ Ձիմ թապեասընը աննընտան
 վուրմասը տախի գապիլ օլամատըղընտան , Գօմարօֆուն էմրի իւզըէ սիվարի ,
 բիատէ , թօքճու , հէք Բիւչիւք քէօյէ գատար կէրիյէ ալընտըլար , վէ Ձիմ թապ-
 եասընը ալմագ իւզըէ օլան ասքէր թէլէֆլէրի հէք պօշա կիթտի , վէ թապեա-
 ալընամատը :

Էօթէտէ միրալայ Ձէրէմիսինօֆուն տախի Լազ թէքէսի իւզէրինէ օլան
 հիւճիւմիւ տէ պունտան ղիատէ բասթ կիթմէտի . վագաա պու թէրաֆտա օ-
 լան Բուս ասքէրի պէօլիւք շէճաաթ , պէօլիւք մէթանէթ կէօսթէրիպ , Լազ
 թապեասը քիչկեահընտա օլան պիր քէօլիւ զապթ իտուպ , օրատա օլան սի-
 վարի , բիատէ Օսմանլըլ ասքէրինի տաղըթտըլար վէ Լազ թէքէսի թապեասը-
 նըն պիր թէրաֆընը ալըպ , կիճէլէյին օ պուզլու վէ գայբագ մէթէրիսլէրին տէ
 պիր թագըմընը թըրմանապիլտիլէր իսէ տէ , թապեանըն իչէրիսինէ երիւիւե-
 մէյիպ , վէ խայըլ զապիթ վէ նէֆէրլէրի տախի թէլէֆ ռւզրանարագ թէքը
 իթմէեէ մէճպուր օլտուլար , վէ էյէր սաղտա Բուսլար պէօլիւք պէօլիւք մու-
 վաֆֆաղիյէթլէրէ նայիլ օլմասալար , սօլտա թէքմիլ պօզուլմուշ սայըլաճագ-
 լար ըտը :

ԱՐԱՊ ԹԱՊԵԱՍԸ ԻԼԷ ՀԻՍՍՐ ԵԱՆԻ ԻՉ ԳԱԼԷՆԻՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Պու Արապ թապեասը տէնիլէն Գարս չայրնն սաղընտա վէ Գարատաղ թապեասընն գարչըսընտա , Գարսն մուհաֆազասը իչին եարաբըրլան էն մէթին թապեալարըն պիրի իտի , վէ ճէնէբալ Շաթիլօֆ պու թապեանն ախընա մէմուր օլմուշուտու :

Սաղտա օլան տիկէր թապեալարըն տէօյիւտիւլիւ սըրատա Շաթիլօֆ տախի պիր չօգ աւքէր վէ թօք իլէ պու թապեալը ուղադտան տէօյմէեէ պաշլաեըպ վէ կեան շէտիտ պիր աթէշ խոուպ , կեան տուրուրուտու :

Օսմանլըտան պու թապեայատա խալլը իմնատ կէլիպ , Բուսլարըն աթէշի քէսիլտիքճէ , հիւճում իտէեօրլար զաննը իլէ թապեանն քիչկեաննա եաղմուր կիլի կիւլլէ վէ աթէշ եաղտըրըրլարտը . լաքին Բուսլար ուղադտա օլտուգլարընտան , պիր շէյէ միւֆիտ օլամատը : Շաթիլօֆ պիր գաչ տէֆա պէօյլէ Օսմանլըեը ալտաթըպ , պիր չօգ պէյհիւտէ պարութ , գուրչուն վէ կիւլլէ թէլէֆ իթտիրտի :

Լաքին պու Արապ թապեասընն գարչըսընտա օլան Գարատաղ թապեասընը Բուսլար զապթ իտուպ , օ թէրաֆտան թօք սէսի քէսիլտիլնտէ , Արապ թապեասը տախի աթէշի կէվշէթմէեէ պաշլատը : Շաթիլօֆ Գարատաղ թապեասընն թէսլիմինտէն խապէրտար օլտուգտա , Արապ թապեասը իւզլրինէ տէ պիր պէօյիւք հիւճում դօմանտաը վիրտի :

Կէսիւլլիւ թաղըմը էօնտէն վէ նիզամ թաղըմը արգատան , Արապ թապեասը իւզլրինէ պէօյիւք պիր հիւճում կէօսթէրտիլէր . պուսլարըն իչինտէ օն սէքիլ եաչընտա պիր զապիթ օլուպ , պու հիւճումտէ կէօսթէրտիլի շէճաաթտան տօլայը , օ կիճէ պու կէնճ զապիթ պէօյիւք պիր շան գաղանտը :

Արապ թապեասը իլէ Գարատաղ արասընտա օլան ասքէրի , վէ պուսլարըն արդասընտա պուլուճան պիր օրտուլու տա , պաշլա պիր գաչ թապուր Բուս ասքէրի սաղըթտըլար :

Իլք էվլէլ կէսիւլլիւլէր թապեալը պատըպ , պիր չարեէք սիւրմէզտէն թապեա թէսլիմ օլուպ զապթ օլունտու : վէ մուհաֆազա ասքէրինտէն թէլէֆ վէ եէսիր օլմանեալար գաչըպ Գարս չայրնա էնաիլէր , վէ օրատան Զօրագ վէ Թանմաս թապեալարընա սըղընտըլար :

Բուսլար պիր թէրաֆտան պուսլարը դօվալանըպ , տիկէր թէրաֆտան Գարս չայը թէրէլէրինի խալի պուլուպ զապթ իթտիքլէրինտէն վէ օրալարտան տիւղիւյէ աթէշ իթտիքլէրինտէն , Օսմանլըլար խվիֆ ու ֆիւթուրա տիւչար օլուպ արթըգ մուգավէմէթէ մէճալլարը դալմատը ,

Պունուն իւզլրինէ արթըգ Գարսն իչի տէ պիթմիշ օլտու . սաղտա Բուսլարըն էլինէ կէչմէտիք թապեա գալմամըչտը . շէհրին իչինտէ ճէնէբալ Բուս

գօմանդանաւորն տա օլան Բուս ասքէրի չէհրին էն մուհիմ մէվգիլէրինի զապիթ իթմիշլէրտի . պուռնուն իւզլրինէ Հիւարտա վէ Իչ գալէտէ օլան մուհաֆաղա ասքէրի պիր մուգալմէթէ տէ գալգըլմատըլար , վէ էօլլում վար թէսլիմ Եօդ տէյի անտ իտէն Հիւսէյին պէյ գալէնին գաբուլարընը աչըպ , պիր Բուս գօլունա թէսլիմ իթտի :

Արալըգ արալըգ Մուսլիս , Վէլի բաշա վէ Թահմաս թապեալարընտան , Արապ թապեալար վէ Գարս չէհրի իւզլրինէ կիւլլէ աթըլըրտը , վէ պիւթիւն Օսմանլը ասքէրի սաղտան սօլա կէչմէքտէ օլտուղունտան , պու գատարը տա օնլարըն մուհաֆաղասը իչիւն լաղըմ կէլտի :

ՕՍԽԱՆԼԸ ԱՍՔԷՐԻ ՐՈՒՍ ԽԱԹԹԱՐԸՆԸ ԵՐԹԸՂ ԿԷՉԹԵԵԷ ՉԱԼԸՇԸՐ

Վ.Է ՄՈՒՎԱՖԻԱԳ ՕԼԱՄԱԵԱՐԱԳ ԹԷՐԲԸ ՍԻԼԱՀ ԻՏԷՐ

Պուռնա Ֆէլաքէթլէրտէն գուրթուլան Օսմանլը ասքէրի , հէր Գարս չալընըն սօլունա կէչիպ , պիր թէսէնէ սըղընմըլար իտի իսէ տէ , օրատանէ սուլարը վարտը , նէ տէ Էնյէճէքլէրի օլմատըղընտան , Հիւսէյին բաշա արթըգ հիչ պիր մուգալմէթին գապիլ օլամահաճաղընը տէրք խոուպ , ասքէրի օլտուն գուրթարմադ իսթէտի , վէ Բուսլար խաթալարընը վէ Էնսիրլէրինի արգաւա կէօնտէրիպ , թապուրլարընը թէչքիլ վէ թանդիմ իթտիքլէրի սըրատա , Հիւսէյին բաշա տա պուգի գալան ասքէրէ պիր նիղամ վիրիպ , Բուս խաթթլարընը Եարարապ , Սօղանլը իւզլէրինտէն ասքէրի Էրգըրում , աչըրմաւա չալըշտը :

Եէր աղարըր աղարմաղ , Բուսլար պաղտըլար կէօրտիւլէր քի Թահմաս , Չիմ վէ Լազ թէքէսինտէն Էանաչըդ գօլլար իլէ խայլը Օսմանլը ասքէրի աշաղը ինմէքտէ վէ Վօզկալը վէ Չիթթիլէր գարիյէլէրինէ սօղըրու Եօլա ըէվան օլմագտա իտիլէր , վէ պիր գաչ գօլլարը տա Չաղմաղ վէ Անալը գարիյէլէրի թէրաֆլարընը : Պու հարթէթի ճէնէրալ Բուք կէօրտիւքտէ , օ ճիւլարտա օլան հաղըր ասքէրի հէմէն պաչընա թօրլաւըպ պուսլարըն Եօլունու քէստիրմէք վէ օլմատըղը հալտէ արգատան գօվալամադ իսթէտի :

Սաղ թէրաֆտա օլան պիւթիւն Բուս սիվարիլէրի տէ հէմէն չաբուգ տալրանըպ , պիր թաղըմը Օսմանլը ասքէրինին էօնիւնիւ չէվիրմէնէ վէ օ պիր թագըմը տա արգատան գօվալամաւա չիթապ կէօսթէրտի :

Էթթէտէ Օսմանլը սիվարիլէրի հէր նասըլ իսէ , Բուսիա գարաղօլլարընը պատըպ կէչիպ Չիթթիլէր վէ Սամալաթ գարիյէլէրինէ սօղըրու իլլիլէմէքտէ օլտուղարընտան , ճէնէրալ Բուք պիր թէրաֆտան Տրակօն աթըլլարը պուսլարըն իւզլէրինէ գօշտուրուպ , տիլէր թէրաֆտան տա բխտէլէրին էօնիւնիւ քէստիրմէք իւզլէր Վօզկալը գարիյէսի էօնիւնէ օն իքի բարէ թօք տիղտիրտի , հասըլը Գօմարօֆ Էանտան վէ պիր Բուս ալալը արգատան , Օսմանլը բխտէլէրինի թաաղիւպ իթտիքլէրի հալտէ , բրէնա Չէրպաթօֆ տալիս Արալարղան Եօլունու էօնլէրինտէն քէստիրմէքտէ օլտու :

Օսմանլընն տիկէր պիր գօլ աթըլըպընա տա միրալայ բրէնա Էրիսթօֆ միւս

սալլաթ օլտու վէ պու աթլըլար ճէնկ խոււպ , իբի եիւզ դատար թէլէֆ վի-
րէրէք գուսուրու տաղլարա դաչըպ գուրթուլուլար :

Վօղկալընէ կէչէն էն պէօլիւք Օսմանլը բիատէ գօլու , արպասընտան սա-
րըլտըղընը կէօրտիւքտէ սիւհալարընը պրագըպ թէսլիմէ մէճպուր օլտու : Պիր
թագըմը տա Չիֆթլիք վէ Արաւարդան իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ իքէն , գազագ-
լար էթրաֆլարընը սարտըլար վէ տուրտուրտուլար : Պիր ազ սօնրա Սամաւլաթ
իլէ իօղկալը արասընտա վէ Չօրագ թէքէլէրինտէ նէ գատար կէչիտ վար իսէ
Բուսլար հէքսինի խաթլիա խոււպ , Օսմանլը ասքէրինէ դաչաճագ պիր տէլիք
պրագմատըլար : Պու հալտէ Ոսմանլըլար թապուր թապուր սիւհալարընը թէքք
խոււպ թէսլիմէ մէճպուր օլտուլար : Ասքէրին պու վէչն իլէ թէսլիմինտէն սօն-
րա աղնաչըլար քի , թապեալարըն Օսմանլը պաչ զօմանտանլարը վէ Գարս մու-
հաֆըզը Հիւսէյին բաչա եիւզ էլլի աթլը պէրապէր ալարագ , Պօղկուճ գարի
եէսինէ սափուչուլարտը : Իբի միրալայ տա պուչլարըն թաագլուպինէ թաեին
օլուհուպ Պօղկուճա տօղրու գօլտուլար , պու քէօյտէն Բուս ասքէրի իւզէրի-
նէ հէք նէ գատար թիւֆէնքլէր աթլըլտը իսէ տէ , Բուս Տրակօնլարը վէ դա-
ղաղլարը Օսմանլը ասքէրինի օլտուգլարը եէրլէրտէն գօվալաեըպ , պիր թագը-
մընը իտամ խտէրէք պաղի դալանընա տախի արգատան մուսալլաթ օլտուլար ,
վէ պիր գաչ քիւօմէթրօ էօթէտէ եինէ եագալաեըպ հէմէն ճիւմէսինի թէլէֆ
լիթիլէր , վէ իչլէրինտէն անճագ զըրդ էլլի քիչի տաղլարա դաչարագ էլլէրին-
տէն գուրթուլապլիտիլէր :

Գարս մուհաֆըզը Հիւսէյին բաչա տախի պուչլարըն իչինտէ պուլուհուլա-
լա պախթլիար օլտու , գազապլար վէ Տրակօնլար եիրմի քիւօմէթրօտան զիատէ
պիր մէսաֆէյի տօլու տիղկին աթ գօլտուլարագ գաթ իթմիչ օլտուգլարընտան
հալլանլարը հէլաք օլուպ արթըզ իլէրի կիտէմէտիլէր վէ բէրէքէնտէ Օսմանլը
ասքէրինի գօվալաեալատըլար :

Էթթէտէ ճէնէրալ Շէրիմէթիէֆին աթլըլարը տա Մուխլիս վէ Չագմագ
թապեալարընտան էնէն Օսմանլը թապուրլարընըն եանտան վէ արգատան
բէչլէրինէ տիւչիւպ Այնալը դարիլէսինէ գատար գօվալատըլար , վէ էթրաֆլա-
րընը սարըպ թէսլիմէ մէճպուր իթիլէր , վէ պուչլարտան պիր թապուր պիլէ
քէնտինի գուրթարամաը : Էլհասըլ անճագ եիւզ գատար սիւարի գուրթուլա-
պլիւպ , Գարսըն ալընտըղընը պիլ էթրաֆ գօլուպ էրզրումէ խապէր վիբէնլէր
տէ պուչլար օլտուլար :

ԳԱՐՍՍԱՆ ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԵԼԻՆԵ ԿԵՉԷՆ ՄԻԻՀԻՄՄԱԹ . — ԽԱՍԹԱ

ՎԵ ԵԱՐԱԼԸԼԱՐԸՆ ՄՈՒԽԹԱՐ ԲԱՇԱԵԱ ԿԵՑՆՏԵՐԻԼՄԷՍԻ

Բուսի Նոյեմբերին ալթընճը կիւնիւ , էօլէն վաղթը Կրսն տիւք Միչէլ
Գարս շէհրինէ կիրիպ պու պէլտէիէ սահիպ օլտու , իւչ եիւզ իւչ բարէ թօք
իլէ քիւլլիւլէթլիւ մուհիմմաթ վէ էրզագա տա պէրապէր : Գարստա վէ էթրա-
ֆընտա նէ գատար թապեա վէ գալէ վար իսէ ճիւմէսինէ Բուս պալարաղլարը
չէքիլտի , վէ մուհաֆազա ասքէրի թէքմիլ հարպ եէսիրի սալըլար , եանի օն

եւտի պին նէֆէր , պէշ բաշա , սէքիզ երւզ զապիթ վէ տէօրթ պին պէշ երւզ խաւթա վէ եարալը :

Բուսլարըն րէսմի իլաննամէսի , Բուս ասքէրինին Գարս բիշկեաննտա ըզհար իյլէտիքէրի շէճաաթ վէ մէթանէթի տէրէճէյի նիհայէտէ մէտի ու սէնա իյլէտիքտէն սօնրա խիթտիմնտա շէօյլէ եաղար :

«Պէտպախթը զըմըզտան հիւճոււկէրտէ խալը շէօնրէթշուար զապիթլէրիմիզ թէլէֆ օլտուլար , լիվա ճէնէրալը դօնթ կրապ , մըրալայ Պուշքիէֆ , միւրալայ Պէլինսքի , գայիմադամ Լօրիս Մէլիզօֆ , վէ պին պաշը Հէրիք , վէ պիր չօգ գօլ աղալարը վէ երւզ պաշըլար : Գեաֆիքէյի թէլէֆաթըմըզ պու տուր :

«Վէֆաթ խտէնլէր պիր ճէնէրալ , ծն եւտի դապիթ , տէօրթ երւզ եէթմիշ նէֆէր . եարալը օլանլար պիր ճէնէրալ , էլլի սէքիզ զապիթ վէ պին եէտի երւզ եիրմի ալթը նէֆէր :

«Ասմանլըլարըն թէլէֆի խէ քիւլլիւլէթլի տիր : Եքի պին պէշ երւզտէն զիատէ էօլլիւլէրինի պիզ էլլիւլլէ կէօմտիք , վէ մէճրուհ վէ եարալըլարը տա օ գատար զիատէ խտի քի , Գարստա գայըլմալարը գապիլ օլմանըպ մահալլէրինէ կէօնտէրմէկէ մէճպուր օլտուլ :

«Պու րէսմի իլաննամէտէ եարալը վէ խաւթալարը մահալլէրինէ կէօնտէրմէկէ մէճպուր օլտուլ տէյի եաղըլմասը բէք տօղրու տէյիլտի : Բուսլար պուսնլարը տիւղճէ Մուխթար բաշահա . կէօնտէրտիլէր , օ տա իքի Ֆիքըլէ , պիր քի քէնտիլէրինի օնլարը պագմադ վէ գայըլմազ զալլէսինտէն գուրթարսընլար , պիր տէ քի պուսնլարը Էրզրումա թըղալըպ , Մուխթար բաշանըն պաշընա պիր պէօլլիթ գայլէ տահա հասըլ իթսինլէր :

«Պուստան աղտէմ ճէնէրալ Հայման Տէվէ պօյնուստաքի Օսմանլը եարալըլարընը Մուխթար բաշայա կէօնտէրտիքտէ , Մուխթար բաշա նէ գատար մէմնուս օլտու խէ , շիմտի Գարստան իւշ պին պէշ երւզ գատար եարալը վէ խաւթա կէօնտէրիլտիքտէ օ գատար մուաղղէպ օլտու , վէ հիտտէթլինի մէքս խտէմէկիպ , Բուսլարըն պու ինսանիյէթէ վէ ժընէվ մուգալլէսինէ մուղայիր հարէքէթլինտէն Սթանպօլա աճը աճը շիքեայէթլէր եաղտը , վէ Պապը Ալի տախի տուլլը մուաղղամայը Էրօբա նէզտինտէ օլան Օսմանլը էլլիլէրինէ ալէլ ուսմում շու միւզաքքէրէյի րէսմիյէյի կէօնտէրտի :

«Մուխթար բաշանըն Նոյեմբեր 20 թարիխի իլէ միւվլէրրախ պիր զըթա թահրիրաթընտան Գարստա Բուսլարըն էլլինէ կիրիֆթար օլան խաւթա վէ եարալըլարընը հազգընտա , նէ տէրէճէ էնտիշէ իթմէկէ հազգըլը օլտուղուսուղ թէհազգուղ իթտի : Պուսլարտան իքի պինի , վէ Բուս իլաննամէսի միւճիպինճէ իւշ պին պէշ երւզիւ Գարստան Էրզրումա կէօնտէրիլտիլէր , քի պիր նըսֆը եօլտա սօուլտան վէ մէշաղղաթտան թէլէֆ օլտու վէ օ պիր նըսֆը տախի անճազ հէլաք տէրէճէսինտէ Էրզրումա վասլ օլապիլտի :

«Նէզտինտէ սէֆիր պուլուստուղուսուղ տէվլէթէ , պու հալը էսէֆ իշթիմալի պէհա : իթմէնիլ իլէ պէրապէր , պուսուս կէրէք ինսանիյէթէ վէ կէրէք ժընէվ անտնամէսինէ աշիքեար մուղայիր օլտուղուսու տա թէֆհիմ իյլէմէնիզ միւթէմէնա տըր . չիւնքի մէղքիւր անտնամէ մասալինճէ , թէրաֆէյնը մուհարէպէյն եէկտիկէրինի խաւթա վէ մէճրուհլարընը քէնտի ասքէրլէրի կիպի պաղըպ գայըլմազլա միւքէլլէֆ տիրլէր :

Էրօբա տէվլէթլէրի , պու միւզաքքէրէտէն տօլայը պիր թէլաշ կէօս :

թէրմէտիւէր, վէ վազաա ժընէվ ահոնամէսինտէ պէօյլէ պիր շարթ վար իսէ տէ, միւմքին մըրթէպէ եախօտ միւմքին օլտուղու հալտէ տէյի պիրտէ մահա տուտիէթի վարմը :

Հէր նէ հալ իսէ, Պապը Ալի պէօյլէ միւզաքքէրէլէր կէօնտէրմէքտէ օլտուն, էօթէտէ Տէյլէ Նէ-ւ զաղէթասը տա Բուսլարըն Օսմանլը մէճրուհ վէ եա-րալըլարընա ֆէվզէլատէ ինսանիէթ վէ սրեանէթ իպրազ իթտիքլէրինի մէտ-հիէլէր իլէ էֆլաքէ չըգարըպ, պունուն մուղայիրի Ձէրքէսլէրին Բուս եարա-լըլարընր սօյուպ թալան իթտիքլէրինի տէ ալէմէ իլան իթտի, վէ օլ հալտէ տէ Բուսլարա նէ եաքաեօրսունուզ տէնէճէք պիր տէվլէթ տէ պունունմատը :

ԳԱՐՍԸՆ ԲՈՒՍԼԱՐՏԱՆ ԱԼԸՆԾԱՍԸՆՏԱՆ ՀԱՍԸԼ ՕԼԱՆ ԹԵՑՄԻՐԱԹ

Գարսըն Բուսլարըն էլինէ տիւշմէսի, Բուսլարա տա Օսմանլըլարա տա պէօյլէթ թէյսիրի օլտու :

Բուսլար Բումէլիտէ տէ Անատօլուտա տա ատէթա կիրիֆթարը մէյուսիյէ-թը աղիմէ օլմուշ իքէն, արգա արգահա Ալաճա տաղ, Տէվէ պօխու վէ Գարս մուզաֆէրիէթլէրի վէ Բումէլիտէ տախի զալէպէլէրի իլան օլունտուգտա, մէնուսիյէթլէրի մէսէրրէթ վէ ճէսարէթէ թահվիլ օլտու : Նիհաեթ Բուսլար պունճա թէլէֆաթ վէ զայաթլարընա, Գարսը մատտի պիր միւքեաֆաթ էտին-միշլէրտի, պաշլատըլար հէք Բուս զաղէթալարը տիմէեթ քի, Բուսիա տէվլէթի Բումէլիտէ պիր գարըշ թօրրազ ալմամաեա սէօզ վիրտի իսէ տէ, պու սէօղիւն Անատօլուեա տա թաալիլգիլ եօդ տուր . իմտի պիզէ իլք միւքեաֆաթ էրմէ-նիսթան վիրիլմէլի տիր : Իւշ տէֆա տըր Գարս էլիմիզէ տիւշիւեօր տէտի Նէ-վը-Վըեթ-ղաղէթասը, վէ իւշիւնճիւ տէֆա պունճա ֆէտաքեարըլզա ֆէթի օլունան պիր գալէ արթըզ կէրի վիրիլէմէզ :

Պատէզին Գարս պիր Բուս շէհրի տիր վէ Գարս գալէսի պիր Բուս գալէ-սի տիր, վէ Անատօլուտա Բուսլարըն խաթթը մուհաֆազասը արթըզ Գարս տէմէք տիր :

Օսմանլըլար իւզէրինտէ իսէ Գարս գալէսի Անատօլուտա Օսմանլը հիւքիւ-մէթինէ էն մէնգալէ գալէ ատտ օլունտուղունտան, պունուն Բուս էլինէ կէչ-մէսինն բէք ֆէնա պիր թէյսիրի օլտու, վէ պաշլըճա Ձէրքէս գըեամընը պիւ-թիւն պիւթիւնէ հաղիմէթէ կիրիֆթար իթտի :

Մալիւմ օլտուղու վէչհ իլէ Գարս տէնիզ սէվահիլինտէ օլան Ձէչէնլէրին գըեամը, Օսմանլը ասքէրի Սօխում գալէտէն կէրի ալընտըգտան սօնրա թէք-միլ տաղըթըլոր իսէ տէ, Անատօլուտա Բուսլարըն իշի ագսի կիթտիքճէ, իշէ-րիտէ Տաղիսթան թաքըմը տա աեաղլանմըշտը, վէ Իսմայիլ բաշա էրէվան թէ-րաֆընտան Բուսիա մէմալիքինէ կիրտիյինտէ, Օսմանլը խաֆիյէլէրի Շէյխ Շա-միլզատէ իմզասը իլէ պիր չօգ իլաննամլէր նէչը իտուպ, Տաղիսթանլըլարը վէ Լէզկիլէրի թէքրար աեաղլանսըրմըշլարտը, վէ պունլար Օսմանլը ասքէրի կէ-լիպ իմտալարընա եթիւշէճէք տէյի պլ օյիւք իւմիտ վէ էմնիյլթ իշինտէ իտիլէր :

Վազաա պու Տաղիսթան գըեամը պէօյիւք պիր գըեամտը, վէ Օսմանլըեա

բէք պէօյիւք պիր եարտըմը օլապիլիրտի , էյէր Օսմանլըլար տա վագթընտա օն-
լարա եարտըմ իտէպիլէյիտիլէր : Բուսլար պուռնլարն իւղէրինէ հէր նէ գատար
իքի Փըրգա ասքէր թաեին իթմիշ իտի խէլէր տէ , եազ մէվսիմինտէ պիր շէյ
եաբամատըլար , Փազաթ զըշ եազլաշըպ եարազլար տէօքիւտիւքտէ , պիւ-
թիւն Նոյեմբեր այընտա Բուսլար տաղլարա չըզըպ , ճիւմէսինի վուրուպ բէ-
րիշան իթտիլէր վէ օն պին գատարընը Սիպիրէ կէօնտէրիպ , գուսուրուռու տա
շըմալի Բուսիաեա նազլ իթտիրտիլէր վէ Գեկտեմբերտէ Տաղլաթ անտա պիր Ձէր-
քէս պրագմատըլար :

Պէրիտէ Պաթոււմ թէրաֆընտա Օսմանլընն պէօյիւք պիր գուվլէթի տա-
հա օլուպ , Տէվրիշ բաշանն մայէթինտէ օթուզ պինտէն զիատէ մուսթազամ
ասքէր վարտը : Էւրօբա մուհարրիլէրի տէրլէր քի , պու ասքէրէ օլան հիմմէթ
հիշ պիր Օսմանլը ասքէրինէ օլմամըշ տըր , զըշ իշլու մէշհուր պարագալար եաբ-
տըրըլըպ , միւհիմմաթ իրզագ հէր թագըմլարը միւքէմիլէ իտի , վէ Բուսլար Պա-
թոււմ ալմագ տէյիլ , Պաթոււմա եանաշամաղլարտը պիլէ :

Լաքին Ալաճա տաղ , Տէվէ պօյնու վէ Գարա վագաալարընտան սօնրա ,
Սթանպուտան արտ արտա կէլէնէ միլէրտէն տօլալը , Տէվրիշ բաշա ասքէրինի
Փըրգա Փըրգա իմտատա կէօնտէրմիլէ մէճպուր օլուպ , մահէթինտէ անճագ
տօգուզ պին ասքէր գալմըշտը , վէ տահա թաճիւպէ շահան շէյ Թուռա քէնա-
րընտան տախի , պուրատան ասքէր ալընմըշտը : Պու հալտէ Տէվրիշ բաշա աս-
քէրինի Լաղիթանտան կէրի ալըպ , Պաթոււմ թէրաֆընա չէքմիշտի , վէ Բուս
ասքէրի եէթիշիպ , Տէվրիշ բաշանն իսթիլա իթտիլ մահալլէրի կէրիշէ ալմըշ-
լար իսէ տէ , եինէ Պաթոււմա եանաշամատըլար :

Հասըլը Անատու սէֆէրի արթըգ պիթմիշ կիպի օլուպ , Կրան տիւք Մի-
շէլ Չըլտըր իլէ Գարստան պիր վիլայէթ թէշքիլ իտէրէք կօվէրնաթօր նասպ իթ-
տի , վէ Սօլանլըեա իսթիհքեամ վիլիպ , քէնտիսի Թիֆլիսէ ալտէթ իթտի վէ
ճէնէրալ Լօրիս Մէլիգօֆ 12 պին ասքէր վէ օն բարէ պաթալ մուհարէպէ թօրու
իլէ Էրզրոււմ իւղէրինէ կէլմէքտէ օլտու :

Թօբ տաղը մուհարէպէսինտէն սօնրա դաֆլէթտէ պուլունմամագ իւղրէ ,
Էրզրոււմ մուհաֆագա ասքէրի ֆէվլէլատէ մէթանէթ կէօսթէրտի . սօուգ օն
եէտի տէրէճէտէն աշաղը իքէն , հիւր եէրտէ : հէր նօզթատա կիճէ կիւնտիւզ
նէօպէթճիլէր պէլէր , գարաղօլլար տօլաշըր , վէ գատէմէ գատէմէ մուհաֆա-
գա խաթթլարը թէշքիլ օլունուրուտու :

Վէ Միհր Ալի նամ պիր սէրկէրտէ Գարա բաբագ նամ պաշը պօզուզլար
իլէ պիւթիւն Էրզրոււմ օվասընը քէշտի կիւզար իտէրտի . պուռնլարն Գիւրտ վէ
Ձէրքէպէրտէն զիատէ Մուլիթար բաշահա եարտըմլարը օլտու , վէ սիլաշլարը
թէմիւզ վէ քէնտիլէրի եիլիտ առտալարտը , Փազաթ պէթպախտըզլարընտան
պիր միւսատէմէտէ Միհր Ալի , Գեկտեմբեր 11 տէ պիր գուրշուրն իլէ պաճաղըն-
տան եարալանտը :

Գեկտեմբերին իւք կիւնլէրինտէ , սօուգ վէ գար օ տէրէճէ շիտտէթ քէսպ
իթմիշ իտի քի , Լօրիս Մէլիգօֆ ասքէրինի Տէվէ Պօյնու թէրէլէրինտէ տուր-
տուրամաեըպ , աշաղըեա Էրզրոււմ օվասընա ինալիմիլէ մէճպուր օլտու , վէ ա-
շաղըտա Խուռուս գալէսի տէնիլէն մահալի գապթ իտուպ ասքէրինի օրալարա
եէրլէշտիրտի , վէ խալը Էրզագ , օթ վէ լէվաղիմաթ պուլտու , պուրալարըն
ահալլէրի քէնտի քէնտիլէրինէ Բուսլարա թէսլիմ օլուպ , Բուս իտարէսի ալ-

Թընա կիրտիւէր : Դեկտեմբերին նըսֆընտան սօնրա , Բուսլարըն սօլ գօլու տա երնէ Էրզրում օվասընա էնիպ , Հինձք նամ գարիյէ իլէ Էթրաֆ գարիյէլէրի Թէք-միլ զապթ իթտիլէր վէ հէմէն պիւա մուհարէպէ , չիւնքի Միհր Սլի իլէ օլան պիր միւսաստէմէլէրինտէ , օն իքի նէֆէրտէն զիատէ պիր շէյ զայպ իթմէտիլէր :

Մուխթար բաշա ազնատը քի Մէլիգօֆ Թօք տաղընը չէվիլիպ , Էրզրում մուհ Էթրաֆընը սարարադ եօլլարը քէսէճէքտի : Խմտի Էրզրումտա մահ-պուս օլմամազ իւզրէ , մահէթինէ պիր գաչ պին սաղ ասքէր ալըպ , Պայպուր-թա ինմէք իսթէտի քի Թրապուզան եօլունու թուլթսուն , վէ օրատան իմտատ ասքէրի կէթիթէրէք պիր եէնի օրատ տահա թէշքիլ իթսին , լաքին Էրզրում մու ֆէնա պիր հալտէ պրագտը :

Մուխթար բաշա կիթտիքտէն սօնրա , արթըգ Էրզրումմուհ մուհաֆազա օլունաճաղընա տայիր քիմէնին իւմիտի գալմատը . եէրինէ կէչէն Իսմայիլ բաշա նամաղտան , տուատան պաշգա շէյէ պագմաղտը , վէ Բուսլար Էրզրումմուհ հալինի պիլսէլէր . ալ պիր ասքէրէ տէ ալապիլիլէր իտի :

Խօշ օ արալըգ պիւթիւն Էրզրում խասթա վէ եարալըլար իլէ տօլու օլուպ , կիւնտէ եիւզտէն զիատէ էօլիւ կէօմիլիլ օլտուղունտան , ալմագ ի-չիւն հալվէս իսէճէք պիր եէր տէ տէյիլաի :

Մուխթար բաշա իսէ , Պայպուրթտա թասաւվուր իթտիլի եէնի օրտույու գուրամատը . չիւնքի սէրիան Սթանպօլա ճէլպ օլունմուշուտու , շու հալտէ Անատօլուտա նէ ասքէր գալմըշտը նէ տէ պիր պաշ գօմանտան , վէ օլսա տա մուհարէպէ զապիլ տէյիլ իտի , Բուս ասքէրի պօղաղընատաք գարա պաթմըշ վէ պիր եէրտէն պիր եէրէ զըմըլտանամազ օլմուշուտու . լաքին նէ եարըպ եարմաեըպ , երնէ Դեկտեմբերին ՉՅինսէ (1877) Ըլըճա նամ մէվգիի տէ ալըպ , Էրզրում իլէ Թրապուզան իխթիլաթընը տա թէքմիլ գաթ իթտիլէր :

Լաքին պրագալըմ պու մահալտէ Անատօլու ճիհէթինի վէ Բումէլիյէ նագլ իտուպ , Բլլա վազաալարընը հիքեայէ իտէլիմ :

ԲՈՒՄԵԼԻ ՃԻՀԵԹԻ

ԲԼԵՎՆԱ ՄՈՒՀԱՍԵՐԵՍԻ

ԳՈՒՍՈՒՐԼԱՐ

Օսման բաշա Բուսլարըն Բլեվնա իւզէրինէ օլան իւշ պէօյլը հիւճուկէ-
րինի տէ ֆէնա տէրէճէտէ պօղուպ թարոււմար իթմիշ , վէ պէօյլը զաֆէրլէ-
րէ միւվաֆֆազ օլմուշ օլտուղու հալտէ , արթըզ Բլեվնատա տուրամամալըյը-
տը տէրլէր Էւրօբա էրիքիանը հարպ թագըմը , Ձիւնքի Բուսիատան հէմ քիւլ-
լիւյէթիւ հէմ էն ալա խասսա ասքէրի Բլեվնա իւզէրինէ կէլմէքտէ օլտուղու
հալտէ , Բուսնիանըն տա էն սէչմէ ասքէրի պուսլար իլէ պիրլէչէճէքտի : Օս-
ման բաշանըն տայիմա միւհթամ օլտուղու էրզազ վէ միւհիմմաթ իսէ թա ու-
զազտան եանի Որխանիյէտէն վէ Սօֆիատան կէլէճէքտի , վէ Բուսլար Բլեվնա-
նըն արգասընա կէչիպ , պուսլարըն կէլէճէյի եօլլարը հէք քէսիպիլիլըր իտի ,
նասըլ քի սօնրատան էօյլէ օլտու իսէ : Օնուն իչիւն Բուսլար Բլեվնա էթրա-
ֆընա կէլմէզտէն , Օսման բաշա եա Որխանիյէտէ եա Սօֆիայա չէքիլիպ , ար-
գասընտան էմին օլարազ օրալարըն պիրինտէ օրտուսուսու գուրուպ պէքլէմէ-
լիլիտի քի քէնտի տիւշար ռաճաղը ուզազըզ միւշքիլաթընա Բուսլարը տիւ-
շիւրսիւն :

Օսման բաշանըն բլանը տա թէքմիլ պու իտի տէրլէր , Էւրօբանըն ասքէ-
րի մուխպիրլէրի , լաքին Սթանպօլտան միւսաատէ օլունմատը :

Օսման բաշա Սթանպօլտան Գալղասիա թէրաֆընա (Սօխումա) պիր օր-
տու կէօնտէրլիէճէյինի իշիթիր իշիթմէզ , պու պէյհիւտէ սէֆէրտէն սարֆը նա-
զար իտիլուպ , Սթանպօլտա օլան քիւլլիւյէթիւ նիղամ ասքէրինի հաթթա
Բումէլի մէվզիլէրինտէ օլան պիւթիւն ասքէրի թօրլայըպ տա Սօֆիայա կէօն-
տէրմէլէրինի վէ օրատա պիր պէօյլը ինթիաթ օրտուսու գուրմալարընը Սթան-
պօլա ինհա իթմիշ իտի : Էյէր Օսման բաշանըն պու ինհասընա բալպէթ օլու-
նայըտը , վէ Սօֆիա պիր մէչիուր չրզազ վէ միւհիմմաթ մահլէնի օլտուգտան
մատա , օրատա եիւզ եիրմի եա եիւզ էլլի պին ասքէր պուլունտուրուլմուշ
օլայըտը , Բուսլար Բլեվնանըն արգասընա կիտէմէզլէր վէ պու պէլտէյի թէք-
միլ մուհասէրէ իտէմէզ իտիլէր , լաքին Սթանպօլ պու բլանը գապուլ իթմէտի :

Սեպտեմբեր այրնատաք Բլեշնանըն թէքովի մուհասէրէ օլունմասը դապիլ օլամատըղլնտան , Օսման բաշա օրատա տուրապիտի , լաքին Բուս խասա վէ կըրնատիյէ ասքէրինին Բլեշնա իւշէրինէ կէլմէքտէ օլտուղունու իշիթտիքտէ , Պալգանլարա չէքիլմէս' իշիւն Սթանպօլտան րուխսաթ իսթէտի , վէ Օսման բաշանըն պուհտա պէօյիւք հազզը վարտը : Չիւնքի Բլեշնա մուհասէրէսի ուղուն ս'լարտիւքտէ , գապիլ տէյիլտի ալվմըշ պին ասքէրի օրատա պէսլէմէք , օնտան մաստա Սօֆիա իլէ Բլեշնանըն արաաընտա օլան մէվգիլէր տէ Օսմանլը թէքա-ֆընտան էվլէլմէ տաւրանըլըպ տա թու-թուլմամըշտը : Պու ճիւլէ իլէ Սթան-նգօլտան պունա տա րուխսաթ վիլիլմէքիպ , արիզ նանա էրզագ տա ելթիշտի-րիլիզ , վէ Բլեշնանըն իթիթիլաթըն տա քէստիրմէյիզ տէյի թէլմին իթտիլէր :

Էրօթալըլար պու գուսուրա օ գատար էհէմմիսէթ վիլիլէր քի , Օսման-լընըն խարապընա ասըլ սէպէպ պու օլտու տէրլէր , չիւնքի Օսման բաշայը էլի գօլու պաղըլ պիր տուգապ իշինտէ պրագմըշ օլաուլար :

Պունտան Օսման բաշա տա օ գատար ինֆաալ իլտի քի , տէր , օ վագ-թըն Բէլմէր-Լէյր դագէթասը , Օսման բաշա Սթանպօլա շու թէլէկրաֆը չէքտի :

« Հասպէլ դատիւր պունճա ասքէրին պաշընտա պուլունտուղունմտան , օն-լար նէ օլաճագաս պէն տէ օնլար իլէ պէրապէր տիւշիւպ գալգաճաղըմ , լաքին մուհարէպէ այլրտ օլտուղու կիպի , չիւտիալէն իսթիֆամը վիլմիշ սայըն պէնի » Էյէր Սթանպօլ սէօղիւնտէ տուրուպ տա , հիշ օլմագ իսէ քիւլլիլէթիւ ասքէր կէօնտիլէրէք , Բլեշնանըն արգասընը թուլթմուշ , վէ Օսման բաշաեա լուղու-մու գատար էրզագ կէօնտիլէպիլմիշ օլայըտը , եինէ նէ իսէ , նէ տէնէպիլիթտի : Լաքին պունա մուգապիլ Սթանպօլ , Ֆէրիզ Շէվքէթ բաշաեա պիր մըգատար ասքէր վիլիլպ Օսման բաշանըն իմտատընա կէօնտէրմիշտի , օ Շէվքէթ բաշայը քի , եալան եա կէրչէք Պուլգարիսթմանտա պէօյիւք գըեաղըղլար իթտի տէյի Էրօթատա իսմի ֆշնա պօղուլմուշուտու : Շէվքէթ բաշանըն մահէթինէ վի-րիլէն ասքէր բէք ալա պիր ասքէր իտի , լաքին օն պէշ պինտէն տէ զիւստէ տէ տէյի իտի : Պունլարս պիր օ գատար տա հէնիւզ թալիմ էօյրէնմիշ եա էօյ-րէնմէմիշ աճէմի ասքէր տէ իլավէ օլունտու : Իշթէ պէօյլէ ալէլ աճէլէ թէշքիլ օլունան պիր օրտու իլէ զանն օլունտու քի եիւզ օն քիլօմէթրօլուպ պիր մէ-սաֆէ քէնտիլլընտէն իքի գաթ զիատէ օլան Բուս ասքէրինտէն մուհաֆագա օլունապիլէճէքտի :

Օսմանլընըն տէօրթ թունա դալէսինտէ օլան ասքէրինին պիր մըգատարընը վէ Շիպգատա պօշ պօշունա տուրան օթուզ պէշ պին ասքէրի , վէ Սթանպօլ-տաքիլէրինի տէ ալարագ Օսման բաշանըն մաթլուպու իւղրէ պիր եիւզ պին աս-քէր Օրխանիլէեթ թէրաքիւմ իթտիլիլմիշ օլայըտը , Բլեշնա տիւշմէզ իտի տէնիլ :

Շէվքէթ բաշա իսէ , միւպթէտիլիք իտուպ ասքէրինի պիր չօգ մէվգիլէրէ տաղըթտը , քի հէր եէրտէ աղ օլտուղլարընտան Բուսլար գօլայ գօլայ վուրուպ տաղըթտըլար : Կրան տիւք Նիւլա ասքէրի իսէ , պալըգ աղը կէրէր կիպի կիւն կիւնէ Բլեշնանըն էթրաֆընը իհաթա իթմէքտէ իտի , իշթէ պէօյլէ Օսման բա-շա սօն սօնուտա եօրկունլուգտան , աճըգտան հէլագ օլմուշ վէ պիր չօգ թէ-լէֆաթա ուղրամիշ ասքէրի իլէ տիւշմէնէ թէսլիմէ մէհպուր օլտու քի , իլէրու-տէ թաֆսիլէն հիքեայէ օլունաճագ տըր :

ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԲԼԱՆԸ

ՎԵ

ՃԵՆԵՐԱԼ ԴՐՈՒԹՅ ՍԵՖԵՐԻ

Սեպտեմբեր 11 վե 12 դանլը մուղաֆֆերիեթ կիւնլերինտէն սօնրա , Օսման բաշանըն Բլմետա գալմասընը թէնսիպ իտէնլեր հազգլը կիպի կէօրիւնիւրլէրտի : Շէվքէթ բաշա միւշարիլէյէէ իքի տէֆա եարալմ ապքլրի կէթիւրտի վէ պիր տէ էրգազ գաթարը , լաքլն տուրլնաիշ օլմայանլար պոնուռն իլէ միւսթէրի՝ օլապիլիլիլէր իտի , չիւնքի Բուսիա խասսա ապքէրի տահա կէլիպ հէթիշմէմիշ իտի :

Բուսլար իւշ դանլը հիւճիւմտէ եիրմի պինտէն զիատէ ապքէր թէլէֆ իթտիքտէն սօնրա , ադնատըլար ալթըզ քի Բլէվնայը ճէպրէն վէ հիւճոււմ իլէ ալմաեա չալըշմազ ատէթա պիր ճիննէթ իտի . իմաի 1870տէ Ալէմանլար Մէջ գալէսինի աճըլղա պօղուպ տա ալարլար իսէ , պուսլար տա օ բլանը իխթիար իթտիլէր : Լաքլն պուսուռն իճրասը մէվճուտլարը եարըպէ եարըեա էնէն ապքէրլէ գապիլ օլամաեաճաղընսան , քէնտիլէրինէ կէօնտէրիլէն քիւլլիլէթլու խմտատըն վիրուտինէ գատար , արա սըրա Բլէվնա իւղէրինէ թօթ աթմազ վէ սըչսնի եօլլարը աշմագլա վաղըթ կէչիրտիլէր :

Պիր տէ նէ գատար աթըլլար վար իսէ թօբլանըպ , վէ Բուճանիա աթըլլարընը տա պէրապլի ալըպ , սէյեար սիվարի գօլլարը թէրթիպ իթտիլէր , վէ պուսլարըն ճիւմէսինի ճէնէրալ Գրիլօֆուռն զօմանտասընա վիրտիլէր քի , Բլէվնանըն արգասընա կէչիպ վէ էնինէ պօյուռնա հէր թէրաֆը աօլաշըպ Օսման բաշաեա կէլմէքտէ օլան գաթարլարը տա մուափնէթ ապքէրինի տէ մէն իտէճէր իտի : Պու աթըլլարա բիատէ տէ եարտըմճը վիրիլմէտիյինտէն , պուսլարտան պէօյիւք պիր խըզմէթ տէ պէքլէնիլմէզտի :

Ճէնէրալ Դրիլօֆուռն բլանը Սօֆիա իլէ Բլէվնա արասընտա օլան ճատտէի թութմագոր : Վէ վազաա Բլէվնայա իմտատ եէթիշէճէք էն պէօյիւք վէ մուհիւմ ճատտէ տէ պու իտի :

Գրիլօֆ իպթիտա Թէլիշ գասապասընը Էլտէ իթմէք իսթէտի , մէմուլ իտէրէք քի Օսմանլը էրղազ գաթարլարը մութլազա օրատան կէչէճէք տլի . իմաի Սեպտեմբերին 19ուռտա սիվարիլէրի իլէ Կօրնի Տուպնիք գարիեէսի բիշկեհանա վասլ օլտու : Կօրնի Պուլկարճա եիւքսէք տիմէք տիր , վէ Տօրնի , ալչազ , վէ պու իքի իսմ իլէ պաշգա պաշգա իքի Տուպնիք գարիեէսի վար :

Գրիլօֆ պուրատա իքէն քէնտինէ խապէր վիրտիլէր քի , Օսմանլըլար Մազալէթա քէօյիւռտէն նակէհան չըզըպ քէնտիսինի եանտան վուրաճաղար . իմտի օ թէրաֆա պիր քէչֆ սալարըլպ քիմնէ օլմատըլընը կէօրտիւքտէ , ադնա-

տը քի պու հաժախիս պիր հիլէ տիր վէ Օսմանլըար իսթէէօրլար քի օրատա տուրմասըն , վէ վազաա Գրիլօֆուէն թախմինի տէ բէք տօղրու խոի , չիւնքի Օսմանլըար իսթէլլէրտի քի սախթէ նիւմայիշլէր իլէ Գրիլօֆու Սօֆիա ճատ տէսինտէն պէրիյէ ալսընլար , չիւնքի Ահմէտ Հըֆղի բաշա գօմանտաւընտա օւ լան երիմի թապուր աւքէրլէ օ թէրաֆտան քէնտիլլէրինէ քիւլլիւյէթլու էրզազ գաթարլարը կէլմէքտի խոի :

Իմոի Գրիլօֆ Սօֆիա եօլունտան զըմըլտանմայըպ , միրալայ պարոն Սթաքէլպէրկի Թէլլիշ թէրաֆընա քէշֆէ կէօնտէրտի , պու միրալայ Թէլլիշտէ Օսմանլը գաթարլարընը կէօրտիւ իսէ տէ , Սմանլը սիվարիլէրի քէնտինէ տիրլիք վիրմէտիքլէրինտէն աթէշ իշինէ գալըպ , գաթարլարըն նէ գուվլէթլէ մուհաֆաղա օլունտուղունու պիր էյիճէ աղնայամաւը : Գրիլօֆ իշիւն իսէ էն գիւտէ լազըմ օլան շէյ պու գուվլէթի աղնամաղտը , իմոի իքի կիւն սօնրա միրալայ Թուրուլմինի թէքրար քէշֆէ կէօնտէրտի : Պու միրալայ նէ եաքըպ եաքըպ Օսմանլը մուհարէպէնէ տալէթ իթտի քի գուվլէթինի աղնասըն , վէ վազաա Թէլլիշտէ իսթիշքեամաթ պուլունտուղունու վէ օն օն իքի պին բիւտէ , իքի ալայ աթլը վէ ալթը թօք պուլունտուղունու տա բայէլայն կէօրիւպ Գրիլօֆա խապէր կէթիրտի : Եքի կիւն սօնրա Ահմէտ Հըֆղը բաշա գաթարլարընը պէրապէր ալըպ , Տօնի Տուպնիքէ տօղրու իլէրիլէմէնէ պաշլաւը . ճէնէրալ Գրիլօֆ իւշ սաաթ թօքա թուրտու Օսմանլը աւքէրլինի , վէ պիր տէ խապէր ալտը քի Բլէշնատան քիւլլիւյէթլիւ Օսմանլը աւքէրի չըգըպ արգասընը քէսէճէք խոի . իմոի իքի աթէշ արասընտա գալմամադ իւզրէ , գարայէլ թէրաֆընա չէքիլտի , մէ Ահմէտ Հըֆղը բաշա օն իքի պին աւքէր վէ պին պէշ եիւզ արապա կըզազլա Բլէշնայա տուխուլ իթտի քի , օրատա օլան աւքէր իշիւն իւշ հաֆլթալըպ նաֆազա իսի :

Շէվքէթ բաշա աւքէրինտէն մատտա պու Սօֆիա ճատտէսինի պիր թագըմ տա Ձէրքէս վէ պաշը պօղուզլար գաբլամըշտը քի , մուհարէպէ վէսիլէսի իլէ պիւթիւն քէօյլէրի եաղմա խոուպ , սօնրա աթէշէ վիրիլլէրտի . Գրիլօֆուէն միւֆրէպէ գօլլարը չօզ ուղրաշտըլար պու խաշարաթ իլէ վէ պուշլարը վուրուպ տաղըթմաեա ազ զահմէթ չէքմէյիպ , ազ թէլլէֆէ տէ ուղրամատըլար :

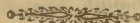
Շէվքէթ բաշա տա մէվճուտու մաեթի օլան աւքէրլէ , էքսէրիա Բուս գօլլարընըն էնտիյի քէօյլէրէ եթիշիպ , օրատան օնլարը գաշըրըրտը , վէ թալլիւզաթը հիւմանուունտէն Քեաղիմ բաշա մուամլէնէթի իլէ Սօֆիա եօլունու օլտուգճա սէլամէթէ չըգարապիլտիլէր :

Պուշլար չալըշըպ չապալայըպ , վէ Բուշլարըն պօղտուղու քէօրիւլէրի եէնիտն եաքըպ , ճօշկուն սուլար վէ դար եաղմուր իշինտէն գաթարլարը կէշիրէրէք պիր ալ կէճ գալտըլար իսէ տէ , Սեպտեմբերին սօն կիւնիւ պիր գաթար տահա Բլէշնայա իտխալ իտէպիլտիլէր :

Պու իքի բաշա տա Շէվքէթ վէ Քեաղիմ , սէքիդ կիւն դատար Բլէշնատա գալըպ , Օսման բաշանըն ալէլ աճէլէ եարտըրըպ հայրէթէ շաեան իսթիշքեամալէրինի պիրէր պիրէր ֆախր իլէ սէշը վէ թամաշա իլլէտիլէր , վէ օն պէշ կիւնտէն օն պէշ կիւնէ Բլէշնայա պիրէր պիօյիւք գաթար էրզազ եթիշտիրմէյի տէ վատ իտուպ ալտէթ իթտիլէր : Սօֆիատան Բլէշնայա թէլլէկրաֆ թէլլէրի տախի վազ օլունտու , վէ եօլտա օլան պէշ պէօյիւք գարիյէ մէվգիլլէրինէ մըգտարը քիֆայէ աւքէր իգամէթ իթտիրիլիպ , հէր պիրի պիր բաշա գօմանտա :

սընա վերիլտի , մէվգիլէր պունլար ըտը , Տօնի-տիւպնիք , Կօրնի-տիւպնիք , Թէլիշ , Բատօմիլըզա վէ Լուգօվիչա :

Գաթարլար պէշ հիւպտէն պին արապա դատար օլաճադտը , վէ հէր նէ-
ըէտէ Բուս սիվարիլէրի պունլարա մուսալլաթ օլսա , Սամանլը քիատէլէրի եէ-
թիշիպ օնլարը տաղըթաճադտը :



ՐՈՒՍԼԱՐԸՆ ԻՄՏԱՏ ԱՍՔԵՐԻ ԿԵԼԻՐ ԵՆԹԻՇԻՐ

Պու թէապիլէր բէք եօլունտա իսէ տէ , վագթ կէշմիշ օլտուղունտան հիշ
պիրի պիր իշէ եարամատը , վէ պուրատա տա Անատօլուտա վագը օլտուղու կի-
պի ճէնկ պախթը արթըգ Օսմանլընըն եագասընը պրագըպ , Բուսլարա թէվէճ-
ճիւհ իթմէ եէ պաշլատը :

Սեպտեմբերին 18ինէ տօղրու , Բուսիա իմտատ ասքէրի կէլմիշ եէթիշմիշ
իտի : Խասսա վէ կըրնատիէ օրտուլարընտան հէր ճինս ասքէրտէն պիր չօգ Ֆըր-
դալար վէ լիվալար ճէման եիւզ պին ասքէր : Օթուզ պէշ պին Բուսմանիա աս-
քէրի տախի պունլարա իշադ գըլընտը :

Կրան տիւք Նիգօլա մահէթինտէ օլան ասքէրին էքսիքլէրի տախի տօլ-
տուրուլուպ , Բլէշլալը մուհասէրէ իտէճէք ասքէրին սայըսը եիւզ սէքսէն պին-
տէն զիատէ եէ պալիդ օլտու , վէ ճիւմէսի ճէնէրալ Թօթլէպէնին պաշ գօման-
տանլըղը ալթընա վերիլտի : Բուսմանիա լրէնսի Շարլը տախի քէնտի Ուլահ աս-
քէրինէ պիղզաթ գօմանտա իտէր իտի :

Իշթէ պու հալտէ , Օսման բաշանըն Բլէշլատա դալմասը նէ պէօյլէք խա-
թա օլմուշ օլտուղու տա չն գըսսա կէօրիւր կէօզլէրէ տախի կէօրիւնիւր օլմա-
եա պաշլատը :

Օսման բաշանըն մահէթինտէ ալթմըշ պին ասքէր օլուպ , նաֆագասընը
տըշարըտան վէ Շէվքէթ բաշանըն շիւհէլի պիր եարտըմընտան պէքլէեէճէքտի ,
Բուսլար իսէ քէնտիսինի եիւզ էլլի պին թիւֆէնքի ասքէր վէ իրի ուֆագ ալ-
թը եիւզտէն զիատէ թօր իլէ մուհասէրէ իտէճէքլէր իտի :

ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕ ԽԱՍՍԱ ԱՍՔԵՐԻՆԵ ԳՕՄԱՆՏԱՆ ՕԼՈՒՐ

ԿՕՐՆԻ ՏՈՒՊՆԻՔ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Հոկտեմբերին տօղուղունտա , ճէնէրալ Կուրգօ պիւթիւն խասսա ասքէ-
րինին պաշ գօմանտանլըղընը տէրիւհտէ իթտի վէ օ կիւնիւ իքի պէօյլէք իլան-
նամէ նէշր իտուպ , նէֆէրաթա սէօյլէտիլ լագըրտըլարըն տըգգաթա շաեան
Ֆըգրասը տախի շու իտի :

«Օղուլլարըմ , խաթըրըգա կէթիրին քի սիդ Բուսիա իմէրաթօրունուն
խասսա ասքէրիսինիդ , վէ պիւթիւն Խրիսթիան ալէմնին նազարը տըգգաթը
սիդին իւզէրինիդտէ տիր : Օսմանլըլար հէմ ուզագտան թիւֆէնք աթարլար հէմ
չօգ աթարլար , օ քէնտի պիլէճէքլէրի շէյ տիր , լաքին սիդ էօյլէնտիլինիդ թա-

լիմ իգթիգասընճա ազ աթըն ամմա էյի վուրուն , էյի նըշան ալըն , վէ ասըլ գուվլէթինիդի սիւնկիւլէ սազլայըն , Թիւրքլէր պուռնա տաեանամազլար :

«Շուռնա տա տըգգաթ խտին խասսա ասքէրի քի , արէմին նազարը տըգգաթը , օ պիր ասքէրլէրտէն զիատէ օիզին իւզէրինիդտէ տիր : Սիդին զըշլաւարընդ օնլարընքինտէն էյի տիր , եէտիյինիդ կիյտիյինիդ թապիֆնիդ օնլարընքինտէն ալա տըր . իմտի պու իլթիֆաթա շաեան օլտուզունուզու չիմտի պիլ ֆիրիլ իսպաթ իթմէլիսինիդ : »

Պու պէեաննամէտէն սօնրա , Սօֆիա ճատտէսինին իսթիլասը խասսա ասքէրլինէ իհալէ օլունտու :

Բլէֆնատա օլան Օսման բաշանըն խարըճ իլէ իսթիլաթը իչիւն իսէ , եալընըդ իւչ եօլ վար ըտը : Պիրի գարաեէլ թէրաֆընտան Բահօվա եօլու , օ պիրի պաթը թէրաֆընտան Վրաճա եօլու , իւչիւնճիւսիւ պաթը ւօտա թէրաֆընտան Սօֆիա եօլու :

Բահօվա վէ Վրաճա եօլարընտա Օսմանլըտան ասքէր տէեէճէք ասքէր պուռնամատըղընտան , Ուլաճ վէ Բուս սիվարիլէրինին էլինտէ օլարագ պու եօլլալ Օսման բաշանա թէքմիլ գաքալը կիպի խտի : Նիմտի աչըգ օլարագ Սօֆիա ճատտէսի օլուպ , Օսման վէ Շէվքէթ բաշալթըն նազարը տըգգաթը տու ճատտէնին իւզէրինտէ խտի , չէօյլէ քի պուրատա պիր մուհիւմ նօգթա Բուսլարըն էլինէ կէշտիյի կիպի , Բլէֆնա թէքմիլ մուհասէրէ օլմուշ օլաճագադ :

Պու ճատտէ իւզէրինտէ հէր վէչի իլէ Բուսլարըն իչինէ եաքաեաճագ եէր Կօրնի Տուպնիք գասապասը խտի , չիւնքի տու գասապա ճատտէեէ հաքիւմ օլտուզտան մատա , սիվարի , բիատէ , թօքճու հէր նէվլի ասքէր մաճօդլալարընա տախի դայէթ միւսթայլտիտի , իմտի էվլէլ պէ էվլէլ պու մէդգիին գապթընա գարսըր վիրիլտի :

Լաքին Կօրնի Տուպնիքի ալմագ , Բուսլար իչիւն գօլայ պիր մուտալէլ օլմաեաճագտը , պուրասը եէտի սէքիդ պին ասքէր վէ տէօրթ թօք իլէ Ահմէտ Հըֆդի բաշա կիպի պիր մահիր գօմանտան վէ մէթին իսթիւքեամաթ իչինտէ օլտուզտան մատա , պու գասապա Թէլիլ իլէ Բլէֆնա արասընտա պուլունստուզունտան , սըգըեա կէլտիքտէ հէմ Թէլիշտէն Շէվքէթ բաշա վէ հէմ Բլէվնատան Օսման բաշա եարտըմա կէլէպիլիտի , օնուն իչիւն լազըմ խտի քի պու իքի իմտաթ կէլէճէք եօլլարտան տա էմին օլունսուն , իմտի ճէնէրալ Կուրգօնէ գատար Բուս վէ Բուսան աթըսը վար իսէ , պու իքի եօլու կէօգէթիպ , իմտաթա կէլէն ասքէրին էօնիւնէ կէրիլմէք խըզմէթինէ , պու սիվարիլէրի թաեին իթտի :

Կուրգօտա ասքէր տէ չօղուտու , թօք տա , իմտի Կօրնի Տուպնիքին նէ եօլտա ալընաճաղընա պիր բլան կարըպ մաեէթ գօմանտանլարընա թէպլիդ իթտի , խասսա ասքէրի իսէ , նառլարընա շաեան պիր դալէպէ չալմագ հալվէսի իլէ սուզան օլմագտա իտիլէր :

Կօրնի Տուպնիք բիչկիահընտա օլան էն պէօյիւք թապեանըն չարգ թէրաֆընտա տահա աշաղըսընտա պիր քիւչիւք թապեա վարտը , վէ խասսա կըրնատիեէլէրի իլք էվլէլ պու թապեա իւզէրինէ հիւճում իտուպ , իլք հալվէս իլէ էօյլէ պիր չիտտէթ կէօսթէրտիլէր քի , Օսմանլը ասքէրի տաեանամաեարագ թէրք իտուպ պէօյիւք թապեայա չէքիլտիլէր : Կընատիեէլէր իսէ հէմէն պուռնլարըն արգասընա տիւչիւպ , վէ պուռնլարը հէմ գօվալայըպ հէմ տէ պէօյիւք

Թապեալը առաջ ապա իր մէջ սեփականութեամբ իրեն, պէտք ունի թապեալն ու տէ-
րէնէ պիտի տեսնուի աթիւն իւրերէն իրենց բնականութիւնէ քի, ինքնիշխան
մոռնալ օլուալ հաթիւթ աթիւն թէն իւրէն կէրի չէր իւրէն մեծաւոր օլուալը :
ձէնէրալ Ձէտէրի կըրնալ ինքնիշխանի կէրի, իմաստ-
լարնալ կէթիւնէ իւրէն պիտի իրի Բաւ թապուրաւնալ իւրի զօրանալալ վիր-
տիկ իւրի, Կօլէ աթիւնալ իւր պիտի աւանդի հիւսնալ վար վէ պիտի թա-
պուրալ երկինսն օրնալ, ուսնալ պիտի հիւսնալ սրգանալ իսէ տէ,
պէթիւն թապեալն ապալ էրմէ աթիւնէն չիտէթ վէ սիւրաթիւն բիւսթիւն-
տիւնէն աթիւնէն էօնիւնէն պոնլարնալ տա տանանալ զապիլ օլուալալ, պոն-
լար տա պէթիւն թէն իւրէն կէրի չէր իւրէն : Զապիլ թապեալն զապիլ վիր-
մէ իւրէն էն էօնալ պոնլարնալ իւրնալ, հէման ճիւղէնի եւ էօլուալէն
եւ ալըր եւրալալ ալուրալ : ձէնէրալ Բէրիւրի վէ Բօլէնալ եւրալալալ :
միւրալ Բոնօֆ տիւնալ էօլուալ վէ իւր միւրալ տա զէպալ Փէնա եւրա-
լանալ :

Եւր պոն ալալ Բոնան բաշա Բլէնալ տան չըգալալ, եւրալ տէվէթ
բաշա Բաւալ թէրաթիւն տան զոնալ իտէրի, պոն իւր կիւնիւ խաւա
ապէրիւն իւր պիտի իտի, լաթիւն Կոնալ, Կօրնի Տոնալ իւր ուրալալալ-
տա օլուալ, Բլէնալն էթրաթիւն զոնալ տան Բոնա Փրօգալալ տա հէթ թէ-
րաթիւն զէպիւն պիտի թօր աթիւն իւր Բլէնալ տէթիւնէն աթիւն իտիւրի
Բոնան բաշա երկինսն գոնլալ տանալ, Տէվէթ բաշա տա կէլիւնէ Բոն-
լար էօլէ պիտի սէս չըգալալ իտի օրնալ քի, Տէվէթ բաշա կէլէն սէ-
նէ Պոնլարիւն տա բէթ չօգ զրեալալ իտի օլուալալ, էլէ կէլ-
տիկ իւրի թիւնէն թիւնալալ, վէ Տէվէթ բաշա տալ պոն խաւ-
նէթտէն գօրգոնալ Բոնալալ չօգոնալ եւրալալ իտիւնէն տէրիւր, իւր
սալալ տանալ չօգ օլուալալ հալալ :

Եւրալն իւր սաթ սօնալ ձէնէրալ Կոնալ մանալ մոնալալ կէ-
լիւ պալալ քի իւր Փէնա բաշալ իտի օլուալալ, խաւա ա-
թիւն պէթիւն թապեալն խէնալալ իտի տալալ կիւնալ, օրալալ
պոնլարալ սիւրիւր ալալալ սալալալալ, նէ թապեալալ պալալ ի-
չէրի կիւնալ իտիւրալ, նէ տէ կէրի տէնալալ իտի, չիւնալ սրթ-
լարնալ թապեալալ չէթիւնէն, Բոնալալ աթիւնէն էօնիւնէն պիտի նէթիւն սալ
չըգալալալ, ուրալալ թապեալ տէթիւն Բոնա աթիւն թապեալալ օր-
տալ եւրալ իտիւր քի, ծալալ տա կիւնէն եւնալալալ, պոն միւրալալ
արալալալ Կոնալ նէ թէպիւր զոնալալալալ տիւնալալալ պիտի Փէնա
խալալ տանալ կէլալ :

Եւրալալ տէթիւն իտի քի, խաւա սիւրիւրիւնալ պիտի թալալ տա թէ-
լիւ իւրէն կէնալալալ, Տէվէթ բաշա օրնալալ զոնալ իտի
խէն էօնիւնէն զէպիւնալ : Պոնալ օրնալալ իտի թալալ տա
զանալալ իտիւնալ, Բէլիւ բիւնալալ օրնալ պիտի թապեալալ ալալալ զալ-
ալալալ վէ հիւսնալ իտիւնէն պոնլարալ, հիւսնալ իտիւնէն կիւնէն պոնլարալ
պիտի չօգ եւրալալ էօլիւնէն միւրալալալ պոնալալ, (7 զապիլ էօլիւ, 19
զապիլ եւրալ, վէ 900 աթիւն էօլիւ եւրալ) կէրի չէթիւնէն, վէ կէրի
չէթիւն չէթիւն պիտի Բոնալալ զօլուալ տանալ իւրէն կէլալալ օլ-
տոնալալ իտիւն Կոնալալ իմաստ իտիւնալ, Կոնալ իտի նալալ քի

տէտիք , Կօրնի Տօւսիւիք իւզերինէ նէ կարածաղընը տիւշիւնիւր իքէն , պու-
ֆէնա խապէրլէր տէ օ վագըթ վասլ օլտու քէնտիսինէ : (Պու մահալաէ Էւրօ-
բա միւլէրրիսլէրի տիւրէր քի , Թէլի թապեասընն էօնիւնտէ գալան իւշ եիւզ
Բուս աաքէրինէ , Սամանլըլար ֆէնա գընաղըզլար իթտիլէր , գուլաղլարընը ,
պուրուկարընը , Էլլէրինի վէ սայըր ազալարընը քէստիլէր վէ կէօյլէսլէրինէ ա-
թէշ գօյուպ , պիր նէֆէր գալընճայատաք պուկարըն ճիւմլէսինի սաղ սաղ թէ-
լէֆ իթտիլէր : Պիւթիւն էճնէպի միւլէրրիսլէրի պուկու պէօյլէ եաղարլար ,
ֆազաթ պիղճէ մէճնու վէ նամալիւմ տիւր :) Նիհաեէթ Կուրգօ տիւշիւնիւպ
տիւշիւնիւպ , պիր սաաթ սօնրա պիր ումումի հիւճում գօմանտասընա ճարար
վիրտի , պու հիւճիւմիւն թէքմիլ վէ ումումի օլմասը իշիւն , իւշ եէրտնէն էւշէր
թօք աթըլըպ , պու օլաճագտըր հիւճում նըշանէսի . լաքին հէր նէ սէպէպէ
մէսինի իսէ պու իւշ թօք եալընըզ պիր եէրտնէն աթըլըպ , հիւճում եինէ ու-
մումի օլմաստը :

Կուրգօ հըրսընտան նէ կարածաղընը պիւմէղտի . ալալար թագըմ թագըմ
հիւճում իտէր վէ պէօյլէք թէլէֆլէր վիքիլիւր իտի , վէ էպէլէքի էքպի նէ թապ-
եայը ալապկիլիւրէր նէ աէ կէրի աէօնէպիլիլիւրաի , պէօյլէ պէօյլէ ազլամ գա-
րանլըլը պաստը վէ աաքէր նէրէաէ իսէ օրաաս գալմայա մէպճուր օլուպ , պիր
եէնի գօմճնասա աահա վիրիլէմէաի , վէ կիճէլի հէրշի պատապաա էօյլէճէ կէշի-
րիլիպ , սապահլայըն եէր ազարմասընա մուկթաղըր օլուկտու :

Լաքին թապեա ալթընաս օլան խասասա աաքէրի պու հալէ թահամմիւլ
իտէմէիպ , ծղար աա քէնաի թէրաֆլայընաան վէ իքինճի Էլլիւ ճէնէրալը էօն-
լէրինէ գաթարազ պիւ ազլամ հիւճումինէ գալըլըշմիլարաղ :

Կուրգօ ազլամիլայըն պու հիւճում ալաինի ալարգասա , աղլը պաշընտան
կիթտի , չիւնքի թօլլար թիւֆէնքլէր բաթլաեօք , պիր շէշլէր օլուեօք ամմա նէ
օլուեօք օլուուլուէա քէնաի աէ վագըթ աէլիլ իաի :

Կուրգօ շէնէիսի , բաքթթօսուէասա պու մուհարէպէյք շէօյլէ նաղլ իտէր :

« Ուզապասան պիրտէն պիրտէ պազարմ քի աէք , թապեանըն իշինտէ նէ գա-
տար պարաղա , չաաքք վէ աթլէ ալըր շէշ վար իաէ հէր աթէշ իշինտէ իտի ,
պարութան պէեազ տիւմանլարը պաթմաղաա օլան կիւնէշ շալգընա թէսա-
տիւֆ իաէրէք գրպ գըրմըզ պիր գան բէնկինէ պօեանմըշտը : Միւտտէթը էօմ-
րիւմտէ աւուրթմանաճաղըմ պու աէհէթլու մանղարալը : Պիր տէ նահէհան պիր
հուրրան սէօի աիւր գուլպարըմը իշլէթտի , աաքէր սիւնկիւլէ տալրանըպ թապ-
եայը պասմըլաբաթ , իննաէքլէք լէշ իլէ աօլուպ ծղաքըն իւզէրինտէն եիւ-
րիւեէրէք մէթէթիպէրի թըրմէնքլար , թաքըմ թագըմ խնտէքլէրէ եուվարա-
նըլլար , վէ թագըմ թագըմ եէնիլէր Էլլիւր եէրլէրինէ , վէ սաաթ ալաթուրգա
պիրտէ տաքէր թէքմիլ թապեանըն իշինաէ պուլուկուրար :

« Պու հալին աէհէթլի աղըլլարա ֆիւթօք կէթիլիւրէճէք տէրէճէտէ իտի .
թապեանըն իշի հէք թէրաֆր աթէշ քէսիլիւշաի , ինսան , հալման , ճէպլաննէ ,
սիլան գարմաղարըշ հէք աթէշ իշինաէ իաի . աաքէր սիւնկիւ սիւնկիւլէ վէ գը-
լըճ գըլըճա կէլիպ , էքթի թէրաֆաան տաիի պէօյլէք թէլէֆլէր օլտու իսէ տէ ,
նիհաեէթ ֆէվլէլաաէ մէթանէթ կէօսթէրէն Սամանլը աաքէրի տաեանամաերպ
իքի պին գատար գալըլը հալտէ թէսլիմէ մէպուր օլտուլար . պիւթիւն թապ-
եանըն իշինաէ հէրէ սաշըլմըշ քիւլիւլէթլու ֆիշէնքլէր օլտուղոկտան , պուկ-
լար աղգա աղգաաա աթէշ ալըպ , պանա էօյլէ կէլտի քի հալա թապուր աթէ-

չինէ տէ՛վամ օլունուեօր : նիհանէթ պիր եամվէր կէլիպ , թապեանըն դապթ օւ
լունտուղունու պիզէ միւժտէ վիրտի : »

Կուրգօ պու խապէրի ալտըզլայըն , էրիքեանը հարալընը պէրապէր ալըպ
ֆէնէրլէր իլէ թապեայա կիտէր , վէ եօգարտա նազլ իթտիյի շէյլէրի օ վագըթ
կէօզլիւ իլէ տէ կէօրիւր , իքի պին գատար հարպ եէսիրինի խասսա ասքէրի օր-
թալամըշտը :

Ահմէտ Հըֆզի բաշա մահդուն պիր հիյէթլէ կէլիպ Կուրգօյու սէլամլա-
տըգտա , «պէնիմ եիյիտ տիւշմէնէ տէ պէօյիւք բահէթիմ վար» տէնէրէք բա-
շայը թէսէլլի իտէր :

Լաքին սապահ օլուպ կիւնէշ տօղտուգտա , իքի թէրաֆ թէլէֆինին ճէ-
սամէթի լայըզը վէչի իլէ օ վագթ աղնաշըլապիլտի . հէր թէրաֆ լէշ վէ եա-
րալըտան կէօրիւլմէզ օլմուշտու , վէ Կօրնի Տուպնիք Բուսլարա տա Օսմանլըեա
տա չօղա օթուրտու : Նէ ֆայիտէ քի Սօֆիա եօլու տա էլտէն կիթմիշ օլտու :

Կօրնի Բուպնիքտէ Բուսլարըն էլինէ կէչէն պիր բաշա , 53 զապիթ , վէ
2235 Օսմանլը նէֆէրի իտի . 3500 գատարը թէլէֆ օլուպ պագի դալանըն պիր
աղը Թէլիշէ վէ պիր աղը տա Բլէֆլայա զաչըպ գուրթուլապիլմիշլէր իտի : Քէ-
զալիք տէօրթ թօւ , պիր չօգ թիւֆէնք վէ խայլը մուհիմնաթ տա Բուսլարըն
էլինէ կէչտի , լաքին պու դալէպէնին մալի օնլարա տա չօղա օթուրմուշտու :

Խասսա ասքէրի աղըր պիր իշթիագլէ տէլիճէ հիւճուլէր իտուպ չօգ թէ-
լէֆէ ուղրատըլար , իլլա էօնտէ պուլունան զապիթլէրի քի էօլիւ եարալը հիւզ
օն եէտիտէն զիատէ իտի , պիր ճէնէրալ իւչ միրալայ էօլիւ իքի ճէնէրալ վէ
օն տէօրթ միրալայ եարալը պուլունտուլար վէ 3195 նէֆէր տէ էօլիւ վէ եա-
րալը : Պու դալէպէ խապէրի Բլէֆլա բիշկեահընտա օլան Բուս օրտուսունա վասլ
օլտուգտա , զիատէ էսէֆ հասըլ իթտի , նէթէքիմ մէսէրրէթ :

ԹԵԼԻՇԻՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Շիմտի իշթէ Բլէֆլա թէքմիլ մուհասէրէ օլունմուշտու : Լաքին Կօրնի
Տուպնիքին էօնիւնտէ Տօլնի Տուպնիք վէ արգասընտա Թէլիշ օլուպ , պունլար
հալա Օսմանլը էլլնտէ պուլունտուղունտան , խասսա ասքէրի Կօրնի Տուպնիք-
տէ նէ էմնիեթ պուլաճալարտը նէ տէ բահաթ , չիւնքի օլալարա քէօյլէրէ
եահըլըպ տա աթլարա եէմ վէ քէնտիլէրինէ եէնէճէք պուլամահաճազլարտը :
Ճէնէրալ Կուրգօ , պէն պուրատա պօղուլաճաղըմ տէր իտի , իմտի Թէլիշին տէ
ալընմասընա գարար վիրիլտի :

Թէլիշին թապեալարը տա թըպզը Կօրնի Տուպնիք թապեալարընա պէն-
զէր իտի , պիր պէօյիւք պիր տէ էօնտէ քիւչիւք , լաքին ասքէր պէշ ալթը պին
նէֆիլտէն իպարէթ օլուպ , Հագզը բաշա գօմանտալընտա իտի վէ քէնտիսի
Հագզը բաշա տա հարպ եէսիրի օլան Ահմէտ Հըֆզի բաշա մահէթինտէ իտի ,
վէ իքիսի տէ Շէվքէթ բաշա էմրի ալթընտա :

Էւրօքա մուհարրիլէրի , պու Հագզը բաշա իչիւն բէք ֆէնա շէյլէր եա-

զարար վէ տէրէր քի պու բաշա խրտումը աքէրիյէտէ գուլանըլարագ իւր-
րիւնէյիպ իլթիմաս վէ թէվէճճիւհէ իւրիւնէյի, վէ տայիմս միւլքիւնէ իւր-
րինստէ իսթիխտամ օլունարագ զէնկինլէնմիշ, վէ մուսխիսարէն Նզմիտ չըմէն-
սըֆէրին միւտիրիւնէթիւնտէ իքէն, մուհասէպիսինէ պազըլմամագ սէպէպի իւր
օրտուեա ալընմըշտը, վէ ասքէրին իչինտէ չէօհրէթի Ֆ-Ֆ բաշա խտի տէրէր,
ասը վար եօգ պիւմէյիզ լաքին հէք պէօյլէ եազըլը տըր: Բուսլար պունուս
հալինէ վազըֆ օլտուգլարընտան, էյի պիւրիւրէր խտի քի տէրէր պու թէրաֆ-
տա պէօյիւք պիր զահմէթ չէքմէնէճէքէր խտի:

Հոկտեմբերին օն ալթըսընտա Բիւլէա միւթլմատի թօքս թուրուլուպ,
պիր զաֆէթտէ պուլունմամագ իւզրէ Ոսման բաշա եէրինտէն զըմըլտայամագ
օլտուգու հալտէ, Թէլիշ հիւճիւմիւ էմր օլունտու:

Բուսլար էօյլէտէն պիր սաաթ էվվէլ թօք աթլ չինէ պաշլաեըպ, իւր էվ-
վէլ գուպուզ կիւլլէէրի վէ սօնրա տանէլէր աթմաեա պաշլատըլար:

Պու աթէշ էօյլէտէն իքի սաաթ սօնրայա գատար սիւրիւպ, պատէհու
եարըմ սաաթ գատար թաթիլ օլունտուգտա, ճէնէրալ Կուրգօ Օսմանըլը ասքէ-
րինին թէսլիմի իչիւն յիւնս Չէրէթէլէֆին եազտըզը պիր մէքթուպու Կօրնի-
Տուպիքտէն ալընան պէշ Օսմանըլը հարպ եէսիրինէ թէսլիմէն Հազգը բաշայա
կէօնտէրտի, վէ իքի պուշուգ սաաթ պէքէյիպ ճէվապը կէլմէտիյինտէն, Կուրգօ
պիր չէտիտ աթէշ տահա էմր իթտի:

Օսմանըլը թօքլարը գունտապլարընտան ֆըրլաեըպ աթէշ խտէմէզ խտի,
թիւֆէնկէնտաղլար տախի եա ուզաղտա օլտուգլարընտան եա տա Բուս աս-
քէրլէրի սիւրէրտէ պուլունտուգունտան, օնյար տա թիւֆէնք աթմագ օլտուլար:

Ճէնէրալ Կուրգօ աթա պինիպ, Բուս թապեալարընըն պիրինէ կիթտի քի
պու սօն թօք աթէշի նէ թէսլիր խտէեօր կէօլիւ իւրէ կէօրսիւն տէյի, եիրմի
տազիդէ սօնրա պէեազ պայրազլա Սամանըլը միւսահիպլէրի գուհուր խտուպ,
արգալարընտան Բուս ասքէրլինին «հուրըմ» սէտալէրի տէ էֆլազա չըգմաեա
պաշլատը. չիւնքի Օսմանըլը թապեալարը հէմէն հիշ գան տէօքիւլմէէէրէք հէք
թէսլիմ օլունշ խտիլէր: Թէսլիմ մուգալլէէսինի գարարլաշտըրմագ իւզրէ ճէնէ-
րալ Կուրգօ պիր ճէնէրալ իւրէ բրէնս Չէրէթէլէֆի էօնտէն կէօնտէրիպ, քէն-
տիսի տախի էրիքեանը իւր պէրապէր արգալարընտան եէթիշտի:

Հազգը բաշա թէսլիմ շարթլարընը իմղալամագ իւզրէ, չօգ պիր կիւճլիւք
կէօսթէրմէտի, եալընըզ զապըթմանըն զըլըճլարը ալընմամասը իչիւն ըսրար ի-
տուպ, պու շարթըն գապուլ օլունտուգունու իշիթտիքտէ մէմնուսն օլարագ
չէօյլէ տէտի. «Մատէմ քի պէնտէն պէօյիւյիւ թէսլիմ օլտու, պէն նէ եաքա-
պիլըր խտիմ:» (Եանի Կօրնի Տուպիքը զօմանտանը Ահմէտ Հըֆզի բաշանըն թէս-
լիմինի աղնաթմագ իսթէտի:) Պիր սաաթ սօնրա թապեալարտա օլան Օսմանըլը
ասքէրի, Հազգը բաշա էօնտէ վէ զապըթման արգալարընտա կէլտիլէր Կուրգօյա
թէսլիմ օլտուլար:

Նէ բաշատա պիր էսէֆ էսէրի կէօրիւնտիւ վէ նէ տէ զապըթմանտա, վէ
զանն իտէրսին քի հարպ պէլիէէսինտէն գուրթուլմուշ օլտուգլարը իչիւն մէմ-
նուս տախի խտիլէր, տէյի եազարլար էւրօքա մուհարիլիլէրի:

Չէրէքս սիվարիլէրի վէ Արնաուտ պաշը պօզուգլար թէսլիմ օլմայըպ գա-
շարլար խտի տէ, գալապլար արգալարընտան եէթիշիպ հէքսինի տօղրատըլար.
պատէհու. Կուրգօ Օսմանըլը թապեալարընը մուսեէնէ խտուպ, էօլիւ վէ եարալը

վէ ատէթտէն խարըճ օլարադ հալընըդ շունու կէօրտիւ քի , տէօրթ թօք իլէ թապեանըն հէր թէրաֆընտա հէրլէրէ դատար սաչըլմըշ քիւլիւյէթլիւ թիւ ֆէնք ֆիշէնքլէրի վէ խարթուճլարը վարտը , վէ պու ճէպիսանէ պօլլուղունա թաճիւպ իթտի տուրտու :



ՕՍԽԱՆԼԸ ԳԸԵԱԳԻԼԳԻՆԱՐԸՆԱ ԳԱՐՇԸ ԲՐԹԹԷՍԹԹ

Բուսիա իլէ Օսմանլը պէշնինտէ սէֆէրէ պաշլանալը , դադադլարտան վէ պաշը պօղուղլարտան , ճէնկ հարալըլարը հագղընտա թէրաֆէշնին լէսմի վէ դայըրը րէսմի չիքեայէթլէրինտէն պաշգա պիր շէյ իշիթիւմէտի , վէ թէրաֆէշնտէն տէն տէվլէթլէրէ ազ չիքեայէթլէր օլմատը վէ ազ միւզաքքէրէլէրտէ կէօնտէրիւմէտի :

Պիր թարիխին միւթէպէր օլմատը , տօղրու հաղըլմտընա միւթէվազղըֆ օլուպ , էյլը պու պապտէ տօղրուսուճու հաղաճագսագ , պիղիմ Զէրքէօ վէ պաշը պօղուղլարտէն վէ պազէն նիզամ ապքէրինին տէ Բուսլարա իթտիքլէրի դը-հաղըլըլար , Բուսլարըն պիղիմքիլէրէ իթտիլինտէն զիատէճէ տիր տէմէէէ մէճ-պուրուղ , հաթթա Էւրօքա տէվլէթլէրինին պիղիմ րէսմի րաքօրթօլարտան զի-հատէ Բուսլարընքինէ իթիպար իթտիլի , վէ պիղիմ րաքօրթօլարա էքսէրիա ճէ-վապ տախի վիրմէտիլի , վէ լճնէպի վէ պախուսուս Լնկիլիզ մուխպիրլէրինին թահրիրաթը պիլէ էքսէրիա Բուսլարտան թէրաֆա օլտուղու վէ նիհաէէթ պի-զիմ խասթախանէլէրտէ րէք ազ Բուսիա հարալըլարը պուլլունուպ , Բուսլա-ընքինտէ իսէ պինլէր իլէ Օսմանլը հարալըլարը պուլլունտուղու պունու իմա իտէր . վազաա էսէֆ իտէճէք հալ , ֆազաթ էա թարիխ հաղմամալը , էա եօզ-սա տօղրուսուճու հաղմալը , պունուն արասընտան տա դաշմադ գապիլ տէյիլ տիր :

Պու դըհաղըլըլարտան տօլայը Բուսլարըն իլք տէֆա օլարագ , Էւրօքա տէվլէթլէրինէ սուրէթը րէսմիէտէ , վէ թէվաթուրէն չիքեայէթ իթմէլլէրի պու թէլիշ մուհարէպէսինտէն սօնրա վուղու պուլլուշ տուր :

Մալիւմ տիր քի , ճէնկրալ Իկնաթ իէֆ Աթմանպօլտան կիթաիքտէն սօնրա եէրինէ մասլահաթկիւղար պրադտըղ Միւսիւ Նէլիտօֆ , Բուսիա օրսուսուճուն մուամէլաթը տիրլօմասիլսինէ թաեին օլունուպ , տսպիմ օրսուլեհատա պու-լունտու :

Կօրնի Տուպնիք վէ Թէլիշ մուհարէպէսինտէն սօնրա Բուսլար , քէնտի եա-րալըլարը իւղլըրինտէ քէք չօղ գընալըղ ալամէթլէրի կէօրիւպ , պունլարըն էօլտիւրիւլտիլի վէ սօյուլտուղու աղմաչըլարըլընաան , քէյֆիէթ ճէնէրալ կուրգաեա խապէր վիրիլտիլինտէ պիր թէֆթիշ սըքարըշ իթմիշտի . Բուսիա իւմէրասը թէրաֆընտան թանզիմ օլունան պու թէֆթիշնամէէէ Հիւալը Ահմէր (Գրուսսան Բուժ) թապիր օլունան Օսմանլը սըհիյէ ինքմէթինտէ պուլլունան էճնէպիլէրին , վէ Լօրանտօ , Գուք , Պէյրտ , Տըհլաա վէ Վազէլ նաման հէքիմ վէ թէրճէման շահատէթլէրի տէ րապթ օլունուպ , Նէլիտօֆ պունլարա միւպ-թէնի պիր ուղուն միւզէքքէրէ հաղմըշ տըր քի , խիւլասաաը շու տուր :

1.— Օսմանլըլարն , Բուսիա եարալըլարնը մէյտանը մուհարէպէտէն դալ-
աբըրպ գայըրմմընչ օլտուղլարը .

2.— Բուս եարալըլարն բէք չօղու բարալանմընչ վէ ազալարը դաթ օլուն-
մուչ պիր հալտէ աղալունաու , ազալարն ճիւղլիտի աղիա իսթիսնա սաղ սաղ
գաթլ օլունմուչ աուր .

3.— Օսմանլը գապլթլէրի , պու եարալըլարն պիրիսինի օլուն գուրթար-
մաղա պիր թէապիր գուլլանմաղա միւղթէտիր օլումամըչլար աըր , վէ պու
պապտէ քէնալլէրինէ Սթանպուլումն աախի հիչ պիր թալիմաթ վիրլիմէմիչ տիր .

4.— Պու թահգըպաթն սըհէթինի , Օսմանլը խրգմէթինտէ պուլունան
էնէպլլէր աախի քէնալլէր շահատէթլէրի իլէ թասաթիգ իթմիչլէր տիր :

Նէլիտօֆուն պու միւղաքքլէրէսինէ նասըլ քի տէտիք , իքի իւչ Նսկիլիգ
հէքիմի թէրաֆընտան իմզալը պիր շահատէթնամէ տախի մէրպուլթ աուր :

Պու շահատէթնամէտէ Բուս եարալըլարը իւղէրինտէ ինանըմաղ վէ խաթ-
րու խայալա կէլմէղ տէրէճէտէ գընաղլըգ վէ էգիսէթ էսէրլէրի կէօրիւտիւլիւ
վէ Չէրքէտլէրին վէ պաչը պօղուղլարն պունլարը էօլտիւրիւպ վէ սօյուպ տա
ճէպլէրինի , գօյունլարնը վէ հէյպէլէրինի աօլտուրարաղ սալուչաուղլարը , պի-
րէր պիրէր հուղըլը աըր : Լաքին էօրթէլիմ պու գարա խապէրլէրի իւղէրինէ
ֆիրամուչ բէրտէսինի , վէ մուհարէպէ հիքեայլսինէ տէվամ իտէլիմ :

Բլէվանըն պաթը վէ գըպլէ թէրաֆընա Բուս ասքէրի կէօնտէրիլիր ,

վէ Թէթէպան իլէ Վրաճա դապլթ օլունուր

Օսմանլըլար շու սօն տէօրթ կիւն գարֆընտա էօլիւ վէ եարալտան մաա-
տա հարպ եէսիրի օլարաղ իքի բաչա , իքի եիւղ գապլթ վէ եէտի պլին Նէ-
ֆէրտէն օլմուչլարաը . Օսմանլըտա արթըղ չօղուղ ինթիաթ ասքէրի գալմա-
մընչ օլտուղունտան վէ Շէվքէթ բաչա գօմանտասընտա օլան ասքէր տէ թահին
օլտուղու խրգմէթէ անճապ քեաֆի օլտուղունտան , շու հալտէ պու գատար
ասքէրին իպթալը Օսմանլը իչիւն պէօյիւք պիր թէլէֆ սայըլըրաը :

Էնէպլի թէվարիսլէրինտէ եաղըլը աըր քի , Օսման բաչա Թէլլիչին թէս-
լիմինտէն խապէրտար օլտուղտա , բիւր աթէչ օլուպ , հիտտէթինտէն շու քէ-
լամլարը սէօյլէմիչ տիր .

«Պէն շու Բլէվալը գուտրէթլի պիր տիւչմէնին միւքէրրէր հիւճուլէրին-
տէն մուհաֆաղայա ճանսիբարանէ չալըչտըղըմ հալտէ , պիր սէֆիլ սէրհօչ , պիր
ճահիլ նամէրտ պէնիմ հէք ճահտլարըմը վէ դալէպէլէրիմ պօչա չըգարըր :

«Իհիթիմալ գատէր , իհիթիմալ պիր խաթա , օնա պիր շէյ տէյէմէմ . Լաքին
զանն իտէրսին քի պէօյլէ խաթա խաթա իւղէրինէ իլավէ իթմէք իւղրէ , ափր-
լէրիմիլի տիւրթլէն պիր ճին վար :»

Բլէվանըն էթրաֆը սարըլտըգտան սօնրա , Օսման բաչանըն էրգաղճա
տարտա գալաճաղընը Բուսլար հիսս իթմիչ օլտուղլարընտան , Տուպնիքտէն վէ
Թէլլիչտէն ալտըղլարը եէտի պլին հարպ եէսիրինի պիր էեամ Բլէվալայա Օսման
բաչաեա հէտիյէ կէօնտէրմէյի տիւչիւնտիւլէր քի , Օսման բաչա տահա զիատէ
սըզըլսըն , Լաքին Օսման բաչա պու խապէրի ալըր ալմաղ շէօյլէ ճէվապ վիրտի .

«Հարպ եւսիրէրի Բլէմնա բիշկեաննա կելլի կելմէզ, ճիւղէսինի թօքա թութարմ, վէ Հաղգը բաշա տա իշլէրինտէ իսէ, անինտէ չէքէր ասարմ:»
Պունու իշլիթտիքտէ, Բուսլար Պօկօթ իւղէրինտէն հարպ եւսիրէրինի Բումա- նիաեա կէօնտէրտիլէր:

Օսման բաշա Տուպնիք իլէ Թէլիշին տիւշմէնէ կէշտիյնտէն սօնրա աղնա- տը քի, արթըզ տըշարտան իւմիտի գալմաւը, վէ մէվնուտ էրզազ, ասքէրի էօլմէ եէճէք գատար նէ գատար վազըթ պէտէ եէպիլիթսէ, Բլէմնատա օ գատար տաեանապիլէճէքտի: Վէ վադաա արթըզ պիր իւմիտ գալմամըշտը, չիւնքի Շէվքէթ բաշա Օսման բաշահա կարտըմ իթմէք տէյիլ, օն իքի թապուր աւ- քէրլէ սնճաք քէնտինի Բադօմիրչայա աթըպ, եագայը գուրթարապիլտի:

Ճէնէրալ Կուրգօ իսէ, Կօրնի Տուպնիք վէ Թէլիշ թապեալարընըն թօք- արընը Բլէմնա թէրաֆընա չէվլիթտիքտէն մատտա, Հոկտեմբեր 19տա ասքէ- րինի Կօրնի Տուպնիք իւղէրինէ եիւրիւթտիւ, վէ Օսման բաշա պուրալարըն ար- թըզ պիր իշէ եարամազ օլտուղունու պիլիպ, ասքէրի տէ թօքարը տա իշէրի ալմըշ օլտուղունտան, Բուսլար պիլա մուհարէպէ պուրալարը զապթ իթտիլէր, վէ օնտան սօնրա Բլէմնա մուհասէրէսինի տահա պիր էյիճէ սըքըշտըրտըլար:

Կուրգօ, Սօֆիա ճատտէսինտէ պէօյլէ եէրլէշտի իսէ տէ, Պալգանլարտան եա Վիտինտէն Օսմանը ասքէրի զուհուր իտուպ, քէնտիսինի եսնտան արդա- տան վուրապիլիթ օլտուղունտան, օնու տա տիւշիւնտիւ:

Բլէմնանըն արգասընտա աչըզ օլարաք տէօրթ եօլ վարտը, պիրինճիսի Օրխանիեէ ճատտէսի, իքինճիսի Պալգանլարտան կէշէն Թէթէպան ճատտէսի, իւշիւնճիւսիւ Սլաթիշա, վէ տէօրտիւնճիւսիւ Վրաճա Բահօլա. Բուսլար պու- րալարը ալտըգտա տահա ուղաղտան տա Օսման բաշանըն արգասընը քէմիշ օ- լուպ, Բլէմնատան արշարը ուղրամաւը հիշ գապիլ օլամաճապտը:

Կուրգօ, իլք էվվէլ Թէթէպանը ալմահա դարար վիրտի, պու կէշիտէր- տէ Օսմանը ասքէրի տէ վարտը թապեալարը տա, լաքին ասքէր աղլըզ ըտը, Կուրգօ Թէթէպան իւղէրինէ իքի գօլ ասքէր սալտըրտը, լաքին պիրի աշիքեար օ պիրի կիլլի: Մէվսիմ իգթիգասընտան հալա բուս օլտուղունտան, Օսմանը ասքէրի գօլուն պիրինի հիշ կէօրմէտի, օ պիրինի տէ թա թապեալարըն էօնիւն- տէ կէլտիքլէրի վազըթ բուս տաղըլտըղընտան օ զէման կէօրէպիլտիլէր: Օս- մանըլարըն օ պիր գօլտան խապէրլէրի օլմատըղընտան, հէմէն պու իլք գօլու գօլալամազ իւղրէ թապեալարտա քէք ազ ասքէր պրաղլպ, չօղու տըշարը ուղրատըլար, Բուսլարըն օ պիր գօլու իսէ սօն տէրէճէ միւշքիլաթլա, Փալաթ սէրպէսթ սէրպէսթ Թէթէպանըն արգասընտա օլան պիր չէթին գալալըզ պա- երըր սարըպ, կէլտիլէր հէք Օսմանը թապեալարընը արգատան տէօյէճէք պիր թէքէ թուլտուլար, վէ աթէշէ պաշլար պաշլամազ Օսմանըլար նասըլ քի տէ- տիք զահէթ աղլըզ օլտուղլարընտան, պէրապէր նէ ալապիլտիլէր իսէ ալըպ թապեալարտան Փիրար իթտիլէր, վէ թապեալտան չըզան ասքէրլէ պիրլէշիպ պաշտան պաշա բաթէպարտան եիւրիւնէրէք Գարլօլա վէ Օրխանիյէ եէ կիւճ իլէ տիւշէպիլտիլէր: Խմտի Հոկտեմբեր 20սինտէ Բուսլար Թէթէպան գասապու- սընա կիրիպ, ահալի վէ բաբասլար թէրաֆընտան մէսէրրէթլէ գապուլ օլուն- տուլար վէ քիլիսէլէրտէ թէշէքքիւր տուալարը օգունտու:

Կուրգօ, պիր գօլ տա Շէվքէթ բաշայը գօլալամազ իւղրէ Օրխանիյէ թէ- րաֆընա սալտըրըշտը, Էւրօբա միւվէրրիլէրի տէրլէր քի Շէվքէթ բաշա ա-

սըլմագտան գօրդարագ օ դատար ածէլէ կէրի չէքիւմիշ իտի քի , Կուրգօնուն պու գօլու եօլտա պիր գաչ դարիյէ վէ գասապա վար իսէ ճիւմէսինի պօշ վէ մուհաֆազասըզ պուլուպ , վէ ահալիլէրինին տէ չօղու Պուլկար օլտուգլարընտան պուրալարը գօլայ գօլայ դապլթ իթտիլէր :

Վրաճա իւզէրինէ կիտէն գօլա տա , Պուլկարլար խապէր վիրտիլէր քի , Բլէշնահա կէօթիւրմէք իւզրէ Օսմանլըլար օրահա քիւլիյէթլու էրզազ կէթիրմիշ օլուպ վէ Բլէշնահա կէօթիւրէմէեէճէքլէրինի աղնահըպ , Օրխանիյէեէ կէրի կէօթիւրմէք իւզրէ թէտարիք կէօրմէքտէ իտիլէր , վէ Վրաճատա սէքիզ եիւզտէն զիտտէ ասքէր օլմահըպ թօլլարջ տա եօղուտու :

Թլպզըր Թէթէպանս կիպի , Կուրգօ պուրատաիքիգօլ սալտըրըպ , Օսմանլըլար աչըգտա վէ աթլը հիւճիւմինէ գարշը տուրամատըզլարընտան գասապահա սըղընտըլար , վէ Բուսլար արգալարընտան եէթիշիպ , Վրաճա սօգազլարընտա իքի սաաթ մուհարէպէ օլտու իսէ տէ , պուռտա տա Օսմանլըլար նէ ալապիլտիլէր իսէ ալըպ գուսուրուռնու թէրք իտէրէք Օրխանիյէեէ չէքիւտիլէր , վէ Վրաճատա տիւշտիւ Բուսլարըն էլինէ , վէ վագաա Պուլկար ճասուսլարընըն վիրտիլէրի խապէրէ կէօրէ , քիւլիյէթլու զախիւրէ վէ ուն տա պուլտուլար , վէ արապալար տա հաղըր օլտուղունտան պուռլարըն ճիւմէսինի Կօրնի Տուպնիքտէ օլան Բուս ասքէրինէ տաղըթտըլար :

Կէրէք Թէթէպանտա վէ կէրէք Վրաճատա Բիւսլար բէք ազ ասքէր թէք լէֆ իթտիլէր վէ Օսմանլըլար տա անճագ եիւզ , եիւզ էլլի նէֆէր :

Նիհանէթ Կուրգօ Վիտին թէրաֆընա տա միւֆրէղէ սիվարի գօլլարը սալտըրմիշ իտի քի , Օսման բաշա օ թէրաֆա տա գաչամասըն , պուռլար թէլէկրաֆ թէլէրինի քէստիլէր , վէ Բահօվա բիշկեհաննա վասլ օլտուգտա աղնատըլար քի , Բահօվատա էյի իսթիքեամ , թօք վէ պին պէշ եիւզ գատար Օսմանլը ասքէրի վարտը , լաքին Օսման բաշայա պու եօլու գաքամահա Բուճան ասքէրի թախին օլուռնուշ օլտուղունտան , Բուսլար քէշֆլէրինի Բուճան գօմանտանլարընա խապէր վիրիպ , քէստիլէրի չէքիւտիլէր :

ՐՈՒՄԱՆԼԱՐ ՐԱՅՕՎԱՅԸ ԱԼԸՐԼԱՐ

Պուռտան սօնրա սաղտա վէ Թուռա քէնարընտա գալըրտը պէօյիւք Բահօվա գասապասը քի . Բուճանլար իչիւն զահէթ էլզէմ պիր մէվգի իտի : Վիտինտէն սօնրա Օսմանլընըն էն պէօյիւք գուվէթլի մէվգի պու Բահօվա գասապասը օլուպ , պուռտա ասքէր տէ չօղուտու միւհիւմաթ տա :

Օսման բաշա Բլէշնատան պիր թագրիպ չըգըպ տա պու գասապայը էլտէ իտէպիլսէ , Բուճանլարըն պաշընա պէօյիւք պիր պէլա օլապիլիրտի . չիւնքի Բուճանլարըն Թուռատան իսթիլաթընը թէքմիլ քէսէպիլիրտի , վէ Բուճանլարա էրզազ վէ միւհիւմաթ բէք գօլայ կէլէմէզ օլուրուտու , վէ տահա պաշգա սէպէպլէր տէ վար տըր քի , Բուճանլար պու գասապայը Օսմանլը էլլինտէն ալահա չալըշսընլար :

Բրէնս Շարլը գումանասընտա օլան Բումանիանըն պիւթիւն ասքէրի Բը-
լէվանըն Նըլտըզ վէ գարահէլ թէրաֆլարընտա , Թունա իլէ Բլէվանըն արա
հէրինտէ իտիլէր , ֆագաթ պունլարըն թա արգասընտա վէ նասըլ քի տէտիք ,
Թունա քէնարընտա Օսմանլըլարըն էլինտէ միւսթահքէմ Բահօվա գասապասը ,
վէ պունուն շարգ թէրաֆլարընտա տա քէզալիք , միւսթահքէմ Վատին գարիհէ-
սի մէվգիի վարտը վէ պու տա Իսգրա նէհրինին զարպ թէրաֆլարնա տիւչլէրտի :
Բրէնս Շարլը ասքէրինին քիւլլիսի իլէ Բլէվանըն Նըլտըզ վէ գարահէլ թէ-
րաֆլարընը մուհասլրէ իթտիլի հալտէ , պիր գօլ ասքէր տէ պու Բահօվա վէ
Վատին թէրաֆլարընա կէօնտէրմիլ իտի քի , արգասընտան միւսթին մէրթէպէ
էմին օլտուն :

Վրաճայը Բուսլար ալտըգտան սօնրա , սիվարի գօլլարը իլէ պուրալարը
քէշֆէ կիտիպ քէյֆիհաթընը Բուման գումանտանլարընա խապէր վիրմիլչէրտի ,
վէ Բուսլար եալընըզ ճէնէրալ Մէյէնտօրֆու իքի պաթարեա թօք վէ պիր ազ
աթլը իլէ Բումանլարըն մուսթէնէթինէ կէօնտէրմիլչէր իտի :

Հոկտեմբերին 19ունտա Բուման միրալայը Սլանիչլանօ , ալտըզը էմի իւ-
զէրինէ ասքէրինի իսթիսհապ իտէրէք Վատին իւզէրինէ եիւրիւսիւպ , իսթիհ-
քեամ մէնդիլինէ վասլ օլուր օլմազ , էօյլէ պիր նըշան ալարագ թօք աթէշինէ
պաշլատը քի , Օսմանլըլարըն գըշլասը թուլթուշուպ , տէրունինտէ օլան ճէպ-
խանէ տէքօսու թէքմիլ հապահա ուշտու : Պունտան հասըլ օլան տէհչէթտէն
Բումանլար իսթիֆատէ իտուպ , պիր չէտիտ հիւճում իլէ Վատին թապիալա-
ընը զապթ իթտիլէր : Մտան սօնրա Բումանլար պու Վատին իսթիհքեամա-
թընը արգալարընա ալարագ պաշլատըլար Բահօվահա տօղրու իլէրիլմէհէ , վէ
եօլտա թէսատիւֆ իթտիքլէրի քէրաքէնտէ Օսմանլը գօլլարընը բարալաեղպ վէ
տաղըթըպ , Բահօվա քիչկեահընա գատար վասլ օլտուլար :

Պատէհու Բումանլար Բուսիա ճէնէրալը Մէյէնտօրֆ իլէ իսթիշարէ իտուպ ,
Բահօվալը Մէյէնտօրֆ պաթը թէրաֆլարնտան վէ Բումանլար շարգ թէրաֆլարնտան
վուրմահա գարար վիրտիլէր : Պու էօյլէ պիր թէտպիր իտի քի , Մէյէնտօրֆ
զարպտան պիր հիւճում կէօսթէրիպ տէ Բահօվատա օլան թիւրք ասքէրինին
քիւլլիսի զարպա մէյլ իթտիքլէրի կիպի , Բումանլար շարգտան հիւճում իտլճէք-
լէր իտի , քէզալիք Բումանլար Բահօվա ասքէրինի շարգա մէյլ իթտիլէպլիլը-
լէր իսէ , Մէյէնտօրֆ տա զարպտան հիւճում իտէճէքտի :

Պու ճիւմիլէ իլէ էվտէքի բաղար շարշըհա ուշմասը վէ Մէյէնտօրֆ իլէ Բու-
մանլար պիր վագըթտա հիւճումէ մէճպուր օլտուլար :

Շարգ թէրաֆլարնտա օլան թիւրքլէր էյի մուգալէմէթ իթտիքլէրինտէն ,
Բումանլարտան խայլը թէլէֆ զուհուր իտուպ , Մէյէնտօրֆտան իմտառ իսթէ-
տիլէր վէ Մէյէնտօրֆ տախի , պիր թէրաֆլարնա զարպը սըզըշտըրըպ , տիկէր թէ-
րաֆլարնա Բումանլարա պիր ազ եարտըմ կէօնտէրէպիլտի :

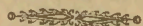
Պունուն իւզէրինէ Բումանլար ճանլանըպ , շարգտան Բահօվանըն իւզէրի-
նէ էքէյի իլէրիլէտիլէր վէ խայլը մուհիմ մէվգիլէր տէ զապթ իթտիլէր . լաքին
ազշամ գարանլըղը պաստըղընտան , մուհարէպէ իքի թէրաֆլարնա տա մախա
իտիլտի :

Իրթէսի կիւնիւ (Նոյեմբեր 8) ասքէրլէր րահաթ իթտիլէր , ֆագաթ Մէ-
յէնտօրֆուն թէրթիպի իւզրէ , պիր թաղըմ ասքէր տէ գըպլէ թէրաֆլարնտան
կէլէճէքտի Բահօվա իւզէրինէ , վէ Բումանլարտան տա պիր գօլ ասքէր Թունանըն

սօլունտան տուպալար իլէ Բումանիատան կէլէրէք Բահօվայը տէօրթ աթէշ ի-
չինէ ալաճագլար ըտը :

Օսմանլըլար նասըլ իսէ պունտան խապէըտար օլուպ , քէնտիլէրինի պէօյ-
լէ աչիքեար պիր մուխաթարաեա ֆէտա իթմէեէ պէլլէմէտիլէր , վէ իքի կիւն
սօնրա ալէսսապահ Բահօվատան չըգըպ , Վիտինէ տօղրու սափուչմագ իսթէտի-
լէր իսէ տէ , էօնլէրինտէ Սքիթ իսմինտէ պիր չայ վէ տահա էօթէտէ Սկօսթ իս-
մինտէ պիր պաչգա չայ օլուպ , պունլարըն իքիսի իւզէրինտէ օլան քէօրրիւ-
լէրին պաչընտա տա Բումանլար վէ Մէլէնտօրֆ ասքէր պէլլէթմէքտէ իտիլէր
քի Բահօվատան չըգմալարը մէմուլ օլունան Օսմանլըլ ասքէրինին եօլունու քէս-
սինլէր , վէ վագաա պու ինթիսթլարը տա պօշա կիթմէտի : Քէօրրիւ իւզէրինտէ
պէօյիւք վէ գահրամանքեարի գափլալար օլտու , կեան Թիւրքլէր քէօրրիւյիւ
կէչէր կիպի օլուրլարտը , կեան պունլար կէրիլէր վէ Բուսլար Բումանլար քէօր-
րիւյիւ կէչէր օլուրլարտը , պու գափկա տէօրթ սաաթտան զիյատէ սիւրիւպ ,
թօր , թիւֆէնք , սիւնկիւ , հէր սիլահ գուլլանըլտը , լաքին քէօրրիւյիւ հիչ
պիր թէրաֆ գապթ իտէմէտի . լաքին սօն սօնուտա Բուսլար վէ Բումանլար
կէչիպ , էլպէթ տէ Թիւրք ասքէրինի օրթալաեաճագլարտը , իմտի Օսմանլընըն
պիր թագըմը պու իքի տիւչմէն իլէ ուղրաչմագտա օլտուն , օ պիր թագըմը
չայըն եօգարըսընտան էլլէրինտէ նէ վար ըսա ուն տօլու չուվալլար , արապա-
լար չատրլար հասըլը պիւթիւն միւհիմմաթլարընը չայա աթըպ , պիր նէվի
քէօրրիւ հարտըլար վէ օնուն իւզէրինտէն կէչիպ գաչտըլար վէ ասքէրին պէօ-
եիւք բայը հանի իքի պին գատարը գուրթուլտու իսէ տէ , չայա տիւչիւպ պօ-
ղուլան վէ գուրչուն իլէ թէլլֆ օլան տա տէօրթ եիւզտէն զիատէ իտի :

Օսմանլըլար բէք բաչարըգ եօլարտան գաչտըղլարընտան աթըլար քէն-
տիլէրինի գօվալաեամատըլար , լաքին Բահօվատա քիմսէ գալմատըղընտան Բու-
մանլար կիրիպ գապթ իթտիլէր վէ պունու պիր պէօյիւք ֆիւթուլաթ կիպի ա-
լէմէ թէվաթուր իթտիլէր : Պու ճիւմլէ իլէ պու Սկօսթ քէօրրիւսիւ մուհարէ-
պէսի ուֆագ պիր շէյ իսէ տէ , իքի թէրաֆտան կէօսթէրիլէն սէպաթ վէ շէ-
ճաաթա նաղարէն , շարգ մուհարէպէսի թարիխինտէ պէօյիւք պիր եէր թութ-
մուչ տուր :



ԲԻԼՎԵՍ ԷԹՐԱՅԸՆՏԱ ՕԼԱՆ ՄՈՒԱՄԷԼԱԹ

Ճէնէրալ Կուրգօնուն ուգապտան Բլէվիայը նասըլ մուհասէրէ իթտիլինի
եօգարըտա նագլ իթտիք , շիմտի կէլէլիմ Բլէվիայը էն եագընտան մուհասէրէ
իտէն պէօյիւք Բուս վէ Բուման օրտուլարընըն մուամէլաթընա :

Ճէնէրալ Թօթլէպէն Բլէվիաեա մէմուր օլուպ , Կրան տիւք Նիգօլանըն օր-
տուսունա կէլաթտէ , արթըգ Բլէվիայը հիւճուժ իլէ ալմագ թասաթվուրու քիւլ
լիւյէն մանվ օլմուչ պիթմիլտի : Իւչ տէֆա վէ եիրմի պինտէն զիյատէ թէլէֆ
իլէ օլան հիւճուլէր պօշա կիթտիքտէն սօնրա , պիր տէօրտիւնճիւ եա պէչին-
ճի հիւճիւմէ տէ թէչէպպիւս իթմէք ատէթա տիվանէլիք սայըլըրտը :

Ճէնէրալ Թօթլէպէն հէր քէչֆինի խիթամ իթտիքտէն սօնրա , ուզուն պիր

րաբօրթօ իլէ Կրան տիւք Նիգօլահա աղնաթտը քի, հիւճում իլէ Բլէֆնայը ալ-մագ մուհալ գապիլինտէն իտի :

Վէ պաշլըճա իւչ սէպէպէ մէսնի, պիր քի Օսման բաշա իքի իւչ այ մէյ-տան պուլմուշ օլտուղունտան, պիր չօզ ղէնաաթլը թապեալար վէ մէթէրիս-լէր եաբտըրմըշտը, իքինճիսի Բլէֆնա իսթիհքեամաթընըն իչի բէք կէնիշ օլ-տուղունտան, պունուն հէր թէրաֆընա թօր եէթիշտիրմէք գապիլ տէյիլ իտի, օլ հալտէ մուհասէրէ օլան աաքէր տայիմա պարընաճագ ելը պուլուպ, հանկը թէրաֆ իմտատա միւհթաճ օլուր իսէ օ թէրաֆա եէթիշէպիլիլըրտի :

Իւչիւնճիւսիւ Օսմանը աաքէրի էլինտէ օլան թիւֆէնքլէր հէմ չօզ մէն-զիլլի, վէ ֆիշէնքլէրի տէ օ գատար պօլ ուտու քի, հանկը թէրաֆտան հիւ-ճիւմ օլունաա եաղմուրտան սըգ գուրշուն եաղըպ, պունուն հասըլ իտէճէյի թէլէֆէ տաեանմագ գապիլ օլամաղտը :

Իմտի Բլէֆնայը սըգը մուհասէրէ իտուպ, աճըղլա թէսլիմէ մէճպուր իթ-մէքտէն պաշգա չարէ եօգ տուր տէր իտի, Թօթլէպէն, վէ պունու տա օլ-տուղճա քէշֆ իտուպ, նիհաեթ Բլէֆնան իքի այտան զիատէ տաեանամա-եաճաղընը տա քէշինէն խապէր վիրտի, վէ սօնրա վուգուաթ տա պու քէշֆի թամ թաստիդ իթտի :

Իմտի Թօթլէպէնին բլանը, Բլէֆնայը սըգը սըգը մուհասէրէ իթմէք, կիթ-տիքճէ խաթթը մուհասէրէյի տարալթմագ, Օսման բաշահա սըշարը ուղրահա-ճագ եա գաչաճագ տէլիք պրագմամագ, վէ պէքլէմէք քի Բլէֆնա աճըղլա տա-եանամաեղպ թէսլիմ օլուն, պունտան իպարէթ օլուպ, Բուս վէ Բուման է-րիքեանը հարպը տա պու բլանը քեամիլէն թաստիդ իթմիշլէր իտի :

Լաքին Բումանլար սապըրսըղըգ իտուպ, մուգատտէմա Կրիվիչա թապ-եաաընըն ալընմասընտա Բուսլարա մուսվէնէթ իթմէլէրինտէ պէօյիւք շէճաաթ կէօսթէրմիշ օլտուղլարընտան, հիշ տէյիլ իսէ չօնլէրինտէ օլան Պուգօլա նամ թապեալը վուրուպ ալմագ իչիւն իղն իսթէտիլէր, վէ բրէնա Շարըլ իպրամ-լարընա տաեանամայըպ իղն վիրտի իսէ, պինտէն զիատէ լաշէ մէյտանտա պը-րագարագ : Օսմանլրտան պիր էյի թէրէլէնտիլէր, վէ պունուն իլէ Թօթլէպէ-նին բլանը պիր գաթ տահա թաստիդ օլունուպ, արթըգ նէ Բուսլարտան վէ նէ տէ Բումանլարտան հիւճում գայտընա տիւշէն պիր քիմնէ պուլունամատը :

Պունուն իւզէրինէ Բուսլար վէ Բումանլար պաշլատըլար խաթթը մուհա-սէրէյի սըգըշտըրմանըն չարէսինէ պագմահա, պիր խաթթ քի եէթմիշ պէշ քի-լօմէթրօլուգ (օն պէշ սաաթլըգ) թուլի եախօտ չէվրէսի վարտը :

Պիւթիւն աաքէր ալթը քիւմէյէ թագսիմ օլունուպ, հէր պիր քիւմէ պի-րի պիրինտէն իքի պուշուգ սաաթ ուգագտա պիրէր մուհիմ մէվզի խութտու, վէ պու քիւմէլէր թէլէկըաֆ խաթթլարը վէ խէնտէքլէր իլէ պիրի պիրինէ պի-թիշտիրիտի քի, հիյնի հաճէթտէ հէրսի պիր անտէ պիր նօզթայա թօքլանա-պիլիլըրտի : Աաքէր պօշ տուրմահըպ տայիմա խէնտէքլէր աչարագ վէ մէթէ-րիսլէր եաբարագ, պու խաթթը մուհասէրէյի կիթտիքճէ սըգըշտըրըպ զըրգ քիլօմէթրօյա գատար (սէքիդ սաաթլըգ եօլ) տարալթաճաղլարտը :

Պու բլան թէքմիլ վէ միւքէմիլ սուրէթտէ իճրա օլունուպ, եալընըղ տէօրտիւնճիւ քիւմէ թէրաֆընտա պիր աճայիպ վուգուաթ օլաու քի, ճէնէրալ Սգօպէլէֆին գօմանտաընտա իտի :

Պու տէօրտիւնճիւ քիւմէ, Լօվաչ թէրաֆընա տիւշիւպ, պունտան ագ-

տէմքի Սեպտեմբեր 12 հիւճումննէ , նասըլ քի մալիւմ տիւր՝ Բուսլար ֆէնա պօզուլտուղլարընտան պու մէվգիի թէրք իթմիշլէրաի , վէ Սաման քաշա իսէ հիւնի հաճէթտէ օրատան կէչէճէք պիր եօլ թէտարիք իթմէք իչլին օրասընը բէք մուհիմմ ատա իթտիյինտէն , Սեպտեմբերտէ Բուսլար օրատան չէքլտիքտէ պիր ֆըրգա ասքէր իլէ օրասընը քէնտիսի զապթ իթմիշ իտի :

Պու հալտէ Սամանլը էլինտէ օլան պու նօղթա Բուսլարըն խաթթը մուհասէրէսինն իչինէ պիր սիլքի գամա կիպի կիրմիշ օլտուղունտան , Բուսլար մէճպուր օլմուշլարտը , պու թէրաֆտա օլան խաթթլարընը տահա կէրիյէ վէ ուզաղա գալտըրմագ քի , պիչիմսիգ պիր շէյ կէօրիւնիւրիւտիւ : Պուրալարը Բուս կիւլլէլէրի մէնգիլինտէն ուզագ գալտըղընտան , վէ կիւղէլ չայըրը պայըրլար օլտուղունտան , Սաման քաշա տէրունու Բլէվնադա օլան պէշ ալթը պին սըղըրը տայիմա պուրալարտա օթլատըր ըտը քի , Բուսլար կէօրիւպ տէ էրգագճա տարտա օլմատըղընը աղնասընլար տէյի , Բուսլար իսէ նէ օլուր իսէ օլուրն , պուրասընը տա ալըպ Ռոմանլըլարը Բլէվնայա իթղմագ իսթէրլէր իտի : Իմտի օրալարտա օլան Պրէսթօվաշ գարիյէսինի ալըպ ճիվարընտա թապեալար մէթէրիսլէր եարմագ վէ խէնտէլէր գաղըմագլա մէշղուլ օլտուլար : Լաքին պու Պրէսթօվաշ գարիւնէսինէ հաքիմ Եէշիլ պայըր նամընտա պիր թէրէ օլուպ , օրասընը տա էլտէ իթմէտիքճէ , Բուսլարըն Պրէսթօվաշտա րահաթ տուրապիլմէսի գապիլ տէյիլտի : Իմտի Սգօպէլէֆ թագըմընա էմր վիրիլտի քի էվէլ պէ էվվէլ պու Եէշիլ պայըրը զապթ իթմինլէր : Թիւրքլէր իսէ օրատա մէթին թապեալար եարըպ , վէ միւթէատտիտ խէնտէլէր ալըպ , պուրալարըն իչինտէ բէք րահաթ պարընմագտա իտիլէր :

Իմտի ալաֆրանկա Նոյեմբերին տօգուղունտա վէ աղչամըն սաաթ օն պուլլուղունտա պու Եէշիլ թէրէ հիւճումննէ գարար վիրիլտի : Սգօպէլէֆ հիւճում իչլին տայիմա պէօյլէ պիր կէճ վագթըր թէրճիհ իտէր իտի , չիւնքի հիւճում իտէն թապեալը զապթ իթսէ , կիճէ օլտուղունտան տիւշմէն կէլիպ թէքրար թապեալը ալմանա չալըշամագ : Հիւճում կէրի թէրտիրիլտէ տէ թապեալտա օլանլար կիճէտէն թապեալտան չըղըպ տա կէրի կիտէն ասքէրի գօվալանամագլար տէր իտի :

Սգօպէլէֆ պուրալարը ճիւլէտէն էյի պիլիտի , իմտի ատէթի իւզրէ ուզագտան տա թանըլմագ իւզրէ , էն աղըր իւնիւֆօրմասընը կիլինիպ վէ պէեաղ աթընա պինիպ ասքէրէ արշ գօմանտասընը վիրտի , վէ պիրէր տէ քիւրէք տաղըթտըրտը ասքէրէ քի , զապթ օլունան թապեալարտա պիր գաթ տահա իսթիհքետա վիրսինլէր տէ պիր տահա Թիւրքլէր կէրիյէ ալամասընլար :

Հալատա օ գատար գաթը բուս վարտը քի , Սգօպէլէֆ ասքէրինի պուլմանա չօգ կիւճիւք չէքտի : Պու ասքէր Բուսիատան եէնի կէլմիշ կէնճ վէ աթէլ թագըմընտան ըտը , վէ Սգօպէլէֆ գօրղարտը քի հէրարէթլէրլինի զապթ իտէմէյիպ վէ իլէրի եիւրիւեիւպ տէ Բլէվնալըն իչէրիսինէ տիւշմէսինլէր տէյի , չիւնքի սիւրատ Բլէվնայը ալմագ օլմանըպ , սալթ օ Սիվրի Ուճու Թիւրքլէրտէն ալմագտը , իմտի ասքէրի էթրաֆընա ալըպ բէք չօգ նասիհաթ իթտի քի , բէք իլէրի սէյրիթմէսինլէր տէյի , սիզտէն մաթլուպուլմ պու տուր քի տէտի , տուրուն տէտիլիմ եէրտէ անինտէ տուրուպ , պիր ատըմ տահա իլէրի կիթմէեկսինիղ , չիւնքի ասքէրիք տիմէք , գօմանտանա իթաաթ տիմէք տիր :

Բուսլար գաթը բուս սայէսինտէ թօք մէնգիլինէ գատար Թիւրք թապ-

եաւորնա եանաչըպ , տէրադապ մէթէրիսլէր եաբարագ թօրլարը տիգտիլէր վէ պաշլատըլար Օսմանլը թապեալարընը տէօյմէնէ , վէ թիւֆէնկէնտազլար տա պիր պիրի իւզէրինէ գուրչուն եաղորմաեա : Բուսլար , Օսմանլըլարը խէնտէքլէ-րինտէն թապեալարա գօվալատըլար վէ խէնտէքլէրտէ քէնտիլէրի պարընտըլար , լաքին եարը կիճէտէ Օսմանլըլար թապեալարընտան չըգըպ , պու խէնտէքլէրի թէքրար Բուսլարտան ալմագ իսթէտիլէր , պիր զօլ Թիւրք ասքէրի տէ Պրէս-թօվաչ գարիեէսի իւզէրինէ եիւրիւտիւ , հէլէ Բլէֆլատա օլան թապեալարտան իսէ , պու Եէշիլ պայըր իւզէրինէ հիսապսըզ կիւլլէլէր վէ շարամբօլլար աթըլըրտը :

Յնտան սօնրա Բլէֆլա իչէրիսինտէն քիւմէ քիւմէ ապքէր Բուսլարըն իւ-զէրինէ եիւրիւեիւպ , վէ պիր թագըմը խէնտէքլէրէ գատար վասլ օլուպ , Աւ-լան Ալլան պաղըրարագ հէմէն խէնտէքլէրին իչինէ կիրմէքտէ իքէն , Բուսլար պուսլարա գարչը տէմիր կիպի տաեանըպ կէրիլէթտիլէր , վէ պիր իքինճի հիւ-ճիւմիւ տախի քէզալիք , Պրէսթօվաչ գարիեէսի իւզէրինէ կիտէնլէր տախի պօ-ղուլուպ կէրիլէտիլէր : Սգօպէլէֆ խաֆիֆճէ եարալանտը , վէ խէնտէյին իչին-տէ եաթտը ույուտու :

Իրթէսի կիճէ Օսմանլըլար պաղթէթէն Բուսլարըն իւզէրինէ հիւճուճ ի-տուպ դաֆիլէթ տէ պուլաճագլար իւմիտինտէ իտիլէր . լաքին Սգօպէլէֆ խէն-տէքլէր իչինտէ բուսուտա ապքէր սագլամըշ օլտուղունտան , պրագտը քի Օս-մանլը ապքէրի խէնտէքլէրէ գատար եանաչարն վէ պիրտէն պիրէ պիր եայըմ աթէշ բիւսքիւրթտիւլիւ կիպի , հիւճուճ իտէնլէրին պիր թագըմը եէրէ սէրի-լիպ , գալան տա գաչան գաչանա օլտու :

Օսման բաշա բէք իսթէր իտի պու Եէշիլ պայըրը էլինտէ թութմագ , լա-քին նէ եաբտը իսէ տէ Բուսլարը օրատան տէֆ իտէմէտի , Սգօպէլէֆ իքինճի տէֆա տա եարալանտը , հէմ պու տէֆա ալըրճա , լաքին պաթալ պիր գուղու քիւրքիւ օլտուղունտան , օնա սարըլըպ քէնտիլի մուհաֆաղա իթտի , վէ տէօրթ պէշ կիւն սօնրա եինէ գօմանտասընը էլէ ալտը :

ԲԼԷՎԵՍ ԻԶԻՆՏԵ ՄԱՀՍՈՒՐԼԱՐԸՆ ՀԱԼԻ

Բուսլար վէ Բուսլանլար , ուզաղտան վէ եազընտան Բլէֆլալը պէօյլէ սը-գը սըզը սարըպ պիր տէլիք պիլէ պրագմատըզլարը հալտէ նէ իտի աճապա ի-չէրտէքի մահսուրլարըն հալի :

Բլէֆլատա իւշ գազէթա մուխպիրլէրի օլուպ , պուսլար տա Օսման բա-շա իլէ պէրապէր Բլէֆլատա գաբանըպ գալմըշլարտը , վէ պուսլարըն պիրի Ֆը-րանսըզ օլուպ կէօրտիւլիւնիւ թէքմիլէն Թաշ գազէթասընա եազմըշտը :

Հէր նէ գատար ուզունճա իսէ տէ , Բլէֆլա մուհասէրէսի հարպ թէվա-րիսինտէ զիքրի օլան էն պէօյիւք մուհասէրէլէրին պիրի օլտուղունտան , պի-զիմ պու թարիսին զըսալըղընա պագմաեըպ , պէր վէչըր աթի թէքմիլէն թէր-ճէմէ իտէրիզ :

« Կօրնի Տուսֆիք վէ Թէլիչին թէսլիմ օլտուղունու ճէնէրալ Կուրգօ Օս-ման բաշաեա պիր Թիւրք դապիթի վէ տէօրթ նէֆէր հարպ եէսիրի իլէ խապլը

կէօնտէրմիշտի : Պոռնար նէ տէրէճէ աղըր վէ ֆէնա հաւառիսէր իսէ տէ , պէօյլէ գաչ այտան պէրու դահրամանքեարի պիր շէճաաթ կէօսթէրէն ասքէրի Սթանպօլ քէնտի հալինտէ պրագմազ վէ մութլազ կէլիր գուրթարըր իւմիւտի իլէ քիմնէ մէեուս օլմամըշ իտի :

«Լաքին հիշ պիր թէրաֆտան պիր խայըր խապէր զուհուր իթմէտիքտէն : մաատա , կրիվիչա վագաասընտան սօնրա Բուս էրիքեանը հարպը Օսման բաշաեա իքի նուսխէ Թաշա վէ տէօրթ նուսխէ Տէյլէ Նէազ զազէթասը Եօլլատըլար : պու զազէթալարտա իրի եազըլար իլէ եազըլըլտը , «Սնատօլուտա Մուխթար բաշանըն ֆէնա պիր պօզկուհու . » օնտան սօնրա եինէ պու զազէթալարա տէրճ օլուհան պիր թաղըմ թէլէկրաֆլար վէ մէքթուպլէրտէն տէ աղնաշըլըր իտի քի , Մուխթար բաշա օրտուսու Եիրմի պին ասքէր վէ օթուզ թօք թէլէֆի իլէ թէքմիլ բէրիշան օլմուշուտու : Վէ Սիւլէյման բաշանըն Թուհաւտան պէրի կէլէմէզ օլտուղու տա պու զազէթալարտա եազըլը իտի , պիր տէ Բաուֆ բաշանըն Սէրասքէր բաշաեա չէքտիյի պիր թէլէկրաֆ սիւրէթի վար ըտը Շիպգատան , քի մաալի շու իտի : «Պուրալարտա իւշ կիւն իւշ կիճէ շէտիտ գար եազաղըլտան , հիշ պիր ասքէրի հարէքէթ գապիլ տէյիլ տիր : »

«Իշթէ պէօյլէ պիր հալտէ , Բուսլար վէ Բուհանլար պաշլատըլար հէր թէրաֆտան շէտիտէն թապեալարը վէ շէհրի թօք իլէ տէօյմէեէ : Իլք մուտարէպէ բումի Հոկտեմբերինն օն իքինճի կիւնիւ ազշամ իւզէրի պաշլաեըպ , տէհէլթու սէտալար իլէ Բլէֆա իւզէրինն օլու կիպի կիւլլէլէր եազարտը , ասքէր խայըր վագըթտան պէրու պուհա ալըշըզ օլտուղուտան , Օսման բաշա պու միւտարէպէտէն տօլայը ասլա պիր թէլաշ կէօսթէրմէյիպ , հաթթա իաթէր իտի քի Բուսլար պու աթէլէ տէվամ իթսինլէր վէ ճէպխանէլէրինի թիւքէթսինլէր : շէր կիւն սապահ էօյլէն վէ ազշամ պու միւտարէպէ տէ տէվամ օլուհուրտու , վէ եալընըզ ազշամարը վագթ պիր ազ շաշըրըրտը :

«Հալ պու քի նէֆսի Բլէֆա շէհրինտէ ասքէր օլմայըպ , խասթալար եաալարըլար վէ Պուկար ահալիսի օլտուղուտան , խասարաթ օնլարա օլուրուտու :

«Բուս զօմանտանլարը ճէպխանէլէրին նէրէլէրտէ օլտուղլարընը պիլմէտիքլէրինտէն , ճամիլէրէ նըշան ալըր վէ գուպուղլարընը օրալարա աթարլար ըտը , գանն իտիլէք քի ճէպխանէլէրի օրալարտա տըր :

«Իպթիտատա Բլէֆա շէհրի պէօյիւք պիր խասարաթ կէօրմէտիյինտէն , կիւլլէլէրտէն սագընան ազ օլտու . լաքին սօնրա սօգաղլարտա վուրուլուպ էօլլէլէր . գատընլար , չօճուղլար , վէ խասթախանէլէրտէ խասթալար վէ եարալըլարըն օրա իլէ կիւլլէտէն թէլէֆ օլտուղլարը կէօրիւտիւքտէ , Պուկարար հէք քիլիսէլէրէ գաշմաեա պաշլատըլար : Իլք էվլէլ գատընլար չօճուղլարը իլէ քիլիսէլէրէ եէրլէշտիլէր , եաթազ վէ եօրկան թաշըտըլար վէ թաամլարընրտա օրատա եէմէյէ պաշլատըլար : Քիլիսէլէրտէ քիւննիւք տիւմանը եէրինէ չօրպա տիւմանլարը հաւալը գաբլարտը : Քիլիսէլէրին հալի թէէսսիւֆ իտէճէք պիր հալ իտի , իլա կիճէլէրի քի , էօթէտէ պէրուտէ պին գատար շամա եանարազ պու սէֆալիթին իւզէրինն սաքիլ պիր ըշըզ սաշարտը , վէ ասըլ րէսմի ալընըպ պիւլթիւն տիւնեայա կէօսթէրիլէճէք սէյր պու իտի , լաքին Բլէֆատա պիր րէսսամ Եօլլուտու քի պուհու եազապիլսին :

«Պու քիլիսէլէրին հալի կէօրիւլէճէք պիր շէյ իտի , Պուկարլարըն Օսման բաշաեա պէօյիւք րայէթլէրի վարտը , չիւնքի պէշ այտան պէրու զէրէ գատար

ինճինմէմիշլէր իտի , լաքին արա սրրա ֆէնա խապէրլէր վէ արաճիֆլէր տէ նէշր օլունուր իտի , Պուլկարլար Օսման բաշատան վէ ասքէրտէն օ դատար էմին իտիլէր քի , պէօլէ պիր շէյ իշիթտիքտէ , չօղու պու պիղիմ էշէքլէրին իշի տիր տէրլէր իտի :

«Լաքին նէ չարէ քի Օսման բաշանուն նէ Սթանպօլ իլէ պիր իսթիլաթը վարտը , նէ տէ Օրբանիլէ իլէ . Շէվքէթ բաշատա տէֆա տէֆա սայիլէր կէօն տէրիլմէեէ թէշէպպիւս օլունտու , լաքին ճիւմլէսի տէ Բուսլարուն էլինէ տիւշիւպ , հիշ պիրի Շէվքէթ բաշայը կէօրէմէտի :

«Օսմանլը ֆաւիլեալարընուն չօղու նէ վար նէ հօզ ալըպ , վէ ինէք արապալարընա պինիպ շէհիրտէն չըգմըշլարտը , լաքին Բուս օրտուլարընտան կէշէմէեիպ շէհրին էթրաֆընտաքի պահըրլարտա հաեըլըպ գալմըշլարաը :

«Մուհասէրէտէն էն զիատէ էգիեէթ շէքէնլէր պու զաւալլըլար օլտու , չօճուլլար չըպլտգ սյազ չամուրլար իշինտէ կէգէրլէրտի վէ դատընդարուն էլպիսէլէրի բարա բարչա օլուպ , սօուգտա վիճուտէրինի տախի էօրթէմէզլէրտի , վէ եիւզլէրինի պիլէ աաէթլէրի իւզրէ գարահաճադ պիր դումաշ պուլամաղլար ըտը :

«Ալաֆրանկա Նոյեմբերին պիրինտէ , սօուգ շիտտէթինի կէօսթլըմէեէ պաշլատը իսէտէ , օտուն հօղուտու քի հազըպ ըսընսընլար , ասքէր կիճէ մէթէրիպլէրտէ տօնմամադ իշիւն , պաղլարտա օլան ասմա քիւթիւքլէրինի սէօքիւպ սէօքիւպ , սըրթլարը իլէ թաշըրլարտը , Բլէվտարն էթրաֆընտա պիր պաղ պիլէ գալմատը , վէ ագալլի իւշ սէնէ լազըմտըր քի եէնիսինի տիքիպ մահսուլալընապիլսին :

«Ասքէրին եէեէճէյի տէ չու թայինաթտան իպարէթ իտի : 1. Եիւզ տիրհէմտէն էքսիք պիր էքմէք , օ տա նըսֆը պուգտայ վէ նըսֆը մըսըր պուգտայընտան հօղուլմուշ օլարադ : 2. Սէքսէն տիրհէմ դատար էթ , ֆազաթ դաեէթ ֆէնա սօյունտան , շիւնքի Բլէվտահ մուգատտէմա էրզադ թաշըեան վէ աճ գալըպ եէվմիլէ օն պէշ եիրմիսի թէլէֆ օլան էօքիւզլէրին էթի իտի :

«Թայինաթըն թէվգիի շէհրին պիր գաշ մահալինտէ իճրա օլունուրուտու , լաքին թայինաթ ալմահա կէլէնլէր կէճ կէլտիքլէրինտէն , ասքէր ալէսսապահ չօրպալարընը հազըրլար իտի , եանի օլտուգճա տիւզ պիր թաշ իւզլէրինտէ միւմքին մէրթէպէ մըսըր պուգտայընը էգիպ պիր ազ թուզ իլէ գաշնար սուհա աթարլար վէ րիշէր րիշմէզ ալըպ եէրլէր իտի , վէ ազչամատադ օնուն իլէ իտարէ օլաճադլարտը . ասքէր նէ գահվէ եիւզիւ կէօրիւրտիւ նէ տէ չայ վէ նէ տէ միւսքիրաթ :

«Լաքին մուհասէրէ ուզանտըգճա հէր շէյ նէտրէթ վէ դըմէթ քէսպ իթմէեէ պաշլատը , հէլէ էրզազըն պահասը հիշ մալիւմ տէյիլ իտի , սապահլայըն պիրէ ալընան շէյ ազչամա իքիլէ իւշէ չըգարտը : Էն զիեստէ պուլունմահան շէյ թիւթիւն , շէքէր վէ էթ իտի , Նոյեմբեր եէտիսինտէն սօնրա ուն տախի պուլունմամահա պաշլատը : Հէլէ թիւթիւն պուլունմամատը ասքէրէ քէք էզիւեէթ օլտու , օգգասը իւշ իրայա չըգտը , շէքէրին հարըմ քիլօկրամը օն իքիֆրանդա սաթըլըրտը , օնու տա թարթըտա աղըր կէլսին տէյի Նահուտիլէր նէմլէթիլ ըսլաթըր վէ էօլէ սաթարլարտը : Վազաա Պուլկար չօրպաճըլարընտա վէ ումուլմահալիտէ տէ էրզադ չօղուտու , լաքին մուհասէրէնին սօնու նէ վազըթ կէլէճէք , օնլար տա պիլմէտիքլէրինտէն էքսէրիա կէօմիւպ սազլարլարտը :

«Ասքէրին եէյէճէյի պու օլտուղու հալտէ , պարէմ էլպիսէլէրի թէմիզ օլալըսը , խէնտէքլէրին իչինտէ պէլքիմ պիր ազ տահա լահաթ իտէպիլիւրլէրտի . լաքին էլպիսէլէրի հիչ հօգ կիպի իտի , Սօֆիատա միւթէատտիտ գօեուռն տէրիւրի ալընըպ , ասքէրէ քիւրք եարըլաճագտը , պուռնարտան պիր տանէ պիւլէ Բլէֆիւայա կէլէմէտի :

«Օսման բաշա մահէթինտէ օլանն ասքէր էլլի պինտէն զիատէ իտի , լաքին խասթալըպտան կիթտիքճէ էքսիլմէքտէ օլուպ , տահա սըգ սըգ նէօպէթլէրի կիլիւրտի , հէր պիր նէֆէր իքի կիւռն ալըգտա վէ իքի կիւռն խէնտէքտէ նէօպէթ պէքլէր իտի :

«Ասքէր օ գատար տաղընըգ իտի քի , Օսման բաշանըն մահէթինտէ պիր թապուր իսլամ , Խրիսթիան կէօնիւլլիւ ասքէր օլուպ , պուռնտան պաշգա իհթիւթ ասքէրի եօղուտու . հասըլը նէ բապըթալը եէեէճէյի վարտը ասքէրին նէ կիյէճէյի նէ տէ մաալը , Գարատաղտան վէ Սըրպտան կէլէնլէր տախի եէտի այտըր մաալ ալմամըչլարտը :

«Օսման բաշա գըրգ սէքիզ հաչընտա պիր զաթը տիրայէթսըֆաթ տըր , անըր երիքսէք , կէօղլէրի քէսքին վէ պագըչը շիրին տիր : Պօյու ուզուռն , գօմանտասը գըսսա ֆադաթ թէյսիլի , վէ հարէքէթի քիպար հարէքէթի օլտուռնտան , ասքէրին պէօյլէք լայէթի վար իտի զաթընա :

«Միւշարիլէյի գօշարագ ալթը կիւռնտէ Բլէֆիւայա կէլտիքտէն սօնրա , չատըրընը խաթթալըն էն էօնիւռնտէ գուրտուրմուշուտու , վէ պէշ այ տիւզիյէ պու էն թէհիլքէլի մէվգիտէն պիր եէրէ գըմըլտանմատը : Կրիվիչա վէ Բատիպլէօ մուհարէպէլէրինտէ էթրաֆընա եաղմուր կիպի կիւլլէ տիւշէր իտի , իւմէրասը չօգ չալըշտը քի չատըրը օրատան գալտըրսըն տէյի , լաքին տիյնէմէեիպ բէք բէք էթրաֆընա պիր մէթէրիս եարտըրտը :

«Հէր կիւռն թապեալարը կէզիպ քէնտի իչինի քէնտի կէօրիւր , վէ քիւմսէեէ պիր շէյ սըբարըչ իթմէզ իտի . Բլէֆիւա մուհաֆագասը սըրֆ քէնտի ագլընըն իչի իտի վէ մուալինի եալընըգ էրիքեանը հարպ բէյիսի Թէվֆիգ բաշա իտի :

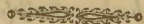
«Էն քիւչիւք մուխաթարա վագթը , պէնի ուեանտըրըն տէյի սըգը սըգը թէնպիհ իթմիշ իտի , վէ միւշիր աեագտա օլտուղու հալտէ , քիմ եաթապիլիւր իտի . միւշիր հէր սաալթ քէնտինի թէհիլքէեէ իլգա իթտիյի վագթը քիմ քէնտինի թէհիլքէտէն սապընապիլիւրտի , միւշիր գուսպարալար կիւլլէլէր գուրշուռնլար իչինտէ կէզտիյի հալտէ , քիմ նէֆսինի սագլաեապիլիւրտի :

«Թաճիւպէ չահան շէյ , Օսման բաշա հիչ պիր Բուս գօմանտանը իլէ պիզգաթ կէօրիւշմէք իսթէմէտի , Կրիվիչա վագաասընտան սօնրա , Բուսլար պին 300 գատար էօյլիւլէրինի կէօմմէեէ բուխսալթ իսթէմէք իչիւռն Օսման բաշա իլէ կէօրիւշմէք իսթէտիլէր : Օսման բաշա թէմիղճէ կիյինիպ աթընա պինէճէք օլտուղու հալտէ , ճայտը , վէ եէրինէ Թէվֆիգ բաշայը կէօնտէրտի :

«Շիմտի կիթսէմ Բուս գօմանտանը իլէ պիզգաթ կէօրիւշմէմ , պէլքիմ Ըսթանպուլտա պիր շիւբհէեէ վարըրլար , Բուսլար հէտիյէ եա ագճէ իլէ իղֆալ իտէօրլար զանն իտէրլէր տէտի վէ վազ կէչտի :

«Օսման բաշա պէօյլէ օլուպ , իքի թէրաֆ նէֆէրաթը տա պիր պիրինի կէօրտիւքտէ , պիզ բէք էյիլիզ բէք բահաթըզ , էյի եէյօրուզ էյի իչէյօրուզ տէյի պիր պիրինին էօնիւռնտէ եանլարընը եէրէ վիրմէզլէր վէ տայիմա թէմիզ

գրեալէթէ պիր պիրի դարչըսընա չդարար բար տա , ապէրիքտէ ճէնկլէր-
տէ էքսէրիա պիւ պէօլէ օլուր :



ԲԼԵՎՆԱՅԸ ՄՈՒՀԱՍԵՐՆՏԵՆ ԳՈՒՐԹԱՐՄԱԳ ԻԻԶՐԵ ՄԷՀԷՄՄԵՏ ԱԼԻ
ՎԷ ՍԻԼԷՅՄԱՆ ԲԱՇԱԼԱՐԸՆ ՂԱՅՐԷԹԻ

ՄԷՀԷՄՄԵՏ ԱԼԻ ԲԱՇԱ ՍՕՖԻԱՏԱ ՊԻՐ ՕՐՏՈՒ ԹԵՇԲԻԼ ԻՏԵՐ

Օ արարդ Օսմանլը տէվլէթինին միւսթագպէլի Բլէվնա իւզէրինտէ օլտու-
ղունտան , Օսման բաշա էօլլէ մէմուլ իտէր իտի քի , Աթանպօլտա պէօլիւք պիր
գուվլէթ թէտարիգի իլէ եարտըմընա կէլինիր իտի , լաքին պու իւմիտի պօշա
չըգտը . Բուսճուգտան Վիտինէ վէ Պալգանլարտան Օրխանիյէնէ զատար տար-
մատաղըն պու գատար Օսմանլը աւքէրի վար իտի Բումէլիտէ . լաքին էնլի էր-
պապը իսթիխտամ օլունմատըղընտան , տէրլէր էճնէպի մուհարրիլէրի , պիր
գուվլէթլու վէ մահիր գօմանտան զուհուր իտուպ տէ պունլարը պիր նօզթա-
եա թօրլաեամատը : Օսմանլը ճէնէրալլարընտա ագըլըսը տա վարտը մէհարէթ-
լիսի տէ , լաքին հիչ պիրի օ պիրիսի իլէ պիրէչիպ տէ , պիրլիքտէ պիր հարէ-
քէթ իտէմէտի :

Միւլէյման բաշա Ձարէվիչին օրտուսունու եարդպ տա , Բլէվնանն խմապ-
տընա եէթիչմէք իւզրէ իւչ ճէնկ վիրտի , եալընըզ պիրինտէ պախթար օլուպ
օնտան տա իսթիքատէ իթմէնին հօլունու պուլամատը . Շիպգա օրտուսու եէ-
րինտէն զըմըլտանամատը , Մէհէմէտ Ալի իսէ իլէրի կիթմէք չէօլլէ տուրսուն ,
Օրխանիյէ իսթիթլարընտա պիլէ տուլամատը , նասըլ քի շիսի հիքեայէ իտէ-
ճէք իսէք :

Մէհէմէտ Ալի Թունա օրտուսունա պաշ գօմանտան իքէն , նէ սէպէպէ
ինֆիսալ իսթուպ , Պօսնա վէ Հէրսէք թէրաֆընա թաեին օլունտուղունու մա-
հալինտէ նագլ իթմիչիզ , հալ պու քի միւշարիլէյ հէնիւզ Պօսնա Սէրայա վասլ
օլմաղտան Սօֆիա Օրխանիյէ օրտուսունա գօմանտան նասպ օլունտուղու թէ-
լէկըաֆլա քէնտիսինէ պիլտիլիլտի : Կօրնի Տուպնիլը վէ Թէլիչին տիւշմէսինտէն
վէ Շէվքէթ բաշանըն ֆիրարընտան սօնրա պու գարար Սթանպօլտա վիրիլմիշ
իտի , լաքին իշ իշտէն կէչտիքտէն սօնրա :

Հէր նէ հալ իսէ Մէհէմէտ Ալի գօշուպ , ալաֆրանկա Նոյեմբերին Յինտէ
Սօֆիաեա վասլ օլտու . իքի կիւն սօնրա Սըրպիսթան ճիւլարընտա նէ գատար
աւքէր վար իսէ հէք Սօֆիաեա թօրլանըլտը , Միւլէյման բաշաեա խմատա կի-
տէճէք օլանլար տա :

Ալաֆրանկա Նոյեմբեր 11տէ Մէհէմէտ Ալի բաշա Սօֆիատա օթուզ ալ-
թը թապուր բիատէ , ալթը ալայ սիւլարի վէ օթուզ ալթը թօր , պաշընա թօր-
լաեապիտի :

Իւչ կիւն սօնրա ալճը , ըտիֆ , մուսթահֆըզ , Ձէրքէս , պաշը պօզըւզ
պիր խալը աւքէր իլէ պիր գաշ պաթարեա իսաֆիֆ թօրլար տա վէ տաղ թօր-
լարը տա թէտարիք իտէպիլտի . պունլարը Շէվքէթ բաշանըն եէրինէ կէչէն
Շաքիր բաշա Շիպգատան կէթիլէպիլմիշ իտի :

Պօսնա ասքերինտէն տէ եիրմի պէշ թապուր վէ Բուսէլիտէն տէ խայլը աս-
քէր կէտի եէթ իշտի , քէզալիք Գուտուս , Անթէքիա , Պէյրութ , վէ Ատանա
րէտիֆլիլի . շէօյլէ քի Նոյեմբերին սօնլարընտա զազէթալարտա չու ֆէրա՜ն
հիսապ օզուհուրուտու :

1.—Օրտուկեան Սօֆիա օլուպ , պիրինճի ֆըրզա գօմանտանը իզգէթ բաշա .

2.—Բադօվիցա ֆըրզասը գօմանտանը , Հաճի Հասան բաշա .

3.—Սլաթիցա ֆըրզասը գօմանտանը , Նէտիմ բաշա .

4.—Իզթիման ֆըրզասը գօմանտանը , Հաֆըզ բաշա .

5.—Պանիա ֆըրզասը գօմանտանը , Մահմուտ բաշա .

6.—Սօֆիա ֆըրզասը գօմանտանը , Ապտի բաշա .

Պուսնլարտան մատա Օրխանիյէտէ Շաքիր բաշա , Մէհմէտ Ալի բաշա ,
Սաման պէյ վէ Նուրի բաշա ֆըրզալարը քի 36 թապուր , 1200 սիվարի վէ 32
թօրտան միւրէթթէպ օլաճագար :

Լաքին սահիհի զազէթալարըն պու հիսապընա ճէվապ չլիրմէտի . չիւնքի
Մէհմէտ Ալի բաշանըն պաշընտա օլան ասքէր հիչ պիր վաղըթ Երմի պէշ
պին Նէֆէրի թէճալուզ իթմէտի , օտա գարմա գարըչ , հէր եէրտէն , հէր ճիւս-
տէն , աճէմի թալիսսիզ վէ պիրի պիրինի թանըմազ պիր ասքէր օլուպ , թա-
լիմ վէ թէրպիլէլէրինէ տէ վաղըթ եօզուտու :

ԿՈՒՐԳՕ ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԱՍ ՏՕՂՐՈՒ ԻԼԷՐԻ ԵԻՒՐԻՒՐ , ԲՐԱՎԱՁ ԻՋԷ

ԵԹՐՈՓՈԼՈՒ ԲՈՒՍԼԱՐ ԱԼԸՐԼԱՐ

Մէհմէտ Ալի բաշա ազ չօգ հէր Նէ գատար ասքէր թօրլամըչ իսէ տէ ,
Բուսլար պու խապէրի ալտըգտա , արթըզ րահաթ իտէմէտիլէր . չիւնքի Բուս-
լարըն ասքէրի եէթմիշ պէշ քիլօմէթրօտան զիատէ թուլի օլան պիր մէսաֆէլէ
տալըլմըչ օլտուզլարընտան , վէ պիր եէրտէ պէօյլուճէք պիր քիլմէլէրի պու-
լունմատըղընտան օլապիլիրտի քի , Մէհմէտ Ալի բաշա օթուզ գըրգ պին աս-
քէրլէ Սօֆիատան եիւրիւսիւն , վէ սէյրէք Բուս ասքէրինի երթըրպ , Բլէվա-
նըն իմտատընա եէթիշսին , վէ Բլէվա մուհասէրէսի ճիտտի օլմանըպ , խայալի
պիր շէյ օլտուն :

Իմտի գարար վիրիւտի քի Սօֆիատան Բլէվաեա միւթէտ օլան ճատտէ
իւզէրինտէ Սամանընըն էլինտէ Նէ գատար տար պօղազլար վէ գօր կէշիւլէր
վար իսէ հէսսիտէ ալընսըն , վէ հիյնի հաճէթտէ Մէհմէտ Ալի բաշա օրտու-
տու իլէրիլէեէճէք օլտուզու հալտէ օնա տա կէշիտ վիրիլմէսին ,

Սըրթըլըզ Բլէվաեա չէվիրտիլմիզ հալտէ , ալթմըչ քիլմէթրօ գատար
ուզագտա , զարպտա վէ սօլտա Սամանըլարըն էլինտէ Բրէվաչ վէ Եթրօք օլ
իմտէ իքի մուհիմ կէշիտ վարարը քի , պուսլարա իմթիւքեամ վիրիլէրէք , Օս-
մանըլը ասքէրի մուհաֆազասը թահթընտա իտի , պիր ազ տահա իլէրիտէ վէ սաղ-
տա Օրխանիյէտէն կէշէն ճատտէ վար իսէ տէ , Սրխանիյէ Միահաթ բաշանըն
եարմաեա պաշլամըչ օլտուզու պիր քիւշիւք շէհր օլուպ , հէնիւզ Էհմէթիլէթի

եօղուտու , վէ սօլտա օլան Բրէվաչ վէ Եթրօքօլ կիպի մուհիմ մէվկիլըր ալըն-
մազտան Օրխանիյէ եէ տօղրու իլէրլէմէք , աւքէրիճէ այնի խաթա նէվինտէն իտի :
Իմտի նասըլ քի տէտիք , պու իքի մահալին ալընմասընա դարար վիրի-
լիպ , Կրան տիւք Նիգօլա տախի պու բլանը թաստիգ իթտի : Պուռնուն իւզէ-
րինէ Կուրգօ հարպ մուամէլաթընա թէշէպպիւս խոուպ , պիրի պիրինտէն ան-
ճագ տէօրթ պէշ սաաթ ուզազըղը օլան պու Բրէվաչ իլէ Եթրօքօլու պիր վա-
գըթտա վուրուպ ալմագ իսթէտի , վէ ճէնէրալ Տանտիվիլի Բրավաչ , վէ ճէ-
նէրալ Շուալօֆու Եթրօքօլ իւզէրինէ սալտըրըպ , քէնտի տէ Շուալօֆ գօլունուն
արգասընտան կիթտի :

Եւրօքա միւխպիրլէրի , պու իքի միւսթահքէմ մէվկիին ալընմասը իւզէ-
րինէ ուզուն ուզատընա հիքեայէլէր իտէրլէրսէ տէ խիւլասասը շու տուր : Օս-
մանլըլարըն իսթիհքեամլարը էօնլէրի աչըզ վէ արգալարը դաեէթ չէթին վէ
եալչըն գաեալար իւզէրինտէ իտի . Օսմանլըլար խայալ տախի իտէմէզլէրտի քի
տէրլէր , Բուսլար արգալարընա թօք վէ ճէպխանէ չըգարապիլսինլէր , չիւնքի
աթըլ աւքէրի պիլէ չըգամազտը : Կուրգօ Օսմանլըլարը ալտաթմագ իւզրէ պու
իքի մահալ իւզէրինէ տէ էօնտէն վէ աչըգտան հիւճուլ իտէճէք կիպի մանօվ-
րալար կէօսթէրտի , վէ պաղը կիճէ վէ պաղը տա կիւնտիւզ , մէվսիմ իգթիզա-
սընտան հավալը բուս գաբլամըշ օլտուղու վաղըթլար աւքէրի իլէրի սիւրիւպ ,
աւքէրինի ինանըլմագ տէրէճէ միւշքիլաթա թահաամիլ իթտիրէրէք , իթտի
իթմէտի Օսմանլըլարըն արգասընտան թէրէլէրինէ թօքլար տա չըգարտը , ճէպ-
խանէ սանտըզլարը տա : Վազաս Կուրգօնուն շու մանօվրասը պէօլիւք վէ մէ-
թին պիր գալէ հագզընտա օլալտը , ազիմ չէօրէթի մուճիպ օլաճագտը , լա-
քին Պալգան կէչիտլէրինտէ զայպ օլմուշ իքի գասապա իւզէրինտէ օլտուղուն-
տան , թէվարիսէ գայտ օլմուշ տուր , Ֆագաթ լիսանտա օ գատար թէվաթուր
պուլմամըշ տըր :

Հէր նէ իսէ , Նոյեմբերին սօնլարընտա կէրէք Բրավաչտա վէ կէրէք Եթ-
րօքօլտա սապահլայըն գալըրպ , Օսմանլըլար մէմուլին զայրի օլարագ թէրէլէ-
րինտէ Բուս թօքլարը վէ Բուս աւքէրի կէօրտիւքլէյին , ատէթա շաշըրտըլար
տէրլէր Եւրօքա մուխպիրլէր , վէ մուգապէմէթի գապիլսիզ կէօրիւպ , պիր իքի
թիւֆէնք պօշաթտըգտան սօնրա պուլուլթլարըն վէ բուսլարըն իչինտէն կէչիպ
պիլա թէլէֆ ճանլարընը գուրթարտըլար վէ սէլամէթէ չըգարալար : Եթրօքօլ
տա Բրավաչ տա պու վէչի իլէ հէր նէ գատար Բուսլարըն էլինէ կէչտի իսէ տէ ,
Օսմանլը աւքէրինտէն հիւ թէլէֆ օլմատը , Բուսլարըն թէլէֆի տախի տէօրթ
պէշ գապիթ վէ եիւզ էլլի գատար նէֆէր սայըլտը :

Օ կիւնիւ ճէնէրալ Կուրգօ Եթրօքօլա կիրտիքտէ , Պուլկարլար ատէթլէրի
իւզրէ պայրագլար վէ թուզ էքմէքլէ ճէնէրալը գարչըլատըլար . վէ Կուրգօ
տօղրու քիլիսէեէ կիտիպ տուա ըսմարլատըգտա , տուա իտէճէք բաբաս պու-
լունամատը :

Սէպէպինի սիւալ իթտիքտէ , իրթէսի կիւնիւ զասիպլէրին էլինտէն պիր
թագրիպ գուրթուլուպ , Եթրօքօլա կէլէն պիր բաբաս վուզուի հալի շէօլլէ
նազլ իթտի քի , սահի զայրի սահի օլտուղունու պիլմէյիզ , Ֆագաթ հէմ
պիւթիւն Եւրօքա զաղէթալէրինտէ նազլ օլունուպ , հէմ տէ էճնէպի թարիխ-
լէրինէ տէրճ օլունտուղունտան պիզ տէ օնլարըն ըիվայէթի տիր տէեէրէք , իչ-
պու թարիխսիզէ սատէճէ տէրճ իտէրիզ :

Իշխէ մերկուսմ բարասըն ըրվանէթի : Ձրուս ապէրի Եթրօքօլ իւզէրինէ իլէրիլէմէնէ պաշլատըղը կիպի , պիւթիւն իսլամ ահալիսի ֆամիլեալարը իլէ պէրապէր Սօֆիաեա հիճրէթ իթտիլէր : Եթրօքօլ դայիմագամը Նազիֆէֆէնտի օ արալըգ պիւթիւն Պուլկար միւթէպէրանընը նէզտինէ ճէլպ իտուպ , քէնտիլէրինին տէ իսլամ ահալիսի իլէ պէրապէր հիճրէթ իթմէլէրինի թէնպիհ իթտի , հաթթա սիզէ գօլայըգ օլմագ իւզրէ կէօշ արապալարը վէ եիւք հայվանլարը տա հազըրլամընըմ տէտի :

Նազիֆէֆէնտինին մագսէտի պու իտի քի , Պուլկարլար Բուսլարը սէվմէնօր կիպի կէօսթէրսին , վէ Բուսլար տա Պուլկարլարը : Բուսլար Եթրօքօլա կիրտիյի կիպի հէբսինիզի քէսէճէք տէյի Պուլկարլարա գօրգու վիրիրտի :

Լաքին Պուլկարլարըն պու մագուլէ թէշվիգաթա եանաշմաեըպ , իսլամլար իլէ պէրապէր հիճրէթ իթմէք իսթէմէտիքլէրինի կէօրտիւքտէ ֆէվգէլատէ հիտտէթլէնիպ , հէբսինիզ Մօսգօֆսուսուգ , վէ տէվլէթ խայինիսինիզ տէտի վէ օն պէշ գատար էն միւթէպէր Պուլկարլարը , վէ պիւթիւն բաբասլարը վէ էն զէնկին ֆամիլեալարտան պիր թագըմ գարըլարը վէ կէնճ գըզլարը ալարագ , կիւեա ըէհին մագաւնտա Օրխանիյէեէ կէօթիւրտիւ , տէեէրէք քի , եա պիւթիւն Պուլկարլար արգամտան կէլիրլէր , եա եօգսա եօլտա հէբսինի քէսէրիմ :

Լաքին Օրխանիյէ իսէ , Բուսլարըն վիւրուտինտէն գօրգուպ , օրատա տա հէմէն քիմսէ գալմանը վէ հէպ տահա էօթէտէ օլան Վրաչէք թէրաֆէնա հիճրէթ իթմիշլէր իտի : Եօլլար տար օլուպ , օ գատար իզտիհամ վարտը քի , իլէրի կէշմէք գապիլ տէյիլ իտի , վէ պուստան տօլայը արտտան կէլէն իսլամմու հաճիրլէրի իլէ էօնտէ պուլուսնալար պէյնինտէ գավկա նիզա զուհուր իտուպ , պէյնլէրինտէ պիր թագըմ թէլէֆը նուֆուսու մուճիպ օլտու :

Պէշ օն կիւն սօնրա , գարկաշալըգ արասընտա տէօրթ բաբաս վէ տօգուգ գըզ գուրթուլուպ Եթրօքօլա կէլտիլէր , գըզլարտան սէքիզի , ըրզըմըգ կիթտիքտէն սօնրա արթըգ պիզէ եաշմագ հարամ տըր տէյի , բէտէր վէ մատէրլէրինին վէ բաբասլարըն նասիհաթրնա մուղայիր օլարագ քէնտիլէրինի չայա աթըպ պօղտուլար , այնի պէօյլէ հազըլը տըր Էւրօքա թարիխլէրինտէ :

Նոյեմբերին Վիստէ ճէնէրալ Կուրգօ Բլավաշ վէ Եթրօքօլու պէօյլէ զապթ իթտիյի սըրատա , պիր գօլ Օսմանը ապէրի տէ Բուսլարը զաֆլէթտէ պուլմագ իւմիտի իլէ թէթէպան իւզէրինէ հիւճուս իթմիշլէր իսէտէ , կէրի գօվալանաբազ մուվաֆֆազ օլամանըլար տըր :

ՊԱՊԱ ԳՕՆԱԳ ԿԵՁԻՏԻՆԷ ՕԼԱՆ ՀԻԻՃԻԻՄ

Պու տէֆա Բրէվաշ իլէ Եթրօքօլու ճէնէրալ Կուրգօնուսն արմատը , էվկէլէքի տէֆա հալընըգ գաղազ սիվարիլէրի իլէ Պալգանլարը կէչիպ , Բուսլիլէ եաեըլմասընա պէնզէմէտի : Պու տէֆա իշ կէօրէն եալընըգ բիատէլէր օլտու , չիւնքի իլէրիլէտիքլէրի տէրէ թէքէ ուշուրուս վէ գայալըգլարտա սիվարի գուլլանմագ մուհալ ըտը : Բուսլար էօյլէ պաեըրլար թըրմանտըլար , տէնիզտէն իւշ պին պէշ եիւգ գատէմ եիւքսէք էօյլէ թէքէլէրէ թապեալար հաբըպ թօքլար

տիղտիլէր քի, թէ վարիիտէ պիր էմսալի տահա եծդ կիպի տիր, Օսմանլըւար իսէ Կոյլէ եւրլէրտէ հիւճիւմ կէօրէ ճէքլէրինի խայալ տախի իտէմէտիքլէրինտէն տայիմա դաֆլէթտէ պուլունուպ, ֆիրարա եիւզ թու թուուլար :

Շաքիր բաշանըն իօնալէ օլան ասքէրի Բրաւլաշտա պօղուլտուգտան սօնրա Սրխանիյէյի վէ էթրաֆընտա օլան գարիյէլէրի մուհաֆաղաեա պաշ գօշմաեւալ Պապա գօնադ կէչիտի աղղընտա օլան Վրաչէք գանապասընա գատար կէրի չէքիլտի, վէ օրատա դաեթթ միւսթահէմ պիր մէվգի թու թուալ, Բուսլարըն էօնթնէ Վէրիլէրէք Սօֆիաեա կէչիլմէմէք գայտընա տիւշաիւ : Լաքին Շաքիր բաշանըն նու հիւսապը տա պօշա կիթտի : Բուսլարըն պիր թաղըմը Բրաւլաշտա տուրուպ Վրաչէքի կէօղէթտիքլէրի հալտէ, Էթրօքօլտա օլան ճէնէրալ Տանս տէվիլ պաշգա պիր եօլտան Վրաչէքին արգասընա կէչմէեէ մէմուր օլտու :

Մէվիմ գըշ օլուպ, եօլ տէեէճէք եօլ օլմատըղը հալտէ, ճէնէրալ միւմայիլէյի երնէ պու մանօլրալը քէմալը մուվաֆֆաղիեթլէ պաշա չըդարապիլտի :

Օսմանլըւար Վրաչէք իւզէրինէ մէմուլին դայրի օլարագ Բուս ասքէրի կէլտիյինի իշիթտիքտէ ալէլ աճէլէ Վրաչէքի տէ թախիյէ իթտիլէր, վէ Տանսէվիլ իրթէսի կիւնիւ Սօֆիա ճատտէսինէ տահա զիտտէ եաղլաշտը, նիհաեթ պաշգա պիր գօլ տա Վրաչէքի թախիյէ իտէն Օսմանլը ասքէրինի Սօֆիաեա տօղրու դժվաւերալ, վէ պատէհու Տանսէվիլ զօլու իլէ պիրլէշիպ, կէլտիլէր Արապ գօնադմա օլան Օսմանլը օրտուսուէնա գարը օրտու գուրտուլար : Բուսլար պու մանօլրալար իլէ Սօֆիա եօլունտա կէրէյի կիպի իլէրիլէմիշ օլտուգլարը հալտէ, գաղանձլարը սալթ պու տէյիլտի, կէրէք Վրաչէքտէ վէ կէրէք Սրխանիյէտէ քիւլիլէթլու տէ մալ պուլտուլար քի, Օսմանլըւար քէմալը չըթալլէրինտէն նաշը օ գատար շէյի օրալարտա պրագմայա մէճպուր օլմուշլարտը :

Բուսլար կէրէք Սրխանիյէտէ վէ կէրէք Վրաչէքտէ պուլտուլար քիւլիլէթլու սիւաճ քիւլիլէթլու ֆիշէնք վէ խարթուճ, վաֆիր էլպիտէ, խըրգա, քիւրք վէ էրղագ քի հէք Ետիրնէ վիլաեթթինտէն թօրլաթըլալ, Բլէշլայա Սաւան բաշաեա կէօնտէրմէք իւզրէ պու իքի մահալտէ տէրանպար իտիլմիշ իտի : պունլարտան մաատա չայլարըն իւզէրինէ քէօքրիւ գուրմագ իչիւն եթիմի պէշ զըթա տա տէմիր տիւպա վէ սայըր քէօքրիւ մալգէմաթը տա պուլտուլալի : Սօֆիաեա միւսթէտ օլան ճատտէնին էն եիւքսէք եէրի Արապ գօնադ, եախօտ Արապա գօնադ, եախօտ Պապա գօնադ թապիր օլունան քէք եիւքսէք թէքէ իտի, պու թէքէ ազ պիր ասքէր իլէ գօլայ մուհաֆաղա օլունուր զայլթ եիւքսէք պիր մէվգի օլտուլունտան, Մէհէմէտ Ալի բաշա նաղարը տըգգաթընը իպլթիտատէն պէրու պու մէվգիի մուհիմմէ հասը իթմիշ իտի :

Նոյեմբերին 28ինտէ ճէնէրալ Շուալօֆ պիր կիճէ վէ պիր կիւնտիւզ չաւըշլալ պու թէքէլէրէ թօք չըգարմաեա պաշլատը, հէր պիր թօքու եիւզ էլլի իքի եիւզ ասքէրլէ տէօրթ չիֆթ էօքիւզ սիւրիւքլէրտի : ճէպխանէ սանտըգլարը աշաղլտա պրագըլըլալ, կիւլլէլէր իլէ խարթուճլարը իւշ եիւզ գատար Պուլկարա տաղըթտըլար : Իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Տանսօլիլ Արապ գօնադ թէքէսիտէն տահա եիւքսէք թէքէլէրէ թօք վաղընա մուվաֆֆաղ օլտու վէ պունու Մէհէմէտ Ալի բաշա կէօրտիւքտէ, հէմէն կիտիպ պու մէվգիլէրի կէրի ալմագ իւզրէ օն իքի թապուր ասքէր պիրտէն սէվգ իթտի :

Կօյլէ Կէնիլր քի, Մէհէմէտ Ալի բաշա եալէր եալէր իւզէրինէ կէօնտէ-

րիպ պու մէվգիւրերն Բուսլարտան էվլէլ զապթ օլունմասընը էմր իթմիշ խոի, լաքին եանընտա հիչ եավէր պուլունմատըղընտան, վէ կիտէնլէր տէ կէրի կէլ-մէտիքլէրինտէն եախօտ կէլէմէտիքլէրինտէն, Մէհէմմէտ Ալի բաշա զանն խոի խոի քի էմրի եերինէ վարմը, վէ օթէրէլէր թութուլմուշ տէյի, պիր տէ նա-կէհան Բուսլարը օրալարտա կէօրտիւլիւ կիպի, թաճիւպիւ պուլունտան նէշաթ իթմիշ տիր:

Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն կէօնտէրտիյի օն իքի թապուր ասքէր Ալլան, Ալլան պաղըրարագ, թա Բուս թապեասընըն էօնիւնէ գետար սօգուլտուլար, վէ հէմէն թօբլարըն եանընա գետար եանաշաղլար, քի ուղագտան կէօրէնլէր Օսմանլըլար Բուս թապեասընը զապթ իթտիլէր զանն խոի պիլիրտի, լաքին ճէ-նէրալ Տանտօվիլին էմրի իւղրէ պիւթիւն թօբլարա պիրտէն աթէշ վիրիլիպ, գարապինալար վէ թիւֆէնքլէր տախի աթըլմահա պաշլատըղլալըն, Օսմանլը ասքէրի իքիյէ եաեըլըպ պաեըր աշաղը կէրի կիթմիշէ մէճպուլ օլտուլար, վէ պու իւք հիւճուլէրի պօշա կիթտի:

Այնը շիտտէթլէ հիւճուլ պիր գաշ տէֆա թէքրարլանտը, թօբլար օգա-տար սիւրաթլէ աթըլըրտը քի, ալթը թօբտա պէշ թօբ հէման աթէշ քէսիլիպ աթըլմագ տէրէճէնէ կէլտիլէր, գարշը թէրէտէ պուլունման սէյիրճիլէր եար-տըմ խոիմէտիքլէրինտէն, պու կիւն տախի պէյհիւտէ կէշտի զանն իթտիլէր, ֆադաթ անճագ պիր թօբուն հաղին սէտալէրի իշլաիլիրտի, վէ պու էսնատէ Թիւրքլէր Ալլան Ալլան տէյու ֆիղան խոիէք թա Բուսլարըն սիւնկիւպէրինէ տօղրու խանիշալ հիւճուլ իթտիլէր, ֆադաթ հէր տէֆասընտա եիւղէլլէ թէ-լէֆաթ վիրիւլէք պաեըր աշաղը գօշարագ կէրի տէօնէլէր խոի, նիհանէթ պիր տէֆա տահա Բուսլարը պօղմագ իւմիտիլէ հիւճուլ իթտիլէր խոի տէ, արթըգ տաղլար եարալը վէ էօլիւլի իլէ տօլտու, Բուսլար եիւղ էլլի թէլէֆաթ վիր-տիլէր:

Այն պէշինտէ եինէ մէվաղըի մէգըիւրէյէ պիր իքինճի հիւճուլ տահա օլունտու խոի տէ, թէքրար գօլլալանտըլար վէ պու տէֆա տախի Բուսլար 27 թէլէֆաթ վիրտիլէր:

Ճէնէրալ Կուրգօ օրտուսուլունըն քիւլլի իւլ մըգտարը Պապա գօնագ կէշի-տի իւղէրինէ հիւճուլ իթտիլէրի սըրատա, ճէնէրալ Գուրնագօֆուն թահթը գօմանտալըյա քիւլլէք պիր ֆըրգա էթրօթօլտան հարէքլթ իտուպ, Պալզան-լարըն տիկի թէրաֆընտա քեային Սլաթիցա պօղաղընտան կէշէրէք Դեկտեմ-բեր իւշտէ Ձէլօթէյ վէ Գլըշիքէօյ գարիեշէրինի զապթ իթտի: Պուրատա տա-խի միւճիղէ նէվինտէն իշլէր կէօրիւլտիւ, չիւնքի կէրէք թօբ արապալարը վէ կէրէք թէքէրլէք վէ սանտըղլարը ինսան սըրթընտա նաղլ օլունտու, թօբլարա կէլինճէ պուլնարը զահէթ ուղուն պիր աղաճ քիւթիւլիւնէ հալաթլարալա գա-վիճէ պաղլատըգտան սօնրա, օն ալթը թօբճու էօնտէ վէ օն ալթը արգատա սաղըլարալա ումուղլարընտա թաշըլար խոի: Աթլարըն իւղէրինտէ պուլուն-նան պէզտէն մամուլ հէյպէլէր տէրունինտէ ալթըշար գուլպարա օլտուղու հալ-տէ եիւղ գատար գաղագ ասքէրի հայվանլարընըն եուլարլարընտան թութարագ մուհիմմաթը հարպիյէ տախի պու վէշ իլէ նաղլ օլունտուլունտու:

Սլաթիցաեա հիւճուլ իթմէք իւղրէ ճէնէրալ Գուրնագօֆ թէտարիքեաթ իճրա իյլտիյի սըրատա, Բլէշնանըն խաթիգալի աշիքեար խոի, վէ Բուսլարա իմտատ եէթիշինճէյէ տէկին զաթը մուամէլէ իթմէսի զըմնընտա Դեկտեմբեր 7տէ

ճէնէրալ Կուրգօնուն օրտուսունա պիր էմիր կէլտի . պունտան տօլայը Բուս օրտուկեանընտա արթըգ Ոսման բաշանըն տաեանամեաճաղը իթիգատը գալիլէշտի , պինայէն ալէյն Պապա գօնագ կէշլտինտէ պուլունան պէօլիւք ասքէրինին գապթ իթմիշ օլտուգլարը մէվաղընէ իսթիհքեամ վիրմէքլէ իքթիֆա իթաիլէր : Չէլօքէցտէ , ճէնէրալ Գօրնագօֆ Մէհմէտ Ալի բաշա օրտուսուլա Շիպպա օրտուսու եօլունու գաթ իթմէք իսթէտիյինտէն մահալը մէքքիւրտէ թէմէլ թուլտուրամատը , չիւնքի Թիւրքլէր գուլվէր ճէսիմէ իլէ միւմաիլէյնէ հիւճուժ իթտիքլէրինտէն , այրն օնունտա ճէնէրալ Գուրնագօֆ մէճպուր օլտու մուվագգաթէն օլսուն Ալաթիցա պօղաղընը թէքրար կէշմէնէ :

ՄԻԻԼԵՅՄԱՆ ԲԱՇԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵԼԵՐԻ

ՄԷՉԳԱՆԸՆ ՊԻՐԻՆՃԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Միւլէյման բաշա , գուրտուղու տօլապ վէ իֆսատաթըլլա տէվլէթլու Մէհմէտ Ալի բաշայը աղլ ու ինֆիսալ իթտիրուպ , եէրինէ քէնտիսի թային օլունտու : Միւշարիլէյն մուղաֆֆէրիեթի ազիմէնէ մուվաֆֆագ օլմագ իթիգատընտա պուլունտուղունտան ումուճուն նազարընը տալէթ իտէր իտի , հալ պու քի պունտան տախի պիր նէթիճէի հասէնէ հասըլ օլմաեղպ , միւշարիլէյն պիզղաթ իֆսատաթը վագաասընըն հազգսըզ վէ վահի օլտուղունու ալնատը : Ասաֆ բաշանըն թահթը գօմանտասընտա օթուղ պին ասքէր Բուսճուգ ճիվաւրընտա եիրվի պին Բագկրատտա վէ օթուղ պին ասքէր տախի Ֆուատ բաշանըն թահթը գօմանտասընտա օլարագ Շոււլա , Օսման բազար իլէ Թրնօվա եօլունուն իւզէրինէ ճէմ իյլէտի : Ալթը հաֆթատան զիատէ մէքքիւր ֆըրդալարը պուլունտուգլարը մէվագիտէն ասլա այըրմատը : Պու էննատէ Բուսլարա վարիտ օլան իմտատ ասքէրինին քեաֆֆէսի Բլէշլանըն էթրաֆընա ճէմ օլունտու իսէ տէ , Միւլէյման բաշա պու ասքէրին պիր զըսիլըն քէնտի թէրաֆընա չէվլիրմէք իչիւն հիչ պիր շէյ եարմատըղը իչիւն , օ գատար իչ եէրինէ գօնուլմամըշ իտի քի , էվլէլա Ձարէվիչ օրտուսունա կիթմէքտէ օլան իքինճի կըրնատիյէ ֆըրգասը պաշգա էմի ալարագ իւչիւնճիւ ֆըրգա վէ խասսա ասքէրի կիպի Բլէշլա էթրաֆընա կիթմիշ տիր : Լաքին Հոկտեմբեր իպթիատասընտան Նոյեմբեր էվասիթինէ գատար , Լօմ նէհրինին աշաղքի ճիհէթինտէ վէ Պէյազ վէ Գարա Լօմլար պէյնինտէ վուգու պուլան պաղը իսթիգաշաֆաթտան վէ ուֆագ թէֆէք մուհարէպէլէրտէն պաշգա , պու իքի տիւշման օրտուլարը արասընտա մուհիւմ պիր վուգուաթը հարպիյէ վաղը օլմամըշ տըր :

Իչպու ուֆագ մուհարէպէլէրտէ ֆէնը հարպճա հիչ պիր սէմէրէ հասըլ օլմամըշ վէ իքի թէրաֆտան տա անճագ պէշ ալթը եիւզ քիշի թէլէֆ օլմուշ տուր , պինայէն ալէյն թաֆսիլաթընտան սարֆը նազար օլունուր : Անճագ Հոկտեմբեր 24տէ իճրա օլունան քէշֆիլաթը հիքեայէ իտէլիւմ , զիրա Ջարըն եէ :

կենդանոցն պիտի վե բրէնս Էօթէն տը Պօհարնէ նամ Զրանսալունուն թօնու-
բրէնս Սէրժ տը Լէօթթէմպէրկ թէլէֆ օլմուշ տուր :

Մալիւր զազէթասը իշպու վուգուաթը պէր վէշը զիյր նագլ իտէնօր :

«Սապահըն սաաթ ալթըսընտա բրէնս Պրէսթօվէթթէն հարէթէթ իթմիշ
իտի , ումուօ էրիքեանը հարպլյէ հէյեթթինտէն գայմագամ Սանտէր տախի րէ-
ֆադաթընտա պուլունուեօր իտի : Բրէնս Պրէսթօվէթթէն չըգտըղը զէման ա-
րապահա րաքիպ օլմուշ վէ սաաթ տօգուգտա քէնտիսինէ էմի օլունան մահա-
լէ վասլ օլմուշ իտի : Օ զէման պէկիրէ պինտի վէ ինթիաթ ասքէրինէ տօղրու
եիւրիւտիւ քի մուհարէպէ պաշլամըշ վէ թիւֆէնք աթէշ տէ խայլիճէ զըզըշ-
մըշ իտի : Բրէնս պիր թէլէ իւզէրինտէ տուրտու . գարչըսընտա պիք ռաֆագ
տաղ վար իտի վէ տաղըն թէլէսինտէ տէ պիր ալմը գօրտօնուլա ինթիաթ աս-
քէրի պուլունուեօր իտի : Տիւլման իւշ միլ ուզագլըգտա պուլունուեօր իտի :
Բրէնս տը Լէօթթէմպէրկ եաւաշ եաւաշ իլէրիլէյիպ , աթէշինի քէսիւր ջըան
ալմը գօրտօնուլուն սօլ հօնընա գատար կիթտի , վէ օրատա տուրուպ պիր
տիւրպինի իսթէտի քի մանէթինտէ օլան գաղապարտան պիրի վիրտի : Բրէնս
տիւրպինի կէօղիւնէ կէօթիւրիւր կէօթիւրմէզ , էլինտէն պրագտը վէ եաւաշ
պիր սէս չըգարտը՝ Գայիմագամ Սանտէր տիւրպինի եէրտէն ալմաղ իշիւն պէ-
կիրտէն աշաղը աթլատը , լաքին բրէնսին իքի գաթ օլարագ աշաղը տիւշէճէ-
եինի կէօրիւնճէ , ծնու տէրագապ գօլլարընըն իշինէ ալտը : Կէնճ բրէնս ան-
նընտան վուրուլարագ վէ գուրչուլն թա պէյինէ գատար կիրէրէք էօլմիւշտիւ : »

Տիւք Սէրժ տը Լէօթթէմպէրկ 1849 սէնէսի Դեկտեմբերին Տինտէ տօղմուշ
տուր , վէ իմբէրաթ օր Նիգօլանըն քէրիմէսի կրանտ Տիւշէս Մարլինին վէ բրէնս
Էօթէն տը Պօհարնէնին մախտուսու Տիւք Մաղսիմիլիէն տը Լէօթթէնպէրկին իւ-
շիւնճիւ օղլու պուլունուշ տուր : Մուհարէպէ պաշլար պաշլամաղ , Էօթէն վէ
Նիգօլաւս նամ պիրատէրլէրի իլէ կէլմիշ Թունա օրտուսունտա ասքէրլիք խըզ-
մէթի իսթէմիշ տիր : Ճէսէտի Բէթէրսպուրկա կէօթիւրիւլմիւշ տիր չլէ օրատա
մութանթան ճէնաղէ ալայը իճրա օլունտուգտան սօնրա , սէրայ ալթը հաթթա
եաս սաղլամըշ տըր : Բուսիատա ահալի զանն իտէրէք քի պիւթիւն պու Բուս
կրանտիւրլէրի մուհարէպէ մէյտանընտան ուզագ տուրուր վէ անճագ ասքէրի
աթէշ աղղընա վիրիլէր , ծնարա բէք էյի նաղարլա պագմաղ իտի . լաքին պլ-
բրէնս մուհարէպէ մէյտանընտա թէլէֆ օլունճա , էհալինին էքիւնտէ ջ պիր
կրանտիւրլէրին թէսքիլէսի տիւղէլտի :

Նոյեմբերին էվասիթինէ տօղրու , Պապը Ալի Բլէվանըն Ֆէնա հալինի
Փարդ իտէրէք , Սիւլէյման բաշահա էմի վիրտի քի իշիզ տուրմայարպչ Խանթ-
րա իւզէրինէ կիթտին վէ հէր նասըլ օլուր իսէ օլտուն , Օսման բաշանըն պլ-
մուհանէրէտէն գուրթուլմասը իշիւն եարտըմ իթսին , զիրա պիլէ պիլէ օ գա-
բանա թուրուլմասը էմի օլունուշ իտի : Պունուն իւզէրինէ արթըզ իլէրի գա-
րաղօլար մուհարէպէլէրի սըզլաշտը վէ էքսէրիա տա չէտիտ օլտու . մէսէլա ,
Նոյեմբեր 15տէ Գօսէլթէվօտա վէ 17տէ Սլաթարիցատա բէք չէտիտ գարաղօլ
ղաւկալարը օլմուշ տուր , վէ Թիւրքլէր մէթէրիս եաքըպ սիւրլէնմէեէ չօգ
ջաղալամըշ իսէ տէ , Բուսիանըն օն պիրինճի զօլ ասքէրի , Օսմանլըլարը օրա-
տան պիւթիւն պիւթիւնէ տէֆ իթմիշ տիր :

Նոյեմբեր 19տա , Լօմ նէհրինին աշաղքի ճիւղէթինտէ տահա չէտիտ պիր
միւտաթէպէ վուգու պուլունուշ տուր : Սն ալթը թապուր բիատէ ասքէրի Պազար

պօվատան չըգարագ , իւշ նօգթա իւղէրինտէն նէհրը մէգքիւրը միւրուր իթտի վէ Թուհա իւղէրինտէ վէ Բուսնուգտան Պիէլայա կիտէն թարիգ իւսթիւնտէ վագը Բիրկօստա Բուսիա օրտուսուհուն սօլ ճէնահը իւղէրինէ հիւճու միլէտի : Մահալը մէգքիւրտէ գօնագ իթմիշ օլան իքի պէօլիւք ասքէր կիւղէլ պիր մու- գալէմէթտէն սօնրա , պէշ քիւմէթրօ կէրիյէ տօղրու Մէշգայա րիւճաթ իթ- տի : 0 կիւնիւ էվիէլա Թիւրքէր պիր ազ դալիպ օլտուլար , լաքին ազշամ օն իքինճի Բուս գօլունուս պիր լիվասը Մէշգատան չըգտը վէ օնլարը Լօմուսն օ պիր թէրաֆունա աթտը : Պու մուհարէպէտէ հէր իքի թէրաֆտան 200 քիշի թէլէֆ օլմուշ տուր :

Թիւրք օրտուսուհուն բէք կէնիշ ճէպխանէսինին պիր պիրինտէն չօգ ու- գագ օլան նօգթալարը իւղէրինտէ իճրա իտիլէն պու քէշֆէրին մագսէտինի Բուսլար ֆարգ իտէմէհօրլար իտի , վէ Սիւլէյման բաշա տախի Բուսլարը պու չարգալարալ ալտաթարադ , աբանսըգ պիր հիւճում իլէ օնլարը պասսայա գա- րար վիրտի : Բաշայի միւշարիլէյի Նոյեմբեր 15տաքի քէշֆտէն էօյլէ աննալը իտի քի , վէլիի անտըն խաթթլարը Թուհա ճիվարընտա բէք մէթանէթլի վէ դուվիէթլի տէյիլ տիր , պուսուսն իչիւն Մէշգա վէ Թրէսթէնիքտէքի տիւշմէնի չըգարմագ , վէ Պաթին քէօբրիսիւնիւ զապթ իթմէք վէ պիր քիւսթախ եիւ- րիւյիւլէ Բուսիանըն պիւթիւն Թուհա օրտուսուհուն մուխապէրաթընա թէհ- տիտ իթմէք բլանըն դուրտու , վէ պու ամէլիյաթը Ասաֆ բաշայա հէվալէ իթտի :

Ճէնէրալ Ձիթլիաճէֆ , օն իքինճի բիատէ ֆըրգասընըն պիրինճի լիվասը վասիթասըլա վէ օն ալթը ատէտ թօբլա Մէշգայը , վէ ճէնէրալ Ֆօֆանօֆ տախի իքինճի լիվա վէ օթուգ իւչիւնճիւ ֆըրգանըն Պէսարապիա ալայը վա- սէթասըլա վէ գըրգ տէօթթ թօբլա Թրիէսթէնիքի մուհաֆաղա իթմէքտէ ի- տիլէր , վէ պու ասքէրին քեաֆֆէսի տէ օն իքինճի ֆըրգանըն գօմանտանը , Լիէօթընան ճէնէրալ Պարոն Ֆիրքսին գօմանտասը ալթընտա իտի : 0թուգ իւ- չիւնճիւ ֆըրգանըն տիկէր իւշ ալայլարը 32 թօբլա պէրապէր իթիաթտա պու- լունտուրուլուպ , Պէնտէր ալայը Տամօկիլատա , վէ Թիրասպօլ ալայը Օպրէթէ- նիքտէ վէ Քէրսօն ալայը տախի Թապաշդատա իտի : Իլէրի գարաղօլլար խըգ- մէթինի Լիէօթընան ճէնէրալ Պարոն Տրիգէնին թահթը գօմանտասընտա օլան օն իքի սիվարի ֆըրգասը իճրա իթմէքտէ իտի : չէօյլէ քի իշպու իլէրի գարա- ղօլլար , նիմ տալիլէ չէքլինտէ Բիրկօստան Գօշալաեա գատար եաեըմագտա օլուպ , կօլ չէշմէտէն վէ Գրաղիանըն գարշըսընտա պիր թէրէտէն կէշմէքտէիտիլէր :

Նոյեմբեր 26տա Ասաֆ բաշանըն 51 թապուրտան , 9 պաթարեա թօբ- տան , 8 պէօլիւք սիվարիտէն վէ 5-600 շէրքէստէն (30,000 քիատէ նէֆէրի վէ 54 ատէտ թօբ) իպարէթ օլան օրտուսու Լօմ նէհրինի միւրուր իթտի : Պու օր- տու իւշ գօլա թագսիմ օլունմուշ իտի . սաղ ճէնահը Սալիմ բաշա գօմանտա- սընտա իտի վէ Բիրկօս իւղէրինէ հիւճում իտլճէք իտի , մէրքէղ կպրահիմ բա- շա գօմանտասընտա իտի , վէ Մաշգաեա հիւճում իտէրէք , Թրէսթէնիք իւղէ- րինէ օլան հիւճումա տա միւղահէրէթ իտէճէքտի , վէ սօլ ճէնահ տախի Օսման պէյին թահթը գօմանտասընտա օլուպ , Թրէսթէնիք իւղէրինէ հիւճում իլլէեհ- ճէքտի : Հասան բաշա իթիաթա գօմանտա իթմէքտէ իտի : Պաշլըճա ճահտ թը- րիէսթէնիք իւղէրինէ օլունմագտը :

Սապահըն սաաթ սէքիղլինտէ Օսմանլլար հէր խաթթ իւղէրինտէ հիւճում իթտիլէր վէ Բուսիանըն իլէրի գարաղօլլարը տա տէրագապ րիւճաթ իտուպ ,

եալընդ Գօլ չէ՛ն մէջ տէ Իւքրէն վէ Օտէսա ալալարննտան իքի թապուր , պիր չէ՛ն ամաթը աղիմէ իւլ մուգավէմէթ իթտի : Սալիմ բաշա Բիրկոսը զապթ իթտի , վէ մէվգիլի մէվքիւրտէն տըշարը ուղրաթտըղը Բուս ասքէրինի և օնիւնտէն բիւսկիւրտէրէք , օ դատար չապուգ իլէրիլէտի քի Մէչգա իլէ Թոււնա արասընտան կէչիպ , մէվքիւր Մէչգա մէվգիլինի տօլաշտը : Ճէնէրալ Զիթլիաձէֆին սօլ եանը իւղէրինէ հիւճուլ իթտի իսէ տէ , Տնիէրէր ալալը սիւնկիւ իլէ պու հիւճիւմիւ կէրի թէրտիրմիշ օլտուղունտան , Իպրահիմ բաշա քէնտի գօլուլա ճէպհէտէն պիր հիւճուլ իճրա իթտիրտի : Բուսլար ասըլ Մէչգատա սիբէրլէնմէյիպ , պիր ազ տանա կէրիտէ պուլոււնմագտա օլտուղլարնտան , Թիւրքլէր գարիյէյի մէվքիւրէյի զապթ իթտիքտէն սօնրա , տէֆա տիլիրանէ հիւճուլ իթտիլէր իսէ տէ , և վիլէրինտէն զիատէ մէսուտ օլամատըլար , վէ ավճը ասքէրինին աթէչի իլէ թօրճու աթէչի և օնիւնտէ քիւլլիյէթլի թէլէֆաթ վիրէրէք տուրտուլար , վէ Թրիէսթէնիք իւղէրինէ օլան հիւճիւմիւն նէթիճէսինէ պէքլէմէք իլիւն , Մէչգա էթրաֆընտաքի խէնտէքլէրտէ եաթտըլար :

Պու արա Պարոն Ֆիրսք , ճէնէրալ Զիթլիաձէֆէ Թրէսթէնիքին բէք թէչիլիքլի պիր հալտէ օլտուղունու խապէր վիրմէքտէ իտի , վէ սաղ ճէնահա եարտըմա կիտէպիլմէք իլիւն , քէնտի իւղէրինէ հիւճուլ իթմէքտէ օլան ասքէրտէն միւմքին մէրթէպէ չապուգ եադասընը սըրթարմասընը թաւսիսէ իթմէքտէ իտի : Պուսուլ իւղէրինէ ճէնէրալ Զիթլիաձէֆ հալի թէտաֆիտէ տուրմայա գաւար վիրտի :

Ազադ ալալը , միրալալընըն գօմանտասըլա , Մէչգատա ելէրլէչէն Թիւրքլէր իւղէրինէ երղնադ վիրտի , վէ անլէրին պիր զըսմընը սիւնկիւ իլէ թէլէֆ խտուպ գուսուրուու տա տըշարը ուղրաթտը : Իպրահիմ բաշա Թրէսթէնիք իւղէրինէ չէքիտի , Սալիմ բաշա ասքէրինի Մէչգա վէ Բիրկոս արասընտա պիր թէքէ իւղէրինտէ եէնիտէն թէչքիլ իթտի . լաքին Օտէսա ալալը եանտան զուհուր իտէրէք միւմայիլէյի Սալիմ բաշանըն ասքէրինի Թոււնա տօղրու կէրիսին կէրիսէ սիւրմէյէ թէհաթիլ իթտիյնտան , ասաքիրի մէրգուլէ Բիրկոսա գատար կէրիլէտի , վէ օրատա եէնիտէն մուգավէմէթ իթմէք իսթէտի իսէ տէ Բուսլար վազըթ պրադմատը վէ չէտիտ պիր թիւֆէնք աթէչի իլէ գօվալատը . պուսուլ իւղէրինէ Բուսճուգ Եօլունու թուլթարադ , արթըգ մուգավէմէթ իթմէյի ֆիքըրինէ կէթիրմէտի :

Զիթլիաձէֆ նէ թաագիպ իթմէք վէ նէ տէ Բիրկոստա տուրմապ հաւվէսինտէ օլմատը , պաշպա տանա էլզէմ իլլէրի օլտուղունտան , պիւթիւն ասքէրինի սէրիան Մէչգանա չաղըրտը քի օրատա հէր ասքէր քէնտի էվլէլքի մէվգիլինի թուլթու :

Իպրահիմ բաշա կէրի բիւսկիւրտիւլտիւքտէն սօնրա , Մէչգա իլէ Թրէսթէնիք արասընտա մէվգի թուլթմուշ իտի , պատէհու Բուսիա սօլ ճէնահընըն պիւթիւն ասքէրի Սալիմ բաշալը թաագիպ իթմէսինտէն իսթիֆատէ իտէրէք , մէվքիւր իքի գարիյէլէրին արասընտաքի տէրէլէր իլլինտէն իլլէրիլէմիշ իտի , վէ ճէնէրալ Զիթլիաձէֆին սաղ եանը իւղէրինէ հիւճուլ իթմէքտէ պաշլամագտա իտի : Միւմաիլէյի ճէնէրալ , Օտէսա ալալը ալտէթ իտինճէ , Իպրահիմ բաշանըն ալլէյինէ սէվգ իթտի վէ պու սուրէթլէ մէվքիւր տօլաշմա հարէքթիլինի մէն իտիպ , սէմէրլսիք պրադտագտան վէ քէնտի մէվգիլինի թէչմին իլլէտիքտէն սօնրա , Թրէսթէնիք մէվգիլինին իմտատընա իքի Պէսարապիա թապուրու իրսալ

ի թտի , զիրա մէվգիի մէգքիւրուն հալի հէնուզ բէք Ֆէնա իտի : Իշթէ պու ճի-
հէթին վուգուաթը պունտան իպարէթ իտի : Հէման Սալիմ վէ Իպրահիմ բա-
շալարըն Մէչգա իւզէրինէ մուհաճէմէ իթտիքլէրի սըրատա , Օսման պէշ տախի
Կօլ չէշմէտէ Թրէսթէնիք մէվգիինին բիշտարը իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէքտէ ի-
տի : Պալատէ զիքր իթտիքլիզ վէչհ իլէ , մէգքիւր բիշտար Իւքրէն վէ Օսէյա
ալալարընըն պիրէր թապուրունտան իպարէթ օլուպ , Ախթիւք հուսարլարը
իլէ (աթլը) իքի թօք տա վար իտի : Պու բիշտար եիրմի իքի թօքու օլան ֆն
թապուր Թիւրք ասքէրինին ճահտ ու զայրէթինէ ուղուն միւտտէթ մուգավէ-
մէթ իթտի , պատէհու 300 թէլէֆաթ վիրտիքտէն սօնրա , եավաշ եավաշ Թը-
րէսթէնիք իւզէրինէ չէքիլտի : Պու գավկա օլտուղու վագըթ , Օսմանլը գօլու-
նուն զըսմը ազսմի , բիշտարըն սալ ճէնահընը չէվիրմէքտէ իտի , Մէչգա վէ
Թրէսթէնիք արասընտա մէվգի թուլթմուշ օլան Իպրահիմ բաշահա պիքլէշմէք-
տէ իտի , վէ Թրէսթէնիք իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէքտէ իտի : Պիր արա էօյլէ
զանն օլունտու քի , Բուսլար զայպ իտէճէք . Թիւրքլը Կօլ չէշմէ թէքէլէրի
իւզէրինտէ պէօյիւք մէնզիլլի պիր չօգ թօք պաթարեալարը գուրմուշլար իտի ,
վէ հիւճոււմ իթմէք իչիւն հէման հէր գուվէթլէրինի եանի գըրգ թապուր գա-
տար թօբլամըշլար իտի : Թրէսթէնիք մէվգիի հագզընտա օն իքինճի Կօլ օրտու
գօմանտանը Կրան տիւք Վլատիմիրին բաքօրթօսունտա պէր վէչհը աթի եազըլ-
մըշ տըր : « Թրէսթէնիք մէվգիինտէ հէպսի հէպսի պէշ թապուր օլուպ , պու-
նուն տա իքիսի բիշտար օլտուղունտան , էվվէլճէ թէլէֆաթը ազիմէ վիրմիշտի :

« Մէչգա իլէ Թրէսթէնիք արասընտաքի մէսաֆէ աչըլտը , վէ Թրէսթէնիք
մէվգիինին սօլ եանընտա ճիւղի ասքէր վարտը : Տիւշմէն քէնտի չօգլուղունու
ֆըրսաթ ատտ իտէրէք , Թրէսթէնիք մէվգիինի իքի եանտան գուշաթմագտա ,
վէ բէք չէտիտ պիր աթէշ իթտիքլէք , եալընըզ մէվագիին իւզէրինէ տէյիլ ,
ուզագտաքի կիճէ գօնագլարընա պիլէ գուրչուն եաղտըրմագտա իտի : Տիւշմէն
հէմ նաղ եանընդա վէ հէմ մէրքէզիմիզէ հիւճոււմ իթտիքտէն մատա Թրէս-
թէնիք տէրէսինէ ինէրէք , թէրէլէրէ թըրմալանմահա վէ սօլ եանընդըն թա
պաշընը չէվիրմէեէ պաշլամագտա իտի : Թրէսթէնիք քէօյիւնտէ հիչ պիր եէր
եօղուտու քի , գուրչունլարտան վէ ուպուզլարտան սիքէրլէնիլսին , սէյեար
խասթախանէլէր եէրլէրինի տէյիլթիւրմէեէ մէպուր օլմուշլար ըտը , պիւթիւն
էհալի ֆիրար իթմիլէրտի , միւհիմմաթլա ֆիշէնք զօր կէլիրտի , տէյիլ եալը-
նըզ եալմուր կիպի եաղան գուրչուն վէ ուպուզ սէպէպինտէն , իլլա Թրէսթէ-
նիք տէրէսինին չամուրու վէ բէք տիք եօղուշլարը օլտուղու սէպէպտէն . հալ
պու քի կիթտիքճէ ֆիշէնք պիթէեօրտու : Պիզիմ թօքճումուզ միւմքին օլտու-
ղու գատար Թիւրքլէրի ալընտըրըիօր իտի , լաքին պուշլար ալճը գօրտօնլարը
հէեթլինտէ իլէրիլէմէքտէ օլտուղլարընտան , թօբլարընըն նէ չիտտէթի վէ նէ
տէ էյի նըշան ալտըղը քեար իթմէեօրտու , հէք վագըթ իլէրլէեօրլարտա : »

Պունա տա իլավէ օլարագ հավա բէք Ֆէնա իտի : Սուգ պիր կիպիպան
հիւրմուշիլ իճրա իթմէքտէ , եաղմուր վէ գար եաղմագտա , քէսիլին պիթլուգ-
կեար ադախի սապահտան աղաշամա գատար նէֆէրլէրին եիւղիւնէ էսէրէք , հիչ
րահաթ պրագմամագտա իպի : Հէլէ քի ճէնէրալ Զիթլիաճէֆ Սալիմ բաշա իլէ
իչինի պիթիլիպ , քէնտի լիվասընը Իպրահիմ բաշանըն եան ճիհէթինէ տօղրու
սէվգ իլթտի , պատէհու Թրէսթէնիք մէվգիինէ իքի թապուրլա իքի ալայ իմ-
տաա կէթիշտի : Սաաթ իւշ պուչուղա գատար մուհարէպէնին նէթիճէսի աղ-

նաշըլմատը : Թիւրքէր պիր պիրի արտը սըրա իքի տէֆա հիւճոււմ իթտիլէր վէ
Բուսլար թէրաֆընտան սիւնկիւ իլէ կէրի իրթիլտիլէր իսէ տէ , Բուսլար քէն-
տիլէրինի իւչ թէրաֆտան գուշատըպ սըզըշտըրմըշ օլան տիւշմէն ասքէրինի ,
նէ միւմքին , պիր թէրաֆա իտիպ տէ պիր ազ եօլ աչամահօրլար իտի : Օսման-
լըպր կէրի սիւրիւտիւքէրի թագտիրտէ , Մէշգատա եաքտըզլարք կիպի եա-
րըսօրլար իտի , քէօիւն էթրաֆընտաքի խէնտէքէրտէ վէ պաղը մահալլէրտէ
աղաճ երդընլարը արգասընտա սիւրէրլէնմէքտէ իտիլէր :

Սաաթ իւչ պուշուգտա , Բուսլար թէրաֆընտան մուհարէպէեէ գօմանտա
իտէն ճէնէրալ Պարոն Ֆիրքա , թէէսիրլի սուրէթտէ պիր ճահտ իթմէեէ վազ-
թըն մինասիպ օլտուղունու կէօրիւնճէ , հէմ Մէշգա վէ հէմ տէ Թրէսթէնիքտէ
պուլունան քեաֆֆէյի ասքէրէ թաարրուզ էմրի վիրտի : Թիւրքէր կէրի սիւ-
րիւտիլէր , ազ ճէնահլարը հէմ ճէպհէտէն վէ հէմ եան ճիհէթտէն հիւճոււմ օ-
լունարադ թիւճաթ իթտի վէ պիւթիւն օրտուշու տա արգասընտան չէքտի : Մու-
հարէպէեէ տէվամ իթմէք միւմքիւնսիզ իտի : Նէրլէր օ գաստար ըսլանմըշ վէ
չամուր օլմուշ իտի քի , նէֆէրլէր տիզլէրինէ գատար պաթընճըր իտի , վէ թօթ-
ճուլար արթըզ հիչ պիր շէյ եաքամահօրլարտը : Ասաֆ բաշա Լօմուս էօթէսի-
նէ կէչմէեէ էմրի վիրտի վէ Օսմանլը ասքէրի , Կօլ չէշմէ եազը թէքէսիտէ
պուլունան շասան բաշա գօմանտանընտաքի ինթիաթ ասքէրինին մուհաֆա-
ղաքը իլէ մունթաղամ սուրէթտէ թիւճաթ իթտի : Հալ պու քի Բուսլար պու
թիւճաթէ հիչ էնկէլ օլմազ ազմինտէ պուլունմատըլար : Չօզ եօրկուս իտիլէր ,
վէթազէ ասքէրլէրի տէ եօլուտու քի պու թիւճաթ սըզընթը վիրտին :

Սիւլէյման բաշա , թէլէկրաֆլարընտա 1200 թէլէֆաթ կէօսթէրիէօր ,
Բուսլար տա քէնտի դայաթընը էօլիւ վէ եարալը 700 քիչի սէօլէ եօրլար : Բուս
սիվարթիլէրի ազ Խթուս պօյունտա պիր եան հարաքէթիլէ 80 նէֆէր վէ 3 դա-
պիթ եէսիր իթտիլէր : Ազ պիր շէյ եազմա ալընտը , վէ պիր ազ միւհիմմաթ
պիք գաչ տա սիլահ :

ԷԼԷՆԱՏԱ ՐՈՒՍԼԱՐԸՆ ՄԱՂԼՈՒՊԻՑԵԹԻ

Բուսիանըն շարգ ճիհէթի օրտուսունուն սօլ ուճու հիւճոււմ իթմիշ իտի ի-
սէ տէ , մուհասէր օլամամըշտը , պունուս իւզէրինէ Սիւլէյման բաշա եէնիտէն
պիր բլան եաքտը : Նէօյլէ քի , վէլիի ահտ հիւճոււմ օլունան խաթթընա մէթա-
նէթ վիրմէք իչիւն տիկէր նօզթալարտան ասքէրինի չըզանրաճապ տէյի հիսապ
իտէրէք , բաշայի միւշարիլէյի օրտունուն սաղ ուճու իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէ-
եէ դարար վիրտի : Թիւրքէր պու ճիհէթտէ բէք չօզ սըզ քէշֆէր իճրա իթ-
միշէրտի , կէրէք Օսման բազարտան կէլէն միւֆրէզէլէր վէ կէրէք իսիմնա վէ
թվարտիցա կէչիտինտէն : Պաղզանլարը կէչէն ասքէր գօլլարը վասէթասըյա ,
Նոյիմբերին 19ունտա 5000 բիատէ վէ 1000 սիվաթի Մարէնինին գարընսընտա
կէօրիւնմիւշէր վէ Բուսլարը մէճպուր իթմիշլէրտի քի քէնտի գուվլէթլէրինի
եալըպ կէօսթէրսիլլէր : Սիւլէյման բաշա պիլիթտի քի Պուլկարիսթանտա Բու-

սիս օրստուսուսուն միւթէլիֆ ճէպխանէլէրինին իրթիպաթ իթտիքլէրի մէր-
քէզ օլան թըրնօվա շէհրի մէզթիւր Մարէնի ճիհէթինտէն բէք աղ մուհաֆազա
օլունմուշուտու . իւմիտ իտէպիլիրտի քի չօզլուզլա էլէնա միւֆրէզէսինի չիյ-
նէնիպ թըրնօվաեա գատար վարսըն , օրատան Բատէցքի գօլունու Շիպգայը
թէրք իթմէեէ մէճպուր իթսին , Շիպգա էօնիւնտէ չօգտան պէրու տուրուպ
պիր սէմէրէ կէօսթէրմէեէն օրտուշու քէնտի եանընա չաղըրսըն , վէ մուհարէ-
պէնին շէքլ ու սուրէթինի թէպտիլ խտէրէք , պիւթիւն Բուս գուվլէթինի իւ-
զէրինէ ճէլպ իթսին վէ Օսման բաշանըն տա Բլէվնատան տըշարը չըգմասընա
միւնասիպ Ֆըրսաթ վիրսին :

Իշպու բլանընը տահա էյի թէեմին իթմէք իչիւն , քէնտի ումում գօման-
տանըգ սըֆաթըլա Մէհէմմէտ Ալի բաշաեա էմր եօլլատը քի բաշայի միւշա-
րիլէյի ամէլիաթը ասքէրիյէսինի քէնտի ամէլիաթընա ուշտուրսուն վէ էլէնայը
զապթ իթտիյի սըրատա , քէնտիսի տէ Կուրգօ իւզէրինէ հիւճում իթսին վէ Լօ-
վաչ ճիհէթինէ տօղրու սիւրսիւն կիթսին : Ղալիպա Մէհէմմէտ Ալի բաշա պու-
էմրէրէ էհէմմիէթ վիրմէտի : Էվլէնէ պէեան իթմիլիգ տիր քի էլինտէ պու-
լունան օրտուսուշլա հալի թաարրուզէ կիրիշմէք միւթինսիզտի , օ գատարտա
նիզամսըզլըգ վէ գարընզլըգ վարտը քի , սիվարի միրիլիվասը Սապրի բաշա քի
Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն էն էյի զապիթլէրինտէն իտի , Արապ գօնաղընըն եա-
զընընտա պիր տէրէ իչինտէ կէզէր իքէն էօլտիւրիւմիւշտիւ . չիւնքի միւշարի-
լէյի Սապրի բաշա օրատընը Օսմանը ասքէրինին զանն իտէեօրսու . հալ պու-
քի Բուսլար օրայը իշգալ իթմիլէրտի : Պիր գաչ կիւն սօնրա թըրնօվա իւզէ-
րինէ վուգու պուլան թէճրիւպէ պիւթիւն պիւթիւնէ հիչէ չըզընճա , Սիւլէյ-
ման բաշա Մէհէմմէտ Ալի բաշաեա ատավէթինի տահա զիատէ արթըրարազ ,
պու մուվաֆֆագիւէթսիզլիյինէ սէպէպ օնու կէօսթէրտի վէ իքինճի տէֆա
աղլ իթտիրտի :

Նոյեմբեր իպթիտասընտա Բուսլարըն էլէնատա եալընըգ պիր ալայ բիա-
տիսի վարտը . լաքին Սիւլէյման բաշանըն Օսման բազարը էթրաֆընտա քիւլ-
լիյէթլու գուվլէթ մէրքէզլէնտիրտիյինի խապէր ալտըգլայըն , Որէլ ալայը Սիւլէյ-
ալայընա կլթտի պիրլէշտի , վէ պու սուրէթլէ էլէնատա պիր բիատէ լիվասը ,
պիր Տրակօն ալայը վէ իւշ պաթարեա թօք եանի ալթը պին նէֆէր վէ օն սէ-
քիզ ատէտ թօք պուլունտու : Պու ասքէրին պիր միւֆրէզէսի էլէնա իլէրիսին-
տէ մէթին պիր մէվգի թութմուշ օլուպ , պու մէվգինին մէրքէզի Մարէնիտէ
իտի վէ պու մէվգի հէմ Իսլիմեա եօլունու վէ հէմ տէ Թվարտիցա եօլունու մու-
հաֆազա իթմէքտէ իտի :

Սիւլէյման բաշա քէնտի հիւճիւմիւնի բէք ուսթալըզլա կիզլէտի վէ Դեկ-
տեմբերին իւշիւնտէ 20000 բիատէ , 8000 Չէրքէս վէ պաշը պօզուգ վէ եիրմի
թօբլա , եանի Ֆուատ բաշա գօլունուն պիւթիւն գուվլէթի իլէ , էլէնատան
օն եէտի քիլօմէթրօ ուզազ օլան Ահմէտլիյէ միւվասէլէթ իթտիքտէ , Բուսլարը
թէմամըլա աբանսըզա կէթիւրտի : Օ կիճէ Բուսլարըն պէօյիւք սիվարի գարա-
ղօլարը Թիւրք օրտուկեանընն աթէշլէրինի կէօրտիւլէր վէ «սիլահ պաշընա»
իշարէթինի վիրտիլէր իսէ տէ , էօնլէրինտէ օլան օրտունուն ասըլ գուվլէթի
օ վազըթ պիլէ աղնաշըլամատը . հալ պու քի էլէնա գօմանտանը ճէնէրալ Տօմպ-
րօվաքի , Զուհու Ֆըրգա գօմանտանը ճէնէրալ Սվիաթօբլի Միրսքիյէ խա-
պէր վիրտի վէ իմտատ թալէպ իթտի :

Դեկտեմբեր տէօրթոտ սննպահն սաաթ ալթը նոուչուղունտա Բուսչաթ Ան-
մէտլի թէրաֆընտան իքի թօք սէսի իշիթտիլէր , վէ պիր ազ սօնրա իլէրի գա-
րաղօլարը խապէր վիրտիլէր քի , Թիւրքիլէր քիւլիւլէթլու գուվլէթլէ Մարէնի
մէվգիինին իւզէրինէ իլէրիլէեօրլար : Պսւ մէվգիտէ օն պէօլիւք բիատէ , տէօրթ
թօք վէ իւչ տէ Տրակօն պէօլիւլիւ վարտը :

Իլք թօք սէսի իշիթիլի իշիթիլմէզ , պիւթիւն պէօլիւքլէր իսթիւքեամ-
լարա տօլուպ տիւշմանա գարչը հաղըրլանտըլար : Մարէնի մէվգիինին մլրքէզ
վէ սօլ ճիհլթի գարչըսընտաքի թէքէլէրտէ պուլուլթ կիպի պիր Օսմանլը բիա-
տէ ասքէրի գօրտօնու կէօրիւնտիւ , պու գօրտօնուն արգասընտա տահա քիւլ-
լիւլէթլու ասքէր վէ եիւզլէրճէ աթլը Չէրքէսլէր վարտը : Գօրտօն կէօրիւնտիւք-
տէն պիր ազ սօնրա , թէքէնին պիրիսինտէ օն իքի թօրլուգ պիր Օսմանլը պա-
թարեապը գուրուլտու վէ Բուս մէվգիինին մէրքէզինէ տօղրու աթէշ իթմէեէ
պաչլատը : Սիւվսք ալայընին պէօլիւքլէրի Օսմանլըլարըն իլք հիւճուլմէնա էյի
տանանտըլար վէ պիւթիւն խաթթ պօյունտա աթէշ իթմէեէ պաչլատըլար :

Սիւլէյման բաչա , մէվգիի մէվքիւրուն մէրքէզինէ հիւճուլմ խտէօր կիպի
օլտուղունու պու գատար կէօսթէրտիքտէն սօնրա , հիւճուլմ գօլլարընը Մարէ-
նինին սօլ ճիհլթի իւզէրինէ տօղրու սէվգ իթտի : Գարչըգըլգտա գալիմպամ
Ուլէկայա թէլէֆ օլտու վէ պիր թօք քէօրլէնտի : Բուսլարըն սօլ ճէնահը բէք
ֆէնա մուղտարըպ օլտուղու հալտէ , Սիւլէյման բաչա սաղ ճէնահըտա չէվիր-
մէք իշիւն Մարէնինին սաղ ճիհլթինէ եէնի ասքէր չըգարտը : Գուվլէթլէր պիր
պիրինէ միւսապի օլմագսըզըն իքի սաաթ մուհարէպէ խիլտիքտէն սօնրա ,
Բուսլարա հէր նէ գատար պիր թապուր ասքէր Օրէլ ալայընտան իմտատ տա
կէլտի խէ տէ , (քի պունուն տա գօմանտանը մէյտանը հարպա կէլիւ իքէն եա-
րալանտը) եինէ րիւճաթ իթմէյէ մէճպուր օլտուլար վէ մուհարէպէյի քէսմէեէ-
րէք Էլէնա իւզէրինէ չէքիլտիլէր : Օրէլ ալայընըն գօմանտանը միրալայ Գլէվէ-
չալ , պու րիւճաթը մուհաֆապա իթմէք իշիւն , մէվքիւր իմտատա կէլէն թա-
պուրուն պաչընա կէլտի վէ սաղ ճիհլթտին Մարինիյի չէվիրմէք ազմինտէ պու-
լունսն Օսմանլըլարըն իւզէրինէ սիւնկիւ իլէ հիւճուլմ իթտի : Պու ճահտ տա էյի
կիթմէտի , պիր արա Թիւրքիլէր Բուսլարըն պու մուգալմէմէթինէ զալըֆլըգ կէօս-
թէրտիլէր իսէ տէ , Չէրքէսլէր հիւճուլմ խտէն Բուս ասքէրինի գուշաթտըլար ,
պունլար տա արթըգ գուրթուլուչ օլմատըղընը աղնաեարազ , սօննէֆէսէ գա-
տար տէօյիւլմէեէ գարար վիրտիլէր :

«Միրալայ Գլէվէզահլ , տէօր օրատա պուլունան պիր զաթ , տիղլինտէն
եարալանտը . լաքին եարապընը ապա իշ եէրինէ գօյմաեարազ , տէօյիւլմէեէ
տէվամ խտէօրտու : Պու էօյլէ պիր տէհչէթլու մուհարէպէ խտի քի , ալայըն
գօմանտանը պիլէ պիր տաղիգէ բահաթ իթմէզտի : Նէֆէրլէրի տալի , գօման-
տանլարընը էմալսըգ գահրամանըղընը կէօրէրէք , միւթէմատիէն օնա տօլու
տօլու ըլվօլվէրլէր վիրիլլէրտի վէ միրալայ տա իքի էլինտէ պիրէր ըլվօլվէր
իլէ ումուլմազ իլչէր կէօրմէքտէ խտի : Պիր տէ նահէհան տիղի պիր տահա եա-
րալանտը , աթտան տիւշէր , պիր թէժկէրէ իւզէրինէ գօրլար , կէօթիւրիւրլէր ,
արգասընտան տա պիր չօգ եարալը գապիթլէր :

«Օսմանլըլար պու կէօթիւրիւլէն եարալըլար իւզէրինէ հիւճուլմ խտէրլէր ,
թէժկէրէճիլէրի էօլտիւրիւրլէր , թէժկէրէլէր իւզէրինտէ եաթան խայլը գապը-
թանը պիթիլլէրլէր վէ թէմամ կիտիպ տէ միրալայ Գլէվէզահլը էօյլէ եաքաճապ-

լարք Վեման բալթոսլոնոն էթէյինի գալտըրընձա, խասսա օրտուսուռնա մէն-
սուպ բարազ իւնիֆօրմասընը կէօրիւբէր : (Միրալայ Գլէվէզանլ Օրէլ ալայընա
գօմանտան նասպ իտիմիշ օլուպ հալ պու քի, էվլէլ պուրուստուղու խասսա
օրտուսուռնոն իսմաիլօվաքի ալայընըն իւնիւֆօրմասընը հլնուգ թաշըմագտա ի-
տի) : Օսմանլըլար, կիւզէլ իլլէմէլի եագասընը կէօրտիւբէլին սիւահլարընը ա-
շաղը ալըրլար, պիր դաշ լագըրտը օէօլէշիլլէր, վէ բէք պէօլիւք ըրլթպէլի
պիր ասքէր զանն իտէրէք, էյի պագարլար վէ չօգ բայէթ իտէրլէր : » Եայը-
նըզ պիր զապիթլէ պիր դաշ նէֆէր Ձէրքէսլլէրին արասընտան քէնտիլէրինէ եօլ
աշարագ, միւֆրէզէլէրինէ վարապիլտիլէր : Թապուրուս գոլսուրու մուհարէ-
պէ մէյտանընտա թէլէֆ օլտու եախօտ եէսիր թութուլտու :

Ճէնէրալ Տօմպրօվաքի, իշպու ֆէլաքէթի իշիթիր իշիթմէզ, տէրագապ
Օրէլ ալայընտան իւշ պէօլիւք, օն տէօրտիւնձիւ ավըր թապուրուսուռն նասըլսա
օ կիւնիւ էլէնատա պուրուսան պիր պէօլիւշիւնի վէ իքի թօք Մարէնի միւֆ-
րէզէսինէ իստատ կէօնտէրտի վէ մէզքիւր միւֆրէզէսինն գօմանտասընը տա
Սիէվաք ալայը գօմանտանը միրալայ ժիթֆինսքիյէ իհալէ իթտի : Նէֆէրլէր, մի-
րալայտան իպրէթ ալարագ, պիր տահա Օսմանլըլարըն իւզէրինէ տիւշտիլէր,
վէ Թիւրքլէրին խաթթը սարսըլարագ կէրիլէտի իսէ տէ, իլիտիք չօգլուդա
գարշը նէ եալապիլլիրտի, Սիւլէյման բաշա տայիմա հիւճիւմ գօլլարընը թազէ
ապքէրլէ թէպտիլ իտէրտի : Մարէնի միւֆրէզէսի, հէր թէրաֆտան գուշատը-
լարագ վէ չօգլուգ ալթընտա էզիլէրէք, մուգավէմէթը շէտիտէսինի էլտէն պը-
րագմագսըղըն դարըշ գարըշ կէրիյէ տօղրու հարէքէթ իթմէեէ մէճպուր օլտու,
էօղէլին, մէզքիւր միւֆրէզէ պիրտէն պիրէ էլէնտիս աթըլտը : Ճէնէրալ
Տօմպրօվաքի, էթրաֆտա օլան պիւթիւն քիւշիւք դարագօլլարը նէզտինէ չա-
ղըրմըշ իտի քի, պուշլար քէնտի գուվլէթինն զըսուր ազէմինտէն այըրըպ տա
գուշատըլմասըն վէ խարապ օլմասընլար : էլէնա մէվգիսինէ էվլէտէն բէք կիւ-
զէլ մէթանէթ վէ իսթիհքիսամ վիրիլմիշ օլտուղոնտան, Բուսլար ուղոն միւս-
տէթ օրատա տահանըպ մուգավէմէթ իտէպիլէճէքլէրինի մէմուլ իթտիլէր :

Օրէլ վէ Սիէվաք ալայըրընըն թազէ թազէ եէնի պէօլիւբէլիր օրատա
պուրուսուգ, մէվգիին իլէրիսինէ տօղրու պուրուսան խէնտէքլէրտէ սիւբէրլէն-
միշլէրտի, կէրի ըրլճաթ իտէն միւֆրէզէլէր տալի իքինձի խաթթըն խէնտէք-
լէրինի իշղալ իթտիլէր : սօլ թէրաֆըն թէրէսինտէ տօղուգ վէ սաղ թէրաֆըն-
քինտէ օն պէշ թօք վարտը :

Մապահըն սաաթ ծոռնտա Սիւլէյման բաշա, Սլաթարիցա վէ էլէնա շէ-
հրըլէրի արասընտաքի եօլու քէսմէք վէ էլէնտաքի ապքէրին իշպու ըրլճաթ
եօլուսու գաքաճագ իշիւն, մէզքիւր իքի շէհրին արասընտաքի տաղարտա պիր
եօլ պուրլմագա գօլլար չըգարմըշտը : Մարէնի միւֆրէզէսի թէմալըլա պէօլիւք
գօլ օրտու իւզէրինէ կէրիլէտիքտէ, Սիւլէյման բաշա սօլ ճէնահընա էմր վիր-
տի քի էլէնանըն էթրաֆընը ալըն վէ էլէնատան Թիւֆուսյա գասար կիտէն
եօլու իշղալ իթտին, պու սուրէթլէ Բուսլար քիսմիլէն գուշատըլմըշ օլաճագ-
տը : Պիւթիւն պու թէրթիպաթ բէք ալա օլուպ, այան աշիքեար կէօրիւնիւ-
եօրտու քի Սիւլէյման բաշա, Բուսլարըն պու տօլաշմա հարէքէթլէրի իճրա ի-
տիպ տէ տայիմա մուվաֆֆագ օլտուղլարը սօն մուհարէպէլէրի էյի տէնէմիշտի,
վէ քէնտի մուհարէպէլէրինի տէ օ մուհարէպէլէրէ պէնգէթմէյէ չայըշըօրտու :
Կաքին նէ չարէ քի Բուս նէֆէրլէրի իլէ Օսմանլը նէֆէրլէրի պիր աեարտա իսէ-

լէր տէ , Բուս դապըթանը Թիւրք դապըթաննտան բէք չօգ զիատէ տէեէրլէր : Պու Բուս դապըթանը քէնտիլէրինի գուշաթտըմատըգլարընտան վէ բաշաի միւշարիլէհին ամէլիաթը , գավիէն մէմուլ իթտիլի հէր սէմէրէյի վիթմէտի :

Ճէնէյալ Տօմարօվսքի , Թիւրք գօլլարընըն եիւզլէրճէ Չէրքէսլէրլէ պէրապէր , քէնտի արգասընտաքի ասքէրին իւզէրինէ տօղրուլտուգլարընը կէօրտիւլիւ կիպի , թիւճաթ հօլունու քէսէմէմէլէրի իչիւն գարչըլարընա իւչ Տրակօն պէօլիւլիւ վէ լքի թօք հօլլատը : Տրակօն ասքէրի բէք չօգ տէֆա Թիւրքլէրին իւզէրինէ արսլան կիպի հիւճուլ իթտի իսէ տէ , տիւչմէնին չօգլուղունա տաեանամահարադ , վէ պուլունտուգլարը մէվգի տախի սիվարիլէ միւնասիպ օլմատըղընտան , տիւչմանըն եիւրիւլիւլիւնի տուրտուրթամատը :

Շալ պու քի Էլէնայը գուշատաճադ օլան գօլլարըն հարէքէթէ պաշլամադ իւզրէ օլտուգլարը ճիհէթլէ , Սիւլէյման բաշա հէր խաթթ իւզէրինտէ եէնիտէն հիւճուլ իթմէեէ էմր վիրտի վէ Էլէնա էթրաֆընտա տէհչէթլու պիր մուհարէպէ տիր պաշլատը , քի Թիւրքլէր եաղմուր կիպի կիւլլէ եաղտըրարադ , բէք չօգ Բուս թէլէֆ իթմէքալ իտիլէր : Էօյլտէն իքի սաաթ ոօնրա չըմալ ճիհէթինտէն շէնրի չէվիթէն գօլլար , Սլաթարիցա ճիհէթինտէ օլան թէբէլէրտէ կէօրիւնտիւլէր վէ օրաեա տէօրթ օլա թօքու վազ իտէրէք պիւթիւն Էլէնա մէվգիինի սարտըլար : Բուս պէօլիւլէրի բէյ տէր բէյ սէյրէլմէքտէ իտի . սօլ ճիհէթլէրինտէ պուլունան թօքլարտան պէշ ատէտի ճէպիսանէ սանտըգլարը իլէ պէրապէր հիչ պիր պէկիրսիդ գալտըլար , վէ սաղ ճիհէթլէրինտէքի 4 թօքլարընըն պէկիրլէրի տէօրթտէ իւչիւ թէլէֆ օլտու . պուլարտան սօլ ճիհէթի մուհաֆազա իտէն իքի թօքուն պիւթիւն թօքճու նէֆէրաթը էօլտիւլէր : Նաքին պու թօքլարա գօմանտա իտէն միւլաղիմ Բէրիք , թօքճու նէֆէրաթը եէրինէ բիատէլէր գօեարադ ուղուն միւտտէթ տաեանտը , թա օ տադիգայա գատար քի արթըգ իւչ պէկիրի գալտը վէ պու իւչ պէկիր , թօքլարը կէօթիւրէմէզլէրտի :

Բուսլարըն սաֆլարը կէօղէ չարբարճասընա սէյրէլտիքճէ , Թիւրքլէր միւլ թէմատիէն չօղալմադտա օլուպ , Սիւլէյման բաշա արթըգ մուգաֆէթէրիեէթին քէնտի թէրաֆընա գալաճաղընա հիչ շիւբէ իթմէեէրէք , Էլէնայը գուշատըլ պիթիւրմէք իչիւն պիլճիւլէ իհիլաթընը տախի հարպա իտիալ իթմէքտէ իտի : Սաաթ իւչտէ Օսմանը ասքէրի տիւչմանըն արգա թէրաֆլարընտան շէնրէ կիրմէքտէ օլտուղունտան , Էլէնա մուհաֆըղլարը հէր նէ գատար շէճաաթը թամմէ իլէ մուգալմէթ իթմէքտէ իտի իսէլէրտէ , արթըգ տաեանըլամահաճաղը աչիքեար կէօրիւնիւեօրտու . իւչ սաաթ շէտիտէն մուհարէպէ իտիտիքտէն սօնրա , Բուսլար թէմամըլա չէվիլմիլլէրտի : Պունուն իւզէրինէ ճէնէրալ Տօմարօվսքի , սոն թիւճաթ եօլու պիհէմէհալ քէսիլէճէյինի ֆարգ իտէրէք , հայաթտա գալան պիր մըղտար ասքէրինի հըֆը իթմէք իչիւն Եօգօվիցա մէվգիինէ տօղրու չէքիլմէսինի մէգըիւր միւֆրէղէյէ էմր իթմիշ տիր : Թօքճուլար , եիրմի տէօրթ թօքտան հալընըգ օն պէշ թօք կէօթիւրէրէք , գալան տօգուղ թօքու պրադմըլար տըր , գիրա պու թօքլարըն հէման պիւթիւն պէկիրլէրի վէ էքսէր նէֆէրլէրի թէլէֆ օլմուչուտու :

Նշանկեհար վէ սայիր էտէվաթ էվլէլճէ գալտըրըմըշ օլարադ կէօթիւրիւլմէքտէ իտի իսէ տէ , կէօթիւրէնլէր ասքէրին չէքիլտիլի սըրատա վուրուլուպ թէլէֆ օլմուչլար վէ ալաթ ու էտէվաթը մէգըիւրէյի թօքլատըղլարը պիր շէյէ եարամամըշ տըր :

ձէնէրալ Տօմարովսքինն քեաֆֆէյի թօրլարընը , զայս իթմէք տէրէճէ-
սինէ գատար պէյիուտէ պիր մուգավէմէթտէ տահանրայ տուրմասընա թաա-
ճիււ օլունապիրի : Անճագ օն պիրինճի բիատէ ֆըրգասընն գօմանտանը բը-
րէնա Սվիթթօրովք Միրսքի , միւմաիլէյի ճէնէրալըն բաբօրթօսունու , օն պի-
րինճի գօլ օրտու գօմանտանընա թագաիմ իթտիյիտէ , իշպու մուգավէմէթին
պէճա օլտուղունու թաստիւ եօլու պազը իշգահաթ վիրտիքտէն սօնրա , տէ-
եօր քի մուհարէպէյի մէգքիւրէտէ Բուսլար ալթը թապուր բիատէ վէ տէօրթ
պէօլիւք սիվարի օլտուգլարը հալտէ , քէնտիլէրինտէն պէշ ալթը գաթ զիատէ
օլան պիր տիւշման ալէյիինտէ սէքիզ սաաթ գանլը պիր հարպ իճրա խտէրէք ,
մէվճուտէրինն իւշտէ պիրինի (1807 նէֆէր) վէ զապըթանըն նըսֆընը (52 զա-
պիթ) թէլէֆաթ վէ զաեաթ վիրիւ , Օսմանլըարըն իլէրի եիւրիւլէյի տուր-
տուրթմուշար վէ պօղապտան էօթէէէ կէշիրթմէմիշլէր . զիրա պու պօղապը
կէշինճէ , եօլ Թըրնօլաեա գատար աշըգ վէ մուհաֆազասըգար :

Բիւճաթ բէք սուհուլէթլէ իճրա օլունմատը . զիրա եօլուն սաղ թէրա-
ֆընտաքի թէբէլէր իւզէրինտէ մէվգի թուրմուշ օլան պիր Օսմանլը բիյատէ
միւֆրէզէսինն աթէշի ալթընտան կէշմէք վէ մէգքիւր Բուս ասքէրինն արգա
վէ եան ճիւլէթլէրինն միւթէմատիէն եօրտուրան 3000 Ձէրքէսին մէհաճէմաթը-
նը տէֆ իթմէք լազըմ կէլտի : Իւք , օն իւշ ատէտ թօր կէշիրէպիրտի , լաքին
իքիսի տիւշման սիվարիլէրի էլինտէ պրագըլտը :

ձէնէրալ Տօմարովսքի , բիւճաթը մէգքիւրէյի մուհաֆազա իթմէք իշին ,
պիր սօն տէֆա տահա Տրակօնլարը իլէրի սիւրտիւ քի պունլար Ձէրքէսիլէրի ա-
վընտըրտըլար , բիւճաթ խտէն Բուս միւֆրէզէսի մունթագամ սուրէթտէ կէրի
եիւրիւեիւշինէ տէվամ իթտի , գուրթարըլան օն իւշ թօր ազշամըն սաաթ Յինէ
տօղրու , էվվէլճէ հազըրլանմըշ օլան պիր մէվգիի միւսթահքէմին թապեալարը-
նա վասլ օլուպ օրահա վազ օլունտու վէ սաաթ սէքիզէ տօղրու բիատէ աս-
քէրի տախի եարալըլարընը թօբլանարադ , էրէյիճէ պիր մունթագամ սուրէթ-
տէ Եագօվիցա մէվգիինէ միւվասըլէթ իտուպ , օրատա ալթը խէնտէք վէ մէ-
թէրիւլէրինէ եէրլէշտի : Պու միւֆրէզէ , հիշ մէեուս օլմաղսըզըն տիւշմանա եէ-
նիտէն մուգավէմէթ իթմէէէ հազըրլանտը , լաքին Թիւրքլէր գօվալամտըլար
վէ օ կիւնիւ արթըգ հիւճում իթմէտիլէր :

Նասլ քի պալատէ զիքը օլունան բաբօրթօտա մրւնտէրիճ տիր , Բուսլա-
րըն թէլէֆաթը քիւլլիյէթլի իտի . 1807 նէֆէր վէ 52 զապիթ էօլիւշ , եա-
րալանմըշ վէ եէսիր թուրթուլմուշ տուր : Քէզալիք 200 պարկիր , 11 թօր , 7
ճէպիւնէն սանտըղը վէ քիւլլիյէթլու ֆիշէնք զայս իթմիշլէրտի : Սիւլէյման
բաշանըն տա 2000տէն զիատէ ինսան զահաթը վազը օլտու :

Բլէշլա էթրաֆընտա իճրա օլունուպ տա կէրի տէֆ իտիլէն գանլը հիւ-
ճուլէրտէն սօնրա , իշպու Ելէնա մուհարէպէսի , Օսմանլը օրտուսունուս պիւ-
թիւն մուհարէպէ էսնասընտա նայիլ օլտուղու էն բարլադ մուվաֆֆագիլէթ
օլտու : Լաքին նէ չարէ քի իշպու մուվաֆֆագիլէթ հէման պիր կիւն պիլէ
սիւրմէտի , Սիւլէյման բաշա պու մուվաֆֆագիլէթի հէր նէ գատար հազըրլա-
տը իսէ տէ , օնտան իսթիֆատէ իթմէյի պիլէմէտի :

ձէնէրալ Տօմարովսքինն իւզէրինէ հիւճում վուզու պուլունճա , մէրգու-
մուն իմտատ իսթէտիլինն եազմըլը տըր : Սլաթարիցատան պիր գաշ քիւլմէթ-
րօ ուզագտա քեալին Տրօսթիրէվօտա իգամէթ իթմէքտէ օլան Եագուղ ալալը ,

սաաթ տէօրտէ տօղրու Սլաթարիցանա վասլ օլմուշ վէ պիր գաչ տագիգա իս-
թ իրանաթտան սօնրա , պու գասապատան Ելէնանա գատար օլան 19 քիլօմէթ-
րօ մէսաֆէի գաթ իթմէք իչիւն , եինէ երւրիւմէնէ պաշլամըշտը :

Ելէնանա տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէ գալան մահալէ գատար վարընճա ,
կիճէ եարը օլմուշտու , եանմըշ բէք չօգ աթէշ կէօրտիւ վէ պունլարը Բուս
ասքէրի զանն իտէրէք , կէլիպ Թիւրք խաթթլարընա տիւշմէքտէ իքէն , ագլը
չապուգ պաշընա կէլիպ տէրագապ չէքիլտի . Օսմանլըլար պունլարըն քիւմ օլ-
տուղունու աննաւաներպ գաշըրտըլար , վէ էյէր անիտէ Ֆարգ իթսէլէրտի գու-
շաթապիլլիլէրտի : Իրթէսի կիւնիւ սապահլայըն մէքքիւր Բուս ալայը Սլաթա-
րիցանա վիսուլ պուլտուղունտա եինէ Թիւրք խաթթլարընա տիւշտիւ :

Իւք կիւնիւ պու ալայըն ադիլմէթինտէն սօնրա , օնա պին քիչիտէն իպա-
րէթ պիր գօլ , գարիյէյի մէքքիւրէյի իշղալ իթմիշտի :

Սիւլէյման բաշա : Ելէնա վէ Սլաթարիցանա սահիպ օլարագ , պիր պա-
գըմը Թըրնօվանըն իքի անախթարընը տա էլինտէ թութմուշ օլմաղլա , ճէպէն-
տէն Եագօվիցա ալէյիինտէ պիր հիւճում իտուպ , մուվաֆֆագ օլտուղունտա
վէ Սլաթարիցասան կիւղէլ պիր տօլաշմա հարէքէթի իճրա իթտիլինտէ , շէհրը
մէքքիւրու տա իլէ կէշիլէպիլլիլտի : Հալ պու քի պէօյլէ պիր շէյ թէճրիւպէ
իթմէտի . էլինտէ գըրգ պին քիչի պուլունուպ , պու գուվլէթ Բուսլարըն գար-
շը չըգարաճագ գուվլէթինտէն Ֆայիգ իտի . զիրա Բուսլար , Թըրնօվայը մու-
հաֆազա իթմէք իչիւն , հէվալիտէ իքի պուշուգ Ֆըրգա ասքէր թութմագտա
իտիլէր : Մա մաֆիհի , պէլքի տէ տիւշմէն խաթթլարընըն իչինէ տօղրու չօգ
իլէրլէյիպ տէ թութուլմագտան գօրգմուշ օլմալը տըր : Հէր նէ օլսա տախի պու
քէրթէտէ ճէսարէթսիղիւք իթտիլի իչիւն , ֆիւթուհաթընըն հէր սէմէրէսինի
ղայպ իթտի :

Դեկտեմբեր Կտէ Եագօվիցա ալէյիինտէ ուֆագ թէֆէք նիւմայիշէր իճ-
րա օլունտու . իրթէսի կիւնիւ սապահլայըն օն պիրինճի գօլ օրտունուն գօ-
մանտանը Պարոն Տէլլիկահաւգէն , պիր Ֆըրգա ասքէրլէ բրէնա Սվիաթօրօլգ-
Միրսքիյէ իմտատ եթթ իշտի : Պու գօմանտան Շէրէմէթտէն կէչէր իքէն , Բէրմ
ալայընը Ֆըրգասընտան իֆրապ իթմիշտի , քի կիթսին Սլաթարիցայը խաթթրտատ
իթմէքչիւն Եագուց ալայընա մուսվէնէթ իթսին : Ֆիլ հագիգա պու իքի ալայ
ասքէր , Դեկտեմբեր ալթընճը կիւնիւ հիւճում իտէրէք Օսմանլըլարը գարիյէյի
մէքքիւրէտէն չըգարըպ , Պէպրօվա եօլու իւղէրինէ գատար թաագիպ իթտիլէր :

Եկվմը մէքքիւրտէ Օսմանլը ասքէրինին գըսմը աղէմի օյլէտէն իքի սա-
աթ սօնրա Եագօվիցանա հիւճում իթտի իսէ տէ , ասաքիրի իմտատիյէնին միւ-
վասէլէթ իթտիլի մալիւմ օլտուղունտան , պաւ մուհարէպէեէ իւմիւտսիդ օլա-
րագ թէշէպիլիւս իտիլմիշ օլմաղլա , սաաթ իւշտէ խթթամ վիլիլտի : Իրթէսի
կիւնիւ Ֆուստ բաշա (քի Սիւլէյման բաշա գուվլէի Օսմանիյէսինին գօմանտա-
սընը պու բաշանա թէրք իթմիշտի .) Պէպրօվա եօլու իւղէրինտէ իլէրլէմէք-
տէ օլան Բուս միւֆրէզիսինին քէնտի արգալարընը թէհալտ իթմէքտէ օլտու-
ղունու խապէր ալընճա , Ելէնա իւղէրինէ չէքիլտի վէ պիր գաչ կիւն սօնրա
Դեկտեմբեր 14տէ Բլէշլանըն տիւշտիլիւնիւ իշիթտիքտէ , Ելէնայը թաալիյէ
իթտի վէ Օսման բագարը իւղէրինէ տօղրու չէքիլտի :

ԻՔԻՆՃԻ ՄԵԶԳԱ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Շուր հիքեայէ իթտիյիմիդ մուհարէպէտէ Սիւլէյման բաշանըն ումոււմ բլա-
նը նէ օլտուղունու էյիճէ աղնաեամատըղըմըղը իթիրաֆ իտէրիդ : Գէնտի մագ-
սէտի Բլէշնայը մուհասէրէտէն գուրթարմագ օլուպ , շէհրի մէգքիւր էրզագ վէ
լէվագիւմթընըն տա չօգ վագըթ սիւրմէ եէճէյի մալիւմի օլտուղունտան կէճիք-
մէմէլի իտի : Պինաէն ալէյի թէշէպպիւսաթը սայիրէյէ կիրիշէճէք եէրտէ , հէր
նասըլ օլուրսա օլունն էլէնատա նայիլ օլտուղու մուգաֆֆէրիեէթլէրտէն իս-
թիֆատէ իտէրէք , Թունա ճիհէթինտէ պուլունան պիւթիւն օրտուլու ճէլպ ի-
տուպ իլէրի սիւրմէլի իտի : Պունու եաբմատըղը կիպի , Օսման բաշայը գուր-
թարմագ իչիւն սօն ֆըրսաթը գաշըրտը : Տօղրուսունու սէօյլէմէք իչիւն կէօ-
րիւնիւր քի պալատէ գիքը իթտիյիմիդ ումոււմ բլան ապա թէրթիպ օլունմա-
եըպ , զաննըմըգա կէօրէ , Սիւլէյման բաշա կէլիշի կիւզէլ իշ կէօրմէքտէ վէ
թասափուրաթընա պիր նէթիճէ վիրտիրմէեէ ապա գայտ իթմէմէքտէ իտի :
Պու սուրէթլէ Թըրնօպայը պասմագ թէճրիւպէսինտէն սօնրա , Մէշգանըն իլք
մուհարէպէսի հիքեայէսինտէ սէօյլէտիյիմիդ վէշ իլէ , եինէ էվլէլէր ֆիքըրիննին
իճրասընա տէօնտիւ , եանի Թունա գուրպինտէ Ձարէվիչին խաթթլարընը սը-
գըշտըրըպ , նէհրի մէգքիւր իւզէրինաէքի քէօրիւլէրի գապթ իտէրէք , պիւ-
թիւն Բուս օրտուսունուն մուխապէրաթընը քէսմէք իսթէտի :

Էլէնա ալընըր ալընմագ , պիր նօղթա իւզէրինտէ թօրլանմըշ ասքէրին
գօմանտասընը Ֆուատ բաշաեա թէրք իտէրէք , Բուսիանըն օն իքինճի գօլ օր-
տուսու ալէյիինտէ եէնի պիր հիւճոււմ հազըրլամագ իչիւն , Գատը քէօյիւնէ ափ
տէթ իթտի : Պունուն իչիւն քիւլլիյէթլու գուվլէթ թօրլայըպ Սիլիսթրէ , Բազ-
կըրատ , Սօլէնիք վէ Թօթրաքանտա պուլունան պիլճիւմլէ ասքէրի ճէլպ իտէ-
րէք , Բուսճուգ ասաքիրի մուհաֆագա վէ Գատըքէօյ օրտուկեահնտաքի աս-
քէրլէ պէրապէր պէօյիւք պիր Թիւրք օրտուսու թէշքիլ իթտի քի պէօյլէ պիր
Օսմանըր օրտուսու Լօւմ վատիսինտէ հիշ պիր մէյտանը մուհարէպէտէ կէօրիւն-
մէմիշտի . պու օրտունուն 60 բիատէ թապուրու , եանի 40,000 քիչիտէն զի-
եատէ ասքէրի վարտը : Սօխոււմ գօմանտանը սապըգ Ֆաղըր բաշա , Նոյեմբեր
26 մուհարէպէսինտէն պէրու եիւղտէն տիւշմիւշ օլան Ասաֆ բաշանըն եէրի-
նէ մէգքիւր հիւճուլէ գօմանտան նասպ օլունտու :

Գեկտեմբեր օնտա պէօյիւճէք պիր Օսմանըր բիատէ միւֆրէզէսի Ձիֆթիլք
վէ Գրազնա ճիվարընտան Լօւմ նէհրինի միրուր իթտի վէ Բուսիանըն գուվլէթի-
նի քէշի իթմէք իչիւն իլէրի գարաղօլլարընա տօղրու իլէրլէտի : Սիւլէյման
բաշա քէնտի պու միւֆրէզէեէ գօմանտա իտուպ , ասքէրին իշլալ իտէճէյի մէվ-
գիլի վէ մուհարէպէ օլունաճագ կիւնիւ վէ հիւճոււմ գօլլարընըն թուլթաճապլա-
րը իսթիգամէթի պիզղաթ թային իթտի : Էօյլէտէն իքի սաաթ սօնրա մէգքիւր
միւֆրէզէ իլէրի գարաղօլլար խաթթը իւզէրինէ Բուս օրտուսունտա պուլու-

նան Բօլօնէզէրէ խիթապէն Լէհ լիսանընճա պէեաննամէլէր թէրք խտէրէք , Բուսճուգ իւղէրինէ չէքիլտի : Իրթէսի կիւնիւ կիւնտիւզիւն 38 թապուր Թիւրք ասքէրի Լօմու կէշտի վէ տիկէր 30 զատար տախի Բուսճուգտան չըգարարագ չէհրին հիսարարը ալթընտա մէրքէղլէնտի :

Սիւլէյման բաշա իւմիտ իտէրտի քի , Բուսլար Ելէնա ճիհէթինէ ասքէր սէվգ իթմէնէ մէճպուր օլտուգլարը իչիւն , խաթթլարը զայըֆլաշաճագ տըր ւ Հալ պու քի պուճուճն ագսի-օլարագ Մէչգա վէ Թրէսթէնիք մէվգիլէրի Նոյեմբեր 26տան չօգ ալա մուհաֆազա վէ միւտաֆաա իտիլմիշտի : Օն իքինճի գօլ օրտուճուճն քեաֆֆէսի պու իքի նօղթա արասընտա թագսիմ օլուճուպ , օն իւլ չիւնճիւ գօլ օրտուճա մէնսուպ օթուգ պէշինճի բիատէ ֆըրգասընըն իքինճի լիվսըր տախի մէգքիւր օն իքինճի գօլ օրտուճա ինթիաթ պուլուճարագ , եինէ իւք տէֆաքի կիպի Մէչգաեա ճէնէրալ Զիթլիաճէֆ վէ Թրէսթէնիք տախի ճէնէրալ Ֆիրսք , ճէնէրալ Ֆօֆանօֆ տա մաեթթինտէ օլտուգու հալտէ գօմանտա իթմէքտէ իտիլէր : Պուճուճն մաատա Նիկպօլուտա թութուլան պիր Մօնէլէն սէֆինէսի տախի Մէչգանըն գարչըսընա կէլմիշ պաղլանմըշ օլտուգուճտան , պէսլիւք խըտմէթլէր իթտիյի կիպի , Բուճանիա գընըսընտա Բարաբան նամ մա-հալտէ վազ օլուճան պաթարեալար տախի չօգ իչէ եարատըլար :

Դեկտեմբեր 12տէ սապահ սաաթ սէքիգտէ Բարաբան պաթարեալարը ի-քի թօք աթարագ Օսմանլըլարըն հիւճուճ իտէճէքլէրինի խապէր վիրտիքլէրին-տէն , Բուս իլէրի գարաղօլլարը , տիւչմէն ալճըլարընըն պիրինճի խաթթլարը էօնիւնտէն չէքիլմէնէ պաշլատըլար : Սաաթ օնա տօղրու Օսմանլը թօքճուլարը Բիրկուս վէ Մէչգա արասընտաքի թէքէլէրէ եիրմի տանէ գատար թօք վազ ի-տէրէք , պուճուլարա Մէչգանըն արգասընտաքի թէքէլէր իւղէրինէ գօնուլան Բուս պաթարեալարը արասընտա տէհչէթլի վէ չէտիտ պիր մուհարէպէ պաշա-եըպ , Օսմանլը ասքէրի թօքլարընըն աթէշի իլէ մուհաֆազա օլուճարագ , ար-գալարընտա գուվլէթլի ինթիաթը պուլուճան Զիթլիաճէֆին սօլ եանը վէ մէր-քէզի ալէյհինէ տօղրու եւլըիւլիւշ իթտիլէր : Մէչգա թէքէլէրինտէն ինիւրէք տէրէ իչինտէ քիւսթախճասընա գալկաեա պաշլատըլար իսէ տէ , չէտիտ պիր թօք աթէշինէ թէսատիւֆ իթտիքլէրինտէն , չէքիլմէնէ մէճպուր օլտուլար : Իմ-տատ կէլէրէք եէնիտէն հիւճուճ իթտիլէր իսէ տէ , եինէ կէրի իտիլտիլէր : Պու-նուճն իւղէրինէ պիր տահա իմտատ կէլիպ գաթէն թութմուշ օլտուգլարը թէ-քէլէրին եանլարը իւղէրինէ գատէմէ գատիմէ տիղիլէրէք , պու սուրէթլէ պէշ խաթթ օլտուլար վէ պաշլատըլար եաղմուր կիպի գուրչուճն եաղտըրմաեա , տէյլլ եալընըլ Բուսլարըն իլէրի պաթարեալարը , խէնտէքլէրի վէ ինթիաթլա-րը իւղէրինէ , հաթթա պուճուլարըն իքինճի խաթթ մէվգիլէրի , Թուճա գընըսը իւղէրինէ պիլէ :

Օսմանլըլար սօլ եան վէ մէրքէզ իւղէրինէ պու գատար հիւճուճտէն սօն-րա , տահա զիատէ պիր գուվլէթլէ սաղ եան իւղէրինէ տէ իւշ տէֆա հիւճուճ իթտիլէր իսէ տէ , պուճուտա տա պիր կէօնա մուվաֆֆագ օչամաեըպ , Սիւլէյման բաշանըն թապուրլարը Բուս ալալլարընըն թաաննիւտիւ էօնիւնտէ պօղուլտու-լար : Թրէսթէնիք ալէյհինտէ սախթէ հիւճուճ վուղու պուլուպ , Թիւրքլէրի իպ-թիտատէն պէլլի իթտիլէր քի նիյէթլէրի Մէչգայը ալմագտը : Պու սըրատա Կը-րան տիւք Վլատիմիթ մէյտանը մուհարէպէյէ մուվասըլէթ իտէրէք , Թրէսթէ-նիք գարչըսընտա պիր թէքէ իւղէրինտէն պիւթիւն կիւն պիղզաթ մուհարէպէյէ

դօմանտա իթոի : Զարեվիչ Ալեքսանտր տախի , զո իքինճի դօլ օրտուռուն ա-
մէլիյաթը հարպիյէսինի կէօղլթլէմէք իւզրէ կլւիշ օլտուղունտան , մէվգիի
հարպա եագըն պիր թէբէտէն մուհարէպէնին հէր սուրէթինի մուշահէտէ իլլէտի :

Կրան տիւք Վլատիմիր , Նոյեմբեր 26տա մուվաֆֆազիեթէ նայիլ օլ-
մուշ օլան ուսուլու հարպիյէյի նօգթասը նօգթասընա եինէ թէքրարամեա
դարար վիրտի , եանի սըրասընա կէթիրիպ հալը թէտաֆիտլն հալը թաարրու-
ղէ կէչէճէքտի :

Թիւրքլէրին Մէչգա ալէյհինտէ հիւճումէրինի թէմամըյա հաղըրլամաղա
վէ մէվգիի մէզքիւր գարչսընտա բէք պէօիւք պիր գուվլթ մէքքէլլէնտիր-
մէեէ վագըթ վիրմէք իսթէմէտիյինտէն , հալ պու քի ծնարը տահա իլէրիեէ
տօղրու տէրէլէրին իչինէ չէքմէեէ վէ սօլ եանը իլէ մէքքէլլ ասքէրինի մուվազ-
գաթ սուրէթտէ մէվգիտէ պրապարագ , էվլլէլա սաղ եանընը իլէրիլէտիպ հալը
թաարրուղիլէ կէչիրմէեէ արղու իտէհօրտու : Պու սուրէթլէ միւմքին օլուր ի-
սէ Սամանլըլարը չէվիրմէք վէ Բուսճուգտան քէսմէք իչիւն անլէրին սօլ եանը
իւզէրինէ տիւշմէք իսթէհօրտու :

Օթուզ պէչինճի բիատէ ֆըրգասընըն իքինճի լիվասը Թրէսթէնիքէ վասըլ
օլունճա , Կրան տիւքի միւշարիլէյ , վագթը ֆըրսաթ կէլմիշ զանն իտէրէք ,
չու թէտպիրլէրի իթթիխազ իթտի . մէզքիւր լիվա , սըրթընը Իւքքէն ալայընա
վիրմիշ օլտուղու հալտէ սաղ ճէնահընը իլէրիլէտէրլէք , Թիւրքլէրին սօլ եանը
իւզէրինէ տիւշմէք իչիւն շօսէ հօլու պօյունտան Թրէսթէնիքտէն Բուսճուզ հօ-
լունա տօղրու երիւրեհէճէքտի : Բուսճուզ շօսէսի Կօլ շէչմէտէ Լօմ նէհրինէ
եագլաչըր վէ պիրտէն պիրէ Թունաեա տօղրու պիր տիրսէք չըգար , պու իս-
թիգամէթ Մէչգա մէվգիինի թէհտիտ իթմէքտէ պուլունան Սամանլըլարըն եա-
նը վէ արգալարը ալէյհինտէ պիր հարէքէթի գօլայաշտըրապիլիրտի : Օն իքին-
ճի բիատէ ֆըրգասընըն իքինճի լիվասըյա պէչինճի աթըր պաթարեասը պու
հիւճումէ գուվլթ իւլ վահր օլմաղա վէ մէթանէթ վիրմէեէ մէմուր օլտուլար :

Էվլլէլա սիվարի ասքէրի գաւկանա պաչլաեղպ , Կօլ շէչմէ թէբէսինտէ
Սամանլը բիատէսինին աթլչինտէն չէչիճէ խըրքալանտը իսէ տէ , օթուզ պէ-
չինճի ֆըրգասընըն իքինճի լիվասը տէրապապ իմատա եէթիչտի , վէ Բուսբիա-
տէլէրի տիւշմանըն մէթէրիս վէ խնտէքլէրինի հիւճումէ գապթ իտէրէք , ի-
չինտէքի Սամանլը ասքէրինի սիւնկիւ իլէ գօվալատըլար :

Կրան տիւք Վլատիմիր , մէզքիւր լիվանըն Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն
եան ճիհէթի վէ հէման արգալարը իւզէրինտէ մէվգի թութմաղա մուվաֆֆազ
օլտուղունու վէ պաթարեալարընը գուրարագ Թիւրքլէրին իւզէրինէ մագաա
լամա աթէչ իթմէեէ պաչլատըղընը կէօրտիւքլէյին , ճէնէրալ Տօթուրօֆու
(օթուզ իւչիւնճի ֆըրգասընտան օլան) իքինճի լիվասընը , Թրէսթէնիքլէ Մէչ-
գա արասընտա եաեղյան վէ Մէչգա իւզէրինէ հիւճումէ իթմէքտէ պուլունան
քիւլլէյէթլու պիր գօլ ասքէր ալէյհինտէ իլէրիլէթմէսինի ճէնէրալ Թիմուֆէեէ
ֆէ էմր իթտի : Պու սըրատա հէման էօյլէնի իքի սաաթ կէչմէքտէ իտի :

Օթուզ իւչիւնճի ֆըրգասընըն իքինճի լիվասը էօսիւնտէ արաղի աթիտէքի
սուրէթտէ պուլունուպ շէօյլէ քի , Թիրաղբօլ ալայը վէ պիր աղ տահա սօլա
տօղրու Պէնտիլ ալայը Մէչգա մէվգիինին արգասընտան կէչէրէք Թրէսթէնիք-
տէն Թունաեա գատար կիսնէն պիր տէրէնին տիք պաեըրը իւզէրինտէ տախի
Սամանլը բիատէսինին գօրտօնու պուլունամագտա , վէ պու պաեըր Մէչգա մէվ-

գիւնին պիւր բարչասը ատտ օլունմագտա խտի : Պու թէքէնին արգասընտա տի-
կէր պիւր թէքէ տահա պուլունուպ , պու տա կօլ չէչմէ եէ կիտէն տէրէյէ սօղ-
րու ինմէքտէ վէ պիւր աղ տահա էօթէտէ Բիրկօս թէքէլէրի պուլունմագտա ի-
տի : Պու հալտէ մէգքիւր իքինճի լիվա իւչ տէրէ կէչէճէք օլուպ , պուլարըն
տա պիւրինճիսի Օսմանլըար թէքաֆընտան միւտաֆաա օլունմագտա խտի :

Ճէնէրալ Տօխթուրօֆ , իշպու թէրթիպաթըն մագսէտինի ալայ գօման-
տանլարընա աղնաթարագ , հիւճոււմ իչիւն եիւղ օթուղ պիւրինճի Թիրաղբօլ ա-
լայընը վէ Պէնտէր ալայընտան իքի թապուր թային իթտի : Պիւրինճի խաթթըն
պիւրինմէ պէօլիւքլէրի պիւր իշարէթ վիրիւտիյի անտէ , ալճը խէնտէքլէրինտէն
տըշարը աթլաեղպ , տաղըն իւղէրինէ եիւրիւյիւչ իտէճէքլէրտի :

Բուսլարըն պիւրինճի հարէքթիմտէ գարչլտա պուլունան Օսմանլը բիա-
տէսինին քիւլլիեթլիլի գօրտօնու չէտիտ պիւր աթէչ իթմէ եէ պաշլատը . իշպու
Բուս գօլունոււն մէքքէզլինտէ հիչ պիւր էմին նօղթա եօղուտու , հաթթա Կրան
տիւք Վլատիմլիին պուլունտուղու Թրէսթէնիք պաղլարը պիւրէ էմին տէյիլտի .
էրիքեանը հարպընտան իքի քիչի միւշարիլէյին եանընտա եէրէ սէրիւտիլէր :
Թիրաղբօլ վէ Պէնտէր ալայլարընը թապուրլարը , արսլան կիպի հիւճումէ գար-
չը ֆըրլանտըլար , չար չապուգ տէրէ եէ ինտիլէր , տիւչմէն ալճըլարընըն չէ-
տիտ աթէչինի տիննէմէեէրէք գարչըրի պաեըրը թըրմալատըլար . Օսմանլը գուվ-
վէթինին գըսիը ազէմի պու պաեըրըն թէքէսինէ կէլէմէտի եախօտ կէլմէ եէ
ճէսարէթ իթմէտի , զիրա Բուս պաթարեալարընըն կիւլլէլէրի օրասընը սիլիպ
սիւքիւրմէքտէ խտի :

Բուսլար պու թէքէ եէ չըգընճա , Օսմանլըլարըն տէրէ իչինտէ իքի պէօ-
յիւք քիւմէ օլարագ թօբլանմըչ օլտուգլարընը կէօրտիւլէր իսէ տէ , պաեըր
աշաղը գօլայճա էնմէյի ֆըրսսթ ատտ իտէրէք , սիւնկիւլէրլէ վէ «հուրրա» պաղ-
րըշարագ Թիւրքլէրին իւղէրինէ տիւշտիւլէր վէ Օսմանլըլար իսէ պու հիւճումէ
մուգալլմէթ իթմէեիպ գարմագարըչ , ճիվարտա պուլունան ուֆագ պիւր թէ-
քէ եէ թըրմալանմաեա պաշլատըլար : Օ գէման Բուս թօքճուլարը աթէչէ պաշ-
լաեղպ , իւղէրլէրինէ շարաքնէլ իլէ ուպուղ եաղտըրտըլար : Կիւլլէլէր , գաշան
Օսմանլը ասքէրին օրթասընտա բաթլամագտա օլմաղլա , ասքէր չիլ եալրուսու
կիպի հէր թէքաֆա գաշմագտա վէ էօլիւ վէ եարալըլարընը պրագարագ թէքէյի
կէչմէք իչիւն աճէլէ իթմէքտէ խտի : Ճիվար թէքէլէրլէ տէրէլէր մագթուլ վէ
մէճըրուհլա գաբըլ խտի : Գաշանլար էօյլէ պիւր սիւրաթլա ֆիրար իտէեօրլար ի-
տի քի , Բուսլար արգալարընտան կիտէմէտիլէր : Անճագ իքինճի թէքէ եէ վա-
րըպ տա պուլունա աշաղըսընտա եինէ պիւր Օսմանլը բիատէտի քիւմէսի կէօրիւն-
ճէ , իւղէրինէ հիւճոււմ իթտիլէր :

Կրան տիւք Վլատիմլի , ճէնէրալ Տօխթուրօֆուն հիւճումինին մուվաֆ-
ֆագիեթլինի կէօրիւնճէ , պու մուհարէպէեէ տախիլ օլան պիւրինմէ ասքէրի
հալը թաարրուգէ սէվգ ու իլգա իթտի : Օսմանլըլար թէլէֆաթը քէսիլրէ վիրէ-
րէք ֆիրար իթտիլէր , զիրա Լօմ նէհրինի միւրուր իթմէք իչիւն եաղմուր կի-
պի կիւլլէ վէ գուրչունոււն ալթընտան կէչմէք լաղըմտը : Պիլ հաղիգա Թիւրք-
լէրին սաղընտա օթուղ պէչինճի ֆըրգանըն իքինճի լիվասը վէ սօլունտա Բա-
րաքան պաթարեալարը իլէ իմէրաթօրուն իւչիւնճիւ մախտուսու Կրան տիւք
Ալէքսիսին թահթը գօմանտասընտա օլան Նիքօթը նամ մօնիթէօրին թօրլարը
վարտը : Հէլէ քի կիճէ իւսթէ կէլէրէք , թաաղիպտէն տէ վաղ կէչիլտի :

Իշթէ պու սուրէթլէ խիթամ պուլտու էօյլէ պիր մուհարէպէ քի, Սիւլէյման բաշանըն բէք մէշնուր պիր տիրայէթը ապքերիյէսի օլմատըղընը թաւտիգ ու իպրազ իթմիշ վէ միւշարիլէյին Գարատազտա գազանտըղը մէհարէթ վէ ճէսարէթ շէօհրէթինի տէ պիր տահա թէքզիպ խլէմիշ տիր: Սիւլէյման բաշա 3000 թէլէֆաթ վիրմիշ օլուպ, հալ պու քի Բուսլարտան էօլիւ վէ եարաւը անճագ 780 քիշի վարտը:

Գատըքէօյիւնէ ավտէթ իթտիյինտէ, Բլէֆլայը մուհասէրէտէն գուրթարմագ իշիւն արթըգ պէյնուտէ չալըշմամսընա տայիր պիր թագըմ թէլէկրաֆ պուլմուշ տուր: Զիրա Օսման բաշա իքի կիւնտէն պէրու եէսիր օլմուշուտու: Պունտան սօնրա գալան թիւրք պուվլէի ապքերիյէսի Բուլմէլինին մուհաֆագա վէ միւտաֆատսընա չաղըլաճագտը, զիրա եիւզ պին Բուս ասքէրի օրաւա հիւճում վէ թաարրուզ իթմէեէ հաղըրլանմագտա խտի:

ԲԼԵՎՆԱՆԸՆ ՏԻԻՇՄԵՍԻ

ՄԻԽՏԱՖԱԱՆԸՆ ՍՕՆ ԿԻՒՆԼԵՐԻ. — ՄԵՎԳԻՆԻՆ ԹԵՍԼԻՄԻ ԻԶԻՒՆ
ՄԻԽՔԵԱԼԵՄԱԹ.

Մէհէմէտ Ալի բաշա իլէ Սիւլէյման բաշա Բլէֆլանըն իմտատընա կէլմէք իշիւն պէյնուտէ ճահտ ու զայրէթ իթմէքտէ իքէն, շէհրը մէքքիւրտէ մէքիւլաթ պիթմէքտէ վէ արթըգ ուզուն միւտտէթ մուգավէմէթ իթմէք միւլմըին օլմաեաճաղը տէհշէթլու տագիպ սիւրաթլա եազլաշմագտա խտի:

Բուսլար Նոյեմբերին իլք կիւնլէրինտէն պէրու, տիբլօմաթըգ թարիգիլէ մէվգիի մէքքիւրէ սահիպ օլմագ սատատընտա պուլլունմուշ օլուպ, պաշ գօմանտան Կրան տիւք Նիգօլա, Բուս մէրքէղ օրտուկեահրնտան Օսման բաշաեա պիր մէքթուպ կէօնտէրէրէք, իշպու մէքթուպու. իւշ Օսմանլը եէսիրինէ թէվտի իթտի վէ պու եէսիրլէր տէ պու միւնասիպէթլէ գուրթուլտու: Մէքթուպու մէքքիւրտէ Կօրնի տուպնիք, Թէլիշ, Թիթէպան վէ Վրաճա մուհարէպաթընըն նէթիճէլէրի, Բլէֆլայը մուհասէրէ խտէն օրտուեա միւթէատտիտ ասաքիրի իմտատիլէ վիւրուտի, վէ շէհրը մէքքիւրուն հալի եէսիշթիմալի բաշայի միւշարիլէյնէ պէեան օլունարագ, Բլէֆլայը թէսլիմ իթմէսի նասիհաթ խտիւմէքտէ խտի: Իքի կիւն սօնրա, Օսման բաշանըն ճէվապը պիր միւքեալէմէ միւմուրու մարիֆէթ իլլէ վարիտ օլուպ, մաալինտէն Բլէֆլանըն գահրէման մուհաֆըղը հէր նէ չարթլա օլուր իսէ օլսուն, թէսլիմ օլմաղը բէտտ իթտիյի անլաշլմագտա խտի:

Պիր գաշ կիւն սօնրա, ճէնէրալ Կուրգօ տիկէր պէշ Օսմանլը եէսիրի չաղըրըպ պունլարա Գարսըն ալընմասընըն թարիֆ վէ պէեանընը հալի օլան Թայյազ դաղէթաընտան իւշ նուսխէ վիրէրէք, եինէ Բլէֆլաեա իրասլ իթտի:

Օսման բաշա պու հանլատիւթիւնն արհիւթ ու հապիւթընա չիւպէն իթմէսին տէյու ճէնէրալ կուրգո , Իուս օրտուկեանընա կէլէն պիր չօգ զաղէթաւարըն իչինտէն , մախսուս մէգըիւր Լօտրա դաղէթասըն սէչմիշտի : Միւշաբիւէյի ճէնէրալ Թաշալըն պու իւչ նիւսխէսինի պիրլէշթիրէրէք բաքէթ իթտի , վէ իւզլրինէ տէ Ֆրանսըզ լիսանը իւզրէ , «ճէնէրալ կուրգո թէրաֆընտան տէվլէթլու Օսման բաշա հաղրէթլէրինէ» եազտը : Բլէշնա մուհաֆըզը հիչ պիր ճէվապ վիրմէտի :

Իւչ կիւն սօնրա Նոյեմբեր 13տէ , Բլէշնա եէնիտէն պիր միւքեալէմէ մէմուրու իլէ իքինճի պիր մէքթուպ կէօնտէրիլէրէք թէսլիմի թալէպ օլունտու : Մէքթուպու մէգըիւրտէ Բլէշնանըն թէմաիլլա գուշատըլմըշ օլտուղու Օսման բաշան խապէր վիրիլմէքտէ վէ «մուգալէմէթ իտէրէք դան տօքըիւմէե սէպէպ օլմագտան վազ կէչմէսի» ինսանիլէթ նամընա օլարագ քէնտիսինէ անտ իտիլմէքտէ իտի :

Իրթէսի կիւնիւ ճէվապը վասլ օլտու քի , պուտա էվլէլքի կիպի գաթիէն նէհի պիր ճէվապ իտի : «Պանա իլթար օլունան տալէթէ սէպէպիլէթ վիրէն էսպապը ինսանիլէյի պիլիլիմ , տէեօր ուտու Օսման բաշա , լաքին հէր վէսաթի մուգալէմէթին պիլթմիշ օլտուղունու հէնուզ դանն իթմէտլիմտէն , վէսաթի մէգըիւրէի իսթիմալ իթմէք հալ ու մէվգիիմին իզթիզապընտան տըր : »

Իշլէր պու մէրքէզտէ իտի , նէ վազըթ Նոյեմբեր 19տա , Նէշիլ տաղտաքի Բուս իլէրի գարադօլլարընա տօղրու Օսմանը թէրաֆընտան պիր միւքեալէմէ մէմուրունուն կէլմէքտէ օլտուղու կէօրիւնտիւ : Մէմուրու մէրգում Օսման բաշա թէրաֆընտան Կրան տիւք Նիգօլա իչիւն պիր մէքթուպու համիլ օլմաղլա , տէրագապ միւշարիլէյի պաշ գօմանտանըն չատըրընա կէօթիւրիւտիւ :

Իչպու մէքթուպուն գապուլինտէն իքի սաաթ սօնրա , տալիմի օլան պէօեիւք տիվանը հարպ մէգըիւր չատըրտա թէճէմիւ իտիւպ , Կրան տիւք Նիգօլա տիվանը մէգըիւրու թէշքիլ իտէն ճէնէրալարա պէեան իթտի քի , Օսման բաշա Բլէշնա մէվգիիլին թէսլիմ իթմէե հաղըր օլտուղունու իշար իտէեօր , անճազ չու շարթ իլէ քի , մէվգիի մէգըիւրու հէր շէրէֆը ապրէրիլէ թէրք իտէպիլին , վէ օրտուսու տա պիլա սիլա՜ օլարագ բաշա նէրէե իսթէրսէ , եա Սօֆիաւս վէ եալսօտ Վիտինէ չէքիլին : Ճիւղի պիր միւգաքէրէտէն սօնրա , մէգըիւր տիվանը հարպ իչպու թէքլիֆին նազաքը տիգգաթա ալընամահաճաղըն իթթիֆազը արա իլէ պէեան իթտի , զիրա Բլէշնա օրտուսունուն պիլա շարթ թէսլիմինէ ազ վազըթ գալմըշ օլտուղու տէրքեալ ըտը :

Օսմանը միւքեալէմէ մէմուրու չաղըրըպ , մէճլիսի մէգըիւրուն մուֆառապ մապլմթասը թէսլիմ օլունտու , վէ մէմուր իչպու եօգ ճէվապընը ալարագ , եարթմ սաաթ սօնրա պէկիլլէ Օսման բաշանըն օրտուսունա աղթմէթ իթտի : Պունտան սօնրա իքի պաշ գօմանտան արապընտա հիչ պիր միւքեալէմէ վէ մուքիւպէրէ վուգու պուրահաբպ , Օսման բաշա պիր բարչա էքմէք գալընճաեա գատար մուգալէմէթ իթմէե հաղըրլանտը , վէ Կրան տիւք Նիգօլա տալի աճըզլա Բլէշնանըն քէնտիսինէ թէսլիմ օլունամարնա պէքլէմէե գարար վիրտի :

Օսմանը գօմանտանը , քէնտիսինտէ օլան էրզագ վէ սալիլէ հագգընտա Բուսլարը ալտաթմագ իչիւն , հէր տիւրլիւ թէտպիրի գուլլանագտա օլուպ , հէր կիճէ պիր մէվգիտէն տիկէր պիր մէվգիլէ պիր սիւրիւ գօլունունու կէչիրի իտի վէ պու սուրէթլէ կէօեա բէք չօգ հայվանը օլտուղունու կէօթլէրիտի :

Ազգըթ վազըթ տա իլէրի գարաղօլլարընա տօղրու պազը ատամլար սէվի խոռւպ իւզէրլէրինտէ էքմէք, եէտի սէքիզ բէքսիմէթ վէ գուրու էթ պուլունտուրա-
րազ, էն գաստ թութուրուրաու: Լաքին Բուսլար պու օյունլարա բէք չօգ
վազըթ ալտանամազլարտը, զիրա հէր կիւն աճըզտան վէ զարուրէթտէն նաշի
օրտուլարընա ֆիրարիլէր կէլմէքտէ խտի:

Քէզալիք Բուսլար Նոյեմբեր 15տէ շունու տա խապէր ալտըլար քի, Բը-
լէֆլատաքի ասքէրին եէվմիյէ թալինաթը քիֆայէթ իթմէյէճէք տէրէճէտէ թէն-
զիլ խտիլմիշ խտի:

Ֆիրարիտէն պիրի ճէնէրալ Սգօպէլէֆ թէրաֆընտան իսթինթապ օլուն-
տուգտա, նազլ իթտի քի աեազգապը իսթէմէեէ ճէսարէթ իթտիլինտէն, եիւզ
պաշըսընտան տաեազ եէմիշ օլտուղու իչիւն ֆիրար իթմիշ խտի: Պու ֆիրա-
րինին ըիվայէթինէ կէօրէ, ասքէրին էքսէրիսինտէ նէ աեազգապը (1) վէ նէ տէ
գաքօթ պուլունմաեըպ, պիր գաշ կիւնտէն պէրու տախի պէհէր նէֆէրէ եէվ-
միյէ պիր լիպրա էքմէթ վէ պիր չարեէք լիպրա էթ վիրիլմէքտէ խտի:

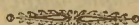
Նոյեմբեր 16տա իքի եիւզ ֆիրարի պիրտէն ճէնէրալ Գաթլայէյին ճիհի-
թինէ տօղրու կէլիպ թէսլիմ օլմազ իսթէտիլէր իսէ տէ, Օսման բաշա պու թա-
րիզլէ պիր մըգտար ասքէրինի եանընտան տէֆ խոռւպ, էրզազընը խտարէ իթ-
տիրմէսին տէյի, Բուս նօգթա գարաղօլլարը, մէզքիւր ֆիրարիլէր իւզէրինէ ա-
թէշ իթտիլէրինտէ, պու պիչարէլէր կէրի տէօնտիւքլէրինտէ քէլլէլէրի քէսի-
լէճէյինի իչարէթլէ աղնաթարազ տիզ չէօքմէքտէ խտիլէր: Լաքին րէճա ու նի-
եազլարը հիչ տիյնէնիլմէեիպ, իչլէրինտէն պազըլարընըն տա եէրէ սէրիլմէքտէ
օլտուղունու կէօրիւնճէ ալտէթ իթտիլէր: Գեկտեմբեր իսթիստաընտա եինէ
ֆիրարիլէրտէն աղնաշըլտըղընա կէօրէ, Բլէֆլատա պէհէր նէֆէրէ եէվմիյէ 30
կրամ էքմէք, իքի իւշ մըսըր վէ պիր բարչա բիրինճ վիրիլմէքտէ տիր: Իշթէ
պուլունու իւզէրինէ արթըզ մուհասէրէնին սօնու կէլտիլինտէ չիւբհէ գալմատըղըն-
տան, Բուս վէ Բուսմանիա օրտուսու հէր վուգուաթա հազըր վէ ամատէ տուրտու:

Օսման բաշա կիպի զօրու պիր ատէմ, էլպէթտէ մուհասէրէ խաթթլա-
րընը եըրթմաեա ֆէվգէլատէ պիր ճահտ ու զայրէթտէ պուլունաճազտը. պու
գահրաման սօն իգպալընը տէնէեիպ, հէր միւմբին օլան թէտպիրտէն մաատա,
միւլմբինսիղինի տախի թէճրիւպէ իթմէքսիզին մաղուպիլէթինի իթիրաֆ իթ-
մէեէճէյինտէ չիւբհէ եօգտու: Պու միւլահազաեա մէպի, հէնէրալ Թօթլէպէն
հէր չիւպէ գօմանտանլարընա պիրէր բուսուլա եապարազ, Օսման բաշանըն
մուհասէրէյի եարըպ տըշարը չըգմազ իչիւն թահմինէն հանկը նօգթալարտա
թէճրիւպէ իտէճէյինի իչար խոռւպ, ասքէրլէրինի ֆիլան վէ ֆիլան մուխա-
թարալը նօգթալարա թօրլամալարը իչիւն պիրէր բլան թէվզի իթտի: Պուն-
տան մաատա, մահսուր օլան օրտու թէրաֆընտան մուհասիր պիր հիւճոււմ վու-
գուինտէ ասքէր նէ գատար վազըթտան մէրքէզլէնիպ թօրլանապիլէճէյինի է-
յիճէ հիսապ իտէպիլմէք իչիւն, Գեկտեմբերին իլք կիւնլէրինտէ կէօղիւնիւն
էօնիւնտէ կանէցքի վէ Գաթլայէյ ճէնէրալլարըն չիւպէլէրինտէ մանօլրալար իճ-
րա իթտիրտի:

Էլհասըլ Գեկտեմբեր 9տա, Բլէֆլատաքի թէաթրօ օյունունուն սօն բէրտէսի
իճրա օլունաճաղընտա արթըզ հիչ չիւբհէ գալմաեըպ, աշիքեար կէօրիւնտիւ:

(1) Բիվպէթէ կէօրէ, Բլէֆլատա պիր մըգտար տեազ գապը պուլունուպ, Օսման բա-
շա խտարէ իթմէք իչիւն, պու աեազ գապլարը եալընըլ եաղմուր վազթինտէ ասքէրէ տա-
ղըթտըրը, վէ հափա աշըլէնճա, ասքէր, պուլնարը անպարլարա թէսլիմ խտէր խտի:

Մահը մէջքիւրուն սէքիզինճի կիւնւնտէն Օսմանլը թօրճուլարընն աթէ-
չի խայլիտէն խայլի զայըփլանարագ, իրթէսի կիւնիւ տախի քեամիլէն քէսիլ-
միշ օլտուղու կիպի, Բուսլար օ կիւնիւ կէլէն ֆիրարիլէրտէն խապէր ալտըլար
քի, Օսման բաշա ասքէրինէ բէքսիմէթ վէ աեագգապը տաղըթմըշ վէ սիւահ-
լարընը մուսեհէնէ իթմիշտի: Պունտան մատտա չէհրին եանընտա Սօֆիա չօսէ-
սինին իւզէրինտէ պէօյիւք պիր հարէքէթ միւշահէտէ օլունուպ, օրտուկեահ-
լարտա տախի ասքէր վէ արապալար թօբլանմագտա օլտուղու կէօրիւլիւեօր
ուտու: Քէզալիք Օսմանլըլար, Օբանէց իսթիհքեամաթընն մուհաֆազարը սա-
յէսինտէ, Վիտ նէհրի իւզէրինտէ պիր տէ քէօբրիւ եարմագտա օլտուղլարըն-
տան, պիւթիւն պու էմարէլէրտէն աղնաշըլան, Օսման բաշա, Բլէֆլատան տը-
շարը չըգմաղա հազըրլանմագտա օլուպ, պաշլըճա ճէնէրալ Կանէցքինին պու-
լունտուղու ճիհէթտին եանա զիատէսիլլէ ճահտ իտէճէյի իհթիմալտէն պալիտ
տէյիլ իտի:



ՕՍՄԱՆ ԲԱՇԱՆԸՆ ԽՈՒՐՈՒՃԻ

Յիւնագիզա Օսման բաշա, Բուս խաթթլարընն արասընտան պիր եօլ ա-
չըպ կէշմէյի թէճրիւպէ իթմէեէ գարար վիրմիշտի. զիրա ինսանըն գուտրէթի
տախիլինտէ օլան հէր մուգալէմէթին սօն տէրէճսինէ վարըպ, անճագ պիր
հաֆթալըգ ելեհէճէյի վարտը. ճէսարէթտէն տիւշմիւշ օլան ասքէրլէր մըրըլ-
տանմաեա պաշլաեըպ վէ Բլէֆլատա թիֆօ խասթալըղը տա զուհուր իտէրէք,
ազ կիւն զարֆընտա պիւթիւն էհալի վէ օրտուլու մահվ իթմէք թէհաիտաթըն-
տա պուլունուեօրտու: Էյէր կէօմիւլմէյիպ տէ չէհրին էթրաֆընտա գալան պին-
լէրճէ լաշէլէր խաթըրա կէթիրիլի, վէ խասթախանէլէրլէ խասթա վէ եարա-
լըլարըն հալի, վէ էհալինին տիւշար օլտուղու գարուրէթ ու սէֆալէթի թէ-
ֆէքքիւր օլունուր իտէ, մէջքիւր տէհշէթլի խասթալըղըն տահա չապուգ զու-
հուր իտիպ տէ, քիւլլիյէթլու վէֆիաթը մուճիպ օլմատըղընա թաաճիւպ օլու-
նուր:

Գեկտիւքեր Պտէ Օսմանլը դօմանտանը թէտարիքեաթընա պաշլայըպ. էր-
զալտան հէր նէ պալմըշ իտի իտէ ասքէրէ տաղըթտը, վէ ասքէրի բէք չարուգ
սուրէթտէ Վիտ նէհրինին սօլ թէրաֆընա ճէմ իթմէք իչիւն, նէհրը մէջքիւր
իւզէրինտէ էվլէլճէ պուլունան պիր թաշ քէօբրիւնիւն եանընտա կիճէլէյին տի-
կէր պիր քէօբրիւ աթտըրտը: Պէօյիւք մէվգի թօբլարը սէօքիւլտիւ. միւհիմ-
մաթ կէօմիւլտիւ, տիւշման տուլմագսըզըն ասքէրի իլէրիլէթմէք իչիւն, նէհ-
րին սօլ թէրաֆընտաքի մէթէրիսլէր արասընտա խէնտէքլէր գազըլտը, եիւ-
րիւնէպիլիլի վէ էլի թիւֆէնք թուլտար խասթա վէ եարալըլարտան մատտա,
պիլ ճիւմլէ մէճրուհիյն վէ խասթէկեան Բլէֆլատա պրագըլտը: Պէրապէր ալը-
նան խասթա վէ եարալըլար սիւահլանտըրըլարագ, օրտու սաֆլարընա իտիսալ
օլունտուլար: Պունտան մատտա հէքիմէր վէ թիմարճըլար տախի օրտուլը մէջ-
քիւրլէ պուլունարագ, պու հալտէ 4000 գատար պիշարէլէր, Բլէֆլա խաս-
թախանէլէրինտէ իւշ կիւնտէն զիատէ թէմամըլա եիւպ իւսթիւնէ պրագըլըպ,
էքսէրիսի ֆէվթ օլտու:

Դեկտեմբեր Գոտ , Օսմանյա լըարըն Սօֆիա ալայընտա մուղիզանը Սօֆիալը պիր Պոսկար : Բլէֆլատան ֆիրար իտիպ , Բուսարա Թիւրքլէրին թէտարիքեաթը վագաաը հագգընտա մալիւմաթը մուֆասսալէ կէթիրոթի : Ճէնէրալ Թօթլօպլէն , մալիւմաթը մէգըիւրէյի Բուսանիա բրէնսինէ թէպիլի իթտիքտէն սօնաբա , Օսման բաշանըն էն դիաթէ ճահար , ճէնէրալ Կանէցըի ճիհէթինտէ վագը օլանաղընա գանի օլմուշ օլտուղունտան , էվամիրի աթիյէյի իթա իթտի :

1. Մն ալթընըը բիատէ ֆըրգասընըն պիր լիվասը իւշ պաթարեա թօր իլէ մաէն , վէ իւշիւնճիւ խասսա բիատէ ֆըրգասընըն պիր լիվասը , Լիէօթընան ճէնէրալ Սգօպէլէֆին թահթը գօմանտասընտա օլտուղու հալտէ , Դեկտեմբեր օնուճու կիւնիւ սապահլայըն շաֆազ սէօքէր սէօքմէզ , Վիտնէհրինին սօլ գըերսընա կիտէճէք վէ շու նիզամյա տուրաճաղար տըր , Խանի օն ալթընըը ֆըրգանըն լիվասը , իւշ պաթարեա իլէ մաէն , Տօլնի տուպնիք նամ մէվգիին գուրպինտէ , քի ճէնէրալ Կանէցըինին ասքէրինէ մուավէնէթ իթմէնէ հագըր պուլունսուն , վէ խասսա իւշիւնճիւ ֆըրգանըն լիվասը տա , Եէնի էմր ալընճայա տէկին , Վիտնէհրինին սօլ գըերսընտա պուլունան իքի առէտ էն Եագըն մէթէրիսլէր արգասընտա , քի լագըմ կէլտիլի թագտիրտէ ճէնէրալ Կանէցըինին վէ Եախօտ ճէնէրալ Գաթալէյին ասքէրինէ մուավէնէթ իտէպիլսին :

2. Մն ալթընըը բիատէ ֆըրգասընըն տիկէր լիվասը իւշ պաթարեա իլէ մաէն , մէվգիինտէ գալանագ իսէ տէ , Եիւրիւմէնէ հագըր վէ ամատէ պուլունաճագ տըր :

3. Իւշիւնճիւ ալճը լիվասընըն իւշ թապուրու Եէվմը մէգըիւրտէ էրքէն Կրէվիցա գարիեէսինէ կիտէճէք , Լիէօթընան ճէնէրալ Պարոն Գրուանլէրին թահթը գօմանտասընտա պուլունան իքինճի շիւպէ ասքէրինէ գուվլէթ վէ մէթա նէթ վիրմէք իլիւն :

4. Միգօվիէ գալէսիլէ Թուլէնիցա տէրէսի արասընտա Բլէֆլա վէ Լօվաշ շօնէպինին մէվպիսինի , օթուղունճու բիատէ ֆըրգասընըն պիր լիվասը իշղալ իտէճէք , վէ պու ֆըրգանըն տիկէր լիվասը Գըզըլ տաղ օրպուկեանընտա գալարագ , Եիւրիւմէնէ հագըր պուլունաճագ տըր : Պու շիւպէնին գօմանտանըզը ճէնէրալ Շնինիթգօվա մուհապվէլ տիր :

5. Տէօրթ առէտ Բուսանիա թապուրու իւշ պաթարեա իլէ մաէն , Դեկտեմբեր օնտա , շաֆագլա պէրապէր , Վէրպիցատան Տէմիր քէօյէ կիտէճէք , վէ տիկէր տէօրթ Բուսանիա թապուրուլա իքի պաթարեա , Վէրպիցա իւզէրինէ Եիւրիւմէնէ հագըր օլանագ տըր :

Պու թէրթիպաթլա ճէնէրալ Կանէցըինին ասքէրինէ գուվլէթ վէ մէթանէթ վիրմէքտէն մատաղ , շայէտ Թիւրքլէր Բուսարը շաշըրտըպ , ասըլ հիւճում իթմէք իսթէտիքլէրի նօթմայը պէլլի իթմէմէք իլիւն , տիկէր պիր ճիհէթէ տօղըու հիւճում իտիլէր իսէ , մուհասէրէ օրտուսունուն տիկէր ճիհէթլէրինէ տէ իմոտա պքքէրի սէվգ օլունապիլըրտի :

Դեկտեմբերին արգաղունճու կիճէսի , քի իրթէսի կիւնիւ թէրթիպաթը մէգըիւրէ իճրա օլունաճագտը , ճէնէրալ Կանէցըինին պուլունտուղու ճիհէթինտէքի մէվագիտէ իֆայի խըտմէթ իտէն ասքէր , իքինճի կըրնատիէ ֆըրգասընըն սիշինճի Գիէվ ալայընտան վէ իւշիւնճիւ ֆըրգանըն տօղուղունճու Սիւպէրիւ կըրնատիէ ալայընտան ալընմըշ օլուպ , պու ասքէր խաթթը միւտաֆանըն հէր թապեալարընը իշղալ իթմէքտէ օլտուղու կիպի , քէնտիպինէ շա-

պուղ խնտատ կէլէճէք էն եազընտա անկէր պիր իքի ալայ տանա կրնատիյէ
ասքէրի վարտը :

Իքի թծընու լիվասընն պիլ ճիւմէ տօգուղ սանթիմէթօլուղ թօքլարը ,
պիրիննի խաթթը միւտաֆապլերտէ տիւլէլտիլմիշ օլուպ , տէօրթ սանթիմէթ-
օլուղ թօքլարը տախի իքիննի խաթթ իւղէրինտէ Կօրնի-Միթրիթօլ իլէ Տօլնի-
Տուպնիքտէ պուլուննազտա , վէ Կօրնի-Միթրիթօլուն չըմալ ճիւնէթինտէ պու-
լուննա թապեալարա պիղպաթ դարիյէյի մէզքիւրէ օն եէտիննի Սրխանկէլ ա-
լայը վէ պէշիննի բիտտէ Փըրդասընն պիրիննի լիվասը վէ իքի պաթարեա Բու-
մանիա թօքնուտ թէրաֆընտան իշղալ օլունուպ , պու ասքէրէ տէ մէզքիւր
Փըրդանըն օն սէքիլիննի Վօլօկտա ալայը իքի պաթարեա թօքլա պէրապէր
իշթիաթըղ իթմէքտէ խտի :

Ինկտեմբերին տօգուղուննու կիւնիւ գար եաղարազ կիճէ ֆուրթունա
տինտի իսէ տէ , վազըթ վազըթ քիւլիյէթլի գար տիւշմէքտէ խտի : Սապանն
սաաթ իւշիւնէ ճասուսուն պիրի ճէնէրալ Սգօպէլէֆէ խապէք կէթթրտի քի ,
Սամանլար հէր մէվիլէրինի թէրք իթմէք իւղրէ տիրլէր : Պու ճասուսա սօ-
րուլտու քի , թէրք ծիւնտուգլարընը ըիվաեթ իթտիյի գալէլէրէ գաւտար պիր
միւֆրէպէ ասքէրի ալայ կէօթիւրմէեէ րազը օլմիւրու , գիրա տօղրուսունու
պէօլլէմէօր խտի իսէ , գուրշունա տիղլիլէճէքտի : Ճասուսա պուրնա մուվաֆա-
գաթ իթտի վէ Սգօպէլէֆ տախի պիր մըգաւար կէօնիւլիւյիւ քէշֆէ սէվգ իյլէտի :

Իշպու քէշֆ ցօլու թիւֆէնկի սըրթընտա Եօլա չըգարազ , սիւրիւքէնէ
սիւրիւքէնէ Թիւրք թապեալարընա եազլաշըպ տիյնէր վէ հազիգաթէն հիշ պիր
ինտան սէսի իշիթմէգ : Պիր թապեանըն թէքէսինէ գաւտար իլէրիլէրէք , էօթէ
թէրաֆընա պագար վէ իշինտէ քիմնէ օլմատըղընը աղնար : Բուսլար մէզքիւր
թապեանըն իշէրիսինէ Փըրլանըպ , հէր պիր քէօշէ պուճաղընը արաշարըրդար
վէ քիմնէյի պուլամաղլար : Պու քէշաֆլար ֆրիշին գալէսինէ տօղրու կիտիպ ,
գուլագ իշիտէպիլէճէք գաւտար , օրատա ատամ օլտուղունու վէ ֆագաթ պու-
ատամլարըն թօքլարը պիւրապէր կէօթիւրէրէք , իսթիւքեամը թէրք իթմէք իւղ
րէ պուլունտուգլարընը ֆարգ իտէրլէր : Շօսէյէ տօղրու կիտէն Եօլուն իւգէ-
րինտէ աեազ գըրըրթընը վէ սէսլէր իշիտիլի , ուզագտան թէքէրէք ճըրըլ-
թընը կէլիլ : Լաքին պիւթիւն խաթթ իւղէրինտէ հիշ պիր աթէշ կէօրիւնմէգ :
Մէզքիւր քէշֆ ցօլու ճէնէրալ Սգօպէլէֆին նէպտինէ ալտէթ իտէրէք , իշի աղ-
նաթաղընտա ճէնէրալ տախի տէրագապ թէլէկրաֆլա Պօկօթտա Կրան տիւք
նիգօյաեա վէ Թուչնիցաա ճէնէրալ Թօթլէպէնէ պու քէշֆիյէթի իշար իյ-
լէտի : Ճէնէրալ Թօթլէպէն տէրագապ ճէնէրալ Կանէցքիյէ խապէր վիրտի , քի
Վիտ նէհրինին էօթէ թէրաֆընտա պուլուննա Կընատիյէ գօլուլա պիլ ճիւմ-
լէ ասքէրին գօմանտանը խտի :

Ճէնէրալ Կանէցքի , Թօթլէպէնին թէլէկրաֆընը ախղ իթտիյինտէ , նէհրը
մէզքիւրուն էօթէպինտէ պուլուննա պիլ ճիւմլէ ասքէրէ , հազըր պուլունուն
տէյի էմր վիրտի : Սիվարի իլէրի գաւաղօլարը , Վիտ չայընն էօթէ գընըսըն-
տա օլան պիլ ճիւմլէ մէսաֆէնին էթրաֆընը իհաթա իթմիշ օլտուգլարը կիպի
պիր գըսմը տա Սօֆիա շօսէսինին թաշ քէօրիւսիւ եանընտա տուրմագապ խտի :

Կիճէ քէք գարանըղ վէ ախլամպը օլտուղունտան , կէօզ պիր շէյ սէշէ-
մէգտի իսէ տէ , բիշտարար տըզգաթը թամմէ իլէ կէօպէտէրէք Եալընըղ տիշ-
նէմէքտէ օլուպ , պիւթիւն կիճէ գուրշուն մէնղիլի տիւշմանա Եազլաշըն իքէն

պիլէ, պիր թիւֆէնք բաթլաթմատըլար. պունլար վազըթսըղ իշի բաթըրտը-
նա վիրմէնիւկ եալընըղ տիննէմէք խթէրլէրտի: Վազըթ վազըթ ճէնէրալ Կա-
նէցքիլէ բաթըրթօլար կէօնտէրիլէրտի քի, պու բաթըրթօլարն մէալինէ Կա-
զարէն, Վիտ նէհրինին Թիւրքլէր թէրաֆընտան մէշղուլ պուլունան սաղ զը-
նըսը իւզէրինտէ, քէօրթիւ ճիհէթինտէ ուղուն գաֆիլէլէր երւրիւմէքտէ օլտու-
ղու իշիտիլմէքտէ, արապալար թէրէլէրտէն զընընա ինմէքտէ վէ պիր մէվզի-
տէ տէ նէհրը մէքքիւրէ կիրիպ ֆազաթ կէշմէմէքտէ խտիլէր. քէզալիք քիւլ-
լիյէթլու ինսան վէ հայվան եըղընթընտան հասըլ օլան պիր կիրիւլթիւ տա-
խի իշիտիլմէքտէ խտի խտէ տէ, հիշ պիր թէրաֆտա տա աթէշ կէօրիւնմէյօրտու:

Գըշ կիճէսի օլուպ շաֆազ կէճ աթտըղընտան, վէ գաթը պիր բուս պու-
լունտուղունտան, քէօրթիւնիւն էօթէսինտէ նէ ճէրնան իթտիլի խայընճա վա-
զըթ կէօրիւնէմէտի. լաքին նիհանէթ բուս տաղըլտը վէ շարգ թէրաֆընտա
ըշըլմանա պաշլատը: Օ վազըթ, Օբանէց վէ Թիրնէն թէրէլէրի արասընտաքի
պէօլիւք օվա, Բուս իլէրի գարաղօշարընա կէօրիւնէրէք, պիւթիւն պու օվա
վէ թէրէլէր ինսան վէ մէքքեարէ իլէ տօլու խտի: Պալատէ զիքրի սէպգաթ
իթտիլի վէշ իլէ, Թաշ քէօրթիւնիւն եազընընտա արապալարա եարըլընշ տի-
կէր պիր քէօրթիւ տահա կէօրիւնտիւ:

Պիւթիւն Օսման բաշանըն օրտուսու, կըրնատիլէ ասքէրինին էօնիւնտէ
պուլունուպ, սապահ սաաթ սէքիլտէ քիւլիւլէթիլ Թիւրք բիատէ ասքէրի ա-
ճէլէ թէրէլէրտէն ինէրէք, քէօրթիւլէրին իւզէրինտէ տիղիտիլէր: Բուս բիշ-
տարալըր տէրազապ մէթէրիսլէրինէ լիւնճաթ խտէրլէթ, տիւշմանըն հարէքէթի-
նի ճէնէրալ Կանէցքիլէ խապէր վիրտիլէր: Մուսաիլէյ ճէնէրալ Կանէցքի պու
խապէրի ալընճա, իշարէթ իշիւն պիր հավա ֆիշլիլ աթտըղընտան, պիւթիւն
խաթթ իւզէրինտէ թրամթէթալար «սիլահ պաշընա» իշարէթի չալտըլար, կըր-
նատիլէր սիլահա սարըլտըլար, վէ օն տաղիգա սիւրմէքսիլին գօլ հէհէթլէ-
րի թէշքիլ օլունտուլար:

Հավա ֆիշլինին աթըլտըղընտան պէշ տաղիգո սօնրա վէ թրամթէթա-
լար հէնուղ չալընմագտա իքէն, ճէնէրալ Կանէցքի պէկիրէ բաքիպէն, մէք-
քիւր քէօրթիւտէն իւշ քիլօմէթիւ մէսաֆէտէ պուլունուպ Սիպէրիա ալայընըն
թահթը իշղալինտէ օլան իլէրի մէթէրիսլէրէ գօշմագտա խտի:

Օսման բաշանըն հարպ նիզամը բէք սատէ խտի: Ասքէրինի իքիլէ թագ-
սիւմ խտիւպ, 20,000 Նէֆէր, Վիտ նէհրինտէն տէօրթ քիլօմէթիւ գատար մէ-
սաֆէտէ պուլունան Բուս մէթէրիսլէրինէ եազլաշարապ, եօլ աշմագա մէմուր
ուտու: Քիւլիւլէթլու ալճը ասքէրի իլէրի երւրիւմէքտէ, պունլարըն արգա-
սընտան եայլըմ թապուրլար կէլմէքտէ, վէ պու թապուրլարտան սօնրա տա
իլթիաթ ասքէրի պուլունմագտա խտի քի, հէր հանկը նօգթատա Բուս խաթթ-
լարը տալըլմագա եիւզ թուլթարլար իսէ, օրանա իմատա կիթմէհէ հազըր վէ
ամատէ խտի: Պու իլթիաթըն արգասընտան, 500 էրզապ վէ էշեա արապասը
կէլմէքտէ խտի: Նիրմի պին քիշիտէն իպարէթ տիկէր պիր գօլ տախի Վիտ նէհ-
րի գընըսընտա պուլունուպ, պունա, մուհարէպէնին պաշլատըղընտան իքի սա-
աթ սօնրա իլէրիլէմէսի իշիւն էմր վիրիլմիշտի: Պու եիրմի պին Նէֆէր, սաղ-
տա վէ սօլտա օլան Բուս ասքէրինի կէօղէտէրէք, էվլէլէրի եիրմի պին Նէֆէ-
րին գուշատըլմամասընա տըգգաթ խտէճէքտի: Օսման բաշա մուսախտարէն ի-
թիրաֆ իթտի քի պու իքինճի գօլա իքի սաաթլըգ պիր միւտտէթ վիրտիլի ի-

չիւն , խաթատա պուլունմուշ օլտու : զիրա էյէր ասաքիրի մէրդումէ մուհարէ-
պէնին պաշլանկըճընտան պիր սասաթ սօնրա երւրիւսէ իտի , Բլէշլատան չըգ-
մաղա մուվաֆֆազ օլաճագտը , տէեօր ուտու :

Օսմանլըլար , Վիտին էօթէ թէրաֆընտա օլան օլատա խաթթը հարպլա-
րընր թէրթիպ իտէրէք , ճէսուրանէ իլէրիյէ ֆըրլատըլար վէ պու հիւճուճէրի-
նի հաղըրլամագ իչիւն , Բուս մէվզիլէրինէ թօք պիլէ աթմատըլար : Պու հիւ-
ճում օ գաստար քիւթախանէ պիր հիւճում իտի քի , քէօքրիւնիւն գուրպին-
տէ օլան թէրէլէրտէքի վէ քէօքրիւնիւն էօթէ թէրաֆընտա Վիտ Նէհրի պօ-
յունտաքի թօրլարը , անճագ պիր գաչ կիւլլէ աթմաղա վագըթ պուլտուլար :
Բլէշլա գահրամանլարը , Բուս թապեալարընտան եաղան գուրչունլարը վէ կիւլ-
լէլէրի տիյնէմէերէք , սուս բուս իլէրլէմէքտէ իտիլէր : Պու ասքէր , պէօյլէ
պիր ուղուն մուհարէպէնին միւթէմատիէն վուգու պուլան թէհլիքէլէրիլէ հարպ
աթէշինէ ալըշմըշ օլտուլունտան , տիւնեատա էն մէթին ասքէրլէրտէն օլմուշ
ուտու : Մէհարէթլէ եաղմագտա օլան աթէշին ալթընտան , հիչ պիր թիւֆէնք
պօշալթմագսըղըն իւչ քիլօմէթ րօլուգ մէսաֆէյի երւրիւմէք , պունուս իւսթիւն-
տէ արթըգ պիր չէճաաթ օլմագ իյիտլիք ատտ օլունապիլիր :

Օսման բաշա պիղզաթ հիւճումէ գօմանտա իտուպ , զաթը Շահանէ թէ-
րաֆընտան հէտիլէ իտիլէն ալա պիր ալ աթ իւղէրինտէ , ասքէրին պաշընտա
պուլունմագտա իտի : Իւչ չարեէք պիլէ սիւրմէքսիզին , Թիւրքլըր թապեալա-
րըն էօնիւնէ վասլ օլարագ , Ալլահ , Ալլահ սէտալէրլիլէ Սիպէրիա կըրնատիյէ-
լէրինին իւղէրինէ հիւճում իթտիլէր վէ գըլըճ գըլըճա մուհարէպէնէ պաշլա-
տըլար : Ջանն իտէրսին կէօյտէն պիր խօրթում էնմիշ վէ մէրդում կըրնատիյէ-
լէրի մահ իթմիշտի : Հալ պու քի պու Նէֆէրլէրտի հիչ պիրի թապեատան չըգ-
մանեպ , հէքսի օրատա տիւշտիլէր վէ իրթէսի կիւնիւ Թիւրք ասքէրլէրիլէ
գուճագ գուճաղա սարըլմըշ լաշէլէրի կէօրիւնտիւ : Օսմանլըլար իլը թապեալը
զապթ իթտիքտէն սօնրա , պիրինճի վէ իքլինճի թապեալարըն արասընտա պու-
լունան վէ սէքիզ օվա թօքուլա միւճէհէզ օլան թօքրագ թապեանըն իւղէ-
րինէ հիւճում իտէրէք , թօքճու Նէֆէրլէրինին էքսէրիսինի թէլէֆ իթտիլէր ,
վէ իլը թապեալը Նէ խըճի իլէ ալտըլար իսէ այնի խըշմլա պու թապեալը տա
զապթ իտուպ , ալթը գըլթա թօքունու ալտըլար :

Սապահըն սասաթ սէքիզինտէ Բուսլարըն պիրինճի խաթթը տաղըլմըշտը :
Իշթէ Օսման բաշա օ վագըթ աղնատը քի Վիտ Նէհրի իւղէրինտէ պրագտողը
գօլուն տահա էվվէլ իլէրի երւրիւմէսինէ Հմր վիւմէտիյի իչիւն խաթա իթմիշ
իտի : Էլլնտէ պուլունան հէր գուվլէթիլլէ , պիր եօլ աչապիլէճէքտի : Լաքին
եինէ իլէրի երւրիւմէսինտէ տէվամ իթտի . պիր գաչ տագիգա սօնրա ասքէրի ,
իքլինճի Բուս թապեալարընա միւվասըլէթ իտուպ , պուրատա տա պիր թօքրագ
թապեա պուլունուպ , պու թապեատա էվվէլլէրի կիպի սէքիզ թօք վարտը . ճէ-
սուր Նիղամ ասքէրի մէգքիւր թապեանըն մուհաֆըզլարընը թարտ իտուպ , ի-
քի թօք տահա ալտըլար , զիրա պէկիրլէրի թէլէֆ օլմուշուտու :

Հէլէ քի պու սըրատա Բըթիթ Բիւսի Կըրնատիյէ ալայը եէթիշէրէք , Սի-
պէրիա ալայընա իմտատ իթտի վէ պիր շէտիտ թիւֆէնք աթէշինտէն սօնրա ,
սիւնկիւ մուհարէպէնինէ կիրիշտի : Օսմանլըլար , հիւճումէրինի Սիպէրիա ա-
լայընըն սօլ ճէնահը իւղէրինէ մէրքէզլէնտիլիպ , պիր ազ պէշինճի բիատէ ֆըր-
գասընըն պէշինճի ալայըլա չաթըշտըլար քի Սիպէրիա կըրնատիյէլէրինին սօլ

ճիշէթինտէն Վիտէ սօզրու կիտէն թապեալարտա պուլունմագտա իտի : Բու-
մանիալլարըն ետրինտէ իւչ կիւնտէն պէրու պուրատա պէքլէմէքտէ օլան պու-
ասքէր , ասաքլրի Օսմանիյէ իւզէրինէ էօլլէ պիր շէտիտ աթէշ իթտի քի , Օս-
մանլլար սօլ ճիշէթ իւզէրինէ հիւճուստն կէրի չէքիլտիլէր վէ պիւթիւն զայ-
րէթլէրինի կրնատիյէ ասքէրինին մէրքէզ մէվզիի ալէյինտէ սարֆ իթտիլէր :

Մէշուր Բուս մուհարրիլէրինտէն պիրի , Մէս-ժէ Օֆէ-էլ նամ զագէթա-
տա պէր վէշնը աթի պիր Փըզրա եագլըշ տըր :

«Ճէնէրալ Կանէցքի . տուրմագսըզըն պիրինճի խաթթըմըզըն պիր նօգթա-
սընտան տիկէր նօգթասընա կիթմէքտէ վէ ասքէրէ զայրէթ վիրմէքտէ իտի ,
տէեկէք քի , սիզ մըսըր թարաօընտա թիւճաթ իթմէյի ասլա խաթրընըզա կէ-
թիրմէյինիզ » Նէֆէրլէր ճէվապլարընտա , «պագընըզ էֆէնտիմ , Ֆիշէնքլիք-
լէրիմիզտէ ֆիշէնք զալմատը» տէյինճէ , «սիզին կիպի իյիտ ասքէրէ ֆիշէնք նէ-
լագըմ . տիւշմանը կէրի թէքմէք վէ թապեալարըն ալմագ իշիւն սիւնկիւ էլ վէ-
րիր» տէր իտի : Պուսուս իւզէրինէ ասքէր իլէրի եիւրիւմէեէ միւսասատէ թա-
լէպ իթտիյինտէ , շէօյլէ ճէվապ վիրմէքտէ իտի . «աճէլէ իթմէյինիզ , էվլատ-
լարըմ , սիզին տէ սըրանըզ կէլէճէք , վէ էմր վիրէճէյիմ : Գօրգմայընըզ , սիզի
կէրի պրագմամ : Իշթէ սիզէ ֆիշէնք կէթիրիսօլար »

Մուհարէպէ տէվամ իթմէքտէ իքէն , Թիւրքլէր Վիտ Նէհրինին սօլ գըեը-
սընա եէտի թօք կէշիրմէեէ վէ Բուսլարա օ գատար եագըն տիզմէեէ մուվաֆ-
ֆագ օլմուշլարտը քի , կիւլլէր Բուսլարըն թապեալարըն իւսթիւնտէն կէ-
շէրէք , իշթիաթ ասքէրինէ գատար եէթիւշմէքտէ իտի : Ճէնէրալ Կանէցքի հէմ
պու մատատէնտէն տօլայը վէ հէմտէ Թիւրքլէրին , քէնտի գօլունուն մէրքէզի ա-
լէյինտէ վագը օլան իզտամաթը մէնուսանէլէրինի կէօրէքէք , ճէնէրալ Սթրու-
գօվը , կրնատիյէլէրին իքինճի Փըրգադը գօմանտանը ճէնէրալ Սվէյինին Նէզ-
տինէ իրսալ իթմէեէ մէճպուր օլտու : Պու Փըրգա զաթէն մէյտսնը մուհարէ-
պէեէ կիթմէք իւզրէ Տօլնի տուպնիքտէն չըգմըշ օլտուղունտան ճէնէրալ Սթրու-
գօվ տաթի ալտըղը էմրլէրէ կէօրէ , Փըրգաի մէզքիւրէյի Թիւրքլէրին էն զի-
եատէ ճահտ իթտիլէրի նօգթա իւզէրինէ կէթիրթտի :

Մէզքիւր կրնատիյէ Փըրգասընըն իքինճի լիվասը , իւշիւնճիւ Փըրգանըն
իքինճի լիվասըյլա հէման ալնի վագըթտա , եանի սաաթ օն բատտէլէրինտէ վասլ
օլուպ , իշթէ պու իմտատ ասքէրի մուհարէպէնին ըվիշինի պիւս պիւթիւն տէ-
յիշթիրտի վէ Օսման բաշայը ասլա պիր կէշիտ աշաֆագ հալինէ գօյտու : Սա-
աթ ծն պուշուգտա մէզքիւր իւշիւնճիւ Փըրգանըն Աթտէրհան վէ Ֆանակօրի
ալայլարընտան իպարէթ պուլունտան իքինճի լիվա , տէհշէթու պիր «հուրամ»
պաղըրշարագ , պիր ազ էվլէլ զապթ իթմիշ օլտուղլարը իքի մթէրիսլէրտէ
պուլունտան Թիւրքլէր իւզէրինէ հիւճուս իթտի :

Պու իքի ալայ ասքէր , տիկէր իքի ալայ ասքէր տաթի քէնտիսինէ իմ-
տատ կէլմէեէ հագըր պուլունտուղու հալտէ , Թիւրքլէրի մէզքիւր իքի թօքրագ
թապեալարտան չըգարտըգտան սօնրա , վիրտիյի թէլէֆաթա հիշ պագմանա-
րագ , սիւրաթլէ իլէրլէմէեէ տէվամ իտուպ , Թիւրքլէրի սիւնկիւ իլէ տիկէր ալ-
տըղլարը թապեալարտան տա չըգարտը վէ Սիպէրիա կրնատիյէլէրինին օրատա
զայպ իթմիշ օլտուղլարը թօքլարը ալտըգտան մատա , Օսմանլլարըն Վիտ
Նէհրի սօլ գըեըսընա կէթիրթտիլէրի 7 ատէտ թօքու , վէ պիր պայլագ վէ պիր
չօգ թօքու ճէպհանէ արապալարը ալտը :

Մէջքը թօքլարն պիրիւնի , բէք մէշնուր պիր թարղլա պիր Գազագ ալ-մըշ տըր :

Արսէն Նէֆէտիէֆ նաւ գազագ , ճէնէրալ Գաթալէյին խանրնտա թա-թարլըգ խըտմէթինտէ պուրուճուկ , մուհարէպէ մէյդանընպա նէ ճէրեպն իթ-տիյինի կէօրիւկ խապէր կէթիրմէք իչիւն , մուհարիէյի ճէնէրալ թէրաֆընտան օրահա իզամ օլուճուկուտու : Նէֆէտիէֆ , պէկիրինպէն ինմէկէրէք , թապ-եայը կէրի ալմագ իսթէկէն նէֆէրլէքէ եանաչտը , վէ Օսմանլըլարն , Բուսլար թէրաֆընտան կէրի բիւսկիւրտիւլէրէք , թօքլարնը կէօթիւրմէ կէ չապալատըղ-լարը վազըթ , կէրիտէ գալան թօքուճ իւզէրինէ հիւճուճ իթտի , վէ թօք պէ-կիրլէրինտէ օթուրան նէֆէրլէրի էօլտիւրէրէք , պէկիրլէրին պաշընը չէվիրտի վէ թօքլա պէրապէր թապեալարա կէթիրտի :

Պու սըրատա ճէնէրալ Սվէյինին թահթը գօմպնտաընտա օլան Սամօթիթի կըրնատիյէլէրի Կօրնի վէ Տօնի-Միթրօքօլ արատընտաքի կէչիտաէն մէյտանա չըգըպ պիւնկիւ իլէ Թիւրքլէրին իւզէրինէ հիւճուճ պիրլէ , տիւշմէնի հիչ թիւ-ֆէնք պօշալթմագարըն թապեալարընտան գօվտուլար վէ իւչ թօք ալտըլար : Պու էանատէ բիգգաթ վիրիճի պիր վուգուաթ վագը օլտու : Պէօյլէ պիր գան-լը մուհարէպէնին արատընտա կիւզէլ բուպալար կիյինմիչ պէչ եպաշնտա պիր քիւչիւք Թիւրք գըզը , եաղմուր կիպի եաղմագտա օլան գուրչուճ վէ կիւլէ-լէրտէն միւճիւզաթլա դուրթուլարագ , մէջքը կըրնատիյէ պաքէրինէ տօղրու կէլմիշ օլտուղուճտան , ֆըրգանըն էրիքեանը հարպ լէյիսի Մ Կօլալքին ճան էվլատը իալուկ Բուսիահա եօլլատը :

Բուսլար պու սուրէթլէ իլէրէ խաթթլարնը թէքաք էլէ կէթիրտիքտէն պօնրա , մուհարէպէ պիր ազ թաթիլ խտուկ , պու էանատէ իքի օրտու իլէրի եիւրիւմէկէ ճահտ իթմէքսիլին , իքի իւչ եիւզ մէթրօ մէպաֆէտէն սալթ թիւ-ֆէնք աթտըլար : Օսման բաշա Վիտ իւզէրինտէ թէք իթտիյի 20,000 քիչիլէ վէ ճէնէրալ Կանէքքի տաթի իւչիւնճիւ կըրնատիյէ ֆըրգասըլլա օն ալթընճը բիատէ ֆըրգասընըն միւվասէլէթինէ պէքլէպէտէ իքէն , մէմուլին դայրի պիր վուգուաթ նակէհան վագը օլարագ , Օսմանլըլարն սօն իւմիտլէրինի տէ մանվ իթտի : Օսման բաշանըն պէկիրի վուրուլարագ թէլէֆ օլմուշ վէ բաշա քէնտի-սի տէ եարալանիւշտը . գուրչուճ , սօլ պալտըրընըն պիր թէրաֆընտան կիրիպ , օ պիր թէրաֆընտան չըգիւշտը : Պէկիրի թէլէֆ օլուկ տիւշտիւլիւ իչին , քէն-տի եարալանտըրընըն խապէրի տէ էվլէլա բէք օֆուրտուլարագ տէրագապ օր-տուհա եաեըլտը վէ հաթթա թէլէֆ օլտու տէյի պիլէ սէօլէնտի : Իչթէ օ վա-գըթ պէօյլէ պիր վագաանըն պիր օրտու իւզէրինէ նէ թէէսիրի օլտուղուճու քաղնաչըլտը . պիր օրքու քի եպլընըղ քէնտի գօմանտանընըն գուվէյի մանէչ վիյէ վէ նուֆուղուլլա տանանագտա խտի : Նարըմ սաաթ էվլէլ չըկըն կիւ-պի Բուս թապեալարընըն իւզէրինէ տիւչէն վէ եաղմուր կիպի գուրչուճ եաղ-տըրան ալնի թապուրլար , պաշ գօմանտանլարընըն էօլտիւլիւ խապէրինի ալըն-ճա , տէրագապ գարմա գարըլըղ , Վիտ նէհրի իւզէրինէ չէքլտիլէր :

Պու սըրատա օլ թէրաֆտա էօյլէ պիր տէհէթլի վարըլըղլըղ մէնդարէսի վուգու պուլտու քի պուճուճ էմալինի , 1812տէ Բուսիատաքի մուհարէպէտէ պուլապիլիլիլիլ : Բլէվանըն պիլ ճիւմէ Թիւրք ահալիսի , օրտուճուճ ալիմէթի-նի տուեաքագ , չար չաքուգ էն գըյմէթլի էշեալարընը արագալարա եիւքէ-տիպ , Օսման բաշանըն արտը սըրա Սօֆիա եօլուֆու թիւթմուշլարտը : Թիւրք

ասքէրինին արդասընտա ինթիար , գատըն վէ չօճուգլա եիւքլիւ իքի իւչ պին արապա պուլունուպ , ասքէրէր Վիտէ տօղրու բիւճաթ իթմէք իչիւն , սէլ կիպի մէգքիւր արապալարն իւզէրինտէն կէչտիլէր վէ բէք չօղունու տէվիրտիւէր . կիւլէ վէ գուրչուն իսէ բըթրագ կիպի եաղմագտա վէ արապատաքի պիւչարէլէր տախի մէնուս մէնուս պաղըչմագտա օլտուգլարընտան , թարիֆ օլունմագ պիր գարկաչալըզ հիւքմ իթտի :

Բուլար պու մուվաֆֆադիեթտէն իսթիֆատէ խտէրէք , տէրհալ հէր թէրաֆտան հիւճումէ պաչլատըլար : Էվլէլա ճէնէրալ Տանիլօվըն ֆըրգասը , իքի եանտան պիրէր լիվա ասքէր իմտատը պուլունտուղու հալտէ իլէրիլէտի : Բքինճի կըրնատիյէ ֆըրգասընըն պիրինճի լիվասը թապեալարընտան տըչարը չըգարագ , Թիւրքլէրին սօլ եանը չէվիրմէեէ պաչլատը : Պունտան մատա , Գիէվ պէչինճի կըրնատիյէ ալայընըն իքինճի թապուրու վէ տիկէր պիր կըրնատիյէ թապուրու Վիտ իւզէրինէ տօղրուլարագ , սաղ գըեըսընըն թէքէլէրինի թութմագ իչիւն , սու թա պէլլէրինէ գատար օլտուղու հալտէ , նէհրը մէգքիւրու կէչտիլէր , Պլաղէվաք թէքէլէրինէ թըրմալանտըլար վէ օ թէքէլէրտէ պուլունան Թիւրք գալէսի իւզէրինէ հիւճում իթտիլէր : Գալէի մէգքիւրէտէ պուլունան ասաքիրի մուհաֆըզաի Օսմանիյէ իսէ , հիչ պիր թիւֆէնք բաթլաթմագ սըզըն թէսլիմ օլտու :

Խասսա իւչիւնճիւ ֆըրգասըլա սաֆ բիեատէ օն ալթընճը ֆըրգալարըն լիվալարը , ճէնէրալ Կանէցքի գօլունա իմտատ վէ գուլվէթ իւլ զահր օլմագ իւզրէ , իւք կիւնիւ վիրիլէն էվամիրէ թէվֆիգան սէվգ օլունտուլար իսէ տէ , մուհարէպէեէ հիչ կիրիչմէտիլէր : Ճէնէրալ Գաթալէյին բաքօթօսունտան աղնաչըլտըղընա կէօրէ , Գեկտեմբեր 10տա սապահ սաաթ Դտէ , ճէնէրալ մաթօր Գուրլօվըն թահթը գօմանտասընտա օլտուղու հալտէ , պիր տուպա քէօքրիւ իւզէրինտէն խասսա իւչիւնճիւ բիատէ ֆըրգասընըն ալթը թապուրունու Վիտ նէհրինին սօլ գըեըսընա կէչիրմիտի : Սապահըն սաաթ օնունտա պու ասքէր , ճէնէրալ Կանէցքինին թալէպի իւզէրինէ , Տօնի-Տուպնիքէ տօղրու եիւրիւտիւ վէ օրատա տիւչմանըն սօլ ճիհէթինի սըզըչտըրմագ իչիւն , Սօֆիա չօսէսինտէն իլէրի եիւրիւմէեէ էմր ալտը : Մէգքիւր թապուրլար պու հարէքէթի իճրա իթմէքտէ իքէն , ճէնէրալ Սգօպէլէֆ եանլարընա կէլտի , գօմանտայը էլէ ալտը , ասքէրինի տուրտուրթմագ վէ ինթիաթ նիզամընա տիգմէք , վէ բիատէ ալթընճը ֆըրգա լիվասընըն կէլմէսինէ պէքլէմէք իչիւն , մէրգուլմ ճէնէրալ Գուրլօվա էմր վիրտի : Պու ճէնէրալ , իքի սաաթ մէվլիինտէ տուրուպ , ճէնէրալ Սգօպէլէֆտէն տէ եէնի էմր ալմատըղընտան , ասքէրինի Սօֆիա չօսէսինտէն իլէրլէթտի վէ մուհարէպէ պիթտիքտէ , Վիտ նէհրինին թաչ քէօքրիւսինէ վասլ օլտու :

Պու իֆրիթ մուհարէպէ , Վիտ նէհրինին սօլ գըեըսընտա կըրնատիյէլէրլէ Օսմանը օրտուսու արասընտա տէվամ իթմէքտէ իքէն , մուհասէրէ օրտուսունուն ճէնէրալ Զօթօվ վէ պարոն Գրիւտնէր վէ ճէնէրալ Գաթալէյ վէ ճէնէրալ մաթօր Շնիթնիգօվ վէ Բումանիա ասքէրինին գօմանտանը ճէնէրալ Զէրնաթըն թահթը գօմանտասընտա պուլունան տիկէր ասքէր տախի , Թիւրքլէրին չարգ վէ չըմալ վէ ճէնուպ ճէպէլէրինտէքի իսթիքեամաթա տօղրու իլէրլէմէքտէ իտի : Իսթիքեամաթը մէգքիւրէնին զըսըն աղէմի էվլէլճէ թախլիյէ խիլմիչ օլմաղա , ասաքիրի մէրգուլմէ Կրան տիւք Նիգօլանըն մուվաճէհէսինտէ

Բլէշնա շէհրինի իշղալ իթտի : Սապահչալըն էրքէն կօրնի Սթիւտէնտէ պուլու-
նան իմնէրաթօրա խապէր վիրիլինճէ , էօյլէեէ տօղրու Բատիղէվօ գարիեէսիլլէ
Թուչէնիցա տէրէսի արասընտաքի պէօյիւճէք գալէեէ կէլտի վէ օրատան , էթ-
րաֆընտա էնտիշէ վէ ըզտըրապլա իւշ այ կէշիրիլէն շու շէհրէ , օրտուսունուն
կիրտիլինի սէյր իթտի :

Բրէնա Շարլը պլրապէրլէրինտէ օլան վէ սապահչն սաաթ Զունտա Գրի-
շին դալէսի կիպի թէրք օլունան Կրիվիցա գալէսինէ կիրէն Բումանիա ասքէրի
Թիւրքլէրին հէնուզ եէտի իշղալինտէ պուլունան Ոքանէց գալէլէրինտէ մուգա-
վէմէթ կէօրտիւ , Գըսա պիր մուհարէպէտէն սօնրա , իսթիհքեամաթը մէզքիւ-
րէտէ պուլունան ասաքիրի մուհարէգա տախի սիլահընը թէրք իտուպ , պու-
սուրէթլէ Բումանիալըլար իւշ թօք ալտըլար վէ իքի պլն եէսիր թութտուլար :
Ճէնէրալ Գաթալէյ տախի , էօնիւնտէ օլան իւշ գալէյի զապթ իթմէք իշին մու-
հարէպէ իթտի : Ասքլըլէր պուլ մուհարէպէտէ տէ պիր քաշա , 120 զապթ վէ
3734 նէֆէր եէսիր ալըպ տօրթ թօք զապթ իլլէտիլէր : Ասաքիրի մէրդումէ ,
մէվգիլի մէզքիւրու վէ պիլճիւմլէ իսթիհքեամաթընը զապթ իթտիլէրինտէ , պիլ
ճիւմլէ Բուս վէ Բումանիա ասքէրի , պաշլարընտա Կրան տիւք Նիզօլա պու-
լունտուղու հալտէ , Թիւրք օրտուսունուն արգալարընա տօղրու Վիտ նէհրի
իսթիգամէթլինտէ իլէրլէմէեէ տէվամ իթմէք իշին էսիր ալտը վէ եավաշ եա-
վաշ Սօֆիա շօսէսի գուրպիլտէ Բլէշնանըն զարպ ճիհէթլինտէ քեայլն թէքէ-
լէրտէ մէրքէզլինտի :

էօյլէտէն պիր սաաթ սօնրա , Օսմանլը օրտուսու շու հալտէ պուլունմագ-
տա իտի . եանի , տիւշման խաթթլարընը եարըպ կէշմէեէ մուվաֆիազ օլմա-
եարագ Բուսլար տա արգա թէրաֆտան Բլէշնալը վէ պիլճիւմլէ իսթիհքեամա-
թը զապթ իթմիշ օլտուգլարը հալտէ , Օսմանլըլար Վիտ նէհրինին քէնարընտա
արթըզ եաեըլմաեամազլարը պիր մէվգիտէ սըգըշմըշլարտը վէ զօմանտանլարը
տա եարալանիշար : Պու հալտէ մուհարէպէեէ տէվամ իթմէք միւմքիւնսիզ օ-
լուպ , մէզքիւր օրտու օ կիւնէ գատար մաղլուպ օլմատըղը հալտէ , արթըզ
թէսլիմ օլմագտան պաշգա պիր չարէսի եօգտու :

ԲԼԷՎՆԱ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԹԷՍԼԻՄԻ

Թօք վէ թիւֆէնք սէսլըրի հէնուզ պիւթիւն պիւթիւն քէսիլմէմիշտի , նէ
վազըթ Վիտ նէհրինէ եազլաշան Բուսլար պիրտէն պիրէ «հուրքա» պաղըրտը-
լար , Պունուն սէպէպի շու իտի քի Թիւրքլէր նէհրին էօթէ թէրաֆընտա պիր
պէեազ պայրաշ չէքմիշլէրտի :

Օանտէ թիւֆէնք աթէշի քէսիլտի վէ պիր տաղիդա սօնրա , պիր Թիւրք
զապիթին էլինտէ միւքեալէմէ պայրաղը օլտուղու հալտէ , պէկիրլէ քէօքրիւլիւ
կէշտիլի կէօրիւլալիւ : Մէրգումուն կէօղլէրի պաղլանարագ , իլէրտէքի խաթթ-
լարա տօղրու կէօթիւրիւլալիւ իսէ տէ , ճէնէրալ Կանէցքի , Օսմանլըլարըն պա-
ղը հիլլէլէրինի խաթըրլաեարագ գապուլ իթմէտի , վէ քէօքրիւյէ գատար կէրի

կէօթիւրիւլմէսինի էմր իթտի : Պոռնուն իւզէրինէ շխտէթլէ թօք վէ թիւֆէնք աթէշինէ պաշլանըլուպ , պիր ջարեէք սօնրա իքինճի պիր միւքեալէմէ մշմուռու տահա կէլտի իսէ տէ , օ տա գապուլ օլունմատը , վէ թիւրքճէտէն պաշգա պիր լիսան պիւմէտիյի իչիւն , ճէնէրալ Կանէցքի : Օսման բաշահա խիթապէն Ֆրանսըզճա օլարագ մէրգուճա պիր ուֆագ բուսուլա վիրմէսինի ճէնէրալ Սթրուգօֆա ըէճա իթտի : Բուսուլանըն ալալի շունտան իպարէթ իտի : «Տէվլէթլու Եֆէնտիմ , պու ճիհէթ գօսմանտանը ճէնէրալ Կանէցքի , սիզին եարաւ լանմըշ օլտուղունուղու պիլտիյինտէն , սիզէ թէմամըյլա վէքիլի մութլագ օլապիլէճէք անտամտան պաշգա քիմէյթ գապուլ իթմէեէճէյինի սիզէ պիլտիրմէմի պանա բիճա իտէեօր : »

Պու բուսուլա , Օսմանը մէմուրունա թէսլիմ իտիլտիքտէն սօնրա , Կանէցքի , միւմայիլէյի իլէ քէօբրիւյէ գատար կիտիպ , ճէվապընա պէքէմէսինի Սթրուգօֆա էմր իթտի :

Պիլմէրճէ Թիւրքլէր , Վիժ նէհրինին եանընտա տուրուպ , նէ օլաճապլաւընա ինթիզար իթմէքտէ իքէն , Բուսլար պու պէօյիւք Ֆիթուհաթլարը հապգընտա հիսս իթտիքլէրի մէսրուրիեթի ըզհար իթմէք իչիւն , «հուրան»լարլա եէրի կէօյիւ տիթրէթմէքտէ իտիլէր : Պու սըրատա ճէնէրալ Սգօպլէֆ , Փըրգասընտան էվլէլ էրիքեանը հարպըյլա պէրապէր , քէօբրիւյէ վասլ օլտու : Տէյլնէն վէ Կօլ՝ զազէթալէրինին մուխպիրի Մ . Մագ-Կահան միւշարիլէյի ճէնէրալըն ըրիֆագաթընտա պուլունարագ , մէզքիւր քէօբրիւնիւն էթրաֆընտաքի մէնզարէյի պէր վէհի աթի թարիֆ իտէեօր : «Էթրաֆընտաքի թօբրագտա մուհարէպէ էսէրլէրի տօլու օլուպ , եէր ուպուղարտան հէք գազըլմըշտը : Թա եա գընընտա ճան իւզէրինտէ պիր պէկիր եաթմագտա օլտուղու կիպի , ծնուն եանընտա տալի պիր էօքիւզ պուլունուպ սուս բուս պիզէ պագմագտա վէ սէլ կիպի գանը ագմագտա իտի : Էօնիւմտէ պիր արապա տուրմագտա օլուպ , պունուն տա պէկիրի էօլմիւշ տիւլմիւշտիւ , ծնուն եանընտա պիր Օսմանը նէֆէրինին լաշէսի վարտը քի , քէլլէսի եա կիւլլէ վէ եախօտ գումագարա իլէ կիթմիւշտի : Մէզքիւր արապանըն ալթընտա տիկէր պիր Թիւրքին լաշէսի վէ էթմաֆընտա տէօրթ եարալը եէրէ սէրիլմիշ օլուպ , պու եարալըլարըն պաղըսը կէօզլէրինի կէօյէ տիքմիւշտի վէ պազըլարը տա բարչա բարչա օլմուշ գաբուլթլարընըն ալթընտա գալմըշլարտը :

«Պունլարըն հիշ պիրիսի նէ պիր նիտա իթմէքտէ վէ նէ սէ պիր չէյ սէօյլէմէքտէ օլմանըպ , քէմալը թահամիւլ վէ պիդայտի իլէ կիրիֆթար օլտուգլարը ըղտըրապա տահանագտա օլտուպլարընը կէօրիւնճէ , քէնտիմի թութամահարագ աղլատըմ : Արապանըն արդասընտա գումագարա բարչալարը պուլունմաղա , մէրգուլմ պիլարէլէրին , պունտան եարալանմըշ օլտուգլարը անլաշըլմագտա իտի : Պու եօլուն իւզէրինտէ վէ հէվալիսինտէ էօլմիւշ վէ եարալը Օսմանը ասքէրի , էօքիւզ վէ պէկիր լէշլէրի վէ արապա բարչալարը տօլու իտի : Եօլուն պիր գաշ եիւզ մէթրօ չըմալ ճիհէթինէ տօղրու , Օսման բնշանըն բիշտարը թէրաֆընտան ճէսուրանէ հիւճուլմ օլտունա մէվի սէրաբա մապթուլ վէ մէճրուհ իլէ գալըլ օլուպ , Բուս հէքիմէրի Պէլմիւշ եարալը արամագտա , վէ թէթիլէրէլէր Պէլինճէ , պիրինճի թէտմիլիլէրինի իճնա իթմէքտէ իտիլէր : »

Սգօպլէֆ օրահա կէլիր կէլմէզ , սարը սաշը վէ ուֆագ վէ սարը պընքը պիր Օսմանը գապիթինին , իքի սիվարի իլէ պիրիլէքտէ , քէօբրիւնիւնէ էօ-

թէ թէրափրնտան քէօրրիւնէ տօղրու կէլմէքտէ օլտուղունու կէօրաիւ : Պոն զապիթ կիւղէլ պիր ճրանսըզնա թէքէլլիւնէ , Օսման բաշանըն էրիքնանը հարպ րէիսի Թէվֆիդ բաշա օլտուղունու վէ Օսման բաշանըն տախի ետարալը օլարագ քէօրրիւտէն հէման կիւղ մէթրօ զատար էօթէտէ պիր քիւչիւք պէքճի գուլի- պատընտա պուլունտուղունու պէեան իթտիքտէն սօնրա , էօնիւնտէ պուլունտան զապիթլէրին միւղաքէրէնէ սէլահիյէթլէրի օլմատըղընը ֆարգ իտէրէք , օլտու :

Մուխպիրի մուամաիլէյն պու մէնզարէյի տէ շու վէչն իլէ թարիֆ իտէեօր :

« Պու սիւքիւթ սըրասընտա , զապիթի մուամաիլէյնի սիւզմէքտէ օլտուղունու մոօզ կիպի : օ տա քէմալը պիգայտի վէ ֆազաթ պէօյիւք տըզգաթլա պիզի սիւզմէքտէ իտի :

« Պու սիւքիւթ եափաշ եալմաշ ճան սըգմաեա պաշլամագտա օլուպ , մու- մայիլէյն Թիւրքին սէօյլէչմէնէ աճէլէսի օլմատըղը կէօրիւնիւեօրտու , վէ Բուս- լար իսէ նէզաքէթլէրինտէն նաշի , թէպիմ օլմաղա կէլիպ կէլմէտիլինի սօրմագ իսթէմէեօրլարտը : Պունտան մաատա սահիհէն իչիմիգտէ մուամաիլէյն իլէ միւ- զաքէրէ իթմէնէ հապը օլան հիչ պիր զապիթ եօղուտու : Պունուն իչիւն հալ քէք պուհրանը օլուպ , էյէր էյլէնճէլի ճիհէթի վար իտի իսէ տէ , ճան սըզնա ճագ ճիհէթի տէ վարտը : Իքի օրտու , էն զիատէ պէշ եիւղ մէթրօ պիր պիրիւ- տէն ուղագ օլտուգլարը հալտէ , սիւահպէտէսթ , պիզի սէյր իթմէքտէ իտի , զիրա Բուս բիատէ ապքէրի թէտրիճէն քէօրրիւյէ տօղրու իլէրլէմիշտի : Նիհա- եէթ ճէնէրալ Սգօպլէլէֆ քէլամէ աղաղ իտուպ տէտի :

«— Պիրիսինի մի կէօրմէք իսթէրսինիլ :

« Սիւքիւթ :

«— Քիմի իլէ լագըրտը իթմէք իսթէրսինիլ :

« Սիւքիւթ :

«— Պիր շէյ արղու իտէրմիսինիլ :

Սիւքիւթ :

«— Նէ իչիւն պու ատամ պէօյլէ սիւքիւթ իտէեօր , Ննկիլիգճէ պաղըրտը ճէնէրալ Սգօպլէլէֆ , ճէօզիւնի պանա իսթապ իտէրէք :

« Թէվֆիդ բաշա պիֆութուր տուրմագտա իտի : Իլէրուտէ միւշարիլէյն ի- լէ հուգուգ քէլտա իտուպ , թապիաթը զալմէն էօյլէ սիւքիւթի օլտուղունու աղնատըմ իսէ տէ , պէօյլէ պիր արատա օնուն ֆէվզէլատէ սուսլուղու , եիւ- զիւնտէն պէլլի օլմատան պիր հէյէճանը գալպէ տէ նէվէն մա աթֆ օլունապիլիրտի :

« Նիհաեթի ճէնէրալ Սգօպլէլէֆ շէօյլէ տէտի :

«— Պուրատսքի գօմանտան ճէնէրալ Կանէքքի տիր : Շիմտի կէլիր : Եյէր օնունա սէօյլէչմէք իսթէրսէն . . .

« Թէվֆիդ բաշա եալընըղ պաշընը սալլաեարագ ճէվապ վիրտի :

«— Ղաղի Օսման բաշա չօգ կիւղէլ միւտաֆաա իթմիշ տիր , տէտի պիր զապիթ : Քէնտի դահրամանըղընա պէօյիւք բիայէթիմիլ վար տըր :

« Միւշարիլէյն Թիւրք կիւեա աղնատաեօր կիպի , էօնիւնէ պագըպ տու- րուեօրտու :

«— Մուս պիզ պիր պէօյիւք ճէնէրալ ատա իտէրիլ , տէտի պիր տիկէրի :

« Ճէվապ եօզ , Թիւրք կէօղլէրինի Շիպգայա տօղրու տիքէրէք զանն իտէր- սին Մէհմէտ Ալի բաշանըն կէլմէսինէ պէքլէմէքտէ իտի : Սուս տուրմագա ինան իթմիշ օլան պէօյլէ պիր ատէմէ միւքեալէմէ իթմէեէ չալըչմագ պէյ :

հուտէ պիր շէյ օլաճաղը տէրքեար օլտուղունտան , օ սէվտաւտան վաղ կէշտիք :»
Ճէնէրալ Սթրուգօֆուն միւվասէլէթի , պու մէրապ վիրիճի մէնդարէկէ
խիթամ վիրուպ , Թէվֆիդ բաշա նաղլանմագսըղըն քէնտի քէնտինէ տէրադապ
լաղըրտը իթմէկէ պաշլատը վէ Ֆրանսըղճա օլարադ տէսի :

— Թէվֆիդ բաշա , լիվա , Սաման բաշա օրտուսունտա էրիքեանը հարպլյէ
րէյիսի :

Պունու սէօյլէտիյի սըրատա , էլինի ֆէսինէ կէօթիւրէրէք քէմալը նէզա-
քէթլէ ճէնէրալ Սթրուգօֆուն սէլաւիլատը :

Սթրուգօֆ տախի պիլ մուգապէլէ խամու բիւթպէսինի պէեան իթտիքտէն
սօնրա , Սաման բաշա թէրաֆընտան սէլահիյէթի թամմէսի օլուպ օլմատըղընը
սիւալ իթտիքտէ , Թէվֆիդ բաշա «խայր» ճէվապընը վիրտի :

— Եօյլէ իսէ պիղիմ խաթթլարըմըզա եաղլաշմանըզտան մաղսէտինիզնէ տիրո

— Օրտու վէ Սաման բաշա թէսլիմ օլուեօր :

— Պիլիրիդ , լաքին թէսլիմին իւզէրինէ միւզաքէլէ իթմէկէ սէլահիեթի
թամմէսի օլան քիմսէ կէլմէեօր : Սիղին պաշ զօմանտանընըզա թլմամըլլա վէ-
քեալէթ իթմէք իչիւն սիղէ պիրի լաղըմ տըր . պունու թահրիթէն տէ սիզէ
պիլտիրտիք :

Թէվֆիդ բաշա ճէվապ վիրտի քի , Սաման բաշա եարալը օլուպ , ճէնէրալ
Կանէցքինին նէղտինէ կիտէմէտիյինտէն , վէ օրտույու թէսլիմ իթմէք վաղիֆէի
միւհիւմմինի քիմսէյէ թէվտի իյէմէք խաթէմէտիյինտէն , ճէնէրալ Կանէցքինին
կիտիպ քէնտի նագլ օլունտուղու քիւչիւք խանէտէ պուլմաեա թէնէղղիւ վէ
ինաեթէթ պուեուրմասընը , մուսիրրանէ թալէպ իթմէքտէ իտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ , պու տալէթի ճէնէրալ Կանէցքիյէ թէսլիդ իթմէք
իւզրէ , պիր եալէրի հարպ կէօնտէրաի վէ Թէվֆիդ բաշա տախի Սաման բա-
շանըն նէզտինէ ալտէթ իյլէտի :

Պու միւքեալէմէտէն պիր գաշ տագիդա կվվէլ , աթէշի քէսմէք իչիւն
Բուսլարա էմր վիրմիշ օլուպ , Թիւրքլէր տէ աթէշ իթմէմէքտէ իտիլէր : Օ էս-
նատէ հէր քէստէ պէօյիւք պիր ըզտըրապը գալպ վարտը . էյէր գազաէն պիր
թիւֆէնք բաթլաւըշ օլսա , տէրադապ մուհարէպէ եէնիտէն պաշլայըպ , շիմ-
տիյէ գատար օլանտան բէք զիատէ գանը վէ չէտիտ օլաճագտը :

Ճէնէրալ Կանէցքի տախի այնի տույկուտա օլմաղլա , քէօքրիւյէ եագ-
լաշտըղընտա , պէքճի գուլիպէսինի կէօսթէրէրէք , ճէնէրալ Սթրուգօֆա «կի-
տինիզ» տէյինճէ , մումաիլէյհ կէնճ զապիթ , պէկիրինի մահմուզաեըպ , չօսէ-
նին եօգուշունա տօղրու ֆըրլատը : Հէնուղ սիլահլարը էլինտէ քիւլլիլէթլու
Սամանը աօքէրլէրի սուս բուս քէօքրիւնիւն իւզէրինտէ , եօլուն իւզէրինտէ ,
պաթարեա պարպէթալարընըն իւզէրինտէ վէ տաղ էնիլլէրի իւզէրինտէ տուր-
մագտա իտիլէր . պու սըրատա տա , օն ալթընճը ֆըրգա իլէ , պունուն պիր աղ
սօլունտա ճէնէրալ Ֆիլօղօֆօլուն խասսա լիվաթը , Գրիլին իսթիքեամաթընը
թէճալուզ իթտիքտէն սօնրա , մէղքիւր տաղլարա տօղրու եաղլաշմագտա պու-
լունուեօրլարտը :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ , ասաքիրի Սամանիյէ միյանէսինտէն կէշէրէք , վէ
մագթուլ վէ եարալըլարը չիյնէմէք իչիւն վիրա տօլաշմաեա մէճպուր օլա-
րադ , պէքճի գուլիպէսինէ եագլաշտը , քի պու գուլիպէսին էթրաֆընտա պիր
չօգ զապիթլէր , պէյլէր , բաշալար , Կըրմըզը Խաշ նըշանընը թաշըեան հէքիւ-

լէր վէ Օսման բաշանըն եսվէրլէրի պուլունմագտա խտի : Պունտան պէօյլէ թա-
րիսէ դայտ օլունաճագ օլան պու խանէ քիրէմիտ էօրթիւլիւ քիւչիւք պիր պի-
նա օլուպ , պիր թէքէնին էթէյինէ տաեանմը տըր : Սթրուգօֆ , պէկիրինին
տիգկինին գաղագ չափուչունա վիրէրէք , էվէ կիրտիքտէ , գարչըսընա 3 գա-
բու չըգար քի , պիրի , իչէրիսինտէ մէճրուհ տօլու պիր ախըր գաբուսու խտի :
Սաղ թէրաֆտաքի օտա Օսմանը զապըթանըյա տօլու օլուպ , տէօչէմէնին իւ-
զէրինտէ պազըրտան մամուլ էգիւմիւ մուզլիալար , ֆիշէնքլէր , գըրըւմը ֆի-
շէնքլիքլէր վէ պիւքիւլիւ սիլահար կէօրիւնմէքտէ խտի : Պիւթիւն պու ա-
տէվէր ալչապ սէսլէ դօնուչմագտա օլուպ , հէքսինտէ աղըր պիր թավը վարտը :

— Օսման բաշա նէրէտէ տիր , աչի Սթրուգօֆ Ֆրանսըզճա սիւալ իթտի :

Գաբուեա էն եագըն պուլունան զապիթանտէն պիրի , ֆիւթ ուրսուզճա
միւմաիլէյհէ պագարագ , պաշը իլէ սօլ թէրաֆտաքի գաբույու կէօսթէրտի վէ
ասլա հէրինտէն գըմըլտանմատը : Սթրուգօֆ կէօսթէրիլէն գաբուեա եագլա-
չըպ աշտը վէ իչէրի կիրտի :

Իշթէ Օսման բաշա , պու քիւչիւք վէ խարապ վէ գաբունուհ սաղ թէ-
րաֆընտաքի ուֆագ պիր օճագտան սիւմ սիյահ քէսիւմիշ օլան , վէ իքի քիւչիւ-
ճիւք բէնչէրէտէն անճագ ըչըգ ալմագտա պուլունան օտատա , պիր իսքէմիլէ
իւզէրինտէ օթուրմագտա խտի , պու իսքէմիլէնին տէ աեագլարը տէօչէմէ հէրին-
տէ օլան թօրլագա պաթմըչտը : Բաշա , սրրթընը տուվարա տաեաթմըշ օլուպ
մանէն վէ մատտէթէն եօրուլմուշ օլտուղու կէօրիւնմէքտէ խտի : Սիւմսը հէր
նէ գատար սօկուն իտի իսէ տէ , պիր էսէրը իսէլէճան կէօսթէրմէմէքտէ խտի :
Սօլ պաճաղը եարալաննըշ օլուպ , չիգմէսի տախի չըգարըմըշ օլտուղունտան ,
թէնէքէտէն մամուլ պօշ պիր ֆիշէնք սանտըղընըն իւզէրինէ գօյմուչուտու ,
Օսման բաշանըն հէքիմի Հասիպ պէյ , քի պիր իրի եարը վէ գուվվէթլի իս-
թիյար ըտը , հէրէ տիգ չէօքմիւշ օլտուղու հալտէ , ճէնէրալընըն եարասընը քէ-
մալը տըգդաթլա մուսեէնէ իթմէքտէ վէ եանընտա տախի իլաճլար , ճէրրահ
ալաթլէրի , եարա պաղլաեաճագ պէզլէր վէ սայիրէ , վէ պիր տէ լէհէն եըպ-
ընգ պուլունմագտա խտի :

Օսման բաշա ինճէ սիյահ չուհատան պիր սէթրէ կիյմիշ օլուպ , պու սէթ-
րէնին գօլարը սըրմա շէրիտլէրլէ միւզէյեէն խտի իսէ տէ , նէ եագասընտա վէ
նէ տախի տիւյմէ հէրինտէ հիշ պիր նըշան էսէրի եօղուտու . նէվրէսիմի օմուզ-
լարը իւզէրինէ աթըմըշ օլուպ , պիր եանտան տա էյրի պիր գըլըճ ասըմըշտը
(պու գըլըճ , զաթը Շահանէնին եօլլատըղը գըլըճ ըտը) : Օտանըն տուվարլարը
էօնիւնտէ պիր չօգ բաշալար մահղուն մահղուն վէ պաշլարընը էօնլէրինէ աս-
մըշ տուրմագտա խտիլէր : Պունլարըն իչինտէ ֆէրիգ Ատիլ բաշա վարըտը քի
ուղուն պօյլու իրի եարը պիր ատամ օլուպ , էվվէլքի Գըրըմ մուհարէպէսինտէ
տախի պուլունմուչուտու : Քէզալլըք Թէվֆիգ բաշա , Աթըֆ բաշա , Հիւսէյին
բաշա , Սատըր բաշա , Էտհէմ բաշա վէ սայիր չօղլարը օրատա խտիլէր :

Սթրուգօֆուն իչէրի կիրտիյի վագըթ , Օսման բաշա էբէյի զահմէթ չէքէ-
րէք աեաղա գազտը , շարգ ուսուլինճէ սէլամատը վէ էվվէլա քէնտիսի էլինի
մումաիլէյհէ ուզաթտը :

— Սիգ եարալանմըչսընըգ , բէճա իտէրիմ օթուրուն , տէտի Սթրուգօֆ օ-
թուրմասընա քէնտիսի տէ եարտըմ իտէրէք , վէ պատէհու իսմ ու բայէ վէ մէ-
մուրիեթինի պէեան իյլէտի :

Օսման բաշա օթուրմասընը թէքլիֆ իթափ ինէ տէ , ճէնէրալ Սթրուգօֆ , ուսուըը իլթիֆաթիյէյի աւքերիյէեէ իթաաթ խտէրէք , աեազտա տուրուոչ օլ-տուղու հալտէ , միւքեալէմէսինէ տէվաոմ իթաի վէ պու սուրէթլէ պիր պաշ գօմանտան պուլուհան բաշաեա ըիայէթտէ գուսուը իթմէտի : Սթրուգօֆոն արդասընտան պիր չօգ Բօլանսիալը պէօյիւք զապիթլէր օտաեա կիրտիլէր , քի պուհլար Ոքանէց թէքլէրինտէ Թիւրքլէրլէ մուհարէպէլէրինի պիթիրիպ , վէ թապուրլարըյլա պէրապէր Օսմանը թապեալարընը կէչիպ , չօտէ եօլուհտան օվաեա էնմիշլէրտի :

Բուս միւքեալէմէ մէմուըու իլէ Օսման բաշա արասընտա միւքեալէմէ , էվլէթլէրլէր կիպի Ֆրանսըզմա ճէրեան իթաի : Միւշարիլէյի պաշ գօմանտան պու լիսանը աղնաեօրուտու իսէ տէ , պիր թէրճէմանգ գուլլանմամազ գատար տա տէյիլ իտի :

— Պուրաեա ճէնէրալ Կանէցքիսին էմրիլլէ կէլտիմ քի , տէտի Սթրուգօֆ , պու սօն րարլազ հիւճում իչիւն խաքիբայինիզի թէպրիք խտէյիմ , վէ քէզալիք ճէնէրալ Կանէցքի պաշ գօմանտան հաղրէթլէրինտէն հիչ պիր էմր ալմամըչ օլ-տուղուհտան , կէրէք սիզին վէ կէրէք պիւթիւն օրտուհուղուն թէսլիմի իչին , հիչ պիր շարթ գապուլ իտէմէեէճէյինի սիզէ խապէր վիրէյիմ :

Օսման բաշա տիղգաթլա տիյնէյիպ , տէրին պիր տիւշիւնճէյէ տալտը :

Պիր տաղիգա սօնրա պաշընը եօգարը ալըպ , քէնտի թապիպինէ խիթա-պէն , աղըր աղըր վէ պիր թէվէքքիւլ իլէ չէօյլէ սէօյլէտի . « կիւնլէր պիրի պի-րինէ պէնզէմէզլէր , կիւնլէր կէլիպ կէչէրլէր , լաքին լաքի կիւն աալա պիր հալ-տէ օլամազ , պիրի պաթիթիար օլուը , պիրի տէ պէտապաթ » : Պատէհու դաք-լէթլէ Սթրուգօֆա տօղրու տէօնիւպ , էլինի չէքէրէք վէ պաշընը պիր ազ է-յէրէք տէտի . « Օրտու պաշ գօմանտանըզըն արզուլէրինէ թէմամըյլա իթաաթ խտէրիմ » :

Օսման բաշա , հէր նէ գատար ալչազ պիր սէսլէ պու պիր գաշ քէլիմէ-լէրի սէօյլէմէքտէ իտի իսէ տէ , գալպինտէ չէտիտ պիր խէլէճան օլտուղու կէօ-րիւլմէքտէ իտի : Բաշանըն եիւզիւնտէ կէօրիւլլէն էմարլէր , պու եիկիթ ճէնէ-րազ հազըլտա խահնախահ հիսս օլուհան թէվէճճիւհի արթըրմագտա իտիլէր :

— Բաշա , ճէվապ վիրտի Սթրուգօֆ ախի ալչազ սէսլէ , հէր չէյ ճէնապը Հազըն էմրինէ միւթ էվազըֆ տըր :

Աշիքեաք կէօրիւնիւեօրուտու քի Օսման բաշա : Կէօրթ այ օնճա միւվաֆ-ֆաղիկէթլէրէ նայիլ օլտուգտան սօնրա , պու տէֆա եինէ քէնտի թէէսիրինէ հիւնէրինէ վէ պաթիթիւնա կիւվէնմիշ օլուպ , ֆիլհաղիգա սօն տաղիգաեա գա-պար տա թէէսիւր վէ հիւնէրի էքսիք օլմամըչ Ֆսէ տէ , նէ չարէ քի պաթիթ եալէր օլմամըչ տըր :

Սթրուգօֆ , Օսման բաշանըն թէմամըյլա Կրան տիւք Նիգօլանըն էմրինէ միւթի օլտուղու պէեանչաթընը իչիթտիքտէն սօնրա , տէրաղտապ ճէնէրալ Կա-նէցքիլէ ատամ կէօնտէրտի , վէ պու պրատա Հասիպ պէյ տախի մէճրուհուն պպֆաղընը սարըպ պիթիթիւք իւզրէ իտի : Օսման բաշա , պիր քէլիմէ պիլէ թէլաֆիթուլ իթմէքսիզին սուս բուս օթուրմագտա օլուպ , բաշալար տա օտա-նըն տուվարլարըն էօնիւնտէն այրըլիսեարազ , քէզալիք սիւքիւթ իւզրէ պու-լումագտա իտիլէր :

Եարըմ սաաթ սօնրա , ճէնէրալ Կանէցքի միւվասէլէթ խոււպ , Օսման բա-

չանցնէն պուլունտուղով ծանաւ կիրտիքտէ, չանգասանը չըդարձորա՞յ էսքի առ-
քէրէրէ մախսու՞ծ օլան պիր սերպէսթիւքէ էլինի լազիպիսէ ուղաթոր վէ իս-
քիսի ան սրգը Դիգըն էլլէ չտիւէր: «Թէպրիք իտէրիմ սիդի, տէտի օնա Կանէցքի
թէպրիք իտէրիմ Թիգլի, հիւճիւմիսիդ բէք կիւզէլ իտի: Բէճա իտէրիմ սիդէ,
էսր վիրտիրնիդ, անլանարը թէրք իթսիդէր:»

Պատէհու Օսման քաշանըն եանընտա օթուրտու: Պիր սագիգա տէրին պիր
սիւքիւթ հիւքմ իտուպ, իքի ճէնէրալար պիր պիրինի մոգապէլէթէն սիւզէ-
րէք աղնամագ իչիւն կիպի պիրի պիրինէ պագմագտա իտիւէր: օրատա գու-
լունան բաշալարտան հիչ պիրի, սօն մէնհուղ քէլիմէյի թէլաֆֆուդ իթմէք իս-
թէմէտիյինտէն, Կանէցքիսին թալէպ իթմիյի էսրի վիրմէք իչիւն, եէրինտէն
պիլէ գըմըլտանմամագտա իտի:

— Կառլէթլու էֆէնտիմ, տէտի Սթրուգօֆ, սաաթընա պագմագ վէ Կա-
նէցքիյէ խիթապէն, — սաաթ տէօրտիւ կէչմիշ տիր, վագըթ հէչիեօր . . .
Թալէպիլիդի թէքրար իթմէ գմիսինիդ:

Ճէնէրալ Կանէցքիսին թալէպի թէրճէման վասէթասըլա թէքրարլանտի,
Օ գէման Սսման բաշա աղըր աղըր գօլունու գալտըրարագ վէ կէօլէրինի
Ատիլ բաշա սօղըրու չէվիրէրէք, գարույու կէօսթէրտի:

Ատիլ բաշա քէմալը հիւրմէթ վէ մահուհիեթլէ Օսման բաշայը սէլամ-
լանըպ, պու շանանը թէէսսիւֆ Լմրի վիրմէք իչիւն, մէգըիւթ գոնլիպէտէն
ճէնէրալ Սթրուգօֆլա պէրապէր տըշարը չըգտը: Պատէհու Օսման բաշա, ագ-
լը պաշնա կէլիեօր կիպի, պիրտէն պիրէ գըլըճընը եօգարը գալտըրտը, սօն
սէլամընը վիրի կիպի պիր լահագ օնա պագտը, վէ իչինի չէքէրէք ճէնէրալ
Կանէցքիյէ թէսլիմ իթտի:

Ատիլ բաշա պիր թէբէտէն եօգարը չըգմըպտան սօնրա, պիր մօլլա տա
պիր մինարէեէ չըգմարագ ասքէրէ պիր գաչ սէօլ խիթապ իթտի վէ սիւանը-
րընը եէրէ պրագմագ լազըմ կէլտիլինի իշարէթլէ աղնաթտը: Ս վագըթ հէքէս
պիր միւտտէթճիք սէս չըգարմագսըզըն, մուսալիֆէթ կէօսթէրտի: Ասքէրլէր,
եըլտըրըմտան վուրուլմուշ կիպի, գըմըլտանմագսըզըն տուրմագտա օրուպ, Ա-
տիլ բաշանըն պաղըրմալարընը թէմամըլա իշիտիեօրլար իտի իսէ տէ, հիչ պի-
րի սիւանընը թէրք իթմէեէ Եիւզ կէօսթէրմէեօր ուտու: Զապըթանըն միւտա-
լսէլէյի մուէսսիթէսի լազըմ կէլէրէք, էվլէլա մահուտ գոնլիպէտին եագընընտա
պուլունան գապիթան սիւանարընը եէրէ աթըպ եըլտըրգտան սօնրա, թապուր-
լարընա կիպիպ այնընը իճրա իթտիրտիւէր: Եսվաշ եսվաշ իէֆէրլէր օ կիւզէլ
թիւֆէնքլէրինի շօնէնին պիր քէնարընա թէրք իթմէեէ մէճպուր օլարապ, հիտ-
տէթ վի մէեուսիյէթ հարաքէթլէրի իլէ սիւանարընը եէրէ աթարլարտը:

Պու սըրատա Բուս ասքէրի բէյ տէր բէյ Օսմանլըլարա եագլաշըպ, պու-
լարը թէմամըլա գուշաթտը վէ կէչէճէք հիչ պիր եօլ պրագմատը:

Ագ սօնրա իքի ճէնէրալ Սգօպէլէֆլէր, պապա օղուլ, մէգըիւր գուլի-
պէեէ վարտըլար: Բուսիա օրտուսունտա պիր տէհչէթլու տուղագտան օ գա-
տար գօրգուլմագտա իտի քի, ճէնէրալ Սգօպէլէֆին պապասը Մաճար իսեա-
նընտան պիր վագաա զիքը իտէրէք, պու չիտիքի հալի տէ օնա պէնդէթմէքտէ
իտի, Շէօլլէ քի, միւթարէքէ օլտուղունտան, խալլի Աւսթրիա գապիթլէրի
տիւշմանա եագլաշմագ իչիւն պիր քէօրիւ կէչմիշ օրմաղլա, պու սըրատա Մա-
ճարլըլարըն գօմանտանը պիրտէն պիրէ Աւսթրիալըլարըն իւզէրինէ սալգըմ ա-

թէչի իճրա իթտիրտի : Հէլէ քի պու վազաւանն միւշապէհէթի օ տէրէճէեէ վարմաներպ , պու տէֆա Թիւրքլէր բէք նիզամլը սուրէթտէ տավրանտըլար :

Պապա վէ օղուլ իքիսի տէ Օսման բաշաննն պուլունտուղու խանէտէն իւ չէրի կիրիպ , բաշա իլէ կէօրիւշտիւլէր : Խօզանտըն , Լօվաչըն վէ Բլէֆլանըն դահրէմանը քիւշիւք Սգօպէլէֆ թէքճէման վասըթասըլլա տէտի :

—Սէօլէյինիզ բաշահա քի հէր ատաւ , թասլիաթըլլա ազ չօգ գըսղանճ օլուր , պէն տէ ասքէրլիյիմ իչիւն , Օսման բաշաննն իւզէրինէ հասէտ խտէտ րոււմ , զիրա պիզի տէօրթ աչ Բլէֆլա էթրաֆընտա ավընտըրարազ , մէմլէքէթինէ պէօյիւք պիր խըտմէթ իթմիշ տիր :

Օսման բաշա պիր իշարէթլէ թէչէքքիւր իթտի վէ պիր սաքին թէպէս սիւմլէ օնա ճէվապ վիրտի :

—Ճէնէրալ պու գատար կէնճ օլուպ տա , խայլի դահրամանըզլար իճրա իթտիյինէ պագըլընճա , պէն կէօրմէսէմ տէ պէնիմ էվլատարըմ , միւշարիլէյհի Բուս օրտուսունտա պիր միւշիր (ֆէլտ-մարէշալ) կէօրլէքլէրինտէ չիւպճէ օլունտամազ :

ՕՍՄԱՆ ԲԱՇԱ ԿՐԱՆ ՏԻԻԲ ՆԻԳՈԼԱ ԻԼԷ ԻՄԲԵՐԱԹՕՐ ԱԼԷԲՍԱՏՐՆՆՆ
ԷՕՆԻԻՆՏԷ . — ԲՈՒՍԻԱՏԱ ԷՍԱՐԷԹԻ .

Ագշամըն սաաթ պէչինէ տօղրու Սգօպէլէֆ վէ Կանէցքի ճէնէրալար , Կրան տիւք Նիգօլայը պէքլէմէք իչիւն , Վիտ նէհրինին էօթէսլինէ ավտէթ իթտիլէր , վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ տախի Օսման բաշայը Բլէֆլայա տախիլ օլմասընը թէքլիֆ իթտի . զիրա Բուսիա օրտուսունտա պաշ գօմանտանը շօսէ թէրաֆընտան Վիտ նէհրինէ տօղրու կէլմէքտէ օլտուղունտան , պէլքի տէ եօլտա պիր պիրինէ թէսատիւֆ իտէրլէր տէյի , Օսման բաշաննն արապասընա իքի կիւղէլ դուլա աթլար գօշուլարազ էվէ եագլաշտըղընտա , պիր խայլի Թիւրք վէ Բուս միւշարիլէյհին կիթմէսինի կէօրմէք իչիւն էթրաֆընա եղըլմագտա խտի . զապիթլէր բաշայը էլլէրինին իւզլրինտէ էվտէն տըշարը չըգարըպ , ուսուլճաճըզ արապահա գօյտուլար , հէքիմի տէ գարչըսընտա օթուրտու : Օսման բաշա եօլա չըգմագտան էվվէլ , քէնտուլի իհաթա խտէն պիլճիւմլէ ասքէրինի սէլամլատը , վէ էօնտէն վէ արգատան պիրէր Բուս վէ Բուլմէն պլօլլիւլ րէֆագաթըլլա արապա հարէքլէթ իթտի : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ , պէկիլլէ Օսման բաշանըն եանընտան կիթմէքտէ օլտուղու կիպի , բաշայի միւշարիլէյհին պիլճիւմլէ էրիքեանը հարպիլէսի տախի , էթրաֆընտան վէ եախօտ արգասընտան կէլմէքտէ խտի :

Օսման բաշա , էօնիւնտէ Բուլմէն աթլըլարը կիթմէքտէ օլտուղունտա կէօրիւնճէ , չիւնքի խուսուսի օլարազ պու միլլէթէ պիր զարագը վարտը վէ տալիմա ասի նագարըլլա պագմագտա խտի , եիւզիւնիւ էքչիթտի , վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆա տէտի քի , քէնտի , Բուսլարա թէսլիմ օլմուշ օլմաղլա , եալընըզ Բուսլարըն րէֆագաթըլլա նագլ օլունմուշ օլտա խտի , բէք մէֆուլուն օլաճագտը :

—Պու էմիր պանա միւթէվագըրֆ տէյիլ տիր , ճէվապ վիրտի Սթրուգօֆ , հալ պու քի արգանըզտա տա Բուս ասքէրի սիզէ րէֆագաթ խտէօր :

Օսման բաշա, արգաստնտա Բուս մըղրագտարարը օլտուղունու խապէր ալտըգտա, գալպի պիր աղ լահաթլանմը կէօրիւնտիւ վէ Բոււնէն ասքէրի արգաստնտան եօլունա տէվամ իթտի: Բաշայի միւշարիւնյի շէհրէ նաղ իտէն պու հէհէթ, շօսէ իւղէրինտէն էքէիճէ եօլ ալմը օլտուղու հալտէ, Վիտ նէհրինին քէնարնտա տէհչէթլի «հուրրան» նիտալարը իշիտիլտի: Կրան տիւք Նիգօլա մէյտանը մուհարէպէհէ կէլմիշ, ասքէրլէրի ֆիւթուհաթլարնըն իւղէրինէ թէպարիք իտէեօրուտու: օ զէման Օսման բաշանըն արապասը չէվրիլիպ միւշարիւնյի Կրան տիւքէ գարշը կիտիլտի:

Էվլէնճէ սէօյլէտիլմիլ վէչի իլէ, Կրան տիւք Նիգօլա սապահլայըն Վիտ նէհրինին սաղ զըեըսընտաքի պիլ ճիւմլէ ասքէրի ալըպ Բլէվնանա կիրմիշ, իւ չինտէն կէչմիշ: վէ Թիւրք օրտուսունու չէվլիւնք վէ կըրնատիյէլէրինին մուհարէպէսինի կէօրմէք իշիւն, Թիյնլն ճիւնթինէ տօղրու տօղրուլարագ, Բլէվնաան չըգմըշտը: Բուս բիատէլէրի սօղաղլարը կէչմէքտէ, գաղաղ գարաղօլարը պիր նօվթատան տիկէր նօվթանա կիթմէքտէ, պէօյիւք թօբլար պէօյիւք բաթլըտը իլէ եուվարլանմագտա իտի: Կրան տիւք Նիգօլա Վիտէ տօղրու իւլէրլէտի: Նէհրը մէգքիւրուն սաղ զըեըսընտա իքի քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ պուլունան վատիլին իշինտէ Բուս ասքէրի հարպ նիգամը իւղրէ Թիւրքլէրին արգալարնա տօղրու երիւիւմէքտէ իքէն, պիրտէն պիրէ պիր եավէրը հարպ Կըրան տիւքէ տօղրու գօշարագ իֆատէյի քէյֆիէթ իթտիքտէ: անիտէ Օսման բաշանըն Վիտ նէհրինին էօթլսինէ աթըլմասը վէ թէսլիմ օլմասը խապէրի եաեըլպ, Կրան տիւքին մայէթինտէ օլան զապըթան վէ նէֆէրաթ հէյէճանլը պիր «հուրրան» կիւրլէթտիլէր: Կրան տիւք պու միւթտէի Խմէրաթօրա վիրտիւմէք իշիւն պիր չափուշ սէվգ իթտի իսէ տէ, Խմէրաթօր պէշ տագիգա էվլէլ, միրալայ Մօրափըքիտէն խապէրինի ալմը վէ մուամիլէյի միրալայը տա միւթտէսի իշին քէնտիսինէ եավէրի հարպ թաեին իթմիլտի:

Կրան տիւք իլէ մայէթը մէվճուտու, Վիտէ տօղրու եօլլարնա տէվամ իտուպ, Բուսլարն իշղալ իթտիքլէրի թէրէլէրէ վէ նէհրը մէգքիւրէ եագլաշտըլար քի: պու նէհրին սօլ զըեըսընտա Բուս կըրնատիյէլէրի վէ սաղ զըեըսընտա գարմագարըն Թիւրք թապուրլարը գարլամըշտը: Պու թապուրլար հէնուզ սիլահլարընը թէրք իթմէմիլշէր իտի իսէ տէ, թօբ աթէչի քէսիլմիլտի:

Կրան տիւք Նիգօլա Վիտ նէհրինէ վասլ օլուպ, պու նէհր բէք տօլանպաճ օլտուղունտան իքի տէֆա կէչիտ եէրտէն միւրուր իտէրէք, կըրնատիյէլէրի խաթթընա եագլաշտը վէ ասաքիլի մէրգումէ թէրաֆընտան հէյէճանլը նիտալարլա գապուլ օլունտու: Միւշարիւնյի, պէկիրինի Սիպլիա կըրնատիյէլէրի ալայընըն էօնիւնտէ տուրտուրթուպ, նայիլ օլտուղլարը պէօյլէ պիր բէվնաղլը ֆիւթուհաթտան տօլայը թէպրիք իտէրէք, թահամիւլ իթտիքլէրի պունճա գահմէթ վէ մէշագգաթ վէ իպրաղ իյլէտիքլէրի շէճաաթը գահրամանանէ իշին թէշէքքիւր իյլէտի, վէ նիհաեթ չաղգասընը պաշընտան չըգարըպ օյնատալագ, Խմէրաթօրա իգրամէն պիր «հուրրան» պաղըլմասը իշիւն իշարէթ վիրտի: Պատէհու պիլճիւմլէ ասքէրին ճէպհէսինի տօլաշարագ, այրը այրը հէր ալայա տա թէշէքքիւրլէր պէհան իթտի:

Գաղաղ կըրնատիյէլէրիլէ տրակօնլարը, Պուկ մըղրագտարլարը, Բիէվ հիւսարլարը (աթլը), բիատէ վէ աթլը թօրճուլարը, Թիւրքլէրտէն ալընան թօրլար հէքսի, մուհարէպէնին սօն ֆասըլ նէրէտէ ճէրեան իթմէքտէ իտի իսէ:

օրատա սրղըշմըշ տուրճագտա խտիւէր : Եօթէտէ պերիտէ Թիւրք Նաչէլէրի վէ ուպուղտան թէլէֆ օլմուշ օն ապէտ գատար պէկիր վէ մանտա լէշլէրի կէօրիւնմէքտէ օլտուղու կիպի , պիր Թագըմ Թիւրք հարալըլարը հօլուն իւղէրին տէքի խէնտէքլէրէ սրղընմըշլար վէ հախօտ հարալարընա պագըլմագ իշին սըրալարընա պէքլէհէրէք արապալարա հասլանմըշլարտը : Չայըն քէնարընտա ֆէշնա հալտէ եարալանմըշ պիր Թիւրք Նէֆէքի եալաշ հալաշ ճաֆ վիւմէքտէ վէ իւշ կրընատիյէ ապէրի տէ օնու թուլմագտա , պաշընա սու տէօքմէքտէ վէ քէնտի սու գապլարըլա սու իշիրմէքտէ խտիւէր :

Քէօքրիւնիւն իւղէրինտէ պիլէ հէր հէր գան հըղըլմըշ , վէ բէք տիւրին օլմանն սուեուն ալթընտա տա ինսան , պէկիր վէ մանտա լաշէլէրի կէօրիւնմէքտէ խտի : Պուշլար Թիւրքլէրին թիւճաթ իթտիքլէրի զէման , քէօքրիւնիւն քէնարը երղընթըտան սէօքրիւլէրէք , սուեա տէօքրիւլիւշլըտի :

Թիւրքլէրին պուլոքնտուղու գըեքտա , ճէպնէնին օ պիր թէրաֆընտա Բուս վէ Բոււմէն հէքիմէրի վէ խաաթախանէ խատէմէլէրի Օսմանը հարալըլարընը պագմագտա , վէ պուշլարըն հանընտա Օսման բաշանըն էն էվլէլ սիւանընը թէսզ լիմ խտէն ապէքրինին թիւֆէնք երղընլարը պուլուհմագտա խտի : Քէօքրիւնիւն էնիշինտէ իքի թէրաֆտա Բուս վէ Բոււմէն ապէքրինտէն գարազը պէքլէմէհէ պաշլամըշտը : Կրան տիւք Նիգօլա , Օսման բաշանըն թէսիլի օլտուղու պէքի էվլինէ վապ օլուպ , բաշա միւշարիլէյին կէօթիւրիւլիւշ օլտուղունու խապէր ալաբագ , շէհրէ կիթմէք իւղրէ Բլէֆնա շօսէսին թուլթուտ : Եօլուն իւղէրինտէ էօթէպէ պէքըտէ պուլունան սիւան երղընթըլարը բէք գիպտէ էսկէլ վիւմէքտէ օլուպ , հէր պիր աղըմտա ֆիշէնք վէ ուպուղ երղընլարընա թէսաթիւֆ օլունմագտա խտի : Մարթինի վէ Բիպօտի թիւֆէնքլէրի արապընտա , էվլէլէի հարալէրտէ Բոււլարտան ալթան Շապրօ վէ Քրէնգաա թիւֆէնքլէրի , ըրօլիւր գարապինալար , էսկի պիշիմ ուգուշ Թիւրք թիւֆէնքլէրի , տապանճալար , ըրօլմէքլէր , խանշէրէք , հաթաղանլար , գըլընլար վէ էլիսըլ պիր չօգ էտէվաթը հարալիլէ պուլունմագտա օլուպ , պու սիւան վէ սալիրէ շօսէնին սագ թէրաֆընտա պալիս պըրա վարտի ապէք պըրապալարը վէ սալիրէ տիւլիւիշտի :

Պուշլան մագտա խայը արապա տա հարալը իլէ տօլու օլարագ Բլէֆնաեա ալտէթ իթմէքտէ վէ արգատան տա գօր գար հայա կիտէպիլէն միւթէատտիտ հարալըլար եիւրիւմէքտէ խտի : Թիւրք մէմուրիյնի սըհիյէսի օ գատար աղ խտի քի , պու հարալըլարըն եիւղտէ պիքրինի պիլէ թէտալի խտէմէտիքլէրիւտէն , Բգբա վէ Բոււմէն հէքիմէրի պու քիւլիւլիթլի մէճրուշ պիշարէլէրի կէօրիւնք , Նէ հաբաճագլարընը շաշըտըլար . զիրա պուշլարը տէրապապ սարըպ թէտալի իթմէք վագիֆէի միւքէլլէֆէլէրի խտի :

Եօլուն հարընտա , Վիա իլէ Բլէֆնանըն արա եէրինտէ Կրան տիւք Նիգօլա վէ Օսման բաշա պիր պիրինէ բաաթ կէլտիլը : Բաշա միւշարիլէյինաբապաք տըրտու վէ հէսիր բաշա տալի . հէքիմինին մուալէնէթիլէ վէ աբապանըն քէօքրիւնիւն տահանարագ պիր տեաղընըն իւղէրինտէ տեաղա գալգաթը : Պիր գաշ աալիլա պու իքի պաշ գօմանտանլար սիւքիւթլէ պիր պիրինէ պագաթըտան սօնրա , Կրան տիւք , պիրտէն պիրէ էլինի ուղապըպ վէ քէմալը տօլթի իլէ Օպմաբ բաշանըն էլինի սիւքիպ տէտի :

— Բլէֆնայը միւտաֆաանըղ իշին սիգի թէպրիք իտէրիւ . պու միւտաֆաա թարիլին էն բարագ շէճաթլարընտան պիրի տիր :

Օսման բաշա մահդուն մահդուն կիւլիմսէտի վէ եւրէյի գալգարագ, պիր իբի քէլիմէ իլէ ճէվապ վիրտիքտէն սօնրա օթուրտու : Բուռ զապիթլէրի տէֆաթլա «պրապլճ, պրանլճ» պաղըրուպ, Օսման բաշայը թիայէթլէ սէլամլատըլար : Հէրքէս հայրէթ ու թէվէճճիւհլէ Բլէվնա զտհրամանընա պագտը : Բուժա նիս բրէնսի, բրէնս Շարլը վասլ օլուպ, բաշանըն արապապընա եագլաշտը, հէման կրան տիւքին տնի սէօլէտիքլէրինի թէքարլատը վէ Օսման բաշանըն էլինի սըգտը, քի օ տա եինէ այաղա գալգարագ սէլամլատը իսէ տէ, աղընտան պիր լաֆ պիւէ չըգարմատը :

— Պու պիր պէօյիւք սիմա տըր, տէտի Ֆրանսըզ աթաշէ միրիթէքի միրաւայ կայիար : Ֆիքրիստէն կէչէն կիպի չըգմաղ տէյի գօրգուեօր խաիմ, լաքին Օսման բաշայը իսայալատըղըմտան տահա զիատէ պուլուեօրում :

— Պու պիր պէօյիւք ասքէր գօմանտանընըն սիմա տըր, տէտի քիւհիւք ճէնէրալ Պօօյլէֆ : Քէնտիսինի կէօրտիւյիւմէ բէք մէմնուում : Օսման Ղազի տիր—վէ հէր նէ գատար թէսլիմ օլուու իսէ տէ, տայիմա զալիպ գալաճագ տըր :

Պէօյլէ պիր շէրէֆի կիւհիւն սէվինճիւտէն նաշի, Բուսլաք Օսման բաշանըն ինսաֆսըգճաւընա Բլէվնա էթրաֆընտան թօքլաթաղըմաեղպ, էօյլէճէ էօլմէլէրինէ սէպէպ օլուուղու մէճրուհլարը պիւթիւն պիւթիւնէ ունութմագտա իտիլէր : Անճագ պու պէօյիւք գօմանտան սէյրու թէմաշա օլուումագտա օլուպ նայիլ օլոււնան պու ֆիւթուհլաթը տա պէօյիւթմէք իչիւն, ծնուն լիագաթը իւղէրինէ միւպալաղա իտիլմէքտէ իտի :

Պու թէսպտիւֆտէն սօնրա, բրէնս Շարլ իլէ կրան տիւք նիգօլա իքիսի տէ Բլէվնաեա կիթտիլէր վէ Օսման բաշա տախի օրահա կիտիպ, պիր կիւղէլ Պուլկար էվինէ գօնուլտու վէ օ կիճէ հէքիմի վէ խատմէսի իլէ օրատա գալտը :

Իրթէպի կիւն սապահլալըն բաշաի միւշարիլէյի Բուսիա իմքէրաթօրուումն թապաթնա կիթտի, քի օ տա քէնտիսի կիպի Բլէվնանըն պիր Պուլկար խանէսինտէ օթուրմագտա խաի : Բաշա հէքիմինէ եասլանմագտա օլուպ, արգասընա տախի կրան տիւք նիգօլանըն թէրճէմանը Մաքէիւվ կէլմէքտէ իտի : Օսման բաշա թաամ օտապընա կիրինճէ, իքինճի Ալէքսանտը օնա եագլաշարագ, Մ. Մաքէիւվին վասիթաաթլա տէտի :

— Մաքէիւքէ օրաուսուումու եարըպ կէչմէք իսթէտիյինիլին սէպէպի նէ օլմուշ տուր :

— Ասքէր օլուուղում վէ շան ու շէօհրէթիմի տէ տիւշիւնտիւյիւմ իչիւն, հէր նէ օլուր իսէ օլուում, պէօյլէ պիր շէյ թէճրիւպէ իթմէյի քէնտիմէ վագիֆէ ատա իլէտիմ . պաջդա տիւրլիւ տալրանմահա նէ իմքեան վարտը վէ նէ տէ հագգըմ վարտը . . . թէճրիւպւմ հիչէ չըգար, լաքին էլէր պիր շէյ վար տա պէնիւք պէտապաթլըղըմը ալալմըր իսէ, օ տա շու տուր քի, զաթը Հաշմէթմէպլէրի հուղուրումն չըգմագ շէրէֆինէ նայիլ օլմագտայըմ :

— Գըլմէթլի շէճաաթընըզ հէր նէ գատար պէնիմ օրտում ալէյիհնտէ պուլունուշ խաի իսէ տէ, եինէ թահաին ու սէնա իտէրիմ :

— Հաշմէթլա էֆէնտիմ, ճէվապ վիրտի Օսման բաշա թիայէթլէ թէվաղու իտէրէք : պէն ասքէրիւք վագիֆէմի իֆա իթտիմ վէ իւմիտ իտէր իտիմ քի, եալընըզ պէնիմ վաթանըմ պուումու իչիւն պանա միննէթտար օլմաեղպ, զաթը Հաշմէթմէպլէրի տախի պէնի թագտիր վէ օրտու իմքէրաթօրիլէրի տէ պանա թիայէթ իտէճէք տիր :

—Վրաճանհրն, Բրավէցին վէ Էթրօբօլուն ասքէրիւիդ թէրաֆընտան ան-
լընտըղընը վէ Օրխանիյէնին իշղալ խիլտիյինի պիլիւրմի խիւնիլ :

—Հաշմէթլու էֆէնտիւմ, հիշ պիր շէյտէն խապէրիւմ եօգտու : Պիղի իշին
պէտպալիւթ օլան Կօրնի Տուպնիք մուհարէպէսինտն պէրու , գըրգ պէշ կիւն
Բլէշլաւա հիշ պիր հալատիս կէլմէմիշ խտի :

—Տահա չօգ էրգաղընըզ վաթիւր յըյըտը :

—Եալընըզ պէշ կիւնիւք օլուպ , օ տա պու սօն թէճըրլուպնին իւք կիւ-
նիւ ասքէրէ թէվղի օլունմուշուտու :

—Իշթէ շէճաաթընըզ հաղգընտա օլան ըիայէթիմէ պիր տէլիլ օլմագ ի-
շիւն , գըլըճընըզ սիղէ խտէ խտէրիւմ : Բուսիատա տախի թաշընապիլէճէքսի-
նիլ , վէ ումարըմ քի օրատա հիշ խօշնուտուզ օլմեհաճաղսընըզ :

Օսման բաշանըն գալպինտէ միհնէթտարլըզ հըսսիյաթը մէվճուտ օլտուղու
Եիւղիւնտէն աշիքեար օլարագ , Իմքէրաթօրու քէմալը թաղիմէ սէլմալտը վէ
Եինէ հէքիմէ Եասլանարագ տըշարը չըգտը : Ավլուտա պիր սանտալեա վիրի-
լիպ , պիր գաշ տաղիգա իսթիրահաթ իթտի : Պիր թաղըմ գապիլթլէր աղիւմ
ըիայէթլէ Էթրաֆընտա տուրմագտա վէ քէք ճէնէրալլար Բլէշլանըն ճէսուր
մուհարէղընա իպրաղը հիւրմէթ իթմէքտէ խիլէր : Ճէնէրալ մաթօր Սթէյն ,
Օսման բաշանըն գըլըճընը քէնտիսինէ թէսլիւմ իթտի վէ միրալայ Գիւուհարօվ
տախի պիր մէրսին տալը իտա խտէք , պու սաաթտան իթիպարէն , Եէսիր
օլան օրտու իլէ իյիտ գօմանտանըն , արթըզ Բուսլարըն տէլմանլարը սըրասըն-
տա օլմատըղլարընը աղիւթսը : Օսման բաշա ալթը կիւն Բլէշլա իլէ Պօկօթտա
գալտըղը էսնատէ , գալընա աթիտէքի թէլէկրաֆը քէշիտէ խտէք , էսարէ-
թինի Սթամպօլա խապէր վիրտի :

Պօկօթ , 13 Դեկտեմբեր .

Սատարէթը ուղիւս սըր քեաթիպի Միւմթաղ էֆէնտիւզտէ Բիղա պէշ է-
ֆէնտի հաղրէթլէրինէ :

«Պիր պուշուգ այտան պէրու մուհասէրէտէ օլտուղումուզ մալլալինիլ օլ-
մալը տըր : Օ վաղըթտան պէրու . հիշ պիր խմտա կէլմէտիյինտէն վէ էրգազ
թէմամըլլա պիլթտիյինտէն , ասքէրիւմէ Բուս օրտուսու սաֆլարը արատընտան
պիր Եօլ աշմաղա գարար վիրտիւմ . լաքին հէր նէ գատար սայ ու դայրէթ իթ-
տիւմ իսէ տէ , մուվաֆֆագ օլմահըպ , պիլճիւմէ առքէրիւմէ Եէսիրի հարպ օլ-
տում : Օրտումուն շէճաաթ ու պէսալէթի թագտիր ու թահսին օլունարագ , կէ-
րէք հաշմէթլու Իմքէրաթօր վէ կէրէք պիրատէրի էսալթլու կրան տիւք Նի-
գօլա հաղարաթը թէրաֆընտան սուրէթը ֆէվզէլատիտէ գապուլ օլունտում :
Սօլ պաճաղըմտան Եարալանարմ իսէ տէ , էքէյիճէ էյիլիւմ : ՆէրէԵէ կէօնտէրիլէ-
ճէյիմի հէնուզ պիլլմէԵօրում : Պանա թախսիս օլունան մահալը իգամէթէ միւ-
վասէլէթ իթտիյիւմտէ , թաֆսիլէն սիղէ Եաղաճաղըմ :

ՕՍՄԱՆ

Բլէշլա ալընտըգտան պիր գաշ կիւն սօնրա , պիր շաիյա գուհուր իթտի
քի , Օսման բաշա վէխսմէթլի պիր իթթիհամ իւղէրինէ ճէվապ վիրմէք իշիւն
պիր տիվանը հարպա չէքիլէճէք տիր :

Բլէշլատա Եալընըզ իւշ Բուս Եէսիրի սլուլունուպ պիր Եարալը պիլէ Եօգ
տու . պուշուն իշին միւշարիլէյհ Թիւրք ճէնէրալը հաղգընտա պիհաղգըն շիւքէ

օլունմագտա խտի քի, սաղ սաղ էլինէ տիւշէն տիւշմանլարընըն քեաֆֆէտինի սէրաքա գաթլ իթմիշ տիր: Պու խուսուստա ճէնուպի Ամէրիգալը ճէնէրալ Ու- իրցին ասըլմասը խաթըրա կէթիրիտի, քի մէրգուլմ Ամէրիգալը պէօյլէ խա- պասէթտէ պուլունմուշ տուր: պիր չօգ Բուս զազլթալարը վէ խուսուսի իլէ Կաղէթ աը Մօսգու շէտիտ պիր պէնտ իլէ պէեան իթտիլէր քի, Իմբէրաթօրու զօմանտա իթտիլի վէ Կրան տիւքլէրին տախի թէշլիքէ վէ մէզահիմնէ հիսսէ- մէնտ օլուուգլարը պիր օրտու, քէնտիսի ճէնօլա մուգալէլէնամէսինին հէր դա- նունլարընը իճրա իթմէք արդուսուստա օլուուգու հալտէ, նէֆէրլէրինին Թիւրք ասաքիրի մունթաղամէ վէ եա դայրի մունթաղամէսի թէրաֆընտան թէլէֆ ու իտամ օլունմասընը աֆվ ու թաստիգ իտուպ տա, ասաքիրի մէրգուլմէ թավր ու հարէքէթինէ մէսուլ օլան զօմանտանլարընը միւճաղաթսըզ պրագամաղ: Մա մաֆիհի մատտէ նէթիճէսիզ գալտը: Բուս ճէնէրալարը, թէսլիմ օլմանա ֆիք- րի օլան Օսմանլը զօմանտանլարընը զօրգուլմագ իսթէլմէտիլէր, վէ ֆիլ վագը տա վուաթը ախիրէ մուճալլէյի ճէնէրալարընըն հապսըզ օլմատըղընը իսպաթ իթտի:

Օսման բաշահա կէլինճէ, միւշարիլէյի թէքտիր օլունտուղու մէզալիմ վէ իթիսաֆաթը տայիմա սուրէթը մուէսսիւրէտէ ինքեար իտէրէք, պէօյլէ պիր թէօհմէթտէ պուլունմատըղընը պէեան իթտի: Մ. Վսէվօլտ Գրէսթօլքի Դեկ- տեմբեր 13տէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆլէ պու պապտէ վուղու պուլան պիր միւ- քեալէմէսինի պէր վէշի աթի նազլ իտէեօր: «Սէօզ, Շիպպատա վէ Թէլիշտէ Թիւրքլէր թէրաֆընտան իճրա օլունան ինսաֆսըզլըզլար վէ զըեազլըզլար իւ- գէրինէ կէլէրէք, Օսման բաշա պէօյլէ պիր խուսուստա ասլա հէմէֆքեար օլ- մատըղընը պէեան իտուպ տէտի: «Քիսմէ պու տիւրլու գալիմլիքլէր իչիւն նէ պէնի վէ նէ տախի ասքըրլէրիմի իթթիհամ իտէմէզ: Պիլիրիմ քի պիլիմ պաշը պօղուզլար պէօյլէ շէյլէր եաքարլար, ծնուն իչիւն պէն տէ էօյլէ պիր եօլ թուլթ- տուլմ քի պու միսիլու պիր շէյ վուղու պուլմասըն: Պունլարըն իչինտէն էն դիատէ արսըզ վէ եօլա եաթմաղլարընը Բլէվիատան զօվտուլմ, գիրա պէյուտէ եէրէ տէ թայլիմ եէյէճէքլէրտի, գուսուսու տա նիզամ թապուրլարընա իտխալ իթտիմ վէ խէնտէք թապեալարը իչինտէ մուհարէպէ իթմէեէ մէճպուր իթ- տիմ: Եաղմակիրլիք իթմէքտէ: օլան պէշ նէֆէր պաշը պօղուզլարը աստըրտըմ վէ ծնտան սօնրա արթըզ պու խասապէթ վուղուա կէլմէտի: Սիզ պանա եա- լընըզ պիր թէքտիր իտէպիլիրսինիզ, շէօյլէ քի մագլթուլ վէ եա աղըրճա եա- րալանմըշ նէֆէրլէրինիզի գալտըրմանա պրագամամագ իչին ալճը ասքէրիմէ էմր վիրմիշտիմ: Լաքին նէեաբայըմ, պու էօլմիւշ վէ եարալանմըշ նէֆէրլէրինիզ, թապեալարընըզ օ գատար եաղըն պուլունմագտա խտիլէր քի, գալտըրմանա կէլսէ իտինիզ իսթիքեամաթընըզն դայիֆ ճիհէթլէրինի ֆարգ իտէպիլիր, վէ սօնրաքի հիւճուտէ պու ֆըրսաթտան միւսթէֆիտ օլապիլիր իտինիզ: Հալ պու քի էն էվլէլ պիզ պու լաշէլէրին թաաֆֆիլնիլնտէն րահաթսըզ օլմայա պաշ- լատըզ, վէ սիզին նէֆէրլէրինիզին, իսթիքեամաթընըզ պու գատար եաղըն տիւշմէլէրի, էմալսըզ շէճաաթլարընա պիր տէլիլ վէ իսպաթ տըր: Լաքին պէնիմ րէֆիլլէրիմտէ իճրա իթտիլիջօրլար տէյի սէօյլէնէն զըեազլըզլարը մէն իթտիրուպ խիթամ վիրտիրմէք իչիւն, պաղընըզ նէ եաքաճաղըմ, — վէ քեաղըտ միւրէք- քէպ իսթէեէրէք, Օսման բաշա, Բէուֆ բաշայա (1) պէր վէշի աթի եաղտը:

(1) Օ վէման Բեուֆ բաշա սէրաքէր գայմագամը օլուպ, պիր գաշ կիւն սօնրա սէ- րաքէր օլտու:

«Բէֆիգիւ»,

«Ճէնէրալ Սգօպէլէֆին պանա պիտիրաիյնէ կէօրէ, պիղիւմ ասքէր Բուս մէնրուհլայը իւզէրինէ ինրաի իթիսաֆաթ իթմէքտէ տիր: Խաթրընըզա կէթիր-մէնէ մէնպուրում քէ, պու միսիլու էֆալ, հըսսիեաթը ինսանիյէհէ, վէ պիլ ճիւմէ գաւանիյնի պէյնէլ միլէլէ, վէ նիհանէթ էրօքանըն սայիր պիլ ճիւմէ տէվլէթլէրի կիպի պիպիւմ տախի դապուլ իթմիչ օլտուղուսուզ ճէնօվա մուզա-վէլէնամէսինէ մուղայիր տիր: Խմտի պիլ ճիւմէ էֆալը իթիսաֆեարանէհէ տէ-րադապ խիթամ վիտիրմէք իչիւն, թէտապիրի սէրիա իթիթիսազ օլունամսընը սիզէ թէքլիֆ խտէրիւմ:»

«Պու մէքթուպ պէօլէ պիր սատէլիք լիսանըլա եաղըմըչ օլուպ, նասըլ քի կիօրիւնիւեօր չարգա մախսուս օլան ուզուն ուզատիեա թալթիֆաթ ու թաղիմաթա տայիր պիր քէլիմէյի պիլէ հալի տէյիլ տիր:

Խմզա ետրինէ Սմման բաչա մէօհիւր պասըպ վէ մէքթուպու ճէնէրալ Սգօ-պէլէֆէ թէսլիւմ խուպ տէտի: «Պու մէքթուպու Բէուֆ բաչայա վարտըրմազ իչիւն պիր չարէ պուլունուզ, վէ էյի պիլիւրիւմ քի պիլ ճիւմէ զըեապըզլար խիթամ պուլաճազ տըր:»

Մէքթուպուն Բէուֆ բաչաեա իրսալ օլունուպ օլունամտըղլնտան խա-պէրիւմիզ եօտ տուր, լաքին մէքքիւր դալիմիլքլէ մուհարէպէնլին սօնունա գա-տար տէվամ իթտիլէր: Հիչ օլմաղսա Սաման բաչա քէնտի հազըրնտա իթթի-համ օլունան էֆալը իթիսաֆեարանէտէն պու սուրէթլէ նէֆրէթ կէօսթէրտի:

Մուախթարէն Բուսիատա էսարլթտէ պուլունամաղտա իքէն, զաղէթալար միւշարիլէյիմ սազ սազ 130 Բուս ետսիրի կէօմտիւրմիւշ օլտուղունու րիվայէթ իթտիլքէրիւտէն, Կ:լ: դաղէթասընա պիր թէլէկրաֆնամէ իրսալ խտէրէք թէք-րար քրօթէսթօ իթտի: Ելինէ օթուզ ետսիրտէն զիատէ տիւշմէտիյնի վէ պուն-լարը տա Մօֆիա իւզէրինէ սալը վիտիլիյնի իռպաթ իյլէտի: Վէ իլալթէն պէ-եան իթտի քի, Սեպտեմբեր 11 վէ 12 մուհարէպէլէրինտէ քէնտի ասքէրի պիր եէսիր ալմամըչ վէ հիչ պիր Բուս ետսիրի էլլէրինէ տիւշմէմիշ տիր: Հալ պու քի պու սմն ֆըզրաեա բէք չօզ ատամ ինանմատը: Լաքին Բուսիա հիւքիւմէ. թի, պու պապտէ էրօքա տէվլէթլէրինէ հիչ պիր թէպլիղաթտա պուլունում-տը, եալընըզ Բումանիանըն եօրուլմազ խարիճիլէ նազըրը, մէմալիքի էճնէպի-եէտէ մուղիւմ մէմուրլարընա պիր խայլի թահրիրաթը ումուսիեէ իրսալ իթմիչ իքէն, ալթիտէքի քրօթէթթօնամէի տէ մէմուրիյնի միւմաիլէյիւմէ իրսալ իյլէտի:

«Բլէվլանըն ալընմատը միւնասէպէթիյլէ Սամանը օրտուսունուն նասլ մու-հարէպէ իթտիլինէ վէ ճէնօվա մուզալէլէնամէսինէ նէ սուրէթլէ րիպէթ իթ-տիլինէ տայիր մէտէնի էրօքաեա եէնի պիր տէլիլ վէ իսպաթ տահա կէօսթէ-րիլմիշ տիր:

«Սաման բաչանըն թէսլիմի գէմանընտա, ետսիր վէ եախօտ եարալը օլա-րազ Բլէվլատա հիչ պիր Բումանիալը ասքէր պուլունամալը տըր: Բաչաի միւ-շարիլէյի խէ էլինտէ իւշ ելիւղտէն զիատէ Բումանիալը ետսիր պուլունատուղու-նու էվիլէճէ Պապը Սիլի խապէր վիլիմիշ տիր:

«Նէզտիւտէ պուլունատուղունուզ հիւքիւմէթէ պու վադաալարը խապէր վիր-մէնիղի բէճա խտէրիւմ:»

Դեկտեմբեր 16-տա Օսման բաշա Պօկօթտան հարեքէթ իտուպ , Գրքմըզը խաչ ճէմիյէթինէ այիտ օլան պիր թրէնը մախսուսլա Բուսիանա իրսալ օլուն մուշ վէ խարգօլտա իգամէթէ մէմուր իտիլմիշ տիր : Օրատա Օսման բաշա մախֆիճէ պիր էօմլուր կէչիրիպ , եէսիր օլարագ այնի շէհիրտէ պուլունան վաթան տաշարնտան բէք չօղուլա կէօրիւշմէք պիլէ իսթէմէզտի : Զաթը Շահանէ , միւշարիլէյի հագգընտա օլան թէվէճճիւհ վէ ինթիրամընա պիր տէլիլ օլմագ իւզրէ , Հինտիսթանտան կէլէն իանէլէրտէն մէսարիֆի չախսիյէսի իչին 1000 ատէտ Օսմանլը լիրասը իրսալ իթմիշ տիր : Օսման բաշա եօլտա իքէն պիր չալիյա զուհուր իտէրէք , պէօյլէ պիր մաղլուպիլէթին իւզէրինէ արթըգ եաշամագ իսթէմէտիյինտէն , Զիմնիցատա քէնտի քէնտիսինի զէհիրլէմիշ օլտուղու սէօյլէնտի :

ԵՆԻՍԵՐԼԷՐ ՎԷ ԵՄԱՂՄԱ ՕԼՈՒՆԱՆ ԷՇԵՄ

Բլէվլա էթրաֆընտա ճէնէրալ Թօթլէպէնին իթիլիսագ իյէտիյի ուսուլը մուհասէրէ , Դեկտեմբեր օնունճու կիւնքի բարլագ ֆիւթուհաթա միւնճէրր օլարագ , զաթը Շահանէնին էն ալա ճէնէրալը , Օսմանլըարն էն ալա օրտուսու եէսիր օլունշ օլուպ , իշթէ օ վագըրթ Բուսլար 150,000 զատար նէֆէրաթը , անսրզըն եարըմըշ օլան իսթիհքեամաթ իչինտէ օլտուգլարը հալտէ , պիր միւտտէթ ավընտըրմըշ օլան Բլէվլա մուհաֆըզլարնըն գաշ քիշիտէն իպարէթ օլտուգլարնըն աղնատըլար : Թօթլէպէնին բարօրթօսունա կէօրէ , եէսիրլէրին ճէման եէքիւնիւ օն բաշատան իպարէթ իտի , եանի միւշիր Օսման բաշա պաշ գօմանտան , ֆէրիգ Ատիլ բաշա , լիվա Թահիր բաշա էրիքեանը հարպ ռէյիսի , Թէվֆիգ բաշա իսթիհքեամ գօմանտանը , քի էքսէրիա մուվագգաթէն էրիքեանը հարպ ռէյիսիլի մէմուրիեթինի իճրա իթմիշ տիր , Ահմէտ բաշա թօքճու գօմանտանը , Աթըֆ բաշա , Սատըգ բաշա , Թահիր էօմէր բաշա , Հիւսէյին Վասֆի բաշա վէ էտէէմ բաշա , 130 պէօյիւք զապիթ , 2000 քիւշիւք զապիթ , 40,000 բիատէ վէ թօքճու , վէ 1200 սիվարի : Պուշտան մաատա մէզքիւր բարօրթօսուն թախմիլինէ կէօրէ , մէզքիւր օրտու մուհասէրէյի եարըպ տըշարը չըգմագ իչին իթտիյի թէճրիւպէտէ 6000 քիշի զայպ իթմիշ վէ Բլէվլա խանէլէրինտէ տախի 4000 խասթա վէ եախօտ եարալը պուլունմուշ տուր :

Էյեր օրտույի մէզքիւրուն էրզագսըզ պուլունտուղու , իչէրիսինէ խասթալըգ տիւշտիւլիւ վէ հէման քեաֆֆէթէն միւհիւմաթը գալմատըրը նազարը տըգգաթա ալընըր իսէ , քէնտի տէօրթ միսլի գատար օլան պիր տիւշման ալէյհինտէ շու պիր ավուճ օրտունուն պու տըշարը չըգմագ զայրէթը ուլուվիլիյէսի , Օսման բաշանըն վէ քէնտի իյիտ ասքէրլէրինին մուգավէմէթը գահրամանանէսինին պիր շանլը վէ լալըզը նիհանէթի ատտ օլունապիլի . վէ Ֆրանսրզլար տա պու թէսլիմ իլէ տիկէր պիր մարէշալըն (Պագէնի տիւէք իսթէեօր) թէսլիմինի պիր պիրի իլէ բուպար վէ մուգապէլէ իտէրլէր իսէ , թապիի պիր պէօյիւք աճը տուեաճագլար տըր . զիրա պու մարէշալ մըգտարճա խայլիճէ զի-

եատէ ասքէրէ մալիք պուլունտուղու հալտէ , սիւանընը թէսլիմ իթմէգաւէն էվ-
վէլ , պէօյլէ սօն պիր դայրէթտէ պուլունմատը :

Գեկտեմբերին օնունճու կիւնիւ Բուսլարա տա էրէյիճէ պահալը օթսւր-
տու . խուսուսիյլէ Սիպէրիա ալայը չօգ թէլէֆաթ վիրիպ , հաթթա պազը պէօ-
ւիւքլէրի տախի քեամիլէն մահվ օլտու : Թէլէֆաթը մէգքիւրէ շունտան իպա-
րէթ տիր . իքի պէօյիւք դապիթ , իքի քիւչիւք դապիթ վէ 409 նէֆէր մագ-
թուլ , վէ պիր ճէնէրալ , 4 պէօյիւք դապիթ , 47 քիւչիւք դապիթ վէ 1310
նէֆէր մէճրուհ :

Բլէվլա իչինտէ 77 դըթա թօք պուլունուպ , հալ պու քի մուսխաւարէն
Բլէվլա էթրաֆընտա Բուսլարըն 600 ատէտ թօք պուլտուգլարը խաթըրա կէ-
ւիր իսէ , պունտան Օսման բաշանըն մուվաֆֆադիէթլէ պէօյլէ պիր չօգլուգ
օլան տիւչմանա ուզուն միւտտէթ միւտաֆաա իթտիյինին սէպէպի աղնաշըլա-
պիլիր : Պունտան մաատա Բուսլար քիւլլիյէթլու ֆիշէնք տէ պուլտուլար , լա-
քին թօքճու միւհիմմաթը Բլէվլատա բէք ազ գալմըշտը վէ նասըլ քի էվլէլճէ
սէօյլէնտի , էրգազ տա հէման հիչ եօգ կիպի իտի :

Ասաքիրի Օսմանիյէ սիւանըյլա պէրապէր հիչ պիր պայրագ թէսլիմ իթ-
մէտի վէ պայրագլարըն նէ օլտուղու զապըթմանա սօրուլտուգտա , պունլար հիչ
խապէրիմիզ եօգ տուր տէյի ճէվապ վիքիլլէրտի :

Բլէվլա մէվգիինտէ գօմանտան նասպ օլունան միրալայ Բանիուլթին , Օս-
մանլըլարըն պիր չօգ սանտըգլար կէօմմիւշ օլտուգլարընը Պուկարլարտան խա-
պէր ալարագ , թէսլիմ օլմագտան էվլէլ Թիւրք ասքէրի նէրէտէ տուրուր իտի
խսէ , օրասընը արաշթըրմագ իչիւն գազմա քիւրէքլէ պիր չօգ ասքէր կէօն-
տէրտի :

Պիր սապահ չէհրտէն տըշարը չըգաճագ մահալտէ տէմիրտէն մամուլ պէօ-
յիւք պիր սանտըգ պուլունուպ , իւզէրինտէ պէշ տանէ քիլիտի վարտը . պու
սանտըղը միրալայա կէօթիւրտիւլէր : Եվլէլա գանն օլունտու քի պիր ալայ սան-
տըղը տըր . պիր սաաթտան զիատէ չալըշըլտըգտան սօնրա , նիհաեթ քիլիտ-
լէք աշըլտը վէ իչինտէն պիր Թիւրք միրալայընըն իւնիֆօրմա սէթրէսի չըգտը-
ղընտան , պիր միրալայ սանտըղը օլտուղու աղնաշըլտը : Տահա պիր թաղըմ ու-
ֆագ թէֆէքլէրտէն մաատա , զապիթին պիրի տըգգաթսըղճա պունլտըր գա-
րըշտըրտըղը սըրատա , պիր տէ էշեանըն արասընտան պիր Թիւրք պայրաղը չըգ-
տը քի պիր Օսմանը սիվարի ալայընըն պայրաղը օլուպ , միրալայը մուհարէպէ-
տէն սօնրա պուլմագ իւմիւտիյլէ , սանտըգլա պէրապէր կէօմմիւշ իտի : Սան-
տըգտան ալայ վէ պէօյիւք պայրագլարը օլարագ 7 տանէ գատար պուլունտու :

Իւսէրայի Օսմանիյէտէն պէօյիւք գըսմը Բլէվլա թէսլիմ օլտուղունտան
սօնրա , հէման օ կիւնլէքի Բուսիաեա սէվգ օլունտու : Օ վաղըթա գատար բէք
չիտտէթլի օլմահան գըշ պիրտէն պիրէ աշըրը մէրթէպէ չիտտէթլէնտի , պէօ-
յիւք սօուգլար մէմուլին դայրի օլարագ պաշատը , վէ քէպրէթլէ գար եաղտը-
ղընտան վէ պու պիչարէ եէսիրլէրին գաբօթ վէ սայիր սըճագ թուլթաճագ էլ-
պիսէլէրի օլմատըղընտան , էքսէրիսի թէլէֆ օլտու : Եյէր պաղը մուկապիրլէրին
էօթէտէն պէրիտէն իչիթտիքլէրի շախալէրէ ինանմագ լաղըմ կէւիր իսէ , Բուս
խտարէսի տէ իւսէրայի մէրգումէնին չէքտիյի պունճա ըղտըրապտա գապահաթ-
սըգ տէքիլ տիր : Իշթէ Մատրիտտէ նէշը օլունան Ֆէ նամըյլա պիր դաղէթմանըն
մուխպիրի թէրաֆընտան ալտըղը պիր մէքթուպուն , խտարէյի մէգքիւրէյի իթ-

Թիհամ իտէն յաթիտէքի ֆըգրասընը պուրատա նագլ իտէրիզ , վէ ֆագաթ միւհ-
թէվի օլտուղու մալիւմաթըն սըհէթինէ ասլա քէֆալէթ իտէմէյիզ :

Իշթէ մէզքիւր ֆըգրա շու տուր :

«Օգուումուզ վէ եախօտ կէօրմէմիշսին քի քիւլլիյէթլու էրղազ վէ մէքիւ-
լաթըն օրթասընտա ինսանլար ածլըգտան էօլսիւնլէր :

«Ախաղարը տօնմուշ օլտուղունտան տեագտա տուրմատըգլարը իշին սիւ-
րիւքլէնէ սիւրիւքլէնէ կիթտիքտէն սօնրա , նիհաեթ սօուգտան էօլմիւշ պի-
շարէլէր կէօրիւմիւշ մի տիր : Սիւհալա մուհարէպէ իտիլէն հմնկը շէհիրտէ կէօ-
րիւմիւշ տիր քի , սօգաղար լաշէլէր իլէ տօլսուշ տա , պազը թէնհա օլան մա-
հալլէրտէ տախի քէօքէլէր պու լաշէլէրի եէսին :

«Մա մաֆիհի Թուրնօ-Մակուրէլլիյէ կէլինիզ , վէ պու տէտիյիմ եօլսուզ
վէ ինսաֆսըզ շէյլէրի կէօրէճէքսինիզ : Չանն իթմէյինիզ քի միւպալաղա իտէ-
կօրում , Ալլահ իթմէսին : Պու շէհրին հէք ֆօգաղարը սապահլարը լաշէլէր իլէ
զարանըքօր : Պիշարէ Թիւրք եէսիրլէրինսին սօուգտան հըֆօ օլմազ իշին սըղըն-
աղըգլարը ումումի պահշէլէր քէօշէլէրինտէն , բօլիս մէմուրլարը հէր սապահ
քիւլլիյէթլի լաշէլէր թօրլահըպ , պազէն իքի իւշ կիւնտէ անճագ թէքմիւշ կէօ-
մէպիլիէօրլար :

«Աիւնտիւզ , էքսէրի , սօգաղարըն պիր քէօշէսինտէ զէվալլը Թիւրք աս-
քէրլէրի օթուրմուշ ույուշուզ պիր հալտէ պուլունուրլար : Պազըսը տա լազըր-
տը իթտիյի եէրտէ տիւշիւպ պիր տահա գալգմաքօր : Շէհրլէրտէն տըշարը ,
պոււտան Պուքրէշէ գատար օլան եօլ իւղէրինտէ վէ տահա սայիր եօլլար իւ-
ղէրինտէ էօլէնլէրի սէօյլէմէկօրում , քի օ եօլլարտան արապալար եախօտ թը-
րէնլէր լաշէլէր արապընտան վէ եախօտ լաշէլէր իւղէրինտէն կէշէրէք : Էլհա-
սըլ պու սէֆալէթ վէ տէհշէթ մէնղարէսինի էյիճէ թարիֆ ու պէեան իտէմէ-
եէճէլիտէն տօլայը , սարֆը նագար իտէրիմ :

«Մէսուլլիյէթ Բուսիա հիւքիւմէթինսին տիր քի , պիր սըղընահագ եէր վէ
էրղազ հազըրլամագսըղին 40000 նէֆէր եէսիրի եօլա չըգարմաղա էմր վիթմիշ
տիր :

«Բէք զիատէ ահպապըմ օլան պիր Բուս եիւզ պաշըսը շիպտէթ վէ հիւ-
տէթլէ պանա շէօյլէ տէմիշ տիր :

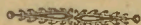
«Պիւթիւն պուշլարըն սէպէպինի աղնամաեօրմուսուշուզ : Աշճըմէ եօրմուշ
«սունուզ քի իւսէրա միյանընտա նէ գատար զիատէ էօլէն օլուր իսէ , իտա-
«րէյի ասքէրիյէ մէմուրլարը տա օնա կէօրէ մէնֆաաթլը օլաճագլարտըր : Բու-
«սիա հիւքիւմէթի պէհէր Թիւրք զապիթի իշիւն կիւնտէ տէօրթ ֆրանզ , վէ
«պէհէր նէֆէր իշիւն պիր ֆրանզ վիլիր : Շիմտի պու պիշարէլէրին էօլմէսին
«տէ իտարէի մէզքիւրէ իշիւն պազ նէ գատար մէնֆաաթ վար տըր :

«Չանն իտէրիմ քի մէրգում զապիթ եարանըն ան եէրինէ պասմըշ տըր ,
պու նամուսուզ մէնֆաաթէրէսիլէքտէն պաշգա պու սէֆալէթէ պիր սէ-
պէպ օլալազ , Օ զավալլարը թօրըլա էօլտիւրմէք տահա էվլա վէ տահա ին-
պանիէթ սայըլըր իտի :

«Պու կիւնէ գատար Բլէշնաաան Պուքրէշէտէք աճլըգտան վէ սօուգտան
1500 քիշի էօլմիւշ տիր : »

Մուալիսարէն պիշարէ Թիւրք եէսիրլէրինսին էքսիլինի , Բուս օրտուսու
քէնտիտէ տէ շէքտի : Ալլահ էքէլի շիշէք թապիր օլունտան խաթալըզ շիտտէթը

Ֆէվզէլատէ իլէ Օսմանլը եէսիրլէրի պէյնիստէ զուհուր իտէրէք , նազլ օլունս տուգլարը տէմիր եօլ էշեասընա թէմամըյլա սիրահէթ իթտի , սօնրա ասքէրլէրէ կէչտի , տահա սօնրա Բուսիահա կիրտի վէ հէր թէրաֆտա քիւլլիլէթլու թէլէֆաթը մուճիպ օլտու : Պու տէհշէթլի խասթալըզ էրմէնիսթանտա տախի զուհուր իտէրէք , օրատա մուհարէպէտէն զիատէ Բուս թէլէֆ իթտի :



ԲԼԵՎՆԱ ԻԶԻՆՏԵ

Սեպտեմբեր 11տէ Բուս թապեալարընտան պիրինտէ , օրտու քեաֆֆէթէն հազըր օլտուղու հալտէ ալէնի վէ մութանթան սուրէթտէ «Զ+էզ Ասրա» քուհալը օգունտու : Զար , մահալը մէգքիւրէ միւվասըլէթ իտէրէք , պէօյլէք խահիշլէ պիրատէրի Կրան տիւք Նիգօյալը գուճազլատը վէ քէնտի էլի իլէ պիրինճի ըիւթպէտէն Սէն Ժօրթ նըշանընըն պիր գըթասընը կէօյսիւնէ թագտը : Տիկէր պիր չօգ նըշանլար տախի իհսան օլունուպ , Թօթլէպէն , Նէբօգօիշիսքի վէ Միլիութին ճէնէրալլարա իքինճի ըիւթպէտէն վէ Նմէրէթինսքի վէ Լէվիցքի ճէնէրալլարա իւշիւնճիւ ըիւթպէտէն ախի նըշանտան իթա իտիլտի :

Տուվանըն խիթամընտա Նմէրաթօր պէկիրէ ըաքիպէն վէ Կրան տիւք Նիգօյա իլէ Բուսմանիա բրէնսի բրէնս Շարըր ըիֆագաթընտա Բլէվնահա ազիմէթ իթտի : Շէհիր պիր ազ ճանլաշմըշ օլուպ , պալգօնլար պայրազլարլա տօնատըլմըշտը վէ Պուկարլար մէրսին տալլարըյլա Զարըն կիւզէրկեհընը թէգեին իթմէքտէ իտիլէր : Քիլիսէ գաբուսունտա Պուկար բարազլարը , խաչ վէ Աւետարան վէ մէրսին տալլարը թութարագ տուրմագտա օլմաղլա , Նմէրաթօր խաչը էօրտիւ , վէ պաշ բարազըն թէպիրիլէրինի գապուլ իյլէտի :

Սօգազլարտա սըրա սըրա պազըր Օսմանլը եէսիրլէրինէ թէսատիւֆ օլունուպ , պունլար քէնտի ուսուլլէրինճէ Նմէրաթօրու սէլամամագտա իտիլէր :

Բլէվնանըն խրիսթիան ահալիսի , Նմէրաթօրա պիր թէշէքքիւրնամէ թագտիմ իթմիշ օլմաղլա , արիզէի մէգքիւրէնին աթիտէքի Ֆըգրալարը պուրահա նազլ իթմէեէ միւնասիպ կէօրիւմիւշ տիր :

«Նմէրաթօրը ազամ ,

... Մանէնտի չէմս , կէլիպ չէհրիմիղէ զիյաբաշ օլտունուզ , վէ ասըրլարտան պէրու թաշտըղըմըզ գէնճիրլէր , գարլարըն կիւնէշ հարարէթիյլէ էրիտիքէրի կիպի էրիյիպ մահվ օլմուշ տուր :

Պիֆիւթուր օլապիլիւրմիյիզ պէօյլէ պիր պէօյլէք վուգուլաթա , պէօյլէ նէթիճէլէրէ , քի եալընըզ պիղէ Փայիտէմէնտ օլմահաճագ տըր , էվլատըմըզ վէ պիրճիւմէ ախլաֆըմըզ ծնտան իսթիֆատէ իտէճէքլէր տիր : Պէշ ա իմթիտատ իտէն մուհասէրէ էսնասընտա կիրիֆթար օլտուղումուղ իղտիրապ ու մշադգաթտան պիղ , Բլէվնա ահալիսի , հազգ գազանմըշը տըր , Պուկար միլլէթինէ էօն աեագ օլուպ , ծնուն հըսսիյաթը ուպուտիյէթքեարանէսինի խաքիբայի հաշմէթբէնահիլէրինէ արզ ու թագտիմ իթմէեէ : Գալիէն գանի օլմուշուզ տուր քի

Բլէշնանն խելասը , էսկի Պուկարիսթանն խելասը տիմէք տիր . պիր չօգ ասըլար էվլէլ էն սօնու էօլմիւշ օլան Բլէշնա , շիմտի էն էվլէլ տիրիւմիշ տիր :

Պու հաեաթը ճէտիտէնին թարիխինի ախլաֆըմըզն զիհնինտէ էյիճէ հըֆզ իթտիրմէք , վէ սիզին շէհրիմիզէ կէլէրէք պիզէ պախշ իլէտիյինիզ սաատէթ միւսթագպէտէ խաթըրա կէթիրիւմէք իչիւն , Բլէշնատա պիր մէքթէպ թէէսիս իտուպ , պու մէքթէպէ նամը իմրէրաթօրիլէրինի վէ գուրթարըճը Ձար իսմինի վիրմէմիզէ միւսաատէ պուեուրմանըզը իսթիրհամ իլէրիզ :

Պուկարիսթան բէք չօգ նիյմէթինիզէ նայիլ օլարագ , սիզի քէնտիսինն մուխլիսինի ատտ իտէր . էվլատլարընը սիզէ հասը վէ թագտիմ իլէր . պուշլար մէմէքէթին իւմիւտի , վէ թարիզը մէտէնիյէթը հագիզիյէտէ թէրագըսընըն վէ Բուսիա իլէ իթթիֆագը ուխուվվէթըհարանէսինին ըէհին ու թէէմինաթլարը տըրլար :

Ժօրթ Սթրաշիմիրին մախտուսու Ալէքսանտըն զէմանը սալթանաթընտա Պուկարիսթանն երլտըզը պիր չօգ ասըլար իչին պու Բլէշնա թէրէլէրինտէ սէօնմիւշ տիր , վէ շիմտի տիկէր պիր Ալէքսանտըն սայէսինտէ եինէ օ թէրէլէրտէ մէքըիւր երլտըզ բարլամահա պաշլամըշ տըր : »

Իմրէրաթօր պիր գաշ սաաթ Բլէշնատա գալտըգտան սօնրա , Բօրատինէ ավտէթ իթտի : Ֆիհագիզա շէհիր էօյլէ պիր հալտէ իտիքի , տուրմայըպ գաշմատան պաշգա չարէ եօգտու : Եվլէճէ եագտըզըմըզ վէչիլ Օսման բաշա մուհասէրէ խաթթընը եարըպ կէչմէք իչիւն Դեկտեմբեր 9 ագշամըսը օրուսու իլէ պէրապէր հարէքէթէ պաշլատըգտա , հէքիմլէր վէ խասթախանէ խատէմէլէրի ճամլէրտէ վէ էվլէրտէ 4000 խասթա վէ եարալըյը եիւզ իւսթիւ պըրագարագ , հարէքէթ իտէն օրուսեա պիրլէշտիլէր : Գըմըլտանմահա թագաուլարը օլմահան պու պիչարէլէր , իւշ կիւն թէտավիսիզ վէ եէմէքսիզ էօյլէճէ եալընըզ գալտըլար : Իմտի Բուսլար շէհիրէ կիրտիքլէրինտէ , կէօլլէրինէ տէհշէթլի վէ եիւրէքլէր բարալայըճը պիր մէնզարէ կէօրիւնտիւ : Պիւթիւն խասթախանէլէրտէ հաեաթտա օլան խասթալարա էօլէնլէրի գարմագարըշ թաաֆֆիւն , բիսիք վէ թարիֆ օլունմագ պիր սէֆալէթ իչինտէ կէօրտիւլէր : Պուսուն իւզէրինէ խասթախանէլէրի տէրագապ թէմիլլէտիլէր , էօլիւլէրի Պուկարարա թաշըթտըլար վէ պիր գաշ կիւն իչինտէ 1100 էօլիւ կէօլտիւլէր :

Շէհիր պիր ազ թէմիլլէնինճէ խասթախանէլէրտէ վէ սէյհար խասթախանէլէրտէ վէֆիաթ քիւլլիյէթլիւ օլուպ , հէր կիւն արապալար տօլուսու էօլիւ թաշընտըզը կէօրիւլմէքտէ օլմաղլա , Մօնթիւր Խաշիէրէլ զագէթաթընըն պիր մուխպիրի , պէօյիւք խասթախանէտէն պիր չօգ էօլիւ չըգարտըզլարընը կէօրմիւշ օլտուղունտան , մէքըիւր տէհշէթլի մէնզարէյի պէր վէչիի զիյր թարիֆ իթմիշ տիր . «Թիւրք խասթախանէ խատէմէլիլի , էվլէլքի կիւնքիւ էօլիւլէրին լաշէլէրինի մանտա արապալարընա եիւքլէթմէքտէ օլուպ , պուշլար շէհրին խարիճինտէ պուղունան չուգուրա կէօթիւրիւլէճէքլէր իտի : Եօլիւլէր խասթախանէնին ալլուսուսա երլըմըշ օլուպ , իւզէրլէրինէ տէ գար եաղմըշտը . տիկէր պիլճիւմէ սէյհար խասթախանէլէր տախի պու հալտէ իտիլէր : »

Շէհրին Պուկար մահալլէրի թօքտան վէ գումպարատան բէք ազ զէտէլէնմիշ օլուպ , Բուսլար Պուկարլարըն մահալլէրինի պիւտիքլէրինտէն , օլտուգճա սագընըրլարտը . անճապ եէնի քիլիսէտէ Թիւրքլէր ճէպխանէ սագլամըշ տըր

խիւղհարաւ , տուվարարը բէք չօգ եէրինտէն տէլինմիշտի : Լաքին Թիւրք մահալլէրինէ կիտիլինճէ , խուսուսիլէ Եէշիլ տաղ թապաւարընըն արգասընտա օլան մահալլէ բէք խարապ օլմուշտու : Հէր թէրաֆտա խարապիլէթ վէ երզըն-թրտան պաշգա պիր շէշ կէօրիւնմէշիպ , սօգազլար թաշ վէ տիրէքտէն գարան-մըշ օլտուղունտան , պէկիրլէր կէշէմէհօրլարտը : Պունտան մաատա Միւսլիման ահալի չօգ զարուրէթ ու սէֆալէթ չէքմիշտի :

Օսման բաշա տըշարը չըգմահա հաղըրլանտըղը գէման , էհալիի մէրգումէ իսանէ վէ մէվալէրինի թէրք խոուպ , վէ պազը էշհա վէ էլպիսէլէրինի գար-մագարըշ արապալարա եիւքլէթիպ , օրտունուն արգասընտան շէհիրտէն տըշա-րը չըքտըլար քի , պէշ ալթը պին գատար արապա օլուպ , շէհիրտէն Վիտ նէհ-րինին իւզէրինտէքի քէօրիւլէ գատար արտ արտա տիղիւմիշ խիլէր : Պօզկաւիւ լուգ գէմանընտա պու արապալարտան չօղու ֆիրար իտէն աւքէր թէրաֆըն-տան տէվիլիպ , պազըլարը տա աթէշ եագըլմագ իշին գըրըլմըշ վէ եագմաճը-լար թէրաֆընտան սօյուլմուշ տուր : Պու արապալարա գօշուլմուշ օլան բէք չօգ մանտա վէ սըղըր , աւքէրէ եէմէք իշիւն քէպիւմիշ տիր :

Պու պիշարէ Թիւրքլէր եիրմի տէօրթ սաաթ , աթէշսիղ վէ խանէսիղ էօյ-լէճէ խըղտա գալտըլար : Բլէշիւահա ալտէթ իթտիքլէրինտէ , խանէլէրինի Պու-կարլար թէրաֆընտան երգըլմըշ վէ սօյուլմուշ պուտուլար : Պու սըրատա պա-զը Թիւրք գարըլարընա ըսաթ կէլինիպ , պունլար էօրթիւլէրինէ պիւրիւնմիւշ օլտուղլարը հալտէ , սուս բուս սօգազլարտա տուվար քէնարլարընտան կիթ-մէքտէ վէ պազէն տախի մահգուն մահգուն էլ ուզաթըպ , Բուս զապըթմանը-տան սատագա տիլէնմէքտէ խիլէր :

ՏԵՎԼԷԹԻ ՕՍՄԱՆԻՅԷ ԷԻՐՕԲԱՆԸՆ ԹԵՎԱՍՍՈՒԹԸՆԸ ԹԱԼԷՊ ԻՏԷՐ

Ինկիլթէրրա սէֆիրի Մ. Լայարա 1877 Օգոստոս այընտա , հիւքիւմէթը Սէյիյէնին Բուսիա իլէ նէ շէրայիթ իւզէրինէ միւսալէհա միւզաքէրէսինէ ըաղի օլաճաղընը աղնահըպ տիյնէմէեէ մէմուր օլտու իսէ տէ , օ վագըթ Անատօլու-տա Մուխթար բաշանըն վէ Բումէլիտէ Սիւլէյման վէ Օսման բաշալարըն մու-զաֆֆէրիեէթլէրիլէ հէր քէս քէշֆլէնմէքտէ օլուպ , քիմնէ միւսալէհա իթմէյի ֆիքրինտէն պիլէ կէշիրմէհօրուտու : Անճագ Դեկտեմբեր իպթիտասընտա սաւլի ու սալան արզու խիլմէեէ պաշլաւտը :

Պու սըրատա սուլի թէրաֆտարանը , զաթը Շահանէնին պիլէ էթրաֆըն-տա պիլ չօգ հէմէֆքեարլարը օլտուղունտան , մուհարէպէյէ տէվաթ օլունտուգ-տա նէթայիճի վէխամէթլէ : օլաճաղընը զաթը Շահանէեէ աղնաթապիլտիլէր : Օ-գոստոստան պէրի աշվալ խայլի թէպէտտիւլ իթմիշտի : Մուխթար բաշանըն մուզաֆֆէր օրտուսու մահվ օլմուշ , Օսման բաշանըն օրտուսու գուշատըլմըշ վէ զայ օլմուշուտու , վէ Թիւրք օրտուլարը պէօյլէճէ քիւլիւլէթլէ ազալմագ-տա իքէն , Բուսլարա տա խայլի իմտատ կէլմիշտի : Մուլի թէրաֆկիրանը պէ-եան իթտիլէր քի , տէվլէթը Օսմանիյէ իմէրաթօր Ալէքսանտրօպն միւսալէհա թալէպ իտէր իսէ , պու մուսմէլէսիլէ , շիմտիյէ գատար մուհարէպէեէ վէ պէլ-

քի տէ սալթանաթը Սէնիյէնին ղէվալինէ սատէճէ սէյրիճի օլան տէվլէթլէրի թէվասսիւթէ շիւբհէսիզ մէճպուր իտէճէք տիր : Շարզ մէսէլէսի , պիր Էւրօթա մէսէլէսի օլուպ , տէվլէթը Սամանիյէ Բուսիա իլէ պաշ պաշա միւզաքէրէ իթմէք իսթէտիյինտէ , Էւրօթա միւտախէլէ իտէճէք վէ Բուսիա տա մէսէլէյի իսթէտիյի թարգտա թէսվիյէ իտէմէհէճէք տիր : Պիր իթիլաֆ հուսուլէ կէլմէտիյինտէ , մուհարէպէհէ տէվամ օլունապիլիր :

Պու միւլահազալարըն զաթը Շահանէ իւզէրինէ էրէյիճէ թէէսիրի օլուպ , ֆազաթ Էտհէմ բաշա չու վէչի իլէ միւլահազաթը մէգքիւրէ ալէյինտէ պուլունտու . շէօյլէ քի , Բուսիա իլէ ուղլաշմագ վէ եախօտ միւտախէլէ օլունաճագ միւսալէհատէ Էւրօթայը կիւճէնտիրմէք օլմագ : Պու սուրէթլէ էյեր միւլսալէհա իտիր իտէ , Թիւրքիանըն հալի նէրէհէ վարըր : Պու տէֆա շարզ մէսէլէսի գաթիէն հալլ օլունալը տըր , եանի եա Բուսիա կէրիլէմէլի , եախօտ տէվլէթը Սամանիյէ զայպ օլմալը : Հալ պու քի իւշ իմէրաթօրլար իթթիֆագը մէյտանտա օլմալլա , զաթը Շահանէ տիկէր տէվլէթլէրին մուէսսիր պիր թէվասսութունա բէք տէ իւմիտ (տէմէպտի :

Չաթը Շահանէ սուլի թէրաֆկիրանըյլա հարպ իսթէհէն Էտհէմ բաշա աւասընտա թէրէտտիւտտէ գալըշ տըր : Սաֆվէթ վէ Սատրզ բաշալար միւսալէհայը նասիհաթ իտուպ , Մէհմէտ Բիւշտի վ. շէվտէթ բաշալարա Շէյի իւշ Իսլամ մուհարէպէնին տէվամընա պէյանը րէլ իթմէքտէ իտիլէր : Իշթէ պու սըրատա Մ. Լայարտըն մէհնուզ թէէսիրի մէյտանա չըգըպ , Էտհէմ բաշա սէֆիրի միւշարիլէյի միւլագաթ իթմիշտի . Պու Իսկէլիզ սէֆիրի , զաթը Շահանէ Բուսիատան տօղրուտան տօղրուեա սուլի ու սալահ թալէպ իտէր գօրգուսուստան նաշի մապէյնէ գօշտու վէ Սատրագամ Էտհէմ բաշանըն էֆքեարըն թասահուպ իլէտի : Հիւնքեար , պէօյլէ պիր աղըր մատտէտէ վիրիլէճէք պիր գարարըն մէսուլիլէթինտէն բէք գօրգմագտա օլտուղունտան , Մ. Լայարտ , գանունը էսասի մուճիպինճէ հիւքմտար միսուլիլէթտէն արլ վէ պէրի իտի :

Վէ սէֆիրի միւշարիլէյի , Սատրագամըն իպղասը վէ հարպ քօլիթիգասընտէ տէվամը իլիւն , զաթը Շահանէտէն սէօզ ալմատըգճա մապէյնտէն չըգմատը : Էյեր պու միւտախէլէ օլմագտա իտի , Էտհէմ բաշա տիւշէրտի , նասըլ քի տէ պիր գաշ հաֆթա սօնրա տիւշտի , վէ Սաֆվէթ բաշա եէրինէ կէլէր իտի . Թիւրքիա Յունիս 8 մէմօրանտօմընըն շարթլարընը գապուլ իտէր իտի , քի պու շարթլար հէր նէ գճտար աղըր իտիլէր իտէ տէ , տահա տէվլէթը Սամանիյէնին Էւրօթատան միւլ ու զայպը տիմէք տէյիլ իտիլէր , նասըլ քի սօնրատան օնուն կիպի պիր շէյ օլտու :

Բլէֆանըն թէսլիմի Սթանպօլտա օ գատար եագըն զանն օլունմամագտա իտի . պիր տէ երլարըրմ կիպի պու գարա խապէր կէլինճէ , հէմանտէմ մուհարէպէ թարաֆկիրանընըն նուֆուղու գալմատը , զիրա պու պէօյիք վուգուսթըն նէթայիճի չապուգ քէշֆ օլունտու . շէօյլէ քի ալմընմագտա օլան 150000 քիշի սէրպէսթ գալարապ , Պալգանլարը թէճավուզ իտէճէք վէ գարչը գօնուլմագ պիր սէլ կիպի Բուլմէլի օվալարընա ինճէքտի : Լաքին աշվալ հէր նէ գատար աղըրլաշտը իտէ տէ , Մ. Լայարտ Պապը Ալլիի եինէ տօղրուտան տօղրուեա Բուսիայա միւրաճաաթ իթտիրմէյուպ , Էւրօթանա միւրաճաաթ իթտիրմէհէ մուվաֆֆագ օլտու : Դեկտեմբեր 12տէ խարիճիլէ նաղըրը , Էւրօթանըն թէվասսութունա թալէպ իթմէք իլիւն , տիւլը մուաղգամա նէգտինտէ մուղիմ

սալթանաթը Սէնիյէ սիւֆէրասընա պիր թահրիրաթը ումումիյէ իրսալ իթմէք-տէ , վէ պու թահրիրաթա էսաս օլարագ , ումում մէմալիքտէ ըսլահաթ իճրա օլունաճաղընը գավիէն վատ իյլէմէքտէ իտի :

Թահրիրաթը ումումիյէի մէքքիւրէ իսէ մուվաֆֆագիյէթսիզ գալտը : Ին-կիլիզ գապինէթօսոունտան մաստա պիլճիւմէ գապինօթօլար , Պապը Ալի թէ-րաֆընտան (օ տա տօղլուտան տօղլուեա օլմաեարագ) թէքլիֆ օլունան միւ-զաքէրէ էսասընը գապուլ օլունմագ պիր շէյ ատտ իթտիլէր : Տէրսաստէթ Գօն-ֆէրանսընըն բրօկրամընը էլէ ալըպ , ըսլահաթ իճրա իթմէք իւզրէ Պապը Ալի-նին վատ իթմէսի վէ պու վատինի տէ եալընըզ քէնտի սէօզլիւյլէ թէէմին իլէ-մէսի իսթիհզա ատտ օլունմագտա իտի . զիրա պէօյլէ վատլէր չօզ տէֆա նազզ օլունմուշ տուր : Դեկտեմբեր 16տա լօրտ Օտօ Բըսըլ , Պէրլինտէն շու թէլէկ-րաֆը եազմագտա իտի . «Ալէմանիա իմէրաթօրու , թէվասսութ իչին Պապը Ալինին վուզու պուլան թալէպինի գապուլ իթմէեօր» : Աւթրիա իլէ Իթալեա տախի Ալմանիա կիպի պիր մուամէլէտէ պուլունարագ , պու սուրէթլէ Էւրօ-բա թէվասսութունուն թասալվուրու ֆիլիլէ չըգարըլամատը :

Աւթրիա աթիտէքի ճէվապը վիրտի .

«Գան տէօքիւլմէսինին վէ մուհարէպէնին սօնունու էզ ճան ու տիլ արզու իտէրիզ : Հալ պու քի Օսմանլը թահրիրաթը ումումիյէսի , սուլուն թէէսիսինի մուճիպ օլաճագ միւզաքէրաթ էսասընը հալի տէյիլ տիր : Պիթէրաֆլըզ վազի-ֆէսի , իքի մուհարիպ տէվլէթլէր արաթընա կիրիպ թէվասսութ թէքլիֆ իթ-մէեէ գօյ վիրմէզ զիրա թէվասսութ օլունճա , միւսալէհա թէքլիֆլէրի տէ թէր-թիպ իթմէք իճապ իտէր :

«Պունունլա պէրապէր , Աւթրիա վէ Մաճարիսթան գապինէթօսու մու-հարիպլէր արաթընտա միւզաքէրաթ պաշլայընճա , միւզաքէրաթը մէքքիւրէեէ տախիլ օլապիլիր : Քէզալիք Շարգ անվալընըն գաթիէն թէսվիյէ վէ թանգիմին-տէ տախի , սուրէթը մէշրուանէտէ օլարագ , նուֆուզ գուլլանապիլիր , զիրա «տուէլը համիյէ»տէն տիր վէ հէմտէ հէմհուտուտ տուր , »

Աւթրիա քէնտի ճէվապընտա պու տուէլը համիյէ քէլիմէլէրինի պուլուն-տուրտուղու իչին , հիւքիւմէթը Սէնիյէ զանն իթտի քի , Էւրօբա 1856 ահտ-նամէսինի Բուֆիա ալէյհինտէ իպգա իտէճէք տիր , վէ Պապը Ալի Վիէննատաքի սէֆիրի մարիֆէթիլէ աթիտէքի սուրէթտէ պիր ճէվապ եազտը :

«Զիյրտէ միւմզի օլարագ , Պապը Ալինին Աւթրիա վէ Մաճարիսթան հիւ-քիւմէթի նէգտինտէ սէֆիր պուլունտուղում էճիլտէն միւֆթէիլիրիմ գօնթ Ան-տրասի ճէնապլէրինէ պիլտիրմէքլէ քի , հիւքիւմէթը Սէնիյէնին Դեկտեմբեր 12 թարիխի եազտըլը թահրիրաթը ումումիյէսինէ ճէվապէն Դեկտեմբեր 27 թա-րիխիլէ Աւթրիա վէ Մաճարիսթան հիւքիւմէթինին թէպլիղաթընը Պապը Ալի մէմունսիէթը ազիմէ իլէ գապուլ իթմիշ տիր . զիրա հիւքիւմէթը միւշարիլէյ-հա , ճէվապնամէյի մէքքիւրտէ համի տէվլէթ սըֆաթընը տէրմիյան իտէրէք , մէմալիքի Օսմանիյէնին թէմամիյէթ ու իսթիգլալիյէթինի իպգա իտէն 1856 ահտնամէսինի թիգքեար վէ եէնիտէն թէյիտ իտէեօր : »

Լաքին Աւթրիա գապինէթօսու , հաթ Դէլլէի իպարէսինին Թիւրքիանըն թէմամիյէթինի թէէմին տիմէք օլմատըլընը ալէնէն իսպաթ իտէրէք , Թիւրք-լէրին իւմիտինի պօշա չըգարմաղա միւսարաաթ իթտի :

Պու թահրիրաթը ումումիյէ մուվաֆֆագիյէթէ նայիլ օլմատըլը կիպի ,

հիւքիւմէթը Սէնիյէտէ իքի Փըրգա հասըլ օլուպ , պու Փըրգանըն պիրի Ինկիլ-
թէրրանըն օլունունու աղնամանա պաշլանեան Թիւրք էվիայը ումուրը օլմադ-
լա , պու Փըրգա Ձարտան պիր միւթարէքէ իսթէմէեէ վէ սողրուտան սողրու-
եա օնունլա միւզաքէրէ իթմէեէ զաթը Շահանէյի գանսըրմանա չալըչտըլար .
պունլար Տէրսաստէթտէ Ալմանեա սէֆիրի բրէնս Բէռս թէրաֆընտան իլթի-
զամ վէ թասահուպ օլունմագտա իտիլէր : Տիկէր Փըրգա , միւթալաա իտէրէք
քի Թիւրքիանըն վիւճուտը պիլէ մուխաթարատա օլտուղունտան , Ինկիլթէր-
րանըն քեամիլէն պիթէրաֆ տուրմասը նամիւլքին տիր , պու տէվլէթին թէ-
վասսուլթընը թալէպ իթմէյի նասիհաթ իթտի : Ինկիլթէրրա գապինէթօսունուն
միւշէվլէշ մուամէլէսի սայէսինտէ պու իքինճի Փըրգա զալիպ օլմուշ տուր :

Դեկտեմբեր 24տէ լօրտ Տէրպի , Էւրօբա տէվլէթլէրինին ումուլի պիր թէ-
վասսուլթու միւլքինսիզ օլտուղունու Մ . Լայարտա պիտիրմէքտէ իտի . չիւնքի
Ալմանեա պունա մուամլէնէթ իթմէեօրուտու . լաքին եինէ օ թէլէկրաֆլա լօր-
տը միւշարիլէյի սիւալ իթմէքտէ իտի քի , Ձարըն նէ տիւրլիւ միւսալէհա թէք-
լիֆաթը գապուլ իտէճէյինի աղնամանա Ինկիլիզ հիւքիւմէթի թէրաֆընտան
չալըչլմասընը զաթը Շահանէ իսթէրմի իտի :

Պապը Ալի պէօյլէ պիր թէքլիֆի նէ տէրէճէ մէմնունիյէթլէ գապուլ իթ-
տիյինի թարիֆէ հաճէթ տէյիլ տիր . զիրա պու թէքլիֆ քէնտի կիւզէլ իւմիտ-
լէրինէ պիր գուվլէթ վիրմէքտէ իտի : Իքի կիւն սօնրա , Լօստրատաքի սալ-
թանաթը Սէնիյէ սէֆիրի Միւսիւրիւս բաշա , լօրտ Տէրպիյէ պիր թահրիրաթ
եազարագ , հաշմէթլու Ինկիլթէրրա գրալիչասընըն լէվա-...-լէք իլթիմաա իթ-
մէք իչիւն զաթը Շահանէտէն էմր ալմըլ օլտուղունու իշար իթմէքտէ իտի :
Թիւրքլէր պու թէվասսուլթ քէլիմէսինի պիլմէեէրէք գուլանմագտա օլուպ ,
հաթթա պունուն սէպէպինտէն Ինկիլթէրրանըն նիյաթ ու էֆքեարը հազըզը-
եէսի իւզէրինէ սօն տագըգանա գատար ալտանմըչլարտը : Միւսիւրիւս բաշա-
նըն պու թէպլիղաթը իւզէրինէ թամ Փըրսաթ ըտը քի , լօրտ Տէրպի քէլիմէյի
մէզըլիւրէյի Թիւրքլէրէ իյզահ իթսին , լաքին իթմէտի վէ պու Փըրսաթը էօյլէ-
ճէ գաչըրտը : Նէ վազըթ պիր տէվլէթ տիկէր պիր մաղլուպ տէվլէթ իչին թէ-
վասսուլթ թէքլիֆ իտէր , օնտան չու աղնաչըրը քի , տէվլէթը միւշարիլէյի
զալիպ նէգտինտէ սիւահլա տա թասահուպ ու իլթիզամ իթմէք նիյէթինէ տիր ,
վէ լօրտ Տէրպինին իսէ , հիւքիւմէթինի պու տէրէճէեէ գատար վարտըրմաղա
ֆիքրի եօգտու , լաքին քէնտիսինտէն Թիւրքլէրին պաշգա պիր մուամլէնէթ
պէքլէմէմէլէրինի տէ խապէր վիրմէգտի , զիրա օ վազըթ Թիւրքլէրի սողրու-
տան սողրուեա Բուսիա իլէ միւզաքէրէ իթմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլունտու .
րաճաղընտան , քէնտիսինն տէ հէր սուրէթլէ էօնիւնիւ ալմագ իսթէտիյի շէյ
պու իտի :

Ինկիլթէրրա խարիճիյէ նազըրընըն պու սըրատա հալ ու թավըր հազըգա-
թէն աղնաչըրմաղ պիր շէյ օլուպ , Թիւրքիանըն սողրուտան սողրու Բուսիա
իլէ միւզաքէրէեէ կիրիշմէսինի իսթմէգտի . զիրա Բուսիա օ վազըթ Շարգտա
Ինկիլիզ մէնաֆիլինի ալա նազարը տըգըթաթա ալմագսըզըն շէրայիթի սուլհիլէ
իւզէրինէ միւճատէլէ իտէպիլիտի . պունուն էօնիւնիւ ալմագ իչիւն պիր չա-
րէ վարտը , չու քի Ինկիլթէրրա քէնտի մէրամ ու նուֆուղունու սուրէթը գա-
թիլէտէ եիւրիւթտիւրիւպ , լազըմ կէլտիյի թագտիրտէ իլանը հարպա գատար
վարմալըրտը : Պու իքի շըգըրն արասը եօգ տուր . եա չէքլիմէլի , վէ եախօտ

միւտախէլէ իթմէլի վէ նիհայէթ տէրէճէյէ գատար վարմալը : Իմտի լօրտ Տէր-
պի պու իքի շրդգըն պիրիսինի էլէ ալմաղա պիր տիւրիւ պիր գարար վիրէմէ-
տի . նէ մուհարէպէ վէ նէ տախի մուհարէպէնէ սէպէպիսէթ վիրիւ պիր մու-
ամէլէ իսթէմէգտի . լաքին թէվասսութ մէմուրիսէթինի իհրազ իտէրէք , պու-
նուն եալընըզ մուհասէնաթընը էլտէ իթմէք խաթէտի : Պէլքի տէ Թիւրքիայը
Բուսիանըն էլինտէն ուճուզճա գուրթարան պիր ահվալ դուհուր իտէր տէյի իւ-
միտ իտէրտի , վէ քէնտիսինի էգտիրմէմէնէ գարար վիրմիշ օլտուղուսու սօն
տադիգայա գատար Պապը Ալիյէ ինանտըրարազ , օ ահվալին դուհուրինէ տէ
քէնտի սէպէպ օլտու տէյի կէօսթէրէպիլմէք մէմուլինտէ իտի : Շիւքէսիզ տիւ-
չիւնիւրտիւ քի Պալգան խաթթը տահա ուղուն միւտտէթ Բուսալըը թութուպ ,
մուհարէպէ տախի պէօյլէճէ ուղաւարազ , Ասաթրիայը քէնտիսինէ ճէլպ իթ-
մէնէ վազթը օլաճազ վէ իշի սավսաւայա պրագմազլա իքի մուհարիպլէրին հիշ
պիրիսինէ տէ սօղրուտան սօղրույա պիր խուսուսմէթ կէօսթէրմէքսիզին հէր շէյի
գազանաճազ տըր :

Պու աղնաշրմազ բօլիթիգա պիր ֆէլաքէթէ միւնճէրը օլտու . շէօյլէ քի
Բուսիա Թիւրքիանըն սօն սատմէսինի վիրիպ պիթիրմէքտէ իքէն , Ինկիլթէրրա
պիր սուրէթլէ Թիւրքիանըն էլինի աւաղընը պաղլատը , վէ պոնտան քէնտի
Շարգտաքի նուֆուղու տա էօյլէ պիր գըրըլտը քի , պիր տահա եաքըլաճաղընը
Ալլահ պիլիր :

Իշթէ պալատէքի պահարմըգտան աղնաշրտըղընա կէօրէ , լօրտ Տէրպի Միւ-
սիւրիւս բաշանըն իսթիմալ իթտիյի «թէվասսութ» քէլիմէսինի թասհիհ իթմէ-
տի , վէ գապուլ իտէսօր տէյի ինանտըրտը : Շէրաիթի իւզէրինէ միւզաքքէրէ
իթմէքսիզին լօրտ Տէրպի , Բուսիա իմքէրաթօրուսուն միւսալէհա միւզաքքէրա-
թընա կիրիշմէյի գապուլ իթմէք նիյէթինտէ օլուպ օլմատըղընը աղնամաթը ի-
չիւն , Բէթէրսպուրկտաքի Ինկիլիզ սէֆիրի լօրտ Լօֆթիւսէ թալիմաթ կէօն-
տէրտի : Դեկտեմբեր 28տէ , լօրտ Լօֆթիւս բրէնա Կօրչազօֆլա պիր միւլազաթ
իտէրէք , իրթէսի կիւնիւ լօրտ Տէրպիյէ քէշիտէ իթտիյի թէլէկրաֆընտա միւ-
լազաթը մէքքիւրէյի պէր վէչի աթի նազլ ու հիքեայէ իթմէքտէ իտի :

«Թէպլիզաթըմը բրէնա Կօրչազօֆ զայէթ նազիքեանէ գապուլ իթմիշ տիր :
Միւշարիլէյ բրէնա , Բուսիանըն տա միւսալէհատան պաշգա պիր շէյէ արզու
իթմէտիյինի ճէվապէն պիւտիրմիշ տիր . լաքին շունու տա պէեան իթմիշ տիր
քի , պու մազսէտէ վասլ օլմազ իչիւն Պապը Ալի , պիզգաթ Բուսիլի վէ Անա-
սօլուտա պուլուսան Բուս օրտուլարընըն գօմանտանլարընա միւրաճաաթ իթմէ-
լի տիր , օնլար պիր միւլթարէքէ շարթլարընը պիւտիրէճէլէր տիր : »

Լօրտ Լօֆթիւսիւն մէքքիւր թէլէկրաֆը Դեկտեմբեր 29 թարիխի օլուպ
Մալլի քիթապտա Յունվար 4է գատար պիր թահրիրաթ օլմատըղընտան , աճազ
պու պէշ ալթը կիւն սիւքիւթ զէմանընտա Ինկիլիզ հիւքիւմէթի նէ եաբմազ-
տա իտի : Բուսիանըն պու ճէվապընը նասըլ գապուլ իտէճէյինի տիւչիւնմէքտէ
իտի , զիրա պու ճէվապ նազիքեանէ օլմաղլա պէրապէր , թէվասսութու րէտտ
իթմէքտէն հիշ պիր ֆարգ եօղտու : Պու աղըր մէսէլէ իւզէրինէ միւզաքքէրէ
իթմէք իչիւն , վիւքէլա իքի իւշ տէֆա պիր պիրլինէ միւթէազըպլն մէճլիս
ազտ իթտի : Նիհաւէթ Յունվար 4տէ լօրտ Տէրպի բրէնա Կօրչազօֆուսն պէեա-
նաթընա պէր վէչի զիյր պիր ճէվապ վիրտի :

«Հէր նէ գատար Պապը Ալի միւլթարէքէ թալէպ իթմէտի իտէ տէ , Ինկիւ-

լիզ հիւքիւմէթի Բուսիա հիւքիւմէթինն պու էֆքեարընը ճաւ թէպլիղ իթմէքտէն իմթինա իթմէղ, անճազ քի պու թէպլիղաթտա ֆիիլէն պիր սէմէրէ հասըլ օլաճազ պիր սուրէթ օլմալը տըր: Մալիւմ տիւր քի թասալվուր օլուգ նսն միւթարէքէ միւթասիր օլուպ պիր շէյէ հարամազ իչիւն, հէմ Բուսիա վէ հէմ Անատօլու մուսամէլաթը հարպիլէսի թաթիլ իթմէլի տիր, վէ միւքէմէլ օլմազ իչիւն պու միւթարէքէն Սըրպիսթան իլէ Գարատաղ տախի միւթարէք օլմալը տըր: պինայէն ալէյհ լազըմ տըր քի միւթարէքէ շարթարը իւզէրինէ իքի հիւքիւմէթլէր միւզաքէրէ իթմէլի տիրլէր վէ տէյիլ քի օրտուլարըն պիրէր բարչասընա գօմանտա իտէն ճէնէրալլար: »

Իրթէսի կիւնիւ Միւսիւրիւս բաշա, Պապը Ալինին պիր միւթարէքէ մէպտէսինի գապուլ իթմէքտէ օլտուղունու լօրտ Տէրպիլէ խապէր վիրէրէք, միւթարէքէ շէրաթի զարարաշտըրըտըրը զէման, մուսամէլաթը ասքէրիլէնին թաթիլի իչիւն ճէնէրալլարընա էմր վիրմէսինի Բուսիատան թալէպ իթմէսինի Ինս կիլթէրրա հիւքիւմէթինէ ըրճա իթմէքտէ իտի: Օ կիւնիւ լօրտ Տէրպիլ, Բէթէրըսպուրկտան էվվէլքի կիւնքի թէլէ կրաֆընըն ճէվապընը ալմադտա իտի: Բուսիա հիւքիւմէթի, միւթարէքէ շարթարընըն իքի հիւքիւմէթ արասընտա միւզաքէրէ օլունմասընը գապուլ իթմէլիպ, պունուն ասքէր գօմանտանլարընըն իշի օլտուղունու տէրմիյան իթմէքտէ վէ բրէնս Կօրչադօֆ էվվէլքի պէէանաթընտան վազ կէչմէմէքտէ իտի: Բրէնսը միւշարիլէյհ շէօյլէ տէֆօրտու:

«Պապը Ալի, պազը միւթէպէր վէ միւթէմէտ զէվաթ վասէթասըլլա Բուսիա վէ Անատօլուտաքի Բուս պաշ գօմանտանլարընա միւրաճաթ իթմէլի տիր: Բուսիա միւթարէքէ թալէպ իթմէմիշ տիր: անճազ միւսալէհայէ վարըլապիլիթ թարիքի կէօսթէրմիշ տիր, վէ միւթարէքէ ազտ օլունապիլէթ շէրայիթի թաէին իթմէք իչիւն ասքէր գօմանտանլարընա թալիմաթ վիրմիշ տիր: »

Պու Եէնի մուվաֆֆադիլէթսիլլիք տախի Ինկիլթէրրայը նիհանէթ պէք աչըվ վէ պէլլի թավր ու մուսամէլէտէ պուլունմաղա մէճպուր իթմէքտէ իտի: Եա թէվասսուլթունու Բուսիաեա գապուլ իթտիրմէլի, Եա Եօզսա Թիւրքիայը Եիւս իւսթիւ պրագմալըյտը: Տէվլէթը Օսմանիյէ էօմրիւնտէ պէօյլէ պուհրանլը պիր Եօլա աալա սաբմամըշտը: Ինկիլթէրրանըն մէնհուզ նասիհաթլարը քէնտիսինէ տէօրթ հաֆթա զայպ իթտիրմիշ վէ պու միւտտէթ զարթընտա աշվալը ասքէրիլէսի տահա ֆէնալաշմըշտը:

Սըրպլար իլանը հարպ իթմիշլէր, Կուրգօ գըշըն օրթասընտա Պալզանլարը կէչմիշ, Սօֆիա ալընմըշ, վէ Բուսիլինին հէր թէրաֆընա թաարրուզ օլունմազտա օլուպ, պու մուվաֆֆադիլէթլէր Բուսլարըն միւթալէպաթընը արթըրմազտա պուլունմուշուտու: Բուսլար Պալզանլարը միրուր իթմէզտէն էվվէլ նէ իսթէտիլէրի մալլու տիւր: չիմտի էյէր տէրազապ պիր միւթարէքէ ճնլարը տուրտուրթմազ իսէ, աճապ տահա նէլէր իսթէմէյէճէրլէր տիր: Իշթէ օ վազըթ լօրտ Տէրպիլ կէրի չէքիլլա, Ինկիլթէրրանըն նիյաթը հազըգընէսինի էօրթէն բէրաէլի նիհանէթ Եօզարը գալտըրարազ, Թիւրքիանըն օ զէմանա գատար իթտիլի վահի իւմիւլէրինի տէֆ իթտի: Յունպար Ղաթ Միւսիւրիւս բաշա քէնտիսի իլէ միւլազաթ իթմիշ օլմաղլա, միւշարիլէյհ լօրտ Մ: Լայարտա շէօյլէ Եազմազտ իտի:

«Օսմանլը սէֆիրինին պիզտէն թալէպ իթտիլի շէյին միւմթինսիզ օլտուղունու քէնտիսինէ սէօյլէտիմ, զիրա էմին իտիմ քի Բուսիա հիւքիւմէթինէ պու Եօլտա պիր թէքլիֆ վուզուլիտէ, էյի պիր ճէվապ ալընմայաճազ տըր: պու

հալտէ պիր սէմէրէ հասըլ օլմահաճաղը էվլէտէն պիրինէն պիր մուամէլէյէ տէ կիրիշմէք պէյհուտէ տիր : » Իշթէ լօրտ Տէրպի թէվասսուլթ քէլիմէսինի իւք տէֆա օլարազ չիմտի ըէտտ իթտի , քի էվլէլ օ զէմանա գատար բրօթէսլթօ իթմէքսիդին էօյլէճէ կէչիշթիրիպ տուրմուշուտու :

Միւշարիլէյհ լօրտ շէօյլէ եազմագտա իտի .

« Ինկիլթէրրա պու մուհարէպէտէ միւթէվասսըլթըզ իտէճէք տիր տէյի ինանմազ խաթա օլտուղուշու Միւսիւրիւս բաշահա իյզահ իթտիմ : Գրալիչա հազրէթլէրինին հիւքիւմէթի եալընըզ շուշու թէքլիֆ իթմիշտի քի , Բուսիա իմրէրաթօրու միւսալէհա թէքլիֆլէրի գապուլ իթմէեէ գարար վիրիպ վիրմէտիյինի աղնամահա չալըշտըն : Այնի միւլաղաթտէ սէֆիրի միւշարիլէյհէ զիբը իթտիմ քի լիսանըմըզ մուհարէպէնին իպթիտասընտա նէ իտի իսէ , չիմտիյէ գատար եինէ օ աըր : Գրալիչա հիւքիւմէթի պիրթէրաֆիլըղընը պաղը շարթլարլա պաղը թուլթմազ նիյէթինի պէեան իթտի , վէ շարթլար Ինկիլթէրրա մէնաֆիլինէ տայիր օլարազ թային օլուշուտու : Պիր եանլըլ իւմիտ մէյտանա չըզմամազ իչիւն , էքսէր տէֆա վուղու պուլան պու իխթարը պիր տահա թէքրար իթմէյի միւնասիպ կէօրտիւմ : »

Յունվար Յտէ լօրտ Տէրպի լօրտ Լօֆթիւսէ պա թէլէկրաֆ պէեան իթտի քի , « Թիւրք ասքէրի գօմանտանլարընըն մէրքէզ հիւքիւմէթտէն թալիմաթլալընը ալմըլ օլտուղլարընը » բրէնա Կօրչագօֆտան խապէր ալտըը ճիհէթլէ , տիւշման օրտուկեահը ումումիսինէ մուրախսա կէօնտէրմէսինի Պապը Ալիեէ նասիհաթ իթմէեէ հազըր վէ ամատէ իտի : Ֆիլհագըզա օ կիւնիւ պէօյլէ պիր նասիհաթ հիւքիւմէթը Սամանիյէեէ վարիտ օլտու : Էյի պու նասիհաթ պիր այ էվլէլ կէլմիշ օլսայըտը , Ինկիլթէրրա տօաթլուզ եաբմըլ օլուր , վէ Թիւրքիա տախի պիր խարապիյէթը քեամիլէտէն գուրթուլմուշ օլուրտու : չիմտի արթըզ պու պիչարէ տէվլէթ վարթայի հէլաքըն գաարընա գատար իլզա օլուշմուշ իւքէն , պէօյլէ պիր նասիհաթ իսթիհզայա պէնզէրտի :

Իրթէսի կիւնիւ լօրտ Լօֆթիւս բրէնա Կօրչագօֆու կէօրէրէք , պիր գաչ կիւնտէն պէրու Բուս պաչ գօմանտանլարընա թալիմաթը լաղըմէ իրապ իտիլմիշ օլտուղուշու խապէր ալմըշտը : Ս կիւնիւ Բուսլար հէնուզ Բուսիլտէ շէտիտ պիր մուգալէմէթէ օղրահաճագլարընը մէմուլ իթտիքլէրինտէն , չիւքհէսիզ միւլթարէքէեէ ըազը օլաճագլարտը . լաքին իրթէսի կիւնիւ մուհարէպէնին էն պէօյիւք վուգուլթլարտան պիրի թէմամըլա Բուսլարըն նիյէթլէրինի թատիլ իթտի . Թիւրքիանըն Շիպգատաքի սօն մուշթաղամ օրտուսու էսիր օլտուղու անտէ , Բուսլար միւլթարէքէ իմզալամայը հէր տիւրլիւ գաչամազ եօլլարլա թէէլիտի իթտիլէր , վէ օրտուլարը պիր գար եըղընթըսը կիպի , էօնիւ աչըզ պիր մէմլէքէթին իչինտէն եուվարլանարազ վէ մուգալէմէթ իչին աբալ թաբալ թօրլանմըլ օլան ինսան սիւրիւլէրինի էօնլէրինտէն գօվալահարազ , Թիւրքիայը պիր կէօնա թա զապլթ իթմէյինճէ տուրմատըլար :

ԹԻԻՐՔԻԱՆԸՆ ՍՕՆ ԶԱՐԵԼԵՐԻ

Ինկիլթէրանն միւշէվլէն բօլիթիգասը , վէ Թիւրքիանն զարարսըզըդը-
ղըլա վագթինտէ տօղրուտան տօղրուեա Բուսիաեա միւրաճաաթ իթմէտիյի ,
վէ Բուսիանն միւթարէքէ ագտը խուսուսուստա միւշքիլաթ կէօսթէրտիյի ի-
չիւն , մուհարէպէ Բլէֆլանն տիւշմէսինտէն սօնրա տէվամ իթտի :

Նասըլ քի Յուլիս այընտա Վիտին օրտուսուսուս , Բուսլարըն սաղ ճէնա-
հը իւզէրինտէ կէօրիւնմէսի , ամէշիաթը ասքէրիյէնին սուրէթինի թատիլ ու թէպ-
տիլ իթմիշտի , էօյլէտէ մէգքիւր օրտուսուս թէսլիմի , մուհարէպէնին նէթիճէսի
իւզէրինէ պիր թէէսիրի գաթիլի մուճիպ օլաճագտը :

Պու թէսլիմ սայէսինտէ պիւթիւն զարպի Պուլկարիաթան Բուսլարըն էլի-
նէ կէչմէքտէ օլուպ , եալընըզ Վիտին գալէսի մուգալէմէթէ միւզթէտիր իտի :
Բլէֆլա թէսլիմինտէն սօնրա , մուհարէպէ աթէչինէ էյիճէ ալըշմըշ օլան պիր
օրտու պէրիյէ երիւրեիւշ խտէնք , վէ Թիւրքլէրի գօվալայարագ պիր գաշ կիւն
իչինտէ Պալգանլարը թէճապուզ խտէճէքտի : Պունտան սօնրա մուհարէպէ մէր-
քէզի Բուսլինէ նագլ օլունուպ , իքի թէրաֆըն գուզլէթի պիր նիսպէթտէ սա-
յըլամանաճագ տըր . Թիւրքլէրին սայըսը աղ օլտուգտան մաատա , գօմանտան-
լարընն իքթիտարսըզըղը , էլտէ օլան ասքէրին իչէ եարարսըզըղը վէ միւս-
թահէմ մէվգիլէրին նօզսանիյէթի մէյտանտա օլտուգճա , արթըզ մուգալէ-
մէթին պէյուտտէ օլուպ սէմէրէսիզ գալաճաղը չիւրհէսիզ տիր :

Թիւրքիանն մուհարէպէնէ տէվամ իթմէք իչիւն սարֆ իթտիյի զայրէթ
վէ իգտամաթ , մուճիպի հայրէթ վէ խթիղրապ իտի : Էվլլլլճէ սէօյլէնտիյի վէչն
իլէ 1869 սէնէսի գանուսուսա թէվֆիգան տէվլլլթը Օսմանիյէնին գուզլէթի աս-
քէրիյէսի իւշ պէօյիւք սընըֆա միւնգասէմ օլուպ , տայիմի օրտու վէ ըէտիֆ
վէ միւսթահֆըզ ասքէրինտէն իպարէթ իտի : Տայիմի օրտու տախի իքիյէ միւն-
գասէմ օլուպ , պիր գըսմը նիզամիյէ վէ տիկէրի ինթիաթ թապիր օլունուր :
Նիզամիյէ օրտուսուստա խըտմէթը ասքէրիյէնին միւստէթի բիատէ իչիւն 4
տէօրթ սէնէ վէ սիվարի իլէ թօքճու իչիւն տախի պէշ սէնէ օլուպ , սօնրա
նիզամիյէ օրտուսընն նէֆէրաթը ինթիաթ կէչէր վէ պուրատա տախի ասքէր-
լիք միւստէթի բիատէ իչին իքի վէ սիվարի իլէ թօքճու իչիւն պիր սէնէ տիր :

Պունտան սօնրա պու նէֆէրլէր հէրսի ըէտիֆլիյէ կէչէրէք , պու գըսմ
հագիգաթէն հէնի պիր ինթիաթ թէչքիլ խտէր վէ իքի սընըֆա միւնգասէմ օ-
լարագ , պէհէր սընըֆտա հէր նէֆէր իւչէր սէնէ քի ալթը սէնէ ասքէրլիք խա-
մէթինի իճրա խտէր : Պու միւստէթտէն սօնրա ըէտիֆլէր պու գըսմըն տէֆթէ-
րինտէն պօղուլուպ , միւսթահֆըզ տէֆթէրինէ կէչէրլէր , վէ սէքիզ սէնէ տէ

պու խըտմէթտէ պուլունարագ , պու սուրէթլէ պիր նէֆէր եիրմի սէնէ , ես-
նի եիրմի եաչընտան զըրզ եաչընա գատար ասքէրլիք խտէր :

Բուսիա իլանը հարպ իթտիյի գէման Թիւրքիա , նիզամ վէ րէտիֆ վէ ի-
թիաթ օլարագ 728,000 նէֆէր սիւահլանտըրմը իմիշ :

Էյէր պու մըգտար տօղրու օլմուշ օլսայըտը , սահիհէն պու գատարը տա
պէօյիւք պիր գուվվէթ իտի իսէ տէ , հիւքիւմէթ քէնտիսի պիլէ պու մըգտարըն
միւպալաղալը օլտուղունու պիլիւտի , վէ Օսմանլը Մէպուսան մէճլիսինին միւ-
զաքէրէ իթտիյի իւք ասքէրի պիւտճէտէ եալընը 600,000 քիշի իշիւն օն պէշ
միլեօն Օսմանլը լիքասը թախսիսաթ թալէպ իթտի : Լաքին արթըգ պու ալթը
եիւզ պին քիշի սահիհ տէյի պիլինուպ , Սուլթան Ապտիւլ Համիտ իւք Մէպու-
սան մէճլիսինին քիւշատընտա իյրատ իլէտիյի նուլթզ իլէ Թիւրքիանըն սիւահ
ալթընտա 600,000 նէֆէր ասքէրի պուլունտուղունու պէեան իթտի : Շունա
ինանմալը տըր քի , նիզամ ու ինթիզամը պօզուլմուշ օլան մէղքիւր պիշաքէ մէմ-
լէքէթտէ , տօղրուղունու աղնամագ կիւճ իտի . զիրա զաթը Շահանէ իլէ վիւշ
քէլասընըն էհալիյի ալտաթմագ իսթէմիշ օլտուղլարընը մէմուլ իթմէյիզ . քէնէ
տիլէրինին պիլէ պու նէշր իթտիքէրի մալիւմաթա սահիհ նաղարըյլա պաղ-
տըզլարը հէման շիւբհէլի կիպի իտի . Էյէր օրտունուն ասըլ մէվճուտունու
պիլսէլէրտի , Բուսիա ալէյինտէ պէօյլէ պիր մուհարէպէ իտէրէք , տէվլէթին
իգպալինի մուխաթարաեա իլգա իթմէզլէրտի : Ֆիւհաղըգա մէճլիսի Մէպուսա-
նըն 1877 սէնէսինտէքի իճթիմաինտէ թէպէյեիւն իթտիյինէ կէօրէ , օ գէման
սիւահ ալթընտա թախմին օլունան մըգտարըն իւշտէ պիրի , եանի 200,000 աս-
քէր վարտը :

Սահիհէն պու մըգտար , իլանը հարպ օլունտուղունուն իւք կիւնլէրի տէ-
րագապ արթտը : 1877 Մարտ 26սընտա պիրինճի տէօրթ օրտուլարըն միւսթահ-
ֆըզլարը սէրիան թօբլաֆագա էմր օլունտու վէ պիր գաշ կիւն սօնրա տիկէր
իքի օրտուլարըն միւսթահֆըզլարը իշին տախի պու էմր վիլիլտի : Պու թէտ-
պիր սայէսինտէ Ապրիլ այընըն իւք կիւնլէրինտէ Օսմանլը օրտուլարընտա միւս-
թահֆըզ թապուրլարը կէօրիւնտի : Պու ասքէրլէ Զէյպէք , Արնաուտ , վէ Ա-
րապ վէ սայիրէ Միւսլիման միլլէթլէրինտէն թէշքիլ օլունան կէօնիւլլիւ գօլ-
լարը գայէսինտէ , Թիւրքիանըն մուհարէպէեէ չըգարտըզը ասքէրին մըգտարը
350,000 նէֆէրէ պալիզ օլուպ , պունուն 90,000ի Անատօլուեա վէ 260,000ի
Բուլղինէ սէվզ օլունտու : Պու մէվճուտ պունտան ասլա էօթէեէ կէշմէմիշ
տիր , վէ մուհարէպէ էսնասընտա թօբլանըլան եէնի միւսթահֆըզլար , կէօնիւլ-
լիւլէր , մըգտարը մէղքիւրու արթըրմատըգտան մաատա , օրտուլարտա թէլէֆ
օլուպ աչըգ գալան եէրլէրի պիլէ տօլտուրմայա քիֆայէթ իթմէտիլէր :

Տէվլէթը Օսմանիյէ 350,000 քիշիտէն զիատէ թէտարիք իտէմէյիպ , պու-
նա տա մուվաֆֆագ օլմագ իշին հայրէթպախշ պիր զայրթ սարֆ իթմիշ տիր .
քէզալիք թաշրա էհալիի միւսլիմէսի պէօյիւք ֆէտաքիսարըզլարա թահամիւլ
իթտիյի իշիւն , շահանը մէտն ու սէնա տըր : Էվլէլճէ պիր ֆասրլտա պէեան
իթտիյիմիզ վէչհ իլէ , Անատօլունուն պաղը վիլայէթլէրի սօն էրքէքլէրինէ գա-
տար վիրտիլէր վէ պիր տահա իւմրան քէսպ իտէմէեէէք տէրէճէտէ խարապ
օլտուլար :

Պու մուսթահֆըզ ասքէրին տէ հէման քեաֆֆէսի մէյտանը մուհարէպէեէ
սէվզ օրտուլունճա , մալիւմ օլտուղու վէչհ իլէ , մէմլէքէթ մուհաֆըզըզը իթմէք

իւզրէ , կէրէք միւսլիմ վէ կէրէք զայրը միւսլիմ էհալիտէն ասաքիրի միւսլէյէ նամըլլա պիր գօլ թէչքիլինէ իրատէի Շահանէ շէրէֆուտուր իտէրէք , Սթանա պօլտա վէ պազը պաչլըճա շէհիրլէրտէ Միւսլիման էհալիտէն ալընըպ մէզքիւր գօլ թէրթիպ օլունմուշ իսէ տէ , զայլի միւսլիմ էհալի պազէն իթիրազ վէ պազէն միւսլիլաթլա գապուլ իթմէմիշ տիր : Մէսլա էրմէնիլէր գաթիէն ըէտտ իթմիշ օլունա , Բուսլարըն Սթանպօլ բաթրիյի սէօզ վիրմիշ , հալ պու քի կոն-դահլար քիլիսէլէրտէ օգունտուղու ղէման ճէօմաաթ հիտտէթ իտէրէք , օգու-եան բաբազլարը եուհայա ալըն վէ կոնդահլարը տա երրթմիշ տըր : Հէլէ Եա-հուսիլէրին ըէտտի բէք թօհաֆ տըր . ասաքիրի միւսլէյէ գօլունա ասքէր վիր-մէեէ բազը օլունըլար , չու շարթ իլէ քի էվիլէր պու խըտմէթտէն միւսլէնա նա թութուլտու . պու հիսապլա պուհլար տա ըէտտ իթմիշ օլունըլար , չիւնքի ալէլ ումում օն պէշ օն ալթը եաչընտան եօգարը սայքի էվիլ օլմահան էրքէք եօգ տուր :

Իմտի 150,000 քիշի ասաքիրի միւսլէյէ թօրլամագ հագզընտա սուտուր իտէն փրատէյի Շահանէնին էհալի զայրը միւսլիմէ իւզէրինէ հիշ պիր թէէսիրի օլմանը , ղիրա պուհլարըն պէօյիւք պիր իթիրազլարը տա չու խտի քի , էվիլէ-ճէ ասքէր ալմագ ուսուլի օլմատըղը վէ պու սէնէեէ գաւապ ասքէր պէտէլի վիրիլտիլի հալտէ , շիմտի պէօլլէ պիր պուհրանլը ղէմանտա պիղ տէ ասքէր վի-րէմէյիզ : Լաքին Միւսլիման էհալիտէն պուհլտան աչաղա գալմատը : Սթանա պօլուլ չօգ էֆէնտիլէր , էւրօբա իլէ իիթիլաթ հասըլ օլտուղունտան պէրու կէվլէմիշ , պօզուլմուշ վէ նէ վաթման մուհապպէթի վէ նէ տախի տին , իման գալմամիշ օլտուղունտան , էտիրնէեէ պիլէ կիտիպ տէ մուհաֆըզլըզ իթմէյի գապուլ իթմէտիլէր , վէ վոսպուաթլար տա պիր պիրի արտը սըրա էօյլէ պիր սիւրաթլէ ճէրեան իթտի քի , հիւքիւմէթը Սէնիլէ տախի ծնլարը ճէպրէն օրա-հա սէվզ իթմէեէ վազըթ պուլաւատը :

Պու հալտէ հիւքիւմէթը Օսմանիյէնին եէնի պիր օրտու չըգարմագ իչիւն պու սօն զայրէթի հիլէ կիտիպ , պիր նէֆէր պիլէ պուլամատը , վէ մուհարէ-պէյի , էվիլէճէ սիւհլանտըրտըղը օրտուլարըն դըրընթըլարըլա պիթիրաի : Դեկ-տեմբէր 15տէ մէզքիւր օրթուլարըն թախմինէն մէվճուլարը շունլար ըաը . Շարզ եախօտ թունա օրտուսու 80,000

Տօպրուճատա ճէնէրալ Զիւմէրմանա գարչըր Բէշիտ բաչանըն Մըսըր Ֆըրգասը 16,000

Սիլիլաթլէ , Թօթրագան , Բուսճուգ , Շումնու վէ Վարնանըն ասաքիրի մուհաֆըզասը 35,000

Շիպգա օրտուսու 30,000

Վիտին վէ Նիշ ասաքիրի մուհաֆըզասը , էսկի Սըրպիսթան էեալէթիլին հուսուտու կէօզէթլէեէն գօլլար 35,000

496,000

Անատօլուտա տա Պաթուլ վէ Թրապուզան վէ էրզրումտա գալան 35,000 նէֆէր պու մէվճուտէ զամմ օլունտուղտա , տէվլէթը Օսմանիյէնին սօնճագ ալթընտա 231,000 գատար նէֆէրաթը օլուր : մուհարէպէնին իպթիտաղընտան պէրու 150,000 քիշի զայպ իթմիշտի , 75,000 նէֆէր մէյտանը մուհարէպէտէ տիւշմիշ եախօտ խասթալըղա միւսլիլա օլմուշ , վէ 75,000 քիշի տախի եէ-սիր թութուլմուշտու , վէ պու 150,000 նէֆէր զայպըն եէրի ասլամագ ըտը ,

չիւնքի պունլար Թիւրքին էն էյի ճինսինտէն իտի : Պու խոսուուս Ալաճա տաղ վէ Գարս վէ Բլէֆիատա ալընըն եէսիրլէրին հէման քեաֆֆէսի մունթազամ վէ սիլահ ալթընտա օլան օրտուեսա մէնսուպ օլուպ , հէր ասքէրլիտէն օլանըն հայրէթինի մուճիպ օլան օ Օսմանը բիատէ ասքէրլէրի իտի : Պունլարըն եէրինէ ասքէր կէչիրիլմէմիշտի , չիւնքի պէօլէ ասքէրին եէրինէ ասքէր պուլունամաղ : Շիրմոի Թունա օրտուսունուն նըսֆը մուսթանֆըզ վէ թալիմսիզ Անատօլու կէօ-նիւլլիւլէրինտէն իպարէթ օլուպ , Տօպրուճա գօլու վէ Աարնանըն ասաքիրի մուհաֆըզասը , բէք ազ տէյէրի օլան Մըսըր ասքէրի իտի :

Սօֆիա օրտուսունտա սայքի եէնի գուրա նէֆէրաթընտան պաշգա պիր չէյ պուլունամամաղլա , պունլար տահա ասքէրլիյին նէ օլտուղունու պիլմէղէր իտի . էսկի Սըրպիսթան գօլու , Գօսօվա վիլայէթինին էհալիսի սիլահա տավէթ օլունարազ էօլէ իքմալ օլունմուշ տուր քի , պունլար տա ասքէր սայըլամազ . եալընըզ Շիպգա օրտուսունտա խայլիճէ էսկի վէ ասըլ ասքէր վարտը :

Աէ լաքին պունլարըն քեաֆֆէսի , կէրէք էսկի վէ կէրէք գուրա նէֆէ-րաթը , թէմամըյլէ պիր եըկընըդտա իտիլէր : Բումէլիտէ պիր ազ մուվաֆֆա-գիլէթլէ մուգապէմէթին իմթիտատ իթմէսի իչլին , Թիւրքիայա թաղէ ասքէր , վէ Օսման բաշա գատար թէէսիրլի վէ նուֆուղլու պիր ճէնէրալ լազըմ օլ-տուգտան մատա , ամէլիյաթը ասքէրլիյէեէ տէ սէրայ թէրաֆընտան միւտա-խէլէ օլունամամալը իտի , լաքին պունլարըն հիչ պիրի եօգտու : Ասքէրլէր չէք-տիքէրի սէֆալէթտէն եօրուլմուշ , պիր չօգ մաղլուպիլէթլէր վէ բիւճաթ վէ գապըթանըն տիրայլթսիզլիյի վէ կէվէքլիյի իչին իւմիա քէսիքլիյին տիւշմիւշ վէ գաթէն միւսալէհա միւգաքէրաթընա կիրիչլիմիշ օլտուղունտան , քէնսիլէ-րինին դայրէթլէրի պէյհուտէ օլտուղունա գանի օլմուշ , վէ Թիւրքիանըն վազթ ու սաաթը կէլմիշ օլտուղունա ինանմըշ օլմաղլա , տաեանմանա միւզթէտիր տէյլլէրտի , վէ Բուսլար եազլաշընճա տաղըլըրլարտը : Մուգապէմէթէ գօման-տա իթմէք իչլին Օսման բաշանըն եէրինէ Սիւլէյման բաշա վարտը քի , պու տա ճէսուրլուզ չէօհրէթլինի դայպ իթմիշտի :

Յիւհագիգա պունուն մէսուլ օլտուղու ֆէլաքէթլէրտէն քէնտիսինին նէ օլտուղու եալաշ եալաշ աղնաշըլմաղա պաշլաեօր վէ պու էսնատէ Բէքէ-պլէք Ֆրանսէլ դաղէթասընըն մուխպիրի Տէրսաատէթտէն չէօլլէ եազըրեօրուտու .

«Օսման բաշա կիւղէլ մուգապէմէթ իթմիշ տիր . Սիւլէյման բաշանըն ի-յիտլիյի , Շիպգանըն գանըլ գուրպանլարընտան էօթէկէ կէչմէզ . պու ատաւմ մախսուս կիւղէլ բլանլարը պօղմուշ տուր , վէ Բլէֆիա մուհասէրէսինին գալ-տըրըլմասընա մանի օլմուշ տուր . մէյտանը մուհարէպէտէ օնուն դարիպ ալչապ-ըղընը հէր նէֆէր պիլիր : Էրօքատա Սիւլէյման բաշա , տուվարար իւզէրինէ հիւճում իտէն , վէ ալընմաղ պօղաղլարը գըլըճ իլէ ալան , վէ քէնտի քիւսթախ-ըղը վէ ճան թէլէֆինէ օլան արպուսույլա պէյհուտէ եէրէ նէֆէրաթընըն հա-եաթ ու էմնիյէթինի թէհիլքէեէ գօեան , աթէչի վէ հատիտ իւլ միգաճ պիր ճէնկ-ճի գանն օլունմագտա տըր : Հալ պու քի պունլարըն տա հիչ ասըլ եօգ տուր . իյիտ վէ թահամիւլլիւ պիչարէ Միւսլիման ասքէր նէֆէրի , քէնտի գօմանտա-սընա ազլ օլունան պու իյիտլիքլէրի իչիթսէ իտի , կիւլէճէքսի : Պու նէֆէր պիլիրտի քի , Սիւլէյման բաշա , քէնտի ասքէրլէրինին իճրա իթտիքլէրի նէ Շիպ-գա վէ նէ տախի պաշգա մահալ մուհարէպէլէրինտէ պուլունամամըշ տըր : Պու նէֆէր պիլիրտի քի , պաշգալարընըն հաեաթընա նէ գատար իթիպարը եօգ իսէ ,

քէնտի հաեաթընա տա օ գատար տրդգաթ իտէր վէ թէտպիրլէր իթթիխազ իթ-տիրքտին սօնրա , իճրաթընը քէնտիսինտէն աչաղա դօմանտանլարա պրագըր . պուշլար տա պու տիրլիւ բօլիթիգա իւգէրինէ բէք ազ էմնիյէթ իթտիրլէրի ի-չիւն , էքսէրի Սիւլէյման բաշայա միւշապէհէթ իտէրէք , ասքէրի եալընըզ մու-հարէպէ իթմէնէ պրագըրլար վէ քէնտիլէրի գուրչուշլարտան էքէյիճէ ուղադ տուրարագ մուհարէպէյի սէյր իտէրլէր : »

Ձաթը Շահանէնին վէ գուրէնասընըն ամէլիաթը ասքէրիյէնէ միւտախէ-լէսինէ կէլինճէ , նէ իտի իսէ եինէ օ գալմըշտը . պունա իսպաթ , Սիւլէյման բաշանըն պաշ գօմանտան գալմասը իտի :

ՂԱՐՊ ՕՐՏՈՒԾՈՒ ՏԱՂԸԼԸՐ . — ԲՈՒՍԼԱՐԸՆ ԵՒՆԻ ԲԼԱՆԸ . —

ԹԻԻՐԲԼԵՐԻՆ ԹԵՏԱՖԻ ԲԼԱՆԸ .

Իմրէրաթօր Ալէքսանտր Բուսիայա ավտէթ իթմէք իչին , Բլէֆանըն տիւշ-մէսինէ պէքլէմէքտէ իտի . զիրա քէնտի հէքիմլէրի չօգտան պէրու ավտէթ իթ-մէսինի քէնտիսինէ նապիսաթ իթմէքտէ իտի իսէլէրտէ , տիյնէմէմէք իտի , Դեկ-տեմբեր 17տէ Պուքրէշտէն կէշմէքտէ օլուպ , օրատա բէք զիատէ իլթիֆաթլա գապուլ օլունտու : Աէ Դեկտեմբեր 22տէ Բէթէրսպուրկա կիրմէքտէ օլուպ , Բուս ահալիսի թէրաֆընտան պէօյիւք ալգըշլարլա գապուլ օլունմագտա իտի : Բլէֆա ալընըշ օլմաղլա , ծնուն մուհասէրէսի իչիւն թէշքիլ օլունան օրտույա արթըզ լուզուս օլմատըզընտան տաղըրըլմըշ տըր . բրէնա Շարը տախի Դեկտեմբ-բեր 13 թարիխի պիր պէհաննամէտէ , տէօրթ ալտան պէրու գօմանտա Վիթ-մէքտէ օլտուղու Բուս ասքէրինէ վէտա իտէրէք ալըրլա , 26 տա Պուքրէշէ կիրմէքտէ վէ Բուսանիալըլար թէրաֆընտան իլթիֆաթը ֆէվզէլատէ իլէ գա-պուլ օլունմագտա իտի :

Պէօյիւք պիր տիլանը հարպ ագտ օլունուպ , մէքըիւր մուհասէրէ օրտու-սունուն միւլթէլիֆ գօլլարը նէ ամէլիաթտա գուլլանըլաճաղլարը հագգընտա միւղաքէրէ օլունարագ , էվլէլա շու դարար վիրիլտի քի , Բուսանիա օրտուսու Պալգանլարը թէճալուզ իթմէնէնէք տիր վէ պիր գըսմը կիտիպ , Բուսանիատա մէնգիլ պէքլէմէքտէ օլան Բուս ասքէրինին եէրինէ կէշէնէք տիր քի , պու Բուս ասքէրի տէ մէյաթնը մուհարէպէնէ կէլսին , վէ տիկէր գըսմը տա զարպի Պուլ-կարիսթանըն քիւչիւք մէվիլէրլինի վէ ֆէնըն հարպա մուվաֆըզ օլան նօգթա-լարը թուլթաճագ տըր , վէ հարպա պաշլամագ իւզրէ պուլունան Սըրպ օրտու-սուլլա պէրապէր Վիտինի մուհասէրէ իտէնէք տիր : Մուախիսարէն պու սօն գարըք թատիլ օլունարագ , եալընըզ Բուսանիալըլար Վիտինին մուհասէրէսինէ մէմգըր օլտուլար վէ Սըրպ ասքէրինին քեաֆֆէսի , բրէս Միլանըն Սըրպիսթա-նաւփիւագ իթմէք արգուսունտա պուլունտուղու վէ հէր նէ սուրէթլէ օլուրսա օլունա զապթ իթմէք իսթէտիյի էսկի Սըրպիսթան թապիր օլունան գըթանա սէվզ օլունտու : Բուս ասքէրինէ կէլինճէ , պունուն հագգընտա իլի բլան միւ-ղաքէրէ օլունուպ , ճէնէրալ Թօթլէպէն գըշը , տէօրթ գալէնին մուհասէրէսիյէ կէլիրէք , իլը պահարաա Պալգանլարը աշմայը թէքլիֆ իթմէքտէ , վէ Կրան

տիւր Նիգօլա իսէ , սօն սատէմէյի ինտիրմէք իչիւն սէրիան մուհարէպէյի Պաշ-
գանլարըն ճէնուպ ճիհէթինէ կէօթիւրմէք ըէյինտէ իտի : Թարիֆէ հաճէթ օլ-
մատըղը վէչի իլէ , միւշարիլէյի ճէնէրալ շու իթիրաղտա պուլունմագտա իտիքի
չէտիտ գըչ պասմագտա օլտուղունտան , գար իլէ թըգանմըչ կէչիտլէրի աշմադ
զօր ուտու , Պալգանլարըն էօթէսինտէ պիր օրտոււա էրզադ թէտարիք իթմէք
մուհալ իտի , զիրա գարլար հէր եօլլարը գաքաեապիլիրլէրտի . պունտան մաա-
տա սօուգտան տա բէք չօգ ատամ թէլէֆ օլապիլիրտի . Կրան տիւք Նիգօլա
տախի պունա գարլըղգ քէնտի բլանընըն ֆայիտէլէրինի մէյտանա գօյմագտա
իտի . չէօյլէ քի , Թիւրքլէր երլմըչ ըտը , նէֆէս ալմայա օրտուլարընը եէնիտէն
թէրթիպ իթմէյէ վէ Պալգանլարըն էօթէսինտէ ուղուն միւտտէթ Բուսլարը Բը-
լէվլա էթրաֆընտա պէքլէթտիրէն իսթիհքեամաթ եաքմաեա վազըթ պրագմա-
մալը տըր . սօուգ , ալըչմըչ օլան չըմալ ատէմլէրինէ օ գատար սօգունմադ ,
լաքին սըճագ մէմլէքէթլէրտէն կէլէն վէ Բուպալարը օլմաեան Թիւրք աքէրլէ-
րինէ չօգ տօգանըր : Ֆիհագըղա պէօյլէճէ Թիւրքլէրին տէրագապ արգալարըն-
տան գօվալանտըղտա , մուհարէպէ չապուգ խիթամ պուլապիլիրտի . էյէր Թօթ-
լէպէնին բլանընա կիտիլսէ իտի , մուհարէպէ տահա բէք չօգ ուզար ըտը : Ել
հասըլ Կրան տիւք Նիգօլանըն ըէյի զալէպէ իթտի վէ զահլրէն բէք քեարը ա-
զըլ կէօրիւնմէյէն բլան էն էյիսի իտի :

Պու հալտէ Բլէվլա մուհասէրէսինտէ օլան պիլիւմլէ աքէրին Պալգան-
լար խաթթը իւզէրինտէ պուլունան աքէրէ պիրլէչմէսինէ վէ Արապ գօնապ-
տան Թվարթիցայա գատար օլան պիլիւմլէ կէչիտլէրտէն մէգքիւր տաղլարը աշ-
մադ իչին , պիրտէնճէ ճահտ իտիլմէսինէ գարար վիրիլտի : Իչլէ Բուսլարըն Բու-
մէլլէն սէվգ իտէճէքլէրի պիլիւմլէն խաաաա աքէրի իւչ Փըրգա , տիկէր սէքիզ
Փըրգա , երնէ իւչ Փըրգա բիատէ , իքի լիվա ալճը , օն ստէտ Պուլլար թա-
պուրու , իքի Փըրգա կըրնատիյէ , եանի 170,000 բիատէ նէֆէրի վէ ալթը սի-
վարի Փըրգասը վէ պիր լիվա Կովկաս գաղաղլարը վէ սէքիզ երզըւ միւթէճա-
վուգ թօք իտի : Պունտան մատաա իլանը հարպ իտէճէք օլան Սըրպ օրտուսու
70,000 բիատէ , 2,000 սիվարի վէ 250 թօքտան իպարէթ օլարագ , Բուս օր-
տուսունա պէօյիւք պիր մէտար օլաճագտը :

Թիւրքլէր տախի Սթանպօլտա պէօյիւք պիր տիվանը հարպ ագտ իտէրէք ,
Մաճարըլ ճէնէրալ Գլարգա տախի հագըր պուլունմուշ տուր : Պու մուհարէպէ-
նին իպթիտաընտա Բլէվլա մէվգիինին էհէմիլլէթինի պէյան իթմիշ օլան մու-
մաիլէյի ճէնէրալ , Էտիրնէնին մուհաֆաղասընտան պաշգա պիր չէյ տիւշիւն-
մէմէք վէ մէմալիքաէ նէ գատար գուվլէթ վար իսէ օրատա մէրքէլլէնտիրմէք
իչիւն զաթը Շահանէեէ ըէյ ու նասիհաթ վիրտի : մումաիլէյին էֆքեարընճա
հէնուգ չէհըր մէքըլիւրէ 100,000 քիչի թօքլանըպ , Բուսլարըն եիւրիւլիւշի տուր-
տուրթըլապիլիրտի : Նէ չարէ քի պու նասիհաթ հիչ տիլնէնիլմէտի : Սիւլէյման
բաշա , քէնտի էվլէլէրի կիտիլինտէն չաշմաեարագ , զանն իտէրսին Թիւրքիա-
նըն պաշընա մութլագա պիր պէլա օլմուշուտու , վէ պունուն ագսիսի օլան
պիր բլանըն իճրասընա թէչէպպիւս իթմիշտի : Պալգան կէչիտլէրինի մուհաֆա-
ղա իթմէնէ ինատ իտէրէք , թուլթուլմադ վէ տայանըլմադ մէվգիլէրտէ աքըլտը
գալտը , վէ գուվլէթինի պու տաղլար պօյունա եայտը . էօյլէ քի պօղաղար
թէճապուգ օլունտուղու գէման , միւսթէլիֆ միւֆրէղէլէր պիր պիրլինտէն այ-
բըլըպ արթըգ պիր տիւրլիւ Էտիրնէ իւզէրինէ տէօնէմէտիլլէրինտէն , պու չէ-

հիր տէ մուգալէմէթսիզ գալտը : Սիւլէյման բաշա, սօուդուն Ֆէվզէլստէ շիտ-տէթինտէն տօլայը Բուսլարըն ծն պէշ կիւն գատար թաթիլի ամէլիաթ իթտիք-լէրինտէն տէ իսթիֆատէ իտէմէտի : Թունանըն տէօրթ գալէլէրի արասընտա օ-լան Օսմանլը ասքէրի , Պալզանլարըն մուհաֆազասընա մուալլէնէթ իթմէք իչին Բուլմէլինէ կիրէճէք իտի իսէ տէ , բէք կէճ կէլտի վէ պու ասքէրին զօմանտա-նը պուլունան Ֆուատ բաշա , թէմամ կէլտի Յունվար այը իչինտէ Ֆիլիպէտէ ճէնէրալ Կուրգօնուն օրտուսու թէրաֆընտան էղիլտի : Վաղթինտէ հիչ պիր ասքէր թօբլանամատը , Բուսլարըն օ իֆրիթ օրտուսունա գարչը կէլմէք իչին Շիպգատաքի 30,000 վէ Սօֆիատաքի 30,000 վէ Սիւլէյման բաշանըն Վարնա թարիխիլէ մլյտանը մուհարէպէեէ կէօթիւրտիլ 10,000 քիչի վար ըտը . պուն-տան նէ պէօյիւք Ֆէլաքէթլէր նէշէթ իթտիլի իլէրուտէ կէօրիւլէճէք տիր :

ՍԵՐՊԻՍԹԱՆ ԹԻԻՐԳԻԱՅԱ ԻԼԱՆԸ ՀԱՐՊ ԻՏԵՐ . — ՍԵՐՊ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ
ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՏԵ ՊԱՇԼԱՄԱՍԸ .

ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՏԵՆ ԻԼՔ ԳԸՍՄԸՆՏԱ ՍԵՐՊԻՍԹԱՆԸՆ ՀԱԼՈՒԹԱՎՐԸ

Սըրպիսթան միւսալէհայը , մուվազգաթէն գապուլ իթմէեէ մէճպուր օլ-մուշուտու , էօյլէ պիր միւսալէհա քի , 1876 մուհարէպէսինտէ օ գատար մաղ-լուպ օլուպ պէրպատ օլտուգտան սօնրա , եինէ էւրօքանըն միւտախէլէսի սա-յէսինտէ , Թիւրքիա բէք աղըր տիւշիւրմէտի : Միւթարէքէ ագտ օլունուր օ-լունմաղ , եավաշ եավաշ ասքէրինի սուլի հալինէ գօյտու վէ 1877 Մարտ 10տա ալթը լիվա Ֆէլ ասքէրիլէ պիր լիվա կէօնիւլլիսինէ տէ եօլ վիրտի : Լաքին պունուսլա պէրապէր ախըը ինթիգամ ֆիքրինտէն տէ ասլա վաղ կէլմէմիշ իտի վէ եաղընտա վուպուաթլար սայէսինտէ պէօյլէ պիր շէյ իչին Ֆըրսաթ տիւշէ-ճէյինի տէ քէշֆ խէրտի :

1876 մուհարէպէսի , Սըրպիսթան իմարէթինին թէնսիգաթը ասքէրիյէսին-ճէ օլան էքսիք ճիհէթլէրինի կէօսթէրտի . եէնի հարպիլէ միւտիրի Սափա Կը-րուիչ միւսալէհա ագտ օլունմաղտան էվվէլ պիլէ իշէ պաշլաեւալ , թէնսիգաթը մէզքիւրէյի քէօքիւնտէն թէպտիլիթտի : Պաղը թանդիմաթը ճէտիտէ իլէ Սըրպ օրտուսունա մէթանէթը լաղըմէյի վիրտի վէ մէմլէքէթին հէր գուվվէթինի օր-տուեա ալապիլմէք իչին զապըթան թէտարիքի հագգընտա թէտապիլի ագի-լանէ իթթիխաղ իլլէտի :

Ապրիլ նիսանէթինտէ Բուսլարըն մուհարէպէեէ պաշլաեաճաղարը զէման Սըրպիսթանըն պիթէրաֆլըղընը սայտըրմաղ իչին , հուտուտու մուհաֆազա իթմէք իւզրէ պիր դօլ ասքէրին թէշքիլի իմարէթճէ թասափվուր օլունտու :

Մուախարէն Մայիս էվասիթինէ տօղրու միւխթէլիֆ զազէթալարտա միւթալաա օլունտուղունա կէօրէ , Սըրպիսթան եավաշ եավաշ օրտուսունու

սիրահանաւորմագտա , էրդդա՞յ վէ միւհիմմաթ անպարլարընը տօլտուրմագտա վէ պիրինճի էմիրտէ եւրիւմէնէ հազըր վէ ամնատէ պուլունմագ իչիւն ասաքիրի միլիսէսինէ խապէր վիրմէքտէ խտի : Պու աջըք աչըդա թէտարիքեաթըն ինրա օլունտուղու հէր թէրմաթտան կէլէն մալիւմաթլարլա թաստիգ օլունմագտա իւքէն , պիր գաչ կիւն սօնրա զանն խտէրսին թէտարիքեաթը մէգքիւրէ տուրտու :

Լաքին Յունիս նօհաեթիստէ բրէնս Միլան կիթտի Բլօսթիտէ իքինճի իմթէրաթօր Ալէքսանտրը կէօրտիւ վէ ինթիմալ տըր քի էվլէլքի սէնէ մուհաւ րէպէ աչմասընա սէպէպ օլան զապթ վէ իլհազը մէմալիք հըրս ու թամաընա մուվաֆըգ թէէմինաթ ալտը : Ֆիւհաղըգա Յուլիս Ալտէ Սգուրչինա նամ միլլէթ մէճլիսինէ քիւշատը միւնասիպէթիլէ իյրատ իթտիյի նութգտա , Պէլլիւրատ գապինէթաուլլա Բոսթիս արասընտա պիր իթթիֆաղըն մէվնուտ օլտուղունու վէ Սըրպիւթան իմարէթինին տախի , տէվլէթը միւշարիլէյա թէրաֆընտան թէչէպպիւս օլունան պու մուհարէպէտէն իսթիֆատէ իտէճէլինի սուրէթը մուվազդահէտէ Սըրպ մէպուսանընա աննաթտը . տէտի քի ,

«Պիղիմ տէօքթիլիւմիւզ գանտան հուսուլէ կէլէճէք սէմէրէյէ էմնիէթլէ պէքլէմէլլիք : Պու գատար պէօյիւք իսթիլալաթ ու ինգըրապաթըն նէթալիճի հազըզընէսի , վուգուաթտան տէրհալ սօնրա հասըր օլամաղ . Լաքին պիղիմ գանըմը , նէ շարգ խրիսթիանլարը վէ նէ տախի մէյլլիաթը ինսանիյէթքարանէ վէ Սըրպ միլլէթինին իսթիգպալի իչին պէյհուտէ տէօքթիլիւզ օլմայաճաղ տըր :

«Պէօյիւք Սգուրչինա միլլէթ մէճլիսինէ իսթիֆասարը բէյ իլլէտիքտէն սօնրա , Պապը Ալի իլէ ագտը միւսալէհա իթտիյիմտէ , շարգ Խրիսթիանլարընը տահա գուվլէթլի էլլէրտէ պուլունտուղլարընը պէնիմ մուհապպէթլու թէպաալարընա աննաթտըմ :

«Մուհաֆաղա վէ միւտաֆաաը զըմնընտա մուհարէպէյէ կիրիշտիլիմիզ օլ տալայը մուգատտէսէ պիր մուխաթարա կէլմէքսիղին , մուհարէպէյի գաթ վէ թաթիլ իտէպիլի խտիք :

«Վուգուաթ բէք չապուգ պէնիմ քէլամլարըմը թաստիգ իթմիշտիր . հուտուտլարըմըզըն ազ էօթէսինտէ , դուրթարընը Ձարըն մուգաֆֆէր սանճաղլարը սալլանըպ տուրմագտա տըր վէ Ձար քէնտիսի տէ օլ գահրաման օրտուսու Պուսի պաշընտա պուլունմագտա տըր : Հաչմէթլու Խմթէրաթօր հաղրէթլէրի , գօմշուսուղ պուլունան Բումանիա մէմալիքինտէ քեալին ումուսի օրտուկեահընա վիսուլլնտէ , կէչէն սէնէ վուգուաթլարըն էնասընտա վաթանըմըգա իթտիյի գուվլէթլի հիմայէսի իչիւն , կլթտիմ կէրէք պէնիմ վէ կէրէք աւալիմին նամընա պէեանը թէչէքքիւր իթտիմ :

«Պու վագիֆէմի քէմալի չիւքրան իլէ իյֆա իթտիյիմտէն տօլպը , միւշարիլէյէ Դիւքմտար տախի իչպու պէեանը թէչէքքիւրիւմիղի լութֆ ու մէրհամէթլէ գապուլ իթմիշ վէ իլէրուտէ Սըրպիսթան իլէ Սըրպ էհալիսինի տախի ունութ մանըպ մահրում պրագմանաճաղընա թէէմինաթ վիրմիշ օլտուղունու մէսրուրիյէթլէ գալպ իլէ սիղէ իչար ու թէպիլիլ խտիրիմ :

Օ գէմանտան պէրու Սըրպլար տայիմա թէտարիքեաթը հարպիլէ ինրաքը իլէ ուղրաշտըլարընտան , անդարիպ մուհարէպէնէ կիրիշէճէքլէրինտէ հէման հիչ չիւքնէ եօգտու : Յուլիսին սօնլարընտա հարպիլէ նազըրը Սավա Կրուիչ 3000 քիշէտին իպարէթ պիր քիւչիւք գօլ թէչքիլ խուպ , Թիմօգ չայը իւզէրինտէ պէքլէթմէնէ , նիղամիյէ օրտուսուսուն պիր մըգտար էսկի ասքէրինի

ճէլայ իթմէնէ , վէ պու սուրէթլէ թօրճու վէ սիվարի պերլիքտէ օլարագ , թա-
լիմկահարա եիրմի տէօրթ թապուր ասքէր թօրլամաղա մէհպուրնիյէթ ալտը :
Գէդալիք նազըրը միւշարիլէյի էչեա վէ պէկիր միւպայատ իթմէնէն օլուպ ,
պու թէտարիքեաթ ումումէն ասքէրի սիւանանորմահա պիրինճի պիթ ասլըմ
ատտ օլունապիլիր :

Օգոստոս նիյէթինտէ իչլէր տահա գիատէ աչիքեարա չըգըպ , 23 սինտէ
բրէնս Միլանն թահթը բիաթէթինտէ ազտ օլունան պիր տիվանը հարպտա գա-
րար վիրիտիլինէ կէօրէ , Սըրպիսթան մուհարէպէնէ կիրիչէնէքտի . օ անտէ օր-
տունուն հարպ նիգամը տա իլան օլունտու : Սըրպիսթան հէման օ վազըթ մու-
հարէպէնէ պաշլանեաճազ տէյի զանն օլունտու իտէ տէ , պունտան էվիլ տէ էօյ-
լէ չըգորդընա իչ կէօրտիլի իվան , մազարրաթընը չէքմիշտի . չիմի էմիլ-
նէթլէ երիւմէք իսթէնօրուտու . Բուսար չիւրնէ օլունմագ սուրէթտէ մու-
վաֆֆարիլէթ նայիլ օլմալ տա , քէնտիսինին պաշրնա ալա պիր Ֆէլաքէթ
կէլմէնէնէնէնէ պիր թէէմէնաթ պուլտուղու վագըթ իլէրի երիւմէնէ գարաթ
վիրտի : Օ վագըթի զապէթա մուխպիրլէրինին բիվայէթինէ պազըրը իտէն Ռու-
սիա էրիքեանը հարպըլչա բրէնս Միլան արասընտա էքէյիճէ գիլ ու գալ հա-
սըլ օլտու : Բուսիա էրիքեանը հարպիյէսի իսթէտի քի օրտուտու Օսման բաշա
նըն արգալարընա թէհտիտաթ իտէրէք , կէլիպ Բլէվիա մուհարէպաթընա հիւ-
սէմէնտ օլտու . բրէնս Միլան իտէ , հէնուզ զալէպէյի պիհազըլն մուհազգազ
կէօրէմէտիյի իչիւն ըէտտ իթտի :

Սեպտեմբեր էվասիթ իտէ թօրճու-տէրէտէ պուլունան սէքիզ թապուր
նիզպիյէ բիատէ ասքէքի , սօնրատան թէչքիլ օլունաճազ 32 թապուր ասքէ-
րէ պիր պաշլանիլըճ օլմալ իւզրէ , Նէկօթիլն , Ալէքսինաց վէ Նվանիցա իւզէ-
րինէ սէվգ օլունտու :

Սեպտեմբեր նիհայէթինտէ միրալայ Կրուիչ , Տրինա , Մօրալա վէ Թիւօք
իւզէրինէ վազ օլունաճազ տէօրթ գօլ օրտունուն էրգազ ու մէքիւլաթ իլիւն ,
եէրլի պէօյիւք թիւճալարալա բազարլըզլար իթտի . եինէ օ վագըթ հարպիլէ
մէմուրիկէթլէրինէ պիր թազըմ եէնի մէմուրլար նասպ ու թային օլունտու :

Սահիհէն Սըրպըլարըն բարաթ եօգտու , լաքին Բուսիա վիրտի , վէ բը-
րէնս Միլան իլէ քէնտի գուվիլէթլի համիսի արասընտա պիր իթթիֆազ պու-
լունտուղու այան աչիքեար անյաշլտը : Նոյեմբեր իպթիտասընտա Բուսիա թէ-
րաֆընտան Պէլկրատա էլլիլիյէ կէլէն Մ . Բէրսիանի , Սըրպ , հիւքիւմէթինէ պիր
միլեօն կիւմիւշ բուպլի թէսլիմ իթտի , վէ Սըրպ օրտունու հարպա պաշլանեա
ղը կիւնտէն մուխասլմաթըն իսթամբէգիր օլտուղու կիւնէ գատար հէր այ , պու
գատար մէպլազ վիրիլէնէյիլիտէ սէօյլէտի :

Օ վագըթտան թէտարիքեաթը հարպիյէնէ Ֆէվգէլատէ պիր խահիչ , վէ
կէրմիլէթլէ տէվամ օլունուր : Կիւզ թալիմլէրի պէհանէսիլէ Հոկտեմբեր 7 տէ
29 թապուր սիւանանորմըն օլուպ , Նոյեմբեր 8 տէ 27 թապուր վէ 24 տէ 14
թապուր սիւանանորմըն վէ սընըֆը մուպատտէմ իլէ սընըֆը թալի միլիթասաճ
քէրի քեսաֆֆէթէն հազըրլանընճայա գատար , պու թէտարիքեաթա տէվամ օ
լունտու : 1876 սէնլսինտէ օլտուղու կիւլի տէ կէօնիւլիլ Դօլլարը թէչքիլ օ
լունարագ , պու գօլլարա էսկի Սըրպիսթան Սըրպըլարը , Պօմսարըլար , Աւսպ
թրիա Սլավլարը վէ Պուլկարլար եազըլար :

Պէլկրատ գապինէթօտու , Հոկտեմբեր վէ Նոյեմբեր այլարընտա կէօզ կէօրէ

կէօսթէրտիյի գարարաւըղըզ վէ միւշէվէշլիյի իչին , Էւրօքանըն թահամիւլինի դաթ իթտի : Պիր կիւն Սըրպիսթան պու թէտարիքեաթըլա Թիւրքիայա իւանը հարպ իթմէքտէ օլտուղունու խապէր վիրիլիր իտի : Երթէսի կիւնի պու հաւա- տիս թէքղիպ օլունմագտա իտի . հաթթա զազէթալար պու սէպէպտէն շու զան- նիեաթա տա տիւշտիւլէր քի , Սըրպիսթան եէնիտէն մուհարէպէ թէհիլքէսինէ տիւշմէք իսթէմէեօր վէ Բուսիայը իսթիհզա իտէեօր : Պիլաքս պիղիմ զաննըմըզ շու տուր քի Բուսիա տէվլէթի Թիւրքիա իւզէրինէ պիր թազեիզ գուլլանմագ վէ միւսալէհա թալէպինէ մէճպուր գըլմագ իչիւն Սըրպիսթանը քէնտի էլինտէ եէտէք պիր ալէթ եէրինէ թութմագտա իտի : Զաննըմըզա կէօրէ , իմարէթը միւշարիլէյհանըն մուհարէպէյէ կիրիշէճէյի թարիլս , զազէթալարըն եազարըզ վէչ իլէ , օ զէմանտէն գարարաւշտըրըրըլ օլուպ , Բլէվլանըն տիւշմէսինէ թա- ալիզ օլունմուշուտու :

Սըրպիսթանըն պու թէտարիքեաթը հարպիյէսի , պիւթիւն Էւրօքանըն կէօղիւ էօնիւնտէ իճրա օլունմագտա օլուպ , Թիւրքիանըն տաիսի պունա նէ տէրէճէ հիտտէթ իթտիյի գօլայ անլաշըլըր . զիրա էվլէթի սէնէ իմարէթը միւ- շարիլէյհա օրտուսունու թէմամըլա էզմիշ պիթիւրմիշ իքէն , Էւրօքա իչէ կի- րիշէրէք գուրթարիւշտը , Շիմտի պու իմարէթ եինէ իսեանա հազըրլանարագ , տիւշմանլարըլա պիրլէշմէք նիյէթինտէ իտի : Տէրսատտէթտէ մուզիմ Սըրպ մաս- լահաթկիւզարը Մ. Գրիսթիչ , Հոկտեմբեր 19 վէ 26 թարիլէրիլէ մէճլիսի վիւ- քէլա րէյիսի Մ. Բիսթիչէ իրսալ իյլէտիյի րաքօրթօլարտա , խարիճիյէ նազըրը Մէրվէր բաշա իլէ նէ բաթըրտըլը միւքեալէմլէրի վուգու պուլտուղու իշար ի- տէր : Նազըրը միւշարիլէյհ տէր իմիշ քի , Սըրպիսթանտա Բուս մէմուրլարը գայ- նաեօր . օրտունու թանգիմ ու թէնսիգի իչիւն Բուս զապըթանը գուլլանըլ- մագտա տըր : Բրէնս Բուսիա բօլիթիզա մէմուրունու մուլթանթան սուրէթտէ գապուլ իթմիշ , վէ Պապը Ալի իչիւն բէք թահգիրաւիզ պիր նուլթ իյրատ իյ- լէմիշ տիր : Լաքին սազընարն հա . նիզամը սուրէթտէ քէնտիսիլէ մուհարէպէ իթմէքսիգին բէք չօգ մազարարաթ տօգանտըրըպ , քէնտիսինէ վէ մշմէքէթինէ ֆէլաքէթիւր կէթիւրմէեէ միւզթէտիրիզ :

Մէրվէր բաշա պու թէհտիտաթը եաքմագլա ինթիմալ տըր Գարաեօրկէվի- չին իթթիֆագը խաֆիսինի անլաթմագ իսթէեօրուտու . զիրա պու ֆամիլեա Սպրէնօվիչ ֆամիլեասընըն րազիպի վէ խասիմի օլտուղունտան , բրէնսլիյի բը- րէնս Միլանըն էլինտէն ալմագ իչիւն , ֆէսատլար գուրմագտա իտի վէ Պապը Ալի տաիսի պու էնթրիգալարը իլթիզամ իթմէքտէ իտի : Պիր այ սօնրա Դեկ- տեմբեր իսթիտասընտա Գրակույէվաշ օրտուսունտա պու ֆէսատ պաշ կէօս- թէրտի , Գարաեօրկէվիլէրին մէմլէքէթի օլան Թօքօլա նամ մահալլին իքի պէօ- լիւք միլիս ասքէրի , պայրաղա եէմին իտէճէքլէրի սըրատա իիթիլալ չըգար- տըլար . լաքին պու իսեան բէք չապուգ պօղուտու . պիր գաշ քիշի իտամօ- լունտու . իլլէրինտէն պէօլիւք զաթլար վէ պիր տէ բիսգօպօս պուլունտուղու հալտէ եէթմիշ պէշ քիշի տիվանը հարպա չէքիլիպ , իտամա հիւք օլունտու- լար իսէ տէ , բրէնս Միլան պու ճէզայը հաֆիֆլէթտի : Պու իչին պաշգա պիր նէթիճլսի օլմանըպ , Սըրպ հիւքիւմէթինէ իլանը հարպ իթմէք իչին տահա պաշ- գա պիր պէհանէ օլտու վէ Բլէվլանըն տիւշտիւլիւնի տէ խապէր ալտըզը կիպի իլանը հարպ իթտի :

ՍՐՐՊԻՍԹԱՆ ԹԻՒՐՔԻԱՅԱ ԻԼԱՆԸ ՀԱՐՊ ԻՏԵՐ

Խմարէթը միւշարիւնյանն Տէրաատէթ մասլահաթկիւզարը Մ. Գրիսթիչ , հալիմ վէ սուլիբէրվէր պիր զաթ օլտուղունտան , տայիմա մուհարէպէեէ մուխալիֆ պուլունմուշ վէ Սըրպիսթանն րահաթ տուրաճաղը իչիւն Տէրաատէթտէ հէրքէսէ իւմիտ վիրմիշտի : Լաքին Դեկտեմբեր 13տէ Բլէվլանն ալընտըղընն հաւատիսիյէ պէրապէր , Սըրպիսթանն իլանը հարպ էմրինի տէ ալընճա մաթ օլտու : Իրթէսի կիւնիւ Դեկտեմբեր 14տէ Թրիէսթէ բօսթասընն կիւնիւ օլտուղունտան վազըթ զայպ իթմէեիպ , վաթաննա ավտէթ իթմէլի իտի : Իլանը հարպը խարիճիյէ հազըրընա քէնտի կէօթիւրմէյէ ճէսարէթ իթմէյիպ , թէրճէմանը պուլունտան պիր Էրմէնիյէ Պապը Ալիյէ իրսալ իթտի : Քէնտիսի վաքօրա կիթտի վէ էհալի թէրաֆընտան պիր հալ վուզու պուլուր գօրգուսուլա , եօլտա պէրապէր Կնկիլիզ սէֆարէթխանէսինտէն իքի գավազ ալտը :

Մուամիլէյի թէրճէման էօյլէտէն պիր սաաթ սօնրա անճազ Սէրվէր բաշալը գօնաղընտա պուլապիլտի , զիրա օ կիւնիւ ճումաա օլմազ միւնասիպէթի իլէ Պապը Ալի թաթիլ իթտի :

Բաշայի միւշարիւնյի , մէգքիւր իլանը հարպ նօթասընը օգուտուգտան սօնրա , շէօյլէ ճէվապ վիրտի . «պու շէյ պէնի աքանսըղա կէթիրմէտի , չօգտան պէրու պունա պէքլէմէքտէ իտիմ : Պէնի եալընը թաաճիւպտէ պրազան շէյ շու տուր քի , գարարլարընըղը պիզէ կէճ խապէր վիրտինիզ : »

Իշպու իլանը հարպ թահրիրաթընն միւնտէրիճաթը աթիտէքինտէն իպարէթ իտի :

«Սահիպի իմզա , Պապը Ալի նէզտինտէ Սըրպիսթան իմարէթինն մասլահաթկիւզարը օլմաղա , միւնտէրիճաթը աթիլէյի Սէրվէր բաշաեա արզ իթմէքլէ միւֆթէիլիր տիր :

«Մէնէյի հազըրէ Փետրվարընն 16աընտա միւսալէհա բրօթօգօլու , վուգուաթը մաղիյէտէ զիմէտիսալ օլան պիլճիւմէ էշխաա իչիւն միւքէմէլ աֆվը ումումիյի շամիլ օլտուղունտան , բրէնսին հիւքիւմէթի , Սըրպիսթան թօրաղընա իլթիճա իթմիշ օլան պիր խայլի թէպաաի Օսմանիյէյի վաթանյարընա իյատէ իթմէքտէ իպրաղը թէրէտտիւտ իթմէմիշտի . Լաքին մէգքիւր բրօթօգօք միւնթէվիյաթընն մուղայիրի օլարազ , մէրգում միւլթէճիլէր , մէմէքէթլէրինէ ավտէթլէրիտէ , միւթէմատիէն կէրէք Միւսլիման վաթանտաշլարընտան , վէ կէրէք հիւքիւմէթը Օսմանիյէտէն մէզալիմ վէ թաատտիյաթը ճէտիտէ վէ շէտիտէ կէօրտիւլէր :

«Սէրվէր բաշա հազըրէթլէրի , միւսալէհանամէյէ մուղայիր օլարազ իճրա օլունտան թաատտիեաթ ալէյինտէ սահիպի իմզանն հիւքիւմէթը մէթպուլասը էմրիլէ , Պապը Ալիյէ վուզու պուլան միւթալէպաթը միւթէվալիյէյի չիւբէսիզ տէրխաթըր պուեուրուր . Լաքին միւթալէպաթ վէ թէպիլղաթը մէգքիւրէնիլն սուրէթը մաթլուպէտէ հիշ պիր նէթիճէ վէ սէմէրէսի հուսուլէ կէլմէտիլինի

եինէ մուսախէյն սահիպի իմզա մա էթթէէսսիւֆ արդ ու պէեան խտէր : Տիկէր թէրաֆտան բրէնսին հիւքիւմէթի դանի օլմուշ տուր քի , Պապը Ալի գաւա- նիսի պէյնէլ միլէլէ մուզայիր օլարադ վէ գօմէուլուգ նիզամարընը տա նազա- րը էնէմիեթէթէ ալմագսըզըն , խուսուսիլէ պիր վա ըթտան պէրու , իմարէ- թին էմիլիէթինի իսլալ իթմէթ իսթէեէն խարիճի միւֆսիտլէրին իղֆալաթ ու իղվաթընա կէրէք սիւահլա վէ կէրէք վէսաթիթի սաթիւ իլէ աչըգտան աչըզա մուսվէնէթ իտէրէք , իմարէթը միւշարիլէյնանըն ասայիշ վէ ինթիզամը տախի- լիսինի իպրար ու իսլալէ չալըչըեօր :

«Իշթէ պիւթիւն պու սէպէպլէրտէն տօլայը , բրէնսին հիւքիւմէթի պոււն- տան պէօլլէ քէնտուլի Պապը Ալի ալէյհիստէ մուհարէպէ հալինտէ աստ իտէ- րէք , հիւքիւմէթը Սէնիլէ նէզտինտէ մուգիւմ մէմուրուսու կէրի չաղըրմագտա վէ տէրագապ Տէրսաատէթտէն հարէքէթինէ էմր վիրմէքտէ տիր : »

Սթանպօլ
14 Դեկտեմբեր 1877

ԳՐԻՍԹԻՉ

Բրէնս Միլան տալիս Սըրպ էհալիսինէ խիթապ իյլէտիլի պէեաննամէսին- տէ , մուհարէպէ աչմաքնա պալատէքի նօթատա մուհարրէր օլան իքի սէպէպ- լէրի կէօթէրմէքտէ իտի , եանի միւլթէճիլէրէ գուլմ ու թաատալի օլունմուշ տուր , վէ իմարէթտէ նիզամ ու ինթիզամը պօզմագ իչիւն Պապը Ալի իճրպլի մէֆսէտէթ իթմիշ տիր . լաքին բրէնս մէզքիւր պէեաննամէսինտէ պիր շէյ ի- լալլէ իթմէքտէ իտի քի եալընըզ օ սահիհ իտի , շու քի Սըրպիսթան , իսթիզ- լալիլէթինի գազանմագ իչիւն ֆըրսաթ պուլմաղլա , պու ֆըրսաթը գաչըրմագ իսթէմէեօրուտու :

Թարիլի մէնսուպ օլան էվրագը մէզքիւրէյի տախի պուրահա նագլ իթ- մէք ֆայիտէտէն խալի տէյիլ տիր :

«Սըրպուլուր ,

«Մարտ 5 թարիխլի պէեաննամէմտէ Սըրպիսթան իլէ Պապը Ալի արթսըն- տա միւսալէհանըն ագո օլունտուղունու սիգէ խապէր վիրտիլմտէ , լէհինտէ մուհարէպէ իթտիլիմիզ տալարի մուզատտէսին միւտաֆաասը տահա գուվլէթլի էլլէրէ կէյմիշ օլունտուղունու տախի սիգէ իշար իթմէքտէ իտիմ : Օ վագըթտան պէրու Թիւրքլէր թարիլիլէրինն սահիֆէլէրինի եէնի եէնի վէ իշիաթիլմէմիշ տէհ- շէթլէրլէ Թէգեին իթմիլլէր տիր : Ասապ վէ թախիպ վէ դաթալ , մէմալիքին հէր գըթնսընպա իճրա օլունմայա պաշլամըշ տըր : Աաքին պաշլըճա Սըրպ թօ- րաղընըն իւզէրինտէ վէ Սըրպ թապիր օլունան հէր շէյին իւզէրինտէ պու ֆէ- լաքէթլէր տահա զիտտէ չիտտէթ ու զագապլա վուզու պուլմուշ տուր : Փետր- վար 16 թարիլիլի միւսալէհա բրթթօգօլունուն իքինճի պէնտի աչքեամընճա , Սըրպիսթան թօրպղընա իլթիճա իթմիշ օլան սէֆիլ գարաաշլարընըզ միւքէմ- մէլ վէ թամմ աֆվը ումումի վիրիլէճէք իքէն , պիլաքս իզլամիլէթլին թաաս- սուպու : ինթիզամ ալմագ իչիւն , ալթըզ պիւթիւն պիւթիւնէ հիտտէթ ու դա- զապէ կէլմիշ տիր : Մուահէտաթը պէյնէլ միլէլ հագընտա օլան էմիլիէթիլի- զէ իսթիլապէն , պու պիշարէլէրին էքսէրիսինի , մէմէքէթլէրինէ ալտէթ իթ- մէեէ գանտըրմագա մուվաֆֆադ օլմուշ իտիք :

«Պուրաք պիլգիւմ նասիաթըմիզ իւզէրինէ մէմէքէթլէրինէ ալտէթ իտին- ճէ , աիւրլիւ տիւրլիւ պէհանէլէրլէ եէնթաէն զալիլէրինի թաապիպաթ վէ գուլմ ու իթիսաֆթընա կիրիֆթար օլմուշլար տըր : Գապլինէթում պու աշանամէեէ

օլան աչըգտան աչըղա ըիայէթսիզլիք ալէյհինտէ , Պապը Ալի նէզտինտէ տէ-
ֆաթլէ պէյհուտէ եէրէ բրօթէսթօ իթմիշ տիր : Հիւքիւմէթը Օսմանիյէ պու-
թաատթիյաթա իղմազը այն իտէրէք , սուրէթը ալէնիյէտէ վիրմիշ օլտուղու-
սէօղիւնիւ աեագ ալթընա ալմըշ տըր :

«Սըրպըլըւր .

«Մատամ քի Պապը Ալի Սըրպիսթան մուվաճէհէսինտէ օլան թէահիւտա-
թընը այան աչիքեար պէօյլէճէ նագզ իտէեօր , պու միւսիպէթ հալ ու վազի-
յէթէ ուղուն միւտտէթ թահամմիւլ իթմէեէ մէճպուր տէյիլիզ . պիզ հուրրի-
եէթին համիսի իտիք , նիչին էլիմիզի պաղլաեըպ պու վահչիանէ ճահտ ու ղայ-
րէթի սէյր իտէլիւ : Պոռնուն մագսէտի Սըրպ ճինսինի մահվ իթմէքտէն իպա-
րէթ տիր : Թիւրքէրին իթիսաֆաթը օ տէրէճէյէ կէլմիշ տիր քի , արթըզ Սըր-
պիսթան , նագարը պիդայտի իլէ պագամազ , վէ թաասսուպլէ քէսպը հաեաթ
իտէն վէ իմարէթիմիզէ թէհտիտ իյլէեէն պիր տէվլէթին պաղլարընա պուռնտան
պէօյլէ թահամմիւլ իտէմէզ : Սըրպիսթան հէր նէ զատար Պապը Ալի հագզըն-
տա թէմամըյա թավըր միւսթագիմանէտէ պուլունմուշ իսէ տէ , հիւքիւմէթը
Սէնիյէ վաթանըմիզա եէնի եէնի թէհիլքէլէր հազըրլամագտա տըր : Պապը Ա-
լիզին էմիհեթը տախիլիյէմիզ ալէյհինտէ կիզլիճէ գուրտուղու ֆէսաաղարտան
մատաա , Օսմանը խարիճիյէ նագըրը , Սըրպիսթան իլէ սուրէթը զաթիլէտէ մու-
հարէպլէ իթմէքսիզին օնա խասարաթ ու զիյան սօգունտուրմաեա Պապը Ալի-
նին բէք չօգ վասէթալարը օլտուղունու , պիլա բէրվա աչըգտան աչըղա պէ-
հան իտէեօր :

«Սըրպըլըւր .

«Պապը Ալի էն գուվլէթի պիր տէվլէթին օրտուսունտան ֆէնա հալտէ
սըզըմըշ իքէն , հագզըմըգտա պէօյլէ պիր թավըր թէհտիտքեարանէտէ պու-
լունտուղու իչիւն , իսթիզպալիմիզի էյիճէ թէէմին իթմէքսիլին պու ֆըրսա-
թը գաչըրամայըզ :

«Եայըր . պիզիմ էսկի տիւշմանըմըզ ալէյհինտէ օլան միւնաղամըզ կէչէն
սէնէքի մուհարէպլէմիզլէ գաբանմամըշ տըր : Գուվլէթիմիզէ կէօրէ , Սըրպ միւ-
լէթինէ թէհտիտ իտէն թէհիլքէլէրի տէֆ իթմէք վէ պիզիմ մէմուրիյլէթ միւ-
լիյէմիզի պաշա չըգարմագ իչիւն եարարըղըմըզ կէօթէրմէզ իսէք , պիւթիւն
պիւթիւնէ սուլհ ու սալահա եաթըշմամըզ , մէնաֆի վէ հայսիյէթիմիզէ մուվա-
ֆըզ կէլմէեէճէք տիր : Հէր նէ գատար Բուսիանըն իյիտ օրտուսու , պիզիմ մու-
ալէնէթիմիզ օլմագսըզըն , իմրէրաթօրուն քէնտի թահթը հիմայէսինէ ալմըշ
օլտուղու տավաի մուգատտէսին ղալէպլէ իթմէսինէ եարտըմ իտէպիլիւր իսէ տէ ,
Սըրպ միլլէթի տախի չարգ Խրիսթիանլարընտան օլմաղլա , պուռնտան պիզէ ի-
սապէթ իտէն վաղիֆէնին իճրապընտան աալա կէրի տուրամաեըզ , Սըրպ միլլէ-
թի պու եէնի ֆէտաքեալըղը եալընըզ քէնտի վէ քէնտի ճինսի վասէթասըյա
իճրա իտէճէք տիր :

«Միլլէթէր , պէօյլէք ճահտ ու ղայրէթլէրլէ վէ լազըմ կէլտիյի թագտիր-
տէ քէնտի գանլարըյա , հուրրիյլէթը հագիլիյէլէրինի էլտէ իտէպիլիլէր : Կէ-
չէն սէնէ պաշաաղըմըզ իշ կիպի պէօյլէք իշլէր , եարը եօլտա գալմագ իչիւն
թէչէպալիւս օլունմաղլար : Պէօյլէ օլուր իսէ , զայիֆ պիր բօլիթիգատան վէ քի-
ֆայէթսիզ պիր վաթանքէրվէրիքտէն իլէրի կէլիւ : Պիզիմ ախլաֆըմըզ պիհագ-
զըն պիզի թէքտիր իտէճէքլէր , պիզիմ շէհիտ գարտաշարըմըզ պիզէ լանէթ

օգուեաճաղար , վէ պիզ քէնտիմիզ տէ պիզգաթ աճը աճը աղըըլար տուեաճաղըզ : Կէչէն սէնէ մէյտանը հարպտա տիւշիւպ էօլէն ճէնկճիլէրիմիզին բուհու , հուտուտուտուգուն հանը պաշընտա սէլ կիպի զան եիւրիւտիւշիւ հալտէ , պիզիմ գայտսըզըզ իտուպ կիւզէլ վէ մահսուլտար մէմէքէթիմիզի խարապ իտէն տիւշման ալէյիինտէ մուհարէպէ իթմէմիզ իչիւն , պիզէ թէրք իթտիքլէրի վաղիֆէյի մուգատտէսէյի ունուլտուգունգուն կէօրիւնճէ , պիզիլի բէտտ ու ինքեար իտէճէք տիր : Պիզ կէչէն սէնէ պաշլատըզըմըզ պու կիւզէլ իշի անճագ սէպաթլա պաշա չըգարապիլիլիլի . պու իշ իչիւն պիզ չօգ ֆէտաքեարըզ վէ դայրէթ իթմիշիլ տիր : Էյէր կէչէն սէնէ տիւշմանըն գուվէթի , Սըրպիանըն գուվէթիտէն ֆաիգ պուլունմուշ իսէ , պու կիւն մէյտանը մուհարէպէեէ կիրտիյիմիզտէ , օրատա գահրաման վէ շէրէֆլի Բուս օրտուտունու , պիզիմգահրաման վէ իյիտ Գարատաղ պիրատէրլէրիմիզի վէ մազլում Խրիսթիանլարըն հուրիեթ ու իսթիզլալիյէթի իչիւն Թունայը կէչէրէք մուհարէպէ իթմէեէ կէլմիշ օլան Բունանիալըլարը պուլաճաղըզ :

«Սըրպըլար .

«Պու կիւն պիզ տախի միլլի վէ Խրիսթիան տապալի մուգատտէսի իչիւն եէնիտէն սիլահա սարըլընօրուզ : Քէնտի էսլաֆըմ կիպի , սիւհանմըշ օլան Սըրպ միլլէթինէ գօմանտանըզ իտէճէյիմ : Իքիւնճի տէֆա օլարագ Սպրէնօլիչլէրին տէօրտիւնճիւսինին աշտըզը սանճաղընտա միլլէթին հուրիյէթ վէ իսթիզլալիյէթի եաղըլ տըր : Պու սանճաղըն ալթընտա վաթանքէրվէրլիք վէ ֆէտաքեարըզ իպրէթլէրի վէ էսէրլէրի կէօսթէրմիշսինիլ տիր : Իլէրիյէ տօզրու գուվէթլի պիր ատըմ ալտըզըմըզտա , Գօսօվա մէյտանը մուհարէպէսիլլէ այըր պուլունտուգունգունգա գարընտաշլարըմըզա էլ ուղաթապիլէճէյիլ : Թագօվօ գահրամանլարընըն բիւր շէրէֆլէ պաշլատըզլարը վէ պիզիմ տախի կէչէն սէնէ եէ . նիտէն էլէ ալտըզըմըզ շու պէօյիւք միլլի իշի իճրա իթմէք վազլի ու սաաթը կէլմիշ տիր :

«Էյլէ իսէ , ճէնկճիլէր , իլէրի եիւրիւշիլիմ , ատալէթին համիսի օլան ճէնայը Հագգա կիւվէնէրէք , գուրթարըճը Խմէրաթօրուն մուգաֆֆէր իյիտլիյինն հանընա գօշալըմ : Պիզիմ սէվկիլիւ վաթանըմըզըն խէլաու ու սէլամէթի նամընա իլէրիյէ եիւրիւեէլիմ : »

Պէկրատ

13 Դեկտեմբեր 1877

ՄԻԼԱՆ ՕՊՐԵՆՈՎԻՉ Դ.

Սըրպիլիմ Բրէնի

Բրէնսը միւշարիլէյհ աքէրէ իսթապ իյլէտիյի պէհաննամէսինտէ , մուհարէպէտէն մագսէտ Սըրպիսթանըն իսթիզլալիյէթիինի կէօսթէրմէքտէ իտի : «Պունտան պէօյլէ միւսթագիլ օլաճագ օլան Սըրպ միլլէթինի հուրր միլլէթլէր սըրասընա գօյմանըզը պէն վէ պէնիմէ վաթան , սիզտէն պէքլէր . » տէմիշտիր :

Թարիֆէ հաճէթ օլմատըզը վէչհ իլէ , Սըրպիսթանըն իլանը հարպը , Պապը Սիւնին շիտտէթլէ հիտտէթ ու դաղապընը մուճիպ օլտու , վէ կէչէն սէնէ քէնտիսինէ օ տէրէճէ լութֆ ու մէրհամէթլէ մուամէլէ օլունմուշ իքէն , պու նիլմէթի պիլմշուպ տա նանքլօրիւք իթտիյի իչիւն մէզքիւր իմարէթէ բէք գանըլ պիր ճէզա վիրիլմէսինէ տայիր Տէրսաատէթտէ պիր գաշ կիւնլէր աճալիպ աճալիպ բլանլար գուրուտու : Շէօյլէ քի 100,000 Զէրքէն վէ 100,000 Արնափուտ վէ նիհանէթ մէմալիքիննէ գատար իքսիզ սարսըզլարը վար իսէ քիտֆ-

Ֆէսինի Սըրպիսթան թօրաղընա տէօքիւպ, մէմէքէթի ալթ իւսթ իթմէք, վէ խարապ իյլէմէք թասավլուր օլունտու իսէ տէ, պու թասավլուրուն գուվվէ-տէն Ֆիւիէ չըզարըմասը իչիւն վազըթ պուլունամատը, վէ զաթը Շահանէ նա-մընա աթիտէքի պէհաննամէ պիլ իրսալ բրէնս Միւանըն ազլի Սըրպլըարա իւ-թար իտլէրէք, իթիֆա օլունտու :

«Սըրպլըար :

«Զաթը Շահանէնին թահթը թապիլիէթ ինտէ մէմնուն վէ մէսուտ եաշա-մըչընըզ տըր : Պիր տէֆա սիզի իտարէ իտէն ասէմէր թէրաֆընտան իղֆալ ու թէչվիպ օլունարադ, մաթպուընըզ ալէյհինտէ գըեամ իթմիշ օլուպ, էլպէթտէ օնտան սիզ հասըլ օլան Ֆէնալըզլարը ունութմամըշ օլմալըսընըզ : Քէզալիք խաթրընըզտա օլմալը տըր քի աթիլէրին մազլուպ վէ բէրիշան օլտուղունտան սօնրա, զաթը Շահանէ սիզէ էօն աեազ օլան մէճնուընարըն բէսը մէմուրիյէթտէն պիլէ թարտընը թալէպ իթմէքսիզին : Սըրպիսթան վէ Պապը Ալի արասընտան մուհարէպէտէն էվվիլ նէ միւնասէպաթ ճէրեան իտէր իտի իսէ, այնի միւնա-սէպաթըն ճէրեան իթմէսինէ բազի օլմուշ տուր :

«Պու ատամլար, հիշ ատալթ վէ նիյմէթ թանըմայըպ, Բուսիանըն Թիւր-քիայէ աշտըղը մուհարէպէտէն իսթիֆատէ իթմէյի տիւշիւնմիւշէր, վէ սիզի եէնիտէն իսեանա թէչվիպ իթմիշէր տիր, զիրա պունա եալընըզ պիր ֆըրսաթ կէօզէտիտօրլար ըտը :

«Պու իքինճի թաարրուզ տախի էվվէլքի կիպի ճէնապը Ալլահտան թէէ-տիպ վէ միւճազաթ օլունաճագ տըր : Զաթը Շահանէ, սիզէ թէհտիտ իտէն Ֆէնալըզլարըն մէսուլլիյէթի քիմէ այիտ օլտուղունու պիլիր :

«Բրէնս Միւան Օպրէնօվիշ, պու ճինաեթթի իշլէեէրէք, պիզզաթ քէնտի իլանը հարպըյա քէնտի ազլինէ սէպէպ օլմուշ տուր, վէ զաթը Շահանէ պու զարարը սիզէ խապէր վիրիր :

«Սըրպլըար . սիզին տալանըզը պու ճինայէթքեար ատամըն տալասըն-տան այըընըզ . նիզամ ու ինթիզամըն իատէսի իչիւն հիւքիւմէթը Սէնիյէ իլէ պէրապէր զայրէթ իտինիզ : Պու բրէնսլէ քէնտի հիլէքեար միւշավիրէրի սի-զին էմիլիյէթիսիզէ հէնուզ միւսթահաճ մը տըրլար տէյու, պիր քէրրէ քէնտի քէնտինիզէ սիւալ իտինիզ, վէ օ հալտէ օնլարը եանընըզտան տէֆ իթմէք իչին թէրէտտիտտէ օլմալընըզ : »

Պուրատա չունու տա զիքը իտէլիմ քի, Էւրօբատա Օսմանը թէրաֆտարը օլան զազլթալարտան մատաա բէք չօզ պիթէրաֆ վէ հուրրիյէթբէրվէր զազէ-թալար տախի, Սըրպիսթանըն պու մուամէլէսինի չօզ թազպիհ իտուպ, եա-ղըշմազ օլտուղունու պէեան իթտիլէր :

Պու զազէթալարըն էֆքեարընճա, իմարէթը միւշարիլէյհա, Թիւրքիանըն կէօթէրտիյի ուլուվլը ճէնապա մուգապիլ նանքէօրլէք իթմէմէլի իտի : Պազը զազէթալար տախի, Թիւրքիանըն քիւլլիյէն միւղմէհիլ օլտուղունա պէքլէմէսի իչին Սըրպիսթանը այըպլատըլար :

Սահիհէն էյիւր բօլիթիզաճա պիր իլմի էտէպ օլմուշ օլսա իտի, Սըրպիս-թան չօզ թէօնմէթլի իտի : Լաքին բօլիթիզա ալէմինտէ պէօյլէ պիր էտէպ վմը մը տըր : Թարիլս պաշգա պիր շէյ եաբմայըպ, անճագ միլլէթլէրին տիկէր միւ-

լէթլէրէ մուզիրը օլան ֆըրսաթլարտան իսթիֆատէ իթմէք իչին իթտիքլըրի ճահտ ու զայրէթլէրինի հիքեայէ իտէր , վէ հուրը օլան պիր մէմլէքէթին զադէթալարը , հուրը օլման պիր մէմլէքէթին , հէր նասըլ սրատա օլուր իսէ օլուրն , իսթիգլալիյէթինի էլտէ իթմէք իչին վուգուա կէթիրտիյի սայ ու զայրէթլէրինի պիր ճինանէթ ատտ իթմէմէլի տիրլէր : Սըրպիսթանըն մուհարէպէյէ կիրիշմէք իչին ինթիխապ իթտիյի վազթա կէլինճէ , շունու ունութմամալը տըր քի , 1876 վէ 1877 մուհարէպէլէրի տէ այնի թէաթրօ օլունուրուն ֆասըլլարը տըրլար , վէ զանն օլունտուղունա կէօրէ , իմարէթ , կէչէն սէնէ օ գատար ֆէտաքեարլըզլար իլթիզամ իթմիշ , վէ հէնուզ ազլը պաշնա կէլմէմէք տէրէճէսինտէ թէբլէնմիշ իքէն , արթըզ մուզաֆֆէրիյէթտէն սօնրա քէնտիսինէ տէ պիր հիսսէ իսապէթ իտէճէյինտէ չիւբհէ օլմատըղընտան , ելնիտէն քէնտիսինի թէհլիքէլէրէ իլգա իթմէզսէ իտի , օլուրուտու :

ՍԸՐՊ ՕՐՏՈՒԼԱՐԸՆ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷՍԻ

Բուլմէլինին Բուա օրտուլարը թէրաֆընտան թաարրուզ օլունտուղունուն հիքեայէսինի գաթ իթմէմէք իչին , պու ֆասըլտա Սըրպ օրտուլարընըն մուամէլաթընը խիւսասաթէն նազլ իտէճէյիզ տիր :

Պու օրտուլար պէր վէչհի աթի թէրթիպ օլունմուշլարտը .

Թիմօզ օրտուսու միրալայ Հօրվաթօվիչին թահթը գօմանտաւընտա օլաւրազ 36 թապուր բիատէ , 10 պէօլիւք սիվարի վէ 12 պաթարեա թօրտան իպարէթ իտի :

Մօրալա օրտուսու միրալայ Լէշանինին թահթը գօմանտաւընտա օլուպ 27 թապուր բիատէ , 8 պէօլիւք սիվարի վէ 11 օվա վէ տաղ պաթարեալարընտան իպարէթ իտի , վէ պու օրտունուն ասքէրի պիւթին Սըրպ օրտուսունուն էն ալա ասքէրի պուլունմագտա իտի :

Եւաօր օրտուսու միրալայ Նիգօլիչին գօմանտաւը ալթընտա պուլունտուղու հալտէ 21 թապուր բիատէ վէ 8 օվա վէ տաղ պաթարեաւընտան միւրէթթէպ իտի : Տրինա օրտուսու ճէնէրալ Ալիմբիչին թահթը էմրինտէ օլարապ 16 թապուր բիատէ , 4 պէօլիւք սիվարի վէ 3 օվա պաթարեաւընտան վէ Շունատիա օրտուսու ճէնէրալ Պէլիմարգօվիչին թահթը գօմանտաւընտա օլուպ , 36 թապուր բիատէ 10 պէօլիւք սիվարի վէ 10 պաթարեա թօրտան իպարէթ իտի :

Պու հիսապլա Սըրպ ասքէրինին մրգտարը եէքիւնիւ , պէչէր թապուրու 500տէն 600 ֆրատա գատար հիսապ օլունարապ , 70,000 բիատէ , 3,000 սիվարի վէ 250 թօրտան միւրէքքէպ իտի :

Պու ասքէր , Բուսլարըն սաղ ճէնահլա արգալարընը մուհաֆաղա իտէճէյի ճիհէթլէ , օնլարա պէօլիւք պիր խըտմէթ իտէճէքլէրտի . էօթէտէ ճէնէրալ Կուրդօնուն օրտուսու տա Սօֆիայը ալտըգտան սօնրա , Ֆիլիպէ վէ Էտիրնէ իւզէրինէ երւրիւեճէքտի : Սըրպ ասքէրի բէք բարլապ պիր մուհարէպէ իթտի , վէ կէչէն սէնէ ուղրատըղը ֆէլաքէթ ու մուսիպէթլէրին ինթիգամընը բահաթ բահաթ ալտը : Գըրգ սէքիզ կիւնտէ Սըրպլըլար 39 մէվգի , Եալօտ միւսթահէմ

պողազլար վէ Սըրպիսթանը աթիքին անախթարը մագամընտա օլան Նիշ դա-
լէսինի դապիթ իթսիլը , եէտի շէհիր 250 թօր վէ պիր չօգ թիւֆէնը ալտը-
լար , վէ 3,000 տէն զիատէ եէսիր թութտուլար :

Պու մուվաֆֆագիյէթէ բէք չօգ սէպէպլէր վարտը . էվլէլա օրտունուն
թէնսիդաթը ճէտիտէսի , սանիէն Սըրպլըլարըն պիրիքտէ մուհարէպէ իթտիք-
լէրի միւթթէֆիզին դուվլէթի իւզէրինտէ օլան էմնիյէթլէրի , վէ Նիհաեթ Սս-
մանլըլարըն ատէտճէ ազլըղը վէ քիֆայէթսիդ թէտարիքեաթը պու մուզաֆֆէ-
րիյէթլէրէ սէպէպ օլմուշլար տըր : Մէհէմմէտ Ալի բաշա , զըսսա պիր միւտտէթ
Սօֆիա օրտունունտա պուլունտուղու էմնատէ , Սըրպիսթանա ճիվար օլան պիլ
ճիւմլէ մէվազիի միւսթանաբէմէ ասքէրինի եանընա ճէլպ իթմիշ օլտուղունտան ,
Բիրօթտա (Շար քէօյտէ) Ագբալանգատա վէ Գուրշունլուտա հէման հիշ ասքէր
դալմամըշ կիպի իտի , վէ Նիշ իսթիհքեամամթընտա իսէ հիշ օլմադսա 12,000
ասաքիրի մուհաֆըզա դալաճադ իքէն , տօգուզ թապուր բէտիֆ , 2600 մուս-
թանֆըզ , պիր պէօլլըք ավճը վէ 200 հաֆրիյէ , քի ճէման 7,000 նէֆէր աս-
քէր պրազըլմըշտը : Մէվզիի մէզքիւրուն իսթիհքեամամթըն աթիգասը , ֆիլհա-
զըզա Ինկիլիզ միւհէնտիպլէրի թէրաֆընտան միւհքէմլէտիլմիշ վէ տէօրթ եէնի
թապեա տա արթըրըլմըշտը :

Աթիգ Սըրպիսթանը մուհաֆազա իթմէք իչիւն , Թիւրքլէրին 20-25,000
քիչիտէն իպարէթ պիր օրտունու պուլունուպ , Հաֆըզ բաշանըն թանթը դօ-
մանտասընտա իտի , վէ Գօսօվա վիլայէթինտէն տախի պու օրտունա պիր մըզ-
տար ասաքիրի մուսալինէ իստատա կէլմէքտէ իտի : Պու ասքէրին զըսմը ազէմի
եէնի բազար հէվալիսիտէ պուլունտուղու կիպի , Ֆազլը բաշանըն թանթը դօ-
մանտասընտա տախի տիկէր քիւլլիւյէթլու ասքէր Տրինա իւզէրինտէ վէ Սըր-
պիսթանըն դարպ ճիհէթլինտէ մէրքէղլէնմիշտի . պու դարպ ճիհէթլինտէքի աս-
քէր Սըրպիսթանըն պիր թաարրուզունա մուզապլէմէթ իթմէք իչիւն տէյիլտի ,
զիրա Թիւրքիա պիլիրտի քի Աւսթրիա օ թէրաֆտան բրէնա Միլանըն հիշ պիր
հարէքէթը ասքէրիյէսինէ միւսաատէ իթմէհէճէքտի . քէզալլըք մէզքիւր ասքէր
հիւճուր իչիւն տէ տէյիլտի , զիրա պէօլլէ պիր մուսամլէլլէրի կէօրիւնմէտի . էլ
հասըլ պու ասքէրին Նիշին օրատա պէյհուտէ ելրէ պէքլէթտիլտիլի պիր տիւր-
լիւ անլաշըլամատ . լաքին պու մուհարէպէտէ Սամանլը իտարէի ասքէրիեէսի
պէօլլէ չօգ չարըզըլըզլարտա պուլունտուղու իչիւն , պունա տա թաաճիւպ օ-
լունմամալը տըր :

Սըրպ ասքէրինին պաշլըճա կէօգ տիքտիլի մէվզի Նիշ օլուպ , պու շէհիր
նասըլ քի սէօլլէտիք , էսկի Սըրպիսթանըն անախթարը մագամընտա իտի . պի-
նաէն ալէյն պու մէվզիին տէրագապ մուհասէրէ օլունմասը իչիւն թէտալիր դու-
րուլուպ , երիւրիւյէ էմր վիրիլտի : Թիմօզ դօլու իւշլ թագսիմ օլունուպ , սօլ
ճէնահը Վիտին մուհասէրէսինէ հիսսէմէնտ օլմագ իչիւն , օ շէհիրին իւզէրինէ
երիւրիւեէճէքտի . մէրքէզ զըսմը Պէրգօվացտա պուլունուն Բուս սիվարիյէ պիր-
լէշմէք իչիւն , Չուբրէն թարիպիլլէ մէվզիի մէզքիւր ճիհէթլինէ տօղրու կիտէ-
ճէքտի , վէ էն դուվլէթլիսի օլան իւշիւնճիւ զըսմը տախի Շար քէօյիւնիւ ալ-
մապ վէ Նիշին Սօֆիա իլէ օլան մուխապէրաթընը քլսմէք իչիւն Շար քէօյիւ
իւզէրինէ երիւրիւեէճէքտի : Շումատիա դօլու իքի միւֆրէզէեէ թագսիմ օլու-
նարագ , պիր միւֆրէզէսի չըմալ ճիհէթլինտէն Նիշի մուհասէրէ իտուպ , տիկէր
միւֆրէզէ տախի Սօֆիա թարիպիլլէն երիւրիւեէրէք , Ագբալանգայը ալաճապ

վէ Շար քէօյիւ արմադ իշխան Թիմօզ գօլունա եարարմ իտէճէքտի : Մօրաւա գօլուն ճէնուա ճիհէթինաէն Նիշի մուհասէրէ իսուա , Գուրուղուն վէ Լէսգօւա-ցը տա իշղալ իշխան ուղաղարա միւֆրէզէլէր սէվզ իտէճէք , վէ Նիշին Նէնի-բաղար վէ Իւսքիւա վէ Միթրօվիցատան Սէլանիյէ կիտէն տէմիր եօլ իլէ օլան մուխապէրաթընը քէսէճէքտի : Եաւօր գօլուն Հաֆըզ բաշանըն արգա թէրաֆ-լարընտան Նէնի Վարօշ իլէ Սէնիցա արասընտան Օսմանլը թօբրաղընա կիրիւա , բաշաի միւշարիլէյի՛ն օրտուսու Նիշէ մուազէնէթ իտէմէմէք իշխան , օրտուլի մէզքիւրու Նէնի բաղար հէվալիսիտէ ավընտըրաճաղտը : Նիհաեէթ Տրինա գօլուն բօլիթիգա սէպլալէրինտէն տօլայը , հալը թէտաֆիտէ տուրաճաղտը : պու գօլուն անվալի րէք գուվէթլի օլունա , Տրինա նէհրինի՛ն պօլունտա տախի 23 թապեա եաքըլմըշտը : Լաքին նասըլ քի տէտիք , պու թէրաֆտան հիւճու՛մ ու թաարրուզ վուգու պուլմատը :

Իլանը հարա օլունտաղու Դեկտեմբերին 13 իւնճիւ կիւնիւ : Սըրպիսթանըն պալատէ զիքր օլունան պիրինճի աէօրթ գօլուն Օսմանլը թօբրաղընա կիրուա , գուրուղան մէզքիւր բլանըն պիրինճի զըսմընտա թէմամըյլա մուվաֆֆադ օլ-տուլար : Թիմօզ օրտուսուսուն սօլ ճէնան գօլուն , մուգալէմէթ կէօրմէքսիղին Դեկտեմբեր 27 տէ Ատլիյէյի իշղալ իթտի քի Վիտինտէն 23 քիլօմէթրօ ուղապտըր : Մէրքէզ գօլուն Դեկտեմբեր 19 տա Սէն-Նիգօլա պօղաղընա հիւճու՛մ իտիպ ուֆադ պիր մօհաբէպէտէն սօնրա մէզքիւր պօղաղը զապթ իթտի : Պու մուհաբէպէտէ Սըրպլըլարըն իւշ մագթուլ վէ 13 մէճրուճը օլունշ տուր :

Սազ ճէնան գօլուն տախի Պապինա-Կլաւա թէրէլէրինի իշղալ իթտի : Սըրպիսթան հիւքիւմէթի իլէ Բուճանիա հիւքիւմէթի արասընտա վուգուա կէլէն պիր իթթիֆադ իւղէրինէ , Վիտինի՛ն մուհասէրէսի պիւթիւն պիւթիւն Բուճանիա աաքէրինէ թէրք օլունմաղլա , Սըրպիսթանըն իլք իքի գօլուն եէրինի տէյիշթիրտի վէ կէլտի իւշիւնճիւ գօլ իլէ պիրլէշտի , վհ օ վաղըթ Թիմօզ օրտուսու քեամիլէն Շար քէօյիւ իւղէրինէ եիւքիւտիւ :

Ճէնէրալ Պէլիմարգօվիշ , Շարքէօյ ճիհէթինտէ մուհարէպէ իտէճէք օլան Շուճատիա օրտուսուսուն միւֆրէզէլէսինէ պիղզաթ քէնտի գօմանտա իտէրէք , Դեկտեմբեր 24 տէ Ագբալանկա էօնիւնտէ պուլունուա , սէքիլ սաաթ մուհաբէպէտէն սօնրա մահալը մէզքիւրու զապթ իթտի վէ օրատա իւշ գրթա թօբ պուլտու քի , Օսմանլը աաքէրի պրաղըպ Լէսգօւաց ճիհէթինէ գաշմըշտը : Օղլման մէրգու՛մ ճէնէրալ , Շարքէօյ հիւճու՛մի իշխան Հօրվաթօվիշլէ ուղաշապիտի :

Պու շէհիրտէ , էսկի պիր իշ գալէսիտէն մատա , Պուտինտօլտա պիր միւսթանքէ՛մ օրտուկեանը վարտը վէ մուհաֆըզ աաքէրի տէ քեաֆի իտի : Մն իքի թապուր գատար աաքէրլէ պիր գաշ 2 էրքէս պուլունուա , պունլար էյի մուգալէմէթ իթտիլէր :

Իճրա օլունան պիր քէշֆ իւղէրինէ Սըրպ ճէնէրալարը անլատըլար քի , մէզքիւր Պուտինտօլ օրտուկեանը ճէպէտէն հիւճումլէ ալընըր շէյ տլիլ տիր : օ հալտէ գարար վիրիտի քի Պէլիմարգօվիշ գօլուն պաշըճա հիւճումը , մէվլի մէզքիւրուն եան ճիհէթինտէն իճրա իթտին . էօթլտէ Հօրվաթօվիշլէն գօլուն տախի մէզքիւր օրտուկեանըն սօլ ճիհէթինի սըզըշտըրարապ եարտըմ իտէճէքտի : Ուճում իշթիաթ աաքէրի Պապինա Կլաւտա գալտը , Դեկտեմբեր 26 տա Պէլիմարգօվիշ գօլուն Ագբալանկատան Բիրօթ (Շար քէօյ) իւղէրինէ տօղրու կիտիպ 27 տէ սապահլայըն սաաթ սէքիզտէ մէզքիւր Օսմանլը մէվլիի իւղէրինէ սօլ

եանտան հիւճում իթմէքտէ վէ էօյլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա Պլաթա վէ Պէ-
լիաւա նամ նօզթալարը զապթ իյլէմէքտէ իտի . մէրգում ճէնէրալ օ կիճէյի օ-
րաաա կէչիրտի . Հօրվաթ օվիչին գօլու , տիկէր գօլուն թօր սէսի իշիտիլինճէ ,
ճէպհէտէն Օսմանլը մէվգիի իւզէրինէ հիւճում իթտի , վէ Սթանէչգայը զապթ
իտէրէք , սաղ ճէնահ ասքէրիլէ պիրլէշլպիտի : Դեկտեմբեր 28տէ շաֆագ ա-
թար աթմաղ հէր թէրաֆտա մուհարէպէհէ պաշլանրպ , սապահն սաաթ օն
պիրինտէ սաղտաքի գօլ Շար քէօյիւնէ կիրմիչ , վէ էհալի իլէ բաքաղար թէ-
րաֆընտան իսթիգպալ օլուտումուշուտու . սօլտաքի գօլա կէլինճէ , Օսմանլըլա-
րըն մուգաւէմէթինի : զալէպէ խտէմէտի . լաքին ասաքիրի Օսմանլիյէ արգաւա-
րընտա Շար քէօյիւն Սըրպլըլարտան իշղալ օլուտումուշուտու իշիտինճէ , օ վա-
զըթ մուգաւէմէթտէն վաղ կէշտիլէր :

Օսմանլը ասքէրի 900տէն զիատէ թէլէֆաթ վիրիպ մէվգիին հէր թէրա-
ֆը լէշ իլէ տօլմուշուտու : Մուհարէպէտէն գուրթուլանլար գօլտանմաեղպ ,
Սօֆիա թարիգիլէ չէքիլտիլէր : Սըրպլըլար 24 թօր զապթ իտէրէք , պուլուն
տէօրտիւ Դրիւթ թօրու պուլունմուշուտու : Դեկտեմբեր 24տէն 28է դատար 3
կիւն տէվամ իտէն պու մուհարէպէլէր էսնասընտա Սըրպլըլար տախի էօլիւ վէ
հարալը 700տէն զիատէ զայաթ վիրմիշէր տիր :

Մալիւմ օլտուղու վէչն իլէ Մօրաւա օրտուտունուն պաշլըճա մագսէտի Նիշ
ղալէսի օլմաղլա , պու գալէ Սըրպ հուտումինտէն օն սէքիզ քիլօմէթրօ մէսա-
ֆէտէ իտի : Միրալայ Լէշանլին , մուգաւէմէթ կէօրմէքսիղլին , Պուկարիսթանա
այիտ օլան Մօրաւանին իքի գըեղը իւզէրինտէ տախի Սէչէնիցա վէ Թօթօլնի-
ցա թէրէլէրինի զապթ իթմիշ օլտուղունտան , պիլա բէրվա Նիշին դարպ ճի-
հէթինտէն եէտի քիլօմէթրօ ուզազ օլան Մրամօր իւզէրինէ եիւրիւտիւ , վէ
Դեկտեմբեր 18տէ Օսմանլը ասքէրի մէվգիի մէքքիւրու թախիլէ խտէրէք , Լէ-
շանլին օրայը իշղալ իթտի . Իրթէսի կիւնիւ Մօրաւա գօլունուն պիր միւֆրէ-
ղէսի հիւճում իլէ Բրօգօլիէ չէհրինի ալտը : 23տէ 400 նիզամ վէ 12,000 Սը-
նաւլուտ վէ պաշը պօղուղլարըն մուհաֆաղա իթմէքտէ օլտուղլարը Գուրչուն-
լու իւզէրինէ իւշ թապուր Սըրպլը հիւճում իտէրէք , Օսմանլըլարըն օրտուկեա-
հընը վէ պիր չօդ սիլահ վէ միւհիմմաթ վէ պէկիր զապթ իտուպ , օրատան ա-
սաքիրի մէրգումէի տըշարը ուղրաթտը : Պու զալէպէնին իւզէրինէ Մօրաւա գօ-
լունուն սաղ ճէնահը իլէ Եափօր գօլունուն սօլ ճէնահը արասընտա մուխապէ-
րաթ պաշլաեարապ , իքի կիւն սօնրա Նիշին ճէնուպ ճիհէթինտէն 36 քիլօ-
մէթրօ մէսաֆէտէ պուլունան Լէսգօվաց նամ գասապանըն էհալիսի , օրաեա
իլթիճա իթմիշ օլան ասաքիրի Օսմանլիյէ ալէյհիտէ գըեամ իտուպ , թարտ իթ-
տի վէ դաբուլարը , Եաղլաշմագտա օլան Սըրպ ասքէրինէ աշտը :

Եափօր գօլունուն մուհաւէլաթը հարպիլէսինէ կէլինճէ , պու օրտու մու-
վազգաթէն Թաշղա վէ Եուգօվօ թէրէլէրինի ալտը վէ հուտումուն գուրպինտէ
Գլաանիցայը իսթիլա իթտի : Պու տաղլըգ ճիհէթտէ ասքէր բէք գօր վէ կիւճ-
լիւքլէ եիւրիւմէքտէ օլուպ , չիւնքի օ գէման բէք չօգ գար Եաղլըշտը : Պու-
նուն իշիւն միրալայ Նիգօլիշ իշղալ իթտիլի մէվգիլէրէ մթանէթ վիրմէեէ
պաշլատը իսէ տէ , եինէ պու գօլուն տա մուհաւէլաթը աղ սէմէրէ կէօսթէրմէ-
տի . զիրա պու ասքէրին էսկի Սըրպիսթանա կիրտլի Քիտիլինճէ , Սըրպ հիւ-
քիլմէթինտէն սիլահ ալմըշ օլան էհալի , ճիւզի պիր մըգտարտէ պուլունան Օս-
մանլը մուհաֆըզ ասքէրինի մէվէքէթտէն չըգմաեա իճպար իթտի , քի պու ա-

քէր տէ Եէնի բաղար, Սէնիցա վէ Նօվափարուշ կիպի պաշլըճա միւսթանքէմ մէվցիլէրէ կիտուպ թօրլանմանա մէճպուր օլտու :

Պու սուրէթլէ հէր նէ գատար հափա Ֆէնա իտի, վէ սօուգ պիր եանն տան հիւքմ իթմէքտէ օլտուղու կիպի, միւթէմատիէն ֆուրթուհա էսմէքտէ ի տի իսէ տէ, Սըրպլըլարըն իւք մուամէլաթը հէր թէրաֆտա մուվաֆֆադիկէթէ նայիլ օլմուշուտու, վէ Նիշին հէման հէր թէրաֆտան մուխապէրաթը քէսիլմիշ իտի :

(Մն պէշ կիւն իշինտէ մէվգիլի մէքքիւր թէմառըլա գուշատըլմըշտը : Օ վաղըթ գարար վիրիտի քի, Պէլիմարդօվիշին ասքէրի կէլսին Նիշին մուհասէրէսինտէ պուլունսուն, վէ Հօրվաթօվիշ տէ Սօֆիա իւղէրինէ տօղրու եիւրիւկէրէ վէ Օսմանլըլարը եանտան ալարապ, ճէնէրալ Կուրգօնուհ մուամէլաթընա եարտըմ իթսին. զիրա միւշարիլէյճ ճէնէրալ Արապ գօնապ պօղաղընտա հէնուղ տուրտուրթըլմըշտը :

Բուսլար իլէ գարարաշտըրըլտըղընա կէօրէ, Սօֆիա ալընտըղտա մուհաֆաղաթը իշին Սըրպ ասքէրինէ թէսլիմ օլունամագտը, լաքին պու թասափվուրլար իճրա օլունամատը : Հօրվաթօվիշին իքի եօլտան տա եիւրիւմէքտէ օլան բիշտարլարընըն պիր դօլու Չարիպրօսա վէ տիկէրի Խիրնէ գատար անճագ իլէրէմիշտի, խապիւր վիրիտի քի, Հաֆըզ բաշա պիլճիւմէ գուվլէթիլէ Նիշին իմտատընա դօշարապ Գուրշուհլուտա պրաղըլմըշ օլան իքի թապուր ասքէրի թէքէլէմիշ, շէհրի ալմըշ, վէ Նիշի մուհասէրէ իտէն օրտուհա թէհտիտ իթմէքտէ պուլունմուշ տուր : Կուրգօ տա Յունլար Յտէ Սօֆիայը ալմըշ օլտուղունտան, Սըրպլըլարըն օ ճիհէթճէ Բուսլարա ֆայիտալը պիր մուամլէնէթի օլմահաճաղը միւլահագաթընա մէպի, Նիշին էթրաֆընտա պուլունան օրտուհա կէլիպ պիրէշմէսի իշին Հօրվաթօվիշ Սըրպ մէքքէ գօրտուկեանընտան էմր վիրիտի : Արթըզ պունտան պէօլլէ Սըրպլըլար, քի էվլէլ Բումանլար վէ Բուսլար իլէ պիրիքտէ հարպ իթմէք սէվտասընտա կէօրիւհիւեօրլարտը, պիւթիւն պիւթիւնէ եալընը իճրաի մուհապէրաթ իթտիլէր, վէ բրէնա Միլանըն քէնտի թօքրաղընա պիրէշթիլմէք իսթէտիյի էսկի Սըրպիսթանը զապթ իթմէնէ չալըշտըլար :

Նիշին մուհասէրէսինէ պիղզաթ բրէնա Միլան գօմանտա իթտի : Յունվար հտէ Կրամատա թարիդիլլէ մէմալիքի Օսմանիլէ կիրմիշ օլան Շումատիա օրտուսունուն պիր գօլու իւք տէֆա օլարապ Սիշէվօտա Օսմանլըլարա գափկահա պուլաշտը : Պու գօլ Պէրզիպրօտըն միւսթանքէմ մէվցիլէրինի զապթ իթմէնէ մէմուր ուտու : Պըրպլըլարըն էօնիւհիւ ալմագ իշին Օսմանլը ասքէրի իքի տէֆա բէք շիտտէթլէ հիւճուլ իթտի իսէ տէ, եինէ իսթիքեամլարա չէքիլմէնէ մէճպուր օլտու : Յունվար Յտէ Սըրպլըլար իլէրիլէրպ, Նիշէ բէք հագըն մէվգիլէր իշլալ իթտիլէր : Իթթէսի կիւնիւ ասաքիրի Օսմանիլէ եէնիտէն հիւճուլ իթտի, լաքին եինէ կէրի բիւսկիւրտիւլաիւ :

Յունվար Պտէ Շումատիա օրտուսունուն սօլ ճէնահը հիւճումէ Մարգօլօ գալէսինի զապթ իթտի վէ սաղ ճէնահը տաիի Վլասգօ Պէզտօ նամ մէվցիտէ բահաթճա իգամէթ իթմէքտէ իտի : Յունվարըն Պահնտէն Տիւնէ կիտէն կիճէսի Սըրպլար մէվադիլի մէքքիւրէտէ մուհասէրէ թօքլարը եէրէշթիլիպ, Յունվար Տտէ Կօրիցա գալէսինի թօքա թութտուլար : Օ կիւնիւ Օսմանլըլար եինէ հիւճուլ իթտիլէր : Յունվար Յտա ազշամ իւսթիւ Սըրպլըլար Օսմանլը ասքէրինի Կօրիցատան տըշարը ուղրաթտըլար : Շումատիա օրտուսունուն ալթը կիւն իճրա

ի թափի իշպուռ մուհարէպէլէր էսնապընտա , Մօրաւա օրտուծունն ալիւ պու-
չուգ ֆըրգասը Վէնիք վէ Ապտի բաշա թապեալարընա եագլաշարագ օ գա-
տար թօք աթտըլար քի , Օսմանլըսը թախլիյէ իթմէնէ մէճպուր օլտուլար .
պու սուրէթլէ Նիշ գալէսինն էթրաֆ իսթիհքեամաթը քեաֆֆէթէն Սըրպլա-
րըն էլինէ կէշտլիյնտէն , արթըգ ասըլ Նիշ իսթիհքեամաթը ուղուն միջտէթ
տաեանանմըգտը :

Յունվարըն Յունճու կիւնիւ ագչամըսը միւղաքէրաթա կիրիշիլիպ, օնուն-
ճու կիւնիւ Սըրպ մուրախսաթը միրալայ Լէշեանին իլէ իքի Օսմանլը գօման-
տանլարը Հալիլ վէ Բաշիտ բաշալար արապընտա ալիւ մուգալէլէնամէ ադտ օ-
լունսու : Պու մուգալէլէնամէնն սուրէթի զիյրտէ միւնտէրիճ օլուպ , հէր նէ
գատար Օսմանլըսը միւսախտ վէ ֆայիսէլի կէօրիւնմէքտէ իսէ տէ , շունու
տա ունուլթմամալը տըր քի , Հաֆըզ բաշա գօլու եագլաշմագտա օլտուղուն-
տան , էյէր իքի իւշ կիւն գատար տահա տաեանլըսա իտի , պէլքի շէհըր մէգ-
քիսը գուրթուլուրուտու :

Իշթէ մուգալէլէնամէնն սուրէթի շու տուր .

«Հալիլ բաշա վէ Բաշիտ բաշա Նիշ գալէսինի վէ շէհրինի , պիլ ճիւմէ
թօք վէ մուհիւմաթ վէ էշեայի հարպիյէսիլէ պէրապէր Սըրպիսթան բրէնսինէ
թէսլիւմ իտիլէր , Գեաֆֆէի ասաքիրի Օսմանիյէ սիւահլարընը թէսլիւմ իտէճէք-
լէր տիր . լաքին ետսիրի հարպ ատտ օլունմաեարագ , Սըրպ իսթթը մուամէ-
լաթընն էօթլէսինէ կէօթիւրիւլիւպ սէրպէսթ պրագըլաճագ տըր : Զապըթան
գըլըճլարինը թէսլիւմ իթմէնէճէքլէր տիր :

«Ասայիշ ու ինթիզամըն մուհաֆագասը իշիւն շէհրին պիլճիւմէ Խըիսթի-
յան վէ Խալամ էհալիսի սիւահլարընը թէսլիւմ իտէճէք տիր , վէ մուախսարէն
մէղքիւր սիւահլար պօզուլմագսըզըն սահիպինէ իատէ օնունաճագ տըր : Սըր-
պիսթան բրէնսի հէր քէսին հայաթ վէ նամուս վէ էմվալինի մուհաֆագա իտէր :

«Շէհրի թէրք իտուպ կիթմէք իսթլիէն օլուր իսէ , պու պապտէ թէս-
հիլաթ կլօսթէրիլէճէք տիր : Նիշ մէվգիլինի միւտաֆաա իտէն օրտուի հիւմա-
եունուն շէճաաթը գահրամանէսինէ պիլ էսէրը բիայէթ օլմագ իւզրէ , Սըրպիս-
թան բրէնսի հէմ զապըթանըն վէ հէմ տէ միւթէպէրանը ահալինին սիւահլարը
ալմագ . էհալիի մումալիլէյիւմ օուլն գէմանընտա սիւահ թայըր , Հէր Օսմանլը
թապուրու , սիւահլարը այրը այրը Սըրպ օրտուսու գօմանտանընա թէսլիւմ իտէ-
ճէք տիր : »

Սըրպլըլար Նիշտէ : 33ի Գրուր թօքու օլարագ 200 թօք , 20,000 թիւ-
ֆէնք վէ քիւլիւյէթլու էրզագ վէ մէէքիւլաթ պուլտուլար : Ղալէպէլէրի քէն-
տիլէրինէ էքէյիճէ զայեաթ վիրտիրմիշտի , զիրա մուհարէպէնին տէվամ իթտիլի
ալթը կիւնտէ 1500 գատար թէլէֆաթ վիրտիլէր , լաքին ումուլմատըգ տէրէ-
ճէտէ սիւրաթլէ մուվաֆֆագիլթ հասըլ օլտուղու իշիւն ումուրլարընտա իթ-
մէտիլէր , չիւնքի օնլար զանն իտէրտի քի ուղուն միւտաթ մուհասէրէ սիւ-
րէճէք տիր : Սըրպիսթանըն խայալատըղը շէյ Նիշին ալընմասը օլտուղունտան ,
պու խապէր պիւթիւն իմարէթէ մուճիպի մահղուղիլթը ազիմէ օլմուշ տուր :
Նիշին 16,000 նուֆուսու էհալիսինն էքսէրիլթի Խըիսթիան վէ Սըրպլը օլտու-
ղունտան , բրէնս Միւլան օրահա տուխուլ իթտլիյնտէ , սուրէթը մութանթա-
նէտէ զապուլ օլունտու : Բրէնսը միւշարիլէյն , շէհրը մէղքիւրէ խիթապ իյէ-
տիլի պիլ իլաննամէսինտէ պու պապտէ շէօլէ տէմիշ տիր . «Նաղարը մէմու-

նիկեթլէ կէօրիւեօրում քի, Նիշ էհալիսի Սըրպ իթթիհատընը ասլա ունութմա-
երպ, ասքէրիմի քէմալը խուլուսլա գապուլ իթմիշ տիր: » Բրէնա Միլան չէհ-
րէ կէլինճէ, մուհարէպէտէ քէսպը չէօհրէթ իթմիշ օլան նէֆէրաթա Կրան տիւք
Նիգօլա Նիգօլայէվիչին իրպալ իյլէտիյի Սէն-Ժօրթ Նիշանլարընը թէվզի իթտի
վէ տէտի: «Տուչան Սըրպ գրալը թէրաֆընտան Սըրպիսթանըն էն մէշհուր չէհ-
րի ատտ օլունան վէ էսկի Սըրպիսթանըն անախթարը պուլունան պիր գալէ-
նին իչէրիսինտէ սիզի թէպրիք իտէպիտիյիմ իչիւն պախթիարըմ: Բուսիատա
եալընըզ իյիտլէրին իյիտլէրինէ վիրիլէն իֆթիխար Նիշանլարընը թէվզի իտէհօ-
րում սիզէ: Պու Նիշանլարը սիզէ գուրթարընը Ձարըն նամընա վիրտիյիմէ քէն-
ախիմ պախթիար ատտ իտէրիմ: » Պունուն իւզէրինէ ասքէր, «եաշասըն իմ
բէրաթօր, եաշասըն Կրան տիւք Նիգօլա Նիգօլայէվիչ, եաշասըն միւթթէֆիգի-
միզ Բուսիա օրաուսու» տէյու պաղըըշպ մուգապէլէ իթտի:

Հաֆըզ բաշա Նիշէ եարտըմ իթմէք իչիւն կէճ գալմըշ օլտուղունտան,
Բրիշթինա իւզէրինէ տօղրու չէքիլպ, Սէլանիքտին Միթրօվիցայա օլան տէ-
միր եօլունու մուհաֆազա իթմէք Նիշէթիլէ պիլ ճիւմլէ գուվէթինի օրաեա
մէրքէզլէթտի: օ վագըթ Սըրպլար բաշաի միւշարիլէյի իւզէրինէ եիւրիւմէե
գարար վիրտիլէր: Նիշի գապթ իտէն օրտու իքի գօլա թապսիմ օլունուպ, պի-
րի Լէշանին ասքէրիլէ Շուսիտիա գօլունուն պիր զըսմընտան իպարէթ օլտու-
ղու հալտէ, Բրիշթինանըն չըմալ ճիւլէթինէ իճրաի մուամէլաթ իտէրէք, Հա-
ֆըզ բաշանըն Եէնի բաղարլա օլան մուսապէրաթընը գաթ իտէճէքտի: Պու
գօլ թէմամըյա մուվաֆֆապիլթէ նայիլ օլուպ, Գուրշունլուլու ալտը, թիւ-
ֆէնք բաթլաթմագսըզն Գօսօվօթէի իշղալ իթտի վէ պու մէվգիին ճէնուպ
ճիւլէթինտէ Բօթուժէվօյա գատար իլէրլէեթէք, օրասընը տա պլօյիւք մուհա-
րէպէ իլէ գապթ իլլէտի: Պու ասքէր Գուրշունլուտա եիրմի եէտի նէֆէր գա-
զըզլանմըշ Սըրպ ասքէրի պուլտու: Տիկէր գօլ, Շուսիտիա գօլունուն պաղը-
եէսինտէն վէ Հօրվաթօվիչին ասքէրինտէն միւրէթթէպ պուլունտուղու հալտէ
Բրիշթինանըն ճէնուպ ճիւլէթինտէ իճրաի մուամէլաթ իտէրէք, սաղտան վէ սօլ-
տան օ պիր գօլա պիրլէչէճէք տիր վէ պու սուրէթլէ Հաֆըզ բաշայը քեալի-
լէն դուշատաճագ տըր: Սըրպլար պու իքի գաթ չէվիրմէ հարլքլթի պաշա
չըգարմագ իչիւն, քէնտի ատէտլէրինին չօզլուղունա կիւվէնմէքտէ իտիլէր:

Պու իքինճի գօլ, պիրինճիտէն տահա բարլագ մուվաֆֆապիլէթլէրէ նա-
յիլ օլուպ, միւֆրէղէլէրինտէն պիրի, Կրատէլգա պօղաղընը հիւճուլէ ալտը.
Սէմէնտրիա լիվասը պու պօղաղտա էօյլտէն պիր սաաթ սօնրա գալկայա պու-
լաշըպ կիճէե գատար քէմալը պէսալէթլէ մուհարէպէ իթտի: Մէգքիւր գօլ,
Վրանիա եօլու իւզէրինէ Օսմանլըլար թէրաֆընտան երզըլան մանիալէրի տէֆ
իտուպ, Յունվար 30տա օն տէօրթ թապուր բիատէսի վէ պինլէրճէ Արնավուտ
ասքէրի օլան մէգքիւր չէհրին ալթընա միւվասէլէթ իթտի:

Միրալայ Եօվանիչին թահթը գօմանտասընտա պուլունան Սըրպլար աս-
քէրի Շուսիտիա գօլունուն պիր ֆըրգասընտան վէ պիր կէօնիւլլիւ թապու-
րունտան իպարէթ օլարագ, իլը միւսատէմէտէն սօնրա թաարրուզէ պաշայըպ
ասաքիլի Օսմանիյէյի թարումար իտէրէք տաղըթալար, վէ իչինտէ 48 գապիթ
իլէ Բասիմ բաշա պուլունտուղու հալտէ 1730 եէսիր ալտըլար, վէ պիր չօգ
սիլահ վէ միւհիմմաթը հարպիլէ եաղմա իթտիլէր:

Պու սըրատա Հօրվաթօվիչ տաղ եօլլարընտան կէչէրէք, Իւսքիւպ վէ Բրիշ-

Թինա արասննտան քիւսթախանէ իլէրլէեուպ ՝ Սէլանիք տէմիր եօլունուն ըս-
թասիօնու պուլունան Գաչանիք նամ մէվգիի զապթ իթմէքտէ վէ Բիւրգէրին
եօլու իւզէրինէ սողրու կէլմէքտէ իտի :

Պու սուրէթլէ Փետրվար իպթիտասնտա Հաֆըզ բաշա հէման թէմամըյա
գուշատըմըլ օլուպ , Եէնի բազար վէ Սօֆիա վէ Իւսքիւպ վէ Բիւրգէրին իւզէ-
րինէ սողրու օլան խաթթը ըիւճաթլարը տախի քէսիլմիշ օլմաղլէ , իւզէրինէ
հիւճուժ իթմէքտէ հազըրլանըեօրլարտը : Հաֆըզ բաշանըն օրտուսու մութլագա
մահվ օլաճագտը , վէ էկէր սիւահընը թէսլիմ իթսէ իտի , ազըլըլըդ իթմիշ օ-
լուրուտու : Բրիշթինա էթրաֆընտա մուհասէրէ տալիքէսի բէյ տէր բէյ տարլա-
շըպ , հիւճուժ կիւնիւ տաթի թային օլմուշուտու , պիր տէ պիր թէլէկրաֆ վի-
րուտ իտէրլէք , միւթարէքէ իմգալանտըղը վէ հէր նօգթա իւզէրինտէ մուհամէ-
լաթը հարպիլէնին թաթիլ իտէճէյի խապէր վիրիլմէքտէ իտի : Պու քէրթէտէ
Սըրպըլըլարըն ճանը նէ գատար սըզըլտըղը գօլայ անլաշըլըր , զիրա բարլագ պիր
մուվաֆֆագիլէթլէ մուհարէպէեէ խիթամ վիրէճէքլէրտի , էօյլէ պիր մուհա-
րէպէ քի զօմանտանլար տիրայէթ վէ ֆէթանէթը թամմէ իպրազ իթտիքլէրին-
տէն , բրէնա Միլան կէչլէն սէնէ պուշլարա բէք տէ էմնիէթ իթմէքտէ պիր
էճնէպի ճէնլրալ կլթիրթտիլինէ ըիւշման օլմուշ տուր , վէ Սըրպ աքքէրի տա-
խի Բուսիա Չարընըն Մօսկուա շէհրինտէ իյրատ իթտիյի օ մէշհուր նութղուն-
տա , Սըրպըլըլարա խիթապ իլլէտիլի թահգիրամիզ սէօզլէրէ միւսթահագգ օլ-
մատըղընը իսպաթ իթմիշ տիր :

ՐՈՒՍԼԱՐ ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԸ ԿԵԶԵՐԼԵՐ

ՐՈՒՍ ԱՍՔԵՐԻՆԵՆ ԵԷՆԻՏԷՆ ԵԷՐԻՆԻ ՏԵՑԻՇԹԻՐՄԷՍԻ . — ՊՈՒ ՄՈՒԱՄԷԼԱԹՏԱ

ՎՈՒԴՈՒ ՊՈՒԼԱՆ ԹԷԷԻԹԻՐԱԹ . — ՊՈՒԼԿԱՐԻՍԹԱՆՏԱ ԳԸՇ ՄԷՎՍԻՄԻ

Բլէֆնա ալընըր ալընմազ , մուհարէպէյի Պալգանլարտան էօթէեէ նագլ
իթմէք մատտէսի էյիճէ գարարլաշտըրըմըլ օլտուղունտան , հէր նէ գատար
զըլ պասմըլ իտի իսէ տէ , Բուսլար քէմալը շիտտէթ ու կէրմիլէթլէ պու եէնի
սէֆէրէ հազըրլանտըլար . Պլիճիւղլէ մուհասէրէ էշեսսը Չարէվիլին օրտուսու-
նա իրսալ օլունուպ , չիւնքի միւշարիլէյին մէմուրիէթի Բուսճուղու մուհա-
սէրէ իթմէք իտի : Ճէնէրալ Թօթլէպէն էվլէլէն նասըլ քի բրէնա Շարլ իլէ պիր-
լէշմիշ իտի իմէ , շիմտի տէ Չարլ վիլլէ պիրլէշտի . լաքին պու շէյ , Կրան տիւք
նիգօլանըն ֆիքրինճէ իքինճի տէրէճէտէ պիր ամէլիաթ օլտուղունտան , հաթ-
թա Թօթլէպէն պիր ֆըրգա աքքէր իսթէտիլինտէ վիրմէտի : Պէօյիւք իշ Պալ-
գանլարը կէչլէրէք , Բուճէլինէ թաարրուզ իթմէքտի :

Բլէֆնայը մուհասէրէ իտէն օրտու պէր վէչիի աթի թագսիմ օլունտու .
շէօյլէ քի , խաստա իւշիւնճիւ ֆըրգասըլա սօգուղունճու գօլ օրտու , Կուր-

գօնուն օրտուսուսու գուլվէթլէնտիրմէք իչիւն Օրխանիյէնէ սէվզ օլունտու : Տէօրտիւնճիւ գօլ օրտու իլէ իւչիւնճիւ ավճը լիվասը Բատէցքինին օրտուսունա թագվլյէթ վիրմէք իչիւն Շիպգայա , վէ իքի կրընատիյէ Փըրգասը Թըրնօվայա իրսալ իտիլտի : Պու գուլվէթլէր ուսուսուն Շիպգայ օրտուսունա ի՛թիաթ մա- գամընտա պուլունուպ , իքիւնճի բիատէ Փըրգասը քալիս , մուխապէրէ խաթթ- լարընը մուհաֆազա իթմէք իչիւն Թըրնօվատա ելլէշտի : Պիր ազ սօնրա պու Փըրգա իլէ օն պիրինճինին պիր գըսմը Թըրնօվայա կիտէն ճէնէրալ Զօթօֆ գօլ օրտուսունա պիրլէշտիրիլտի : Պալգանլարը կէշմէնէ տայիր օլան ամէլիաթ էս- նասընտա Կուրգօ Օրխանիյէնի , վէ Բատէցքի Թըրնօվայը էսասը մուամէլաթ իթ- թիլապ իտէճէքլէրտի . պատէհու պու իքի օրտուսունա րապ հէտէֆի Նտիրնէ օ- լարագ , օրատա տէվլէթը Օսմանիյէնին իգպալ ու իտպարընը գարարաշտըրա- ճապ պիր պէօյիւք մուհարէպէ վուդու պուլաճաղը հիսապ ու թախմին օլուն- մագտա իտի : Օ հալտէ էվլէլա Սօֆիա վէ մուախսարէն Ֆիլիպէ , Կուրգօ օր- տուսունա էսասը մուամէլէ , վէ Նամպօլու տախի Շիպգա օրտուսունա էսասը մուամէլէ օլաճագտը . օ վագըթ օրալարտաքի տէմիր եօլլար էլլէրինէ կէշտիք- լէրինտէ , իսթիլտաւմ իտէճէքլէրի մէմուրլարը Բուսլար թալին իթտիլէր :

Օրտու նէ գատար չաքուգ երիւրիւր իսէ , էրգապ պուլմագ մէսէլիսի պու- նա մանի օլմամագ իչիւն պլլէիւլիլ թիտպիր իթթիլապ օլունմուշ տուր : Բու- սիա իտարէի ասքէրիյէսինին գարպի Պուլկարիսթանտա թէքեալիֆի հարպիկէ մագամընտա թօրլատըղը օն պիր պին արապա վէ պէշ պին երեք պէկիրի իւ- գէրինէ երեքլէնմիշ քիւլլիւյէթլու էրգապ , Սօֆիա ալընուպ տա եօլ աշլարգ տա տէրագապ օրանա կէօթիւրմէք իւզրէ , Օրխանիյէնէ տօղրու սէվզ օլունտու :

Իւշ թապուր հաֆիյէ ասքէրի , պիրլիքտէ ալթը պին պէշ երեք տէ Պուլ- կար պուլունտուղու հալտէ , Բլէվնա իլէ Սօֆիա արասընտաքի եօլլարը տիւ- ղէլթմէնէ վէ տահա տօղրու պիր եօլ թէտարիք իթմէնէ չալըշտըլար :

Բլէվնա իլէ Սօֆիա արասընտա տախմի պիր թէլէկրաֆ խաթթընըն թէմ- տիտինէ միւգթաղի օլան էշեայը տէրագապ հաղըրլանագ իչիւն , հարպ թէլէկ- րաֆ իտարէսինէ էմր վիրիլտի , զիրա Կուրգօնուն գօլու Սօֆիայը կէշտիրինտէ , Սօֆիա իլէ մէգքիւր գօլ արասընտաքի մուխապէրաթա , սէյեար թէլէկրաֆ ա- լաթ ու էշեասը թախսիս օլունաճագտը : Թրնօվա իչիւն տախի հէր նէ գատար բէք միւսթաճէլ տէյիլ իտի իսէ տէ , ալին թէտպիրլէր իթթիլապ օլունտու : Հագըգաթը հալտէ մուհարէպէնին իպթիտասընտան պէրու Բուսլար Պալգանլա- րըն էօթէսինէ կէշիլէրէք օրատա մուհարէպէ իտիլմէսինէ ինթիաթէն , Թըրնօ- վատա պէօյիւք անպարլար եարմըշլարտը :

Բուսլարըն աճէլէ իլէ հաղըրլանմալարընա , վէ ասքէրի տէրագապ երե- րիւթմէլէրինէ տիւրլիւ տիւրլիւ սէպէպլէր օլուպ , չէօյլէ քի էվլէլա Պալգան- լարըն ճէնուպ սըրթլարընպա տահա հաֆիֆ պիր գըշ , տահա էյի պիր հալա վէ տահա զէնկին վէ մահաուտար պիր մէմլէքլէթ պուլմագ իչիւն Թունա քէ- նարընտա օլան էօլքէտէն չըգմանա չօղ աճէլէ իթմէքտէ իտիլէր : Պատէ- հու շայէտ մուհարէպէնէ խիթաւմ վիրտիրմէք լաղըմ կէլսէ , զիատէ մէմլէքլէթ իշղալ իթմիշ պուլունմագ , վէ օլունա շէլօշ էշէ միւսթին մէրթէպէ էնէմիլիէթ վիրտիրմէք իսթէրլէր իտի քի , իսթէտիլլէրի կիպի միւթալէպաթտէ պուլուն- սունլար : Տիկէր թէրաֆտան Ինկիլթ էրրանըն թավը ու հարէքլէթի քէնտիլէ- րինի էնտիշէտէ պուլունտուրմագտա օլաուղունտան , Թիւրքիայը չար չապուգ

էզմէքէ, Ինկիլթէրրալը գորգուծմագ, վէ գուվէթի բէք զայիֆլէնմիշ օլուպ սաւա կիւվէնիմէնէն պիր միւթթէֆիգէ եարտըմ իթմէք սէվտասընտան վազ կէ- չիրմէք էմէլինտէ պուլունուեօրլարտը, Ելհասըլ մուամէլլաթը հարպիլէնին տէ- վաթընտա հէր նէ թէէխիսիւր վուգուա կէլիր իսէ, Սամանլըլարա ֆայիտէլի օ- լապիլիրտի: Մէսէլա պէօյլէ պիր միւտտէթ վէրիլսէ, Սիւլլյաման բաշա օրտու- սունու Թաթար բազարճըղընտա մէքէզլէնտիրիրտի, զիրա հէր նէ գատար ֆէվ- գէլատէ զայրէթ իտուպ, էլինտէ տախի 13,000 արապա վար իտի իսէ աէ, կիւնտէ 10-15 քիլօմէթրօ եօլ անճագ ալապիլիր վէ մահալը մագսէտէ վարմագ իչիւն իսէ 300 քիլօմէթրօ գատար մէսաֆէսի վարտը: Գէզալիք Սօֆիա օրտու- սունուն զօմանտանը Նաքիր բաշա պիլ ճիւմլէ էշեաալլա Թաթար բազարճըղ իւզէրինէ չէքիլէրէք, Սիւլլյաման բաշա իլէ պէրապէր օրատա իթըլանապիլիր, վէ Մէհէմէտ Ալի բաշա իլէ Րէուֆ բաշանըն էտիրնէ վէ Սթանպօլուն միւտա- ֆաասընը էյի պիր հաթէ գօյմալարընա վագըթ պուլտուրուր իտի, էլհասըլ Ին- կիլթէրրա տախի հազըրլանըր, սիւահ, էրզալ վէ միւհիմմաթ իրսալ իտէր, վէ պէլքի աէ Զանադ-գալէսինէ ասքըր չըգարապիլիրտի: Իշթէ, նասըլ քի կէօ- րիւնիւեօր, պէօյլէ պիր մէօհլէթ քեաֆֆէթէն Սամանլըլարա ֆաիտէլի իտի:

Պինաէն ալէյհ Բլէշլատա Դեկտեմբերին օնունճու կիւնիւ վուգու պուլան օ մէշագգաթլը մուհարկպէտէն սօնրա, Բլէշլա օրտուսունա սօլուպ ալտըրըլ- մանըպ, օն իքիսինտէ պիրինճի գատէմէլէր, կէօթէրիլէն ճիհէթլէրէ տօղրու եիւրիւտիւտիլէր:

Շալէա միւթարէքէ լագըրտըլաըը մէյտանա չըգար տա ասքէթին եիւրիւ- յիւչինէ պիր թէշէվիլու վէ իղթիշաշ կէթիրիր տէյու, չէ վագըթ Պապը Ալի- նին տէվլէթլէր նէգտիտէ իթիլի թէճրիւպէնին նէթիճէթի անլալըտը իսէ, օրտուլա շու մէալտէ պիր թէնպիհաթ իտիլտի:

«Պրպօղընը հէր շէյի սէօյլէսինպէր, հէր թէքլիֆի տիյնէմէյի գապուլ ի- տինիզ, լաքին պիր շէն բազը օլմալընըզ վէ պիր շէյի քէսիպ աթմալընըզ: Ե- կէր իարար վէ թապտի վուգու պուլուր իսէ, Բէթէրսպուրկա իսթիֆապը իտէ- լիմ տէյիպ իչինտէն չըգընըզ: միւսքին օլտուղու մէրթէպէ իչի սավսավանա պրագընըզ, լաքին ֆիքրինիլտէ պիր ֆէնալըզ օլմատըղըն տա կէօթէրմէնէ չալըշընըզ, վէ պու էսնատէ հէր նէ օլուր իսէ օլտուն, վէ պիր տագիգէ ֆէվթ իթմէքսիգին իլէրի եիւրիւլիւնիզ:»

Վէ պիր գաշ կիւն սօնրա, 26 Դեկտեմբեր թարիլիլի պիր թալիմաթ մու- ճիպինճէ, Պալգանլարըն իչինտէն տօղրու հայէքլթ պաշլալընճա, Կրան տիւք նիգօլա, գօլ վէ գօլ օրտու ըէիսլէրինէ վէ քիւչիւք վէ պէօյիւք միւֆրէգէ գօ- մանտանլարընալ աթիլտլէրի էմրլէրի վիրտի:

1.—Մէյտանը հարպտան մագթուլ վէ մէճրուհլարը գալտըրմագ իչին եալ- լընըզ տիւչիմանլա միւզաքէրէնէ կիրինիզ: Թաթիլի մուխասէմպթ միւտտէթի 5 սաաթտան զիատէ իչին նէ իսթէնիր վէ նէ տէ վլիրիլիր:

2.—Պիլա շարթ իթաաթ իէքլիֆինի կէթիրմէկէն հիչ պիր տիւչիման միւ- քեալէմէ մէմուրունու գապուլ իթմէյինիզ:

3.—Տօղրուտան տօղրուա պիր գօմանտանըն զաթիէն պիր էմրթ օլմա- տըգալ, եօլունուգտա ցուրմալընըզ, կէրէք տիւչիման վէ կէրէք Բուզլար թէ- րաֆընտան պիր միւթարէքէ վէ ագտը միւզալէհա վէ սայիրէ իւզէրինէ հէր չէ շալիա կէլէճէք օլուր իսէ, ասլա գուլագ սամալըպ նագարը տիգգաթալ ալմալընըզ:

4. — Օսմանյան թերաֆրոնտան կէտէն վէ սրֆաթը ասքերիյէսի տախի օւլան հէր ֆէրու վէ եա ասքէր, տիւշման աստ օլունուր, հաթթա պոռ ֆէրտ վէ եա ասքէր Միւսլիման օլմանան պիր միլլէթէ պիլէ ալիտ օլունպ, Օսմանյան ասաքիւրի նիզամիյէսինին վէ եախօտ Թիւրքիանուն պիր նէվ ասքերինին էլպիսնէսինի կիթմէքտէ իսէ, Երնէ տիւշման նազարըլլա պազըլմալը տըր :

Եու սօն թէնպիհաթ յէք թօնաֆ տըր. պունտան անլաշըլըր քի Բուսլար Ինկիլթէրատան նէ գատար էնտիշէ վէ վէսվէսէ իթմէքտէ խիլէր :

Մարմաֆիհի հէք նէ գատար պոռ տէրվէ սազընըլըպ, պունճա թէտպիրէլէր իթթիթազ օլմանուր իսէ տէ, եէնիտէն ասքէր եալաշ եալաշ մէրքէլլէնտիւրիլտի, վէ Պէլիրատ թէլէկրաֆլարը, Էւրօբայը, Սըրպ օրտուսունուն մուհարէնպէնէ պաշլաեւը, ուֆազ ուֆազ մուվաֆֆազիլէթլէրի հալաթիսլէրի իլէ օարսմադան իքէն Կ իւլ հաթթա գատար Պօկօթ վէ Պուքրէշ թէլէկրաֆ խաթթալարը, սուսոնպ անթըզ Բուս օրտուսուն իւզլրինէ պիր շէյ սէժյլէմէմէքտէ խիլէր Դոն սիւքիւթ նիհաեթտէ տէ էրէյիճէ ֆէնա պիր թէէսիր բէյտա խուսպ Բոն զաղթթալարը սուրէթը զահիրէտէ կէօրիւնէն շու հարէքէթսիլլըր հազըլնտա Էհալիյի թէլէմին իթմէնէ պաշլատըլար :

Բուսիանին իսմի ասքէրի զաղթթալը օլան Էհալիյի Բէս պու պապտէ շէժյլէ եազմը տըր :

Ճոյմ մուզաֆթէրիյէթտէն տէրագապ իսթիֆատէ իթմէք հէր նէ գատար մուհարէպէնէ էլլէմ վէ էնէմ իսէ տէ. շուրասընա տըզգաթ իթմէլի տիր քի, պու սըրատա Եծլլարն ֆէնա հալի տէ նազարը տիգգաթա ալընարապ, աշըրը մէրթէպէ սիւրաթ օլամազ. զիրա Եծլլարն ֆէնալըղընա զըշ մէվսիմինին շիտտէթ վէ պիրմէնթիթ տէ միւնզամ օլուն. տիկէր թէրաֆտան, Բլէլապը ալան ասքէրին եէնիտէն պաշպա պիր մահալէ նազլ ու սէվիինէ տալիր վիրիլէն պիլ ճիւմէ Էվամիր տիւշմանտան կիլլի զալմալը տըր քի պաշ զօմանտանն նիյէթլէրինի տիւշման անլամանն. Իշթէ պու արա միւստէթտէ մէյտանը հարպտան Ալէլէն հալաթիսլէր. մուհարէպէնին սուրէթը ճէտիտէսի հազըլնտա պիգէ մալիլէմաթ վիրէմէլլէր լաքին մալիլմաթը մէզքիւրէնին անգարիպ վիրուտ իտէճէյի մէմուրտուր :

Յիրլաֆը մատտի միւշքիլաթ զօմանտանլարըն թէտապիրի ադիլանէսինտէն վէ ասքէրին նուֆուզ ու թէէսիրինտէն տահա զիատէ գուվլէթլի խիլէր : Եիւզ եէթմիշ պին քիշիտէն իպարէթ օլան օրտուլարի չաքուզ զըմըլտաթնազ ասլա գօլաշ տէյիլ տիր. հէման հիշ պիր եօլու օլմանան մէմլէքէթտէ տէհէլլի տէ պիթ զըշ օլտուղու հալտէ, պու գատար նէֆէրաթա նասըլ ինքայի մուամէլէ իթտիրմէլի տիր : Ճէնէրալ Կուրգօյա կիմիճէք օլան ասքէրին եօլու աղ օլմուղունտան, Դեկանմեր 24տէ մահալը մագսուտէ վարալ, լաքին Շիպգայա սէվգ ծըռնանլար վէ կիտէճէքլէրի եօլ Սօֆիան շօճէսի կիպի օրմանանլար տահա եալաշ եիւրիւտիւլէր : Սգօպլէլէֆին օն ալթընծը ֆըրգասը Դեկտեմբեր 22տէ Բըլէլատան հարէքէթ իտէրէք, Յունվարըն իլը կիւնլէրինտէ Կապրօպայա վասլ օլտու :

Բլէլանին տիւշտիլիւնէ գատար հալա էրէյիճէ էյի կիթմէքտէ խիլ. լաքին Իսթիլաթօթուն Պուկարիսթանտան չըգմըղը Դեկտեմբեր 15 ինճի կիւնիւ տէրադապ տէհէլլէլի պիր զըշ պաշլատը : Գար եաղմանա պաշլաեւը, եէտի կիւն տուրմասը եաղմը, Պիւթիւն Պուկարիսթանը իւլ գատէմ գար գաբլատը,

Պալգանլար իշխնոտ սօռգ սըֆըրտան երոմի տերէճէ աշաղա էնտի . Արապ գօնազ նամ մէվգիտէ պօւլունան Օսմանլը օրտուսունսղա կիւնտէ 150 քիշի դատար տօնմագտա օլտուղու կիպի , իւլերտէ հիքեայէ իտէճէյիվիզ պիր եիւրիւյիւշտէ տախի Բուս օրտուսունստան սէքիզ եիւզ Բուս տօնմուշ տուր : Թունաստան պուզ ազմաղա պաշխաթըղընտան , տուպա քէօրիւլէր մէճպուրի գալտըրըլաը . Իպրայիտէ քէօրիւ գալաըրըլմատըղընտան , 21 տուպալը պուզլար սիւրիւպ կէօթիւրտիւլէր :

Վէ լաքին պու Ֆէվգէլատէ սօռգ վէ պու դար , Բուս գօլլաըրըն եիւրիւյիւշտի կէճիքթիւրէն պէօյիւք մանիալար տէյիլէրտի : Պիր կիւն Չարը գըշ մուհարէպէսինտէն գօրգուլմագ իսթէտիքլէրինտէ , Չար շէօյլէ տէմիշ տիր . «մէվսիմի սայֆ Օսմանլըպըրն միւլթէֆիլի տիր , մէվսիմիշիթա տախի Բուսլաըրն միւլթէֆի տիր : »

Հագիգաթը հալտէ Բուսլար գըշըն հէր տիւրլիւ շիտտէթինէ ալըքըք տըրլաը , լաքին գըշըն պիր շիտտէթի տահա վար տըրքի . Բուսլար ծուռ պիլմէզ վէ պու տու Թունանըն աշաղը ճիհէթինէ մախսուս տըք . եանի ցար Փուրթուս նասը քի Բուսմանիալըլարա Պուլկարլար «Գրիվիցա» թապիր իտէէօրլար : Իւշէ Վէ դաղէթասընըն պիր մուսպիրի շէօյլէ հիքեայէ իտէեօր : «Գրիվիցա տէնիւլէն Փուրթուսնա , ալէլատէ իքի կիւն սիւրէր , պաղէն օ գատար գուվ վէթիլ էսէր քի քիմաէ տըշարը չըգմաեա ճէսարթի իտէմէզ , էն գավի աղաճ , լարը քէօրէրինտէն տվրիր վէ էվլէրին չաթըլարըն ուշաուրուր , պիրի տըշարապ թուր իսէ գար ալթընդա կէօթիւլէր : Հէր քիմ տահա պիր «Գրիվիցա» կէօրմէմիշ իսէ , թարիֆլէ քէք էյի անլաեամագ : Բուսմանիալապ հէր քէս պու Փուրթուսալը պիւր : Մէգըիւր ըիւզկեար էտմէյէ պաշլայընճա , տէմիր եօլ գաթարլարըն տուրտուրուրար , վէ թէլէկրաֆ տիրէթլէրի պաղէն երզըր : Գրիվիցա կէլէճէի անլաշըլընճա , պիլ ճիւմլէ թէտապիրէ միւզթագիյէ իթթիլազ օլունուր . զիրա պէշ ալթը կիւն խարիճէ կիտիպ կէլինէմէզ . Պաք Փուրթուսնա հէր նէ գատար իւշ կիւն սիւրէր իսէ տէյ իւշ կիւնտէ խարապ Փիթիլի շէյլէրին թամիրի իշխն լաղըմ տըր :

«Կէշէն հաֆթա Սիմիլիցա իւլ Պուքրէշ աքասընտա թէլէկրաֆ թէլինտէն պաշխաթ Գրիվիցա հէր միւսապէրաթը գաթ իթմիշտի Թուն ըիւզկեար էսինճէ հէր մուսմէլաթը թաթիլ իթմլէրի Բուսլարա խապէր . վթրիմիշ խոթ իսէ տէ . Բուսլաը պուշնա տիգգաթ իթմէեուպ , զանն իթտիլէր քի պուս Փուրթուսնա քէնտի մէմէթէթէթլին զարլարընտան զիատէ գօրգուլու տէյիլ տիր : Լաքին պու մագրուրիլէթ քէնտիլէրինէ Ֆէնպ կէրոյք քէք չօգ տտամ թէլէթ օլտու : Փուրթուսնա զէմանընտա հիշ պիր մուսմէլաթը խաթթիլտէ պուլընդաթըլար իսէ տէ , եէսիլէրին ալգասընտան տա էրդագ սէվը կիւմէտիլէր : «

Պու սըքատա (27 Դեկտեմբեր) վիրդուտ իտէն հալմաթիլէր , պու խիստուս Բուսլարըն նէ գատար ագըլըզճա տալթանտըղլարըն իսպաթ իսէրն Բուսմանիատա վէ Պուլկարիսթմանտա եիւրիւմիք իւշրէ պաշխաթ քիսիւք Բուս Փըրգալարը . Գրիվիցա Փուրթուսնաընա րասթ կէլիպ , օնտան պէրու . նէ օլտուղլարընա թայիւր պիր խապէր ալընամամըշ տըր : պէլքի տէ . զար ալթընտա գալթըշ տըր : Պիր խապթա գաֆիլսիտէ պու ըիւզկեարա րասթ կէլիպ , տաքէրլէր վէ պէկլըլէր հէր նէ գատար չալըշտըլար իսէ տէ , պիշ աթըմ պիլէ իլէրիյէ կիտէմէտիլէր : Փուրթուսնա պիր պիրի արգասը սըրա արապալարը տէ :

վերիւյ , խաւթալարը գար իւզէրինէ սէրբմիշ օլտուղունտան պունլար ինլէյիւյ տուրմագտա խտիլէր : Գար պիր թէրաֆտան երղըլըպ , նիհայէթ պիւթիւն գա-
ֆիլէ գար ալթընտա զայալ օլմուշ տուր : Պու ֆէլաքէթաէն բէք աղ ատամ
գուրթուլապիւրիշ տիր :

«Գրաթաշէնի ճիվարընտա պիւթիւն պիր օրտուկեան գար ալթընտա կէօ-
միւլմիւշ տիր : Կէլէ քի եագըն պիր մէրքէզտէն իշիտիլիւյ , պիր գաշ պին նէ-
ֆէր կէլէրէք , պու օրտուկեանն աւքէրինի գուրթաւմըշլար տըր : Լաքին չօգ-
լարը էօլմիւշ խտի :

«Պու ֆուրթունա կիւնքէրինտէ Բուսլար պինլէրճէ պէկիր վէ սըղըր զայալ
իթտիլէր : »

Բօլլէլէ Գօրէթօթէն զազէթասընըն մուխպիրի տախի Պալգանտաքի ֆուր-
թունա հագընտա պէր վէշը զիյր եաղընօր : «Գար ֆուրթունասը Շիպգա
պօղաղընտա էօյլէ շէտիտ էսմիշ տիր քի , հիշ պիր ինսան գարշըսընտա տու-
րուպ տաեանամալըշ տըր : Բուս իլէրի գարաղօլլարը կէրի ալընըպ , մախսուս
եաբըլմըշ ուֆագ գուլիպէլէր իշինտէ սիւրէրլէթտիրիլմիլէր տիր : Լաքին պու
սիւրէրլէր տախի քիֆայէթ իթմէմէքտէ խտիլէր : Իհզկեար օ գատար շիտտէթ-
լի խտի քի , պէօյիւք աղաճ քէօքէրինտէն եաբըլմըշ օլան գուլիպէլէր երզը-
լըպ , իշինտէ պուլունան աւքէրլէր տախի կիւնպէլա էօլիւմտէն գուրթուլմուշ-
լար տըր : Իքի կիւն միւթէմաաիլէն գար եաղարագ , օն պէշ ատըմ էօթ էյի կէօզ
կէօզիւ սէշմէզ խտի : Բէք գալլի հաբըլմըշ օլան Բուս պարագալարը , հէր նէ
գատար թէմէլէրի տիրինճէ խտի իսէ տէ եինէ սալլանըրլարտը : Կաթթօվա եօ-
լու հախանըն ֆէնալըղընտան տօլալը գաբալըլտը :

«Եիւքսէք թէմէլէրին իւզէրինտէ , գար վէ թուֆան իշինտէ տիւնեատան
պիւսպիւթիւն այրը պուլունուլմագտա օլուպ , Սիպէրիա վէ շըմալի Բուսիատա
Պըշըն օթուրմուշ օլան պաղը զապըթան պու մէվսիմտէ պէօյլէ պիր տէհէլթ-
լի մէնգարէ կէօրմիւշ տէնիլլէրտի : Աթէշ պիլէ ֆայիտէ իթմէեուպ , իհզկեար
արալըզլարտան միւր կիպի էսմէքտէ վէ տիւման օճաղլարտան իշէրի վուրմագ-
տա օլտուղունտան , հիշ սըճագ օլմաղտը :

«Շիպգա պօղաղընը թէշքիլ խտէն վատիտէ գար ֆուրթունասը օլտուղուն-
տան , պէկիրլէր վէ սըղըրլար օրտուկեանա գաշըպ , ինսանլարըն եանընտա չօթ
տէֆա սիւրէրլէնիլլէրտի :

«Պունտան մատտա , Օսմանլըլար պու աւվալտէն իսթիֆատէ խտէրէք ,
մէվագի իւզէրինէ հիւճուլ խտէրլէր տէյի գօրգուլուեօրուտու , զիրա հէր նէ
գատար չօթ ոօուք վար խտի իսէ տէ , Պալգանլարըն ճէնուպ ճիհլթի սըրթըն-
տան պիր պասզըն վուգուա կէրլէաի հէնուզ իշիմալտէն պայիտ տէյիլ խտի :
Ֆուրթունանըն էն շիտտէթլի զէմանընտա Օսմանլը պաթարեալարը վագըթ վա-
զըթ Բուս մէվագի իւզէրինէ թօք աթալար , լաքին պիթթալ նիշան ալ-
մագսըղըն : Մա մաֆիհի պիր գաշ ալլարտան պէրու տէվամ իթմէքտէ օլմիլ թօք
մուհարէպէնի սայէտինտէ Ոսմանլը թօքճուլարը մլաաֆէնին մըգտարընը էօյլէն-
միշ օրտուղլարընտան , պաղը կիւլլէլէր իսապէթ իթտիրմէեէ մուվաֆֆագ օլ-
տուլար , էյէր Բուս աւքէրի պիր նօղթա իւզէրինտէ թօքլանմըշ օլալար ըտը ,
պու կիւլլէլէր խալլիճէ ֆէլաքէթի մուճիպ օլապիլիլլէրտի : Հէլէ քի Օսմանլը-
լարըն պիր կիւլլէսի բաթլատը , տիկէր կիւլլէլէր պիր գաշ հայլան էօլտիւր-
աիլէր :

«Իւշ կիւն սօնրա հաւա աշըտը , վէ կիւնէշ կէօրիւնտիւ : Հէր քէս գար ալթընտա կէօմիւլիւշ օլան պարագալարտան տըշարը չըգտը վէ վագըթ դայպ իթմէքսիզին եօլլարլն աշըմասընա քէմալի կէրմի իւէ չալըշըտը :

«Տէրագապ իճրա օլունան քէշֆիյաթտան անլաշըտըղընա կէօրէ , Օսմանլըլար տախի քէնտի իւէրի գարաղօլլարընը կէրի չէքմիշլէրտի : Հաթթա պիր գաշ Օսմանլը իւէրի գարաղօլ նէֆէրլէրի , քէնտի խէնտէք վէ իսթիհքեսալալընտա տօնմուշ պուլունմուշլար տըր : Բուս իւէրի գարաղօլլարընը խաթթը թօհաֆ պիր թարզլա եէնիտէն թէշքիլ օլունտու . չէօյլէ քի , ֆուրթունանըն իսթիգամէթի եօլունտա , տաղըն սըրթը իւզէրինտէ պիր գար եըղընթըսը պուլունուպ , Բուսիա իւէրի գարաղօլլարը պու մէթէրիսին արգասընտա մէվզի թուս թարագ , թէմամըլլա սիբէրլէնմիշլէր տիր : »

Իշթէ Բուսլար Բլէֆլատան եէնի նօգթալարա կիտիպ թօբլանմագ իշիւն , պու միսիլլու միւշքիւլաթա թէսատիւֆ իթտիլէր իսէ տէ , եինէ սէպաթլա միւշքիւլաթը մէգքիւրէյի տէֆ իտէպիլտիլէր : Ֆուրթունա տինտիյինտէ , այաղ պաշլար տիկէր պիր մանիա օլուր ուտու , վէ պու սէպէպտէն տօլայը պիւթիւն ասքէրլէր ըսընմագ իշիւն , հէր նէ պուլունլար իսէ , կէրէք էսկի չատըր պէզլէրի , կէրէք բարչա բարչա պէզլէր , բուպալարընտան մաատա իւսթլէրինէ ալմըշլար , վէ գալմամագ իշիւն տախի աեագ գապլարընը բաշալրա վէ գուզու բօոթլարըլլա սարմըշլարտը : Օսմանլըլար գըշըն պու շիտտէթինտէն իսթիֆատէ իտէմէտիլէր . պունլարըն պուլունտուգլարը հաւա տահա լաթիֆ օլտուղունտան , Պալգանըն պօյունտա տաղըլմըշ օլան ասքէրի թօբլանապիլիլէրտի , զիրա պու չէյ բէք էլզէմ իտի . Գալօֆլտտէ , Գարլօվատա , Քլիսուրատա , Սլաթիցատա , Արապ գօնագտա , Լութագօվօտա , Սօֆիատա , Ինթիմանտա վէ Թաթար բաղարճըղընտա Օսմանլը ասքէրի պուլունուպ , զանն իտէրսին քի պունլար քէշֆ իշիւն տաղըտըմըշտը . Լաքին Սիւլէյման բաշա Օսմանլըլը գուրուրուլա պիր էճնէպլինին եանի ճէնէրալ Գլաբգանըն նասիհաթընը տիյնէմէյիպ , ասաքիրի մէրգուլմէի օլտուգլարը եէրտէ պրագտը :

Դեկտեմբեր 10տան 23է գատար , զիբը իթտիյիմիզ սէպէպլէրտէն տօլայը , Պալգանլարըն խաթթը իւզէրինտէ վէ չարգ ճիհէթինտէ հիշ պիր գաւկա վուգու պուլմանեպ , զարպի Պուլկարիսթանտա զըշ տահա միւթէտիլ օլտուղունտան , Բուս սիվարիսի մէմէքէթին իշինէ տօղրու եիւրիւեէրէք , հէնուզ օրատա պուլունան պաղը ուֆագ Օսմանլը միւֆրէզլէրինի տաղըթտըլար . Դեկտեմբեր 15տէ Պէրգօվացը պիր թօբլա պէրապէր ալտըլար , վէ պիր գաշ կիւն սօնրա Պէլկրատճըզ վէ Չուբրէն վէ Բիրօթտա հէնուզ մուհարէպէեէ պաշլամըշ օլան Սըրպ ասքէրինէ պիրլէշտիլէր : Բուսմանիալըլար տախի Վիտին իւզէրինէ եիւրիւեէրէք , Թունա պօյունու կէշտիքլէրինտէ , Լօմ Բալանգա վէ Արսէրնաւ քիւշիւք մէվզիլէրի զապթ իթտիլէր :

ԿՈՒՐԳՕՏՈՒՆ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆ ՊԱԼԳԱՆԼԱՐԸ ԿԵՁԷՐ . — ՊԻՆ ԳԱՏԱՐ ԱՏԱՄ ՏՕՆԱՐ .

Ճէնէրալ Կուրգօ Դեկտեմբեր 7տէ ալտըղը էմրէ թէվֆիգան , մուվագգաթէն իւէրի եիւրիւլիւշինի թաթիլ իթտիյինտէն , պու թաթիլ հաֆթա սիւրմիւշ օլմաղլա , միւտտէթը մէգքիւրէ գարֆընտա միւշարիլէյի ճէնէրալ , պուլունտու

դու Պապի ան զըթաւընը թէմամբ յալաքէ իթմէեէ վազըթ պուլմուշտու : Վրա-
չէչտէն պաշխարարազ Սօֆիա եօլու տար պիր պողազ իչինէ կիրէր վէ պու եօ-
լուն քէնարընտա պէօյիւք վէ կէնիչ գաւալար վար տըր :

Պատէհու թարիզի մէգըիւր Պապա գօնագ կէչիտինին թէրիսինէ վարպ ,
բէք տիւր պիր եօգուշտան Գօմարճի վատիսինէ ինէր վէ Կօրնի իլէ Տօնի Գօմար-
ճի նամ իքի գարիյէ օրատա պուլունուր : Ընմէլինէ տօղրու կիտիտիքտէ պու
մէյտանտան իւչ եօլ իլէ չըգըլըր , մէսէլա 1. Սօֆիա եօլունու թութմալը քի
պու եօլ Թաշքէսէն պողազընտան կէչէր , 2. Մալգօչէվօ նամ մահալէ կէօթիւ-
րէն եօլարտան կիթմէլի վէ 3. մէգըիւր մէյտանտան չըգըլարդտա Սլաթիցա վէ
Բէթրիչէվօյա տօղրու սարան եօլու թութմալը տըր : Պու իւչ եօլտան պիրին-
ճի իլէ իւչինճիւ եօլ պիր օրտուեա եարար :

Օսմանլըար պիլճիւմէ իսթիհքեամաթընը , Բլիլեատան կէլէն թարիզ իւ-
գէրինտէ եարմըշլարտը : Արապ գօնագտան Սթիլքէ գատար 16 իսթիհքեամ
պուլունուպ , պունլար խայլիտէն խայլի տէհչէթի շէյլէր օլտուղունտան , հէ-
ման գուվլէի ճէպրիյէ իլէ ալընապիլի իսթիհքեամարտան տէյիլէր խի :

Լաքին Կուրգօ պունու Փիքրինտէն պիլէ կէչիրմէտի , վէ չօգ տէֆա մու-
վաֆֆազ օլտուղու տօլաշըգ հարէքթիլէրտէն պիրինի թէրթիպ իթտի : Սօլ թէ-
րաֆընտա , Էթրօբօլտան Միրգօվօյա կիտէն եօլար պուլունուպ , Բէթրիչէվօ
եօլունու քէսմէք իչիւն պու ճիհլթէ տօղրու պիր մըգտար ասքէր սէվգ օլու-
նապիլի խի իսէ տէ , ըիւճաթ վուգուինտէ Գօմարճը մէյտանընտա իդամէթ
իթմէքտէ օլան Օսմանլը օրտուսունուն Սօֆիա իւգէրինէ չէքիլէճէյի բէք միւհ-
թէմլի օլտուղունտան , ճէնէրալ Կուրգօ , քէնտի գուվլէթինին գըսը ագէմինի
սաղ ճիհլթինէ կէչիրմէեէ չալըտը : Պու ճիհլթտէ իսէ զանն խտէրսին թէմա-
մըյա պիր իմքեանսըզըդ վարտը , խարթալարտա հիչ պիր կէչիտ կէօրիւմէ-
եօրուտու , վէ Սօֆիա շօսէսինին սաղընտա քիմսէ Պալգանլարը կէչէճէք պիր
եօլ պիլմէեօրուտու : Օսմանլըար սօլ ճիհլթիլէրինտէ հիչ պիր հիւճում վուգու
պուլմահեաճաղընա բէք էմլին օլտուգլարընտան , ճիհլթը մէգըիւրէյի հիչ պիր
իլէրի գարաղօլ իլէ մուհաֆաղա իթմէեուպ , թէմամըյա քէնտիլէրինի էմիյէթ-
լի պիր հալտէ զանն խտէեօրլարտը : Լաքին սաղ ճիհլթիլէրինտէ Միրգօվօ իլէ
Սլաթիցա արասընտա 13 թապուր ասքէր վազ խտէրէք , օ թէրաֆը էյի մուհա-
ֆաղա իթմէքտէ խիլէր : Օ զէման Կուրգօ , կէչէն սէնէ Յուլիստէ Խային քէօյ
կէչիտինի կէչմէք իչիւն նէ եարտը իսէ , եինէ օնու եարարազ , օրամըն Պու-
կարլարընտա իսթիսթազ իթմէեէ պաշլատը , պէօյիւք պիր միւքեաֆաթ վատ
իթտի վէ նիհանէթ պիր չօպան պուլարազ , պու չօպան քէնտիսինէ իքի իզ վէ
եօլ կէօթէրաի , քի ասքէր պու եօլարտան տաղարը աշարազ , Գօմարճընըն
արգալարընտա Սօֆիա օվաւընա ինէպիլիտի :

Ումում էրիքեանը հարապ հէեթիլինտէն գայմաղամ Սթալրօսքի , չօպանըն
թարիֆ իթտիյի եօլարը մուալէնէ իթմէեէ մէմուր օլուպ , պու գապիթ պազը
ճէսուրանէ քէչիլէր իճրա իթտի , վէ մէմլէքթէ հիւճում իթմէքտէ օլան պա-
զը քիւչիւք Ձէրքէս միւֆրէզէլէրի արալըգլարընտան Սօֆիա վատիսինէ գա-
տար կիրիչէրէք , հաղիպթէն ասքէր կէչիլէպիլէճէք կէչիտլէր պուլունուտու-
ղունա գանի օլտու : Օ անտէ Կուրգօնուն ըլանը գուրուլտու , եանի Բէթրիչէ-
վօ եօլու իւգէրինէ պիր միւֆրէզէ ինտիրմէք , գուվլէթինին պէօյիւք գըսմընը
միւմըին միլթէպէ խաֆի օլարազ Սօֆիա եօլու իւգէրինէ սէվք իթմէք , վէ

Օսմանյն օրտուսունուն Գօմարճը վաղմիսնէ գուշաթմագ : Եկէր միւշարիւէյն Բուս ճէնէրալընն թէրթ իպաթը մէղքիւրէսինտէն պիր պքամը , պաղը էսպաղը թապիլիքէնէ մէանի պօշա չըգմառնչ օլսա խտի , սահիհէն Օսմանյն օրտուսուն թուլթուլուր խտի : զիրա քէնտի քէնտիսինի պիլէ մուհաֆաղա իթմէնէ միւղթէտիր տէյլտի : Պալատէ զիքը օլունտուղու վէչն իլէ , պու օրտու սօլ ճիհէթինի առա մուհաֆաղա իթմէտիյի կիպի , էրիքեանը հարպը տա հիչ եօգտու , վէ զաթէն գօմանտան Մէհէմմէտ Ալի բաշա իքէն , գօմանտասը միւքէմմէլ օլմաեուպ , օ տա աղլ օլունտուհա , պիւթիւն պիւթիւնէ միւլէրինտէն չըգտը : Թունա օրտուսունուն էհլիլթիլի ֆէրիքլէրինտէն պիրի , Նէճիպ բաշա , միւշարիւէյն Մէհէմմէտ Ալի բաշանն եէրինէ թալին օլունտու իսէ տէ , օրտուսուն գօմանտասընը էլէ ալմագ իչիւն վաղթ ու զէմանըյլա մահալլինէ միւվասէլէթ իտէմէտի : Պինապէրին Շաքիր բաշա , Նէճիպ բաշանն լիթուտինէ գատար գօմանտայը էլէ ալտը իսէ տէ , պէօյլէ պիր միւշքիլ գօմանտայա քէնտիսինին կիւճիւ եէթմէհէճէյինի խօտ պէ խօտ թաստիգ իթտիյինտէն նաշը , Պաքէր բաշայը տա քէնտիսինէ արգատաշ իթտի : Մէհէմմէտ Ալի բաշա , միւշարիւէյն Պաքէր բաշայը եանրնա ճէլպ իտուպ , սիվարի գօմանտանը նաապ իթմիշտի :

Օսմանյն օրտուսուն պէր վէչնի աթի թագսիմ օլունմուշ օլուպ , շէճլէ քի 45 թապուր Գօմարճիտէ , 10-15 թապուր Սլաթիցատա , 10 թապուր գատար Լուլիթիգօտա վէ 15 գատար տա Սօֆիա իլէ հէվալիսինտէ պուլունմագտա խտի :

Գեկտեմբեր 24տէ Բլէվլատան Կուրգօյա իրսալ օլունան իւշ ֆրոգա վասլ օլուպ , միւշարիւէյն ճէնէրալ պու աաքէրէ պիր կիւն իսթիրահաթ իթտիրէրէք , Գեկտեմբեր 25տէ օրտուեա Յունպար իպթիտատընա գատար կիտէճէք բէքսիմէթ տաղըթաը , վէ հօլլար գաքալը , եէրլէրտէ իքի իւշ գատէմ գար տօլու վէ սօուգ սըֆըրտան օն պէշ տէրէճէ աշաղը օլտուղու հալտէ , Պալքանլարը կէչմէնէ պաշլամահա դարար վիրտի : Պու խուսուս կիւղէլ պիր շահատէթ տիր քի ինսան օղլու գալլիէն ֆիքրինէ գօտուղու վէ մէրամ իթտիյի շէյի եարապիլիը վէ Կուրգօնուն պու ճէսարէթի , մէշհուր տաղարտան կէչիլէր թարիսինտէ Աննիպալըն Ալը տաղարընը կէչմէսի սընըֆընտա սայըլապիլիը : Հաթթա միւշարիւէյն Բուս ճէնէրալը , օլ մէշհուր Գարթաթըլ ճէնէրալտան տա զիլատէսինի եարտը տէնէպիլիը : զիրա Աննիպալըն թօք վէ պունա մէրպուլթ օլան աղլըք էտէվաթ վէ սայիրէյի տաղարտան աշըրմահա մէճպուրիւթի եօգտու :

Ճէնէրալ Կուրգօ պալատէ զիքը օլունան բլան մուհիպինճէ օրտուսունուն թագսիմ իտուպ , Օսմանյնլարըն Արապ գօնագ մէվգիլի միւսթահքէմի էճնիւնտէ խալլիճէ աաքէր պրադարագ , Շաքիր բաշա օրտուսունուն Սօֆիա իւղէրինէ տօղրու իլաճաթ հօլունու քէսմէք իւղրէ Սօֆիա օվասընա պիր պէօյլուճէք գօլ սէվգ իթտի , վէ Բէթրիչէվօ հօլունու գաթ իթմէք վէ օրտուսունուն պէօյլուք գըսմըննն ասըլ նէ թէրաֆա կիտէճէյինի Օսմանյնլարա չաղարմամագ իչիւն , տիկէր պիր գօլ տալի շէհըր մէղքիւր մէվգիլի միւսթահքէմէնին սօլ ճիհէթինէ տօղրու իրսալ իյլէտի :

Պէր վէչնի գիլը թարիֆ օլունաճագ հօլ , զիքը օլունան պէօյլուճէք գօլ իչիւն թալին օլունմուշուտու , շէօյլէ քի պու գօլ , Վրաչէչտէն հարէքէթ իտուպ չօսէ հօլունու թուլթաճագ , պատէհու Պապա գօնագտան ալթը քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ օլուպ սաղ թէրաֆտա , զիքրի սէպգաթ իտէն չօպանն կէօսթլտիլի կէչիպէթտէն պիրինէ սաքաճագտը , քի պու կէչիտ 2ուրիագ վատի-

սինէ չըգարըր . սօնրա սօլ ճիհէթտէ Բօթօրտան տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէ ու-
զազա կիտէրէք , թէքրար պիր պօղազ կէչէճէք վէ Նէկօչէփօ գուրպինտէ Սօ-
ֆիա վատիսինէ չըգաճագտը : Սաղ ճիհէթ գօլու , Պուրկար չօպանընըն կէօս-
թէրտիյի իքինճի եօլու թութաճագ օլուպ , պու եօլ Վրաչէչտին պաչլանարազ
Ումուրկաչ տաղընըն իւսթիւնտէն կէչէր վէ Ժլիւալա քէօյիւնէ միւնթէնի օլուր
ուտու . Լաքին Ումուրկաչտան Ժէլիւալայա կիտէն եօլու գար գարամըչ օլտու-
ղունտան , մէղքիւր գօլ Չուրիագ վատիսինէ տօղրու ինտի , վէ Բօթօրտան կէ-
չէրէք Ելէչնիցա իւզէրինէ տօղրու կիթտի : Ելնասըլ սօլ ճիհէթ գօլու Եթրօթօլ-
տան չըգըպ Պապակօրա թարիգիյէ Շանտօրնիք իւզէրինէ տօղրու եւրիւեէ-
ճէքտի քի Օսմանլըլարը էնտիչէեէ տիւչար իթսին , վէ պատէհու Սլաթիցատան
Պունսփօ վէ եախօտ Միրգօփօյա միւմթէտ օլան վատիյէ ինէճէքտի :

Արապ գօնագտա պրագըլան ասքէր իլէ եիւրիւմէքտէ օլան իւչ գօլտան
մատա , տիկէր պիր մըգտար ասքէր տախի պիր միւսթաճէմ մէվգիտէ Սլա-
թիցա գարչըսընտա պրագըլար : Պու ասքէր Շաքիր բաչանըն զիատէսիյէ նա-
զարը տիգգաթընը տալէթ իթմիւտի . զաթէն տէ բաչայի միւչարիլէյն , Բուս-
լարըն Եթրօթօլտան Սլաթիցա պօղազընա կիտէն եօլու թէսլիյէ իթմէք իչէւն
պիր չօգ կիւնլէր տինամիթ պարութու գուլլանարազ ինչաթա չալըչտըղլա-
րընա տա զաթէն տիգգաթ իթմէքտէ իտի : Քէնտիսի զանն իթտի քի պու թէ-
րաֆտան պէօյիւք պիր թէհտիտ վար տըր , վէ Սլաթիցայա օն պէչ թապուր
ասքէր կէօնտէրտի վէ պու սուրէթլէ Գօմարճիտէքի օրտուսու խայլիտէն խայ-
լի զայըֆլանտը :

Նիհաեէթ ճէնէրալ Կուրդօ , պիր մըգտար տա Լութիգօփօ մէվգիլինին դար-
չըսընա պրագտը , զիրա օ վագըթ պուրասը տահա Օսմանլըլար եէտիստի իտի :
Պէօյիւճէք գօլուն կիտէճէյի իսթիգամէթտէ հիչ եօլ պուլունմատըղընտան
21 Դեկտեմբերտէ պիր եօլ աչմագ իչին Բրէօպրաթէնսքի ալայը իլէ խասա
հաֆրիյէ թապուրուուն իւչ պէօլիւլիւ իրաւ օլունմուչտու : Պու ասքէր պիր
չօգ կիւն պին տիւրլիւ մէչագգաթլէ չալըչտըղտան սօնրա , պիր եօլ աչապիւ-
տի , էվվէլա չամուր պաթագ իչինտէ սօնրա տա չէտիտ պիր սօուգ գարչըսըն-
տա տուրարագ : Գայմագամ Սթամբուլսքի էվվլլէ մէմէքէթի պիւտիյի իչիւն ,
պու եօլուն հանլը թէրաֆա տօղրու աչըլաճաղընըն ինթիխապը , մումալիլէյն
գայմագամա հէվալէ օլունմուչ տուր : Պու իլք ինչաթա Դեկտեմբեր 23տէ խի-
թամ պուլուպ , ասքէր հարէքէթլէ պաչլանապիւտի :

Հէր նէ գատար եօլ էյի եարըլմըչ իտի իսէ տէ , ուզունճա պիր եօղուչու
պուլունուպ , ալթը քիլօմէթրօ գատար սիւրէրտի : Ասքէր եօլա չըգտըղը էմնա-
տէ , չէտիտ պիր սօուգ պաչլանապ , պիւթիւն եօլու պուգ գարլատը : Պէկիր-
լէր թօբլարը օթուգ տէրէճէ եօղուչտան զիատէ եօլարընա չէքէմէտիքլէրի ի-
չիւն , հէր պիր թօբա վէ հէր պիր թօբ միւհիմմաթ սանտըղընա պիրէր բիատէ
պէօլիւլիւ վիրիլիպ նէֆէրլէր պու սուրէթլէ թօբլարը օմուպարընտա թաչը-
տըլար : Պու իչ զաթէն զահմէթլի վէ միւչքիլ օլուպ , պիր տէ պուգ սէպէպիյ-
լէ տահա զիատէ կիւնլէչմիւ տիր : Պիրինճի թօբ Դեկտեմբերին 23ինտէ սապա-
հըն սաաթ օն պիրինտէ եօղուչուն ալթ եանընտան եօգարը չըգարըլմայա պաչ-
լանապ , կիճէնին սաաթ իքիսինտէ եանի ալթը քիլօմէթրօ վար եօգ պիր մէ-
սաֆէտէ օն պէչ սաաթ գարֆընտա թէքէեէ վարտը : Ս պիր թօբլար չօգ կէ-
րիտէ օլուպ , հասըլը պիւթիւն գօլ Դեկտեմբեր 27սինին ագչամըսը թէքէեէ

վասլ օլապիլտի : Թէքէնին օ պիր թէրաֆընտան Եօգուչ աչաղա ինմէք , Եօգուչ Եօղարը չըգմագտան տահա գօր ուտու , զիրա պիր քի օ Եօլ տիւշմէնէ իշի չադտըրմամագ իշիւն , տիկէրի կիպի էյի Եարըրմամըչ վէ Եալընըղ պիր ֆիճէ չալըշըլմըշտը . պիր տէ գազա վուգու պուլմամագ իշին թօրլար պիր պիրի արտը սըրա բէք տիգգաթլա էնտիրիւմէլիտի , Եօգսա ֆէնա նէթիճէ հասըլ օլապիլտի : Էն պէօյիւք կիւճիւք չու իտի քի , նէֆէրլէրին աեազլարը պուզուն իւզէրինտէ թութամատըղընտան , թօքու տա պէօյիւք զահմէթլէ թութապիլտիւլէր վէ նիգամըր սուրէթտէ հարէքլթ իտէմէղլէրտի : Նիհանէթ թօք պաչգա տիւրլիւ ինտիրիւմէյիպ , աղաճ քէօքլէրինէ վէ պէօյիւք թաչլարա իբլէր պաղլաեարագ , Եավաչ Եավաչ պիր աղաճտան տիկէրինէ վէ պիր թաչտան տիկէր թաչա վէ զայրիհիւմ Եուվարլաթիւնչ վէ պու սուրէթլէ Պալգանլար թէքէսինտէն Չուրիագ վատիսինէ ինտիրմիշլէր տիր :

Աճէլէ Եիւրիւտէպիլմէք իշիւն ճէնէրալ Կուրգօ տիկէր պիր Եօլ տահա աչմահա էմր իտուպ , պու Եօլտա հէր նէ գատար բէք չօգ գար վարտը իսէտէ , Նիհանէթ Եօգուչ օլմատըղընտան աքքէրլէր գայմաղլարտը : Պիւթ իւն պու կիւճալիւքլէրտէն տօլալը , մէղքիւր գօլ օրտունուն պաչլընա գօլու քեամիլէն անճագ Դեկտեմբեր 30տա Չուրիագտա թօրլանապիլտի . տիւմէք օլուր քի Սօֆիա չօսէսիլլէ Չուրիագ գարիյէսի արասընտա օլան օն ալթը քիլօմէթրօ մէսաֆէի գաթ իթմէք իշիւն ալթը կիւն լաղըմ օլտու , օ տա կիւն իքի պաթարեա թօք կէրիտէ պրագըրմըշտը : Պալատէ զիքր օլունան պիլճիւմլէ էնկէլլէրտէն մատա , մէղքիւր գօլուն իլէրի Եիւրիւքիշլէնէ Դեկտեմբեր 28ին աղչալը գուհուր իտէն չէտիտ պիր գար ֆուրթունասը տա մանի օլտու : Պու ֆուրթունա պիւթիւն կիճէ տէվամ իտուպ , իրթէսի կիւնիւ կիւնտիւզիւն անճագ թէսքին օլուլշտու :

Պու ալթը կիւնտէ Բուս աքքէրինին իպրապ իլլէտիյի չէճաթ նէ գատար մէտն օլունասա Եինէ աղ իսէտէ , չէքտիքլէրի զահմէթ ու իզտըրապ տախի թալիֆ օլունուր շէյ տէյիլ տիր : Պու թօրլարը չէքիպ սիւրիւքլէտիքլէրի վագըթ պաղը օլուրուտու քի թէքմիլ ուֆագ պէօյիւքլէր Եօրկունլուգտան , ուչգուս սուղլուգտան վէ սօուգտան տահանամաեղպ տիւշէրլէրտի : Օ վագըթ օնլարա իսթիրահաթ իշիւն պիր զաչ տագիյա միւսաատէ օլունուր , վէ քիւրքլէրէ սալըրընչ նէֆէրլէր գարլարըն իւզէրինտէ ուլուրլարտը : Էքսէրի կիճէ Օսմանլըլալըն տիգգաթընը ճէլպ իթմէմէք իշիւն աթէչ Եագմաղա ճէսարէթ օլունմաղտը վէ նէֆէրլէրին պէրապէր կէթիտիքլէրի բէքսիմէթտէն պաչգա պիր ԵէԵէճէքլէրի օլմահըպ , օ տա տօնմուշուտու . սըճագ Եէմէք հիչ Եօգտու , Էքսէրի սըղընճագ Եէր տէ Եօգտու , Հէլէ տօնանլար բէք չօգ օլտու , Էօյլէ քի իւք աղչալը սաբա սաղլամ Եաթըպ , իրթէսի կիւնիւ բէք չօգ թէրաֆը տօնմուշ , վէ պագէն տախի էօլմիւշ պուլունտու : Շու գարլար իշինտէն վէ պուգ զաթլամըչ գահալար արասընտան սուս բուս Եիւրիւմէքտէ օլան օրտունուն մէնպարէսի չէրէֆլի վէ աճըղը պիր մէնգարէ իտի : Կիւճպէլա զըմըտանմագտա իտի , զանն իտէքսին քի մէզարտան չըգան բուհլար կիպի Եիւրիւմէքտէ իտի . պու օրտունուն Եիւրիւքիւշիւնտէ պէր մութատ օրտուլարըն Եիւրիւքիւշիւնտէ իշիտիլէն կիւրիւլթիւ Եօգտու , գարըն իւզէրինտէ Եիւրիւնիւլտիւկի ճիհէթլէ հիչ պիր սէս վէ սէտա իշիտիլմէմէքտէ իտի :

Պու գօլ Չուրիագ վատիսինէ վասլ օլունճա արթըգ քէնտի հարաքեաթըր վաղըասընը տիւշմէնէ կիզլէմէք մուհալ գապիլինտէն օլտուղունտան » ճէնէրալ

Կուրգօ օրատա պուրթնտուղունու չէտիտ պիր մուհարէպէ իլէ կէզաթէրմէէ
դարաք վիրտի, վէ Դեկտեմբեր 27տէ էմր իթտի քի Չուրիադ վատիսինի Սօփիա
վատիսինտէն այլրտն պօղադ զապթ օլունտուն, վէ պիլծիւմէ Կալգասիա
զազադ ասքէրի Սօփիա վատիսինէ սօգուլտուն :

Պու հիւճիւմէ մէմուր օլան խասսա Բրէօպրաթէնսքի ալայը տէր ադապ
մէզքիւր պօղադը զապթ իթտի, վէ օրայը մուհարէպէ իտէն պիր դաչ Ձէրքէս
պէօլիւքէրինի դրսսա պիր թիւֆէնք մուհարէպէսինտէն սօնրա գաչըրար : Նէ-
կօչէվօ ճիհէթինտէ պու վադաս սէպգաթ իթտիյի սըրատա, ճէնէրալ Կուրգօ,
Գօզլօվ քիատէ ալայընը, Չուրիադտան Ելէշնիցայա գատար կիտէն վատիսին
մէտիսալինի զապթ իթ մէնէ սէվլ իթմէքտէ իտի . պու ալայ հիչ պիր աթէշ
իթմէքսիդին Բօթօր իլէ Ելէշնիցայը իշղալ իթտի . պու գարիյէլէրի մուհարէ-
պէ իտէն պիր դաչ պէօլիւք Ոսմանլը ասքէրի, ալայը մէզքիւրտունուն եազաչ-
տըղընը կէօրիւնճէ, պիր իթիւֆէնք պիլէ բաթլաթմադսըղըն ֆիրար իթմիշլէրտի :

Օսմանլըրար, Բուսիա օրտունտունու կէօրիւնճէ թաաճճիւլ իթտիլէր, զիւ
քա ճաթի պիր վազըթտա պիլէ, մէզքիւր օրտունտուն կէշմիչ օլտուղու Պալգան-
լարըն օ գըթասը կէշիւմէզ աստ օլունմուշ իտի, հէլէ գըշըն օրթաքնտա էօյլէ
չէտիտ պիր սօուգ վար իքէն վէ եէրլէրտէ քիւլլիւյէթլի դար պուլունտուղու
հալտէ, մէզքիւր Պալգանլարըն թէճափուգ օլունապիլտիյի խաթր ու խայալտան
պիլէ կէշէմէզ իտի Շաքիր բաշա արգասը չէվրիւմիշ օլտուղունու ֆարգ իտինճէ
տէրագապ Թաշ քէսէն պօղադընա թագվիյէթ վիրմէք, վէ հիւճուօ օլունմադ
պիր հալէ գօյմագ իշիւն Պաքէր բաշայը օն թապուրլա սէվլ իթտի :

Սաղ ճիհէթ Բուս գօլունտուն կիրիֆթար օլտուղու միւշքիլաթ, պէօյիւք
գօլուն տիւշաք օլտուղու միւշքիլաթտան տահա դիատէ օլտու, վէ քէնտիսինէ
կէօթթէրիլէն եօլուն սօնտունա գատար կիտէմէտի : Պու գօլ Վրաչէշտէն չըգըպ
Ումուրկաչ տաղընըն թիւքէլէրինէ թըրմաչանաճադ վէ Սօփիա վատիսինտէ Ձջի-
ալա նամ մէվի իւղլիլինէ ինէճէքտի : Լաքին օ գատար գար եղղընթըլարընա
թէսատիւֆ իթտի քի, ափտէթ իտուպ պէօյիւք գօլուն թութտուղու թարիդ-
տէն կիթմէյէ մէճպու օլտու : Դեկտեմբեր 28տէ Չուրիադա վաս օլուպ, 29տա
Ելէշնիցայա կիրտի . օրատան տա սիվարի ասքէրի Սօփիա վատիսինտէ մէզքիւր
գօլուն էն էվլէլէրի հէտէֆի օլան Ձէլօալօյա գատար եիւրթտի :

Լաքին պու իքի գօլուն չէքտիյի մէշազգաթ տա ճէնէրալ Տանտըվլին
չէքտիյի զահմէթ վէ միւշքիլաթ հանընտա պիր չէյ տէյիլ տիր : Պու ճէնէրա-
լըն գօլու Դեկտեմբեր 29տէ Եթրօրտան հարէքէթ իտուպ, օ կիւնիւն ազ-
չալընը բիշտար ասքէրի պիր դաչ եիւզ Պուլկարլարըն մուճալէնէթիլէ, քիւլ-
լիլէթլի գարլարըն իշինտէն պիր եօլ աչտը, վէ Եթրօր Պալգանընլըն էն եիւք-
սէք կէշիտինէ վարարադ օրատա կիճէլէտի Իրթէճի կիւնիւ պու մահալտէ մէզ-
քիւր գօլուն պէօյիւք գըմօք տիօրթ գըթա թօքա պլրապէր օթանա կէլտի .
պու թօրլար սէօքիւլմիւշ վէ Կուստաղլարը տախի բարչա բարչա ձյրըլմիւշ օլ-
տուղու հալտէ, ասքէրլէր պու Պուլկարլար թէրաֆընտան օրատա գատար սիւ-
րիւքիւմիւշլէր իտի :

Դեկտեմբեր 27տէ պօղադտան իլէրիյէ սօղրու պիր քիատէ թապուրու իր-
սալ օլունուպ, պու թապուրուն մուհարէպէսը ալթընտա պիւլիւն կիւն Պուլ-
կարլար գար իլէ թըպանմըշ եօլու աչտըլար : Պաշալըն քաաթ 5 ինտէ պու իշ
խիթամ պուլմուշ վէ եօլ տախի տաղըն ճէնուպի սըրթընա գատար աչքըլմիւշլէր :

Պուրահա գաւառի սիւրբ-բլէնի իբր թօր , տաղըն թէքէսինտէ թապիյէ օլու-
նարադ , Պուստօվ վէ Միրգօվօյը մուհաֆազա իթմէքտէ օլան Օսմանը իսթի-
քեամլարը իւղէրինէ աթէշ իթմէեէ պաշլատը :

Բուս ասքէրի Օսմանըլարըն սաղ եանընտա կէօրիւնիւնճէ , Շանտօրնիք
գուրպինտէքի օրտուկեանտա պիր հէեէճանը մուճիւպ օլուպ , պօրու սէսէրի
իշխտիտի վէ Օսմանըլար երղընլա իսթիքեամլարընա աթըլտըլար : Պիր ազ
սօնրա դարանըզ պաստըղընտան , ճէնէրալ Տանտըվիլ կիճէտէն իսթիֆատէ ի-
տէրէք , ասքէրինի տաղըն ճէնուպ թէրաֆտաքի սըրթընա կէշիրտի , զիրա օ-
րատա բիւզկեար վէ սօուզ չօդ ֆարգըլ իտի : Դեկտեմբեր 28տէ չաֆազ սէօ-
քէր սէօքմէդ , եինէ եօլ աշմահա պաշլանըլտը , չիւնքի կիճէ գար թէքըրա եօ-
լու թըզաւըշտը , վէ էօյէտէն իւզ սաաթ սօնրա պու իշ տէ պիթտի :

Մն պիրինճի ալայ , իբր թօրա պէրապէր Շանտօրնիք ճիհէթինէ վէ պիր
թապուր տալօի եինէ իբր թօրա պէրապէր , Միրգօվօ ճիհէթինէ եաեըլպ ,
թօրար աթէշ իթմէյէ պաշլատըլար , վէ Դաթէրինօսլալ տրապօնլարը պու թօր-
լարըն հիմայէսինտէ Միրգօվօ իւղէրինէ տօղրու եիւրիւսիւլէր : Պու սըրատա
ասաքիրի Օսմանիյէ էն եաղըն իսթիքեամլարընտան թիւֆէնք աթէշինէ պաշ-
լայըպ , Շանտօրնիքտէն տալօի թօրար կիւրլէմէքտէ իտի . պու սուրէթլէ մու-
մալիէյհ ճէնէրալ տիւշմանըն նաղարը տըգգաթընը քէնտի իւղէրինէ ճէլպ իթ-
մէեէ մուվաֆֆադ օլտու :

Իրթէսի կիւնիւ Միրգօվօ եօլու իւղէրինտէ օլան եօգուչուն գարլարընը
աշմադա թասաւվուր օլունմագտա իտի իսէ տէ , ազչամըն սաաթ ալթըսընտա
պու թէրաֆտա շէտիտ պիր ֆուրթուռնա էսմէեէ պաշլատը . եարմ սաաթ սիւր-
մէղտէն , մէվգիլէրլէ կիճէ օրտուկեանըն արասընտա եօլար գաբանտը . աս-
քէրին մէղքիւր օրտուկեանա աւտէթի իշին ճէնէրալ Տանտըվիլ թէրաֆընտան
իրալ օլունան պիր չօդ էմըլէր ասքէրէ վարիտ օլմանըպ , պուսլար պօղաղըն
իշինտէ գալտըլար : Կիճէ տալօի ֆուրթուռնա տահա զիատէլէշէրէք , թօրար
գար ալթընտա կէօիւլիւտիւ վէ բիատէ ասքէրի պիր օրմանըն եանընտա պիր
տէրէ իշինէ ինտի , պու ասքէր պէյհուտէ աթէշ եազմայա չալըշտը , ֆուրթու-
նա վիրա սէօնտիւրտիւլիւնտէն , կիճէյի սըֆըրտան 15 տէրէճէ աշադա պիր
սօուզլա կէշիրտի :

Դեկտեմբեր 19տա գար ֆուրթուռնա սը տէվալ իտուպ , եիւղլէրճէ նէֆէր-
լէր պէքլէտիքլէրի նօղթատա տօնմագտա իքէն , հէլէ քի նիհաեթ օրատան
գալգմայա պիր էմր կէլտի : Պու էմրի պիր գաղազ ասքէրի եայա օլտուղու
հալտէ , ասաքիրի մէրգումէեէ եթթիտիւմէեէ մուվաֆֆադ օլտու : Ասքէրին
պաղիւսի եօլ աշմադ իւղրէ , մէվգիլէրինտէն չըգան ասքէրի գարչլամայա կիթ-
տի . եանըշ եօլա սարմամադ իշիւն , գարըն իշինէ իշարէթ գաղըզլարը մաքա-
մընտա թիւֆէնքլէր վէ քիւրէքլէր տիքտիլէր :

Ճէնէրալ Գրազնօֆ իլէ թէրճէմանը , Պուլկարլար վէ ասքէրլէր իլէ պէրա-
պէր Օսմանը օրտուկեանընտան Բուս օրտուկեանընա կէշիւլ օլուպ , ասքէրին
աւտէթինէ գօմանտա իթտիլէր , վէ եօլարընը զայպ իտէնլէրի թօրատըլար :
Իլէրուտէ պուլունան ասքէր էօյլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա կիճէ օրտուկեանը-
նա կիրուպ , հիշ աթէշ պուլամատըլար , զիրա գար , ասքէրին օրատա պու-
լունմատըղը վաղըթ սէօնտիւրտիւլիւ իտի : Պու մահալտէ տուրմադ իմքեանըզ
ըտը . պլինայէն ալէյհ ճէնէրալ Տանտըվիլ Եթրօրօլա էնմէք իշիւն հէր քէսէ տէ

էմր վիրտի : Եվ վէլա մէվզի ասքերլէրի եօլա չըզըպ , պուռլարըն արդասընտան պիլ ճիւմլէ գօլ հարէքէթ իթտի : Սալիպի Ահմէր ճէմիյէթի թապիպլէրի պիր մըզտար ասքերլէ օրատա տուրուպ , թէլէֆ օլմագ իւզէրինտէ պուլունան պիր չօգ զապիթ վէ նէֆէր գուրթարտըլար :

Մէզքիւր գօլ Դեկտեմբեր 30տա Եթրօբօլտա թօբլանըպ , օն իւզ զապիթ իլէ 810 նէֆէրին պազը եէրլէրի տօնմուշ օլտուղունտան , ասքէր սաֆլարընտան չըզտըլար : Սոուգտան 53 նէֆէր էօլմիւշ իտի : Ճէնէրալ Կուրգօ րաբօրթօսունտա շէօյլէ տէմիշ տիր . «պու գօլ հէր նէ գատար սէֆալէթ վէ իզտիրապա տիւշար օլմուշ իսէ տէ , պիր տազիգա պիլէ հիշ պիր նէֆէր քէնտի վազիֆէսինի ունութմաներպ , դար , թուֆան , իւզգիւար վէ սօուղա գարչը տաեանմըշ տըր» : Դեկտեմբերին 31ինտէ պու գօլ թէքրար Սլաթիցա պօղազընտան Պալլանլարը կէշտի , վէ իքի կիւն սօնրա Յունվար 2տէ թէքմիլ կէշտի իսէ տէ կէճ եէթիշտի : Մէզքիւր գօլուն կիրֆիթար օլտուղու պիր ֆէլաքէթ սայէսինտէ Օսմանը օրտուսու գուրթուլմուշուտու : Բէթրիչէվօ եօլու աչըզ գալմըշ վէ Շաքիր բաշա իլէ Պաքէր բաշա ասքերլէրի իլէ պերապէր գաշապիլմիւշէրտի :

ԹԱՇ-ՔԵՍԵՆ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Ճէնէրալ Կուրգօ , աչտըրտըղը եօլարտան թօբլարա միւհիմմաթլարը կէշիրթմէք , վէ ասքերլինի նէկօշէվօ գուրպինտէ մէրքէղէնտիրմէք իշիւն Դեկտեմբեր 27տէն 31ինէ գատար տէօրթ կիւն չալըշար : Պու էսնատէ Գավգասիա գազաթ լիվասը , Սօֆիա շօսէսի իւզէրինտէ կէզինիպ տուրմագտա իտի . պու ասքերին գըեաֆէթի , զաթը Շահանէեէ խըտմէթ իտէն Ձերքէսլէրին գըեաֆէթինէ թէմամըլա պէնզէտիյինտէն , գազազլար պասիլըն իլէ բէք չօգ եէսիր ալտըլար . Բուսիա օրտուսունուն միւվասըլէթինտէն խապէրի օլմանան ասաքիրի Օսմանիյէ , քէնտիլէրինէ օն ատըմ գալընճա եւդլաշանա գատար պրազըրլար , վէ արթըզ գաշմագ վէ եախօտ մուգամլէմէթ իթմէք Փայտասըզ օլաճաղը զէման խաթալարընը կէօրիւրլէրտի : Եիրմի եէտի Դեկտեմբերտէ , մէզքիւր լիվա Սօֆիատան Թաշքէսէնէ կիտէն պիր պէօյիւք գաֆիլէնին մայէթտէքի ասքերինի տաղըթտըգտան սօնրա , Մալինա գուրպինտէ մէզքիւր գաֆիլէյի զապիթ իթտի : 29տա պու լիվա տիկէր պիր գաֆիլէնին մայէթ ասքերիլէ շէտիտ պիր հարպա թուրուշուպ , ալթմըշ նէֆէրինտէն զիատէսինի գըընճա վուրտու :

Օ կիճէ ճէնէրալ Կուրգօ , Լութիգօփօտա պուլունան թապուրլարըն , Սօֆիա իւզէրինէ չէքիւմէք իշիւն գարիյէյի մէզքիւրէտէն հարէքէթ իթտիլէրինի խապէր ալըպ , պու թախիյէտէն տօլայը մէվզիի մէզքիւրոււն էօնիւնտէ գաբաղօլ պէքլէեէն ասքէր պաշգա պիր իշտէ գուլանըլապիլլէրտի :

Պաշ դօմանտան , իքի թապուրոււն գօլ օրտուեա պիրլէշմէսինի , վէ պիր բիատէ ալայընըն Լութիգօփօ մէվզիլինի իշղալ իթմէսինի վէ պու մէվզիլին գարչըսընտա գարաղօլ պէքլէեէն տիկէր պիր ալայըն տախի , Արապ դօնագ մէվզիի գարչըսընտա պաշլըճա պէքլէեէն ասքէրլէ իթիաթ օլմասընը էմր իթտի :

Սօֆիա վատիսինէ միւլաղի օլան Չուրիազ վատիսի, Չէրնի Վէրք թապիր օլունան եիւքսէք պիր տաղ սիւսիլէսիլէ, Սօֆիա վատիսինտէն ալըլմըշ տըր: Պու սիւսիլէի ճիպալ, գօնթ Շուալօֆ մէվգիինին սաղ եանընա միւնճէրր օլմագտա իտի: Նէկօչէվօ պօղազընտա թօրլանան աքէր իլէ գօնթ Շուալօֆուն աքէրի արասընտա պիր րապըթա պուլունտուրմագ, վէ աքէրի Չուրիազ վատիսինտէն եիւրիւթմէք իչիւն, միրալայ Վասուունտըն թահթը գօմանտասընտա խուստուսի պիր միւֆրէզէ թէշթիլ օլունուպ, պու միւֆրէզէ խասսա պիրինճի թալիա թապուրու, վէ տիկէր իքի թապուրտան իպարէթ իտի: պու միւֆրէզէ Չէրնի Վէրք թէրէլէրինի 28 Յունվարտան պէրու իշղալ իտուպ, տէր ագապ գուլիպէլէր եաքադըրտը:

Գեկտեմբեր 29տա գօնթ Շուալօֆ, Լութիգօվօյը կէօզէթլէեէն պիր ալայ աքէրին ումում իհթիաթ աքէրինէ թապվիլէթ վիրմէք դարարընտան իսթիւֆատէ իտէրէք, սէքիզ թապուրլա մէվգի թուլտուղու տաղտան տըշարը չըգտը, Արապ գօնագ մէվագիի Սամանիլէսինին սօլ եանընը չէվիրտի, վէ Թիւրքլէրին էն հազըն իսթիւքեամընըն արգա թէրաֆլարը իւզէրինէ սայքի պիր պասթարեա թօք հազըրլատը:

Գօնթ Շուալօֆուն պու հարէքէթինտէն սօնրա, Չէրնի Վէրքտէ պուլունան աքէրին սօլ եանը իլէ Արապ գօնագ պօղազընըն դարչըսընտա դալան ասքէրին սաղ եանը արասընտա տօղրուտան տօղրուեա պիր րապըթա վիճուտ պուլուպ, պիր պիրինտէն տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէ անճագ ուզագ պուլունտուլար: Գեկտեմբեր 30 ազշամըսը, պաշլըճա գօլ իլէ սաղ ճիհէթ գօլունուն աքէրի պիրլէշմիշտի: ճէնէրալ Կուրգօ իրթէսի կիւնիւ պիլճիւմլէ գուլվէթիլէ Սօֆիա վատիսինէ եիւրիւլիւշ իթմէեէ, վէ Թաշ քէսէն մէվգիի իւզէրինէ հիւճում իլէմէեէ դարար վիրտի:

Պաքէր բաշանըն եիրմի դատար թապուրլա Արապ գօնագտան պու Նօգթա իւզէրինէ գօշտուղունու վէ պօղազըն մուհաֆագասընա մախսուս օլմագ իւզրէ, իսթիւքեամ եաքադըրմանա միւսարաաթ իթիլիլինի սէօլէմիշ տիր:

Թաշ քէսէն մէվգիի բէք մէթին վէ միւհքէմ օլուպ, շարգ ճիհէթինտէ պիր վատի պուլունուր վէ պու վատինին օրթասընտա թէրէլէր վար տըր: Թաշ քէսէն դարիլէսինին իքի ճիհէթինտէ եիւքսէք տաղլար պուլունուպ, պունլար շօսէնին ճէնուպ վէ ճէնուպը շարգի ճիհէթինտէ իքի տուվար մագամընտա տըրլար: Էն եիւքսէք տաղ, քէօլիւն ճէնուպը շարգիսինտէ պուլունուպ, պիր պուլունուք քիլօմէթրօ ուզագտա չըմալը շարգիտէ տիկէր պիր եիւքսէք տաղ վար տըր քի, պու տաղ պիր նէվի պուրուն կիպի վատինին չըմալը դարպիսի ճիհէթինտէն իչէրի կիրէր վէ Թաշ քէսէնի գուշատըր: Պու քէօչէնին չըմալ ճիհէթինտէ ուզուն վէ տէրին պիր տէրէ վար տըր: Սամանլըլար դարիլէնին չըմալ ճիհէթինտէ պուլունան պու քէօչէն պիր պիրինին իւսթիւնէ իւշ թօքրագ մէթէրիս եաքարագ իսթիւքեամ վիրտիլէր: Պատէհու քէօլիւն ճէնուպ ճիհէթինտէքի տաղլարա իսթիւքեամ վիրտիլէր: Պատէհու քէօչէնին իւշ չինտէ միւտաֆաայէ հազըրլանտըլար: Թաշ քէսէնին դարպ ճիհէթինտէն իւշ տէօրթ քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ, տաղլարըն էօթէքի տիք սըրթը պուլունուպ, պու սըրթ Գօմարճի վատիսինին էթրաֆընը գուշաթմըշտը: Քէօլիւն ճէնուպի շարգիսինտէ պուլունան եիւքսէք տաղ, մէվգիինին ֆէնըն հարպճա անախթարը իտի: Սամանլըլար պու թէրէլի իշղալ իթմիշ կէօրիւստիւքլէրինտէն, ճէնէրալ

Կուրգոս գոյաճա պու Զօգթա իւզէրինէ հիւճոււ իթմէնէ դարար վթրտի : Կուր-
գօ հարպ բլանընը պէր վէչհի աթի գուրտու :

Ճէնէրալ Գօրլօֆու թահթը գօմանտաւնտա պուլուճան պիր գօլ , իքի
ալայ վէ իքի թապուր վէ սէքիզ թօքտան իպարէթ օլտուղու հալտէ , կիճէ
Զիգանցօլայ կիտէճէք վէ շաֆագ սէօքմէզտէն պիր չարեէք էվվէլ տաղըն իւ-
զէրինէ հիւճոււմէ պաշլահաճադտր :

Ճէնէրալ Բօշըն թահթը էմրինտէ պուլուճան պիր գօլ , տօգուզ թապուր
վէ սէքիզ թօքտան իպարէթ պուլուճտուղու հալտէ , շաֆագ սէօքիւնճէ Նէ-
կօշէվօտան չըգարագ , վէ նիւմայիշ իթմէք իչիւն պիր միւֆրէզէ պրագարագ ,
ասքէրին պէօիւք զըսմըյլա տաղը չէվիրմէյէ չալըշաճագ վէ պատէհու Օսման-
լը մէվգիինին սաղ եանընա հիւճոււ իտէճէքտի :

Եսպէրը հարպ ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆու գօլու , սէքիզ թապուր վէ ի-
քի թօքտան միւրէթթէպ օլարագ վէ Ձէրնի Վէրքտէն ինէրէք , Գօմարճի վա-
տիսինէ ինէն թէրէլէրի իշղալ իյլէնէճէքտի :

Իւշ թապուրտան իպարէթ օլան , միքալայ Վասուլուտըն միւֆրէզէսի թէ-
րէլէրտէն ինէրէք , ճէնէրալ Բօշ գօլուճուճ սաղ եանը իլէ ճէնէրալ Շուալօֆըն
տաղ գօլու արասընտա պիր պաղ մագամընտա պուլուճաճագտր :

Ոն թապուր վէ 20 թօքու պուլուճան ճէնէրալ-մայծը Ֆիլօգօֆընըն պիր
գօլու , Նէկօշէվօ պօղաղընը կէչմէնէ մուվաֆիֆագ օլարագ , ինթիաթէն շօսէ-
նին իւզէրինտէ պուլուճաճագտր :

Ելհասըլ խասսանըն պիրինճի վէ իքինճի սիվարի լիվալարը , իքի աթլը
պաթարեա իլէ պէրապէր , ճէնէրալ Գուրլօֆու գօլուճուճ սաղ եանը արգա-
տընտա դատէմէլէնէճէք , վէ իքինճի լիվա տախի Գօմարճի վատիսինէ կիրմէնէ
վէ ասաքիլի Օսմանիյէնին Տօշի Գօմարճի իւզէրինէ տօղրու չէքիլտիլի զէման
խաթթը բիւճաթլարընը քէսմէնէ չալըշաճագտր :

Պու թէտպիրլէրի կլօրէ Թաշ քէսէն մէվգիսի իւզէրինէ տօղրուտան տօղ-
րուեա օն թապուր բիատէ , օն ալթը պէօլիւք սիվարի վէ դըրդ թօք հիւճոււ
իտէճէքտի : Տիկէր ասքէրլէրին մէմուրիյէթի , Արապ գօնագտա վէ Սթրիկլտա
թօքլանան Օսմանը ասքէրինին Պաքէր բաշայա իմտպտա կէլմէլէրինի մէն իթ-
մէքտէն իպարէթ խտի :

Կուրգօ Սօֆիա ճիհէթինտէն արգալարընը մուհաֆագա իթմէք իչիւն , ճէ-
նէրալ Վէլիամինօֆու թահթը գօմանտաւնտա օլտուղու հալտէ , Պուկարօ-
վօտա ալթը աթլը թօքլա պէրապէր պէշ թապուր բիատէ վէ օն իքի պէօլիւք
սիվարի ասքէրի վագ իյլէտի : Հիւճոււ խաթթընըն սաղ եանընը մուհաֆագա
իթմէք իչիւն ճէնէրալը միւմալիյէհ , Աթտէրիան տրակօն ալայընը ինթիման շօ-
սէսի իւզէրինտէ քեային Եէնի խան գարիյէսինէ սէվգ իթտի :

Պու հարէքէթլէր իճրա օլուճտուղու զէման , ճէնէրալ Գրիւտնէրին աս-
քէրի Դեկտեմբերին ՅԱինճի կիւնիւ կիւնտիւզիւն չիտտէթլէ Արապ գօնագ խաթ-
թը իւզէրինտէքի Օսմանը մէվգիինի թօքա թուլաճագ , վէ ալճը ասքէրլէրի
իլէ կէօսթէրիլէր իտէճէք , վէ պիր թիւֆէնք մէնգիլինտէն զիյատէ իլէրիեէ
կիրմէնէճէքտի : Պու ֆէնընը հարպ թէրթիպի թէմալըյա մուվաֆիֆագիյէթէ
նայիլ օլտու :

Պաքէր բաշա , ճասուա վէ քէշֆ վասէթասըյա , Դեկտեմբեր 28տէն պէ-
րու Բուսլարըն պիլ ճիւմլէ հարաքեաթը վագըասընա աշնա օլուպ , 30տէն ՅԱէ

օլան քիճէ տախի ճէնէրալ Կուրգօնուն հիւճուժ իշխան իթթիխազ իթտիլի թէ-
տասպիրտէն տախի խապէր ալտը : Միւշարիլէյի Պաքէր բաշա , քէնտի ասքէ-
րիսին պու հիւճուժ տանանապիլէճէյինէ բէք տէ էմիլյէթի օլմաեղալ , Գօմար-
ճինին պու մէվզիլինտէ տէ քէնտիսինի պիր տուգազ իշլինտէ զանն խտէրէք , վէ
Միրգօլքյա պիր Բուս գօլու կիրմէսինտէն վէ օրտուլի հիւճանուճուն արգասըն-
տան թիւճաթ Եօլունու գարամասընտան գօրգարազ , Գեկտեմբեր ՅԱին սապա-
հըսը էրքէն Շաքիր բաշայա խապէր վիրտի քի , տանանազ միւմքին օլմաեղու
ղընտան , էկէր պիր Ֆէլաքէթ կէլմէմէսի իսթէնիլիր իսէ , միւմքին օլտուղու
մէրթէպէ չապուզ թիւճաթ իթմէլի տիր : Լաքին Շաքիր բաշա եա քի թիւճաթ
օլունուբա Սթամպուլտա պիր ալչաղլըզ զանն օլունուք տէյի գօրգտուղունտան
եախօտ քի մուհարէպէ իթմէք միւմքին տիր տէյի զանն իթտիլինտէն նաշը ,
մուհարէպէյի գապուլ իթմէեէ գարար վիրտի , վէ ճէնէրալ Գրիւտնէրին չէտիտ
թիւճէնք մուհարէպէսինտէն ալտանարազ զանն իթտի քի , Բուսլար ճէպնէտէն
Արապ գօնազ իւզէրինէ հիւճուժ իտէճէքէր տիր : Օնուն իշլին պիլ ճիւմէ գուլ-
վէթինի օ նօգթա իւզէրինէ թօբլատը :

Շաքիր բաշանըն պու մուամէլէսի սայէսինտէ , Պաքէր բաշա օ կիւնիւ
պիր խայը վաքթիթ եալընըզ գալտը վէ ասքէրինին պէօյիւք զըսը տիւշմանըն
կիւլէլէրի էօնիւնտէ պուլոնտու , Գեկտեմբեր ՅԱինի կիւնիւ գուճպարա վէ
չրաքնէլլէրտէն 300 գատար մագթուլ վէ մէճրուհ վուզու պուլմուշ տուր , վէ
Արապ գօնազտա Երղըլմըշ օլան ասքէր պիր թիւճէնք պիլէ աթմաղա մէյտան
պուլամամըշ տըր :

Օթուզ Գեկտեմբերտէն ՅԱէ կիտէն կիճէտէ Բուսլար հարէքէթլէրինէ պաշա-
լաեղալ , ճէնէրալ Կուրգօ թէրաֆընտան թէրթիպ օլունան հարալ նիղամը թէ-
մամըյլա իճրա օլունամաաղ , Պիճիւմէ ասքէր դօլլարը , եիւրիւտիւքլէրի էս-
նատէ քիւլլիլէլի գարա թէճասաթիլ իթտիքլէրինտէն թօբլար կէճ գալտըլար :
ճէնէրալ Գուրլօֆուն գօլու սապահըն անճազ սաաթ ալթըսընտա Չիգանցօֆօլը
թէճաւուզ խոււպ , հիւճումէ պաշլամըշ օլտուղունտան , Պաքէր բաշա պունուճ
մանօլրասընը աննամըշ , վէ ճէնուպը շարգի ճիւնէթլինտէ պուլունան տաղը իշ-
ղալ իթտիրմիշ տիր :

Ճէնէրալ Բօշըն գօլու , սալքի հարալ նիղամընըն կէօթթէրտիլի սաաթտա
քէնտիսինէ թալին օլունան նօգթաեա վապ օլուպ , Օսմանը մէվզիլինէ գարըշը
վազթիլինտէ քէնտի նիւմպիլիլի պաշլատը : Խասսանըն Բրէօպրաթէնսքի ալայը
վէ խանէտանը իմբէրաթօրի թապուրու Պսմանըլարըն սաղ եանընը չէվիրմէեէ
պաշլաեղալ , ճէնէրալ Գուրլօֆուն տա հիւճումինէ պէքլէեքէք , տաղըն կլթէ-
յինտէ եաթաըլար :

Միրալայ Վասուճունտըն միւֆրէղէսի , Եօլտա պաղը Էսկէլլէրէ ուղրաեա-
րազ , էօյլէտէն հէման տէօրթ սեաթ սօնրա ճէնէրալ Բօշըն գօլունուն սօլ եա-
նըյլա պիրլէչէպիլտի վէ Գուհարէպէնին սօնունա տօղրու ճիւզի պիր մուհարէ-
պէեէ կիրիշտի :

Եալլէրի հարալ ճէնէրալ գօնթ Շուսլօֆուն գօլու տախի Ճիւրիւտիլի գէ-
ման պէօյիւք միւշքիլաթա թէճասաթիլ իտէրէք , անճազ իքի թօբլա մուհարէ-
պէեէ հիսսէմէնտ օլտու : Հալ պու քի հէր ճէ գատար պու իքի գօլլար կէ-
ճիքտիլէր իսէ տէ , չօգ տա եարատըլար , զիրա Օսմանըլար պունլարըն հարէ-
քէթինի կէօրտիլէր , վէ Թաշ քէսէնին եան վէ արգա ճիւնէթլէրինէ թէճիտ

խտէ հօրլար տէյու, մէվդիի մէգքիւրու չաբուգ թախլիէ իթտիլէր: ձէնէրալ Գուրլօֆօնն գօլուսնա կէլինճէ, Թիւրքլէրին կէօղիւ Լօնիւնտէ տաղլարտան աշաղը ինտի, սայքի վատիսին իչինտէ թօրլանտը վէ տիւշմանն իւղէրինէ շէտիտ պիր թէէսիր հասըլ իթտի:

Հիւճուս սապահ սաաթ օնտա պաշլատը: ձէնէրալ Գուրլօֆօնն գօլու Սամանլը մէվդիինէ եագլաշնճա թօր վէ թիւֆէնք աթէշիյլէ գապուլ օլունտու: Խասսանն Վօլինի ալայը ճէսուրանէ հիւճուսէ աթըլար վէ Բէթէրսպուրկ կըրնատիյէ ալայը տախի Սամանլըլարըն սօլ եանը իւղէրինէ տօղրու պիր չէվիրմէ հարէքէթի իճրա իթտի: Պու իքի ալայ տախի չէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշիյլէ քէնտի հիւճուսլէրինի իճրա իթտիլէր: Պաքէր բաշանն ասքէրինին սօլ եանը չէվիրմիշ օլտուղունտան, ասաքիրի միգքուսէ հիւճուսէ մուգամէմէթ իթմէս եիպ, պիրինճի թէքէտէն գարմագարը չէքիլտիլէր, վէ կէօյա իքինճի թէքէյի իշղալ իթտիլէր: Պու ասքէր Վօլինի ալայը թէրաֆընտան թաադիպ օլունտաբագ վէ բէյ տէր բէյ սօլ եանը չէվիրլէրէք, պու եէնի նօգթա իւղէրինտէ տէ տաեանամաեղպ, գարմագարը չէքիլտիլէր վէ մէվգիին անախթարը մագամընս տա օլան մէգքիւր եիւքսէք տաղը Բուսլարա պրագտըլար: Պու մուհարէպէ էսսանսընտա Վօլինի ալայընն գօմանտանը աղրըճա եարալանըպ, պիր աղ րահաթ իթմէք իչիւն գար իւղէրինտէ եաթմըշ օլմաղլա, պուրատա տա իւսթ իւսթէ իքի գուրշուն եէտի:

ձէնէրալ Գուրլօֆ բէք սարք վէ գար տօլու օլան պիր արադի իւղէրինտէ վուգու պուլան պիր հիւճուսն հօրկուսիւղունու ալմաղա ասքէրինէ վագըթ վիրմէք իչիւն տուրտու: Պու իսթիրահաթ բէք մինասիպ կէլտի, զիրա Սամանլըլար, րիւճաթ հօլլարընն թէհտիտ ալթընտա օլտուղունու կէօրէքէք, Տօլնի Գօմարճիտէ օն թապուր գատար ասքէր թօրլամըշ օլմաղլա, պու ասքէր Բէթէրսպուրկ կըրնատիլէրին իւղէրինէ հիւճուս իթտիլէր: ձէնէրալ Գուրլօֆ տէրագապ տիկէր իւշ թապուրլա մէգքիւր կըրնատիլէրէ իստատ իտէրէք, Սամանլըլարն հիւճուսիւ րէտտ օլունտու վէ պէօյիւք թէլէֆաթ վիրտիրիտի: Պու վագատէն սօնրա միւսաիլէյի ձէնէրալ, Մալգօշէվօ գարիյէսինի զապթ իթտի վէ օ վագըթ ասքէրինի տուրտութտու, զիրա կիճէ օլմայա պաշլայօրտու:

ձէնէրալ Բօշ, ձէնէրալ Գուրլօֆօնն հիւճուսիւ շիտտէթլէնտիրտիլինտէն սօնրա մուհարէպէեէ կիրիչէճէքտի: Էօյլէտէն իքի սաաթ սօնրա Թաշ քէսէնին ճէնուպը զարպիսինտէ պիրինճի թէքէնին ալընտըղըն կէօրտիւքտէ, մուսաիլէյի ձէնէրալ ասքէրինի գալտըրըպ, պէշ թապուրունու հիւճուսէ սէվգ իթտի: Եէրին միւսասիպէթինտին իսթիֆատէ իտէրէք, պիր նիֆէր պիլէ դայպ իթմէքսիզին ասքէրինի տիւշմանն իսթիֆեամաթընա օթուգ ատրոմ մէսաֆէ գալընճայա գատար իլէրիլէթտի, վէ էօնիւնտէքի իլք թապեայա հիւճուս իթտիրտի: Պիր գաշ տագիլգէ էվլէլ, Բուսլարըն պիր գուսպարասը կիւղէլճէ նիշան ալընարագ աթըլմըշ օլմաղլա, պու թապեանն իչինտէ պիր ճէպհանէ սանտըղընն բաթլաթմըշ օլտուղունտան, պու վագաա իսթիֆեամաթը մէգքիւրէտէ պուլունան մուհաֆըզ ասքէրինի խայլիտէն խայլի երլտըրմաղա պաշլամըշ րտը: Պինապէրին, մէգքիւր մուհաֆըզ ասքէրի Բուս քիտտէ ասքէրինին գահրամանճա վէ բէք միւսթաղամ սուրէթտէ իլէրիլէմէսինի կէօրիւնճէ գօրգտու, վէ Բուսլար 200 մէթրօ ուգագըղլա կէլտիքտէ, պրագըպ գաշտը:

Իշթէ պու սուրէթլէ սաաթ իւշէ տօղրու, Թաշ քէսէն էթրաֆընտա պու-

լունան պիլ ճիւմէ մէվազի Բուսլարըն եէտը դապթընտա պուլունտու : Պաքէր բաշա ճէնուպը շարգի տաղընըն ալընտըղընը կէօրիւնճէ , քէօյիւ պօշալթմըշ վէ բիւճաթէ պաշլամըշտը . պու բիւճաթէ էվլէլա սուրէթը միւնթաղամատէ վու-գու պուլտուգտան սօնրա , եավաշ եավաշ գարըշմանա պաշլատը : Հէլէ քի ա-րաղինին կիւճիւքլէրի , Բուսլարըն եիւրիւլիւշիւնիւ տուրտուրթմաղտա վէ չօգ գար պուլունմագտա վէ կիճէ իւսթէ կէլմէքտէ օլտուղունտան , Օսմանլըլար էյի քէօթիւ Տօնի Գօմարճիյէ տիւշտիւլէր :

Շաքիր բաշա , Թաշ քէսէնտէ սէպգաթ իտէն վագաայը իշիթտիքտէ , օր-տուլու գուրթարմագ իշիւն միւմքին մէրթէպէ չապուգ գաշմագտան պաշգա չարէ օլմատըղընը աննատը : Գօմարճը մէյտանը արգա թէրաֆտան ալընըպ , էթրաֆընտաքի պաղլար թութուլունշ ըտը : Դեկտեմբեր 31ի ագշամը Օսման-լըլար Արապ գօնագ վէ Շանտօրնիք կիպի ալընմագ մէվլիլէրի վէ պին տիւրլիւ գանմէթլէ եաբըլան թապեալարը թէրք իթտիլէր , վէ օ կիճէ բիատէ , սիվարի թօքճու գարմագարըշ Բէթրիչէվօ եօլունուն իւզէրինէ տիւշտիւլէր : Պու բէք ֆէնա պիր պօղկունլուգ իտի , եէրլէրտէ գար տօլու օլտուղունտան , բահաթ գաշըլմանօրուտու . քէսկին պիր բիւզկեար էսէրէք Օսմանլը աքէրինին բարչա բարչա եըրթըլմըշ բուպալարընըն իշինէ ուֆագ ուֆագ պուգ բարչալարը տիւ-շիւրմէքտէ իտի . սօուգ օ գատար շէտիտ իտի քի , պու եօլուն իւզէրինտէ պօ-յունա տօնմուշ ինսան նաշէլլի տօլտու . բիվայէթ օլունտուղունա կէօրէ , օ կիճէ տօնանլարըն ատէտի 1700 նէֆէրէ գատար պալիղ օլմուշ տուր : Պու մու-հարէպէտէն սօնրա սէքիղ կիւն Գօմարճի վատիսինտէ տուրան պիր մուլեպիւրին բիվայէթինէ կէօրէ , պու նաշէլլէրի կէօմմէեէ վագըթ պուլունմատըղընտան , Պալգան գուրտլարը վէ Պուլկարիթմանըն պիլ ճիւմէ ագ պապա վէ գարկալա-րը պուլարըն հէմէն քեսֆֆէսինի եէտիլէր :

Ճէնէրալ Կուրգօ 1878 սէնէսի Յունվարըն պիրինճի կիւնիւ հարէքէթինէ տէվամ իթմէք իշիւն , պիլ ճիւմէ թէտապիւրի իթթիլաղ իթմիշ իսէ տէ , միւշ-քիլաթը մատտիյէտէն տօլայը , թաագիպ իսթէտիլի կիպի իճրա օլունամատը : Իսթէր իտի քի , ճէնէրալ Տանտըվիլին գօլու տաղարտան ինտիքտէն սօնրա , տիւշմանըն իսթթըր բիւճաթընը քէսմէք իշին Բէթրիչէվօ իւզէրինէ տօղրու եիւ-րիւսիւն : Տիկէր թէրաֆտան խասսա սիվարի ֆըրգասընըն իքի լիվաը Զէրքէս քէօյիւնտէն Մօվսքօյա կիտէճէք , վէ Թիւրքլէրին արգա թէրաֆլարընա տօղ-րու եիւրիւնէճէք վէ եախօտ եանտան հիւճուլ իտէճէքտի : Պիր թէրաֆտան ճէնէրալ Կուրգօ Տանտըվիլին գօլու իլէ բէք տօլաշըգ պիր եօլտան մուխապէ-րէ իթտիյինտէն , մալիւմ պիր ֆէլաքէթտէն տօլայը էթրօքօլա կիրմիշ օլան միւ-շարիլէյի ճէնէրալ Տանտըվիլ , Կուրգօտան կէլէն մալիւմաթ վէ էվամիլի բէք կիւճ ալտը . տիկէր թէրաֆտան սիվարի ասքէրի տաղլըգ պիր մահալտէ էօյլէ միւշքիլաթա ուղրատը քի , հէր նէ գատար չալըշտը իսէ տէ , եաեըլամատը վէ քէնտիսինէ թէվտի օլունան իշի պէճէրէմէտի :

Պու հալտէ հալընըգ պիր եօլ իւզէրինտէ թաագիպ վուգու պուլուպ , մէմ-լէքէթին տարըլըը սայէսինտէ Պաքէր բաշա , ֆիրար իտէն օրտունուն իշին-տէն սէքիղ թապուր գատար էն ալա ասքէրի ալըրտը , վէ գարըշ գարըշ պու-լունտուղու մահալլի մուհաֆագա իթտի , վէ պու սուրէթլէ բաշաի միւշարի-լէյին շէճաաթ վէ թաաննիւտի սայէսինտէ Օսմանլըլար , Թաշ քէսէն մաղրու-պիյէթը գաթիասընտան սօնրա վիրտիլէրի թէլէֆաթտան ագ պիր թէլէֆաթ

կըէ ըրեալթ իթմէեէ մուվաֆֆադ օլտուլար : Լաքին ասաքիւրի Օսմանիյէ օն գըթա թօք պրապտը վէ 1500 դատար եէսիր վիքտի :

Յունվարըն իքինճի կիւնիւ Թիւրքլէր թաագիւլ օլունտուղու վազըթ , վէ տիւմտար ասքէրլիլէ վուգու պուլան պիր չարգա մուհարէպէսի էսնասընտա , ճէնէրալ Գաթալէյ թէլէֆ օլտու վէ ճէնէրալ Ֆիւօղօֆօֆ աղըրճա եարալանտը : ճէնէրալ Գաթալէյ , երիքեանը հարալ վէ վայէթիլիլէ պէրապէր , բիշտար ասքէրին պաշընտա պուլունան պէօլիւլիւն էօնիւնէ տօղրու եիւրիւմէքտէ խտի : Բէթրիչէփօ պօղազընա եազլաշտըղը ղէման , Թիւրքլէր 700 դատէմ ուզազըրգտան թիւֆէնքլէ շէտիտ աթէշ իթտիլէր , վէ պու աթէշի պաշըրճա ճէնէրալըն մաեթ մէմուրիլինէ տօղրուլթտուլար : Էն էվվէ ճէնէրալ Ֆիւօղօֆօֆ վուրուլտու , վէ սօնրա ճէնէրալ Գաթալէյ թէլէֆ օլտու : Մայէթ մէմուրիլին , ճէնէրալ Գաթալէյին ճէսէտիլի գալտըրըպ վէ եարալը պօւլունան ճէնէրալ Ֆիւօղօֆօֆու կէզթիւլիպ , բիատէ ասքէրիլին սրգազընա չէքիլտիլէր , քի պու ասքէր տախի տէրագապ խաթթը հարալ հէեթիլնտէ եաեըլտը :

Ձըրգանըն քօմանպանը տէրիւհտէ իտէն ճէնէրալ Գուրօֆ , Վօլինի ալաշընտան իքի թապուր սէվգ իտէրէք , պու ապէր մէվգիլին սօլ եանընը չէվիրմիշ օլտուղունտալն , Օսմանլըար օրասընը թէրք իթմէեէ մէնպուր օլտուլար : Պու մուհարէպէ պիր սաաթ տէվամ իտուպ , Բուսրալտան պիր գաշ մաղթուլ վէ մէհրուճ վար խտի իսէ տէ , պունվարըն իչինտէ իքի ճէնէրալ պուլունուեօրուտու :

Յունվար իւշտէ Բէթրիլիլէփօ հիւճումլէ ալընարադ , Օսմանլըարըն թաագիպի տէ խիթամ պուլտու : Շաքիր քաչանըն օրտուտու պու թաագիպտէն գուրթուլմուշ օլտուղունտան , ճէնէրալ կուրգօ արթըգ օնուն քազասընը պրագմայը թէնսիպ իլէտի . օ ղէման քէնտի նազարը տըրգաթըր խէմալըլա Սօֆիա իւր ղէրինէ հասը օլունմուշուտու :

Բուսիա օրտուտունուն հարաքեաթը վազըասընը սուրէթը միւքէմմէլէտէ անլաթմադ իլիւն շոսնու տա տէրիգ քի , պարօն Գրիւտնէրին թահթը դօմանտասընտա պուլունան պիլ ճիւլլէ ասքէր , Յունվարըն իքի կիւնիւ սապահ սաաթ ալթըտա Օսմանլըարըն Արապ գօնազ մէվգիլին թէրք իթտիլէրինի կէօրէրէք , պուլունտուղու մէվադիտէն տէրագապ ինտի , տիւլմանըն պիլ ճիւլլէ իպթիհքեամաթընը ղպալթ իթտի , վէ օ կիւնիւ Գօմարճի մէյտանընտա եէքլէշտի , վէ Տօլնի Գօմարճի քէօյիւնիւ իշղալ իտէրէք , խասսա քիատէ վիչիւնճիւ ֆըրըգ իլէ տօղրուտան տօղրուեա պիրլէշտի :

Ճէնէրալ Տանտըվիլին գօլու տախի Յունվար Չտէ տաղլարտան ինուպ , Ալաթիցայը էշղալ իտէրէք , մէվգիլի մէզքիւրտէն Բահմանլըեա թիւճալթ իտէն ասաքիւրի Օսմանիլէյի թաագիւլ իթտի :

ԿՕՐՆԻ-ՊՈՒԿԱՐՕՎՕ ՄՈՒՀԱՐԵՊԵՍԻ

Թաշ քէսէն էթրաֆընտա պալատէ գիքը օլունան մուհարէպէ իճրա օլունա մագտա իքէն , Թաշ քէսէն իլէ Սօֆիա արասընտաքի եօլուն օրթասընտա շօսէնին իւզէրինտէ տիկէր պիր մուհարէպէ տահա վուզու պուլուպ , պու մուհարէպէ ֆէննը հարպճա բէք օ գատար էհէմմիեէթլի տէյիլ իտի իսէ տէ , Օսմանլըլար իչին բէք գանլը օլտու : Զլքը իթտիյիմիզ վէչհ իլէ ճէնէրալ Վէլիամֆնօֆուն պէշ թապուր , պիր գազագ լիվասը վէ սօգուզ թօքտան իպարէթ օլան գօլու Դեկտէմբեր 31տէ Կօրնի-Պուկարօվօ մէվզիի իւզէրինէ սօղրու վիտիպ տէրագապ օրատա իսթիհքեամլար եաբմըչտը :

Իրթէսի կիւնիւ պիր Օսմանլը միւֆրէղէսի պու գօլուն իւզէրինէ հիւճոււմ իթմիշ օլուպ , մէզքիւր միւֆրէղէ Սօֆիատան չըգմըշ , վէ շէհրը մէզքիւր վալիսի Օսման բաշանըն թահթը գօմանտասընտա պուլունմուշ օլտուղու կիպի , 10-15 թապուր ասքէրտէն վէ սէքիզ թօքտան իպարէթ իտի : Օսմանլըլար Տօլնի Պուկարօվօտա քէօքրիւյիւ կէչէրէք , էվվէլա Բուս միվզիինին ճէպհէսի վէ սօլ եանը էօնիւնտէ եաեըլտըլար վէ սօնրա մէվզիի մէզքիւրուն սաղ եանընը չէվիրմէեէ պաշլատըլար : Հէր նէ գատար գուրշունլարը հէր թէրաֆտան Բուսլարա եէթիչիպ , Բուս գօլունուն անվալի բէյ տէր բէյ կիւճլէչտի իսէ տէ , Բէնցա վէ Թանպօֆ ալալարընըն նէֆէրլէրի գօմանտանլարընըն էմրի իւզէրինէ , Թիւրքլէրին զայէթ իւլ զայէ շէտիտ աթէչնիս սալքի մուգապէլէ իթմէտիլէր :

Ասաքիրի Օսմանիյէ պու ատէմի մուգապէլէտէն զայրէթ ալարագ , վէ ատէտէն չօղուզլարընը (պէշ պինէ զարչը սէքիզ-սօգուզ պին նէֆէր) կէօրէրէք , շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէչինտէն սօնրա , հիւճոււմ թէրթիպինէ կիրիպ տիւշմանըն իսթիհքեամլար իւզէրինէ եիւրիւտիլէր : Բուսլար Եինէ հիշ պիր սէս չըգարմահարագ , Օսմանլըլարը պրագտըլար քի եազլաշսընլար . սօնրա էլլի գատէմ ուզագըլղա գատար կէտիքլէրինի կէօրիւնճէ նալէհան հէքսի տէ աեաղա գալըպ , պաշլարընը մէթէրիսլէրտէն եօգարը թութարագ , պիր գաշ տազիգէնին իչինտէ իսայլիճէ նէօվպէթ աթէչի իճրա իթտիլէր : Թիւրքլէր սըգ սըգ տիգիլմիշ օլտուզլարընտան , պու թիւֆէնք աթէչի բէք տէհչէթլի սուրէթտէ հիւքմիւնի իճրա իտէրէք , պիրինճի սաֆլար հէման քեաֆֆէթէն իսաբապ օլտուլար , վէ իւչ բայըն պիր բայը գատար էֆրատ մագթուլ վէ մէճրուհ տիւշտիլէր :

Օ զէման Բուսլար իսթիհքեամլարտան տըչարը աթլայըպ , սիւնկիւ իլէ տիւշման իւզէրինէ հիւճոււմ իթտիլինտէն , տիւշման տախի պիր գաշ տազիգէն իչինտէ տիւշէն քիւլլիյէթլի մագթուլ վէ մէճրուհու կէօրիւնճէ գօրգուպ պու հիւճոււնուն էօնիւնտէն գաշմեա պաշլատը : Նիլմի գատէմէ գատար իսթիհքեամլարա եազլաշան պիր գաշ Թիւրքլէրին քեաֆֆէսի տէրհալ թէլէֆ օլունա տուլար : Լաքին ճէնէրալ Վէլիամֆնօֆ քէնտի զայիֆլիյիսի տէ պիլտիլինտէն ,

դալան ասաքիրի Օսմանիյէյի եալընը չէտիտ պիր թիւֆէնք աթէչի վէ լայըգ-
լը պիր թօք աթէչի իլէ թաագիւ պ իթտի վէ միւֆրէգէսինի թէքրար իսթիւ-
քեամլարա սօգտու :

Թաագիւ պ իտէն Գավգասիա գազագ լիվասը պիր աղ սօնրա տուրտու, զի-
րա Սաման բաշա Հաճի Գարաման Տէրէ քէօքրիւսիւնտէ Տօնի-Պուկարօլտա
պիր մըգտար ասքէր պրագմըտը վէ չայըն տախի կէչիտի եօգտու :

Օսմանլըլար , բէք Հապուգ խիթամ պուլան պու մուհարէպէտէ քիւլիւ-
եթլի թէլէֆաթ վիրիւ պին ալթը եիւզտէն զիտտէ մէճրուհ Սօֆիայա կէօ-
թիւրիւտի , վէ սէքիզ եիւզտէն զիտտէ նաչէ մէյտանը հարպտա գալտը : Իս-
թիւքեամաթ արգասընտա պուլունան Բուսլարըն զայաթը մազթուլ վէ մէճրուհ
243 նէֆէր անճագ վարտը :

Պու մուհարէպէսին ումուլմազ նէթիճէսի Թիւրքէրին իւղէրինէ պիր սուի
թէէսիրի մուճիպ օլուպ , Սօֆիանըն թէսլիմինէ տէլալէթ իթտի : Ատաչընըն
չէրէֆինէ չըգընաճաղընը վէ մէզքիւր չէհրի իքինճի պիր Բլէլա եաբաճաղընը
էօյիւնէն Օսման բաշա պու իւմիտլէրինի պիր գաչ տազիգէ իչինտէ զայպ իթտի :



ՍՕՖԻԱՆԸՆ ՃԷՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕ ԹԵՐԱՖԸՆՏԱՆ ԻՇՂԱԼԸ

Յունվարըն իքինճի կիւնիւ ճէնէրալ Կուրգօ , խասսա պիրինճի բիւտտէ
ֆըրգասընը վէ Գօլլօֆ ալայընը վէ խասսա ալճը լիվասընը Սօֆիա իւղէրինէ
տօղրու սէվգ իթտի : Պիլիրտի քի Սաման բաշա , Էթրաֆընա տաղըթմը պիւ
ճիւմէ ասքէրինի եանընա ճէլպ իտէրէք , չէհրը մէզքիւրու մուհաֆազա իթ-
մէք իչիւն օրատա քիֆայէթ իտէճէք գուլվէթ թօքլամաղա Հալըչմագտա իտի :
Էվվէլա պու ասքէրին թօքլանմասընը տէրագապ մէն իթմէք լազըմըտը , սօն-
րատա Բլէլա վէ Սրխանիյէ օրտուլարը իչիւն տէրանպար իտիլիչ քիւլիյէթլի
զախիրէյի պօշալթմագ իչիւն Սաման բաշա եա վազըթ պրագմամեա պագմալը
իտի :

Էվվէլա ճէնէրալ Բօչըն թահթը գօմանտասընտա օլան իքի ալայ վէ պա-
տէհու Գօլլօֆ ալայը իլէ խասսա ալճը լիվասը եօլա չըգըպ , Սէմէնօվսքի ա-
լայը իլէ խասսա ալճը ալայը , թօքճուլարըն տաղտան ինմէսինէ եարտըմ իթ-
մէքտէ օլտուգլարընտան , իրթէսի կիւնիւ հարէքէթէ պաշլատըլար :

Ճէնէրալ Բօչըն գօլու սապահըն սաաթ իքիսինտէ Թաշ քէսէնտին հարէ-
քէթ իտէրէք , աղչամ Վրաթտէպինա քէօյիւնիւն եանընա վարտը : Օրատա պու-
լունան քէօքրիւ իւչ թապուր բիտտէ վէ ալթը եիւզ գատար սիվարի ասաքիրի
Օսմանիյէ թէրաֆընտան իչլալ օլունմուչ օլուպ , Օսմանլը բիտտէսի իքի թէ-
րաֆտա գազըլմըչ օլան քիւչիւք խէնտէքլէրտէ պուլունմագտա իտի : Ճէնէրալ
Բօչ կիճէ օլմագտան էվվէլ , պու կէչիտի զապթ իթմէյի ֆիքրինէ գօյտուղուն-
տան , չօսէ եօլունտան տօղրուճա իւչ թապուր ալճը ասքէրի իլէրիյէ սէվգ
իտուպ , պունլարա պիր պաթարեա տա թօք վիրտի : Պիր թապուր ալճը իլէ
պիր ալայ տախի սօլ ճիհէթէ տօղրու չըգարըպ , բրէնա Պօտօլէնսքի Հայտա պիր

մէջէն գտարար վիրուս, ճէնէրալ Վէլիամինօֆա էմիր իթտի քի, Գումանիցա գա-
րիջէսինէ կիթսին վէ պիլ ճիւմէ մուհարէպէնէ կիրիչէճէք օլան ասքէր օրայա
թօրլանընճա, Յունվար պէշտէ հիւճումէ պաշլասըն, Վէլիամինօֆ տէրադապ
եօլա չըգարադ, Յունվար իւչտէ Սօֆիանըն չըմալ ճիհէթ ինտէ կիճէլէտի: Օսը-
րատա իքինճի խասսա սիվարի ֆըրդասընըն իւչիւնճի լիվասը ճէնուսը շարդի-
յէ տօղրու կիտէրէք, Ֆիլիպէ շօսէսի իւղէրինտէ Չիֆթլիք Չարտադը քէօր-
րիւսիւնիւ իշղալ իթմէքտէ վէ պու սուրէթլէ Սօֆիա սասաքլի իմուհարդա-
սընըն թարիզի բիճաթընը գաւաւադտա իտի:

Դեկտեմբերին նիհանէթինէ դատար պու շէհրին էհալիսի, հիչ պլի խրիս-
թիան օրտուսու Սօֆիայը դապթ իտէմէք իթիգատըլա քէմալը էմնիյէթ իւզրէ
վազըթ կէչիւմիշ օլտուղունտան, պիր տէ Կուրգօմուէն օրտուսու Պալզանլարը
կէչիւնէ, էհալի հէնէճանա տիւշտիւ վէ Օսման բաշանըն Պուկարօփտա մադ-
լուպլիյէթի իշիտիլտիքտէ, պու հէնէճան, գօրդու վէ թէլաշա միւպէտտէլ օլ-
տու վէ Վրաշտէլա քէօրբիւսիւ տէ իշղալ օլտուղու կիպի, արթըք խէվֆ ու
տէհշէթ նիհանէթ տէրէճէնէ վարտը:

Շէհրի մէղքիւրտէ իգամէթ իթմէքտէ օլան եիրմի պին Խուամ էհալիսի իլէ
օրատա եղըլլըն պուլունան միւթէատտիտ խասթա վէ եարալըլարըն թախլիյէ
վէ նազլի իշիւն տէրադապ Խրիսթիանլարըն արապա, պէկիր, սըղըր, մանտա
հէր նէ վար իտէ, հէքսի տէ անկարիայա ալընմըն տըր: Սօֆիա, դարպի Պուլ-
կարիսթանըն պէօյիւք խասթախանէսի մադամընտա պուլունուպ, եօլար գա-
ւանմադտան էվլէլ Բլէլա օրտուսու վէ մուկսիխարէն Օրխանիյէ վէ Արապ գօ-
նադ օրտուսու, պիլճիւմէ խասթա վէ եարալըլարըն օրաեա իրսալ իթմիշլէր
իտի: Յունվար իքիտէ Սօֆիա սէյեար խասթախանէլէրինտէ 6,000 նէֆէր թէ-
տալի իտիլմէքտէ օլուպ, պուլարտան 5,100ի աբալ թաբալ արապալարա
եիւքլէթիլէրէք, քէսկին պիր սուգ հալատա ֆէնա եօլարտան կէօթիւրիւլիւշ
օլմաղա, էսնաի բահտէ պիր պէօյիւք գըսմը թէլէֆ օլմուշ տուր:

Խրիսթիան էհալիսի, հէր կիւն Չէքքէսլըրին շէհրին էթրաֆընտա եան-
կընլար իթտիքլէրինի կէօրէրէք, օտա քէնտի հալլնտէն բէք էմին տէյիլ իտի:
Ֆրանսա, Աւսթրիա վէ Եթալեա գօնսօլոս վէքիլլէրի, գօմանտան միւթէսարըր-
ֆըն ֆիքրինի անլամադ վէ ումումէն Խրիսթիանլարըն վէ պիլ խասսա քէնտի
միլլէթտալարընըն հալ ու հայաթընը թէէմին իթմէք իշիւն մուսաիլէյիին նէդ-
տինէ կիթտիլէր: Օսման բաշա շէհրտէն չըգըպ կիթմէլէրինի գօնսօլուարա նա-
սիհաթ իլլէտի. զիրա, տէր իտի քի պու շէհրի սօն տէրէճէյէ գատար մուհա-
ֆադա իթմէք նիյէթինտէ տիր, պիւթիւն էվլէրի աթէշէ վիրմէք իսթէր, վէ
պիլ ճիւմէ ճէպհանէլէրի բաթլատարադ Բուսլարա չէօք պիլլէ պրադմամադ ար-
դու իտէր: Պունուէն իւղէրինէ գօնսօլուար քէնտի միլլէթտալարընըն նազլ ու
հարէքէթի իշիւն արապալար վէ պէկիրլէր իսթէտիլէր: Օսման բաշա պուլարա
30 գատար արապա թէտարիք իթտիլինտէ, օնլար տախի արթըք նէ օլուրսա
օլտուն, կէրէք քէնտիլէրի վէ կէրէք միլլէթտալարը Սօֆիատա գալաճաղլարը-
նը պէեան իթտիլէր:

Լաքին Յունվար իւչտէ Բուս ալճը ասքէրինին շէհրին իսթիհքեամաըդ պու-
լունան չըմալ ճիհէթինտէ եաեըլտըղընը կէօրտիւքտէ, վէ Ֆիլիպէ շօսէսինին
տախի աչըգ օլմատըղընը իշիթտիքտէ, Օսման բաշա հէնուգ աչըգ գալան Բա-
տօմիր նօլունտան գաշմադտան պաշգա պիր շէյ տիւշիւնմէտի. Խալամ էհալիսի

էվկլէճէ օ եօլտան գաշմըշ ըտը : Անճագ պու արա պիր ուշղունսուզուդ վու-
գու պոււմամագ իշիւն , սօնունա գատար տուրտու կէօղէթլէտի , վէ էն սօնու
աղչամ սաաթ օնտա , ալթը պէկիրլիք խաղինէյի տախի պիրլիքտէ կէօթիւրէ-
րէք , սավուշտու կիթտի :

Օսման բաշա կիթտիքտէն սօնրա , պաշը պօղուզլարլա Ձերքէղէր գալմըշ
օլուպ , պունլար հէր սաաթ գաթլ ու դասպ ֆըրսաթլարընը աշլա ֆէվթ իթ-
մէղլէրտի : Ասաքիրի Օսմանիյէնին աղիմէթինի կէօրիւնճէ , պու հայտուտլար
տէրադապ զաքպ ու դարէթէ պաշաեղպ , շէհրի տէ իքի թէրաֆտան աթէշէ
վիրտիյէր : Յունվարըն իւշիւնճիւ կիւնիւ կիճէսի Սօֆիա խրիսթիան էնպլիսի
բէք տէշէթլի վէ էնտիշէլի պիր հարտէ պուլունուպ , հէր սաաթ ճէպհանէլէր-
տէն պիրի իլէ շէհրին հապհա ուշմասընա պէքլէմէքտէ խի : Լպքլին գօնաօլօս-
լար , քէնտի միլլէթտաշլարընը վէ հիւսնի ախլագ ասհապընը պիր եէրէ ճէմ
խոուպ , պիր զապըթա թէշքիլ յիթտիլէր , վէ գարաղօլ կէգտիրտիլէր քի պու-
նուն իւզէրինէ գալան թիւրք պաշը պօղուզլարը տախի տէրագապ տաղըլտը-
լար : Տիգդաթլա էվլէր կէօղտէն կէշիրլիպ , եիրմի տանէ գատար էվտէ քիւ-
քիւրտիւ ֆիթիլէր պուլունտու քի , մէքքիւր բէղիլէր շէհրին հէր թէրաֆըն-
տան եանկըն պաշլաղպ , թէքմիլ աթէշէ վիրմէք իշիւն պու խապսաթի իճրա
իթմիլէր խի :

Միւսլիման հայտուտլարտան սօնրա , խրիսթիան հայտուտլարըն սըրասը
կէլաի : Պուլկարլար Ձիշթօվիտէ , Թըրնօվատա վէ Գըզանլըգտա մուխաթարա-
սըզմա նասըլ քի վաշշիլիքլէր իճրա իթմիլէր խի իսէ , Սօֆիա տա տախի օ
եօլու թութուպ , էն իֆրաթ տէրէճէ արսըղըզլարա ճիւրաթ իթտիլէր : Խաս-
թա վէ մէճրուհ պին գատար թիւրք նէֆէրի խասթախանէլէրտէ գալմըշ ըտը .
պունլարըն պիթ միգտարընը գաթլ իթտիլէր : Պէօյիւք չարը թէմամըլա վէ
էքսէրի Օսմանը տիւքեանլարը եազմա խիլտի : 23,000 տէն զիատէ Մարթինի
վէ Շնայտէր թիւֆլնկի էլտէ օլունտու , 2,000 եօրկան , 1,500 տէմիր գարեօլա
վէ 120 տէօքմէ սօպա , խասթախանէլէ թէպտիլ իտիլմիշ օլան պիր ճամփտէն
սիրգաթ օլունտու , վէ իքի կիւն սօնրա օրաեա նաղ օլունան Բուս խասթա-
լարը , պիղգարուր սօնգ վէ նէմնագ եէրլէրէ գօնուլտուլար :

Հէլէ քի Բուսլար եէթիշիպ տէ , պու գարըշըղըղըն տա խիթամը կէլտի :
Յունվարըն տէօրտիւնտէ սապան սաաթ սօգուզտա , պաղը գաղաղլար քէշֆ
իշիւն իլէրիլէմիշ օլմաղլա շէհրէ կիրտիլէր , վէ պիր աղ սօնրա Օսմանլարըն
իշիւն իլէրիլէմիշ օլտուզունու Բուս ասքէրինէ խապէր վիրտիլէր . խասսա մըզրագ-
ֆիրար իթմիշ օլտուզունու Բուս ասքէրինէ խապէր վիրտիլէր . խասսա մըզրագ-
տարլարը վէ ճրէօպրաթէնսքի իլէ Սէմէնօլսքի ալալարը պիր պիրի արտը սըրա
շէհրը մէքքիւրէ տուխուլ խոուպ , էօյլէտէն իւշ սաաթ սօնրա տախի ճէնէրալ
կուրգօ էրիքեանը հարպը իլէ պէրապէր միւվասէլէթ իթտի : Թիւրքլէրի գօվա-
լամագ բէք գօլալ ըտը . Պալի էֆէնտի նամ մահալ գուրպլինտէ քիւլլիէթլի ա-
լապա գալապաղըղ պուլունուպ , Բատօմիր եօլու թէքմիլ գաբանիշտը : Լա-
քին պիր թէրաֆտան 3,000 խասթա վէ եարալընը Սօֆիայա իյատէ խոուպ .
օնլարը թէտավի իթմէք իշ տէյիլ խի . տիկէր թէրաֆտան տախի Բուսլար Ոս-
մանլարըն եագասընը պրաղըպ տա , հիճրէթլէրինի գօլալաթմագ էֆքէարըն-
տա պուլունուեօրլար ըտը : Պինապէքին ճէնէրալ կուրգօ , Օսման բաշանըն թա-
պուրլարըն , 3,000 խասթա վէ եարալընը վէ 20,000 Սօֆիալը Միւսլիմանլա-
րը պրագտը քի գարմագարըշ գաշսընլար Սէլանիք տէմիր եօլունա չտօղրու :

Քէնտի ասքէրի էօյլէ սարք Պալգանլարը կէշտիքտէն վէ կիւնլէրլէ տաղլար ի-
չինտէ էօլէսիյէ չալըշարգտան սօնրա , իսթիրահաթա վէ հըֆղ օլաճագ եէրէ
միւհթաճ օլտուղունտան , օնլարը շէհրին խանէլէրինտէ իսքեան իթտիրտի , վէ
իսթիրահաթ իչիւն ալթը կիւն մէօհլէթ վիրտի . քէնտիսի տէ պու միւստէթաէ
զախրէ թօքլամանըն սուհուլէթինէ վէ էշեա իլէ թօքլարըն Պապա գօնագ կէ-
շիտինտէն նագլ իթտիրմէեէ պագտը քի պու իշ չօդ վագթա միւհթաճտը :

Շէհրը մէգքիւրուէն ալընմասընտան պիր դաշ կիւն սօնրա , ճէնէրալ Կուր-
դօ 9 Յունվար թարիխիլէ Կրան տիւք Նիգօլահա իրսալ իյլէտիյի պիր րաբօր-
թօտա չէօյլէ եագմագտա իտի :

«Շիմտի ասքէր Սօֆիատա իսթիրահաթ իթմէքտէ օլուպ , պէն եարըն 10
Յունվարտա պուրատան հարէքէթ իտիճէյիմ . Զաթէն խայլի ասքէր գօլլարը
քէնտի հարէքէթլէրինէ պաշլամըշլար տըր :

«Գարարլաշտըրտըղըմ հարպ նիզամընտանձ ամէլիաթը հարպլիյէնին բլանընէ
օլտուղունու զաթը էսալէթբէնահիլէրի անլահաճագ տըր : Անճագ շունու իլա-
վէթէն պէեան իտէրիմ քի , միրալայ Հօրվաթօվիշտէն շիմտի պիր մէքթուպ ալ-
տըմ . խապէր վիրիեօր քի , Հաֆըղ բաշա Գուրշունլուը իշղալ իթմիշ օլտու-
ղունտան , քէնտիսի Բիրօթ (Շար քէօյ) , Ագ բալանգա վէ Թիրնտէ ճիւզի աս-
քէր պրագարագ , միւմքին օլտուղու մէրթէպէ չաբուդ Նիշին էթրաֆընա եէ-
թիշմէսի իչիւն ումումի օրտուկեհատան էմր ալմըշ տըր : Պունտան անլաշըր-
եօր քի , Սօֆիա Սըրպ ասքէրի թէրաֆընտան մուհաֆագա օլունամահաճագ
տըր : Պու խուսուստան տօլայը Սօֆիատա սէքիզ թօք իլէ պիր խասսա լիվասը
վէ տիկէր ալթը թօք իլէ ճէնէրալ Արնօլտինին լիվասընը պրագմագ մէճպուրի-
եէթինտէ պուլունուեօրում :

«Միւմաիլէյհ ճէնէրալ Արնօլտօյի Սօֆիայա ասքէրի վալի , վէ միրալայ
Թիշինի , անպարլար միւֆէթթիշի վէ պէլէտիյէ բէիսի վէ գաբտան Գամէնսքիի
շէհրի մէղքիւրէ գօմանտան թային իտէեօրում :

«Սօֆիատա սուրէթը մունթազամտէ բէքսիմէթ եարմագ իչիւն պուրա-
եա էմնիեէթ օլունուր իտարէ մէմուրլարը իրսալ պուեուրմալարը թէքրար դա-
թը էսալէթբէնահիլէրինէ բիճա օլունուր . 200,000 բունտ ուն պիր շէյէ եա-
րամաեըպ զիեան օլաճագ տըր : Էկէր պէնիմ էֆքեարըմա պաղըրը իսէ , բէք-
սիմէթի էհալիտէն միւպայաա իթմէլի տիր :

«Պունտան մատա Սօֆիատա քիւլլիյէթլի պարութ վէ միւհիմմաթը հար-
պիյէ պուլունմուշ տըր : Պու կիւն շէհրին պլօյիւք ճամիսինէ կիթտիմ . եօգար-
տան աշաղա ֆիշէնք սանտըղլարը իլէ տօլու իտի վէ սանտըղլարըն լաղէրինտէ
Բլէշեա իչիւն տէյի եաղըը իտի : Զաննըմըգա կէօրէ , սալթ պու ճամիտէ եիր-
մի պին սանտըգ ֆիշէնք վար տըր : Սօֆիատա պուլունան միւհիմմաթըն քէս-
րէթինէ ազլ իրտիրմէք բէք կիւճ տիր . հիսապ օլունամագ վէ օլունսա պիլէ
մուխաթարալը տըր :

«Սօֆիայը պէօյիւք պիր մէնղիլ իթթիլաղ իթմէյի բէք էլղէմ ատտ իտէ-
րիմ . պինաէն ալէյհ բիճա իտէրիմ , սէրիան լաղըմ կէլէն մէպլաղ վէ հիշ օլմագ-
սա պէշ թապուր ասքէրլէ օրահա պիր մէնղիլ գօմանտանը իրսալ օլունսուն :

Ճէնէրալ Կուրդօ թէրաֆընտան թալէպ օլունան թէտպիրլէր տէրհալ իճ-
րա օլունտու :

ՇԻՊԳԱ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ԷՍԻՐ ՕԼՈՒՐ

ՃԵՆԵՐԱԼ ԳԱՐՅՈՑ ԹՐՕՑԱՆ ՊՈՂԱԶԸՆԸ ԶԱՊԹ ԻՏԵՐ.

Թիւրքիանն էւրօրա գըթասը խարթասընն իւզէրինէ պիր նազար աթֆ օլունուպ, Էտիրնէտէն Սօֆիաեա օլան եօլ իլէ, Շիպգատան Հարմանլըեա տիւ- շէն եօլուն թէշքիլ իթտիքլէրի ղապլիէնին թէտգիգ վէ թէֆթիշ խտիմէսի թաւ- սիյէ օլունուր :

Պու եօլլարն էն ուզուն գօլու Էտիրնէտէն Սօֆիայա կիտէն եօլ օլուպ, պու թարիգ հէւր Գօմարճի մէյտանընտան գօվուլան օրտունուն վէ հէմտէ Սիւ- լէյման բաշա թէրաֆընտան Թաթար բազարճըղընտա թօքլանան օրտունուն ըրճաթ եօլու տուր : Պունտան աշիքեար անլաշըլըեօր քի, պու օրտու իքինճի եօլ իլէ Շիպգատան հարէքէթ իտէճէք օլուր իսէ, եինէ օ իքինճի եօլ իլէ Թա- թար բազարճըղընտան հարէքէթ իտէն տիկէր պիր օրտունտան պիր խայլը կիւն էվլէլ Հարմանլըեա վասլ օլուր, օ օրտունուն Էտիրնէ եօլունու քէսէր վէ գա- բար, վէ տաղլարտան Աշ տէնիգէ տիւշմէսինէ մէճպուր իտէր : Կրան տիւք Նի- գօլա, Կուրգօնուն Պալգանլարը միրուր իթտիյինի իշիթտիքտէ, Սիւլէյման բա- շանըն Էտիրնէտէն օ գատար ուղադլանարադ տիւշտիւյիւնիւ պէօլիւք վէ բէք պէօլիւք խաթասընտան իսթիֆասէ իթմէք իշին, տէրագապ թէտապիրի միւգ- թագիյէ իթթիխադ իյլէտի : Ճէնէրալ Բատէցքիյէ էմր վիրտի քի Շիպգանն կէ- չիտինի թէճաւուգ իթսին վէ Էտիրնէ իլէ Օսմանլը օրտունու արասընա կիրմէք իշիւն միւմքին օլտուղու մէրթէպէ չապուգ Հարմանլը եօլունա տօղրու ինսին, վէ տիկէր իքի ճէնէրալ տախի էմր իթտի քի, պիրի Շիպգա օրտունու իլէ Կուրգօ օրտունունուն մուխապէրաթընը թէէմին իթմէք իշիւն Թրօյան պօղա- ղընտա Պալգանլարը կէչլրէք, վէ տիկէրի տիւշմանըն տիգգաթընը շաշըրթմագ իշիւն Շիպգանըն շարգ ճիհէթինտէ նիւմաիլլըր իճրա իտէրէք, ճէնէրալ Բա- տէցքինին հարէքէթինէ մուալէնէթ իյլէսինլէր : Զիքր իթտիյիմիւղ իքի ճէնէ- րալլարտան պիրի, ճէնէրալ Գարցօֆ Թրօյան պօղաղընտան Յունվարըն իքիսին- տէ կէչմէսէ, վէ Բատէցքի տախի Շիպգա կէչիտինտէն Յունվար պիրտէ կէչ- մէսէ պաշլաեաճաղար ըտը :

Ճէնէրալ Բատէցքիյէ մուալէնէթ իտէճէք օլան տիկէր ճէնէրալ պարօն Տէլինկաւսէն պիր ալայ Թվարտիցա շօսէսի իւզէրինէ սէվգ իթտի քի, պու ա- լայ օրատա գըշլայը ղապթ իյլէտի, տիկէր պիր ալայ, Սլաթարիցանն էօնիւն- տէ Սթէվրէք-Սու վատիսինէ եօլլատը վէ իքի ալայ տա Իսլիմիա եօլունա կէօն- տէրտի :

Պու սօն գօլ Յունվար Ծտա Ահմէտի իւզէրինէ հիւճուժ խտէրէք , օրատա պուլունան ալթը թապուր ասաքրի Շահանէյի գօվտու վէ 200 քիչի թէլէ-
ֆաթ վիրտիքտէն սօնրա , պիր խայլը շարապ վէ մէքիւլաթ էլէ կէչիրտի : Իր-
թէսի կիւնի Յունվար 7տէ պու գօլ տիկէր գանլը պիր մուհարէպէ տահա իճ-
րա խտէրէք , Տիէվիչա-Մօկիլա մէվգիլի միւսթահքէմլնտէ պուլունան օն իքի
թապուր Սամանլը ասքէրի իւզէրինէ հիւճուժ իթտի , վէ Աթարօ-Բէգա նաւ
մէվգի իւզէրինէ աթտը :

Թրօյան պօղաղընտան ասքէրին կէչիչի , գըչ օրթասընտա Բուս օրտուսու-
նուն Պալգանը կէչմէսի թարիսի տիգգաթէնկիզինտէ այրըճա տիգգաթա շայան
պիր վագաա սայըլապիրի : Բրէնս Խմէրէթինսքի Լօվաչը ալըր ալմազ , Բատէց-
քի օրտուսուսու Բլէվնայը գուշաթմագտա օլան օրտուսա րապթ իթմէք իչիւն ,
ճէնէրալ Գարցօֆ քէնտի ֆըրգասըլա պէրապէր Լօվաչ շէհրինի վէ Սէլվի մէվ-
գիլինի իչլալ իթմէնէ մէմուր թային օլունմուշուտու :

Մուախարէն ճէնէրալ Գարցօֆ , Բատէցքի իլէ Կուրգօնուն օրտուլարը
արաքընտա պիր պաղ օլմաեա մէմուր օլմալլա , պունտան տօլայը թէթէպէնի
իչլալ իթմէնէ մէճպուր օլտու : Պալգանլարը կէչմէք իչիւն էմր այտըղը վագըթ ,
քէնտիսինտէ եալընըզ պիր ալալ իլէ սէքիզ պէօլիւք ասքէր պուլունուպ , պու
սէքիզ պէօլիւլիւն գըսմարընտան օլան տիկէր եէտի պէօլիւք իլէ պիր լիվալ-
Կուրգօ օրտուսու իլէ իճրաի հարալ իթմէքտէ օլտուղունտան , իմտաա իչիւն մու-
մաիլէյէ օնունճու ալճը թապուրու իրաալ օլունմուշուտու :

Ճէնէրալ Գարցօֆ Լօվաչտա պուլունտուղունտան պէրու , Թրօյան պօղա-
ղընը կէչմէք վէսաիթինին իւզէրինէ տիւչիւնմէքտէ օլուպ , եէրլի էհալինին վէ
տէֆաթլէ քէչֆէ եօլլամըչ օլտուղու կէօնիւլլիւ գազաղլարըն ըիվայլթլէրի վէ
էրիքեանը հարալ դապըթանընըն այրըճա վէ եախօտ ասքէրլէ պէրապէր իճրա
իթտիքլէրի իսթիքչաֆաթ իւզէրինէ , ճէնէրալը միւմաիլէյի պու թէչէպպիւսին
միւմքինսիզ տէ տէյիլ իսէ , միւչքիլ օլտուղունա գանաաթ քէյտա իթտի : Աս-
քէրին պու եօլտան Պալգանլարը կէչիչի կիպի պիր կէչիչ հիչ պիր վագըթտա
թարիսի ասքէրիտէ կէօրիւլմէմիշ տիր . օ զամանա գատար խտիլէն թէք թիւք
թէճրիւպէլէր , պիր թագըմ քէտէրլի մուվաֆֆադիյէթսիլլիքլէրտոն իպարէթ
օլուպ , ասքէր նաֆիլէ եէրտէ սօուղա վէ հալանըն թահամիլ օլունմազ չիտ-
տէթինէ մուգալմէթ իթմէնէ մէճպուր օլարազ , տէհչէթիլ ֆէլաքէթլէրէ ուղ-
րալըչ տըր : Պալգանլար Թրօյան պօղաղը ճիվարընտա բէք եիւքսէք տիրլէր .
էն եիւքսէք թէրէլէր վէ խուսուսիլլէ Մարէ-Հայտուք տէնիլին թէք օրալար-
տա պուլունուպ , պուլուլթլար , տիւմանլար վէ գարլար իլինտէ դայալ օլմուշ
տուր . պուլունան պաղը բաթիգա եօլլարտան եալընըզ եայալար վէ եախօտ
թէք թէք պէկիրլի եօլնուլար կիտէպիլիպ , ասքէր գօլլարը կէչմէպլէր : Պու
հալտէ լիագաթլը ասքէրի մուհարրիլէր Թրօյան Պալգանլարընը կէչիլմէզ աստ
իթտիքլէրի պիէսաա տէյիլ տիր : « Լաքին , տէեօր ճէնէրալ Գարցօֆ քէնտի րա-
բօրթօսունտա , նէ վագըթ մատտէ քէնտի ամիրլէրինին էմրլէրինի իճրա իթմէք
իւզէրինտէ տիր , Բուս նէֆէրի հիչ էնկիլ թանըմազ : » Ֆիլ հագիլա մումաիլէյի
ճէնէրալ պու տէաիլինի իսպաթ իթտի :

Ճէնէրալ Գարցօֆ , ախզ իթտիլի թալիմաթա կէօրէ , Յունվար Չտէ հա-
րէքէթ խուսպ Յունվար տէօրթտէ Պալգանլարը թէճալուպ իթմէյի թէճրիւպէ
խտէճէքտի : Պինապլէրին ասքէրինի թօբլամազ , պիր ազ կէչիլէպիրի պիր հօլ

Թային իթմէք, եիւք հայվանլարը վէ վէսաթի հազլիյէի տէվչիրմէք վէ էրզաս
գը եօլունա գօյմազ իչիւն անճագ իւչ կիւնիւ վարտը : Վազըթ գազանմազ վէ
հարէքէթէ տուհուլէթ վիրմէք իչիւն, քէնտի գօլունու պէր վէչի աթի իւչ
գատէմէեէ թագսիւ իթտի :

Պիրինճի գատէմէ օլմազ իւզրէ, օն թապուր ավճը ասքէրի պիր պէօլիւք
տէ իսթիհքեամ ասքէրի Լօվաչտան չըգաճագ : Իքի բիատէ պէօլիւյիւ Մանաս
թըր նամ մահալտէ տուրաճագ : Իքի պէօլիւք գազագ սիվարիսի Թրօյսն պօ-
վազընտա պուլունաճագ վէ տիկէր ալթը պէօլիւք սիվարի Սաթրէցտէն կէլէ-
ճէք : Իսթիհքեամ ասքէրի Լօվաչտան չըգտըղը վազըթ միւքէմմէլ պիր պաթար-
եա տա պէրապէր չըգաճագ : հէր գօլուն քէնտիսի իլէ պէրապէր իքիչէր թօ-
բու պուլունաճագ տըր :

Իքիինճի գատէմէ օլմազ իւզրէ սէքիզ բիատէ պէօլիւյիւ իլէ պիր գազագ
սիվարի պէօլիւյիւ Սէլվիտէ տուրաճագ տըր :

Իւչիւնճիւ գատէմէ օլմազ իւզրէ պիր թապուր բիատէ վէ ալթը պէօլիւք
սիվարի վէ պիր պուլունգ պէօլիւք տէ գազագ Լօվաչտա թէվագգուֆ իտէճէք
տիր :

Պունտան մահաճ, Շիպգօվա գարիյէսինտէ պիր մըգտար ասքէր վար ի-
քէն, պիր մըգտար տահա օրտեա սէվգ օլունտու : Գարիյէյի մէգքիւրէտէքի
ասքէր, պիրինճի գատէմէեէ եանտան մուալէնէթ իթմէք իւզրէ թէչքիլ օլուն-
տուղունտան, օ կիւնիւ Շիպգօվատան Բահմանլըեա վէ պատէհու Թէքքէ նամ
մահալին արգալարընա տօղրու սէվգ օլունտու, վէ Գլիսուրա գարիյէսի իւզէ-
րինէ տէ քէչֆ գօլու իրսալ իթտի : Նէ չարէ քի Բահմանլը իւզէրինէ տօղրու
պիր եօլ պուլունտուղու ըրվայէթլէր միւպալաղա օլուպ, Շիպգօվո գարիյէսի
գուլվէի ասքէրիյէսինին գօմանտանը գայմագամ Սուգօմլինօֆ, գարլարըն ա-
րասընտան պիր եօլ աչմազ իչիւն պիւթիւն կիւն պօչ եէրէ չալըչտը, վէ պու-
մագսէտէ մուվաֆիպագ օլմաեարագ, Գօլիպի նամ մէվգիտէ պուլունան ասքէր
գօլունա կիթտի պիրլէչտի :

Ալընան էմրէ պազըլըր իսէ, թապուրլար պիր պիրի արար սըրա Գօլի-
պիյէ Գունվար 3, 4 վէ 5տէ կէլէճէք վէ պիրի պիրինտէն սօնրա 4 վէ 5 վէ 6
տա եօլա չըգաճագ, վէ 5տա Պարգանլարը կէչէրէք Թէքքէյէ կիտէճէքլէրտի :
Էն զահմէթլի իչ պիրինճի գատէմէնին իտի : Պու գօլուն էն պաչընտա մէգքիւր
գատէմէ եիւրիւմէքտէ օլուպ, պու գատէմէ հէմ եօլու աչաճագ, հէմ տիւչ-
մէնի բիւսկիւրտէճէք, վէ հէմտէ թօբլարը նազլ ֆիթմէք իչիւն միւչքիլաթը ա-
զիմէտէն կէչէճէքտի : Ճէնէրալ Գարցօֆ, պու գատէմէի Սօնօվսքի նամ թէճ-
րիւպէլի գայմագամին թահթը գօմանտասընա վազ իտէրէք, արաղինին ահվա-
լինէ վէ վէսաթիինէ կէօրէ ասքէրին հարէքէթլին թէրթիպ իթմէսի իչին մու-
մաիլէյի գայմագամա թէնպիւն իլլտի : Էկէր եօլ աչըլաճագ օլուր իսէ, գատէ-
տէմէի մէգքիւրէ Գունվար 4տէ Թէքքէյի իչդալ իթմէյէ էմր ալմըչ տըր : աքսի
վուգուլիտէ, ինթլյաթքեարանէ մուամէլէտէ պուլունարագ, հարէքէթլին պաչ-
ըճա մագսէտի, Շիպգա գարլարընտա պուլունան ասաքիրի Սամանլիյէյի չա-
չըրթմագ վէ ալընտըրմագտան իպարէթ պուլունտուղունու ունուլթմայաճագտը :

Գունվար 4տէ չաֆագ աթընճա պիրինճի գատէմէ հարէքէթ իտուպ, եէվ-
մը մէգքիւրտէ սօնգ իսէ 22 տէրէճէտէ հիւքմինի շիտէթլէ իճրա իթմէքտէ
իտի, վէ պիր աէ գաթը տիւման վարտը : պու գօլուն իչինտէ իքի գապիթ 12

գաղազ վէ 48 ավճը նէֆերի տօնմուշար տըր . տաղարտան եօղարը չըղարգ-
ճա , պու տիւման պուզ քէսիլիպ , էն գալըն բուպալարտան պիւէ իչէրի կիր-
մէքտէ խտի իսէ տէ , նէֆերլերին տիկէր չէքտիլերի միւշարլաթ վէ էղիւէթ վէ
զահմէթ եանընտա պու պիր շէյ տէյիլտի . պու նէֆերլեր հէր գարլարըն իչինէ
պաթմագտա , վէ կէօյիւսէրի իլէ գարըն իչինտէն եօլ աչմագտա , վէ էլհասըլ
գար վէ սօուղուռն զիհնլէրէ խըֆֆէթ կէթիւլճէք հլր տիւրլիւ մէշագգաթ վէ
սիյասէթինի չէքմէքտէ խտիլէր : Հէր պիր թօքու 48 մանտա վէ պիր բիյատէ
պէօլիւյիւ վէ պիր տէ գաղազ սիվարի պէօլիւյիւ չէքմէքտէ օլուպ , գաղմաճը-
լար տախի էլլէրինտէն հիչ թագըմլարընը պրագմագըղըն թաշլարը վէ գայա-
լարը էօթէյէ իթմէքտէ , աղաճլարը պիր թէրաֆա տէվիրմէքտէ , գարլարը աչ-
մագտա վէ եօլու կէնիլլէթմէքտէ խտիլէր :

Ավճը թապուրու տիկէրլերինէ պագարագ , պօղազա գատար օլան օն ի-
քի քիլօմէթրօլուզ մէսաֆէյի պիր աղ տահա գօլայ գաթ իթտի , վէ տաղըն
թէքէսինի թութտու : Լաքին գարանլըզ պասմագտա օլտուղունտան , արթըզ
օ կիւնիւ պիր թօք պիւէ օրանա եէթիլտիրմէնին իմքեանը եօգ տու : Սարֆ
իտիլէն օ գատար ճահտ ու զայրէթ սայէսինտէ պիր թօք անճագ իրթէսի կիւ-
նիւ աղշալըսը պօղազա վարապիլտի : Դիպգա ճիհէթինտէն հիւճու հազըրլան-
մըլ օլտուղու ճիհէթլէ , իտիլէճէք նիւմայիլտէն պիւէ կվլէլ տիւշմանըն տիգ-
գաթընը պաշգա թէրաֆա ճէլպ իթմէյի գայմագամ Սօնսօվսքի էհէմիհէթլի
ատտ իտէրէք վէ պիր տէ գայմագամ Սուղօմլինսօֆ օ վաղթա գատար Պալգան-
լարըն էօթէ թէրաֆընտա օլանագ իքէն կէօրիւնմէմիլ օլտուղու ճիհէթլէ ֆէ-
նա պիր հալ վէ վաղիլէթտէ պուլուռնմասը իւղէրինէ վէսվէսէ իտէրէք , վէ նի-
հաեթ տիւմանտան իսթիֆատէ իլլէեէրէք , քի կէօրիւնմէքսիլըն իլէրիլմէեէ
վէ եօլա նազըր օլուպ գարմագտա օլան պիր գալէյի պասմաղա միւսաատէ
իթմէքտէ խտի , մուճաիլէյն գայմագամ Սօնսօվսքի , իսթիհքեամ պէօլիւյիւնիւ
թօքլարըն եանընա պրաղըպ , ասքէր գատէմէսինին տիկէր նէֆերլերինի քէնտի
թապուրուռնա պիրլէլթիւմէսինի վէ պաղթէթէն մլղքիւր գալէնին իւղէրինէ
հիւճումը թէճրիւպէ իթմէսինի պիր ավճը միրալայընա թէքլիֆ իլլէտի :

Ավճը ասքէրլերի գալէյէ իքի եիւզ ատըմ մէսաֆէ գալընճայա գատար ի-
լէրիլէտիլէր իսէ տէ , տիւշման պուռնարը ֆարզ իտուպ , իսթիհքեամըն հէր ճի-
հէթինտէն շէտիտ աթէշ հաղտըրարագ պասգընա հիչ իւմիտ պրագմատը : Մա
մաֆիհի մլղքիւր ավճը ասքէրլերի եէր իւղէրինտէ եաթտըլար վէ հէր նէ գա-
տար բէք րահաթսըզ օլտուլար իսէ տէ , էմր օլմագսըղըն կէրի տէօնմէք իսթէ-
մէտիլլէրինտէն , պիւթիւն կիճէ օ վաղիլէթտէ գալտըլար : Պատէհու պու գա-
տէմէ , պօղաղըն թէքէսինտէ գարաղօլ նօգթալարը պրագարագ , եպրըմ քիլօ-
մէթրօ կէրիտէ սըզ պիր օրման իլլինտէ սիւրէրլէնտի : Պու մուհարէպէտէ մէզ-
քիւր ավճըլարըն 18 մաղթուլ վէ 16 մէճրուհը վուզու պուլմուշ տուր :

Իշպու զահմէթլի քէշֆտէ աթիտէքի նէթիճէլէր հուսուլէ կէլմիլ տիր .

1.—Ումանլը իսթիհքեամաթընըն գուվլէթի անլաշըլար քի պիր սիվրի
գայա իւղէրինտէ եարըլմըլ պիր գալէտէն վէ թրօյան իլլէ Մանասթըրտան կէլէն
վէ պօղաղըն իլլինտէ չաբրաստլանան եօլլարը թօքա թուլմահա մախսուս օ-
լան տիկէր իւչ գալէտէն իպարէթ խտի . պու գալէլէր խէնտէքլէրլէ պիր պիր-
լէրինէ մէրպուլ խտիլէր :

2.—Պու գալէլէրտէ նիզամ ասքէրի պուլուռնտուղու իտիլէն միւնթաղամ

աթէշտէն անլաշըտր . պու ասքէր տէ իւշ Թապուր օլուպ , իքի Թօքու վարտր .

3.—Գարշտան հիւճում բէք Թէշլիքէլի օլաճագ , վէ քիւլլիյէթլու Թէշէ-
ֆաթ վիրտիրէճէքտի :

Տէվրի իքի կիւն , եանի Յունվարն Յ վէ Յսընտա ասքէր Թօքլանտր , եօլ
Թամիր օլունտու , Թօքլար գուրուլտու վէ եօլլար արանտր : Պօղազտան այրըլ-
մամըշ օլան գայմագամ Սօնօվսթի , ճէնէրալ Գարցօֆա խապէր վիրտի քի , քէշ-
շաֆլարն մալլումաթընա կէօրէ տիւշմանըն մէզքիւր գալէսի սօլ Թէրաֆտան
չէվրիլէքէք Գարնարի իւղէրինէ էնիլէպիլիր : Պու խապէրին իւղէրինէ , միւշա-
րիլէյի ճէնէրալ , գայմագամ Սուեօլըն քէշֆինէ կէօնտէրտի . օ տա Գօմլինօֆու
Յունվարն ալթընը կիճէսի գազագ կէօնիւլլիւլէրի վէ պազը զապիթ մուա-
վինլէրիլէ մէզքիւր քէշֆի իճրա իլլէտի : Պատէհու ճէնէրալ Գարցօֆ պու քէշ-
ֆին նէթայիճի իւղէրինէ մաթլուպ սուրէթտէ մալլումաթ ախը իլլէտիլի ճիհէթ-
լէ , սապահլայըն պիլճիւմլէ գուվլէթիլլէ իլէրիլէ տօղրու եիւրիւմէեէ գարար
վիրմիշ օլուղոնտան , ասքէրէ աթիտէքի էմր վիրիլտի .

«Իմբէրաթօրուն եավէրը հարպը միրալայ գօնթ Թաթիչէֆին Թահթը գօ-
մանտասընտա օլուպ , պօղազտա պուլունան իւշ գատէմէ ասքէր եարն շա-
ֆագ սէօքիւնճէ պօղազըն Թէքլսինէ գատար չըգաճագ , վէ իքի գօլ իւղէրինէ
տիւշմանըն մէվգիսի իւղէրինէ հիւճում իտէճէք տիր :

«Սօլ ճիհէթ գօլունու Թէշքիլ իթմէք իչիւն պիր Թապուր ավճը , իքի Թա-
պուր բիատէ , իքի պէօլիւք տիկէր ավճը վէ պէշ պէօլիւք գազագ սիվարի աս-
քէրինի միրալայ կրէգօֆուն Թահթը գօմանտասընա վաղ իտէրիմ : Պու գօլ Թօք-
ճու մէվգիինին արգասընտա Թէշքիլ օլունաճագ , օրմանըն սօլ Թէրաֆնտա
քեային տէրէեէ ինէճէք , վէ տիւշմանըն սաղ ճիհէթինի չէվիլէքէք տիր . էյէր
միւմբին օլուր իսէ , տիւշմանըն արգալարընտա Գարնանի գարիլէսինի տէ իշգալ
իլլէեէճէք տիր :

«Գօնթ Թաթիչէֆին Թահթը գօմանտասընտա պիր Թապուր բիյատէ , վէ
իւշ պէօլիւք գազագ էվվէլա ինթիաթ տուրուպ , պատէհու սօլ Թէրաֆտաքի
գօլուն չէվիրմէ հարէքէթինէ մէյտան վէ վազըթ պրագտըգտան սօնրա , աննըն-
տան տիւշմանըն գալէսի իւղէրինէ հիւճում իտէճէքլէր տիր : Մէզքիւր սօլ Թէ-
րաֆ գօլու տիւշմանը գալէլէրտէն քիւսկիւրթտիքտէ , Թէքքէ վէ Գարնարի իւ-
ղէրինէ ինէրէք , ումուլմագ պիր հիւճումտան քէնտիսինի սազընմագ իչիւն ,
Թէտապիր իթթիխագ իլլէտիքտէն սօնրա , հիշ օլմագսա իքի պէօլիւք գազագ
ասքէրինի Գիսուրա վէ Գարլօվօ իւղէրինէ սէվգ իտէճէք , վէ ճէնուպ ճիհէ-
թինէ տօղրու գարաղօլլար կէօնտէրէճէք տիր :

«Իսթիքեհամ պէօլիւլիւ վէ իքի պէօլիւք բիատէ վէ իքի պէօլիւք գազագ
ասքէրի օրտուկեհատա էմր պէքլէեէճէք տիր :

«Եարալլարըն պազըլմասը իչիւն պիրինճի մէվգի տաղըն էօթէսինտէ ,
Թօքլարըն սաղ եանընտա պուլունաճագ , վէ իքինճի մէվգի տախի տէրէնին ի-
չլնտէ օլաճագ , վէ հէքիմլէրլէ խասթա պագանլար տօղթէօր Գունուգօվիլին
Թահթը էմրինտէ պուլունաճագլար տրր :

«Պէն էվվէլա Թօքլարըն եանընտաքի մէվգի իւղէրինտէ , վէ գարշտան
հիւճում զէմանընտա , ինթիաթ ասքէրինին էօնիւնտէ տուրաճաղըմ :

Սապահ սաաթ տէօրթտէ սօլ Թէրաֆ գօլու , տար պիր տաղ եօլունտան
եիւրիւմէեէ պաշլատը : Թիւրքլէր էվվէլա զանն իտէրսին մէզքիւր գօլուն չէ-

վերմէ հարեքէթինի ֆարգ իթմէտիւէր իսէ տէ , չափագ սէօքտիւքտէ մէգքիւր Օսմանլը գալէսինտէն թօք աթըլմահա պաշլատը :

Սաաթ սօգուզա սօղրու պիր թապուր էօնէ սօղրու 'եւրիւտիւ . պու թապուրուն պին պաշըսը էմր ալտը քի , ալճը պէօլլիւյիւնիւ հայսըն , զօշա-
րագ տիւշմանըն թօք մէնգիլինին ալթընա կիրսին , վէ օրատա ասքէրինի եէր-
տէ եաթըրսըն : Պու սըրստա Գարնալ էն-լ-սը տէնիլէն գահանըն իւղէրինտէքի
իսթիհքեամտան չէտիտ պիր աթէշ եաղտըրըլմահա պաշլանտը :

Իսթիսաթ ասքէրի իչինտէն պաղի Զֆրատ եարալանսըշ օլտուգլարընտան ,
սօն ալճը գօրսօնլարը կէրիտէ տիկէր պիր մէվզի թուլթուլար : Սաաթ օն պի-
րէ գատար աթէշ շիտտէթէ տէվամ իտիպ , զու սըրատա միրալայ Կրէգօֆտան
ճէնէրալ Գարցօֆա պիր խապէր կէլտի քի , չէվիրմէ հարէքէթ իճրա օլունմուշ
վէ Գարնարի էօնիւնտէ իսթիհքեամլար իշղալ իսթիլիշ տիր : Պու խապէրին իւ-
ղէրինէ , միւշարիլէյի ճէնէրալ սըգ սըգ աթէշ իթմէլէրինի թօքսուլարա էմր
իթտի , պիր չօգ պէօլլիւքլէրի իսթիհքեամլարըն արգասընա սօղրու իլէրլէթմէք
իչին միրալայ Կրէգօֆա խապէր կէօնտէրաի , վէ պու պէօլլիւքլէրին մէյտանա
չըգմալարընա պէքլէտի :

Պիր ազ սօնրա Օսմանլըլար պիւթիւն աթէշլէրինի Գարնարի ճիհէթինէ սօղ-
րու չէվիրիպ , պատէհու Թէքքէ թէրաֆընա սօղրուլթաուլար . պունտան տա
անլաշըլտը քի միրալայ Կրէգօֆ չէվիրմէ հարէքէթինի իճրա իթմիշ իտի : Պու
արա սօգուզոնճու ալայըն իքինճի թապուրու էօնիւնտէ աթէշ գայըֆլանմա-
եա պաշլայընճա , պին պաշը Տուքնօվսքի մէգքիւր թապուրու էօնէ սօղրու
սիւրտիւ . պու թապուրուն պէօլլիւքլէրի տէրիալ պիր տիք եօգուշտան եօգա-
րը թըրմալանլար , «հուրան» պաղըշարագ , թէքէսինտէ պուլունան իսթիհքեա-
մա կիրտիլէր վէ օրատա տաղ թօլլարը , կիւլլէ վէ ֆիշէնքլէր պուլտուլար :
Մէգքիւր թապուրտա պուլունան կէօնիւլիւլէր , քէնտիլէրինէ մանի օլաճագ
հէր նէ վար իսէ աթարագ , Թէքքէ թէրաֆընա սօղրու գաշմագտա օլան Օս-
մանլըլարը գօվալատըլար , վէ տաղլարըն եիւղիւնի լէշլէրլէ գարլատըլար : Գօնթ
Թաթիլչէֆ պու գօվալատան ասքէրին արգասընտան պիր պէօլլիւք գաղագ աս-
քէրի չըգարտը վէ տիկէր ասքէրլէրէ տէ էմր իթտի քի Թէքքէ վէ Գարնարի իւ-
ղէրինէ սօղրու էնսինլէր : Բուսլար պու քէօլլէրէ կիրինճէ , եէրլի ահալի էվ-
լէրտէն իւղէրլէրինէ աթէշ իթտիքլէրինտէն պիր գաղագ էօլտիւ վէ տիկէր պիր
գաղագ տախի մէճրուհ տիւշտիւ : Էհալիի մէրգունմէ քեաֆֆէթէն Խալամ օլուպ
քիւլիւք Պալգանլարա ֆիրար իթտիքլէրինտէն , Բուսլար մէգքիւր քէօլլէրտէն
պիր չօգ հայվան , օթ վէ գախրէ եաղմա ալտըլար :

Իքի գօլ ասքէր պիր պիրինէ պիրլէշինճէ , խապէր ալընտը քի , միրալայ
Կրէգօֆ Գարլօվատան իստատ գօշմագտա օլան թաղէ պիր Օսմանլը թապուր-
նա թէսատիւֆ իթմիշտի : Տէրադապ պիր թապուր ալճը վէ պիր թապուր բի-
եատէ գարշը կիտիպ , մէգքիւր Օսմանլը թապուրունա թէմամըլա թէքէլէմիշ ,
սանճագլարընը ալմըշ , պիր խալիլ նէֆէրինի թէլէֆի իթմիշ վէ պին պաշըսըյ-
լա 40 նէֆէրինի հէսիր ալմըշտը : Պու սըրատա ճէնէրալ Կրէգօֆուն գաղագ-
լարը Գարնարի չէվիրիպ , բիրինճ , ուն , չատըր վէ բէօսթէքի վէ սալիրէ եիւք-
լիւ 80 արապալըգ պիր գաֆիլէյի գապթ իթմիշտի :

Միւմաիլէյի Կրէգօֆ Գարնարիլի իշղալ իթտիքլէրին սօնրա , գաղագլարընա
Թիւրքլէրի գօվալաթտը , Թիւրքլէր իսէ գարմագարըշ էվվէլա Գարլօվատա սօղ-

րու ֆիրար իթտիւր , պատէհու օ եօլտա Ռուս սիվարիւէրի կէօրէրէք , քիւ-
չիւք Պալզանլար պօղաղլարընա տօղրու տաղլլտըլար :

Յունվար Ցտէ Գարցօֆ , Սօքօթ իլէ Գարլօվայը իշղալ իթտի : Տիկէր թէ-
րաֆտան Սլաթիցայը զպպթ իթմիշ օլան ճէնէրալ Տանտըվիլ օնա պիր դաչ պէօ-
լիւք ասքէր կէօնտէրտի , վէ պու սուրէթլէ ճէնէրալ Գարցօֆուն մէմուրլյէթի
իքմալ օլունտու , եանի Պալզանլարըն էօթէսինտէ Բատէցքի օրտուսու իլէ Կուր-
դօ օրտուսու արասընտա պիր պաղ բէյտա օլունտու :



ՇԻՊԳԱ ՄՈՒՀԱՐԵՊԷՍԻ . — ՀԱՐՊ ՆԻՋԱՄԸ . — ԲՐԵՆՍ ԱՎԻԱԹՕԲՕԼԳ
— ՄԻՐՍԳԻՆԻՆ ՀԻԻՃՈՒՄՈՒ .

Օսմանլարըն պիւ ճիւմէ օրտուլարը կիպի , Շիպգա օրտուսունուն տա-
խի պաշ գօմանտանը միւթէմատիէն աղլ ու թէպտիլ օլունմուշ տուր . պուն-
տան մէքքէզ հիւքիւմէթին նէ տէրէճէ ֆէնա օլտուղու անլաշըլըր , վէ ամէլի-
աթէր հարպիյէնին միւվէրի լայըզընտա տէվամ իթմէսինէ ասլա իմքեան գալմազ :
Աիւլէյման բաշա , Բէուֆ բաշանըն վէ սօնրա Բէուֆ բաշա Սիւլէյման բաշա-
նըն եէրինէ կէչմիշ խտի :

Մուախիսարէն Ահմէտ էյուպ բաշա թալին օլունմուշ օլուպ , սօնրա Յուն-
վար իպթիտասընտա Բէուֆ բաշա կէօրիւնտի : Սիւլէյման բաշա եիւզտէն տիւ-
շէրէք , եալընըզ էտիրնէ իլէ Սօֆիա արասընտաքի եօլ իւզէրինտէ պուլունան
օրտու գօմանտանըղընը ինրա իտէճէք իտի վէ Բէուֆ բաշա տալիս ումում գօ-
մանտանըղ ինլանընը հայիզ օլարագ , էսքի-Չաղրաեա կիտիպ օրտու գուրա-
ճագտը : Լաքին Բէուֆ բաշանըն պունու եաբմաղա վագթի օլմատը : Էլ հասըլ
Բուսլար Շիպգա օրտուսունուն իւզէրինէ հիւճում իթտիքլէրինտէ , պու օրտու
Վէյսէլ բաշա նամընտա իգթիտարսըզ պիր ֆէրիգին թաւթը գօմանտասընտա
պուլունուպ , պու աստամ մէզքիւր օրտույու լայըզը վէչիլէ մուհաֆազա իտէ-
մէտի : Նէֆէրլէր իյիտիլքլէ մուգավէմէթ իթտիլէր , լաքին գօմանտանլարընըն
միւնպսիպէթսիզլիյինտէն նաշի զայրէթլէրի պօշա կիթտի վէ օրտու եէսիր
տիւշտիլ :

Սիւլէյման բաշանըն 1877 Սեպտեմբեր այընտա վուզու պուլան սօն հիւ-
ճումտան սօնրա , Շիպգա էօնիւնտէ հիչ պիր էհէմիլէթի մուհաբէպէ օլմամըշ
ըտը : Դեկտեմբեր այընտա իքի օրտու տալի . օրատա ազ աստամ թէլէֆաթ
վիրմէտիլէր : Ճէնէրալ Բատէցքիին Կրան տիւք Նիզօլաեա եաղտըղը պիր բա-
բօրթօտան անլաշըլտըղընա կէօրէ , Բուս ասքէրլէրի պուլունտուգլարըր եիւք-
սէք տաղլարտա տէճէրլէլի զաւմէթ վէ մէշաղգաթ չէքմիշ տիրլէր : Իշթէ մէզ-
քիւր բաբօրթօնուն իսիւլասաի մէալի շունտան իպարէթ տիր . « Բումի Սեպտ-
այըն իպթիտասընտան պէրու հալա սօուգ վէ տիւմանըլ օլուպ , ըիւզիւարտա-
խի էքսէրիա էսմէքտէ խտի իսէ տէ , թիքի չօգ եաղմանօրտուտու . Սվէթի Նի-
գօլա տաղընտա այաղ էքսէրիա Ա) տէրէճէյէ պալիզ օլումշ տուր :

« Պէօլլէ պիր հալա իթտիլի էսնատէ , Սվէթի Նիգօլա վէ Վօլինի տաղլա-

ընտա ասքէրիք խրտմէթի իթմէք բէք զօր ուտու , պոնտան մաատա արէչ տէ եագմագ միւմքին տէյիտի :

«Նէֆէրլէրի կիճէնին սօուղունտան տօնմագտան սագընտըրմագ իչին , ույդու ույոթմաներպ չալըչտըրմագ վէ պու սուրկթլէ տօնմագտան խէլաս իթմէք իւզրէ քիւչիւք գօմանտանլարըն պիր տագիգա պիլէ կէօղէթմէքտէն տուր օլմամալարը լաղըմ ըտը :

«Տիւման եախօտ թիբի օլտուղու գէման , տիւչման թօք վէ թիւֆէնք աթէչինի քէսէր իտի , վէ բէք րահաթ օլուր իտիք . լաքին պիր տէ հավա պէր-րագլանտը մը , Թիւրքլէր տէրագապ թիւֆէնք արէչինէ պաչլարլարտը . պիդ պիր հէտէֆի էյիճէ կէօրմէյինճէ , էքսէրիա մուգապէլէ իտիպ արէչ իթմէգ իտիք : Թօրուն արէչի ալէլ ումում գալըֆ ըտը , լաքին Գեկտեմբեր 15տէ պիւզիմ վէ Օսմանլըլարըն արասընտա բէք շէտիտ պիր թօք մուհարէպէսի վուզու պուլտու :

«Ենէվմը մէգքիւրտէ էօյլէտէն տէօրթ սաաթ սօնրա տիւման տաղըլընճա , Սվէթի Նիգօլա տաղընըն իւչ նումէրօլու թօրու արէչ իթմէյէ պաչլալըպ , Շօլ նամ տաղա տօղրու չըզան եիւք պէկիրլէրինէ տօղրու իչլէթտի , վէ կէրի տէօնմէէէ մէճպուր իթտի : Պատէհու ագչամըն սաաթ պէչինէ տօղրու , Թիւրքլէր մէգքիւր թօրուն իւզէրինէ պիր նէօպէթ արէչի իճրա իթտիքլէրինտէն , պիւզիմ պարթարեա տախի մուգապէլէ իթտի . սօնրա տիւչման հավան թօրու տա արթմանեա պաչլալըպ , էլհասըլ պիւթիւն խաթթ իւզէրինտէ թօք արէչի աչըլտը վէ ագչամըն սաաթ եէտիսինէ գատար տէվամ իյլէտի :

«Գեկտեմբեր 15տէ իքի նէֆէր վէ պիր զապիթ մագթուլումուզ , վէ 17 նէֆէր մէճրուհումուզ օլուպ , պիր զապիթլէ օն պիր նէֆէր տէ ճիւզի գէտէլէնմիշ տիր :

«Գեկտեմբեր 19տան պէտ իլէ հավա կիթտիքճէ ֆէնալաչտը . շէտիտ սօուգ պիր թէրաֆտան , քէսկին ըիւզկեար տիկէր թէրաֆտան պաչլալըպ , եէվմը մէգքիւր կիճէսի պիր թիբի տիր ալտը , վէ հիչ արտ վիրմէքսիլին Գեկտեմբեր 27 սապահըսնա գատար սիւրտիւ : Պու հաթթա ասքէր Շիպգատա բէք ֆէնա պիր հալտէ պուլունտու . տիւչմանըն արէչի պիզէ բէք ճիւզի թէլէֆաթ վիրտիրիտի . լաքին խասթալըզ վէ սօուգ կիւնտէն կիւնէ ասքէրին գըրկընընը արթըրմագտա վէ իթթիխազ օլունան թէտպիրլէր պիր բարա իթմէքտէ իտի : Տիւչման հիւճում իտէր տէյու գօրգու օլմատըղընտան , Սվէթի Նիգօլա տաղընըն իչէրիսինտէ պուլունան ալճը խէնտէքլէրինտէ եալընըզ գարաղօլ վի նօգթա պէքլէթտիրմէէէ էմր վիրտիմ քի պու գարաղօլ վէ նօգթալար միւմքին օլտուղու մէրթէպէ սըզ սըզ տէյիչէճէքտի . մէվգիին տիկէր հէր նօգթասը իւզէրինտէ նէֆէրլէր հէր տագիգա նէօպէթ տէյիչթիրմէքտէ վէ կիտիպ թօրագտան գուլիպէլէր իչինտէ ըսընմագտա իտիլէր :

«Եիրմի տէօրտիւնճիւ բիատէ ֆըրզանըն ալալարը սօուգտան չօգ մուգթարըպ օլտուլար . պունլար կէլիր կէլմէզ օ կիւնիւ բէք մէչաղգաթլը պիր խրտմէթէ պաչլատըլար վէ ահվալ տա քէնտիլէրինէ բէք ագսի կիթտի : Պու ալալարըն էֆրատընտա գօյուն բօսթլարը վէ իքի նէֆէրէ իւչ չիֆթ չիզմէ վար իտի իսէ տէ , պու չիզմէլէր բէք տար օլտուղլարընտան եաբաղը չօրապ իւզէրինտէն կիլիմէզտի . նէֆէրլէր չիզմէլէրին աղըզլարըն երթմանեա մէճպուր օլտուղլարընտան , պու սէպէպտէն աեագլարը սօուգտան էյի մուհաֆագա օ-

լունամագտը : Մէզքերու հաֆթանըն իշխնտէ անագլարընտան տօնանլար բէք չօդ պուլունտու : Դեկտեմբեր 24տէ , պիր ալայտա 629 նէֆէր խասթալանտը . իրթէսի կիւնիւ իւչ ալայտա 6013 խասթա վարտը : Էկէր ոայիր ալայլարտա խասթալարըն ատէտի էքէյիճէ չօդ իտի իսէ տէ , եինէ պիր ազ ինսաֆլը օլտուղունտան , եիրմի տէօրտիւնճիւ ֆըրգայը գալտըրըպ պիր ազ իսթիրահայթ իթտիրմէսի գէմանը կէլմիշ օլմաղլա , Դեկտեմբեր 25տէ մէզքերու ֆըրգա Սվէթի Նիգօլա տաղընտան կէրի չաղըրըլըպ , եէրինէ տիկէր իքի ալայ թային օլունտու :

«Մէզքերու բիատէ ֆըրգասը պու սուրէթլէ թէպտիլ օլունարագ , էվվէլա Կապրօվատա վէ ճիվար քէօլէրտէ եէրլէշտիրիտի վէ պատէհու զաթը էսալէթբէնաիլէրինին էմրինէ թէվֆիգան Թըրնօվաեա սէվզ օլունտու :

«Դեկտեմբեր 27տէ հավա հէր նէ գատար տինտի իսէ տէ , այնի վաղիյէթտէ տուրմասը եինէ միւմքին տէյիլ իտի . ինթիմալ քի թիքի եինէ պաշլասըն վէ օ հալտէ ասքէրլէր թէմամըլլա սըրատան չըգաճագլարտը : Պինայէն ալէյի էմրըն էսալէթբէնաիլէրի մուճիպինճէ , պիլ ճիւմլէ սէքիդինճի գօլ օրտու Կապրօվա հավալիսինէ թօրլանտը , վէ Սամանլըլարըն մէվզիլէրի իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէք վէ Պալգանլարտան կէչմէք իշխն , Բլէշլա ասքէրինտէն տէ օրտույի մէզքերլէ զամմ օլունտու :

Օրտուլարըն մուհարէպէ իթմէտիքլէրի շու սըրատա , Սամանլը օրտուսուքի հէր նէ գատար բէք սօուգ մէվզիլէրտէ պուլունմատը իսէ տէ , եինէ էքէյիճէ սօուղուն պէլասընը չէքտի . տէսթը թասարրուֆունտա օլան պօղազըն ուճունտա եաբտըղը իսթիհքեամլարա մէթանէթ վիրմէքլէ մէշղուլ օլտու : Շիպգա գարիյէսիլէ հէվալիսի եավաշ եավաշ պէօլիւք պիր միւսթանքէմ օրտու կեահ սուրէթինի ալտըլար : Կէչիտին էօնիւնէ գալլէր վէ մէթէրիսլէր եաբըլմըշտը , վէ հէման պիլ ճիւմլէ թօրլար օրաեա վագ օլունուպ , օրատան Բուս մէվզիլէրի թօրա թուլթուլմագտա իտի : Պու իսթիհքեամաթ օն իքի գալլտէն իպարէթ իտի :

Ճէնէրալ Բատէցքի , Պալգանլարըն էօթէսինտէ հալը թասարրուղիյէ պաշլամագ իշխն Կրան տիւք Նիգօլատան էմր ալընճա , ասքէրինի իքի նօգթա իւզէրինտէ թօրլաեըպ , սաղ գօլու Զէլէնօ-Տրէվօ նամ մահալ գուրպինտէ Թօրլուճատա վէ սօլ գօլու տախի Թրաշլատա տուրտուրթտու :

Ճէնէրալ Սգօպլէֆին թահթը գօմանտասընտա պուլունան սաղ գօլ պիր ալայ բիատէ , իւչ թապուր ալճը , եէտի թապուր Պուլկար , իքի պէօլիւք իսթիհքեամ ասքէրի , պիր ալայ Տօն գագաղը , պիր պէօլիւք Ուրալ գագաղը , վէ իքի պաթարեա թօրտան իպարէթ իտի :

Բրէնա Սվիաթօբօլգ-Միրսքինին թահթը գօմանտասընտա պուլունան սօլ գօլտա իւչ ալայ բիատէ , պիր լիվա ալճը , պիր ֆըրգա տիկէր բիատէ , պիր պէօլիւք իսթիհքեամ ասքէրի , պիր թապուր Պուլկար , պիր ալայ գագաղ , իքի պաթարեա թօր վար ըտը : Պու իքի գօլուն թօրլարը տա զըզագլար իւզէրինէ նագլ օլունապիլմէք իւզրէ թէրթիպ օլունմուշլարտը :

Պիր ֆըրգա բիատէ , վէ պիր ալայ վէ իքի պէօլիւք իսթիհքեամ ասքէրի Շիպգա մէվզիլինին իւզէրինտէ տուրմագտա օլուպ , մէզքերու ֆըրգանըն պիր լիվասը իլէ մէզքերու ալայըն պիր թապուրու , Թիւրք օրտուկեահընը չէվիրմէյէ մէմուր օլան գօլլարըն Շիպգա գարիյէսինի իշղալ իթտիքլէրինտէն սօնրա , ալընտան պիր հարէքէթ իճրա իտէճէքլէրտի :

Բառեցքի իլերի հարեքեթին իճրասը իչին, Յունվարըն պէշինճի կիւնիւ-
նիւ թային թաուպ, զիրա օթուղունճու բիատէ ֆըրգասը օ կիւնիւ Թրաւնայա
միւվասըլէթ իտէճէքտի :

Սօլ գօլ Յունվարըն պէշինտէ Սէլճի նամ պօղաղտան հօլա չըգտը . Թրաւ-
նատան կուղօվօյա կիթմէք իչին մէզքիւր գօլ 45 քիլօմէթրօ մահալ եիւրիւ-
նէճէքտի :

Սաղ գօլ Յունվար Յտէ ագչամ րատտէլէրինտէ քէնտի հարեքեթինէ պաշ-
լաերպ, պու տախի Օսմանլըարըն սօլ թէրաֆը իւզէրինտէ, Պալգանլարտան
էօթէյէ Թօբլըճատան Ահմէտլիյէ կիթմէք իչին եիւրմի քիլօմէթրօ դատար մէ-
սաֆէ գաթ իտէճէքտի :

Բուս պաշ գօմանտանընըն հիսապլարընա կէօրէ, էկէր հալա միւսատտէ
իտէրսէ իտի, պու իքի գօլ Յունվար ետի ագչամը աիւշմանըն էօնիւնէ միւ-
վասէլէթ իտէրէք, Յտէ հիւճուժ իտէճէքլէր իտի :

Բրէնա Սվիաթօբօլգ-Միրսքինին գօլու սաղ գօլուն կիտէճէյի հօլուն իքի
գաթընը կիտէճէյինտէն, աճէլէ եիւրիւմէք իչին էմր ալմըշ ըտը . ճէնէրալ
Սգօպէլէֆէ տէ էօյլէ թալիմաթ վարսը քի, Յունվարըն ետինճի կիւնիւ ադ-
չամ Պալգանլարըն էօթէր թէրաֆընտա պուլունմադ իւզրէ հարեքեթինի ույ-
տուրսուն : Լաքին ճէնէրալ Սգօպէլէֆ եօլտա մէվանիբ մատտիլէեէ թէսատիւֆ
իթտիյի իչին կէճ գալտը :

Իքի գօլ տախի եիւրիւտիւքլէրի էսնատէ քէնտիլէրինի մուհաֆազա իթ-
մէյէ էմր ալմըշլարտը . եանի բրէնա Սվիաթօբօլգ-Միրսքի, աիւշմանըն շայէտ
Խային քէօյ ճիհէթինտէն վուպու պուլաճագ պիր հիւճուժու ալէյինտէ քէնտի-
սինի մուհաֆազա իթմէք իչին Մալլիսի իշղալ իտէճէքտի . ճէնէրալ Սգօպէ-
լէֆ տախի Օսմանլըարըն Շիպգա մէվքիինին սօլ եանը գարչըսընտա Գարաճա
նամ մահալի թութաճագտը, զիրա քէնտի գօլու մէվգիի մէզքիւրէ բէք եազըն
հարեքեթ իտէճէք վէ պու հարեքեթի անճագ Գարաճա տաղլա մուհաֆազա օ-
լունապիլէճէքտի :

Պու իքի գօլլար տաղլարտան ինէրէք, Շիպգա գարիյէսի իւզէրինէ հիւ-
ճուժ իտէճէքլէրտի . շէօյլէ քի բրէնա Միրսքինին գօլու կուղօվօտան հօլա չը-
գարագ վէ սօլ ճիհէթինտէն ճէնէրալ Սգօպէլէֆլէ մուխապէրէ վէ իրթիպաթ
իտէրէք, վէ Ահմէտլիտէն Շէնօվօյա օլան սաղ գօլ, սաղ ճիհէթինտէն բրէնա
Սվիաթօբօլգ-Միրսքի գօլունա էլ վիրէրէք պու հարեքեթի իճրա իտէճէքլէրտի :

Ասքէրլէր ալթը կիւնիք երգագ, եանի բէքսիմէթ, ուն, թուզ, չալ,
չէքէր, րագը վէ արբա ալտըլար . էրգաղը մէզքիւրէնին եարըսըն ասքէր քէն-
տիսի կէօթիւրմէքտէ օլուպ, գալանը պարկիլրէ եիւքլէնտի . Լթ թայինի իչին
արգալարընտան սաղ սըղըր վէ գօլուն եիւրիւմէքտէ իտի : Պէհէր նէֆէր աօգ-
սան ալթը ֆիշէնք թաշըմագտա օլուպ, հայվանլարըն իւզէրինտէ տախի եէթ-
միշ ալթը շար տանէ վարտը : Էճղալար վէ էճղայա տալիր էչեա տախի հայ-
վանլարա եիւքլէտիլէրէք ասքէրին արգասընտան կիթմէքտէ իտի : Սգօպէլէֆին
գօլունտա պիր գաչ րէս վասաթ Ասիա տէվէլէրի պուլունուպ, պունլար էն
ֆէնա հալալարա վէ տաղլըգ մահալլէրտէ եիւրիւմէիէ ալըշմըշ տըրլար : Պու
հայվանլար թօբլարըն նապլլյաթընտա պէօլիւք խըտմէթ իթտիլէր :

Յունվար ալթըտա սաղ գօլ, Գարաճա պօղաղընա վարըպ, բրէնա Սվիա-
թօբօլգ-Միրսքիտէն խապէր ալընտը քի, Սէլճիյէ վասլ օլմուշ վէ բիշտարլա-

րընը տա պու քէօյտէն Կուղօփօ պօղաղը իւզէրինէ տօղրու աէվզ իթմիշ տիր :
Յոռնվար Էտիտէ հարէքէթ տէվամ իթտի . ճէնէրալ Սգօպէլէֆին գօրու
օվատա Ահմէտի քէօյտէն իմէյէ պաշլատը , վէ գարիյէյի մէգքիւրէյի գուվ-
վէյի ճէպրիյէ իլէ ալարագ օրատա մէքէզլէնտի :

Օ կիւնիւ բրէնա Սվիաթօրօլգ-Միրսքինին պիլ ճիւմէ գօրու Թունճա վա-
տիսինէ իմէքտէ վէ Կօրնի իլէ Տօնի Կուղօփօ գարիյէլէրինի դապթ իթմէքտէ
իտի . Էէվմը մէգքիւր ագշամըսը ճէնէրալ Շնիթնիգօֆ պիրպիվա աաքէրլէ բիշ-
տարլըդա կիտէրէք , Մակլիս քէօյտէնիւ դուվլէի ճէպրիյէ իլէ ալար :

Պու իքի գօլ տաղարտան երբիւտիւքլէրի էսնատէ , կէօրիւմէմիշ իշի-
տիլմէմիշ միւշքիւթա թէսատիւֆ իթտիլէր . իւշ մէթրօ պօյունտա գար գաք-
լը Էօլլարտան կէշմէնէ մէճպուր օլուպի , պիր Էօլ աշմագ իշիւն զանն իտէրսին
խէնտէք աշաճագ գատար զահմէթ չէքտիլէր : Պու գօլլար հէր նէ գատար սայ
վէ դայրէթ իթտիլէր իսէ տէ , օվա թօբլարընը պիր տիւրլիւ պօղաղլարտան կէ-
շիւրէմէյիպ , պէրապէր Էալընըդ տաղ թօբլարընը ալարլար :

Յոռնվարըն սէքիզինճի կիւնիւ , ճէնէրալ Բատէցքի Սվէթի-Նիգօլա տաղը-
նա կիտուպ , օրատան իքի գօրուն տա հարէքէթինի սէյր իթտի : Մէգքիւր տա-
ղըն էթէլինտէ Շիպգա վատիսի պուլունուպ , մէգքիւր վատիտէ անգարիպ տէհ-
շէթլի պիր մուհարէպէ վուգուա կէլէճէքտի :

Թիւրքլէր բրէնա Սվիաթօրօլգ-Միրսքինի իլէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին հարա-
քէթլէրինի հէր նէ գատար կէօրմէքտէ իտի իսէլէր տէ , Շիպգա մէվազիլինտէ
պիլ ճիւմէ աաքէր վէ թօբլարը պրագմըշյար ըտը : Ինթիմալ տըր քի Վէյսէլ
բաշա չէվիւմէ հարէքէթի իծրա իտէն մէգքիւր գօլլարա աղ Էնէմիլիէթ վիր-
պի , վէ պաշլըճա հիւճիւմին Շիպգա մէվազիլինտէն վուգուա պուլաճաղընը զանն
իթտի :

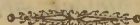
Սաաթ օնա տօղրու , իքի գօլլարըն տա պուլունտուգլարը Էօլլարտան թօք
սէսի կէլմէնէ պաշլատը . բրէնա Սվիաթօրօլգ-Միրսքինին տիւշման իւզէրինէ
տօղրու հարէքէթի , Սվէթի-Նիգօլա տաղընտան կէօրիւնմէքտէ իտի . Էօյլէն
վազթը միւշարիլէյին գօրու հիւճում իթմէք իշիւն Էալըտը , վէ չէտիտ պիր
մուհարէպէ իծրա իտէրէք Օսմանլըարըն իսթիքեամաթրէնա տօղրու իլէրիլէտի :
Օ էսնատէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին թէրաֆընտան տաիսի թօք սէսլէրի կէլիտօր
ըտը . լաքին պու գօրուն Շիպգա իւզէրինէ տօղրու հարէքէթ իթմէսի կէօրիւն-
մէօրուտու :

Պու սըրատա պիր էմիր չափուշու կէլտի Բատէցքիլէ խապէր վիրտի քի ,
ճէնէրալ Սգօպէլէֆի Յոռնվար Էտիսինճի կիւնիւն ագշամըսը պիլ ճիւմէ գօրունու
Ահմէտիլէ ինտիրմէնէ մուվաֆֆագ օլմամըշ ըտը . զիրա ումուլմատըգ միւշքի-
լաթը ազիմէնէ թէսատիւֆ իթմիշտի . պու սէպէպտէն տօլայը պիւթիւն աաքէ-
րինի Յոռնվար սէքիզինճի կիւնիւն ագշամըսը վատիլ մէգքիւրտէ թօբլաւապի-
լէճէքտի , վէ պու պապտէ թալիմաթ իսթէմէքտէ իտի :

Մէգքիւր էմիր չափուշու շունու տա խապէր վիրտի քի , ճէնէրալ Սգօ-
պէլէֆին բիշտար աաքէրի Շէնօփօ ալէյինէ իլէրիլէմիշ իտի : Ճէնէրալ Բատէց-
քի պու չափուշ մարիֆէթիլէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆի էմիր իթտի քի , պիւթիւն
գօրունու մէքէզլէթսին , պատէհու Յոռնվար տօգուգունուն սապահըսը տիւշ-
մանըն մէվազիլէրի իւզէրինէ հիւճում իթսին , սաղ ճէնահընը իլէրիլէ սիւրէրէք
պու հիւճումէ գուվլէթ վիրսին վէ բրէնա Սվիաթօրօլգ-Միրսքինին գօրու իլէ

իրթիպաթ պուրմանա չալըսըն : Իւմիտ իտէր իտի քի , մուվաֆֆագիյէթլէ հիւ-
ճոււմ իթմիշ օլան միւշարիլէյի բրէնսին գօլու Յունվար սէքիզինճի կիւնիւ վէ
կիճէսի ճէնէրալ Սգօպէլէֆին միւվասէլէթինէ տէկին մուգավէմէթ իտէպիլիր .
լաքին գարանլըգ պասմագտան էվլէլ Սվէթի-նիգօլա տաղընտան կէօրիւնտիւ
քի բրէնս Միրսքինին ասքէրի տէօրթ թէբէ իշղալ իթտի վէ պու թէբէլէրին
պիրի հէմ էհէմմիէթլի իտի վէ հէմտէ իւշ թօբու վարալ :

Յունվար եէտինճի կիւնիւ ագչամրսը կապրօվայա վասլ օլան իւշ ալայ
սիվարի . Ահմէտլի պօղազընտան ճէնէրալ Սգօպէլէֆէ իրսալ օլունտու , վէ պու
սիվարինն եագլաշսըղը միւշարիլէյի ճէնէրալա էվլէլտէն խապէր վիրիլտի :



ԲԱՏԵՑՔԻ ԻԼԷ ՍԳՕՊԵԼԷՖԻՆ ՀԻԻՃԻԻՄԼԷՐԻ. — ՎԷՑՍԵԼ ԲԱՇԱՆԸՆ ԹԵՍԼԻՄԻ.

Յունվարըն սէքիզինճի կիւնիւ կիճէսի ճէնէրալ Բատէցքի մուֆասսալ պիր
րաբօրթօ ախզ իտուպ , պու րաբօրթօտա , եէվմը մէգքիւրուոն կիւնտիւզիւնտէ
բրէնս Սվիաթօբօլչ-Միրսքինին իճրա իթտլի ամէլիաթը հարպլյէ միւնտլիճ
իտի : Բրէնսը միւշարիլէյի պիւթիւն կիւն ատէտի քէնտիսինտէն ղիատէ օլան
պիր տիւշման ալէյիլինտէ : հարպ իթմիշ , վէ իւշ գալէ վէ իւշ թօբ վէ եիւզ նէ-
ֆէր եէսիր ալմըշտը . լաքին հալի բէք պուհրանլը իտի . 1500 ատամտան ղիա-
տէ ղայպ իթմիշ օլուպ . պունյարըն իչինտէ ճէնէրալ Տոմարօվսքի իլէ Օրէլ ա-
լայընն հէման պիւ ճիւմլէ իւմէրասը պուլունմագտա իտի : Ասքէրլէրի բէք եօր-
կուոն օլուպ , սայքի արթըգ ֆիշէնքլէրի եօղուտու , վէ քիւլլիւլէթլի մուհիմ
մաթը պուլունտուպ ասլա ֆասըլա վիրմէքսիզին թիւֆէնք աթէշի իթմէքտէ օ-
լան պիր տիւշմանտան եիւզ ատըմ ուղադտը :

Ճէնէրալ Բատէցքի , պու իշլէրի ֆէհիմ իտինճէ , սօլ ճիհէթ գօլունու ու-
զուոն միւտտէթ թէհլիքէտէ պրագմամագ իչիւն էվլէլքի բլանընը թատիլ իթ-
տի , վէ չէվիրմէ գօլարըն Շիպպա գարիյէսինի իշղալ իթմէլէրինէ պէքլէմէք-
սիզլին , ասաքիրի Օսմանիյէնին պիր գըսմընը քէնտույէ տօղրու ճէզպ իթմէք
վէ չէվիրմէ գօլարըն մուամէլաթընա սուհուլէթ վիրմէք իչիւն , ճէպհէտէն Օս-
մանլըլարըն իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէսէ գարար վիրտի : Միւշարիլէյի ճէնէրալ ,
սապահլայըն սաաթ սէքիզտէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին Շէնօվօ հիւճուլինէ պաշ-
լաեաճաղընը վէ կիւնտիւզէ տօղրու Շիպպայա վասլ օլապիլէճէյինի հիսապ վէ
թահմին իտէրէք , քէնտի ասքէրինին տախի կիւնտիւզ էօլլէյին հիւճոււմ իթմէ-
սինէ գարար վիրտի :

Յունվար տօղուգտա սապահ սաաթ պէշտէ հէնուզ չաֆագ սէօքմէզտէն
բրէնս Միրսքինին պուլունտուղու ճիհէթտէն շէտիտ պիր թօբ սէսի իշիտիլմէյէ
պաշլատըղընտան , տիւշմանըն բրէնսը միւշարիլէյի իւզէրինէ հիւճոււմ իթմէքտէ
օլտուղու անլաշըտը : Օ կիւնիւ Սվէթի-նիգօլա տաղընտան պիր շէյ կէօրիւն-
մէեօրուտու , ղիւա բէք գաթը պիր տիւման վարալ . Յունվար Տին ագչամրսը
չըգան բիւզկեար սէպէպլինտէն նաշի տէրէտէն թօբ վէ թիւֆէնք սէսի պիլէ
էյիճէ իշիտիլմէեօրուտու . պինաէն ալէյի մահալը մէգքիւրտէ վուգու պուլան
մուհարէպէ սէյր օլունամագտը : Յունվար Յունճու կիւնիւ սապահտան կիւն-

տիւղէ գատար պէօլէճէ կէշտի : Թիւրքլէր պաղը պաղը Սվէթի-Նիգօլա տաղընա տօղրու պիր դաչ Թօք աթմագտա իտիլէր :

Էօլէյին ճէնէրալ Բատէցքի ճէպհէտէն հիւճումէ պաշլայըպ , ալթը դըտէմ կէնիշլիքտէ պիր շօսէտէն կէշիլէպիլէճէյինի նազարը տրգդաթա ալարագ շու Թէրթիպաթը իճրա իյլէտի . շէօլէ քի ՅՅինճի բիատէ ալայը , էօնտէն իւչ պէօլիւք ավճը ասքէրի վէ պու ասքէրտէն սօնրա տէօրթ պէօլիւք բիատէ պուլունտուղու հալտէ , շօսէնին իւղէրինտէն իլէրիլէեէրէք , Օսմանլը իսթիհքեամաթ վէ պաթարեալարընա հիւճում իտէճէքտի . պու ալայըն իքի Թապուրու շօսէնին սօլունտա օլան Բուս իսթիհքեամալարընտա պուլունարագ , հիւճում պէօլիւքլէրինէ ինթիաթլըգ իտէճէքտի : Ելլի պէշինճի ալայըն միրալայը Տուխսին , շօսէ ճիհէթինտէն իճրաի մուհարէպէ իտէճէք պիլ ճիւմլէ ասքէրէ գօմանտան թային օլունտու :

Օթուղ պէշինճի ալայըն պիրինճի Թապուրունտան իքի պէօլիւք , պիր հիւճում գօլու Թէշքիլ իտէրէք , պու գօլ գաեալար ալթընտան վէ պիր խէնտէք իչինտէն իլէրլէեէէք վէ մէգքիւր Թապուրուն տիկէր իւչ Թապուրունու ինթիաթ Թուլթաճագտը . պու իւչ Թապուրուն տա պիրի Սվէթի-Նիգօլա տաղընն իքի Թէրաֆընտա պուլունան իսթիհքեամալարը իշլալ իթմէքտէ իտի : Տիկէր պիր Թապուր տախի , գաեալարըն սաղ Թէրաֆընտան վէ չուգուր պիր մէվգիտէն հիւճում իթմէեէ էմր ալըպ , պունուն տա իքի պէօլիւքլէրի հիւճում գօլունու Թէշքիլ իտէճէք , վէ տիկէր պէօլիւքլէրի ինթիաթտէ պուլունաճագլարը . էլնասըլ էլլի ալթընճը ալայըն իքի Թապուրլարը , Սվէթի-Նիգօլա տաղընն էթէյինտէ հավան Թօքու պաթարեասընն էօնիւնտէ միրալայ Պաղօֆըն թահթը գօմանտասընտա ումումէն ինթիաթլըգ իտէճէքլէրտի :

Պաշլըճա հիւճում շօսէ եօլունտան միւմքլին իտի , զիրա օ եօլտան պէշ ալթը քիշի եան եանա եիւրիւյէպիլի իտի : Գաեալարըն սաղ Թէրաֆընտա պուլունան խէնտէք վէ Կնէրէտէն եիւրիւեէճէք օլան հիւճում գօլարընա կէլինճէ , պունլար գարըն իւղէրինտէն գայարագ աղար աղար էնէպիլիլէրտի , վէ պունլարըն մագսէտի , եանտան շօսէտէքի Թիւրք իսթիհքեամաթընը ալմագ վէ պէօլիւք հիւճում գօլունա մուպլէնթ իթմէքտի . պու գօլար 800 ատըմ գատար եէր եիւրիւտիւքտէն սօնրա , շօսէ եօլունա չըգմաղա մէճպուր օլմուշլարտը :

Սաաթլար , էվվէլճէ մուպեէնէ իտիլմիշ օլան ասքէրի , Թրամբէթա չալմագդըքն քէնտի քէնտիյէ մէվքիլինի Թուլթաթու : Հաֆրիյէ ասքէրի , Թաշ տուվարլար սէօքէեօր իտի , զիրա պունլար շօսէեէ տօղրու կիտէճէք եօլարը գաբամագտա իտիլէր : Պիւթիւն պու Թէտարիքեաթըն մուվաֆֆագիլէթլէ պաշա չըգմասընա տա գաթը տիւման եարտըմ իթտի , չիւնքի Օսմանլըար ասլա ֆարգ իտէմէտիլէր : Պիր չարեէք սօնրա , իլէրլէմիշ վէ պիր իսթիհքեամ ալմըշ օլան պէօլիւքլէր «հուրան» պաղըրարագ հիւքմ իթմէքտէ օլան մէգարիսթան սուսլուղունու մէնն իթմէքտէ իտիլէր . օ սըրատա Թիւրքլէր շէտիտ պիր Թիւֆէնք աթէշինէ պաշլայըպ , Բուս ինթիաթ ասքէրի տախի քէնտի իսթիհքեամալարընտան մուգապէլէ իթտիլինտէն , պիր դաչ տագիգա իչինտէ տէհշէթի պիր մուհարէպէ պաշլատը :

Բուսլար , տար պիր շօսէտէն իլէրիլէմէեէ մէճպուր օլտուգլարընտան , 22 Թապուր ասքէրին վէ 10 ատէտ հավան Թօքունուն վէ 2 պաթարեա Թօքուն մագասլամա աթէշի ալթընտան կէշմէքտէ իտիլէր , պունտան մաատա Օսման

լըլար կրէնայ թապիր օլունան կիւլլէլէր գուլլանդալ, պոհլաքը էլ իլէ Թթմագ-տա վէ տէհչէթլի թէլէֆաթ վիրտիրմէքտէ խտիլէր : Մա մաֆիհի Բուսար քիւլլայէթլի զայաթ վիրէրէք, իքինճի իսթիհքեամը տա ալտըլար, վէ սաղ զալան-լար, զապիթլէրինտէն դայրէթ վէ թէչվիզ օլունարագ, գահրամանճա իւչիւն-ճիւ իսթիհքեամըն իւղէրինէ տիւչմէնէ թէճրիւպէ իթտիքլէրինտէ, սայքի հէք-սի տէ զաթլ ու թէլէֆ օլունաուլար :

Իմտատ ասքէրի լաղըմ օլտուղունտան, հիւճում գօլլարընա մուալէնէթ իթմէք իչիւն իքի թապուր ասքէր սէվզ օլունաուլ : Աթէչ օ դատար շէտիտ ի-տի քի, բէք չօգ նէֆէր իսթիհքեամտան չրգտըղլարը վաղըթ պիլէ տիւչիւպ թէլէֆ օլտուլար : էլլի ատըմ էօթէտէ շօսէնին իւղէրի սէրաքա պիւթիւն նա-չէ վէ մէճրուհլա գարըլ իտի : Պու սըրատա միրալայ Պագօֆըն թահթը դօման-տաաընտա օլան վէ ինթիաթտա պուլունան թապուր վասլ օլուպ, պու թազէ ասքէր էվլէնէ զապիթ օլունմուչ օլան իսթիհքեամլարտա տուրապիւտի : Լաքին եաղմուր կիպի շօսէնին իւղէրինէ եաղմագտա օլան քիւլլայէթլիւ վէ տիւրլիւ տիւրլիւ կիւլլէլէրին ալթընտան կէչիպ տահա իլէրի կիթմէք ասլա իմքեամըն տախիլնտէ տէյիլ իտի :

Պու հիւճումէ դօմանտա իթմէքտէ օլան օն տէօրտիւնճիւ ֆըրդա դօման-տանը ճէնէրալ Բէթրուչէվաքի, Թիւրքլէրի չէվիրմէք իչիւն օնլարըն եան ճի-հէթլէրինէ տօղրու հիւճում գօլլարը սէվզ իթմէնէ չալըչաը իսէ տէ, տիւման օ դատար զաթը իտի քի, մէքքիւր հիւճում գօլլարը զապլ օլտուլար վէ զարլա-րըն իչինտէ տէօնիւպ տօլաչտըգտան սօնրա, եինէ շօսէնին իւղէրինտէ չըգտըգ-լարը նօգթատա պուլունաուլար : Պունուն իւղէրինէ արթըգ նէ օլուրսա օլսուն, շօսէնին իւղէրինտէն այրըմամաղա գարար վիրիլտի : Իւչ սաաթ պիլէ օլմագ-սըղըն, 1700 նէֆէրտէն զիատէ ասքէր օ տար մէսաֆէ իւղէրինտէ թէլէֆ օլ-տու : պազը եէրլէրտէ ինսան նաչէսինտէն մէթէրիւլէր թէչէքքիւլ իթմիչ իտի : Լաքին պու գուրպանլար պօչա կիթմէտի : օն տէօրտիւնճիւ ֆըրգանըն հիւ-ճիւմը Վէյսէլ բաչայը չօգ ալտաթտը : Պու ատամ պիւթիւն կիւն զանն իթտի քի, եալընը պիր թէրաֆտան հիւճում թէհտիտի ալթընտա սըր : պիր տէ բը-րէնա Սվիաթօրուլ-Միրսքի իլէ ճէնէրալ Սգօպլէֆին չէվիրմէ գօլլարընտան թէ-մամըյա գուչատըլմըչ օլտուղունու կէօրիւնճէ սէրա մէսէ կէլտի : Պու էնլիյէթ-սիզ վէ իզթիտարսըզ Թիւրք, Շէնօլօ վէ Կուզօլօ մէվզիլէրինի միւտաֆաա ի-տէճէք եէրտէ, սօն տազիգայա գատար օրտուսունուն նըաֆընը վէ սայքի պիւ-թիւն թօքճուլարընը Սվէթի-Նիգօլա տաղընըն գարչըսընտա թութաու տուրտու :

Սաաթ տէօրտէ տօղրու օն տէօրտիւնճի ֆըրդա սօլուգ ալտը, Օսմանլարըն ճէնէնէմ կիպի աթէչի ազալտը, սօնրա պիրտէն պիրէ պիւս պիւթիւն քէսիլ-տի, վէ ասաքիրի Օսմանլիյէնին մէվզիլէրինտէն չէքիւլմէքտէ օլտուղլարը կէօ-րիւտիւ : Աճէպա սէպէպ նէ իտի : Բուս վէ տիւման իչինտէ իճրա օլունան չու մուհարէպէտէ, հէր գօլ օրտու այրը այրը հարպ իթմէքտէ վէ սայրիլէրինին եաղտըղլարընտան խապէրի օլմամագտա օլմաղլա, պունուն սէպէպի անլաչը-լամատը :

Նիհայէթ ճէնէրալ Սգօպլէֆին գօլունտա պուլունան Սթօլէթօֆ, մատ-տէնին նէ օլտուղունու ճէնէրալ Բատէքքիյէ խապէր վիրմէք իչիւն օ սըրատա վասլ օլտու : տէտի քի Օսմանլը օրտուսու սիւահընը թէսլիմ իթմէքտէ տիր, վէ պաչ դօմանտան Վէյսէլ բաչա, տաղլար իւղէրինտէ մէվզի թուլթմագտա օլան

ասքերէ տախի թէպիմ օլմագ իչիւն էմր վիրերէք , քէնտիսի տէ գըլըճընը ճէ-
նէրալ Սգօպէլէֆի թէպիմ իթմիշ տիր :

Պու բարլազ մուվաֆֆադիյէթ Բուսիալըլարըն իւչ գօլու թէրաֆընտան
տա սարֆ իտիլէն զայրէթ սայէսինտէ օլուպ , բրէնա Միրսքի Յունվար սէքիզ-
տէ Կոլզօվօ ճիհէթինտէն հիւճոււմ իտէրէք , Շիպգա էթէյինտէ օվատա օրտու
գուրմուշ օլան Օսմանլը ասքերինի քէնտիսինէ ճէլպ իյլէմիշ իտի . ճէնէրալ Բա-
աէցքի Յունվար Յտա օն տէօրտիւնճիւ ֆըրդայը վիրտիրէրէք , 22 թապուր աս-
քերի դարչըսընտա ալընտըրմըշտը . պու սուրէթլէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ , Շէնօ-
վօ ճիհէթինտէն հիւճոււմ իտէրէք , էօնիւնտէ բէք ազ տիւշման ասքերի պու-
տու , վէ գահրամանլըղա մուվաֆֆադիյէթէ նայիլ օլարագ Թիւրքլէրի էօյլէ
պիր տէհէթէ տիւշիւրտիւ քի Վէյսէլ բաշա ազլընը զայպ իտէրէք , տահա թէ-
մամըլա մաղլուպ օլմագըզըն մուգավէմէթի թաթիլ իթտիրտի : Շիմտի սաղ
ճիհէթ գօլունուսն չէճաաթլարընը հիքեայէ իտէլիմ :

Նասըլ քի էվլէլճէ պէհան իթմիշիզ տիր , ճէնէրալ Սգօպէլէֆ Յունվար
Ցտէ Շիպգա օվասընտա պուլունանագ , վէ Սվիաթօքօլզ-Միրսքինին հիւճոււմ
իթտիյի զէման քէնտիսի տախի հիւճոււմ իտէճէքտի . լաքին պու կէնճ ճէնէրալ
հէր նէ գատար սուրէթը ֆէվզէլատէտէ չալըշտը , վէ թէտապիրի մուէստիւրէ
իթթիխագ իյլտի իսէ տէ , եշվը մէքքիւրտէ Շիպգա օվասընտա պուլունուպ
տա բրէնա Միրսքի իլէ պէրապէր հիւճոււմ իտէմէտի : Միւշարիլէյի ճէնէ-
րալ Սգօպէլէֆին գօլու տէհէթլի պիր թիքիտէն եիւրիւնէմէզ օլմաղա , պա-
ղը եէրլէրտէ իւչ մէթրօ գատար եիւքսէքլիքտէ եըղըլմըշ օլան գարլարըն ա-
րասընտա պիր կէչիտ աշմաղա մէճպուր օլտու : Նէֆէրլէր սէրաբա պաշլարը-
նա գատար պու գարլարըն իչինէ պաթմագտա օլուպ , հէր եիրմի , պէշ ատրու-
տա պիր եօրկուճուլգ ալմաղա մէճպուր օլուեօրլարտը , զիրա ասլա եիւրիւն-
մէեօրտը : Խայը թօրլար գարլարըն իչինէ պաթտըղընտան , ճէնէրալ Սգօպէ-
լէֆ մէքքիւր թօրլարը մուվադգաթէն օրատա պրագմանա էմր իթտի , վէ օվա
թօրլարընը պօղաղտան կէչիրմէք միւմքինսիզ օլտուղունու կէօրիւնճէ , տէվէ-
լէրլէ տէօրթ թօք կէօթիւրմէեէ գարար վիրտի : Կապրօվատան մուխալիրին պի-
րի Բուսլարըն պօղաղլարտան էնիչինի թաֆսիլի սուրէթտէ թարիֆ իթմիշ օ-
լուպ , պու խուսուս հէր նէ գատար պիր ազ դարիպ կէօրիւնիւեօր իսէ տէ ,
Բուսլար Պալզանլար իչինտէ օ գատար հայրէթ վիրիճի իչլէր կէօրտիւլէր քի ,
պու տա հագիգաթէ մագրուն կէօրիւնմէմէսիլէ պէրապէր , սահիհ օլմաօր տա
իւքեանըն տախիլինտէ օլտուղու ճիհէթլէ , հիչ օլմագսա մէրագ իչիւն մէրգոււմ
մուխալիրին հիքեայէսինի պուրասեա նազլ իտէրիզ :

«Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ գօլու , Պալզան տաղլարընըն տէհէթլի սիւսիլէսի-
նին ճէնուպ ճիհէթի սըրթլարընտան բէք միւսթէսնա պիր աշվալ իչինտէ ին-
միշ տիր . եօլու պիր գաչ սաաթ գըսալտաճագ պիր թարիզ թային օլունոււշ
օլուպ , հալ պու քի պու թարիղին նիհանէթինտէ բէք սարք վէ ասլա պիր բա-
թիզաը կէօրիւնմէեէն զայէթ տիւք պիր եօգուշ պուլունարագ , պուրայա մու-
վասըլէթ օլունոււնճա , եիւղլէրճէ մէթրօ եիւքսէքլիքտէն գարըն իւզէրինտէն
գայարագ աշաղա ինմէքտէն պաշգա հիչ պիր չարէ օլմատըղը անալըշտը : Պու-
նունլա պէրապէր , Օսմանլըլար Բուսլարը թէքէտէ կէօրէրէք , չէտիտ պիր թօք
աթէչի եաղտըրմանա պաշլատըլար : Լաքին Սգօպէլէֆին ասքերլէրի պուլունու
տա տիյնէմէյիպ , վէ իւչ եիւղ մագթուլ վէ մէճրուն պրագարագ , վէ իւչ եիւղ

տէ գարլարն իշինտէ դայա իտէրէք , մէգքիւր հոգուչտան աշաղա գայտըլար :

« Պու գօլուն սիվարի ասքէրի , էն ուղուն եօլու թուլտու իսէ տէ , ճէ-
նէրալ Սգօպէլէֆէ մայէթինին տախի պէկիրէրի պու եօգուչտան աշաղա գայ-
տըրըլա , պունլարն եարըսը սաղ սէլիմ աշաղա եէթիչէպիլտի , վէ եարըսընն
տա քիմիսինին աեաղը գըրըլտը , քիմիսի գարլարն իշինտէ պաթտը դայա օլ-
տու : »

Պու հիքեայէտէ պէլքի տէ միւպալաղա օլտուն , լաքին Նու-Վե Թաւ նամ
Բուս դաղէթասընն պիւթիւն մուհարէպէ էանասընտա ճէնէրալ Սգօպէլէֆին
եանընտան այրըլմամը օլան մուխպիրի տախի , պու պապտէ եալտըլը պիր
մէքթուպունտա պու նօգթայը անտըրբօր : Մուխպիրի մէրգում շէօյլէ եաղը-
եօր . « Յունվար Պտէ եօլա չըգտըգ : Քիւլլիյէթի գարլա գաբլանմը օլան պիր
տաղըն թէքէսինտէ պիր եօլ աշարագ , Թիւրքլէրին աթէչի ալթընտան բէք զի-
եատէ կիւճիւքլէ եիւրիւմէքտէ իտիք : Պու տաղտան աշաղա ինմէսի բէք տէհ-
չէթլի շէյ իտի , Փագաթ Բուս ասքէրի իշին հիչ պիր մանիա եօգ տըր էֆէեա-
րը սահիհ կէօրիւնիւեօր : Տիկէր հէր հանկը միլլէթին ասքէրի օլուրսու օլտուն ,
իլէրի պիր ատըմ աթամայըլ տուրաճաղը մահալտէ , պիղիմ (Բուսլարըն) աս-
քէրլէրիմիդ ուֆագ պիր տաղ իզինտէն կէչէրլէր վէ եաղմուր կիպի իւզէրլէրի-
նէ գուրչուն եաղտըլը սըրատա տէհչէթլի ուչուրումլար իշինէ ինէրլէր իտի :
Հաֆրիյէ ասքէրի , տիւշմանըն աթէչինէ պաչգա պիր շէյլէ մուգապէլէ իթմէ-
եիպ , եօլ աշմահա չալըշմագտա իտի : Թուլթաճաղըմը եօլու անլամագ իշին
Սգօպէլէֆ վէ Գուրօբաթքին վէ Լասգօվսքի ճէնէրալլար պիր քէչֆ իճրա իթ-
տիքլէրինտէ , Օսմանը բիպտէսի կէօրիւպ աթէչ իթտի վէ Գուրօբաթքին ա-
ղըրճա վէ Լասգօվսքի խաֆիֆճէ եարալանտըլար :

« Պու քէչֆին իրթէսի կիճէսի գաղագ ալայը , տէհչէթլի ուչուրումլարտան
վէ թէքէլէրտէն կէչէրէք վէ 50 նէֆէր դայա իտէրէք , Անմէտի գարիյէսինի
իշալ իթտի : Ազ սօնրա տաղլարըն սըրթլարը տա Մուգտալ ալայը թէրաֆըն-
տան իշալ օլունուպ , պու սուրէթլէ մէգքիւր իքի ալայ Գըգանլըգ օվասընն
սաղ ճիհէթլինի գուշաթմըշ օլտուգլարընտան , Թիւրքլէրի իսթիհքեամլարընտան
տըշարի ուղրաթըպ , Շէնօվօ գարիյէսինէ գատար գօվալատըլար : Էօյլէյին Գը-
զանլըգ վատիսինին դարպ ճիհէթլինէ տօղրու պիր քէչֆ իճրա օլունուպ , օթէ-
րաֆտան բրէնա Միրսքի , վատի մէգքիւրու իքի թէրաֆտան տա ալմագ իշին
պիղիմ հարէքէթիմիդէ ույտուրումուչ պիր հարէքէթլէ իլէրիյէ տօղրու կէլմէք-
տէ իտի :

« Պիղիմ միւֆրէղէմիդ հէնուպ թէմամըլա մէրքէպլէնմիշ օլմատըլընտան ,
մէվգիլէրիմիդէ կիթտիք : »

Յունվար Յտա հէնուգ տաղլարտան թէքմիլ էնիմիշ օլմայըպ , ճէնէրալ
Սգօպէլէֆ տահա օն իքի թապուր բիատէ , պիր ալայ գաղագ սիվարիսի վէ 4
տաղ թօբու մէրքէղլէթմիշ իտի : Լաքին միւշարիլէյի ճէնէրալ , բրէնա Միրսքի-
նին իլք կիւնտէն պէրու Կուրօվօտա քէնտու քէնտույէ պրագըլըպ , պու հալ-
տէ էղիլմէսինտէն գօրգտուղունտան , վէ զաթէն տէ ճէնէրալ Բատէցքիտէն գա-
թի էմիրլէր ալմըշ պուլունտուղունտան , տէրհալ Շէնօվօ իսթիհքեամլարընա
հիւճում իթմէեէ գարար վիրտի : Պու մէվգի հայրէթ վիրէճէք սուրէթտէ միւհ-
քէմլէնմիշտի . Շէնօվօ ուֆագ պիր իսլամ գարիյէսի օլուպ , Շիպգանըն ալթըն-
տաքի օվատա վէ Գըզանլըգ եօլունտան պիր աղ ուզագ պիր մէվգիտէ պու-

լունմագտա խոր . պու գարիյէյի մուհաֆազա իթմէք իչիւն էթրաֆընտա բէք մունթագամ վէ մէթին իսթիհքեամաթ եարըլմըչտը : Լաքին Բուսար գարըլա-
րընտա Վէյսէլ բաշա կիպի բէք չօլբա պիր ճէնէրալ պուլունտուղու իչիւն բէք
մէսուտ խորլէր : Էկէր էն ատի պիր գուտրէթտէ գարըլարընտա պիր գօման-
տան պուլունմուշ օլտա խոր , Պալգանլարը կէչմիշ օլան մէգքիւր իքի գօլու
մահվ իտէպիլիրտի : Օսմանլը օրտուսու , օլտուգճա սուհուլէթլի պիր արազի
իւղէրինտէ հարէքէթ իտուպ , պու արազի իսէ բէք մահտուտ պուլունտու-
ղունտան , պիր գաչ սաաթ իչինտէ օրտուլի մէգքիւր քէնտի խաթթը միւտա-
ֆաասընըն պիր ուճունտան տիկէր ուճունա կիտէպիլիրտի . պունտան մաատա
պու օրտունուն գարըլար տա Շիպգա կէչիտի ճիհէթինտէ բէք մէթին պիր մէվ-
զի իլէ մուհաֆազա իսթիմէքտէ խոր : Իմտի Յունվար Յտէ բրէնս Միրսքի , Կու-
զօփօ ճիհէթինտէն հիւճուլ իթտիլինտէ , գարըլսնա քիւլլիյէթլի ասքէր չըգա-
րըլպ էզիլմէսի միւմքին խոր , վէ Յունվար Յտա ճէնէրալ Սգօպէլէֆ պիր գաչ
թապուրլա Շէնօփօ քէօյիւ իւղէրինէ հիւճուլ իթտիլինտէ , պու հիւճումը գահ-
րամանանէ տախի միւշարիլէյէն չօղա օթուրուլտու : Լաքին նէ չարէ քի թիւր-
քիանըն գատէրի քէնտիսինէ եավէր տէյիլ խոր : Օսմանլըլարըն էլինտէ գալան
էն էյի օրտու Շիպգա օրտուսու օլուպ , իլք Օսմանլը օրտուլարը կիպի պու օր-
տու տախի էյի նէֆէրլէրլէ թէրթիպ օլունմուշուտու . ֆագաթ գօմանտասը
էյի տէյիլտի , տիւմանիսէ տիւշմանընըն նէ մըգտարտա պուլունտուղունու ֆարդ
իթտիրմէտիլինտէն , պու ազսիլիք տէ մէգքիւր օրտու գօմանտանընըն քիֆա-
յէթսիլլիլինէ միւնգամ օլտու :

Յունվար Յտա սապահ սաաթ եէտիտէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ ասքէրինի Շէ-
նօփօ գարըլսնտա եայտը : Վլաումիր ալայը իլէ պէշ Պուլկար պէօլիւքլէրի սօլ
ճէնանտա վէ իքի թապուր ալճը , իքի թապուր Պուլկար , պիր թապուր Գա-
զան ասքէրի վէ Ուկլիշ ալայը սաղ ճէնանտա տուրտուլար : Սգօպէլէֆ քէնտի-
սի տախի տէօրթ ատէտ թօք իլէ պէրապէր օրթա եէրտէ , խաթթը հարպըն
պիր ազ կէրիսինտէ տուրտու : Սաղ ճէնահ իլէրիյէ հարէքէթ իթտիլինտէ , Օս-
մանլըլար ճէհէննէմ կիպի աթէշ եաղտըրմանա պաշլատըկլարընտան , Բուսար
տախի ալապիլտիկինէ մուգապէլէ իթտիլէր , զիրա տիւշմանլարը օրմանըն վէ
չալը չըբըլարըն իչինտէ եաեըլմըշ օլտուղունտան կէօրիւնմէօրուտու : Պիրազ
սօնրա սօլ ճէնահ աթէշին չիտտէթինտէն սարսըլարազ , բիւճաթէ պաշլար :
Մէրքէզտէ ճէնէրալ գօնթ Թօլսթօյ աղըրճա եարալանըպ տիւշէր վէ նէֆէրլէր
թէրաֆընտան գաղտըրըլպ կէօթիւրիւլիւր : Ուկլիշ ալայընըն գօմանտանը մի-
րալայ Բանիուլթին , գօլուն պուլունտուղու պու հալինտէ կէրի չէքիլմէք միւմ-
քինսիլղ օլտուղունու , վէ պունտան պէօյիւք պիր ֆէլաքէթ գուհուր իտէճէյի-
նի անլաեարազ , տէրազապ քէտի ալայընը հիւճուլ գօլու հէհէթինէ վազ ի-
տէր , վէ տէհշէթլի պիր աթէշ եաղմագտա իքէն , մէգքիւր գօլու իլէրիյէ տօղ-
րու սիւրէր : Ավճը ասքէրի իլէ Պուլկար պէօլիւքլէրի տախի սնուն արգասըն-
տան կիտէրլէր : Պու ասքէրլէր էլլի ատըմ գատար գօշտուգտան սօնրա , պիր
ազ եիւղ իւսթիւ եաթարլար վէ եինէ գալգըպ պիր ազ կիթտիքտէն սօնրա թէք-
րար օ վազիլէթտէ եաթարլար : Լաքին պու հէր պիր մօլատա էքէյիճէ մագ-
թու վէ մէճրուշլարը օլուր :

Բուսար նիհայէթ օրմանա կիրուպ , օ վագըթ Օսմանլը իսթիհքեամաթը-
նըն գուվլէթինի ֆարդ ու թէմիլղ իտէպիլտիլէր իսէ տէ , ուղուն ուղատիէ

Թէտղիդ ու քէյֆ խտէճէք վազըթ օլմատըղընտան , քէմալը զազապլա տիւշ-մանըն պիրինճի իսթիհքեամամթը իւղէրինէ հիւճոււմ իթտիլէր : Շէնօվօ իսթիհքեամամթընն պուլունտուղու մէզքիւր օրմանտա պիր չարեէք գատար տէհչէթ-լի պիր մուգաթէլէ վուզու պուշուպ , Բուսլարըն հէր սընըֆ ասքէրի նիզամիլէ ալճը , Պուլկար հէքսի գարմա գարըշ Թիւրքլէրին իւղէրինէ տիւշտիւլէր :

Գըլըճ գըլըճա վէ սիւնկիւ սիւնկիւյէ դավկա խտէեօրլար , վէ անճազ պա-զէն թիւֆէնք սէսի իշիտիլիեօրուտու , վէ նէ վազըթ սիւնկիւլէր գըլըլըեօր իտի իսէ , տիպճիքլէ մուհարէպէ խտէեօրլարտը : Բուսլար աղաճտան աղաճա , չալըտան չալըեա , մէթէրիստէն մէթէրիսէ Թիւրքլէրի գօվալահօրլար ըտը , վէ Թիւրքլէր տախի պու վահչի թաարրուգաթտան բէք զիստէ խէյֆ ու տէհչէթէ ուղրամըշլար ըտը : Պիրինճի իսթիհքեամամթ խաթթը ալընարագ , «հուրմա» նիտալարըշլա իքինճի խաթթա հիւճոււմ օլունուպ , Թիւրքլէր տախի զայրէթէ կէլմէք իչիւն «Ալլահ , Ալլահ» պաղըրմագտա իտիլէր :

Էն էվվէլ միրալայ Բանիուլթին , էլինտէ պիր պայրագ օլտուղու հալտէ , իսթիհքեամամթըն իւղէրինէ հիւճոււմ խտէրէք , չէտիտ պիր մուհարէպէտէն սօն-րա , հէտէֆ օլան իսթիհքեամ ալընտը : Սաղ թէրաֆտա պիր ալճը եիւզ պա-շըսը պիր մըգտար ասքէրլէ պէրապէր նալէհան իքի թօրու պուլունան պիր գալէնին գարշըսընտա պուլունուպ , պու գալէտէ տախի պիր թապուր մուհա-ֆըզ ասքէրի պուլունտուղունտան , մէրգոււմ եիւզ պաշը գըլըճընը գալտըրտը , վէ մէզքիւր ասքէրլէրէ խիթապէն «Եվլատարըմ , գալէյէ գօշալըմ» պաղըր-տը : Պունուն իւղէրինէ ալթմըշ նէֆէր գատար ասքէր եիւզ պաշընըն արգա-սընտան կիտուպ , էն էվվէլ պու եիւզ պաշը գալէնին եանընա վասըլ օլուր , սալգըմ տօլու օլան պիր թօրուն էօթէսինէ կէչէր վէ պու թօբա աթէշ վիր-մէք իւզըրէ պուլունան թօրնու նէֆէրինի էօլտիւրիւպ , մազկալ տէլլիլնտէն իս-թիհքեամըն իչէրիսինէ աթլար : Նէֆէրլէրի արգասընտան եէթիչիւպ , սիւնկիւ էլլէրինտէ Թիւրքլէրին իչինէ կիրէրլէր : Թիւրքլէր պու տէրէճէ զազապ ու հիտ-տէթտէն էնտ պէնտ օլարագ , քիմիսի գաշար , քիմիսի աման տէր իսէ տէ , մուհարէպէ տէհչէթի Բուսլարը օ տէրէճէ զազապա կէթիրմիշտի քի , իսթիհքեամըն իչինէ պիր տանէ պիլէ պրադմայըպ տօղարլար :

Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ տախի մէրքէղտէն հիւճոււմ խտէրէք , Պուլկարլար տա պէօյիւք պիր գալէ իւղէրինէ հիւճոււմ խտէրլէր : Օսմանլըլար հէր եէրտէ բիւ-ճաթ իտուպ սիւհաշլարընը աթարագ Գըզանլըզ եօլու իւղէրինտէ ֆիրար խտէր-լէր : Սգօպէլէֆ պու տէհչէթլի պօղկուսու կէօրէրէք , Օսմանլըլարըն բիւճա-թընը քէսմէք իչիւն արալ թարալ ալթը պէօյիւք սիվարի սէվլ խտէր : Սվիա-թօրօլ Միրսքէ տախի , րէֆիդինին մուվաֆֆանիյէթլէրինի խապէր ալարագ , Գըզանլըզա պիր ալայ ասքէր կէօնտէրմիշ օլմաղլա , ասաքիրի մէրգոււմ մէզ-քիւր շէհրի վէ եիրմի պէշ թօբ վէ քիւլլիյէթլի էրզագ զապթ իթտի : Ագըլը շաշըրմըշ օլան Աէյսէլ բաշա , պիհուտէ գաչմահա չապալայան պիր թազըմ էֆրատըն իչինտէ գալմըշ օլուպ , քէնտիսի էլլինտէ պուլունան 22 թապուր ասքէրլէ սօն պիր ճահտ իթմէյի ֆիքրինտէն պիլէ կէչիրմէտի : մէզքիւր թա-պուրլար , քէմալը չէճաթլա օն տէօրտիւնճիւ ֆըրգա ալէհինտէ մուհարէպէ իտուպ տուրմագտա իտիլէր . պէլքի տէ Բուս ասքէրինին իչինտէն պիր եօլ ա-չապիլիլըլտի , զիրա մէզքիւր Բուս ասքէրինին հէման հիչ թօրու եօղ տու , վէ եօրոււմուշ վէ միւհիմմաթը թիւքէնմիշ իտի , լաքին Աէյսէլ բաշա պունու

հիշ տիւշիւնմէտի : Պիր պէնագ պայրագ չէքտիրտի , վէ պիչարէ ասքէրի իչին հիշ պիր շարթ պիլէ թալէպ ու թէքլիֆ իթմէքսիզին զըլըճընը ճէնէրալ Սգօ-պէլէֆէ թէսլիմ իթտի : Պալատէ զիքր օլունան եիրմի իքի թապուր , տայիմա ճէնէրալ Բատէցքիյէ մուգալէմէթ իթմէքտէ պուլունտուղու ճիհէթլէ , Վէյսէլ բաշա օ թապուրլարա տա թէսլիմ օլմագ իչին էմը եօլլատը . իյիտ նէֆէրլէր , հիտտէթ ու զազապլարընտան տիթրէեէրէք մէվզիլէրինի պրագըպ , կէտիլէր էվլէլճէ սիւհլարընը թէսլիմ իթմիշ օլան արգատաշլարընըն եանընտա օվանըն իչինտէ տուրտուլար :

Բուս նէֆէրինին մուգալէմէթը չէտիտէ վէ մուէսսիրէսի իլէ ճէնէրալլա-րընըն մէհարէթի սայէսինտէ նայիլ օլունան իչպու Ֆիթուհաթտա տէօրտի բա-շա վէ սէքսէնի պէօիւք զապիթ վէ 280ի քիւշիւք զապիթ օլտուղու հալտէ , 31,500 եէսիր , 93 թօք , պէօիւք չաբտա 11 հալան թօքու , քիւլլիւյէթլու թիւֆէնք վէ միւհիմմաթ վէ մէէքիւլաթ ալընմըշ տըր : Պունտան մաատա Օս-մանլըլարըն 6,000 նէֆէրտէն զիատէ տէ մագթուլ վէ մէճրուհու օլմուշ տուր : Հալ պու քի պու մուգաֆֆէրիեէթ Բուսլարա տա ուճուգ օլմատը : Յունվարըն սէքիզլինճի կիւնքի մուհարէպէսին թէքմիլ աղըրլըղը , իւզէրինտէ օլան բրէնա Միրսքի գօլունտան տախի Յ զապիթ , 319 նէֆէր մագթուլ , վէ 49 զապիթ վէ 1754 նէֆէր մէճրուհ պուլունմուշ տուր : Քէզալլիք պիր զապիթ եարալանըպ մուսխարէն էօլմիշ վէ 17 զապիթ զէտէլէնմիշ վէ 57 նէֆէր զապլ օլմուշ տուր : Սգօպէլէֆին տախի 6 զապիթ 294 նէֆէր մագթուլ վէ 38 զապիթլէ 1190 նէֆէր մէճրուհու օլմուշ տուր :

Պու Շիպգա հարպը Բուսլար իչին պու մուհարէպէտէ էն բարլագ ֆիլթուհաթ օլտուգտան մաատա , սէմէրէսի տէ բէք զանի օլտու : Պու մուգաֆֆէրիեէթ , Թիւրքիայա Բլէֆլանըն տիւշմէսինտէն տահա զիատէ տէհչէթլի պիր սատէմէ էնտիրտի , զիրա սօն խաթթը միւտաֆաասընը պէրպատ իթտի : Պունտան սօն-րա էտիրնէ իլէ Բուս օրտուսու արասընտա արթըզ պիր թապուր պիլէ եօգ ի-տի , վէ հաթթա տէյիլ եալընըզ էտիրնէ , իլլա Սթանպօլուն պիլէ եօլու աք աչըգաթ : Ֆիլիպէ հէվալիսինէ սիւրիւլմիշ օլան սօն Օսմանլը օրտուսու արթըզ վագթ ու զէմանըյա մէգքիւր իքի չէհրէ իմտաւա դօշամագտը , վէ մուսմէլաթ իչին պիր իօթինատկեանը պուլունմատըղընտան , մէմալիքին օրթասընտա զայպ օլմուշ կիպի իտի , զիրա Բուսլար հէր եօլարը տա էլլէրինէ կէչիրմիշլէր իտի : Թիւրքիա քէնտի սիյաթ ու ֆէզահաթը իչին զէվալ պուլմագտա իտի . տէվլէ-թը միւշարիլէյհանըն իլթիմա ուսուլի իտի քի , էտիրնէյի գօլլաեաճագ օլան օրտուլու իգթիտարսըզ պիր գօմանտան էլինէ պրագմըշ իտի , վէ իշթէ պու-լգթիտարսըզ գօմանտան մէգքիւր օրտունուս պէրպատ օլմասընա սէպէպ օլ-տու :

ԲՈՒՍ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆԱ. ԵԻՒՐԻՅԻՇ ԷՄՐԻ

Պու զէմանտան մուհարէպէ խիթամ պուլմուշ սայլըր : Թիւրքիա , քէն-տիսինտէն հէր նէ թալէպ օլունաճագ օլուր իսէ վիրմէյէ հազըր օլտուղունու պէեան իտէր , հէր նասըլ օլուրսա օլուն միւթարէքէ իսթէր , լաքին Բուսլար միւթարէքէ իթմէգտէն էվլէլ մէմլէքէթին պիլ ճիւմլէ ֆէննը հարպա միւսաիտ օլան միւսիսմի նօգթալարընը իշղալ իթմէք վէ օնու աեադլարընըն ալթընտա թէմաիլյա էգիլմիշ թութմագ իսթէրլէր : Իւլքէյի տիվարիլէրիլէ տօլտուրուրլար , հէր հօլ իւղէրինտէ պէհէր սէքսէն մէթրօ մէսաֆէտէ , գաղագ օիվարիլէրի գօնագ իտէրլէր . գարշըլարընա պիր շէյ չըգըպ քէնտիլէրինի տուրտուրթմաղ . կիւրուհ կիւրուհ ֆիրարիլէրտէն պաշգա պիր քիմսէյէ թէստուիֆ իթմէգլէր . օնլար տա պուշլարը կէօրիւնճէ պօզուլուպ տաղըլըլար :

Կրան տիւք Նիգօլա Յունվարըն սէքիզինճի կիւնիւ Պօկօթտան հարէքէթ իտուպ , ումում օրտուկեանըն Լօվաշա նագլ իթմիշ իտի : Միւշարիլէյի Շիպգա ֆիւթուհաթընը իշիթտիքտէ , Թիւրքլէրին տիւշար օլտուղլարը պու ֆէլաքէթը նալէհանիտէն քէնտիլէրինի պուլմաղա զազըթլարը օլմամագ իշիւն , աքէրի սէրիան իլէրի սիւրմէք իւղրէ տէրհալ Պալգանլարտան էօթէյէ կէչմէյէ գարար վիրտի : Յունվար Կատէ Կապրօվայա վասլ օլուպ , օրատա էհալի թէրաֆընտան հիւսնիւ գապուլիլէթ պուլտու վէ օն պին Օսմանը էսիրինին օրատան կէչիպ Բուսիայա կէօթիւրիւտիւկինի կէօրտիւ : Իրթէսի կիւնի Շիպգա կէչիտինի միւրուր իտէրէք , ագշամ Գըզանլըղա մուվասըլէթ իթտի , վէ օրտուկեանը ումու միսինի օրատա գուրտու :

Պապա գօնագ , Թրօյան , Շիպգա , Խային քէօյ վէ Թվարտիցա կէչիտլէրի Բուսլարըն էլինտէ պուլունուպ , Կուրգօ , Գարցօֆ վէ Բատէցքի գօլլարը Պալգանլարը թէճավուգ իթմիշտի : Յունվարըն Կիւնտէ , Կրան տիւք Նիգօլա աքէրինի մէրքէզլիճէ Էտիրնէ իւղէրինէ եիւրիւթմէք վէ Պուկարիսթման տա իճրայի ամէլիաթը հարպիլէտէ պուլունան տիկէր Բուս գօլ օրտուլարընը ասաքիւրի մէրգումէյէ իսթինատկեան թութմագ իշիւն աթիտէքի թէրթիպաթը իճրա իլլէտի :

Կ. — Նապէրի հարպ ճէնէրալ Կուրգօնուն թանթը գօմանտաքնտա պուլունան զարպ ճիհէթի օրտուսու , Ֆիլիպէյի իշղալ իթտիլի թագտիրտէ , ումու մէն Էտիրնէ իւղէրինէ եիւրիւլիշ իտէն պէօլիւք օրտունուն սաղ գօլու մագա-

մինտա պոլուոնարագ , վէ ճէնուպտան տէօնէրէք , Հասքէօյտէն Տիմօթէգանա ազիմէթ իտէր :

2. — ձէնէրալ Գարցօֆ գօլ օրտուսունուն սիվարիսի , ճէնէրալ Սգօպէլէֆին բէտէրինին թահթը գօմանտասընա կէչէր , վէ էլինի շարգ ճիհէթի գօլ օրտուսունա վիրէրէք , Գարլօվատան սիւրաթլա Ֆիլիպէ իւղէրինէ երուրուր . պատէհու մէզքիւր շարգ օրտուսունուն սիվարիսինէ պիրլէշիպ , Կրան տիւք թէրաֆընտան վիրիլէն թալիւսթը ուսուսիլէնէ թէվֆիգան , վէ եապէրի հարպ ճէնէրալ Կուրգօնուն տօղրուտան տօղրուեա թահթը գօմանտասընտա իճրաի մուհարէպէ իտէր :

3. — ձէնէրալ Գարցօֆ գօլունուն բիատէսի Գարլօվատան հարէքէթ իտէրէք պիւա թէվազգուֆ իլէրիլէր , վէ ահվալէ կէօրէ վէ եախօտ մէզքիւր օրտունուն գօմանտասընը տէրէօտէ իտէն ճէնէրալ Կուրգօնուն էվաֆրինէ թէվֆիգան , Թիւրքլէրին եօլունու քէսմէք իչիւն եա Ֆիլիպէ վէ եախօտ Ձըրբան իւղէրինէ տօղրու կիտէր : ձէնէրալ Գարցօֆըն բիատէսի հէր հալտէ մէրքէզ գօլունուն բիշտարըլա տայիմն մուսապէրաթտա պոլուոնաճագ տըր :

4. — Մէրքէզ գօլունուն , կէնճ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ թէրաֆընտան գօմանտա օլունան բիշտարը , Յունվար իւչտէ Էսկի-Չաղրա վէ Եէնի-Չաղրա վէ Հարմանլտան կէչէրէք Էտիրնէ իւղէրինէ երուրուր . Էսկի-Չաղրա իլէ Եէնի-Չաղրայը իշղալ իթմէք , վէ Թըրնօվա վէ Հարմանլրեա կիտէն տէմիր եօլլարըն էհէմիլեթլի քէօբրիւլէրի վէ Մարիցա Նէհրի իւղէրինտէքի քէօբրիւլիւ զապթ ու իսթիլա իթմէք իւղրէ մէզքիւր բիշտար ասքէրի տէրազապ իւչ սիվարի ալայը իլէրիլէ սէվֆ իտէր : Պիրինճի սիվարի Փըրգասընըն պիրինճի լիվասը , Իմբէրաթօր մայթիլինտէ պոլուոնան ճէնէրալ Սթրուգօֆուն թահթը գօմանտասընա վազ օլունմուշ տուր :

5. — ձէնէրալ Կանէցքի թէրաֆընտան գօմանտա իտիլէն մէրքէզ գօլու , Յունվար Չտէ Կապրօվատան հարէքէթ իտէր , վէ սէքիզինճի գօլ օրտու իլէ օն ալթընճը վէ օթուզունճու բիատէ Փըրգալէրինին թօք վէ մէքքեարիլէրինին վէ ուսուսի օրտուկեահըն չըգմասընա վէ էնմէսինէ մուսալէնէթ իտէրէք , միւսքին օլտուղու մէրթէպէ չապուգ Պալգանլարը կէչէր : Պու գօլ Գըզանլըզլա հէվալիսինտէ պոլուոնան դարիլէլէրտէ մէրքէզլէնիր վէ լիվա լիվա եօլա չըգար վէ Պալգանլարտան էնմիշ պոլուոնան թօքլարը տա պէրապէր կէթիլուրիւր :

6. — Բիատէ ճէնէրալը Բատէցքիինին թահթը գօմանտասընտա պոլուոնան սօլ գօլ , թօքլարլա մէքքեարիլէրի սէրիան Շիպղատան կէչիրմէք իչին էն միւլէսիթ թէտալիլէրի իթթիլապ իտէր , պատէհու Էսկի-Չաղրա վէ Եէնի-Չաղրա թարիգիլէ Եանպօլուեա վէ օրատան տախի Թունճա վատիսի թարիգիլէ Վագօփօ վէ Էտիրնէնէ կիտէր : Յունվար իքիտէ մէզքիւր գօլուն բիշտար ասքէրի միւսքին օլտուղու մէրթէպէ չապուգ , վէ միւսքին օլուր իսէ Եէնի-Չաղրա իլէ Եանպօլու իշղալ իթմէք իչիւն հարէքէթ իտէր :

Շարգ ճիհէթի գօլ օրտուսունուն սէքիզինճի սիվարի Փըրգասընըն իւչ ալայը , պիր պաթարեա թօքլա պէրապէր Թընօվատան Բահօվիցա վէ Լէսգօվչաեա գատար օլան ճիվարլարտա թօքլանրապ , թվարտիցա պօղաղընտան տէրալ Եանպօլու վէ տահա էօթէնէ կիտէր , քի մէնսուպ օլտուղու գօլ օրտու իլէ պիրլէշսին :

7. — ձէնէրալ Պարօն Տէլլինկահազէնին թահթը էմրինտէ պոլուոնան սօլ

Եւսեփ Մեծֆրէզէսի, Իսլիմեա վէ Եանսպօլտզգու խլգալ իրմէք իշխան, Թմարտիցա պօղաղընտան Պալզան տաղլարընը միւրուր իտէր . օրտունուն սօլ եանընը վէ Պալզան կէչիտէրինտէն քէնտի էսապ վէ իսթիլնատիկահը իլէ օլան մուխապէ-րաթընը մուհաֆաղա իտէր, վէ ճէնէթալ Զիմէրմանըն գօլ օրտունունա էլ վիր-մէյէ չալըլմագ իշխէն Այտօսա դարաղօլար ճըգարըր . պունտան մաատա Պուր-կաղ իւզէրինէ տէ պիր սէլիար գօլ սէվզ իտէր :

Ճէնէրալ Բատէցքի, Ճէնէրալ Տէլլեհանազէնին գօլ օրառուսումն մուլա-
սըլէթինէ տէկին, արգա ճինէթլէրինի մաւնաֆազա իթվէք իյլան Օրէլ ալայքըր
Եանայօլուտա թէրք իտէր :

Երրմի տէօրախնճի բխարէ ֆըրդապընըն իւշ ալաջը եւսիրլէր թահթ էլ
հըֆօ կէօթիւրաիւքաէն սօհրալ Պալգանլարը կէչէր, իսլիմեա վէ համպօլու-
տա թօլանըր վէ ճէնէրալ Տէյիսիսհաւաքինն Կօլ օրօտսունա պիրլէչիը:

8. Դժբերմի ակնրնճը րիառէ ֆըրդասընըն Գօթէլ ճիհէթիստէն Թըրնօլայը
գօլլամագտա օլան միւֆթէզէլէր մուվազգաթէն Օսման ըաղարը եօղունտան կէ-
լէն ըիառէ ֆըրդասընըն եէրինէ կէչէճէքէլէր աթըր, թա քի Պուլկար ասաքլըրի
միդիէսի Հսրիէրի թէսլիմ իսուպ ալիսէթ իթսին :

Գ. — Թրքականության Զարեկիչ գառար իմ խոտտ խտն խաթթն իւզերին տէքի ապերին իշինտն խուսուսի միւֆրեղէլէր , Գրգանլըգտան կէօթիւրիւլէն էսիրլերի թահթէլ հրֆօղ նագլ իթմէլէ մէմուր օլմուշլար տըր :

10. — Դիպագա պողապընը մուհաֆազա իթմէք իշիւն օրատա խուսուզի միւֆտէղէէր թէքը օլունմուշ վէ ճէնէրաւ Լասպարէֆ տախի մէշքիւր միւֆ-
րէզէնէքէ գօմանասան թալին իտիլիշ տիր : Պու ասքէր Դիպագա պողապընը միւ-
ըուր իտէն թօք վէ մէքքէարէէրէ տէ մ՞նալէնէթ իաէճէք տիր :

11. — Ճէնէրալ Զիմմէրմանըն գօլունտան պաշգա Պալգանլաքըն պու թէ-
ըաֆընդա գալան պիւ ճիւնլէ աաքէր, շարդ ճիհէթի գօլ օրտուտունու թէշըիլ
իպուպ, Զաքէվիլին թահիթը գօմանտաաընտա պուլունաճագ տըր: Պու գօլ օր-
տու Բուսճուգ, Բաղկրատ, Էսկի-ձումաա վէ Օսման բազարընա սողրու հիւ-
ըիւեիւպ սաղ եանը իլէրլիլէ սողրու օլտուղու հալտէ, հէբաինտէն էվիլլէ Օսման
բազարընը զապլթ իթմէեէ չալըշաճագ տըր: Քէզալիբ էկէր միւնքին օլուրիսէ
պու գօլ Բաղկրատը տա զապլթ իտէր, վէ Բուսճուգլա Շումնու աքաաընտա սէ-
միւր հօլ խաթթը մուխապէրաթը իւգէրինտէ եէրլէշմէյի հէր հալտէ սայ ու զայ-
րէթ իտէր:

12. — Թունանքն սօլ գըրըսընտա պուլունան վէ եհնէ մլաշարիւլէյն Ջարե-
վէյին թանթըր ցօմանտասընտա պուլունան աաբէր, իւք Փըրսաթ եւէ կէչինճէ
Պալիզանլարըն էօթէսինաէ մէնսուպ օլտուլլարը դօլ օրտուլարընա պիրլէշէճէք
աիր:

13. — Թուրքներն աշաղը ձիհէթինտէքի ճէնէրալ Զիրմէրման դօմանտասընտա պուլուլունան գօլ օրտու, Հաճի Օղլու Բագապըճըը իւզէրինէ տօղրու իւէր հիւրիւր, պու նօգթալը միւսթահքէմէյի զապիթ իթմէհէ չալըշըր, Բուսնուզտան Վարնայա օլան տէմիր եօլու պօզար, Բրավատի իւզէրինէ իւէրէր վէ Այպըս իւէ Գարնապալթա աօղլու գարաղօլլար սէվզ խտէհք ճէնէրալ Պարօն Տէլիմիսնաւզէն, Կօլ օրտուաւնաւ էլ վիրմէյէ չալըշըր : Պու գօլ սաղ եանընր մուհափաղա իթմէք իչիւն, Սիլիսթրէյի կէօզէթմէյէ մէմուր պիր խուսուսթի գօլ ալըրըր, վէ Կէնիզ թէրափընտան արդա ճիհէթիէրինի վէ սօլ եանընր գօլլաթ-

մագ իչիւն տախի օթուղ արթննը բիտէ ֆըրգաւընըն միւֆրէզէլէրիյէ Պօզ
ղաղ քէօյ վէ Բէօսթէնէն արասընտաքի խաթթը իչղալ խտէր :

14. — Խուլթուլը մուխապէրէյի թէէմին իթմէք իչիւն պալատէ զիքը օ-
լունան թէտապիր իթթիխազ օլունուր :

15. — Գըզանըզ սանճաղընտա մուվազգաթէն պիր իտարէ թէէսիս օլու-
նուպ , իտարէյի մէղքիւրէ ումուլ էրիքեանը հարպ հէեթինտէն միրալայ իլի-
ասէվիչ ասքէրի միւտիր նասպ օլունուր : Պու իտարէնին պաշլընա իչիւ հէր
թէրաֆտա պուլունմուչ վէ էլէ կէչմիչ օլան քիւլլիյէթլի Օսմանլը էրզաղընըն
տէ ֆիթէրինի թանգիւմ իտէճէք վէ սուրէթը մունթաղամէտէ թէվզի իլլէճէք տիր :

ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕՆՈՒՆ ՖԷԼԻՊԷ ԻՍԶԵՐԻՆԷ ՏՕՂՐՈՒ ԵՒԻՐԻԻՅԱՆԻ :

ԹԱԹԱՐ-ԲԱԶԱՐՃԸՂԸՆԸՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ :

Թաշ-քէսէն մուհարէպէսինտէն սօնրա վուզու պուլան բիճաթ էսաննըն-
տա , Սիւլէյման բաշա Սօֆիայա գատար իլէրլէմիչ օլուպ , բիվանէթէ կէօրէ
Ֆունվար իքիտէ հէնուզ օրատա խոխ : Պասէհու շէհրը մէղքիւր էթրաֆընը մու-
հաֆազա թթմէք , վէ էտիրնէ տէմիր հօլունուն պաշընը գօլլամագ իչիւն թէ-
տապիրի միւպթաղիյէ իթթիխազ իթմէք իւզրէ Թաթար բազարճըղընա կիթմիչ
խոխ : Սօֆիայան Թաթար բազարճըղընա իքի թարիզլէ կիտիլէպլիլի . պիրի պիր
ազ ուզուն իսէ տէ , տիկէրինտէն տահա չօգ միւնասիպ օլուպ , ճէնուպտա Սա-
մագօվ ճիէթինտէն կէչէր . Խիկէրինտէ չըմալտէ Իթթիման շէհրինտէն վէ էս-
լաֆըն Թրօյան դաթուր թապիր իթտիքլէրի Գարուճըղ նամ մէչհուր պօղազ-
տան կէչէր : Պու քիքնճի թարիզ իւզէրինտէ պաղը իսթիքեանաթ ինչա օլու-
նուպ , Սիւլէյման բաշա օրանա պիր միւֆրէզէ աքէր վազ իլլէտիլքտէն սօնրա
Բուսլարըն Սամագօվ հօլունու պապթ իթմէյէ չալընաճաղարընը ֆարզ իտէրէք
վէ Պանեայա գատար կիտէն տէմիր հօլունու մուհաֆաղա իթմէք իսթէեէրէք ,
օն պին ասքէր վէ 28 ատէտ թօրլա կէլիպ Սամագօվտա մէվզի թութուր վէ
էթրաֆընա իսթիքեամ վիրտի : Պիր գաչ կիւն սօնրա Սօֆիա ասաքիրի մու-
հաֆաղասը տախի օրանա կէլիպ , պու աքէր էվլէլճէնազլ օլունտուղու վէչէլէ
Բատտիր հօլունտան գաչմըչ ըտր :

Սօֆիա գօմանտանը Օսման բաշա , իչէ ետրար ասքէրի , Տուպնիցատան
կէչէն տաղ բաթիգալարրնտան Սիւլէյման բաշա նէգլինէ կէթիրմիչտի : Գա-
րուճըղ վէ Սամագօվ մէվզիլէրի պրօզ Օսմանլը սիվարի միւֆրէզէլէրի թէրա-
ֆընտան քէչֆ օլունուպ , պու սիվարիլէր Սօֆիա օլասընտա եթիշտիքլէրի
Պուկար քէօյլէրինի թախրիպ իրուպ աթէչէ վիրմէքտէ խալիլ :

Ճէնէրալ Կուրգօ , քէնար ասքէրինի Սօֆիա շէհրինտէ պիր աղ իսթիրա-
հաթ իթմէք իչիւն պրաղըպ , տիւշանըն գրավթի վէ թէրթիպալթը իւզէրի-
նէ մալիւմաթ ալմագ իչիւն իլէրիյէ տօղրու պաղը քէչֆ գօլլարը սէվզ իլլէտի .
պիր քաչ կիւնտէն պէրու օ գատար չապուզ մուվաֆաղիյէթ հուսուլէ կէլ-
մէքտէ չէ Թիւրքլէք արասընտա օ գատար պէօյիւք գարըլըզլըզար զուհուր

իթմէքտէ , վէ դադէթալարն նէչը իթտիքլէրի հաւատիս պիր պիրինէ օ դատար զըտտ վէ մուխալիֆ կէլմէքտէ խտի քի , Բուսլար գարչըլարնտա տիւշմանն հագիգաթէն նէ գատար գուվլէթի պուլունտուղունու բէք կիւճ անլաեապիլմէքտէ խտիլէր . հաթթա Կուրգօ գարչըսընտա Բումէլի օրտուսունուն պաշ գօմանտանը օլտուղունու պիլմէքսիզին օն կիւն գատար գօմանտանը միւշարիլէյի Սիւլէյման բաշա իլէ մուհարէպէ իթտի , վէ իլէրուտէ տէ կէօրիւլէճէյի վէչիլէ , Ֆիլիպէ չօնիւնտէ իւշ կիւն մուհարէպէտէն սօնրա , հանկը օրտուսա դալէպէ իթտիլինի Կուրգօ հէնուղ պիլմէգտի :

Յունվար Յտէ խասսա մըզրագտար ալայընտան Սամագօվա քէչիլէ սէվգ օլունան իքի սիվարի պէօլիւլիւ , Բուսթա-Բասարէլ նամ մէվգի իլէ Գալգօլօ դարիյէսի արասընտա պիր մուգաւէմէթը շէտիտէնէ ուղրաեղպ , օրատա պէօլիւք պիր բիատէ վէ սիվարի միւֆրէգէսի պուլունտուղունու անլատըլար : Յունվար ալթըտա ելինէ օ ճիհէթէ իրսալ խտիլէն Գուպան ալայը տախի Գալգօլօ մէվգիի միւսթահքէմինի իշղալ իթմէքտէ պուլունան տիւշմանն չօնիւնտէն կէրի շէքիլմէնէ մէճպուր օլտու . Յունվար Ղտէ Վագարէլիլիլէ Իհիման արասընտա վուղու պուլան պիր թօք վէ թիւֆէնք մուհարէպէսինտէն սօնրա , զօնթ տը Պալմանն թահթը գօմանտաընտա պուլունան միւֆրէգէսին բիշտարը պիր հիւճումը սէրի իլէ Իհիմանտաքի Օսմանը բիատէ թապուրունու վէ սիվարի ալայընը տըշարը ուղրաթտը , վէ շէհըրը մէգքիւրտէ եէրլէշտիքտէն սօնրա , Մուլթիլէր չայընա գատար ասաքիլի Օսմանիլէյի մէգքիւրէյի թաագիպ իթտի իսէ տէ , օրատա Գաբուճըգ մէվգիինին իսթիհքեամ վէ ալճը խէնտէքլէրինտէ պուլունան միւֆրէգէ թէրաֆընտան թէվգըֆ օլունտու :

Պու սըրատա Թիւրքլէր—Եանի Բօիպրէն վէ Օթլուգ քէօյ թարիգիլէ թաթար բազարճըղը իւղէրինէ շէքիլմէքտէ օլան Շաքիր բաշա օրտուսու—քէնտի սաղ ճիհէթլէրի իւղէրինտէ բէյ տէր բէյ մէվգիլէրինի թախիլէ իթմէքտէ խտիլէր . վէ Յունվար ճտա Բուճ բիշտարլարը Բօիպրէն վէ Մէչգայը իշղալ իթտիլէր . իրթէսի կիւնիւ Թիւրքլէր , Օթլուգ քէօյտէն կէլէրէք հիւճում իթտիլէր , լաքին խասսա իւշիւնճիւ բիատէ Փըրգասընն ալայլարը թէրաֆընտան կէրի բիւսկիւրտիւլտիլէր վէ չօգ թէլէֆաթ վիրտիլէր :

Յունվար Յտէ Շաքիր բաշա թաթար բազարճըղընտա Սիւլէյման բաշանն ումում օրտուկեաննա վաալ օլմուշուտու :

Եվլէլքի կիւն ճէնէրալ Կուրգօ մուհարէպէնէ պաշլամըշտը : Միւշարիլէյի Բուս ճէնէրալը , Սօֆիա ասաքիլի մուհաֆըզասընն Սամագօվտա Սիւլէյման բաշա իլէ պիրլէշտիլինի , վէ Շաքիր բաշանն թաթար բազարճըղընա միւվասէլէթ իթմէք իւղրէ պուլունտուղունու պիլմէտիկինտէն , ասքէրինի պիր չօգ գօլլարա թագսիւ իթտի վէ մէգքիւր գօլլարա աթիտէքի մէմուրիկէթլէրի վիրտի :

1. — Սէքիգ թապուր բիատէ , 12 պէօլիւք սիվարի վէ 12 թօրտան իպարէթ պուլունան ճէնէրալ Վէլիաւինօվ գօլու , Բատօմիր վէ Տուպնիցատան թաթար բազարճըղընա կիտէն խաթթը քէսմէք իշիւն Սամագօվը զապթ խտէր , վէ Սօֆիա ասաքիլի մուհաֆըզասընն կիտիպ Շաքիր բաշա օրտուսու իլէ պիրլէշտիլինի մէն իլէր : Պու գօլուն բիշտար ասքէրի Յունվար ճտա Սօֆիատան չըգմըշ օլաճագ տըր : Մէգքիւր գօլ թալիին օլունան մագսէտէ իրտիքտէն սօնրա , Պանեա թարիգիլէ թաթար բազարճըղը իւղէրինէ տօղրու եիւրիւր , վէ էկէր Թիւրքլէր մէվգիի մէգքիւրը մուհաֆաղա իթմէնէ գարար վիրտիլէր իսէ ,

օրաեա հիւճում իտէճէք օլան գօնթ Շուալօֆ գօլունա մուալէնէթ իտէր , վէ տիւշմանըն սօլ եանը վէ արգա ճիհէթլէրի իւղէրինէ իճրաի ամէլիաթ իտէրէք մուալէնէթլը մէգքիւրէտէ պուլունուր , վէ գօնթ Շուալօֆ գօլու տա Իհթիմա- նըն իչէրիսինտէն կէչէրէք շօտէ եօլունու թութար :

2. — Եսպէրը հարպ ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆուն 30 թապուր բիատէ , 68 թօք վէ 12 պէօլիւք սիվարիտէն իպարէթ պուլունան գօլու Յունվար 11տէ Սօֆիատան Ծիլիպէեէ կիտէն շօտէնին իւղէրինտէ քեային Վապարէլի գարիյէ- սինին գուրպինտէ մէրքէզլէնմիշ օլմաղլա , ճէնէրալ Վէլիամիօֆըն գօլուլա թէչէքքիւ իտէն սիբէրին մուհաֆազասը թահթընտա օլտուղու հալտէ , Իհթի- ման թարիգիյէ Գաբուճըգ մէվգիի իւղէրինէ տօղրու եիւրիւր :

3. — Ճէնէրալ Շիլտնէր-Շուլտնէրին 6 թապուր բիատէ վէ 8 թօքտան իւ պարէթ օլան գօլու , Յունվար 11տէ Մահօլօտա մէրքէզլէնիպ վէ բիշտար աս- քէրի 2էրօլօտա պուլունտուղու հալտէ , Գաբուճըգ մէվգիինին սաղ եանը վէ արգա ճիհէթլէրինէ տօղրու կիտէր , վէ պու սուրէթլէ գօնթ Շուալօֆ գօլու- նա մուալէնէթ իթմիշ օլուր :

4. — Ճէնէրալ Պարօն Գրիւտնէրին 24 թապուր բիատէ , 58 թօք , վէ 16 պէօլիւք սիվարիտէն իպարէթ օլան գօլու , Դեկտեմբեր 11տէ Օթլուգ քէօյտէ մէրքէզլէնիպ , Թաթար բազարճըղընա տօղրու ամէլիաթընա միւպաչըրէթ իտէր վէ ասըլ մագսէտի Գաբուճըգ մէվգիինին արգա ճիհէթլէրինէ թէնտիտ իթմէք վէ միւմքին օլուր իսէ , պիլճիւմլէ բիճաթ թարիգիի թէմամըլա քէսմէք տիւր :

Բիատէ աքէրի , Մէրիճ վատիօինէ տօղրու կիտէն սիվարինին արգասըն- տան եիւրիւեէրէք , Դեկտեմբեր 12տէ էօյլէ պիր եան մէվգի իչղալ իտէր քի , հէմ Թիւրքլէրին Թրօյան գաբուլարընտա պուլունան մէվգիի միւսթահքէմինին արգա թէրաֆլարընա հիւճում իտէպիլիւր , հէմ անլէրին բիճաթ իթտիյի զէման եան ճիհէթինէ հիւճում իտէպիլիւր , վէ հէմ տէ ասաքիի Օսմանիյէ Բուս սիվա- րիսի իւղէրինէ տիւշտիկի թագտիրտէ մէգքիւր սիվարիյէ մուալէնէթ իթմէեէ հազըր վէ ամատէ պուլունուր :

Գըրգ տէօրթ պէօլիւքտէն վէ 20 գըթա աթըլ թօքտան իպարէթ օլան սիվարի ասքէրի տախի , գօլ օրտունուն Սամագօվ վէ Օթլուգ քէօյտէ վուգու գուլաճագ ամէլիաթընն խիթամընտան սօնրա , տէրագապ իքի գօլ իւղրէ Մէ- բիճ վատիսինտէն չըգաճագ , վէ Գաբուճըգ մէվգիինտէ պուլունան ասքէրին պիլ ճիւմլէ թարիգի բիճաթըն քէսմէք իչիւն , վէ բիատէ գօլարընըն ասաքի- րի Օսմանիյէի մէրգումէեէ վասլ օլուպ գուշաթմաղա վագըթլարը օլմագ իւղ- րէ ընլարը ալվընտըրմագ իչիւն , մէվգիի մէգքիւրուն արգա թէրաֆլարընտա մէվգի թուլթաճագ տըր :

5. — Եէտի պուչուգ բիատէ թապուրունտան վէ 12 թօքտան վէ 2 պէօ- լիւք սիվարիտէն իպարէթ պուլունան միրալայ գօնթ Գօմարօվսքի գօլու , տէ- րագապ Սլաթիցատան հարէքէթ խուպ , ճէնէրալ Գարցօֆըն գօլ օրտունունա պիլլէչմէք իչիւն Բահմանը վէ Թէքքէ իւղէրինէ տօղրու կիտէր :

Ճէնէրալ Արնօլտինին թահթը գօմանտասընտա պուլունուպ , սէքիզ խաս- սա թապուրունտան ըն տէօրթ թօքտան վէ սէքիզ սիվարի պէօլիւլիւնտէն ի- պարէթ օլան պիր միւֆրէզէ , Բուս օրտունունուն արտ թէրաֆլարընը մուհա- ֆաղա իթմէքտէ վէ Սօֆիա չէհրինի իչղալ իյլէմէքտէ իտի : Սըրպ օրտունու չաֆըզ բաշայը ալվընտըրտըղը իչին , մէգքիւր միւֆրէզէնին իչի չօդ հաֆիֆլէչմիշտի :

Անաքիւրի մերդուռէն դարձուցիմադ իշխն ու հեղաշինտ Թիւրքերէն հէման
հիշ պիւր ապէքի պուռնանաերայ, հալ պու քի Յունվար 29տա Կուրդօնուն ա-
ղիմէթինտէն սօնրա օն պէշ կիւն գատար մէղքիւր միւֆրէղէ խայլիճէ իշ կէօր-
միւշ տիւր :

Եւք կիւնիւ իւշ թապուր բխտէ, պիւր ալայ սիվարի վէ իւշ թօրտան ի-
պարէթ օլան պիւր Օսմանլը միւֆրէղէսի, Եյրի-Բալանգատան կէշէրէք իշէրիւէ-
միշ, վէ Խարգօվ մըղրագատար պէօլիւյիւ Քիւսթէնտիլտէն տըշարը չըգարապ
քէնտիլի իշգալ իթմիշաի . պաւ մըղրագատար պէօլիւյիւ տախի, պիւր մագթուլը
վէ պիւր տէ մէճըպէք օլտուղու հալտէ, Բատօմիւր իւղէրինէ տօղրու չէքիլտի :

Իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Արնօլտի, Բատօմիւր ճէնէրալ Պարօն Մէյէնտօր-
ֆը սէվօ իթտի վէ պիւր թապուր խասսա բխտէսիլէ իքի թապուր ավճը ա-
քէրի ք վէ օն ատէտ թօք վէ իքի պէօլիւք Խարգօվ մըղրագատար պէրապէր
վիւրտի :

Յունվարն 28ինտէ մըղրագատար դարաղօլլար տիւշմանն իշէրի դարաղօլ-
լարնը Աթրուսա ըրմաղընն էօթէսինէ աթաղլար, վէ տաղ բաթիլգաթէրինտէն
40 քիլօմէթրօ գատար զահմէթլի պիւր եօլ էիւրիւմիւշ օլան մէղքիւր խասսա
Թապուրու. Գօնէփօտա Աթրուսա ըրմաղընն կէշիտիլի իշգալ իթտի վէ ըրմաղըն
էթրօֆընտա խէնտէքլէր վէ իսթիւքէսմար եարարադ մէղքիւր կէշիտէ թադ-
վիյէթ վիւրտի :

Յունվարն 29նտա ճէնէրալ Պարօն Մէյէնտօրֆ, Օսմանլըլարն Քիւսթէն-
տիլտէն Եյրի-Բալանգա իւղէրինէ տօղրու խաթթը ըիւճաթընը պիւր չէվիւրմէ
հարէքէթիլէ քէսմէք իշխն, մէղքիւր խասսա թապուրուսու վէ իւշ թօք վէ
եարըմ մըղրագատար սիվարի պէօլիւյիւ իրսալ իթտի : Գալան սիվարիլէր տախի,
Օսմանլըլարն քօլ եանը իւղէրինէ հիւճուս իթմէք իւղէր չօնէֆին տահա զիյա-
տէ ծօլունա տօղրու սէվօ օլունտուլար, վէ չէվիւրմէ հարէքէթիլի իճրա իտէ-
ճէք օլան դօլլար հարէքէթէ պաշլայընճա, գալան ապէրին տախի ճէպէտէն
տիւշմանն իւղէրինէ հիւճուս իթմէսինէ գարար վիւրտի . լաքին ճէնէրալ Պա-
րօն Մէյէնտօրֆ « խասսա թապուրուսուն հարէքէթի անճաղ աղշամա իճրա օ-
լունաղաղընը մէղքիւր թապուրուս գօմանտապրնտան խապէր ալարադ, վէ Օս-
մանլըլարն աա բիճաթ իթմէքէ նիյէթիլէրի օլտուղունտան, Թօրլարընը կէօ-
թիւրմէքտէ օլտուղլարընը կէօրէրէք, սաաթ տօրթտէ պիւրինճի ավճը թադ
պուրուսա վէ սէքիլինճի աթլը պաթքրեապընա ճէպէտէն Քիւսթէնտիլին իւ-
ղէրինէ հիւճուս իթմէքէ վէ Խարգօվն իքի մըղրագատար պէօլիւյիւ մէվգիլի
մէղքիւրուն սաղ եանը իւղէրինէ հիւճուս իթմէքէ էմօ վիւրտի :

Մըղրագատարլար քիւսթալա պիւր ճէսարէթլէ Թիւրքերէն իւղէրինէ տիւ-
շիւպ օղարալ չէհրէ կիրտիլէր, արգալարընտան խասսա ավճը թապուրու տա
կէլիպ, տիւշմանը սիւնիլի իլէ խանէլէրտէն տըշարը օղրաթտը : Թիւրքէր
գաշտըլար վէ Բուալարա իքի պալրադ վէ եիւղ նէֆէր Լսիր պրաղտըլար քէ-
ղալիք մէյտանը մօհարէպէտէ տախի 130 մագթուլ պրաղտըլար : Մըղրագատար-
լար, Օսմանլըլարը Եյրի-Բալանգա եօլու ուղէրինտէ թապիպ իտուպ, նիհա-
էթ կիճէ իւպթէ կէլիշ օլտուղունտան թապիպտէն ֆէրաղէթ իթմէքէ էմօ
պաթըլար : Իշթէ Քիւսթէնտիլ մօհարէպէսի պունտան իպարէթ օլտու :

Պիք աղ եօլարտա գիքը օլունան թէրթիպաթ մուճիպինճէ, ճէնէրալ Վէ-
լիսմինօֆըն գօլու Յունվար ալթըտա Սօֆիատան հարէքէթ իթմէք օլմաղա

իբի կիւն սօնրա Սամազօլ չօսէսի իւզէրինտէ Գալգօօ գաղթյեանէ վաղ Եւտու , վէ օ կիւնիւ Զումուրլուտա պիւ Օսմանլը միւֆրէ գէսիլէ մուհարէպէ իթտի : ձէնէրալ Վէլիամինօֆ մէզքիւր միւֆրէ գէյի Նօվօնէլօ եօլուննա տօղրու թաաղիպ խոււպ , օրատարի պօղաղըն Էօնիւնտէքի տաղարըն արթըննա պիւլուննան Օսմանլը աւքէրի թէքաֆընտան թէվգիֆ Քլունտու :

Ազլամ սաաթ պէշտէ Վէլիամինօֆըն աւքէրի պիւ խալլի Եմր վէ Գաղլարիան կէշմիշ օլտուղու ճիհէթլէ բէք եօրկուս օլտուղունտան , կիճէյի իշլիւմէք իւզրէ օրաւարտա տուրտու Ե Ազլամ ճէնէրալ Վէլիամինօֆ Պուլիարլար վասէթասըլլա էօնտէ պուլուննան իսթիւքեամաթ հազղընտա մուֆասալ ման լիւմաթ ալտը : Իսթիւքեամաթը մէզքիւրէ Տրահօչին թարիքիլէ Երօտմալօտան Նօվօնէլօյա գատար իսթիտատ իտէրէք , Իսքէր վատիսինի թէմաթըլլա մուհաֆազա իթմէքտէ օլտուղունտան , պու վաղիյէ կիտէպիլմէք իշիւն Սամազօլը էլտէ իթմէք լաղըմ ըտը :

Պու մալիւմաթլարըն իւզէրինտէ վէ գարարաշտրըլան բլանա թէվֆիգէն , ճէնէրալ Վէլիամինօֆ Յունվար Ծտա Իսքէր վատիսի թարիքիլէ պիւ միւֆրէ գէսիլէ իտէրէք , տիւշմանըն մէվգիլէրի իւզէրինտէ հիւճոււմ իթտի . մէզքիւր միւֆրէ գէսիլէ տէօրթ թապուրտան իպաթէթ օլուպ , ճէնէրալ Բաժիշէվաքինին թաթթը գօմանտարիտալ պուլիւնմազտա օլտուղու հալտէ , պիւր նէվի սիքէր օլաճազ իթտիւշմանըն ճէպիշտի ալէյինտէ պիւր Եիւմալիշ իճրա թաթէճէքտի Ե պու օրրատա տիկէր պիւր միւֆրէ գէսիլէ տաթի Նօվօնէլօյա իրսալ օլունուպ , պու միւֆրէ գէսիլէ թաթթար բազարճըլը եօլունտա Սամանլըլարըն իսթթըր բիւճաթը իւզէրինտէ կիտէճէքտի : ձէնէրալ Բաժիշէվաքինին միւֆրէ գէսիլէ , դանէթ գահմէթ վէ մէշազգաթթա պիւր մեզտար եիւրիւմիւքտէն սօնրա , Զլօգուշաթա հանըլարազ , էօլլէտէն իբի սաաթ սօնրա Օսմանլըլար թիւֆէնք մուհարէպէսինտէ թուլթուշտու . ազլամըն սաաթ պէշտէ տաթիշ հէննէք տէվաթ իթմէքտէ իքէն , պիւր Օսմանլը միւքեալէմէ մէմուրու կէլիպ միւթարէքէ ազտ օլունտուղունու խանպէր վիրտի : Պու հալատիս Բուօլարը թատճիւպէ պրազտը , լաքին աթէյի քէսմէտիլէր : Զլօգուշաթա մուհարէպէ պաշլաարղը դէման Նօվօնէլօնա տաթի պաշլաարղ օլունու , թաթար բազարճըլընա տօղրու կիտէն ճէնէրալ Զէրէվին գօլմ 150 քիշի զայպ իթտիքտէն սօնրա , բէք չօգ իսթիւքեամաթ վէ 150 Էսիր ալմըշտը . պիւր տէ տիկէր պիւր միւքեալէմէ մէմուրու տաթիկէլիպ Բիւսլարղա թիւքէր արաւընտա պիւր միւթարէքէ ազտ օլունտուղունու խանպէր վիրտի վէ աթէյի տուրտուրթտու :

Կրան տիւք Նիգօլանըն Նիլէթի , Տէրաաաթթաթ տուրմաթման պաշլաարղ պիւր շէյ օլմաուղըլը , հէր նէ գաթար պիւթիւն Բուա օրտուտունտա հէք քէն անլատը իսէ տէ , Բաժիշէվաքի վէ Զէրէվին ճէնէրալլար իսթիւք միւքեալէմէ մէմուրաարըն կէթիթաթիլէրի պէօլլէ պիւր գաթի հալատիստէ տէ ինանմաթա միւքին տէլիտի : Պինաթն ալէյի ճէնէրալ Կուրգօթա քէյ ալիպլ օլունուպ , 10 Յունվարտա Բուօլար պիւր իշ իճրաարնտա պուլունմաթըլլար :

Իշթէ մէզքիւր միւթարէքէ վազաաար շունտան իպաթէթ իտի :

Սօֆիանըն ալընմաթ խապէրի իւզէրինտէ թէմամըլլա տէհշէթէ տիւքաթի օլմուշ օլան Օսմանլը հիւքիւմէթի , տօղրուտան տօղրուէպ Կրան տիւք Եիւքօլաւտան պիւր միւթարէքէ թաթէպ իթմէյէ գարար վիթիւշ Եիւմալղա , դանն իտէր իտիքի , քէնտի միւքեալէմէ մէմուրաարը Բուսիա պաշլ գօմանտաարըն Եմանընա

կիթտիքտէ, միւթարէքէ տէ ագտ խտիւմիշ օլուր. պու միւլահազանա մէպնի մէմուրիյնի մէրգումէի տիւշմանն ումումի օրտուկեահնա իրսալ իթտիյի աւրատա, պիլ ճիւմէ գօմանտանլարնա տա թաթիլի մուխասէմաթ իթմէք իչիւն էմրէր եօլլատը: Հիւքիւմէթի Սէնիյէ տիւշիւնմէլի խտի քի, պիր ղալիպին միւլթարէքէ իմզասընը կէճիքտիրմէքտէ մէնֆաաթը օլտուգտա, օ միւլթարէքէ չապուճագ ագտ օլունմազ, վէ իշթէ պու սէպէպտէն տօլայը Կուրգօ, ճէնէրալ Վէլիամինօֆա էմր իրսալ իթտի քի, պունտան պէօյլէ Թիւրքլէրին թէպլիղ իթտիքլէրի հաւատիսլէրէ գուլագ ասմայըպ, տէրագապ իլէրի երուրիւմէեէ պաշլասըն:

Յունվար 11տէ ճէնէրալ Վէլիամինօֆ խապէր ալտը քի Սամագօլ գօլ օրտուսու, վուգու պուլան թաթիլտէն իսթիֆատէ իտէրէք, շէհրի վէ իսթիհքեաւմաթը թախիյէ իթմիշ տիր: Տէրագապ իքի գօլ ասքէրի թօբլայըպ, շօսէ թաքիգինտէն սէվզ իտէրէք, Սամագօլը թէճաւուզ իթտի վէ կէլտի կիճէյի Սիւբաշտա իմրար իլլէտի: Իրթէսի կիւնիւ Տուպնիցա թէրաֆլնտան պիր պասզըն վուգու պուլամագ իչիւն, սիւարիսինի գարիյէի մէքքիւրէ եօլու իւզէրինէ իրսալ իտէրէք, քէնտիսի Թիւրքլէրին արգասընտան գօվալամանա պաշլատը: Օ վագըթ Բուսլարըն կէօղիւնէ պիր մէնզարէ աշըլըպ, պու մէնզարէ միւլթարէքէնին ագտ օլունմասընա գատար կէօղլէրինին էօնիւնտէն գալգմանաճագտը: շէօյլէ քի Ձէրքէսլէր քէօյլէրի աթէշէ վիրմէքտէ օլմաղլա, ուֆուզըն հէր թէրաֆլնտա հարիգ տիւմանընտան պաշգա պիր շէյ կէօրիւնմէեօր խտի, էհալի գաթլ օլունմագտա խտի, եօլլար տօնմուշ վէ եախօտ աճլըգտան վէ սէֆալէթտէն էօլմիւշ ատամլարըն նաշէլէրիլլէ տօլու խտի, պիր չօգ արապալար գըրըլըպ եօլլարըն եանընտա պուլունան ուշուրուվարա տիւշմիւշ խտի, հէր թէրաֆտա խարապիյէթ, հէր թէրաֆտա գըրկընլըգ, նիհայէթ տիւշման թէրաֆլնտան հիւճոււմ վէ թասալլուլթ օլունան պիր մէմէքէթտէ հէր նէ մուսիպէթ օլապիւլիր իսէ վար խտի: պիլ ճիւմէ Միւսլիմանլար մէմէքէթլէրինի թէրք իթմէեէ մէճպուր օլտուգլարընտան, Խրիսթիանլարտան ախըը ինթիգամ իթմէքտէ խտիլէր, հալ պու քի Խրիսթիանլար տա ֆիրար իթմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլուսնուեօրլար խտի: Միւսլիմանլար էլլէրինէ կէչէնի սէրաբա խարապ վէ գաթլ իտիեօրլար խտի, ղիրա պու տէֆա հիւքիւմէթը Օսմանիյէնին օլ թէրաֆլարա ալտէթ իթմէեէճէյինի, վէ պու հալտէ արթըգ թախրիպ վէ թէլէֆտէ պիր շէյ ղայպ իթմէյէճէքլէրինի քէշֆ ու թէֆէքքիւր իթմէքտէ խտիլէր:

Ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլու, պիր համէտէ 32 քիլօմէթրօլըգ պիր եօլ ալըպ, պու եօլուն իւզէրինտէ իւշ տաղ վարտը վէ հէր պուզ իլէ մէսթուր խտի: մէքքիւր գօլ Պանեպա միւվասէլէթ խոււպ, ֆագաթ Թիւրքլէրէ եէթիչէմէտի, ղիրա օնլար խալի իլէրլէմիշլէր խտի: Մահալը մէքքիւրտէ խասսանն Յինլանտիա ալայընը պուլտու, քի պու ալայ իլք կիւնիւ գօնթ Շուալօֆ թէրաֆլնտան Խիթիմանտան իրսալ օլունմուշ խտի: Յունվար 13տէ չաֆագ սէօքէր սէօքմէզ մէքքիւր գօլ տիւշմանը թաագիպ իթմէեէ պաշլատը վէ Ձիմնիշացայա վասլ օլմագ իչիւն ագշամըն սաաթ 10 նա գատար երուրիւտի: պու գատար երուրիւմէյէ մուգապիլ եինէ տիւշմանը էլտէ իտէմէտի: Մէքքիւր գօլ Յունվար 14տէ մուհարէպէ իթմէք իչիւն մահալը մէքքիւրտէ էմր ալտը:

Պու նագլ իթտիլիմիզ շէյլէր ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլու տաիրէսի տախիլինտէ վուգու պուլամագտա իքէն, ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆըն ասքէրի տախի

հանդէս բերել պաշտօնը ըստի, Պու ասքէր իբր տաղ սիւսիլէսինստէն կէշէնէք օլուպ
պառ Յիւսիլէրին Գարուճըգտա եղուլունան իքինճիսինտէ պէօյլէք միւշքիլաթ
վարտը : Պու տաղըն եծգուշու հէր նէ գատար գըսսա խէ տէ , բէք զահմէթի
տիր վէ Մէրիճ վատիսինէ էնիշի տանի տահա միւշքիլ տիր , խուսուսիլէ նէ վա-
գըթ քի եծտա պուղ վար տըր :

Յունվար Գտա ճէնէրալ Շուալօֆուն գօլու , թային օլունան հարաքեա-
թին իճրասընա միւպաշէրէթ խուուպ , Յունվար 11տէ իքինճի խասսա բիյատէ
ֆըրդանընտան իպարէթ օլան բիշտար , Ինթիման պօղաղըն կէշիպ շէհր մէգ-
քիւրէ վասլ Ելտու , վէ շէհրի թէմամըյլա խարապ պուլտու : Եվլէրին նըսֆըն-
տան զհատէսի աթէշլէ մահվ օլմուշ , վէ տիկէրլէրի գիյր ու զէպէր օլմուշտու :
Պալկարարն կիրանպահա էշեալարըն վէ սայրէսինի պուլմագ իշիւն գաբու-
լաի գըրըլմըշ վէ հէր թաթալար գօթաթըմըշտը : Եհալիսինն էքսէրիսի , Սօ-
ֆիանըն Թիւրքլէր թէրաֆընտան թախլիյէ օլունտուղունու իշիտինճէ , քէնտի-
լէրի տէ սըղըրդարընը ալըպ տաղլարա գաշմըշլարտը . Եհալի մէգքիւրէտէն Ի-
նատ խուուպ գալան եիւզ գատար նուֆուն գաթիլ օլունմուշտուտու : Ձէրքէսլէր
պիր գատընը քէօզ աթէշ իւզէրինէ կաթըրմըշլարտը քի քարասընը նլրէտէ սագ-
լատընընը սէօյլէթսինլէր . պու պիշարէ գատըն ագճէսինին նէրէտէ օլտուղու-
նու նէօյլէտիյինտէ , զալիւ Ձէրքէսլէր աթէշին իւզէրինտէն պէրի շէքմէյի ու-
նութտուգլարընտան , գարը սաղ սաղ եանմըշ տըր :

Խասսա իքինճի բիատէ ֆըրգասը , կիճէյի Ինթիմանտա կէշիրմէք իւմիւ-
տինտէ իտի , լաքին ճէնէրալ Շուալօֆ , քէնտի բիշտար սիվարիսինին գօման-
տանը պուլունան գօնթ Պալմէնտէն , Թիւրքլէրին Գարուճըգ մէվգիլինի թաթ-
վիէ իթաթլէրինի վէ Սամագօլ օրտուսունուն բիճաթ իթտիյինի խապէր ալա-
բագ , շու միւսաիտ անվալտէն իսթիֆպտէ իթմէք իշիւն , տահա պիր զայրէթ
իթմէլէրինի ասքէրինտէն թալէպ իթտի , զիրա մուճաիլէյի գօնթ Պալմէն մէգ-
քիւր Սամագօլ օրտուսունուն Պանիայա տօղրու բիճաթընը մէն ու գաթ իթ-
մէք բէք էլղէմ օլտուղունու խտտա վէ իսրար իթմէքտէ իտի : Ֆիսխանտա ա-
լայը տէրալ Պանիայա միւթէվէճճիհէն հարէքէթ խուուպ , ֆագաթ գլալուզու
եօլու շաշըրթտը վէ կիճէ տէ իւսթէ կէլտիյինտէն , Վէսէլլիցա նամ մահալտէ
սուրմնդա մէճպուր օլտու : Մէվքիւր ալայ իրթէսի կիւնիւ Պանիայա միւվա-
սէթէթ իտէրէք , նասլ քի պալատէ զիքր օլունմուշ տուր , մուաթխարէն Վէլի-
ամինօֆըն գօլու կէլիպ ալայը մէգքիւրու օրատա պուլտու : Չիքր օլունան ի-
քինճի ֆըրգանըն գալան զըմը Գարուճըգ կիթմէք իւզրէ եօլա բէվան օլուպ
հէր նէ գատար եօրուլտու խէ տէ , թօրլարընը էլ իլէ մէվգիլէրին թէրէլէրինէ
շէքէրէք օն պէշ քիլօմէթրօ տահա եօլ ալտը , վէ օ հալտէ կիճէ բէք կէճ հէր-
էշէպիլտի :

Յունվար 12տէ գօնթ տը Պալմէնին բիշտար սիվարիսի Վէթրէնօմօ նամ
մահալի իշղալ իտէրէք , տէրագապ Սարըմ պէյ տէմիր եօլ սթասիօնը թաթիլի-
րիէ Թաթար բաղարճըղը վէ Ջիմէխնաեա տօղրու իքի գարաղօլ գօլարը սէվգ
իթմի : Պիրինճի գարաղօլ Պագուլա գարիյիսինէ գատար հիշ պիր Թիւրքէ թէ-
սաթիւֆ իթմէյիպ , իքինճիսի կիճէ նակէհան Սարըմ պէյ սթասիօնու իւզէրինէ
հիւճնուլ իթտի վէ բէք չօգ էսիր ալտը , պուշլար Սամագօլտան բիճաթ իթ-
մէքտէ օլան գօլա մէնսուպ Սամանլը նէֆէրլէրի օլուպ , մէգքիւր գօլտան էվ-
վէ մէվքիւր սթասիօնա վասլ օլմուշլարտը :

Գօնթ տը Պալմէն , Զիմինա գորպիւնտէքի տաղարտա բուսուեա եաթմազ իչիւն պիր միւֆրէզէ իրսալ իտէրէք , բիատէ վէ սիվարի վէ թօքճուսու պուլունան մէգքիւր Օսմանլը գօլունու ավարա իթմէեէ վէ եիւրիւլիչինի կէճիքթիւրմէեէ չալըչտը : Լաքին իքի պէօլիւք տրակօն սիվարիսի նճ եաբապիլիւր իտի . Թիւրքլէր , եան ճիհէթլէրինտէ իքի բիատէ թապուրու եալըպ , գօրգուսուդ բէրվասըզ կէչտիլէր : Գօնթ տը Պալմէն թէքրար իվթէտի քի , էկէր Օսմանլը օրտուսուսուն ըրճաթընը մէն վէ գաթ իթմէք միւրատ օլունուր իսէ , տէրագապ բիատէ ասքէրի իլէրիլէտիւսին : Պագաթ ինսանըն ճահտընա տա պիր հուտուտ վար տըր . Գօնթ Շուալօֆ գօլու , էվլէլքի կիւն 43 քիլօմէթրօ գասար մէսաֆէ գաթ իթտիյի վէ Գաբուճըգտան եօգուչ եօգարը չըգտըղը իչիւն եօրուլմուչ օլտուղունտան , Յունվար 12տէ սապահ սաաթ օնտան էվլէլ եօլա չըգամատը : Պու գօլ հէր նէ գատար թօրլարընը , պուդ պաղլամըչ օլան պիր եօլտան աչաղա էնտիրտի իսէ տէ , տուրմագազըն օն պէչ սաաթ եիւրիւլէրէք անճագ 2(1) քիլօմէթրօլուդ մէսաֆէյի գաթ իթտի , վէ ազչամ կէճ վագըթ անճագ Վէթրէնօվօ նամ մահալէ վասլ օլտու :

Պու էսնատէ Օսմանլը գօլարը միւթէմատիլէն կէչմէքտէ օլուպ , ճէնէրալ Կուրգօ տիւշմանա եէթիչէմէտիյի իչիւն մէեուս օլտուղունտան , պէրապէր թօք օլմագազըն սիւրաթլէ իլէրիլէ եիւրիւլմէրինի բիչտար ալայլարընա էմր իլէտի :

Մօսկուա ալայընըն իւչ թապուրու ազչամ սաաթ ալթըտա Վէթրէնօվօ եա վասլ օլարագ , պիր ազ տուրտուգտան սօնրա հարէքէթ քիթի , պէրապէր իքի թօք կէթիւրտիւ վէ տաղարտան կէչէրէք Զիմինա իւզէրինէ տօղրու կիթտի : Պիր ազ էվլէլ Գօնթ տը Պալմէն , բիատէնին եագլաչտըղընը խապէր ալարագ , սիվարիսին Պագուլա իւզէրինէ սէվգ իթտիքի , գաթէն իքի պէօլիւք սիվարիսի օրատա տիւշմէն իլէ թուլթուչմուչտը : Սիվարի ասքէրինտէն ազ սօնրա մէգքիւր Մօսկուա ալայընըն տէօրտիւնճիւ թապուրու վէ Տօն գագազլարընըն ալթընճը պաթարեասը կէլտի :

Սամագօվ օրտուսու , Թաթար բագարճըղընա տօղրու գաչարագ , միւթէմատիլէն չօսէ պոլունտան կիթմէքտէ օլուպ , Մօսկուա ալայը տախի օրտույի մէգքիւրէ եէթիչէմէեէ չալըչմագտա իտի իսէ տէ , պիր խայլի մանիայէ ուղրատը . չէօյլէ քի տիք պայըրլարա վէ պիր խայլի ուֆագ ըրմագլարա բասթ կէլտի , վէ պու ըրմագլարըն տա կէչիտլէրինտէ : պէլէ գատար սու վարտը . պու սէպէպտէն մէգքիւր ալայ , Գօնթ Պալմէնին տրակօնլարը թէրաֆընտան իչղալ օլունան մէվգիլէ կիճէ վասլ օլտու : Իրթէսի կիւնիւ Յունվար 13տէ մէգքիւր ալայ չօսէ իւզէրինէ տէօքիւլտիւքտէ , պիւթիւն Օսմանլը օրտուսու կէչմիչ օլտուղունտան , պիր ուֆագ Օսմանլը միւֆրէզէսինէ անճագ եէթիչէպիլտի :

Օ կիւնիւ ճէնէրալ Շիլտնէր-Շուլտնէր իլէ ճէնէրալ պարօն Գրիւտնէրին գօլարը տախի , Թիւրքլէրին Պանեա վէ Օթլուդ քէօյ մէվգիլէրինի թախիլէ իթտիքլէրինի խապէր ալարագ , հարէքէթէ պաչլատըլար : Պու գօլար տա տիկէրլէրի կիպի քէնտի թօրլարընը էլ իլէ տաղարա չէքիպ կէթիւրտիւլէր , լաքին չօլուդ տիւշմանա թէսատիւֆ իթմէտիլէր : Յունվար 14տէ մէգքիւր գօլարըն սիվարիսի , ըրճաթ իտէն Օսմանլը գօլունուս արգալարընը Օթլուդ քէօյտէ թաաղիպ իթտի , վէ 13իւնտէ ճէնէրալ Գրասնօֆուս թահթը գօմանտասընա տա օլան բիչտար ասքէրի գըլըճիլ Տանիչ Պէյլի գարիլէսինի գապթ իլէ եիւրիւլիւլէն տէվամ իտէրէք , Սէրայ քէօյիւնիւ տախի թահթը իչղալէ ալար :

Պարօն Գրիւտնէրին վէ ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին գօլլարը , վէ ճէնէրալ Գը-
լօթտըն պիւ ճիւմլէ սիւվարիսի , Սէմէթըիտէ Մէրիճ չայընըն կէչիտինի թուլթմագ
իչիւն սէվգ ու իրսալ իտիւմիշ օլան մէզքիւր բիշտար իլէ Աթտէրիսան տրակօն-
լարընըն վէ իքի թօքուն հիմայէլէրի թահթընտա Մէրիճին սօլ գըհընընտա ,
Թաթար բազարճըղընըն չըմալ վէ չըմալի շարգի ճիհէթինտէ միքէզլէնտիլէր :

Յունվարըն 13/ւնճիւ ազչաւըսը , ճէնէրալ Կուրգօ պիզզաթ ասքէրինին
ճէպհէսի իւզէրինտէ պիր քէշֆի ումումի իճրա իլլէտիլինտէն սօնրա , Թիւրք-
լէրին սուրէթը ճիտտիլէտէ Թաթար բազարճըղընը մուհաֆազա իթմէք նիլլէթին-
տէ պուլունմատըղլարընը ֆարգ իթտի : Իշթէ ֆիլ հազիգա վուզուաթ շուն-
տան իպարէթ իտի : Սիւլէյման բաշա , ճէնէրալ Գարցօֆուն Թրօյան կէչիտինի
սըզըշտըրտըղընը վէ Կիօքսա վատիսի թարիգիլլէ Ֆիլիպէ իւզէրինէ եւրիւմէք-
տէ օլտուղունու խապէր ալմըշտը : Պունուն իւզէրինէ բաշա միւշարիլլէյ հիւ-
տաֆաա իչիւն թէտարիքեաթը ազիմէտէ պուլունմուշ օլտուղու Սամագօվ վէ
Գաբուճըգտան բիճաթ իթտի : Սիւլէյման բաշա Թաթար բազարճըղընը պունտան
զիատէ միւտաֆաա իթմէք իսթէմէեօր իտի . էսասը ամէլիաթ իթթիխազ վէ
ինթիխապ իթմիշ օլտուղու շէհրէ իմտատա գօշմագ քէնտիսի իչիւն էն մուհիմ
չէյ իտի : Օրտուսունու իքի գըսմա թագսիմ իտուպ , Արապ գօնագ վէ Սօֆի-
ատան կէլէն եօրկուն ասքէրինի էվվէլ էմիրտէ Ֆիլիպէ իւզէրինէ սօղրու սէվգ
իթտի , վէ Ֆուատ բաշա Եանպօլու վէ Ֆիլիպէ տէմիր եօլու իլէ Շումիւտան
կէթիրմիշ օլտուղու թագէ ասքէրին իչինտէն ինթիխապ օլունան օթուզ դա-
տար թապուրլա բիճաթը մէզքիւրէյի մուհաֆազաեա մէմուր օլտու : Ճէնէրալ
Կուրգօ պունու ֆարգ ու թէմէիզ իտինճէ , իրթէսի Յունվար օն տէօրտիւնճիւ
կիւնիւ իչիւն ասքէրինէ աթիտէքի թէրթիպաթը վիրտի . 1. Պարօն Գրիւտնէ-
րին գօլու շաֆագ սէօքտիւքտէ եօլա չըգար , Չէրնօկօլ նամ մէվգիտէ շօսէ
իւզէրինէ չըգար , վէ տիւշմանըն Ֆիլիպէեէ սօղրու բիճաթընը քէսմէք իչիւն
արգասընը գօվալար . 2. Չէրնօկօլ հէվալիսինտէ պուլունան պիւ ճիւմլէ սիւվարի
Տօղան քէօյիւն ճէնուպի շարգի ճիհէթինտէքի շօսէ իւզէրինտէն կիտէր , տիւշ-
մանըն բիճաթընը տուրտուրուր վէ գօլլարըն եէթիշմէսինէ վագըթ վիրիւր : Պուն-
տան մատաա սիւվարի ասքէրի Չէրնօկօլ , Չէրէրլի վէ Ֆիլիպէ արասընտաքի եօլ-
լարը քէշֆ իտէր վէ տէմիր եօլ իլէ թէլէկրաֆը պօզար . 3. ճէնէրալ Շիւտնէր-
Շուլտնէրին գօլու Սէրայ քէօյիւ իլէ Մասլագ քէօյիւ արասընտա իճրայի ամէ-
լիաթ իտէր . 4. ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆուն գօլու սապահ սաաթ եէտիտէ Պա-
զուլա նամ մէվգիտէն չըգարագ , չըմալ ճիհէթինտէն Թաթար բազարճըղընը գու-
շաթմագ իւզրէ իճրաի ամէլիաթ իտէր վէ շէհրին էօնիւնտէ զայիֆ պիր սիբէրլիք
ասքէր պրագըր . 5. ճէնէրալ Վէլիաւմինօֆուն գօլու , խասսա Մօսկուա վէ Ֆին-
լանտիա ալայլարըլա թահքիմ օլունարագ , Էսկի-Գօզա վէ Շէհր-Գազալլի վէ
Ջիմչինայը թէրք իտէր , վէ շէհրի ճէնուպ թէրաֆընտան գուշաթմագա չալը-
շըր : Եկէր տիւշման կիճէ շէհրի պրագմըշ իսէ , ճէնէրալ Գրիւտնէրին գօլու տա
շօսէյի պրաղըպ , սօղրու Չէրէրլի իւզէրինէ եւրիւր :

Կիճէ Բուսլար հիչ րահաթ իթմէտիլէր . Թիւրքլէր Թաթար բազարճըղընը
էօնիւնտէ Գօզլու տէրէ իւզէրինէ աթըլան քէօքրիւնիւն տուպասընը դալտըր-
մըշ օլտուզլարընտան , գօնթ Շուալօֆ եէնիտէն վագ իթտիրտի : Պատէհու գա-
րաղօլլար , Թիւրք սիւվարիսինին հէր թէրաֆտան չէքիլմէքտէ օլտուղունու վէ
Ֆուատ բաշանըն տախի շէհրի թախլիլլէ իթտիյիսի խապէր վիրտիլլէրինտէն ,

Գօնթ Շուալօֆ քէնտի գօլունու եօլա չրգարտար, վէ հիչ պիր Թիւֆէնք ամ մագսըզըն Թաթար բազարճըղընա կիրտի:

Լաքին Բուս ապքերինին չէնր մէղքիւրէ տուխուլինտէ, տէնէթլի հաւրիզլի տէօրթ Թէրաֆը սարլըչաք: Խանլէր վէ չարըլար հէր ամէչ իչինտէ իտի, 15,000 նուֆուս գատար էհալիսի պուլունան պու շէնր Պուկարիսթանըն էն իւմրանլը վէ զէնկին շէնրլէրինտէն պիրի իտի, պունտան մաստա օրատա Սօֆիա վէ Արապ գօնագ վէ Սիւլէյման քաշա օրտուլարը իչին էրլւլէթլու էրզագ վէ մուհիմթաթ իտխալ օլունմուշուտու: պունլարը գալտըրմագ իչին վագըթ օլմատըղընտան վէ Ֆուատ քաշա տախի էրզագ վէ միւհիմթաթ մէղքիւրէնին տիւչման էլինէ տիւչմէսինի իսթէմէտիլինտէն, տէմիր եօլ սթա-սիօնունտա պուլունան պէչ կիւզ սանտըզ բէթրօլ կազընը աչտըրտը վէ Ձէք քէսլէքէ պիւթիւն էվլէրին վէ տիւքեանլարըն գանասլարընը վէ էօնլէրինի կազ իլէ ըսլաթտը: Կազ պիւթտիքտէ գաթրան սիւքտիւրտիւ, վէ շէնրին հէր Թէրաֆընտան եանկըն զուհուր իտէրլք, տէնէթլի պիր սիւրաթ իլէ եաեըլտը: Պիւս-լիմանլար քէնտի մուգատտէս պինալարընա պիլէ զըյտըլար: շէնր մէղքիւր էս-կիտէն Պուկարլարըն եէտինտէն ալընտըղը զէման թէլէթ օլմուշ օլան Միւսլի-ման պէչ էվլիանըն թիւրպէսինէ տէ ամէչ վիրտիլէր: Պունլար արթըզ պուրա-լարա ավտէթ իտէճլ քէրինի ումմաեօրլարտը չալ պու քի հէր նէ գատար պու գատար եագմաեա եըգմաեա չապալատըլար իսէ տէ, ելինէ էրզագըն պիր զըս-մը պօզուլմատը: Ալէվ, քիւլլիլէթլու պուղտայ եըղընլարընը իւզէրինտէն կէ-չէրէք, սալթ պիր ազ իւսթիւնիւ գալուրմուշ տուր: պու գալուրմուշ զըսմ իւսթտէն գալտըրըլտըղը կիպի, ալթընտան բէք թէմիլ պուղտայ պուլունտու: Բիրինճ, արքա, եուլաֆ վէ հաթթա օթ վէ սաման տախի պէօլլէ օլտու, վէ ճէնէրալ Կուրդօնուն օրտուսու պօլ պօլ թօըլատը վէ էրզագընը թէտարիք իթտի:

Գօնթ Շուալօֆ, ապքերինի պու եանկըն եըզընթըլարընը իչինտէ իւքեան իթտիլէմէգտի: շէնրին իչինտէն կէչտի վէ Ֆիլիպէ եօլու իւզէրինտէ տուրտու: ճէնէրալ Ալլիաֆինօֆ տախի քէնտի գօլու իլէ օրաեա կիտիպ սասքիրի մէք գումէյէ պիրլէչմէեէ էմը ալտը:

Պու սըրատա ճէնէրալ պարօն Գլօտթըն 14 պէօլլէք սիվարի վէ 6 թօք-տան իպարէթ պուլունան միւֆրէզլէսի, Գօնայէ Տուվան քէօյտէն կէչէթէք վէ մըզրագտար ալալընը Տօղան քէօյէ իրսալ իտէրէք Ձէրնօկօլտան Թաթար բա-զարճըղընա տօղրու կիթմէքտէ իտի:

Սէքիլ սիվարի պէօլլիւիւ իլէ իքի Թօքտան իպարէթ օլուպ, խասսա տը-րպիօն գօմանտանը միրալայ Գօվալէվսքինին թանթը գօմանտասընտպ պուլու-նան պիր միւֆրէզլէ, շէնր մէղքիւր գուրպինտէ պուլունան տէմիր եօլունու գապթ իթմէք մէմուրիլէթլիլէ Գուրու քէօյտէն Ձէքէրի թարիգիլէ ֆիլպէեէ տօղրու իրսալ օլունտու: Պիրինճի միւֆրէզլէ երիւրիւտիլլէ էմանտէ խապէք ալ-տը քի, Թիւրքլէր շօսէ իւզէրինտէ կէօրիւնմէմիլլէրտի: Պուկարլար տա խա-պէր վիրտիլէր քի, տիւչմէն Թաթար բազարճըղընը Թախլիլէ իթմիլլէր տիւ: Ֆիլհագիգա սապահ սաաթ օն պիրտէ մէղքիւր միւֆրէզլէ Թիւրքլէրին պիր նի-չանէսինի պիլէ կէօրմէքսիլլին շօսէ իւզէրինէ չըգտը: Օսմանլար իսէ գաչմագ իչին Մէրիճին օ պիր գըբըսընա կէչմիլլէր, վէ չալը քէնտիլէրինէ սիքէր թաթ-մուշլար ըտը:

Թիւրքլէրին ասըլ ըիճաթ թարիգինի պուլպագ իչին տէրպապ Մէրիճինէ

զէրինէ վէ տահա ուղաղա պիր խալի քէշֆ գոյարը երսալ օլունտու , վէ քաջ սօնըա պիւթիւն սիվարի միւֆրէզէսի , բիաթէ գօլլարընըն թաթար բազարընը կէշիւն օլտուգլարընը իշիտէնէք , տէօրթ նալ Ֆիւիպէ իւզէրինէ տօղրու եիւրիւտիւ , Ա վաղըթ էյիճէ կէօրտիւ քի , Ֆուսառ բաշա օրտուսունուն բիւտէ , սիվարի , թօքնու վէ մէքեարէճի գօլլարը Մէրիճին սաղ զընըսը իւզէրինտէ իբի եօլտան , եանի տէմիր եօլ իլէ Բօտօք տաղլարընըն էթրաֆընտան կիտէն թաւրիգտէն եիւրիւմէքտէ իտիլէր :

Անգըիւր սիվարի միւֆրէզէսի Ֆիւիպէնէ եաղլաշմագաալ օլտուգլունտան , սօլ ճիւէթինտէն թօք սէսի ալտը , Պու թօք սէսի միրալաջ Գօվալէվաքինին միւֆրէզէսինտէն կէլմէքտէ օլուպ , մէքըիւր միւֆրէզէ Չէրքէսլէրի Չէրքէլիտէն տըշարը ուղարաթըպ , չըմալ ճիւէթինտէն չէնրէ եաղլաշմըն օլմաղլա , օրատա իւշ թապուր Օսմանը ասքէրինէ թէսատիւֆ իթմիշտի :

Պարօն Գլգաթըն սիվարիսի քանալ պիւրաթընճա Ֆիւիպէնէ տօղրու կիտէնէք , չէնրին գարչըսընա եէթիշտի վէ Չէրքէսլէրի Ֆիւիպէի հէր Թէրաֆրան պթիշէ վիւրմիշ օլտուգլարընը կէօրտիւ : Ըրմաղըն էօթէ թէրաֆընտա Բօտօք տաղլարընըն պօլուպապ , Օսմանը գօլլարը հատսըզ հիսապսըզ եիւրիւմէքտէ օլուպ , Բուս սիվարիսինի կէքրտիւքճէ , տահա աճէլէ Ֆիւրար իթմէքտէ վէ պուսէպէպէ քէն ցէնր քէն սաֆլարը գարմապարըն օլմագտա իտի , չէլէ եօլար պօզկունլուգ էպէքէրիւնէ պօլուք իտի : արապալար , գըրըզ թօք սանտըզարը , գօլալ գաշմագ իշիւն աթըլմըն սիւալար , գար իւզէրինտէ սիւրիւքլէնէն եարալըլար վէ կէրի գալմըն նէֆէրլէր , սօուգտան , եօրկունլուգտան վէ մէյուսիէթտէն էօլէնլէր :

Ասաթ իւշ պուշուգտա Ֆիւիպէ թէրէլէրինէ եէրլէշթիւրիւն թօրլար Բուս սիվարիսի իւզէրինէ աթէշ իթմէքտէ պաշլալըպ , Մէրիճին սօլ զընըսընտա քէալին մահալլէլէրի իշլալ իթմէքտէ օլան պիր խալի թապուրլար տալի , քէնարտա պուլունան խանէլէրին գարչըսընտա եանըլտըլար : Բուս սիվարիսի իբի թօք վազ իտէրէք տուքաու , վէ չէնրի շարգ ճիւէթինտէն չէվիրմէք վէ Ետիլնէյէ կիտէն տէմիր եօլունու գապթ իթմէք իւզրէ միրալալ Գօվալէվաքինին միւֆրէզէսինէ պիթիւշմէք իշիւն սօլ ճիւէթէ տօղրու կիթտի :

Լաքին օրատա սալթի կէշիւմէզ պիր մանիայէ ուղըատը , պու մէվգիտէ չէսէ եօլու բիրինճիւրլէր իշինտէն կէշիպ , պու բիրինճիւրլէր իսէ ասըլ ելըտէն պիր արչըն գատար եիւքսէք իտիլէր : չալ պու քի միւֆրէզէ օ եօլա կիրտի իսէ տէ , պէշ ալթը թօք իւզէրինէ շիտտէթլի աթէշ եաղտըրտըղընտան , թապալվուրունտան վազ կէշիպ թէքրար շօսէ իւզէրինէ չըգմաղա մէնպուր օլտու : Գօսթէ քէօյ թէրքսինտէ արթըզ բիրինճիւք գալմատըղընտան , օ ճիւէթէ տօղրու կիթտի վէ ագշամա գարիլէյի մէքըիւրէնէ միւվասէլէթ իլլտի : Ֆիւիպէ գարչըսընտա շօսէ իւզէրինտէ եալընըզ բիշտար ասքէրինի պրազըպ , օ տա ալթը արալօն պէօլիւկիւ իլէ իբի թօքտան իպարէթ իտի :

Պալտաէ զիբը օլունտուղու վէշի իլէ միրալալ Գօվալէվաքինին միւֆրէզէսի իւշ թապուր բիտաէ ասքէրինէ թէսատիւֆ իթտիլինտան , օ տա Մէրիճի կէշմէք իշիւն պիր կէշիտ պուլմագ իւզրէ Ֆիւիպէնին շարգ ճիւէթինէ խալի սէյեար գարաղօլ իրգալ իլլէտիլինտէն սօնրա , Սարըճ գարիլէսի իւզէրինէ չէքիտի :

Սիվարի ապէրի պու սուրէթլէ Ֆիւիպէ գարուլտընա գատար տէշէթ սաշտըղը վէ չէնրի չէվիրմէքտէ պաշլատըղը հալտէ , ճէնէրալ գօնթ Դուալգիուն

բիստէ ասքէրի Մէրիճին սօլ գըրըսը իւզէրինտէ , սաղ գըրըսընտա Փիրար իթ-
մէքտէ օլան Ֆուստ բաշա օրտուսունա սիւրաթլա եթիշմէնէ չալըչմագտա ,
վէ նէվէնմա մուվաֆֆադ օլմագտա խոի : Գօնթ Շուալօֆ պիր թապուր բիս-
տէ վէ իքի թապուր կրնատիյէ Սիրէզիքէ իրսալ իթմիշ , վէ Թիւրքլիւրին բիւ-
ճաթընը քէսմէք վէ Գատը քէօյէ աօղրու թաադիպ իթմէք իչիւն մէզքիւր իւչ
թապուրուն գօմանտանընա էմր վիրմիշտի : Գէնտիսի տէ սէքիզ թապուր աս-
քէր վէ օն ալթը թօբլա սօլ գըրընըն շօսէսի պօյունա կիթմէքտէ խոի : Միւ-
մայիւէյճ գօնթ Շուալօֆուն գօլու Ատաքէօյ-Խան նամ մէվգիյէ թադարուպ
իթտիլինտէ , ըրմաղըն էօթէ թէրաֆընտա պուլունան սէյեար գարաղօլարը
խապէր վիրտիլէր քի , տիւշման կալիպա Մէրիճին սաղ գըրըսընտա քեային Ա-
տա քէօյիւնի իշղալ իթմէք նիլէթիլէ , գարիյէյի մէզքիւրէ իւզէրինտէ աօղրու
կիթմէք իսթէեօր : Պու գարիյէտէն գաշան վէ ըրմաղըն իչինէ աթըլարադ էօյ-
լէճէ սույու կէչէն պիր խայլի Պուլկարլար , սէյեար գարաղօլարընըն մալիւմա-
թընը կէիպ իսպաթ ու թաատիզ իթտիլէր . չայըն կէչիտիլնտէն կէչմէքտէ օլան
պիշարէ գատընլարա պունլարըն մէմէլէրինտէ պուլունան մասուվարըն նիտա
վէ հայգըրըչլարը վէ եիւզէրինտէ կէօրիվէն էսէրը խէվֆ ու տէհչէթ , Թիւրք-
լէրին եազըն պուլունտուղունու իսպաթ իթմէնէ քեաֆի խոի :

Մէզքիւր Ատա քէօյ մէվգիինին Ֆլինը հարպճա պէօյիւք էհէմիլեթի վար
ըտը : Սօլ գըրըտաքի շօսէ մէվգիի մէզքիւրէն էքիյիճէ եազըն օլտուղունտան ,
էկէր Ֆուստ բաշա գարիյէյի մէզքիւրէյի գապթ իթմէնէ մուվաֆֆադ օլտա
խոի պիլէ , Բուսլարըն եիւրիւյիշինի պիր գաշ գըթա թօք տուրտութմայա քի-
ֆայէթ իթմէգտի : Եկէր Թիւրքլէր բիճաթլէրինի մուվաֆֆադիլէթլէ իքմալ իթ-
մէք իսթէեօրլար խոի խէ , մէվգիի մէզքիւրը իշղալ իթմէլէրի լազըմ ըտը . քէ-
զալիք էկէր Բուսլար Թիւրքլէրէն եթիշմէք իւմիտ խտեօրլար խոի խէ , պուն-
լարըն տա մէվգիի մէզքիւրը թութմալարը լազըմ կէլիր խոի : Տիմէք օլուեօր քի
իքի օրտունուն տա թաթար բազարճըղընտան պէրի թաադիպ մուհարէպէսի օ
նօգթատա նէթիճէքէզիլ օլաճագտը : Թիւրքլէր Բուսլարտան սօնրա օրաեա
վալ օլտուլար վէ պու խուսուս քէնտիլէրի իչիւն պիր Ֆէլաքէթ օլտու :

Գօնթ Շուալօֆ պիր տագիգա պիլէ դայպ իթմէքսիզին իքի խասսա ավճը
թապուրընա , շօսլի պրազըպ Մէրիճին կէչիտիլնտէն կէչմէք , վէ Ատա քէօյիւնի
իշղալ իթմէք իչիւն էմր վիրտի . ճէսուր վէ իյիտ ավճը ասքէրլէրի քէնտի նու-
ֆուզլու գօմանտանլարընըն էմրինի պիւա թէրէտտիւտ իճրա իթտիլէր , վէ Մէ-
րիճին իւզէրինտէ թութմուշ օլան խնճէ պիր պուզը կէօյիւսլէրի իլէ գըրտըլար .
պու սուրէթլէ չայըն սույու պէլլէրինտէ գատար օլտուղու վէ սօուգ պէշ ալթը
տէրլէճէ սըֆըրտան աշաղա պուլունտուղու վէ բօրեադ բիւզկեարը շիտտէթլէ
էստիյի թագտիրտէ , Յունվար օն տէօրթտէ՝ մէզքիւր սույու կէչտիլէր : Էթթէ-
քի գըրեա կէչէր կէչմէք Ատա քէօյիւնիւ իշղալ իթտիլէր , վէ արգալարընտան
տա տիկէր ասքէրլէր վէ պաթարեալար եթիշտիլէր : Օսմանլըլար գարիյէյի
մէզքիւրէյի Բուսլարա իշղալ իթտիրմէմէք իչիւն պիր թէճրիւպէ պիլէ իթմէտի-
լէր . անճագ շօսէնէ աօղրու տէօնիւպ , հարէքէթտէ պուլունան Բուսլարըն
գարըչըսընտա հարպ նիզաւը իւզրէ տիզիլմէքլէ քիֆայէթ իթտիլէր , Հէլէ քի
կիճէ իւսթէ կէլտիլնտէն վէ նէֆէրաթ կիւնտիւզ 37 քիլօմէթրօ եօլ եիւրիւ-
միւշ օլմաղլա , բէք եօրկուն վէ բէք ըսլագ օլտուղունտան , Բուսլար տուրմա-
ղա մէճպուր օլտուլար :

Իշթէ Մէրիճին սէվահիլինտէ Յունվար 14ինճի կիւնքի մուհարէպէ պուսուրէթլէ խիթամ պուլտու : Բուսլար Թիւրքլէրէ եէրիշմիշ օլտուգլարնտան , Թիւրքլէր պունտան պէօյլէ րիճաթլա ֆիրար իթմէեէ մէճպուր խիլէր :

Կուրգօնուն ասքէրի օ ագչամ աթիտէքի մէվգիլէրի թուլտու :

1. — Ճէնէրալ Գլօտթըն սիվարիսինին , սէքիզ պէօլիւքլէ իքի թօրտան իւպարէթ պիր բիշտարը , Սարիճ քէօյիւնտէ , վէ ալթը պէօլիւքլէ իքի թօրտան միւրէքքէպ տիկէր պիր բիշտարը տախի Հաճի Ալի տէյլիթմէնինին շարգ ճիհէթինտէ շօսէ իւզէրինտէ վարտը . պիր գարաղօլ գօրտօնը Մէրիճին սօլ գըհըսընտան Ձէքէրլի շօսէսինէ գատար Ֆիլիպէյի գուշաթմըշտը , վէ մէգքիւր սիվարինին գըսիը ազէմի տէ — քի օն տէօրթ պէօլիւք վէ տէօրթ թօր ըտը — Գօսթէ քէօյիւնտէ պուլունուեօրուտու :

2. — Ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆուն վար իտի Ա. սէքիզ թապուր , տէօրթ թօր վէ իքի պուշուգ սիվարի պէօլիւլիւ Ատա քէօյիւնտէ . Բ. մա թօրքու 12 թապուր Ատա քէօյ-Խան իլէ Թաթար բազարճըղը արասընտաքի շօսէ իւզէրինտէ . Գ. պիր խասսա լիվասը , պիր մըգտար հաֆրիյէ ասքէրի , Լիթուանիա ալայը վէ եէտի պաթարեա թօր Գօնարէ Տուվան նամ քէօյտէ :

3. — Ճէնէրալ Վէլիամինօֆ գօլուննն Թաթար բազարճըղը գուրպլինտէ 8 թապուր բիատէ վէ մա թօրքու եէտի պէօլիւք սիվարիսի վարտը :

4. — Ճէնէրալ Շիլտնէր-Շուլտնէր գօլունուն Տօղան քէօյիւնտէ պէշ թապուր բիատէ վէ տէօրթ թօրու պուլունուեօրուտու :

5. — Ճէնէրալ պարօն Գրիւտնէր գօլունուն Ձէլօքէցտէ 18 թապուր բիատէ , տէօրթ պէօլիւք սիվարի վէ 36 թօրու մէվճուտ ըտը :



ԻԻԶ ԿԻԻՆԼԻԻԲ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ . ՊԻՐԻՆՃԻ ԿԻԻՆԲԻ ՀԱՐՊ .

ԳԱՏԸԲԷՕՅԼԷ ԱՅՐԱՆԼԸ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷՍԻ .

Թաթար բազարճըգտա Սիւլէյման բաշա խապէր ալմըշտը քի , ճէնէրալ Գարցօֆ Թրօյան կէչիտինի միրուր իթմիշ տիր , վէ Կիօքսա վատիսի թարիգիլէ խաթթը րիճաթը գաթ օլունուր գօրգուտուլա բաշաի միւշարիլէյի աքալ թաբալ Ֆիլիպէյէ կէլմիշտի : Պուրատա տախի պիր չօգ պաշգա հավատիսլէր ալտը . Շիպգա օրտուսու էսիր տիւշմիւշ իտի , վէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին սիվարիսի Էտիրնէնէ եագլաշմըշտը : Պու Թիւրք կէչմիշի խաթըրլաեարագ , խրիթիւյան ճէնէրալ Գլադգաննն նասիհաթլարընը ֆիքրինէ կէթիրտի , վէ պու նասիհաթլարը միւթէքէպալիրանէ րէտտ խոուպ տիյնէմէտիյինէ աճը աճը թէէսսիւֆ իթտի : Հիշ պիր օրտու ճէնէրալընն ահվալի , պու սըրա Սիւլէյման բաշաննն օլտուղու գատար աճըղը օլմամըշ տըր : Ֆիլիպէտէ սայքի 20,000 քիշիսի վարտը , վէ Ֆուպտ բաշա տախի 15,000 ասքէր կէթիրիեօր իտի . Արապ գօնագ , Սօֆիա , Թաթար բազարճըգ օրտուլարըլա Թունա գալէլէրինտէն կէլէն իմտատ ասքէրինտէն անճագ 35,000 նէֆէր գալմըշ ըտը , պունլարըն տա մատտի վէ մանէվի հալի նէ ֆէնա իտի : Պու օրտու Թիւրքիաննն սօն օրտու :

նաե վէ մուգ փայլէ մէջ իչիւն սոն իւրիւնի իտի : Պու օրտուկու նէ եաքմալը , նէ-
րէեէ կէթիւրմը : Եկէր Էտիրնէտէ Էզլէլճէ Եմարըմը իտի Էքմանմաթ Էրգա-
սընտա պոլլուճուսա իտի , Էքմանմաթ պիր Էլէլլա ճլմալիլի , մուսալլաթլար Էլր
նէ գատար տա օլսալար ուզուճ մուտտէթ ալլընտըրըլապիլիլի վէ Սթանպոլ մու-
հաֆաղա օլմանապիլիլի իտի , լաքին պու օրտու Սիւլէյման բաշա սալէսինտէ
Ճիլիսպէտէ պուլլուճուսա գտա իտի , վէ բայիթախթը մուհաֆաղա իթմէք շէթլէ
տուրտուճ , քէնտիսի պիլէ Էօլլէ պիր հալմէ իտի քի , գալթուլմասը հէման
միւլլաթլար կիլի իտի : Արգասընտա Կուրքօսըն ալթմըշ Էթմիշ պին տէմիր
կիլի նէֆէրի պուլլուճուսա իտի , քի պու Էմքէր իւլ հաթիթանտա պէրի Էլի-
լա իտի Էրաճաթ պէօլլաք իշէր կէթրմէքտէ իտի , մէքէր Ծամանը օրտուսու-
նուճ Էօսիւնտէ Էլիճէ պիր իտի իտի իտի , օնտան տա ճէնէրալ
Բանէքընիլ օրտուսու կէլմէքտէ իտի :

Սիւլէյման բաշա քէնտի վաթանընա իթտիլի ֆէնալըր Էլթէ օ վագրթ
անլմաթ : Քէնտիսի Մէհմէտ Ալի բաշա իթաթ իթմէէրէք Ծաման բա-
շանըն տիւլմէսինէ ալթալ օլմուլ իտի , քէնտիսի պիլ ճիւլէ գօմանտալըլա-
րըն րապըթա ու իմիլիլաթըն պօզմուլ իտի , քէնտի Բուսարըն զալէպէ վէ
մահլ իթաթիլի օրտուլարը Նիպլատա , Արապ գօնագտա վէ Սօֆիատա տուր-
տուրթմուլ իտի , քէնտիսի Էտիրնէյի մուտաֆաանը պրազմիլ իտի , վէ Էքմէ
քէնտիսի Թիւրքիսին սօն օրտուսուճ շու շիմտիքի հալը մէկուսիլէթէ կի-
րիֆթար իթմիլ իտի : Մէմէքէթիլին հէր ֆէլաքէթիլտէ Սիւլէյման բաշանըն
մէնհուլ թէէսիլի պուլլուճուսա գտա վէ կէթրմէքտէ իտի , վէ շիմտի արթըք
հէր շէյ սալքի զալալ օլուլ պիլթաիլի սըրատա վիճաճըլա շիւրէմիլ միւլթէ-
էզլի օլմագտա իտի :

Ծամանը օրտուսուճ գուրթարմագ իչիւն եալընըք պիր թէճրիւպէ գալ-
մըշտը : Սթանիմագա եօլուճտան վէ Տիւթիլգայա կիտէն ֆէնա թարիլէրտէն
պիր թիճաթ թէճրիւպէ իթմէլի իտի , Էկէր պու ճիհէթտէն մուվաֆֆագիլէթէ
նալիլ օլուճմագա պիլէ : տաղլարտան Ալ տէնիլէ տօղու կիտիլէպիլիլի վէ օ-
րատա տօնանմա կէլիլ աքէրի Սթանպոլա նագլ իտէպիլիլիլի : Ֆուատ բաշա
Սիւլէյման բաշա պիրլէլմէէ չալընագտա իթէն , միւլարիլէյ պաշ գօման-
տան զիքր օլուճան մագսէտէ մէպնի Ֆիլիպէյի թախլիլէ իթմէք : վէ աքէրինի
Սթանիմագա եօլուճուճ ազընտա Պէլէլիլիլի պօզազընըն մէտիսալիլիլի հաթիմ
ժըն բէք գուլլէթլի պիր միլգիլէ կէթիւրմէք իլին թէտապիլիլի Ֆալլմէյի իթ-
թիլիլիլիլի : Քէլա Ֆիւատ բաշա տալի Յուսուֆ 15ինճի կիւնիւ սապահ
լալըն քէնտի թիճաթընա տէվաթ իթմէք , վէ Սթան րոմազընըն պօլլուճալ պիր
միլթէրէ աքէրինի մուհաֆաղա իլլէմէք իւզրէ , թէտապիլիլի միւլթմագիլէյի իթ-
թիլիլիլիլի իթմիլ :

ճէնէրալ Կուրքօ Յուսուֆ օն պէլինճի կիւնիւ իչիւն աթիտէքի Էմիրլէյի
վիթտի . 1. ճէնէլմաթ պարօն Գիւլնէթին գօլու , գօլթ Դուլալօֆըն գօլուճա
մուսալլէնէթ իթմէք իչիւն , Ֆիլիպէ շօսիլ թարիլիլիլի իլէրիլի կիտուլ , թիւ-
ճաթտա պուլլուճան տիւլմանըն իւզէրինէ հիւճուճ իտէր , եախօտ գօլթ Դուլա-
լաֆուճ գօլուճա տահա զիտտէ սուհուլէթ վիլմէք իչիւն պիր նիւմայիլ իճրա
իտէր . 2. ճէնէլմաթ Դիւսուլ-Դուլալիլիլի գօլու սապահ սաթալ ալթըտա հարէ-
թթ իտէր , վէ շօսէ թարիլիլիլի շահի Ալի տէյիլմէյիլի վալ օլուր . 3. ճէնէ-
րալ Վէլիլիլիլիլի գօլու սապահ սաթալ իւլտէ եօլա չըգարալ Մէրիլին սալ

գրեւորս պայուստան Իվերմէլիք գարիյէսինէ դատար կիտէր . Կ. ճէնէրալ Գլոտա թըն սիվարիսի չըմալ ճիհէթինտէն Ֆիլիպէյի չէվիբիր , շէհը մէգքիւրուն շարգ ճիհէթինտէն Մէրիճի միւրուր խտէր , վէ ըրճաթ խտէն տիւշմանա միւմքին օլ տուղու մէրթէպէ էն ղիատէ սարգընթըլդ վիբիր :

Ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆ , պալատէ ղիքը օլունան գօլ օրտուլարա միւթ-թէֆիգէն իճրայի մուամէլէ իթմէք իչիւն , պիր խասսա ալայընըն տէօրթ թօբ-լա Գատըքէօյ իւգէրինէ կիթմէսինէ , վէ խասսա ալճը լիվասընըն օն թօբլա տէմիր եօլու պայունա կիթմէսինէ էմր վիրտի : Քէզալիք Ֆինլանտիա ալայընըն շօսէ թարիգիյէ իլէրիլէմէսինէ վէ Թիւրքլէր Գատը քէօյտէ տիկէր պիր մէվգի թութուղլարընտա , Ֆուատ բաշանըն եան վէ արգա ճիհէթլէրինտէ պատէհու իճրայի մուամէլէ իչիւն Օրթաքէօյտէն սարֆը նազար խտուպ Մէրիճտէն կէչ-մէսինէ էմր իթտի :

Խասսա իքինճի Փըրգանըն պիրինճի լիվասը իհիթիյաթըլդ խտուպ , շօսէ պօյընտան Ֆիլիպէեէ տօղրու եիւրիւեէճէքտի :

Բուս ասքէրի Ատաքէօյտէն չըգար չըգմազ վէ թային օլունան եօլլարա տօղրու եիւրիւմէեէ պաշլար պաշլամազ , Ֆուատ բաշա գօլլարընըն Տէյիրմէն , Գարա Թահիր վէ Գատըքէօյ գարիյէլէրինտէն չըգըպ Ֆիլիպէեէ տօղրու կիթ-տիքլէրինի կէօրտիւլէր : Պիր պաթարեա տէրազապ իլէրիյէ տօղրու աթըլըպ ա-թէշ իթմէեէ պաշլատը : Թիւրքլէր տուրտուլար , Գարա Թահիր վէ Տէյիրմէն գարիյէլէրինի իշալ խտուպ , հարպ նիզամը իւգրէ տիգիլտիլէր վէ օապահըն սաաթ սէքիգլինէ տօղրու մուհարէպէ պաշլատը : Այնի վազըթտա քիւլլիյէթլի պիր գօլ տահա , սիվարի ասքէրինին հիմայէ վէ մուհաֆազասըլա Գարա Թա-հիր գարիյէսինտէն չըգտը , խաթթը հարպըն եան ճիհէթինտէ տիգիլտի , վէ Բու-սիանըն խասսա ալայը վէ ալճըլարը ալէյիհինտէ աթէշ սաշմանա պաշլատը . լա-քին պու Բուս ալայըլա ալճըլարընա կըրնատիյէ ալայը եէթիշտի , վէ գօնթ Շուալօֆտան Գարա Թահիր գարիյէսինին գարչընտաքի մէվգիլէրի իշալ իթ-մէեէ էմր ալտը :

Իքի օրտուլար հարպ նիզամը իւգրէ եաեըլըպ , հիշ թաարրուգէ կիրիշմէք-սիգլին շէտիտ պիր թիւֆէնք մուհարէպէսինէ պաշլատըլար : Թիւրքլէր , Բուս-լարըն էօնիւնէ եաեըլմըշ օլան սիքէր սայէսինտէ սէրիան Ֆիլիպէ իւգէրինէ տօղ-րու սըվըշմագտան պաշգա պիր շէյի տիւշիւնմէեօրլարտը , վէ գօնթ Շուալօֆ տախի Մօսկուա ալայընըն Մէրիճտէն կէչիպ Ատաքէօյիւնէ կիթմէսինի վէ իհ-թիաթ պէքլէմէսինի վէ խասսա պիրինճի բիատէ լիվասընըն շօսէ իւգէրինտէ պէքլէմէսինի էմր իթտիքտէն սօնրա , ճէնէրալ Վէլիամինօֆ գօլունուն միւվա-սէլէթինէ ինթիզար իթմէեէ դարար վիրմիշտի . ղիրա մէգքիւր Վէլիամինօֆ գօլու , տաղլարըն էթէյիտէ պուլունան Օսմանլը մէվգիլինին եան ճիհէթի իւ-գէրինէ իճրաի ամէլիաթ իտէճէքտի :

Ճէնէրալ Կուրգօ Թաթար բազարճըգլա Ֆիլիպէ արասընտա եարը եօլտա քեւային Օրթա խանտա պուլունան պիր թէքէտէն մէգքիւր իքի օրտուլարըն հա-րաքիաթընը սէյր ու թէմաշա իթմէքտէ խտի : Ահվալի կէօրէրէք ասքէրինի տէ-րազապ եայմանա գարար վիրտի վէ Գրիւտնէր իլէ Շիլտնէր-Շուլտնէր ճէնէրալ-լարըն Ֆիլիպէյի թութուլարըն իչիւն էմր եօլլատը : Իւչիւնճիւ խասսա բիատէ Փըրգասը դաթէն սապահ օն պիր պուչուգտա շէհը մէգքիւր էօնիւնտէ եա-նըլմագտա օլուպ , սիվարինին էվլէլճէ իշալ իթմիշ օլտուղու մէվաղլիյի բիյա-

տէսի կէշինճէ, ֆըրդայի մէղքիւրէ գօմանտանը ճէնէրալ Տանտըվիլ, մէղքիւր չէհրի շըմալի շարգի թէրաֆընտան չէվիրմէք իւզրէ սիւարիյի օլ թէրաֆա սէվք իյլէտի :

Օ սաաթտա Ֆինլանտիա ալայը ըրմաղըն սօլ զընըտընտաքի շօսէ իւզէրինտէ, Այրանը գարիյէսի թէքէսինտէ պուլունմագտա օլուպ, ճէնէրալ Կուրգօ մէղքիւր ալայա էսի իթտի քի, Գատը քէօյիւնտէն կէլէն Օսմանը գօլլարընըն եիւրիւյի Վէ հարէքէթինի տուրտուրթմագ իչիւն շօսէյի պրագըպ Մէրիճի միւրուր իթսին : Պու մահալտէ ըրմաղըն կէշիտինին էնի 180 մէթրօ Վէ տէրլինիկի պիր պուչուգ արչըն իտի : Պու միւշքիւրթտան մատաա չայըն իչինտէն պուգ ագմագտա իտի : Ֆինլանտիա ալայընըն պիրինճի պէօլիւքլէրի ճէսուրանէ սուեա կիրտիլէր : Թիւրքլէր պուսնլարըն իւզէրինէ եաղմուր կիպի աթէշ հաղտըրտըլար Վէ սօնրա տա հիւճումէ պաշլայըպ, գարիյէյի զապթ իթմէյէ թէճըրիւպէ իթտիլէր :

Ճէնէրալ Կուրգօ, ասքէրի հէմ չապուգ սուտան կէշիրմէք Վէ հէմտէ գօլայըգ վիրմէք իսթէտիյինտէն, քէնտի մայէթինտէ օլան պիլ ճիւմէ պէկիրլէրի Ֆինլանտիա նէֆէրաթընա վիրտիրտի : Օ գէման իշ սիւրաթլա իլէրիլէյիպ, տիւշմանըն աթէշի հէր նէ գատար չէտիտ իտի իսէ տէ, սաաթ տէօրտէ սօղրու մէղքիւր ալայ Այրանը գարիյէսինի իշղալ իթտի : Պու գօլ իլէ պուլունտան իքի պաթաքեա էվլէլա սօլ զընըտան մէղքիւր ալայըն կէշիտինի միւտաֆաա իտուպ, պատէհու քէնտիսի տէ կէշտի Վէ իքի թէրաֆտան թօք աթէշի հիշ տուրմատը : Միրալայ Շմիտթ Այրանը մէվգիինտէ իքի թապուր բիատէ Վէ սէքիղ թօք պրագտը, Վէ տէմիր հօլուն արգասընտա պիր մէվգի թութմուշ օլան Օսմանըլարըն սաղ եանընը չէվիրմէք իչիւն տիկէր իքի թապուրունու օլ ճիհէթէ իրսալ իյլէտի : Ֆինլանտիալըլար օրատա պէօլիւք կիւճիւքլէրէ օղրատըլար քիւրինճիւքլէրտէն կէշիպ իլէրլէմէեէ մէճպուր օլուպ, օրալարտա իսէ թէմամը իլէ տիւշմանըն աթէշի ալթընտա պուլունտուգլարընտան, գարանըգ պասմագտան էվլէլ անճագ 5-600 ատըմ իլէրտէ պիր խայլի սու գանալլարը թութմահա մուվաֆադ օլտուլար :

Նինէ սաաթ տէօրտէ սօղրու գօնթ Շուայօֆ, քի հէնուգ ճէնէրալ Վէլիւամինօֆ գօլունուն միւվասէլէթինէ պէքլէմէքտէ Վէ կէլմէտիյինի կէօրմէքտէ իտի, կիճէ եաղլաշտըղընտան Վէ սաղ եանընը միւշէվլէշ պիր հալտէ պրագմագ իսթէմէտիյինտէն, Գարա թահիր գարիյէսի մէվգիինէ հիւճում իթմէեէ գարար վիրտի, քի զաթէն Թիւրքլէր կալիպա կիւնտիւղլան պիր բարչա թախիլիյէ իթմիւշլէրտի :

Խասանըն Բօլ նամ ալայը պու հիւճումէ մէմուր օլուպ, ճէնէրալ Էթէրին թահիթը գօմանտապընտա պուլունտուղու հալտէ, Օսմանը օրտուսունուն արգա ճիհէթի ասքէրինին աթէշի ալթընտա Սթարա սուլունու պիր կէշիտան կէշտի, տիւշմանը գարիյէտէն տըշարը ուղրաթտը Վէ ալճըլարը տախի Էթրաֆ թէքէլէրտէ պուլունտան Թիւրք սիվարիսինի գաշըրտը : Գարանըգ պաստըղընտան, բէատէ մուհարէպէեէ խիթամ վիրտի, Վէ ֆագաթ Վէլիւամինօֆ գօլունուն էօսիւնտէն եիւրիւմէքտէ օլուպ, հէնուգ մէյտանը մուհարէպէեէ միւվասէլէթ իթմիւշ օլան Գալլապիա գաղադ լիվասը, բիճաթ իտէն տիւշմանըն թաազիպինէ իրսալ օլունտու : Վէլիւամինօֆ գօլու տախի ագչամ վասլ օլարագ, կիւճէլէմէք իչիւն Գատը քէօյիւն ճէնուպի շարգիսինտէ քեսյին Գարա թահիր պա-

րիյէսինաէ եէրլէշտի : ձէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին գօլու աղչամ սաաթ Ծոէ Այրանը գարիյէսի թէքէսինէ միւվասէլէթ խոււպ , տէրհալ ըրմաղը կէչմէեէ պաշլատը , վէ պու կէչիտ կիճէնին սաաթ իքիսինտէ խիթամ պուլտու :

Յունվար 15 ինճի կիւնքի մուհարէպէ պու սուրէթլէ խիթամ պուլտու : Բուսլարըն հարաքեաթընտա պիր աղ գարըշըգըդ կէօրիւնտիւ : Էկէր իպթի-տատան Այրանը վէ Գարա թահիր գարիյէլէրի իւղէրինէ սուրէթը շէտիտէտէ հիւճում օլունմուշ օլա խտի , Ֆուատ բաշանըն Սիւլէյման բաշա իլէ պիրլէշմէ-սի մէն օլունուր , վէ նէթայիճի գաթիյէ հուսուլէ կէլիր խտի . օ կիճէ միւշա-րիլէյհիւմա իքի բաշա պիր պիրինէ գալուշտուլար : Լաքին մուհիմ նէթիճէլէր հուսուլքէզիր օլմուշուտու . Բուսիա օրտուսու հէգարան զահմէթ ու մէշագ-գաթտան սօնրա նիհայէթ հէր խաթթ իւղէրինտէ Օամանը օրտուսունա չաթըշ-միւշ ըտը :

Բուս ասքէրի Յունվարըն 15 ինճի կիճէսինի մէվագիի աթիյէտէ կէչիրտի . գօնթ Շուալօֆ իլէ ձէնէրալ Վէլիամինօֆուն զօլարը Գարա թահիր վէ Գարա քէօյաէ . ձէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէր գօլու Այրանըտա . Ֆիլիպէ էթրաֆընտա ձէնէրալ Գրիւտնէրին գօլու իլէ խասաա պիրինճի ֆըրգա պիրինճի լիվասը , Վէ-լիամինօֆ գօլունտա պուլունան Գալգասիա դազաղ լիվասըյա սօգուղունճու մըգրադտար ալայընտան պաշլա , սիվարինին պիր գըսմը , Ձէրէրլիյէ կիտէն շօ-սէյին շարգ ճիհէթինտէ Ֆիլիպէ գուրպինտէ վէ պիր գըսմը տախի , Կիօրսա սուլունուն Մէրիճէ տէօքիւլտիւյիւ մէվգինին եանընտա պէյթուլթէթ իթմիւշլէր տիր :



ՅԻԼԻՊԵՆԻՆ ԱԼԸՆՄԱՍԸ

Յունվար 15 ինճի կիւնիւ կիւնտիւղէ տօղրու իւչիւնճիւ ֆըրգանըն չըմալ ճիհէթինտէն Ֆիլիպէեէ միւվասէլէթ իթտիյի պէեան օլունմուշ տուր : Օ դէման Բուս ասքէրինին կէօգիւնէ էօյլէ պիր մէնգարէ կէօրիւնմիւշ տիր քի գալպլէ-րինի բէք ֆէնա ըիգգաթա կէթիրմիշ տիր : Ֆիլիպէ շէհրի իւշ թէքէ իւղէրին-տէ աւֆիթէաթրօ շէքլինտէ կէօրիւնիւպ , պիլ ճիւմլէ պէեաղ խանէլէրի տախի պէյաղ գար ալթընտա էօրթիւլիւ պուլունմագտա խտի : Եէր եէր պու պէյաղ-լըղըն իւղէրինտէն եալըն ալէվլէր վէ տիւմանլար չըգմագտա խտի . քէզալիք ձէպհանէ բաթլար կիպի բաթլայըշլար սէսի իշիտիլիպ , սօնրա տա ասիւմանէ տօղրու հուր հուր ալէվլէր չըգմագտա խտի . տահա ուղաղտա Բուս վէ Պուլ-կար քիլիսէլէրինին դամրանալարը աճը աճը չալընմագտա վէ պու ֆէլաքէթ-լէրի չար ագթարէ խապէր վիրմէքտէ խտի : Արթըզ շիւքէէ եօգ սու քի Ֆիլի-պէ դասպ ու հարիգէ տիւշար օլմուշտու վէ պու 40,000 նուֆուսը հալի օլան շէհր տախի Թաթար բաղարճըզ կիպի օլաճագաղ : Պու խապասէթլէրի իճրա ի-տէն եաղմաճը վէ եանկընճըլարը շէհրը մէղքիւրտէն թարտ ու թէպիտ իթմէք իւղըն , Բուս ասքէրինին տէրագապ օրահա կիրմէսինէ էմր վիրիտի :

Բիտտէ ասքէրի սիւնկիւ իլէ իլէրիյէ տօղրու աթըլըպ , հիչ պիր մուգա-վէմէթէ օղրամագսըղըն շէհրին ֆէշիագա նամ մահալլէսինէ կիրէր : Պու մա-

հալլէ թէքմիլ չիֆթճի իսլամ խանէսինտէն իպարէթ օլուպ , տօլու օթ վէ եու-
լաֆ պուլունտուղունտան , Չէրքէսլէր աթէշէ վիրմիշլէրտի : Պու եանկընն էօ-
նիւնիւ արմադ իչին տէրադապ իմտատա գօշուլտու վէ մահալլէ գուրթուլտու
իսէ տէ , երնէ գըրդ էլլի էվ գատար եանտը :

Մէգըիւր Քէշիադա նամ մահալլէ ասըլ շէհիրտէն Մէրիճլէ պըրլմըշ օլուպ
Մէրիճին շէհր իլէ մահալլէի մէգըիւրէ արասընտա օլան գըլթասը տա բէք էնլի
տիւր , վէ ագընթըսը տա չօդ տուր : Ըրմաղըն իքի գըըսը կիւզէլ պիւր քէօբըիւ-
իլէ պիւր պիւրինէ պաղլըյըտը : Բուսլար եաղլաշտըգտա , Թիւրքլէր էլէքթրիք
վասիթասըյլա մէգըիւր քէօբըիւրիւ հավանա ուշուրմանա թէճըիւպէ իթմիշլէր
իտի իսէ տէ , պու վասէթա իլէ մուվաֆֆադ օլմալըպ , քէօբըիւնիւն տուպա-
լարընա գօյտուգլարը պարուլթա աթէշ վիրմիշլէր , վէ թէմամըյլա խարապ իթ-
մէք իչինն թօքա տա թուլթմուշլարտը : Իշթէ պալատէ զիքը օլունան թօք բաթ-
լայըշլարը պոլունտան նէշէթ իթմիշլտի : Պու հալտէ օ սըրա շէհրէ կիրմէք մու-
հալ գապիլինտէն իտի , զիրա հէնուղ տիւշման իլէ տօլու օլուպ , Մէրիճտէն
կէշիլտիքտէ , մէրգուլ տիւշմանն աթէշլ Բուսլարը խայըլ գէտէլէյէպիլիւր իտի
Պինայէն ալէյի Բուսլար սօլ գըըստա եէրլէշմէեէ վէ Թիւրքլէրին աշտըղը աթէ-
շէ մուգապէլլէ իթմէեէ մէճպուր օլտուլար :

Իուսուսի պիւր մուլապիւր պու պապտէ պէր վէշի աթի եադմադտա իտի .
« Ագշամ սաաթ սէքիգտէ մահալլը մէգըիւրէ միւվասէլէթիմտէ , մէնդարէ
շանանը թէմաշա իտի : Հէր նէ գատար կիճէ օրթասը սալըլըր իտի իսէ տէ ,
Չէրքէսլէրին աթէշէ վիրտիքլէրի միւթէատտիտ էվլէրին ըշըղընտան օրթալըգ
կիւնտիւղ կիպի այտընլըգ իտի , վէ ալէվլէր Մէրիճ չայընն սուլարը իչինտէ
աքս իտուպ բարըլ բարըլ բարլամադտա իտի : Չանն իտէրսին քի , էօնիւնտէն
պիւր գան ըրմաղը ագընթօր իտի : Սաղ թէրաֆըմըգտա քէօբըիւնիւն եըղընթըլա-
րը չայըն իչինէ տիւշիւպ սուլուն ագմասընա էքէիճէ մանի օլմադտա վէ սու-
ֆիսքիյէ շէքլինէ կիրմէքտէ իտի : Ֆիլիպէ , եանկընլարըն ըշըղըյլա այտընլա-
նըպ , կէօք եիւղիւնտէ պիւր թասվիւր կիպի կէօրիւնմէքտէ իտի : Ճամպաղ թէ-
բէ նամ սօլ թէրաֆտաքի թէքէտէ Օսմանլըլար էսկի պիւր էվին թարադասընա
իքի թօք գօյուպ , Բուս բիատէսինին իւզէրինն աթէշ իթմէքտէ իտիլէր , վէ
գաղապար տախի ավճը ասքէրի մադամընտա տէրադապ աղաճ քիւթիւքլէրի
արապալար վէ սայիւրէ արգասընտա բուսուտա եաթըպ էվլէրտէ վէ պէօյիւք
պիւր համամ իչինտէ սիքէրլէնէն ասաքիւրի նիգամիյէի Օսմանիյէ աթէշինէ Մէ-
րիճին տիկէր սահիլինտէն մուգապէլլէ իթմէքտէ իտիլէր : »

Օ կիճէ Բուսլար Ֆիլիպէյէ կիրմէյի հէր նէ գատար մէմուլ իթմէտիլէր ի-
սէ տէ , պիւր պէօյիւք քիւթախլըղլա պիւր քէրրէ թէճըիւպէ իթտիլէր , վէ պու-
թէճըիւպէլլէրինտէ մուվաֆֆադ օլտուլար . զաթէն տէ եըլմըշ օլան տիւշման
էօնիւնտէ պու կիպի թէճըիւպէլլէր էքսէրիա մուվաֆֆադիլէթէ նայիլ օլուր :
Ճէնէրալ Կուրգօ Գօսլթէ քէօյտէ տուրմուշ օլուպ , պիւր աղ իսթիրահաթ իթ-
մէեէ հաղըրլամադտա իքէն , պիւր եիւղ պաշը կէլէրէք Մէրիճին էօթէքի գը-
եըսընա պիւր պէօլիւք սիվարի վասէթասըյլա 1500 բիատէ նէֆէրի միրուր իթ-
միշ օլտուղունու միւշարիլէյի ճէնէրալա խապէր վիրտի :

Մէրգուլ եիւղ պաշը պու հալատիսի վիրտիքտէն սօնրա , իլավէթէն տէտի .
— Պէկիրլէրիմ բէք եօրկուն , նէֆէրլէրիմ սօուգտան տիլթէմէքտէ , էմրի-
նիդէ միւնթազըրմ :

— Եւրիմէ : Իշդալ իտինիզ Ֆիլիպէյի , ճէվապ վիրտի Կուրգո նիւմ ճիտտի , նիւմ լաթիֆէ :

— Պէօլէ էմր պուլուրմուեօր մուսուլման :

— Եւվէթ :

— Եւրիմիզ իճրա օլունաճագ տըր , տէտի եիւզ պաշը վէ աաքէր ուսուլի իւզրէ սէլամլայարագ ճէնէրալըն եանընտան չըգտը կիթտի : Պիր դաչ տագիգէ սօնրա մէրգում եիւզ պաշը քէնտի պէօլիւկիւ իլէ պէրապէր Ֆիլիպէ իւզէրինէ տօղրու սիւրաթլա եիւրիւեէրէք , գարանլըգ սայէսինտէ Մէրիճի թա շէհրին եանընտան կէչտի վէ Օսմանլըար կէօրմէքսիլին Ֆիլիպէ սօգաղլարընա գատար կիրտի : Գարանլըգ պաստըղընտան պէրու թօք սէսի քէսիլմիշտի . մէգքիւր սիւվարի պէօլիւկիւ սօգաղլարտա հիչ պիր Օսմանլըեա թէսատիւֆ իթմէեիպ , թաւընըզ Պուրկար վէ սիւահլանմըշ էհալի վարտը : Պիւթիւն խանէլէր դաքալըյտը : Պուրակօ նամընտա պուլունան մէրգում եիւզ պաշը Եունան գօնսօլոսունա թէսատիւֆ իտիպ , պու գօնսօլոս տախի Բուսլարը կէօրիւնճէ պիր ազ էվինէ կիրմէլէրինի բիճա իթտի :

— Նէ գատարսընըզ , սիվալ իթտի գօնսօլոս , եալընըզ դալտըզլարընտա :

— Չօգլուղուզ , ճէվապ վիրտի եիւզ պաշը Պուրակօ :

— Խայր , օնու սօրմահօրում , շիմտի շէհրէ նէ գատար գուվէթինիզ կիրմիշ տիր :

— Չօգ տուր , — պէնիւմ թահիթը գօմանտամտա սէքսէն նէֆէրտէն իպարէթ պիր սիվարի պէօլիւկիւ :

— Եօլլէ իսէ չարուզ կէրի տէօնիւնիւզ , հայգըրտը գօնսօլոս գօրգազ պիր թարղլա , հէր թէրաֆտան գուշատըլմըշսընըզ , պու կիւն պուրատա էն ազը 12,000. քիշի վարտը , պիր գըսմը վագաա շէհրտէն չըգմըշ տը իսէ տէ , հէնուզ տէմիր եօլ սթասիօնունտա իւշ պէշ պին քիշի վար տըր :

Լաքին նէ չարէ քի Ֆիլիպէյի իշդալ իթմէք իչիւն էմր վիրիլմիշտի , Պուրակօ , նէֆէրլէրինի աթլարտան աշաղա ինտիրիպ , տէմիր եօլ սթասիօնունտա տօղրու կէօթիւրտիւ : Օ նօգթա իւզէրինտէ պէօլիւք պիր հարէքէթ վարտը . պիւթիւն սթասիօն ըշըգ իչինտէ իտի վէ տահա էօթէտէ թարլար իչինտէ օրտու աթէշլէրի եանմագտա իտի (սմանլըար աթէշլէրինին էթրաֆընտա պաղըրըպ չաղըրմագտա վէ չօգ բաթըրտը իթմէքտէ իտիլէր . Պուրակօ սթասիօնըն եագընընտա պիր հէնտէք վէ հէնտէյին եանընտա տա պիր թօքրագ եղընթընը կէօրիւպ , աաքէրինի օրատա տուրտուրթտու վէ Թիւրքլէրին իւզէրինէ միւմքին օլտուղու մէրթէպէ շէտիտ պիր թիւֆէնք աթէշի եաղտըրարագ , աւաղէլէրի չըգտըղը գատար «հուրրա» պաղըրմալարընը վէ օրատա տուրմալարընը էմր իթտի : Մէգքիւր Բուս տրակօնլարը աթէշ իթմէեէ պաշլայընճա , Թիւրքլէր տէ տէրագապ մուգապէլէ իտուպ , ֆագաթ ալապիլտիլինէ նիչան ալտըղլարընտան , գուրշունլարը Բուս աաքէրինի թութմամագտա իտիլէր : Սթասիօնու միւտաֆաա իթմէք Թիւրքլէրին խաթըրնա պիլէ կէլմէտի , վէ տէրհալ շէքիտիլէր , վէ գարըլարընտա պիր հէնտէք իչինտէ սէքսէն քիշիտէն պաշգա տիւշման օլմատըղընը անլաեամատըլար :

Թիւրքլէրին սօն գօլլարը կիճէ գարանլըղընըն իչինտէ դայպօլունճա , եիւզ պաշը Պուրակօ սթասիօնա կիրտի վէ շարապլար վէ շէրէղլէրէ տօնատըլմըշ միւքէմիլէ պիր սօֆրա պուլտու : Սթասիօնուն իթալիալը պիր պուֆէճիսի եիւզ

պաշընա պէնան իթտի քի . հէմէք հաղըրլամագ իւզրէ իտի , վէ պու հէմէյի շիմտի Բուսլարա թէտարիք իթմէսիյէ քէնտիսինի մէսուտ ատտ իտէրտի : — Պիր ազ էվլէլ պուրատա իւշ բաշա վարտը , տէտի իւսվէթէն մէրգում պուֆէնի , շէհիրտէն օն տագիգա էօթէտէ օնլարա հէթիշէպիլիրսինիզ , Սիւլէյման բաշանըն թաամը—զիրա պու թաամ օնուն իտի—բէք նազիք վէ բէք միւքէմմէլ սուրէթտէ հաղըրլանմագտա իտի :

Սթասիօնուն հազընընտա հէնուզ իքի Սամանը թօքու պուլունուպ , պու թօքլար պիր բիատէ պէօլիւյիւ թէրաֆընտան մուհաֆագա իտիլմէքտէ իտի :

Միւլազլիմ դօնթ Բէհպինտէր պիր մըգտար տրակօն ասաքիրիյէ մէգքիւր թօքլարըն իւզէրինէ պիլ հիւճում մուհաֆըլլարընը գըլըճլա թէլէֆ իտէրէք զապթ իթտի :

Իշթէ Ֆիլիպէ շէհիր Յունվարըն 15ինճի կիճէսի , պիր պէօլիւք արակօն սիվարիսի թէրաֆընտան պէօլէճէ զապթ օլունտու :

Գօնսօլսլարըն վէ խուսուսէ իլէ Ֆրանսըզ գօնսօլս փէքիլինին թէէսիրի սայէսինտէ մէգքիւր շէհիր խարապիյէթտէն գուրթարլըշտը : Միւմաիլէյի գօնսօլս վէքիլի , Թիւրք օրտուսունուն էսնաի բիճաթընտա կէշտիյի քէօյէրի վէ Թաթար բազարճըղընը աթէշէ վիրտիյինի իշիտիպ , Ֆիլիպէյէ տէ էօյլէ պիր շէյ հաբար տէյի գօրգտուղունտան , Բուսլարըն շէհիր մէգքիւրէ հազլաշտըղընտա մութասարըֆ բաշանըն նէգտինէ կիթտի :

Նասըլ քի Սաման բաշա Սօֆիատա , էօյլէ տէ մումաիլէյի մութասարըֆ բաշա Ֆրանսա գօնսօլս վէքիլի Մ. Պօյսէյէ նասիհաթ իթտի քի շէհիրտէն չըգսըն կիթսին , զիրա , տէր իտի , արթըզ շէհիրն սահիպի տէյիլիմ , վէ շէհիր Չէրքէսլէր վէ պաշը պօզուզլար թէրաֆընտան իշղալ օլունաճագ տըր : Լաքին Մ. Պօյսէ խարար իտէրէք մութասարըֆա պիր թէքլիֆ գասուլ իթտիրաի . շէօլէ քի , Ֆիլիպէտէ պուլունան 2,000 Պուլկար գաթօլիքլէրինի սիւահլանտըրմագ իւշիւն պիր խայլի թիւֆէնք , վէ պարութ , գուրչուն վէ գաքսօլ թալէպ իթտի , վէ պու թալէպի իճրա օլունտու : Պու Գաթօլիք Պուլկարլար իւշ կիւն շէհիրի կէօզէթլէտիլէր վէ խրիսթիան էվլէրինի եանկընա վիրէն հիւղլէրճէ Չէրքէս թութուպ Սամանը հիւքիւմէթինէ թէսլիմ իթտիլէր : Պու հալտէ Բուսլարըն Քէշիագա մահալլէսինէ կէտիքլէրինտէ կէօրտիւքլէրի պէօլիւք եանկընլարըն էօնիւ պու սուրէթլէ ալընըպ , Ֆիլիպէ տախի գուրթարըլտը :

ԻԻՁ ԿԻԻՆԼԻԻՔ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ . — ԻՔԻՆՃԻ ԿԻԻՆ . — ՏԵՅԻՐՄԷՆ-ՏԵՐԷ

ՎԷ ԳԱՐԱ-ԱՂԱՃ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷԼԷՐԻ .

Յունվարըն 15ինճի կիճէսի Ֆուատ բաշա բիճաթընտա տէվամ իտէրէք , Գատը քէօլիւնի թախիյէ իթտի վէ նիհաեթ Սիւլէյման բաշա իլէ պիրլէշտի : Սամանը օրտուսու բէք գուլվէթլի պիր մէվգի թութուտ . օրտուի մէգքիւրըն նըսֆը միւշարիլէյի Ֆուատ բաշանըն թահթը գօմանտաարնտա պուլունտուղու հալտէ , Մարդօլօտա Բօտօք վէ Տէյիրմէն տէրէ տաղլարընա տաեանմըշտը . Նըսա

Ֆը տիկէրի տախի տօղրուտան տօղրուեա Սիւլէյման բաշանըն թահթը էմրին-
տէ պուլունուպ , ետի սէքիզ քիլօմէթրօլուպ պիր ճէպհէ իւզէրինտէ Մարգօ-
լօտան Պէլէշնիցայա գատար ետեւընըտը քի , պու մէսաֆէնին իւզէրինտէ պիր
թազըմ ուֆադ թէքէլէր վէ թապիի իսթիհքեամար պուլունուպտա իտի , վէ
108 գըթա թօք հազըրլանմըշտը :

Ճէնէրալ Կուրգօ տախի օրտուսունու իքիյէ թազսիմ իտուպ , օ պիր գըս-
մը բիմաթ իտէն Օսմանը օրտուսունու էօնիւնտէն սիւրէճէքտի վէ տիկէրի Սթա-
նիմազա եօլու իւզէրինէ տօղրու կիտէրէք , օրտուի մէղքիւրըն եօլունու գա-
բաեաճադտը : Էկէր պու բլան թէմամըյա մուվաֆֆազ օլսա իտի , Թիւրք օր-
տուսու գուշաարըր իտի . էկէր նիմ մուվաֆֆազիյէթ հասլ օլսա իտի , մէղ-
քիւր օրտու հիշ օլմազսա գարմապարըշ Բօտօք վէ Տէսքօթ տաղլարընա աթըրըր
իտի քի , թօրլարընը օրաեա կէօթիւրէմէղ իտի :

Պինաէն ալէյի Բուսիա պաշ գօմանտանը Յունպար 16րնճը կիւնիւ իչիւն
աթիտէքի էմրլէրի վիւտի . ճէնէրալ գօնթ Շուալօֆըն վէ ճէնէրալ Շիւտնէր-
Շուտնէրին վէ ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլլարը , միւշարիլէյի ճէնէրալ գօնթ
Շուալօֆուն ումումի գօմանտաը ալթընտա օլտուղլարը հալտի , Ֆուսա բաշա
օրտուսունուն պուլունուտուղու Տէյլրմէն տէրէ նամ մէվզի ալէյինտէ իճրայի
մուամէլէ իտէրլէր , վէ օրտուի մէղքիւրըն սօլ եանընը չէվիւրմէյէ չալըշըրլար :
ճէնէրալ Տանտըլիլին ֆըրգասը , ճէնէրալ Գրանօֆըն միւսթէլիթ տրաֆօն լիվա-
սըյա ճէնէրալ Գուրնազօֆըն պազը սիվարի պէօլիւքլէրի պիրլիքտէ պուլունա-
րազ , Օսմանըլարըն բիճաթընը քէսմէք իչիւն Սթանիմազա իւզէրինէ տօղրու
կիտէր . նիհայէթ Բէրֆիլ քէօյիւ իլէ Մանուլթ քէօյիւնտէ պուլունան խասսա
իքինճի սիվարի ֆըրգասը , Մէրիճին սաղ գըեընտա Նէնի մահալլէ գարշըսընտա
Բաքազըր եօլունուն իւզէրինէ կէչէր , Թիւրքլէրին բիճաթ եօլու իւզէրինտէ տու-
րուր , վէ աիւշմանըն Ֆիլիպէ իլէ Սթանիմազա արասընտաքի եօլու կէչաիլինի
խապէր ալտըգտա , Թիւրքլէրի օրատա թուլար :

Սապահ օլտուգտա ճէնէրալ Կուրգօ Ֆիլիպէյէ կիթմէք իւզրէ Գօսթէ քէօյ-
տէն հարէքէթ իթի : Մուսաիլլի ճէնէրալ սապահ սաաթ ալթըր րատտէլէրին-
տէ չէնը մէղքիւրէ միւվասէլէթինտէ , Բուս ասքէրինին սաղ գըեընա կէչմէսի
իչիւն Պուլկարլարըն քէօքրիւ վէ սալ եաբմաեա չալըշտըղլարընը կէօրտիւ :

Խասսա հաֆրիլէ թապուրու տախի իլը կիւնիւ միւվասէլէթ իտէրէք , օ
տա տրապար իւզէրինտէ պիր քէօքրիւ ինշասընա չալըշմազտա իտի . չէհիրտէն
4 քիլօմէթրօ ուզազտա ըրմազտա պիր կէչիտ պուլունուպ , խասսանըն իքի բի-
եատէ լիվասը օրատան նէհրի կէչմէյէ հազըրլանմազտա իտի . պիրինճի լիվա
պարկիրլէրէր բաքիպ օլուպ , իքինճի տախի սալար իւզէրինտէ վէ էյրէթի պիր
քէօքրիւ իլէ էօթէ հապայա թէճալուղ իթիլէր : Ուզազտա պազը պազը թօք
սէսլէրի իշիտիլիպ , պու սէսլէր ասքէր գօլլարընըն Մէրիճ նէհրի սաղ գըեըն
իւզըրինտէ իճրաի ամէլիաթ իտէճէքլէրի ճիհէթտէն կէլմէքտէ իտի , վէ էօյլէյէ
տօղրու միւշարիլէյի ճէնէրալ , չէհրին ճէնուպ ճիհէթինտէն իչէրի կիրտիլինտէ ,
թօք սէսլէրի տահա զիտտէ սըզլաշտըլար :

Իշթէ պու մուհարէպէ պաշլանկըճը , Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն քեա-
միլէն իզմիհլալ վէ մաղուպիլէթիլէ խիթամ պուլան մուհարէպէնին պաշլան-
կըճը իտի :

Գօնթ Շուալօֆ , Թիւրքլէրին Գատը քէօյ մէվզիլինի թախլլէ իթտիքլէրի-

նի սէյեար դարադաւարտան խապէր ալարագ , առքերին իւշ գօլ իւղէրինտէ իւրլէթտի . ճէնէրալ Ելիսին թահթր գօմանտաւնտա պուլունան սօլ գօլ տէ-
միր եօլ պօյունա իրսալ օլունտու . ճէնէրալ Ելթէրին գօմանտաւնտա օլան մէր-
քէզ գօլու Ազլաթար վէ Մէչուր եօլունու թուլթուու , վէ ճէնէրալ Վէլիամի-
նօֆուն գօմանտաւնտալ ալթընտա օլան սաղ գօլ տախի տաղար էթէյինտէքի եօ-
լու թուլթուու : Պու սօն գօլ տայմա տիկէր գօլարըն իւթըսինտէ պուլունուպ ,
էկէր Թիւրքլէր մէվգիլէրինի մուհաֆազայա մուվաֆֆադ օլուրարսա իտի , ծն-
լարըն սօլ թէրաֆընը չէվլիւճէքտի : Պու էսնատէ ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլանէ-
րին գօլու , Մարգօվօ դարիլսինի իշղալ իթմէք մագսէտիլէ , սօլ ճիհէթ իւ-
ղէրինտէ պէօյիւք պիր չէվլիւմէ հարէքէթի իճրա իտէճէքտի :

Պու մանօվրա մուվաֆֆադ օլտու իտէ տէ թէքմիլ օլմատը . զիրա ճէնէ-
րալ Շիւտնէր-Շուլանէրին գօլու , եօլ իւղէրինտէ հէգէրան մանիալէրէ ուղրա-
եարագ , օ կիւնիւ Մարգօվօ դարիլսինի դապլթ իտէմլիպ , Փուստ բաշանըն
րիճաթ եօլունու քէսէմէտի :

Սապահ սաաթ օն պիր րատտէլէրինտէ , սաղ գօլ Տէյիրմէն տէրէ դարի-
եէսի էօնիւնտէ Թիւրքլէրէ թէսատիւֆ իտուպ , պունլար աթէշ իթմէյէ պաշ-
լատըլար : Վէլիամինօֆըն առքերի հարպ նիզամը իւղրէ եայըլարագ , պիր խաշ-
լը ուֆադ թիւրէլէր իշղալ իթտիլէր վէ թօրլարընը տօղրուլթարագ տիւշման
իլէ թօր մուհարէպէսինէ պաշլատըլար : Ձօդ սիւրմէտի տաղարտա պիր չօդ
Թիւրք ասքէրի կէօրիւնիւպ , պունլար քէմալը ինթիզամլա իլէրլէյէրէք , Տէ-
յիրմէն տէրէ մէվգիլինի հըմայէսի թահթընտա օլտուգլարը հալտէ , Բուսիա գօ-
լունուն եան վէ արգա թէրաֆլարը իւղէրինէ հիւճուլ իթմէք մագսէտի դահի-
րինէ մէպնի հարպ նիզամը իւղրէ տիղիլտիլէր :

Էօլլէտէն իւշ սաաթ սօնրա օն Օսմանը թապուրը տաղարտան աշաղա
էնիպ հիւճուլ իթտիլէր : Օսմանը ալճը առքերի հէր նէ դատար չէտիտ պիր
թիւֆէնք աթէշինէ պաշլատըլար իտէ տէ , Բուսիա թօրճուլարը պունա լայըզ-
լը սուրէթտէ թօրլա մուգապէլէ իթտիլէր , վէ քիատէ ասքէրի տախի թէքէլէր
արգասընտա սիքէրլէնէրէք քէմալը իսթիրահաթլա Թիւրքլէրէ պէքլէմէքտէ ,
վէ 50-60 ատրոմ էօթէտէն նէօպլէթ աթէշի իճրա իթմէքտէ իտիլէր : Թէարրու-
ղէ պաշլանան Ատմանը առքերի իւշ տէֆա հիւճուլ իտուպ , իւշ տաֆասընտա
տախի ՅԱինճի Փըրգա թէրաֆընտան կէրի քիւսկիւրտիւտի : Մուհարէպէ սա-
աթ ալթընա տօղրու խիթամ պուլաու . օ վագըթ Թիւրքլէր րիճաթ իթտիլէր
վէ տիւշմանըն մէվգիլէրի ճիվարընտա 600 մագթուլ պրագտըլար : Պու հիւճուլ
Բուսլարըն ամէլիաթը իւղէրինէ պիր տէրէճէէէ դատար թէէսիր իթտի , զիրա
օնլարըն Ֆիլիպէ իւղէրինէ տօղրու ումուլ հարէքէթինի կէճիքթիլտի :

Գօնթ Շուալօֆ , Տէյիրմէն տէրէնին Թիւրքլէր թէրաֆընտան իշղալ օ-
լունտուղունու վէ օնլարըն հիւճուլ իթմէք էֆքեարընտա պուլունտուղունու
սաաթ պիրտէ խապէր ալարագ , մալիւլ օլտուղու վէչիլէ Այրանլտան Թիւրք-
լէրին արգասընա տօղրու եիւրիւմէքտէ օլան ճէնիւրալ Շիւտնէր-Շուլանէրէ , Գօ-
մաթ թարիգիլլէ Պէլէսնիցա վէ Մարգօվօ քէօյլէրի արասընտա պուլունան տաղ-
լարա տօղրու կիթմէսինի թէքլիֆ իթտի . էլհասըլ քէնտի թահթը գօմանտա-
սընտա օլան գօլարա տա Մէչուր մէվգիլի իւղէրինէ տօղրու եայըլմայը էմր
իթտի , քի ճէպհէլէրի Տէյիրմէն տէրէ ճիհէթինէ տօղրու չէվլիւմիշ օլաճագտը :

Ագշամ սաաթ ալթընա տօղրու եէնի պիր րաբօրթօ կէլիպ , պու րաբօր-

թօ կէլիւ , պու բարբօթօնուն միւնտէրիճաթնտան իսէ միւթէատտիտ Օսման-
լը ասքէրինին ճէնէրալ Վէլիամինօֆ իւզէրինէ հիւճում իթտիքլէրի անլաչը-
տըղընտան , միւշարիլէյ հօնթ Շուալօֆ օթուզ պիրինճի բիատէ ֆըրգասընա
Մօսղուա ալալընը իմտատ սէվզ իթտի , ֆէզալիք խասսա կըրնաալիյէ ալալընը
սա Շիլտնէր-Շուլտնէրէ իրսալ իթտի , զիրա Ֆուաա բաշանըն էլինտէ օլան գուվ-
վէթին նէ օլտուզոճու անլամաեա պաշլաեօրուտու : Լաքին պու իմտատ պիր
շէյէ եարամաթը , զիրա էվվէճէ զիքր օլունտուզու վէչիլէ , բիրինճլքլէր Շիլտ-
նէր-Շուլտնէրին եթըրիւշիլինէ մանի օլտուզլարընտան , պու ճէնէրալ Թիւրք-
լէրին իւթիւնէ հիւճում իթմէք իչիւն Մարգօլօ գարիյէսինէ գատար եէթիչէ-
մէտի :

Նիհայէթ Բուսլար Յունվարըն 16ընճը կիւնիւ կիւնտիւզ սօլ ճիհէթլէրին-
տէն եանա ազ իլէրիլէտիլէր . Ֆուաա բաշանըն գուվվէթ վէ տաեանըզլըզը վէ
հիւնիւ թէրթիպաթը , վէ ինթիխապ իթտիլի արազինին միւտաֆաայէ վիրտիլի
սուհուլէթլէր , գօնթ Շուալօֆուն պիլ ճիւմլէ ճահտ ու իգտամաթընը հիչէ չը-
գարտըլար : Լաքին պունա մուգապիլ Բուսլար սազ ճիհէթլէրինտէն եանա բար-
լազ պիր մուվաֆֆազիլէթէ նայիլ օլտուլար : Պու ճիհէթտէ Սիւլէյման բաշա ,
ասքէրինին Սթանիմազա իւզէրինէ սօղրու թիճաթնա տէվամ իթմէք իչիւն ,
Ֆուաա բաշանըն լալըզը մուգավէթլինտէն իսթիֆատէ իթմէքտէ իտի իսէ
տէ , Բուսլար պու ասքէրի էսնաի ֆիրարիլէրինտէ պաստըլար :

Պալատէ պէեան իթմիշ խիք քի , Յունվարըն 16ընճը սպախիք տրակօն
միւթթլէթ լիվասը վէ խասսա բիատէ պիրինճի լիվասը պարկիլէրէ բաքիպէն
Մէրիճ նէհրինին Ֆիլիպէտէն տէօրթ քիլօմէթրօ ուզազլըզտա պուլունան պիր
կէչիտինտէն միրուր իթմիշլէրտի : Էվլէլ տրակօնլար չայը կէչտիլէր , վէ ճէնէ-
րալ Գրադնօֆըն թահթը դօմանտասընտա պուլունտուզլարը հալտէ ալտըզլարը
էմրէ թէվթիգէն Սթանիմազա շէնրի իւզէրինէ սօղրու կիթտիլէր : Սէյեար գա-
րազօլլար աղչամ սաաթ տէօրթ բատտէլէրինտէ Բաշա մահալլէսի նամ գարի-
եէնին թէքէսինէ միւվասէլէթ իտէրէք , կէօրտիւլէր քի քիւլիւյէթլու Օսմանլը
գօլլարը Պէլէսնիցա , Գարաղաճ , Գուզլէն վէ Վօտէնի նամ գարիլէլէրին իչին-
տէն կէչիպ Սթանիմազա իւզէրինէ սօղրու կիտէեօրլար . տիկէր գարազօլլար
խապէր վիրտիլէր քի , Գարաղաճ գարիլէսի քէմալը մէթանէթլէ տիւշման թէ-
րաֆընտան իշղալ օլունմուշ տըր : Տրակօն լիվասը սաղա սօղրու կիտէրէք մէզ-
քիւր Գարաղաճ գարիլէսի իւզէրինէ սօղրու եիւրիւտիւ , վէ թէմամ օրաեա
եէթիչէճէյի էսնատէ ալթը ատէտ թօք գուրտու : Պիրինճի կիւլլէլէր պիր Օս-
մանլը գօլու տուրտութտըլար քի գարիլէի մէզքիւրէյէ եազլաշմազտա իտի . տի-
կէր գօլլար հարէքէթլէրինտէ տէվամ իթտիլէր , վէ պու հարէքէթ էսնասընտա
Գարաղաճտա պուլունան գօլլար տախի տրակօնլար ալէյհինտէ աթէշ իթմէք-
տէ իտիլէր : Իւչիւնիւ բիատէ ֆըրգասընըն պիրինճի լիվասը միւվասէլէթ ի-
տինճէեէ գատար հալ պու միքէգտէ գալըպ , պու լիվա կէլտիքտէ սիվարի
թօքճու պաթարեաաընըն սազ վէ սօլ ճիհէթլէրինէ եալըտը :

Կիճէ եազլաշմազտա օլտուզոճուտան , ճէնէրալ Գրադնօվ լիվանըն դօման-
տասընը տէրէօհտէ իտէրէք հարպ նիզամը իւզըն տիգտի , վէ հիւճումընը բիա-
տէ աթէշիլլէ հազըրլամազ իչիւն վազըթ զայպ իթմէքսիլին սիւնկիւ իլէ տիւշ-
ման իւզէրինէ եիւրիւլիւշ իթտի :

Մէզքիւր լիվա պու ումուճի հիւճումլէ օրատա պուլունան 18 գըթա թօ-

բըն թօրճուլարընը տալըթտը վէ թօբլարը դապթընա կէշիրտի : Լաքին տիւշ-
մանը գօվալամագ մուհալ օլտու , զիրա իմտատա պէքէմէք իշին Թիւրքէր
տաղարա իլթիճա իթմիշլէր իտի : Սօնրա Օսմանլըլար տա էքէյիճէ գուվէթ պի-
րիքթիրմիշ օլտուգլարընտան , հիւճուժ իթտիլէր վէ իւզէրլէրինէ եաղան աթէ-
շի ասլա տիյնէմէեքէք , թօրլարը կէրի ալմագ իշին իլէրի աթլըտըլար : Պուճ-
տան բէք շէտիտ պիր մուհարէպէ աչըլտը , լաքին ճէնէրալ Գրաղնօվ լիթուա-
նիա վէ Աւթրիա իմքէրաթօրընըն ալայլարընըն ճէսուր վէ իյիտ նէֆէրլէրիյէ
տիւշմանը կէրի բիւսկիւրթտի վէ ալմըշ օլտուղու 18 թօրու սագլատը : Թիւրք-
լէր թէքրար տաղարա իլթիճա իթտի վէ եէնիտէն պուճլարա իմտատ առքէրի
կէլտի : Պիր աղ սօնրա եինէ հիւճուժ իթտիլէր , վէ իքինճի տէֆա սիւնկիւ սիւն-
կիւյէ վէ գըլըճ գըլըճա կէլէրէք տէհէթլի պիր մուհարէպէեէ թութուշտու-
լար : Թիւրքլէր պիր իյիտիլէրէ գալկա իթմէքտէ իտիլէր . խուսուսիյէ բաշա-
լարընտան պիրի իպրագը պէսալէթ իտէրէք քէսպը շէօհրէթ իթտի . միւշարի-
լէյի բաշա լիթուանիա ալայլընըն նէֆէրլէրինտէն գուշատըլարագ արսան կի-
պի տէօլիւշմէքտէ իտի . հէնուզ պիր սիւնկիւ հարասը ալմաղտան էվլէլ գըլը-
ճըլա օն պէշ քիշլտէն զիատէ հարալատը , լաքին նիհայէթ պիր սիւնկիւ , միւ-
շարիլէյի տէվիրտի : Պէօլէ պիր գահրամանլըլա մէյտանը մուհարէպէտէ տիւ-
շէն իյիտին իսմի մէճհուլ գալմըշ տըր : Բուսլար էվլէլա զանն իթտիլէր քի Ֆու-
ատ բաշա իտի , Փագաթ պու ճէսուր ճէնէրալ մէյտանը մուհարէպէնին պու
գըլթասընտա տէյիլտի :

Սապահըն սաաթ պիրինտէ մուհարէպէ խիթամ պուլտու . օ զէման զա-
լիպլէր մէճրուհլարընը գալտըրմայա պաշլատըլար վէ ալտըգլարը թօբլարը Բա-
շա մահալլէսի գարիյէսինէ կէօթիւրտիւլէր : Օսմանլը գօլլարը Պէլէսնիցա վէ
Մարգօվօ ճիհէթինէ տօղրու իլէրիլէմէքտէ օլուպ , օ թէրաֆտա միւթէատտիտ
օրտուկեաի աթէշլէրի եանմագտա օլտուգուճտան , Թիւրքլէրին խալի գուվէթ-
թի օլտուղու անլաշըլմագտա իտի : Գարաղաճ գարիյէսինի իշղալ իթմիշ օլուպ ,
Սիւլէյման բաշանըն բիճաթ իւզրէ պուլուճնան օրտուսուճուճ հէման իշինէ կիր-
միշ օլան միւֆրէգէնին թէհլիքէլի հալինտէն տօլայը , ճէնէրալ Գրաղնօֆ աս-
քէրինի Բաշա մահալլէսի գարիյէսինէ կէօթիւրմէք մէճպուրիյէթինտէ պուլուճ-
տու : Գարաղաճտա իքի տըսկօն պէօլիւլի պրագըլըպ , պուճլար տա օրատա
տաեանամաեարագ պիր գաշ սաաթ սօնրա տիւշմանըն քիւլլիյէթլի գուվէթի
էօնիւնտէն չէքիլտիլէր , վէ Թիւրքլէր կէլիպ գարիյէի մէքըլւրէյի իշղալ իթ-
տիլէր :

ԻԻԶ ԿԻԻՆԼԻԻՔ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ . — ԻԻԶԻԻՆՃԻ ԿԻԻՆ . — ՖՈՒԱՏ ԲԱՇԱՆԸՆ

ՕՐՏՈՒՍՈՒ ԹԷՄԱՄԸՅԼԱ ՄԱՂԼՈՒՊ ՕԼՈՒՐ .

Սիւլէյման բաշա իշպու բիճաթտէ լայըգըզ պիր սուրէթտէ իյֆաի վա-
ղիֆէ իթմէքտէ օլուպ , բիճաթ իթմէքտէ օլան օրտուճըն տայմա իլէրիսինտէ
պուլուճուհօր , վէ հիշ տիւշման էօնիւնտէ կէօրիւնմէեք ըտը : Յուճլարըն 16
ընճը կիճէսի բաշաի միւշարիլէյի հիշ օլմագսա մուվագգաթէն Բուսլարըն թա-

արրուղ իտէմէյէճէյի Սթանիմազա մէվգիինտէ գըրգ թապուր ասքէր մերքէզ-
լէնտիրմէյէ մուվաֆֆազ օլտու : Օրտունուն գալան զըսմը , Պէլէմիցա պօղա-
զընրն մէտխալինի նիհայէթ տէրէճէյէ գատար միւտաֆաա իտէրէք , մէղքիւր
զըրգ թապուր ասքէրին ըրճաթընը մուհաֆազա իթմէյէ մէմուր օլտու : Ֆուատ
բաշա պու մագսէտէ մէսին թէտապիրի լաղըմէ իթթիսաղ իթտի , քէնտի մեր-
քէղի մուամէլէսինտէն բէք ուզագ պուլունան Տէյիրմէն տէրէտէն սօլ ճէնահը-
նը չէքտի , վէ Գարաղաճլա Պէլէմիցա գարիյէլէրինի քէմալը մէթանէթլէ իշ-
ղալ իթտիրտի : Սօն կիւնքի մուհարէպէ , թարաֆէյնին ատէտի պիր պիրինէ հիչ
միւսապի օլմատըղը հալտէ պաշլահաճագտը . զոն սէքիզ եիրմի պին եօրկուն վէ
ճէսարէթտէն տիւշմիւշ Օսմանլըլար , էլլի պլնտէն զիատէ Բուս ասքէրինին թաղ-
եիզլնէ մուզապէմէթ սատատընտա պուլունաճագլարտը :

Ճէնէրալ Տանտըվիլ Յունվար 16ընճը ազաւմըսը ճէնէլալ Գրաղնօֆըն իճ-
րա իթտիյի բարագ մուհարէպէյի իշիտէրէք , քէնտի ֆըրգասընըն իքինճի լի-
վասըյա պէրապէր պիրինճի լիվայա իմտատա կիթմէք իւզրէ օ կիճէ եօլա չըգ-
տը . կիճէ եօլա չըգմասընըն սէպէպի տէ շու խտի քի , մէղքիւր իքինճի լիվա
Մէրիճտէն կէչիշտէ պիր չօգ մանիալէրլէ կէճիքմիշտի : Յունվար 17ինճի սա-
պահըսը պու իքինճի լիվա Բաշա մահալլէսի գարիյէսինէ միւվասէլէթ իթտիք-
տէ , իքի տրակօն պէօլիւյիւնին Գարաղաճտան կիթտիքլէրինի խապէր աշարագ
տէրագապ գարիյէի մէղքիւրէ իւզէրինէ տօղրու եւրիւտիւ , Բէթէրսպուրկ ա-
լայը կըրնատիյէլէրի սօլա վէ Վօլինի ալայը տալիս սաղա , վէ էօյէտէն պիր
սաաթ սօնրա տիւշման իլէ թօք մուհարէպէսինէ թութուշտու :

Օ վագթա գատար Բուսլար քէօր քէօրնա գալկա խոյօրլարտը , էօնլէ-
րինտէ նէ օրտու վար վէ նէ գուվլէթտէ տիր պիլմէղլէրտի : Ճէնէրալ Կուրգօ
զանն իտէր իտի քի , Շաքիր բաշանըն օրտուսու էն էվլէլ Թաթար բազարճը-
ղընտան չըգարագ , Բուսլարըն միւվասէլէթլնտէն էվլէլ էտիրնէ իւզէրինէ սը-
վըշմաեա վագթ պուլմուշ ըտը , վէ պիլիւտի քի , արթըգ Թաթար բազարճը-
ղըն պէրիսինտէ եալընըգ Ֆուատ բաշանըն օրտուսու վար ըտը :

Յունվարըն 17ինճի սապահըսը միւշարիլէյճ ճէնէրալ Կուրգօ պիր խալլը
Օսմանլը գօլլարընըն Սթանիմազանըն շարգ ճիհէթինէ տօղրու ֆիրար իթտիք-
լէրինի խապէր ալտըգտա , պիլթիւն Բուլմէլի գուվլէթլնին քէնտի էօնիւնտէ
օլտուղունու անլատը , վէ գաշան ասքէրլէրի թաաղիպ իթմէք վէ պու գաշան-
լարըն ըրճաթընը սիրէրլէմէեէ մէմուր օլան ասքէրլէրի գուշաթմագ իշիւն թէ-
տարիքեաթընը իճրա իթտի :

Ճէնէրալ Կուրգօ , հաղըրտա օլան պիլ ճիւմլէ սիվարիյի , ճէնէրալ Սգօպէ-
լէֆին բէտէրինին թահթը գօմանտասընտա վէ ճէնէրալ Գրաղնօֆըն տրակօն լի-
վասըյա սէվգ իթտի վէ էմր վիրտի քի , օ կիւնիւ շարգ ճիհէթինէ տօղրու
Սթանիմազանըն ըրճաթ եօլու իւսթիւնէ կիթսինլէր . պատէհու խասսա իքին-
ճի բիատէ ֆըրգասընա իմտատ օլմագ իւզրէ պիրինճի բիատէ ֆըրգասընըն պի-
րինճի լիվասընը իրսալ իթտի , Քէզալիք խասսա իքինճի սիվարի ֆըրգասը ճէ-
նէրալ Սգօպէլէֆին ասքէրինէ պիրլէշմէք վէ Ֆիլիպէ իլէ Սթանիմազա վէ էտիր-
նէ արասընտա պուլունան պիլ ճիւմլէ եօլարը զապթ իթմէք իշիւն Բաբաղը
թարիզիլէ վէ տահա էօթէյէ Մէրիճին սաղ գըեըսը եօլունա կէօնտէրիւտի :

Պու սուրէթլէ ճէնէրալ Կուրգօնըն սօլ ճէնահընըն պիր զըսմը Սիւլէյման
բաշա օրտուսունուն ըրճաթ եօլու իւզէրինտէ պուլունտուգտա , վէ սիվարի

տախի մէղքիւր օրտոգոսնուն պու եօլունու թէմամըյա քէսէճէք տէրէճէսինտէ եօլա չըգարդտա : ճէնէրալ Շուալօֆ Ծուատ բաշա օրտոսունուն իւզէրինէ հիւ- ճուս իչիւն աթիտէքի էմրէրի վիրտի :

1.— ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին գօլու , 14 թապուր բիատէ , 4 պէօ- լիւք սիւվարի վէ 8 թօրտան իպարէթ օլտուղու հալտէ , Մարգօլօ վէ Պէլէսնի- ցա գարիյէլէրի արասընտաքի տաղլարտա պիր մէվգի թութմադ իչիւն Գօմաթ թարիգիյէ եօլա չըգար :

2.— ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն գօլու , տաղլարըն էթէյի պօյունտա պու- լունան եօլտան Տէյիրմէն տէրէ իլէ Մարգօլօ գարիյէլէրի արասընտաքի թա- րիգտէ եիւրիւմիսինտէ տէվամ խտէր :

3.— Բօլ նամ ալայ , Մօսգուս ալայընըն իւչ թապուրը , վէ խասսանըն ալճը լիվասը , վուգուսթա պէքլէմէք իչիւն Մէցքիօնտտ զալըր :

Պու հարաքէթլէր , ճէնէրալ Տանտըվիլին Գարաղաճ իւզէրինէ տօղրու օ- լան հարէքէթլիլէ ուլտուրուարադ , Ծուատ բաշա ապէրինի հէման քետֆֆէ- թէն գուշատաճադ , վէ ասաքիրի մէրգումէնին եալընըդ արգասընտա պուլու- նան Բօտօք վէ Տէսքօթ տաղը բաթիդալէրի ալըդ վէ սէրպէսթ պրադաճապլար տըր . զիրա պու եօլլարտան մէքքեարի վէ նէ տախի թօք կիտէպիլիւր :

Ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին գօլու շաֆադ սէօքէր սէօքմէզ եօլա յէ- վան օլտուգտա , Գօմաթտան իւչ քիլօմէթրօ պատը մէսաֆէտէ Պէլէսնիցա չիֆթ- լիլի մէվգիինտէն իւզէրինէ շէտիտ պիր թօք աթէչի եաղտըրըմտա պաշլատը : Մուսաիլէյի ճէնէրալ , խասսա Ֆինլանտիա ալայընը Պէլէսնիցա եաղտըր վէ Արիսանկէլ ալայընը տախի մէղքիւր չիֆթլիք իւզէրինէ տօղրու սէվգ խտէրէք , խաթթը հարպ իւզրէ իլէրիլէմէքտէ տէվամ իթտի վէ Մօսգուսանըն իւչ թապու- րունու , խասսա կըրնատիյէլէրինի վէ Վօլօկտա ալայընը ինթիաթ թութուր : Պու նօգտա իւզէրինտէ Թիւրքլէրին եիրմի թապուր բլյատէ իլէ եիրմի թօքու վար ըտը : Պունլար սապահըն սաաթ օնունա տօղրու թօք վէ թիւֆէնք աթէչլէրի- նի արթըրարադ , Արիսանկէլ ալայընըն սաղ եանը ալլիլինտէ մանօլրայա պաշ- լատըր , վէ պու ճիհէթ ալէյիլինտէ Մարգօլօտան էօթէյէ սիւվարի ապէրի տէ իրսալ իթտիլէր : Բուս մըզրադտարլարը տէրազապօ ճիհէթէ սալտըրըլպ , քէօ- յիւն պահճէլէրինի իչլալ խտէպիլտիլէր վէ Օսմանլը ալճըլարալ սիւվարիլէրինի վէ իլէրլէմիշ տիկէր ալայլարընը պիր ազ կէրի կիթմէյէ մէճպուր իթտիլէր :

Թիւրքլէր քէզալիք ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին սօլ ճիհէթի իւզէրինտէ Ֆինլանտիա ալայընըն դարչըսընտա տա աքէր մէրքէզլէթտիլէր : Մուսաիլէյի ճէնէրալ պունու ֆարգ իտէրէք , դօնթ Շուալօֆա խապէր վիրտի վէ սօլ ճի- հէթինէ տէսթէք օլմադ իւզրէ Վօլօկտա ալայընտան պիր թապուր իրսալ իթ- տի : Ճէնէրալ դօնթ Շուալօֆ տախի պիլ ճիւմլէ խասսա ալայլարընը իլէրիյէ եիրիլտէրէք , մէյտանը մուհարէպէյէ սէյիրթտի վէ ումուս դօմանտայը տէ- րէօհտէ իլլէտի : Վօլօկտա ալայընը խաթթը հարպըն սօլ եանընտան էօթէյէ եօլլատը վէ ճէնէրալ Շիւտնէր-Շուլտնէրին իլլէրիյէ տօղրու եիւրիլիլինի տուր- տուրթմասընը վէ ճէնէրալ Տանտըվիլին հիւճուսինէ պէքլէմէսինի էմր իթտի : Սաաթ էօյլէտէն սօնրա իքի բատտէլէրինտէ իտի :

Ձիքը օլունտուղու վէչի իլէ ճէնէրալ Տանտըվիլ Գարաղաճը զապթ իտէ- րէք , Սթանիմաճա եօլունտա Ծուատ բաշա օրտոսունուն էօնիւնիւ քէսմէեէ մէմուր օլմաղլա , Վօլիլի ալայընըն պիր չօդ խասսա կըրնատիյէլէրի հիւճուսին

հաղորդանմադտա իբէն, քիւլլիյէթլի Թիւրք դօլլարը տա թաարրուզէ պաշլա-
տըլար: Պու դօլլար Պէլէմնիցա թէրէսինէ միւվասէլէթ իտէրէք, միւթէաստիտ
ալճը դօրտօնլարը Բուսլարըն սաղ ճիհէթինէ տօղրու եօլլատըլար վէ պիր խայ-
լի բիատէ ասքէրիյլէ տէ դարիյէի մէզքիւրէնի իշղալ իթտիլէր: Օսմանլը ալճը-
լարը Վօլինի ալայը իւղէրինէ կաղմուր կիպի գուրչուն կաղտըրտըզլարընտան,
պու ալայ ուսուլճաճըզ ճէպհէսինի տէյիշթիրտի, վէ լայըզլը պիր աթէչլէ Օս-
մանլըլարըն երիւրիւյիլինի տուրտուրթտու: ալայը մէզքիւրըն պօշ պրագտըղը
խաթթա տէրագապ տիկէր յաքէր վագ խտիլմիշ օլմազլա, Թիւրքլէր պու աս-
քէրին կէլտիլինի կէօրիւնճէ Պէլէմնիցատան թօլլարընը տըշարը չըգարապ, ա-
սաքիւրի մէրդումէյի զօրգուտուպ կէրի թէրտիրմէք իչիւն տաղլարա տօղրու
աթէշ իթմէեէ պաշլատըլար: լաքին 3,000 միթրօ ուզազլըգտա վագ օլունմուշ
պիր եարըմ Բուս պաթարեասը, Թիւրք պաթարեալարընը եէնի մէվզիլէրինտէն
չըգմազա մէճպուր իթտի:

Ճէնլրալ Տանտըլիլ պու սուրէթլէ սաղ եանընը մուհաֆազա իտէրէք,
Բէթէրսպուրկ կըրնատիյէ ալայընը հիւճումէ սէվզ իթտի: Կըրնատիյէ ասքէրի
եաղաշ եափաշ իլէրիլէտի, զիրա թիրինճիլքլէրտէն կէչլճէքտի վէ պու բիրլինճ-
լիքլէրտէ տէ հէմ գար տօլու իտի վէ հէմ տէ պիր չօգ խէնտէքլէր վար իտի:
պուլնտան մատա իւսթլէրինէ տէ միւթէմատիէն կաղմուր կիպի գուրչուն կաղ-
մագտա իտի: Պէօլլէ պիր տէհէշթլի աթէշ կաղմագտա իբէն, գարիյէի մէզքիւ-
րիյէ 200 ատըմ կաղաշտըլար, պիր խայլի նէօվպէթ աթէշի իճրա իթտիլէր,
վէ «հուրըմ» պաղըրըշարագ սիւնկիւ իլէ տիւշմանըն իւղէրինէ աթըլտըլար: Օս-
մանլըլար էվլէրտէն տըշարը ուղրատըլար վէ Բուսիանըն Բրուսիա դրալը ալայը
մէրգուլմ Թիւրքլէրի ատըմ ատըմ դօլլալտարագ, Տէսթթ տաղընըն պիրինճի
թէրէլէրինէ վարտը վէ օրալարտա ալճը դօրտօնլարը գուրտու:

Ֆուատ բաշա Գարաղաճը թուլթմագսա դայպ իտէճէյինի Ֆարգ իտէրէք,
Ֆիրարիլէրի պիրլէշթլրտի, պուլարա թագէ իմատ վիրտի վէ մէյուսանէ պիր
հիւճուվա Բուսլարը իշղալ իթտիլքլէրի մէվզիլէրտէն տիշարը օղրաթ մայա թէճ-
րիւպէ իթտի: Ճէնլրալ Տանտըլիլ պիր գարըշ պիլէ կէրիլէմիյիպ մուզալէմլթ
իտէրէք, գօնթ Շուալօֆա խապէր վիրտի քի, Շիլտնէր-Շուլտնէր գօլու տուր-
տուղու իչիւն Թիւրքլէր պիւթիւն գուվլէթլէրիյլէ քէնտի Ֆըրգասընը էզէճէք-
լէր տիր: Օ վաղըթ գօնթ Շուալօֆ թահթը գօմանտասընտա պուլուլնան իւշ
գօլա տա իլէրի հարէքէթ էմրի վիրտի, վէ 30,000 Բուս, պիւթիւն գուվլէթլի
իլէ Օսմանլը ասքէրինին իւղլըրինէ տիւշտիւլէր: պու պիշարէ ասքէր իսէ ա-
տէտճէ վէ գուվլէթճէ Բուսլարա հիշ միւսալի օլմատըզլարը հալտէ, իւշ կիւն-
տէն պերու տաեանմագտա իտի իսէ տէ, արթըզ քօն ստաթը կէլմիշտի: Բու-
սիանըն խասսա կըրնատիլէրի իլէ մըղրագտարլար Մարգօվօ իւղէրինէ հիւ-
ճուլմ իթտիլէր: Շիլտնէր-Շուլտնէրին թահթը գօմանտասընտա միւլթթլէլթ պիր
լիվա Պէլէմնիցա եօլունտա պիր չիֆթլիք իւղլըրինէ հիւճուլմ իթտի, մէրքէզ
գօլու գատէմէ գատէմէ երիւրիլէրէք մէզքիւր միւլթթլէլթ լիվանըն արգասըն-
տան կիթտի, նիհասէթ ճլնէրալ Վէլիամիլնօֆըն գօմանտասընտա պիր բիատէ
Ֆըրգասը սաղ թէրաֆա վէ Բօտօք տաղլարը սըրթընա տօղրու հարէքէթ իթ-
տի, տաղլարա թօլլար չըգարտը, Թիւրքլէրին սօլ ճիհէթինի չէվլիրտի, վէ հէմ
եանտան վէ հէմ արգատան Թիւրքլէրի թօրա թուլտու:

Օսմանլըլար պու իւշ գօլ հիւճուլմ տաեանմայըպ, պիւթիւն խաթթ իւ-

զերինտէ սրղըշարդարընտան, օ հալտէ տէհչէթլի պիր մէնդարէ վուդու պուլ-տու: Ասաքիրի Օսմանիյէ տաղլար իլէ, քէնտիլէրինի հէր թէրաֆտան դուշաթ-մագտա օլան տիւշմանըն քիւլլիյէթլի գօլարը արասընտա գալարագ, էվլէլա Պէլէսնիցա պօղաղընտան Գաթաղաճ եօլունա տօղրու ֆիրար իթմէեէ թէճրիւ-պէ իթտիլէր: Գարմա գարըշ մէղքիւր պօղաղա կիրաթլէրինտէ, արգալարըն-տան սիւնկիւ իլէ իքի Բուս ֆըրգասը սրղըշարընուպ, էօնլէրինէ տէ օ եօլտան տիկէր պիր ֆըրգա չըղարդընտան, օրատա հագիգաթէն տէհչէթլի պիր մու-գաթէլէ պաշլատը: Բուսար իւշ թէրաֆտան պու ասքէր եղընթըսը իւզէրինէ աթէշ եաղտըրըպ, հէր պիր դուրշունլարը պիր վէ եա պիր գաշ Ոսմանլը նէ-ֆէրի թէլէֆ իթմէքտէ իտի:

Ագչամ իւսթիւ մէղքիւր մէյտանը մուհարէպէյի սէյր ու թէմաշա իթմիշ օլան պիր մուսպիր շու վէչի իլէ եաղմըշ տըր:

«Պէլէսնիցա պօղաղընտէ մէտիսալինտէ թօք, ճէպհանէ սանտըղը, արապա ինսան վէ պէկիր լաշէլէրի եղըլմըշ, վէ պու եղըրն մէթէրիս օլաճագ գատար եիւքսէլմիշտի: Կէօղիւն կէօրէպիլտիլի գատար միսաֆէտէ մէղքիւր պօղաղըն իչէրիսինտէ գարըն իւզէրի ինսան նաշէլէրի վէ մէճրուհլարը գարլամըշ, վէ միւ-պալաղասըղ օլարագ, օրատան ճէրեան իթմէքտէ օլան ուֆտօք ըրմագ քեամիւ-լէն գանա պօյանմըշտը:»

Պու մուսիպէթէնկիզ տէրէ իչինտէ նէ գատար Թիւրք թէլէֆ օլտուդու մալիւմ տէյիլ տիր: ծնլարը կէօմմէքտէ օլան Բուսար սայմագտան պըգթըլար, լաքին իքի պին գատար օլմասը թախմին օլունուեօր: պու իքի պին քիշի, քէնտիլէրի էօլտիւրմէքսիլլին էօլտիւլէր, զիրա արթըպ մուհարէպէ իթմէյիպ էք-սիլիսի սիւհլարընը աթարագ, գաշմայա սալաշմագտա իտիլէր:

Ֆուատ բաշա օրտուսունուն պաղիյէլէրի գարմա գարըշ տաղլարա ֆիրար իտուպ, Արխանկէլ ալայը թէրաֆընտան թաագիպ օլունտուլար: Ձապըթան վէ նէֆէրաթ, գնար տիղլէրինէ գատար օլտուդու հալտէ, թէքէլէրէ գատար Թիւրքլէրին արգալարընտան թըրմալանտըլար, վէ հէր նէ գատար տէֆաթլէ քէնտիլէրինէ ըիճաթ իշարէթլէրի վիրիտի իսէ տէ, տիյնէմէյիպ նիհայէթ պիր թէքէեէ վարտըլար: Պուրատա հէնուզ պէշ զըթա թօք վարըտը վէ տիւշման տախի կէօրիւնիւշտէ հէնուզ պիր մուգալէմթը մէյուսանէ թէճրիպէ իթմէք էմէլինտէ իտի: Պու սուրէթլէ թօքճուլար պիր նէօվպէթ աթէշի իճրա իթմէք հաղըրըղընտա իքէն, Արխանկէլ ալայրնտան օն պէօլիւք գատար ասքէր մէլ-դուլ թօքճուլարըն իւզէրինէ հիւճուլ իթտիլէրինտէ, պուշլար անճագ պէ-կիրլէրինի թօքլայըպ գաշմաեա վաղըթ պուլտուլար, վէ տօլտուրուլմէշ օլան մէղքիւր թօքլար Բուս նէֆէրաթընըն եէտը գապթընա տիւշտիլէր: Ֆիշլան-տիա ալայը Թիւրքլէրի գօվալայըպ եիրմի նէֆէր գատար էսիր թուլտու: Լա-քին գարանլըգ պաստըղընտան, մուհարէպէտէն վէ տահա տօղրուսու թաագիպ-տէն ֆէրաղէթ օլունտու:

Իշպու Յունւլար 17ինճի կիւնքի մուհարէպէտէն գլատէսիյլէ սէմէրէ հապ օլտու: Սիւլէյման բաշանըն, Ֆուատ բաշա թահթը գօմանտապընտա պուլու-նան նըսթ օրտուսու թէմաթըլա տաղըտըլմըշտը:

Պու նըսըֆ օրտուտա միւքէմմէլ 40 թապուր ասքէր պուլունուպ, պուն-տան տօլայը Թիւրքլէրի մուհարէպէնին տէվալմընտա թաաննիւտ իթմիշ վէ էք-սէրիա հիւճումէ կիրիշմիշլէր տիր: Բուսար մէղքիւր օրտունուն հէման պիւ-

Թիւն թօրարընը (47 ատէտ) վէ պիր խալի մէքքեարիւէրինի զապթ իթմիշէր իտի : Մէյտանը մուհարեպէտէն իբի պին թիւֆէնք, օն ալթը սանտըգ միւհիւմ մաթ, տիկէր պիր չօգ բէրաքէնտէ միւհիմմաթ վէ հաֆրիյէ էտէվաթը վէ սա- յիրէ ալմըշարտը : Էլհասըլ Ֆուատ բաշա օրտուսուհուն զանաթ ու թէլէֆա- թը բէք չօգ օլուպ, իւշ պինտէն զիատէ մաղթուլը վէ պիր օ զատար տա մէճ- րուհը վաղը օլմուշ տըր : Թիւրքլէրին թէլէֆաթը բէք չօգ օլտուղունա վէ Բուս- արըն տա օնա զընասէն բէք աղ օլտուղունա սէպէպ շու տուր քի, Բուսար եարըմ սաաթ զատար պիր ինսան եղընը իւզէրինէ աթէշ իթտիլէր : Ճէնէրալ Կուրգօնուն ըաքօրթօլարընտա օղունտուղունա կէօրէ, եէվմը մէքքիւր մուհա- րէպէսինտէ Բուսարըն 400 մաղթուլը վէ մէճրուհը օլմուշ տըր :

Իրթէսի Յունվար 18ինձի կիւնիւ ճէնէրալ Սգօպէլէֆին բէտէրինին օն իբի պէօլիւքտէն իպարէթ օլան սիվարիսի Բաշա մահալլէսինտէն Սթանիմագանա սօղրու հարէքէթ իտուպ, -պատէհու Գըթանլըգ նամ մէվգիյէ վարմագ իշիւն սօլա տէօնտիւ : զիրա Սիւլէյման բաշա օրտուսընտան զըրգ թապուր զատար ասքէր մէվգիի մէվքիւրէ տօղրուլմուշ իտի : պիր տրակօն լիվասը վէ իբի գա- զագ պէօլիւյիւ վէ արգալարընտան տա պիր բիատէ լիվասըյա պիր տէ բիատէ ֆըրգասը տօղրուհա Սթանիմագա իւզէրինէ եիւրիւտիւէր, վէ գաղաղար տա- լի Նարէշինէ տօղրու կիթմէքտէ օլան (սամանլը ասքէրինին արգասընտան սէվգ օլունտուլար : Տիկէր իբի ֆըրգա Ֆիլիպէ վէ Սթանիմագա արասընտաքի շօսէ- նին զարպ ճիհէթինտէ պուլունան քէօյլէրտէ եէրլէշտիլէր, վէ տաղըմըշ օլան Թիւրք օրտուսուհունան քէօյլէրտէ հիշ քիմէյի պրագմամագ իշիւն գաղաղ լի- վասըյա մըղրագտարարը տաղարա տօղրու եօլլատըլար : Թիւրքլէրին Գըթան- լըգ իւզէրինէ տօղրու ըիճաթընը քէսմէք իշիւն տիկէր պիր խոսսա ֆըրգասը վէ ավը լիվասը Ֆիլիպէ իւզէրինէ վէ պիր սիվարի ֆըրգասը տալի Բաքազը թարիգիյէ Հասքէօյ իւզէրինէ սէվգ օլունտուլար : Էլհասըլ ճէնէրալ Գարցօֆըն հէնուզ Թրօյան պօղաղընտան վարիտ օլան բիատէ ֆըրգասը տալի Չըրբան թարիգիյէ Հասքէօյ իւզէրինէ տօղրու չըգարըլտը :

Կիճէնին զարանլըղընտան պիլլէ իսթիֆատէ իտէրէք, Սիւլէյման բաշանըն օրտուսու հէր նէ գատար քէմալը սիւրաթլէ ըիճաթ իթմէքտէ իտի իսէ տէ, Բուսար Յունվարըն 19նձը կիւնիւ Գարաճըլար գարիյէսի գուրպլինտէ Գըթան- լըգ իւզէրինէ տօղրու չէքլիվէքտէ օլան Սամանլը գօլունա եէթիշտիլէր :

Սիւլէյման բաշանըն Յունվար 17տէ Սթանիմագատա պուլունուպ, օրա- տա 40 թապուր ասքէր մէրքէզլէթմիշ օլտուղունու եաղմըշը տըր : Ֆուատ բաշա Գարաղաճտա տուհանըպ տուրմագ իշիւն պէյհիւտէ բաշաի միւշարիլէյէ- տէն իմտատ իսթէտի : Սիւլէյման բաշա թա եէվմը մէքքիւրուն աղչամըր Ֆու- ատ բաշայա պիր գաշ թապուր իրսալ իթմէյէ գարար վիրտի, օ տա ճէնէրալ Սգօ- պէլէֆին բէտէրինին սիվաղիսի թէրաֆընտան գօլայճաճըգ թէվգիֆ օլունտու : Սամանլը ասքէրինին պաշ գօմանտանը գաշմագտան պաշգա պիր չէյէ պաղմա- եօր իտի, վէ օ աղչամը պիլլէ ասքէրինի Թահթանլը թարիգիյէ Հասքէօյ տօղ- րու սէվգ իտէրէք պիւթիւն կիճէ եիւրիւտիւ : Յունվար 18տէ Գարաճըլարա վասը օլարագ պիր աղ իսթիրահաթ իթտի : Իշթէ Սիւլէյման բաշա պու սիւրէթլէ գաշմաեա աճէլլէ իտուպ, հէր նէ գատար տիւշմանա թէսլիմ իտէեօր կիպի օլ- տուղունու պիլիւտ իտի իսէ տէ, եինէ ումուրընտա իթմէեէրէք, թօքճուսու- նու պէշ թապուր ասքէրին մուհաֆաղասը ալթընտա մէքքիւր գարիյէտէ պը-

բազմաբան , զիրա տաղարտան կէշտիյի իշխան բէք եօրկունն օլտուղունտան , մէղ-
քիւր թօքճունունն արթըզ եիւրիւմէնէ մէճալի գալմամըշտը :

Պիր տէ միրալայ կրէգօֆըն գազագ սիվարիլէրի Յունվար 19տա չափագ
սէօքէր սէօքմէղ մէղքիւր թօքճու վէ պէշ թապուր բիստէյէ եէթիշէրէք , սը-
եըրա զըլըճ իւզէրլէրինէ հիւճոււմ իթտիքլէրինտէ , Օսմանլըար պիր աղ մու-
գալէմէթ իթտիքտէն սօնրա , Ֆիրար իթմէնէ պաշլատըար : Նիհանէթ մէղ-
քիւր Բուս սիվարիլէրի գըրգ ատէտ թօք գապթ իթտիլէր , վէ Ֆիրար իտէն ա-
սաքիլի Օսմանլէյի թաագիպ իտէրէք , պիր խայլիսինի թէլէֆ իթտիքտէն սօն-
րա օն իւշ թօք տահա օ վազըթ ալտըլար :

Իշթէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունունն թլմամըշտ մաղլուպիլէթի պու սու-
րէթլէ խիթամ պուլտու :

ՕՍՄԱՆԼԸ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԹԱԱԳԻՊԻ . — ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕՆԸՆ

ԷՏԻՐՆԵ ԻԻՋԵՐԻՆԵ ԵԻԻՐԻՑԻՒՇԻ :

Յուստ բաշա օրտուսունունն պագիլէլէրի Տրամա վէ Գալալահա տօղրու
տէնիղէ գատար Ֆիրար իթմիշլէրտի : Սիւլէյման բաշա , թօքլարընըն ալընմա-
սընտան սօնրա Հասքէօյիւն տէ Բուս սիվարիլէրի թէրաֆընտան իշղալ օլուն-
տուղունու խապէր ալարագ , պիրտէն պիրէ եօլունու տէյիլթիրտի , վէ քէն-
տիսի տէ տաղլարըն իշինէ վուրարագ , աճէլէ պիր եիւրիւշլէ Մըսթանլը թա-
րիգիլէ Համուրճիլէ միււլասէլէթ իթտի : Բուս ասքէրլէրի բէք եօրկունն օլտուգ-
լարընտան , պու Ֆիրարլար պիլա միւշքիլաթ իճրա օլունտու :

Ճէնէրալ Կուրգօ , բիատէսինէ Ֆիլիպէ էթրաֆընտա իւշ կիւն խիթիւրա-
հաթ իթտիրտի : Ճէնէրալ Սգօպէլէֆին գօլ օրտուսունա բապթ օլունան վէ Լ-
տիրնէյի իշղալ իտէն իքինճի խասսա սիվարի Ֆըրգասընտան մաստա , Ճէնէրալ
Կուրգօնըն պիլ ճիւմլէ սիվարիսինէ աթիտէքի մէմուրիլէթլէր թէվտի վէ թէվզի
օլունտու :

Շէօյլէ քի , Ճէնէրալ Գուրնագօֆուն լիվասը Նարէլին թարիղիլէ վէ ճէ-
նուպա տօղրու տիւշմանը գօլալամագտա իտի . Ճէնէրալ Չէրնօղուպօվուն լի-
վասը Գարաճըլար վէ Մըսթանլը թարիղիլէլէլէ թաագիպ իթմէքտէ իտի . Ճէ-
նէրալ Չէրէվինին թահթը գօմանտասընտա օլան Գալգասիա գաղագ լիվասը ,
մէղքիւր իքի լիվանըն արասընտա ճէնուպա տօղրու իճրաի մուամէլտէ պու-
լունմագտա իտի . տրահօնլարըն մըղրագտարլարա միւլսթէլիթ օլան լիվասը
Մթանիմագտան հարէքէթ իտուպ , Գարաճըլարտան կէշէրէք , Բուսլարըն սաղ
ճիհէթիինի մուհաֆաղա իթմէք իշինէ Տլմօթիգօ իւզէրինէ տօղրու եիւրիւմէք-
տէ իտի :

Պիւթիւն պու գօլլարըն իշինտէն եալընըզ Գալգասիա լիվասը Բումլի
տաղլարընըն իշինտէն միւրուր իտէրէք Թիւրքլէրէ եէթիշտի : Գազաղար սէ-
քիզ պէօիւք սիվարի օլտուգլարը հալտէ Ֆիլիպէտէն Յունվար 24տէ Հիւմուր-
ճըզ թարիղինէ տօղրու հարէքէթ իտէրէք , էվլէլա չօգ կիւճիւքլէրէ ուղրա-

տըլար, զիրա գայալըզար պօշնթան քէք տար հօլլարտան կիթմէհէ մէճպուր իտիլէր. էնիլէր վէ հօզուչար էօյլէ տիք իտիլէր վէ հօլ էօյլէ տէրին ուչու-
րումլար եանրնտան կիթմէքտէ իտի քի, պէկիրլէրի եէտէքլէրինէ ալըպ արգա
արգանա եիւրիւյէպիլիյօրլար ըտր: Պու հալտէ մէքքիւր գօլ քէք ալըր իլէրի-
լէմէքտէ օլուպ էօյլէ տէ ուզուն եանըմըչար քի, իլէրուտէ օլան գաղազլար
Պանգօլօ գարլյէսինին թլքէսինէ վարմըչ իքէն, թա կէրիտէքի գաղազլար հէ-
նուզ Սթանիմագատան չըզընօրլար իտի: Նլք կիւնիւ գաղազլար օն քիլօմէթրօ
հօլ ալտըլար: Եօլ տահա իլէրտէ տահա սարք իտի, վէ պուզ պազլամըչ օլան
էնիլէր կիտէրէք մուխաթարալը օլմագտա իտիլէր: Նարէչին իլէ Բալէլսպօէ
մէվգիլէրի արասրնտա օն սիւր րէս պարիլիլին այաղը գայըպ ուչուրումլարին
իչինէ հուվարանտըլար: Յունվար 28տա մէքքիւր լիվա Բալէլսպօէյէ միւվանէ-
լէթ իտուպ, իրթէսի կիւնիւ 2էքէլիար տօղրու հարէքէթ իթտի, զիրա Թիւրք-
լէրին օրանա չէքիլտիքլէրի սէօյլէնմէքտէ իտի, լաքին տէօրթ քիլօմէթրօ հօլ
ալտըզտան սօնրա, պու սիվարի գօլու չէտիտ պիւր թիքիլէ թուլթուլուպ, վէ
Պուլկար զլավուզլարը տա հօլա տէվամ իթմէք իսթէմէտիքլէրինտէն, Բալէլքս-
պօէյէ ալտէթ իթմէհէ մէճպուր օլտու:

Ճէնէրալ Չէրէվինին միւֆթէգէսի Յունվար 28տէ հօլա րէվան օլարագ,
հօլտա իլք կիւնքի ֆուրթունանըն էսէրլէրինէ թէսատիւֆ իթտի: Տար հօլուն
իւզէրլինտէ սօուգտան տօնմուչ Թիւրք նաչլէրի պուլունուպ, հօլ տախի գար
իլէ գաքանմըչ օլտուղունտան, կէչիտ աչմագ իչիւն գարլար գաղըլտը վէ նի-
հանէթ 2էքէլիարտան իքի քիլօմէթրօ մէսաֆէտէ տիւչմանա եէթիչիլտի: Տիւչ-
մանըն արգա ճիհէթլինտէ պուլունան ասքլիլ պօղաղտա սիքէրլէնմիլ օլտու-
ղունտան, օնու օրատան տիչարը օղրաթմագ լաղըմ կէլտիլի ճիհէթլէ, Ճէնէրալ
Չէրէվին, գաղազլարը աթտան աչաղա էնտիլիպ, եան ճիհէթտէն Թիւրքլէրին
մէվգիլին թուլթմագ իչիւն տաղ հօլուչլա սէվգ իթտի: Թիւրքլէր պուլնարը
կէօրլինճէ, ֆիրար իթտիլէր իսէ տէ, գաղազլար 2էքէլիար գուրպլինտէ եինէ
եէթիչիլտիլէր, վէ 100 Օսմանը թէլէֆ իտուպ 69 նէֆէր տէ էսիլ թուլթու-
լաք: Կիճէ լալթէ կէլտիլինտէն, թաաղիպտէն տէ ֆէրաղէթ օլունտու: Իրթէ-
սի կիւնիւ Յունվար 29տա 2աթագ գարիլէսի գուրպլինտէ թէքրար Թիւրքլէրէ
եէթիչիլտուպ, պուրատա Օսմանըլար չէտիտէն մուգալէմէթ իթտիլէր, լաքին
պիւր շէյէ եարամայըպ, 100 նէֆէր էսիլ վիրտիլէր: Գաղազլարըն պէչ նէֆէր
մէճրուհը օլտու վէ սօգուզ պէկիրլէրի էօլտիւ:

Ճէնէրալ Չէրէվին 2աթագտա խապէր ալտը քի էտիրնէ Բուսլար թէրա-
ֆընտան իչղալ օլունմուչ, քէնտի էօնիւնտէ իւչ թապուր ասքէր վար իմիլ,
35,000 նէֆէրլէ ալթը թօք Իսթըրլտէ մէքէզլէնմիլ վէ Հիմուրճիքտէ մա սի-
վարի 20,000 նէֆէրէ հաղըն ասքէր պուլունուեօր իմիլ: Լաքին պու մըգտար
միւպալաղալը կէօրլինիւր, վէ էօյլէ իմիլ:

Պու խապէրին իւզէրլինէ Ճէնէրալ Չէրէվին, տիկիլ Բուս ասքէրլինէ եէ-
թիչմէք վէ պիլլէչմէք իչիւն, միւմքին օլտուղու մէրթէպէ թաադիպտէ տէ-
վամ իթմէհէ վէ շարք ճիհէթլինէ տօղրու կիթմէհէ գարար վիրտի: Պու րլան
թէմամըչլա միւթէսապլէր իտի: Մուսաիլլիճ Ճէնէրալ, ատիտճէ աղըղընը վէ
գայըֆըղընը սէրի հարէքէթլէրլէ վէ պիւր գաչ նօգթալար իւզէրլինտէ պիրտէն.
Ճէ կէօրլինմէքլէ, տիւչմանտան կիզլէմէյի իւմիտ իտէրէք վէ կիտէճէյի հօլու
տիւչմանա չագտըրմամայը ումարագ, Յունվար 30տա շարք ճիհէթլինտէ վուզու

պուլաճագ հարէքէթինի կիզլէմէնէ վէ Բալաս թարիգիլէ ճէնուպտա Բաշալիդ նամ մահալէ գատար կիթմէնէ գարար վիրտի : Յունվար 29ունճու կիճէ Պուկարլար խապէր վիրտիլէր քի 2,000 գատար Օսմանլը սիվարիսի Ատաքէօյ թաւրիգիլէ Հիւմուրճիքտէն Տէյիրմէն տէրէ իւզէրինէ տօլրու եօլա չըգմըշտը : Պու մալիւմաթըն իւզէրինէ մումաիլէյի ճէնէրալ շարգ ճիհէթինտէն տախի քէնտու յի կիզլէմէնէ մէճպուր օլտու :

Յունվար 30տա ճէնէրալ 2էրէվին , պէկիրլէրի բէք եօրկուն օլուպ էն աղը պիր կիւն իսթիրահաթա միւհիթաճ օլան պիր միւֆրէզէյի Զաթադտա պրապարագ Բաշմագլընա , Բասա վէ Խսիլանա քիւլլիյէթի գարադօլլար վէ Տէրէտէրէ գարիյէսինէ տէ իքի սիվարի պէօլիւյիւ սէվգ իթտի . պու սիվարի պէօլիւքլէրի մէգքիւր գարիյէյի հէր նասըլ օլուրսա օլտուն քէնտիսինին միւվասէլէթինէ գատար զապթ իթմէնէ էմր ալաըլար . լաքին օ պիր սիվարի պէօլիւքլէրինի մումաիլէյի ճէնէրալ տօղրուճա Բալաս քէօյիւնէ կէօթիւրտիւ : Գաղաղլար պու գարիյէտէ Թիւրքլէրէ եէթիլէրէք աթլարտան էնտիլէր , սիբէրլէրինտէն տիշարը ուղրաթտըլար , վէ թէքրար պէկիրլէրինէ պինէրէք արգալարընտան տիւշտիւլէր վէ գարմագարըշ տաղլարա գատար գաչըրըպ , 300 գատար նէֆէր թէլէֆ իթտիլէր :

Գաղաղլար անճագ Բաշալիդ նամ մէվգիտէ տուրտուլար : Պու քէօյտէ 30 նէֆէր գատար քիտտէ ասքէրի էվլէրտէ բուսուեա եաթարագ , միւտաֆաա իթմէքտէ խտիլէր , լաքին պիր թանէսի գալմալըպ հէքսի թէլէֆ օլտուլար : 0 կիւնիւ էսիր թուրուրմալըպ , եալընըգ իքի սանճագ ալընտը : Գաղաղլարըն տա իքի մագթուլլա իքի մէճրուհը օլմուշ , վէ եէտի հայվաֆլարը էօլմիւշ տիր :

Լիվանըն գուվլէթինին գըսմը ազէմի Բալաս իլէ Բաշալիդ նամ մէվգիլէր արասընտա տուրտու , վէ Յունվար 31ինճի սապահըը Տէրէտէրէ իւզէրինէ կիթտի . մէգքիւր միւֆրէզէ էլլի պէշ քիլօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իթտիքտէն սօնրա , եօլտա հէր նէ գատար յէտիտ պիր թիբիյէ օղրատը իսէ տէ , կիճէ եարըսընտա Տէրէտէրէնէ վասլ օլտու :

Լիվանըն տիկէր պէօլիւքլէրի տախի պու միւֆրէզէյէ պիրլէշուպ , իրթէսի կիւնիւ ֆետրվար պիրտէ պիւթիւն լիվա Ատա քէօյիւնէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իթտի : Թիւրքլէրին Տէրէտէրէ վէ Ատա քէօյիւնէ տօղրու եալման լտը . պիլ աքս խապէր ալընտը քի , Յունվար 29տա ասաքիրի Օսմանիյէ Հիւմուրճիքտէն Գալալաեա հարէքէթ իթմիշ օլուպ , Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն պագիլէլէրի , վէ վասաթի վէ զարպի Բումէլինտէ տաղըլըշ օլան պիլ ճիւմիէ միւֆրէզէլէր շէհրը մէգքիւրտէ մէրքէլլէնտիլէր : Օսմանլը սօնանմասը սօնրա օրաեա կէլիպ պիր գըսմընը Կէլիպօլուեա վէ պիր գըսմընը տախի Տէրսաատէթէ նագլ իթտի , վէ Կէլիպօլու գօմանտանլըընը տա , Ֆուատ բաշա իլէ պիրլիքտէ Ֆիլիպէնէ կէլմիշ օլան շէճիանը զապըթանտէն Սապիթ բաշա տէրէօհտէ իթտի : Սիւլէյման բաշա Զանադ գալէսինէ միւվասէլէթ իտիլէք , քէնտի խաթա վէ տէսիսէլէրինին միւճագաթընը պուլտու . բաքիպ օլտուղու սէֆինէտէ կէրէք քէնտի վէ կէրէք եավէրի հարալարը վէ զապըթանընտան չօղու թահիթը թէվգիֆէ ալընտը :

Միւլղա Պաթիլի դագէթասը օ վագըթ պու թէվգիֆ հագղընտա աթիտէքի ֆըգրայի եագմըշ իտի :

«Ենայի մուհարէպէտէ Սիւլէյման բաշա խաթիյաթը միւթէատտիտէտէ պուլունմուշ տըր : Էն սոնու Բազարճըգտա օրտուսունուն մաղլուպ վէ միւզմէ հիւ օլմասընա սէպէպ օլմուշ տըր , վէ պու մաղլուպիյէթ բայլթախթըն եօլու նու տիւլմանա աշմըշ տըր : Սիւլէյման բաշա պու իզմիհլալտան վէ Շիպգա գար շըսընտա չօլբալըղլա իճրա իթտիյի մուհարէպաթտան տօլայը , Բուսլարա 200 թօր թէսլիմ իթմիշ տիր :

«Պունտան մատաա բաշաի միւշարիւէյն շու սոն կիւնլէրտէ հիւքիւմէթը Սէնիյէ ալէյիհնտէ պիր մուամէլէի խուսումէթքեարանէտէ պուլունարադ , պուլունտուղումուզ շու հալի պուհրան իշթիմալ էսնասընտա ասայիշի ումումիյի իխալ իթմէեէ չալըշիւշ տըր :

«Պինապէրին , Սիւլէյման բաշանըն թէվզիֆ օլունուպ աթվարը ասքէրի եէսինտէն տօլայը , տիվանը հարպտա վէ տէսայիսի վէ իղվաաթը ճինայէթքեա րանէսի իշիւն տախի , տիվանը ալիտէ մուհաքէմէ իտիւմէսինէ գարար վիրիւմիշ տիր : »

Պաղըլարը իտտաա իտէրլէր քի , Տամատ Մահմուտ բաշա , քէնտի տօսթլարը պուլունան սէրասքէրը էսպադ Ռէտիֆ վէ պաշ գօմանտանը սապըդ Ապտիւլ Գէրիմ բաշալարը գուրթարմագ իշիւն , Սիւլէյման բաշանըն մուհաքէմէսինի թէէխիթէ գարար վիրտիրմէյէ մուվաֆֆադ օլմուշ օլտուղունտան , միւսալէհա իմզալանտըգտան էքէյիճէ վագըթ սօնրահա գատար մուհաքէմէի մէգքիւրէ կիրույէ թալիգ օլունմուշ տուր : Տէրխաթըր օլունտուղու վէչի իւն օ վագըթ շու թէվաթուր տախի չըգտը քի , Սիւլէյման բաշա պիր չուվալ իշինէ տիքտիրիւուպ տէնիզէ աթըլմըշ տըր , լաքին պու շաիյանըն ասը չըգմատըղը մալիւմ տիր :

Յունվար 22տէ պիր լիվա վէ իւշ ֆըրդատան իպարէթ օլան ճէնէրալ կուրգօնուն բիատէ ասքէրի Գաթթէ քէօյ թարիգիյլէ Էտիրնէեէ տօղրու եօլա չըգտը : Յունվար 26ընճը կիւնիւ պիր լիվանըն բիշտար ասքէրի Էտիրնէեէ տախիլ օլտու իսէ տէ , պու շէհրի զաթէն իքի ֆըրգա սիվարի , վէ պիր ֆըրգա բիատէ իշալ իթմիշլէրտի , վէ իրթէպի կիւնլէրի տէ կէրի գալմըշ բիատէլէր եա վաշ հավաշ կէլուպ Էտիրնէտէ մէրքէղլէնտիլէր :

Ճէնէրալ կուրգօ , ըիճաթ իթմէքտէ օլան Օսմանը օրտուսունուն չաքուլճըլարըյլա տօլմուշ օլան շէհրը մէգքիւրուն հէվալէսինտէ ասայիշի թէէմլին իթմէք իշիւն , վէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն թէմամըյլա հանկը նօթթատա մաղլուպ օլտուղու Յունվար 22տէ մալիւմ օլմատըղը իշիւն , Ֆիլիպէտէ ճէնէրալ Վէլիամինօֆըն թահթը գօմանտասընտա պիր մըգտար բիատէ վէ պիր ազ սիվարի պրագմըշտը , վէ մուհալիէյն ճէնէրալ Վէլիամինօֆ տա մուվադգաթէն Ֆիլիպէեէ վալի նասպ ու թային օլունմուշտու :

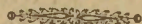
ՃԵՆԵՐԱԼ ԿՈՒՐԳՕՆԸՆ ՔԵՆՏԻ ՕՐՏՈՒՍՈՒ ՀԱԳԳԸՆՏԱ ԵԱԶՏԸՂԸ

ՊԻՐ ԲԱԲՕՐԹՕՆՈՒՆ ԽԻԻԼԱՍԱՍԸ :

Բուսիա օրտուսու Պապա-գօնագ կէչիտինին զարպ ճիհէթինտէն Էտիրնէեէ գատար կէլտիյինտէ պին տիւրիւ մուամէլաթ իճրա իթմիշ օլմաղլա , մէսէլա Պալգանյարտան կէշաիյի վագըթ պէօյիւք միւշքիւլաթ տէֆ իթմիշ , օնտան

սօնրա հայրաթպախչ երկրւոյիչլէրտէ պուլունմուչ ։ պուլ աղմագտա օլան ըրմադլարտան կէչիտ պուլուպ ճէսարէթ խտէրէք կէչմիչ ։ Սօֆիատան չըղըպ Օսմանլը օրտուսունու թարումար խտինճէյէ գատար բէք աղ խաթիրահաթ իթմիչ վէ աղ ուլունմուչ օլտըղլնտան, պուլ ամէլիաթը նատիրէթ իւլ էմուալ հագղընտա միւլահագաթը հալթ ճէնէրալ Կուրգօ պիր մուֆասսալ րարօրթօ գալէմէ ալմիչ խտէ տէ, պիր թէքէրիրտէն իճթինապ իթմէք իչլէն, պուլ շայանը տըղգաթ րարօրթօյը պէր վէչի խթի խիւլասա խտէրիգ ։

Շէօյլէ քի, ճէնէրալ Կուրգօ մէքքիր րարօրթօսընտա, Յունվար Յտան փետրվար իպթիտասընա գատար օլան միւտտէթտէ քէնտի դօլ օրտուսունուն նէթայիճի ամէլիաթը նէտէն իպարէթ օլտուղունու թարիֆէ կիրիչէրէք, Սիւլէյման բաշանըն 100 թապիւխտան միւրէթթէպ օլան օրտուսունուն թէմամը իլէ մաղլուպ տաղըլտըղընը, վէ պինլէրճէ թէլէֆաթ վիրաթաէն մաստա իրի պին էսիր վիրաթիինի վէ 114 թօք վէ պիր խայլի միւհիմմաթ վէ սայրէ պըրադտըղընը եապմըչ տըր ։ Պուլ մուլաֆֆագիլէթէ նայիլ օլարագ, Սօֆիատան Էտիրնէեէ կէլինճէեէ գատար քէնտիսին տէ միւտտէթը մէքքիրէ գարֆընտա 7 զապիթ վէ 220 մաղթուլը վէ 26 զապիթ իլէ 980 մէքրուհը օլմուչ տըր ։ Ճէնէրալ Կուրգօ տէեօր քի, Սիւլէյման բաշանըն ասքէրի ըիճաթ խտէեօր խտի իտէ տէ, պուլ, ըիճաթ տէյիլ խտի, պուլ ատէթա կիճէ կիւնտիւզ գաչմագ խտի ։ Նիհանէթ ճէնէրալ Կուրգօ պուլ մուհարէպաթը նօղթա պէնօղթա թարիֆ իթմտէքտէն վէ ասքէրին ին եօրուլմամաղըղընը վէ իլտլիլինի վէ զապըթմանըն իպուրագ իլլէտիլի մէհարէթ վէ տիրալէթին ռումուլէն թահսին էյլէտիքտէն սօնրա խասսէթէն Շուալօֆ, Տանտըլիլ վէ Գրաղնօֆ ճէնէրալարը մէտն ու սէնա իտէրէք րարօրթօսընա խիթամ վիրիեօր ։



ԲՈՒՄԵԼԻՆԻՆ ԹԱԱՐՐՈՒԶԸ . — ՍԳՕՊԵԼԷՖ, ԲԱՏԵՑԻԻ, ԿԱՆԵՑԻՒ ՎԷ
ՏԵԼԻՆԿՍԶԱԻԶԵՆ ՆԱՄ ՃԵՆԵՐԱԼԼԱՐ ԳՕԼ ՕՐՏՈՒԼԱՐԸՆԸ,
ԱՄԵԼԻՅԱԹԸ ՀԱՐՊԻՅԵՍԻ՛ .

ՍԳՕՊԵԼԷՖԻՆ ԵՒԻՐԻՅԻՇԻՇԻ. ԷՏԻՐՆԵՆԻՆ ԽՈՂՈՒԸ .

Ճէնէրալ Կուրգօ դօլ օրտուսունուն Բուլմէլինտէ երկրւոյիչի զանմէթլի օլտու, զիլա էօնիւնտէն կէրի ըիւսկիւրպէճէք Սիւլէյման բաշա օրտուսու վարըտը . տիկէր թաարրուղ գօլլարընըն Էօնիւնէ հիչ պիր մանիա չըգմատը վէ ատէթա նէֆէրաթ վէ պէկիրլէրինին զուլվէթի էրտիլի գատար սիւրաթլա մէմլէքէթին իչինտէն երկրւտիւլէր ։ Սղօպլէֆ, Բաաէքքի վէ Կանէքքի ճէնէրալար գօլլարընըն երկրւոյիչ իթմէյէ միւուր օլտուլարը Էտիրնէ չէհրի հիչ օլմագսա պիր աղ մուգալէմէթ իթմէյալ միւուլ խտի ։ Խաթիտաթ մուհարէպէտէն

պէրու Օսմանլըլար շէհրը մէղքիւրըն էթրաֆընը իսթիֆեամաթլա թէղեին ու թէճհիդ իթմէքտէ իտիլէր . մէթանէթը թամիէ իլէ եազըլմը 32 բարչա իսթիֆեամ վարտը . լաքին պունլարըն հիչ պիրի պիր իշէ եարամատը, զիրա Թիւրքլէր աբանարզա կէլտիլէր : Իսթիֆեամաթլը մէղքիւրէտէ պուլունմաթը լազըլմ կէլէն թօլլար տահա միւսթաճէլ իսթիյաճաթ իչիւն հէր թէրաֆա , եանի Թաթար բազարճըղընա , Շիպգայա վէ մահալը սայիրէյէ իրսալ օլունուպ տաղըտըլմըլտը : Էտիրնէտէ ասքէր մէրքէզլէնտիրիլմէմիշտի , զիրա տիւշիւնիւլիւր իտիֆի , էպէր Պալգան խաթթարընտա պուլունման ասքէր բիճաթ իթմէյէ մէճպուր օլուր . իսէ , պիթթապ Էտիրնէտէ կէլէճէք տիր : Ֆաղաթ Շիպգա վէ Թաթար-Բազարճըղ օրտուլարը միւտաֆաա իչիւն օրահա կէլմէմիշլէրտի , վէ պունլարըն օրահա նասըլ կէլէմէտիքլէրի տէ մալիւմ տիւր :

Շիպգա օրտուսու քեամիլէն Հսիր տիւշտիւ վէ Թաթար բազարճըղ օրտուսունու տախի Էտիրնէ իլէ իրթիպաթը գաթ օլունտու , վէ պու սուրէթլէ շէհրը մէղքիւրըն մուհաֆազասը լազըլմ կէլտիյի էսնատէ , գօմանտանը ասքէրի Ահմէտ Էյուպ բաշանըն թահթը էմրինտէ 6,000 նէֆէր վէ 60 թօք պուլունտու : Եալընդ պիր չարէ վարտը . Պալգանըն չարգ ճիհէթինտէ Գօթէլ իլէ Իսլիմես արասընտա Թունա գալէլէրինին Գէրիմ , Հասան վէ Հաճի Հիւսէյին բաշալար գօմանտաքընտա 25,000 նէֆէր գատար պուլունուեօրտու . Մէհէմէտ Ալի բաշա իւլլիւնճի տէֆա օլարագ իլթիֆաթէ մազար օլուպ , մուհաֆազալ միլիյէյէ մէմուր օլմուշ վէ Էտիրնէտէ կէլմիշ օլմաղլա , մէղքիւր 25,000 նէֆէրի սիւրաթլա վէ հէր հանկը թարիգաէն օլուր իսէ օլուն Էտիրնէտէ տօղրու սէվդ իթմէք իւզըրէ , Եամպուլուտա մէրքէզլէթմէտէ էմր վիրտի . Լաքին Բուսլար Օսմանլըլարտան տահա չաքուդ եիւրիւտիլէր . պու եիրմիս պէշ պին նէֆէր թօքլանարգտա Էտիրնէ իւզէրինէ սէվդ օլունամատը , զիրա էօյլէ օլաա իտի , աբանարզա կէլիպ , թիւֆէնք բաթլաթմագսըղըն տիւշմանա թէսլիմ օլունաճաղտը . ասաքիրի մէրգուսէնին թութտուղու իսթիգամէթ թէպտիլ օլունուպ , Աթամպօլա տօղրու կէթթիւրիւլտի , վէ զաթէն Բուսիա սիվարիսի տախի օրահա տօղրու քէմալը սիւրաթլէ գօշմագտա իտի :

Բուսիա օրտուսընըն մէրքէզ գօլունա բիշտարլըղ իթմէք իւզըրէ ճէնէրաղ Սգօպէլէֆին ասքէրի ճէնէրալ Բատէցքի գօլ օրտուսընտան իֆրաղ իտիլմիշ օլտուղու Կրան տիւք Նիդօլանըն Բումէլինէ թաարուդ բլանընտա մուհարրէր պուլունտուղու էլվէլճէ զիքր օլունմուշ տուր : Մէղքիւր բիշտարըն սիվարիսի օրտուսըն սիւրաթլը հարէքէթինէ չօգ եարտըմ իթտի վէ պու սիւրաթլը հարաքէթ տպէիլիտէ մուհարրէպէ խիթամ պուլտու : Պու սիվարի օն պէշ կիւն զարֆընտա եիւզլէրճէ քիլօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իթտի վէ Պալգանլարըն ճէնուպ ճիհէթի սրթթլարընտան Չաթալճայա գատար հէման պիր սօլուգտա վաթլ օլտու վէ օրատա Սթանպօլտան պիր մէնչիլ պատու մէսաֆէտէ միւթարէքէնին ազտ օլունտուղունու խապլըր ալտը : Մէղքիւր օն պէշ կիւնիւք միւտաթտէ պու սիվարի , աթլարընտան հէման հիչ էյէրի գալադրմաղտը , Ալլահ նէ եօլլար իտի իոէ օնու եէր իալ , եաթուտ պիր շէյ եէմէղտի , զիրա վագթը եօգտու , լաքին բիատէյէ չօգ էրչաղ թէտարիգ իթտի , պիր կէօղիւլլէ ույուր իտի վէ սայքի հէր կիւն տիւշման իլէ մուհարրէպէ իտէրտի :

Մուհարրէպէնին իպթիտասընտան պէտ իլէ ճէնէրաղ Սթրուդօթ լալըղը պիր սիվարի գօմանտանը օլտուղունու իսպաթ իթտի , Պարաքշ ըէօքրիւշիւնի պու ճէ-

նէրալ արմը տըր քի, պու քէօքրիւ սայէսինտէ Պէսարապիւ հուտուտունտան Պուքրէշ վէ Եէրկէօյէ գատար պիւթիւն խաթթը ամէլիաթ Բուս օրտուսունուն էլինտէ պուլունմուշ տուր : Քէզալիք եինէ մուսաիլէյհ ճէնէրալ պիր սիվարի մանօվրսըյլա մուհարէպէնէ խիթամ վիրմէք շէրէֆինէ նայիլ օլմուշ տուր :

Յունվար 13 պաշ գօմանտանն Գըզանլըղա միւվասէթինտէ, ճէնէրալ Սթրու-գօֆուն Էսկի-Չաղրատան մէրքէլէնէն միւֆրէզէնէ կիտուպ պիրլէշմէսինէ Կը-րան տիւք Նիգօլա թէրաֆընտան էմր օլունտու : Պալգանլարըն էօթէսինտէ Բուս սիվարիսինն պաշլըճա գուվէթի ճէնէրալ Կուրգօնուն գօլ օրտուսունլա պուլունմագտա խտի . օրտունուն սօլ ճիհէթինտէ իւշ ալապ սիվարի վար ըտր : Պու հալտէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ բէք զայիֆ պիր գուվէթլէ Թիւրքիանն մէր-քէզինէ տօղրու աթըլտը :

Յունվար 14 տէ ճէնէրալ Սթրուգօֆըն միւֆրէզէսի սապահ սաաթ օն պիր-տէ Էսկի-Չաղրատան հարէքէթ իթտի : Մուսաիլէյհ ճէնէրալ , շէհրը մէզքիւր-տէն ջըգտըղը սըրատա թահթը գօմանտանտա պուլունան զապըթանա շու վէշհ իւէ խիթապը մէզալէ իլէտի . « Չապըթան , օրտուեա բիշտարըղ իթմէք շէրէֆի սիղէ հիսսէ խապէթ իթմիշ տիր : Պիւթիւն օրտունուն վէ պիւթիւն Բուսիանն կէօղիւ սիզտէ օլաճագ տըր : Սիվարինն պօրճու հէր նէ խէ , ուս նութմամանըղը րէճա իտէրիմ . հէմ ինթիյաթքեարանէ տավրանմալը , վէ հէմ տէ թէշէպպիւսաթտա ճէսարէթտէն տուր օլմամալը տըր :

« Պիզիմ իշիմիղ շու օլաճագ տըր քի , միւմքին մէրթէպէ աղ թէլէֆաթ վիրէլիմ , շօգ սէմէրէ հուսուլէ կէթիւրէլիմ Պիղ չիմտի պիր սիվարի թաարրուղը նա թէշէպպիւս իտէճէյիղ քի պու պիր ճիհէթլէ տէ ումուլի պիր քէշֆ սայը-լաճագ տըր : Էօնիւմիւղտէ նէ վար նէ եօգ պիլմէյիղ . աճագ աշվալէ կէօրէ իշ կէօրէճէյիղ : Խաշըմըղը չըգարալմ վէ իլէրիյէ եիւրիւնէլիմ : » Պու նութթ մաթ-լուպ տէրէճէ թէէսի իթտի :

Մէզքիւր միւֆրէզէնին պիրինճի մագսէտի Ֆիլիպէ վէ Եանպօլու տէմիր եօլ խաթթլարընը զապթ իթմէքտէն իպարէթ օլմաղլա , մէզքիւր խաթթլարըն պաղը մագամընտա օլան Թրնօվա սթասիօնը էվվէլա էլէ պրագմագ լազըմտը : ճէնէրալ Սթրուգօֆ , Եէնի-Չաղրա սթասիօնընը զապթ իթմէք վէ Էտիրնէյի Դուսմուլա վէ պիւթիւն Էւրօբա Թիւրքիասընըն զարպ ճիհէթինէ րապթ խտէն թէլէկրաֆը քէսմէք իշիւն մըզրագտարլար ալայընը քէնտի գօմանտանլարը պու-լունան միրալայ Պալգ իլէ Եէնի-Չաղրայա տօղրու սէվը իթմիշ օլուպ , քէնտի-սի տէ Մէրիճ նէհրինն սօլ գըեքընտա Թրնօվա սթասիօնընըն դարչըսընտա քեային Սէմէնլի դարիյէսինէ միւթշվէճճիհէն Մօսգուա տրակօնլարը վէ գազագ-լարըյլա հարէքէթ իթտի : Թրնօվա իլէ Եէնի-Չաղրա արասընտա պուլունան սթասիօնլարըն իշինտէն Գարա-բունար սթասիօնընա , ճէնէրալ Կուրգօնըն իւք սէֆէրտէ Պալգանլարը ալտըղընտա ուֆագ պիր թաարրուղ վուղու պուլմուշ օլուպ , ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու տէֆա օլ թէրաֆա տօղրու իքի միւֆրէզէ սէվը իթտի . պուլուն սէպէպի էվվէլա շու խտի քի , մէզքիւր միւֆրէզէլէր ի-քի ալայըն արասընտա պիր րապըթա օլտունլար . պատհու քէնտիսի տէ հէմ Եէնի-Չաղրատա վէ հէմ Գարա-բունարտա թէլէկրաֆ խաթթընըն քէսիլէճէյի-նէ էմին օլսուն . պիր տէ էկէր պու իւշ նօթթայա տա սէվը օլունան ասքէր մուվաֆֆագ օլուր խտէ , տիւշման տահա զիատէ տէհշէթէ տիւշսին :

Սապահ սաաթ օն պիրտէ միւֆրէզէնին իւշ գըսմը տա եօլա չըգտը : Նօլ-

լար պուղ պաղլամըն ոլուպ , եօլ քէնարլարընտա դար վարտը իսէ տէ , օ տա էքէյիճէ ոլուպ հէմ տէ եուռչադ պուլունտուղունտան , պուղ դատար պու դար տախի հայվանլարըն սիւրաթը սէյր ու հարէքէթինէ մանի ոլմագտա խի : Իլէ-րույէ վէ միւֆրէզէնին հան ճիհէթլէրինէ սէյեար դարաղօլլար իրսալ ոլունուպ պունլար դարիյէլէրի քէչֆ իթմէքտէ վէ հէր քէօյտէ եանկըն վերանէլէրինտէն պաչգա պիր շէյ կէօրմէմէքտէ խիլէր . հէլէ քի հէր թէրաֆտա եանկըն , քիւլ-լիյէթլի սաման վէ օթ վէ արբա էրգագլարընը մահվ ու խարապ իթմէմիշտի :

Պագէն քէօյլէրտէ վէ եօլ իւղէրինտէ հարալը Սամանլը ասքէրլէրինէ թէ-սատիւֆ ոլունմագտա ոլուպ : պունլար Շիպգատան ֆիրար իթմէքտէ խիլէր . եէրլի էհալի քեամլիլէն մէյտանտա եօդտու . Բուս գարաղօլլարը եօլլարընը սօր-մագ իլիւն քիմսէյի պուլամահօրլարտը : Եօլլարտա արապա , սըղըր վէ գօյուն պուլունուպ , պիր տէ գաչանլարլա կիտէմէհէն վէ եիւղ իւսթիւնէ պրագլըն իսթիարլար վարտը :

Ագչամ սաաթ եէտիտէ ճէնէրալ Սթրուգօֆըն միւֆրէզէսի 38 քիւօմէթրօ-լըդ պիր մէսաֆէ գաթ իթտիքտէն սօնրա , Սէմէնլիտէն սէքիղ քիւօմէթրօ էօ-թէտէ Ալատաղ գարիյէսինէ վասլ ոլտու : ճէնէրալը մուսաիլէյի հայվանլարըն եէմի վէ նէֆէրաթըն եէմէյի վլրիլմէսինի էմր իթտի : Իշթէ պու մէվղիտէն ի-թիպարէն մէգքիւր միւֆրէզէ տիւշմանըն եազընընտա պուլունտու : ճէնէրալ Սթրուգօֆ , իլէրիտէ նէ ոլտուղունու էյիճէ պիլմէզտի . նէ մէմէքէթի թանըր ըտը վէ նէ տէ տիւշմանըն նէ գատար գուվլէթի պուլունտուղունու պիլիրտի : Եօլտա հիչ պիր մալիւմաթ ալմագսըղըն Գըզանլըղա 38 քիւօմէթրօ պատու մէ-սաֆէտէ պուլունուպ , բիտտէ ալալլարընտան տախի 110 քիւօմէթրօ ուղագ տը : Ալատաղա եազլաշըղգճա հէր տագիգա կիրուհ կիրուհ պաշը պօղուզա-րա վէ գաչմագտա օլան սիլահըր էհալիյէ բասթ կէլմէքտէ խտի :

Բէք չօգ էսիր թութմագտա խտի իսէ տէ , պունլարտան պիր մալիւմաթ արմահօրտու , թա քի էօնիւնէ իրի իւսթիւ պաշը եըրթըդ պիր Արապ կէթիւ-տիլէր : ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու Արապտան խապէր ալտը քի , Մէրիճին իւս-թիւնտէն կէչիպ Թրնօվա սթասիօնընա կիտէն տէմիր եօլունուն պէօյիւք քէօթ-րիւսիւ պինէֆա Սէմէնլի գարիյէսի գուրպինտէ պուլունմագտա , վէ պու քէօթ-րիւ պիր թապուր ասքէր վէ ալթը թօրլա մուհաֆաղա օլունմասը իչիւն Հարմանլըտան իքի թապուր ասքէր տահա կէթիւտիլմէք իւզըն գարիյէի մէգքիւրէյէ ատամ սէվգ օլունմուշտու . վէ լաքին չայըն սույու տա ճօշկուն ըտը : Պու մալիւմաթ ճէնէրալ Սթրուգօֆը տիւշիւնտիւրտի : Կիճէ եազլաշըղընտան , ասքէրինէ բա-հաթ իթտիրտի վէ մէգքիւր քէօթրիւյէ տօղրու պիր քէչֆ գօլու չըղարտը : Պու քէչֆի եիւզ պաշը Ամօսօֆըն թահթը գօմանտաթընտա Մօսկուս չէհրի տրա-կօնլարընըն օն իքինճի պէօլիւյիւ իճրա իթտի : Պու գապիթ թալիմաթը լաղը-մէյի խալիսահապէն ագչամ սաաթ օնտա հարէքէթ իտուպ , մէմուրիյէթի վէ թա-լիմաթը չու խտի քի , քէօթրիւնիւն էթրաֆընը միւմքին օլտուղու մէրթէպէ պէր թաֆսիլ կէօլտէն կէչիրիպ անլահաճագտը , վէ չօգ թէլէֆաթ վիրմէքսի-զին գապիլ օլուր իսէ , կիճէնին գարանլըղընտա քէօթրիւյիւ գապիթ խտէճէքտի :

Մէգքիւր տրակօն պէօլիւյիւ տէրագապ սէքիղ քիւօմէթրօ մէսաֆէյի գաթ իտուպ Սէմէնլի գարիյէսինէ վասլ ոլտու . լաքին գարիյէսին իչի օ գատար չօգ արապա գաթարլարըյլա տօլմուշ խտի քի , սօգագլարընտան կէչիպ տէօնմէնին

ի թիւս ի հօգ կրպի իտի : Հալ պու քի եււզ պաշը Ամօսօֆ թէչէպպիւսիւ-
նին իճրասընը տէնէմէհէ դարար վրիպ , նէֆէրլէրին աթլարտան աչազա ին-
մէսինի վէ հիւճոււ իթմէսինի էմր իթտի : Օրատա պուլունան պինլէրնէ Թիւրք
ֆիրարիլէրի սիւհա սարըլարազ Բուսլարը տուրտուրթմազ իսթէտիլէր իսէ տէ ,
տրակօնլար սիւնկիւ իլէ սաղա սօլա սափուրարազ , վէ արապալար արասընտան
հօլ աչարազ քէօքրիւյէ վարտըլար , վէ օրատա մուսթազամ բիատէնին աթէչի
իլէ դապուլ օլունտուլար : Բուսլար քէօքրիւնին մէտիսպինի մուհաֆազա ի-
տէն վէ սօնրա իչլրիսինէ տօղրու չէքիլէն պիր պէօլիւք Օսմանլը բիատէսինի
սիւնկիւ իլէ գօվարազ , քէօքրիւյիւ զապթ իթտիլէր վէ տէրհալ Եանպօլունըն
տէմիր հօլ խաթթընը պօզմահա վէ թէչէկրաֆը քէսմէհէ պաշլապըլար : Եււզ
պաշը Ամօսօֆ պու թէչէպպիւստէ տահա իլէրի վարմազ իսթէտի իսէ տէ , պիր
թէրաֆտան Օսմանլը ասքէրինին վէ տիկէր թէրաֆտան տա Սէմէնի մէհաճի-
րինի խալմիյէսինին իքի աթէչի արասընտա գալուպ , հէր նէ գատար մուհա-
պէլէտէն կէրի գալմատը իսէ տէ , քէնտիսինին իմքեան օլմատըղը հալտէ զիա-
տէ թէչիլքէլէրէ կիրմէմէսի իչիւն ճէնլրալ Սթրուգօֆտան էմր ու թալիմաթը
պուլունտուղունտան , վէ զաթէն տէ մագսէտի քէօքրիւնին էթրաֆընը քէչֆ
իթմէք օլուպ , պու մագսէտինէ տէ իրմիչ օլտուղունտան , քէօքրիւտէն չէքիւ-
տի վէ ասքէրի իլէ սապահ սաաթ ալթըտա ալալընըն եանընա վարտը :

Եււզ պաշը մէրգոււ Ամօսօֆըն պիրինճի բաքօրթօսու կիճէ սաաթ պիր-
տէ ճէնէրալ Սթրուգօֆա վասլ օլուպ , պունտա Արապըն թօք վէ ասքէր իւ-
զէրինէ վիրտիյի մալիւմաթ թաստիզ օլունմուշտու : Սօնրա չաֆազ սէօքտիւք-
տէ , իքինճի պիր բաքօրթօ տահա կէլիպ Սէմէնլիտէ վէ քէօքրիւ եանընտա ի-
տիլէն մուհարէպէ հագգընտա թաֆսիլաթը հալի իտի : Եկլըչի եււզ պաշը Ա-
մօսօֆ քէօքրիւյիւ զապթ իթմէհէ մուվաֆֆազ օլմամըչ իտի իսէ տէ , մագսէ-
տի մէմուրիլէթինէ ազ իրմէմիշտի . նասլ քի տէտիք տէմիր հօլու իլէ թէչէկ-
րաֆ խաթթը քէսիլիշտի վէ քէչֆին իճրասըլա միւքէմիլ մալիւմաթ ալըն-
մըչ իտի , քի ճէնէրալ Սթրուգօֆ թէչիլքէլի պիր վաղիլէթտէ պուլունտուղու-
նոք քանլահարազ , տիւշիւնմէհէ պաշլատը : Նէ թօքու վէ նէտէ բիատէսի վար
իտի , վէ քէնտիսինէ էն հագըն պուլունան բիատէ ալալարը (ճէնէրալ Սգօպէ-
լէֆին բիատէսի) հիչ օլմագսա ՅՅ քիլօլէթրօ պատու մէսաֆէտէ պուլունմագ-
տա օլմալը իտի , օ տա աճէլէ եիւրիւրլէրսէ , պու գատար ուղադտա պուլու-
նաճագտը : Պէչ պլօլիւք սիվարիսի պուլունուպ , պունլարը աթտան ինտիրին-
ճէ պէչ եիւզ բիատէսի օլապիլիտի , լաքին հիչ պիր թօքու օլմատըղընտան ,
Օսմանլը թօքլարընա նասթլ մուգապէլէ իտէպիլիտի :

Տիկէր թէրաֆտան , տահա ուղուն միւտտէթ պու քէօքրիւյիւ Թիւրքլէ-
րին էլինտէ պրագմամալը , վէ գօյ վլիւմէմէլիտի քի խարապ իթսինլէր , գիրա
էօլլէ օլտուղու հալտէ Բուս օրտուսունուն սօլ ճէնահը Մէրիճ նէհրինի զօր վէ
կիւճ կէչէրտի , վէ ամէլիաթը տուրուր իտի . հալ պու քի Պալզանլարը կէչ-
տիքտէն սօնրա , Ետիրնէ իւզէրինէ տօղրու բիճաթ իթմէքտէ օլան Թիւրքլէրին
էօնիւնիւ քէսէպիլմէք իչիւն սիւրաթլա իլէրլէմէք լազըմըտը : Իչթէ պու մագ-
սէտէ վասլ օլմագ իչիւն , հէրսինտէն էվլէլ Ֆիլիպէ տէմիր հօլունու զապթ
իթմէք իգթիզա իտէր իտի , զիրա պու հօլ օ զէման Եանպօլու հօլունտան տա-
հա էնէմիլլէթլի օլուպ , Սիւլէյման բաշանըն օրտուսունա էսասը մուսթաթ
օլմուշ իտի . լաքին պու խաթթը գուլլանապիլմէք իչիւն , էվլէլա Սէմէնլի

քէօրրիւսի իլէ Թրնօվա սթասիօնուհու զապթ իթմէք լազըմբտը : Մուսաիլէյն ճէնէրալ պունլարը տիւլիւնէրէք , աճէպա Սէմէնլի քէօրրիւսիւ իւզէրինէ երնէ հիւճուս իթմէք լազըմ կէլտիյի թագտիրտէ , պու հիւճուստէն պիր շէյ իսթի-
ֆատէ օլունամսեաճագ մը տէյու քէնտի քէնտիսինէ սիւվալ իթտի : Վագաա պունա պիր չարէ վար իտի իսէ տէ , պու տա բէք շիւքէլի իտի . կիճէ վուզու պունան հիւճուսն Թիւրքլէր իւզէրինէ շիտտէթլէ թէկսպիր իթմիշ օլտուզու զանն օլունապիլիրտի , վէ Շիպչա իլէ Շէնօվօտա վուզուա կէլէն վուզուաթը ճէտիսէ տախի հիսապ օլունտուզտա , բէք ինթիմալի վար իտի քի , տիւլման Թրնօվա հէվալիլիստէ քիւլլիւյէթլի Բուս ասքէրինին մէյտանա չըգաճաղընը մէ-
մուլ իթսին : Յիլ վագը Ամօսօթըն պէօլիւյիւ չէքիւմիշտի , լաքին պու զապի-
թին եալընըղ օրահա կէլիշի պիլէ տիւլմանը թաաճիւպէ տիւլար իթմիշ , վէ ֆիրարտա պուլունան էհալլիյի մահալլիյէնին գօրգուսուհու արթըմըշ օլմալը սըր : Տիկէր թէրաֆտան պէլի իտի քի , Թիւրքլէր մէզքիւր միւֆրէզէնին նէ գուվլէթտէ օլտուզուհու անլահամալըշլարտը , վէ պու խուսուս Բուսար ի-
չիւն բէք էյի իտի : Պու հալտէ կիճէ հիւճուսուհու թէքարլամագ վէ տիւլմա-
նըն քէնտիսինի պուլմասընա վագըթ վիրմէմէք լազըմբտը : Իշթէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու թէտպիրի պիրիճիք վասէթա ատտ իտուպ , պունտան իսթի-
ֆատէ իթմէյի թէճրիւպէ իթմէեէ գարար վիրտի :

Սապահ օլունճա մուսաիլէյն ճէնէրալ ալալըն եանընա կիթտի . իքինճի պէօլիւյիւն իճրա իթտիլի կիւզէլ քէշֆ իչիւն թէշէքքիւր իթտի , պատէհու պիրինճի պէօլիւքլէ տիկէր պիր նըսըֆ պէօլիւյիւ մայէթինէ ալարագ իլէրույէ տօղրու եիւրիւտիւ : Միրալայ Նագիլգօֆա տախի էմր իթտի քի , տիկէր Յ պէօ-
լիւք ասքէրի ալըպ արգասընտան կէլսին վէ լազըմ կէլտիյի թագտիրտէ հիւ-
ճուս իտէն ասքէրէ մուսվէնէթ իթսին : Սապահ սաաթ սէքիզ օլմագտան էվ-
վէլ , պիրինճի պէօլիւք Օսմանը մէվլէիինին գարչըսընա միւվասէլէթ իթմէքտէ իտի : Սէմէնլի գարիյէսինտէքի արապա վէ հայվանլարըն պիր մըգտարը , կէրէք քէօրրիւստէն վէ կէրէք սալ վէ գալըղալ նէհրին էօթէ եագասընա կէշմիշ իտի իսէ տէ , հլնուզ գարիյէի մէզքիւրէնին իչի ինսան , արապա վէ սըղըր վէ գօ-
յուհալ տօլու իտի :

Նէհրին կէշիտինտէն միրուր իթմէք իսթէյէնլէրին քեաֆֆէսի սուտա պօ-
ղուլմուշ տու . ուզագտան պաղըրշլար վէ նիտալար իչիտիլմէքտէ օլուպ , պու գալապալըղըն նիհայէթ տէրէճէ գօրգուշա օղրամըշ օլտուզու կէօրիւմէքտէ իտի : Մուսալիսարէն Բուսլար խապէր ալտըլար քի , պու գարկաշալըզ իլք ագ-
շամը իքինճի տրակօն պէօլիւյիւնին ըիճաթ իթտիլի վալըթտան պաշլամըշ ի-
տի : Քէօրրիւսիւն էօթէսինտէ տէմր եօլ սթասիօնու կէօրիւսիւպ , պու պի-
նանըն էթրաֆընտա իքի քիլօմիթրօ մահալ ուզագլըղա գատար քիւլլիւյէթլիւ արապա , վէ մէհաճիր վէ գօյուհ վար իտի : Քէօրրիւսիւն սօլ թէրաֆընտա պիր թօրրագ իսթիհքեամ , վէ պու իսթիհքեամտա ալթը թօք պուլունմագտա իտի : Թիւրքլէր , տրակօն ասքէրինի կէօրիւնճէ քէօրրիւսիւն էօթէ թէրաֆընտա ա-
թէշ վիրտիլէր վէ օ վագըթ Բուսլարըն պուլունտուզու զընրտա օլան էհալի պիւթիւն պիւթիւնէ մէեուսիյէթլէ տիւլար օլտու . զիրա պու եանկըն քէնտի-
լէրինէ գաշաճագ եօլ պրագմայըպ , զանն իտէրլէր իտի քի , Բուսլար տա քէն-
տիլէրինի ճիւմլէթէն զըլըճտան կէշիւրէճէք տիր : Ֆագաթ Բուսլարտան զլյատէ Պուլիարլարտան գօրգարլար իտի , զիրա 1877 սէնէսինտէ Թիւրքլէր թէրաֆըն-
թ . — 33

տան պէօյիւք գընաղըզլար իճրա օլունան քէօյլէրտէն պիրի տէ մէղքիւր Սէ-
մէնլի գարիյէսի իտի :

ձէնէրալ Սթրուգօֆ քէօքրիւյիւ վէ սթասիօնու զապթ ու իշղալ իթաիք-
տէն սօնրա , քէօքրիւնիւն եանընտա Թիւրքլէրին տիքմիշ օլտուղու տար աղա-
ճը գուրթարընը Ջար նամընա օլարագ աչաղա ալտըլար , վէ պունտսն մաստա
կէչէն Օգոստոս ալընտա Թիւրքլէրին գուրպան իթաիքլէրի ինսանլարըն էսամի-
սինի սթասիօնուն էճնէպի մէմուրու վէ Պուլկար բարաղը հուզուրունտա եաղ-
տըրտը :

Տրակօն ասքէրի մէյտանա չըգընճա , Օսմանլը թապուրու թօք պաթար-
եասընըն արգասընտան Բուսլարըն գարչըսընա կէլտի : ձէնէրալ Սթրուգօֆ տիւչ-
մանըն տիգգաթընը պաչգա մահալէ չէվիրմէք , վէ մէղքիւր թապուրուն նէ եօլ
թութաճաղընը էյիճէ անլամագ իչիւն , եօլուն սօլ թէրաֆընա պիր ուֆագ
պէօյիւք կէօնտէրտի . պատէհու քէնտիտի տէ իլէրիյէ կէչսի , ասքէրինի աթլար-
տան էնտիրտի , վէ պիր թիւֆէնք բաթլաթմագսըղըն վէ Թիւրքլէրին աթէչի-
նէ տէ պէքլէմէքսիզլին քէօքրիւնիւն իւղէրինէ հիւճուլ իթտի : ձէնէրալ Սթրու-
գօֆ տրակօն ասքէրինի պաչընա կէչէրէք էն էվլէլ քէօքրիւյէ վասլ օլտու վէ
պու ճէսուրուգ Թիւրքլէրին իւղէրինէ չօգ թէէսիր իթտի . պունլարըն պէչ
եիւզ քիչիտէն իպարէթ օլան թապուրու տէրագապ չայըն քէնարընտան չէքի-
լիպ սթասիօնա տօղրու կիթտի վէ Բուս սիվարիսինին տէ հէր հարէքթիինի կէօ-
զէթլէտի : Բուսլար իսէ ձէնէրալարտան թութ սօն նէֆէրլէրինէ գատար քէօք-
րիւնիւն աթէչինի սէօնտիւրմէյէ չալըչըպ , քիմի եանմագտա օլան թանթալա-
րը քէսէր իտի , քիմի չայտան սու չէքիպ աթէչէ սէրքէր իտի . նիհայէթ ան-
ճագ եիրմի մէթրօ գատար եանտը եանմատը եանլըն սէօնտիւրիւլտի :

Պու սըրատա եիւզ պաչը Եաղիգօֆ տա իւչ պէօյիւք սիվարիյէ Սէմէնլիէ
միւվասէլէթ իտուպ , Օսմանլը ասքէրի իւղէրինէ տահա զիատէ թէէսիր իթտի :
Պու եէնի կէչէն ասքէր հէնուզ հիւճուլ իթմէզտէն , Օսմանլը թապուրու Հար-
մանլընա տօղրու չէքիլիպ ըիճաթ իթտի :

Հալ պու քի Բուսլար պու գատարլա քէնտի իչլէրինի պիրիմիշ սայմագ-
լար իտի , զիրա քէօյիւն Պուլկարլարընտան վէ պիր Օսմանլը էսիրինտէն ալը-
նան խապէրէ կէօրէ , Թիւրքլէր կիճէնին մուհարէպէսինտէն սօնրա Հարմանլը-
տան իքի թապուր տահա չաղըրմըշ օլտուգլարընտան , պու թապուրլար էլպլթ-
տէ նէրտէ իսէլէր կէլէճէքլէր իտի : Պինայէն ալէյ հէնէրալ Սթրուգօֆ օրա-
լարտա պրապըլան արապալարըն օտունունտան քէօքրիւյիւ տէրագապ թամիր
իթմէլէրինի պիր մըզտար տրակօն ասքէրինէ էմր իթտի :

Պու սըրատա խմէրաթօր Ալէքսանտրա մախսուս օլան սիվարի պէօյիւյիւ
Մէրիճին էօթէ եագասընա կէչմիշ օլմաղլա , մումաիլէյ հէնէրալ Սթրուգօֆ
պու պէօյիւկիւն էֆրատընա , տիւչմանըն ալթը թօքունու զապթ իթմէք չէ-
րէֆինէ նայիլ օլաճագլարընը պէեան իթտի : Էկէր Թիւրքլէրէ իմտատ եէթիւ
չիր իսէ , ծնարա եէնիտէն պիր ճէսարէթ կէլէճէյինտէ վէ քէօքրիւ իչիւն թէք-
րար մուհարէպէ իտէճէքլէրինտէ չիւպհէ օլմատըղընտան , եարըմ քիլօմէթրօ
ուզագըլըգտա պուլունան մէղքիւր թօք պաթարեասընը զապթ իթմէք լաղըմ
իտի : Անիտէ տրակօնլար թօքուն իւղէրինէ հիւճուլ իտուպ , պիր չարեք կէչ-
մէզտէն քէմալը մուգաֆֆէրիյէթլէ վէ էլ իլէ չէքէրէք դարլարըն իչինտէն պա-
թա չըգա կէթիրմէքտէ իտիլէր : Քէօքրիւ աղ չօգ թամիր օլունարագ մէղքիւր

ալթը ատէտ թօք տէրագալ Մէրիճին սօլ գըըըսընա նագլ օլունտու : Քէօքըրիւ-
նիւն թամիրի պիթմէքտէ իքէն , ճէնէրալ Սթրուգօֆ վէ գայիմագամ Ալէքսիէֆ
թէլէկրաֆա գաթիէն սահիպ օլմագ իչիւն սթասիօնա շթապ իթտիլէր . լաքին
թէլէկրաֆ էվլէլճէ Բուսլարըն քէօքըրիւյէ հիւճումէրինի հէր թէրաֆա խապէր
վիրմիշտի : Հալ պու քի պունուն խապէր վիրիլիչի Բուս սիվարիսի իչիւն տա-
հա էյի օլտու , մէմլէքէթին հէր թէրաֆընը գօրգու թութմուշ իտի : Սթրու-
գօֆ թէլէկրաֆ մաքնասընը գալտըրտըպ , պու սուրէթլէ Էտիրնէ իլէ Ֆիրիպէ
արասընտաքի մուխապէրաթը գաթ իթտի : պատէհու թէլէկրաֆխանէնին էվ-
րազընը , գայտ տէֆթէրլէրինի գապթ իտուպ , մէմուրլարը տա խթինթագ ի-
տէրէք , անլատը քի , Եամպօլուտան Ֆիրիպէյէ Փէվգէլատէ 29 թրէն իրսալ օ-
լունուշ խտի :

Սիւլէյման բաշա պու թրէնլէրլէ 30,000 քիչի գատար նագլ իթմիշ խտի ,
վէ սօն գաֆիլէ , Սիւլէյման բաշայը տախի համիլ օլտուղու հալտէ Ֆիրիպէեէ
կէլմէք իւղրէ Յունվար Յտէ Թրնօլատան կէչմիշ խտի : Պատէհու Օսմանլը պաշ
գօմանտանը , Ֆիրիպէտէն պիր թէլէկրաֆ չէքէրէք , նէ գատար վալօն վար ի-
տէ , օրտուլու Ֆիրիպէտէն Էտիրնէեէ նագլ իթմէք իւղրէ , տէրագալ իրսալ
իթմէսինի խաթթը մէվքիւր միւտիրինէ էմր իթմիշտի : Լաքին պու թալէպ իճ-
րա օլունամատը , զիրա Թրնօվա քէօյիւ սթասինու իքի կիւն սօնրա Յունվար
15տէ Բուսլարըն էլինէ կէչտի : Իշթէ պունտան անլաշըլըեօր քի Սիւլէյման բա-
շա նիչիւն Յունվար 15տէքի մուհարէպէյի գապուլ իթմէտի , վէ Յունվար 16
վէ 17տէ պէօյիւք պիր մուհարէպէ իթմէեէ գարար վիրտի . աղ վագըթտան
վալօնլարըն կէլմէսինէ պէքլէեօր իտի , օնուն իչիւն 30 պին քիչիսինի տիւմա-
նըյա Էտիրնէեէ կէօթիւրմէք ազմիտէ պուլունմագտա խտի . լաքին բիճաթ
խաթթը գաթ օլունտուղունու խապէր ալընճա , լայլաճ մուհարէպէ իթմէսի
լաղըմ կէլտի , վէ պու մուհարէպէ տէ Սթանիմագա ճիհէթինտէ տաղ եօլուն-
տան բիճաթը գահգահարիսինի մուճիպ օլտու :

Ագշամ արալօն ասքէրի , քէօքըրիւնիւն թամիրինի իքմալ իթմիշ օլմաղլա
տէօրտիւնճիւ պէօլիւք պէկիրլէրլիլէ պէրապէր Մէրիճին սաղ գըըըսընա կէչտի
վէ Հարմանլը ճիհէթիլէ Ֆիրիպէ եօլու իւղէրինտէ իլէրու գարաղօլլարը վաղ
իթտի . ճէնէրալ Սթրուգօֆ բիճաթ իթմէքտէ օլան Օսմանլը թապուրունու
թապղիպ իթմէտի , զիրա արթըգ վագըթ կէչմիշտի . քէնտի պաշընճա մագսէ-
տի քէօքըրիւյիւ իլէ կէչիրմէքտի վէ պունա մուվաֆֆագ օլտու . շիմտի շայէտ
կիճէ պիր հիւճում վուգու պուլուր իտէ , միւտաֆաատա պուլունապիլմէք ի-
չիւն պիլ ճիւմէ թէտապիրի լաղըմէյի իթթիխագ իլէտի . զիրա բէք տէ մէմուլ
օլունուր շէյ տլիլ խտի քի , Թիւրքլէր էօյլէ պիր մուհիւմ մէվգիլի եէնիտէն է-
լէ կէչիրմէք իչիւն պիր թէճրիւպէ իթմէքսիլին գօլայճա պրագըպ կիթսինլէր .
էլպէթտէ անլալըլարտը քի , Թրնօվա Բուսլարըն էլինէ կէչինճէ արթըգ պուն-
լարըն Էտիրնէ իւղէրինէ եիւրիւմէլէրինէ հիչ պիր մանիա եօգ խտի , վէ պու
սուրէթլէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն բիճաթ եօլու քէսիլմէքտէ վէ Տէր-
սաատէթլէ հիչ պիր մուխապէրէ թարիգի գալմանագտա խտի . Իսլիմա , Գօ-
թէլ , Գարնապաթ վէ սայիրէ արասընտա տէմիր եօլ ամէտշիւտ խտէմէզ խտի ,
վէ պու մէվգիլէրտէ պուլունան Թիւրք ասքէրլէրի գըշըն էն Փէնա վագթինտէ
շօսէլէրտէն չէքիլմէյէ մէճպուր օլմագտա խտի : Վէ Ֆաղաթ խէվֆ ու տէնչէթ
Օսմանլըլարը պիւթիւն պիւթիւն իհաթա իտուպ , պունլար հիչ պիր թէճրիւպէ

վէ թէշէպարհաստէ պուլունմատըլար , վէ Թրնօվա սթասիօնունտա կիճէ քէմալը իսթիրահաթլա կէշիրտիքլէրինտէն , Բուսլար թաածիւպտէ գալալըլար :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ թօքու թօքու իքի նէֆէր թէլլֆաթ վիրէրէք , պէօյ-լէ պիր էհէմօնէթլի սէմէրէնէ նայիլ օլտու . Էանի քէօրրիւյիւ եանկրնտան գուրթարըպ էլէ կէշիրտի վէ տէմիր եօլ սթասիօնունու տա դապթ իթտի , վէ ալթը թօք վէ պիր խայի սըղըր վէ միւխթէլիֆ էրդազ ալտը :

Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ պու մուվաֆֆագիյէթը աղիմէյի խապէր ալընճա , Էսկի-Չաղրաթտան պիր րիյատէ թապուրու իրաալ իթտի , քի Յունվար 26 տա Թրնօվահա վնալ օլտու , վէ աղ վագըթտան սօնրա Բուս օրտուսունուն պիլճիւմ-լէ թիշտարըլար պու նօղթա իւզէրինէ թօքլանըպ մէրքէզլէնտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու սըրատա սիվարիսինի իլէրիյէ եիւրիւմէքտէ տէ-վաթ իտէեօր իտի : Վէնտի ասքէրինին աղըղընը պէեան իթմէք իսթէմէտիյին-տէն , միւմքին օլտուղու մէրթէպէ կիւնտիւզ կէօլիւյէ իճրայի ամէլիաթտան սագընմաղա դարար վիրտի : Պինաէն ալէյհ կիճէ ուֆազ միւֆրէզէլէր սէվզ ի-տուպ , պունլարըն մէմուրիյիթի միւմքին օլտուղու մէրթէպէ ուղաղա կիթմէք վէ վագթինտէ կէրի չէքիւմէք իտի , դիրա պունլարըն մաղսէտի մէմլէքթին ի-չէրիլէրինէ կիթմէքտէն վէ օրատա դօրդու պրագմադտան իպարէթ իտի :

Պու միւֆրէզէլէրտէն պիրի , Հարմանը իլէ էտիրնէ արասընտաքի թէլէկրաֆ թէլլէրինի քէսմէք , վէ տէմիր եօլ սթասիօնունը դապթ իթմէք իլին Հարմանը իւզէրինէ տօղրու սէվզ օլունտու : Մէղքիւր միւֆրէզէ աղչամ սաաթ Վոտա հա-րաքէթ իտուպ , Հասքէօյ իլէ Հարմանը արասընտաքի շօսէ եօլունու քէշֆ իթ-տի , Մէրիճ իւզէրինէ աթըլմըշ քէմէրլի քէօրրիւյէ տօղրու կիթտի վէ դարիյէի մէղքիւրէ դարչըսընա վաալ օլտու : Միւֆրէզէնին դօմանտանը պլին պաչը Զուլ-գօվ , էվլէլէրի կիւն Թրնօվատան չէքիլէն րիատէ Օսմանը միւֆրէզէսինին մու-հաֆազասը ալթընտա պիր խայիլի արապալար թօքլանմըշ օլտուղունու վէ 3000 սիլա՛լը ֆիրարի պուլունտուղունու կէօրէրէք , շօսէտէն տէմիր եօլուն պիր դաղըլմըշ մէվգիլինէ էնտի , պիր աղ տահա էօթէտէ պուլունտան պիր տէմիր եօլ քէօրրիւսիւնտէն կէշտի , սթասիօնու դապթ իթտի , վէ պէօյլէճէ մէմուրիյէթ ի-նի իքմալ իտէրէք , Ճէնէրալ Սթրուգօֆա խապէր կէճտէրտի :

Մէղքիւր Բուս միւֆրէզէսի Թրնօվահա ալտէթ իթմէք իւղրէ իքէն , պիր ալէվ կէօրէրէք , արգասընտա տէմիր եօլ քէօրրիւսիւնին աթէշէ վիրիլտիյինի անլատը : Պու հալտէ տօղրուճա Թրնօվահա ինէճէք եօլու քէսիլմիշտի , վէ ար-թըզ դարիյէի մէղքիւրէյէ տօղրու էնիպ գուլվէի ճէպրիյէ իլէ սալիֆ իւլ գիքը քէմէրլի քէօրրիւտէն կէշմէքտէն սյաշգա պիր չարէսի եօզ իտի : Պինապէրին մումաիլէյի պլին պաչը պէօլիւյիւնիւ ալըպ քէօյէ տօղրու էնտի , հիչ պիր մա-նիայէ օղրամագսըղըն սօղաղլարընտան կէշտի վէ քէօրրիւյէ վաալ օլտու . լա-քին քէօրրիւնիւն պիրիսինտէ պիր չօզ արապա վէ սըղըր եղըլմըշ օլտուղուն-տան , պիր նէվի մէթլիւիս կիպի օլմուշ օլմաղլա , Թիւրքլէր , պու մէթէրիսին արգասընտան Բուս տրակօնլարը իւզէրինէ չէտիտ պիր աթէշ իթմէյէ պաշլա-տըլար :

Պին պաչը Զուլգօվ , պէօլիւյիւնին տէօրթ լայըն իւչ բայընը պէկիրլէ-րինտէն էնտիրտի վէ քէօրրիւնին էն եագընընտա պուլունտան խանէլէրտէ սի-բէրլէնտի : Շէտիտ պիր Թիւֆէնք աթէշինէ պաշլանըլըպ Բուսլարըն իքի մագ-թուլը , սէքիղ մէճրուհու օլտու վէ պէշ պէկիրի էօլտիւ : Պու պէօլիւյին հալի

խայլի ֆէնալաչըպ, հաթթա պու հալտէն մալիւմաթ վիրմէք իշիւն ալայընա պիր խապէր պիլէ կէօնտէրէմէզտի: Ճագաթ հէլէ քի գատէր եարտըմ խոուպ պու պուհրանտան գուրթուլտու: չէօյլէ քի ճէնէրալ Սթրուգօֆա պէօլիւկիւն իճրա իթտիյի սէֆէրտէն մալիւմաթ իթա իթմէք իւզրէ էվլէլճէ իրսալ օլունան պիր պայրազտար, եօլտա թիւֆէնք սէսի իշիտուպ պէօլիւք պիր հանլըն տիւմանը կէօրէքէք, չայանը էսէֆ պիր վապաա ճէրեան իթտիյինի անլատը: Հայվանը քէք հըզլը երբրիւտիւնտէն կիճէ հարըսը Թրնօվաեա միւվասէլէթ իտուպ, զաննիյաթընը ճէնէրալ Սթրուգօֆա արդ ու պէեան իթտի: Մոււնայիլէյի ճէնէրալ տէրազապ գայիմազամ Ալէքսէվի պիր պէօլիւք սիվարի իլէ իրսալ խոուպ, էմր վիրտի քի, հէր նատըլ օլուր իսէ օլսուն քէօյտէ պուլունան պիլճիւմէ էհալի վէ սայրէյի քէօյտէն տիշարըեա: օլլաթսըն վէ էթրաֆա պիր տէհէլթ սաչսըն:

Պու սըրատա Սերվէր բաշա իլէ Նամըգ բաշա, թրէնը մախսուելա կիճէ սաաթ ալաֆրանկա պիրտէ Հարմանլըեա միւվասէլէթ խոուպ, իլէրուտէ հիւքեայէ օլունաճաղը վէչհիլէ, պաշ գօմանտան Կրան տիւք Նիլօլատան միւթաւրէթ թալէպ իթմէք իւզրէ Գըզմնլըզա կիթմէքտէ իտիլէր: Քէօրրիւ հանմազտա օլտուղու իշիւն միւշարիլէյիլում բաշալար սթասիօնտա սուրաուլար: Թիւֆէնք սէսինի ալարազ վէ քէօլիւն իշինտէ պիր մուհարէպէ օլտուղունու իշիտէրէք, բաշալար մէգըիւր միւֆրէզէնին գօմանտանընը պուլտուրմազ վէ Թիւրքլէրին աթէչինի քէստիրմէեէ թէվասուլթ իթմէք իւզրէ պիր սըր քեաթիպի իրսալ իթտիլէր: Պին պաշք Չուլգօլ, բաշալարըն թէքլիֆի իլթիֆաթքեարանէլէրինտէն թէչէքըիւր իթտիլինի, ֆագաթ պէօյլէ ֆէվզէլատէ պիր մատտէ հագգընտա քէնտի աթիրլէրինտէն հիշ պիր թալիմաթ ալմամըշ օլմաղա գապուլ խտմէտիլինի, վէ մուհարէպէյէ քէնտի սէպէպիլէթ վիրմիշ օլմատըղընտան, գուվլլթի հէթտիյի գատար, պուլնտան պիր հիւանիւ նէթիճէ հուսուլէ կէթիրմէյէ չալըչաճաղընը բաշալարա պիլտիրմէսինի, մոււնայիլէյի սըր քեաթիլիւք քէմալը գուրուրա իճրա իթտի:

Պիրինճի արալօն պէօլիւյիւ կիճէ սաաթ իքիյէ տօղրու մէյտանը հարպա կէլտիլինտէ, միւշարիլէյիլում բաշալար հէնուպ սթասիօնտա իտիլէր: Պու պէօլիւք, քէմէրլի քէօրրիւյիւ միւտաֆաա իթմէքտէ օլան Թիւրքլէրին իւզէրինէ եըլտըրըմ կիպի հիւճուլ իտէրէք, պէկիլլէրիլէ չիյնիլիպ գըլըճ սալատը: Չուլգօլըն տրակօնլարը, Թիւրքլէրին տէհէլթ վէ գօրգու նիտալարընա գարըչմիշ օլան րէֆիլլէրինին «հուրրա» պաղըլլարընը Մէրիճին էօթէքի հագասընտան իշիտէրէք, սիւնիլի իլէ քէօրրիւնիւն իւզէրինէ հիւճուլ խոուպ, Թիւրքլէրին պէօլիւք գաֆիլէսինի վէ գաֆիլէնին մայէթինտէ օլան ասքէրի տարմասաղըն իթտիլէր:

Կիճէնին գարանլըղընտա իճրա օլունան պու տէհէլթի մուգաթ էլէնին հիքեայէսի րէսմի պիր բարօրթօտա միւնտէրիճ օլմաղա, պէր վէչհիլ աթի նաղլ իտէրիլ:

«Պու մուգաթէլէտէն գուրթուլան ճիւզի պիր ասքէր, չիլ եալրուսու կիպի տաղըլպ ֆիրար իթտի: Քէօլիւն Պուլկաբլարը տալի Թիւրքլէրին իւզէրինէ հիւճուլ իթմիշ օլտուղլարընտան, բէք աղ ասամ գուրթուլապիլտի: Գարանլըզտա տրակօնլար էրքէյի գատընը րէք տէ էյի սէչէմէզլէր իտի խէ տէ, միււթըն օլտուղու գատար սաղընրըլար իտի: անճագ հէր հոնկը գատըն սիլա-

հա սարըլըպ չիտտէթլէ միւտաֆաա իթմէքտէ խտի իսէ օնա զըյտըլար . զիրա շու ինքեար օլունմազ քի , Թիւրք գատընլարընտան էքսէրիսի էյի զավկա իտէրէր , վէ թիւֆէնքլէ պուչաղը բէք ալա գուլլանըլար :

«Երթէսի կիւնիւ Սէրվէր վէ Նամըզ բաշալար քէօրրիւնիւն հանմաընտան տօլայը արապա իլէ Թընօլա դարիյէսինէ կիթմէյէ մէճպուր օլարադ , մէզքիւր կիճէ մուհարէպէսինին էսլըրինի ըյ իւլ այն կէօրտիւլէր , վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ տախի պու մուգաթէլէնին սէպէպինի միւշարիլէյհիւմայէ իյզան ու թաւիֆ իթմէյէ մէճպուր օլտու : Պու մուհարէպէսէ Թիւրքլէր սէպէպինիթ վիրիպ պաշլամըշլար խտի , զիրա պին պաշը Ձուլգօվը պիր տուգաղա տիւշիւրմէք իսթէտիքլէրինտէն , քէօրրիւնին լւգէրինէ կէլինճէ իւսթիւնէ աթէշ իթմիշլէր տիր . պինսպէրին պիզ (Ռուսլար) պու բուսուշնուն նէթիճէսինէ մէսուլ տէյիլ խտիք , զիրա դավկա իտէն հալընըզ ասաքիրի Օսմանիյէ օլմայըպ , էհալիյի մահալլիյէ տախի սիւահլանմըշ խտի Սիւլէյման բաշանըն բիճաթընը քէսմէք իշիւն մէզքիւր քէօրրիւ պիզէ լաղըմ խտի , վէ մատամ քի սիւահլանմըշ էհալիսի տէ ասքէր իլէ պէրապէր չիտտէթլէ միւտաֆաա իթմէքտէ խտի , էլպէթթէ պիզ տէ սիւահա սարըլաճագտըզ , վէ Թիւրքլէրին վիրտիյի քիւլլիյէթլի թէլէֆաթտան անլաշըլընօր խտի քի , նէ տէրէճէ պիր մէյուսիյէթլէ հարպ իթմիշլէր խտի : Սէրվէր բաշա մէզքիւր հարպ մէյտանընը կէօրէրէք կէօլլէրի տօլմուշ խտի , վէ պու մաղուպիլէթլին իւգէրինէ միւթարէքէյի տահա զիատէ չիտտէթլէ թալէպ իթմէյէ դարար վիրմէքտէ խտի :

«Պունա ճէվապէն ճէնէրալ Սթրուգօֆ շէօլլէ սէօլլէտի .

«Կրան տիւք Նիգօլա հազրէթլէրի միւթարէքէսէ բաղը օլմահաճագ տըր , լաքին միւսալէհայէ մուվաֆագաթ իտէճէք տիր . օ տա անճագ քէնտի իսթէտիյի միւսալէհա օլաճագ տըր . պօշ եէրէ կիտէեօրսուշնուլ , միւթարէքէ գապուլ իթտիրէմէյէճէքսինիզ : »

Թընօլա քէօլիւնէ կիթմէք իւզրէ միւշարիլէյհիւմա բաշալարըն Հարմանը պթախիօնուշտան հարէքէթ իթտիքլէրի էնատէ , հարպսա էնէմիլլէթի . օլան մէզքիւր Թընօլա դարիյէսինի իշլալ իթմէք իւզրէ վէ պու սուրէթլէ Սիւլէյման բաշանըն սուգալարընը թութմադ իշիւն ճէնէրալ Սգօպէլէֆ ալէլ աճէլէ բիատէ վէ թօքճուտան միւրէթթէպ պիր միւֆրէզէ իրսալ իթմէքտէ խտի , զիրա մի շարիլէյի Սիւլէյման բաշանըն նէ օլտուղու հէնուղ մալիւմ տէյիլ խտի : Պու միւֆրէզէտէ Մօսկուա տրակօն ալայընըն պապիյէսինտէն մատաա , Վլաաւըմիր բիատէ ալայը , օն պիրինճի ալճը լիվասը , պիր հաֆրիյէ պէօլիւլիւ , 4 թօք վէ պիր պէօլիւք Տօն գաղաղը ասքէրի վար խտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ եօլտա բաշալարա թէսատիւֆ իտէրէք , միւշարիլէյհիւմայը քէմալը իլթիֆաթլա դապուլ իթտի վէ եարըմ սաաթ գօնուշտու , բաշալար Յունվար Գտա Շիպղա վէ Շէնօվօտա վուգու պուլան մուհարէպէտէ : Սսման բաշանըն թէսլիւմ վէ ահվալի իւգէրինէ միւշարիլէյի ճէնէրալա չօզ շէյլէր սօրտուլար . քէղալիք Յունվար Ղտան պէրու եանի Սթրուգօֆուն թէլէկրաֆ իսթթլարընը գաթ իթտիլինտէն պէրու Սթանպօլտա Սիւլէյման բաշա հազընտա հիշ պիր մալիւմաթ ալընամատըղընտան , բաշաի միւշարիլէյի հազղընտա տախի միւշարիլէյի ճէնէրալ Սթրուգօֆա ուզուն ուզատիլէ սիւվալլէրտէ պուլուշտուլար :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ միւմքին օլտուղու մէրթէպէ բաշալարըն մէրաղընը

տէ՛ք ի՞նչէ՛հէ չալըձաը , վէ՛ օ էմնատէ միւսկսէլէ՛թ իտէն միւֆրէզէնին , շօ-
սէնին քէնարընտա մուգիգա իլէ սաֆայէսթէի աէլամ տուրմասընը էմր իթտի .
բաշալար իսէ պու իլթիֆաթը ասքէրլիյէյի վէ պիր Բուս միւֆրէզէսինին թօք
իլէ պէրապէր Հարմանլուտա պուլունմասընը ումմասօրլար իտի : Պաշ գօման-
տան Կրան տիւքին գավասը , Սթրուգօֆա թէրճէմանլըզ իթմէքտէ օլուպ , սօն-
րա տա նազլ իթտի քի , միւշարլիյէյիւմա բաշալար ասքէրին էօնիւնտէն կէչ-
տիքլէրինտէ , Սէրվէր բաշանըն թէրճէմանը մէզքիւր միւֆրէզէնին սահիհէն
Բուս օրտուսունուն բիշաարը օլուպ օլմասըղընը բաշաեա սիվալ իթմիշ օլմադ-
լա , բաշա մէրգուսուն գուլաղընտան աշաղա «էվվէթ» , քիմ ումարտը քի» տէ-
եու ճէվապ վիրմիշ տիր :

Պիլճիւմիէ տէմիր եօլ մէմուրլարը վէ միւտիրի , բաշալարլա պէրապէր
Հարմանլուտա կէլմիշ օլուպ , մէրգուս միւտիր թրէնին Ետիրնէհէ ավտէթ իթ-
մէսինէ միւսաատէ օլունմասընը թալէպ իթտիյինտէ , ճէնէրալ Սթրուգօֆ պը-
րագմատը , զիրա պու մէմուրլար Բուս միւֆրէզէսինին զայիֆլիյինի կէօրմիւշ
օլտուղլարընտան , պունու խապէր վիրէճէքլէրինտէ չիւքհէ եօք իտի . պուն-
տան մաատա լօգօմօթ իֆլիյէ պէրապէր պիր թրէն քիմնա կիպի օլուպ , Բուս-
լարա պէօյիւք խըտմէթլէր իտէպիլիրտի :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ բաշալարտան միւֆարագաթ իտիրէք Հարմանլընըն
էօնիւնտէ Ֆիլիպէ իլէ Ետիրնէ արասընտաքի չօսէնին տիրսէյինտէ եէրլէշտի ,
վէ ճէնէրալ Սգօպլէլէֆին էմրի մուճիպինճէ իսթիհքեամ իչիւն խէնտէքլէր գա-
ղըմաղա պաշլատը , վէ Ֆագաթ սաղ ճիհէթէ տօղրու Հասքէօյ եօլունա տա
քէշշաֆլար չըգարմագտան կիրի տուրմատը : Կիրուհ կիրուհ Օսմանլը մէհաճիր-
լէրի Ֆիլիպէ եօլունտան կիթմէքտէ օլուպ , պունլարը պինլէրճէ սիւահլը էհա-
լիտէն մաատա նիգամ ասքէրի տէ մուհաֆագա իթմէքտէ իտի : Բուսլարըն մէվ-
գիսի բէք էյի իտի : Հէր նէ գատար չիտտէթլի պիր սօուգ հիւքմիւնի իճրա
իթմէքտէ իսէ տէ , Վլատմիր ալայը հիշ չէքլինմէհէրէք խէնտէքլէր գաղըմաղա
պաշլատը : Սօուգաան եէրլէր թաշ քէսիլմիշ օլտուղունտան հաֆրիյաթ բէք
գօլայ իճրա օլունմամագտա իտի իսէ տէ , նիհայէթ էքէյիճէ պիր ուղուն մէ-
սաֆէ գաղըլըպ կիճէնին նըսֆընտա հաղըր պուլունմագտա իտի : Ճէնէրալ
Սթրուգօֆ սօլ ճիհէթինէ պիր ասքէր գօրտօնը վաղ իտէրէք , քէօյիւն կիրէճէք
եօլուն իւղէրինէ պիր օրտու գուրուպ կիճէլէտի : Հասքէօյ ճիհէթինէ տօղրու
սէվգ օլունան բօսթա գարաղօլլարը կիճէ թիւֆէնը ամէշի իճրա իթտիքլէրին-
տէն , Միւսլիման մէհաճիրլէր Հարմանլընըն իչղալ օլունտուղունու վէ քէնտի-
լէրինին շօսէ թարիղիլէ բիճաթ եօլարը գաբանտըղընը ֆարգ իթտիլէր :

Պու սըրատա ումում օրտուկեհատան խապէր կէլտի քի , Սիւլէյման բա-
շա օրտուսունուն պիր գըսմը Հասքէօյ իւղէրինէ տօղրու չէքլիւմէքտէ տիր :
Պու խապէր ալընըր ալընմազ Սգօպլէլէֆին ասքէրինին պիր գըսմը հարէքլէթ
իւղըէ պուլունուպ , Ուկլուշ ալայը , պէրապէրինտէ տէ էքի թօք պուլունտու-
ղու հալտէ , Հասքէօյ տօղրու եօլա չըգտը , վէ Ֆագաթ մէմուլ իթտիյի վէչհ
իլէ Սիւլէյման բաշա օրտուսունուն պիր գըսմընա թէսատիւֆ իտէճէք եէրտէ ,
Յունլար 19տա ճէնէրալ Կուրգօ օրտուսունուն էօնիւնտէն գաշմագտա օլան
Մէրիճ վատիսի քէօյլէրինտէն պիր խայլի էհալիյէ բասթ կէլտի : Պու ալայըն
գօմանտանը միրալայ Բանիուլթին էհալիի մէզքիւրէհէ բէֆագաթ իտէն ալթը
թապուր գատար Օսմանլը ասքէրինի տարմատաղըն իտէրէք , Եիրմի պինտէն

դիատէ՛ արասպատան իպարէթ օլան պու պէօլիւք գաֆիլէյի դապթ իթտի : Իշ-պու Բուս վէ Օսմանյը մուհարէպէսինին խիթամընտա իճրա օլունան վէ շիմաիւ-յէ դատար իշիտիլմէնէն զուլմ ու գընադըզլարա մախսուս եագըլաճագ պիր ֆասըլտա պու գաֆիլէ վադաասը տախի զիքը օլունաճա : տըր . զիրա մուհա-րէպէի մէղքիւրէնին էն դիատէ շայանը հիւզն ու քէտէր օլան վազաալարտան պիրի տէ պու տըր : Բուս էվրադլարընտա մուհարէր օլտուղու վէչն իլէ , պու գաֆիլէ , էրգագ վէ մուհիմաթ գաֆիլէսի տէյիլտի . պու գաֆիլէ Միւսլիման-լարտան միւրէթթէպ պիր գաֆիլէ իտի քի , Բուսիա թաարրուղաթընտան գաչ-մագտա իտի . վէ պիր պէօլիւք գըսմը միրալայ Բանիուլթինին հիւճուլ ու թա-սալլութուլա թէլէֆ օլտու :

Ճէնէրալ Մգօպէլէֆին բիատէ ասքէրի Հասքէօյ ճիհէթինտէ մէշղուլ իքէն սիվարիսի Էտիրնէյէ տօղրու եիւրիւմէսինտէ տէվամ իթմէքտէ իտի : Յունվար 18տէ Բէթէրսպուրիըն մըգրագտար ալայը ճէնէրալ Սգօպէլէֆին իլէրիլէֆիշ օ-լան միւֆրէպէսինէ պիրլէշտի վէ եինէ օ կիւնիւ Մօսկուանըն տէօրտիւնճի տը-րաիօն պէօլիւյիւ Մուսթաֆա-բաշա շէհրինի դապթ իթտի : Պու պէօլիւք էվ-վէքի կիւն էօլլէ պիր եօլա չըվարըլմըշտը քի , կիճէ շէհրը մէղքիւրէ վարա-ճագտը , վէ սապահա գատար մէղքիւր պէօլիւք միւլթէատտիտ պաշը պօղուղ-լար վէ Չէրքէսլէր իլէ օղրաշտը , զիրա պունլար մէղքիւր պէօլիւյիւ պասկըն իղէ դապթ իթմէնէ մուվաֆֆագ օլմուշ օլտուղու խանէլէրտէն վէ տէմիր եօլ սթասիօնուտան տիշարեա օղրաթմաեա չալըշեօրլար իտի :

Յունվար 19տա ճէնէրալ Սթրուգօֆ տօգուղ պէօլիւք սիվարի իլէ պէրա-պէր Հարմանլըսան Մուսթաֆա-բաշայա միւլթէվէճճիհէն հարէքէթ իլլէտի : Պու միւֆրէպէ հէր նէրէտէն կէշտի իսէ իսէվֆի ու տէհշլթի մուճիպ օլտու վէ իլէ-րիլէտիքճէ պու տէհշլթ տախի արթմագտա իտի : Եհալի դարմագարըշ գաչ-մագտա իտի , վէ պաշը պօղուղար , Չէրքէսլէր վէ ասքէրլէր տախի օնլարտան էվլէլ տաղըլպ ֆիրար իթմէքտէ իտիլէր : Մահալլի Օսմանյը հիւքիւմէթլէրի գօնագլարընը թէրք խուպ , պաղը էպնիյէլէրէ աթէշ վիրմէքտէ վէ էվրադ-լարընը ալըպ Էտիրնէնէ սալուշմագտա իտիլէր :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ Մուսթաֆա-բաշայա կիթտիլի էմնատէ , միւֆրէպէյի եօլունա տէվամ իթտիրէրէք , պիր աղ տուրսուս արդասընտան կէլէն եիւք հայ-վանլարընը պէքլէտի : Պու սըրատա Մէրիճին էօթէ եագաաընտա էլլի նէֆէր Չէրքէս զուհուր իսուպ , պունլար ճէնէրալ Սթրուգօֆը եալընըղ օն իրի քիշի մայէթիլլէ կէօրէրէք , իւլէրինէ հիւճուլ իթմէք իշիւն սույա աթըլտըլար , վէ եիւզէրէք պէրիքի զընընա կէշմէք իսթէաիլէր : Ճէնէրալըն մայէթ ասքէրի ու-ֆաճք պիր թէթէ իւզէրինտէ մէվզի թուլթարագ , ըվօլլէր վէ թիւֆէնքլէրինի հաղըրլատը քի տիւշման պէրիքի եագաեա չըղընճա իւզիլինէ աթէշ իթսին : Եհլի պու թէրթիպ իճրա օլունմագտա իտի , շիւբէսիդ եիւք հայվանլարը Չէր-քէսլէրին էլլինէ կէչէճէքտի վէ մէղքիւր հայվանլարլա պուլունան սիւահսըղ չա-վուշ վէ գլալուղ նէֆէրլէրինի դաթլ իտէճէքլէրտի : Չէրքէսլէր Բուլարըն միւ-տաֆաայէ հաղըր օլտուղլարընը կէօրիւնճէ , նէհրին եարը եօլունտան կէրի տէօնտիլէր վէ իլլէրինտէն իքի քիշի պկիլլէրլէրլէ պէրապէր պօղուլտուլար : Պու Չէրքէսլէր գարշըքի եագայա կէշտիքլէրի կիպի սիւրաթլէ դաչըպ ուղագ-տա դայպ օլտուլար : Մուսխիսարէն ալընան մալիւմաթէ կէօրէ , պու Չէրքէս-էր ֆէրիմ բաշանըն Նուլիսատան կէթիլտիլի գօլա մէնսուպ իմիլլէր :

սուս-դարչըլամեա կէտիքէրինի պէհան իթտիքտէն սօնրալ, չէհրի պաչը պօ-
զուգլար-թէրաֆընտան խարապ ու եաղմա. իտիմէք իւզրէ պուռնաուզուն-
տան, մէգըիւր միւֆրէզէնին չէհրի խարապիյէթտէն գուրթալմագ իչիւն կէ-
լիպ պիր սաաթ էվլէլ իշղալ իթմէսինի մէրգոււմ մուրախնասլար բիճա իթտի-
լէր: Պու մուրախնասլարըն բիվայէթինէ կէօրէ, Բուսլար պիւթիւն մէմէքէ-
թի գօրգու իչինտէ պրադմըշլար իտի, վէ պու գօրգու բէյ տէր բէյ արթմապ-
տա իտի: Հարմանըտան վէ Մուսթաֆա-բաչատան Էտիրնէեէ գաչան Օսմանյը
հիւքիւմէթ մէմուրլարը օ գատար վէլլէլէյէ վիրմիշլէրտի քի, Էտիրնէեէթի ըէ-
ֆիգլէրի տէ պիւթիւն պիւթիւնէ չաշըրըպ, աբալ թաբալ թօրլանմը վէ գաչ-
մեա հաղըրլանմը իտիլէր. ինթիմալ քի օ վագթա գատար պաշմըշլար խի
տէ: Ֆիհադիգա իքի կիւնտէն պերու պուշլարըն խալլիսի Էտիրնէեէ պիր չօդ
միւսլիման էհալիսիլէ կիթմիշ իտի, վէ Էտիրնէնին հէվալիսի պաշը պօզուգ, Չէր-
քէս վէ Օսմանյը օրտուսունուն Ֆիրարիլէրիլէ տօրմուշ իտի. պուշլար գաթլ
ու դասպ իթմէք իչիւն հիւքիւմէթ մէմուրլարընը կիթմէսինէ պէքլէսիքլէրի-
նի աշըգտան աշըղա Խրիսթիանյարա պէհան իթմէքտէ իտիլէր:

Ասըլ վուգուաթ շու աթիտէքինտէն իպարէթ տիր. Մէհէմէտ Ալլի բա-
չա մաթլուպ օլան վագըթտա Իսլիմա աքքէրլինի Էտիրնէյէ եէթիշտիրմէք միւմ-
քին օլմատըղընը անլայնմա, չէհրին աքքէրի գօմանտանը Ահմէտ Էյուպ բաչա-
եա էմր իթտի քի, 6000 աքքէրլէ 60 ատէտ թօքու Մթանպօլա կէօթիւրսին.
քէնտիսի տէ Քէրիւմ, Հասան վէ Հաճի Հիւսէյին բաչալարըն գօլլարը. էօնիւնէ
տօղրու կիթտի. մագսէտի շու իտի քի, ասաքիրի մէրգումէեէ Գըրգ-քիլիսէ
եօլունու թութտուրսուն վէ բալիթաթա տօղրու եիւրիւթսին:

Յունվար 17ինճի ագչամըսը Էտիրնէ վալիսի ձէմիլ բաչա, Բուսլար մէյտա-
նա չըգընճա չէհրի օնլարա թէրք իթմէք իւզրէ էմր ալմըլ օլտուզունու խա-
պէր վիրմէք իչիւն Էտիրնէնին Էրմէնի, Բոււմ վէ Նահուտի բուէսսաի բուհանի-
եէլէրինի նէգտիմէ ճէլպ իթտի: Պիւնապէրին Բուսլար միւվասէլէթ իտիճէեէ
գատար չէհրի իտարէ վէ նէգարէթ իթմէք իչիւն մուվապաթ պիր գօմիսիօն
թէշքիլինի ղէվաթը միւշարիլէյհիւմէ թավսիյէ իյլէտի: Պունտան մաատա վա-
լիի միւշարիլէյհ մէգըիւր գօմիսիօնուն թահթը էմրլինէ 500 նէֆէր աքքէր վիր-
մէյի տէ վատ իթտի:

Գօմիսիօն օ կիճէ թէշքիլ օլունուպ, ագասը պիր Միւսլիման, իքի Էր-
մէնի, իքի Բոււմ վէ իքի Նահուտիտէն իպարէթ իտի: Խրթէսի կիւնիւ ձէմիլ
բաչա հիւքիւմէթ թէրճէմանը Վասօ էֆէնտիլի մէգըիւր գօմիսիօնա բէյիս թա-
եին իթտի, վէ գօմիսիօն տախի օ ղէման իյֆաի մէմուրիեէթէ պաչլատը:

Միւշարիլէյհ ձէմիլ բաչանըն չէհրին էմիլէթ ու ասալիլինէ նէգարէթ իթ-
մէք իւզրէ 500 նէֆէր աքքէր վիրէճէյինի պալատէ եաղարգ իսէ տէ, պու ու-
ֆաթ թապուր հէր հալտէ Բուսլարըն էլինէ կէճէճէյինտէն, Մէհէմէտ Ալի վէ
Ահմէտ Էյուպ բաչալար պու գատար աքքէրի պաթթալ իթմէյի միւնասիպ կէօր-
մէեէրէք, գօմիսիօնա անճագ 73 նէֆէր ալմը աքքէրի վիրտիլէր: Պունտան
մաատա աքքէրէ ղախրէ անպարլարընը աշըպ էհալլիյէ եաղմա իթտիրտիլէր վէ
միւհիմմաթը հարալիյէ պուլունան պիլճիւմէ էպնիլէլէրի աթէշէ վիրտիլէր: Իշ-
թէ Բուսլարըն թօք սէսի տէյի անլատըղլարը բաթլայըշլար պուշլար ըտը:

Էտիրնէեէ պիլլէրճէ Չէրքէս վար իտի. Օսմանյը աքքէրի ալլէլ աճէլէ բի-
ճաթ իթմէքտէ իտի. էհալլի աքքէր անպարլարընը եաղմա իթմէքտէ, եանկըն

համաձայն , մէհաճիրէր արալ թաքալ գաշտողլարընտան , սօգազլար թըգըլա գալմագտա , իւէ պիւնտէն գիտտէ արապա երզըլը տուրմագտա խտի . նիհայէթ մէմէքէթ ալթիւսթ օլտուղունտան , էլպէթտէ պունտան պիր պէօյլը թէն լիքէ գունուր իտէր տէյու զօրգուլմագտա խտի : Օնուն իշիւն սէլամէթ քէօ շէսի Բուսլարըն չապուգ կէլմէսի խտի , Պու մագաշտէ մէսնի Յունվար 18 տէ պիր հէյէթը մէպուտէ ինթիխապ օլունուպ , Բուսլարը տալէթ իթմէք իւզրէ օնլարա տօղրու իրսալ օլունմուշ օրմաղլա , իշթէ պու հէյէթ խտի քի , ճէնէրալ Սթրուգօֆա թէսատիւֆ իթմիշտի :

Մուսաիլէյի ճէնէրալ ինմանագ խտի քի , պիր թիւֆէնք բաթլաթմագ սըղըն 120,000 էհալիսի օլան վէ տէվլէթին իքինճի բաշիթախթը պուլունան շէսի իշղալ իթմէք միւմքին օլուն , վէ Թիւրքլէր տէ էյի պիր թօքճուեա վէ 32 գալէյէ վէ էրդագ վէ միւհիմաթը քէսիրէյէ մալիք օլտուղլարը հալտէ շէսի ըն մէքիւրը պրագսըն . լաքին հէր նաաըլ օլունաս օլուն , վուգուա կէլնէ ահ վալտէն տէ իսթիֆատէ իթմէեէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ գարար վիրտի : Ալայ գօ մանտանլարընը հանընա ճէլպ իտէրէք պէեան իթտի քի , էլինտէ օլան միւֆ . րէզէնին նըսֆըլա էտիրնէ իւզլրինէ եիւրիւմէ գարար վիրմիշտի , վէ քէնտի արգալարընը մուհաֆագա իթմէք վէ Սգօպէլէֆ իլէ մուխապէրաթընը թէն մին իլլէմէք իշիւն տիկէր նըսֆընր տա Մուսթաֆա բաշատա պրագաը :

Սապան սաաթ ալթըտա ճէնէրալ Սթրուգօֆ հէյէթը մէպուսէյէ տէ միւֆ . րէզէ իլէ պէրապէր ալարագ վէ հէյէթը մէքիւրէյէ խուսուսի պիր մայէթ աա քէրի տէ վիրէրէք , ալէլ աճիլէ էտիրնէյէ միւթէվէճճիհէն հարէքէթ իթտի : Պիւթիւն հօլուն իւզէրինտէ քիւլլիլէթլի Պուլկարլարա թէսատիւֆ իտուպ , պունլար քէնտիսինի գուրթարընը կիպի դապուլ իթմէքտէ խտի , վէ շէհրին հէ վալիսինտէ պուլունան գըլլարտան մահղուղիլէթ նիտալարըլա տիշարը չըգ մագտա իտիլէր , զիրա ումուս պիր միլիս աաքէրի թէշքիլ իթմէք պէհանէսիլլէ մէրդում Պուլկարլար օ վըլլարա գարատըլըլար ըտը : Շէհրտէն պէշ քիւօ մէթրօ մէսաֆէտէ Բուս սիվարիլէրի պիր թագըմ իսթիքեամաթ կէօրիւս պու իսթիքեամաթ տա էտիրնէ էթրաֆընտա պուլունան իսթիքեամաթըն էճգա սընտան իտիլէր : ճէնէրալ Սթրուգօֆ օ գատար մէսաֆէտէ միւֆրէզէսինի տուրտուրթուպ , մէպուսլարըն շէհրէ կիտէրէք Բուսլարըն կէլտիլինի խապէր վիրմէլէթինի էթր իթտի : Պունլարըն իտիլէրինի գայտ իթտի վէ խապէր վիրտի քի , էկէր քէնտիլէրինտէ սահիհէն պէօյլէ պիր մէպուսլուգ մէմուրլիլէթի պուլ լունմալըպ տա իշին իշինտէ տախթէլիք վար իսէ , վէ պու Բուս միւֆրէզէսինին գայիֆլիլինի դափնաղլամաղա ճիւրաթ իտէրլէր իսէ , էր եա կէճ գուրչու նա տիլլիլէճէքլէր տիր : «Եհալլի էքմէք վէ թուղ թագտիմ իտէրէք քէմալը էմ նիլլէթլէ պիլլէ իսթիպալէ կէլսին , տէտի մուսաիլէյի ճէնէրալ մէպուսլարա , սիլահընը թէսլիմ իթսլին վէ գարըլըլըգ չըգարմագտան վազ կէշսին , եօգսա շէհրէ կէլմէմ , վէ պալը պօղուղլարըն քէյֆինէ պրագըրըմ : »

Էտիրնէ մուրախխապըրը պու թափսիլլէրի իսթիսահապէն Բուսլարըն եա նընտան հարէքէթ իթտիլէր : Շէհրին գալէ վէ թապիւլարընտա պէօյլը սիւ քիւթ հիւքմ իթմէքտէ օլուպ , պունտան իսթիքեամաթը մէքքիւրէյէ քիմաէ պուլունմատըղը անլալըմագտա խտի : Ֆիլ հագիգա Յունվար 19ունճու կիւնիւն ազշամըսը սիլիճիւմէ աաաքիլի մուհաֆըղա Ահմէտ Էյուպ բաշա իլէ պէրապէր թրէնլէրի լոթրիպէն Չախալճայա տօղրու հարէքէթ իթմիշտի : Ազ օճըրա պիր

հասու կէտի խապէր վերտի քի, Հասան ըաշանն թահթը գօմանտարնտա 2500 գատար Արապ ասքէրի, Գէրիւմ ըաշանն ըիշտարը մադաւնտա Ծամպօլու եօլունտան Էտիրնէնէ միւլասէլէթ իթմէքտէ իտի. լաքին հէլէ քի, Բուս միւլիւրէղէսի ասաքիրի մէրդումէտէն Էվլէլէ եէթիշէրէք, շէրը մէղքիւրը դասպ ու զարէթտէն գուրթարմըշ իտի:

Իքի սասաթ սօնրա պիր խալլի էհալի, Բուսլարն Էտիրնէնէ եագըն օլուողըրընը խապէր ալարագ, քէմալը սուրուր վէ հուպուրլա իթիգալլէրինէ գօշաուլար: ձէնէրալ Սթրուգօֆ պունու կէօրիւննէ, ալայըն մուղիգասընը չալտըրտը վէ շէհրէ տօղրու տտհա իլէրիլէտի: Պինլէրնէ քէսան մարուրիլէթ նիսալարըլլա մուամիլէյի գապուլ իտուպ, տաքէրինին Էլլէրինի վէ տիզլէրինի էօրմէքտէ իտիլէր:

ձէնէրալ Սթրուգօֆ բէյ տէր բէյ արթիւագտա օլան դալապալըղն իչինտէ դայպ օլմամագ իչիւն, չօսէտին էնտի վէ եօլուն սօլ թէրաթընտա Էտիրնէնէ նագըր օլան պիր թէրէյէ չըգտը: Օրտտա մի իթէլլիֆ ճէօմաթլար բաքաղաւընը գապուլ իտուպ, պունլար օլայրագլար, խաչլար վէ մուղտտտէս թաւ վիրէրլէ քէնտիսինին իսթիգալլինէ կէլմիշլէր իտի: Էհալիտէն պիր չօղլարը «պիգիւմ պէօյիւք իմբէրաթօրումուգ» տէյու պաղըրըպ, իմբէրաթօր Ալէքսանտր հագրէթլէրիլէ Կրան տիւք Նիգօլանն իսմինի վիրմէքտէ, վէ շէհրին պէօյիւք պիր թէհլիքէտէն գուրթուլտուղու իչիւն միւշարիլէյիւմ հագարաթընա տուվա իթմէքտէ իտիլէր:

ձէնէրալ Սթրուգօֆ պիր չօղ հէյէթը մէպունէլէր գապուլ իտուպ, պունուլարն իչինտէ պիր հէյէթ վար իտի քի, բէյիսի Մէճիտիլէ նիշանընը հայիգ պունունտուղու հալտէ, շէհրին վալիսի օլմագ սըֆաթըլլա անախթարլարընը թէսլիւմ իթտի: ձէնէրալ Սթրուգօֆ անախթարլարը գապուլ իթտի, լաքին պունդաթա ճէվապ վիրտի քի, Բուսիա իմբէրաթօրու ասքէրինին պունունտուղու եէրտէ Սթանպօլտան թային օլունան պիր վալի պունունմասը ույամայաճաղընտան, արթըգ քէնտիսինի օ սըֆաթտա ատտ իթմէմէլլի տիր:

Պու գապուլլիլէթլէր Երրաթընտա պաշը պօղուգլարլա Ձէրքէսլէր աբալ թաքալ շէհրտէն չըգմագտա վէ ֆագաթ առայիշ պէր քէմալ պունունմամագտա իտի: ձէնէրալ Սթրուգօֆ կիւճ հալ իլէ էհալիլի շէհրէ ալտէթ իթմէնէ գանտըրաղլաւան սօնրա, ախիլէն վուգուա կէլէճէք վուգուաթա պէքէմէք իչիւն, կիւճէ պունունտուղու թէրէնին իւղէրինտէ գալար: Բուս մէտրօքօրիտիլէ սայիր ճէօմաթլար րուէսասընըն նասիթարլարը սայէսինտէ շէհրին իչինտէ առայիշ իտտէ օլունուպ, Բուս միւլիւրէղէսինին նէֆէրաթ ու հայվանլարը իչիւն լէվաղիմաթ իրալ օլունտու:

Ագչամ Աւթրիւա գօնսօլօսու Մ. Սաիս պէօյիւք իւնիւֆօրմասընը լապիս օլարագ գըրճընը տա թագըպ Բուսլարն օրտուկեհհընա կէտի, վէ պէրապէրինտէ շէհրին Օսմանլը վալիսի սըֆաթընտա պունունան Ֆասօ էֆլիտի տախի պունունմագտա իտի: Մուամիլէյի գօնսօլօս, ձէնէրալ Սթրուգօֆ անլաթտը քի, էկէր Ֆասօ էֆլիտինին վալիլիկինի թանընըպ թաստիգ իթմէղսէ, պէօյիւք գարըըղըղլար գուհուր իտէր: Պունուն իւղէրինէ ճէնէրալ Սթրուգօֆ ճէվապ վիրիպ տէտի քի, իգթիլա իթտիլինտէ ասայիշ ու ինթիգամը թէէսիս ու իյասէ իթմէյի տէրէօտէ իտէր, լաքին գօնսօլօս քէնտի սէլահիլէթի տախիլինտէ օլմանան իշլէրէ միւտախէլէ իթմէմէլլի տիր: ձէնէրալ պու ճէվապա իլալէթէն

դոնսօլօսա չնւնու տախի պէեան իթտի քի, էկէր քէնտի միլէթտաչլարընըն մէնաֆիի հաղգընսա հիյնի իգթիզատէ պիր բէյ վէ նասիհաթ վիրիրսէ, օնու քէմալը մէմնունիյէթլէ իսթիւնս իտէր: Մ. Սախս ճէնէրալտան այրըլըպ, Ֆա-
սօ էֆէնտի իլէ շէհըն ալտէթ իթտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ Եամպօլու թարիդի իւզէրինէ պիր խայլի քէչչաֆ-
լար իրսալ խուպ, գիրա օրտտան Հասան բաշանըն զուհուրի մէմուլ իտի.
Բուս միւֆրէզէսինին օրտուկեանը պըրթընը Մէրիճէ վիրմիշ օլուպ, օրտտան
կէչիլմէսինտէն ասլա գօրգմազ իտի, ճէնէրալ Սգօպէլէֆ տէ Հասքէօյտէ օլտու-
զուստան, պուս միւֆրէզէսին արդալարը Էտիրնէտէն Հարմանընեա գատար է-
քէյիճէ մուհաֆազա օլունմադտա իտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ օրտուկեանըն ալայ գօմանտանլարընս թէրք իտէ-
րէք, էհալլինին ասայիշինի թէմամըյլա իտտէ իթմէք վէ մէտրօքօլիտլէ Աւսթը-
րիա գօնսօլօսունուն վիզիթասընս մուգապիլ վիզիթա վիրմէք իչիւն, մայէ-
թինէ պիր մըգտար տրակսն ասքէրի ալարազ Էտիրնէեէ կիթտի: Օ ազաւհա-
վա բէք կիւզէլ իտի: Ճէնէրալըն կէչտիյինի կէօրմէք իչիւն պիւթիւն խանէլէ-
րին բէնչէրէլէրինտէ տօլու սէյիրճի պուլունուպ, անճազ սօղալլարտա ազ ա-
տամ վար իտի, գիրա միւլքիյէ ասքէրի գօլլարը կէզիպ, հէր մահալլէլէրտէ ի-
եատէի ասայիշ ու ինթիզամէ չալըչմադտա իտիլէր: Մա մաֆիհի պաչը պօղուգ-
լարտան հէր քէս բէք գօրգմադտա օլուպ, օ տէրէճէյէ գատար քի, Ճէնէրալ
Սթրուգօֆ Աւսթրիա գօնսօլօսիանէսինէ եազլաշարգտա, գօնսօլօսուն ուչազ-
լարը, մայլթ տրակօնլարընը Չէրքէս զանն իտէրէք, ազ գալտը քի թիւֆէնք
վէ ըրվօլվէրլէ դապուլ իտէճէքլէր իտի: Լաքին պիր ույզունսուզլուգ վուգու-
պուլմատը վէ պու եաննըլըգ տա չապուգ տիւզէլտի:

Ճէնէրալ Սթրուգօֆ գօնսօլօսա վիզիթասընը վիրտիքտէն սօնրա, Սթան-
պօլ իլէ օլան մուխապէրաթը քէսմէք իչիւն տէմիր եօլ պթասիօնունս կիթտի:
Թէլէկրաֆ մաքինալարընը վէ 28 պէօյիւք Գրուք թօքու գապթ իթտի: Պու
թօքլար Չաթալճա իսթիէքեամաթլարընս վազ օլունմազ իւզրէ օրահա սէվգ
իտիլէճէքլէր իտի: Ղէր նէ գատար ճէնէրալ ումար իտի իսէ տէ, հիշ պիր հիւ-
ճուս վուգու պուլմատը, վէ բահաթճա մէղքիւր թօքլարը քէնտի օրտուկեա-
հընս կէօնտէրտի:

Յունվար 21ինճի իրթէսի կիւնիւ Ֆրանսա, Ինկիլթէրա, Եունան վէ Ա-
ւսթրիա գօնսօլօսլարը ճէնէրալ Սթրուգօֆա զիյարէթ իթտիլէր: Ճէնէրալ,
մուսաիլէյիւմին իչպու իլթիֆաթլարընտան թէչէքքիւր իտէրէք, հէր խու-
սստա վէ խուսուսիլէ քէնտի թէպաալարընըն մէնաֆիինճէ մուսալէնէթլէրի-
նի քէնալսինէ տիրիզ իթմէլէրինի բիճա իթտի: Պատէհու ճէնէրալ Սգօպէ-
լէֆին պիր գաչ ոսաթտան քէնտի օրտուսույլա պէրապէր շէհրէ կիրէճէյինի
խապէր վիրտի: Գօնսօլօսլար պիլ իթթիֆազ ճէնէրալ Սթրուգօֆա բիճա իթ-
տիլէր քի Էտիրնէեէ սէրիան ասքէր սէվգ օլունարազ եաղմա վէ եանկընլար-
տան վէ պաչը պօղուզլարտան թաատտիյաթընտան գուրթարըլտըղը իչիւն, ճէ-
նէրալ Սգօպէլէֆ վէ պաշ գօմանտան Կրան տիւք Նիզօլայա օլան թէչէքքիւր-
լէրինի թէպլիղ իյլսին, Շէհրի մուհաֆա իյլէմէք իչիւն պրաղըլան 73 նէֆէր
ասքէր էսիր իտիլմտիլէք: Եալընըզ սիւհլարը ալընըպ Սթանպօլա իրսալ օ-
լունտուլար:

Իչթէ Էտիրնէ պէօյլէ ալընտը: հիւքիւմէթ իսէ Բուսլար ալէյինտէ պու

չէհրին սօն պիր նօգթայի մուգալէմէթը շէտիտէ օլաճաղընը ոււմտօր ի-
տի , վէ սահիհ տէ էօյլէ օլմայը խոի : Սիւլէյման բաշանըն խաթաղարը վէ Շիպ-
գանըն աղըլա ֆիքրէն կէլմէզ ֆէլաքէթի սէպէպի իլէ , էտիրնէ շէհրի մուհա-
ֆազա վէ միւտաֆաա պիլէ օլունամաղը : Եկէր Իսլիմեանըն 23000 քիչիսի
պիր կիւն էվիլէ եթիշսէ խոիլը , պիւնէրճէ Պուլկարլարըն պիր չօզ ալլար չու-
լըշտըզլարը խաթիհքեամաթըն արգատըննա Թիւրքիա հէնուդ պիր աղ տահա
տահանըր խոի : Պիր կիւն կէճիքիտի վէ հէր շէյ զայա օլաու : Ալայ վէ պէօ-
լիւք գօմանտանլարընըն տիգդաթ վէ Թէճրիւպէլէրի սայէսինտէ ճէնէրալ Սթրու-
գօֆ միւֆրէզէտի ֆէրիմ բաշատան հէմ Յիլլէլ եթիշիպ շէհրի ալար վէ հէմ տէ
ճիւզի պիր թէլէֆաթ վիրտի . սօուդ 10 տէրէճէտէ օլարադ օրտուկեաճ իթ-
թիխազ օլունան թէքէտէ հէր նէ գաճաք կիճէ կիւնտիւզ խոտմէթ իյֆա օ-
լունամաղտա խոի խսէ տէ , մէգքիւր միւֆրէզէտին անճազ իքի խաթմաք օլաու :
Պիւթիւն սէֆէր ու հարէքէթի էսնասընտա աուլա նիզամ ու ինթիլամա լալէլ
կէլմէտի : շիչ պիր պէկիր հօլտա պրաղըլմատը : ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու պապ-
տէ ումուս օրտուկեաճ շէօյլէ եաղմաղտա խոի . «Մէմուրիյէթիմի թէմաթըյա
իյֆա իթմէք իշիւն էլիմտէ քիֆայլթ խտէճէք գուլվէթիմ օլմատըղընա խաթի-
սանէ թէլիսիւֆ խոտրիմ . Եկէր խաթիսիյիմ գուլվէթէ մալիք օլալըտըմ , կէրէք
էսնայի հարէքէթիմտէ վէ կէրէք էտիրնէտէ իճրա օլունան պիլճիւմէլ զըհազ-
լըզլարըն էօնիւնիւ ալըրտըմ : Թէքմիլ քէօյլըր զասպ օլունամալար վէ էհալիթի
զէնճիթպէնտ օլարադ կէօթիւրիւմիւշլէր տիր : Եալընըզ գարըլարըն ըրզլարընա
կէշիլմէյիլ , օն վէ հաթթա սէքիլ կաշընտա զըզլար պիլէ պու հալէ կիրիֆ-
թար օլարադ շէհիտ օլմուշլար տըր : »

Բուսլար օ գատար սիւրաթլա եիւրիւմիւշ վէ Թիւրքլէր էսասը ամէլիաթ-
լարընտան օ գատար եըրաղլանմըշլար խոի քի , տէմիր հօլ Հարմանը վէ էտիր-
նէ արասընտա պիլէ պօղըլմամըշ խոի : ճէնէրալ Սգօպէլէֆ էտիրնէնին քէն-
տի սիվարի ասքէրի թէրաֆընտան , իշղալ օլունտուղընու խապէր ալարադ ,
Հարմանըրտա պապթ օլունան թրէնտէն խաթիֆատէ իթտի , Ուկլիշ ալայընը օ-
րահա պիւնտիւրաի վէ Յունմար Չալտէ էալրնէնէ կէօնտէրաի : Բիվայէթ օլունուր
քի , Ահմէտ էյոնէպ բաշա պիր ավուճ սիվարինին էօնիւնտէն գաշտըղը իշիւն ար-
լանարադ , Թաարրուզլէ ավտէթ իթմէնէ հաղըրլանուագտա իքէն , Բուս բիյա-
տէսինին սիւրաթլէ միւվառէլէթ իթտիյինի իշիտուպ պու Թասալվուրուտան
վազ կէշտի վէ տէմիր հօլա բաքիպէն Սթանպօլա կիթտի :

Յունվար 22տէ ճէնէրալ Սգօպէլէֆ պիզղաթ էալրնէյէ վասլ օլաու , վէ
մայէթինտէ Վլաւտիւր վէ Շույա ալայլարը , օն պիրինճի ամճը Թապուրու վէ 4
թօք վար խոի , վէ պու Թօղլար տախի քէզալիք տէմիր հօլ իլէ նաղլ օլուն-
մուշ խոի : Աղ սօնրա խասսանըն իքինճի սիվարի ֆըրգասը տա կէլաի :

ՍԳՕՊԷԼԷՅ ԳՕԼ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆՈՒՆ ԿԵԼԻՊՕԼՈՒ ՎԷ ՍԹԱՆՊՕԼ ԻԻԶԷՐԻՆԷ
ՏՕԼԲՈՒ ԵԻԲԵԻԵՅԻՇԻ . — ՃԷՆԷԲԱԼ ՍԹՐՈՒԳՕՅՈՒՆ ՍԻՎԱՐԻԼԷՐԻ
ՀԱՐԷՔԷԹԼԵՐԻՆՏԷ ՏԷՎԱՍ ԻՏԷՐԼԷՐ .

Էտիրնէ ալընտըղտան սօնրա , արթըզ Բուսլար մէրամլարընա նալիլ օլմուշ-
լար խոթ , վէ արթըզ մուհարէպէտէն տէ պիր շէյ պէքլէմէղլէր խոի : Սրթըզ

Օսմանյը օրտուգուեալ եօզ խոի, վէ սօն մուգապէմէթ նօղթալարը, պունտան պէօյլէ մուհասէրէտէ պուլունան Թունա դալէլէրի վէ Սթանպօլուն արդասընտա պուլունան Տէրգօս նիմ ճէղիւրէսի վէ Կէլիպօլու ճիհէթի խոի: Լաքին Բուսլարա խապէր վիրիմիշտի քի, կէրէք Սթանպօլա վէ կէրէք Կէլիպօլուեա պիր հիւճուժ վուզու պուլուր իսէ, Կուկլիթէրրա իչին իլանը հարպ սայըլաճագ տըր. պու հալտէ իչի պունտան իլէրույէ կէօթիւրմէմէք Բուսլարըն մէնափիլէրի իճապընտան օլտուզու խարիֆէ հաճէթ տէյիլ տիր:

Լաքին օն պէշ կիւնտէն պէրու միւղաքէրէ օլունմադտա օլան միւթարէքէ հէնուզ ինըգաա իթմէմիշ օլտուզունտան, Կրան տիւք Նիգօլա, ճէնէրալ Սդօպէլէֆէ ասքէրինի իլէրիլէմէքտէ տէվամ իթմէսի իչին էմր վիրալիյնտէն, ճէնէրալ Սթրուզօֆ սիվարիլէրիլէ պէրապէր Գըրգ-քիյիսէ վէ Լիւլէ-պուրկազ թարիդիլէ Սթանպօլա տօղրու սէվփ օլունտու, վէ խասսանըն իքինճի սիվարի Փըրդասը տախի պիր բիատէ դօլուլա պիրլէքտէ Տիմօթիպա վէ Ռուզուն քէօբրիւ թարիդիլէրիլէ Կէլիպօլուեա տօղրու չըգարըլտը: Յունվար 26տա մէքքիւր բիատէ գօլունուն գօմանտանը ճէնէրալ Շնիթնիգօֆ Էտիրնէնին ճէնուպ ճիհէթինէ տօղրու 32 վէ 37 քիլօմէթրօ մէնափիլտէ պուլունան մէքքիւր Տիմօթիպա վէ Ռուզուն քէօբրիւ նամ չէհիրլէրի հիշ պիր թիւֆէնք բաթլաթմագսըլըն իշղալ իթտի: Հէմ Միւսլիմանլար վէ հէմ Խրիսթիանլար Բուսլարը իսթիգպալ իթտիլէր, դիրա պունլար քէնտիլէրինի Ձէրքէսլէրտէն դուրթարմագտա խտիլէր, վէ Բուս ատթիթինտէն օլան էքմէք վէ թուզու պու գուրթարըճըլարա թագտիմ իլէտիլէր: Ռուզուն քէօբրիւտէ պիր անպար քէքսիմէթ վէ կալթա պուլուպ Բուսլար գապթ իթտիլէր:

Ճէնէրալ Սթրուզօֆ Յունվար 22տէ Բէթէրսպուրի մըգրադտարլարըլա Հալզայա տօղրու հարէքէթ իթմիշտի: Պու մըգրադտարլար տայիմա էօնլէրին տէն Օսմանյը ասքէրլէրի, պաշը պօղուլլար, Ձէրքէսլէր, Ձէյպէլէր վէ սիւահլանմըշ քիւլլիյէթլի Միւսլիման քէօյլիւլէրի գօվալատըլար, վէ էքսէրիա պունլարիա չարըլտըլար: Պունտան մաատա եօլուն կեահ սող վէ կեահ սօլ ճիհէթինտէ էքսէրիա թիւֆէնք սէսի իչիթտիլէր: պունլար տա Պուկիար վէ Բուսլար խոի քի, Փիրարիլէր վէ չաբուլճուլարա ուֆագ թէֆէք մուհաքէպէ իթմէքտէ խտիլէր: Լաքին պու ուֆագ թէֆէք մուհաքէպէլէր տահա զլյատէ խարապիլէթ ու թէլէֆաթը մուհիպ օլուպ, հաթթա պիրի պիրինէ էման պիլէ վիրմէզլէր խոի: Թիւրքլէր պիր խրիսթիան գարիլէսինէ աւագ պասընճա քէօյիւ հագարլար, դարը վէ չօճուզլարը պօղազլարլար, վէլ հասըլ գաթլի ամմ խտիլէր խոի: Քէզալիք Խրիսթիանլար տախի եօլտան պիր ազ ուզագ պիր Օսմանյը քէօյիւ պուլունճա, ախըր ինթիգամ մագամընտա աչի մուամլէլէր զատա տարանէտէ պուլունուր խոի: Բուս սիվարի միւֆրէզէսինին քէք ազ նէֆէրի պուլունտուզունտան, քէնտի ասըլ մագսէտինտէն պաշպա, կիթտիյի եօլուն հէվալիսինտէ գապըթա խըտա մէթինի տէ իճրա խտէմէզտի:

Միւսքին օլտուզու մահալտէ Թիւրքի տէ Խրիսթիանը տա խարապիլէթ ու թէլէֆտէն գուրթարըլար խոի, Լաքին մէմէքէթլին իչէրիլէրինէ կիրէմէտիքէրինտէն, Թիւրքլէր Խրիսթիանլար արասընտա մուգաթէլէ տէրէճէյի նիհայէլէ վարմըշ խոի: Մըգրագտարլար կիճէ սաղտա վէ սօլտա եանկընլարըն ըըղըլա պալընլանմըշ օլան պիր եօլտան կիթմէքտէ խտիլէր:

Յունվարըն 23ինճի կիճէօի չափադ սէօքտիւկինտէ պունլար չալգահա վարըպ , օրատա հիւքիւմէթ գօնաղընտա պիր օտատա պիր թաղըմ իշքէնճէ ալաթլարը պոլտոուլար : Պու օտա էւիշէնճի մահքէմէսի մագամընտա իմր : Պու իշքէնճէխանէնին մաղպաթաթը եաբըլըպ , պաղը ալէթլէրլէ պէրապէր պաշ գօմանտան կրան տիւքէ իրսալ օլունտու : Պու սըրատա ճէնէրալ Սթրուգօֆ պիր խայլի Պուրկարըն սէպլիլինի թալիլյէ իթտի . զիրա պունլար միլիս ասքէ-րինէ իտխալ օլունմագ իւզրէ չալգահա կէթլրիլմիշ օլուպ , հալ պու քի սու-սուղ եէմէքսիզ գօնաղա վէ գօնաղըն եէր ալթլարընա գաբաթըմըլլար իտի :

Յունվարըն 23ինճի կիճէսի Բուս մըզրադտարլարը Պապար Աթիպ նամ քիւ-չիւք շէնրի իշղալ իտուպ , եիւրիւտիւքլէրի պիւթիւն եօլ Թիւրք վէ Խրիսթի-եան նաչէլէրի վէ հայվան լէշլէրիլյէ պաբանմըշ իտի : Շէնր մէզքիւրտէ խրիս-թիւն էվլէրի եանըպ պիթմէք իւզրէ օլուպ , մըզրադտարլար միւվասէլէթ իթ-տիլինտէ , պաշը պօղուզլար հէնուզ իճրայի իթիւաֆաթ վէ թաատոլյաթ իթ-մէքտէ իտիլէր : Լաքին պու խապիսլէր ճէղալէրինի չապուգ պուլուպ , իճրաի գուլմ իթտիքլէրի եէրտէ գըլըճտան կէշլրիլտիլէր : Պու պաշը պօղուզլարըն իթ-տիլի գուրպանլար իշինտէ պիր սէ բաբազ պուլունուպ , մէրգուլ բաբազ Խը-րիսթիւն գըզլարընըն նէրէտէ սագըլ օլուգլարընը խապէր վիրմէտիլի իշիւն դաթլ օլունմուշ իտի : Պու պապտէ Մ . Գրէթօվաքի պիթէրաֆանէ օլարագ շէօյլէ պիր Փըզրա եազմըշ տըր : «Պու գատար Փէնալըզլարտա մէրագ իտիլէ-ճէք չու վար տըր քի , Թիւրքլէր հէր նէ գատար Փէլաքէթլէրէ կիրիֆթար օլ-մուշ , վէ պու գաթալ վէ հարիգլէրլէ պէրան իթտիքլէրի մէյուսիլյէթտէ պու-լունմուշ իտի խէլէր սէ , պիր տագիգա պիլէ քէնտի գընաղըզլարընը էլտէն պրագմատըլար , վէ ալէնի սուրէթտէ վէ պիլա խէվֆ ու բէրվա սէօրթ եանը գան վէ աթէշ իլէ միւլէմմա իթտիլէր :

Կէնճ գատընլարըն , տէլիգանըլ չօճուգլարըն վէ քիւչիւք գըզլարըն ըրզը-նա կէչաթէտէն սօնրա , եաթաղան իլէ թէլէֆ իթմէքտէ իտիլէր : Պու գանըլ վահշլիլքտէ տահա վիյատէ պիր պարպարըզ վէ օրանսըզըզ վար իտթ , վէ պու տէնշէթ մէնզարէսէնի կէօրէնլէր ասլա ունուլմամագ պէտպաթըլընա օղ-րարլար իտի : »

Յունվար 24տէ ագչամ սաաթ օնտա իմբէրաթօրուն եավէրի հարպլարըն-տան օլուպ , պիրինճի Գազապ ալայընըն գօմանտանը պուլունան միրալայ Գու-թէյնիպօֆ , Թիւրք չաբուլճուլարընըն էլինտէն Լիւլէ Պուրկաղընը գուրթար-մագ իշիւն իքի պէօլիւք գազապ սիվարիպի իլէ Պապար Աթիպտէն չըզըպ , մէզ-քիւր Լիւլէ Պուրկաղ շէնրինէ կիթմէէ : ճէնէրալ Սթրուգօֆտան էմր ալտը : Մուամալէյի միրալայ իքի պէօլիւքլէ ագչամ սաաթ օն պիրտէ հարէքէթ իտէ-րէք , սապահըն չաֆաղընտա Լիւլէ Պուրկաղընա միւվասէլէթ իթտի : Շէնրէ պիր խայլի գարաղօլ իրսալ իտուպ , արգանըն տա պիր պէօլիւք գազաղա շէվիրթտի վէ գաչմագտա օլան Ձերքէսլէրլէ պիր աղ թիւֆէնք մուհարէպէսի իթտիքտէն սօնրա շէնրի իշղալ իլլէտի :

Պէշինճի գազապ պէօլիւլիւ շէնրին իշինտէն կէչիպ , միւտաֆապէ պիր տէրէճէէէ գատար էլվէրիշլի օլան պիր մէզարիսթանտա եէրլէշտի , վէ պիրին-ճի գազապ պէօլիւլիւ տախի շէնրին քէնարընտա պիր սույուն իւզէրինտէքի քէօրըլունին եանընտա թէվազգուֆ իթտի : Միրալայ Գութէյնիպօֆ պու սու-րէթլէ քէնտի մէմուրիլէթինին պիր դըսմընը իվա իթմիշ օլմաղա , չաֆագ

սէօքիւնճէ մէղքիւր պիրինճի պէօլիւքլէ եօլա չըգտը , վէ տէմիր եօլու իշղալ իթմէք վէ Սթանպօլ իլէ օլան մուխապէրաթը թէլէկրաֆիլէյի գաթ իյլէմէք ի-
չիւն չըմէնտըֆէր սթասիօնունա տօղրու կիթտի : Եօլտա պիր սիվարի գըշլա-
սընը դապթ իտուպ , պու գըշլա տէօրթ նէֆէր Զէրքէս թէրաֆընտան մուհա-
ֆադա օլունմիդտա իտի : Գըշլանըն իշղալ օլունտուղու էսնատէ թիւֆէնք սէ-
սինտէն տիւշման ույանըպ , պիր դաչ թժգըմ ասքէր զուհուր իթտի , վէ գա-
զազլար սթասիօնա եազլաշորգճա , պունլար չօղալարագ մէգըիւր գազագ պէօ-
լիւյիւ իւղէրինէ աթէշ իթտիլէր իսէ տէ , Բուսլար տիւշմանըն աթէշինէ ապա
մուգապէլէ իթմէքսիղին սթասիօնու իշղալ իթտիլէր , վէ մէգըիւր ասքէրի
դօվմապա իքթիֆա իտուպ , իչլէրինտէն իքի նէֆէր էսիր թութտուլար . պու
իքի Սամանը նէֆէրլէրի պէկիրէ պինմէյէ վագըթ պուլամամըշլար իտի : Շէ-
տիտ պիր աթէշ եազմադտա իքէն , միրալայ Գուլթէյնիդօֆուն գազագ չալուշ-
լարը թէլէկրաֆ մաքինալարընը գապթ իթտիլէր , վէ գօմանտանլարընա կէօ-
թիւրտիլէր . պունուն իւզէրինէ մէրգուլմ գօմանտան կէրի տէօնմէլէրի իչիւն
գազազլարա էմր զիրտի : Օ վագըթա գատար էքէյիճէ ուզադտա տուրմուշ օ-
լան Սամանը սիվարիլէրի գազազլարըն արգաթընտան տիւշիւպ , ֆագաթ պու
դայրէթ չօգ սիւրմէտի . եարըմ պէօլիւք գազագ եօլտա տուրուպ , մուսալլաթ-
լար իւղէրինէ շէտիտ պիր աթէշ իթտիլինտէն , պունլար աբալ թագալ էօթէյէ
պէրիյէ գաչմայա պաշլատըլար :

Պու էսնատէ պէշինճի գազագ պէօլիւյիւ իւզէրինէ տախի քիւլլիյէթլիճէ
պիր թագըմ Սամանը սիվարիլէրի հիւճուլմ իթմէքտէ իտի : Պու պէօլիւք , մէգ-
ըիւր սիվարիլէրին աթէշինէ մուգապէլէ իթմէկէրէք , մըղրագ վէ գըլըճա ան-
լէրին իւղէրինէ հիւճուլմ իթտի , վէ օն նէֆէր գատար եէրէ սէրէրէք քէնտիսի
պիր նէֆէր թէլէֆաթ վիրտի : Պու արապա դաֆիլէսինէ րէֆադաթ իթմէքտէ
պուլունան սիւալը պիր չօգ Միւսլիմանլար , օ արա թագըմ թագըմ թօբլա-
նըպ , մուհարէպէնին նէ սուրէթ քէսպ իտէճէկինէ տիդգաթ իթմէքտէ իտիլէր ,
լաքին գալլանըն նէթիճէսի Սամանլարա էյի օլմատըղընը կէօրիւնճէ տաղըլ-
տըլար , պունուլա պէրապէր եինէ քէօրիւնիւն եանընտա տուրան նօթթա
դարադօլլարընա տա թէհտիտաթ կէօթէրտիլէր : Պու սուրէթլէ գազազլար Պա-
պաի Աթիգ իլէ Լիւլէ-Պուրկազը արասընտա գըրդտան զիատէ էսիր թութտու-
լար :

Միւսլայ Գուլթէյնիդօֆ պու թէրաֆա տօղրու կիթմէքտէ իքէն , տէմիր
եօլունուն Բազլօ նամ սթասիօնունա պիր պէօլիւք մըղրագտար իրսալ օլուն-
տու : Պու սթասիօն Լիւլէ-Պուրկազըյա Պուրկազ Գուլէմա նամ մահալլէր ա-
րատընտա պուլունուպ , Տիմօթիգա վէ Տէտէ-աղաճ իւզէրինտէն Ագ տէնիդէ
տօղրու տէմիր եօլունուն պիր գօլու ուղանմադտա տըր : Պու պէօլիւք 75 քի-
լօմէթրօ մէսաֆէ գաթ իթտիլէր վէ մէգըիւր Բազլօ սթասիօնունու գապթ
իյլէտիքտէն սօնրա , Լիւլէ-Պուրկազընըն թէմալըյա իշղալ օլունտուղունու ի-
չիտինճէ , ալայընա տօղրու ալտէթ իթտի :

Բուս սիվարիլէրինին պու իքի տէմիր եօլ գօլլարընա տօղրու իճրա իթ-
տիլէրի թաարուպ մուվաֆֆագ վէ մուէսսիր օլմաղլա , պիւթիւն Բուս օրտու-
սու իչիւն պէօլիւք ֆայիտէյի մուճիպ օլտու , զիրա Բազլօ վէ Լիւլէ-Պուրկազ
սթասիօնլարը Բուսլարըն էլինէ կէչրէք , Տիմօթիգա վէ Տէտէ-աղաճ գօլու
գաթիէն քէսիւլիշտի . Տէտէ-աղաճընտա իսէ 200 գատար վալօն վէ 5 լօգօմօթիվ

մէթ իթմիշ օլաճագտը • զիրա զաթէն խաֆիֆ թօբլարըն պիլէ մուճախէյն ճէ-
նէրալ իլէ Լիւլէ-Պուրկազընա կէլտիքլէրի եօլտան պէօլիւք զահմէթ չէքմիշ օլ-
տուզլարընտան , պու եօլուճ տատընը մէգըիւր օրտու ալմըշ իտի : ճէնէրալ
Սթրուզօֆ , պու միւշքիլի նասլ հալլ իտէճէյինի պիլէմէնէրէք , մէրգուճ սէ-
ֆիլլէր նասըլ իսթէրլէրսէ էօյլէ եաքսընլար տէյու թէքլիֆ իթտի : Սթրուզօֆ
թէրճէմանը իլէ պէրապէր մուհաճիլլէրին եանընա կիտէրէք , քիմ քի քէնտի
մէմլէքէթինէ ալտէթ իթմէք իսթէրսէ , կիտէպիլտիյինի վէ քիմսէ մուխալիֆէթ
իթմէնէճէյինի ծնլարա պէեան իթտիլարի • եախօտ Սթանպօլա կիթմէք իսթէ-
նէն տէ Թէքիլ տաղը իւզէրինտէն կէտէպիլլիլարի • օրաեա հիւքիւմէթը Սէնիսէ
թէրաֆընտան սէֆինէլէր կէլիպ , գարար վիլլիլէն մահալլէրէ նագլ օլուճաճագ-
լար ըտը :

Օսմանլը մուհաճիլլէրի , էքսէրիսի միլիի պիլլինէ պագարագ հիճրէթ իթ-
միշ օլմաղլա , մուճախէյն ճէնէրալըն թէքլիֆինի քէմալը մէմուռնիյէթլէ դա-
պուլ իթտիլէր , վէ հիւքիւմէթը մաթպուալէրինտէն չօդ սըղլաշտըլար , զիրա
հիւքիւմէթը միւշարիլէյնա քէնտիլլէրինէ էօյլէ անլաթմըշ իտի քի , Բուսլար ,
քէնտիլլէրինի թէլէֆ վէ իտամ իտէճէք տիլ • էկէր տէրագապ ֆիրար իտէրլէր
իսէ գուրթուլապիլլիլլէր • անճագ տիւշմանըն եիւրիւշիլլինի կէճիքտիլլէք իչիւն
գարշըլարընա նէ չըգարսա խարապ իտուալ , գըրմալը եազմալը տըրլար տէյու
մահալլի հիւքիւմէթլէրի էմր ու թէնպիհ իթմիշլէր իտի : Մուհաճիլլէր տէրլէր
իտի քի , էկէր Բուսլարըն պիլլէ աննաթտըրլարգլարը կիպի օլմատըզլարընը պիլ-
սէ իտիլք , էօյլէ մէմլէքէթլէրիմիլի պրագըպ տա սէրսէրի միսալի եօլա չըգմաղ իտիլք :

Յուճալար ՁՅինճի կիւնիւ սապահլարըն ճէնէրալ Սթրուզօֆ միւֆրէզէսիլլէ
պէրապէր Լիւլէ-Պուրկազընտան հարէքէթ իթտի • պու միւֆրէզէյն էվլէլքի
կիւն պիլլ լիվա խասսա սիվարիսի կէլիպ պիլլէշմիշ իտի : Մուճախէյն ճէնէրալ
Սթօպլէէֆին գօլուճու վէ քէնտի միւֆրէզէսիլլին արգալարընը մուհաֆաղա իթ-
տիլլէք իչիւն տէօրտիւնճիւ գաղաղ պէօլիւլիւնի Գըրգ-քիլիսէ ճիհէթլինէ սէվգ
իթտի : Պու թէրաֆտա Օսմանլը օրտուսուճուճա պաղը ուֆագ թէֆէք պէօլիւք-
լէրի պուլուճուալ , պուճալար տա զաթէն չէհրը մէգըիւրտէն կէչիպ կիթմէքտէ
իտիլլէր : Պու պէօլիւք չօդ կէչմէյիպ Գարըշթըրան գարիյէսիլլին պիլլ ազ պէ-
րիսիստէ ճէնէրալ Սթրուզօֆուճ միւֆրէզէսիլլէ պիլլէշտի :

Մուճախէյն ճէնէրալըն բիշտար ասքէրի գարիյէի մէգըիւրէնիւն եաղընընա
կէլիլ կէլմէզ , իւշ եիւզ նէֆէր գատար Օսմանլը բիատէ ասքէրի օրատան չը-
ղըպ , պիլլ թիւֆէնք բաթլաթմագսըղըն ճէնուպա տօղրու չէքիլտիլլէր : Սթրու-
զօֆ տահա զիատէ էմրն օլմագ վէ կիտէճէյի եօլու էյիճէ քէշֆ իթմէք իչիւն
Չօրլույա տօղրու պէօլիւճէք պիլլ սէյեար գարաղօլու իրսալ իթտի : Պու գա-
րագօլ պէօլիւք գուլվիլլէթլէրէ թէսատիւֆ իտէրէք կէրիյէ տէօնտիլ : Սապահ
օլտուզտա մուճախէյն կէնճ ճէնէրալ պիլլինճի մըղրագտար պէօլիւլիւնի օ թէ-
րաֆա տօղրու սէվգ իթտի :

Պու պէօլիւք , միւլաղիմի սանի բրէնա Տօնտուզօֆ Գօրսագօֆըն թահթը
դօմանտաքընտա պուլուճտուղու հալտէ , մէմուրիյէթի շու իտի քի , հէվալլիյի
մէգըիւրէյի էյիճէ քէշֆ խաուպ , Չօրլուտան էօթէյէ բիշտար ասքէրիլին վիւ-
րուտիլնտէն խապէր ալընմամագ իչիւն չէհրը մէգըիւր թէլէկրաֆընը գաթ իտէ-
ճէքտի • պիլնտէն ալէյն պու պէօլիւք տար պիլլ քէօրրիւտէն կէչէրէք , տիլա-
գապ տէմիլլի եօլ սթաթիօնուճու գասլթ իթտի : Բրէնա Տօնտուզօֆ Գօրսագօֆ

Թէլէկրաֆ մաքինասընը եւտը զապթընա կէչիրի կէչիրմէզ , չէհիրտէն պէօ-
 եիւք պիր Օսմանլը միւֆրէզէսի եանի պին նէֆէր գատար պիր գօլ տիշարը
 չըզըպ , Բուս մըզրագտարլարընըն իւզէրինէ հիւճոււմ իթտիլէր . մըզրագտարլար
 խըշւի իլէ սթապիօնտան չըզըպ , քէօրրիւսինէն էօթէսլիտէ հայվանլարտան էն-
 տիլէր , վէ ավճըլար մարիֆէթիլէ մէզքիւր քէօրրիւսիւ իշլալ իթտիլէր . պու
 մանօլրա Թիւրքլէրի պիր աղ տուրտուլթաու իսէ տէ չօղ սլւրմէտի : Պունլար
 մէզքիւր պէօլիւսինէն ըիճաթ հօլունու քէսմէք իւմրտիլէ չայըն պիր կէչիրտին-
 տէն միւրուր իթմէկէ պաշլատըլար :

Թիւրքլէր պէրիքի եազայա կէչմէզտէն էվվէլ բրինս Տօնտուգօֆ Գօրսա-
 գօֆ , նէֆէրաթը հայվանլարընա պինտիրտի վէ ճէնէրալ Սթրուգօֆա խապէր
 վիրտիրտի : Տէօրտիւնճիւ գազազ դէօլիւսիւ մըզրագտարլարընը իմտատընա իր-
 սալ օլունուպ , պու պէօլիւք , քէօրրիւստէն կէչիպ պէկիրլէրտէն ինմէքսիլին
 Բուսլարլա Թիւֆէնք մոհհարէպէսինէ թուլթուշան իքի Օսմանլը սիվարի պէօ-
 լիւքլէրինի եանտան թուլթուշա մէմուր խալ : Թէրաֆէշտէն մոհհարէպէսէ
 թուլթուշուպ , Թիւրքլէր օ գատար իլէրիյէ սօզուլաուլար քի զապըթան ըրվօլ-
 վէր իսթ իմալինէ պաշլատը :

Պու մոհհարէպէտէ Բուսլարըն տէօրթ մըզրագտարը թէլէֆ օլունպ , ծնու
 մէճրուհ օլտու վէ պէշ պէկիրի էօլիւպ սօզուգտա եարալանար : Մէզքիւր Բուս
 ասքէրի օն գաթ զիյատէ պիր տիւշման թէրաֆէշտան գուշատըլարազ բէյտէր
 բէյ ֆէնա պիր հալէ տիւշար օլմագտա իքէն , հէլէ քի տէօրտիւնճիւ գազազ
 պէօլիւսիւ քէմալը սուրէթլէ մէյտանը մոհհարէպէսէ միւվասէլէթ խտուպ մըզ-
 րագլա տիւշմանըն իւզէրինէ հիւճոււմ իթտիլ : Պու իմտատ կէլինճէ օ պիր մըզ-
 րագտարլար տա թաարրուպէ պաշլայըպ , գազազլարըն մուսալէնէթիլէ Թիւրք-
 լէրի տէրհալ ֆիրարէ մէճպուր իթտիլէր : Պիր աղ սօնրա պիր պէօլիւք գա-
 զազլա պիր պէօլիւք տրապիօն ասքէրի տահա եէթ իշիպ , պունլար միրալայ Գու-
 թէշնիգօֆըն թահթը գօմանտասընտա պուլունմագտա խտիլէր : Մուսալի-
 լէյի մէզքիւր տէօրթ պէօլիւք սիվարի ասքէրինին գօմանտասընը տէրէօնտէ ի-
 տուպ , Չօրլուլու կէչմէկէ վէ Թիւրքլէրի օրատան գաթիէն ուզրաթմայա մէ-
 մուր օլմաղլա , մըզրագտարլարլա գազազլարա օն տազիլգա իսթիրահալթ իթ-
 տիրտի , զիրա մէզքիւր մոհհարէպէտէն խայլիճէ հօրկուն խտիլէր . պատէհու
 տէմր հօլուն տար քէօրրիւսինտէն կէչմէկէ մէճպուր օլմամագ իշիլին ըրմագ-
 տա պիր կէչիտ արաթար վէ հայիզ օլտուլու մէմուրիլէթի իյֆա իթմէք իւզ-
 բէ հօլա չըզտը :

Միրալայ Գուլթէշնիգօֆ հարէքէթը թաարրուզիլէյէ պաշլայընճա , Օսման-
 լը սիվարիսի մունթաղամ սուրէթտէ Չօրլու իւզէրինէ չէքիլտի , վէ սօզազ-
 արտա մոհհարէպէսէ չաթըշմագտա սազընար , զիրա չէհիրն խրիսթիան էհա-
 լիսի Բուսլար եազլաշտըղճա Օսմանլըլար ալէյհինտէ իպրաղը խուսուլթ իթ-
 մէքտէ խտիլէր : Չօրլու գօմանտանը Հիտայէթ րաշա , պիր թէքէտէն մոհհարէ-
 պէթի մէզքիւրէյի սէյր իթմէքտէ իքէն , պիր գազազ պէօլիւսիւնի գարաղօլ-
 արը , քէնտի պուլունտուլու մէվգիլէ սօզրու եազլաշտըլարընը կէօրիւնճէ ,
 աբալ թաբալ գաշտը վէ գօնագտա պուլունտան պիլճիւմլէ էվրագը օրատա թէրք
 իթտի : Գօմանտանըն ֆիրարընը հէր քէս կէօրտիլքտէ , չէհիրն իշի պիր ալթ
 իւսթիլիւք տիր ալտը . խրիսթիանլար տէրագապ սօզազլարա տօլտուլար վէ Օս-
 մանլըլար տա ասաքիլի մոհհաֆըղանըն արգասընա սըղընտըլար . լաքին մէզքիւր

գարադօլար պու գարդաշալըդանն չէքինմէյիպ , շէհրին իչինմէն կէշտիւէր : Պէշինճի գաղադ պէօլիւյի տիւշմանը գօվալամանս սէվգ օլունուպ , Սթանպօլ թարիդինտէն պէշ քիւօմէթօ գատար մէսաֆէ արգասընտան եիւրիւտիւ : Օսմանիւ սիվարիսի Սիլիւրիյէ չէքիւիպ , Չօրլու Բուսլարըն եէտը դապթ ու թէսսիւրինտէ գալտը :

Օ կիւնիւ չօգ եօրուլտուգլարընտան վէ եօլլար տա ֆէնա օլուպ գարանս լըդ պաստըղընտան , մէգքիւր գաղազլար թաադիպտէ տէվամ իթտիւէր : պունս տան մաստա միւֆրէզէնին կիճէլէյէճէք իգամէթկետհը հազըրլամագ վէ տէմիր եօլուն խաթթլարընը չըգարմագ լազըմ իտի , դիրա էվվէլքի կիւն Սթանպօլա տէմիր եօլ իլէ պիր խալը մուհաճիր կիթմիշ , վէ իքի կիւն էվվէլ տէ էտիրնէտէն գաշմըշ օլան պիր թազըմ աքքէրլէր նազլ օլունմուշլար իտի :

Թիւրքլէր Լիւլէ—Պուրկազլա Չօրլույու թախրիպ իթմէեէ վազըթ պուլմասըղլարընտան , ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու իքի շէհիրտէ տախի բէք չօգ ուն վէ պուգտայ պուլտու , տէյիրմէնլէրի թամիր իթտիրուպ ֆրունլար եաքտըրտը , վէ հէմ քէնտի նէֆէրաթը վէ հէմտէ ճէնէրալ Սօպէլէֆին Կօլույա տահա օ թէրաֆլարա կէլէճէք օլան սայիր աքքէր իչինն էքմէք թէտարիքինէ պաղտը : Միւֆրէզէ իլէրլէտիքճէ սէրաբա գաթ խալմէքտէ օլան թէլէկրաֆ խաթթլարը բէյ տէր բէյ ինչա խալլէքէք , արգատա պուլունան օրտուկետհը ումուսիյէ հէր շէյ խապէր վիրիւմէքտէ իտի :

Չօրլունուն ալընտըղընտան պիր կիւն էվվէլ ճէնէրալ Սթրուգօֆա Թէքիրտալ էհալիսինտէն պիր հէեէթը մէպուսէ կէլէրէք , պու հէեէթ մէգքիւր շէհրի Չէրքէսլէրին վէ վարօրա րաքիպ օլմագ իւզրէ օրատա կիտէն միւթէատտիտ մուհաճիրլէրին գուլմ ու իթխաաֆաթընտան գուրթարմագ իչինն կէլիպ իշլալ իթմէսինի բիճա իթմէքտէ իտի :

Մուսաիւյէ ճէնէրալ Թէքիր տազընա պիր միւֆրէզէ իրսալ խուպ , Բուսլար շէհրէ կիրէր կիրմէզ էհալիտէն սիւահլարը թօրլատըլար , վէ քիմէյի վաբօրա պինմիյէ պրագմատըլար : Գաշամանս պազը Չէրքէսլէր վէ մուհաճիրլէր թէսլիմ օլտուլար : Եալընըզ պիր Չէրքէս պու թէնպիհնէ գարշը տուրուպ իթաաթ իթմէտիյինտէն , գուրշունա տիզիլտի :

Յունվար Յօտա սէյեար միւֆրէզէ Սիլիւրիյէ միւթէվէճճիհն հարէքլթ խուպ , պու շէհր Չօրլունտան կիթմիշ օլան Օսմանիւ սիվարիսիյէ իքի թապուր ասաքիրի նիգամիյէ թէրաֆընտան իշլալ օլունմուշ իտի : Լաքին մէգքիւր միւֆրէզէ եօլտա իքէն ումուսի օրտուկետհտան էմր կէլտի քի , մահալը մէգքիւրու սըզըշտըրմատըն , դիրա իրթէսի կիւնիւ միւթարէքէ իմգալանաճագտը : Պունուն իչինն մէգքիւր միւֆրէզէ հիշ պիր թէշէպպիւսաթը հարպիյէտէ պուլունմագսըզըն , շէհրը մէգքիւրուն գարշըսընտա եէրլէշտի :

Իրթէսի կիւնիւ խապէր կէլտի քի , միւթարէքէ ահքեամընա թէվֆիգան Սիլիւրի իշլալ օլունմաճագտը : ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու պապտէ Հիտայլթ բաշահա պիր միւքիտիլմէ մէմուրու իրսալ իթտի խէ տէ , բաշալ միւսաիլէյհընտա իլէ ճէվապ վիրտիյինտէն , ճէնէրալ պիզզաթ շէհրէ կիտուպ բաշալը Կօնագտա պուլտու , վէ ալտըղը էմրի օնա կէսթէրտի : Բաշա պունա ճէվապէն քէնտիսինէ էօլէ պիր էմր կէլմէտիյինի , վէ պու պապտէ պիր կէօնա թալիմաթը օլմատըղընը պէեան իթտի : հաթթա միւթարէքէ ազա օլունտուղու տա րէսմէն քէնտիսինէ իշար օլունմամըշ օլտուղունտան , Բուս ճէնէրալընը թա-

լէպինէ մուկաֆադաթ խոյմէզ խոյ : Սթրուգօֆ պունա ճէվապ վիրէրէք տէտի քի , եա պաշ դօմանտանրնտան ալտըղը իշպու էմրի իճրա խոյճէքտի , եա եօգսա ըտտ օլունտուղու թապիրտէ թօքլարընը գուրուպ , չէհրի թօքա թու թաճագտը վէ պիլա շարթ թէսլիմէ մէճպուր դըլաճագտը :

Պունուն իւզէրինէ Հիտայէթ բաշա չէհրի իքիյէ թագսիմ խտուպ , միւ թարէքէնին տէվամ իթտիյի միւտտէթճէ պիր նըսֆընտա Թիւրքլէրին վէ նըսֆը տիկէրինտէ տախի Բուսլարըն իզամէթ իթմէսինի թէքլիֆ իթտիկինտէ , ճէնէրալ Սթրուգօֆ սըրթընը չէվիրիպ ճէվապ վիրմէքսիղին օտատան տիշարը չըդտը : Լաքին նէրտիվէնին հէնուղ եարըննա կէլմիշ իքէն , բաշա պիզգաթ արդաճընտան դօշուպ , տէտի : « Ճէնէրալ , ճէնէրալ , Պապը Ալիտէն պիր թէլէկրաֆ կէլմիշ տէ պանա վիրմէսէ ունութմուշլար , քեաթիպ օգուտու , շիտի դանի օլտում քի միւթարէքէ սահիհէն խղալանմըշ տըր , վէ Բուսլարըն միւ թալէպաթընա մուխալիֆէթ իթմէմ : » Հիտայէթ բաշա պու պապտէ էմրլէրինի վիրէրէք պիր չարէքէ սօնրա կինէ ճէնէրալ Սթրուգօֆուն նէգաինէ կէլտի , Սիլիվրինին իշղալի ալէյինտէ պիր բրօթէսթօնամէ վիրտի վէ պաշ դօմանտանա թէպլիզ իթմէսինի ըճա իթտի , ճէնէրալ Սթրուգօֆ պու էվրագը դապուլ իթմէտի վէ ասքէրին չէհրի կէլիպ իշղալ ու դապթ իթմէսի իշին քէնտի էմր չափուշուշա միւֆրէգէսինէ խապէր եօլլատը :

Փետրվարըն իլք կիւնիւ մէգքիւր սիվարի միւֆրէդէսի Չաթալճայա կիթմէք իւզըն Սիլիվրիտէն չըդար չըգմազ , իքի Օսմանլը տրակօն պէօլիւյիւ չէհրին եազընլարընտա մէյտանա չըզըպ , Սիլիվրիյի եէնիտէն դապթ իթմէք իշին Բուսլարըն կիթմէսինէ դանն իտէրսին պէքլէեօրլար խոյ : Բուսլար խոյ պու չէհրի միւթարէքէնին ահքեամընա թէվֆիդան իշղալ իթմիշլէր խոյ : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ մէգքիւր Օսմանլը պէօլիւքլէրինին դօմանտանընը եանընա ճէլա իտուպ , էկէր ասքէրիլէ պէրապէր սէրիան եօլա չըզըպ կիթմէզ խոյ , կէրէք քէնտի վէ կէրէք ասքէրի իւզէրինէ աթէշ իթտիլրէճէյինի խապէր վիրտի : Պու իլթիմաթօնին իւզէրինէ Օսմանլը միրալօյը ասքէրինէ էմր վիրտի , վէ պիրլէքտէ չըդտը Բուս ասքէրինին էօնիւնտէն սափուշտու Չաթալճայա կիթտի : Բուսլար տա արգալարընտան կիթտիլէր :

Սիլիվրիտէ նասըլ օլտու խոյ , այնի հալ Չաթալճատա տախի վուզու պուլտու : Թիւրքլէր հէր նէ դատար միւթարէքէնին ահքեամընը պիրլէրլէր խոյ խոյ տէ , չէհրի թախիլէ իթմէք իսթէմէեօրլար խոյ : Ճէնէրալ Սթրուգօֆ թօքլարըն տիւզէլթիպ , չէհրի աթէշէ վիրմէք թէհտիտաթընտա պուլունմաղա մէճպուր օլտու , վէ օ վազըթ Թիւրքլէր չէհրի թախիլէ խոյրէք Հատըմ քէօլիւնէ տօղրու չէքիլտիլէր :

Ճէնէրալ Սթրուգօֆուն սօն սիվարի մուհարէպաթը իշթէ պու սուրէթլէ խիթամ պուլուպ , մումաիլէյի սահիհէն իպրագը մէհարէթ իթմիշ , վէ Բուս օրտուսունա պէօլիւք խըտմէթլէրտէ պուլունմուշ տուր : Սի պէշ կիւն դարֆընտա տիւշման թօքրաղընտա 300 քիլօմէթրօ մէսաֆէ գաթ խոյրէք , վէ հէրթէրաֆտա նալէհան վէ մէմուլին դայրի սուրէթտէ գուրուր խոյրէք , հէր թէսատիւֆ իթտիլի ճէսիմ գուվլէթլէրի թէհտիտաթ վէ մուաթթալ պրադտը , Սիւլէյման բաշանըն ընտի , Քէրիմ վէ Հասան բաշալարըն ասքէրինտէն էվլէլ տալրանար էտիրնէյի իշղալ իթտի վէ Սթանպուլա 30 քիլօմէթրօ մէսաֆէ գալընճայա դատար իլէրի եիւրիւտի :

Ճէնէրալ Բատէցքինին ասքերի Շիպգատաքի Յունվար 9 մուհարէլէսին տէն սօնրա Գըզանլըգտա քիւլլիյէթլի կալէթա, ուն, պուղտայ վէ օթ պուլ-տուղունտան, օրատա պիր աղ քէնտիսինի պուլմուշ օլմաղլա, միւշարլէյն ճէ-նէրալ, Թունճա վատիսինտէն Էտիրնէյէ տօղրու երւրիւմէյէ ապիր հայիղ օլ-տուղու թալիմաթընը իճրայէ միւպաշլրէթ իթտի :

Տօղուղունճու բիատէ ֆըրգասընըն պիրինճի լիվասը 23 իւնճի գաղազ ա-լայըլա պէրապէր Յունվար 14 տէ Խային քէօյիւնէ կիթտի, վէ տիւշմանը օրա-տա պուլմանարազ, Եէնի-Չաղրաեա գատար եօլունա տէվաթ / թտի, վէ Յուն-վար 16 տա օրաեա վասլ օլտու : Օրէլ ալայը տախի Յունվար 13 տէ Գըզանլըգ-տան օլ թէրաֆա տօղրու իրսալ օլունուպ, Յունվար 13 տէ օրաեա եէթիլտի : Օթուղ իւշիւնճիւ գաղազ ալայը Եանպօլունեա սէվգ օլունուպ, Յունվար 17 տէ շէհըր մէղքիւրու իշլալ իթտի :

Պիւթիւն բիատէ ֆըրգասը Յունվար 18 տէ Գըզանլըգտա մէրքէղլէնտի, վէ օ կիւնիւ պէշ ալթը պաթարեա թօք Շիպգատան էնմէյէ մուվաֆֆազ օլ-տու : Պու սուրէթլէ Յունվար 18 տէ ճէնէրալ Բատէցքի պիլ ճիւմլէ ասքէրլիլէ Էսքի-Չաղրայա տօղրու եօլա չըղըպ սօնրա եինէ Եէնի-Չաղրաեա տօղրու կի-տէճէթտի : պատէհու տիկէր ալայլարը տա քէնտի միւֆրէղլէսինէ պիրլէթիլիպ Եամպօլու իւղէրինէ տօղրու երւրիւյէճէք, վէ օրատան Թունճանըն աաղ քէնա-րը պօյընտան կիտէրէք, Վօզօլօտան կէչէճէք վէ Էտիրնէյէ վասլ օլաճապտը :

Ճէնէրալ Բատէցքինին միւֆրէղլէսի Յունվար 18 տէ Էսկի-Չաղրայա միւ-վասլէթ իտուպ, իրթէսի կիւնիւ Գարա Բունարա կէլտի կէօրտիւ քի Եանմըշ քիւլ օլմուշ խի : Յունվար 20 տէ Եէնի-Չաղրաեա վասլ օլուպ, պու մէվլի-տէն պէտ իլէ ասքէր իքի գատէմէ իւղէրինէ երւրիւմէյէ պաշլատը : Եամպօ-լունտան էօթլէյէ 23 իւնճի գաղազ ալայը բիշտարլըգ խըտմէթինի տէրէօհտէ ի-տէրէք, օն տէօրտիւնճիւ ֆըրգատան պիր մէնգիլ իլէրուտէ երւրիւմէքտէ խի : Եէնի-Չաղրատա քիւլլիյէթլի էրզազ պուլունուպ, ասքէրին պէրապէրինտէ րէքսիմլէթ թաշըմազ իշիւն վէսաթիթի նազլիյէ օլմատըղընտան, էրզազը մէղ-քիւրէյի մուհաֆազա իթմէք, պուղտայը իւլիւթմէք վէ էքմէք Եաբմազ իշիւն Բատէցքի օրատա պիր թապուր ասքէր պրապտը :

Ասքէրին պիրինճի գատէմէսի Յունվար 21 տէ Եամպօլունեա միւվասլէթ իտուպ, պու շէհր սայքի քէսմիլէն աթէշլէ խարապ օլմուշ խի իսէ տէ, Եի-նէ էրէյիճէ պուղտայ էրզազը պուլունուտու : Կրան տիւք Նիղօլանըն էմրի մու-ճիպինճէ, ճէնէրալ Բատէցքի պուլունեա տա իքի թապուր ասքէր պրապտը, վէ Եէնի-Չաղրատաքի թապուր կէլիպ Եամպօլունտա էքմէք Եաբմազ վէ օրատա 26 ընճը բիատէ ֆըրգասընըն կէլմէսինէ պէրլէմէք իշիւն մէղքիւր իւշ թապուր-լարըն միրալայընա էմր վիրտի :

Պուղտայը էօյիւթմէք վէ էքմէք եարմագ զօր պիր շէյ տէյիլ իտի , լաքին էքմէյի չաղլ իթմէք իչիւն հիչ պիր վէսայիթէ մալիք օլմատըզլարը ճիհէթլէ , էտիրնէեէ գատար անկարեա թարիզիլէ քէօյիւլէրտէն հայվան վէ արապա ալմագտա իտիլէր : Պու ասքէր եամպօլու իւզէրինտէն հարէքէթ խտէրէք , եէտի կիւնտէ էտիրնէեէ միւվասէլէթ իթտի :

Ասաքրի մէրգոււնէնին կիթտիյի եօլ եամպօլույա գատար չօգ էյի իտի , լաքին օնտան էօթէյէ պաթագլըգ եօլլարտան կէչէճէյի ճիհէթլէ , 31 սաաթտա օն իքի քիլօմէթրօ մէսաֆէ անճադ գաթ իթտի վէ թօքլարընը Վադօփօ վէ թաթ քէօյիւնտէ թէրք իթմէյէ մէճպուր օլտու : Հալ պու քի պրէնտան պաշա գա պիր կիւճիւլէրի օլմատը . զիրա Գըզանլըգտան էտիրնէեէ գատար աիւշմանըն դօդուսունա պիլէ բասթ կէլմէյիպ , լպիր թիւֆէնք պիլէ բաթլաթմատըլար :

Ճէնէրալ Կանէցքինին թանթը դօմանտասրնտա օլուպ , իքի կըրնատիյէ ֆըրգասընտան իպարէթ օլան վասաթ գօլու Յունվար 14տէ Կասրօվատան հարէքէթ իթտի իսէ տէ , Շիպգա մուհարէպէսինտէ պուլունան թօրճուլարա մէքքեարէլէրին տաղլարտան էնտիյի վէ ումուժ օրտուկեա մէքքեարէլէրինին տախի եիւրիւտիւլ ճիհէթլէ , մէքքիւր գօլ աճէլէ եիւրիւնէմէտի . պինաէն ալէյն պու գօլուն պիրինճի գատէմէսի Գըզանլըգտան Յունվար 23իւնճի կիւնի չըգտը :

Սօլ ճիհէթ միւֆրէգէտի , պիր ֆըրգա վէ իւչ ալայ բիատէտէն իպարէթ օլուպ , էօնտէն տախի իւչ ալայ քէշչաֆ սիվարիսի պուլունտուղու հալտէ , Յունվար 14տէ Թվարտիցա պօղաղընտան Պալգանլարը կէչմէյէ պաշլատը : Պունլարտան պիր ալայ ասքէր թամամ ալթը կիւն չալըշար վէ թօքլարա մէքքեարէլէրին կէչմէսի իչիւն եօլ եարադ . պու սուրիթլէ թէքմիլ միւֆրէգէ Յունվար 22տէ Խալիմեատա մէրքէզլէնէպիլտի : Խալիմեա շէհրի Յունվար 16տա իքի պէօլիւք սիվարի թէրաֆընտան պիլա հարպ իշղալ օլունուպ , պու սիվարիլէր հէր թէրաֆը քէշֆ իթմիշ , վէ Թիւրքլէրին քեաֆֆէթէն էտիրնէ իւզէրինէ չէքիւտիքլէրինի անլամըշլար իտի :

ՁԱՐԷՎԻՉԼԷ ՃԵՆԵՐԱԼ ՁԻՄՄԵՐՄԱՆ ԳՕԼ ՕՐՏՈՒԼԱՐԸՆԸՆ ԱՄԷԼԻԱԹԸ .

ՁԱՐԷՎԻՉ ԳՕԼ ՕՐՏՈՒՍՈՒՆԸՆ ԱՄԷԼԻԱԹԸ

Բուսիա վէլիի ահտը Ձարէվիչ Ալէքսանտր իլէ ճէնէրալ Ձիմէրմանըն թանթը գօմանտալարընտա պուլունան գօլ օրտուլար , պիւթիւն Բուս օրտուսունըն էն զիատէ ֆէտաքեարլըգտա պուլունան գօլ օրտուլարը օլմուշլար տըր : Պունլարըն հիասէսինէ զանմէթլի վէ էզիյէթլի մէմուրիյէթլէր իսապէթ իթմիշ իսէ տէ , պու մէմուրիյէթլէրին շաշասը օլմամըշ տըր : Ձարէվիչ գօլ օրտուսունուն մէմուրիյէթի Թունատաքի տէօրթ գալէ եանի Բուսճուգ , Շունմու , Սիլիսթրէ , վէ Վարնա գալէլէրինտէ վէ հէվալիտէ պուլունան Օամանլը օրտուսունու թութմագտան իպարէթ օլմալլա , պիր սիւքէր միսալի մէքքիւր գալէլէր էօնիւնտէ :

տուրուպ, պու սայէտէ Բլէմնա ալէյհինտէ վէ Պալզանլար իշինտէ էն բարլազ վէ չէրէֆլի ամէլիաթը հարպիյէ իճրա վէ տէվամ օլունապիլտի . իքինճի եանի ճէնէրալ Զիմէրմանըն դօլ օրտուսու , Բուսմանիատաքի մուխապէրէ թարիզէրինի վէ Բուս օրտուսուըն արգալարընը քէսմէք իշին Թիւրքլէր թէրաֆընտան պիր թէճրիպէ վուգու պուլմամազ իշին , Տօպրուճայի իշլալ իթմէքլէ իքթիֆա իթտի :

Պու իքի գօլ օրտու տա , հալը թէարրուզիյէնէ կէշիպ աէ բարլազ մուվաֆֆազիյէթլէր արամաեաճազլար իտի , քի պու մուվաֆֆազիյէթլէր , աքքէրլին հարպտա չէքտիլի պահմէթ վէ եօրկունլուզլարընա պիր միւքեաֆաթ տըր :

Տէվլէթը Սամանիյէնին գուվէշի ասքէրիյէսի Շիպգա ֆէլաքէթինտէ քեա միլէն մահվ օլտուղունտա , նիհայէթ պու իքի գօլ օրտուլար իլէրիյէ եիւրիւմէյէ էմր ալտըլար : Օ վազըթ Զիմէրմանըն ասքէրլէրի Բազարճօզ էթրաֆընտա պիր պախթիար մուհարէպէ իտէրէք քէնտիլէրինի կէօթէրտիլէր : Զարէվիշին ասքէրինէ կէլինճէ , պուլար պահթսըզլըզլարընտան նաչի պիր ֆիթուս հաթա նայիլ օլամատըլար կիթտի :

Մալիւմ օլտուղու վէ պաշ գօմանտան Երան տիւք Նիգօլանըն պիլ ճիւմէ հարպ նիզամընտա կէօրիւտիւյիւ վէչի իլէ , պու ասքէր Բուսճուղտան պէտ իլէ Բազկրատ վէ Էսկի-ճուսաա թարիգիինտէն Սաման բազարընա գտտար ումուսնէն եիւրիւմէյէ վէ պու սօն չէհրի զապթ իթմէք իշին քէնտի սաղ եանընը իլէրիյէ տօղրու կէօթիւրմէյէ էմր ալմը իտի :

Զարէվիշ պու թալիմաթա իթաաթ իթմէքտէ հիշ պիր կիւճիլիյէ թէսա տիւֆ իթմէտի , Թունա սէվահիլինտէն միւթէմատիէն Բումէլիյէ (սամանը առքէրի իրսալ օլունտուղունտան , օրալարտա պուլունան Սամանը գուվէթի զամիֆլէնմիշ օլտուղու ճիւճթլէ , արթըգ մուգավէմէթ իթմէյէ միւքթէտըր օլմայուպ , պիր զըսմը Գայսէրլի Ահմէտ բաշանըն թահթը գօմանտաընտա պուլունան Բուսճուղա վէ տիկէր զըսմը տա Ֆաղը բաշանըն գօմանտաընտա օլան Շուսնույա չէքիլտի : Յունվար 27տէ օն իւշիւնճիւ Բուս գօլ օրտուսընըն ասքէրի Սաման բազարընա վէ իրթէսի կիւնիւ տախի պիր գաշ թիւֆէնք բաթլաթարազ Բազկրատա տուխուլ իտուպ , Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն չըգտըղը իսթիքեամլար մուհաֆազա օլունամատը : Տահա իրթէսի կիւնիւ Յունվար 29տա ասաքիրի մէրգումէ Էսկի-ճուսայը իշլալ իտուպ , Բուսլար օրատա տէհշէթլի պիր հիւզն ու քէտէր մէնզարէսի կէօրտիւլէր , չէհր պիր գաշ եէրինտէն եանմազտա օլուպ , Գալիցա նամ մէվգիին գուրպիտէ 200տէն զիաաէ գատըն վէ չօճուգ նաչէսի պուլունամազտա իտի , քի պուլարըն պաշը պօզուզլար պօղազլամըլլար վէ հաթթա բարչա բարչա իթմիշլէր իտի :

Բուսլար Էսքի-Սթանպօլ վէ Վէրպիցայա գտտար իլէրիլէտիլէր , լաքին 4 Փետրվարտա միւթարէքէ ազտ օլունտուղունուն խապէրի վարիտ օլտուղունտա ըէսմէն թալին օլունան խաթթըն պէրիսինէ կէշտիլէր : Սն իքինճի գօլ օրտու իլէ Յիւնճի Փըրգա Բուսճուղու մուհասէրէ իթմիշ օլուպ , ճէնէրալ Թօթլէպէն մուհասէրէյի մէքքիւրէյի սըգըշտըրմազա վէ շիտտէթլէնտիւրմէյէ հազըրլանմազտա իքէն , միւթարէքէ խապէրի կէլիպ մուխասէմաթա խիթամ վիրտիրտի :

ԲԱԶԱՐՃԸԳ ՄՈՒՀԱՐԷՊԵՍԻ

Բուսլար մուհարէպէնին իպթիտասընտա եանի 1877 տէնէսինտէ 2 միւֆ-
րէզէ թէշքիլ իտուպ , պուսլար Թունանըն աշաղքի ճիհէթինտէ իճրայի ամէ-
լիյաթա մէմուր իտի : Պիրի , ետիննճի գօլ օրտուտան թէշքիլ օլունուպ , ճէնէ-
րալ Վէրէվքինին թանթը գօմանտասընտա պուլունտուղու հալտէ , նէհրին սօլ
գընըսընը մուհաֆազա իթմէյէ , Սիւննէտէ օլան տիւշմանը գօրգուլթմաղա վէ
նէհրին իւղէրինտէ թաարուզաթ իճրասընը մէն իթմէյէ մէմուր իտի : Պու գօ-
լա ուֆազ պիր տօնանմա տախի մուլին օլուպ , մէգըլըր գօլ Սիւննէյէ տօղրու
պաղը մէֆհումսուղ քէշֆլէր իճրա իթմէքտէն պաշգա հիչ պիր շէյ իթմէմիշ
տիր : Լաքին պու քէշֆլէրին պիրիսինտէ եանի Յունվար Ծտա Թիւրքլէրին պիր
պէօյիւք վարօրունու աթտըրմաղա մուվաֆֆազ օլուպ , պու վուգուլթ հազ-
գընտա մուհարէպէնին վէգայիի պահրիյէսինէ տայիր խասսէթէն եաղըլաճազ
պիր Փասլտա պաղը թաֆսիլաթ վիրիլէճէք տիր :

Տիկէր միւֆրէզէ չօք պէօյիւք օլուպ , սուրէթը մախսուսէտէ տախի ա-
շաղքի Թունա գօլ օրտուտու թէսմիյէ օլունտուղու հալտէ , օն տէօրտիննիւ
գօլ օրտուտան իպարէթ իտի վէ ճէնէրալ Զիմէրմանըն թանթը գօմանտասըն-
տա պուլունմազտա իտի : Պու օրտունուն Թունայը նասըլ կէշտիյի վէ Տօպրու-
ճանըն իչինտէ նասըլ իլէրլէտիյի հիքեայէ օլունմուշ տուր : Էվվէլա զանն օլու-
նուր իտի քի պու գօլ հէմ Սիլիսթրէ վէ հէմ Վարնա իւղէրինէ հիւճում իտէ-
ճէք տիր : Լաքին ասըլ Բուս բլանընճա , պունուն մէմուրիյէթի սատէճէ հալը
թէտաֆիտէ պուլունմազտան իպարէթ իտի : Ուլան իլէ Պուղտան արասընտա
Գարբաթ տաղլարը , Թունանըն Գարա տէնիզէ տէօքիւտիւյի տիրսէյէ եազ-
լաշտըղլարընտա , օրատա պիր պօղաղ թէշքիլ իտուպ , իշթէ օնօգթատա Բու-
սիա իլէ Բումանիա արասընտաքի մուխապէրէ թարիզլէրի տարաշըրար : Ճէ-
նէրալ Զիմէրմանըն գօլու պու մուհիմ նօղթալարը մուհաֆազա իտէճէքտի :

Աշաղքի Թունա գօլ օրտուտունուն ասքէրլէրի , 1877տէ Յուլիս այընտա
Մէճիտիյէ , Պօղաղ քէօյիւ (Չէրնօվատա) վէ Գիւսթէնճէյի իշղալ իթտիքտէն սօն-
րա , Թրօյան թապիր օլունան պօղաղըն արգասընտա ետրլէշէրէք , ծ վազըլթտան
պէտ իլէ արթըգ ճիւղիյաթ նէվինտէն մուհարէպէլէրտէ պուլունտուլար : Լա-
քին սըգ սըգ ճէնուպա վէ ճէնուպը դարպիլէ տօղրու սէյեար գօլլար իրսալ օ-
լունուպ , պունլար մէմէքէթին վէ տիւշմանըն իւղէրինէ մալիւմաթ ալըրլար
վէ թէք թիւք թէսատիւֆ իթտիքլէրի սիվարի պէօլիւքլէրինի թար ու մար ի-
տէրլէր իտի : Պունտան մատա Յուլիս այընտա տէնիզ թէրաֆընտան Գիւս-
թէնճէ իսթիհքեամաթընա մէթանէթ վիրմէքլէ մէշղուլ օլտուլար : Պու թէտ-
պիր խայլիճէ իշէ եարատը , զիրա Յուլիսին 25ինտէ Փանանը տօնանմասը շէհ-
ըլ մէգըլըրը թօքա թուլթմազ իսթէտի :

Սեպտեմբերին 15ինտէն սօնրա մէգըլըր Տօպրուճա օրտուտու իքի քէշֆ

ինքա խոռուպ, պիրի 20տէ Սիլիսթրէյէ տօղրու վէ տիկէրի 23տէ Բաղարճըղա տօղրու վուգու պուլտու: Պու սուրէթլէ Թիւրքլէրին խաթիքեամաթը նէ գուվ-վէթտէ պուլունտուղու, վէ խաթիքեամաթը մէգքիւրէյի մուհաֆազա իթմէք իչիւն նէ գատար ասքէրլէրի օլտուղու խայլիճէ անլաչըլտը: Հոկտեմբեր 17տէ Պօղազ քէօյիւնտէն Սիլիսթրէյէ կիտէն եօլուն իւզէրինտէ գազազլար պէօյիւք պիւր Թիւրք գաֆիլէսինի գասպ խոռուպ, մայէթինտէքի ասքէրի էսիւր թուլթտու-լար: Նոյեմբեր 23տէ ճէնէրալ Զիմմէրման տիւչմանըն մէվգի վէ գուվվէթինի երնէ անլամագ մէճպուրիյէթինտէ պուլունտուղունտան, պիր խայլի սէյեար գօլլար սէվգ իթտի, քի պու գօլլար Էօմէր Ֆազըտա, Պալլըգտա վէ Հաճի օղ-լու Բաղարճըղնտա Թիւրքլէրլէ չաթըչըպ գաղէպէ իթմիչլէր տիր:

Նոյեմբեր էվասիթինտէ Պօղազ քէօյ վէ Գիւսթէնճէ խաթթընըն իլէրիսին-տէ եիրմի քիլօմէթիօ գատար մահալ թէմամլլլէ Թիւրքլէրտէն թախլիյէ օլուն-մուչ օլմաղլա, մուսխարէն Բաղարճըղա գատար տախի ասաքիլի Ծամանիյէ կէրիլէտիլիչ տիր:

Բաղարճըգ տէնիգ պօյընտան իմթիտատ խոռուպ Տօպրուճատան Աթամպօ-լա կիտէն պէօյիւք աքքէրի թարիգին իւզէրինտէ պուլունտուպ, Տօպրուճատա-քի մէվգիլէր ալընընճա, Բաղարճըգ տախի մէվգիլի մէգքիւրէյին պաչք սայը-լըր: Մուռն իչիւն Թիւրքլէր մէվգիլի մէգքիւրէ գիւտէսիյէ մէթանէթ վիրմիչ օլուպ, շէնը մէգքիւր պիր չօգ խաթիքեամաթ իհաթա օլունմուչ վէ ճիվար թէքէլէրտէ մէթէրիպլէր վէ գաղէլէր եարըլմըչ օլմաղլա, Բաղարճըգտան պիւ-թիւն հէվալիյէ աթէչ սաչըլապիլիւր խոխ:

1878 տէնէսի Յունվար այընտա Բաղարճըգտա հէր պիրի սէքիզեր եիւզ քիչիտէն օն իքի թապուք Մըսըր ասքէրի, հէր պիրի պէչէր եիւզ քիչիտէն 8 թապուր Ծամանլը ասքէրի, 1500 փիվարի վէ 42 թօք, վէ պիր միւֆրէզէ տէ պաչը պօղուգ վար խոխ, հէրսի 20,000 նէֆէր պուլունտուպ, պունլար Բէչիտ բաշանըն թանթը գօմանտասընտա խոխլէր: Վարնա վէ Բուսճուգ արասընտաքի խաթթըն իւզէրինտէ եիւրիւմէք վէ ճէնէրալ Տէլլնկսիւսալգէնին ասքէրիյէ պիր-լէչմէք իչիւն, ճէնէրալ Զիմմէրման պու մէվգիլի պլըպ գուվվէթինի թարումար իթմէք խոխ:

Յունվար 26տա ինրայի ամէլիաթա պաչլայըպ, ճէնուպտան Գարա քիլի-սէ գարիյէսինին գուրպինտէ Բաղարճըղըն գարչըսընտա իքի լիվա ասքէրլէ պէչ պաթարեա թօք վէ 2այըր Օրման քէօյիւնիւն եանընտա պիր լիվա իլէ իւչ պա-թարեա թօք պրագաղգտան սօնրա, միւսթէլիթ պիր բիատէ Փըրգասը թէչքիլ խտէրէք ճէնէրալ Ժուգօֆըն գօմանտասընա վիրտի:

Պու Ֆըրգատա 17ինճի վէ 18ինճի Ֆըրգալաըն պիրինճի լիվալարըլա 6 պաթարեա թօք: պիր հիւսար ալայը, պիր տրաիօն իլէ պիր տէ գազազ ալայը վէ տէֆա իւչ պէօյիւք գազազ վէ եինէ իւչ պթըլ պաթարեասը վար խոխ, վէ ճէնէրալ Անասէյին թանթը գօմանտասընտա պուլունմագտա խոխ: Քէօքէքի-լէր վէ Թօիս գուեուսու գարիյէլէրի իւզէրինտէն Ֆըրգայի մէգքիւրէ Վարնա չօսէսի իւզէրինտէ տօղրու եիւրիւսիւլիւպ, պու սուրէթլէ Բաղարճըգ էօթէ թէ-րաֆընտան ալընարագ Վարնա իլէ մուխապէրաթը գաթ օլունանագ տըր:

Պու չէվիրմէ հարէքէթինէ պաչլանըր պաչլանմագ, Բաչիտ բաշա Յուն-վար 26տա սապալիւրն Գարա-քիլիսէ գարիյէսի ճիհէթինտէն տիչարը հիւճուվ խտէրէք, հարէքէթը մէգքիւրէյի մէն իթտի: Ծամանլը սիվարիսինին գարիյէ

մէջքիւրէնէ եազլաշտըղը վէ արգասընտան տա պիր խայլի բիառէ ասքէրի կէլ-
մէքտէ օլտուղու գարաղօլլար թէրաֆընտան խապէր վիրիտի : ձէնէրալ Շամ-
շէվ տիւշմանը տուրտուրթմագ իչիւն , տէրագապ ալթը պէօլիւք գազագ վէ
իքի պաթարեա թօք իլէրիյէ սէվգ իթտի : Մէջքիւր գազաղլար պին ատրմ ու-
ղագտա իքէն , Օսմանլըլար աթէշ իթմէնէ պաշլատըղլարընտան , գազաղլար
տախի քէմալը շիտտէթլէ մուգապէլէ խտէրէք , ասաքիրի Մըսրիյէնին հարէքէ-
թինի մէն իթմէյէ մուվաֆֆագ օլտուլար . գազագ գօմանտանը միրալայ Նամա-
լիօֆ նէֆէրաթըլլա պէրապէր տէֆաթլէ տիւշման բիառէսի իւզէրինէ հիւ-
ճուս խոուպ , ըաքիպ օլտուղու աթը թէլէֆ իտինճէյէ գատար սաւաշտը : Թա-
րուլթինօ ալայընըն ալճըլարը մէվգիի հարպա եազլաշտըղլարընտա , գազաղլար
կէրի չէքիլուպ պէօլիւքլէրինի եէնիտէն տիւզէլթտիլէր , վէ պատէհու տիւշման
սիվարիսի իւզէրինէ հիւճուս խոուպ ֆիլղարէ մէճպուր իթտիլէր : Մուսախարէն
բիառէնին սաղ ճիհէթի արգասընտա մէվգի թուլտուղլարընտա , Տօն թօքճու-
լարը հէնուղ աթէշ իճրասընտա տէվամ իթմէքտէ իտիլէր :

Պու սըրատա Թիւրքլէր մէվգիի հարպա հաքիմ պիր թէրէյի իշղալ իթմէ-
նէ մուվաֆֆագ օլուպ , օրատա իսթիհքեամ եաքմաեա պաշլատըղլարընտան ,
պուշլարը օրատան տէֆ իթմէք լաղըմ իտի :

Պիր լիվա գօմանտանը պիր խայը Օսմանլը բիառէսինին թօքճուլարա պէ-
րապէր Բաղարճըգտան չըգըպ , Բուսլարըն թարասուտկեանը օլան պիր թէրէ-
նէ տօղրու եիւրիւտիւքլէրինի խապէր ալընճա , իքի ալպ ասքէր վէ օն ալթը
ատէտ թօք ալարագ տէրագապ իլէրիյէ տօղրու կիթտի :

Մէջքիւր լիվանըն գօմանտանը ճէնէրալ Նիլսօն Թարուլթինօ ասքէրինի ի-
քի խաթիթ իւզէրինէ տիղէրէք , մէջքիւր թէրէ իւզէրինէ եիւրիւտիւ , վէ ա-
սաքիրի Մըսրիյէ թէրաֆընտան հէր նէ գատար շէտիտ պիր աթէշ տօղրատը
իսէ տէ , եինէ օնլարը օրատան տէֆ իթտի :

Թարուլթինօ ալայը իլէրիյէ տօղրու թէրէնէ եազլաշտըգտա , Մըսըր բի-
եատէ գօլլարը , մէջքիւր ալայըն սօլ թէրաֆը իւզէրինտէ Չէրնի-Գուրկան թապ-
եասընա տօղրու իլէրլէմէքտէ իտիլէր :

Թարուլթինօ ալայը իլէրիյէ տօղրու թէրէյէ եազլաշտըգտա , Մըսըր բիա-
տէ գօլլարը , մէջքիւր ալայըն սօլ թէրաֆը իւզէրինտէ Չէրնի-Գուրկան թապ-
եասընա տօղրու իլէրլէմէքտէ իտիլէր : ձէնէրալ Նիլսօն Պօթտիինօ ալայըլլա
պիր պաթարեա թօքճուեա Չէրնի-Գուրկանըն գարչպընտա պիր մէվգի թուլթ-
մալարընը էմր խտէրէք , օնլարը տէրագապ իլէրիյէ սիւրտիւ . պու սուրլթլէ
մէջքիւր թէրէյի զապթ իթտիլէրինտէ , պիր թէրաֆլարը Թիւրքլէրին սաղապ
օլան պաթարեալարընըն աթէշինէ հէտէֆ օլտու , ճէնէրալ Նիլսօն պուշու կէօ-
րիւնճէ , էմր խոուպ Թարուլթինօ ալայընըն պիր թապուրուըն տէօրթ գըլմա
թօքլա պէրապէր պաշգա ճէպէյէ նազլ իթտի , վէ օ հալտէ ալճըլարլա թօք-
ճուլար կիւզէլ պիր աթէշ խտէրէք Մըսըր ասքէրինին Չէրնի-Գուրկանա տօղ-
րու հարէքէթլէրինի մէն իթտիլէր :

Պու էսնատէ Բէշիտ բաշայա պիր խայլի ինթիաթ ասքէրի վիրուտ իթտի-
կինտէն , բաշայի միւշարիլէյհ սաղ ճիհէթտէ պուլուճան պիրինճի Թարուլթինօ
թապուրուընու էյիճէ սըզըշտըրմաեա պաշլամագտա իտի . պու մէվգիտէ մու-
հարէպէ բէք շէտիտ իտի : Մըսըր ալճըլարը , քիւլլիյէթլի գօլլարտան մուս-
վէնէթ պուլարագ , Բուս գօրտօնուընա բէք եազլաշմագտա իտիլէր , լաքին մէջ-

քիւր Բուս գորտնունա տէրազագ եարտըմ եէթիշէրէք, տիւշման գօլլաւընըն իւզէրինէ շէտիտ պիր աթէշ եազաւըլըլալ, տիւշման տէֆաթիւ թէլէֆաթը վա-
ֆիրէ իլէ կէրի շէքիւմէե մէճպուր իտիտի :

Ճէնէրալ Ջիւմէրման թիւֆէնք վէ թօր սէսինի ալընձա, Չայրը-Օրմանա տան Գարա-քիլիտէնին սօլ թէրաֆընա իւշ պաթարեա թօրա իքի ալայ մաքէր սէվզ իթտի վէ քէնտիսի տէ պիղզաթ մէյտանը հարպա կիթտի : Օրաաա տիւշ-մանըն պէօյիք գուվլէթի օլտուղունու անլաեարագ, ճէնէրալ Նիլսօն լիվաաը-նըն սաղ վէ սօլ եանլարընը իքի ալայ մաքէր իլէ թագվիյէ իթտի, վէ տիւշ-մանըն սօլ ճիհէթիլյէ արգա ճիհէթիլէրի իւզէրինտէ վուրուշարագ Բուսլարըն սօլ ճիհէթտէքի մաքէրլէ կէլիպ պիրլէշմէլէրի իշիւն եալէրը հարպ ճէնէրալ Մանսէյէ էմր իրսալ իլլէտի : Պու սըրաաա ճէնէրալ Ժուգօվ սապան սաաթ 11 տէ Գուբալէր գարիյէսինէ միւվասէլէթ իտէրէք վէ Գարա քիլիտէ ճիհէթիլտէն թօր վէ թիւֆէնք սէսի իշիտէրէք, հարէքէթիլի թաթիլ իթտի վէ գարիյէի մէզքիւրէ ճիհէթիլնէ եիւզ պաշը Սօգօլօսքիյէ քէշֆէ իրսալ իլլէտի :

Մուսաիլէյի ճէնէրալ Ժուգօվ Թիւրքլէրին հիւճուճու շիտտէթլի օլտուղու-նու խապէր ալարագ, Փըրգասընըն եօլունու շէվիտի վէ Էլէնճիք գարիյէթի իւզէրինէ տօղրու սէվզ իթտի : Անճագ պիր ալայընը Գուբալէրտէ պրագալ :

Էլէնճիքէ տօղրու կիտէն ալայլարըն պիրի, օրաաա Երէրլէնիմիշ օլան Օս-մանլարաաան շէտիտ պիր աթէշէ թէսաաթիւֆ իտուպ, գուվլէթլի պիր թիւ-ֆէնք մուհարէպէսինտէն սօնրա, ալայը մէզքիւր միրալայը պիր թապուր մա-քէրի իլէրիյէ սալտըրարագ Թիւրքլէրի Էլէնճիքտէն չըգաւորը վէ քէնտիսի իշ-ղալ իթտի : Պու էմնատէ իքի ալայ սրակօն վէ գաղալ մաքէրի, Բուս քիյա-տէսինին արգա թէրաֆլարընա տօղրու թէարրուզ իթմէքտէ օլան քիւլիյէթլի պաշը պօղուզլար իւզէրինէ հիւճուճ իաուպ, թարուճար իլլէտի : Էլէնճիքի իշ-ղալ իտէն թապուր, գապթ ու իսթիլատէն սօնրա, Ձէրնի-Գուրկանա տօղրու եիւրիւմէյէ տէվամ իթտի վէ ճէնէրալ Մանսէյ թէրաֆընաան թայիլ օլունան պիր նօղթաաա մէվզի թուճթուշ օլան պիր պաթարեա, 3000 մէթթօ մէզք-ֆէտէ պուլունարալ 17ինճի Փըրգանըն իքինճի լիվասը իւզէրինէ աթէշ իաշն Թիւրք պաթարեալարը իւսթիւնէ աթէշ սաշմայա պաշլատը, վէ թուճթուշ օլ-տուզլարը մէվզիլի թէրք իթմէյէ մէճպուր իթտի :

Թիւրքլէր իսէ Էլէնճիք ճիհէթիլնէ կիտէն ալայըն սաղ ճիհէթիլնէ գարշը օլան իսթիհքեամաթըն արգաաընտա քիւլիյէթլի մաքէր թօրամըշ օլմաղլա, հիւճումէ պաշլայըլ իքինճի վէ իւշիւնճիւ պաթարեալար ալէյինտէ աթէշ ին-րա իթտիլէր : Լաթին մէզքիւր ալայըն ալճըլարը, գօրտօնլարըն տէֆ իթտիլէր վէ պու իքի պաթարեանըն աթէշլինտէն Թիւրքլէր եքալ թաքալ իսթիհքեամ-լարընըն արգաաընա սիւրէրլէնիյէ մէճպուր օլտուլար : Ագշամ սաաթ տէօրթտէ Օսմանըն մաքէրլէրի պիւթիւն իսթթ իւզէրինտէ կէրի բիւսկիւրաիլուպ, վէ Բուսլարաան գօվալանըպ իսթիհքեամլարընըն արգաաընա սըղընաղլար : Բուսլար-աա իսթիհքեամաթը մէզքիւրէյէ 1000-1200 աաըմ գալընճայա գաաար թաա-գիլա իթտիլէր : Պու մուհարէպէտէ Օսմանլարաան 600 գաաար մաղթուլ վէ մէճրուհ պուլունուպ, Մըսըրը Ձէքէրիա բաշա տաթի պու գապկաաա թէլէֆ օլտու : Բուսլարըն թէլէֆաթը Թիւրքլէրին թէլէֆաթըյա եարըպէ եարը իաի :

Պու մաղլուպիյէթաշն սօնրա Բէշիտ բաշա Բաղարճըգտա տաեանապիլէ-ճէյինի մէմուլ իթմէտիկինտէն, պիլ ճիւմլէ օրտուսուշլա պէրապէր Վարնա իւ-

գէրեմէն Կէրիւտի ։ Յունկար Զինեմի Կիւնիւն ասպանեալուն ճէնեալ Զիւնեման ,
պիր աղաւթի մի Զբէգեայիւն Կէրապէր մէկքիւր մէկքիւր տուխու Ինքտի վէ պիւ
խալի Թիւֆէնք վէ մուհիմամթ պուլտու ։ Բէշիւն բաշա պունլաթը նէ պէրա-
պէր Կէտիւրմէնէ վէ նէ ասախի պոզապ խարապ ինմէյէ վագըթ պուլամա-
մը Իսի Ե Թիւրքէր մէկքիւրմէն տէպորնա թանգիւ ինմիւ օլտուգարը 3 ճա-
ւի իլէ պիր Էրմէնի քիլիւնեմիէն ազնէ Կիւրիւնէրտի ։ Օրատա 250 եարալը վէ
70 տէ խաթա Ելլապըն օլտուգարընուն Ե պունլարը Գըրմըգ-Խաշ Կէրիմէ-
քիւնուն պիրի թէլաւալի ինքտի ։

Բուս սիգարեթներն արգասանտան չափ կենդանի քիստն առջերի հէտի վէ
Բաղաճրդրա հէտի տնիսն ներկէ շի : Եղար Խաղաճուարտան բէք չառուր օյ-
տուղտ Իլին : Բաղաճրդտան 12 քիւմէր քօթէտն Չայր-Օրման իլն Գարա
քիւմէտն պրաղղրէ շիսն մէքքաբէլէր շիննաղ թէքիլ Եռնիքար 30 ուննու
աղջաթր Խաղէրին Խանրնա զաղջաթրիլէր :

Եւ վոր մէջ գործածէ ճշնեբար Զինեբարսն Սարսա ինչ Բուսնուց արարնաւ-
քի տէմիր եօրնուս քծգոհաց ինչն պիտի մի-ֆրեդէ սրածօն ասքերի յեւզ իմ-
տի : Մէջքիւր տրակօյնար Ժանպահ ասքերի ծնուս Դարանպալատան Կարէքէթ ի
տուաք , Կէպէճէ տրակօնունա ասքուս կիլմիլէր : Էքսէրիս Թաղապար ինչն-
տէն երկրիւնէրէք վէ պիտ չօգ տերէլէքտէն կէլէրէք սապահ սապի իւշտէ Տու-
նա Ժաղպիչանն յաւազ օլտուար , վէ օրսաա պուլունան Էրի պէգիւք Մուրր
տիվարի ասքերինի գալլորտուար : Յունվար ՅԱննի ասպահաար տրակօնար Կէ-
քէճէ Բիւսալիսուս իւղէրինէ Էրեւան իտուաք , Բիւսալիսուս վէ տէպօլլարք վէ
վակօնարք Էաղտուար վէ տինամիլ Էպարուլտուար տէմիր Էաղտուար :
Պա. Էրեւանէ Էրաղտուար տա Էունուս Էրեւանիտէ 15 քիւմէթօ ուրազտա թէ-
վէ կրաֆ Խաթիւնըր քիսէրէք , թէվէկրաֆ Էաքինասըրք վէ թէվէկրաֆ միւտի-
րինի պիրիքտէ Բաղարըրա կէօթիւրնէքտէ իտիլէր : Տրակօնար Էունուս չօ-
տէօք պօյրնաա պիտ Ժանպի մէսաֆէ Թէվէկրաֆ թէվինի գաթ իտէրէք կիլմիլ-
քերի եօրնան տէօնէքիպ , պաշապ պիտ Թարիւտէն պալլարնա ավտէթ իմ-
տիլէր :

Յ կհմիւ պէշ գաղաթ պէտլույիւ ճէնէրայ Եանսօլըն թանթը քօմանտասըն-
տա օլտուգլարը հալտէ Պալլըք իշղայ իթտլէր , զիրա պու չէհր թիւըլէր
թէրա իրնտան թէրը օլունմուշ իտի վէ փչինտէ քիւլլէթի պուզտայ վարտը :

Իրթեան կիսօրու պիտ լիվա ասքերտէն իպարկթ օրան Բոս քիչտար , 3
պալմարն թօր իւն վէ ճէներալ Ժուգովըն Թանթը գումանտարնտա պուլուն-
տուղու հալտէ , Վարնա շօսէի իւղէրինաւն Բաղարճըղըն 13 քիլօմէթրօ մէ-
սաֆէօրնտէ ճէնուպ ճիւլթինէ տօղրու պուլունան Պալաճա գարիյէսինէ սելվ
գրունտու ք

Ֆեարաբլարըն քըխսիւտէ տալի տրակծն , հիւսար վէ գաղաղ ասքերինտէն
 միւրէքքէպ պիր միւֆրէգէ տէօրթ գըլթա թօրլա վէ ճէնէրալ Մանտէյին թաշ
 թր ցօմանտասրնտան , Վարնա վէ Շումնու արասընտաքի տէմիր եօլունու պօզ-
 մադաւ քըսալ իտիլիտ : Ճէնէրալ Մանաեյ քննտի հարէքէթլնի տիւնմանա չագ-
 տըրմանադ իչինս Գարամպալա իւգէրինէ տօղրու կիտիպ , Գօտիրչատա կիճէ-
 լետի : Ենվըր մեղքիւրտէ վուչուե , պուլան սէֆեր քէք քանմէթլի օրուպ , Բուս-
 րար Թիւրքէրին պիր չօք աղան թապեալարը ժարմըլ օլտուգարը օրմանլար-
 տան կէյմէէ մէնպուր օլտուգար : Մամաֆիհի թօրլարնա պիլէ ծնար պէկիր

գօշարագ պիլ ճիւղէ մշվանալուն կէտքերը : վէ ազգամ սաաթ եւտիտէ մէնգիւն վարտըլար :

Իրթէսի կիւնիւ ճէնէրալ Մանսէյն միւֆրէգէտի սղապն սաաթ 7տէ Գառ տիրճատէն հարէքէթ խոռւպ , սաաթ 10տա Գօզլուճալա միւվասէլէթ խոռէք , օրատա Թիօրք վէ Պուկարալարտան միւրէքքէպ պիր ճէյէթը մէպուտէ թէրաֆընտան գապուլ օլունպու վէ էքմէք իլէ թուզ թագտիմ խոխլտի : Կիւնտիւզ Շուհնու վէ Վարնա շօսէսի իւզէրինտէ քեային Գօթլուպէյ գարիյէսինէ վարաւազ , ճէնէրալ Մանսէյ թէլէկրաֆ թէլլինի գաթ իթտիրտի , վէ Բաշնա Վէհ-շանա սթասիօնուհուն եօլունու վէ քէօթրիւլէրինի թախրիպ իթմէք իւղրէ պիր ուֆազ տրակօն պէօլիւլիւ սէվգ իթտի :

Պու պէօլիւք մէմուրիյէթ ինի թէմամըլլա իճրա խոռէք , քէօթրիւլէրի աթտըրըպ , եօլու պօղտուգտան սօնրա ազլամ սաաթ 7 րատտէլէրինտէ Գօթլուպէյն ալտէթ իլլէտի : Եօյլէյն ճէնէրալ Մանսէյ Բրաւատիյէ միւրէքքէթին հարէքէթ խոռւպ , գասապայի մէգքիւրէյի իշղալ խոռէք եօլու քէամէք վէ շըմէնտըֆէր քէօթրիւսինի աթտըրմագ իշիւն էօնտէն իքի պէօլիւք հիւսար վէ 2 մէնտըֆէր քէօթրիւսինի աթտըրմագ իշիւն էօնտէն իքի պէօլիւք հիւսար վէ 2 պէօլիւք տէ գազագ ապքէրի չըգարտը : Սաաթ իքի պուշուգպք ճէնէրալ Մանսէյ Բրաւատիյէ սուխուլ իթմէքտէ օլուպ , օրատա տախի ապալի էքմէք վէ թուզա պէրապէր շէհրին անաթարալարընը քէնտիսինէ թագտիմ իթտի :

Բուսլար օրատա 40 նէֆէր սիւահլը գապթիյէ նէֆէրի էսիր թութտուլար վէ պիր խալլի միրի պուղտայլարը պուլարագ աթէշէ վիրտիլէր : պէլէտիյէ իլէ ապքէր իլը կիւնիւ գալիւլար խոռ Գասապայի մէգքիւրէտէ մուվագգաթ պիր խաարէ թէէսիս օլունտու :

ճէնէրալ Մանսէյ Բրաւատիտէ պուլունմագտա իքէն , պաղը հիւսար ապքէրիլէրի տէմիր եօլ աթասիօնուհուն պինալարընը կըգարտըլար , եօլու պէշ եէրինտէն գաթ իթտիլէր : վէ շէհրին իշինտէ պուլունան չըմէնտըֆէր քէօթրիւսինի խարապ իթտիլէր : Կէպէճէ աթասիօնուհուն եօլ քէսիլտիյինտէն պէրու , տէմիր եօլ իլլէմէքտէ օլուպ , Յունվար 31տէ Թիւրքլէր եօլու մուվագգաթէն թամիր իթմէքէ մուվաֆֆագ օլտուլար խէ տէ , եալընը վախօն վէ լօգօմօթիլլէրի , թէլէկրաֆ մաքիւպարը , սանտըղը վէ մէմուլարը Վարնայա նագլ իթմէք եէ գուլանմագտա խոխլէր , Տրակօնլարըն կէպէճէ աթասիօնուհուն իթտիլէրի թախրիպաթ նէ տէրէճէ զօրգու վիրմիշ օլտուղու պունտան անալըլըր : ճէթախրիպաթ նէ տէրէճէ զօրգու վիրմիշ օլտուղու պունտան անալըլըր : ճէնէրալ Մանսէյ Գօթլուպէյ գարիյէսինտէ կիճէլէմէք իշիւն ազլամ սաաթ Յտէ Բրաւատիտէն հարէքէթ իթտի վէ սաաթ 7տէ գարիյէի մէգքիւրէյէ վասլ օլտու :

Փետրվար 4տէ մուվալիյէն ճէնէրալ Տէրվէնտ քէօլիւնտէ նէ գատար գուվլէթ պուլունտուղընու անալմպք իշիւն Գօզլուճա թարիգիլլէ օրահա կիթտի : Եօյլէտէն իքի պաշուգ սաաթ սօնրա գարիյէի մէգքիւրէքէ թագարուպ խոռէճէի էնատէ եիւզ պալը Վէգքօլ քէնտիսինէ պիր թահրիւրաթ վիրտի վէ պու թահրիւրաթտան ճուշգաթ 31տէ միւթարէքէսին ագա օլունտուղու անալըլըր : Պունտան իւզէրինտէ ամէլիաթը հարալիյէսինի թաթիլ իթտիրտի վէ պիր ալայ բի-հատէն պիր ալայ սիվարի վէ իքի պաթարեա թօլա Տէրվէնտ քէօլիւնիւ իշղալ իթմէքտէ օլան ապաթիլի Մըքիլէ գարչըսընտա մէվի իթթիխագ էլլէտի :

Միւթարէքէ ագալիսուն սօնրա էպիր խոխլիշ օլան գապթիյէ նէֆէրաթը տէրհալ Թիւրքլէրէ թէպիմ օլունտու խէ տէ , աթէշէ վիրիւմիշ օլան օքիւլիւլէթլու պուղտայ իյատէ օլունամատը : Բուսլար իլը տէֆա օլարագ էրգագ

հազմը առընթար։ Ազգամ սասաթ Գտա Պալանտ օրտոգոսեանքն միւսմասէլէթ խառւա-
 իշպու իլէրույէ տօղրու հարէքէթինտէ հիշ պիր նէֆէր պիլէ թէլէֆաթ վիրմէ-
 միշ վէ հալընը 43 պէկիրլէրի էօլմիւշ խոի։ Իւշ կիւն իշինտէ մէզքիւր միւֆ-
 րէզէ 160 քիւմէթրօ գատար մէսաֆէ գաթ խառւա, հէմտէ եօլլարտան կիթ-
 յէէրէք, տայմա տէրլէրտէն թէրլէրտէն կէշմիշտի։ արապասը տա պուլուն-
 մամագտա խոի։ պունտան մատտա իլք կիւնիւ չամուր պաթաք խոի։ իքի
 կիւն տէ պուգտան երլէր թաշ կիպի խոի։ Թօքնուլար միւֆրէզէնին ասլա կէ-
 րիօրիտէ գալմամըշ վէ օ իւշ կիւնտէ հալընը իքի խասթասը օլմուշ խոի։

ՄԱԻՀԱՐԵՊԵՆԻՆ ԳՐԵԱԳԼԳԼԱՐԸ. — ԻՍԼԱՄԼԱՐԸՆ ՀԻՃՐԵԹ ՈՒ ԻՌԻՐՈՒՃԸ.

ՄԻԻՍԼԻՄԱՆԼԱՐԸՆ ՖԻՐԱՐԸ

Բուսիա օրտուսու թէրաֆընտան Բումէլինին իշղալինի մուճիպ օլան մու-
 հարէպաթը վագգանըն հիքեայէնին պիւա ֆասըլա իքմալ իթմէյէ պէօյիւք ար-
 գուսուգ օլտուղունտան, օ էսնատէ վէ օնտան նէշէթ խոէն գընագըղզարըն
 տէհշէթլի հիքեայէնինտէն սարֆը նագար իթմիշտիք։ Շիւտի պու տէհշէթամիգ
 հիքեայէնի տալսի տէրմէյան իթմէլիյիգ, գիրա էսկի ղէմանլար մուհարէպէլէրի
 իլէ տօքը վասաթըն տին գալկալարը կիպի վահշէթ վէ պարպարըզա իճրա օ-
 լունտան իշպու Բուս վէ Օսմանլը մուհարէպէսինին պու տէհշէթ ֆասլընը պէր
 թէրաֆ խոէր իսէք, մուհարէպէի մէզքիւրէնին թարիխինի միւքէմմէլ հագմըշ
 օլմայըգ։

Բուս տաքէրլէրի Պալգանլարըն չըմալ ճիհէթինտէ իճրայի ամէլիաթ իթ-
 տիքլէրի էսնատէ, պունլարըն իշղալ իթմէքտէ օլտուղու արագինին էքսէր է-
 հալիյի միւսլիմէսի ճէնուպա տօղրու ֆիրար իթմիշ օլուպ, պու ֆիրարիլէր
 Ֆիլիպէ իլէ իտիրնէ արասընտա վէ խուսուսիյլէ պու շէհրլէրի պիր պիրինէ րապթ
 խոէն եօլուն պօյընտա եէրլէշիպ իսքեան իթմէքտէ խոիլէր։ Օսմանլը մահալլի
 հիւքիւմէթլէրի տէ Բուսլարըն օրալարա գատար կէլմէյէճէքլէրինի մուհաճիրիյնի
 մէրգումէեէ պէեան իտէրէք թէէմին իթմիշլէր խոի։

Պիր տէ պաղթէթէն ճէնէրալ Կուրգօ Պալգանլարը թէնալուգ իթտի։ Գը-
 չըն թա օրթասընտա պէօյլէ պիր թէարրուղը նակէհանի Օսմանլը օրտուսու թէ-
 քաֆընտան մէմուլ օլմատըղընտան, Միւսլիմանլար բէք պիրտէն պէրիյէ կէլտի-
 լէր։ Սօֆիանըն ալընտըղը հավատիսի իտիրնէ եօլու պօյընա եաիլընճա, պիւ-
 թիւն չհալի պէօյիւք պիր խէվֆ ու տէհշէթէ տիւշար օլտու։ Օսմանլը հիւ-
 քիւմէթլէրի իսէ պու գօրգու վէ էնտիշէնի տէֆ իթմէյէ չալըշաճագ եէրտէ
 բարթըրմեա վէ տահա ղիատէ հայմեա ղայրէթ իթտիլէր։ Թիւրքլէրին պիւէ
 Սըրթլան լագապը վիրմիշ օլտուգլարը Սիւլէյման բաշա, զանն խոէրսին քէնտի
 վէ Բուսլար արասընտա գալան մէմէքէթլէրի չէօլէ չէվիրմէյի ֆիքրինտէ գուր-
 մուշ խոի։

Յի հազիգա Սօֆիա իւլ Թաթար բազարճըղը արասընտաքի քէօյլէրին հանկընը , վէ պին նէսֆ Թաթար բազարճըղընըն հանկընա վիրիւմէսի մախսուսի էմր օլունմուշ օլուպ , հաթթա պու գընագըղա պիր սուհուլէթ օլմագ իչիւն տախի էտիրնէտէն պիր խալի սուլու կազ իսթէնմիշտի : 1876 սէնէսինտէ Պուլ-կարլարըն գաթլ ու թէլէֆ օլունտուգլարը զէման օնլարա պիր չօգ էյլիք իթմիշ օլան Ինկիլիզլի Մ. ճէյմս Լօնկ , խանէսիզ վէ եուվասըզ գալան էհալիյի պարընտըրմագ իչիւն եաբտըրտըղը պիր թագըմ պարագալարը Սիւլէյման բաշահա թաւսիյէ իթտիկինտէ , բաշաի մուամալիյի ինսաֆսըզճա չէօյլէ պիր ճէվապ վիրմիշ տիր : « Միւսթէրիի օլունուգ , պէն օնլարը աթէշէ վիրէճէյիմ : » Խրիսթիանլարը քէսմէք իչիւն էմիր տէ վէրիւմէտի իսէ , կէօզ գըրբըլտը վէ Միւս-լիմանլարա տա տիւլման էօնիւնտէն տալիմա գաշմայը նաթիհաթ օլունտու : Պու նասիհաթը իճրա իթմէք իչիւն հաթթա Սիւլէյման բաշա պիր շալիա չըգարթտը քի , Բուսար էլլէրինէ տիւլէն Միւսլիմանլարը տօղրաեօրլար :

Պինապէրին Թուհա սէվաշլիլնտէն կէլէն մուհաճիրլէր եինէ գաշմահա պաշլայըպ , Մէրիճ վատիսինտէքի էհալի տախի օնլարըն արգասընտան ֆիրարէ եիւզ Թուլտուլար : Պիչարէ քէօյլիւլէր թէվաթուր պուլան ըիվայէթլէրտէն տէլի կիպի գօրգարագ , խանէ վէ մէվալէրինի թէրք իտուպ Սթանպօլ իւզէրի-նէ տօղրու եիւրիւլիշ իթտիլէր : Պազըլարը սէվաշիլէ գատար կիտուպ կէմիլէ-րէ աթըրտըլար : Պիր գաշը գարըսընը վէ չօճուգլարընը էօքիւզ արապասընա պինտիրիպ , էն եազըն տէմիր եօլ սթասիօնուհա գատար կիւճպէլա եօլ պու-լապիլտիլէր : Օրատա գարըն իչիւնտէ քէմալը թէհամիւլ իլէ իգամէթ իտուպ , թրէնին կէլմէսինէ պէքէտիլէր : Պու էսնատէ արապալարընը եազըպ ըսընըր-լար իտի , վէ էօքիւզլէրինի տախի մէհպուրի օլարագ 9-10 ֆրանգա Եահուտի-լէրէ վէ սպիր ֆըրսաթ եասըրլարընա սաթարլար իտի : Մուհաճիրլէրի թաշը-մագ իչիւն թրէնլէր քիֆայէթ իթմէք իտի . թրէն կէլտիլի կիպի մուհաճիրլէր նէրէեէ բասթ կէլիրաէ օթուրուրլար իտի . եօլտա տա սօուգտան եախօտ աճա լըգտան էօլիւրլէր վէ եօլ իւզէրինտէ պրագըրըլար իտի :

Պու գարկաշալըզ արասընտա տէհշէթլի մէնգարէլէր կէօրիւմիւշ տիր : Բէյիւլ այն կէօրմիւշ օլան Ինկիլիզ միրապըր Պլօնթ պիր մէքթուպունտա չէօյ-լէ եազընը սըր . « Յունվար 12տէն պէրու պին վահօնտան զիեապէ Զօրլուտան կէշմիշ վէ պու վահօնլարտա էն ազը 55,000 մուհաճիր պուլունմուշ տըր : Եա-հա գաշանլար տա պաշգա : Վահօնլար օ գատար իւսթ իւսթէ տօրու տըր քի չօճուգլար պօղուրուպ թէլէֆ օլուեօրլար : Սթասիօնտա մուհաճիրլէր եէրլէ-րինտէն գալգմայա ճէսարէթ իթմէեօրլար . գօրգարլար քի պաշգալարը նէրէ-րինի թուլթարլար :

« Տէօրթ կիւն պէօյլէ կիտիօրլար : Պազը գատընլար չըլարըրագ հէմ չօ-ճուգլարընը վէ հէմ քէնտիլէրինի տէմիր Վօլունուհ իւզէրինէ գօյմուշլար վէ թրէնտէն չիլնէնմիշլէր տիր : Պազըլարը տա մասուլարընը բասթ կէլտիլէրի չալարա աթըրտըլար : Պիր գատըն տա իքի չօճուգլունու պըշագլա թէլէֆ իթ-միշ տիր , տիլէրէք քի , պիր կիւն տէ օնլար պու ֆէլաքէթլէրի կէօրմէսինլէր : Պու գընագըլլար , էսքի մուհասէրէ գընագըլլարընը պասթըրմիշլար տըր : »

Ինկիլթէրա սէֆարէթխանէսի թէրաֆընտան իյանէ թէվդիինէ մէմուր օ-լան Մ. Հէրօնըն տախի 22 Յունվար թարիխիլէ եազտըղը մէքթուպունտան չու աթիտէքի ֆըգրա իխրաճ օլունմուշ տըր :

«Յունվար 15ին՝ սալը կիւնիւ ագչամ սաաթ Զտա Էտիրնէտէն հարեքէթ իտէն թրէնտէ պուլունուպ, պու թրէն եիւք վակօնլարընտա պիր պիրի իւղէրինէ երղըմըն գարը, չօճուգ, իխթիյար 2000 գատար մուհաճիր նազլ իթմէքտէ օլմաղլա, շու պիչարէ Միւսլիմանլարըն չէքտիքլէրի հէր նէվի էզլիյէթ վէ գահմէթի կէօզիւմ իլէ կէօրտիւմ :

«Ագչամ սաաթ 11տէ թրէնիմիզ Գուլէլի-Պուրկազը սթասիօնունա վասլ օլարագ, խաթթըն իւղէրինտէ երղընլար պուլունուպ, մանիատէն սալիւ օլմա-տըղը իչիւն 14 սաաթ գատար մէգքիւր սթասիօնտա տուրտուգ : Սօուգ բէք շիտտէթլի օլուպ, իլլէ վակօնլարըն իւղէրինտէ պուլունան եօճուլար բէք զի-եատէ մուգտարըպ օլտուլար : Կիճէ պազը Փամիլեալարը եագտըրտըղլւ ավթէ-չին էթրաֆընա կէթիրթտիւմ, վէ սապահ քէօյտէ նէ գատար էքմէք պուլտուլ իտէ 200 օգկա գատար էն զիատէ միւհթաճիլնէ թէվզի իթտիրտիւմ :

«Էօյլէյէ տօղրու Ուզուն-քէօբրիւ գայմագամը պիր լօգօմօթիվէ 15 չու-վալ բէքսիմէթ կէթիրթիշ օլմաղլա, աճ մուհաճիրիյնէ տաղըթտը :

«Յունվար 19ուն՝ ճուստա իրթէսի կիւնիւ Պուրկազտան հարեքէթ իթ-տիկիմէ գատար, օրատան կէչիպ Սթանպօլա կիտէն թրէնլէրէ եէյլէք թէվզի իթտիւմ : Պէշ կիւն պէնիւմ կէօզիւմիւն էօնիւմտէն կէչէն պու պիչարէլէր սա-հիհէն քէմալը սապր ու թահամիւլ իլէ պու զարուրէթ ու սէֆալէթէ ինանըլ-մազ տէրէճէտէ տաեանմագտա իտիլէր : Պիր խալի չօճուլար տօնմուշ տուր : Եալընըզ Զօրլու սթասիօնունտա ալթը կիւն զարֆընտա 250 տօնմուշ չօճուգ կէօմիւլտիւ : »

Ղաղէթալար պու հիճրէթին հիքեայէլէրինի նէշր ու իլան իթտիքճէ Էվ-րօքա տէհչէթէ կիրիֆթար օլմագտա իտի : Միտհաթ բաշա հազրէթլէրի օ էս-նատէ Էվրօքատա մէնֆիտէ պուլունուպ, պու սէֆիլ վաթանտաչլարը լէհինտէ մէրհամէթ վէ մուալէնէթը ումուսիյէյի տալէթ իթմէք իւզրէ, Կնկիլիզ զաղէ-թալարընտա պիր մէքթուպ նէշր իթտիրթիշ վէ անլէրին աիվալը մուսիյալէթ իշ-թիմալլինի թէճէսսիւմ իթտիրէճէք պիր թարգտա թարիֆ իթտիքտէն սօնրա, խուսուսիլլէ Ինկիլիզլէրին թիգգաթ ու նէճապէթինէ միւսթէնիտէն իանէլէրինի իլթիմաս վէ թալէպ իլլէմիշ տիր :

Յունվար 15տէն սօնրա Սթանպօլա կիւնտէ 10,000 մուհաճիր կէլիպ, հիւ-քիւմէթը Օսմանիյէ պիր ճիհէթլէ քէնտի սէպէպիլէթ վիրմիշ օլտուղու շու ու-մուսի գօրղուտան քէնտիսի տէ շաշըրարագ, նէտէն սօնրա պուլունուն էօնիւնիւ ալմագ իւզրէ Ինկիլթէրրայա միւրաճաաթ իթտի : Ինկիլթէրրանըն Տէրասատէթ սէֆիրի Սըր Լէյարտ զաթը Շահանէ թէրաֆընտան վուզու պուլան թալէպ իւղէրինէ, օ զէման տէվլէթը միւշարիլէյանըն խարիճիյէ նէզարէթլինտէ պու-լունան Լօրտ Տէրպիլլէ ալթիտէթի թէլէկրաֆնամէյի քէչիտէ իթտի :

Սթանպօլ, 19 Յունվար 1878

«Պիւթիւն Իսլամ էհալիսի Բուսլարըն էօնիւնտէն ֆիրար իթմէքտէ տիր, վէ հիւզ պինլէրճէ գատըն վէ չօճուգ աչըզլարտա աճըգտան վէ սօուգտան էօլմէքտէ տիր : Պապը Ալի ինսանիյէթ նամրնա հիւքիւմէթը մէթպուլմըզտան թալէպ իտիեօր քի, Բուսլարը, Միւսլիմանլարըն ճան վէ նամուսունա հիմայէ իթմէլէրի իչիւն թէէմինաթ վիրմէյէ մէճպուր իլլէսին : Հիւքիւմէթի Սէնիյէ վէ մահալլի Օսմանլը հիւքիւմէթլէրի տէօրթ թէրաֆը իսթիլա իտէն գօրղու-նալէն էօնիւնիւ ալմաեօրլար վէ պու գօրղու Սթանպօլա գատար եայըլաճա-ղընտան, պուլունտան նէթալիճի վէսիմէ մէմուլ տըր : »

Իրթէսի կիւնիւ Յունվար 20տէ միւշարիւէյն Լօրտ Տէրպի, Ինկիլթէրրա-
նէն Բէթէրսպուրկ սէֆիրի Լօրտ Լօֆթիւսէ պիր թէլէկրաֆ քէշտէ խոուպ,
Պասը Ալինին սալիֆ Իւզգիքը թալէպինի Բուս հիւքիւմէթինէ թէպլիդ իյլէմէ-
սինի էմր իթտի, վէ օ կիւնիւ Լօրտ Լօֆթիւս տախի բրէնս Կօրչագօֆա աթի-
տէքի նօթայը իրսալ իյլէտի :

Բրէնս հազրէթլէրի,

«Հիւքիւմէթը մէթպուտմ, Տէրսաատէթ սէֆիրինտէն էհալլի իսլամլյէ-
նին ըիգգաթը ճալիպ սէֆալէթ ու իզտիրապը հազգընտա ախըը մալիւմաթ
իթմիշ օլմաղլա, էհալլի մէգքիւրէ գօրգուսուստան նաշի Բուս ասքէրինին էօ-
նիւնտէն ֆիրար խտէրէք, էմնիյէթը ճանը իշիւն վաթանընտան եատ օլմագտա
վէ հէր մէտարը թապլիւշ ու վէսայիթի նագլլյէտէն մահրուս պուլունմագտա
տըր :

«Պիւթիւն էհալլի իսլիմլյէ Բուս օրտուլարնէն էօնիւնտէն ֆիրար իթ-
մէքտէ օլտուղու կիպի, պուշարտան եիւզ պինլէրճէ գատըն վէ մասուլար
տախի աշըզլարտա աճըրգտան վէ սօուգտան թէլէֆ օլմագտա տըր : Պու ահ-
վայը բիւրմէլալտէն տօլայը Պասը Ալի, ինսանիյէթ նամընս օլարագ, հիւքիւ-
մէթը մէթպուտանըն Բուսիա իմքէրաթօրու նէզտինտէ թէվասսուսթ իյլէմէսինի
վէ էհալլի իսլամլյէնին պու գատար սէֆալէթ ու ֆէլաքէթինի մուճիպ օլան
գօրգու վէ տէհշէթին: էօնիւնիւ ալմագ իշիւն, թէտապիր իթթիխաղը զըմնըն-
տա իմքէրաթօրը միւշարիւէյնէ իլթիմաս իթմէսինի ըհա իյլէմիշ տիր :

«Էլէր Բուսիա պաշ գօմանտանը թէրաֆընտան պիր պէհաննամէ նէշը
օլունուպ, էհալլի իսլամլյէնին ճան ու մայը թէէմին օլունուր իսէ, պու գօր-
գունուս էօնիւ ալընըր, վէ հէմ Իրիսթիան հէմ Միւսլիման էհալլի արասընտա
էմնիյէթ հասըլ օլուր տէյու պէյանը ըէյ իտիլմիշ տիր :

«Պինսէն ալէյն Լօրտ Տէրպինին էմրի միւճիպինճէ զաթը վալալէրինէ միւ-
րաճաաթ պիրլէ, իւմիտիմ պօշա չըգմաեաճաղընս էմնիյէթիմ պէր քէմալ տըր,
վէ պու պապտէ թէտապիրի մուէսսիրէյի սէրիա իթթիխաղ պուեուրարագ,
գօրգունուս էօնիւ ալընաճաղը վէ էհալլի իսլամլյէնին սէֆալէթ ու ֆէլաքէ-
թինէ նիհայէթ վիրիլէճէյի գալիէն մէմուլ տըր : »

ԼՕՅԹԻՒՍ

Բրէնս Կօրչագօֆ իրթէսի կիւնիւ շու ճէվապնամէյի իրսալ իյլէտի .

Բէթէրսպուրկ, 22 Յունվար 1878

Սէֆիր հազրէթլէրի,

«Ձաթը վալալէրի Յունվար 21 թարիխիյէ պիր նօթա իրսալ խտէրէք, Ին-
կիլիդ հիւքիւմէթի նամընս արզու պէհան իտէրսինիդ քի, Թիւրքիանըն էհալլի
միւսլիմէսի արասընտա գուհուր իտէն վէ մէսալիպ աղիմէյի մուճիպ օլան գօր-
գույու թէսքին իթմէք իշիւն Բուս ասքէրի պաշ գօմանտանը թէրաֆընտան
էհալլի մէրգումէյի թէէմին իտէր վէ ճան ու մալլարընը հըմայէ էյլէր պիր պէ-
հաննամէ նէշը ու իլան օլունուս :

«Խաթըր ալլիլէրինիզ պրագըրըմ քի, մուհարէպէնին իպթիտասընտա պի-
լէ Բուսիանըն Թուսա օրտուսու պաշ գօմանտանը, ճինս ու մէգհէպ ֆարգ իթ-
մէքսիզին պիլ ճիւմէ սաքին էհալլի հըմայէ իտէրէք ինսանիյէթի քէնտիսինէ
ըէհպէր իթթիխաղ իթմէք խուսուսու հաշմէթլու իմքէրաթօր հազրէթլէրի թէ-
րաֆընտան մալսուսէն էմր պույրուլմուշ օլտուղունու Պուլկարիսթան էհալլի-
սինէ սուրէթը ալէնիյէտէ իլան իթմիշ տիր :

«Թիւրքէր հէր նէ գատար պիղիմ հարաւըլարընդ վէ էսիրլէրիմիզ հագ-
զընտա իճրաի իթիսաֆաթտա պուլունուպ , մէտէնի էվրօթանըն հըսսիյաթընը
ճէրիհատար իթմիշ , վէ տահա հագընտա Հօպարթ բաշա կէօզլվէ (Էօրաթօ-
րիա) վէ Թէոսօսիա նամ աչըզ շէհիրլէրի թօթա թուլարագ , Թիւրքլէրին նէ
Թարզ մուհարէպէ իթտիքլէրինի իպրագ ու իսպաթ իյլէմիշ իսէ տէ , պիղ երնէ
ինսանիյէթ գայիտէլէրինի տայիմա իլան իտէրէք հէր վագըթ մէվզըի իճրայէ
վագ իթմիշիզ տիր :

«Պու ահվալտէ Բուսիա պաշ գօմանտանլարընըն զաթէն վագիֆէլէրի •
լուպ , հէմտէ հիշ նիքիուլ իթմէտիքլէրի վէ հէմտէ նիւքիուլ իթմէյէ նիյէթ-
լէրի օլմատըղը գավաթի ինսանիյէյի միւքէրէրէն իլան իթմէք վահի պիր շէյ
•լումադ տըր : »

ԿՈՐԶԱԳՈՅ

Պունտան գաթի նաղար պուրատա սիւալ իթմէք լաղըմ կէլիւ քի , զաթէն
Օսմանլը մահալլի հիւքիւմէթլէրի թէրաֆընտան պու գօրգույա վիւճուտ վէ
գուվլէթ վիրիւմիշ օլտուղու հալտէ , Բուսիա թէրաֆընտան նէշր օլունաճագ
իլաննամէնին նէ ֆայիտէսի օլապիլիրտի : Բուսիա իլաննամէլէրի տիւշմէնին վիւ-
րուտինտէն սօնրա էհալլէ մալիւմ օլաճագտը . հալ պու քի Բուսիալըլար միւ-
վասէլէթ իթմէզտէն էվլէլ էհալլի ֆիրար իթմէքտէ օլտուղու կիպի , մահալլի
Օսմանլը հիւքիւմէթլէրի նասըլ քի մուհարէպէնին իսթիտաթընտա նէշր օլունան
Բուս պէհաննամէսինի իլան իթմէտիլէր իսէ , էօյլէ տէ Մ . Լէյարտըն թալէպ
իթտիյի պու եէնի պէհաննամէսինի տէ նէշր իթմէեէճէքլէրինտէ շիւբէն եօզ իտի :

Պինապէրին հիճրէթ տէվաւ իթտի վէ ճէնէրալ Աթրուգօֆուն սիվարիլէրի
թէրաֆընտան Թըրնօվա քէօյիւ սթասիօնու զապթ ու իշղալ օլունաուղու իշիւն
Ֆիլիպէ իլէ Էտիրնէ արասընտաքի տէմիր եօլ խաթթը միւնդաթի օլմաղլա , տա-
հա զիյատէ տէհշէթ վէ հիւզն ու էլէմ մէնզարէլէրի վուգուա կէլտի : Շըմէն-
տըֆէրլէ ֆիրար իթմէք մուհալ գապիլինտէն օլտուղու ճիհէթլէ , պէօյիւք քէր-
վանլար պաղլանըպ , Խաքէօյ թարիգիլէ Էտիրնէյէ տօղրու կիտիլմէյէ պաշ-
լանտը : Գատըն , չօճուզ , իխթիար հէքսի արապալար իւզէրինէ եղըլըպ , ա-
տամ պօյու գարլար իշինտէն վէ շէտիտ պիր սօուզ հիւքմ իթտիյի հալտէ արալ
թաքալ ֆիրար իտիլտի , վէ հօլլարտա աճըզտան վէ սօուզտան էօէն պիր
խալլի պիշարէ ինսանլարըն նաշէլէրի պրագըլտը : Յունվար 25տէն 30ա գա-
տար Ֆիլիպէ վէ Էտիրնէ արասընտաքի եօլտա պուլունան պիր մուլսպիր պու
տէհշէթէնկիզ մէնզարէյի պէր վէչի գիյր թարիֆ իթմիշ տիր :

«Ֆիլիպէտէն պիր ազ կէճճէ հարէքէթ իթմիշ օլտուղումուղտան , պիրին-
ճի գօնագտա տէմիր եօլունուն էօթէ թէրաֆընտա պուլունան Սաթա պէյ նամ
ուֆագ Պուլկար գարիյէսինտէ գօնագ իթտիք :

«Երթէսի կիւնիւ Սաթա պէյտէն Հաքէօյէ կիթտիկիմիզտէ , պիւթիւն կիւն
կէօզիւմիւզիւն էօնիւնտէ տէհշէթլի վէ բիգգաթէնկիզ պիր մէնզարէ պուլու-
նուպ , պունու կէօրիւնճէ ինսան սահիհէն մուհարէպէտէն վէ մուհարէպէեէ
սէպէպ օլանլարտան նէֆրէթ իտիյօր : Իշպու ալթը քիւլօմէթրօ մէսաֆէսի օլան
եօլտա , չօսէնին քէնարընտա օլան թարլա վէ օվալարըն իշինտէ սօուզտան վէ
աճըզտան էօլիւշ միւթէատտիտ Թիւրք գատըն վէ չօճուզ վէ իխթիար նաշէ-
լէրի եէրլէրի գարլամըշ իտի : Պու պիր կիւնիւք սէյեհահաթտա 600 գատար
սայտըզ : Թասասուպը իսլամըն պու պիշարէ գուրպանլարը Ֆիլիպէ վէ էթրաֆ
գարիյէլէրի էհալլիսինտէն օլուպ , էհալլի մէքըլւրէ Բուսլար հապլաշընճա խա-

նէլերինի թախկնէ իտերէք, սիւրաթլա Կտիրնէ վէ Սմանպօլա տօղրու Ֆիրաք իթմէյէ գաթիէն էմր արմը իտի : Կէօզիւ իլէ կէօրէնյէր իսպաթ իթմիշ տիր քի Միւսլիման մահալլէլէրինտէ զապթիյէլէր կէզերէք էհալիյէ աճէլէ իթտիրիլէր իտի, վէ կիթմէք իթթէմէյէնլէրի Էն հաթթա սըզըշտըրըրլար վէ տէօյէրլէր իտի պիլէ : Պուշտան շու պիչարէ էհալինին նէ տէհշէթլի պիր հալտէ պուլունտուղու Ֆէհմ օլունապիլիր . եէրտէ ատամ պօյու գար վէ սէճէլէլի պիր սօուգ պուշտուղու հալտէ, եօլա չըգմայա մէճպուր իտիլմէքտէ իտի :

«Մուհաճիրիյնի մէրգուլմէնին իլք գօնադ իթտիլէրի պէօյիւք Քաթաղըր գարիյէսինտէն պաշլաեարադ ինսան նաշէլէրի եօլտա տօլու իտի : Նէրէտէ քի պու պիչարէլէր գօնադ իթմիշ իսէ պէլլի իտի . եէրտէ սաման իզլէրի, բուպա բարչալարը վէ նաշէլէր վար իտի : Պու կէօմիւլմէմիշ, քիւսքիւթիւք քէպիւմիշ տէլիք տէլիք օլունշ, սօուգտան գուրուսուշ ճէսէտլէրի կէօրմէք բէք տէհշէթլի շէշ տիր, Կէքսի մանտա, սըղըր, գօյուն, քէշի լէշէրի իչինտէ եէրտէ տէրիլմիշ գալմըշլար իտի, զիրա պիր վազըթտան պէրու Պուլկարթիթմանտա հօյւ վան խասթալըրը վէ զըրկընը տա մէվճուտ իտի : Պու տէհշէթլի մէնգարէյի ապա ունուտամանաճաղըր :

«Եվվէլմէ պէհան իթտիկիւմ վէշի իլէ, պու սալլանէլէրտէ իթթիար, գաւտըն վէ չօճուգ նաշէսինտէն պաշգա նաշէ կէօրմէտիւմ . հիշ պիր տէլիգանլը վէ եա տախա պէօյիւք ինսան ճէսէտի եօգ իտի : Պու էօլէնլէրին հիշ պիրինտէ եարա օլմայուպ, Կէքսի տէ սօուգտան վէ աճըրգտան էօլմիւլլէր իտի : Պազըլարը պիր պիրինի բըրթմադ իչիւն պէշէր ալթըշար քիշի թօք օլարադ էօլլէճէ գալմըշլար իտի . վալիտէլէր եըրթըգ բըրթըգ եօրկանլար իւզէրինտէ սէրիլմիշ օլուպ, չօճուգլարընը տա հէնուգ կէօյիւլլէրինին իւսթիւնտէ թուլմագտա իտի : Իքի կէնճ գըզլար սըղք սըգը պիր պիրինէ սարըլըպ եիւզիւն գօյու գալմըշլար իտի . սաշարը ուզուլն վէ սիյահ, վէ քէնտիսի տէ զայէթ տիւպէր պիր կէնճ գաւտըն, եաշմաղընը էլլիլէ թուլմուշ եիւզիւնիւ գաթամագտա իքէն օ վազիլլէթտէ տօնմուշ իտի :

«Տէրվիշ զըեաֆէթլինտէ պիր պիչարէ իթթիար կէօրտիւմ քի եօյուն իւզէրինտէ տիւշմիւշ օլուպ, արապանըն թէքէրլէյի իւսթիւքտէն կէշէլէք գաֆաւընը էգմիշ իտի . զիրա գօրգու պու մուհաճիրլէրին եիւրէյինէ էօլէ կիրմիշ իտի քի : Կիճէ գօնադ իթտիլլէրի մէվգիտէն սապահլարըն հարէքէթ իթտիլլէրինտէ աթալ թաթալ դաշմագտա, վէ նաշէլէրինի մէգարսըզ պրազմագտա իտիլէր :

«Հասքէօյտէն իքի սաաթ ուզագտա պուլունան Գայաճըգ գարիյէսի մօւհաճիրլէրին իքինճի գօնաղը օլուպ, օրատան կէշէն պիր սուլըն եազընլարընտա տա տօլու նաշէ իտի . եէրլէրտէ բէք չօգ տա բըրթըլար, եըրթըգ բըրթըգ բուպալար, քիթապլար վար իտի :

«Իքինճի կիւնիւ սըզլամըր Հասքէօյտէ գօնադ իտուպ, պու շէհր թիճալէթկեահ վէ զէնկին պիր շէհր տիր, վէ օն պին նուֆուու էճալիսի վար տըր : Լաքին հաղֆ քի շարշար իլէ պէօյիւք խրիսթիան խանէլլի Ֆիրաբիլէր թէրաֆընտան աթէշէ վիրիլմիշ իտի :

«Իրթէսի կիւնիւ շէհրը մէգքիւրտէն հարէքէթ իթտիկիւմիգտէ էթրաֆ ուէքնաֆը Իսլամ մուհաճիրլէրի ֆաշէլլէրիլլէ տօնմուշ օլուուզուսու կէօրտիւք : Եթ քի սաաթ եիւրիւտիւքտէն սօնրա, բէք տիք պիր պալըրըն թէքէսինէ չըգա-

րադ , մէմուլին դայրի պիր մէնդարէյի միւշահէտէ իթտիք : Հէր թէրաֆտա եօ-
լուն իւզէրինտէ վէ էթրաֆ թարլարտա վէ կէօղլուն սէչէպիտիյի մէսաֆէլէ-
րէ գատար պինդէրճէ գըրըմըշ արապալար , քիւլլիյէթլի էօքիւզ վէ մանտա վէ
պէկիր նաշէլէրի կէօրիւմէքտէ իտի : Մուհաճիրլէր պուրատա պիրտէն պիրէ
Բուս սիվարիսինէ թէսատիւֆ իտէրէք , նէ վար նէ եօդ պըրազըպ տաղարա
գաշմըշ օլմալը իտիլէր :

« Պու ֆարդիյաթըմըզա իսպաթ օլարադ պու ճիվարտա էչեա վէ սայիրէ
կիպի բէք չօգ շէյլէր կէօրտիւք : Պունտան անլաշըլան մուհաճիրլէր աքանսը-
զա կէլիպ կէօղլէրինէ հիշ պիր շէյ կէօրիւմէմիշ , վէ եալընըզ ճանլարընը գուր-
թարմահա պագմըշլար տըր : Պաղը Պուկարլար էչեայի մէզքիւրէյի եաղմա ի-
տուպ թօրլամադ իսթէմիշլէր իտէ տէ , գազազլար իւսթէ կէլէրէք պրագմա-
մըշլար տըր :

« Տէօրթ միլէ եազըն մէսաֆէեէ գատար պէօյլէ թէրք իտիլմիշ էչեա իլէ
տօլու իտի : Հարմանըեա վարմազտան էվլէլ , վէ եօլուն պիր տէրէյէ էնտիկի
պիր ուֆադ տաղ թէքէթինտէ պու էչեա եղընթըլարը իսթամ պուլմուշ օլուպ
պու էչեալարըն իչինտէն պէկիրլէրիմիզ գօր իլէ եօլու սէօքէպիլմիշլէր տիր : Պու
թէքէտէ պիր չօգ տա ինսան նաշէսի պուլունուպ , պունլարըն պիր մըգտարը
կէնճ ատէմլէր իտի , քի քիմիսի քէօյլիւ գըեաֆէթինտէ պուլունմադտա , վէ
քիմիսի ըտիֆ ասքէրի իւնիւֆօրմասընը թաշըմադտա իտի , վէ հէքսի տէ գը-
լընտան կէչիրիմիշ իտի : Պունլարըն արասընտա պիր տէ գատըն սէրիլմիշ օլուպ
պունուն կէօյսիւ գուրշունլա տէլիք տէլիք օլմուշ իտի : Պէսպէլլի իտի քի , պու
պիշարէլէր քէրվանըն էօնիւնտէ պուլունտուգլարընտան , էն էվլէլ Բուսլարա
րասթ կէլիպ շէտիտ պիր մուհարէպէյէ թութուշմուշ , վէ հէմ քէրվանա ըէֆա-
գաթ իտէն ասքէրլէր վէ հէմտէ սիլահըլ մուհաճիրլէր պու գապկայա կիրիշմիշ-
լէր տիր : »

Ֆիլ հազըզա Հարմանըտան 12 քիլօմէթրօ ուզադ պուլունան պու մէվ-
գիտէ իտի քի , 20,000 արապատան իպարէթ օլան պէօյիւք մուհաճիր քէրվա-
նը Յունվար 19տա միրալայ Բանիութին թէրաֆընտան թէվզիֆ օլունմուշ իտի .
մուժարէյի միրալայ Բանիութին պիր ալայ բիատէ , պիր թապուր ալճը , իքի
պէօլիւք գազադ վէ իքի թօրլա ճէնէրալ Սգօպէլէֆ թէրաֆընտան պու թէրաֆ-
լարա սէվզ օլունմուշ իտի : Պու մէվգիտէ բէք տէհչէթլի շէյլէր իճրա օլուն-
մալլա , Բուսլարըն րաբօրթլարը հազըզաթը հալի պէյհուտէ խաֆիֆլէթմէեէ
չալըշընօրլար : Քէրվանը մէզքիւրուն էօնիւնտէն ալթը թապուր ասքէր եիւ-
րիւմէքտէ օլուպ , պու ասքէրին արգասընտա հէման ճիւմէսի սիլահըլ օլարադ
խալամ մուհաճիրլէրի պուլունմադտա , վէ իսթիյարլարալ չօնուգլարտան ման-
տա պունլար 15,000 նուֆուսա պալիզ օլմադտա իտի : Միրալայ Բանիութին
եօլուն սօլ թէրաֆընտա պուլունան թէքէլէրէ իքի թապուր ասքէր վազ իտուպ
պու ասքէր քէրվանըն էօնիւնտէն կիտէն ասաքիրի Օսմանիյէ իւզէրինէ աթէշ
իթմէյէ պաշլատը :

Պիր թապուր տա եօլա տօղրու սէվզ օլունարադ , պունուն էօնիւնտէն
կիթմէքտէ օլան իքի գըթա թօք , արապալարընտա սիքէրլէնմիշ օլան մուհա-
ճիրլէր իւզէրինէ սալըմ եաղտըրալ , Թարիֆէ հաճէթ օլմատըղը վէ չիլէ քէր-
վանըն իչինտէ պիր վէլվէլէ տիր զօրտու , վէ Բուս ալճըլարընլա գազազլար
թէքէլէրտէն քիւրէք ասքէրինի չիյնէյիպ կէչտիլէրվէ քէրվանըն իչինէ

կիրտիւնք : Արթըգ պու մէնզարէ թարիֆ օլունուր չէյ տէյիլ տիր . պու գատար պին արապալարըն իչինտէն գըրդ էլլի պին պէտպալաթ , գորգուլարընտան հայ-գըրարագ տաղարա տողոու գաչարար իսէ նմար օլուր : Էնքսէրիսի իրթէսի կիւնէրի մէգքիւր տաղարտա սօուգտան վէ աճլըգտան էօլտիւլէր :

Արապալարըն իւղէրինտէ 322 գատըն վէ 43 չօճուգ գըլըճտան կէչիրիտիւլէր : Միրալայ Բանիուլթին քէնտի ռաքօրթօսընտա պու վագաա իւղէրինէ պէ-հանը թէէսիւֆ իտէր , վէ հաղմա իչիւն քէնտի գօլունուն արդասընտան կէլէն Պուլկարարըն իթհամ իլլէր : Հէր նասըլսա Բուսլար , հէր ռաքօրթօլարընտա պու պինլէրճէ պիչարէլէրին գաթլ ու թէլէֆ օլմալարը , վէ քէրվանլարը պասը-տողտա տաղարա գաչարագ օրատա էօլմէլէրի մէսուլիյէթինտէն վէ գապահա-թընտան հագալարընը սընըրմահա չալըչընօրլար :

Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ Յունվար 20տէ Հասքէօյտէն չու թէլէկրաֆը քէչիտէ իթտի . « Պինլէրճէ գատըն վէ չօճուգլար , Վահէ պիր գօրգուեա թուլուլարագ էթրաֆ տաղարա գաչմը , վէ էքմէք վէ սըղընաճագ եէրլէրի օլմատըղըղը հալ-տէ օրատա գալմըչլար տըր : Պիւթիւն պու տէհչէթամիղ վագաալարըն սէրի սէ-պէպի Սիւլէյման բաշա տըր . զիրա բաշաի մուսաիլէյհ , կէօյա պիզիմ ասքէր-լէր վահչիլէք վէ գալիւլիլէք իթմէքտէ տիրլէր տէյու շայեալէր չըղարըպ էհալիի գօրգուլմուչ տուր : Պու պիչարէ գատընլարա չօճուգլար , գար գարը մէգ-քիւր տաղարտա չիւբհէսիղ օլարագ էօլէճէքլէր տիր : »

Ճէնէրալ Սգօպէլէֆ Սիւլէյման բաշայը իթհամ իտիյօր . Կրան տիւք Նիւ-գօլա պու շայանը թէէսիւֆ վագատէն բէք մուգտարըպ օլարագ , Յունվար 21 թարիիլլէ եազտըղը պիր թէլէկրաֆտա միրալայ Բանիուլթին կիպի գապա-հաթը Պուլկարարա աթֆ իտիեօր : Իչպու թէլէկրաֆտա Կրան տիւք , մուհա-րէպէյի հիքեսայէ իթտիքտէն սօնրա չու ֆըղրայը տա իլավէ իտիեօր . « Հայըֆ քի , գաֆիլէլին արգասընտան պինլէրճէ Միւսլիմանլար պուլունուպ , Սիւլէյ-ման բաշա պունլարը Ֆիլիպէտէն վէ հէվալիսինտէն եօլա չըղարթմըչ իտի : Պու պիչարէլէր , մուհարէպէյի մէգքիւրէնին իպթիտասընտան տէհչէթէ կիրիֆթար օլարագ էօթէյէ պէրիյէ տաղըլմըչլար , վէ չօլուգ չօճուգլարըն արապալարըն իւղէրինտէ պրագմըչլար տըր :

« Էննաի մուհարէպիտէ Պուլկարար չօճուգլարը գապթ իտուպ , ֆիրարի-լէրին տէ բըրթըլարընը հաղմա իթմէքտէ իտիլէր : Ասքէրիմիղ մէգքիւր մասում-լարը թահթը հըմայէլէրինէ ալարագ , Պուլկարարըն նէհպ ու դարէթինէ տէ խիթամ վիրտիրմիլլէր տիր : Աթֆալը մէգքիւրէյի վալիտէլէրինէ իատէ իթմէք իչիւն թէտապիր իթթիխագ օլունուպ , վալիտէլէրի տէ սօնրատան պիր պիրի արտը սըրա կէլիլլէր տիր : Պու պիչարէ Միւսլիմանլարըն հալ ու վագիյէթի բէք շայեանը թէէսիւֆ տիւր :

« Պունլար , Սիւլէյման բաշա թէրաֆընտան վիրիլէն էմըլէրտէն տօլայը վէ կիրիֆթար օլտուգլարը պէօյիւք գօրգուտան նաշի հէր թէրաֆա գաչընօրլար , խանէլէրինի հըղընօրլար , վէ ֆամիլէալարըլա բըրթըլարընը ալըպ կիտէեօր-լար իսէ տէ , օնլարը տա եօլտա դայպ իտիյօրլար : Պու պիչարէլէրին էօլումէ-րի մուհագգադ տըր . լաքին էկէր եէրլէրինտէ գալսալար իտի , պիզիմ հիւքիւ-մէթը ասքէրիյէմիղին թահթը հըմայէսինտէ քէմալը իսթիրահաթ վէ ասայիլլէ հաշարար իտի :

« Բէք թէէսիւֆ իտիլիլ քի , նայիլ օլտէղուսիւ-գ օ բարլագ բարլագ մու-

վաթիսագլխէիցն անդամներնսն պէտքէ վաճառէր զուսուրէ Գէլիեօր . պուն-
լար հիշ խաթրումսն կէշմէզ իտի . շիւտի տէ պէտքիւք կիւնիւքնէ Էօնիւնի աւ-
լապիւրի ետիստ խաթիֆիւտէպիւրիմ :

Պու վաճառայի միւլէլիմէտէն սօնրա հիծրէթ քէրօննարը տայիմա Բուսիա
ասքէր գօղարդնա թէսատիւֆ իտուպ , ճէնէրալ Սթրաւգօֆ սիվարիլէրինսն հէր
կիւն պիր գաշ թագրո՛ ֆիրաթիլէրէ լասթ կէլաթիլէրի մալիւմ տիւր : Հէլէ քի ,
Յունվար 19րնճը կիւնքի մէնդարիլէր սօնրատան ֆուգուա կէլիւտի վէ մուսաի-
լէյհ ճէնէրալ Սթրաւգօֆուն Լիւլէ-Պուրկազընտա թէսատիւֆ իթալի 200.000
մուհաճիր իշիւն գօլայ պիր թէտպիր պուլուպ իծրն իլլէտի , քի իշպու թա-
րիթիմիգտէ թիվայէթ օլունմուշ տուր :

Լաքին էլէմ ու հիւզն պունուկա ապիթմէտի : Տէրօտաւէթէ էն սօն
միւլաւէլէթ իտէն թրէնլէրտէ վէ քէրվանլարտա բէք չօդ խապթա պուլունուպ
պունլարն տահա զիյաւտէ ուղագ եօլարտան կէլաթիլէրի վէ քէնտիլէրինսն էվ-
վէ կէլէպէր եօլարը վէ մէմէքէթիլէրի էվլէնէ խարապ իթմիշ օլտուգլարը ի-
շիւն , պու սօնրաքիլէր տահա զիաւտէ մուգտարրապ վէ միւթլէզզի օլմուշար ի-
տի : Ելիասըլ պունլար մուհաճիր գաֆիլէսի օլմուշար , ճան չէքիշէնլէր քէրվա-
նը իտի : Տէմիր եօլ սթասիօնլարնտա վէ մուհաճիրլէրին կէլաթիլէրի եօլ պաշ-
լարնտա էյրէթի խասթաֆանէլէր եարըլլապ , թրէն կէլաթիլէրտէ ճաղլար էօլիւ-
լէրտէն այրըլլապ : մէզքիւր պարագալարա կէօթիւրիւլիւր վէ տէրագապ թէ-
տալի օլունուրլար իտի : Պազը գատընլար վէ չօնուգլար , աճըգտան օ գատար
զաթըֆլանմը վէ տէրմանլարը քէսիւմիշ իտի քի , պիր գաշըգ չօրպա աղըզա-
րընա Կօնուկունճա Լօլիւեօրլար իտի :

Պունլարա իանէ իթմէյէ կէլմիշ օլան պազը Եւրօբալլարըն պու եիւրէք
տահանմաղ մէնդարէլի կէօրիւպ պայըլմը օլտուգլարը կէօրիւլիւշ տիւր :

ԽՐԻՍՐԻՑԱՆ ԳԸՐԿԸՆԼԱՐԸ

Մէրիճ վէ Թունճա վատիլէրինտէ մուհարէպէնին մէտայիպի էն զիեատէ
Միւսլիման էհալլիյէ սօգանըպ , չիւնքի պունլար չօլագլըզա թէվաթուր իտիւ-
միշ օլան պիր գօրգու սէպէպինտէն , վաթան վէ միւլէքէթիլէրինտէն այրըլլապ
տաղարա տիւշմիւշլէր իտի : Պուրատա ազ զըրկըն վէ գըթալ վուգու պուլտու :
Խրիսթիյանլարն տա սալթ խանէլէրի եանտը վէ էմլաքիլէրի դայալ օլտու : Լա-
քին Թունճա իլէ Գարատէնիզ արասընտա վէ խուսուսիլլէ Իսլիմեա իլէ Պուր-
կազ արասընտա Խրիսթիյանլար գըրըլլապ , պէշ ալթը պին գատարը գաթի ու
թէլէֆ օլունմուշ տուր :

Պու թէրաֆաա էքէյիճէ Միւսլիման Արնաուտ իսքեան իտուպ , պունլար
տայիմա մէմէքէթին տէհշէթի օլմուշար տըր . մուհարէպէ մէպէպիլլէ պիր խայ-
լի պաշը պօզուզա Չէրքէսլէր տախի պու Արնաուտլարա պիրլէշիպ , պուն-
լար Սումանը օրտուաւունն արգասընտան կէլէրէք Խրիսթիան էհալլիյէ իթմէ-
տիլէրի խապատէթ գալմամը տըր : Մէրգուլմ Չէրքէսլէր մալիւմօլտուգու վէշ
իլէ 1878 թէնէսի Յունվարնտա Գալիպոս գարիլէսի իւզէրինէ հիւճուլմ չէտուպ ,

էքսէրիսի Բուժ օլարադ 500 գատար էհալիյի թէլէֆ վէ գարիյէյի տախի պիւս պիւթիւն խարապ իյլէտ'լէր : Պու տէհչէթլի ֆաճիա էվորթատա էօյլէ պիւ հէ- եւճան հուսուլէ կէթիբտի քի , Պապը Ալի միւթէճասըրլարը թէէտիպ իթմէյէ մանէն մէճպուր օլարադ , Գավարնայա 2 թապուր Մըսըր ասքէրի կէճնտէրտի վէ 55 Ձէրքէս թութուլուպ ասըլտը :

Պին սէքիզ երեզ եէթմիշ սէքիզ սէնէսի Յունվար այընըն իսլթիտասընտա պիւթիւն Օսմանլը օրտուսու րիճաթ իտուպ , Բուսլար տախի Վարնա , Բազկը- րատ վէ Օսման բազարընա տօղրու երիւրիւտիւքլէրի իչիւն , պիւթիւն պու հայ- տուտլարը չիյնէյուպ , Պուրկազ հէվալիսինէ գատար սիւրմիւշ օլմաղլա , մահա- լը միգըբու խրիսթիան էհալիսի տախի հէնուզ Գավարնա վազաաի մուէլլիմէ- սինի ունութմամըշ օլմաղլըն , բէք գօրգմայա պաշլատը : Պու հալտէ Միւսլիման- լարըն հիճրէթիսին սէպէպի Սիւլէյման բաշա օլտուղու կիպի , էօյլէ տէ Խրիս- թիանլարըն գաթլ ու թէլէֆ իտիլմէլէրինէ տէ սէպէպ վէ պիւթիւն վաթանընըն ֆէլաքէթ ու մուսիպէթինէ մէսոուլ եինէ բաշաի միւշարիլէյի տիր :

Օլ հէնկեամտէ Իսլիմնա շէրի տախի բէք տէհչէթլի պիւ մէնզարէ իչին- տէ պուլուսուպ , Պուրկար գատըն վէ չօլուզ չօճուզլարընըն տէրէճէյի նիհա- եէտէ սէֆալէթլիլինտէն մատա , հապսիսանէլէր գապահաթսըզ Պուրկարլար իլէ տօլմուշ , վէ հէր կիւն պիւ խայլի Պուրկարլար պիւս իսթինթազ ասըլմագ- տա պուլուսմուշ տուր : Պու գըբազլըզլարա ճիւրաթ իտէնլէր , էվլէլա Սիւլէյ- ման բաշա , վէ սօնրա սնըն եէրինէ կէշէն Իսլիմնա տիվանը հարպ րէյիսի Սա- տըզ պէյ օլմուշ տուր :

Հաթթա պու ֆէնալըզլարըն մէնի իչին Պուրկար մէթրօպօլիտի Սէրաֆէն էֆէնտի թէրաֆընտան միւմաիլէյի Սատըզ պէյէ րէճա օլունաուղու կիւն , եա- նի Յունվար 12տէ , տէվլէթ խըտմէթլէրինտէ իսթիարլանմըշ օլան վէ սօն գէ- մանլէրտէ Օսմանլը ասքէրի իչիւն քիւլլիյէթլի ագճէ վէրմիւշ , վէ հալա տէվլէթ- տէն բարալարընը ալմամըշ պուլուսան շէրին 24 գատար Պուրկար միւթէպէ- րանը պիթթէվիֆ հապա օլունմուշ , վէ իւշ կիւն գալտըգտան սօնրա , այագ- լարընտան վէ էլլէրինտէն չիֆթ չիֆթ զինճիւրէ պաղլանարադ Սթանպօլա կէօ- թիւրիւմիւշ տիր :

Մահպուսիյնի մէրգումէ Յունվար 18տէ Տէրսաստէթէ միւվասէլէթ իտիպ , Մէհթէրիսանէյէ աթըլմըշ վէ չօղլարը օրատա խապթա օլմուշ տուր : Պուրկար էքզարքօսը ժօզէֆ էֆէնտի սէպիլլէրինին թախիյէսի իչիւն Սատրաղամա չօգ րիճա իթմիւշ վէ սատրաղամ էտէճի բաշա տախի վատ պուեուրմուշ տուր : Լա- քին պիւթիւն պիւթիւնէ սալը վէրէճէք եէրտէ Պօլույա նէֆի իթմիւշլէր տիր :

Հասըրը Բուսլար Յունվար 16տա Իսլիմնայէ կէլինճէեք գատար , էվլէլա Միւսլիմանլար , վէ անլէրին տիւշարը խէվֆ ու տէհչէթ օլմալարընտան սօնրա տախի պաշը պօղուզլար , մահալլի Օսմանլը հիւքիւմէթլէրինտէն թէշվիզ օլու- նարադ , պի բէրվա քէնտի վահշիլքլէրինի իճրա իթտիլէր : Շէօյլէ քի , նիչէ նարադ , պի բէրվա քէնտի վահշիլքլէրինէ հիւճումլէ եագտըլար , երգտըլար , էհա- չէհր , գասապա վէ քէօյլէր իւզէրինէ հիւճումլէ եագտըլար , երգտըլար , էհա- լիսինի գաթլ վէ էսիւր իթտիլէր վէ նիչէ կէնճ գըզլարըն վէ գատընլարըն ըրզ- լարընա կէչտիլէր , նիչէլէրի աթէշ իչլիտէ եագտըլար , վէ հէր նէ գատար պու- չէյլէր Օսմանլը մէճլիսի միւսուսանընտա խրիսթիան ազալարը թէրաֆընտան խա- պէր վէրլտի իսէ տէ , պու ճիւմլէ իլէ տախի միւթէճասըրլարը եինէ ճէգասըզ պրազըլար : Պու վազաալար , Տէրսաստէթ Ինկիլիզ սէֆիւրի Մ. Լէեըրտ թէրաֆըն-

տան տէվլէթինէ կէօնտէրիւպ , Մալի Գիթապտա միւնտէրիճ օլան իք՝ գըթա թէլէկրաֆինամէ վէ պաղը Էւրօրա զաղէթալարըյա տախի մուսաուտագ տըր :

Սօն պիր վագաայի միւթէնսիւֆէ տահա նալլ ու հիքեայէ իտլիմ՝ քի տիկէրլէրին քեսֆֆէսինի պասթըմըչ տըր : Վիզէ գասապասը հէվալիսինտէ Այ Եօրկի նամը իլէ պիր գարիյէ պուլունուպ , պունուն 800 նուֆուս գատար է-հալիսի պիր մաղարա տէրունինտէ սըղընմըչ իքէն , Ձէրքէս վահշիլէրի պու մա-ղարանըն իւզէրինտէն պիր տէլիք աչըպ , օրատան իչէրիյէ մաշալալար աթտը-լար վէ տիւմանլա պիչարէլէրի պօղտուլար :

Պու գըթալլէրտէն եագայը գուրթարապիլլէն Խրիսթիյանլար Սթանպօլա ճան աթըպ , պունլարտան էքսլրիսի Բում օլմաղլա , Ֆէնչի վէ ձիպալի վէ Գա-լաթա ճիվարլարընտա վէ Պէյօղլունտա Բում՝ քիլիսէլէրինտէ վէ Թաթավլատա վէ Ատալարտա պուլունան մանասթըրլարտա վէ Պօղազ իչինին էքսէր գարիյէ-լէրինտէ իսքեան օլունտուլար : Պունլար պիր կիւն էվվէլ խայլիճէ սէրվէթ սա-հիպի իքէն , կիրիֆթար օլտուգլարը մէզալիմ վէ իթիսաֆաթ եիւզիւնտէն տէրէ-ճէլի նիհայէ սէֆալէթէ տիւշար օլարագ , չըրը չըպլագ վէ աճ վէ սօուգտան տիթրէյուպ քիմիսի անասընը պապասընը , քիմիսի էվլատընը , վէ քիմիսի տա-խի անպապընը աղլամագտա իտի :

Յունվար 20ինճի բաղար կիւնիւ պիր եէլքէն կէմիսի Պուրկապտան 200 գատար պու պէտպախթ մուհաճիրլէրտէն կէթիրիպ Արնաուտ քէօյլէն , չըգար-տը : Բում բիսգօպօսը վէ գէնկին ֆամիլեալար մէրգում պիչարէլէրի գապուլ իտուպ , իսքեան իթտիլէր վէ իհթիյաճաթը էվվէլիլէրինի թիտարիք իյէտիլէր :

Պու մուհաճիրլէրին իչինտէ կէնճ պիր Պուրկար գատընը պուլունուպ , եանընտա տա քիւշիւք քիւշիւք տէօրթ նէֆէր մասումը վար իտի : Պու գատըն Գարնապաթըր օլուպ , ֆագաթ Պուրկազա նասըլ կէլտիլինի պիլմէմիքտէ իտի . անճագ շու գատարընը խաթըրլահօր իտի քի , չաբուլընըր գօճասընը Գարնա-պաթտա գաթլ ու թէլէֆ իթմիլլէր իտի : Խիսթիյաճա պ'ր ատաւըն էթրաֆըն-տա տախի ալթը չօճուգ կէօրիւնիւպ , պունլարըն իւշիւ քէնտիսինին վէ իւշիւ տէ գարտաչընըն իմիլ , գարտաչը Գարնապաթտա բարազ պուլունուպ , եազ-մաճըլար մէրգումը եօլտա էօլտիւրմիւշլէր իտի : Էլ հասըլ պու մուհաճիրլէրին տէհշիթլի սէրկիւզէշիլէրի ատէմէ պիր ֆէնալըգ վի խիլէճանը գալպ կէթիրի-եօր : Պուրկազ գազասը մուհաճիրլէրի տէ քայիթախթըն տիկէր մահալլէրլինտէ եէրլէշտիրիլուպ , պունլարըն տա հալի բէք ֆէնա իտի : Մալլարընը քեսմիլէն զայպ իթմիլ օլտուգլարը կիպի , հէր խանէտէն տէ իքիլէր իւշէր քիլի գաթլ իտիլմիլ օլմաղլա , հէքսի գան աղլամագտա իտի : Պու մուհաճիրլէրին իչինտէ 150 գատար չօճուգ պուլունուպ , պունլարըն անալարը վէ պապալարը զայպ օլմուշ իտի :

Պու պիչարէլէրտէն ազ սօնրա , պունլարըն ճէլլատլարը օլան Ձէրքէպէր տախի Տէրսաատէթէ միւվասէլէթ իտուպ , օրատա չալտըգլարը հայլանաթտան մաատա , գաբըպ գաչըրտըգլարը գարըլարլա չօճուգլարը տա սաթտըլար . էվ-վէթ 1878 սէնէսինտէ տիւէլը մուհազպամա սիւֆէրասըյա Էւրօթալըլարըն կի-օ-գիւ էօնիւնտէ պու ինսան ախգուրիթասը վուգու պուլմաղլա , մէճլիսի Մէպու-սանտա ելինէ Խրիսթիան ազալար թէրաֆընտան խապէր վէրլտի լսէ տէ , հիլ պիր ֆայիտէ իթմէտի :

Իշպու տէհշէթլի մուհարէպէ միւնասէպէթիլլէ գուհուրա կիլէն օլ հիճրէ-

Թը իսլամիյէ , օ պինէրճէ էօլիւմէր , շու խրիսթիան գըթալլէրի , մէյտանը մուհարէպէէրէ ճիվար օլան մահալլէրին թախրիպի , օ սէրաբա մախսուօի եանկընլար . վէ նիհանէթ օ պաշը պօղուգլարըն թախրիպաթը , ուզուն միւտտէթ իչին Թիւրքիանըն էն մահսուլտար էեալէթլէրինի խարապիյէթէ տիւշար իթմիշլէր տիր . չէօյլէ քի , պու մուհարէպէէ պիր տէհչէթ վէ ինսաֆսըզլըգ սուրէթինի վիրմէք իչին Թիւրքլէր , Պուլկարլար , Ձերքէսլէր , Գազազլար մուհարէպէէր իճրա օլունան մահալլէրտէ , մէսէլա Բլէմլատա , Շիպգատա վէ դայրիհիւմ վէ դայրիհիւմ , նէ քէօյ վէ նէ տախի ահալլինին իզ վէ էօէրի պիլէ գալմամը տրը : Պու մահսուլտար օվալար պինէրճէ հայվան վէ ինսան քէմիքլէրիլլէ տօլմուշ վէ կէօզիւն սէչէպիլտիլի ուզագ մահալլէրէ գատար թօթրագ ալթ իւսթ օլմուշ տուր . զանն իտէրաին քի ճանապարհար օրատան կէչիպ եէրի զիյր ու զէպէր իթմիշլէր տիր : Ասքէրլէրին չար չաբուգ կէչտիքլէրի մահալլէրտէ պիլէ , զանն իտիւսին քէօյլէր եանմը խարապ օլմուշ տուր :

Իւշ ելզ էլլի քէօյտին գիատէ վէ սէքիզ չէհիլ խարապ վէ մահվ օլուպ , 30,000 նուֆուս ինսան տախի գուրպան կիթմիշ տիր :

Իշթէ պու թարիֆտէն մուհարէպէյի մէզքիւրէտէ նէ մըգտար դայաթ վէ թէլէֆաթ օլտուղու անյաշըլըր : Պալգանլարըն էօթէսինտէ Բուսլարըն էսիր թուրտուգլարը Ձերքէսլէրտէ եիւզլէրճէ ալթուն , միւճէվէր , կիրանպահա էշեա վէ սայիրի պուլունմուշ տուր : Մուհարէպէնին սօն վագթլարընտա Բուսլար նէ պաշը պօղուգլարա , նէ Ձերքէսլէրէ աման վիրմէմէք իւզրէ էմր ալմըշլար տրը :

Պու էմր նօգթասը նօգթասընա իճրա օլունմուշ տուր : Էն զիատէ մուհասպ օլուպ պիւթիւն պիւթիւնէ խարապ օլան չէհիրլէր թաթար-բազարճըլը , էսքի Զաղրա , Գօլօֆէր , Գըզանլըգ , Գարլօվա , Բլէմլա , Լօվաշ վէ Ձըրբան չէհիրլէրի տիր :

Մալիւմ օլտուղու վէչհ իլէ գըսմը ազէմի Իսլամ օլարագ մուհաճիրլէր կէլիպ Սթանպօլա երզըլտըզլարընտա , պունլարըն կէրէք եօլլարտա վէ կէրէք չէհիրը մէզքիւրտէ աճըլպտան վէ սօուգտան չէքտիքլէրի զարուրէթ վէ սէֆալէթ եիւզիւնտէն իչլէրինէ պէօյիւճէք պիր տէ թիֆօ խասթալըլը զուհուր իտէրէք , հէր նէ գատար իանէ ճէմիյէթլէրի թէրաֆընտան թայիչլէրինէ վէ թէտալիլէրինէ ինսանիյէթ նամընա օլարագ տիգգաթ օլունմուշ վէ թէտարիք իտլիմիշ իսէ տէ , եիւն քիւլլէյէթլէ վէֆիյաթ վուզու պուլմուշ տուր :

ԱՄԷԼԻՅԱԹԸ ՊԱՀՐԻՑԵ

ՕՍՄԱՆԼԸ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸՆԸՆ ԻՃՐԱ ԻԹՏԻԿԻ ՃԻԻԶԻ ԽԸՏՄԵԹ
ՄՈՒՃԻՊԻ ԻՍԹԻՂԱՊ ՕԼՈՒՐ

Թէչէպպիւս իթտիկիմիդ իշպու Շարգ մուհարէպէսի թարիխինի իքմալ իթմէք իւզրէ , չիմտիյէ գատար նազլ ու պէեան իթմիշ օլմատըղըմը տէնիզ մուհարէպէլէրինին պաշլըճա վազաւարընը մուխթասարէն պասթ ու պէեանընա միւպատէրէթ իտէճէյիզ տիր :

Մուխասէմաթա պաշլատըղը զէման քէշֆ օլունտուղու վէչիլէ , ամէլի-յաթը պահրիյէնին , մուհարէպէնին ահվալը ումուլիյէսի իւզէրինէ պէօյիւք պիր թէէսիրի օլմահաճագտը . լաքին Թիւրքլէրին պահրէն մալիք օլտուզլարը թէ-ֆէվվիւպի ազիմտէն տէ պու տէրէճէ ազ իսթիֆատէ իթմէլէրի ճիւմէյի հայրէթ ու իսթիղրապտա պրագտը : Օսմանլը տօնանմասը Գարատէնիլին սահիպի մուխ-լագը օլտուղու ճիհէթլէ , իպթիտայի էմրտէ պունուն պէօյիւք պիր մուալէ-նէթ վէ միւզահէրէթի օլաճաղը իւմիտ օլունմագտա իքէն , պու իւմիտ բէք չապուզ պօշա չըդտը : Պու սէֆինէլէր , միլեօնլար կուլթմուշ օլտուզլարը հալ-տէ վէ պու միլեօնլար պաշգա պիր եէրէ սարֆ օլունուր իսէ տահա գիւստէ միւֆիտ օլաճագ իքէն , նէ Թունայը մուհաֆագա իտէպիլտիլէր , վէ նէ տախի Գարատէնիլտէ պիր կարարըզ կէօսթէրտիլէր : Նէ Օտէսայա վէ նէ Նիպօլայէ-ֆէ գարշը հիշ պիր թէհտիտաթտէ պուլունմատըլար : Սէվաթաքօլուն կալընըզ աշըղընտան կէշտիլէր , վէ մուհարէպէնին թա սօնունտա , միւթարէքէ իւզէ-րինէ միւզաքէրէ ճէրեան իթտիկի էսնատէ , Գըրըմըն աշըզ չէհիլէրի իւզէրինէ մուխասէմաթա պաշլատըլար . պունուն իսէ քեարը օլմատըգտան պաշգա թէհ-լիքէսի տէ օլապիլիթ իտի : Եկէր պու Պսմանլը սէֆինէլէրի պիր խըսմէթ իյֆա իթտիլէր իսէ , օ տա շու օլմուշ տուր քի , պիհուտէ եէրէ Սօխումա սէվզ օ-լունան օրտուեա մուալէնէթ իթմիշլէր տիր : Պիր տէ սօնունա գատար Պա-թում մէվզիի մուհիմմինի մուհաֆագա իթմիշլէր տիր քի , Բուսլար բէք չօզ չալըշտըլար իսէ տէ ալամատըլար :

Լաքին պու իքի սէմէրէտէն պաշգա , Թիւրքիանըն հարպ տօնանմասը 19 զըրհլըտան վէ եիւզ գատար սէֆայինի սայիրէտէն իպարէթ պուլունտուղու հալտէ , հիշ պիր ֆայիտէի հագիգիյէսի օլմամըշ վէ հիշ պիր շէրէֆ գաղանա-մամըշ տըր . էօթէտէ Բուսիանըն պահրիյէսի իսէ բէք աշաղա պիր հալտէ պու-լունուպ հէր տազիզա մուխաթարա վէ միւշքիլաթա օղրամասը մուհագգազ օլտուղու հալտէ , բէք չօզ շէրէֆ վէ նամուս գաղանմըշ տըր :

Շէօյլէ քի , Բուսլարըն թօրթիլ վաքօրլարը վէ սանտալլարը Մայիս 26 տա

վէ Յունիս 20 վէ 23տէ պիր խայլի բարլազ բարլազ իշէր կէօրէրէք , Թունա նէհրի իւզէրինտէ պէօյիւք շէրէֆ գազանտըլար , վէ բէք տէհէթլի զանն օլու նան տօնանմաի Հիւսանեունու հիշ պիր շէյէ եարամանեաճազ պիր հալէ գօյտու լար : Տուպասօֆ , Շէսթաֆօֆ , Նօվիգօֆ վէ սայիր կէնճ զապիթանը պահրի յէնին իպրազ իշէտիքէրի գահրամանըզլար վազթ ու մահալինտէ նազլ ու հիքեայէ խիլմիշ օլմաղլա , էլպէթաէ ունուտուլմուշ տէյիլ տիր :

Իբի Օսմանլը զըրհլըսը բաթլատը վէ պաթտը , վէ պունտան մաատա Բուս լար Նիկպօլուտա իբի զըրհլը ալտըլար վէ թամիր իթտիքտէն սօնրա Նիգօֆօլի վէ Զէլֆօլի թէսմիյէ իտէրէք քէնտիլէրի գուլանտըլար : Սամանլը տօնանմասը նըն տիկլը սէֆինէլէրի տախի Բուս թօրթիլ վաքօրլարընըն վէ սանտալլարընըն ճէսարէթ վէ քիւսթախլըղընտան բէք ֆէնա գօրգարազ Սիլիսթրէ , Բուսնուզ վէ Վիսինէ սըղընտըլար վէ արթըզ մէվազիյի միւսթանիթէմի մէգքիւրէնի թօք մէնզիլինտէն տիշարը չըգմաղա ճէսարէթ իթմէտիլէր : Հէլէ Բուս օրտուսու թու նայը կէչտիքաէն սօնրա ուֆազ Բուս տօնանմասընըն աշվալի պիւթիւն պիւթիւնէ էմնիկէթ ալթընա կիրտի վէ իմբէրաթօրոււն մախտուլէրինտէն կրան տիւք Ալէքսիս Յունիս այը իշինտէ կէլտի մէգքիւր ֆիլօեա գօմանտան օլտու :

Գարատէնիգաէ Օսմանլը տօնանմասը Թունա իւզէրինտէքի Սամանլը իլօսընտան զիտաէ ֆախտէլի օլտու , լաքին եինէ բէք բարլազ պիր իշ կէօրմէտի : Պու տօնանմա թիւրքիսանըն Էրօքա վէ Ասիա գըթալէրի արասընտա մուխապէրաթը պիր սուրէթի մուսթաղամէտէ պուլունտուրտու , վէ պու իքի գըթալըրըն արասընտա աքէր իլէ մուհիմմաթը հարպիյէնին նազլինէ մէտարը քիւլլի լտու : Իշպու նազլիյաթ իշին խուսուսի ուֆազ ֆիլօլար թէշքիլ օլունուպ , պուլլար , զըրհլըլարըն թահթը հըմայէսինտէ Գարատէնիգաէ սուրէթը մուսթաղամէտէ աք մէալիւս իտէրէք իտի :

Մէգքիւր տօնանմանըն հալը թաարուզիսի հէման հիշ նէվինտէն պիր շէյ օլտու : Հօպարթ բաշանըն ճէսարէթ վէ շէնաթը չօգ սէօյլէնիթօր խի , հաթթա քէնպիսի տէ իլանը հարպտան իքի կիւն սօնրա , Բուսիա իմբէրաթօրոււն եազըղը պուլունան Հիվատիատա թաամ իթմէյի վէ Օտէսայը քիւլէ շէվէթմէյի էօյիւմիւշ իտի : Իմտի պագընըզ չիմտի տօնանմաի մէգքիւրոււն ալէլիաթը ֆիլիլիյէսի նէտէն իպարէթ գալտը :

Անատօլու ճիհէթի մուհարէպէսինի հիքեայէ իթտիկիմիզ սըրստա զիքր ու պէեան օլունտուղու վէչէլէ , 1877 սէնէսի Ապրիլինին 26 վէ 27սինտէ պիր զըրհլը տօնանմա Գալգասիա հուտուտու իւզէրինտէ քեային Սէն-Նիգօլս գալէսինի թօքա թութու , Մայիս Յաէ Բօթի իւզէրինէ աթէշ իթմէյէ պաշլատը , Մայիս 12տէ կուտաութի գարիյէսինի թօքա թութուգտան սօնրա պին նէֆէր գատար Զէրքէսի օրտեա չըգարտը , 13տէ Զամչարալը թօքա թութու վէ 17տէ Սիսու գալէսինի աթէշէ վիրիպ խարապ իթտի :

Պատէհու քէնտիսինին թէշվիզ ու թահրիք իթմիշ օլտուղու Ապազէր իսեանընը վէ Ֆազըլ բաշանըն օրտուտընը մուհաֆազա վէ վիգայէ իթմէք իւզրէ Ապազէք սէվաշիլինտէ վուգու պուլան ալէլիաթը հարպիյէնէ իշիթրաք իթիքտէն սօնրա , Օգօստօս նիհանէթինտէ սէվաշիլի մէգքիւրէտէն հարէքէթ լիտի :

Յուլիս 11տէ պէշ զըրհլտան իպարէթ օլան տիկէր պիր ֆիլօ պիր խայլի կիւնտէն պէրու Գրըմ սէվաշիլինտէ Եօքաթօրիա (Նիօղլէվէ) աշղընտա պուլունմազէտա իքէն , շէհրը մէգքիւրէ ալթմըշ գոմապաշա աթտը վէ ֆազաթ հիշ

պիր մազարարաթը տօգունմատը վէ քիմէնին թէլէֆինի մուհիպ օլմատը . անճագ պու տօնանմա Սուգ լիմանընտա թուգ եիւքլէնմէքտէ օլան պիր Բուս կօլէթա-
տընը զապթ իթտի : Նոյեմբեր 2տէ պիր թագըմ զըրհլըլար պիր թիւճճար կէմի-
սինի գօվալտարադ Էօրաթօրիա շէհրի բիշկեահընտա կէօրիւնտիւլէր վէ սէքիւ
թօթ էնտալթ իթտիլէր : Պու վազըթտան Յունվար սյընա գատար արթըգ Օս-
մանլը տօնանմասը իւզէրինէ հիշ պիր շէյ սէօյլէնմէտի :

Պապը Ալի Մայիս 3տէ տիւէլը էճնէպիյէ սիւֆէրասընա րէսմի պիր նօթա
իրսալ իտէրէք , պունտա , Գարատէնիզտէ պիւթիւն Բուսիա սէվահլիլինի , եանի
Ասիա սէվահլիլի իւզէրինտէ քեային ճօրօ սու նամ նէհր իլէ Թիւրքիանըն Էլօ-
բա զըթասընտա Թունանըն աղզընտա Քիլիա նամ մահալ արասընտա օլան գը-
թայը Մայիս 5տէն իթիպարէն ապլօգա հալինէ վազ իթտիկինի պիւլտիրտի :

Պու ապլօգա նիզամսըզ պիր շէյ օլտու , վէ Բուս զազէթալարը մուհարէ-
պէնին սօմունա գատար ալէյհինտէ բրօթէսթօ իթմէքտէն ֆարիզ օլմատըլար :
Պունունլա պէրապէր մէզքիւր էմր վէ գարսր տախի իճրասըզ գալտը :

Ճիլ հագիգա մատէմ քի պազըսը կէօզ գաբամազլա , պազըսը ինիալ իլէ ,
պազըսը միւսաատէի մախսուսէ իլէ , վէ պազըսը տախի միւճէրէտ թէվլիֆ-
լէրի նիզամսըզ օլուր տէյու Ղանայիմի Պահրիյէ տիվանը գարարըյլա խայլիճէ
կէմինին կէլմէսինէ միւսաատէ օլունմագտա իտի , Պապը Ալինին հիշ հագգը եօզ
իտի քի , թութուլան կէմիլէրին մէսուպ օլտուգլարը սէֆարէթլէր , քէնտի
թէպաալարը իշիւն տախի ալին միւսաատէլի մուամէլէ օլունմասընը թալէպ
իթմէքտի իտիլէր : Իթալեա վէ Եունանիսթան սէֆիրլէրի զաթիէն պէեան իթ-
տիլէր քի , քէնտի կէմիլէրինին մահքիւմ օլմասընա րազի օլմագլար վէ պունուն
իւզէրինէ Պապը Ալի սէֆայինի մէզքիւրէյի գօյ վիրմէյէ մէճպուր օլտու :

Իշթէ պու սէպէպէ մէպնի Գարատէնիզտէ Բուս սէվահլիլինին ապլօգասը
խայալի պիր շէյ օլտու . զիրա Սամանլը տօնանմասը մէզքիւր լիմանլարը ֆիհ-
լէն ապլօգա իթմէտի , վէ Պապը Ալի տախի միւսաատէլի րիշվէթճիլ կի սէպէպին-
տէն նաչի , ապլօգա խաթթընըն արգասընտա թութուլան սէֆինէլէրէ գարը
պու նիզամը եիւրիւթմէնին իմքեանսըզ օլտուղունու անլատը :

ԸՌԻՍ ԳԱՐԱՂՈՒ ԿԷՄԻԼԵՐԻՆԻՆ ՇԷՃԱԱԹԼԱՐԸ . — ՎԷՍԹԱ ՆԱՄ ՍԵՖԻՆԵՆԻՆ
ՅԷԹՀԻ-ՊԻԻԼԵՆՏ ԱԼԷԹՀԻՆՏԷ ԻԹՏԻԿԻ ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ .

Բուսլարըն մշմուլին զայրը օլան տօնանմասը Յունիս 10տա թաարրուգա-
թա պաշլաեըպ , Սիւննէ ճիհլթինտէ պահրիյէ եիւզ պաշրը Բուշչին էսիր թու-
թուլտու : Յունիս 15տէ Վլադիպ Գիւնա վաբօր Օտէսատան հարէքէթ իտուպ ,
Թունանըն Քիլիա պօղազընտա պիր քէչֆ իճրա իթտի , վէ մէվլիի մէզքիւր
գուրպինտէ գուճա օթուրմուշ պիր Սամանլը կէմիսինին պաթտըղընը կէօրտիւք-
տէն սօնրա լիմանը մէզքիւրէ ալտէթ իթտի :

Յունիս 10տէ Կրէմ Գիւնա Գիւնա Գիւնա նամ վաբօր հարէքէթ իտուպ , Սի-
նապ լիմանընա տօղրու կիթտի : Եօլտա տէօրթ գըթա (սամանլը կօլէթասընա
րաթթ կէլիւզ գօվալատը վէ զապթ իթտի : Մէզքիւր վաբօրէն գօմանտանը պու

կօլէթալարն թայֆալարնը գարաեա չըգարրպ . կօլէթալարը տա պաթըրտը :

Օսմանլը հիւքիւմլիթի , օ վագլթա գատար զանն իտէր իտի քի , տօնանմա-
սը սայէսլնտէ պիւթիւն Գարատէնիդէ սահիպ իտի , վէ տււչաննը վարօրլարը
էնկիւնէրէ չըգմանեա ասլա ճէսարէթ իտէմլեքէքլէրտի . լաքին պալատէ զիքը
օլունան վագաայը իշլտինճէ , Բուս լիմանլարնտան չօգ ուզազլարա տիւչման
կիմլէրի կիտէպիլտիկինի անլաեարապ բէք Ֆլնասընա կէլտի , վէ Յունիս 26
թարիխիյէ տիւլը մուազամանա կէօնտէրտիկի պիր նօթատա Բուսիայը ինթամ
իթտի տէեւրէք քի , տիւչման սէֆինէլէրի պաթըրտըվը վագըրլ . թայֆալարը տա
պօղունօր . լաքին պու իթթիհամ հագիգաթը հալէ մուղայիր իտի :

Յունիս 19տա վլատմիր նամ սէֆինէ հարէքէթ իտուպ վարնայա գա-
տար իլէրիլէտի , վէ լիմանը մէգըիւրուն եիրմի միլ աչըղընտա 610 թօնէլաթօ-
լըգ Աււըն Պաշէ նամ պիր Օսմանլը կիմիսինի զօվալաեըպ , պու կէմի հէր նէ
գատար բուբա եէլքլն գաչմագտա իտի իսէ տէ , վլատմիր էօնիւնի քէստիրտի
վէ էսիր թութուռ : Մէգըիւր Ասլանը Պահրի Սթանպօլ իլէ Գիւսթէնճէ արա-
սընտա սուրէթը մուսթազամէտէ ամէտչիւտ իտուպ , մուհիմմաթը հարպիյէ թա-
չըմագտա վէ օն ալթը նէֆիթի թայիֆէսի պուլունմագտա իտի :

Յունիս 23տէ Գիւսթէնճէ գարչըսընտա բէք դարիպ պիր մուհարէպէի պահ-
րիյէ իճրա օլունտուռ . չէօյլէ քի , Բուսլարն հարպ սէֆինէսինէ իէպտիլ իթ-
միշ օլտուգլարը կէմիլէրտէն պուլունան վէթ- նամ 1800 թօնէլաթօլըգ սէֆի-
նէ 9 լիպրալըգ թօք վէ ալթը բուս հալման թօքու վէ թօրրիլէրլէ տօնաւորլըչ
օլտուղու հալտէ , Օսմանլը տօնանմասընտան 8000 թօնէլաթօլըգ Ֆէթհի Պիւ-
լէնտ նամ զըրհը գօրվէթէ գարչը պէշ սաաթ մուհարէպէ իթտի : Պու Օսման-
լը սէֆինէսինին եիրմի պէշ սանթիմլթրօ գալընլըղընտա զըրհը պուլունտուղու
հալտէ , էն լվլէլ մուհարէպէտէն պու կէմի բուկլրտան օլտուռ :

Վէսթա նամ Բուս կէմիսի , իքի հաֆթա իչինտէ թիւճար սէֆինէսի հալին-
տէն հարպ սէֆինէսի հալինէ վագ օլունտուգտան սօնրա , զօմանտանը , գա-
պիթլէրի վէ թայֆալարը թալիմ իթմէք վէ իլք տլֆա գուլլանրլաճապ օլունպ
աթէշ իթմէեէ մալսուս օլան մաքլնալարը թէճրիւպէ իթմէք վէ էհասըլ կէ-
միսին գուվվէթ վէ խասայիլի սայիրէսինի տէնէմէք իչիւն , ամիրալ Արգաս թէ-
րաֆընտան Բէրտէրէքլի ֆիլօսոֆնա իրսալ օլունտը : Պատէհու սէֆինէի մէգ-
քիւրէ Ստէսա լիմանընա ալտէթ իտուպ , օրատա քէօմիւր ալտըգտան սօնրա ,
Յունիս 22տէ թէքրար հարէքէթ իթտի վէ Բումէլի սէվահիլինի գարազօլ տօ-
լաչմաղա կիթտի :

Իթմէսի կիւն Գէօսթէնճէտէն 35 միլ մէսաֆէ աչըգտա վէսթա . Ֆէթհի
Պիւլէնտէ րասթ կէլիպ , պու Օսմանլը սէֆինէսի օ էսնատէ տօնանմաի շիւմա-
եունուն պիր ֆլօսու էօնիւնտէ պուլունմագտա իտի : Հէր նէ գատար պու 2
հարպ սէֆինէսինին գուվվիթի եէկտիկէրինէ հիշ միւսազի տէյիլ իտի իսէ տէ ,
գաբտան Պարանօֆ սալա թէրլտտիւտ կէօսթէրմէյուպ մուհարէպէեէ պաշլա-
տը : Մէրգուլ գաբտան կէմիսին Տալիտօֆ ուսուլինտէ օլան մաքլնասընա ,
թօրրիլէրինէ վէ խուսուսիյէ թայիֆիսինին իյիտլիկի վէ ճէսուրլուղունա կիւ-
վէնմէքտէ իտի : Վէսթա մէնգիլէ գատար եաղայտը , պաշ թէրաֆընտան Օս-
մանլը զըրհըսընըն իւզէրինէ թօք աթէշի իճրա իտէրէք մուհարէպէեէ պաշլա-
տը , վէ էօյլէ եաբտը քի տայիմա եան թէրաֆընը տիւչմանտան սաչընտըրտը ,
տայիմա տիւչմանը գըշ թէրաֆընա պրագտը վէ օրատան տիւչմանըն իւզէրինէ

համարն թօրու իշխեթտի : Գաբտան Պարանօֆ զանն իտէր իտի քի , քէնտի կէ-
մ.սի տիւշմանն կէմիսինտէն զիյատէ սիւրաթլը իտի , լաքին պու զաննը տօղ-
րու չրգմար :

Հագիգաթէն Ֆլթհի Պիւլէնտ Օսմանլը զըրհլըարնըն էն սէրի իւլ սէյր
սէֆինէսի օլուպ , մուհարէպէ պաշլար պաշլամազ , Վէսթմաննըն իւզէրինէ չօգ
զիյատէ եօլ ալտը : Պու հալտէ գաբտան Պարանօֆ տիւշմաննըն կէմիսինէ չա-
թըլմագտան գուրթուլմագ իչիւն պիւթիւն մհհարէթինի օրթաեա տէօքմէե
մէճալուր օլտու , վէ Օսմանլը կէմիսինն աթէչի բէք տօղրու իսապէթ իթտի-
րիլը ք , Բուս սէֆինէսի չօգ սըզըշտրըլմագտա օլտուղու ճիհէթլէ , մէրլում
գաբտան զըրհլըեա եագքին սօգուլմաեա վէ էկէր գաշար իսէ թօրթիլ աթմաեա
պարսր վիրտի :

Պէօլլէճէ պիր խայլի սաաթ մուհարէպէ տէվամ իտուպ , նիհաեթ Օսման-
լը սէֆինէսի կէրի չէքիլմէե մէճալուր օլտու :

Պու մուհարէպէնին նէթիճէսի Օսմանլը պահրիյէսի իչին օ գատար մէզէլ-
լէթալ իւլ պիր նէթիճէ իտի քի , մուհարէպէի մէզքիւրէյի գօմանտա իտէն Ինկի-
լիլ գապիթլէրի , հիչ պիր էյի թարաֆընը կէօրմէտիքլէրի իչին , հարպը պիւէ
պիւթիւն պիւթիւնէ ինքեար իթմէյէ գալգըշմըշլար տըր :

Լաքին Բուշլար իշպու մուվաֆֆազիյէթլէրին հէր սիւրէթլէ իլան իտուպ ,
խմաուսիյէ Պօիճու զապիթի Գրօթգօֆուէն եանընա տիւշն գոււպարա իլէ տէ-
լիք սէլիք օլմուշ օլան գարօթուէն ֆօթօկրաֆ ըէսմինի ալարազ խայլիճէ սաթ-
մըշլար տըր :

Սգոստու 16տէ Գօնսթանթէն նամ Բուս վարօրը Գաւգապիա սէվահիլինէ
կիթմէէէ էմր տըր . օրատա միրալայ Շէլգալիլգօլըն (մուսաիլէյհ միրալայ Շէլ-
գօլիլգօլ էրմէնի օլուպ , մուսաիլիէն ժէնէրալլըգ իւթպէսինի հաիզ օլմուշ
տըր , վէ ֆազաթ մալիւմ օլտուղու վէճիլէ մուհարէպէնին իսթմանտա էրզը-
րումտա թիֆօտան վէֆաթ իթմիշ տըր) թահթը գօմանտաընտա օլարազ տէ-
նիզ գըշլար պօյունտան Սօխում Գալէ իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ օլան պիր միւֆ-
րէզէնին ամէլիյաթընա մուսվէնէթ իտէճէքտի : Սէֆինէի մէզքիւրէնին , Ապիսա-
զի մուհարէպէսինտէ մէզքիւր միւֆրէգէեէ վուգու պուլան մուսվէնէթի էվիլէ-
ճէ նազլ օլունմուշ տըր : Քէզպիք պու սէֆինէնին տէօրթ թօրիլ սանտալարը
Սօխում իմանընտա լէնկէրէնտազ օլան պիր Օսմանլը զըրհլըարնըն իւզէրինէ նա-
սըլ քիւսթախնա հիւճիւմ իթտիքլէրի վէ խայլիճէ գէտէլէտիքլէրի տաթի իշպու
Շարդ մուհարէպէսի թարիխինին մահալու մէվգիինտէ հիքեայէ օլունմուշ տըր :
Պինապէրին պուշլարըն թէքրար նազլու հիքեայէսինտէն սարֆը նաղար իտիլմէք
լազըմ կէրի :

Օգոս . 24տէ Ամիրալ Արգաս , Բուճէլի սէվահիլինի քէշթ ու կիւզար իթ-
մէք իւզրէ Լէվաթն նամ վարօրը օլ թարաֆա սէվգ իթտի : Մէզքիւր վարօր
Գաւգարնաեա եագլաշարազ , պիր իւշ տիրէքլի պիրտէ իքի տիրէքլի իքի գըշլը
իլէ պիր ֆըրգաթիլին օրատա լէնկէրէնտազ պուլունտուղարընը , վէ պիրինտէ
պաշ գօմանտան սանճաղը օլտուղունու կէօրտի : Լիվաթիս վարօրը պատէհու
Վարնայա թագարուալ իտէրէք , օրատա տաթի տիկէր պիր զըրլը լէ օն տէօրթ
գըթա հարպ վէ թիւճճար կէմիսի կէօրտի : Վարնա քէօրֆէզիտէն չըգանաղը
սըրատա քիւշիւք պիր Օսմանլը կէմիսինէ ըսաթ կէլիպ , մէզքիւր վարօրըն թայ-
ֆէսինի պօշալթտըգտան սօնրա աթէչէ վէրտի :

Պու էսնատէ իբի Օսմանլը զըրհըսը տէմիր գալտըրըպ , Լիվատիայը դօ-
վալամահա պաշլատը , վէ օնուն իւղէրինէ խայլի տէ հօլ ալմագտա իտիլէր :
Բուս վարօրու Սէվասթօօրա տօղրու կիթմէք իսթէտի վէ հաֆիֆէնմէք իչիւն
քէօմիւրինին պիր մըգտարընը տա տէնիզէ տէօքտիւլիւնտէն , եինէ էվվէլքի սիւ-
րաթընը վէ մէսաֆէսինի պուլտու :

ԲՈՒՍ ՏՕՆԱՆԿԱՍԸՆԸՆ ԱՄԵԼԻՅԱԹԸ ՀԱՐՊԻՅԵՍԻՆԵ ՏԵՎԱՄ . —

ՍԻԻՆԵՏԵ ՊԻՐ ՕՍԿԱՆԼԸ ՎԱՅՕՐԸՆԸՆ ԹԱԽԻՊԻ . — ՄԵՐՍԻՆ

ՎԱՅՕՐԸՆԸՆ ԹՈՒԹՈՒԼՄԱՍԸ .

Սեպտեմբերին իւք կիւնլէրինտէ Կրանտիւք Գօսթանթին համ ֆրգաթին
Անատօլու սէվասթիլնտէ քեային օլուպ , Պօղազ իլինտէն օն պէշ միլ մէսաֆէ .
տէ պուլունան Շիլէ լիմանընա գատար սիւրտիւ : Պու սէֆինէ Շիլէտէն պէշ
ալթը միլ մէսաֆէտէ պէշ աստէտ քիւչիւք վարօրա թէսատիւֆ իթտի : Մէզքիւր
վարօրաւա ատամ կէ օնտէրուպ թահգիւ իթտի քի , իւչիւնտէ Բուս վէ իքի-
սինտէ Միւսլիման թայֆա վար իտի : Օ վազըթ էմր վէրտի մէզքիւր թաիֆէլէ-
րէ քի , բըրթըլարընը ալըպ քէնտի սանտալլարըլա գարայա չըգսընլար : Պու
էմիրտէ հալընըզ պիր վարօր միւսթէսնա թուլթուլտու , զիրա մէզքիւր վարօր-
տա պիր խայլի իսլամ գատընլարըլա ուֆազ չօճուզլար վար իտի : Տիկէր
տէօրթ վարօրն թայֆալարը մէճպուրի սանտալլարընա րաքիպ օլարազ գա-
րահա չըգտըլար : Պունուն իւղէրինէ Բուսլար մէզքիւր վարօրալը թուլունպա
վասէթասըլէ կազ իլէ կիւղէլճէ ըսլատուպ աթէշէ վէրտիլէր : Գարատան պու-
նուն նէ օլտուղու անլաշըլմատը : Պունտան սօնրա Բուս գարաղօլ կէմիսի Շի-
լէեէ հազլաշըպ , պիր պաթարահ իւղէրինէ պիր գաշ թօփ աթար , վէ ֆա-
գաթ պիր մազարաթ իյրաս իթմէյերէք էնկինէ տօղրու ալըլար :

Օ էսնատէ օրալարտա տօլաշմագտա օլան էլպօրուզ համ Բուս վարօրը
տախի տիկէր պիր թիւճար կէմիսինի աթէշէ վէրտի :

Բիվայէթ օլունտուղունա կէօրէ , Շիլէ իւղէրինէ աթըլան թօլարըն սէսի
Սթամպօլա գատար ագս իթմիշ տիր , լաքին պիզ իշիթմէտիք :

Պու եէնի մէզէլլէթին իւղէրինէ Օսմանլը հիւքիւմէթի , մէմալիքի էճնէ-
պիյէտէ մուզիմ Սալթանաթը Սէնիյէ սիւֆէրասինէ բրօթէսթօ եօլունտա պիր
թահրիրաթը ումուլիէէ իրսալ իթտի :

Միրալայ Շէլզօմլիգօֆ եարալըլարընը թախիյէ իթմէք իլին եինէ Բուս
տօնանմասընըն մուսլէնէթինի թալէպ իթմիշ օլտուղունտան , գարտան Պարա-
նօֆ , Վիւնն իլէ Վլադիմիր մայէթինէ ալարազ , Կուտաուլթիյէ կիթտի , եա-
րալըլարա պիր խայլիճէ Օսմանլը սիւանը եիւքլէտի վէ կիճէլէյին սալիմէն
Սեպտեմբեր 8 տէ Կակրէյէ վասըլ օլտու : Պու մէվգիտէն տէ պիր թագըմ եարա-
լըլար ալարազ մէզքիւր իքի սէֆինէ պիւս մանիա թուլթէէէ վարսըլար :

Հոկտ . 9 տա Թիւրք տօնանմասը Սիւննէտէ Սիւննէ համլէնտա պիր կէմի
տահա զայպ իթտի : Մալիւմ տիր քի , պու շէհր թունա դօմիսիյօնունըն մէր-
քէզի իտի , վէ գօմիսիյօնա տա անտնամէլէր միւճիպինճէ տօգուլունլամազ իտի .

հմտի Սեպտեմբեր էվասիթինտէ Թուհա Բուս տօնան Կարնի զօնաւորն ժէ ներալ Վէրէվքին մէգքիւր զօմ սիօնա պիւտի Դի խալքի, մուհարէպէ գիւր զասընճա քէնտիսին տէ պուլունտուղու չէհրին թօրա թուլթուլաւս ինթի մալտէն պարտ տէյի տիր: Գօմիսիօն իչի չապուգ անլատը, վէ եալընըգ բրօթէսթօ իտէրէք Սիւննէտէն չէքիւտի կիթտի էհալի պլէ գօմիսիօնուն իչպու կիտիչինին ֆիքրինի չապուգ անլայարագ, Սեպտ. 20 տէ օ տա գօմիսիօն կիպի չէքիւտի կիթտի:

Դեկտեմբեր 23տէ գարտան Պարանօֆ եէնի պիր չէճաթ տահա իպրագ իթմիլ օլմաղլա, Թիւրքլէր Օսմանլը տօնանտաւընը պիր իչ կէօրէմէմէզլ'կի վէ զապըթանընըն իգթիտարսըզըղըղ ալէյհինտէ պիւթիւն պիւթիւնէ հիտտէթլէնտիլէր:

Մալիւմ տիւր քի, գարտան Պարանօֆ Վէսթա նամ սէֆինէնին սիւվա-րիսի խոթ. լաքին մուախարէն սէֆինէի մէգքիւրէի թիւր խոուպ, հէնուգ տօնաւընըզ հարպ հալինէ վագ իտիւմիլ օլան Բասթա նամ վարօրըն գօմանտաւընը տէրէօհտէ իլլէմիլտի: Պօղազ իչի ճիհէթլէր'նի տօլաչմագ իւզըր, Դեկտեմբեր 22տէ Օտէսատան հարէքլթ իթմիլ օլուպ, 24տէ ի'ա Բէնտէրալլի նամ մէվգիյէ եազլաչտըղընտա, էնկինտէ գաթը պիր տիւման կէօրտիւ քի պէօյիւք պիր կէմի օլտուղունու կէօսթէրմէքտէ իտի: չէմանտէմ Բուս անամ վարօր եօլունը թէպտիլ իտէրէք, էնկինտէ տօղրու հարէքլթ իթտի քի, սէրպէսթէ իճրայի մուամէլէ իտէպիւտին, վէ չայէտ տիւլման քէնտ'սինտէն Ֆայիգ պուլունուր իսէ սահիլէ բէք եազըն պուլունմաւըն: Դեկտեմբեր 23տէ սապահ սաաթ սէքիզտէ իւչ տիրէքլի պիր կէմինին քէնտի իւզէրինէ տօղրու կէլմէքտէ օլտուղունու մէգքիւր Բուսիա վարօրու սէչտի: Պու իւչ տիրէքլի սէֆինէ Մախսուս, իտա-րէսինին պիր նազլիյէ վարօրու օլուպ, Թրապիզօն իլէ Սիւնսօլ արասլետա իչլէմէքտէ իտի: Պու վարօրտա Տիւլիչ բաչա օրտուսունտան պիր իրգտար աս-քէր պուլունուպ, ասաքիւրի մէրգումէ Բումէլինէ սէվլ օլունմագ տա իտի: Իչպու վարօր կիպի իքի վարօր տահա պուլունուպ, պունլար ալէտիլուտ իթտ'ք-ճէ, իքի զըրհլը տա պունլարա բէֆագաթ իթմէքտէ պուլունաճսօլտը: լաքին տէնիլք բէք լիմանլըգ օլուպ հալա տախի բէք կիւպէլ իքէն: օրալարտա պիր թէրաֆտա պիր զըրհլը կէօրիւնմէմէքտէ իտի: Բիւլայլիլէ կէօրէ Մէլսինին սի-վարիսի Բուսիա վարօրունուն նէ չէքիլ չէյ օլտուղունու էյճէ անլամալըչ օլուպ, գօլալըզլա թուլթուլուր պիր չէյ զանն իտէրէք, իւզէրինէ տօղրու գօչմուչ իսէ տէ, իլէրուտէ կէօրիւլէճ'յի վէչն իլէ, մէրգուլ վարտանըն պու յգա-հալթը մագպուլ օլմալըպ, ատէթա խըեանէթլէ իլի հալ օլունմուչ տըր:

Բուսիա նամ վարօր սանճագ իչարէթինի վիրտիքտիւն սօրա տիւլման սէֆինէսինին պաչընա տօղրու պիր կիւլլէ աթընճա, մէգքիւր սէֆինէ պիրտէն պիրէ կէլուպ, տէրհալ զըեքեա տօղրու եօլունու չէվիրտի վէ սանճագ տա չէքմէտի: Բուսիա վարօրու պիր թօք տահա աթտը վէ Օսմանլը վարօրընը սըզըչտըրմաղա պաչլատը: պունուն իւզէրինէ մէգքիւր վարօր պիր սանճագ չէքտի: Գարտան Պարանօֆ Բէնտէրալլիյայա գատար թապիլպ իթմէյէ մէճպուր օլմա-մագ իչիւն, իչի չապուգ պիթիւրմէյէ գարար վիրուպ, Թիւրք վարօրունա եագ-լաչտը վէ պիր պէօյիւճէք ուպուլ թօրու տահա աթըպ վարօրը տուրմաղա մէճպուր իթտի:

Միւլազիւմ Զարին վարօրը զապթ իթմէք իւզըն սանտալա րաքիպէն իւզէ-րինէ վարտը: Օսմանլը վարօրընտա քիսէ կէօրիւնմէմէք իտի, լաքին միւրգուլմ

Զար'ն եազլաշորդփա պիր սորա գրր ըզը ֆէս կէօրիւնտիւ : Բուսլար մէմուլ իաէրլէրտ' քի . Թիւրքլէր մէզքիւր սանտալըն իւզէրինէ աթէշ իտլրլէր . լաքին նէ գատար տա եազլաշոր իսէ , Թիւրքլէր թէրաֆընտան պէօյլէ պիր մուամէլէ վուլու պուլմատը , վ մէրգուլմ միւլազիմ սալիմէն վաբօրուէն կիւվէրթէսինէ չրգար վէ Թիւրքլէրտլն հիչ պիր մուսալիֆէթ էսէրի կէօրիւնմէտի : Միւլազիմ Զարին տէրազապ Բուս սանճաղը չէքտիրուպ , Բուսիա վաբօրընըն թայֆէլէրի տէ «հուրրան» պաղըրչարազ խարազը մէսէրրէթ իյլէտիլէր :

Էսիր թութուլան Մէրսին վաբօրու Բուսիա վաբօրուէնըն թա եանընա կէթիրիլէրէք , դարտան 'լէ իւմէրասը օրաեա նազլ օլունտու . Բուսիա վաբօրընտան տախս պիր թազըմ Բուս զապիթանը վէ թայիֆէ վէ մաքինիսթ վէ սայիւրէ սանտալլարա Մէրսին վաբօրուէնա կէօթիւրիւտիւ : Բուսլար բէք սէվինմիշլէր տիր քի . կիւզ'լ պիր վաբօրը էսիր թութուլտան մաստա , պիր տէ 800 գոտար աւքէրի ւսիր ալմըշլար իտի :

Բուսլար Մէրսինէ իէմալըլա սահիպ օլտուգտան սօնրա , պէօյիւք պիր Թիւրք սէֆինիսի կէօրուտի իսէ տէ , Բուսլար տէրազապ Մէրսինի ալըպ Բուսիա վաբօրու իլէ պէրապէր Սէվսալթարօլ լիմանընա աշըրտըլար , վէ պէօյլէճէ պիր հարպ սէվինէսինէ տահա մալիք օլտուլար :

ԳԸՐԸՄ ՍԵՎԱՀԻԼԻՆԻՆ ԹՕԲԱ ԹՈՒԹՈՒԼՄԱՍԸ . — ԲՈՒՍ ԹՕՐԲԻԼ

ՎԱԲՕՐԼԱՐԸՆԸՆ ՊԱԹՈՒՄԱ ԹԱԱՐՈՒԶԼԵՐԻ . —

ՊԻՐ ԹԻԻՒԲ ՎԱԲՕՐՈՒՆԸՆ ԹԱԽՐԻՊԻ .

Յունվար 11տէ Պալըշլափա (Էօթաթօրիա) քիչկեանընտա իքի Օսմանը զըրհլըսը գուհուր խուպ , պուշլար թօք մէնզիլինէ կէլինճէ աթէշ իթմէյէ պաշլաւար 130 կիւլլէ գատար աթարլար : Լաքին Բուսիա թօքճուսու , տիւշմանըն գուվիթինէ միւսափի գուվիթի օլմատըղընտան պօշ կէրէ մուհարէպէ եաբմազ իսիլէմէյուպ , եալընըզ ալթը թօք աթար : Շէհրը մէզքիւրտէ 22 խանէ զէտէլէնիպ , եէտի աաքէրլէ էհալիտէն իւշ քիչի տէ եարալանտը : Իրթէսի կիւնիւ բալիլամամըշ օլան պիր գոււպարայը պօշալթմազ իսթէտիլէրինտէն տէօրթ աաքէր էօլտիւ վէ եէտի աաքէր տէ եարալանտը . օ կիճէ Օսմանը զըրհլըլարը զայպ օլուպ կիթ յիլէր :

Յունվար 13ինճի սապահըսը մէզքիւր իքի զըրհլըլար Թէօթօսիա լիմանընա տօղըու կիտուպ , օրատա աթէշ իթմէյէ պաշլատըլար : 132 թօք էնտալսթ իտուպ 12 խանէ խարապ իթտիլէր , պիր աաքէր էօլտիւրտիլէր , վէ պէշ թօքճու իլէ եէտի էհալի եարալատըլար : Մէզքիւր խարապ իտիլէն խանէլէրին իւշինտէ միլլէթ իմիպտլն ըէսամը մէշհուր Յովհաննէս Ալվազոփաքինին խանէսի տախի պուլունմուշ տըր :

Էհհարը Յունվար 14տէ պու իքի զըրհլընըն պիրի Անաբա էօնիւնէ կէլիպ իքի սաաթ միւթէմատիւն չէրէ իթ աթար վէ պիր աաքէր թէլէֆ իաէպիլուպ քիլիսէ իլէ պիր գաշ խանէ զէտլէտիլէր վէ պատէհու մէզքիւր 2 զըրհլը Սիւննէնէ ալտէթ իթտիլէր :

Բուսիս պահրիյէսի եինէ Պաթուստա սոն պիր մուզաֆֆէրիյէթէ տահա նայիլ օլտու : Սամանլըար տալիմա պու լիմանտա պիր զըրհլը ֆիւ տուրտուրթւ մազտա օլուպ , մուհարէպէնին հպթիտաքնտա Մայիս 13տէ Բուս թօրբիլ վաւ քօրլարը մէգըիւր ֆիւօնըն իւզէրինէ հիւճուս իթմիչլէր իտի իսէ տէ , մուաֆֆազ օլամամըչլար իտի : Գեկտեմբեր 27տէ Գօնսթանթին նամ վարօր 2էչմէ , Սինօր Սօխուս գալէ վէ Նավարին նամ թօրբիլ սանտալլարըչլա թէքրար թաարուզ իթտի :

Ագչամ սաաթ օնտա հարէքէթ իտուպ , կիճէ բէք դարանլըզ օլտուզուն տան վէ շէհրտէ տէ ըչըգ կէօրիւնմէտիյինտէն Պաթուսթ ուզուն միւտտէթ արա տըլար : Անճազ կիճէնին նըսֆընտա շէհրին լիմանընա կիւրուպ , օրատա 2 զըրհլը կէօրտիւլէր : Պու թօրբիլ սանտալլարընա գօմանտա իտէն Զաքարէնի , պիր իւչ տիրէքլի զըրհլը իւզէրինէ հիւճուս իթմիչլէ գարար վիրմիչ օլմալլա , պիր միւնասիպ մէվգիտէ պուլուպ , քէնտի քէնտինէ հարաքէթ իտէն թօրբիլինի սալը վէրտի : Պու թօրբիլ հէտէֆէ էյի թէսատիւֆ իտուպ , մէգըիւր Սամանլը սէֆինէսինին օճաղընըն ալթընտա բաթլատը վէ պիր վէլվէլէ տիր գօրտու : Գըլըտանտա թիւֆէնկ սէսի իշիտիլտի : Տէրազապ Սինօպ նամ թօրբիլ սանտալլընտան տալի թօրբիլ ալթըլարազ պու տա գըչ տիրէյինին ալթընտա բաթլատը , վէ պուլուն իւզէրինէ տէօրթ Բուս սարտալը տա , հիչ պիր մալթուլ վէ մէճրուհլարը օլմազսըզըն , էնկինէ աչըլտըլար :

Գօնսթանթին վաքօրը , սանտալլարըն եազլաչմա իշարէթինի կէօրէրէք , սիւս ըալթը թամմէ իլէ գարչըլարընա կիթտի : Պատէհու Բուսիյա սէվահիլինէ շէքիւլուպ պիր իքիսի Սէվասթօքօլա վէ պազըսը տա Բօթիյէ ալտէթ իթտիլէր :

Պու թէարրուզ տա նիւ մուվաֆֆապ օլմուչ սայըլըր իտի : Պիր այ սօնդրա Գօնսթանթին իւչիւնճիւ տէֆա օլարազ թէարրուզա պաչլայըպ , պու տէֆա թէմամըչլա մուվաֆֆազ օլտու , վէ Սամանլըարըն պէօլիւք պիր ախշապ սէֆինէսինի թաթրիպ էյլէտի :

Իշթէ Բուսիյա վէ Սամանլը մուհարէպէսինին ճիհէթի պահրիյէսի տալի պու սիւրէթլէ խիթամ պուլուպ , վուզուաթ մէյտանտա օլտուզունտան , միւս թալաաաիլէ հաճէթ եօզ տուր : Վազաա միլեօնլար սարֆ իտէրէք գուվվէթլի զըրհլը տօնանմալար թէտարիք իտէն տէվլէթլէր , վուզուաթը մէգըինէյի կէօրիւնճէ , էյվահ տէյուպ միլեօնլար սարֆ իթտիքլէրինէ բէչիման օլմազ տէրէճէսինէ կէլէճէքլէր իսէ տէ , իշպու Սամանլը վէ Բուս մուհարէպէսինին պահրիյէճէ թէճրիւպէսի գաթի պիր թէճրիւպէ տէյիլ տիր . տօնանմաի Հիւմայուս նըն էյի զապիթանը վէ պաչաա տիւրլիւ գօմանտաք օլայտը , շէրէֆլի իճրաա աթտա պուլունասիլիլ իտի :

Պիր գաչ սէօղ տէ Գարատաղ հուտուտունտա մուախիսարէն վուզու պուլան մուհարէպալթ հազըրնտա սէօյլէեէրէք , իշպու մուֆասսալ թարիխին օլ ճիհէթինի տէ պու վէչի իլէ կէչմէք իսթէրիզ :

Մալիւս օլտուզու վէչի իլէ , Սիւլէյման բաշա օրտուսու իլէ պէրապէր 1877 Յունիս այընտա Գարատաղըն պիր թէրաֆընտան կիրուպ հէման օ պիր թէրաֆընտան չըգտըղը իչիւն , իմարէթը մէգըիւրէ բէք միւզմէհիլ պիր հալտէ պուլունմուչ իսէ տէ , Բուսլար Թունայը թէճաւուզ իթտիքլէրինէ , Գարատաղըն-

լար , քէնտիլէրինի իքի թէրափտան սրզըշտըրմագտա օլան իքի օրտուենն էլին-
տէն գուրթուլտըլար : Սիւլէյման բաշա նասըլ քի մալիւմ տիւր , ասքէրիյլ պէ-
րապէր տօնանմանա ըաքիպէն , ճէնէրալ Կուրգօնըն Պալլանլարը աշմալտա օ-
լան քիւսթախ սիվարլէրինտօն թէհտիտ օլունան Բոււմէլիյի մուհաֆազա իթ-
մէեէ կիթտի . Մէհէմմէտ Ալի բաշա տախի , Սաման բաշանա իսթինաստկեան օլ-
մագ իւղրէ , քէնտի օրտուսընը Սօֆիա ճիհթինէ կէօթիւրտի , վէ Շօտրա գօ-
մանտանը Ալի Սաիպ բաշա տա 14 թապուր նիզամ , 7-8 թապուր մուսթան-
ֆըզ , 4000 պաշը պօզուզ ասքէր վէ 24 թօք իլէ Գարատաղ ճիհթինտէ գալ-
տը : Պու մըզտար գուվէթ , իւչ օրտույա տա պիրտէն մուգազէմէթ իթմիշ օ-
լան պիր տիւլմանը թուլմագ իչիւն բէք ազըտը . պու սէպէպտէն տօլայը օն-
տան սօնրա Գարատաղլըլար հէմ ատէտճէ վէ հէմտէ ինթիզամ վէ շէճաաթճա
Օսմանլըլարա Փաիզ պուլունտուլար , վէ պինապէրին (սահանլըլարտան պիր իւայ-
լի մէմէքէթ , էսիր վէ սայիրէ զապթ իյլէտիլէր , վէ իսթամը մուհարէպէտէ
զապթ իթտիքլէրի պիր խայլի մէմալիքին թասարրուֆունա հազզ էտինտլէր :

ՄԻԻԹԱՐԷԳԵՆԻՆ ԱԳՏ ՕԼՈՒՆՄԱՍԸ

ՎԷ

ՄՈՒԳԱՏՏԷՄԱԹԸ ՍՈՒԼՀԻԹԵՆԻՆ ԻՄՁԱԼԱՆՄԱՍԸ

ԹԻԻՐԳԻԱ ՏՈՂՐՈՒՏԱՆ ՏՈՂՐՈՒԵԱ ՐՈՒՍԻԱ ԻԼԷ ՄԻԻԶԱԲԷՐԷ ԻԹՄԷՅԷ
ԳԱՐԱՐ ՎԷՐԻՐ . — ՄԻԻԶԱԲԷՐԱԹԸՆ ՕՂՐԱՏԸՂԸ ԹԵԷԽԻՐԱԹ .

Ազտը միւսալէհա իչիւն Պապը Ալինին 1877 սէնէսի 12 Դեկտեմբեր թա-
րիսիյլէ Էւրօթա տէվլէթլէրինէ եազմըշ օլտուզու թահրիբաթը ումումիյէ իլէ
աշըլան միւզաքէրաթըն հիքեայէսինի պունտան էվլէլճէ եազտըլըմըզ պիր ֆա-
սըլտա 1878 Յունվար 8ինէ գատար կէթիրմիչիզ տիր :

Հէր նէ գատար Խնկիլթէրրա , կէրէք միւթարլքէ վէ կէրէք միւսալէհա
իչին Բուսիանըն շարթլարընը անլամանա չալըշտը իսէ տէ , մուվաֆֆազ օլա-
մատը , վէ օլ խուսուսա հիչ պիր թէրափտան միւտախէլէ իտիլմէլիւ , Բուսիա
իլէ Օսմանլը հիւքիւմէթի միեանէսինտէ իճրա օլունտու :

Շէօյլէ քի , Օսմանլը խարիճիյէ նազըրը Սէրվէր բաշա Լօնտրատա մուգիմ
սալթանաթը սէնիյէ սէֆիրի Միւզիւրիւս բաշայա պիր թահրիբաթ իրսալ վէ
պիր միւթարէքէ իսթիհսալի իչին տօղրուտան տօղրույա իճրաի մուամէլաթա
թէշէպալիւս իթտի , վէ պու սիւրէթլէ միւզաքէրաթ պաշայուպ , եիրմի իւչ
կիւն տէվամ իթտի , վէ թէմամըլլա էսրար ալթընտա սէթր օլունտու : Պու
միւտտլթ էսնասընտա Էւրօթա , Շարգ մէսէլէսինին հալլ ու թէսվիչսինէ փլք
ալազատար իքէն , հէման հիչ պիր խապէր վէ մալիւմաթ ալամատը : Բուս
օրաուլարը սէլապ կիպի Օսմանլը թօրաղընըն իչինտէն սիւրաթը թամմէ իլէ

իլէրէմէքտէ օլուպ , հալ պուքի պունլարըն նէրէտէ գարար գըլըպ տուրա-
ճաղլարընտան էւրօրանըն ասլա պիր մալիւմաթը մէվսուգէսի եօզ իտի : Բուս-
լար պու իշտէ մուվաիֆալիյաթը աւքլրիյէլէրինին սէմէրէլէրինի էլտէ իթմէ-
եէ վէ տէվէթլէրի միւզաքլրաթա գարըշտըրմաւաղա չըզըշտըզլարընտան , վէ
պու խուսուս էւրօրայա պէօյիւք պիր հազարէթ սալըտըղընտան , էվրօրա
պունա թահամիւլ իթմէմէեէ պաշլայօր իտի : Հալ պուքի Բուսլար տայմա
Պապը Ալինին թէրլտուրաթընտան իսթիֆատէ իտուպ իշլէրինի պէճէր մէեէ
պազըյօրլար իտի :

Յունվար 9 տա Սլրաքէր Բէուֆ բաշա , միւքեալէմէ մէմուրը վասէթա-
տըյա իւք տէֆա օլարազ Լօֆչա օրտուկեանընտա Կրանտիւզ Նիգօլայա պիր
թէրլ կրաֆ իրսալ իթտի վէ Բուսլի ումոււմ ասաքիրի Օսմանիյէ պաշ գօման-
տանը Միհմէտ Ալի բաշանըն ազտը միւթարէքէ իշին մէմուրը միւրախսաս
թային օլտուղունու իշար էլլէտի :

Բէուֆ բաշայա իւսթ լւսթէ իքի ճէվապ կէլուպ , պրինտէ խապէր վի-
րիւմիշ իտի քի , Բուսլայա մուգատտէմաթը սիւլիյէնին միւսալէհա միւզաքէրա-
թընտան ատտ օլունմասը շարթըյա պիր միւթարէքլէյ բաղի օլմագտա տըր :
Իքինճի ճէվապ չէօյլէ պաշլայօր իտի . « Տիւնքի թէլէկրաֆմա թէվֆիզան
թէքրար իտէրիւմքի , մուխասէմաթ անճագ օ շարթ իլէ թաթիլ օլունաճագ
տըր . . . » Իշթէ պու ճէվապտան եինէ շու անլաշըլըյօր իտի քի , Կրանտիւզ
իլէ միւզաքէրէ օլունաճագ միւթարէքէ շէրաիթի , միւսալէհա էսնասընըն թա-
եինի իլ , պիր կիտէճէքտի :

Պունուն իւզլրիւնէ Պապը Ալի Բէուֆ բաշա վասէթասլայա շունու սիւ-
վալ իթտի . « Մուսալէհանըն էսասընը թային իտէճէք շէրաիթ նլտէն իպա-
րէթ տիր : » Պու սիւվալա Կրանտիւզ Նիգօլա տէրագապ ճէվապ վրէմէտի .
զիրա գապինէթտան թաիւմաթ կլթիրէճէք օլան բօսթա օ վալըթ հէնուզ
կէլմէմիշ իտի : Պու բօսթա Բլթրէսպուրկտան Յունվար 4 տէ հարաքէթ իթմիշ
օլմաղլա պէքլէնիլուպ , նիհայէթ Յունվար 13 ինճի կիւնիւ ազշամըսը կլճճէ
Պապը Ալիյէ շու ճէվապ կէլտի . « Էկէր շէրաիթի սիւլէիյէյի անլամագ իսթէր-
սլնիզ , մուրախսասլարընըզ Գըզանըզա իրսալ իտինիզ : Պիր ճէվապ պէքլէ-
եօրում . »

Մ. Լէյըրտ Յունվարըն 17ինճի կիւնիւնէ պէքլէնիլմէսինէ նասիհաթ իթ-
մէքտէ իտի , զիրա օ կիւնիւ Ինկի թլրրա բարլամէնթօսը քիւշատ օլունաճա-
ղընտան , Գրալիշա Շարգ մէսէլսի իւզէրինէ պազը պէյանաթտէ պուլունա-
ճաղը ճիւէթլէ . Պապը Ալի օնտան իսթիֆատէ իտէ պիլիր իտի :

Լաքին Պապը Ալի պու նասիհաթա գուլագ ասմաեղպ , իքի միւլքիյէ մու-
րախսաս , էսասը միւսալէհա իւզէրինէ միւզաքէրէ , վէ իքի աւքէրի մուրախ-
սաս տախի միւթարիքէյի ազտ իթմէք իշին թային լլլէտի : Միւլքիյէ մու-
րախսասլարը մալիւմ օլտուղու վէչլէ վիւքէլատէն Նամըզ բաշա իլէ Սէրվէր
բաշա , վէ ասքէրի մուրախսասլար տախի Նէճիպ բաշա իլէ Ֆէրիզ Օսման բա-
շա իտի :

Պէօյլէճէ վազաա մուրախսասլար կլօնտլրիլտի իսէ տէ , պր ըրվաեէթէ
կէօրէ Բուսլարըն վէ տիկէր պիր ըրվաեէթի կէօրէ Թիւրքլէրին սէպլպլնտէն ,
միւզաքէրաթա հէման իպթիտար օլունամայըպ . պու սըրատա Բուսլար տախի
իլէրլէտիլէր , վէ Նիհանէթ էալրնէեէ վասըլ օլտուլար :

Մուրախսարարն Էտիրնէնէ միւսմասէն իմտիքէրինն իրթէսի կիւնիւ եանի Յունվարն 20ինն՝ կիւնիւ սապահ սաաթ օն պիրտէ Կրան տիւք թիւա-
ֆրնտան գապուլ օլունուպ, Բուսիա պաշ գօմանտանը, իմրէրաթօր թէրաֆրն-
տան էվվէնէ թաստիգ օլունուլ օլան էսասը միւսալէհանն սուրէթինի միւ-
շարիլէյիւմայէ թէսլիմ իթտի: Մուխասէմաթա խիթամ վիրմէք իշիւն իշ ան-
ճագ մուրախսարարն իշպու սուրէթի իմզալամալարնտա խտի: Լաքին մու-
րախսարար պիր ազ տիւշիւնմէք իշիւն մշօնէթ իսթէտիլէր վէ իրթէսի կիւնի
պիր մուխթիրէ թագսիմ իթտիլէր: պու մուխթիրէ Բուսիանն թէքիֆ յիւ-
տիյի պէհէր նօզթա իւզէրինէ իթիրազը հալի խտի: Պունյարն ճէվապը գաթի-
սի շու օլմուշ տըր քի, սատէճէ շէրաիթի սուրհիյէյի իմզալամազտան էվվիւ,
զաթը հազրէթը Շէհրիեարիտէն էվամիրի ճէտիտէ ախզ իթ միք էլզէմ տիր:

Պու պէեանաթըն իւզէրինէ Կրան տիւք Նիգօլա, Սլրվէր վէ Նամըգ բա-
շալարն հիւքիւմէթի Սէնիյի մէթպուալիւրիյէ պա թլէկրաֆ մուխապէրէ իթ-
մէլլիրինէ մուվաֆադաթ իթտի: Լաք'ն շունու տա պիլտ'րտի քի, մուհարէպէ
վէ մէվսիմի շիթա սէպէպինտէն տօլայը մուխապէրաթը մէզքիւրէ բլք աղըր
իճրա օլունաճաղընտան, ֆլննը հարպճա պազը լուզումէ մէպնի Պապը Ալի-
նին ճէվապընա պլքէմէքսիղին օրտուկեանըն իլէրույէ տօղրու նագլ իսէճէք
տիր, զիրա ճէվապը մէզքիւր ինթիմալ քի տէօրթ պլշ կիւն վարիտ օլամազ:

Ինկիլթէրրա սլֆիրի Մ. Լէւարտըն 29 Յունվար թարիխիյէ եազարը պիր
թէլլ կրաֆա կէօրէ, Յունվար 23տէ Սատրազամ, Բուսիանն մուզատտէմաթը
սուրհիյէսինէ իմզա գօյմալարը իշիւն մէէզունիյէթ վէ սլլահիյէթ վ ըմ շ տիր:
Իշպու թալիմաթնն նէ գատար կիւնտէ մահալլինէ վաւլ օլտուզու մալւմ տէ-
յիլ տիր: Շու գատար վար քի, էկէր թալիմաթըն թալէպի Գրզանլլգտան իս
թանպօյա տէօրթ կիւնտէ կէլմիշ վլ Պապը Ալի ճէվապ վիրմշ իսէ պիր օ
գատար կիւնտէ տէ ճէվապը մէզքիւր մուրախսարարն եէտինէ վասլ օլմուշ
տուր: Պու արատա տա Բուս օրտուկեանը ումուսիսինն Էտիրնէնէ, նագլի ի-
ճապ թտ'կինտէն, մուրախսարար թալիմաթը մէզքիւրէյի իս իսհապէն Է-
տլրնէնէ կէլմիշէր խտի:

Շուրասնա տիգգաթ իթմէլի տիր քի, թալիմաթըն թալէպի Գրզանլլգ-
տան Յունվար 20տէ տէյլ 21տէ հարէքէթ իթտի վէ պու իսհրիրաթնն մէա-
լինտէն, Բուսիանն օրտուլարընը թէվլիֆ իթմէք նիյէթինտէ պուլունմատըզը-
նա տայիր պիր շէյ անլաշըլմամագտա խտի: Լաքին հէր նէ տէ օլսա, Էրօթա
պու թէէխիւրաթտան պիր շէյ անլամամագտա խտի: միւզաքէրաթ էսրար իշին-
տէ խտի, Բուսիա քէնտի նիյէթէրինի ասլա Էրօթաեա պիլտիրմէմիքտէ, վէ
պէօյլէ պիր միսէլէտէ պէօյիւք ալագասը պուլունան Էրօթայը ալարկատա խու-
թարազ օնա հագարէթ իթմէքտէ խտի: պու հալլիւ իւզէրինէ Ինկիլթէրա իլք
պիր միւտախէլլէ թէշէպպիւս թմիյէ գարար վիրտի, խուսուսիլէ քի, Թիւր-
քիայը ուզուն միւտտէթ մուզալլմէթէ թէշվիգ իթտիքտէն սօնրա, երւզ լու-
թիւ պրազըպ մաղուպիյէթը թամիլէսինէ գատար հիշ պր մուալմէթտէ պու-
լունմատըզընտան, Ինկիլթէրա քէնտիսի տախի պու միւճանիպ թինտէն իսօշ-
նուտ կէօրիւմէեօր խտի:

Օ վազըթա գատար Բուսիանն էօնիւնտէ, եալընլլգ Թիւրքիա վար քուր:
Պունտան սօնրա Ինկիլթէրրա տախի գարշըսընտա պուլունաճապ վէ օնտան
սօնրա Ասթիւրիա տա մէյտանա չըգաճագ տըր: Մուհարէպէնին էթրաֆա սիրա-

եւթ իթտիրլմէ մէսինէ մուվաֆֆագ օլունուլմուշ իտի , լաքին Ինկիլթէրրա իլէ Աւս . րիա տաիւր ազտը միւսալէհայէ իշթիրագ իթմէք իսթէտիքէրինտէն , պիւթիւն Բուս գուրնազլըզլարը , Ինկիլթէրրանըն թալէպի գաւիսինէ գարշը պիւր չէյ եարամահաճագլար իտի :

ԻՆԿԻԼԹԵՐՐԱՆԸՆ ՏԻԻՇՔԻԻՆԼԻԿԻ . — ՊԵՇԻԳԱ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸ
ՍԹԱՆՊՈԼԱ ԿԻԹՄԵՅԵ ԷՄՐ ԱԼԸՐ .

Ինթիմալ քի Ինկիլթէրրա 1878 տէնէսի յունվար այնտա նուֆուզ ու թէէսիրինին գըրլմասը գատար պաշգա հիչ պիւր վագթ պէօյլէ պիւր հալէ կիրիֆթար օլտուղընը կէօրմէմիչ իտի : Զանն իտէրսին Էւրօքա գարասընըն իւզէրինտէ հէր թէէսիրտէն քէֆեէտ իթմիշ , վազ կէլմիշ իտի : Շարգտա Ինկիլթէ մէնաֆիրինին մէրքէպի Սթամպուտա օլտուղու , տէվլէթի միշարիլէյահաճա պիւր գաիտէի մ լլիյէ հիւք միւնէ կիրիիշ օլուպ , հալ պուքի Բուսլար Սթամպոյ գարուսընտա պուլունմագտա վէ Թիւրքիա մահլ օլմագ տէրէճէսինէ կէլմէքտէ իքէն , Ինկիլթէրրա գապինէթօսընըն հէրնէ իսէ պիւր գարարընը խապէր վէրէճէք Լօնտրատան հիչ պիւր էմարէ կէօրինմէմէքտէ իտի : Պու գապինէ անճագ պիթարաֆլըզտան պահա իտուպ , տայիմա մէնաֆիրինին տաիւրէսինի բէյ տէր բէյ տարալթմաղա վէ մուհարէպէ աչմաղա չալըչմագտա իտի : Ինկիլթէրրա միւքէմմէլ պիւր քիւչիւքլիւքտէ պուլունուպ , զանն իտէրսին հիւքիւմթին վէ հիյէթի իտարէյին բուհընտա հէր միւրատ ու տիլխահըն մէնպալէրի գուրուլմուշ իտի . էլ հասըլ իյիտլիք վէ ճէսուրլըզ դայպ օլմուշ իտի :

Սուրէթը ֆէվզէլ աստէտէ բարլամէնթօ Յունվար 17 ինճի կիւնիւ իճթիմաէ տալէթ օլունուլմուշ օլմուղա , բէք պէօյիւք պիւր սապըրսըղլըղա պու իճթիմայի պէքլէնիլմէքտէ իտի : Լաքին նէ Գրալիչանըն նութգու վէ նէ վիւքէլանըն նութգլրար ումուլ Էւրօքանըն կիրիֆթար օլտուղու կէվլէքլիյէ վէ աթալէթ հալինէ բէքտէ պէօյիւք պիւր թէպէտտիւլ կէթիւրմէտիլէր : Գրալիչա իյրատ իթտիրկի նութգընտա կիւճ պէլա իլէ պիւր գաչ թէտապիւրի ինթիյաթիլէ իպրազ ու թային իթտի :

Շէյէթը վիւքէլայա կէլինճէ , պուլնտա իթիւաֆ հուսուլէ կէլէմէմիշ իտի : Վիւքէլատէն պազըսը Ինկիլթէրրանըն տիւշար օլտուղու մէքէլլէթի հիսս իտէրէք , տահա գապա պիւր բօլիթիգա իթթիխազ իթմէք արղուսընտա իքէն , լօրտ Գարնաւօն իլէ լօրտ Տէրպի պիթարաֆլըղ պօզաճագ օլան հէր թէտապիւրէ տէ մուխալիֆէթ իթմէքտէ իտիլէր : Պուլնտան մաստա Ինկիլթէրրա բարլամէնիլ օսթմտա սալսի հէր ֆըրդա պէյնինտէ պէօյիւք պիւր ինթիւաֆ կէօրիւնմէքտէ իտի , լաքին ելինէ հիչ պիւր ազա տա սուլի ու սալահ բօլիթիգասընտան այրըլմագ իսիլէմէզ իտի : Խիւաֆկիրան ֆրգասը թարաֆընտան հիւքիւմթ իթհաւ օլունուլ քի մուհարէպէեէ կիրիշմէք մէյլինտէ պուլունմուշ տըր , լաքին հիյէթը վիւքէլա պու իլիհամը բէտտ իտուպ , պէօյլէ պիւր նիլէթ ու մագսէտտէ ասլա պուլունմատըղընը խապթ իթտի :

Էլհասըլ Ինկիլթէրրա վիւքէլասըղա խիւաֆկիրան ֆըրդասը արասընտա

պէսյիւք պիր ֆարգ օլ հայուպ , վիւքէլա գորգար իտի քի , Ննկիլիզ մէնաֆիի միւսթագպէլտէ թէնտ'տալա օղրամասըն . խիւաֆկիրան ֆըրգասը իսէ , պէսյիւք պիր շէյ վուգուլինի ասլա դանն իթմէզ իտի . զիրա Բուսիանըն իթիտալընա պէսյիւք էմնիեթ վէ իթ'գատը վար իտի :

Լաքին պու հալ ուղուն սիւրմէյէճէքտի : Ննկիլթէրրանըն նամուսը թէնտէլտէ պուլունմագտա իտի : Յունվար 12տէ մէճլիսի վիւքէլա էվվէլքի սէնէնին իպթիտասընտան պէրու Պէշիգա լիմանընտա լէնկէրէնտազ պուլունան տօնանմանըն Չանագ դալսիսիէ տօղրու իրալ իտիլմիսի հագղընտա միւզաքէրէ իթտի իսէ տէ , լօրտ Գարնալօն մուխալիֆէթտէ պուլունտու : Յունվար 13տէ մէզքիւր տօնանմայը կէլիպօլունա սէվզ իթմէյէ գարար վիրիլտի . լօրտ Գարնալօն քէմալը շիտտէթլէ պու թէտպիրին տէ ալէյինտէ պուլունտու վէ իսթիֆասընը վէրտի . լօրտ Պիզընաֆիլտ իսթիֆայը գապուլ իթմէտի վէ թէտպիրի մէզքիւր եինէ թէէլսիր օլունտու . լաքին Բուսիանըն մագսէտի ասլը շէրայիթի սուլհիյէյի Էրօբանըն մուհաքէմէսինտէն գուրթարմագ օլտուղու կէրէք մանասըզ թէէլսիւրաթտան վէ կէրէք միւզաքէրաթըն քէք մէսթուր վէ խաֆի թուլթուլմասընտան էյիճէ անլաշըրմագլա , Ննկիլթէրրանըն հէեթթը վիւքէլասընտա նիհաեէթ իճրաաթ ֆըրգասը դալէպէ իտուպ , աթիտէքի թէլէկրաֆ իրալ օլունտու :

«Տայիրէյի պահրիյէ, 23 Յունվար 1878 ազշամ սաաթ 7 .

«Վուրլատա ամիրալ Հօրնպիյէ , բէք կիզլի»

«Գալայի Սուլթանիյէյէ միւթէվլ ճճիհէն սէրիան հարէքէթ իտուպ , տօնանմանըզլա պէրապլը Տէրաատէթէ կիտինիզ : Բուսիա իլէ Թիւրքիա արասընտա մէվճուտ օլան մուհարէպէեէ իշթիրազ իթմէքտէն միւճանէպէթ իտինիզ . լաքին պօղազլարըն սէյրի սէֆայինի աշըգ պուլունտըրընը , վէ Սթանպօլտա պիր քաթըրտը չըգտըղընտա , Ննկիլիզ թէպաասընըն մալ ու ճանընը մուհաֆազա իտէսինիզ , Չանագ դալսի պօղազընը մուհաֆազա իթմէք իշիւն իսթէտիյինիզ կիպի տօնանմատան սէֆինէ ալըրուպ սէվք իտէպլիլրսինիզ , լաքին Սթանպօլտան էօթէյէ կիթմէյէսինիզ , Հարիքէթ իթտիկինիզտէ , պու թէրաֆա խապլը վէրինիզ , վէ Պէշիգա լիմանը իլէ մուխապէրաթընըզ գաթ իթմէյինիզ , զիրա ինթիմալ քի տիկէր էմրէր տէ վիլրիզ , լաքին լիմանը մէզքիւրտէն տիկէր էմր ալմասըղընըզ թագտիրտէ պիքլէմէյիպ կիտինիզ . վէ կիթտիկինիզ մահալլի թէմալըյա խաֆի թուլթունուպ , Իշպուլ թէլէկրաֆը ալսզ իթտիկինիզ իշար իտինիզ : »

Ամիրալ Հօրնպի մէզքիւր թէլէկրաֆը Յունվար 24տէ ախզ իտուպ , օ կիւնիւ էօյլէտէն պէշ սաաթ գատար սօնրա տօգուզ գըթա գըրհը վէ վաքօրտան իպարէթ պուլունան Ննկիլիզ տօնանմասը տէմիր ալարագ շիմալէ տօղրու . Եօլա չըգտը , վէ Շանագ գուրպինէ վաալ օլտուգտան պիր օւզ սօնրա , ամիրալը միւշարիլէյի Ննկիլթէրրանըն պահրիյէ նէգարէթիտէն 24 Յունվար 1878 թարիիի իլէ շու աթիտէքի մէալտէ պիր թէլէկրաֆ ախզ իլլէտի :

«Պուլտան էվվէլքի էմրիքէ քէէն լէմնէքիւն հիւքմիտէ տիր : Եինէ Պէշիգա քէօրֆէզինտէ տէմիր աթընըզ վէ տիկէր էմրիլէն պէքլէլինիզ : Պէշիպայա ալտէթ վէ միւվասէլէթինիլի իշար իտինիզ : »

Պինաէն ալէյի Ննկիլիզ տօնանմասը Պէշիգա լիմանընա ալտէթ թալի :

Պիզ , պալէաաէ պէնան օլունան վուգուաթլարը օլ մէրքէզտէ պրալա .

րագ, կէլէլիմ Էտիրնէտէ ագտ օլունան էսասը մուգատտէմէի սուլհիլէնին գապուլի իլէ միւթարէքէնին իմզալանմասը խուսուսընա :

Էտիրնէտէ տէօրթ կիւն Կրան տիւք Նիգօլա իլէ Սամանլը մուրախսասլա-րը միւզաքէրէ խողպ, էսասը մուգատտէմէի սուլհիլէնին գապուլինի միւսպիթ մազպաթա իլէ միւթարէքէ մուգավէլէնամէսի Յունվար 31տէ իմզալանսը :

Իմզալանան էվրագ իսէ, մուվագգաթ շէյլէր օլուպ, վէ իլէրուտէ իշպու մուֆասսալ թարիխին վէ Շարգ մուհարէպէսինին նէթիճէլլի օլան Այսթէֆա-նօս ահտնամէսիլէ, Պէրլին Գօնկրլսինտէ մուաղղամ տէվլէթլէր միեանընտա ագտ օլունան մուհաէտէնին սուրէթլէրինի այնէն տէրճ իտէճէք օլտուղումուգ-տան, էվրագը միւմզիլէյի մուվագգաթանըն պէեանընտան սարֆը նաղար իտէր վէ անճագ շու գատարճը սէօլլէրիզ քի, ագտ օլունան միւթարէքէնին շարթլարը, հիշ պիր վաղաա զուհուր իթմէքսիլին իճրա օլունտու : Փետր. 4տէ Պապը Ալի Գարա տէնիզտէ Բուսիա լիմանլարընըն ապլօգասը գալգմըշ օլտուղունու տէվ-լէթլէրէ թէպլիզ իթտի :

Կրան տիւք Նիգօլա, միւթարէքէնին գապուլի խապէրինի Բէթէրսպուրկտէն ախզ էյլէմէսիլէ պէրապլը, պիրատէրի կրան տիւք Վլատմիր իլէ շէհրը մէզ-քիւրէ ավտէթ իթմէկէ էմր ալար : Ճէնէրալ Վանօփսքի օն իքինճի գօլ օրտու-սուլլա պաշ գօմանտան թայլին օլունտուղու կրպի, ժէնէրալ Թօթլէպէն տախի շարգ ճիհէթի օրտուսունա պաշ գօմանտան նասալ օլունտու, վէ Փետրուար 20 տէ մէզքիւր գօլը իսթիսհապէն, Գայսէրիլէլի Ահմէտ բաշա թարաֆընտան թախիլէ օլունան Բուսնուգ մէվգիլինէ տուխուլ իթտի : Պիր գաշ կիւն սօնղրա ճէնէրալ Թօթլէպէն տախի Պուլկարիսթանտան հարէքէթ խողպ, գօմանտան-լըղը օն իւլիւնճիւ գօլ օրտու գօմանտանը բրէնա Տօնտուղօֆ Գօրսագօֆա թէրք ու թէվտի իլլէտի :

Փետրվար 12տէ իքի պէօլիւք սսքէր Միւննէյի իշղալ իթտի վէ Փետրվար 25տէ տէ Բուսանիա ասքէրի, Վիտինէ տախիլ օլտու :

Անատօլուտա Էրզրումուն թախիլէյիսի Փետրվար 9տա պաշլայուպ, 22տէ խիթամ պուլտու : Գալգասիա վալիսի Կրան տիւք Միքայէլ Բէթէրսպուրկա վէ ճէնէրալ Միքայէլ Լօրիս Մէլիգօֆ տախի Թիֆլիզէ միւթէվէճճիհէն օրատան հա-րէքէթ իթտիլէր : Ճէնէրալ Հէյման Բուսիանըն Անատօլ ճիհէթի օրտուսունա պաշ գօմանտան օլուպ, Ֆազաթ պու օրտու թիֆօլխասթալըղընտան բէք չօգ վէֆիաթ վէրտի :

Իշպու Շարգ Մուհարէպէսինի հիքեայէ իթտիկիմիզտէ, քէնտիմիզէ մէէ-խէզ վէ րէհպէր իթթիխազ իթմիշ օլտուղումուգ Ֆրանսըգճա թարիխնամէ, պա-լատէ զիքը օլունան միւթարէքէնին ագտ ու գապուլինի թարիֆ իթտիքաէն սօնրա, օ էսնատէ զուհուրա կէլէն Եունան վաղասաընը սուրէթը մուֆասսա-լէտէ սէպթ ու պէեան իթմէքտէ տիր : Ֆիլ վաղը Եունան տէվլէթի էսնաի մու-հարէպէտէ թէմամըյլա պիթէրաֆ տուրտուգտան սօնրա, պու արա միւթալէ-պաթա գալզըշուպ ատէթա պիրթէհտիտ օլմաղա պաշլամըշ վէ հաթիմա Եունան ասքէրի պիր արա հուտուտու տախի թէճավուզ իթմիշ վէ Ֆազաթ տէրագաս պէրի չաղըրընշ վէ Թէսալիա, վէ Մակէթօնիա վէ Էթիր նամ հուտուտու Եու-նանիլէ էեալաթընտա վէ Կիրիտ ճէզիրէսինտէ իսեանլէր զուհուր իթմիշ վէ խայ-

լիճէ գանլար ադմըշ վէ էեալաթը պաղիլէի մէգըիւրէ Ինկիլթէրրանըն թէվաս-
սութուլա քէսպի սիւքիւնէթ իթմիշ տիր : Հալ պուքի պու վագաալարըն Բու-
սիա վէ Օսմանլը մուհարէպէսիլէ քէքտէ պէօյիւք պիր իրթիպաթը օլմատը-
տան պաշգա , օ զէման զազէթալարտա տա պիր թաֆսիլ նազլ ու հիքեայէ օ-
լունմուշ վէ պիզիմ տէ սպտաու ու մագսէտիմիզտէն խարիճ պուլունմուշ օլ-
մաղլա , վուզուաթը մէղըիւրէնին թարիֆ ու պէեանընտան սարֆը նազար ի-
տիլուս , ադտը միւթարէքէ հիքեայէսինտէն պէր վէչհի աթի Այսթէֆանօղտա
միւսալէհանըն իմզալանմաը հիքեայէսինէ սէպգաթ վէ նազլը քէլամ օլունտը-
ղը պուրաճըգտա օգույանլարըմըգա խասսէթէն պէեան օլունուր :

ՄԻԻԹԱՐԵԲԷՆԻՆ ԻՄՁԱԼԱՆՄԱՍԸՆՏԱՆ ՄԻԻՍԱԼԷՀԱՆԱՄԷՆԻՆ
ԻՄՁԱԼԱՆՄԱՍԸՆԱ ԳԱՏԱՐ.

ԻՆԿԻԼԻԶ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸ ՍԹԱՆՊՈԼ ԲԻՇԿԵԱՀԸՆՏԱ

Միւթարէքէնին իմզալանտըղը իլան օլունուր օլունմազ , Աւթրիա-Մա-
ճարիսթան հիւքիւմէթի , Էտիրնէտէ միւզաքէրէ օլունան մուգատտէմաթը սու-
հիյէյի թէտգիդ ու թէֆթիշ իթմէք իւզըրէ իճթիմա իթմէլէրինի տուէլը մուազ-
մահա թէքլիֆ իթտի : Փետրվար 5 թարիխիլէ տէվլէթը միւշարիլէյհանըն Լօնտ-
րատա մուգիմ սէֆիրի գօնթ Պայսթ , Ինկիլթէրրա խարիճիյէ նազըրը Լօրտ Տէր-
պիյէ պու մէալտէ պիր տավլթնամէ թէպլիդ խոուպ , իշպու իճթիմաը տիւվէ-
լինին տէ Վիէննատա վուզու պուլմասընը թէքլիֆ իթմէքտէ խտի :

Լօրտ Տէրպի Փետրվար 7 թարիխիլէ ճէվաշ վիրուպ , Ինկիլթէրրա հիւ-
քիւմէթինին իշպու տավլթէ իճապէթ իթտիկինի պէեան իթտի : Մա մաֆիհի
Վիէննատա իճթիմա իթմէք ֆիքրինտէն սարֆը նազար օլունտուգտա , Աւթը-
րիա տէվլէթի Ալէմանհանըն Պատ չէհրինի իճթիմակեան թէքլիֆ իթտի վէ տիւ-
էլի մուազգամա տալի թէքլիֆի մէգըիւրը գապուլ իյլէտի : Լաքին պու պապ-
տէ տէվլէթլի արասընտա ճէրեան խտէն մուխապէրաթը տիւլօմաթիդիյէ , պիր
վուզուաթը վախիմէ իլէ միւնգաթի օլտու :

Բուս տիրլօմասիասը , միւթարէքէնին իմզալանմասընտան էվլէրի կիպի
եինէ էսրար քէրտէսի արգասընտա սաղլանմաղա պաշլայուպ , միւթարէքէնին
վէ մուգատտէմաթը սուլհիյէնին սուրէթինի պիլէ կիզլի սագլամոդ ազմինտէ
պուլունտու . եա բօսթալարըն ֆէնալըղընտան վէ եախօտ Բուսլարըն իսթէք-
սիզլիկինտէն տօլայը , Պապը Ալի սուրէթը մէգըիւրէեէ սէքիդ կիւն սօնրա տէս-
թըրէս օլտու , վէ պու իքի էվրազ , Բուսիանըն րէսմի զազէթասընտա Փետր-
վար 13 տէ անճագ նէշր օլունտու :

Պու սուրէթլէ քիմսէյէ մալիւմ տէյիլ խտի քի , միւթարէքէ սայէսինտէ
Բուսիա տէվլէթի Պէօյիւք Չէքմէճէ իլէ Տէրգօսը եանի Պապը Ալինին մուհա-
րէպէ իպթիտասընտան պէրու եաքմահա չալըշմըշ օլտուղու խաթթը իսթիհ-
քեամը եէտը զապթընա կէչիրմիշ խտի :

Պինաէն ալէյհ փետրվար եէտինճ! կիւնիւ Էւրօթա Բուսլարըն հէմ Աթան-
պօլ վէ հէմ տէ Կէլլ պօլու լւզէրինէ տօղրու երւրի տիւքէրինի քէմալը խիթիդ-
րապլէ խապէր ալտը : Ամէլիաթը հարպլիյէտէն տօլայը վէ եախօտ պազը բօլի-
թ' գա սէպէպլէրինէ մէպնի Բուսլար թէլէկրաֆ թէլլէրինի գաթ իթմիշ օլտուգ-
լարը ճիհէ լէ պիր հէյէճանը ումումիյի մուճիպ օլտուլար , զիրա Բարիզտէն վէ
եա Լօնտրատան Աթանպօլա քէշիտէ օլունան թէլլէկրաֆլար օթուզ ալթը սա-
աթտան զիատէ ճէվապսըզ գալտըլար : Պու հալ վէ փետրվար ճտա Ինկիլիզ վիւ-
քէլասընըն Պամպայ վէ Իսքէնտէրիյէ թարիգիյէ Մ. Լէհըրտտան ալտըղը պիր
թէլլէկրաֆ իւզէրինէ , Բուսլարըն Աթանպօլա տօղրու երւրի տիւքէրի շայեսար
հէր թէրաֆտա շուեու պուլտու , վէ հէր քէս թէլաշա տիւշտիւ իսէ տէ , մու-
ախխարէն մէգքիւր թէլաշ պ'ր ազ թէսկին օլտու , չիւնքի լօրտ Տէրպի գօնթ
Շուալօֆտան մթիտէքի մէալտէ պիր նօթա ախլ իթմիշ իտի :

«Բուսիա սէֆիրի , Բուս օրտունուն Աթանպօլ իւզէրինէ երւրի տիւքի վէ
պու շէրին խաթ թը միւտաֆէսը իւզէրինտէ պուլունան պիր մէվգիի միւս-
թանքէմի ալտըղը սահի օլուպ օլմատըղընը հիւքիւմէթը մաթպուտսընա սիւ-
վալ իթմիշ օլմաղլա , բրէնս Կօրչագօֆ պէր վի չհի զիյր ճէվապ վիրմիշ տիր :

«Բումէլտէ վէ Անատօլուտա պիւթիւն խաթթ իւզէրինտէ մուխասէմա-
«թըն թաթթի իչիւն Բուս ասքէրի գօմանտանլարընա էմը վիրիւմիշ տիր : Աի-
«զէ վասլ օլան շէյ-լաըն իչինտէ հիչ պիր սահիհ նօգթա եօզ տըր : »

Պու թէքգիպ հէր նէ գատար միւշէվվէշ պ'ր շէյ իտի իսէ տէ , Ինկիլիզ
մուխալիֆ ֆըրգասընըն էն աթէշի աղալարը պուլունանլար մէմնուն օլտուլար ,
վէ մէպուսան մէճլիստէ էվվլ լճէ միւշահէտէ օլունան պիր վաթանքէրվէրիք զայ-
րէթի զայպ օլարագ , Մ. Լէհարտ ալէյհինտէ շէտիտ պիր հիտտէթ վուգուա
կէլտի : Լաքին մուխալիֆ ֆըրգա բէիսլէրի , մէճլիսի մէպուսանըն հիտտէթ ու
հէեհէճանընը թէսքին իթմէեէ մուաֆիադ օլմատըլար վէ հէեհէթ վիւքէլա Լֆ-
քեարը ումումիյէտէն գօլթուզլանարագ , Պէշիգատա լէնկէրէնտաղ օլան տօ-
նանմանըն Աթանպօլ բիչկեսընա կիթմէսի իչիւն թէքար էմը կէօնտէրտի :

Մուհարէպէեէ քէք ազ գալան պու թէտպիրին պէհանէսի , Աթանպօլտա
պուլունան Ինկիլիզլէրին հըմայէսի էլզէմիյէթի հտի . ասը սէպէպ իսէ Օսման-
լը բայթախթը հէվալիսինտէ Բուսլարըն մուամլէսինի կէօզէթլէմէքալէն վէ պու-
տուրէթլէ Ինկիլթէրանըն օլունճագ օլմագ իսթէմէմսինի անլաթմա տան իպա-
րէթ իտի :

Հէլէ գուվլէթլիճէ օլարագ շու շաիյա տա տէվէրան իթմէքալէ իտի քի ,
Բուսլար օրտուլարընըն պիր զըսմընը Տէրսաատէթէ իտխալ իթմէք իչիւն միւ-
թարէքտէ պիր շարթ վազ իթտիրմիշլէր իտի : Պունուն իչիւն էմնիեթիսիլիք
քէք թապլի օլտուղունտան , Ինկիլթէրա իլէ պէրապէր Ասթրիա վէ իթալ-
եա տախի տօնանմալարընը Աթանպօլա իրսալ իթմէք իչիւն միւսաատէ ֆէր-
մանը թալէպ իթտիրտիլէր :

Փետրվար Ծտա ամիրալ Հօրնպի Չանագ գալէսի բիչկեսընա կէլտի : Պ'ր
գաչ կիւն էվվէլ Ինկիլիզ տօնանմաար , Աթանպօլա հարէքէթ իթմէք իչիւն իւք
տէֆա օլարագ էմը ախլ իթտիկինտէ , Պապը Ալի տօնանմանըն պօղազտան կէչ-
մէսինէ միւսաատէ իթմէք իւզրէ պիր ֆէրման վէ տահա տօղրուտու պ'ր րո խ-
տաթնամէ վէրմիշ իտի : Միւշարիլէյհ Ամիրալ Հօրնպի գանն իտէր իտ' քի , պու-
ֆէրման տայիմա մէրի իտի , Լաքին պիր գաչ կիւն իչինտէ Թիւրքիատա պիհն-

լիւր խայլիտէն խայլի թէպէտտուի իթմիշ խոի : Սէպէպլէրինի էվլէնէ իյղահ իթտիկիւրիդ պիր զարազա մէպնի էօյլէ պիր էֆքեար հուսուլէ կէլմիշ խոի քի , մէմալիքի (սամանիյէնին միւլպիթէլա օլտուղու պիւ ճիւմիէ ֆէլաքէթ ու մուսիպէ- թէ ինկիլթէրրա սէպէպ օլմուշ խոի , պինապէրին էֆքեարլար Բուսիասան զի- եատէ ինկիլթէրրա ալէյիհնտէ պուլունմապտա խոի :

Գալայի Սուլթանիյէ գօմանտանը , տօնանմանըն պօղազտան կէչմէսին , միւսաատէ իթմէք իչիւն էմր ալմամըշ օլտուղունու պէեան իթտիկիւրիտէն , տօ- նանմանի մէքքիւր տալիս պիր եանլըշլըդ օլմասընտան գօրգարագ Պէչիգայա ալ- տէթ իթտի , վէ Սամանլը գօմանտանընըն Սթանպօլտան պու պապուլ թալիմաթ իսթէմէսինէ վազըթ պրազտը . պու չարըդ մանօվրա , ինկիլթէրրանըն թիւր- ք'ատա զաթէն թէնէզլիւլ իթմիշ օլան իթիպարընը օ արա պիր զաթ տահա տիւշիւրտիւ , վէ տէվլիթը միւշարիլէյահ ալէյիհնտէ իսթիհզայը մուճիպ օլտու : Իրթէսի կիւնիւ Պէյօղլունուն վէ Գալաթանըն հէր սօգագ քէօչէսինտէ պասմա եազըլարա պէօյիւք եաթթալար եաբըշտըրըլըպ , պու եաթթալարտա պէր վէչի աթի միւթալէա օլունմագտա խոի • « Պէչիգա քէօրֆէզի իլէ Սթանպօլ արասըն- տա պիր տօնանմա դայալ օլմուշ տուր : Քիւր պուլուրսա , միւքեաֆաթա նայիլ օլաճագ տրր » Պու եաթթալարտան բէք չօգ տա ինկիլթէրրա սէֆարէթիսանէ- տի տուվարարընա եաբըշտըրըլըպ վէ պիր առէտ տէ զարֆ իչինտէ մէլֆուֆէն Մ . Լէեարտա կիօնտէրիլմիշ տիր :

Հիւքիւմէթը Օսմանիյէ ինկիլիդ գապինէթօսընըն տօնանմասըն Մարմարա տէնիդինէ իտխալ իթմէք գարարը ալէյիհնտէ բրօթէսթօ իթմէքէ միւսարաաթ խուպ , խարիճիյէ նազըրը Սլրվէր բաշա Լօնտրատա մուգիւ սալթանաթը Սէ- նիյէ սէֆիրինէ պիր թէլէկրաֆ քէչիտէ իլլիեէրէք , բայթալթտա ասայիշ ու Լմիսիէթին պէր քէմալ օլուպ , խարիճտէն հիշ պիր թէտուիր իթթիխազընա ին- թիյաճ օլմատըղը խուսուսուտա ինկիլիդ գապինէթինէ մալիւմաթ վիրմէսի ի- չիւն , թալիմաթ իթա իլլէտի :

Փետրվար 12տէ լօրտ Տէրպի պու թէլէկրաֆա ճէվապ վիրտի քի , ինկի- լիդ հիւքիւմէթի զաթը Շահանէնին հիւսնի նիյէթ ու մագսէտինէ գանի օլմուշ տուր , լաքին Սթանպօլտա պապը իսթիլալլիւր զուհուր իթմէսինտէն գօրգու- տուղու խապէր վէրիլտիկիւրտէն , հիւքիւմէթը միւշարիլէյահ թէպաասընը թէհ- լիքէտէ պրազամագ վէ սանճաղընըն հրմայէսի ալթընա ալմազա մէճպուր տրը Իմտի տօնանմանըն կէլմէսի իչիւն բուխաթ իսթիսալի էլլէմիյէթինտէն նէչէթ իտէն թէլէխիւրտէն մատա , չայէտ թէլէկրաֆ թէլլէրի տէ գըրըլըր վէ կէճ խապէր ալընըր տէյու , տօնանմանի մէքքիւր պէօյիւք վէ էօնիւ ալընմագ պիր խաթատէ պուլունմապ իչիւն բայթալթտա եազլաշմայա մէճպուր օլմուշ տրը , զիրա Տէրսաատէթլէ Չանագ գալիս արասընտա տա էքէյիճէ պիր միսաֆէ վար տրը : Պինաէն ալէյի Ամիրալ Հօրնպիյէ եէնի թալիմաթ իրսալ օլունտու , վէ պու տէֆա էկէր Օսմանլը գալէրինտէն մուխալիֆէթ վուզու պուլուր իսէ , թօք աթարագ գօր իլէ կէչմէքէ էմր վիրիլտի :

Փետրվար 14ինճի սապահընը ինկիլիդ տօնանմասը պօղազա տուխուլ իթ- տի . մահալլի Օսմանլը հիւքիւմէթլէրի բրօթէսթօ իթմէքէ իգթիֆա իթտիլըր : Ալէֆաւարա , Ալէլլէ , Սալլէ , Թէֆէրէ վէ Սալէֆա նամ զըրհլըլար Տէրսաա- տէթ գարշըսընտա քեային Ատալար գուրպինտէ տէմիր աթտըլար , վէ տօնան- մանըն մուխապէրաթընը թէլէմին իթմէք իւզըն , Ալլէֆաւար վէ Սալէֆա սէֆի-

նէլէրի Կէլիպօլուտա , վէ Զօնօքէր , Բօւպի , Տէվօթօյն վէ Բօւլէյկ նամ սէֆա-
յին տախի Պէշիգատա գալտըլար : Սէֆաինի մէզքիւրէտէն մաատա , Ինկիլթէր-
րա սէֆիրի իլէ Ինկիլիզ գօնսօլսլարըն թահթը էմրինտէ պուլունմադ իւզրէ ,
Սթանպօլ սուլարընտա վէ Մարմարատա տիկէր պէշ ատէտ օրթա պէօյիւքիւ-
տէ վաքօրլար տախի պուլունտուրուլտու :

Օ վաղթա գատար Բուսլար միւթարէքէ շէրաիթինի մէվզիի իճրայէ վազ
իթտիրմէքտէ իտիլէր , վէ Թիւրքիա իլէ Եւրօբանըն իսթէյինէ մուղայիր օլարագ
ասլա Սթանպօլա կիթմէք նիյէթինտէ տէյիլ իտիլէր , լաքին Ինկիլիզ տօնանմա-
սընըն շէհրը մէզքիւր բիշկեհանընա իրսալի խապլի Բուսլարըն Ֆիքրինի թէպ-
աիլ իթտի , վէ բրէնս Կօրչագօֆ Փետրվար 10տա Բուսիանըն Պէրլին , Վիէննա
Բարիզ , Լօնտրա վէ Բօմատա մուզիմ սէֆիրլէրինէ պէր վէշի աթի թէլէկրաֆը
չէքտի :

« Ինկիլիզ հիւքիւմէթի , Տէրսատէթտէ մուզիմ սէֆիրինտէն ալտըղը մա-
լիւմաթ իւզէրինէ , Ինկիլիզ թէպասընըն ճան ու մալընը թէշմին իթմէք իւզ-
րէ տօնանմասընըն պիր գըսմընը Սթանպօլա տօղրու սէվզ իթմէք իշիւն մու-
ղատտէմա իսթիհասալ իյլէտիյի Ֆէրմանտան իսթիֆատէ իթմէյէ գարար վէրմիշ
տիւր : Տիկէր տէվլէթլէր տախի , թէպալարընըն մէնաֆիինի մուհաֆազա իթ-
մէք իշիւն այնի թէտպիրի իթթիխազ իյլէմիշլէր տիր : Պու ահվալէ նաղարէն ,
Խրիսթիանլարըն տա ճան ու մալլարը թահթը թէհտիտտէ պուլունարադ , պու-
լարը տա վիգայէ իթմէմիզ լաղըմ կէլտիյինտէն , ասքէրմիզին պիր մըզտարընը
Սթանպօլա իտխալ իթմէլիլիզ : »

Պունուն իւզէրինէ Կրան տիւք Նիգօլայա էմրլէր վէրլտի , վէ Տէրսա-
տէթ Բուս սէֆարթ իսանէսի պաշ թէրճէմանը սապըգ Մ. Օնու , Բուսիանըն
Սթանպօլու մուվագգաթլէն զապթ իթմէք մէճպուրլիյէթինտէ պուլունտուղու-
նու զաթը Շահանէեէ կիտուպ խապլի վիւմէյէ մէմուր օլտու :

Բրէնս Կօրչագօֆըն թէլէկրաֆը իւզէրինէ Բուսիա իլէ Ինկիլթէրրա արա-
սընտա միւնասէպաթ խալլիտէն խալլի սօուտու , Էւրօբատա էնտիշէ չօլալտը
վէ էհալի մուհարէպէնին սուրթը մուհազգադէտէ վուգու պուլաճաղընը մէ-
մու իթտի : Իրթէսի կիւնիւ լօրտ Տէրպի , Լօնտրատա մուզիմ Բուսիա սէֆիրի
գօնթ Շուալօֆ իլէ միւլագաթ իթտիկինտէ , Բուս ասքէրինին Սթանպօլա կիրիշինի
Ինկիլթէրրա քէնտի շախսընա տօղանըր պիր թէտպիր ատտ օլունապիլըր մի տէ-
եու սէֆիրի միւշարիլէյէ սիւալ իթտի , վէ տէտի . « Պու թէլէկրաֆ հազըն-
տա տահա տօղրու վէ տահա աչրգ իլգահաթ իտիլի իսէմ միմնուն օլաճաղըմ .
պիլմէք իսթէրիմ քի , Բուսիա հիւքիւմէթի Սթանպօլա ասքէր իտխալ իտիլէք
մաղսէտի կէօյա թէհիլքէտէ օլան Խրիսթիանլարը վիգայէ իթմէք մի տիր , Եօգ-
սա սըրֆ նամուսը ասքէրիյէ տայիր պիր մէսէլէ տիր տէ , շայէտ Ինկիլթէրրա
եախօտ սայիր էճնէպի միլլէթլէր Սթանպօլուն իւզէրինէ քէնտի պայրադլարընը
չէքտիլլէրինտէ , Բուսիա տա քէնտիսինիլլէր մի չէքէճէք տիր : »

Բրէնս Կօրչագօֆ թապիի պու իքի ալպէպտէն եալընըգ օսէպէպի ինթի-
խապ իթտի քի , Ինկիլթէրրայա ասլա տօղունմազ իտի : Բրէնսը միւշարիլէյէ
Փետրվար 13տէ շու ճլվալը վէրտի :

« Ինկիլիզ հիւքիւմէթի ալտըղը մալիւմաթ իւզէրինէ , թէհիլքէյէ տիւշար
օլմալարը ինթիմալտէն պայտ օլմաեան թէպասընըն ճան ու մալընը մուհա-
ֆազա իթմէք մագսէտինէ միւլի , տօնանմանըն պիր գըսմընը Սթանպօլա իր-

սալ իմմէք իւզրէ պուլունառողունու խապէր վերմիշ օլմազլա , Բուսիա հիւ-
քիւմէթի տէ աշնի նիյէթէ մէպնի Սթանպօլա մուվազգաթէն պիր մըզտար աա-
քէր իտխալ իթմէք ֆիքրլինտէ խտի , աճազ շու Փարզ իլէ քի , լուզումը թազ-
տիրինտէ ումումն հէր խրիսթիան էհալիյի տէ հիմայէ իտէճէքտի : Պինաէն ա-
լէյ՝ իքի հիւքիւմէթ տախի պիր ինսանիյէթ վազիֆէսինի իճրա իտէճէքլէր տիր :
Պու թէշէպպիւս հատորը գաթինտէ միւսալամէթքեանէ պիր մուամէլէ օլմազլա
հիշ պիր մուխասէմէի մուճիպ օլամաեաճազ տըր : »

Ինկիլիզ հիւքիւմէթի քէնտի տօնանմասընըն իրսալի իլէ Բուս աաքէրլինին
տուխուլի արասընտա օլան միւշապէհէթի գաթան ինքեար վէ րէտա իթտի :
Հապիզաթէն պու իքի մուամէլէնին Փարզը օ գատար կիօզէ չարբար պիր շէյ
խտի քի , Բուսիանըն պուշլարը պիր պիրինէ թէշպիհ իթմէք իսթէտիյի աաթ-
թա չօճուզուզ իտի : Պիրինճի չըգտա պիր տօսթ տէվլէթին սէֆայինի հար-
պիյէսի , Ինկիլիզ թէպաասընը մուհաֆազա իթմէք մազսէտինէ մէպնի շէհրին
թա եազընընա իրսալ օլունմուշ իտի , զիրա լուզումը թազտիրինտէ թէպաաի
մէրզումէ պէօլլէ պիր մուհաֆազայը թալէպ իտէպիլիրտի . իքինճի չըգտա իսէ,
պիր տիւշման տէվլէթին աաքէրի միւթարէքէյի նազզ ու բալիմալ իտէրէք , այ-
նը շէհրէ տուխուլ իթմէք իսթէյօրտը , քի պու մուամէլէ իլէ Բուս հիւքիւմէթի-
նին տէֆ իթմէք իտտաասընտա պուլունառողու թէհլիքէ պիլաքս վուզուա կէ-
լէճէք վէ գարըշըզլըզլար գուհուր իտէճէքտի : Պինաէն ալէյ՝ Լօրտ Տէրպի տէ-
տի . « Ինկիլիզ հիւքիւմէթի , տօնանմանըն իրսալի իլէ Բուս աաքէրլինին տու-
խուլի արասընտա պիր միւշապէհէթ օլտուղունու գապուլ իտէմէզ օ պու թէտ-
պիր , քէնտի զաննընճա ֆաթիտէսիզ վէ աաքէրիճէ տէ հիշ պիր լուզումը եօդ տըր .
պուլունան մաատա նէթիճէսի տէ Սթանպօլուն պիլ ճիւմէ էհալիսինէ բէք ֆէ-
նա օլապիլիր : » Բուս հիւքիւմէթի գիատէ ըսրար իթմէտի . վէ իլէրուտէ պէ-
եան օլունաճաղը վէշ՝ իլէ Պապը Ալինին տօղրուտան տօղրուեա թալէպի իւզէ-
րինէ , հէր նէվլի գարըշըզլըզլարը հավի օլան պու թաասվուրտան վազ կէշտի :

Բուսիանըն տիբլօստիսարը վէ աաքէր գօսանտանյարը բէք սըզը էսրար ի-
չինտէ պուլունառողլարընտան տօլարը , էլրօթա բէք գիատէ էնտիշէ իթմէքտէ
օլուպ , պու հալտէն տէ ֆէնա շաիյալար նէշէթ իտիեօր իտի :

Մէսէլա խապէր վիրիտի քի ճէնէրալ Սգօպէլէֆ Սթանպօլա կիրմիշ տիր ,
վէ ճէնէրալ Կուրգօ տա Կէլիպօլու իւզէրինէ եիւրիւմէքտէ տիր , վէ պու ճէնէ-
րալ Թիւրքլէրլէ միւթթէֆիգէն Չանազ գալէ իսթիհքեամաթընը հարպ հալինէ
գօյաճազ , պօղազը գաբաեաճազ վէ Ինկիլիզ տօնանմասընը գաբանճատա պը-
րազըր կիպի Մարմարա տէնիզլինտէ գուշաթաճազ տըր : Պու թէվաթուր , հէր
նէ գատար ազլ ու ֆիքրէ մուղայիր պիր շէյ իտի իտէ տէ , Ինկիլիզ հիւքիւմէ-
թի ելինէ միւթէէսսիր օլտու , զիրա օ վազըթ գիհնլէր թէշէվլիւշ իլինտէ եու-
վարանըպ տուրմազտա իտի :

Լօրտ Տէրպի պու պապտէ Լօրտ Լօֆթիւսէ Փետրվար 13 թարիխիլէ ա-
թիտէքի թէլէկրաֆը քէշիտէ իթտի .

« Թարիճիյէ տաիրէսի , 13 Փետրվար 1878

Մայրօրտ ,

« Պու կիւն էօլլէտէն սօնրա իշլէրին ահվալը հազըրէսի իւզէրինէ Բուսիա
սէֆիլի իլէ վուզու պուլան միւլազաթըմտա , հիւքիւմէթ թէրաֆընտան պէեա-
նը իւմիտ իթտիմ քի , Բուսիա նէ Կէլիպօլունա տօղրու վէ նէ տէ Ինկիլիզ

տօնանմանսընքն մուխապէրաթընը թէհտիտ խտէճէք սուրէթտէ ասքէր սէվդ ու իրսալ իթմէեճէք տիր : Պէօյլէ պիր հարէքէթ վուգու պուլուր իսէ , Ինկիլթիւրրատա տօնանմանքն ալէյհինտէ պիր հարէքէթ ատտ օլունաճագ տըր , վէ էֆքեարը ումումիյէնին պուլունտուղու շու շիմտիքի հալինտէ վուգուա կէլէպիլէճէք նէթաիճի վախիմէնին մէսուլիյէթինի իւզէրիմէ ալամահաճաղըմ տըր : »

Բուսիա , եալընըզ ֆիւթուհաթընըն սէմէրէսինի էլէ պրագմագ մագսէտինտէ օլմաղլա , գարշըսընա միւշքիլաթ չըյարմագ նիյէթինտէ տէյլլ իտի : Պիւնայն ալէյհ աթիտէքի նօթա իլէ պիթթէմամ Ինկիլթէրրաեա թարզիյէ վիւտի վէ պու նօթայը Ինկիլթէրրա խարիճիյէ նազըրընա թէպիլդ իթտի :

« Լօստրա , 13 Փետրվար 1878

« Բերէնս Կօրչագօֆ , Բուս գապինէսինին Կէլիպօլուչու իշղալ իթմէմէյէ վէ Պուլայիր խաթթլարընա կիրմէմէյէ վիրտիկի սէօզլւնի թութաճաղընը Զաթը Ասիլանէլէրինէ պէեան իթմէեէ պա թէլէկրաֆ պանա էմր վէրիեօր :

« Պունա մուգապէլէթէն Բուսիա գապինէսի մէմուլ իտէր քի , Անատուլ վէ եա Բումէլի սէվահիլինէ հիշ պիր Ինկիլիզ ասքէրի չըգարըլմահաճագ տըր : » Ինկիլիզ հիւքիւմէթի , Բուսիանըն թալէպ իթտիկի թէէմնաթը իթա իյլէտի վէ պու վագաա պէօյլէճէ գաբանար :

Փետրվար 13տէ Մ. Յնու Սթանպօլ միւվասէլէթ իթտի վէ Ինկիլթէրրա վէ Աւսթրիա սէֆարէթխանէլէրի թէրճէմանլարըլա պէրապէր , խարիճիյէ նազըրը Սէրպէր բաշա հագրէթլէրինին նէզտինէ կիթտի : Մ. Յնու պէեան իթտի քի , էկէր Ինկիլիզ տօնանմանը Սթանպօլ բիշկեահընա կէլիր իսէ , Բուս օրտուսու տախի Տէրսաատէթէ կիրէճէք տիր . Ինկիլթէրրա սէֆարէթխանէսի թէրճէմանը տա պէեան իթտի քի , բուխաթ ֆէրմանը վէրլւմէզ իսէ , Ինկիլիզ տօնանմանը Զանագ գալէսի պօղաղընտան զօր իլէ իշէրի կիրէճէք տիր : Աւսթրիա սէֆարէթխանէսի թէրճէմանը տա Աւսթրիա տօնանմանսընքն Մարմարա տէնիլիւնէ կիրմէք իշիւն պիր ֆէրման թալէպ իլլէտի :

Խարիճիյէ նազըրը , Ինկիլթէրրա վէ Աւսթրիանըն մէթալիպի հագգընտա խաքիբայի Շահանլյէ մալլւմաթ վիրուպ , գաթը Շահանէ վէ նազըրը միւշարիլէյհ վէ պաշ վէքիլ Անմէտ Վէֆիդ բաշա արաարնտա ֆէրմանըն վիրլուպ վիրլւմէսի մէսլէսի հագգընտա միւգաքէրէ ճէրեան իթտի , Անմէտ Վէֆիդ բաշա , ֆէրմանըն բէտա օլունմամասը բէյինտէ պուլունտուէօր իտի :

Բաշաի միւշարիլէյհին խտաասընա կէօրէ , սուրէթը մաթլուպէտէ սիւահլանմը օլան Ինկիլիզ տօնանմանը Սթանպօլ բիշկեահընտա պուլունտուգտա , միւգաքէրաթը սուրիլիյէնին սուրէթը ճէրէեանը իւզլրինէ պիր տէրէճէյէ գատար թէէսիր իտէճէք վէ պու սուրլթլէ Թիւրքիա իշիւն պիր պէօյլւք ֆայիտէսի օլաճագ տըր : Անմէտ Վէֆիդ բաշա պու խտաասընա իլալթէթէն շունու տա պէեան իտի իտի քի , պու խուսուա պիւթիւն պիւթիւնէ էմալսըզ պիր շէյ տլլլ տիր . 1811 վէ 1855 սէնէլէրինտէ էճնկպի տօնանմալարը թալիճի Տէրսաատէթէ գատար կէլմիշլէր տիր : Լաքին Աւսթրիա իշիւն հէմ Անմէտ Վէֆիդ բաշա վէ հէմ տէ Սէրպէր բաշա բուխաթ ֆէրմանը վիրլւմէսի բէյինտէ պուլունտուլար :

Զաթը Շահանէ , բէք զիյատէ թէէսիւրի գալպիյէտէն նաշի , պիր շէյ սէօյէմէմէքտէ իտի . լաքին Սէրպէր բաշա Մ. Յնունըն հայիզ օլտուղու թալլւմաթը Բատիշահա խապէր վիրտիյինտէ , Բատիշահըն լէհճէսի աթտը վէ բէք

միւրքէտտէր օլտու : Սէրվէր վէ Ահմէտ Վէֆիզ բաշալար մահգուն վէ պէտպախթ հիւրմտարարընը թէսլլի իթմէք իչին պիհուտէ ետրտէ չօզ չալըշտըլար : Նիհանէթ հէհէթը վիւքէլատան մատտա մաազուլ Սատրաղամլարը , պէօյիւք մէմուրլարը , մէճլիսի Մէպուսան վէ մէճլիսի Այան րէիսլէրինի , էքսէրի մէպուսանը վէ րիճալը տէվլէթի պիւթիւն պիր արահա թօրլայուպ , պէօյիւք պիր մէճլիս ազտ իթմէքէ գարար վիրլիտիկինտէն , զաթը Շահանէնին եավէրլէրի վէ էմր չավուշլարը մէճլիսի մէզքիւրտէ պուլունմալարը մուգարրէր օլան զէվաթը տավէթ իթմէք իւզրէ , հէր թէրաֆա տա սէվզ օլունտուլար :

Պիր գաչ սաաթ սօնրա պու մէճլիսի քէպիր ինըգատ իթմիշ օլուպ , 75 աղատան իպարէթ պուլունմալտա իտի : Մէճլիս թօրլանաճաղը էսնատէ զաթը Շահանէ եավէրի հարպ Մէհմէտ բաշա իլէ պէրապէր պիր օտահա չէքիւլուպ , Սթանպօլ հէվալիսինին խարթալարընը կէթիրթմիշ իտի : Հիւնքեար քէմալը տըզգաթլա մէզքիւր խարթալարը թէտգիզ իթմէքտէ , վէ Բուսլարըն իլէրիյէ տօղրու հարէքէթինի տուրտուրթմաղա պիր չարէ օլուպ օլմատըղընը անլամազ իսթմէքտէ իտի :

Զաթը Շահանէ մէճլիսէ կիթմէգտէն էվլէլ , Սէրվէր բաշա , անվալը մէվճուտէյի խաքբալայի Շէհրիեարիյէ թաարիֆ իլլէտի : Մէճլիսին քիւշատընտա , Ապտիւլ Համիտ խան թէէսսիւրլի վէ անճազ իշիօիլուր պիր սէտա իլէ անվալը մէզքիւրէյի մէճլիսէ պէհան պուեուրտու , մէճլիս քէմալը սիւքիւթլէ իսթիմա իթտի : Պատէհու զաթը Շահանէ շու վէչհ իլէ իրատը մէզալ իլլէտի . « Պէն տէյիլ , պէնիմ էնալիմ մուհարէպէ իսթէտի : Մաղլուպ օլտուգ , վէ մալիւմինիզ տիր քի նէրէլէրէ գատար տիւշտիւք : Պիր թէրաֆտան Իսկիլիզլէր , տօնանմանըն միրուրինէ մուխալիֆէթ իթտիկիտէ զօր իլէ պօղաղտան կէչէճէքլէրինի պանա պիւտրմիշլէր տիր . տիկէր թէրաֆտան տա Բուսլար , Իսկիլիզլէրին պօղազ իչինէ կիրտիքլէրինի կէօրիւնճէ , Սթանպօլու գապթ իտէճէքլէրինի թէհտիտ իտէօրլար : Պու անվալ իւզէրինէ պիրլիքտէ միւզաքէրէ իթմէք իւզրէ տիզի մէճլիսէ տավէթ իթտիմ : »

Պատէհու զաթը Շահանէ մէճլիսի մէզքիւրտէ հազըր պուլունան ասքէրի գօմանտանլարընա խիթապէն սիւալ իթտի . « Բուսլարըն իլէրիյէ տօղրու հարէքէթինի տուրտուրթմազ , վէ բայիթախթը զապթ ու իշղալտէն գուրթարմազ միւմքին մի տիր : » Գօմանտանլարի ճէվապը րէտտ վիրտիլէր :

Պունուն իւզէրինէ Բէուֆ բաշա քէլամէ աղաղ իտուպ , հէվալիյի իշղալ իթմէքլէ իքթիֆա իթմէսինի Կրան տիւք Նիգօլայա րիճա իտիմէսինի թէքլիֆ իլլէտի : Պատէհու զաթը հազրէթը Շէհրիեարինին , թէքլիֆի մէզքիւր մէալինլինտէ Բուսիա իմիւրաթօրունա պիր թէլէկրաֆ քէշիտէ իթմէսի գարարլաշտըրըլարազ , ֆիլ հազիգա մէճլիս տաղըլմազտան էվլէլ պու թէլէկրաֆ եաղըլտը :

Միւզաքէրէի մէճլիս տէվալ իտուպ , բէք բաթըրտըլը օլտու : Իսկիլիզ տօնանմաընըն իչէրիյէ կիրմէսի հազընտա սիւալ իյրատ օլունմուշ օլմաղլա , Ահմէտ Վէֆիզ բաշա պէհան իթտի քի , մուգալլէմէթին մուհալ գապիլինտէն օլտուղու ճիհէթլէ , գարշտա պիրին եէրինէ իքի տիւշման պուլունտուրմաազ իչին , եալընըզ բրօթէսթօ իլէ իքթիֆա օլունմալը տըր :

Օ հալտէ Սիլանիք վալիսի սապըզ Նիւզհէթ բաշա շէօյլէ պաղըրտը . « Սֆիլ օլունմազ պիր խաթա իլլէտինիզ : Սիղին մուհաֆաղա իտէճէք իքի տիւրլիւ մէնաֆիլինիզ վարըտը , եանի հէմ միլլի վէ հէմտէ պէյնէլ միլլէլ պիր վազիֆէ իլէ

միւլքէլէֆ խորհիւ : Պունլարըն հիշ պիտիւի եւրմատընը : Եկէր Զանադ դա-
ւէսի պողազընտան կէշմէսինէ մուխալիֆէթ խորիւճէք պիր տէվլէթ վար իսէ ,
օ տա Խնկիլթէրրա տըր . զիրա պու տէվլէթ ալէյհինտէ բէք չօք թէշէքքի ի-
տէճէք սէպէպլէրիմիդ վար տըր : Մէմլէքէթին մէնաֆիի հագիգիլէսինի ասլա
նազարը Էհէմմիսէթէ ալմանօրսընը , վէ եալընը Մ . Լէեարտըն կէօզիւնէ կիր-
մէյէ չալըշընօրսընը : » Ահմէտ Աէֆիդ բաշայը միւտաֆաա իթմէք իսթէեէն
սատըր սապըգ Մէհէմմէտ Բիւշտի բաշահա տախի Նիւզհէթ բաշա շու վէշլէ
ճէվապ վիրտի . « Սիդ , Խնկիլթէրրատան մուսավէնէթ պլքլէմիշսինիդ տիր , լա-
քին պունուհալ պէրապէր պիլիր իտինիդ տէ քի Խնկիլիվլէր ասլա սէօզլէրինի
թուլթմազլար : Խայըր , խայըր , Թիւրքիանըն իշլէրի Մ . Լէեարտըն նէզտինտէ
միւլքաքէրէ օլունմալը տըր : »

Մէճլիսին պաղը ազալարը տա հէր նասըլ օլուրսա օլսուն , Բուսլարըն ի-
լէրույէ հարէքէթինէ մուգավմէթ իթմէք վէ Սթանպօլուն մուհաֆազասը իշին
պիր քիշի գալմայընճա մուհարէպէ իթմէք լազըմ կէլտիյինէ տայիր պէեանը բէյ
իթտիլէր : Կէլէճէք իմտատ ասքէրիյլէ պէրապէր 30-40 պին նէֆէր ասքէր պու-
լունաճազտը : Շաքիր բաշա գօլու տա Շուհուտա խտի : Ասաքիրի միւլքիյէյի
վաթանըն սօն մէթէրիսլէրի իւղէրինէ տավէթ իթմէլի , վէ պիւթիւն էրքէք է-
հալիյի սիւհաշլանտըրմալը տըր տէյու պու մէճլիստէ պէեանը բէյ օլունտու : Զա-
թը Շահանէեէ խարթալար , բըլանլար վէ զայրիհիւմ արդ օլունտու . վէ եէնի
պիր խաթթը միւտաֆաա թէքլիֆ խտիլտի . պու խաթթ Ձէքմէճէտէն Պէլկը-
րատ քէօյիւ օրմանընա վէ Գարատէնիդէ իմթիտատ խտէրտի :

Սուլթան Ապտիւլ Համիտ խան հազրէթլէրի , բէնչէրէտէն պաղարագ քէ-
մալը սիւքիւթ իլէ տիյնէմէքտէ խտի : Եաշարմըշ կէօզլէրինի Տօլմա պաղչէ սէ-
րայը վէ Պօղազ իշի սուլարընա տօղրու տիքմիշ խտի : Պիրտէն պիրէ գըեամ ի-
տուպ , մէճլիսին տաղըլմասընը էմր իթտի : . . . Հիշ պիր գարար վէրիւմէմիշտի :

Իրթէսի կիւնիւ ֆետըվար 14տէ սապահլայըն , զաթը Շահանէնին սէվկիւ-
լիւսիւ վէ մահրէմի պուլունան Սաիտ բաշա արալ թաբալ Մապէյնէ չաղըրլըր :
Զաթը Շահանէ եէքտէն շու վէշ իլէ իյրատը մէգալ իթտի . « Պիր բատիշահ ,
տիւշմանա էսիր օլամազ . Սթանպօլտան չըղուպ կիթմէյէ գարար վիրտիմ . պուն-
տան պաշգա չարէ եօգ տըր . եօգսա էօլմէլիմ : Եկէր էօլմէմէյէ գարար վէրիր
իսէմ , էսքի բայիթախթըմըզ օլան Պրուսաեա չէքիլէճէյիմ : »

Ֆիլ հագիգա Ապտիւլ Համիտ խան զըրհլը տօնանմալը հաղըրլամագ իւզրէ
Սայիտ բաշահա էմր վիրտի :

Զաթը Շահանէնին աղիմէթ իտէճէկի հալաթիս տէրագապ պիւթիւն սէ-
րայըն իշինտէ եաեըլտը վէ հարէմէ գատար կիտուպ , սուլթանլար վէ գատըն-
լար վէ պիլ ճիւմլէ նիսվան թայիֆէսի աղլամաեա պաշլատը :

Հիւնքեարըն գարարը Պապը Ալիյէ տախի մալիւմ օլուպ , վիւքէլա Մա-
պէյնէ գօշտու , զաթը Շահանէնին աեաղլարընա գարանտը , վէ բայիթախթը
թէրք խտուպ կիտէրսէ քէնտիտի տէ պէրապէր Պրուսայա կիտէճէկինի պէեան
իթտի : Ապտիւլ Համիտ խան ճէվապընտա տէտի . « Եկէր սիդ տէ կիտէր իսէնիդ
քիմ իտարէ իտէճէք : Պէնիմ կիթմէմ լազըմ տըր , լաքին պու աղիմէթիմ թէք-
քի սալթանաթ տէյիլ տիր : »

Պունուն իւղէրինէ Ահմէտ Աէֆիդ բաշա , բատիշահը սապըզըն թարաֆ-
կիրլէրի մէյտան պուլաճաղընը զաթը Շահանէեէ իսթար իթտիկինտէ , միւշա-

րիւնէն տախի ճէվապէն տէտի : «Օ հալտէ պիւթիւն խանէտան վէ Մուրատլա
Եուսուֆ Իզզէթտին տախի պիրիքտէ կէօթիւրիւմէլի տիր :» Ուզուն պիր միւ-
ճատէլէ ճէրեան իտուպ , նիհաեթ Ապտիւլ Համիտի Սթանպօլտա գալմադա
գանտըրտըլար :

Տէրագապ թէտապիրի միւթէլիֆէ իթթիլազ օլունուպ , Նամըզ բաշա ,
օրտույր բայիթ ախթա իտխալ իթմէքտէն վազ կէչմէսինէ սէօզ արմազ իչիւն
Այսթէֆանօզա իրսալ օլունուա : Ինկիլիզ տօնանմասընըն զօր իլէ Չանազ գալէ-
սի պօղազընտան իչէրի կիրմէսի ալէյհինտէ պիր բրօթէսթօնամէ գալէմէ ալըն-
տը : Էյհասըլ մէճլիսի Մէպուսանըն թաթիլինէ գարար վէրիլտի : Չօգտան պէ-
րու Օսմանըլ վիւքէլաւը մէճլիսի մէքքիւրէ ալէյհինտէ զարազլը իտի . պու մէճ-
լիս վիւքէլանըն թաւը ու հարէքէթինի թէֆթիչ իտէրէք , քէնտի տայիմի վէ
հագզլը թէչէքքիլաթըլա էֆքեարը ումումիյէյի թահրիք իթմէքտէ իտի , ֆէ-
նա էնթրիքալարընը մէյտանա չըգարըեօրտու , էհալինին կէօզիւնէ խօր կէօ-
թէրիեօրտու : Վիւքէլանըն մէճլիսի մէքքիւրտէն ախպը ինթիգամը սալթ թա-
թիլ իթտիրիւմէսիլլէ գալմատը . էն զիյատէ սէրպէսթ սէօլլէյէն մէպուսանտէն
օն նէֆէր , արթըզ Սթանպօլտա գալմալարընա հաճէթ օլմատըլընա տայիր իիւ-
թար ալտըլար վէ մէմէքէթլէրինէ կիթմէյէ մէճպուր օլտուլար : Էտիրնէ մէ-
պուսու Բասիմ պէյ տախի Պրուսասա մահպուս օլտու :

Պունուն իրթէսի կիւնիւ Ինկիլթէրրանըն իւք զըրհլըլարը Սթանպօլ գար-
չըսընտա Ատալար սուլարընտա կէօրիւնտիւլէր : Հալ պու քի հէր քէսին մէ-
մուլ իթտիկի կիպի , Բուս ասքէրի տէ բայիթախթա կիրմէտի . պունուն սէպէ-
պի իլէրուտէ պէեան օլունաճագ տըր :



ԷՏԻՐՆԷ ՎԷ ԱՅՍԹԷՖԱՆՕԶ ՄԻԻԶԱՔԵՐԱԹԸ

Բուսլարլա Թիւրքլէր , Յունվար Յիտէ Էտիրնէտէ իմզալանմըչ օլան էսա-
սը սուլհիյէ ահքեամընա թէվֆիգան , քիւշատ օլունան միւզաքքէրաթտա պիր
պիրինտէն բէք Փարզլը ըչլէրտէ պուլունտուլար : Թիւրքլէր իւմիտ իտէրլէր
իտի քի , Աւսթրիա , տէվլէթլէրի Վիէննատա իճթիմաէ գանտըրապիլէճէք տիր .
պունուն իչիւն պու գօնֆիւրանա թէճէմմիւ իթմէքտէն էվվէլ միւսալէհանամէի
իմզալամադ իսթէմէմէքտէ իտիլէր : Պունուն աքսի օլարագ , Բուսիա Էւրօքա-
նըն միւտախէլսինտէն էվվէլ միւսալէհանամէյի ագտ իթմէք իչիւն աճէլէ իթ-
մէքտէ իտի : Պինաէն ալէյհ Թիւրքլէր միւզաքքէրաթը մէքքիւրէյի թէճէլիր իթ-
մէք իչիւն էլլէրինտէն նէ կէլտի իսէ եաբտըլար , Բուսլար տա միւզաքքէրաթա
սիւրաթ վէ նէթիճէ վիրմէք իչիւն , հէր նէ միւմքին իտի իսէ եաբտըլար : Լա-
քին Բուսլար զալիպ օլտուզլարը իչիւն , Թիւրքլէրի քէնտի միւրատլարընա ի-
թաաթ իթմէյէ մէճպուր իտէպիլտիլէր :

Բուսիա , Տէրսաստէթ սէֆիրի սասըզ ճէնէրալ Ինեաթիէֆի վէ պունուն
միւշավիրի Մ . Նէրիտօֆու մուրախիսա , վէ Պապը Ալի տախի Սաֆվէթ բաշա
իլէ Պէրլին սէֆիրի Սաատուլահ պէյի մուրախիսա թայլն իլլէտիլէր : Փետըր-

վար 14տէ միւղաքէրաթը ընտիրէյէ միւղաչէրէթ օլունուպ, Թիւրքէր տէրա-
գապ հէր ուսթալըզլարընը մէյտանա գօյտուլար . Սաատուլլահ պէյ եօլճուլու-
ղունու կէճիքթիրիպ, այլն նիհանէթինտէ միւղասէլէթ իտէպիլէճէկինի խապէր
վէրսի . Սաֆվէթ բաշա պիր չօգ կիւն քէնտուլի խասթա կէօսթլրտի . կէրէք
Բուս մուրախխասլարընտան վէ կէրէք Օսմանլը մուրախխասլարընտան Սթան-
պօլա իրսալ օլունան թէլէկրաֆլար տէօրթ կիւն եօլտա դալըրլարիտի, վէ Օս-
մանլը մուրախխասլը տա պիր ճէվապ ալսա իտի բէք միւչէվլէչ օլտուղունտան,
եէնիտէն իյգահաթ թալէպ իթմէք լազըմ կէլիր իտի: Պու միւչքիլաթ Բուսլա-
րը խալլիտէն խալլի հիտաէթլէնտիրիպ, Նամիզ բաշա Բուս օրտուսընըն Սթան-
պօլա կիրմէմէսինի Կրան տիւզտէն իսթիտա իթմէք իւզրէ ումուսի օրտուկեհա-
հա կիրտիկինտէ, իշպու իսթիտատա, մահալը միւղաքէրաթը տիկէր պիր մէվ-
գիյէ նազլ իթմէեէ չալըչմագ իչիւն պիր Ֆիքր ու պէհանէ միւչահէտէ օլուն-
տու: Գարար վիրիլտի քի Բուս օրտուսու Սթանպօլա կիրմէեէճէք տիր, լա-
քին պուհա մուղապիլ Օսմանլը օրտուսունուն թահթը իշղալինտէ պուլունան
քիւչիւք Չէքմէճէ խաթթը, մէքքիւր Բուս օրտուսունա թէրք օլունաճագ, վէ
միւղաքէրաթըն տէվամը իչիւն մուրախխասլար Այսթէֆանօղա նազլ իտէպիլէ-
ճէքլէր տիր:

Փեարվար 24տէ Կրան տիւք Նիզօլա մուրախխասլարլա պէրապէր վէ մա-
եէթինտէ պիր ալայ ասքէրլէ պիր պէօլիւք դագագ պուլունտուղու հալտէ,
Այսթէֆանօղա միւղասէլէթ իտուպ, օրատա Բէուֆ վէ Մէհմէտ Ալի բաշա-
լար թէրաֆընտան գապուլ օլունտու:

Պապը Ալի Բուսլարըն Սթանպօլա եագլաշտըղընը քէնտի իսթէյի իլէ օլ-
տուղունու իսպաթ իթմէք իչիւն միւչարիլէյիւմա բաշալարը իրսալ իթմիշտի:
Պունտան մատա Բուս օրտուսունուն Սթանպօլա պու գատար թէգարուպ
իթմէսինտէն իլէրի կէլէն մէգէլլէթ ու հագարէթի տահա էյի կիղէմէք վէ միւս-
լիման էհալխինի թուլմագ իչիւն Պապը Ալի ճամիլէրտէ աթիտէքի իլանը գը-
րաաթ իթտիրտի:

«Մատամ քի պիր վագըթտան պէրու Պէչիգա լիմանընտա պուլունան Ին-
կիլիզ տօնանմասընը պիր գաչ սէֆինէլէրի Չանագ գալէսի պօղաղընը թէճա-
վուզ իթմիշ, վէ ահվալը հազըրէտէն տօլայը սուրլթը տօսթանէտէ կէլիպ Մու-
տանեա քէօրֆէգինտէ լէնկէրէնտագ օլմուչլար տըր:

«Մատամ քի պու վագատտան էվլէլ հիւքիւմէթը Օսմանիյէ Բուսիա իլէ
միւթարէքէ ագտ իթմիշ օլմաղլա, պու տէվլէթ տախի հիչ պիր էֆքեարը
խոսսումէթքեարանէյէ մէպնի օլմագսըղըն Սթանպօլա պիր գաչ թապուր աս-
քէր իտխալ իթմէք իսթէմիշ տիր:

«Զաթը Շահանէ իլէ Բուսիա իմքէրաթօրու միյանընտա թէաթի օլունան
պիր մուխապէրէի թէլէկրաֆիյէտէ Բուս օրտուսընըն պիր գըսմը պէօլիւք Չէք-
մէճէ իլէ քիւչիւք Չէքմէճէտէ եէրլէչմէսի թալէպ օլունտըղը իւզըրինէ, պու
թէքլիֆ, զաթը Շահանէ թէրաֆընտան մապէյնը Հիւմեուստա ճէմ իտիլէն
պիր մէճլիսի ումուսիյէ արզ ու թագտիմ օլունմուչ տըր:

«Պիլճիւմէ վիւքէլա վէ իւլէմա վէ մէմուրիյնի քիրամըն հագըր պուլուն-
տուղու իշպու մէճլիս, Բուսիանըն իճապաթը ահվալէ մուլաֆըգ օլան մէգքիւր
թալէպինէ մուլաֆագաթ իթմէյէ գարար վէրմիշ տիր:

«Պու գարար մուհիպինճէ հիւքիւմէթի Մէնիյէ, Կրան տիւք Նիւլօլանըն

պին պին իքի երեզ քիչիտէն իպարէթ օլան մայէթիլէ պերապէր մուվազդա-
թէն Այսթէֆանօզա կէլիպ զօնմասընա բուխսաթը լաղէմէյի իթա իթմիշ տիր : »

Իւչ կիւն սօնրա պու 1200 քիչի 25000 քիչէյէ իպլազ օլունտու վէ տա-
հա սօնրա Բուսիանըն պիւթիւն խասսա ասքէրի Այսթէֆանօզ հէվալիսինտէ
մէրքէզլէնտի : Եքի օրտունըն նէֆէրաթը արասընտա պիր կէօնա միւնազաա
վուզու պուլմամազ իչիւն թէտապիրի չէտիտէ իթթիխազ օլունտու . պիր խաթ-
տան տիկէր խաթթա կէչմէլէրի չէտիտէն մէն օլունուպ , քիւ քի կէչսէ խոի
խտամ օլունաճադտը . լաքին պու թէտապիրլէրին պէյհուտէ օլտուզու չապուզ
անիաչըլտը . Թիւրքլէրտէ թաասսուպ մահվ օլմուչ օլտուզունտան , Բուս նէ-
ֆէրլէրի հիչ պիր միւնազաթ վէ միւչքիլաթա օղրամազսըզըն քիւլլիյէթլէ Սթան-
պօլա կէլիպ կէշտիլէր :

Սաատուլլահ պէյ Այսթէֆանօզա միւվասէլէթ իտէրլք , օրատա միւզա-
քէրաթա տէվամ օլունտու : Օսմանը մուրախխասլարը Այսթէֆանօզ անտնա-
մէսինի պիզզարուր գապուլ իթտիլէր քի , պու անանամէ ճէպրէն մազլուպէ
գապուլ իթտիրիլմիչ պիր իւլթիմաթօմա միւչապիհ տիր , նէ թէքիւ իքի թա-
րաֆ միւնանընտա սէրպէսթ ճէ միւզաքէրէ օլունմուչ պիր մուզապէլէնամէյէ :

Միւզաքէրաթը րէսմիյէնին րէնք վէ հիքեայէսինի անլամազ իչիւն Սաֆ-
վէթ քաչա թէրաֆընտան Պէրլին գօնկրէսինէ խիթապէն գալէմէ ալընան վէ
վազթինտէ զազէթալարտա նէշր օլունան Միւօրանտօմա միւրաճաաթ քիֆա-
նէթ իտէր :

ԱՅՍԹԵՖԱՆՕԶՏԱ ՄԱՐՏԸՆ ԻԻԶԻԿՆՃԻԻ ԿԻԻՆԻԻ . —

ԱՀՏՆԱՄԵՆԻՆ ԻՄԶԱԼԱՆՄԱՍԸ

Իչպու միւզաքէրաթը սուհիյէտէ Բուսլարըն իթթիխազ իլլէտիյի մուամէ-
լէյի չէտիտէ վէ ճէպրիյէ երեզիւնտէն , Սաֆվէթ քաչա քէնտի նուֆուզ ու մէ-
հարէթի սայէսինտէ Բուսլարը քէք ազ մէթալիպլէրինտէն վազ կէչիրէպիլտի :
Բուսլար , մուհասէրէյի իթմիշլէր իտի , պունուն իչիւն իքինճի տէրէճէտէ պիր
գաչ նօզթա իւղէրինտէ Սամանլըլարա մուվաֆազաթ իթտիլէր , մէսէլա Պօղազ
իչինտէ պիր լիման իսթէմէքտէն (Պէյգօզըն լազըրաթը կէչմիշ տիր .) սարֆը
նազար իթտիլէր , վէ տօնանմա մէսէլէսինի պէր թէրաֆ իլլէտիլէր : Պունտան
մաատա (սամանը մուրախխասլարը իպրամ իտէրէք , Պուլկարիսթանը զարգ ճի-
հէթինտէն կէրի ալտըրաթլար , Սէլանիք լիմանըն վէ Գարատաղ իլէ Սըրպիա
արասընտաքի կէչիտի գուրթարտըլար . պու կէչիտ գուրթուլմազսա իտի Պօս-
նալըլար Թիւրքիանըն վիլաեաթը սայիրէսի իլէ մուխապէրէ իտէմէյէճէքլէրտի ,
զաթէն օնա տա հաճէթ գալմատը , զիրա օրասընը տա մալիւմ օլտուզու վէչիլէ
մուախխարէն Աւսթրիա Մաճարիսթան իչզալ վէ տահա տօղրուսու զապթ իթ-
տի : Շունա տա տիգզաթ իթմէլի տիր քի , Բուսլար էօյլէ նօզթալարտան վազ
կէչմէքտէ իտիլէր քի , զաթէն Էւրօքա օնլարը կիւճ թաստիգ իտէճէքտի :

Բուսլար թէրաֆընտան Թիւրքլէրէ չաեանը խթիհզա պիր մուվաֆազաթ

տահա կէսթէրիտի, եանի նադտէն թէէտիյէ օլունաճագ թազմինաթը հարպիյէ 310 միլեօն բուպլիյէ թէնգիլ օլունտու: Սամանլըարտա միւզայիգայի մալիյէ նիհանէթ տէրէճէտէ օլմաղլա, պիր միլեար բուպլի եախօտ 310 միլեօն բուպլի թալէպ իթմէք հէք պիր հիսապ ըտը:

Բուսլար տէվրի սէնէվի ալինլէրի իճրա իթմէյի չօգ սէվէրլէր: Մարտըն իւչիւ եագլաչմադտա օլուպ, իմթէրաթօր Ալէքսանտրըն թախթա ճիւլիւսիւնըն տէվրի սէնէվիսի կէլմէքտէ իտի, վէ պիրատէրի Կրան տիւք Նիգօլա եէվմը մէգ-քիւրտէ միւսալէհանըն իմզալանտըղընը իմթէրաթօրա իշար իթմէք նիյէթինտէ իտի: քէզալէք Այսթէֆանօղտա պիրիքէն 20000 նէֆէրին աախի պէօլէ պիր ազիմ վուգուաթ իչիւն ըէսմի կէչիտ իճրա իթմէ եէ հազըր օլմասը իչիւն էվա-միրի միւզթազիյէ վիրիւմիշ իտի, իշպու կէչիտտէ Կրան տիւք Նիգօլա միւսա-լէհայը աաքէրէ իլան իտէճէքտի:

Ճումանա իրթէսի կիճէսի սապահա գատար Բուս վէ Սամանլը մուրախիսաս-լարը իճրայի միւզաքէրէ իտուպ, բազար սապահընը իմզալանմազ իչիէն հէք շէյ հազըր իտի:

Էվվէլճէ եագըլտըղը վէչիլէ, Բուսլար թազմինաթը հարպիյէնին թէնգի-լինէ, Պուլկարիսթան հուտուտընըն թէպտիլինէ, վէ Պապը Ալինին տիկէր պա-ղը թէքրիֆլէրինէ բազի օլմուշլար իտի: Պապը Ալի տախի Բուսիա իլէ Ինկիլ-թէրրա վէ եա Ասթրիա արասընտա պիր մուհարէպէ զուհուրինտէ պիթէրաֆ տուրմաղա թաահիւտ իթմէքտէ իտի: Լաքին սապահ սաաթ օնտա ճէնէրալ Ինեաթիէֆ Սաֆվէթ բաշանըն նէզտինէ կիտէրէք խապէր վիրտի քի, էկէր Թիւրքիա իլէրուտէ իճթիմա իտէճէք գօնկրէտէ Բուսիանըն բօլիթիգասընը իլ-թիզամ իթմէ եէ էվվէլճէ գաթիէն թաահիւտ իթմէզ իսէ, բրօթօգօլ իմզալանա-մանաճագ տըր: Մումաիլէյի ճէնէրալ իլալէթէն պէյան իթտի քի, էկէր Թիւրք մուրախիսալարը պու շարթը գապուլ իթմէզլէր իսէ, ըէսմի կէչիտ իչիւն հա-զըրլանան Բուս աաքէրինէ միւհիմմաթ վէրիւմիշ օլմաղլա, պու աաքէր օ ագ-չամը Սթանպօլա տօղրու եիւրիւյէճէք տիր:

Սաֆվէթ բաշա, ճէնէրալ Ինեաթիէֆին մէմուլին դայըր օլարագ պու եէ-նի իտտասընտան էնտ պէնտ օլուպ, տէրհալ Սթանպօլա թէլէկրաֆ չէքտի: Զաթը Շահանէ օ ահտէ Մապէյնտէ պէօլիւք պիր մէճիս ճէմ իտուպ, Ինկիլ-թէրրա վէ Ասթրիա սէֆարէթլէրիյէ մուխապէրէ օլունտու, վէ նիհայէթ էօյ-լէտէն իւչ սաաթ սօնրա Սաֆվէթ բաշաեա շուէմը վիրիլտի, եանի Բուս մու-րախիսալարընըն պու եէնի թալպի աալա վէ գաթան գապուլ օլունմազ, վէ էկէր Բուսլար Սթանպօլ իւզլէրինէ եիւրիւրլէր իսէ, քէնտիլէրինէ աալա մու-գապէմէթ օլունմանաճագ տըր:

Բուսլար Թիւրքլէրի սըգըեա թութմազ իսթէտիլէր իսէ տէ, իսրար իթ-մէյէ ճէսարէթ իթմէտիլէր, վէ օ աղչամ բրօթօգօլ Շնէյտը նամ պիր զէնկին Ալէման թիւճճարըն խանէսիտէ իմզալանտը:

Սթանպօլտա թէվաթուր պուլմուշ իտի քի, Մարտըն իւչիւնճիւ կիւնիւ միւսալէհա իմզալանաճագ տըր, վէ օ կիւնիւ պէօլիւք պիր ըէսմի կէչիտ իճրա օլունաճագ տըր:

Օ կիւնիւ աղչամըն սաաթ ալաֆրանկա պէչինէ տօղրու կրան տիւք Նի-գօլա աթա պինուպ մուրախիսալարըն պուլունտուղու խանէեէ կիթտի վէ «հա-զըր մը տըր» տէչու սիւալ իթտի: Պապէհու աթընը պիր խալլի վազըթտան պէ-

րու օրտուհին հարապ նիզամը իւզրէ տիգրիմիչ օլտուղու թէքէյէ տօղրու սիւրտիւ :

Պիր ազ տահա պէքլէնիտիքտէն սօնրա , քէօյտէն պիր արապա չըզուպ , պու արապատա ճէնէրալ Խնեաթիէֆ վար իտի քի , էլինտէ եուվարազ պիր քեաղըտ թութմուչ օլտուղու հալտէ աչաղա կնիպ , Կրան տիւք Նիգօլաեա թէսիւմ իթտի վէ տէտի «Միւսալէհանըն իմզալանմասընտան տօլայը Զաթը Ասիւանէլէրինի թէպրիք իթմէքլէ միւշէրրէֆիմ» :

Պու իֆատէնին իւզէրլինէ բէք երիւքսէք պիր «հուրրա» սէտասը իշիտիւտի , վէ օրատա պուլուհմագտա օլան մատամ Խնեաթիէֆ , խալէճանը գալպինտէն նաշի գէվճիւնին պօյնուհա սարըլըպ , էնզարը խալգ էօնիւնտէ գօճասընը գուճաղլատը :

Կրան տիւք Նիգօլա , աքքէրլէրի թէրաֆընտան հուրրալար վէ ալգըչլարլա թահսին օլուհարազ րէսմի կէչիտի իճրա իթտիրտիքտէն սօնրա , պիւթիւն օրտուլու կէօրէպիլէճէք պիր թէքէյէ չըզուպ վէ պիր խէլէճանը գալպ իլէ շէօյլէ իլան իթտի :

«Զօճուգլար , ճէնապը Ալլահըն իմտատ ու մուսալէնէթիլլէ , Տէրսատէթ գարչըսընտա ագտը միւսալէհա իթտիք : » Պուհու սէօյլէր սէօյլէմէպ , 20,000 քիշի պիր աղըզտան «հուրրա» պաղըրուպ , սէպլէրի թա ուզագլարա գատար կիթմիչ տիր :

Հէր քէա աթտան ինտի , վէ աչըզտա ալէնէն վէ սուրէթը միւթանթանէտէ տուվար օղունտու , երիմի պին նէֆէր տիզ չէօքտիւլէր , վէ Բլէվա , Շիպգա , Արապ գօնագ վէ Ֆիլիպէ գահրամանլարը բաբաղըն թէպէրրիւքեաթը րուհանիլէսինէ պաշ էյլէտի :

Ազլամ զաթը հաղթէթը Շէհրիեարի , Բուսիա իմբէրաթօրունա աթիտէքի թէլէկրաֆը քէչիտէ իթտի :

Սթանպօլ , 3 Մարտ 1878.

«Զաթը հաղթէթը իմբէրաթօրինին եէվմը ճիւլուսը օլմագ միւնասիպէթիլլէ իյֆաի րէսմի թէպրիք իտէր , վէ պու վէսիլէ իլէ միւնասէպաթը տօսթանէմիղի թէճտիտ իլլէրիմ : »

ԱՊՏ-ԻԻԼ-ՀԱՄԻՏ

Իմբէրաթօր տալսի շու ճէվապը վիրտի :

Բէթէրսպուրկ , 3 Մարտ 1878

«Պէհան պուլրուլան թէմէննիյաթը Շահանէլէրինտէն տօլայը թէչէքքիւր իտէրիմ : Թէմէննիյաթը մէքքիւրէ , պէնիմիղտէ մուգատտէմաթը սուլհիյէնին իմզալանմասը խապէրիլլէ պէրապէր վիւրուտ իթմէքտէ տիր : Պու թէսատիւֆտէ , միւնասէպաթը հասէնէնին տայիմի վէ սապիթ օլաճաղընա պիր էմարէ կէօրմէքլէ բէք մէմնուհրմ : »

ԱԼԷՔՍԱՆՏՐ

Պու սուլհ ու միւսալէմէթ միւքէմմէլ իտի վէ 1877—1878 մուհարէպէսի խիթամ պուլմուշ իտի :

ԱՅՍԹԵՖԱՆՈՋ ԱՀՏՆԱՄԻՍԻ

Իշխէ պալէատէ պէեան օլունտուղու իւզրէ , Այսթէֆանօղտա , Բուս վէ Օսմանլը մուրախխաւարը պէյնինտէ ազտ օլունան միւսալէհա ահտնամէսինին սուրէթի պէր վէչհի աթի տիր :

Հաշմէթու Բուսիա իմբէրաթօրու հազրէթլէրի վէ հաշմէթու Օսմանլըլար իմբէրաթօրու հազրէթլէրի , քէնտի մէմէքէթլէրինէ վէ միլէթլէրինէ , միւսալէհա մուհասէնաթընը իթա վէ թէէմին իյլէմէք , վէ պու միւսալէհայը թէհտիտ իտէպիլէն հէր տիւրու եէնի գարըչըզլըղըն էօնիւնիւ ալմագ արզուսուլա միւթթասըֆ օլարագ , մուգատտէմաթը սուլիյէյի թէգարրիւր վէ ազտ վէ իմզա իթմէք իւզրէ , թարաֆլարընտան շու աթիտէքի զէվաթը մուրախխա թային իյլէմիչլէր տիր :

Հաշմէթու Բուսիա իմբէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան , միւշարիւլէյհին եալէրի հարպ ճէնէրալը , վէ ֆէրիզ ճէնէրալ վէ շուրայի տէվլէթ ազասը օլան , վէ Սէնթ Ալէքսանտր Նէվաքի մուրասսա նիշանընըն պիր գըթասընը վէ տիկէր միւթէատտիտ Բուս վէ էճնէպի նիշանլարընը համիլ պուլունան գօնթ Նիգօլա Ինեաթիէֆ հազրէթլէրի իլէ , սէրայը իմբէրաթօրի գուրէնասը , վէ շուրայի տէվլէթ միւշալիւրի օլան , վէ Սէնթ Անն նիշանընըն պիրինճի սընըֆընտան պիր գըթասընը , գըլըճլաըլա , վէ տիկէր միւթէատտիտ Բուս վէ էճնէպի նիշանլարընը համիլ պուլունան Մ. Նէլիտօֆ ճէնապլէրի :

Վէ հաշմէթու Օսմանլըլար իմբէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան , նիշանը Օսմանինին մուրասսա պիր գըթասընը , վէ Մէճիտիյէ նիշանընըն պիրինճի սընըֆընտան պիր գըթասընը , վէ միւթէատտիտ էճնէպի նիշանլարընը համիլ պուլունան խարիճիյէ նազըրը Սաֆվէթ բաշա հազրէթլէրիլէ , պիրինճի սընըֆ Մէճիտիյէ վէ իքինճի սընըֆ Օսմանիյէ նիշանլարընը , վէ միւթէատտիտ էճնէպի նիշանլարընը համիլ օլան Սաատուլլահ պէյ հազրէթլէրի :

Ջէվաթը միւշարիլէյհիւմ , հայիզ օլտուգլարը մէէզունիյէթի քեաօլլէլէրիւնի պիլ միւսպատէլէ , միւնթազամ վէ միւքէմիլ օլտուղունու թաստիզ իյլէտիքտէն սօնրա , մէվատտը աթիյէյի գարարաշտըրմըշլար տըր :

1.—Տէվլէթի Ալիյէ իլէ Գարատաղ պէյնինտէ տայիմի միւնազաալարա վէ միւսատէմէլէրի նիհաեթ վիրմէք իւզրէ , իքի մէմէքէթի թէֆրիք իտէն հուտուտ , իշպու մուհէտէեէ մէրպուլ խարիթա մուճիպլինճէ , վէ աթիտէքի սուրէթտէ թասհիհ օլունաճագ տըր :

Տօպրօթիշա տաղընտան հուտուտ , Սթանպօլ գօնֆէրանսընըն թային իթտիկի խաթթ իւզրէ , Պիլէքէ թարիգիյլէ Գօրիթօեա միւմթէտ օլաճագ տըր : Անտէն եէնի հուտուտ Կաչգահա ուզանաճագ տըր : Մէթօքիա Կաչգա , Գարատաղըն թասարրուֆունտա գալաճագ տըր : Հուտուտ , Բիվա վէ Թարա նէհրլէրինին պիրլէշտիկի մահալէ կիտիպ , վէ անտէն Տրինա իւզէրինտէն չըմալէ սօղրու չըզըպ , պու նէհրին Լիւմ սուեու իլէ պիրլէշտիկի մահալէ գատար կիտէճէք :

տիր: Գարա տաղ իմարէթինն հուտուտու շարսիյէսի, Լիւս սուհունտան Բրի-
ժէքօլժէնէ դատար կիսէճէք, վէ Բօսթրաթտան Սօգհա Բլանինսեա միւթթէտ
օլարադ, Պիհօր վէ Բօսթրաթ Գարատաղա գալաճադ տըր: Հուտուտ խաթթը
Բուկօլօ, Բլալա վէ Կ. Լ. Կլինժէնի պիրլէշտիրիպ, ճիպալը միւթթէսիլէտէն
Շլէպ Բաղլէնէ տօղրու կիսէճէք, վէ Գօրրիվիք, Պապալէր վէ Պօրվիւր տաղ-
լարնլին թէքէլէրինտէն Արիսվուտուգ հուտուտունա ուղանալը հալտէ, Բրօգ-
լէթի տաղընն էն եիւքսէք թէքէսինէ թէմտիտ օլաճադ տըր: Մէդքիւր նօգ-
թատան հուտուտ Պիսգալիք թէքէսինտէն կէչէրէք, տօղրու խաթթ իւզրէ Խ-
ժիսինի Հօթի կէօլիւնէ կիսէճէք, վէ Խժիսինի Հօթի իլէ Խժիսինի Գարաթրաթի-
եի թէփրիպ խտէրէք, Պօեանա նէհրինէ վասըլ օլմադ իչին, Շգօտրա կէօլիւն-
տէն կէչէճէք, վէ նէհրի մէդքիւրուն մէճրասըլլա պէրապէր տէնիղէ միւնթէհի
օլաճադ տըր: Նիզլիգ, Կաչգա, Սըուցի, Բօտկօրիչա, Զապլիսադ վէ Պար Գա-
րատաղա գալաճադ տըր:

Պիւր Էփօրօրա գօմիսիօնու, Պապը Ալի վէ Գարատաղ հիւքիւմէթի թարա-
ֆընտան տալիս վէքիլլէր պուլունմադ շարթըլլա, իմարէթին հուտուտու գաթի-
եէսինի թայինէ մէմուր օլաճադ տըր: Գօմիսիօնու մէդքիւր մահէլլինտէ թա-
րաֆէյն մէնաֆիլինի վէ իքի մէմէքլթին ասայիչինի մուհաֆազա իլլէմէք նօգ-
թայի նազարըլլա, իճապ խտէն գարշըլըզարը կէօթէրիլէրէք, լիւզիւմ կէօր-
տիւկիւ վէ հազգանիլթէ մուվաֆըգ ատտ իթտիկի թատիլաթը, խարիթա իւ-
զէրինէ իշար իտէճէք տիր:

Պօեանա նէհրինտէ սէյրի սէֆային, Պապը Ալի իլէ Գարատաղ պէյնինտէ
տայիմա միւնազաալարը մուճիպ օլտուգունտան, պու խուսուս իչին մէդքիւր
գօմիսիօն մարիֆէթիլլէ պիր նիզամնամէյի մախսուս թանդիմ օլունաճադ տըր:

2.—Պապը Ալի Գարատաղ իմարէթինն խթիգլալընը գաթիէն թաստիգ
էլլէր:

Պապը Ալի իլէ իմարէթ պէյնինտէ ճէրէեան իտէճէք միւնասէպաթը,
վէ Տէրիսատէթտէ վէ մէմալիքի Օսմանիյէնին սայիր պապը մահէլլէրինտէ Գա-
րատաղ աճէնթէլէրինն թայինի, վէ մէմալիքի Օսմանիյէտէ պուլունտան Գա-
րատաղըլարըն Օսմանը նիզամաթ վէ մէմուրլարընա, հուգուզու պէյնէլ տիւէլ
ուսուլինէ թէվֆիգան իթաաթլարը, գանդի շէքլ վէ սուրէթտէ օլմադ լազըմ
կէլիւ իսէ, Բուսիա տէվլէթի վէ տէվլէթի Ալլիյէ վէ Գարատաղ պէյնինտէ իլէ-
րուտէ պիլ իթթիֆադ գօրար վէրիլէճէք տիր:

Իքի մէմէքլթին հուտուտու ճիվարընտա պուլունտան էհալլինն միւնասէ-
պաթընա: վէ հուտուտ ճիվարընտա ինշաաթը ասքէրիէնէ տայիր օլան մէսէ-
լէլէրի թանդիմ իչին, Պապը Ալի իլէ Գարատաղ պէյնինտէ պիր մուգապէլէնա-
մէ ակտ օլունաճադ տըր: Թարաֆէյն իթթիֆապը իլէ թէսվիէն օլունաման
նօգթալար, Բուսիա իլէ Ավսթրօ-Մաճար տէվլէթլէրի միւթթէվասըթ օլարադ
թէսվիէն օլունաճադ տըր:

Գարատաղ ասքէրի, մուգատտէմաթը սուլհիէ իմզալանալը կիւնտէն
իթիպարէն, օն կիւնէ գատար պալէատէ մուհարրէր հուտուտ խարիճինտէ պու-
լունտան մահէլլէրի թախլիէն իտէճէք տիր:

3.—Սըրպիսթան միւսթադիլ օլուպ, հուտուտու, մուհալէտէնէ միւրպութ
խարիթա մուճիպլինճէ, Տըինա նէհրինն մէճրասըլլա պէրապէր կիտիպ, վէ
Քիւչիւք Իզվօրնիք վէ Զագար Սըրպիսթանա գալարադ, Սթօյադ եաղընընտա

Տէգէվօ նէհրինին մէնպահնէ գատար էսկի հուտուտ իւզրէ միւմթէտ օլաճագ տըր : Օրատան եէնի հուտուտ Տէգէվօ նէհրիյէ պէրապէր Բասգա սուեուենա գատար կիտէճէք , վէ պու սու իլէ պէրապէր Եէնի-Բազարա միւնթէհի օլաճագ տըր : Եէնի-Բազարտան հուտուտ , Մէքինժէ վէ Թէրկովիսթէ գարիեէլէրի ճիվարըյա , նէհրի մէգքիւրտէն եօգարը չըգըպ , մէնպահնէ գատար վասըլ օլտուգտան սօնրա , Իպար տէրէսինտէ Պօսուլ-Բլանիաեա գատար հուտուտ խաթթը միւմթէտ օլաճագ , վէ Բիպանիք գարիեէսի եագընընտա նէհրի մէգքիւրէ միւնսապ օլան ըրմագ իլէ պէրապէր ինէճէք տիր : Անտէն հուտուտ խաթթը Իպար , Սիթնիցա վէ Լապ նէհրիլէրինին մէճրալարըյա պէրապէր կիտիպ , Պարինցէ ըրմաղըյա Կրաքաչնիցա Բլանինա տաղը իւզէրինտէ , մէգքիւր ըրմաղըն մէնպահնէ վասըլ օլաճագ , վէ պատէհու Գիրիվա վէ Վէթէնիցա սուլարընը թէֆրիգ իտէն թէրէլէրտէն կէչիպ , Միօվաչգա նէհրինին պօղաղընտա , էն զըսա թարիգտէն մէգքիւր Վէթէնիցա նէհրինէ կիտէճէք , վէ Միօվաչգա նէհրի իլէ էնիպ , Միօվաչգա Բլանինաեա կէչէրէք Գալիմանսի գարիյէսի եագընընտա Մօրավայա տօղրու ինէճէք տիր : Մէգքիւր հուտուտ պու նօգթատան պէտ իլէ Սթանիգօվչի գարիեէսի եագընընտա Վլօսինա նէհրի իլէ Մօրօվաեա ինէճէք , վէ Լիուպէրագտաեա գատար Մօրօվա նէհրինտէն եօգարը կիտիպ , Գուգապիցէեէ վասըլ օլաճագ , վէ Սուգհա Բլանինաեա կէչիպ , Վրիլօ ըրմաղըյա Նիսավաեա , վէ անտէն Գրուբաչ գարիյէսինէ վիրուա իտէճէք տիր : Անտէն գըսսա թարիգ իլէ , էսկի Սըրպիսթան հուտուտու իւզէրինտէն միւմթէտ օլարագ , Գարասուլ Պարէնին ճէնուպը շարգիսինէ վէ պու խաթթ իւզրէ Թուենաեա վասըլ օլաճագ տըր :

Ատա Գալէա թախիյէ վէ հէտմ օլունաճագ տըր :

Պիր Բուսիա գօմիսէրինին մուլէնէթիլէ , պիր (սամանը վէ Սըրպլը գօմիսիօնու , մահալինտէ իւչ այ զարֆընտա հուտուտ խաթթընը գաթիէն թային վէ Տրինա ատալարընա տայիր օլան մէսէլէլէրի գաթիէն թէսվիլէ իտէճէք տիր : Մէգքիւր գօմիսիօն , Սըրպիսթան վէ Պուլկարիսթան պէնյինտէքի հուտուտու թէսվիլէ իթաիկի սըրատա , Պուլկարիսթան թարաֆընտան պիր վէքիլ , գօմիսիօնուն մէմուրիեէթինէ միւշարէքէթ իտէճէք տիր :

4.—Սըրպիսթանա իւհագ օլունան արագիտէ , էմլաքա միւթէսարըֆ պուլունան Միւսլիմանլար , իմարէթ տախիլինտէ իգամէթ իթմէք իսթէմէտիքլէրի հալտէ , էմլաքլարընը իճարա վէրիպ վէ եախօտ սայիրլէրի վասըթասըյա իտաւրէ իթտիրիպ , մուհաֆաղա իտէպիլէճէքլէր տիր : Տէվլէթի Ալիյէ իլէ Սըրպիսթան թարաֆընտան թային օլունան պիր գօմիսիօն , պիր Բուսիա գօմիսէրինին մուլէնէթիլէ , Միւսլիմանլարըն միւթէսարըֆ օլտուգլարը էմվալը դայրը մէնգուլէեէ միւթէսալիգ օլան մէսէլէլէրի իքի սէնէ զարֆընտա ֆասլ վէ թէսվիլէ իտէճէք տիր : Մէգքիւր գօմիսիօն , իւչ սէնէ գատար էմլաքը միրիյէ վէ վագըրֆիեէնին սուրէթի ֆէրաղընը , վէ էմլաքը մէգքիւրէեէ ալէագատար օլան էֆրատըն մէնաֆիլէրինէ տայիր մէսէլէլէրի տախի ֆասլ իտէճէք տիր : Պասը Ալի իլէ Սըրպիսթան պէնյինտէքի միւնասէպաթըն սուրէթ վէ շէքլինի միւլէյիտ օլարագ , պիր մուհաչէտէ ազտ օլանա գատար , մէմալիքի Սամանիլէտէ սէյեհա հաթ վէ եա իգամէթ իտէն Սըրպիսթան թէպասաը հագընտա հուգուգը պէնյէլ տուէլ գավայիտի քիւլլիյէսինէ թէվֆիգան մուլամէլէ օլունաճագ տըր :

Սըրպիսթան ասքէրի , պալէատէ մուհարրէր հուտուտ խարիճինտէ պու-

լուսնան մահէլէրի , մուգատտէմաթը սուլիյէնին իմզալանմասընը միւթէագըպ ,
օն պէշ կիւնէ գատար թախիյէ խտէճէքլէր տիր :

5.—Պապը Ալի , Բուճանիա (Մէմլէքէթլն) իսթիզալընը թանըմըշ տըր :
Բուճանիանըն թազմինաթը հարպիյէ թալէպ իթմէկէ-հագգը օլաճաղընտան , պու-
մատտէ իքի թարաֆ (եանի տէվլէթի Ալիե իլէ Բուճանիա) պէյնինտէ մուզա-
քէրէ օլունաճագ տըր :

Տէվլէթի Ալիյէ իլէ Բուճանիա պէյնինտէ տօղրուտան տօղրու պիր մուա-
հէտէ ագտ օլունմասընա գատար , մէմալիքի Օսմանիյէտէ պուլունան Բուճանիա
թէպաասը , սայիր Էւրօքա տէվլէթլէրի թէպաալարընա իթա վէ թէէմին գը-
լընմըշ օլան իմթիեազաթա մազհար օլաճաղար տըր :

6.—Պուլկարիսթան մըխթարիյէթի իտարէ իլէ վէրկի վէրրի պիր իմարէթ
օլաճագ , վէ հիւքիւմէթ մէմուրարը իլէ ասաքիրի միլքիյէսի Խրիսթիան օլաճագ տըր :

Պուլկարիսթան իմարէթինին հուտուտու գաթիէսի , Բուսիա ասքէրի Բու-
մէլիի թախիյէ իթմէզտէն էվլէլ , տէվլէթի Ալիյէ իլէ Բուսիա տէվլէթի թա-
րաֆընտան թայեին օլունան պիր գօմիսիօնը մախսուս մարիֆէթիյլէ գաթիէն
թայեին օլունաճագ տըր : Իշպու գօմիսիօն , իճրա օլունաճագ թատիլաթը , մա-
հէլլինտէ խարիթատա իշարէթ իտէճէք վէ էքսէրիյէթի էհալինին միլիեթլէրի-
նի վէ թախթիթի արաղի ֆէննը իճապը իւզրէ , էհալինին մէնաֆիյի մահէլլի-
եէսինի թայեին իլէեւճէք տիր :

Պուլկարիսթանըն վիւսաթը միլքիյէսի պիր խարիթատա թային օլունուպ
թահտիտի գաթիէեէ էսաս իթթիխագ օլունաճագ տըր : Սըրպիսթանըն եէնի
հուտուտունտան , հուտուտ խաթթը Վրանիա գազասընըն զարպ ճիհէթինտէ
Գարատաղ սիլսիլէսինէ վասլ օլաճագ , վէ զարպա տօղրու տէօնէրէք , Գուճա-
նօփօ , Գօչանի վէ Գալզան-Տէլէն գազալարընըն հուտուտու զարպիյէլէրինտէն
կէչէրէք , Գօրապ տաղընա վասըլ օլաճագ , վէ օրատան Վէլէչիչա նէհրինտէն
Տէրինաեա վէ ճէնուպա տօղրու կէչիպ , Տրինատան Օխրիտէ գազասընըն զարպ
հուտուտունա վէ Լինաս տաղընա միւնթէհի օլաճագ տըր : Պատէհու հուտուտ
Կօրչա վէ Սթարօփօ գազալարընըն զարպ թարաֆընտան կէչէրէք , Կրամօս տա-
ղընա կիտէճէք վէ Գասթօրիա կէօլիւնտէն կէչիպ , Մօկէլնիցա նէհրինէ վասըլ
օլաճագ , վէ նէհրը մէգքիւր մէճրասըլլա Վարտար Ելնիճէսինին ճիհէթի ճէ-
նուպիսինէ միրուր , վէ Վարտար նէհրինին աղզընտան , Կալիգօեա ուպուր իլէ
Բարկա վէ Սէրայ-քէօյ գարիեէլէրինէ վէ օրատա Պէչիկ-կէօլիւն օրթասընտան
կէչիպ , Սթրուճա վէ Գարասու նէհրլէրինին պօղաղլարընա , վէ սէվահիլտէն
Պուրու կէօլէ , վէ անտէն չըմալի զարպա տօղրու ուզանըպ , Բօտօք սիլսիլէ-
սինտէն Չալթէրէ տաղընա վէ Գրուչօփօ տաղընա վէ Գարա Պալգանլարտան վէ
Էչէք Գուլաճ վէ Չէրիօն վէ Գարագօլաս վէ Չըզլար տաղլարընտան Արտա չա-
յընա գատար կիտէճէք , վէ անտէն խաթթը հուտուտ Չիրմէն չէհրինէ տօղրու
ուզանըպ վէ Սէօյիւտլիւ , Գարա-Համզա , Արնաուտ քէօյ , Ագարճը վէ Էնիճէ
գարիեէլէրինտէն Էտիրնէեէ տօղրու Թէքնէ տէրէսինէ գատար կիտէճէք տիր :
Հուտուտ , Թէքնէ տէրէսինտէն վէ Չօրու տէրէսինտէն կէչիպ , Լիւլէ Պուրկա-
ղընա վէ օրատա Մուճուգ տէրէ նէհրինտէն Սէրկէն գարիեէսինէ , վէ թէքէլէր-
տէն կէչիպ վէ Հէքիմ թապեասընա կիտիպ , Գարա տէնիզէ վասլ օլաճագ վէ
Մանկալիա եագընընտա սէվահիլի պրագըպ , Թուլչա սանճաղընըն հուտուտը ճէնու-
պիյէսինտէն կէչէճէք վէ Բասօվանըն իւսթ թէրաֆընտա Թունայա վասլ օլաճագ տըր :

7.—Պուլկարիսթան բրէնսի էհալի թարափընտան սէրպէլթ սուրէթտէ ինս թիխապ օլունարադ , Պապը Ալի ճանիպլիտէն տախի տէվլէթլէրին ընթի իլէ թաստիգ գըլընաճադ տըր : Էւրօթա տուէլի ֆէխիմէսինին պիլ ֆիլի սանտալիի հիւքիւմէթտէ պուլունան խանէտանլարը աղասընտան հիշ պիլի Պուլկարիսթան բրէնսիլինէ ինթիխապ օլունամաեաճադ տըր : Պուլկարիսթան բրէնսիլի մէսնէտի պօշ օլտուղու հալտէ , Էէնի բրէնսին ինթիխապը եինէ մէղքիւր սուր վէ շէրայիթ իւզըէ իճրա գըլընաճադ տըր : Բրէնսին ինթիխապընտան էվլէլ Պուլկարիսթան միւթէպէրանը մէճլիսի , Ֆիլիպէ վէ Էախօտ ֆրնօլաւտա իճթիմա իտիւպ , իտարէյի միւթապպէլէնին նիզամաթընը թանգիմ իտէճէքլէր տիր : Պուլկարիսթան Միւսլիմանլար վէ Բուսիար վէ Ուլահլար վէ սայիլէ իլէ միւթթէլիթ օլտուղարը մահէլլէրտէ էհալիլի սայիլէնին հուգուգ վէ մէնաֆիի տախի ինթիխապլար էսնասընտա վէ նիզամաթըն էսասիլէնին թանգիմիտէ վիզայէ օլունաճադ տըր : Պուլկարիսթանտա Էէնի գանսըլարը մէվլիլ իճրայէ վազ վէ պունլարըն սուրէթը իճրասընա նէպարէթ իթմէք լըտմէթի , իքի սէնէէէ զատար Բուսիա տէվլէթիլին պիլ գօմիսէրինէ իհալէ օլունաճադ տըր : Իլք սէնէնին խիթամընտա Էանի Էէնի գանսըլար մէվլիլ իճրայէ վազ օլունտուգտան սօնրա , Էւրօթա տէվլէթլէրի պէյիլէրինտէ իթթիֆապ հասըլ օլտուղու վէ իղթիզա կէօրիւլալէլ հալտէ , տիւէլը միւշարիլէհիւմ տախի Բուսիա գօմիսէրինէ ըրթադաթ իլլէմէք իւզըէ մախսուս գօմիսէրլէր թային իտէպիլէճէքլէր տիր :

8.—Ասաքիրի Ոսմանիլէ պունտան պէօյլէ Պուլկարիսթանտա իզամէթ իթմէէէէք վէ էսքի գալէալար հիւքիւմէթի մահէլլիէլ մասրաֆըյլա հլտմ օլունաճադ տըր : Պապը Ալի , Յունվար 19/31 թարիխիլէ ապտ օլունան միւթարէքէնամէնին աքեամը մուճիպինճէ թախիլէ օլունան Թունա գալէալարընտա , վէ Շունուս իլէ Վարնատա պուլունան էտէվաթը հարպիլէյի վէ հիւքիւմէթին մալի օլան էշեայը սայիլէյի իաթէտիլի Էէրէ նազլ իտէպիլէճէք տիր : Նիզամու ասայիլ վէ էմնիէէթի մուհաֆազաեա քեաֆի ասաքիրի միլիլէյի մահէլլիէնին թէմամի իլէ թէշքիլինէ զատար Բուսիա ասքէրի Պուլկարիսթանտա գալըպ իճապ իտէր իսէ գօմիսէրէ մուսալէնիլի ֆիլիլիլէտէ տախի պուլունաճադ տըր : Ասաքիրի միլիլէյի մէղքիւրէնին մըգտարը , տէվլէթի Ալիլէ վէ Բուսիա տէվլէթի թարափընտան պիլ իթթիֆապ թային օլունաճադ տըր :

Պուլկարիսթանտա զալաճադ Բուսիա ասքէրինին միւստէթը իզամէթի 2 սէնէ օլուպ , մէմալիքի Օսմանիլէնին թախիլէլինտէն սօնրա Պուլկարիսթանտա պուլունաճադ օլան ասաքիրի մէրգումէ 6 ֆըրզա բիտտէ վէ 2 ֆըրզա սիւաբիտէն , Էանի 50 պիննէֆէրտէն իպարէթ պուլունաճադ տըր : Ասաքիլի մէրգումէնին մէսարիֆի Պուլկարիսթան թարափընտան թէսլիլէ գըլընաճադ վէ Բուսիա իլէ կէրէք Մէմէքէթէյն վէ կէրէք Կարապէնիլ լիմանլարըյլա Վարնա վէ Պուլկազ իւզէրինտէն ինթիլաթ թարիլի պուլունուպ , Պուլկարիսթանտա միւստէթը իզամէթինտէ ասաքիրի մէրգումէնին մէղքիւր լիմանլարտա իճապ իտէն անպարլարը օլաճադ տըր :

9.—Պուլկարիսթան թարափընտան , տէվլէթի մաթպուլաընա իթա օլունաճադ սէնէվի վէրկի , Պապը Ալի ճանիպլիտէն կէօսլէրիլէճէք պիլ պանգաեա թէսլիմ օլունաճադ տըր : Մէղքիւր վէրկի , իտարէյի ճէտիտէնին պիլինճի սէնէ իճրասընըն խիթամընտա , Բուսիա վէ Տէվլէթի Ալիլէ վէ սայիլ գապինէլէր պէյիլինտէ հասըլ օլաճադ իթթիֆապլա թային գըլընաճադ տըր : Վէրկի-

նին մըդտարը , Պուլկարիսթան իմարեթի իթթիխազ օլունաճագ մահէլէքին օր-
թա հիսապլա օլան վարիտաթը իւղէրինէ թէսիս գըլընաճագ տըր : Տէվլէթի
Ալիյէնին , Վարնա վէ Բուսնուզ շըմէնտըֆէր գուժանսիսալընա օլան թաահիւ-
տաթընը Պապը Ալի վէ իմարեթ , վէ գուժանսիս պէյնինտէ պիլ միւզաքէրէ ,
Պազկարիսթան տէրիւհտէ իտէճէք տիր : Պուլկարիսթանն իլինտէն կէչէն սա-
եիք շըմէնտըֆէրէր մէսէլէսի տախի , տէվլէթի Ալիեք վէ իմարեթ վէ գուժ-
անսիս պէյնինտէ պիլ իթթիֆագ թէսվիեք գըլընաճագ տըր :

10.—Պապը Ալի , Պուլկարիսթան տախիլինտէ թայեին օլունաճագ պիլը
թարիգտէն , իմարեթին էօթէ թարաֆընտա պուլունան էեալէթլէրինէ աքէր ,
վէ միւհիմմաթ վէ զէխայիր նագլ իտէ պիլէճէք տիր : Պու պապտէ միւչքիլաթ
գուհուր իթմէմէք իւղրէ Պապը Ալինին իհթ իեանաթը աքէրէսին թէսմին
իլէմէք իւղրէ , իչպու մուահէտէնին թաստիդի թարիսինտէ իւչ սյա գատար
օլ պապտէ պիր նիզաֆիաթէ դալմէ ալընաճագ տըր : Իչպու թարիգտէն ան-
ճագ ստաքիրի նիզաֆիյէի Օսմանիեք կէչլ պիլիպ , պաշը պօղուզ իլէ Ձէրքէսլէ-
րին կէչմէսինէ ապլա միւսաատէ օլունաճագ տըր : Պապը Ալի , իմարեթ
թարիլի իլէ բօստա տախի իլէտէպլէճէկի կիսթի թէլէկրաֆ մուխապէրէսինի
տախի իճրաեք հագըր օլաճագ տըր : Իչպու իքի մատտէ տախի պալէատէ
մուհարրէր շէրայիթ վէ միւստէթլէ թանգիմ ու թայեին գըլընաճագ տըր :

11.—Իսլամ վէ սայիր ասհապը էվաք իմարեթ խարիճինտէ իգամէթ իթ-
մէք իսթէրլէր իսէ , էմլաքլարընա սահիպ օլարագ իճարա վէրէպիլիւր , վէ եա-
խօտ սայիրլէրի մարիֆէթի իլէ իտարէ իտէպիլիլէր : Օսմանլը վէ Պուլկար գօ-
միսէրլէրի , էհալինին պաշըճա մէրքէգլէրինտէ վէ Բուսիա գօմիսէրլէրինին նէ-
զարէթի թահթընտա պիլ իճթիմա , իքի սէնէ զարֆընտա , թասարրուֆու էմ-
լաքա , վէ էհալիյի Իսլամիեք մէնաֆիինէ այիտ մէսայիլի ֆապլ իտէճէքլէր տիր :

Եմլաքը միրիյէ վէ վազըֆէնին ֆիրուսթի , վէ եախօտ Պապը Ալիեք էն
ֆայիտէլի սուրէթտէ իսթիմալի մէսէլէլէրինի տախի թէսվիեք էյլէմէք իւղրէ
եինէ իքի սէնէ միւստէթլէ գօմիսիճնլար թայեին օլունաճագ տըր : Պալէատէ
մուհարրէր իքի սէնէնին խիթամընտա սահիպըզ գալան արազի միւզաֆտէ օ-
լունուպ սաթըլարագ հասըլաթլարը , կէրէք Իսլամ վէ կէրէք Խրիսթիանտան ,
ահվալը ախիլէտէն միւսապ օլանլարըն սուլ գատընլարընա վէ եէթիմիլէրինէ
թախսիս վէ իթա գըլընաճագ տըր :

12.—Թունտա պուլունան գալէլարըն ճիւմլէսիտէ հէտմ օլունաճագ ,
վէ Թունա սէվահիլինտէ պունտան պէօլլէ գալէա պուլունաճագ տըր : Վէ
Բումանիա , վէ Սըրպիսթան , Պուլկարիսթան սուլարընտա , բօլիս վէ կէօֆիւք-
լէրէ լազըմ օլան քիւչիւք սէֆինէ վէ գաեղղլար միւսթէսնա օլարագ սէֆայի-
նի հարպիեք պուլունաճագ տըր : Թունա միւխթէլիթ գօմիսիճնուլ հու-
զուզ ու վէզայիֆ վէ իթթիեանաթը թէմամի իլէ պագի գալաճագ տըր :

13.—Պապը Ալի , Սիւննէ պօղազընը եինէ սէյրը սէֆայինէ սալի հալէ
գօյմսըն վէ մուհարէպէ իլէ Թունտա սէյրը սէֆայինին թաթիլինտէն միւթէ-
զարրուր օլանլարըն զիեանընը թաղմին իթմէյի տէրիւհտէ իտէր : Թունա գօ-
միսիճնըն Պապը Ալիեք օլան պօրճունտան 500 պին ֆըրանզ ալը դօնու-
լարագ մէպլաղը մէզքիւր իչպու իքի մէսարիֆէ թախսիս գըլընաճագ տըր :

14.—Տէրիսատէթ գօնիէրանսընը պիրինճի իճթիմալինտէ Օսմանլը մու-
րախապարընա թէպիլիզ գըլընան իսլահաթ , Պապը Ալի վէ Բուսիա վէ Ավս-

Թըրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթլէրի պէյնինտէ պիլ իթթիֆագ գարար վէրիւն-
ճէք թատիլաթ իլէ պէրապէր Պօսնա վէ Հէրսէքտէ տէրհալ մէվգըյի իճրանէ
վազ օլունաճագ տըր : Իշպու իքի էեալէթտէն պագսեա թալապ օլունմահա-
ճաղը կիպի , 1880 սէնէսի Մարթընրն պիլինէ գատար ալընաճագ վարիտաթ ,
ահվալը ախիբէտէն միւսապ օլան պիլա խթիսնա էհալինին վէ միւլթէճի Փա-
միլեալարըն զիեանլարընը թագմինէ , վէ ինթիեաճաթը մահէլլիէեէ սարֆ օլու-
նաճագ տըր : Միւտտէթի մէզքիւրէտէն սօնրա հիւքիւմէթի մէրքէզիյէ իչին
սէնէվի ալընաճագ մէպլազ իլէրուտէ տէվլէթի Ալիեէ վէ Բուսիա վէ Ավսթըրիա
Մաճարիսթան տէվլէթլէրի պէյնինտէ պիլ իթթիֆագ թայիին գըլընաճագ տըր :

15.—Պապը Ալի , Կիրիտ ճէզիրէսինտէ 1868 սէնէսի նիզամնամէի էսասի-
նի իճրա վէ եէրլի ահալիսինն մուախսարէն իզհար իլէտիյի արզույի քիշնա-
զարը տըզզաթա ալմահա թահիւտ իտէր :

Թրհալա վէ Նանեատա , վէ Բումէլլինն սայիր մահէլլէրինտէ Կիրիտ նի-
զամաթընա միւմասիլ իսլահաթ իճրա օլունաճագ տըր : Պունլար իչին եէնի նի-
զամլար թանզիմ օլունաճագ , վէ պունուն իչին հէր էեալէթտէ էհալիյի մա-
հէլլիէտէն մախսուս գօմօսիօնլար թէշքիլ գըլընուպ , պունլարըն նէթ իճէյի միւ-
զաքէրաթը Պապը Ալիյէ թագտիմ օլունաճագ , վէ Պապը Ալի տէ , նիզամաթը
մէզքիւրէյի մէվգըլի իճրայէ վաղ իլլէմէզտէն էվվէլ Բուսիա տէվլէթի իլէ իսթի-
շարէ իտէճէք տիր :

16.—Բուսիա ասքէրինին Էրմէնիսթանը թախիլլէ իլլէտիյի սըրատա , տէվ-
լէթէյն միւնասէպաթընա խալէլ վիրէպիլիւր միւնազապար գունուրի ինթիմալ-
տէն օլտուղունտան , Պապը Ալի ինթիեաճաթը մահէլլիէեէ թէվֆիգան Էրմէնի-
լէրին սաքին օլտուղու էեալէթլէրտէ տէրհալ իճրայի իսլահաթ վէ Խրիսթիան-
լարըն Քիւրտլէր վէ Չէրքէլէրտէն թէէմլիլէրին տէրիւհտէ իտէր :

17.—Պապը Ալի , ահվալը ախիբէտէ միւլթէճիմ օլանլարա աֆվը ումու-
մի իլան իտէճէք , վէ պու խուսուստան նաչի մէնֆի վէ մահպուս պուլունան-
լարը տէրհալ սալը վիրէճէք տիր :

18.—Պապը Ալի , տիւէլի միւլթէվասըթա գօմիսէրլէրինն , Գօթուր գա-
զասը թասարրուֆունա տայիր պէեան իթտիքլէրի էֆքեարլարընը նազարը տիզ-
գաթա ալըպ , հուտուտը Երանլիյէնին գաթիէն թայեինին տէրիւհտէ իտէր :

19.—Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթթու հազրէթլէրի թարաֆընտան , մու-
հարէպէնին Բուսիահա մուճիպ օլտուղու զարար ու զիեանա մուգապիլ թագ-
մինաթը հարպիյէ տէյի թալէպ օլունան վէ Պապը Ալի ճանիպինտէն թէէտիյէ-
սի տիրիւհտէ իտիլէն մէպալիզ , էվվէլա ասքէր վէ էտէվաթը հարպիյէ վէ Ֆէր-
սուտէ օլան էչեա մէսարիֆի օլարագ 900 միլեօն բուպլի , վէ սանիէն Բուսի-
անըն սէվահիլի ճէնուպիյէսինէ վէ իխրաճաթը թիւճճարիյէսինէ վէ չըմէնտը-
ֆէրլէրինէ վուգու պուլան զարար իչին 400 միլեօն բուպլի , վէ սալիսէն Գավ-
գասիա հիւճումունտան վուգու պուլան զարարլարա մուգապիլ 100 միլեօն բուպ-
լի : րապիէն մէմալիքի Օսմանլիյէտէ Բուսիա թէպաա վէ թէէսսիսաթընա վու-
գու պուլան զարար իչին 10 միլեօն , քի ճէման 1410 միլեօն բուպլի (45 միլ-
եօն 217,391 լիրայի Օսմանի) :

Բուսիա իմքէրաթթու , տէվլէթի Ալիեէնին մուգաթալի մալիեէսինի , վէ
զաթը Շահանէնին պու պապտէ օլան արղուսինի նազարը իթինահա ալըպ ,
թագմինաթը հարպիլէյի մէզքիւրէնին էքսէր գըսմը եէրինէ զիյրտէ մուհարրէր
թէրքը արազի իլէ թէէտիեէսինի գապուլ իտէր :

Ա. Թուրքա սանճաղը , եանի Գիւլիա վէ Սիւննէ վէ Մահմուտիյէ վէ Իսաք-
ճա վէ Թուրքա վէ Մաչին վէ Պապա տաղ վէ Հիրսովա վէ Քէօսթէնճէ վէ Մէ-
ճիտիյէ գազալարը , վէ Թուրքա տաղ վազը ատալար Բուսիաեա թէրք օլունմուշ
իսէ տէ , Բուսիա տէվլէթի մէզքիւր մահէլլէրի մէմալիքինէ իւհագ իթմէք էֆ-
քեարընտա պուլունմատըղընտան , 1856 մուահէտէսի իլէ Բուսիատան ալընան
Պէսարապիա գըթասըլլա միւպատէլէ իթմէք հազգընը հըֆղ իտէր : Պէսարա-
պիա գըթասընըն հուտուտու ճէնուպէն Գիւլի շիւպէսի , վէ Թուրքանըն Սթարի
Սթանպուլ պօղաղը իլէ մահտուտ տըր : Նէհր իլէ պալըգ սէյտ օլունան մահէլ-
լէր , Բուսիա վէ Մէմէքէթէն գօմիսէրլէրի մարիֆէթի իլէ , իշպու մուահէտէ-
նին թատիգի թարիխինտէն իթիպարէն պիր սէնէեէ գատար թէֆրիգ օլու-
նաճագ տըր :

Բ. Արտահան վէ Գարս վէ Պաթում վէ Պահագիտ իլէ հալի օլտուգլարը
արագի Սօղանլը տաղընա գատար Բուսիաեա վէրիլէճէք տիր : Հուտուտ Գարա
տէնիղ սէվահիլինտէն պէտ իլէ , Լօքա նէհրինէ տէօքիւլէն սուլար իլէ ճօրօք
նէհրինէ տէօքիւլէն սուլարը թէֆրիք իտէն տաղլարտան , վէ Արթվին շէհրի-
նին ճէնուպ թարաֆընտա վազը ճիպալը միւթլսէլիլէտէն վէ Ալաթ վէ Պէ-
շակէթ գարիեէլէրի ճիվարընտան կէշիպ , Տէրվէնիքիլէքի վէ Հօրչէգօր վէ Պէ-
ճիլիւլէն տաղ իւզէրինտէն , վէ Թօրթում չայ վէ ճօրօք նէհրլէրինէ տէօքիւլէն
սուլարը թէֆրիգ իտէն տաղլար վէ Եալի վէ Լիյն վէ Վէլիմ քիլիսէ գարիեէ-
լէրի իւզէրինտէն Թօրթում չայընա միւնթէհի օլաճագ , վէ Սիվրի տաղ իլէ պօ-
ղաղընտան կէշիպ Նէրիման գարիեէսինէ վասլ օլաճագ , վէ պատհու ճէնու-
պա տէօնիւպ Զէվլինտէն կիտէճէք , վէ օրատան Զէվլին քէօլիւնտէն Արտօսթ
վէ Խօրասանա կիտէն Եօլուն դարպ թարաֆընտան վէ Սօղանլը տաղընտան ճէ-
նուպա կէշիպ Կիլիզման գարիեէսինէ , վէ անտէն տալի Թէրեա տաղընտան
կէշիպ Խամլը գարիեէսինտէն օն վէրսթ մէսաֆէտէ Հօրի վէ Թանթուրէ գարի-
եէլէրինէ վէ ճէնուպտա Պահագիտ օվասընը միրուր իլէ Գաղը կէօլիւնին ճէ-
նուպ թարաֆընտա տէվլէթի Ալիեէ վէ Իրան հուտուտը գատիմէսինէ միւնթէ-
հի պուլունաճագ տըր :

Իշպու մուահէտէեէ մէրպութ խարիթատա կէօսթէրիլիպ , Բուսիա մէմա-
լիքինէ իւհագ օլունան մահէլլէրին հուտուտը գաթիէսի , Բուսիա վէ Օսմանլը
գօմիսէրլէրի թարաֆընտան թայեին գըլընաճագ տըր :

Գ. Պիրինճի վէ Իքինճի ֆըզրատա պէեան օլունտուղու վէչի իլէ , Բուսիա-
եա թէրք օլունան արագի 1 միլեար 100 միլեօն բուպլի իթիպար օլունմուշ
տուր : Թագմիշաթըն պագի գալան 300 միլեօն բուպլիին սուրէթը թէտիյէ վէ
թէէմինի — մէմալիքի Օսմանիյէտէ Բուսիա թէպաասըլլա միւհասիսաթընա թա-
եին օլունան օն միլեօն բուպլի միւսթէմնա օլարագ — Բուսիա տէվլէթի իլէ
սալթանաթը Սէնիյէ պէյսինտէ պիր իթթիֆաղը մախսուս իլէ թէսվիյէ օլու-
նաճագ տըր :

Դ. Բուսիա թէպաասըլլա միւհասիսաթընա թախսիս օլունան 10 միլեօն
բուպլի , ալէագատար օլանլարըն միւսթէտիեաթը Տէրսաատէթտէ Բուսիա սէ-
ֆարէթխանէսի մարիֆէթի իլէ թէտղիգ օլունարագ , Պապը Ալիեէ արգ իտիլ-
տիքճէ , թէսվիեէ օլունաճագ տըր :

20.—Պապը Ալի , Բուսիա թէպաասընըն պիր խայլի սէնէլէրտէն պէրու-
միւնաղաա թահթընտա օլան տալալարընըն տօսթանէ թէսվիյէսի իլին թէտա-

պիրի միւստիւրէ իծրասընը , վէ իգթիզա իտէր իսէ , պուշարա թաղմինաթ ի-
թասըյլա իլամարըն իծրասընը սէրիան տէրիւհտէ իտէր :

21.— Բուսիսեա թէրք օլունան մահէլլէր էհալիսի , սայիր պիր մահալլէ
հիծրէթ իթմէք իսթէտիքլէրի հալտէ , արագի վէ էմլաքլարընը սաթըպ հարէ-
քէթ իտէճէքլէր տիր : Պուշուն իչին էհալիյի մէրգումէեէ մուահէտէյի հազըրէ-
նին թաստիգի թարիխնտէն իթիպարէն իւչ սէնէ մէօլլէթ վիրիմիշ օլտուղուն-
տան , միւտտէթը մէղքիւրէնին խիթամընտա մալլէրինի սաթըպ կիտէմէեէն է-
հալի Բուսիս թէպասար օլաճագլար տըր :

Բուսիսեա թէրք օլունան մէղքիւր մահէլլէրտէ պուլունան էմլաքը միրի-
եէ վէ մէֆղուֆէ իւչ սէնէեէ գատար պիր Բուսիս վէ Օսմանլը գօմիսիօնու-
նուն թայեին իտէճէկի ուսուլա թէվֆիգան ֆիրուլսթ օլունաճագ տըր : Պու
գօմիսիօն , Բուսիսեա թէրք օլունան , ֆագաթ շիմտի Բուսիս ասքէրի թարա-
ֆընտան իսթիլա իտիլմիշ օլմահան գալէալարտա վէ սայիր մահէլլէրտէքի էտէ-
վաթը հարպիեէնին , միւհիմմաթըն , մէքիւլաթըն վէ էչեայի սայիրէնին հիւ-
քիւմէթի Սէնիյէ մարիֆէթ իլլէ սուրէթը իսրաճընը տախի գարարլաշտըրաճագ տըր :

22.— Տէվլէթի Ալիեէնին Բուսէլի վէ Անասուլու զըթալարընտա սէյեա-
հաթ վէ եախօտ իգամէթ իտին Բուսիսլը բաբաս վէ զիւվար , տիւէլը սայիրէ
թէպասարնտան պուլունան բաբասլարա վէ զիւվարա միւսավի մաղհարը իմ-
թիեազ վէ հուգուդ օլաճագլար տըր : Տէրսատէթտէ Բուսիս սէֆարէթիլլէ
մէմալիքի Օսմանիեէտէ Բուսիս գօնսօլաթօլարը , պալէատէ մուհարրէր էչիա-
սըն զաթլարընը վէ պուշարըն կէրէք Գուտսու շէրիֆտէ վէ կէրէք սայիր մա-
հէլլէրտէ օլան էմլաքլարընը , վէ թէէսիսաթըր րուհանիեէ վէ խայրիեէլէրինի ,
վէ սաիրէեի րէսմէն հիմաեէ իթմէք հագգընը հայիզ օլաճագլար տըր :

Ան ասըլ Բուս օլան Այնօրօզ բաբասլարը , հուգուդը սասըղգալարընը հա-
եիզ օլուպ , քէնտիլէրինէ այիա օլան իւչ մանասթըր իլէ պուշարըն միւշթէ-
մէլաթընտա , Այնօրօզտա պուլունան սայիր մանասթըրլար իլէ միւէսսիսաթը
րուհանիեէնին նայիլ օլտուղլարը այնի հուգուդ վէ իմթիեազաթմա միւսավի
սուրէթտէ մաղհար օլաճագլար տըր :

23.— Տէվլէթէյն պէյիինտէ թիճարէթ վէ մէհաքիմէ , վէ մէմալիքի Օսմա-
նիյէտէ սաքին Բուսիս թէպասարնա տայիր մուգատտէմա մէվճուտ օլուպ ,
մուհարէպէ հասէպիլլէ ահքեամլարը թաթիլ օլունմուշ օլան մուահէտաթ վէ
մուգավլլէնամէլէր քէմաֆի իւսսապըզ մէրի օլաճագ տըր : Մուահէտաթ վէ
մուգավլլէթը մէղքիւրէնին իշպու մուահէտէեի հազըրէ իլէ ֆէսիս օլունմուշ
օլմահան ահքեամը միւսթէմնա օլարագ , տէվլէթէյն , թիճարէթ վէ սաիրէճէ
իլան հարպտան էվլէլէրի միւնասէպաթլարընը իեատէ իտէճէքլէր տիր :

24.— Տէրիսատէթ վէ Գալէսյի Սուլթանիեէ պօղազլարը , կէրէք սուլ-
վէ կէրէք հարպ զէմանընտա , Բուսիս լիմանլարընտան կէլէն վէ եախօտ Բու-
սիս լիմանլարընա կիտէն պիթարաֆ տէվլլէրին սէֆայինի թիւճարիյէլէրի
իչին աչըզ պուլունաճագլար տըր : Պինաէն ալէյի Պապը Ալի պուշտան պէօյլէ
Գարատէնիզ վէ Ազագ տէնիզի լիմանլարը էօնիւնտէ , 1836 սէնէսինին Ապրիլ
4 թարիխիլլէ իւզա օլունան Բարիզ պիւնանամէսի խիլաֆընտա օլարագ , զայ-
րի միւէսսիր պիր ապլօգա իլան իթմէեէճէք տիր :

25.— Բուսիս ասքէրի , տէվլլէթի Ալիեէնին Էվրօբա զըթասընտա պուլու-
նան մէմալիքինի , Պուլկարիսթան միւսթէմնա օլարագ , սուլհու գաթինին ագ-

տը թարիխինտէն իթիպարէն իւշ մահ զարթընտա թէքմիլէն թախլիյէ փտէճէք-
լէր տիր :

Բուսիա ասքէրի վագըթ զայ իթմէմէք վէ մէմալիքի Օսմանիյէտէ վէ Բու-
մանիատա ուզոուն միւտտէթ իգամէթէ մէճպուր օլմամագ իւզրէ , Բուսիա սէ-
ֆինէլէրինէ վէ եախօտ Բուսիա տէվլէթի թարաֆընտան իսթիճար օլունան վա-
բօրլարա րաքիպէն ավտէթ իտէպիլմիլէրի իչին , Գարատէնիզ վէ Մարմարա
տէնիզի սէվահիլինտէ վագը լիմանլարա հարէքէթ իտէպիլէճէքլէր տիր :

Անատօլուտա մէմալիքի Օսմանիէնին թախլիէսի , սուլու զաթինին
ինագտինտէն ալթը աեա գատար իճրա օլունուպ , Բուսիա ասքէրի Թրապիզօն-
տան վարօրլարա րաքիպէն , Գաֆգասիա վէ եախօտ Գըրըմ թարիզիլէ ավտէթ
իտէպիլէճէքլէր տիր :

Իշպու մուահէտէնին իճրայի թաաթիսինի միւթէագիպ , թախլիէ մուա-
միլաթընա պաշլամաճագ տըր :

26.—Բուս ասքէրի , իշպու մուահէտէ միւճիպինճէ , Պապը Ալիէէ իեա-
տէ օլունաճագ մահէլլէտտէ իգամէթ իթտիքլէրի միւտտէթտէ , իպթիտաի տու-
խուլլէրինտէն պէրու ճէրէեան իտէն ուսուլ վէ էվամիր պագի զալըպ , ասա-
քիրի մէրգումէնին թէքմիլէն օրալարտան չըգմասընա գատար , Պապը Ալի
պուշլարա միւշարէքլթ իթմէնէճէք , վէ Պապը Ալիէէ իեատէ օլունաճագ օլան
պու մահէլլէրէ , ասաքիրի Օսմանիէ տուխուլ իլլէմէնէճէք տիր : Պինապէրին
Բուսիա ասքէրինին թախլիէէ իտէճէքլէրի հէր գալէա վէ էեալէթին թախլիյէ-
սի , ասաքիրի մէրգումէ գօմանտանը թարաֆընտան , ճանիպի Պապը Ալիտէն
պու խուսուս իչին թայեին օլունաճագ զապիթէ խապէր վէրլիմէտիքճէ , Պա-
պը Ալի իճրաի հիւքիւմէթէ պաշլամայաճագ տըր :

27.—Պապը Ալի , մուհարէպէ զէմանընտա Բուսիա ասքէրիլլէ միւնասէպաթ-
տա պուլունան թէպայի Օսմանիյէ հագղընտա իճրաի միւճաղաթ իթմէյէճէք տիր :
Բուսիա ասքէրիլլէ պէրապէր կիթմէք իսթէեէն էհալի , Օսմանլը մէմուրլարը
թարաֆընտան մէն վէ թէվղըֆ օլունամահաճագ տըր :

28.—Մուգատտէմաթը սուլհիէնին թաաթիսինի միւթէագիպ , իքի թա-
րաֆտան թաայեին օլունան գօմիսլըրին թահթը նէզարէթլէրինտէ օլարագ ,
էսիրի հարպլար իատէ գըլընաճալլար տըր : Գօմիսլըրէր Ռտէսսա վէ Սլվասթա-
բօլա կիտէճէքլէր տիր : Հիւքիւմէթի Սէնիյէ , Օսմանլը էսիրլէրի իչին իտիլէն
մէսարիֆի , գօմիսլըրէր թարաֆընտան թանգիմ օլունայն տէֆթէր մուճիպինճէ ,
օն սէքիզ թագսիթտէ վէ ալթը սէնէտէ թէէտիէէ իտէճէք տիր :

Տէվլէթի Ալիէէ իլէ Բումանիա , Սըրպիսթան վէ Գարատաղ հիւքիւմէթ-
լէրի արալարընտա էսիր միւպատէլէսի , պալէատէ զիքր օլունան էսասա թէվ-
ֆիզէն իճրա օլունաճագ , չու գատար քի տէվլէթի Օսմանիէէ թարաֆընտան
իյատէ օլունաճագ էսիրլէրին մըգտարը , քէնտիսինէ թէսլիմ օլունաճագ Օսման-
լը էսիրլէրի մըգտարընտան թէնզիլ գըլընաճագ տըր :

29.—Հաշմէթլու Բուսիա իմբէրաթօրու հաղըթլէրիլլէ հաշմէթլու Օս-
մանլըլար իմբէրաթօրու հաղըթլէրի իշպու մուահէտէյի թաստիզ իտէճէքլէր
տիր : Թաստիզնամէլէր օն պէշ կիւնտէ վէ եախօտ միւմքին օլուր իսէ , տահա
չաբուզ պիր սուրէթտէ Բէթրէսպուրկտա թաաթի գըլընաճագ , վէ մուահէտա-
թը սուլհիէտէ ճարի օլան ուսուլ իւզրէ , իշպու մուահէտէնին տախի հալի
օլուուղու շէրպիթ , նէրէտէ վէ նէ գէման , սուրէթի ըէսմիէնյի իքթիսապ իյ-

լէսէճէկի Բէթրսպուրկտա գարարաշտըրըլաճագ տըր : Անճագ տէվլէթէյնի միւ-
թէահիւտէյն , իշպու մուահէտէնին թաաթիսի թարիխինտէն իթիպարէն , քէն-
տիլէրինի ռէսմէն միւթէահիւտ ատտ իտէճէքլէր տիր :

Թարաֆէյն մուրախսաւարըր պու մուահէտէյն թաատիգ իչին , պէր վէճի
աթի վազը իմզա վէ թէմիւր իթմիշլէր տիր :

Եարըտը Այ-Սթէֆանօզտա , պին սէքիգ եիւզ եէթմիշ սէքիգ սէնէսինին
րումի օն տօգուղընտա , վէ ալաֆրանկա Մարթըն իւչիւնտէ :

Մահէլլի իմզա

ԳՕՆԹ Ն. ԻՆԵԱԹԻԷՅ

ՍԱՖԱԷԹ

ՆԵԼԻՏՕՅ

ՍԱՍՈՒԼԼԱՀ

Պու կիւն , եանի 1878 սէնէսինին րումի Փետրվար 19 ունտա վէ ալա-
ֆրանկա Մարտըն 3 ինտէ իմզա իտիլէն իշպու մուգատտէմաթը սուլհիւէ մու-
ահէտէսինին օն պիրինճի մատտէսինին շու սօն պիր Փասլը ունուտուլուշ ի-
սէտէ , ֆասլը մէղըիւր , իշպու մուահէտէնին ալսամը միւթէմիմէսինտէն ատտ
օլունաճագ տըր :

Մէմալիքի Օսմանիէնին սայիւր գըթալարնտա սէյեահաթ վէ իզամէթ ի-
տէն Պուկարիսթան իմարէթի էհալիսի , Օսմանլը գաւանիյն վէ մէմուրլարընա
թապի օլաճագլար տըր :

Այ-Սթէֆանօզ , րումի Փետրվար 19 , վէ ալաֆրանկա Մարտ 3 սէնէ 1878

ԳՕՆԹ Ն. ԻՆԵԱԹԻԷՅ

ՍԱՖԱԷԹ

ՆԵԼԻՏՕՅ

ՍԱՍՈՒԼԼԱՀ

ԳՕՆԿՐԷ

ՎԷ

ՊԵՐԼԻՆ ՄՈՒԱՀ ԷՏԷՍԻ

Մէղըիւր Այսթէֆանօզ ահտնամէսի , Բուսիա իլէ տէվլէթի Ալիյէ միւհա-
նընտա , հէր նէ գատար իմզալանըպ , թարաֆէյն հիւքմտարլարըր թարաֆընտան
տախի թաատիգ օլունտու իսէ տէ , պունուկա Շարգ մուհարէպէսինին նէթի-
ճէսի հասըլ օլամաեըպ , վէ իշէ գաթիէն խիթամ վէրիլմէյիպ , մէղըիւր Այս-
թէֆանօզ ահտնամէսինէ գարշը հէր թարաֆտան իթիրազ օլունմուհա , վէ տիւր-
լիւպէ տիւրլիւ վէլիւմ մանէալար վիրլիմէկէ պաշլանտը : Բուսիա իսէ , իշպու
իթիրաղար իլէ մանէալարըն էօնիւնիւ ալմահա վէ Այսթէֆանօզ ահտնամէսինի
հէյեթի ալիլէսինտէ սազլամահա չօգ չալըշտըր իսէ տէ , չօլուղա գարշը Պօյ-
մագ միւմքին օլամաեղընտան , վէ պու միւհասէպէթլէ Խնկիլթէրրա տէվլէթի
աչըդտան աչըղա Բուսիա ալէյհիմտէ խուսումէթ վէ ատապիթ պէեան իթտի-
կինտէն , նիհանէթ Բուսիա , տիկէր տէվլէթլէրին մէթալիպաթընա մուվաֆֆա-
գաթ իթմէյէ վէ Այսթէֆանօզտա աղա իտիլէն ահտնամէսին , պիր գօնկրէ մա-

րիֆէթիլէ թատիլ խորիմէսինէ ըստը օլտու : Պունուն իւղէրինէ , տէվլէթլէր ա-
րասընտա պիր խայլի մուխապէրաթ վէ միւղաքէրաթ վուզու պուտուգտան
սօնրա , 1878 Յունիս տափրանկա Յտէ , Ալմանիա խարիճիյէ նէղարէթի թա-
րափընտան տուէլը մուաղզամահա միւշթէրէք իւլ մաալ պիր թահրիրաթ կէօն-
տէրէրէք , պունտա , Բուսիա իլէ տէվլէթի Ալիյէ պէյնիստէ ազտ օլունան Ա-
յըսթէֆանօղ անտնամէի իպիթիտաիլսինին ահքեամընը , Պէրլինտէ թէճէմմիւ
իթմէսի մուգարրէր օլան պիր գօնկրէտէ միւղաքէրէ իթմէք իւզրէ , 1856 վէ
1871 անտնամէլէրինէ վաղը իմզա իթմիշ օլան տուէլը մուաղզամայը տալէթ ,
վէ էկէր պու տալէթէ մուվաֆֆադաթ խորիլի իսէ , գօնկրէնին եէվմը իճթիւ-
մայի , Յունիսին 13իւնէ թախսիս գըլընմասը թէքիֆ խորիլի :

Պիր թագըմ իթիրադաթ վէ պէհանաթտան սօնրա , իշպու տալէթ վէ թէք-
իֆ քեաֆֆէյի տէվլէթլէր թարափընտան գապուլ օլունուպ , Յունիսին 13իւն-
ճիւ կիւնիւ եէտի տուէլը մուաղզամանըն եանի Ալմանիա , Աւսթրիա Մաճարիս-
թան , Ֆրանսա , Ինկիլթէրրա , Իթալիա , Բուսիա վէ տէվլէթի Ալիէնին մու-
րախխապարը Պէրլինտէ թօլանտըլար :

Մէգըիւր մուրախխապար միեանընտա վաղթին էն մէշհուր էվլիայը ու-
մուրը օլան բրէնս Պիզմարգ , բրէնս Կօրչազօֆ , լօրտ Պիզընսֆիլտ վէ գօնթ
Անտրասի նամ տէօրթ նէֆէր զէվաթը մուաղզամա տախի պուլունմուշ տուր :
Հէր տէվլէթ , իւշէր նէֆէր մուրախխաս կէօնտէրիպ , եալընըզ իթալեա տէվ-
լէթի իքի մուրախխաս կէօնտէրիւշ տիր քի , պունլարըն պիրէր պիրէր իսիմէ-
րինի պիլտիրմէքիկի զայիտ ատտ իտէր , վէ եալընըզ տէվլէթի Ալիէ թարա-
փընտան Ալէքսանտր Ֆարաթէօտօրի բաշանըն պիրինճի , Սաատուլա հ պէյն
իքինճի , վէ Մէհէմմէտ Ալի բաշանըն իւշիւնճիւ մուրախխաս սըֆաթլարըլա
պուլունտուղլարընը , վէ զէվաթը միւշարիլէյիւմա մաեթլէրինէ , Բարնիս է-
ֆէնտինին , Ֆէրիտան պէյն , Պաղտատլեան (հան էֆէնտինին , Խաչիկ էֆէն-
տինին վէ Նաում էֆէնտինին թէրֆիք իտիլտիքլէրինի պէյան իլէ իքթիֆա իյէրիզ :

Մուաղզամ տէվլէթլէրտէն մաատա , Շարգ մէսէլսինին թանգիմ ու թէս-
վիեէսինէ ալեադատար օլան պաղը միւխթէլիֆ միլլէթ վէ մէզնէպլէր թարա-
փընտան տախի , գօնկրէտէ քէնտի տավալարընըն մուհաֆազա վէ միւտաֆաա-
սը իչին մուրախխապար կէօնտէրիլտիկի կիպի , միլլէթ իմիզտէն տախի Մկրտիշ
Խրիմեան վէ Խօրէն Նար-Պէյ սէրբիզօպօսլար կէօնտէրիլտի :

Թաֆսիլէն պէհանըն հաճէթ օլմատըղը իւզրէ , գօնկրէնէ տալլթ խորի-
միշ վէ օլ խուսուսա մուվաֆֆադաթ իթմիշ օլան տէվլէթլէր մուրախխապարը
թամ պիր այ միւտտէթ զարփընտա , Այսթէֆանօղ անտնամէսինի թէզէքըիւր
իթմէք իւզրէ , եիկիրմի տէֆա թօբլանըպ , պիր խայլի մուխապէրէ վէ միւ-
ղաքէրէ իթտիքտէն սօնրա , նիհաեթ եիկիրմինճի իճթիմատէ վէ Յուլիսին 31
ինճի կիւնիւնտէ , մաթիւպ օլան մուհէտէ , մէգըիւր եէտի տէվլէթլէր մու-
րախխապարը թարափընտան իմզա վէ թաստիզ խորիլի :

Իշպու գօնկրէնին միւղաքէրաթ զապթլարը բէք ուզուն օլուպ , վէ Նա-
կիլթէրլանըն Մաի Քիթապընտա 238 սահիֆէյի թութմուշ օլտուզու հալտէ ,
պիզտէ իսէ թէրճէմէսի պիր գաշ ճիլտ պէօյիւք քիթապ օլաճաղընտան , մէգ-
ըիւր զապթլարըն թէրճիմէսինտէն սարֆը նազար իտէր , վէ անճազ Պէրլին մու-
հէտէսինին սուրէթի միւթէրճէմէսինի աթիտէ տէրճ իլէ , իշպու մուֆասալ
Շարգ մուհարէպէսի հիքեայէսինէ խիթամ վէրիլի :

ՊԵՐԼԻՆ ՄՈՒԱՀԵՏԵՍԻՆԻՆ ՍՈՒՐԵԹԻ

Զաթը շէվքէթսըմաթը հազրէթի Բատիշահի, վէ հաշմէթլու Ալմանեա իմքէրաթօրու, վէ հաշմէթլու Ավսթրեա իմքէրաթօրու, վէ Ֆրանսա ճումհուրու րէյիսի, վէ հաշմէթլու Ինկիլթէրրա Գրալիչասը վէ Հինտիսթան իմքէրաթօրիչասը, վէ հաշմէթլու Իթալիա գրալը, վէ հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հազարաթը 30 Մարտ 1856 Բարիս մուահէտէսի ահքեամընա թէվփի-գան, Էվրօքանըն ինթիզամընը մուհաֆազա էֆքեարըյա, կէշէն սէնէլէր ահ-վալինտէն, վէ Այ-Սթէֆանօզ մուահէտէյի էվփլիյէսիյէ նիհաեթ պուլան մու-հարէպէտէն նէշէթ իտէն միսայիլի թէսվիեէ արզուսույա, պիր գօնկրէնին իճ-թիմաի, մուվաֆազաթլարընը թէսիլէ էն կիւզէլ վասըթա օլաճաղընա, ու-մուսէն միւթթէֆիգ իւլ րէյ պուլունտուզլարընտան, հիւքիւմտարանը միւշար-իլէյհիւմ հազարաթը վէ Ֆրանսա ճիւմհուրու րէիսի մուրախիսասլար թոյեին իյլէմիշէր տիր, եանի.

Զաթը հազրէթի Բատիշահի թարաֆընտան, Նաֆիա նազըրը Ալէքսանտր Գարա-թօտօրի բաշա, Միւշիր Մէհէմէտ Ալի բաշա, Պերլին սէֆիրի քէպիրի Սաատուլահ պէյ.

Հաշմէթլու Ալմանեա իմքէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան, պաշ վէքիլ վէ ումուրը խարիճիեէ նազըրը բրէնա Պիսամարգ, խարիճիեէ նէզարէթի մուսավինի Մ. Էրնէսթ Պիւլօֆ, Բարիս էլլիսի բրէնա Հօհէնլօհէ.

Հաշմէթլու Ավսթրիա իմքէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան, խարի-ճիեէ նազըրը գօնթ Աանտրասի, Պերլին էլլիսի գօնթ Գարօլի, Բօմա էլլիսի պարօն Հիմլրէ.

Ֆրանսա ճումհուրու րէիսի թարաֆընտան խարիճիեէ նազըրը Մ. Վա-տինկիթօն, Պերլին էլլիսի գօնթ Սէն-Ալիեէ, խարիճիեէ նէզարէթինտէ բօլիթի-գա միւտիրի Մ. Տէրէ.

Հաշմէթլու Ինկիլթէրրա գրալիչասը վէ Հինտիսթան իմքէրաթօրիչասը հազրէթլէրի թարաֆընտան, պաշ վէքիլ գօնթ Պիգօնսֆիլտ, խարիճիեէ նա-զըրը մարքի տը Սալիսպըրի, Պերլին էլլիսի լօրտ Օտօ Բսէլ.

Հաշմէթլու Իթալիա գըրալը հազրէթլէրի թարաֆընտան, խարիճիեէ նա-զըրը գօնթ Գօրթի, Պերլին էլլիսի գօնթ տը Լօնէյ.

Հաշմէթլու Բուսիա իմքէրաթօրու հազրէթլէրի թարաֆընտան, խարիճի-եէ նազըրը բրէնա Կօրչագօֆ, Լօնտրա էլլիսի գօնթ Շուվալօֆ, Պերլին էլլի-սի Մ. տ' Օպրիլ,

Միւշարիլէյհիւմ մուրախիսասլար, Ավսթրիա տէվլէթինին թէքլիֆի, Ալ-մանեա տէվլէթինին տապէթնամէսի իւզրէ, Պերլինտէ իճթիմա իտիպ, համիլ օլտուզլարը իթիմատնամէլէրի ուսուլ վէ գաիտէսինէ միւվաֆըգ պուլունտու-ղու հալտէ, թէմինէն պէյնլէրինտէ իթթիֆազը էֆքեար հասըլ օլարապ, աթի իւզ զիքը շէրայիթէ գարար վէրմիշէր տիր.

1.—Պուլկարիսթան, սալթանաթը Սէնիյէնին հուգուդու հիւքմընիսի թահթընտա մըխթարիյէթի իտարէ իւէ վէրկի վէրիւր պիր իմարէթ մագամընտա թէչքիլ օլունմուշ տուր : Պուլկարիսթան հիւքիւմէթի, Խրիսթիեան հիւքիւմէթի օլուպ, ասաքիրի միլիյէսի տախի պուլունաճադ տըր :

2.—Պուլկարիսթան իմարէթի, աթի իւզ զիքը արագիտէն իպարէթ պուլունաճադ տըր : Հուտուտ, չըմալէն Սըրպիսթանըն էսկի հուտուտընտան պէտ իւէ, Թունանըն սաղ սահիլինտէն տօլաչըպ, պիր Էվրօբա գօմիսիօնու թարաֆընտան կէօսթէրիէճէք Սիլիսթընին չարգ ճիհլթինտէ վագը պիր նօգթաեա միւնթէհի օլաճադ, վէ անտին Բումանիա արաղիսինէ րապթ օլունան Մանգալիանըն ճէնուպ թարաֆընտա Գարատէնիղէ տօղրու կիտէճէք տիր : Ճէնուպէն հուտուտ միւնսապընտան եօգարըեա տօղրու, նէհրին մէճրասըյա պէրապէր միւմթէտ օլուպ, Հօճա քէօյ վէ Սէլամ քէօյ վէ Այվաճըզ վէ Գուլիպէ վէ Սուճուլուզ գարիեէլէրի ճիվարընտան կէչէճէք տիր : Հուտուտ Տէլի Գամչըզ վատիսինէ միւհաղի կէչիպ, Պէլիպէ վի Քիւմշալըզ նամ մահէլլէրին ճէնուպ թարաֆընտան, վէ Չէնկի նամ մահէլլին իքի պուչուզ մէթրօ իլէրուսինտէ Տէլի Գամչըզ նամ մահէլլի կէչտիքտէն սօնրա, Հաճի-Մահալլէնին չըմալ ճիհէթինտէն միրուր իտէճէք, վէ Թիքէնլիք վէ Այտօս-Բիրէսա արասընտա վագը պիր նօգթանըն թէքէսինէ չըզըպ, Գարինապատ պալզանընտան վէ Թէրէզիվիզա պալզանընտան վէ Գօթէլ նամ մահէլլ չըմալինտէ Գազան պալզանընտան կէչէճէք վէ Տէմիր-Գաբուեա կիտէճէք, վէ Գօճա պալզանըն սիլսիլէյի ասլիեէսինտէն միրուր իտուպ, պունուն քեաֆֆէյի միւսամէհասը իւզլէրինտէ միւմթէտ օլտուզու հալտէ, Գօզիզա թէքէսինէ վասըլ օլաճադ տըր :

Օրատան հուտուտ Պալզան թէքէսինի պրագըպ, ճէնուպա տօղրու Բիրթօպ վէ Տիւղլինճի գարիեէլէրի արասընա կիտէճէք, վէ Բիրթօպ գարիեէսինի Պուլկարիսթանա վէ Տիւղլինճի գարիեէսինի Շարգի Բումէլինէ պրագըպ, Թուղլու տէրէ նէհրինէ կիտէճէք, վէ իշպու նէհրին մէճրասըյա պէրապէր կիտիպ, պունուն Թօքօնիցա նէհրինէ միւնսապ օլտուզու մահէլլէ գատար վէ պատէհու Բէթրիչօլօ գարիեէսի ճիվարընտա, պու նէհրէ տէօքիւլէն Խամսքիօ տէրէսինէ գատար կիտէճէք վէ Շարգի Բումէլինէ իքի քիւմէթրօ գուլթրինտէ վէ մէգքիւր տէրէնին եօգարընտա արագի պրագըպ, Խամսքիօ տէրէ վէ Գամչիզա նէհրիլէրի արասընտան թագսիմի մէեա հաթթըյա պէրապէր կիտէճէք վէ Վօնաճադ թէքէսինտէն ճէնուպի զարպիյէ տօղրու տէօնէճէք վէ Աւսթրիա էրիքեանը հարպ հէյեթի խարիթասընըն սէքիզ եիւզ եէթմիշ պէչինճի նօգթասընա տօղրուտան տօղրուեա միւնթէհի օլաճադ տըր :

Խաթթը հուտուտ Ինթիման տէրէսինին եօգարըքի ճիհէթի խաթթը միւսթագիւմ իւզրէ գաթ իտիպ, Պուզտինէ վէ Գարա Վէլի արասընտան կէչէճէք, վէ Էսքէր վէ Գամարը վէ Հաճիլար պէնինտէ Մէրիճ նէհրինին մէնալարընը թէֆրիզ իտէն թագսիմի մէեա հաթթընը պուլաճադար, վէ Վէնիս Մօկիլա թէքէլլինտէն խաթթը մէգքիւր իւէ պիրապէր կիտիպ, պէշ եիւզ օթուզ պիրինճի նօգթատա վագը կէչիտէ վէ Ազմաեէլիզա վէ Բէնվէսսամնաթիպա նամ մահէլլէ կիտէճէք, վէ Սիվրի թաշ վէ Գատըր թէքէ արասընտան Սօֆիա սանճաղընըն հուտուտը խաթթսինէ վասըլ օլաճադ տըր :

Հուտուտ Գատրը թէքէտէն ճէնուպը զարպիյէ տօղրու կիտիպ, պիր թարափտան Սէթէ Գարասու, վէ տիկէր թարափտան Սթրօմաքիասու մէնչալարը արասընտան թագսիմի միեան խաթթը իլէ պէրապէր կիտիպ, Տէմիր գարու վէ Սգօլէքէ վէ Գաղիմար Պալզան վէ Հաճի Կէտիկ թէսմիյէ օլունան Էրտէք տաղլարընըն թէքէլէրինտէն Գաթթէնիգ պալզանընա տօղրու կիտէքէք, գատիմ Սօֆիա սանճաղը հուտուտու իլէ պիրլէչէճէք տիր:

Գաթթէնիգ պալզանընտան Բիլէօզարգա վէ Պէսգարարգա վատիլէրի արասընտան հուտուտ, թագսիմի միեան խաթթը իլէ կիտիպ, վէ Տէնիճէ Բըլանինեա թէքէսինի տօլաչարագ, Էսթրօմա նէհրինին Բիսգարգա սուլու իլէ գարըշտըը մահէլտէ Էսթրօմա վատիսինէ ինէճիք վէ Պէրագըլ գարիեքսինի տէվլէթը Ալիյէեէ պրագաճագ տըր:

Անտէն հուտուտ Բէլէչնիգա գարիեքսինին ճէնուպ թարափընտան եօգարը չըգըպ, էն գըսսա խաթթ իւղրէ Կօլմա Բլանինա սիւսիլէսինէ վէ Կիթգա թէքէսինէ վասըլ օլաճագ, վէ օրատա էսկի Սօֆիա սանճաղը հուտուտունա վասըլ օլուպ, Սուհարգա մէնչալինի քեամիլին տէվլէթի Ալիյէեէ պրագաճագ տըր:

Թինգա տաղընտան հուտուտը զարպա վէ Գըրնիվէրէ տաղընա տօղրու Գարօնեա Պուզա տաղլարընտան վէ էսկի Սօֆիա սանճաղը հուտուտունտան տօլաչարագ, վէ Էյրի սու վէ Լէքնիգա մէճրալարընըն իւսթ թարափլարընտան կէչէքէք կիտէճէք վէ Պապնա Բօլօնա թէքէլէրինէ չըգըպ Գարնիվէրէ տաղընա միւնթէհի օլաճագ տըր:

Գարնիվէրէ տաղընտան հուտուտ Էսթրէքէր վէ Վէլէղօսու վէ Մէսիտ Վէլէնինտ թէքէլէրինտէն վէ Էսթրօմա վէ Մօրաւա արասընտան թագսիմիյա խաթթը իլէ պէրապէր կիտիպ, Ղասինա վէ Գարնէ Թրավա վէ Տարգօսգա վէ Տրանիդաբալան վէ պատէհու Տուչանի Գալատանիք իւղէրինտէն վէ եօգարքի Սօգօվա վէ Մօրավա թագսիմի միեան խաթթընտան տօղրուտան տօղրուեա Ըսթօլ նամ մահէլլէ կիտէճէք, վէ անտէն ինիպ Սօֆիատան Բէրօթա (եանի Շէհիր քէօլիւնէ) կիտէն թարիգի Սէնօսա գարիեքսինին չըմալը զարպ թարափընտա պին մէթրօ գաթ իտէճիք, վէ անտէն Վիտիլի Բլանինատան խաթթը միւսթէգիմ իւղրէ չըգըպ, Գօճա Պալզան սիւսիլէսինտէ Բատօչինա տաղընա չըգաճագ վէ Տուլգանճը գարիեքսինի Սըրպիսթանա վէ Սէնաղօս գարիլէսինի Պուկարիսթանա պրագաճագ տըր:

Բատօվիչնա թէքէսինտէն հուտուտու զարպա տօղրու Սէքօք Պալզանընտան վէ Էսթէրա Բլանիատան Պալզան թէքէլէրինի տօլաչաճագ վէ թուլէն Իսմիլվա Գօղա ճիվարընտա Սըրպիսթան իմարէթինին էսկի հուտուտու իլէ պէրապէր Թունաեա գատար կիտէքէք, Բագօվիչատա Թունաեա միւնթէհի օլաճագ տըր:

Իչպու հուտուտ, տուէլը միւմզիլի վէքիլլէրինտէն միւրէքքէպ, Էրօքա գօմիսիօնու մարիֆէթիլլէ մահէլլէրինտէ թայեին օլունաճագ տըր: Միւթթէֆիլլէ ալէյի տիր քի էվլէլա պու գօմիսիօն, Սալթանաթը Սէնիլէնին Շարգի Բուլմիլին պալզան հուտուտունու մուհաֆազա վէ միւտաֆաա իճապաթընը նազարը իթինաեա ալաճագ, վէ սանիէն Սամագօ Էթրաֆընտա օն քիւօմէթրօ գուլթրինտէ պիր մահէլտէ իսթիքեամ ինչա օլունամաեաճագ տըր:

3.—Պուկարիսթան բրէնսի, էհալ թարափընտան սէրպիսթի իւղրէ ինթիխապ օլունուպ, տէվլէթլէրին մուվաֆֆադաթըյա ճանիպի Պապը Ալիտէն թաստիգ օլունաճագ տըր: Էրօքա տուէլը Ֆէիլիմէսինին իճրայի հիւքիւմէթ

խոնէն խանէտանլարը ազասընտան հիշ պիրի , Պուլկարիսթան բրէնսի օլամայա-
ճագ տըր : Բրէնսիք մագամը միւնխիլ օլտուղու հալտէ , եէնի բրէնսին ինթի-
խապը , շէրայիթ վէ մուամէլաթը գատիմէնին աշի իւզրէ իճրա օլունաճագ տըր :

4.—Պուլկարիսթան միւթէպէրանընտան պիր մէճլիս Թրնօվատա պիլ իճ-
թիմա , բրէնսին ինթիխապընտան էվվէլ , իմարէթին նիզամնամէյի էսասիսինի
թանգիմ իտէճէք տիր :

Պուլկարլարըն , Թիւրք վէ Բոււանիալը վէ Բոււմ վէ սայիր անասըր իլէ գա-
րըշըդ օլտուղլարը մահէլլէրտէ , կէրէք ինթիխապլարտա վէ կէրէք նիզամնա-
մէյի էսասի թանգիմինտէ , էհալլիյի մէրգուլմէնին հուգուգ վէ մէնաֆիլէրի տա-
խի հիսապա ալընաճագ տըր :

5.—Մէվատտը աթիյէ , Պուլկարիսթանըն հուգուգու ումումիեմինին է-
սասը օլաճագ տըր : Հուգուգու մէտէնիեէ վէ սիւսաթիյէ մագհար օլմագ իւզրէ
մէզէլպ վէ ային Ֆարգը հիշ պիր քիմսէե , հէր նէրէտէ օլուր իսէ օլսուռն , սէ-
պէպի իսթիսնա վէ նաէհիլ օլամաեըպ , պուռլար խըտմաթը ումումիեէ վէ մէ-
մուրիեէթ ու մէսնէտէ վէ իճրայի սանաթա մանի օլամաեաճագ տըր :

Կէրէք մէզահիպի միւթթէլիֆէտէն Պուլկարիսթանտա մէվճուտ պուլու-
լունան էհալիեէ , վէ կէրէք թէպաայի էճնէպիեէ , մէզահիպին այինի խարի-
ճիեէսիյէ հուրրիեէթի թէէմին պըլըմիշ տըր : Միլէլը միւթթէլիֆէնին թէշ-
քիլաթը մէզէպիեէլէրինէ վէ բուէսսայի բուհանիյէլիլիյէ միւնասէպաթլարընա
գաթան միւմանաաթ օլունաեաճագ տըր :

6.—Պուլկարիսթանըն խտարէյի մուվագգաթապը , նիզամնամէյի էսասինին
իքմալինէ գատար , Բուսիա տէվլէթի ֆէխիմէսինին պիր գօմիսէրի թարաֆըն-
տան իճրա օլունաճագ տըր : Պիր Օսմանը գօմիսէրի , վէ իշպու մուահէտէեէ
վագը իսիլա իտէն տէվլէթլէր թարաֆընտան մախսուսէն թայիին վէ թէվքիլ օ-
լունան գօնօլօյար , խտարէյի մուվագգաթանըն իճրասընը թէֆթիլ իշին Բու-
սիա գօմիսէրինէ մուավէնէթէ մէմուր օլաճագլար տըր : Թէվքիլ օլունան գօն-
սօլօյար պէյնինտէ , ինթիլաֆը արա զուհուրինտէ էքսէրիեէթլէ գարար վէրի-
լէճէք վէ էքսէրիեէթ իլէ Բուսիա վէ եա տէվլէթը Ալիեէ գօմիսէրի պէյնինտէ միւ-
պաեէնէթ զուհուրինտէ , տուէլը միւմգիեէնին Տէրսաատէթտէ մուգիմ սիւֆէ-
րատը , գօնֆէրանա ագաթիլէ գարար վիրէճէքլէր տիր :

7.—Խտարէյի մուվագգաթա , մուահէտէյի հազըրէնին թաաթի վէ թաս-
տիգնամէլէրին միւպատէլէսի թարիխինտէն իթիպարէն , տօղուգ մահ միւտտէթ-
տէն զիատէ իմթիտատ իտէմէեէլէք տիր : Նիզամնամէի էսասի իքմալ օլուն-
տուգտա , տէրհալ Պուլկարիսթան բրէնսինին ինթիխապընա միւպաշրէթ օլու-
նաճագ տըր : Բրէնսին ինթիխապ վէ իգատը ագըպինտէ , թէշքիլաթը ճէտիտէ
մէրի իւլ իճրա օլուպ , իմարէթ թէմամըյլա մըլսթարիեէթի խտարէսինի հայիզ
պուլունաճագ տըր :

8.—Տիւէլի էճնէպիեէ իլէ Պապը Ալի պէյնինտէ միւնազըտ , վէ էլան
մէվճուտ վէ միւթէպէր պուլունան թիճարէթ վէ սէյրի սէֆային մուահէտաթը
վէ մուգապէլաթը սայիրէ , Պուլկարիսթան իմարէթինտէ տախի քէմաքեան ճա-
րի , վէ պագի օլաճագ , վէ պուռլարըն հէր պիր տէվլէթէ տայիր օլան ահբեա-
մը , օ տէվլէթ թարաֆընտան մուվաֆաղաթ օլունամտըգճա , գաթան թատիլ
խտիլէմէեէլէք տիր :

Պուլկարիսթան իմարէթի տախիլինտէ սայիր մահէլլէրէ նազլ օլունան էմ-

Թաա իւզէրինէ , հիշ պիր Թրանսիթ , եանի միրուրիեէ րէամի ախզ ու խթի-
ֆա օլունմանաճագ տոր :

Քեաֆֆէյի տէվլէթլէրին թէպաա վէ թիճարէթլէրի հազզընտա , Պու-
կարիսթանտա միւսաւաթը քեամիլէ իւզրէ մուամէլէ օլունմանագ տոր :

Թէպաաթի քէնէպիլէնին հուգուգ վէ իմթիւազաթը , վէ գօնաօլօսլարըն
գարթիլուսիօն , եանի մուահէտաթը գատիմէ վէ թաամիլ իլէ թէէսսիս գըլըն-
միշ հուգուգու մէհաքիմէ վէ հուգուգու հիմանէլէրի , ալէազատար օլան տէվ-
լէթլէրին մուաֆազաթըյլա թատիլ օլունմատըգճա , քէմաքեան մէրի իւլ իճ-
րա գալաճագ տոր :

9.— Պուկարիսթան իմարէթինին Պապը Ալի ճանիպինտէն իլէրուտէ թա-
եին օլունմանագ պանգահա իթա իլէ , տէվլէթի մաթ պուսսընա սէնէվի թէէ-
տիեէ իտէճէկի վիլկինին մըզտարը , մուահէտէի հազըրէեէ վազը իմգա իտէն
տէվլէթլէր թարաֆընտան , թէշքիլաթը ճէտիտէնին իճրասընըն պիրինճի սէ-
նէսինին իսթամընտա թայելին օլունմանագ տոր : Զիքը օլունան վէրկի , իմա-
րէթ արաղիսինին վարիտաթը միւթէվասըթասը իւզէրինէ թէէսիս գըլընմանագ
տոր : Պուկարիսթան , տէվլէթի Ալիեյին տուեուուու ումուսիեէսինին պիր
ղըսընա միւթէհամիլ օլաճաղընտան , տէվլէթլէր վէրկիլի թայելին իթտիքլէ-
րի սըրատա , պիր նիսպէթի ատիլանէ կսաա իւզէրինէ , իմարէթ հիսսէսինէ
խապէթ իտէճէք տուեուուուն գըսընը նազարը իթիսահա ալաճագլար տոր :

10.— Մուահէտէյի հազըրէնին թաաթիսի թարիսինտէն իթիպարէն ,
Բուսնուգ վէ Վարնա չըմէնտըֆէր գուսթանեասընա գարչը տէվլէթը Ալիեյինին
հուգուգ ու վէղայիֆի , Պուկարիսթան իմարէթինէ ալիտ օլաճագ տոր : Մու-
հասէպաթը սապըգանըն թէսվիեէսի , Պապը Ալի վէ իմարէթ վէ մէզքիւր չը-
մէնտըֆէր գուսթանեասը պէյնինտէ իթթիֆագա հասը ու թաալիգ գըլընմըշ
տոր : Պուկարիսթանտա պուլունան չըմէնտըֆէր խաթթլարընը իգմալ ու իլ-
սազը վէ չըմէնտըֆէրլէրին իչլէտիլմէսի խուսուսունա Պապը Ալինին կէրէք Ա-
վըսթրիա—Մաճարիսթան տէվլէթի , վէ կէրէք Բուսնէլի չըմէնտըֆէրլէրինին իշ-
քէտիճի գուսթանեասը փլէ ագտ իթտիլի թաահիլտաթըն քէնտիսինէ իսապլթ
իտէն հիսսէսինին իմարիթ գապուլ իտէճէքտիր : Իշպու մէսայիլին թէսվիեէսի
իչին լազըմ օլան մուգալէլաթ , ագտը միւսալէհա ազըպինտէ , տէրհալ Ավըս-
թրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի վէ Պապը Ալի վէ Սըրպիսթան վէ Պուկա-
րիսթան իմարէթլէրի պէյնինտէ թանզիմ. օլունմանագ տոր :

11.— Ասաքիրի Օսմանիեէ արթըգ Պուկարիսթանտա իգամէթ իթմէնէճէք
տիր , Էսկի գալէալարըն քեաֆֆէյի , իմարէթ մասրաֆիլլէ պիրսէնէ միւստէթ
գարֆընտա , վէ եախօտ միւսթին իսէ տահա էվլէլ հէտմ օլունմանագ տոր :
Հիւքիւմէթը մահալիեէ , պուշլարըն թախրիպի իչին լազըմ օլան թէտապիրի
իթթիսաղ իտիպ , եէնիտէն իսթիհքեամ ինչա իտէմէյէճէք տիր : Տէվլէթը Ալի-
եէնին մալի օլուպ , 31 Քեանուսի սանի 1878 միւթարէքէսինէ թէվֆիգան
թախլիեէ օլունան Թունա գալէալարընտա գարմըշ օլան , վէ եախօտ Շուսնու
վէ Վարնա գալէալարընտա պուլունան կտէվաթը հարպիեէ վէ սայիլէյի Պա-
պը Ալի նազլ վէ եախօտ ֆիրուսթ իտէպիլիր :

12.— Իսլամ վէ սայիր ասհապը էմլաք , իգամէթիկեահը գաթիլէրինի իմա-
րէթ խարիճինտէ թէէսիս իթտիքլէրի հալտէ , Պուկարիսթանտա էմլաքլարընը
մուհաֆազա իտէպիլէճէքլէրինտէն , պուշլարըն իճար վէ եախօտ իսթէրլէր իսէ :

վէրիլ վասըթասըյլա խտարէ խտէպիլիւրէր : Պիր Ոսմանը վէ Պուլկար Կօմիսի-
օնու իբի սէնէ զարֆընտա էմլաքը ամիրիյէ վէ վազըֆիյէնին ֆիրուսթինէ ,
վէ ուսուլը խտարէ վէ իսթիսալընա տայիր օլան մէսալիհի , վէ պուշլարտա
ալէագատար օլան Լֆրատըն մէնաֆիլէրինէ միւթաալիգ մէսայիլի թէսվիէեէ
մէմուր օլաճադ տըր : Պուլկարիսթան էհալիսի , մէմալիբի Օսմանիյէնին սայիր
մահէլլէրինտէ սէյեսահաթ վէ իգամէթլէրինտէ , հիւքիւմէթ վէ նիգամաթը Օս-
մանիէնէ թապի օլաճազլար տըր :

13.—Պալզանլարըն ճէնուպ թարաֆընտա , « Շարգի Բումէլի » նամընը
իհրազ խտէճէք պիր էեալթ թէշըլ օլունաճադ , վէ իշպու էեալթ խտարէճէ
մըսթարիէթ շարթըյլա սալթանաթը Սէնիյէնին տօղրուտան տօղրուեա հիւ-
քիւմէթը սիասիէ վէ ասքէրիէսի թահթընտա պուլունաճադ տըր : Էեալթը
մէքըիւրէնին վալիսի Խրիսթիան օլաճադ տըր :

14.—Շարգի Բումէլիին հուտուտու , չըմալ վէ չըմալի դարպի ճիհէթինտէ
Պուլկարիսթան իլէ մահտուտ օլտուղու հալտէ աթի իւզ զիքը տայիւրէ տախի-
լինտէ արապիլի հապի օլաճադ տըր :

Հուտուտ , պահրը Սիեսանտան պէտ իլէ Հօճա քէօյիւ վէ Սէլամքէօյիւ վէ
Սյովաճըզ վէ Գուլիէ վէ Սուճուլուք գարիէլէրինէ միւճապէր օլան չայըն միւն-
սապընտան եօգարը վէ մէճրասըյլա պէրապէր կիտիպ , Տէլի Գամճըզ վատիսի-
նէ մէհազի օլարադ կէչէճէք , վէ Պէլիպէ վէ Քէմլալըզ գարիէլէրինին ճէնուպ
թարաֆընա վէ Հաճի մահէլլէնին չըմալ թարաֆընա տօղրու Ձէնքէտէն եօգա-
րը իբի պուշուգ քիլօմէթրօ պայիտ մէսաֆէտէն կէչտիքտէն սօնրա կիտէճէք
տիր : Հուտուտը մէքըիւրէ Թիքէնլիք , վէ Սյուսա Պէրէսա արասընտա վազը
պիր նօգթատա պուլունան թէքէէ չըզըպ , Գարին Ապատ պալզանընտան , վէ
Բրէ իվիչա պալզանընտան վէ Գազդան պալզանընտան Գօթըզ Շէման թարա-
ֆընտա Տէմիր գաբուեա վասըլ օլաճադ , վէ օրատան Գօճա պալզանընին սիւ-
սիլէյի ասլիէսինի թէքմիլ տօլաչըպ Գօզիգա թէքէսինէ մընթէհի օլաճալ տըր :

Պու նօգթատա Բումէլիին հուտուտու դարպիէսի , Պալզանըն զէրպէսին-
տէն այըլըպ , Պուլկարիսթանա թէքք օլունան Բիթրօպ , վէ Բումէլիինտէ գա-
լան Տիւղանս գարիէլէրի արասընտան ճէնուպա տօղրու ինէրէք Թուղու տէ-
րէեէ նզուլ խտէր , վէ Թօքլինգա չայը իլէ պիրլէշտիյի եէրէ գատար անըն պօ-
եուճա կիտէր , վէ Բէթրիսօվա գարիէլէսի ճիւլարընտա պու չայըն Սէմօվէս-
գիվ տէրէսիլէ պիրլէշտիյի մահէլլէ գատար կիտիւր : Պու վէճհ իլէ Շարգի Բու-
մէլիտէ պու մէճարինին ճիւլարընտա իբի քիլօմէթրօլուգ մահէլ թէքք խտէր :
Վէ սուլարըն խութուլը ֆասլէսինէ թապիէն Սիմօվէքիօ տէրէ վէ Գամիսիգա
չայլարընն պօյունճա եօգարընա կիտիպ , վէ Վանժըրադ թէքէսինտէ ճէնուպը
դարպի ճիհէթինէ պիթ թէվէճիւհ Աւսթրիա էրքեանը հարպը թարաֆընտան եա-
րըլան խարիթատա 875 բազամըյլա կէօսթէրիլէն նօգթաեա վասըլ օլուր :

Խաթթը հուտուտ իչնի Տէրէ չայընըն մէճրաի պալասընը Ամուտէն պաթթ
խուտպ , Պօզարնա վէ Գարօլա նաւ մահալլէր արասընտան կէչէր վէ Քէօմլուր-
լիւ վէ Հաճիլէր արասընտա էսգըր վէ Մարիգա տէրէլէրինին խաթթը ֆասլընա
վասըլ օլուր : Վէ Ոլինա Մօփիլ , վէ խարիթատա 530 բազամըյլա կէօսթէրի-
լէն մահէլ վէ Ժէմաըլիգա վէ Բէվսօվա Թիգա թէքէլէրինտէն , պու խաթթ
պօյունճա կիտիպ , Սիվրի Թաչ վէ Գատըր թէքէ արասընտա , Սօֆիա սանճա-
ղընըն հուտուտու խտարէսինէ միւթթասըլ օլուր :

Բուժէլինին հուտուտը իլէ, Պուլկարիսթանն հուտուտը, Գատրը-Թէքէ տաղընտան այրուրպ, պիր թարաֆտան Մարիգա իլէ թէվապի մէճրալարընն խու-
թութու ֆասլիյէսինէ, վէ տիկէր թարաֆտան Մէսթա Գարա-Սու վէ թէվա-
պի մէճրալարընն խութութու ֆասլիյէսինէ թապիէն իլէրուլէյուպ, Տէսթթ
տաղը թէքէլէրինտէն Կիրէչովա տաղընա տօղրու ճէնուպու շարգի վէ ճէնուպ
ճիհէթլէրինէ թէվէճիւհ խտէր քի, պու տաղ Այսթէֆանօզ աննամէսինտէ մու-
այեկէն խաթթըն իպթիտասը խոթ, Կիրէչովա տաղընտան իթիպարէն, հուտուտ
Այսթէֆանօզ աննամէսինտէ թայեկին օլունան խաթթա թապի օլուր, եանի,
Գարա-Պալզան սիլսիլէսիլէ Գուլազը տաղ վէ Էչէք Ձիքէլի վէ Գարազօլաս վէ
Իշիզլար տաղարը թէքէլէրինտէն կէչիպ, պու սօն թէքէտէն ճէնուպի շարգի
ճէհէթլինտէն Արտա նէհրինէ միւնթէհի օլուր, վէ աննն մէճրասը պօյունճա կի-
տիպ, Ատա գալէա գարիեէսի նէզտինտէքի նօյթասընա գատար վարըր : Ատա
գալէասը տօղրուտան տօղրույա տէվլէթի Սամանիյէ խտարէսինտէ գալաճադ տըր :

Պու նօզթատան խաթթը հուտուտ Պէշտէքէ տաղը թէքէսինտէ չըզըպ
անտէն ինէճէք վէ Մուսթաֆա բաշա քէօթրիւսինտէն պէշ քիլօմէթրօ եօգար-
տան Մէրիճ նէհրինի կէչիպ, պատէհու Տէմիր Խանը տէրէ վէ Մէրիճէ տէօ-
քիլէն քիւչիւք չայլար արասընտան Գօթլէր պայըրընա գատար թագսիմի մի-
եան խաթթը իլէ, չըմալէ տօղրու կիտէճէք, վէ Գօթլէր պայըրընտան շարգա
տէճիւպ, Սագար պայըրընա, վէ անտէն տօղրուճա վատիսինէ վէ Պիլիւք
Տէրպէնտ, տօղրու միւմթէտ օլաճադ, վէ մէզքիւր Պէօյիւք-Տէրպէնտ իլէ Սու-
ճազը չըմալէ տօղրու պըրպաճադ տըր : Պէօյիւք Տէրպէնտտէն խաթթ չըմա-
լէն Թունճաեա վէ ճէնուպէն Մէրիճէ տէօքիլէն չայլար արասընտան թագսի-
մի միեան խաթթը իլէ պէրապէր կիտիպ, Գապիլէր թէքէսինէ չըգաճադ, վէ
Գապիլէր, շարգի Բուժէլիտէ գալաճադ տըր : Պատէհու հուտուտ ճէնուպէ տօղ-
րու կիտիպ, ճէնուպէն Մէրիճ տէրէսի վէ Պիլէվրին վէ Ալաթը գարիլէլէրի
պէյինտէ պահըր Սիեահա տօղրուտան տօղրուեա տէօքիլէն սուլար արասըն-
տա Էլմալը գարիլէսինի ճէնուպ թարաֆընտան սէչէճէք տիր : Անտէն Գարան-
լըգ նամ մահէլին չըմալ թարաֆընտան Վէսնէ վէ Ձէվապ թէքէլէրինի տօլա-
չըպ, Տուգա սուլարընը Գարա-Աղաճ սուեուենտան թէֆրիգ խտէն խաթթ իլէ
պէրապէր, մէզքիւր Տուգա վէ Գարա-Աղաճ նէհրէլրի պիյնինտէ սլահըր Սիեա-
հա միւնթէհի օլաճադ տըր :

15. — Սալթանաթը Սէնիյէ, իշպու էեալէթ հուտուտունուն պլրէն
վէ պահրէն մուհաֆազա վէ միւտաֆաա հուգուգունու հալիզ պուլունաճադ
վէ հուտուտու մէզքիւրէտէ խթիհքեամ ինչասըյա անքէր իգամէ խտէճէք տիր :

Շարգի Բուժէլիտէ ասայիչը տախիլի, ասաքիրի միլիեէ մուալէնէթիլէ
վէ ասաքիրի գապթիլի մահէլիեէ վասըթասիլի մուհաֆազա օլունաճադ տըր :

Իշպու իքի ֆըրպաննը գապթթանը ճանիպի սալթանաթը Սէնիյէտէն նասպ
վէ թայեկին պույրուլաճադ, վէ ասաքիրի մէրգուճնին թէրթիպաթ վէ թէչքի-
լաթընտա, մահէլիեէ կէօրէ, միզհէպը էհալի տախի հիսապա ալընաճադ տըր :

Սալթանաթը սէնիյէ, հուտուտտա ասաքիրի մուհաֆազա տէյու պաչը
պօզուգ վէ Ձիքէս կիպի անաքիրի զայրի մունթազամա իթթիիտամ իթմէեէ-
ճէեկին թահիւտ լյլէր : Հուտուտ մուհաֆազապընտա պուլունաճադ ասաքիրի
նիզամիեէ պէհէմէհալ էհալի խանէլէրինտէ իգամէ օլունամաճադ տըր : Ա-
սաքիրի մէրգուճէ էեալէթ տախիլինտէն կէչտիքլէրի հալտէ, պիր մահէլտէ ի-
գամէթ իթմէեէճէքլէր տիր :

16.— Էեալէթին , տախիլի վէ եա խարիճի ասայիշ վէ Լմնիեթի թէհտիտ օլունտուղու հալտէ , վալի թարաֆընտան ասաքիրի Օսմայիյէ տալէթ օլունա-
ճազ տըր : Պաւ հալտէ Պապը Ալի իշպու գարարը վէ պունուն Լսպապը մուծի-
պէտինի Տէրսաատէթտէ տուէլը ֆէխիմէ սիւֆլրասընա խապէր վիրէճէք տ'ր :

17.— Շարգի Բումէլի վալիսի , տէվլէթլէրին մուվաֆազաթըյլա ճանիպի
Պապը Ալիտէն պէշ սէնէ միւտտէթ իշին նասպ ու թայեին օլունաճազ տըր :

18.— Մուահէտէյի հազըրէ թաստիգնամէլէրինին թաաթիյի վէ միւպատէ-
լէսինի միւթէադիպ տէրհալ Պապը Ալինին մուվաֆազաթըյլա Շարգի Բումէլի
նիզամաթը էսասիեէսինի թանգիմ իշին , պիր Էւրօթա գօմիսիօնը թէշքիլ օլու-
նաճազ տըր : Պու գօմիսիօն իւշ մահ զարֆընտա վալինին հուգուգ ու վէզայի-
ֆինի վէ էեալէթին ուսուլու իտարէ վէ մէհաքիմ վէ մալիեւսինի թանգիմ ի-
տէճէք տիր :

Իշպու նիզամաթ իշին միւթէատտիա վիլաեաթ նիզամնամէլէրի վէ Տէր-
սաատէթ գօնֆէրանտընն սէքիլինճի իճթիմաինտէ իտիլէն թէլքիֆաթ նօզթայի
խթինատ իթթիխազ օլունաճազ տըր : Շարգի Բումէլի իշին գարարլաշտըրըլան
նիզամաթըն , ճիւլէսի պիր ֆլրմանը հիւմանունա տէրճ իտիլէճէք վէ պիր ֆէր-
մանը ալի , ճանիպի Պապը Ալիտէն իլան վէ տէվլէթլէրէ տախի թէպլիղ օլու-
նաճազ տըր :

19. — Թանգիմաթը ճէտիտէնին իքմալինէ գատար էեալէթին ումուրու մա-
լիեէսինի Պապը Ալի իլէ պիլ իթթիֆազ իտարէյէ Էւրօթա գօմիսիօնու մէշմուր
օլաճազ տըր :

20.— Պապը Ալի իլէ սուէլը էճնէպիյէ պէյնինտէ միւնագըտ օլմուշ , վէ
եախօս պունտան պէօյլէ ազտ օլունաճազ հէր նէվի մուահէտաթ ու մուգա-
վէլաթ վէ սայիր թահիւտաթը տուէլիյէ Շարգի Բումէլիտէ տախի մէմալիքի Օս-
մանիեէսինի սայըր մահէլէրիմտէ օլտուղու կիպի , մէքի իւլ իճրա օլաճազ տըր
Թէպապի էճնէպիյէնին հուգուգ վէ իմթիւազաթընա հէր հալտէ էյալէթը մէզ-
քիւրէտէ ըիայէթ օլունաճազ տըր : Պապը Ալի , տէվլէթը Ալլիյէնին քեաֆֆիյի
մէզահիպ ու այինէ միւսաթա սուրէթտէ սէրպէսթիի մէզահիպէ տայիր տէվլէ-
թը Ալլիյէնին նիզամաթը ումուսիեէսինէ էեալէթը մէզքիւրէտէ ըիայէթ իտէճէ-
կինի թահիւտ իյլէր :

21.— Շարգի Բումէլիտէն կէչէն չըմէնտըֆէրլէրէ տայիր Պապը Ալինին հու-
գուգ ու վէզայիֆի թէլմամէն պազը գալաճազ տըր :

22.— Պուկարիաթանտա վէ Շարգի Բումէլիտէ իգամէթ իտէճէք Բուսիա
ասքէրի ալթը ֆըրգա բիատէ վէ իքի ֆըրգա սիւվարիտէն իպարէթ օլուպ , 50
պին նէֆլի միւթէճալուգ օլամանաճազ վէ իգամէթ իթտիքլէրի մէմլէքէթին
մասրաֆըյլա գալաճազլար տըր : Զիքը օլունան Բուսիա ասքէրի , Բուսիա իլէ
կէրէք տէվլէթէն պէյնինտէ ազտ օլունաճազ մուգավէլաթա թէվֆիպան Բու-
մանիա իւզէրլնտէն վէ կէրէք պահրը Սիեահ լիմանլարընտան , վէ Վարնա վէ
Պուրկաստան թաքիգի մուխապլրէլէրինի մուհաֆազա իտէճէքլէր տիր : Բուսիա
ասքէրի իշպու պահրը Սիեահ լիմանլարընտա միւտտէթի իգամէթլէրի իշին ի-
ճապ իտէն անպարլաքը թէէսիս իտէճէք տիր :

Բուսիա տէվլէթի ֆէխիմէսինին Շարգի Բումէլիտէ վէ Պուկարիաթանտա
ասքէր իգամէ իթմէսինին միւտտէթի , մուահէտէյի հազըրէնին թար խի թաա-
թիւսինտէն իթիպապէր տազուգ մահ թայեին օլունմուշ տուր : Բուսիա տէվլէթի

Ֆէխիմէսի, զիբր օլունան միւտտէթտէն սօնրա, իւչ մահ մէօլէթ զարֆընտա Բոււանիա իւզէրինտէն ասքէր կէչիրիպ իմարէթի քեամիլէն թախլիյէ իտէճէք տիր :

23.—1868 սէնէսինտէ, Կիրիտ ճէզիրէսի իչին թանգիմ օլունան նիզամ-նամէի էսասինին, մուվաֆըզը հազգանիսէթ կէօրիւլէճէք թատիլաթըյլա պէ-րապէր թէմամէն իճրայի ահքեամընը Պապը Ալի թահիւտ իտէր :

Իշպու ահտնամէ իլէ սուրէթը մախսուսէյի իտարէսի թայեին օլունմա-եան Բումէլի մէմալիքի իչին տախի ինթիեաճաթը մահէլլիյէնէ թէվֆիգան, վէ եալընըզ Կիրիտ ատասընա վէրիլէն վէրկի մուաֆիսէթի իմթիեազընը իսթիսնա-էն, պէօյլէ նիզամնամէլէր եաթըլաճադ տըր : Հէր վիլաեթտէ Պապը Ալի նի-զամաթը էսասինյէի մէզպուրէնին թէֆէրրուաթընը թանգիմ իչին գօմիսիօնլար թէչըլի իտէճէք, վէ պուշլարտա ազանըն զըսմը քիւլլիսի էհալլիյի մահէլլիյէ-տէն օլաճադ տըր : Պու գօմիսիօնլարըն եաքաճաղլարը լայիհալար Պապը Ալիյէ թազտիմ օլունաճադ, վէ Պապը Ալի պուշլարը մէվլըի իճրայէ վազ իթ մէզտէն էվլէլ, Բումէլի Էւրօքա գօմիսիօնուռնուռն րէյինի սօրաճադ տըր :

24.—Պապը Ալի իլէ Եունանիսթան պէյնինտէ Պէրլին գօնկրէսինին օն իւ-չինճիւ զապմնամէսինտէ զիբր օլունան թասհիհի հուտուտ խուսուսուռնուռն տօլայը, իթիլաֆը էֆքեար հասըլ օլմատըղը հալտէ, Ալմանեա վէ Աւսթրիա-Մաճարիսթան, վէ Ֆրանսա, վէ Իթալիա, վէ Բուսիա տէվլէթլէրի միւզաքէ-րաթը թէսիլ իյլէմէք իւզրէ, թարաֆէյնէ թէքլիֆը թէվասուսթը քէնտիլէրի-նէ հասը իտէրլէր :

25.—Պօսնա վէ Հէրսէք էեալէթլէրի, Աւսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվ-լէթլէրի թարաֆընտան իտարէ օլունաճադ, վէ էեալէթլէնը մէզպուրէթէյնէ տէվլէթի միւշարիլէյհա ասքէր սէվզ իտէճէք տիր :

Սըրպիսթան իլէ Գարատաղ արասընտան, ճէնուպը չարպի ճիհլթինտէն Միթրօվիչանըն էօթէ թէրաֆընա գատար միւնթէհի օլան Եէնի բազար սան-ճաղընըն իտարէսինի Աւսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի տէրիւհտէ իթմէք իսթէմէտիքլէրինտէն, պու սանճադ տէվլէթը Օսմանիյէնին թաշթը իտարէսին-տէ գալաճադ տըր : Անճադ հալալը հաղըրէի սիեասիէնին վէ էմնիսէթը թու-րուգ ու մէապիրին մուհաֆազասը զըմնընտա իշպու սանճադտա Աւսթրիա տէվ-լէթինին գարաղօլ պուլուռնուռնուռնա վէ ասքէրի վէ թիւճճարիյէ եօլարը պու-լունմաթընա հազգը վար տըր :

Պու պապտէքի մէվատտը միւթէֆէրրիա խուսուսուռնուռն տէվլէթը Օսմա-նիյէ իլէ Աւսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի իթթիֆազ իթմէք հազգընը մու-հաֆազա իտէրլէր :

26.—Գարատաղըն իսթիլալը, Պապը Ալի թարաֆընտան թաստիգ օլուն-տուղու կիպի, տուէլը Ֆէխիմէի միւթէահիւտէտէն տախի մէզքիւր իսթիլալը հէնուզ թանըմամըշ օլան տէվլէթլէր պու տէֆա թաստիգ իթմիշլէր տիր :

27.—Տուէլը Ֆէխիմէի միւթէահիւտէ աթի իւզ զիբր շէրայիթէ պիլ իթ-թիֆադ դարար վէրմիշլէր տիր :

Հուզուզը մէսէնիյէ վէ սիեասիյէնէ մազհար օլմադ իւզրէ, միզհէպ վէ ային ֆարզը հիչ պիր քիմսէնէ հէր նէրէտէ օլուր իսէ օլուռն, սէպէպը իսթիւ-նա վէ նաէհլի օլամանըպ, պուշլար խըտմաթը ումուսիսէ վէ մէմուրիսէթ վէ մէսնէտէ վէ իճրայի սանաաթա մանի օլամանաճադ տըր : Մէզահիւպի միւթէ-լիֆէտէն Գարատաղտա պուլուռնան էհալլիյէ, վէ թէպաայի կճնէպիյէնէ մէզա-հիպին այինի խարիճիյէսիյէ սէրպէսթիկի թէէմին զըլընմըշ տըր :

Միւլէլը միւլթէլիֆէնին թէշքիւթը մէզնէպիլէլէրինէ վէ բուէսսայի բու-
հանիլէ իլէ միւլնասէպէթլէրինէ գաթան միւլմանաաթ օլունամեաճագ տըր :

28.—Գարատաղըն հուտուտը ճէտիտէսի պէր վէչի աթի թայեին գըլըն-
մըշ տըր :

Հուտուտ , իլինսպրտուտան պէտ իլէ , Գլօսլիւգիւ շըմալ թարափընա վէ
Թրէպէնչգիլգա իւղէրինտէն տախի Կրանգարէվօեա կիտէճէք տիր : Կրանգարէ-
վօ , Հէրսէք տախիլինտէ գալաճագ տըր : Պատէհու խաթթը հուտուտ , մէզ-
քիւր Կրանգարէվօ նէհրինտէն եօգարը չըգըպ էքէլիգահա տէօքիւլէն չայըն պիր
քիլօմէթրօ եօգարըսընտա պուլուլնան պիր նօգթահա գատար կիտէճէք տիր : Ս-
րատան հուտուտ , էն գըսսա խաթթ իւղըն , Թրէպէնչէ ճիվարընտա պուլու-
նան թէքէլէրէ չըգաճագ տըր : Պուլնտան սօնրա հուտուտ Բիլաթօվահա կիտիպ
պու գարիլի Գարատաղա պրազաճագ վէ թէքէլէրտէն շըմալ տօղրու կիտիպ ,
Պիլէքէ , Գօրիթօ վէ Ղաչգա թարիգինտէն միւլքին մէրթէպէ ալթը քիլօմէթ-
րօ ուղադտան կէչիպ , Միւլինա-Բլանինա վէ Գուրիլօ տաղը պէյնինտէ վաղը
կէչիտէ վէ անտէն շարգէն Վարթիլգօվիճի գարիեէսինի Հէրսէքէ պրազըպ Օր-
լէյն տաղընա միւլթէտ օլաճագ տըր :

Անտէն հուտուտ Բէվանէյի Գարատաղա պրազըպ , տօղրուտան տօղրուեա
շըմալի շարգիլէ ուղանարագ , Լէպէրսէնիք վէ Վէլթապ թէքէլէրինի կէչէճէք
վէ պատէհու էն գըսսա խաթթ իւղէրինտէն Բիյվէ նէհրինէ ինէճէք վէ նէհրը
մէգքիւրու կէչիպ Գէրգօիգէ վէ Նէտվինէ պէյնինտէ Թարէեհ վասըլ օլաճագ
տըր : Պու նօգթատան հուտուտ Մօթգօվագա գատար Թարէտէն եօգարը չըգըպ
Մէսգօթգէրօպա գատար կիտէճէք , վէ մահալը մէգքիւրէտէն Սօգօլար գարիլէ-
սինէ գատար կիտիպ , էսկի հուտուտ իլէ պիրլէչէճէք տիր : Անտէն եէնի հու-
տուտ Մէքրաբլանինա թէքէլէրինէ կիտէճէք վէ Մաքրէ գարիեէսի Գարատա-
ղա գալաճագ տըր : Պատէհու հուտուտ , Աւսթրիա էրիքեանը հարպ հէյեթթի-
նին խարիթաընտա 2166 բագգամ իլէ կէօսթէրիլէն կէչիտէ գատար սիւսիլի
ասիլեէտէն , վէ պիր թարափտան Լիւմ վէ Տըրին վէ տիկէր թարափտան Սիվէ-
նա պլինինտէ վաղը թագսիմի մէեան խաթթը իւղէրինտէն կիտէճէք տիր : Պա-
տէհու հուտուտ պիր թարափտան Գուչի-Տրիքալօվիչի գապիլէսի , վէ տիկէր
թարափտան Քիւքա-Քըրաժնա վէ Գլէմանթի վէ Կրիւտիւ արասընտան հու-
տուտը հազըրէ իլէ պիրլէչիպ Բօտկօրիչա սահրասընա ինէճէք , վէ Գլէմանթի
վէ Կրօտի վէ Հօթի գապիլէլէրինի Սընալուտուլգա պըրագըպ Բլալէնիգահա
կիտէճէք տիր : Անտէն եէնի հուտուտ Կօրիգա-Թօքալ նամ քիւլիւք ատա ճի-
վարընտան Շգօտրա կէօլիւնիւ կէչիպ , Կօրիգա-Թօքալտան տօղրուտան տօղ-
րուեա թէքէլէրէ միւլթէտ օլաճագ , վէ անտէն Մէկիւրէտ վէ Քալիմէտ պէյ-
նինտէ թագսիմի միւլն խաթթըլա պէրապէր կիտիպ Միքօվիքի Գարատաղա
պըրագաճագ վէ Գիուլի գարիեէսինտէ Վէնէտիք տէնիլլինէ միւլնթէհի օլաճագտըր :

Շըմալի զարպ ճէհէթինտէ Գարատաղ հուտուտու , Սիսանէ վէ Զիւպսի
գարիլէլէրի արասընտան սահիլտէն կէչիպ , Վէրսօթէ Բլանինա իւղէրինտէ
հուտուտը հազըրէնին ճէնուպը շարգիւնօգթաի միւլթէհասընա վասըլ օլաճագ տըր :

29.—Պար իլէ արագիլի միւլթէֆէրիասը , շէրայիթի աթիլէ իլէ Գարա-
տաղա թէքը օլունմուշ տըր : Շէօյլէքի , Պարըն ճիհէթը ճէնուպիլէսինտէ պու-
լունան արազի , պալէատէ կէօսթէրիլէն հուտուտա լ'էվֆիգէն , Տօլսիլիչօ
տախի տախիլ օլտուղու հալտէ , Պօն.սեա գատար տէվէթը Սամանիէյէ ատտէ

օլունանաճագ տրր : Թարիֆնամէյի մուֆապալը հըւտուտրնտա կէօթէրիւտիկի իւզրէ , արազլինին հուտուտու չըմալիւնէսինէ գատար էսքէգա գազասը Տալմա-ցիւսեա իլնագ իտիլիճէ տիր : Պօեանա նէհրի իւզէրինտէ Գարատաղըն հու-րիյէթը քեամիլէյի սէյրի սէֆայինի օլանագ տրր : Շգօտրա շէհրինին մուհաֆա-զասընտ միւզթէզի օլան իսթիհքեամամթան պաչպա , շէհրը մէզպուր էթրա-ֆընա իսթիհքեամ եարըլամեանագ վէ շէհրի մէզպուր իսթիհքեամամթը , շէ-հրտէն ալթը քիլօթէթրօտան իլէրուսինէ գատար թէվսի իտէմէնէնէք տիր :

Գարատաղըն հարպ սէֆինէսի , վէ հարպ սէֆինէսի պալաթը օլանսեա-նագ տրր :

Պար լիմանընա , վէ ումուլն Գարատաղտան միւրուր իտէն նէհրէրէ հիչ պիր տէվլէթլէրին հարպ սէֆինէսի կիրմէսի մուսնու տուր :

Շգօտրա կէօլիւ իլէ Խէնիզ սէվանիլի արասընտա , վէ շիմօր Գարատաղ տարալիսի ատտ օլունան մահէլլէր իւզէրինտէ պուլունան քեաֆէյի իսթիհքեա-մաթ հէտմ օլունանագ վէ եէրլէրինէ պաչպալաթը եարըլամեանագ տրր :

Կէրէք Գարտա վէ կէրէք սայիր Գարատաղ սէվանիլինտէ զապիթայի պահրիւնէ վէ սըհիւնէ Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի թարաֆընտան սէ-վանիլ մուհաֆազասընա մալսուտ խաֆիֆ սէֆինէլէր իսթիմալի իլէ իճրա Կէլլինանագ տրր :

Գարատաղ Տալմացիւսեա ճարի օլան գալանիյնի պահրիլէյի գապուլ վէ իթթիսազ իտէնէք տիր : Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի գօնսօլսարը մարիֆէթի իլէ Գարատաղըն մէնաֆի թիճարէթը պահրիլէյին մուհաֆազա իթմէյի թահիւտ իտէր : Գարատաղըն արգըլիլի ճէտիւնէպնտէն միւրուր իթմէք իւզրէ պիր շօնէ , վէ տէմիր եօլու ինչա վէ մուհաֆազասը զըմնընտա Գարա-տաղ իլէ Ավսթրիա վէ Մաճարիսթան տէվլէթի իթթիֆագ իտէնէքլէր տիր :

Պու եօլուր իւզէրինտէ իսթիլլաթ քեամիլէն սէրպէսթ օլանագ տրր :

30.— Գարատաղա իլնագ օլունան մէմալիքտէ ալարաթը օլան էլը Գա-լամ վէ սայիրէ , մահալը սայիրէտէ իգամթ իթմէք իսթէտիքլիլի հալտէ , ազարլարընք ախէրէ իճար , վէ եա վէքիլ մարիֆէթի իլէ խտարէ իտէպիլէ-նէքլէր տիր :

Հիչ քիմէսնէ , գանօնուն մէնաֆիի ումուսիւնէ իչին թայեին իտէնէնի ահվալտէն մատա , ահվալտէ վէ պէտէլի պէք վէճի բէչին իլֆա վէ թաղմին օլունանտըգնա , ազարընըն հագգը թասարրուֆունտան մահրուլ իտիլէմէ-նէնէք տիր :

Արագիլի Խմիրիւնէ վէ վազքֆիլէնին Պապը Ալի հիսապընտ օլաթագ պիյ վէ ֆիրուլթ վէ իսթիմալինէ վէ իլգամընա , վէ պուլարտան միւթէվէլլիւտ հուգուգը շալսիլէնէ միւթաալիլ քեաֆէյի մէվատտը իւչ սէնէ զարֆընտա հալ ու ֆալ իթմէք իւզրէ տէվլէթը Ստանիլէ վէ Գարատաղ մէմուրալըն-տան միւրէքքէպ պիր գօմիսիօն թէչքիլ օլունանագ տրր :

31.— Սթանպօլտա վէ միւլլիքի Օսմանիլէնին իճապ իտէն սայիր մահէլ-լէրինտէ Գարատաղ աճէնթլէրի պուլունանագ իչին Պապը Ալի իլէ Գարատաղ իսթիֆթի պէյնինտէ տօղրուտան տօղրուեա իթթիֆագ իտիլէնէք տիր :

Մէմալիքի Օսմանիլէտէ սլյեանաթ ու իգամթ իտէն Գարատաղըլար , հուգուգը ումուսիլէյի տուէլլէնէ , վէ Գարատաղըլար հագգընտա ճարի ուսուլ ու ատաթա թաթպիլէն գալանիյնի Օսմանիլէնէ Խալի Գլանապլար տրր :

32.—Գարատաղ ասքէի, մուսնէտէյի հազըրէնին թարիսը թաթիսին տէն իթիպարէն 20 կիւնէ գատար, վէ միւսքին օլուր իսէ տահա էվլէլ իմարէթին հուտուտը ճէտիտէսի խարիճինտէքի մահէլլէրի թախլիէէ իտէճէք տիր :

Ասքէրի Ստմանիէ տախի Գարատաղա թէրք օլունան մահէլլէրի, զիքր օլունան 20 կիւն միւտտէթ զարֆընտա թախլիէէ իտէճէքլէր իսէ տէ : մամա-
ֆիհ, կէրէք մէվազըրի միւսթահէմէի թէրք, վէ կէրէք օրալարտա մէվճուտ զէ-
խայրի վէ էտէվաթը հարպիյէի նագլ, վէ եախօտ տէրհալ զալտըրըլաճագ էշ-
եա վէ էտէվաթըն տէֆթէթին թանգիւմ իյլէմէք իւզըրէ 15 կիւն ֆազլա միւտ-
տէթ տահա թայիին օլունաճագ տըր :

33.—Գարատաղա թէրք օլունան արագիտէն տօլայը տիւեոնը Օսման/յէ-
նին պիր մըգտարը, իմարէթը միւսաիլէյհաեա աթիա օլաճագ, վէ պունուն մըգ-
տարը, հագգանիէթէ թէվֆիդան Պապը Ալի իլէ պիլ իթիֆագ Տէրսաատէթ-
տէ պուլունան սիւֆէրայի էճնէպիյէ թարաֆընտան թայիին զըլընաճագ տըր :

34.—Տուէլը մուֆախսամայի միւթէմհիւտէ, պէնտը աթիտէ միւնտէրիճ
չէրպիթէ ռապիլ իլէ, Սըրպիսթան իմարէթինին իսթիզալընը գապուլ վէ թա-
սիպ իտէրլէր :

35.— Սըրպիսթանտա հուզուզու մէտէնիէ վէ սիեասիէէ մագհար օլ-
մագ իւզըրէ, մէզհէպ ու ալին ֆէրքի հիչ պիր քիմսէէէ հէր նէրէտէ օլուր ի-
սէ օլուն, սէպէպը իսթիանա վէ նաէհլի օլամաեըպ, պունլար խրտմաթը ու-
մուսիէ, վէ մէմուրիէթ ու մէմնտէ վէ իճրայի սանաթա մանի օլամաեաճագ
տըր : Կէրէք միւզահիպը միւսթիլէիֆէտէն Սըրպիսթանտա մէվճուտ պուլունան
էհայիէ, վէ կէրէք թէպաայի էճնէպիլիէ, մէզպիպին աթի խարիճիյէսի իլէ
սէրպէսթլի թէէմն զըլընմըշ տըր : Միլէլը միւսթիլէիֆէնին թէչքիլաթը մէզ-
հէպիլէլէրիէ, վէ բուէստայի բուհանիլէ իլէ միւնասէպլիլէրիէ գաթան միւ-
մանաաթ օլունմաեաճագ տըր :

36.—Սըրպիսթան իմարէթի, պէնտը աթիտէ թարիֆ օլունան հուտուտ
տախլինտէքի արագիյէ մալիք օլաճագ տըր : Հուտուտը ճէտիտէ չիսթիքի խաթթ
պօյունճա կիտիպ, Տրինա նէհրինին Սափա նէհրինէ տէօքիլաթիւկիւ եէրտէն ի-
թիպարէն մէճրասընա տօղրու կիտէճէք, վէ Մալի վէ Զօրնիք վէ Զէխար մա-
հալլէրի իմարէթ թարաֆընտա պրագըպ, Գարօնիպ նամ մահալէ գատար Սըր-
պիսթանըն հուտուտը գատիմէսի սըրասընճա կիտէճէք տիր : Գարօնիպ տաղընը
թէրէսինտէ անտէն ալըրլաճագ տըր : Սօնրա Գարօնիպին ճէնուպ թէրաֆընտան
Նիչ օանճաղընըն հուտուտը չարգիէսի պօյունճա կիտէճէք, վէ Մարիգա իլէ
Մէրտար Բլանինա տաղարընըն թէրէլէրինտէն կէչէճէք տիր : Պու թէրլէր պիր
թարաֆտան իլէպար վէ Սինիգա նէհրիլէրինին, վէ տիկէր թարաֆտան Թօքլի-
գա նէհրինին մէճրալարը արասընտա խաթթը ֆասըլը միահը թէչքիլ իտէրլէր :
Բրէբօլա տէվլէթը Օսմանիէէ գալաճագ տըր : Անտէն սօնրա Պրօնիգա վէ Մէ-
տօտճա արասընտա խաթթը ֆասըլը միահա թէպաէն ճէնուպա տօղրու կի-
տիպ, վէ Մէտօտճա տէրէսինի քիսթիլէն Սըրպիսթան թարաֆընտա պըրագըպ,
Գօլաթգ Բլանինա թէրէսի պօյունա տիւզէլիր : Վէ պու վլճ իլէ պիր թա-
րաֆտան Գրիվա վէ Բէթէգա, վէ տիկէր թարաֆտան Բօլէթիլգա վէ Վէթէր-
նիգա վէ Մօրափա նէհրիլէրինին խաթթը ֆասըլը միահընը թէչքիլ իտէր, վէ
Բօլէթանիգա թէրէսինէ գատար վարըր : Անտէն սօնրա Գարնա Պըլլէնինանըն
ճէպիէսինտէն Գալանագա վէ Մօրափա նէհրիլէրինին պիլլէշտիլէրի մահէլլէ

գատար կիտէր օ նէհրի կէչէր : Սօնրա Գաւանսդա իլէ Ներէտօս ճիւղարնտա Մօրավա նէհրինէ սէօքիւլէն նէհրին խաթթը ֆասըը միահը պօյունհա կիտիպ Թէրկօվիսթին իւսթ թարաֆընտա Բլանինա իլիճէ իլէ գարըշըր : Պու Նօգթաւ տան իլի է տաղընըն թէքէսինտէն Գալթրօգ տաղընըն թէքէսինէ գատար միււթէտ օլուր : Վէ խարիթատա 1516 վէ 1547 բազամլարըշլա կէսթէրիլէն եկրլէրտէն , վէ Պապինա Ղօրատան կէչիպ Գարնիվէրէ տաղընա միււթէհի օլուր :

Գարնիվէրէ տաղընտան պէտ իլէ հուտուտու ճէտիտէ , Պուլկարիսթան հուտուտու իլէ պիրլէշիր , եանի հուտուտու էսթրէսօրօ , վէ Պիշօղլօ վէ Մէսիտ Բլանինա թէքէլէրինտէն Սթրօմա վէ Մօքավէ պէյնինտէ վապը թաղսիմի միււհա խաթթը իլէ կիտիպ Ղասինա վէ Գարնէ Թրապէ վէ Տարգօսդօվէ վէ Տըրաշիդէ Բէլան նամ մահէլլէրէ միււթէհի օլուր : Պատէհու Տէշանի Գլատէնը իւզէրինտէն եօգարքի Սօգվէ վէ Մօրավէ թագսիմի միււհա խաթթընտան տօղրուտան տօղրուեա Սթօլէ կիտէճէք , վէ անտէն էնիպ Սէֆօզէ գարիեէսինին չըմալը զարպիսինտէ պին քիլօմթրօ Սօֆիատան Բիրօթ թարիզինի գաթթ իւտէճէք տիր : Անտէն հուտուտ , խաթթը միււսթագիւմ իւզրէ Վիտիդ Բլանինաւա չըգաճագ , վէ Գօճա Պալզան սիւսիլէսինտէ Բատօվիչինա տաղը իւզէրինտէն կէչէրէք , Տօգնէհի գարիէսինի Սըրպիսթանա , վէ Անագօս գարիէսինի Պուլկարիսթանա պըրագաճագ տըր : Բատօչինա տաղը թէքէսինտէն հուտուտ չըմալի զարպա տօղրու կիտիպ , Սիրօգ պալզանընտան , վէ էսթարա Բլանինաւա պալզան թէքէլէրինէ չըգաճագ , վէ Գօլաէսմիլէթ վէ Գօգէ ճիւղարնտա Սըրպիսթան իմարէթինն էսքի հուտուտը չարգիլէսինէ միււսարդ օլուպ , անտէն էսքի հուտուտ իլէ պէրապէր Թունահա գատար կիտիպ , Բագօվիչատա Թունահա միււթէհի օլաճագ տըր :

37.—Մուգավէլաթը ճէտիտէ ագտինէ գատար Սըրպիսթանտա տուէլը էճնէպիլէ իլէ իմարէթին միււնասէպաթը թիւճճարիլէսի թատիլ օլունմահաճագ , վէ Սըրպիսթանտան կէչէն էմթատան հիչ պիր միրուրիեէ րէսմի ալընմահաճագ տըր : Թէպաայի էճնէպիլէնին հուգուգ ու իսթիեաղաթը վէ պու կիւնքի կիւնտէ մէվճուտ օլտուղու իւզրէ գօնսօլսլարըն հուգուգը մուհաքէմէ վէ հիւմահէլէրի իմարէթ իլէ ալէագատար օլան տէվլիթլէր պէյնինտէ պիլ իթթիֆագ թատիլ օլունմատըգճա , քեամիլէն մէրի իւլ իճրա գալաճագ տըր :

38.—Պապը Ալինին կէրէք Աւսթրիա Մաճարիսթան , վէ կէրէք Բոււլլի չըմէնտըֆէրլէրինին իչլէտիճի գումբանեատը իլէ չէմէնտըֆէրլէրին իքմալ ու իլսազընա , վէ իմարէթէ եէնի իլհադ օլունան արազիտէ ինչա օլունաճագ չըմէնտըֆէրլէրին իչլէտիլմէսինէ տայիր թահիւտաթըն , Սըրպիսթանա խապէթ իտէն հիսսէսի իմարէթը մէգքիւրէեէ այիտ օլաճագ տըր :

Իչպու մէսայիլին թէսվիլէսի իչին լազըմ օլան մուգավէլաթ , մուահէտէի հազրէ իմզալանտըգտան սօնրա , տէրհալ Աւսթրիա Մաճարիսթան տէվլէթի վէ Պապը Ալի վէ Սըրպիսթան վէ Պուլկարիսթանա այիտ գըսմընհա Պուլկարիսթան իմարէթի պէյնլէրինտէ թանգիւմ օլունաճագ տըր :

39.—Սըրպիսթանա իլհադ օլունան արազիտէ էմաքլարը պուլունան Միւսլիմանլար իգամէթ կեահլարընը իմարէթ խարիճինտէ թէէսիս իլլէմէք իսթէտիքլէրի հալտէ , էմաքլարընը իճար , վէ եախօտ վէքիլ վասիթատըշլա իտարէ իթմէք չարթը իլէ մուհաֆագա իտէպիլիլլէր :

Պիր Օսմանը վէ Սըրպ գօմիսիօնու իւչ սէնէ զարֆընտա էմազըր ամիրիյէ

վէ վազը ֆիէնին ուսուը ֆիրուխթ ու խթիմալինէ տայիր օլան մէսալիհի, վէ ետխօտ պու իշլէրտէ ալէագատար պուլունան է ֆրպարն մէնաֆիլէրինէ միւռ թաալիգ պուլունան մէսալիի թէսվիյէ խոճէք տիր :

40.—Տէփլէթը Ալիյէ իւն Սըրպիսթան պէնիստէ պիր մուահէտէ աղտինէ գատար մէմալիքի Օսմանիէտէ սէյեհախթ վէ եա իգամէթ խոն Սըրպիսթան թէպատար հապքընտա հուգուզը տուէլիլէնին գավայիտի քիւլլիյէսինէ թէվֆիգ հարէքէթ օլունաճագ տըր :

41.—Իշպու ահտնամէնին թաալիի թաատիգաթընտան իթիպարէն, օն պէշ կիւն մէօլ զարֆընտա ինարէթին հուտուար ճէտիտէտի տախիլինտէ օլմա եան եէրէքի Սըրպ ասքէրի թաալիյէ իթմէյէ մէճպուր օլաճագ տըր : Նինէ պրա մէօլ զարֆընտա ասաքիրի Օսմանիէ Սըրպ ինարէթինէ թէքը օլունան եէրէք ի թաալիյէ խոճէքլէր տիր : Անճագ մէվազըի միւսթանքէմէնին թաալիէտի, վէ միւնիմաթ վէ էշեանաղլի, վէ ֆէրհազ գալտըրըլամայաճագ էշեանըն թանդիթ տէֆաթիթի իշին ասաքիրի Օսմանիէյէ պիր գամիսէյի մէօլ իթա գըլընաճագ տըր :

42.—Սըրպիսթան, մուահէտէյի հազըրէ իւն մէմալիլինէ իշագ օլունան աքաղիլի ճէտիտէ իշին հիսսէսինէ իսապէթ խոն տիւեուըն Օսմանիէնին պիր գըլմընը իւզէրինէ պաճաղընտան, ճէրիսաատէթտէ պուլունան սիւֆէրա Պաճա պը Աի իւն պրէ իթթիֆագ, հիսսէյի մէգըիւրէյի պիր էսաար ատիլանէ իւզէրինէ թայիլին խոճէքլէր տիր :

43.—Տուէլի ֆէխիսէյի միւթէահիւտէ, Բուանիյա իսթիպարընը, աթի տէքի իքի մատտէտէ միւնաէրիճ չէրայիթ իւն թաատիպ խոթըրէր :

44.—Բուանիյատա հուգուզը մէմէնիյէ վէ սիւեաթիէնէ մազհար օլմաք իւզըրէ մէզէնպ վէ պին ֆէրպի հիշ պիր քիմնէյէ հէր ձէրէտէ օլուր խէ օլմուն աջպիպը իսթիսնա վէ ճաէնի օլամաեքպ, պուճպար իւրամաթը ումուսիէնէ, վէ մէմուրիէնէ վէ մէննէտէ վէ իճրաի սանաաթա մանի օլանսիւմար տըր :

Կէրէք մէգաթիպը միւսթէլիֆէտէն Բուանիյատա մէվէիւտ պուլունան էնպիէն վէ կէրէք թէպաալի էննէպիէնէ մէցաիպիւն ալիւն խարիճիէտի իւն սէրպէսթիլի թէէմին գըլընմը տըր :

Միւլէլ միւսթէլիֆէնին թէշքիլաթը մէզէն պիլէլլէրինէ վէ բուէսաալի բու հանիյէ իւն միւնասիպէթլէրինէ գաթան մուանաաթ օլունամայաճագ տըր : Գիւրֆ ֆէյի տէվէթլէրին թէպատար վէրէք թիւճճար վէ կէրէք սալիլէ Բուանիյատա պիւա իսթիսնա միւսաալաթը քեաաթիլ իւզըրէ մուամէլէյէ մազհար օլաճագլարտըր :

45.—Բուանիյա խարէթի հաշմէթլու Բուաիա իսթէրաթթը հազըրէթլէրինէ 1856 Քարթա մուահէտէտի իւն Բուսիա մէմալիլինտէն իֆրազ օլունան Պէսարա պիւա աքաղիս թարչաքըն իստէ վէ բէատ խոթըր : Արաղիք մէգըիւրէ թարչա սընըն հուգուզա, զարպէն Բրութ նէրթ մէճրար, վէ ճէնուպէն Թունանըն Բիլիա գալու վէ էպթարի Սթանպոլ միւնապը տըր :

46.—Թունա միւնասալարընտա պուլունան ատաքար իլէ Երքան ատալարը, վէ Ֆիլիա վէ Սիւննէ վէ Մանուտիյէ վէ Երազլի վէ Բըւլլա վէ Մալին վէ Պաճա պա տաղը վէ Երքսովա վէ Գէօսթէննէ վէ Մէնիտիյէ գաղպարընը Ետիլի օլան Թուլլա սանճաղը Բուանիյաիկա իշագ օլունմըշ, վէ Տօպրիլանըն ճէնուպ թաալիլինտա վազը արաղի տախիլ Սիլիսթրէնին շարդ ճիշէթ ինքնէ պէտ իւն Ման գալիանըն ճէնուպ թաալիլինտա միւնիէնի պիր խաթիւա գատար օլան արաթ տախիլ քէզալիք Բուանիյա իմաթէթինէ իշագ գըլընմը տըր :

Խաթթը հուտուտ մահէլինճէ Պուլկարիսթան հուտուտուտ թայեին ի-
լին թէչքիլ օլունաճագ Եվրօբա գօմիսիօնու մարիֆէթի իլէ թայեին ու թան-
զիմ գըլնաճագ տըր :

47.—Թագսիմի միահ իլէ պալդ սէյտ ու շիքեար օլունան մահէլէր մէ-
սէլէսի , Եվրօբա տէվլէթլէրինին Թունա գօմիսիօնունա հէվալէ օլունաճագ տըր :

48.—Բումանիա մէմալիքինտէն իմրար օլունան էմթաատան միրուրիեք-
րէսմի ալընիաեաճագ տըր :

49.—Բումանիա իմարէթի տախիլինտէ գօնսօլսլարըն հազը հիմաեղէ-
լինէ տայիր իմթիեազաթ ու վաղիֆէլէրինի թանզիմ իլին մուգավէլէնամէլէր
ազտ իտէպիլէճէք տիր : Մէվճուտ օլան հուգուգ , իմարէթ իլէ ալէազատար
օլան տէվլէթլէր պէյնինտէ պիլ իթթիֆադ թատիլ օլունմատըգճա մէրի իւլ
իճրա գալաճագ տըր :

50.—Տէվլէթի Ալիե իլէ Բումանիա պէյնինտէ գօնսօլսլարըն իմթիյազա-
թընըն թայեին գըմնընտա պիր մուհէտէ թանզիմինէ գատար մէմալիքի Օսմա-
նիեէտէ սէյեահաթ , վէ եախօտ իգամթ իտէն Բումանիա թէպասը , վէ Բու-
մանիաեա սէյեահաթ վէ իգամթ իտէն Օսմանլը թէպասը սայիր Եվրօբա
տէվլէթլէրի թէպասլէրինէ թէէմին օլունան հուգուգա մազհոր օլաճագլար տըր :

51.—Ինչաաթը ուսուլիեէ վէ սայիր պու միսիլլու իմալթը նաֆիա թէ-
չէպպիւսաթընա տայիր թէրք օլունան մահէլէրտէ Բումանիա հիւքիւմէթի Պա-
պը Ալինին հուգուգ ու վէզայիֆինի տէրիւհտէ իտէճէք տիր :

52.—Թունա իւղէրինտէ Եվրօբա մէնաֆիինտէն օլուղու թաստիգ օլու-
նան սէրպէսթիլի սէյըր սէֆային իլին իթա օլունան էմնիեթլէրի թէզեիտ
իթմէք իւղրէ տիւլը ֆէխիմէեի միթէահիւտէ , Տէմիր գաբուլարտան պէտ ի-
լէ Թունա միւնսապլարընա գատար գալէալար վէ իսթիքեամլարըն հէտմինէ
վէ պատէզին եէնի գալէա վէ իսթիքեամլար ինչա օլունմամասընա գարար
վէրմիլէր տիր : Տէմիր գաբուլարտան աչաղը Թունա իւղէրինտէ հարպ սէֆի-
նէսի ամէտչիւտ իտէմէյիպ , եալընը նէհրին ինզիպաթը վէ կէօմիւլէր իլին
լաղըմ օլան սէֆայինը խաֆիֆէ միւթթէնա թութուլաճագ տըր : Ալ տէվլէթ-
լէրին Թունա միւնսապլարընտա պուլունան քիւլիւք գարազօլ սէֆինէլէրի եա-
լընը Գալասա գատար կիտէպիլէճէքլէր տիր :

53.—Թունա գօմիսիօնունտա Բումանիա թարաֆընտան տախի ազապու-
լունաճագ տըր : Իչպու գօմիսիօն մէմուրիեթինտէ իպգա օլունմուչ տուր : Պա-
տէզին հիւքիւմաթը միւթէճալիլտէն քեամիլէն միւսթագիլ օլմագ իւղրէ Գա-
լասա գատար գօմիսիօն իճրաի մէմուրիեթ իտէճէք տիր : Թունա գօմիսիօնու-
նուն հուգուգ ու իմթիեազաթ վէ վէզայիֆինէ տայիր մէվճուտ օլան մուհէ-
տաթ ու մուգավէլաթ վէ սէնէտաթ իլէ գարարնամէլէր իպգա օլունմուչ տըր :

54.—Թունա գօմիսիօնունուն միւտտէթի մէմուրիեթինին ինզըզասընտան
պիր սէնէ էվլէլ տէվլէթլէր գօմիսիօնունուն միւտտէթը մէմուրիեթինի խէմ-
տիտ , վէ եախօտ իճապ իտէն թատիլաթը իճրաեէ քէնտի պէյնլէրինտէ իթթի-
ֆադ իտէճէքլէր տիր :

55.—Տէմիր գաբուլարտան Գալասա գատար սէյըր սէֆայինէ , վէ նէհրին
ուսուրը ինզըպաթիւսինէ տայիր օլան նիզամաթ , գօմիսիօն մարիֆէթի իլէ
թանզիմ օլունաճագ , վէ հիւքիւմաթը սահիլլիլ վէքիլլէրի տախի պու պապտէ
գօմիսիօնա մուգավէնէթ իտէճէքլէր տիր : Նիզամաթը մէգըիւրէ , Գալաստան ա-

չաղրտա պուլունան մահէլլէր իչին վազ օլունմուշ , վէ եախօտ օլունանազ նի-
զալմաթա թաթպիզ գըլընանազ տըր :

56.—Թունա գօմիսիօնու , երլան ատասընտա ֆէնէր խտարէսի իչին իճապ
խտէնլէր իլէ թէվհիտը ըէյ խտէճէք տիր :

57.—Տէմիր գարուլարտա վէ շալէլէրտէ սէյրը սէֆային մէվանիինի իզա-
լէ իթմէք իւզրէ իճրայի իմալաթ վազիֆէսի , Աւսթրիա—Մանարիսթան տէվլէ-
թինէ թէվտի օլունմուշ տուր : Նէհրին օ գըամընտա պուլունան հիւքիւմաթը
սահիլիէէ , իշպու իմալաթ իչին լազըմ օլան թէս հիւաթը իճրա լտէճէքլէր տիր
13 Մարտ սէնէ 1871 թարիխինտէ ազտ օլունան Լօնտրա մուահէտէսինին իմա-
լաթը մէգըիւրէ մէսարիֆինի թէսվիյէ իչին մուվազգաթ պիր ըէսմի իսթիֆա-
սընա տայիր օլան ալթընճը մատտէնին ահքեամը , Աւսթրիա տէվլէթի շէհնտէ
օլարագ իպգա գըլընմը տըր :

58.—Պապը Ալի , Ասիատա Արտահան վէ Գարս վէ Պաթոււ արազիսինի
Պաթոււ լիմանըյա պէրապէր Բուսիանըն էսկի հուտուտու իլէ աթիտէ պէեան
օլունան մահէլլէր պէնինտէ վազը արազիյի Բուսիա տէվլէթինէ թէրք լթմիշ
տիր : Շէօյլէ քի հուտուտը ճէսիտէ , Այսթէֆանօզ մուահէտէսինտէ թայեին օ-
լունան խաթթա թէվֆիզան պահը Սիեահտան , վէ Գօրօտա նամ մահէլլին չը-
մալ զարպընտա վէ Արթվինին ճէնուպուտա վազը պիր նօգթատան պէտ իլէ ,
խաթթը միւսթազիմ իւզրէ Չիւրիւք նէհրինէ միւսթէտ օլուր : Վէ նէհրը մէգ-
ըիւրու : Աշմէշէնին շարգ թարաֆընտան կէշիպ , եինէ խաթթը միւսթազիմ
իւզրէ ճէնուպա տօղրու կիտէճէք , վէ Այսթէֆանօզ մուահէտէսինտէ թայեին
օլունան Բուսիա հուտուտու իլէ պէրապէր Նէրիմանըն ճէնուպուտա վազը պիր
նօգթաեա վապ օլուպ , Օլթի գասապասընը Բուսիաեա պրագաճազ տըր :

Նէրիման ճիվարընտա վազը նօգթատան հուտուտը շարգա տօղրու տէօ-
նիւպ Թէպրէնիքէ տօղրու կիտէճէք , վէ մահէլլը մէգըիւր Բուսիաեա գալմազ
իւզրէ Բէնիք շայընա միւսթէհի օլաճազ տըր : Անտէն նէհրը մէգըիւր իլէ Պար-
տէզէ գատար կիտիպ , պատէհու ճէնուպա տօղրու կիտէճէք , վէ Պարտէզ իլէ
Ելնի քէօյ Բուսիաեա գալմաճազ : Հուտուտ , Գարէօրզան գարիյէսինին զարպ
թարաֆընտան Մէճինկէրտէ տօղրու կիտիպ , խաթթը միւսթազիմ իւզրէ Դըսսա
տաղ թէքէսինէ չըգաճազ , վէ չըմալտէն Արաքս նէհրինէ տէօքիւլէն սուլար
իլէ ճէնուպէն Մուրատ նէհրինէ տէօքիւլէն սուլար պէյնինտէ թապսիմի միեան
խաթթը իւզէրինտէն Բուսիանըն էսկի հուտուտընա միւսթէհի օլաճազ տըր :

59.—Հաշմէթու Բուսիա իմրէրաթօրու Պաթոււու էսասէն թիճարէթ լի-
մանը օլմազ իւզրէ սէրպէսթ լիման (Բօր Ֆրան) եաքմազ նիւէթինի իլան խտէր :

60.—Այսթէֆանօզ ահտնամէսինին 19 ընճը մատտէսիյէ Բուսիաեա թէրք
օլունան Ալաշկէրտ վատիսի , վէ Պաեէզիտ շէհրի տէվլէթի Ալիէէէ իեստէ օ-
լունանազ տըր :

Գուտուր շէհրի իլէ արազիսինի , տէվլէթը Ալիէէ վէ Իրան հուտուտու-
նուն թանգիմինէ մէմուր Ինկիլթէրա վէ Բուսիա գօմիսիօնընըն գարարը մու-
ճիպինճէ Պապը Ալի Իրանա թէրք խտէր :

61.—Պապը Ալի , Երմէնիլէրին սաքլին օլուգլարը էեալէթլէրտէ , ինթիյա-
ճաթը մահէլլիյէնին իճապ իթտիյի իսլահաթ ու թանգիմաթը պիլա թէէիիր
իճրա , վէ Երմէնիլէրին էմնիէթինի , Քիւրտլէր վէ Չէրքէսլէրտէն մուհաֆազա
խտէճէկինի թահհիւտ խտէր :

Պապը Ալի պու պապտէ իթթիխազ օրունան թէտապիրի էվաթը մուս-
նէնէտէ տէվլէթլէրէ պէնան իտէնէք . վէ տէվլէթլէր տախի թէտապիրի մէզ-
քիւրէնին ինքասընա նէզարէթ իտէնէքլէր տիր :

62.—Պապը Ալի հուրրիէթը մէզնէպիւնի էն զիւստէ թէնթի իւէ վիսպէ
էֆքեարընը պէնան իյնէնիկիւնէն . տիւէլը միւթէանիւտէ , իշպու ինթիւսարէն
պէնան օրունան մատտէի նազարը իթիպարա ալմըշար տըր : Անթալիքի Օսմա-
նիյէնին հիշ պիր զըսմընտա մէզնէպ ֆէրդի հիշ պիր քիմնէնէ հուգուգը մէտէ-
նիյէ վէ սիյասիյէնին իսթիմալի , վէ ինտէմաթը ումնէմիտէ , վէ մէմուրիւնէթ-
լէրէ վէ մէննէտէ վէ ինքաի սանապթա սէպէպը ինթիսնա , վէ նաէնի օլմա-
նէնթա տըր : Պիլա իսթիսնա հէր քէս մէնաքիմ հուգուրոնտա ինքաի չէնա-
տէթ իտէնէք տիր :

Քեաֆֆէի ալիսլէրին սլրպէսթիյի , վէ ինքապթը խարիճիյէսի ճիւղէլէ
թէէմին օրունաուղունտան , միւէլը միւթէնիկիւնին թէնթիպթը բուհանիէլէրի-
նէ , վէ բուհասաի բուհանիէլէրի վէ միսասիպէթլէրինէ հիշ պիր մուսանապթ
օրունանաւապ տըր :

Բուհպանլար , վէ զիւարէթնիւէր վէ հէր պիք միւլէթ քաքասլարը տէվլէ-
թը Ալիէնին էվրօքա վէ եախտա Ասիա մէմալիքինտէ սէյեանաթ իթտիքլէրի
հալտէ , հուգուգ ու ֆէվպիտ վէ ինթիւսազաթը մէզքիւրէնէ մազնար օլա-
նապար տըր :

Էվրօքա տէվլէթլէրինին գօնսօլօս վէ մէմուրլարընն կէրէք զէվաթը մէզ-
քիւրէ , կէրէք մուէսիսաթը մէզնէպիւնէ վէ էմաքինը իսայրիյէ իւէ մէվազըլի
մուգատտէս վէ սայրիլէրի իյին հազգ հիմանէյի ընամիյէլէրի թաստիգ օրուն-
աու տըր :

Փրանասնըն հուգուգը մէվնուտէպի քուրէթը մախսուտէսէ թաստիգ օլու-
նուպ , մէվազըլի մուգատտէսէտէ կանի Քուտար չէքիֆաէ հալը հապըր գա-
թան իխլալ օրունաուսեանապ տըր :

Այնօրօք քահպլէրի գանդի մէմլէքէթաէն օլապար իսէ օլսունգաք , էմ-
լաք ու ինթիւսազաթը սապըգալարընտա իպգա օրունուպ , պիլա իսթիմալ հու-
գուգ ու ինթիւսազաթը մազնարը միւսապթ օլանապար տըր :

63.—1856 Մարտ 30 ժնարա ագա օրունան Բարիս , վէ 1871 Մարտ 13ին-
տէ թագ օրունան Լօնտրա մուսնէտէլէրինին չէրաիթի սապըգա իւէ ֆէսի վէ
նաթթօթ թատիլ գըլըմմաթը օլան աշքետի քէնաքեան իպգա օրունուպ տըր :

64.—Իշպու մուսնէտէ թաստիգ օլունաւապ վէ թիստիգնամէլէր իւէ
հաֆթա միւստէթի գարֆընտա վէ եախտա միւսթին օլուր իսէ , տանա էվլէլ
Պէրլինտէ թիստիթի վէ միւսապտէլէ գըլըմմապ տըր :

Իշպու մուսնէտէ թաստիգ իւէմէք իւգրէ , տիւէլը միւթէանիւտէ մու-
րախապարը իմգա վէ թէմիլ իյէմիլէր տիր :

Պու մուսնէտէ Պէրլինտէ Յուլիս 13 ինճի կիւնիւ 1878 թարիխինտէ ագա
օրունուպ տըր :

ՊԵՏԱՐԻ .	Պ. ՊԵՆԹ .	ՀՈՀԵՆԼՈՀԵ .	ԱՆՏԵՐԱՍԻ .	ԲԱՏՈՒԲԵԻ .
ՀԱՅՄԵՐԼԵ .	ՈՒՍԵՆԿԻՍԵ .	ՍԵՆ ՎԱԼԻԵ .	Հ. ՏԵՐԵԻ .	ՊԻԳՐԵՍՅԻԼՏ .
ԱԱԼԻԱՊՈՒՐԻ .	ՕՏՈ ԲՈՒԼԻ .	Լ. ԳՈՐԺԻ .	ԼՈՒԼԻ .	ԿՈՐԶԱԳՕՅ .
ՇՈՒՎԱԼՕՅ .	Բ. ՏՈՒՊԵՆԻ .	ԱՅԻՍՏԱՆՏԻ	ԲԱՐԱՍՕՏԱՐԻ .	ՄԷՆԵՄԵՏ .
ԱԼԻ .	ՍԱՍՏՈՒԼԼԱՅ			

Ապընա մըլապըք տըր .
ԲԱՏՈՒԲԵԻ , ՄՈՒԻ

